
43
2 D
11

MORALIS CHRISTIANA EX SCRIPTURA SACRA,

Traditione, Conciliis, Patribus, & insignioribus Theologis

EXCERPTA:

In qua positis & statutis principiis generalibus deducuntur Consectaria, quibus casus conscientiæ sigillatim explicantur:

AUCTORE

R. P. JACOBO BESOMBES

Doctore Theologo, Congregationis Doctrinæ Christianæ, & in Provincia Tolosana ejusdem Congregationis Præposito Provinciali.

EDITIO NOVISSIMA:

In qua BENEDICTI XIV. P. O. M. decreta mores spectantia, item canones pœnitentiales, aliaque nonnulla ad calcem secundi Tomi addita sunt.

TOMUS II.

MUTINÆ, *SUPERIORUM PERMISSU.*

PROSTANT VENETIIS
APUD SIMONEM OCCHI SUB SIGNO ITALIÆ.
MDCCLVII.

Quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecum; ubi pariter hæsitat, quærat mecum; ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me; ubi meum, revocet me: & ita ingrediamur simul caritatis viam, tendentes ad eum, de quo dictum est: Quærite faciem ejus semper. *August. lib. 1. de Trin. cap. 3.*

INDEX TRACTATUUM
ET CAPITUM
QUÆ IN HOC SECUNDO VOLUMINE CONTINENTUR.

TRACTATUS PRIMUS.

TRACTATUS II.

TRACTATUS III.

TRACTATUS IV.

De Praxi Beneficiaria juxta Rebuffum.

De variis hominum statibus.

TRACTATUS V.

De Statu Religioso. 129

lo-

TRACTATUS VI.

TRACTATUS VII.

TRACTATUS VIII.

De Sacramentis.

SECUNDA PARS

TRACTATUS

DE BAPTISMO

Ergo

TRA-

TRACTATUS IX.

TRACTATUS X.

TRACTATUS XI.

& ULTIMUS.

FINIS.

MO-

MORALIS CHRISTIANA

EX SCRIPTURA SACRA,

Traditione, Conciliis, Patribus, & insignioribus Theologis

EXCERPTA.

PARS ALTERA.

TRACTATUS PRIMUS.

De Præceptis Ecclesiasticis.

Ecclesia, si Scripturam consulas, Domus est, cujus Pater est Deus: Civitas, cujus Præfectus est Dominus: Regnum, cujus Imperator est Rex Regum & Dominus dominantium. Ecclesia ovile est, cujus oves ipse Deus custodit: templum, in quo ipse inhabitat: navis, quam ipse dirigit: sponsa, quam sibi ipse in fide conjunxit: demum corpus, cujus ipsemet Christus Caput existit. *Ecclesia sola est*, inquit Gregorius lib. 35. Moral. in Job c. 7. *per quam Dominus sacrificium libenter accipiat: sola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedat... sola est, quæ intra se positos valida caritatis compage custodit .... sola est, in qua superna mysteria veraciter contemplemur. Hæc sola Corpus est Christi, pro quo ipsum Caput Christus se tradidit in mortem, ut exhiberet ipse sibi gloriosam & immaculatam Ecclesiam.* De hac dixit Pater Cælestis: *Hæc requies mea in sæculum sæculi; hic habitabo, quoniam elegi eam. Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo panibus: Sacerdotes ejus induam salutari: & Sancti ejus exultatione exultabunt.* Imo omnium Prophetarum promissiones de justitia & vita ad hanc congregationem seu Ecclesiam pertinent. Ideo, quæ sit ejus auctoritas, hic inquirendum.

CAPUT PRÆLIMINARE.

De Auctoritate Ecclesiæ in condendis Legibus:

ARTICULUS PRIMUS.

Quæ sit Auctoritas, quam habet Ecclesia in condendis legibus.

PRop. *unica*. Ecclesia habet potestatem condendi leges obligantes in conscientia singulos Baptizatos.

Prob. 1. Scriptura. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui me misit:* Luc. 10. v. 16. Et Matth. 23. v. 2. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite.* Et rursus apud Matth. 18. v. 17. *Si quis autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus:* ergo Ecclesia habet potestatem condendi Leges, quibus omnes Baptizati, utpote filii Ecclesiæ, teneantur obedire.

2. Ex Triden. sess. 6. Can. 20. *Si quis hominem justificatum, & quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi vero Evangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum; anathema sit.*

3. *Rat.* In omni Republica bene ordinata debet esse potestas legislativa; plebs enim non potest sapienter dirigi, nisi per leges: atqui Ecclesia est Respublica bene ordinata, cum sit a Christo Domino instituta: ergo in Ecclesia debet esse potestas legislativa.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quidquid universali fidelium consensu suscipitur, habet vim legis, quam nulli Baptizato licet infringere; universalis enim cætus fidelium est Ecclesia collective. Universalem Ecclesiæ consuetudinem tamquam legem irrefragabilem Apostolus cunctis proponit. *Si quis*, inquit 1. ad Corinth cap. 11. ver. 16. *videtur contentiosus esse*: ei responderi potest, *nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei*. Quo satis aperte ostendit Apostolus, consuetudinem Ecclesiæ legem esse, cui contradicere nullatenus liceat.

Sic 1. Praxis de vigilia in memoriis Martyrum. 2. Mos salutandi in osculo pacis. 3. Mos celebrandi Agapes. 4. Mos abstinendi a carnibus certis diebus. 5. Mos jejunandi certis anni temporibus, non aliunde fluxit, quam ab universalis Ecclesiæ consuetudine.

Consect. 2. Quidquid Ecclesiæ Pastores in Concilio vel generali, vel particulari, unanimi Ecclesiæ consensione recepto determinant, vim habet legis; quia Ecclesiæ Pastores sunt Ecclesia *repræsentative*, quæ uti habet lumen infallibile in statuendis fidei canonibus, ita & auctoritatem habet irrefragabilem in condendis legibus; ideo confidenter dicunt Pastores: *Visum est Spiritui Sancto & nobis*: Act. 15. Sic in Concilio Apostolorum, Act. 15. statuta est Lex abstinendi a sanguine & suffocatis carnibus, quæ lex diu duravit in Ecclesia, postea vero per non usum abrogata est. Sic in Concilio Nicæno statuta est lex, *Quod in die dominica, & in ipsis diebus Pentecostes ... fideles Christi resurrectionis memores, non genuflectendo, sed stando, orarent.* can. 20.

Consect. 3. Quidquid Ecclesiæ Pastores præcipiunt extra Concilium, vim habet legis, cui subesse tenentur fideles illis Episcopis subditi; de eis enim dictum est Matth. 18. v. 18. *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*: & Act. 20. v. 28. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.*

Sic Festa ab Episcopis instituta, Excommunicationes ab ipsis inflictæ, Casus sibi ab ipsis reservati, & alia hujusmodi, vim legis habent in singulorum Diœcesibus. Et cap. *Conquestus* de Feriis dicitur, celebrandas esse eas festivitates, *quas singuli Episcopi suis Diœcesibus, cum Clero & populo duxerint solemniter venerandas.*

Consect. 4. Quidquid summus Pontifex præcipit in bonum totius Ecclesiæ, vim habet legis pro tota Ecclesia, præcipue accedente Episcoporum consensu; Papa enim cum Episcopis consentientibus Ecclesiam repræsentat. Divo Petro, ejusque successoribus dictum est: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.*

Sic Festa a summo Pontifice instituta, Excommunicationes ab ipso inflictæ, Casus sibi reservati, & alia hujusmodi, vim habent legis in tota Ecclesia.

ARTICULUS II.

Ad quot extendantur Leges Ecclesiasticæ.

PRop. *unica*. Præcepta Ecclesiæ aut pietatem erga Deum dirigunt, aut modum sobrietati & mortificationi erga nos ipsos præscribunt, aut justitiam erga proximos, & erga Rempublicam determinant.

Prob. 1. Scriptura. Exercitium quodcumque spirituale ad tres virtutes reduci potest, scilicet, ad pietatem, sobrietatem, & justitiam, juxta illud Pauli ad Titum 2. vers. 11. *Apparuit*, inquit, *gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, Sobrie, & Juste, & Pie vivamus in hoc sæculo.* Pie quidem erga Deum, sobrie erga nos, & juste erga alios; ut exponit Bernardus: ergo omnia præcepta Ecclesiæ ad tres illas virtutes reduci possunt.

2. *Rat.* Leges positivæ humanæ ut plurimum nihil novi præscribunt, sed solum legem vel naturalem, vel divinam certo modo determinant, ut patet percurrendo leges positivas tum civiles, tum Ecclesiasticas: ergo non incongrue reducimus omnia præcepta Ecclesiæ ad tria illa capita, scilicet, 1. Ad ea, quæ pietatem erga Deum dirigunt. 2. Ad ea, quæ sobrietatem, continentiam, & mortificationem erga nos ipsos determinant. 3. Ad ea, quæ justitiam vel erga Rempublicam, vel erga alios homines constituunt.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Pietas erga Deum lege tum naturali, tum divina cunctis hominibus præcipitur, juxta illud: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Pietas erga Deum exi-

exigit, ut certos dies divino cultui destinemus, ut actiones aliquas externas ad eumdem cultum manifestandum seligamus, & demum, ut Sacramenta, a Domino nostro Jesu Christo instituta, in signum nostræ Religionis reverenter certis temporibus suscipiamus. Tria hæc suis præceptis determinat Ecclesia: primo certos dies festivos celebrandos instituit: secundo Missæ Sacrificio, Officiisque divinis, aut aliis piis exercitiis, diebus festivis, nos devote assistere præcipit: demum quibus temporibus Christi Sacramenta debeamus recipere speciali præcepto præfigit.

Confect. 2. Sobrietas, continentia, mortificatio, pœnitentia &c. cunctis hominibus imperantur. *Fratres sobrii estote*, inquit Petrus 1. 5. vers. 8. *animas vestras castificantes*, inquit idem Apostolus, ibid. cap. 1. v. 22. *semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes*, inquit Paulus 2. ad Corint. 4. v. 10. Pœnitentiam vero his verbis solemnibus præcipit Christus: *Pœnitentiam agite*. Matth. 4. vers. 17. quæ singula Paulus ad Rom. 13. vers. 13 his verbis complexus est: *Sicut in die*, inquit, *honeste ambulemus, non in commessationibus, & ebrietatibus; non in cubilibus, & impudicitiis*. Vagas illas de prædictis virtutibus leges determinat Ecclesia, statuendo alios dies, quibus a carnibus solum abstineamus; alios vero, quibus & carnibus abstineamus, & jejunio ecclesiastico corpus maceremus; alios etiam, quos luctui & pœnitentiæ destinemus; demum seligendo tempus, quo nuptias solemniter celebrare nequaquam sit licitum.

Confect. 3. Justitia, qua unicuique reddimus quod suum est, cunctis hominibus imperatur; primo quidem hac lege naturaliter insita. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*; & multis insuper Scripturæ textibus, sed præcipue isto divi Pauli ad Timotheum 1. Cap. 6. v. 11. *Tu autem o homo Dei ... sectare justitiam*. Sed vaga justitiæ officia suis præceptis Ecclesia determinat, dum cunctis fidelibus præcipit, ut Ecclesiæ censuras religioso metu præcaveant, & ab his se absolvi incunctanter enitantur, si quas infeliciter incurrerint: quæ singula pertinent ad justitiam distributivam, pœnas infligentem. Jubet insuper, ut singuli fideles Ministris Ecclesiæ debitum honorarium, v. g. decimas, oblationes &c. pendant: quæ singula ad justitiam quasi commutativam reducuntur.

Cuncta ergo præcepta Ecclesiæ ad hæc, quæ hic recensentur, referri possunt. 1. *Dies festos ab Ecclesia præscriptos celebrato*. 2. *Missam integram singulis festis atque diebus dominicis reverenter audito*. 3. *Sacramenta, cum opus est, religiose sumito; peccata semel in anno proprio Sacerdoti confiteor, & Eucharistiam semel saltem in anno, idque circa festum Paschale, sumito: matrimonium temporibus prohibitis ne contrahito*. 4. *Indicta certis diebus jejunia, & a nonnullis cibis, quo tempore illorum usus prohibitus est, abstinentiam servato*. 5. *Justum honorarium Sacerdotibus pendito*.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIASTICIS quæ cultum Religiosum erga Deum & Sanctos respiciunt.

CAPUT II.

In quo explicatur primum Ecclesiæ Preceptum, scilicet,

Dies festos ab Ecclesia institutos celebrato.

ARTICULUS I.

An Ecclesia habeat auctoritatem instituendi dies festivos.

PRop. unica. Ecclesia habet auctoritatem instituendi dies festos, quibus Populus Christianus debet & a servilibus abstinere, & piis operibus vacare, non secus ac diebus Dominicis.

Prob. 1. Scriptura. Synagoga præter dies festos a Domino præscriptos, alios instituit, quibus Judæi & a servilibus vacabant, & piis exercitiis occupabantur: ergo idem præstare potest Ecclesia, quæ haud dubie non minorem accepit auctoritatem a Christo, quam Synagoga a Deo. Quod autem festos dies Synagoga instituerit, patet ex his. Primo, tempore Judith institutus est festus, quo recolebatur liberatio ab impetu Holofernis; sic enim habetur Judith 16. v. 31. *Dies autem victoriæ hujus festivitatis ab Hebræis in numero Sanctorum dierum accipitur, & colitur a Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem*. Secundo, tempore Esther institutus est festus, quo Populus liberatus fuit ab impio Aman; sic enim habetur Esther 16. vers. 21. *Hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & luctus, eis vertit in gaudium: unde & vos, inter cæteros festos dies, hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur*. Tertio,

tio, tempore Machabæorum institutum est festum dedicationis Templi; sic enim habetur 1. Mach. 4. v. 59. *Et statuit Judas & fratres ejus & universa Ecclesia Israel, ut agatur dies festus dedicationis Altaris in temporibus suis, ab anno in annum.* Quam festivitatem ipse Christus celebrare non dedignabatur, cum Judæi ipsum in Templo convenerint, dum fierent Encænia, id est, celebratio dedicationis Templi: Joan. 10. v. 22. Quarto, institutus est festus in memoriam victoriæ relatæ contra Nicanorem: ut habetur 2. Mach. 15. v. 36. *Itaque*, inquit Textus sacer, *omnes communi consilio decreverunt, nullo modo diem istum absque celebritate præterire.* Ergo sicut Synagoga dies festos instituit; ita & Ecclesia potest dies festos instituere: & sicut solemnitates a Synagoga institutæ religiose observabantur a Judæis; ita & solemnitates ab Ecclesia institutæ religiose observandæ sunt a Christianis. *Si enim*, ut dicit Paulus, *qui per Angelum*, id est per Synagogam, *dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit justam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem*, quæ nobis ab Ecclesia confertur per solemnitates, quas instituit? 2. Hebr. v. 1.

2. Ex Catechismo Trident. part. 3. de festorum observantia num. 20. Præter dies Dominicos, *alios dies festos ab Ecclesiæ initio, & consequentibus deinde temporibus, Apostoli & Sancti Patres nostri instituerunt, ut pie & sancte Dei beneficiorum memoriam coleremus.* Cum autem Christum, Mariam, & Sanctos, inquit idem Catechismus, in festo aliquo peculiari recolimus, in horum *victoria Dei bonitas & potentia laudatur, ipsis debiti honores tribuuntur, atque ad eorum imitationem fidelis populus incitatur.* Quod autem illorum festorum observantia vim stricte legis habeat, ex eo patet, quod Concilium Trident. sess. 25. cap. 12. velit dies festos per Episcopum institutos ab ipsis Regularibus exemptis observari. *Dies*, inquit, *etiam festi, quos in Diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, serventur.*

3. *Rat.* Festivitates Ecclesiæ ob varietas cæremonias, quæ his diebus in Templis exercentur, & ob cultum religiosum, qui Populo præcipitur, sunt ad instar memorialis publici, quo & Dei beneficia recoluntur, & Christi mysteria repræsentantur, & vita Sanctorum cum Christo regnantium imitanda proponitur: ergo cum ad Ecclesiam pertineat cultum omnem religiosum determinare, ad eam pariter pertinet dies festivos instituere; qui dies festivi observandi erunt, sicut *Sabbatum*, si *Ecclesia decreverit observandos*. Cap. Licet de feriis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Principes sæculares, Consules, Populus, demum ii omnes, qui habent tantum auctoritatem sæcularem, possunt quidem dies *feriales* instituere, minime vero dies *festivos* consecrare: possunt dies feriales instituere, quibus vel in honorem natalis Principis, vel in signum publicæ lætitiæ, vel ob alias causas populi abstineant ab omni opere servili, judices ab omni forensi exercitio vacent, & alia hujusmodi exercitia quiescant, quæ singula ad bonum Reipublicæ regimen possunt pertinere; quia ad hæc omnia extendi potest auctoritas civilis: sed non possunt dies festivos consecrare, quibus fideles teneantur sub peccato iisdem exercitiis vacare, quibus vacare tenentur quoties dies festivi ab Ecclesia instituuntur; quia festorum institutio ad auctoritatem spiritualem pertinet, quæ Principibus sæcularibus nequaquam competit.

Consect. 2. Dies festivi ab Ecclesia instituti debent eadem religione observari, qua dies Dominici; quia Christus absolute dixit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Etenim si Judæi pari cultu observabant dies festivos, institutos a Synagoga, ac eos quos Deus celebrandos præceperat; quidni idem præstabunt Christiani in festis ab Ecclesia institutis?

Qua autem religione observandi sint dies festivi, diximus in primo tomo, explicantes tertium Decalogi præceptum: ostendimus, quid jus naturale & divinum illis diebus jubeat, quidve interdicat; jam vero ostendendum quid jus Ecclesiasticum illis iisdem diebus interdicat, quidve jubeat. Ideo sit

ARTICULULUS II.

Quid Ecclesia interdicat diebus Dominicis & Festis.

PRop. unica. Præter peccata, quæ omni tempore prohibentur, præter opera servilia, quæ lege divina diebus festis interdicuntur, Ecclesia his diebus specialiter vetat ea tripudia, ea spectacula, ea convivia, quæ a solemnitatibus paganorum in

in festivitates Ecclesiæ, malitia Dæmonis, irrepserunt.

Prob. 1. Scriptura. Deus rejecit solemnitates Judæorum: ut patet ex Isaia 1. v. 14. *Calendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea. Facta sunt mihi molesta. Laboravi sustinens.* Ut patet etiam ex Amos 5. v. 21. *Odi & projeci festivitates vestras, & non capiam odorem cœtuum vestrorum.* Atqui Deus ideo maxime rejecit solemnitates Judæorum; quia festivitatibus suis admiscuerant Paganorum impietates, ut notant iidem Prophetæ: *Confundentur enim*, inquit Isaias 1. v. 29. *ab Idolis quibus sacrificaverunt. Et erubescetis super hortos*, quos ad Sacrificium *elegeratis*: & Amos 5. v. 23. *Aufer a me tumultum carminum tuorum, & Cantica Lyræ tuæ non audiam*; quibus instrumentis utebantur pagani in suis sacrificiis: ergo Ecclesia sapienter prohibet semper, sed præcipue diebus festis ea tripudia, ea spectacula, ea convivia, quæ a Sacrificiis paganorum ad solemnitates Ecclesiæ malitia Dæmonum irrepserunt.

2. Ex Concilio Trid. sess. 28. de veneratione Sanctorum, ubi sic habetur: *Sanctorum celebratione, reliquiarum visitatione, homines ad comessationes, atque ebrietates non abutantur, quasi festi dies in honorem Sanctorum per luxum & lasciviam agantur*: ergo Ecclesia interdicit diebus festis ea, quæ ad luxum, vel lasciviam, comessationes, vel ebrietates possent incitare.

3. *Rat.* Festivitates Christianorum nihil debent admittere eorum, quæ ab idololatria fluxerunt. *Quæ enim*, inquit Paulus, *participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial, aut quæ pars fidelis cum infideli?* demum qui *consensus Templo Dei cum Idolis?* Atqui tripudia, spectacula, convivia &c. malitia Dæmonis in festivitates Christianorum irrepserunt; is enim est, qui, ut Sapiens innuit Eccles. 33. v. 9. *immutavit tempora, & dies Festos ipsorum*, & effecit, ut impii homines, Idololatricis illis ritibus adhærescentes, *dies Festos celebrarent ad horam*, vel, ut ait David, *Quiescere* fecerunt *omnes Festos Dei a terra*. Ergo Eccle a optimo jure ea omnia prohibuit, quæ ab Idololatria fluxerunt.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Confect. 1. Illicita sunt omni tempore profana tripudia, sed præcipue diebus festis; eo enim tempore lætandum, sed lætandum in Domino. *Beatus*, inquit David, *populus, qui scit jubilationem*. Beatus qui una cum Habacuc in solo Deo lætatur: *Ego autem*, inquit, *in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo*. Habacuc. 3. v. 18. *Lætemur*, inquit Aug. diebus Festis, *non saltando, sed orando; non potando, sed jejunando*: & Tertullianus sic idololatricum illud gaudium sectatur: *Siccine*, inquit, *exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus? Hæccine solemnes dies decent quæ alios dies non decent..... malorum morum licentia pietas erit; occasio luxuriæ religio deputabitur?* Apolog. 35.

Confect. 2. Quamvis Choreæ, Comediæ, & alia hujusmodi spectacula non essent ex se prohibita; ea tamen Ludicra fidelibus interdicit Ecclesia, omni quidem tempore, sed præcipue diebus festis; sic enim habetur dist. 1. de consecrat. Can. 67. *Qui die solemni, prætermisso solemni Ecclesiæ conventu, ad spectacula vadit, excommunicetur.* Et dist. 3. de consecr. Can. 2. sic legitur: *Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit. Populi, qui debent officia Divina attendere, saltationibus & turpibus invigilant Canticis: non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum Officiis perstrepentes; hoc etenim, ut ab omnibus Provinciis depellatur, Sacerdotum & Judicum a Concilio Sancto curæ committitur.* De Christianis, qui modo divinis officiis, modo diabolicis assistunt spectaculis, sic loquitur August. Lib. 1. de Civit. Dei cap. 35. *Modo cum paganis theatra, modo Ecclesias nobiscum replentes*: & alibi. *Implentur*, inquit, *Ecclesiæ, & ab ipsis curritur ad Amphitheatrum*. Et explicans illud Psalmi 61. vers. 5. *Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant*, hæc habet: *Hi sunt, qui portant Sacramenta Christi, & oderunt præcepta Christi: qui Solemnitatibus Jerusalem implent Ecclesias, & Solemnitatibus Babyloniæ implent Theatra*. Quam festorum profanationem ipsi sæculares Imperatores sanctissimis legibus interdixerunt; sic enim legitur c. *de feriis* l. finali. *Nec hujus tamen*, inquit Imperator, *Religiosissimi diei otio relaxantes, obscœnis quemquam patimur voluptatibus detineri. Nihil eodem die sibi vindicet scena Theatralis, aut Circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula. Et, si nostrum ortum, aut natalem celebranda solemnitas inciderit, dif-*

feratur. Quod satis indicat, sacratissimos Imperatores non pati publicis etiam gaudiis Festivitates Ecclesiæ commaculari. Et ut hæc lex exactissime observetur, hanc subjicit pœnam: *Amissionem militiæ, proscriptionemque patrimonii sustinebit, si quis umquam hoc die Festo spectaculis interesse tentaverit*. Idem prohibent Edictum Aurelianense artic. 23. & decl. Lud. 14. an. 1698.

Consect. 3. Etsi comessationes sint omni tempore interdictæ, strictius tamen inhibentur diebus festis; sic enim habet Jus Canonicum dist. 44. can. 1. *Sunt autem*, inquit, *comessationes, non solum Sacerdotibus, sed etiam & Laicis noxiæ, qui festivos & solemnes dies non aliter se digne celebrare putant, nisi comessationibus deserviant*. Quasi, ut optime notat Aug. enarratione in Psal. 41. num. 9. *excusetur Festivitate luxuria. In domo Dei Festivitas sempiterna est; non enim ibi aliquid celebratur & transit. Festum sempiternum, chorus Angelorum; vultus præsens Dei, lætitia sine defectu*. Ergo in contemplatione Dei, quæ nutrimentum est animæ, in audiendo Verbo Divino, quod cibus est hominis Christiani, non in carnalibus comessationibus, peragenda est Festivitatum solemnitas.

Consect. 4. Etsi ludus, jocus, otium, aliæque mentis relaxationes, corporisque oblectamenta non sint ex se licita, peccatur tamen graviter, si etiam post Missam auditam his recreationibus toto die festivo indulgeatur: ita illud explicat Cajetanus verbo *Festum*, ubi sic loquitur. *Licet*, inquit, *cum abstinentia a servilibus solius Missæ cultus sufficiat in Festo ad evitandum mortale peccatum; tenentur tamen fideles diem expendere in divinis laudibus, saltem eundo ad prædicationem & vesperas. Unde qui festos dies post Missam vane consumant ludendo, jocando, otioseque vagando, aut venando, spectaculis intendendo, & hujusmodi, licet ex ipsis operibus, utpote non servilibus, mortale non incurrant; ex omissione tamen Divini Cultus, ad quem Festa instituta sunt, GRAVITER peccant; quia non reddunt quæ sunt Dei, Deo; & quia, quantum in se est, ridiculo exponunt christiana Festa, juxta illud: Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus. Et hoc præcipue tangit viros graves, & majores, & dominos: cæteri namque eos imitantur*. Hactenus Cajetanus.

ARTICULUS III.

Quid ultra Missam Ecclesia præcipiat diebus Dominicis & Festis.

PRop. unica. Ecclesia præcipit, ut diebus Dominicis & Festis, fideles præter Missam vacent aliis pietatis operibus.

Prob. 1. Scriptura. *Memento, ut diem sabbati*, ideſt Festivum, *sanctifices*: ergo dies festivus debet Domino sanctificari: ergo debet totus Divino Cultui consecrari. *Ea quippe*, inquit D. Thomas, *dicuntur sanctificari, quæ Divino Cultui applicantur*. Sicut enim locus Deo sacer non debet nisi usibus Sacris inservire; ita dies Deo sacra non debet nisi piis operibus, quantum patitur humana fragilitas, destinari.

2. Ex jure Canonico dist. 3. de consecr. can. *jejunia*, ubi sic legitur: *Die Dominica nihil aliud agendum est, nisi Deo vacandum; nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum Hymnis & Psalmis, & canticis spiritualibus dies illa transigatur*.

3. *Rat*. Ecclesia, Festivitates instituendo, dies illos Divino Cultui destinat: atqui dies non potest censeri Divino Cultui destinata, nisi piis operibus transigatur: ergo præter Missam, dies illa in exercendis pietatis operibus debet insumi.

Consectaria hujus Doctrinæ:

Consect. 1. Diebus festis possumus occupari in cantandis divinis laudibus, ut monet Concil. Turonense ann. 1583. *Oportet*, inquit, *omnes Christianos in laude Dei, & gratiarum actione usque ad vesperam perseverare*. Et capite primo de feriis, sic habetur: *Omnes dies Dominicos a vespere, ad vesperam cum omni veneratione decernimus, observari*. Ideo hortandi sunt Populi, ut una cum Clero cantandis divinis laudibus Festis occupentur.

Consect. 2. Diebus festivis possumus occupari, audiendo, legendo, & meditando Verbum Dei; ea enim fuit & Synagogæ, & Ecclesiæ consuetudo, ut semper, sed præcipue diebus festis, plebs Verbo Dei audiendo, legendo, & meditando insisteret; cum enim Esdras voluisset plebem ad Deum reducere, in solemni Festo verba legis recitat, explicat, & populo meditanda proponit. *Attulit ergo*, inquit Scri-

Script. *Esdras Sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctisque, qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi, & legit in eo aperte .... & aures omnis populi erant erectæ ad librum .. & Levitæ silentium faciebant in populo ad audiendam legem; populus autem stabat in gradu suo*. Lib. 2. Esdræ cap. 8. vers. 2. Et Act. 13. legitur, quod Paulus & Barnabas invitati sunt a Judæis, ut post Lectionem Sacram dicerent aliquid plebi: *Ingressi*, scilicet Paulus & Barnabas, *Synagogam die Sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis, & prophetarum, miserunt principes ad eos dicentes: Viri Fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite*. Omni enim tempore, sed præcipue diebus festis exequendum est istud Divinum monitum. *Eruntque* verba hæc, *quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis* ... Deut. 6. vers. 6. & rursum: *Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocate, docete filios vestros, ut ea meditentur*. Deut. 11. vers. 18. Saltem ea est Ecclesiæ intentio, ut fideles omnes assidue publicæ Verbi divini Prædicationi assistant; si enim ex Concilio Tridentino, sess. 5. cap. 26. Episcopis, Archipresbyteris, & Parochis str iste injungatur, ut *diebus saltem Dominic is, & Festis solemnibus plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate pascant salutaribus Verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cæleslem gloriam consequi valeant*, si: inquam, munus prædicandi Verbum Dei Episcopis, & Parochis injungatur, consequens est, ut dicit Trid. sess. 44. cap. 4. *Teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei*.

Confess. 3. Diebus festis possumus occupari variis misericordiæ operibus, quibus proximorum miseria sublevetur; sic enim grata erunt Deo & Cantica, quæ in laudem ejus canimus, & Verbi Divini auditio, quod in nostri instructionem a Pastoribus suscipimus; ita jubet Nicolaus primus, scribens ad Bulgaros cap. 11. *Sane sciendum*, inquit, *quoniam idcirco diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus insistere, Orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare, valeat Christianus*. Illud idem inculcat Aug. in illud Psalmi, *Omnes gentes plaudite manibus*, ubi sic habet: *Manus gentium sunt facta bene Operantium: videat, qui gaudia donare dignatus est, si tantum voce, non bene; quia pigræ sunt manus: si tantum manibus, nec hoc bene; quia muta est lingua: concordent manus & lingua, ista confiteatur, illæ operentur*.

ARTICULUS IV.

In quo quasi historice describitur, quo modo Ecclesia dies Dominicos, & Festos ordinaverit.

Cum juxta Augustinum Lib. 16. De civit. Dei cap. 46 Ecclesia dies festos præscripserit, ut his Dei memoriam consecraremus, ne volumine temporum ingrata subreperet oblivio; ideo, quæ fuerit Ecclesiæ mens in ordinandis diebus Dominicis, & Festis instituendis, hic quasi historice describemus.

§. I.

Quid Ecclesia.

Ecclesia est, non ligna, non lapides, non vasa, aut alia ejusmodi, quæ in Templis cernimus; sed Ecclesia est plebs suo adunata Pastori visibili, & Pastor visibilis conjunctus Christo. Hæc autem fidelium collectio Civitas est Sancta, cujus Rex Christus est, cujus Præfecti sunt Pastores, cujus cives sunt credentes in Christum, eique adhærentes. Civitas hæc cives habet ubique dispersos, in Cælo scilicet, in Purgatorio, & in omni terrarum loco. Qui sunt in Cælo, ibi plene purgati regnant cum Christo: qui sunt in Purgatorio, ibi patiuntur, donec plene purgentur: qui sunt in terris, ibi dimicant, donec coronentur. Ideo Ecclesia dicitur triumphans in Cælo, militans in terra, patiens in Purgatorio. Ecclesia autem tum triumphans, tum patiens, tum militans, duplex habet Sacrificium, scilicet, Sacrificium laudis, & Sacrificium corporis Christi; quo duplici Sacrificio, laudis scilicet, & corporis Christi digna est, quæ se offerat per Sacerdotes Christo, & per Christum offerat se Deo.

§. II.

Quomodo Ecclesia Sacrificium laudis & Corporis Christi Deo offerat.

Ecclesia Spiritu Sancto directa Sacrificium laudis, & Christi sic partitur.

Laudis Sacrificium perpetuum est in Cælis, ubi Sancti & Angeli una cum Christo semper laudant Deum, unum in essentia, & trinum in personis, & incessabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Hac trina repetitione Trinitatem se adorare ostendunt, inquit Ambrosius; & ut incarnationem commemorent, laudes suas in Christo, & cum Christo effundunt, ut quotidie canit Ecclesia in Missa: *Per quem Majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates*.

Ecclesia, quæ est in terris, optat laudes suas cum illo Cantico perenni, quod in Cælo cantatur, conjungere; ideo ait: *Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes: Sanctus*, &c.

Laudis ergo Sacrificium, quod in Cælis est perpetuum, quotidianum est in Clero. Clerici enim tum Sæculares, tum Regulares, recitando horas canonicas, septies in die laudem dicunt Deo, imitantes illud Davidis exercitium, qui de se ipso ait: *Septies in die laudem dixi tibi*.

Laudis Sacrificium, quod in Clero quotidianum est, alternum est in plebe, quippe quæ diebus singulis Dominicis ac festis convenit in Templum, ut ibi una cum Sacerdotibus laudem dicat Deo suo.

Ecclesia vero patiens in purgatorio & Beatorum in Cælo regnantium auxilium implorat, & Sanctorum in terra dimicantium suffragia deprecatur, & sic ex perenni laude, quæ in Cælo peragitur, ex quotidiana laude, quæ a Clero cantatur, ex alterna illa modulatione, quæ a plebe certis diebus exercetur, & ex continua animarum languentium in Purgatorio passione, perpetuum Deo offertur laudis Sacrificium.

Non aliud sibi proponit Ecclesia totius suæ Religionis objectum, nisi Deum, unum in essentia, & trinum in personis, & mediatorem inter Deum, & homines Christum Jesum, & Sanctos amicos Dei in Cælo cum Christo regnantes. Deum & Christum solum adorat cultu latriæ, Mariam Virginem cultu hyperduliæ veneratur, Sanctis vero Cultum duliæ tantum impendit. Deum Patrem qui nos creavit, Deum Filium qui nos redemit, Deum Spiritum Sanctum qui nos sanctificavit, una & individua adoratione veneratur: Mariam & Sanctos non ut Deum, sed ut amicos Dei deprecatur. Sacrificium Corporis Christi in Cælo est perpetuum, in Clero quotidianum, in plebe succedentibus sibi diebus Dominicis, & festis frequenter iteratum.

Sacrificium Christi est perpetuum in cœlo; ab æterno quippe decernitur, cum Christus toti reparando humano generi destinatur. Incipit in medio temporum, cum corpus humanum in cruce immolandum assumit; consumatur in cruce, dum innocens hæc victima manibus Judæorum occiditur; perseverat continuo in Ecclesia, dum manibus Sacerdotum in Missa incruente sacrificatur; perpetuo & in perpetuum offertur in cælo, dum Sacerdos ille perpetuus, secundum ordinem Melchisedec, *apparet vultui Dei pro nobis*.

Sacrificium Christi in Clero est quotidianum, cum Clerus tam sæcularis, quam regularis, quotidie Missam solemnem, nomine totius Ecclesiæ celebrat, & plures Sacerdotes in Missis non solemnibus, & nomine totius Ecclesiæ, & pro tota Ecclesia, sanctum illud Sacrificium offerunt.

Sacrificium Christi est alternum in plebe, cum succedentibus sibi diebus Dominicis, ac festis plebs suo adunata Pastori in Templum veniat, & Sacrificium illud commemoret.

§. III.

Quomodo Ecclesia dies feriales, & dies Dominicos & Festos ordinet.

Ecclesia cultum erga Deum, & Sanctos sapienter dirigit; ita apte dies feriales, Dominicos, & festivos ordinat, ut singulis diebus Deus solemniter a Clero adoretur, & Sancti publice invocentur; ut etiam quolibet die Dominico Mysteria Trinitatis, & Incarnationis plebi commemorentur; ut quoque singulis annis Festivitates Christi, Virginis, & Sanctorum, perpetua & succedente sibi commemoratione, populo proponantur; & ita sine interruptione & Clerus, & plebs Divino cultui occupetur. Clerus qualibet feria in Officio publico Deum, unum in essentia, & trinum in per-

personis, & mediatorem Christum Jesum adorat Psalmis, Hymnis, & Canticis. In fine cujuslibet Psalmi Trinitatem explicite confitetur, dicens: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, &c.* Idem praestat in fine cujuslibet Hymni, dicens: *Deo Patri sit Gloria, ejusque soli Filio, cum Spiritu Paraclito*, aut aliud simile, juxta metri diversitatem. Sanctos eo die functos in Martyrologio commemorat, & eos, ut par est, laudat, deprecatur, & invocat hac Oratione: *Sancta Maria & omnes Sancti intercedant pro nobis ad Dominum, ut nos mereamur ab eo adjuvari, & salvari, qui vivit & regnat in saecula saeculorum. Amen.* Idem privatim faciunt qui recitant Officium extra Chorum.

Pastor cum plebe quolibet die Dominico, & festivo, Deum unum, trinum, & incarnatum adorandum, & Sanctos invocandos proponit populo; ideo quolibet die Dominico Symbolum Athanasii legitur in Officio, & Symbolum Nicaenum in Missa: quo utroque Symbolo Trinitatis, & Incarnationis fides explicita confessione proponitur, & nostra cum Sanctis, & in Caelis, & in Purgatorio, & in Terris communio annunciatur.

Quolibet anno Christi Conceptionem, Nativitatem, Circumcisionem, Epiphaniam, seu factam gentibus manifestationem, Mortem, Resurrectionem, & in Coelos Ascensionem recolimus: item Mariae Virginis Conceptionem, Nativitatem, Praesentationem, Visitationem ad Elisabeth, beatissimam ejus Mortem, & ejus in Caelos Assumptionem commemoramus.

Item quolibet pariter anno omnes solemnus Festivitates Sanctorum celebrare, eosque populis invocandos proponere. Singulos Apostolos qui Christi fundarunt Ecclesiam, insigniores Martyres qui eam suo sanguine obsignarunt, Doctores praecipuos qui eam sua Doctrina illustrarunt, tum Confessores, tum Virgines qui eam sua Sanctitate venerandam reddidere, Festo aliquo peculiari in memoriam revocamus. Angelis in Ministerium missis propter eos, qui haereditatem capiunt salutis, specialem festivitatem dedicamus. Demum in festo omnium Sanctorum, in commemoratione omnium defunctorum, & Sanctos in Caelo regnantes, & animas in Purgatorio detentas, illos omnes simul invocando, pro istis omnibus simul deprecando, solemni festivitate celebramus.

§. IV.

Quomodo ordinentur dies Dominici.

Praeter specialem Dominicam adorandae Trinitati destinatam, singulae Dominicae possunt dici dies Trinitatis, & Incarnationis, cum singulae Dominicae explicitam Trinitatis, & Incarnationis contineant confessionem. Ita tamen singulae ab Ecclesia videntur ordinatae, ut Deum unum in essentia, & trinum in personis, aut Christi incarnati aliquod Mysterium proponant.

Quatuor Dominicae adventus commemorant duplicem Christi adventum: primum, quo venit redempturus genus humanum: secundum, quo veniet judicaturus vivos, & mortuos, ut scilicet Christum Redemptorem redamemus, Christum vero judicem timeamus. Sed Dominicae post Epiphaniam Christum nobiscum conversantem ostendunt: verb. gr. mutantem aquam in vinum in Cana Galileae, leprosos mundantem, fluctus maris pacantem, malos cum zizaniis, bonos cum bono fructu, & Doctrinam Evangelicam cum grano sinapis comparantem.

Dominicae a septuagesima usque ad Pascha poenitentiam continuo praedicant, ut ad Communionem paschalem disponamur. Sacerdos & Altaria colore violaceo vestiuntur, cessant Cantica laetitiae, cineres sub initium quadragesimae capitibus imponuntur, jejunium indicitur, Verbum Divinum frequentius praedicatur, omnia luctum in Ecclesia exhibent, ut tam lugubri apparatu ad cordis contritionem excitemur, & Divinam Eucharistiam, qua decet devotione, in Paschate recipiamus.

Dominicae a Paschate usque ad Pentecostem Christum suscitatum a mortuis, cum Apostolis conversantem, & cum eis de Regno Dei, id est Ecclesia, colloquentem ostendunt.

Dominica Pentecostes Spiritum Sanctum in Christi Discipulos ignitis linguis diffusum exhibet.

Dominicae vero a Pentecoste usque ad adventum varia Christi documenta proponunt, & in singulis orationibus Ecclesia gratiam ad observanda illa documenta enixe deprecatur. Inter istas Dominicas tempus seligitur, in quo per octavam Festum Corporis Christi celebratur, solemnique Processione divinum illud Sacramentum cir-

circumgeritur, ut speciali Festo recolamus quod qualibet die in Missa peragitur. Festum dedicationis Templi peragimus, ut gratiæ agantur Deo, quod nostram regionem quondam desertam, ac a dæmonibus desolatam ita illustrare dignatus sit, ut etiam in ea sensibilem domum sibi elegerit, in qua & laudari, & rogari, & prædicari pacifice possit, in qua orantes facilius quam alibi exaudiantur, & in qua omnia Sacramenta, quæ sunt origo gratiæ, conferantur. Hæc si quis rudiori etiam populo historice narrare voluerit, quilibet fidelis semper obviam, semperque recurrentem nostræ Religionis historiam, si tantisper attendat, intuebitur.

§. V.

Quo pacto possint facile instrui a Parochis fideles Christiani.

Qui ergo voluerit Christianam plebem circa dies Dominicos, & dies festivos instruere, Missale legat, & quæ in Missali leguntur eo die Dominico aut festivo, vulgari lingua exponat populo; sic facili, ut dicunt, negotio plebem sibi commissam erudiet. Hac methodo utatur per aliquot annos, & uberrimos ex simplici illa expositione fructus oriri percipiet: non enim fas est credere nullius frugis esse liturgiam, quam Ecclesia a tot sæculis fidelibus proponit, & quam Concilium Tridentinum jubet populis explicari.

CAPUT III.

In quo explicatur secundum Ecclesiæ Præceptum, scilicet,

Missam integram diebus Festis atque Dominicis audito.

ARTICULUS I.

Quid Missa, & quotuplex.

§. I.

Quid Missa.

MIssa, si nomen spectes, idem est ac missio, seu dimissio, eo quod Diaconus bis per hanc cæremoniam alta voce clamaret: *Ite, Missa est*, Missa seu missio est, idest, cuilibet fas est abire. Et quidem Diaconus id dicebat post Evangelium, annuntians gentibus & catechumenis, ut abirent, eo quod eis non liceret Sacrificio assistere. Rursus Diaconus in fine Sacrificii, dicebat populo: *Ite, Missa est*, seu Missio est; tunc enim cuilibet fideli permittebatur in sua abire.

Missa, si rem spectes, est Sacrificium incruentum, quo Sacrificium cruentum, in cruce peractum, incruente repræsentatur, & peragitur.

Hæc cæremonia apud Græcos vocatur liturgia, mystagogia, synaxis, telete, œconomia &c. Apud Latinos vero dicitur collecta, dominicum, agenda, communio, oblatio.

Missa, si nomen spectes, in usu cœpit esse in Ecclesia a tertio & quarto circiter sæculo. Siquidem Cornelius Epist. ad Lupicinum ait, quod propter persecutionem non licebat Christianis *nec publice, nec in cryptis notioribus Missas agere*: & Ambrosius Epistola olim 13. jam 20. ad Marcellinam, ait: *Ego Missam facere cœpi*. & Serm. olim 34. jam 25. dicit: *Moneo vos, ut qui sine gravi impedimento potest, quotidie Missam audiat*. Et Augustin. Sermone 91. de tempore, loquitur de lectione, quæ ad *Missas* legenda est.

Missa, si rem spectes, semper in Ecclesia servata est a nocte cœnæ usque ad nos: Christus enim tunc *accepit panem & gratias agens, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis. Similiter accepit & Calicem, & benedixit, & dixit: hoc facite in meam commemorationem*. Quod ergo jussit Christus fieri, hoc servarunt Apostoli, qui erant *perseverantes in Oratione, & in fractione panis*. Apostoli usum illum tradiderunt suis successoribus, & isti aliis: & sic usque ad nos pervenit sacra illa cæremonia, in qua jussu & auctoritate Christi panis & vinum consecrantur, quam nos cæremoniam Missam appellamus.

§. II.

Quotuplex sit Missa.

Missa ratione partium, quibus constat, alia est Catechumenorum, alia Fidelium.

Missa Catechumenorum ea erat pars, in qua fiebant instructiones, quibus & Gentiles & Catechumeni assistebant: de hoc ita habet Concilium IV. Carthaginiense, can. 84 *Episcopus, inquit, nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire Verbum Dei, sive Gentilem, sive Hæreticum, sive Judæum, usque ad Missam Catechumenorum.*

Mis-

Missa Christianorum ea erat pars Officii, in quo post instructionem orabatur, & consecrabatur Corpus Christi: de quo ita Aug. Serm. alias 23. jam 49. cap. 8. *Post Sermonem fit Missa Catechumenis*, idest, dimittuntur Catechumeni, *manebunt Fideles, venietur ad locum orationis*. Et Tertul. Lib. Præscript. cap. 41. exprobrat Marcionitis, quod Catechumenos ad integram Missam admitterent. *Quis fidelis*, inquit, *quis catechumenus, incertum est: pariter audiunt, pariter orant*.

Missa ratione consecrationis alia est præsanctificatorum, alia sanctificatorum.

Missa *sanctificatorum* ea est, in qua panis & vinum consecrantur, uti fit modo in omni Ecclesia latina in ea cæremonia, quæ vere Missa dicitur.

Missa *præsanctificatorum* ea est, in qua non consecrantur panis & vinum, sed panis die Sabbati aut Dominica præsanctificatus per singulos dies hebdomadæ Deo offertur, eo modo, quo in die Parasceves Hostia die cœnæ consecrata Deo offertur. Etenim, juxta ritum Ecclesiæ Græcæ, toto tempore quadragesimali non consecrabantur panis & vinum, nisi die Sabbati aut Dominica; aliis vero diebus Hostia jam consecrata Deo offerebatur: ita habet Concilium Laodicenum can. 49 *Non oportet*, inquit, *in quadragesima panem offerre, nisi Sabbato, & die Dominica*. Tempus enim illud luctui, & pœnitentiæ consecratum, non videbatur apte consentire cum eo gaudio, quo decet nos perfundi, dum celebramus Sacra Mysteria.

Missa ratione cæremoniarum alia est *sicca*, ut dicunt, alia non *sicca*.

Missa *sicca* ea est, in qua nec panis, nec vinum offertur, sed peraguntur omnes ritus, omnes cæremoniæ, non secus ac si re vera Missa celebraretur. Idque factum legimus in navibus, ubi ob periculum, ne sanguis consecratus effunderetur, Missa sine consecratione celebrabatur; ideoque Missa *nautica* vocabatur: & non solum in navibus, sed etiam aliquando in privatis domibus pro ægrotis, qui se in Ecclesiam commode conferre non poterant; immo aliquando celebrabatur hæc Missa in Ecclesia, vespere scilicet, quando post vesperas sepeliebantur mortui. Hanc Missam approbat Genebrardus lib. de Liturgia Apostolica cap. 30. Eam improbant Cardin. Bona, Estius, & Sylvius, putantque hanc Missam ab indiscreta & privata quorumdam devotione fluxisse. *Larva est, & simulatio Missæ*, inquiunt.

Missa non *sicca* ea est, in qua panis & vinum consecrantur.

Missa non sicca ratione solemnitatis alia est solemnis, alia non solemnis seu privata.

Missa solemnis, quam hodie Conventualem, Canonicam, Capitularem, præcipuam, & majorem vocamus, illa proprie dicitur, quæ cum cantu & solemni cæremoniarum apparatu, Ministris & Clero assistentibus, suorumque ordinum munia exercentibus, celebrari consuevit.

Missa non solemnis, seu privata, ea est, quæ a solo Sacerdote sine Diacono & Subdiacono & Cantoribus, uno tantum ministrante agitur.

Missa sive privata, sive solemnis, alia est, quæ dicitur Parochialis, alia, quæ vocatur non Parochialis.

Missa Parochialis ea est, quæ Festivis & Dominicis diebus hora designata ab Episcopo celebratur, & in ea fiunt instructiones ad plebem, aqua benedicta aspergitur populus, panis benedictus distribuitur &c.

Missa non Parochialis ea est, in qua prædictæ ceremoniæ non exercentur.

ARTICULUS II.

De Obligatione audiendi Missam singulis diebus Dominicis & Festis.

PRopositio I. Præcipitur singulis fidelibus diebus Dominicis & festis, sub pœna peccati mortalis, ut Missam integram audiant.

Prob. 1. Script. Act. 20. v. 7. ubi sic habetur: *Una autem Sabbati*, id est, die Dominica, *cum convenissemus ad frangendum panem*, idest, Eucharistiam, ut explicat versio Syriaca, *Paulus disputabat cum eis... erant autem lampades copiosæ in cænaculo, ubi eramus congregati*. Quæ omnia satis indicant Scripturam loqui de eo Conventu, in quo Missa celebratur: ergo cum textus sacer asserat fideles eo convenisse, signum est, fidelibus præceptum esse, ut Missæ Sacrificio diebus festis assisterent.

2. Ex Concilio Agathensi can. 47. ubi sic habetur: *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordinatione præcipimus, ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat: quod si fecerint, ab Episcopo publice confundantur*. Et ex can. 10. Apostolorum habemus, quod fideles in solemnitatibus *Scripturas Apostolorum & Evangelium audire debeant*: ergo & initio & fini Missæ singuli fideles tenentur assistere.

Et

Et quamvis in primo Canone fiat tantum mentio de die Dominica, tamen idem præceptum urget diebus festis; tum quia Ecclesia generali lege præcipit, ut diebus festis & diebus Dominicis Missas audiamus; tum quia decimus Canon Apostolorum loquitur de omnibus solemnitatibus; tum demum quia cap. 2. de Parochiis, dies Dominicos a festivis non distinguit.

3. *Rat.* Missa præcipuus est totius Christianæ Religionis cultus, quo Deo offertur quidquid habuit lex naturalis simplicius, lex Mosaica augustius, lex Evangelica sanctius, Cœlum ipsum sublimius, Christus scilicet, promissus in lege naturæ, præfiguratus in lege Mosaica, susceptus in lege Evangelica, & modo regnans in gloria, quem promissum præfigurarunt Patriarchæ, venturum prænuntiarunt Prophetæ, natum, conversantem, patientem, crucifixum, mortuum, & a mortuis suscitatum prædicarunt Apostoli, quem in Cælum ascendentem, ut Regem agnoverunt Angeli: Christus, inquam, auctor naturæ creatæ, redemptor naturæ lapsæ, & glorificator naturæ reparatæ: Christus demum, qui, juxta Paulum, *Magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.* Ergo merito præcipit Ecclesia, ut singulis diebus festis omnes fideles Missæ Sacrificio assistant, in quo tanta offertur victima. *Hæc quidem est*, inquit Tridentinum, *illa munda oblatio, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest; quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit .... quæ per varias Sacrificiorum naturæ & legis tempore similitudines figurabatur, utpote, quæ bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio, complectitur.* sess. 22. c. 1. de Sacrificio Missæ. *Hæc oblatio*, ut canit Ecclesia, *fugat scelera, culpas lavat, & reddit innocentiam lapsis, & mæstis lætitiam, fugat odia, concordiam parat, & curvat imperia.* Ergo merito præcipit Ecclesia, ut fideles diebus festis Missæ assistant, in qua tam sancta & insignis offertur victima.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Non est obligatio audiendi Missam diebus ferialibus auctoritate sæculari institutis; quia non sunt proprie dies festivi: neque pariter die Cinerum, die Commemorationis omnium defunctorum; quia hi dies non proponuntur ab universali Ecclesia tamquam dies Festivi: neque feria quinta, sexta, & Sabbato majoris Hebdomadæ: neque diebus Rogationum; quia hi dies non proponuntur ab universali Ecclesia tamquam dies Festivi: quæ omnia magis constant usu, quam lege. Dixi ab Ecclesia universali; sunt enim Ecclesiæ particulares, in quibus prædictis diebus Missam audire præcipitur, v. g. in Constitutionibus Bracharensibus tit. 9. de diebus festis.

Et quamvis die natalis Christi tres Missæ celebrentur ab uno & eodem Sacerdote, sufficit ad observantiam præcepti, ut uni Missæ fideles intersint; quia Ecclesia non præcipit, nisi ut una Missa audiatur.

Consect. 2. Peccant qui non audiunt Missam integram; quia habemus ex Canonibus Ecclesiæ, quod & fini & initio Missæ fideles debeant assistere, ut dictum est: Et cum Canon dicat: *Missas totas audire præcipimus*, mirum est, quod aliqui Doctores excusent a peccato eos, qui, citra causam, aliquam Missæ partem omittunt.

Consect. 3. Peccant, nec præcepto audiendi Missam satisfaciunt, qui varias Missæ partes simul a diversis Sacerdotibus audiunt; Missa enim est actio successive repræsentans ea, quæ in Christi Passione successive peracta sunt: ergo non licet fidelibus ea simul, ut ita dicam, confundere. Ideo merito damnata est & ab Innocentio XI & a Clero Gallicano sequens propositio: *Præcepto de audiendo Sacro satis facit qui duas ejus partes, imo quatuor simul, a diversis celebrantibus audit.*

Consect. 4. Peccant, nec præcepto audiendi Missam satisfaciunt, qui diverso etiam tempore varias Missæ partes diversorum celebrantium conjungunt, ut unam Missam constituant: v. g. finem unius Missæ cum initio alterius consociant, priori Missæ assistunt a consecratione usque ad finem, posteriori vero Missæ ab initio usque ad consecrationem, postea statim ab Ecclesia recedunt, falso sibi suadentes ex initio prioris Missæ & fine posterioris unam Missam integram constitui.

Peccant primo: quia tædium illud in rebus divinis animum denotat a rebus sacris penitus alienum: secundo, præcepto audiendi

di sacrum non satisfaciunt; quia Missa unica est actio, quæ citra necessitatem ab eo debet perfici, a quo incæpta est: unde idem Sacerdos, qui consecrat, idem consummat sacrificium, nisi in syncopem incidat, quo casu tunc Sacerdos, etiam non jejunus, potest species consecratas sumere, & Missam inceptam perficere: ergo sicut celebrans, qui incipit sacrificium, tenetur illud consummare; ita & Laicus, si velit præcepto audiendi Missam satisfacere, debet ab initio Missæ usque ad finem sacrificii una cum celebrante eidem cæremoniæ assistere.

Consect. 5. Peccant, nec præcepto audiendi Missam satisfaciunt, qui dum commode possent Ecclesiam ingredi, & una cum multitudine, quæ Missæ assistit, consociari, aut extra Ecclesiam manent, aut ita longe a sacrificante collocantur, ut nihil eorum, quæ peraguntur in Altari, vel videre, etsi non sint cœci, vel audire, etsi non sint surdi, ullatenus valeant. Peccant primo; ea enim distinctio, qua nolunt cum christiana plebe confundi, denotat animum a christiana humilitate omnino alienum. Secundo, non satisfaciunt præcepto audiendi sacrum; quia Missa actio est, qua plebs adunata Sacerdoti, communi societate Sacrificium Corporis Christi Deo Patri exhibet: cuius certe actionis particeps nequaquam censetur esse ille, qui se ita longe a multitudine Missam audientium sejungit; semper enim, juxta Scripturam, Populus cum sacrificante conjungitur. Sic juxta Paul. ad Hebræos 9. populus Moysi proximus assistebat, cum Moyses accipiens *sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo ipsum quoque librum, & omnem Populum aspersit*. Sic Populus Salomoni proximus stabat, cum Rex gratias Deo ageret de impletione promissionis factæ Davidi. *Et convertit*, inquit Scriptura, *Rex faciem suam, & benedixit omni multitudini Israel; nam omnis turba stabat intenta*. lib. 2. Paralip. cap. 6. v. 3. Nec legimus Discipulos a Christo longe remotos, dum Sacramentum Corporis & Sanguinis sui conficeret; erant enim omnes in eodem Cœnaculo: nec fideles se ab Apostolis segregabant, cum Missam celebrabant. Cur ergo separabunt se Christiani a sacrificante, & a populo Missam audiente?

Prop. 2. Ut fideles satisfaciant præcepto audiendi Missam, debent ei & modeste quoad corpus, & devote quoad mentem assistere & habere intentionem actum religiosum exercendi.

Prob. 1. Scriptura. *Maledictus qui facit opus Domini fraudolenter*, vel ut fert versio Septuaginta, *negligenter*. Jer. 48. v. 10. Ergo hinc patet, ut dicit Trident. *quanta cura adhibenda sit, ut Sacrosanctum Missæ Sacrificium omni Religionis cultu ac veneratione celebretur*, & audiatur. Sess. 22. Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ.

2. Ex Trident. ibidem. *Quod si*, inquit, *necessario fatemur, nullum aliud opus adeo Sanctum ac Divinum a Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum Mysterium, quo vivifica illa Hostia, qua Deo reconciliati sumus, in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest*, interiori *cordis munditia, & puritate atque* exteriori *devotionis ac pietatis specie peragatur*. Ergo, ut fideles satisfaciant præcepto audiendi Missam, debent ei & modeste quoad corpus, & devote quoad mentem assistere, & habere intentionem exercendi actum religiosum.

3. *Rat.* Missa est actus religionis, qua Deum ut supremum omnium Dominum veneramur: atqui actus religionis importat motivum exercendi religionem, ut patet; importat insuper interiorem mentis affectum, & exteriorem corporis modestiam, juxta illud Psal. 83. v. 4. *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum; cor* enim, inquit D. Thomas, *pertinet ad actus interiores, caro vero ad exteriores, ut sic totus homo Deo subjiciatur:* Ergo, ut fideles præcepto audiendi Missam satisfaciant, debent & devote quoad mentem, & modeste quoad corpus, huic tremendo Sacrificio assistere, & habere motivum exercendi religionem.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat, & præcepto audiendi Missam non satisfacit, qui, dum Sacrum peragitur, dormit, confabulatur, & immodesto corporis habitu nedum devotionem aliis assistentibus inspirat, sed e contra scandalum ingenerat. Non satisfacit præcepto; quia non est in ea corporis decentia, quam ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa exigit Trident. ibid. Vetat enim Concilium, *Sanctum hoc Sacrificium a sæcularibus aut regularibus quibuscumque peragi; nisi prius qui intersint, decenter, composito corporis habitu, declaraverint se mente etiam, ac devoto cordis affectu, non solum corpore adesse*. Scandalum vero fidelibus ingenerat in ipsa etiam domo Dei, & inter tremen-

menda ipsis etiam Angelis Mysteria. *Tetendit*, ut loquitur Job cap. 15. v. 25. *adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est: cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est*. Quam sacrilegam corporis immodestiam in locis sacris, & illum impium Sacrorum nostrorum contemptum cum exteriori Paganorum modestia comparans Jeremias objurgatoria hac apostrophe insectatur; alloquens enim immodestos illos adoratores, sic habet: *Transite ad insulas Cethim, & videte*, si quid simile in earum Sacrificiis contingat: *& in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte, si factum est hujusmodi. Si mutavit gens Deos suos*, eos scilicet inter sacrificia irridendo, *& certe ipsi non sunt dii. Populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum*, alio scilicet, quam ad Christum in altari oblatum, vagos oculos convertens, aut, quod pejus est, ipsum Christum elato intuens supercilio: quam impiam immodestiam his flebilibus vocibus ad cælos usque defert, & plangit Propheta Sanctissimus: *Obstupescite*, inquit, *cæli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ*, dum me manibus Sacerdotum oblatum dedignantur intueri: *& foderunt sibi cisternas, dissipatas, quæ continere non valent aquas*, dum despecta, quæ in Altari offertur, cælesti Victima, alius vanam gloriam venatur, alius libidinem insectatur.

Sic culpandi sunt omnino immodesti illi adoratores, qui ridiculam superbiam affectantes, stant, aut sedent in Ecclesia, dum per Sacrorum solemnia humilis plebs flexis genibus Deum adorat, & levando puras manus, ejus iram flectere nititur.

Sic culpandæ magis mulieres illæ, quæ circumornatæ, sicut similitudo templi, altis sedilibus affectant eminere, ut & intuentium oculos ad se attrahant, & cultum, qui soli Deo debetur, injuste sibi arrogent. Dum e contra christianæ *Mulieres*, ut dicitur 1. ad Tim. 2. *in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres*, precibus insistunt, ut Divinam misericordiam attrahant.

Consect. 2. Præcepto audiendi Missam non satisfaciunt qui sola exteriori corporis modestia contenti, nullo interioris mentis affectu in Deum moventur: de his ita prophetavit Isaias 29. v. 13. *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me*. Et Christus externam illam religionem, interiori pietate omnino vacuam, ita maledictis suis rejicit. *Væ vobis*, inquit, *Scribæ & Pharisæi hypocritæ; quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic & vos a foris quidem paretis hominibus justi; intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate*: Ideo damnata est a Clero Gallicano an. 1700. sequens propositio: *Satisfacit præcepto de audiendo Sacro per reverentiam exteriorem, animo licet voluntarie in aliena, imo & prava cogitatione defixo*.

Consect. 3. Ut satisfaciamus præcepto audiendi Missam, præter exteriorem corporis modestiam consistentem in eo situ, quem Ecclesia exigit, qui situs talis est, ut modo stemus, modo sedeamus, modo genuflectamus, modo prosternamur: v. g. stamus, dum legitur Evangelium: sedemus, dum explicatur: genuflectimus, dum fit Sacrificium: prosternimur, dum Corpus & Sanguis Christi proponuntur populo, ut adorentur; præter illos, inquam, diversos corporis nostri situs, requiritur, ut externam illam corporis nostri modestiam interiori aliquo actu religionis, vel oratione, vel devotione animemus. Sicut enim ex anima & corpore homo constituitur, ita ex exteriori & interiori cultu religio coalescit. *Religio enim*, inquit D. Thom. *habet quidem interiores actus, quasi principales, & per se ad religionem pertinentes; exteriores vero actus, quasi secundarios, & ad actus interiores ordinatos*. 2. 2. qu. 81. in corp. Illi autem actus interiores possunt esse actus vel fidei, vel spei, vel caritatis, vel religionis, &c. de quibus egimus, explicantes primum Decalogi præceptum.

Consect. 4. Præter exteriorem corporis modestiam, præter interiorem mentis affectum, præter interiores actus fidei, spei, &c. ut satisfaciamus præcepto de audiendo Sacro, debemus præcipue id, quod per Missam repræsentatur, Passionem Christi scilicet, mente recolere: is enim est finis, quem debemus in primis, assistendo Missæ, nobis proponere: dixit enim Christus: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*. Luc. 22. Ad idem nos alta voce compellat Sacerdos, dicens: *Sursum corda*; & adstantes respondent: *Habemus ad Dominum*. Ad idem nos hor-

ta-

tatur Sacerdos dicens: *Orate Fratres, ut meum, ac vestrum Sacrificium fiat acceptabile apud Deum Patrem omnipotentem*; & Populus respondet: *Suscipiat Dominus Sacrificium de manibus tuis ad laudem & gloriam Nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiæ suæ Sanctæ*: indicans eo suam intentionem dirigere, ut una cum Sacerdote Sacrificium suo modo offerat; nam, ut optime notat Abbas Guerricus: *Non solus Sacerdos sacrificat, sed totus Conventus fidelium, qui adstat, cum illo consecrat, cum illo sacrificat*.

Ideo docendus est Populus, ut quas orationes effundit ad Deum, unum in essentia, & trinum in Personis, & ad mediatorem nostrum Jesum, se Patri in Altari offerentem, dirigat. Monendi sunt pœnitentes, monendi sunt Clerici, ut per Missarum Solemnia, nec illi injunctam pœnitentiam peragant, nec isti horas Canonicas recitent, saltem quoad commode fieri poterit alio tempore, rati se posse uno & eodem tempore multis & diversis præceptis satisfacere: hæ quippe actiones, ut diversa motiva postulant, ita & diversum tempus exigere videntur. Durante Missa passionem Christi motivo religionis recolimus; dum vero pœnitentiam injunctam exequimur, motivo pœnitentiæ agimus; dum vero horas Canonicas recitamus, ducimur motivo vel obedientiæ erga Ecclesiam, vel justitiæ erga plebem, a qua redditus ecclesiasticos accipimus, ut horas Canonicas recitemus. Dixi, quoad commode fieri poterit; quia, cum ad satisfaciendum præcepto de audiendo Missam sufficiat motivum religionis, & religio exerceatur tum recitando horas Canonicas, tum pœnitentiam injunctam exequendo, ille non censendus est in rigore defuisse præcepto audiendi Missam, qui inter Missarum solemnia devote recitavit aut horas Canonicas, aut injunctam a Sacerdote aliquam etiam orationem.

Prop. 3. Quantumvis sanctæ sint illæ dispositiones tum exteriores, tum interiores, cum quibus oportet nos sacrificio Missæ assistere, nullus est Christianus, sive justus, sive peccator, qui ab illa sacra cæremonia debeat abesse, cum Ecclesia jubet ei assistere: non debet, inquam, abesse nec prætextu indignitatis, nec prætextu timoris, ne committat majus peccatum, si sine debitis dispositionibus tanto intersit Sacrificio.

Prob. 1. Scriptura. De Missa debemus loqui, sicuti loquimur de receptione corporis Christi, cum in Missa fiat vel realis, vel spiritualis communio, ut docet Trid. sess. 22. cap. 6. *De Sacrificio Missæ*: atqui omnes, tam justi, quam peccatores debent vel sacramentaliter, vel spiritualiter Christi carnem manducare, & ejus sanguinem bibere, juxta illud Joan. 6. vers. 54. *Amen, amen dico vobis; nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ex præcepto quidem Christi dicentis: *Hoc facite in meam commemorationem*: Luc. 22. vers. 19. ex præcepto vero Ecclesiastico, eo tempore, quo Ecclesia determinat: ergo debemus, sive justi, sive peccatores, Sacrificio Missæ interesse eo tempore, quo Ecclesia præcipit.

Ex Gregorio I. 2. parte Pastoralis, cap. 6. *Illa est vera humilitas, cum ad respuendum quod utiliter præcipitur pertinax non est*: ergo nec prætextu humilitatis fictæ, nec prætextu timoris inconsiderati licet vel justis, vel peccatoribus ab auditione Missæ abstinere eo tempore, quo eam auditionem Ecclesia præcipit.

3. *Rat.* Missa est Sacrificium, quo & Deo offerimur, & Christo spiritualiter conjungimur: ergo, cum omnes fideles tam justi, quam peccatores debeant Deo offerri, & Christo conjungi, omnes fideles sive justi, sive peccatores debent Sacrificio Missæ, cum Ecclesia præcipit, assistere.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De fidelibus justis*. Justi, quamtumvis perfecti, debent diebus festivis Missæ Sacrificio interesse: tum quia Trident. anathema pronuntiat contra eos, qui asseruerint, *Hominem justificatum & quantumlibet perfectum non teneri ad observantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ*, sess. 6. can. 20. tum quia, dum justi a Missa absunt, præter peccati reatum, quem incurrunt, gratiis, quæ ex tanto Sacrificio ad nos emanant, aditum præcludunt. Missa enim, inquit Trident. sess. 22. cap. 2. est Sacrificium, in quo *Idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum cruente obtulit*: quo nihil potest esse ad conservandam & augendam in justis gratiam efficacius. Missa est lignum illud vivificum, in Paradiso Ecclesiæ plantatum, ad quod, si justi non spiritualiter accesserint, a vita justitiæ decident. Missa est Manna illud salutare, quo in Eremo hujus vitæ oporteret justos quo-

quotidie nutriri; sed a quo abstinere diebus festivis nequaquam licet. Agnus est ille spiritualis, cujus figura quotidie in Synagoga offerebatur, & quotidie vere in Ecclesia offertur, ut ei fideles spiritualiter diebus festis uniantur. Demum Missa panis est ille supersubstantialis, quo die quolibet nutriri nos oporteret; sed quem diebus festis justi debent in Missa saltem spiritualiter sumere, ut a defectibus quotidianis præserventur, & contra frequentes tentationes muniantur.

Consect. 2. *De fidelibus peccatoribus, sed pœnitentibus*. Fideles peccatores, quantocumque premantur peccatorum pondere, debent ut ab ea peccatorum sarcina liberentur, Missæ Sacrificio diebus festis interesse: tum quia Ecclesia solos infideles, & peccatores notorie excommunicatos arcet a Missæ Sacrificio: tum quia Paulus ad Hebr. 10. vetat fidelibus, ne *Collectionem*, idest Missam Parochialem, deserant, ut explicat Clerus Gallicanus, inter quos fideles erant haud dubie peccatores: tum demum, quia Concilium Trident. universalem Ecclesiam repræsentans, peccatores non a Missa arcet, sed pluribus motivis ad eam suaviter allicit; sic enim habet sess. 22. cap. 2. *Docet sancta Synodus Sacrificium istud*, Missæ scilicet, *vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit*.

Consect. 3. *De his, qui sunt in statu peccati*. Falsum est, quod fideles, qui sunt in statu peccati, novum peccatum committant quoties Missæ Sacrificio assistunt, modo externam & internam modestiam servent, quam exigit Trident. Tum quia non requiritur status gratiæ ad implendum præceptum aliarum virtutum diversarum a caritate. *Modus*, inquit D. Thom. *dilectionis non cadit sub illis præceptis, quæ dantur de aliis actibus virtutum, puta sub hoc præcepto: Honora Patrem tuum & Matrem tuam*. Idem dic de hoc præcepto: memento, ut diem Sabbati sanctifices, *Non cadit, quod hoc ex caritate fiat*. 2. 2. quæst. 44. ar. 1. ad 1. Tum quia, si opera honesta, elicita a peccatore, vel infideli, non sint peccata, ut definierunt summi Pontifices; a fortiori opera religionis, qualis est auditio Missæ ab Ecclesia imperata, elicita a peccatore, non erunt peccata: tum quia Ecclesia non modo non juberet, quin imo non permitteret peccatores Missæ interesse, si certum esset eos novo peccato inquinari, sicuti non permittit peccatores communicare in Paschate; quia certum est eos peccare mortaliter communicando: tum demum quia Ecclesia fidelium etiam inter Missarum solemnia congregata, non coalescit ex solis justis, sed est similis sagenæ missæ in mare, ex omni genere piscium congreganti; similis agro, in quo & bonum semen, & zizania seminata sunt; item similis areæ, in qua frumentum cum paleis continetur; similis adhuc Virginibus partim fatuis, partim prudentibus; demum repræsentata per arcam Noe, qua non solum munda, sed etiam immunda animantia concludebantur. Cum ergo ab illo cœtu fidelium orantium excludantur solum infideles, hæretici, & excommunicati, & retineantur peccatores; consequens est, peccatores non inquinari novo peccato, cum sacris assistunt Mysteriis.

Consect. 4. Non dehortandi sunt peccatores a Missæ Sacrificio, ne ab illa sacra cæremonia recedentes irreligiosum animum efforment, & a quibuscumque piis exercitiis alienum; sed ad pie assistendum sacris Mysteriis suaviter alliciendi, ut sensim Christi patientis commemoratione emollienti, a peccatis tandem omnino resipiscant. Astiterunt siquidem passioni Christi Maria mater Jesu, Maria Cleophæ, Maria Magdalene, & Joannes, & forte alii justi: astiterunt & latrones: astiterunt Centurio & milites, & quasi raptim intervenerunt Judæi, & *prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes: vah, qui destruis templum Dei*. Matth. 27. Assistant Sacrificio Missæ justi, ut in gratia crescant & in ea perseverent: uti in gratia creverunt, & in ea perseverarunt justi, qui Christum morientem viderunt. Assistant Sacrificio Missæ peccatores, ut a peccatis convertantur, & eorum indulgentiam consequantur: uti peccatorum suorum plenam veniam consequutus est latro pœnitens expirans cum Christo. Assistant Sacrificio Missæ, quantumvis obdurati & excæcati peccatores, videant quæ fiunt in Missa, singulas cæremonias tanti Sacrificii sedulo examinent, ut illis idem contingat gratiæ effectus, qui contingit Centurioni, aliisque custodienti-

bus

bus Jesum; *Viso enim terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: vere Filius Dei erat iste*. Matth. 27. vers. 54. Nullus sit, qui Missæ intersit raptim & prætereundo; nullus qui hanc cæremoniam blasphemet; nullus, qui sacros illos ritus irrideat: is enim, qui id præstaret, non sacrificaret, sed insultaret; non oraret, sed peccaret; nec præceptum Ecclesiæ observaret, sed contemneret. Etsi forte jactitaret se Missam audiisse, & ut olim Saul, mendaciter diceret: *Implevi Verbum Domini*; ei cum Samuele respondendum: *Non audisti vocem Domini, sed fecisti malum in oculis Domini*.

ARTICULUS III.

De his, quæ excusant ab auditione Missæ diebus Dominicis & Festis.

PRop. 1. Impotentia physica, vel moralis excusat ab auditione Missæ.

Prob. 1. Scriptura. De Præceptis Ecclesiæ dicendum, quod Scriptura dicit de Præceptis Dei: *Mandata ejus gravia non sunt*. Joan. 5. v. 3. *Jugum meum suave est, & onus meum leve*. Matth. 11. v. 30. ergo sicuti Deus non præcipit impossibilia; ita nec Ecclesia: consequenter ab auditione Missæ excusat impotentia physica, vel moralis.

2 Ex Concilio Tridentino. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis*. Sess. 6. c. 11. ergo, cum Ecclesia Dei ductum sequatur, non jubet impossibilia.

3. Ecclesia est ad instar piæ matris: ergo censetur dispensare fideles a præcepto audiendi Missam, quoties sunt in impossibilitate vel physica, vel morali.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Excusantur ab audienda Missa hi, qui nequaquam possunt ad Ecclesiam venire, v. g. ægroti, incarcerati &c. quia si ad Ecclesiam nequeant omnino venire, sunt in impotentia physica: item qui vel ob longam distantiam ab Ecclesia, vel ob difficultatem itineris, vel ob tempus pluvium, aut alia hujusmodi, non possunt nisi difficillime venire ad Ecclesiam; tunc enim hi sunt in impotentia morali: singuli tamen, scilicet incarcerati, ægroti, & longe ab Ecclesia distantes, imitentur primo Danielem, qui cum non posset ire Jerusalem, *fenestris apertis in cœnaculo suo contra Jerusalem tribus temporibus in die flectebat genua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo*. Dan. 6. v. 10. Imitentur Ezechiam, qui cum præ morbo ad Templum ire non posset, *convertit faciem suam ad parietem, & oravit Dominum*. 4. Reg. c. 20. v. 2. Imitentur Judæos, qui cum non possent ad Jerusalem Festivitates venire, suspirabant, & tali se privatos honore simul & gaudio vehementer dolebant, ut testatur illud Davidis: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus, dum recordaremur tui Sion*. Psal. 136. v. 1.

Consect. 2. Excusantur ab auditione Missæ hi, qui possunt quidem venire in Ecclesiam, sed qui non admitterentur inter fideles: tales sunt excommunicati, interdicti &c. quibus interdicitur Sacris interesse. Sed hi debent interius dolere, quod a consortio fidelium excludantur, & tenentur eniti, ut ad fidelium cœtum admittantur: uti fecit Corinthius incestuosus, qui excommunicatus a Paulo, pœnitentia sua meruit, ut de eo Paulus sic scriberet ad Corint. 2. 2. v. 6. *Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit a pluribus, ita ut e contrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui ejusmodi est; propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem*.

Prop. 2. Licet diebus Dominicis & festis Missæ non interesse ad evitandum grave damnum vel sibi, vel proximo, vel Reipublicæ obventurum ex Missæ auditione; damnum, inquam, vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ.

Prob. 1. Scriptura. Deus in veteri Testamento excusavit Machabæos, quod die Sabbati a cultu exteriori abstinuerint, ut vitam suam contra hostes Religionis tuerentur: ergo & in novo Testamento excusabit eos, qui a Missa exterius abesunt, quoties ex tali assistentia damnum aliquod grave sequeretur.

2. Habemus ex praxi Ecclesiæ, ut notat Cornelius Papa ad Lupicinum, quod non celebrabatur Missa, cum prudenter timebatur tyrannorum persecutio: ergo Ecclesia non censetur obligare nos ad audiendam Missam, cum ex tali auditione sequeretur ingens damnum.

3. *Rat.* Præceptum audiendi Missam est positivum: ergo non urget quoties ex ejus observantia ingens damnum sequeretur vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ: *Neque enim tam injustos legum latores* fuis-

fuisse credendum est, ut necessitate perstringerent ea, quæ præstare non possunt.

Consectaria hujus doctrinæ.

Consect. 1. Ea omnia, ob quæ licitum diximus vacare servilibus, excusant nos ab auditione Missæ, quando tanta est necessitas, ut non possimus suspendere opera servilia, ut Missam audiamus. Vide quæ circa opera servilia diximus tomo 1. de 2. Decal. præcepto, art. 4.

Consect. 2. Excusantur ab auditione Missæ qui ex tali auditione prudenter timent secuturum damnum aliquod vel spirituale, vel corporis, vel fortunæ, vel honoris; quia Ecclesia non censetur obligare ad audiendam Missam cum eo periculo. Sic ab auditione Missæ excusantur 1. *Ob damnum spirituale*, matres quæ prudenter timent, ne filiarum pudicitia periclitetur, nisi cum eis tota die remanserint. 2. *Ob damnum corporale*, convalescentes quibus foras exire maxime noceret: nutrices quæ ab infantibus, quos nutriunt, aut ab ægrotis, quibus ministrant, nequeunt sine magno eorum periculo recedere. 3. *Ob damnum bonorum fortunæ*, hi qui gregibus custodiendis invigilant: qui domos longe ab Ecclesia remotas custodiunt, cum periculum est aut periturum gregem inedia, aut diripiendam esse domum a latronibus, quo in casu oportet, ut ubi celebrantur duæ Missæ, alii primæ, alii secundæ intersint. 4. *Ob damnum honoris*, is qui violenter & indecore raperetur in carcerem: filia prægnans, cujus occulta fornicatio palam fieret, & publice proderetur.

Quia tamen isthæc omnia ab exteriori solum Missæ assistentia excusant, nequaquam vero ab illo interiori cultu quo oportet nos semper, sed præcipue diebus Dominicis & Festis, erga tale Sacrificium esse affectos; qui corpore absunt a Missa, debent Missæ mente assistere: uti faciebant veteres illi Monachi & Eremitæ, qui procul ab Ecclesia in vasta solitudine degentes, ubi nec Sacerdotes, nec altaria erant ad Missas celebrandas; sed ubi nullus erat inter tot sanctos viros, qui Missæ Sacrificium non recoleret.

Monit. Præter impotentiam vel physicam, vel moralem, præter damnum vel in anima, vel in corpore, vel in honore, vel in bonis fortunæ, nulla est alia causa legitima, quæ excuset nos ab auditione Missæ; aliæ quippe causæ inventæ sunt *ad excusandas excusationes in peccatis*.

Sic impotentia culpabilis, in quam quis se voluntarie projecit, quamve retractare noluit, non excusat ab auditione Missæ; quia, ut diximus in primo tomo, qui vult causam, vult & effectum. Sic homo prævidens se non posse audire Missam, si vinum immoderate bibat, & bibendo immoderatius fit impotens ad audiendam Missam, non excusatur ex tali impotentia culpabili. Item excommunicatus, qui negligit, immo contemnit Ecclesiæ satisfacere, ut absolvatur ab excommunicatione impediente, ne Missam audiat, non excusatur ex tali impotentia culpabili.

Sic consuetudo, quam vel vanitas, vel negligentia induxit, non excusat ab auditione Missæ: v.g. consuetudo, vel potius corruptela, qua viduæ toto anno luctus Ecclesiam non adeunt, & interim vacant & domi, immo & foris, rebus domesticis, non excusat viduas ab auditione Missæ, ut dicit D. Carolus Borromæus. Item sunt parentes ita in educandis filiis negligentes, ut nihil curent, an Missam audiant, necne: hæc negligentia nec parentes, nec filios excusat; etenim hoc ipso, quod ad annos discretionis pervenerunt, infantes tenentur ad observanda mandata Ecclesiæ, ut diximus in primo tomo tract. 4. cap. 2. art. 2. conf. 3. ut habetur expresse in capite *Omnis utriusque sexus*, de pœnit. & remiss. ubi sic legitur: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti ... suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*. Et quamvis ibi tantum fiat mentio de Confessione & Eucharistia; tamen Doctores communiter docent, universali Ecclesiæ praxi, infantes adultos etiam ante annos pubertatis teneri ad observanda alia Ecclesiæ præcepta, si præ ætate possint ea observare. An subjiciantur censuris, quæ infliguntur ab Ecclesia, dicetur ubi de censuris.

ARTICULUS IV.

Proponuntur diversi modi audiendi Missam utiliter & fructuose.

PRimus modus audiendi Missam fructuose est Communio Spiritualis; qua desideramus uniri Christo spiritualiter, eosdemque elicimus actus interiores, quos solemus elicere, dum Christum Sacramentaliter recipimus. Modum illum utiliter au-

audiendi Missam proponit Trident. sess. 22. cap. 6. *Illæ quoque*, inquit, *Missæ in quibus scilicet solus Sacerdos Sacramentaliter communicat, vere communes censeri debent; partim quod in eis Populus SPIRITUALITER communicet; partim vero quod a publico Ecclesiæ Ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur*. Itaque monendi sunt populi, ut inter Missarum solemnia in eosdem actus erumpant, ad quos solent se excitare, dum Christum realiter communicando suscipiunt.

Secundus modus audiendi Missam fructuose est cæremoniarum, quæ in Missa peraguntur, attenta consideratio, seria meditatio, & pia erga sacros illos ritus reverentia. Modum illum audiendi utiliter Missam proponit Trident. sess. 22. cap. 5. *Cumque*, inquit, *natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam ... mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione* instituit, *quo & majestas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitentur*. Ideoque præcipit Pastoribus, *ut populum doceant, quis sit, & a quo potissimum proveniat sanctissimi hujus Sacrificii tam pretiosus, ac cælestis fructus*. De decreto Missæ.

Tertius modus utiliter audiendi Missam est, quod fidelis quilibet Sacerdoti legenti & oranti se conformet, recitando scilicet preces, quas recitat, & legendo documenta, quæ legit, animumque devote his omnibus applicando. Eam methodum utiliter audiendi Sacrum proponit Clerus Gallicanus, cum typis excudi jussit & latino & gallico idiomate ea, quæ in Missa & leguntur, & recitantur, ut & qui sciunt latine, & qui eam linguam ignorant, inter Missarum solemnia & legere, & recitare, & meditari valeant, quæ Sacerdos in nomine Christi & Ecclesiæ legit, orat, & recitat.

Quartus modus utiliter audiendi Missam est, ut fidelis quilibet Sacerdotem, ut gerentem personam Christi, uti re vera gerit, consideret, eique devoto affectu uniatur. Christus ab initio Missæ ad *Epistolam* usque apparet ut POENITENS, petens pro nobis a Patre spiritum pœnitentiæ, dum dicitur *Confiteor &c.* Ab Epistola usque ad *oblationem* apparet ut DOCTOR; docet enim per Epistolam & Evangelium quæ ad salutem sunt necessaria. Ab *oblatione* usque ad *consecrationem* apparet ut SACERDOS; tunc enim offert se Patri in salutem omnium. A *consecratione* usque ad *Pater* apparet ut Victima; tunc enim exhibetur Patri, ut Agnus occisus. A *Pater* usque ad *Communionem* apparet ut CIBUS & POTUS fidelium; dat enim suam carnem in cibum, & suum sanguinem in potum. A *Communione* usque ad finem Missæ apparet ut REMEDIUM; tunc enim reali, vel spirituali Communione fidelis quilibet reperit in Christo efficacissimum contra singulas suas infirmitates remedium.

ARTICULUS V.

De Missa Parochiali.

Missa Parochialis est ea, quæ celebratur in Ecclesia Parochiali, hora ab Episcopo determinata, in qua fiunt preces speciales a Parocho & a Populo, & instructiones circa Mysteria Religionis, fiunt processiones, panis benedictus distribuitur, annuntiantur Festa, jejunia, &c.

Prop. 1. Consuetudo audiendi Missam Parochialem est antiquissima, & satis constanter in Ecclesia observata.

Prob. 1. Scriptura. De fidelibus Jerusalem dicitur: *Erant autem perseverantes in Doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*. Act. 2. v. 42. Paulus vero ita arguit eos, qui se ab invicem a conventu publico separabant: *Non simus deserentes Collectionem nostram, sicuti consuetudinis est in quibusdam*. Ad Hebr. 10. v. 25.

2. Ex Tertulliano. *Coimus*, inquit, *in cœtum & congregationem, ut Deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes: & hæc vis grata Deo est*. Apolog. c. 39. quod fiebat per Missam cui omnes assistebant. Cyprianus vero ita Ecclesiam fidelium definit: *Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex inhærens*. Epist. alias 169. nunc 63. quod utique fit in Missa Parochiali cui omnes intersunt.

3. Ex Conciliis. Concilium Eliberit. an. 305. can. 21. ita habet: *Si quis in civitate positus tres Dominicas ad Ecclesiam non accesserit, pauco tempore abstineat, ut correptus esse videatur*.

Concilium Sardic. an. 347. can. 11. vel 14. ita loquitur : *Si quis Laicus in aliqua urbe agens tribus diebus Dominicis in tribus hebdomadibus non conveniat, is Communione moveatur:* & Concilium Trullanum eamdem pœnam infligit his verbis: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Laicus, nullam habet graviorem necessitatem, vel negotium difficile, ut a sua Ecclesia absit diutissime, sed in civitate agens, tribus diebus Dominicis in tribus septimanis una non conveniat, si sit quidem Clericus, deponatur, si vero Laicus, segregetur*. Can. 80.

6. Summi Pontifices eumdem erga Parochiam amorem cunctis fidelibus inspirant; sic enim Sixtus IV. loquitur, Extravag. de Tregua & pace, cap. *Vices illius ... Fratres mendicantes non prædicent, populos Christianos non teneri Missam in Parochiis diebus festivis & Dominicis audire, cum jure cautum sit illis diebus Parochianos audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent*.

Demum Concil. Trid. sess. 22. cap. de observandis & evitandis in Missa, ait: *Moneant etiam eumdem Populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus festis accedant* : & sess. 24. c. 4. de Reform. *Moneatque*, ait, *Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi id commode fieri possit, ad audiendum Verbum Dei* : & cap. 7. *Inter Missarum solemnia, sacra eloquia & salutis monita eadem vernacula lingua diebus vel solemnioribus explanent*.

Prop. 2. Consuetudo audiendi Missam Parochialem multas affert utilitates fidelibus eam observantibus.

Prob. Inductione, percurrendo aliquas Missæ Parochialis prærogativas. Missa Parochialis potest considerari 1. Ratione rei oblatæ. 2. Ratione oblationis. 3. Ratione precum. 4. Ratione instructionis. 5. Ratione loci.

1. Ratione rei oblatæ Missa privata & Missa Parochialis ejusdem sunt valoris; quia in utraque offertur Christus.

2. Ratione oblationis Missa Parochialis est utilior Missa privata; quia specialiter offertur pro Parochianis.

3. Ratione precum est etiam utilior; quia præter preces, quæ fiunt in Missa privata, fiunt & aliæ nomine totius Parochiæ, & cum cunctis fidelibus.

4. Ratione instructionis in Missa Parochiali explicantur sacra eloquia, quod non fit in aliis Missis privatis.

5. Ratione loci. Etsi Missa celebrata in quacumque Ecclesia sit maximi valoris, tamen utilius videtur fidelibus eam audire in propria Parochia; ibi enim sacro Baptismate nascimur, ibi roboramur Confirmatione, Eucharistia in Paschate nutrimur, a Parocho viaticum & Extremam unctionem accipimus, & Matrimonio conjungimur: ergo æquum est, ut in Parochia diebus festivis vota nostra offeramus. Ita Carolus Borrom.

Prop. 3. Consuetudo audiendi Missam Parochialem potest vim strictæ legis habere, si ita visum fuerit Ecclesiæ Pastoribus.

Prob. 1. Ex Concilio Trident. sess. 22. ubi statuens decretum de observandis & evitandis in celebratione Missæ, post multa salubriter statuta, & specialiter post illud præceptum indictum Episcopis: *Moneant* Episcopi *etiam eumdem Populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & majoribus Festis, accedant*: addit: *hæc igitur omnia*, inter quæ assistentia Missæ Parochiali annumeratur .... *prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolate servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem Populum compellant*. Nec dici potest huic legi obstare privilegia Regularium; nam Sancta Synodus hanc objectionem præveniens addit: *Non obstantibus privilegiis*, inquit, *exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque*.

2. Ex Clero Gallicano, a quo sequentes sunt proscriptæ propositiones ann. 1700. *Nullus in foro conscientiæ Parochiæ suæ interesse tenetur nec ad annuam Confessionem, nec ad Missas Parochiales, nec ad audiendum Verbum Dei, divinam Legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annuntiantur, & docentur*.

Talem Legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, nec Nationum, sancire; nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris mulctare possunt.

Plebs virtute Concilii Tridentini cogi non potest censuris & pœnis Ecclesiasticis, ut eat ad suam Parochiam diebus Dominicis ad audiendam Missam (Parochialem scilicet.)

Contra has propositiones hanc distringit censuram venerabilis cœtus. Harum propositionum doctrina falsa est, inquit, temeraria, scandalosa, jam a Clero Gallicano graviter condemnata, Sacris Canonibus, Concilio Tridentino, & Apostolicæ traditioni contraria, dicente Apostolo: *Non deserentes collectionem nostram*

ftram, ficut confuetudinis eft quibufdam. Hebr. v. 25.

4. *Rat.* Si Ecclefia Legem conderet, qua fideles Parochialem Miffam audire tenerentur, hujufmodi lex effet jufta ex auctore; quia ferretur a legitimo Superiore: effet jufta ex objecto; quia præciperet aliquid pium & fanctum: effet jufta ex fine; quia conduceret ad bonum fidelium: effet jufta ex modo; quia eos folum fideles obligaret, qui poffent huic officio fatisfacere: ergo effet obfervanda; quia lex jufta eft obfervanda.

5. Ex variis Conciliis Provincialibus. Et primo quidem Concilium Turonenfe ann. 1583. approbatum a Greg. VIII. edidit legem obligantem ad audiendam Miffam Parochialem, fic enim habet art. 15. *Sanctorum Patrum*, inquit, *decreta renovantes, omnibus & fingulis Chriftifidelibus, fuis Miffis Parochialibus, & aliis fuarum Parochiarum Divinis Officiis, fingulis diebus Dominicis & feftivis intereffe diftricte PRÆCIPIMUS, a quibus fi per tres dies Dominicos continue fequentes illos abeffe contingat, nifi legitimo impedimento retineantur, pœnas a Sacris Canonibus inductas incurrere declaramus; quod illis fuæ Parochiæ Rectores & Confeffarii fæpius inculcare non omittant.* Et Concil. Burdig. ann. 1582. cap. 3. de Officiis Divinis num. 3. fic habet: *Renovamus vetus illud decretum, quo, propofita excommunicationis pœna, præcipitur, ne quis tribus continuis Dominicis a Parochialis Miffæ celebratione abfit...* Præcipitque Confeffariis & Concionatoribus, ut inter concionandum & audiendas confeffiones exhortentur, & moneant Populum Miffæ Parochiali intereffe; & interdictum comminatur ei, qui contrarium prædicare attentaverit.

Prop. 4. Omittere Miffam Parochialem in his Diœcefibus, in quibus fub pœna excommunicationis ftricte præcipitur fidelibus, ut eam audiant, eft peccatum.

Prob. ratione. Ea lex, quæ obligaret audire Miffam Parochialem, effet jufta ex auctore, cum, ut fupponimus, feratur a legitimo fuperiore: effet jufta ex objecto; quia præciperet aliquid Sanctum: effet jufta ex fine; cum audire Miffam in propria Parochia multas afferat utilitates fidelibus, eam obfervantibus: effet jufta ex modo; cum obligaret tantum, ubi commode fieri poffet: ergo effet obfervanda. Et quia materia eft gravis, omiffio effet grave peccatum. Adde, quod excommunicatio non infligitur nifi contra peccatum mortale.

Prop. 5. Omittere Miffam Parochialem ex contemptu, etiam in his Diœcefibus, in quibus non præcipitur fub pœna excommunicationis, fed folum confulitur, ut exercitium pium & fanctum, eft peccatum mortale.

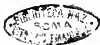
Prob. ratione. Non tenemur ex præcepto fub pœna peccati pia exercitia exequi, & omnem fanctam confuetudinem amplecti: fed nefas eft pia exercitia aut contemnere, aut ex contemptu omittere; quia omiffio ex contemptu fecum quamdam facrilegii fpeciem includit.

Sic Tridentinum docens, bonum effe Sanctos invocare, & eorum imagines venerari, non jubet, ut invocemus; fed vetat fub gravi peccato, ne Sanctos fpernamus, aut eorum imagines contemnamus. Ita a pari, etfi non jubeat Ecclefia, præcepto generatim omnes obligante, ut Miffam Parochialem audiant, nulli tamen licet pium illud exercitium aut contemnere, aut ab illo alios avocare. Imo, cap 2. de Parochiis, præcipitur Presbyteris, ut ftatim ab Ecclefia abjiciant eum, quem noverint, contempto proprio Parocho, velle alibi Miffæ affiftere; fic enim habet prædictum caput: *Ut dominicis, vel feftivis diebus, Presbyteri, antequam Miffam celebrent, plebem interrogent, fi alterius Parochianus in Ecclefia fit, qui, proprio contempto Presbytero, ibi velit Miffam audire: quem fi invenerint, ftatim ab Ecclefia abjiciant.* Quo denotatur, quam grave peccatum fit ex contemptu a propria Parochia abeffe, cum peccatum illud mereatur ejectionem ab Ecclefia.

Prop. 6. Nulla videtur effe lex Ecclefiaftica generalis obligans omnes & fingulos fideles ad audiendam Miffam Parochialem diebus Dominicis & Feftis; ita ut fi non audiant Miffam Parochialem, non fatisfaciant præcepto Ecclefiaftico audiendi Miffam

Prob. 1. Ex Conciliis. Concilium Tridentinum utitur verbis hortantibus, & non præcipientibus. *Moneant*, inquit, *populum, ut frequenter ad fuas parochias, faltem diebus Dominicis, & majoribus Feftis accedant.* feff. 2. Decreto de obfervandis & evitandis in celebratione Miffæ. Et quando feff. 24. cap. 4. dicit: *Moneat Epifcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ fuæ intereffe, ubi commode fieri poterit*, non loquitur de Miffæ obligatione, fed de obligatione audiendi verbum Dei; ideo adjungit: *ad audiendum verbum Dei*; & ad difcendam Doctrinam chriftianam.

2. Declarationes fupra Concilium docent

n. 11. ex vi Trident. *Nullum esse præceptum circa hoc, nullamque infligendam censuram*. Illud idem agnoscit Clerus Gallicanus ann. 1700. *nec infligit censuram* contra eos, qui absunt a Missa Parochiali, *sed infligi posse determinat*.

3. Illud idem fatetur Dominus de Ste. Beuve, tom. 2. cas. 88. *pour la Messe de Paroisse, on y doit assister*, ex lege Ecclesiastica; sed an vigeat, dubium est, cum addat: *Il est bon de se servir seulement d'exhortation & de remontrance*.

4. Illud idem confirmant plures Summi Pontifices, qui declarant satisfieri præcepto de Missa audienda, si fideles Missam audiant in Ecclesiis Regularium: ita Leo X. ann. 1517. *Notum facimus, omnes Christi fideles utriusque sexus, qui, non contempto proprio Sacerdote parochiali, in Ecclesiis Fratrum mendicantium Dominicis, & Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis, pœnamve incurrere*. Et cum crederetur eam Bullam a Concilio Tridentino revocatam, Pius V. idem Privilegium confirmat Bulla, quæ incipit: *Etsi mendicantium*. *Præfati fideles*, inquit, *audiendo Missas, & alia divina Officia in Ecclesia Fratrum mendicantium hujusmodi diebus Dominicis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfecisse censeantur*.

Quoad Missas autem quæ in privatis Oratoriis celebrantur, vide Decretum II. ad calcem hujus Tomi.

Prop. 7. Quamvis nulla sit lex generalis præcipiens stricte singulis fidelibus, ut singulis diebus Dominicis & Festis Parochiæ ad audiendam Missam Parochialem assistant; tamen hortandi sunt populi, ut huic officio quam frequentius poterunt satisfaciant.

Prob. 1. Auctoritate eorum Doctorum, qui docent, Pastores Ecclesiæ non posse strictam legem statuere, quæ fideles obliget ad assistendum Missæ Parochiali; inter quos unum referam, Fagundem scilicet, qui sic loquitur, Lib. de Præceptis Ecclesiæ c. 3. n. 18. *Honestissimum ac decentissimum est, ut parochiani proprias frequentent parochias, & ut saltem in festivitatibus præcipuis totius anni iis intersint Missæ audiendæ; & hoc consulendum, & prædicandum est a Concionatoribus: nec debent Concionatores prædicare e suggestis, non teneri populum in suis parochiis Missam audire; quia quamvis ad id de facto non teneantur, cum tamen decentissimum sit id consulere, indecentissimum erit contrarium suadere*.

2. Ex can. *Si quis* Distin. 1. de consecrat. ubi sic habetur: *Si quis contra proprias parochias, in quibus legitimus ordinariusque sit conventus, Oratorium habere voluerit, poterit ibi in reliquis Festivitatibus Missam audire propter fatigationem familiæ*. Quo denotatur eos, qui non defatigantur adeundo propriam Parochiam, non debere, quantum possunt, ab ejus sancta collectione, quæ fit in Missa Parochiali discedere. Postea vero addit idem canon: *Attamen in die Pentecostes, Natalis Domini, Joannis Baptistæ, non nisi in civitatibus, aut parochiis Missam audiant*. Quo indicatur certis saltem diebus Missæ Parochiali assistendum esse.

3. Ex emolumentis spiritualibus, quæ ex assistentia Missæ Parochiali fideles possunt percipere: quæ nos attulimus in isto articulo 1. propositione 2. quibus ista addi possunt.

1. In Missa Parochiali solent publicari fidelibus dies festi, dies jejuniorum, excommunicationes, denunciationes nuptiarum, & similia, quæ Parochiani culpabiliter ignorabunt, si eidem Missæ non interfuerint.

2. Quia in Missa Parochiali fit aspersio aquæ benedictæ super populum: sicuti aspersus fuit Populus per sanguinem victimarum per Moysem, dum populus Judaicus fœdus iniit cum Domino, qua aspersione fœdus cum Domino Jesu, qui effudit super nos aquam mundam, renovamus: qua rursus aspersione mundamur a peccatis venialibus, si humiles & contriti eam sacram cæremoniam recipiamus, & ad perfectam peccatorum moralium contritionem disponimur, & interius lavamur: sicuti lavabant olim fideles & manus & os in his fontibus, qui erant prope Ecclesiam, ut manibus mundis Hostiam reciperent, & ad os aqua mundatum deferrent; solebant enim olim fideles Eucharistiam propriis manibus recipere, & ad os suum propriis manibus deferre.

3. *Processioni* assistimus, qua antiquam & solemnem Arcæ translationem revocamus: quæ ab Israelitis in deserto ab una mansione in aliam deferebatur: quæ circa muros Jericho septies, clangentibus tubis, circumgesta est: quæque a Cariathiarim in domum Obededon, & a domo Obededon in civitatem David, hoc est Sion, translata est; quave cæremonia, si huic devote interfuerimus, fit nobis præsens Deus, sicuti præsens erat Judæis arcam circumferentibus; qua etiam concidunt dæmonum propugnacula, sicuti conciderunt muri Jericho; qua demum uberiori benedictione perfundimur, quam per-

perfusus fuerit Obededon: Crux enim Christi, quam in Processionibus nostris deferimus, longe Deo est gratior quam arca, longeque efficacior; quippe infirma & egena erant elementa veteris legis cæremoniæ, si cum nostris comparentur.

4. Incensum adoletur, uti factum videmus in veteri lege. Cap. 30. Exod. v. 7. *Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans. Mane .... uret thymiama sempiternum coram Domino*. In Missa ergo Parochiali fumo thuris perfunditur 1. Altare, quo ara Crucis designatur. 2. Sacerdos, quo Christus significatur. 3. Oblata, quibus vota fidelium exprimuntur 4. Imagines, quibus prototypa oculis nostris exhibentur. 5. Clerus & Populus, ex quibus omnium fidelium cœtus coalescit, & quibus tota Ecclesia demonstrarur, ut dum eo incenso singula adolentur, fiamus omnes Deo in odorem suavitatis.

5. Panis Benedictus singulis distribuitur *in signum fraternæ communionis & caritatis*, ut dicit Bona de rebus Liturg. lib. 2. c. 10. Qua generali panis benedicti distributione significatur, fideles omnes olim in Missa Christum verum panem communicando recepisse. Quem sanctissimum usum cum non possit nunc Ecclesia ob depravatos fidelium multorum mores observare, ea saltem cæremonia commemorat; etenim, ut dicit Trid. sess. 22. c. 6. de Sacrificio Missæ: *Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum Spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos Sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret*. Et ut Eucharistiæ receptionem suppleat, panem benedictum singulis fidelibus distribuit, qui cum fide sumptus, cum devotione manducatus, veniales culpas remittit, & ad impetrandam peccatorum mortalium veniam disponit. De Præceptis Ecclesiasticis, quæ Sacramentorum recepti nem respiciunt, agemus ubi de Sacramentis.

CAPUT IV.

De Præceptis, quibus Ecclesia jubet vel ut jejunemus, vel ut solum a carnibus abstineamus.

Egimus hactenus de Præceptis, quibus *pie* vivimus erga Deum; jam agendum de his mandatis, quibus *sobrie* vivimus erga nos ipsos: quod quidem, ut par est, præstabimus, si temperantiam juxta regulas fidei & rationis custodiamus, si jejunia & abstinentiam a carnibus juxta præscriptum Ecclesiæ observemus. Quomodo autem hæc Ecclesiæ præcepta de jejunio & abstinentia a carnibus intelligenda sint, hic paucis explicabimus.

ARTICULUS I.

Quid & quotuplex sit jejunium, & quandonam sit de Præcepto.

Nota. Temperantia est virtus, quæ moderatur voluptates gustus, & tactus, quæque proinde, juxta regulas rationis & fidei, jejunium & abstinentiam præscribit.

Jejunium generatim est abstinentia ab aliquo.

Jejunium est duplex: spirituale, & corporale.

Jejunium spirituale est abstinentia a peccatis, & ab omni voluptate illicita.

Jejunium corporale est abstinentia ab escis corporalibus juxta regulas fidei & rationis.

Jejunium corporale aliud est juris naturalis, aliud juris positivi.

Jejunium corporale juris naturalis est ea abstinentia a cibis, quæ nobis per rationem naturalem præscribitur: tale est v. g. jejunium, quod ratio dictat nobis esse necessarium vel ad conservandam sanitatem, vel ad rationem perficiendam, vel ad pietatem obtinendam.

Jejunium corporale juris positivi est ea abstinentia, quæ nobis a legitimo Superiore præscribitur: tale est jejunium, quod nobis indicatur ut necessarium a Medico ad conservandam sanitatem corporis, a Philosopho ad conservandam mentis serenitatem, a Theologo ad pietatem vel obtinendam, vel conservandam, ab Ecclesia ad exercendam una cum omnibus Christi fidelibus pœnitentiam.

Prop. 1. Omnes omni tempore tenemur observare jejunium spirituale, situm in abstinentia a peccato: & hæc obligatio tam arcta est, quam stricta sit obligatio vitandi peccatum.

Prob. 1. Scriptura. Omnibus hominibus juxta Scripturam præcipitur, ut a peccato semper abstineant; generalis enim est ista lex: *Non concupisces*: ergo omnibus hominibus præcipitur jejunium spirituale, situm in abstinentia a peccato. Sed ea abstinentia a peccatis, & spirituale illud jejunium stricte ligat homines baptizatos, ut docet Paulus ad Rom. 6. v. 4. *Quicumque*

enim baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis, ita & nos in novitate vitæ ambulemus: deponentes scilicet *omne pondus & circumstans nos peccatum*: etenim qui manet in Christo, non peccat: Ergo omnes homines tenentur servare jejunium spirituale, seu abstinere a peccato.

2. Ex Patribus. D. Basilius homil. 1. de jejunio ait: *Verum enim jejunium est ab omnibus vitiis esse alienum*. D. Chrysost. Homil. 8. in Genes. sic definit jejunium: *Jejunium dico abstinentiam a vitiis .... hoc verum jejunium est*. Et Leo Serm. 41. de jejun. c. 2. sic concludit: *Non enim in sola abstinentia cibi stat nostri summa jejunii, aut fructuose corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate revocetur*. Et ut indicet jejunium spirituale semper urgere, nullamque pati dispensationem, sic habet Serm. 43. *Nullum magis sectandum est continentiæ genus, quam ut semper simus ab injusta voluntate sobrii, & ab inhonesta actione jejuni*.

3. *Rat* Jejunium spirituale est abstinentia a peccato: atqui nullum est tempus, in quo non debeamus omnes abstinere a peccato, juxta illud Scripturæ: *Tamquam a facie colubri fuge peccatum*: ergo nullum est tempus, in quo non teneamur omnes observare jejunium spirituale.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Primum & indispensabile omnino jejunium est, non abstinentie eorum ciborum, qui ex se sunt indifferentes, sed abstinentia eorum vitiorum, quæ ex sua intrinseca natura mala sunt, ut docet Christus, Matth. 15. vers. 17. *Omne*, inquit, *quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur, quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem: de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia; hæc sunt, quæ coinquinant hominem*. Quod ita explicat Basilius, homil. 1. de jejunio. *Cave*, inquit, *ne jejunii utilitatem sola ciborum abstinentia metiaris .... carnes non edis; at interim devoras fratrem tuum: vino abstines at; interim ab injuriis non temperas. Væ his, qui ebrii sunt non a vino. Ira mentis est temulentia, qam a prudentia non minus excutiens, quam vinum*.

Consect. 2. Primum & indispensabile pariter jejunium est, non pugna contra famem, vel sitim, sed pugna contra triplicem concupiscentiam; de qua Joan. ait: *Omne quod est in mundo, concupiscentia est carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*: 1. Joan. 2. vers. 16. Etenim, ut cum Augustino loquar serm. de diversis, olim 74. jam 211. nullus est, qui possit se ab hoc jejunio, vel ab hac pugna dispensare. *Potest quisque dicere*: ne stomacus doleat, jejunare non possum; potest etiam dicere: *volo dare pauperi; sed unde, non habeo, aut tantum non habeo, ut timeam egere, si dedero; quamquam & in his operibus excusationes plerumque sibi homines falsas faciunt, quia veras non inveniunt; verumtamen quis est qui dicat: ideo non ignovi veniam petenti*, ideo concupiscentiæ non restiti, aut jejunium spirituale non servavi, *quia valetudo impedivit, aut quia manus, qua porrigerem, non fuit: Dimitte, ut dimittatur tibi*: decerta, ut coroneris: *carnis hic opus nullum est, nullum vel carnis suæ membrum assumitur, ut hoc impleatur; quod rogatur, voluntate agitur, voluntate perficitur*; voluntate decertatur, voluntate jejunatur.

Prop. 2. Præter jejunium spirituale omnes omni tempore tenemur ad observandum jejunium corporale, quando ex testimonio conscientiæ judicatur necessarium vel ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, vel ad præcavendum futura, vel ad mentem elevandam ad divina: & hæc obligatio tanta est, quanta est connexio jejunii cum prædictis effectibus.

Prob. 1. Scriptura. Scriptores sacri passim jejunium, & orationem simul consociant. *Estote itaque sobrii & vigilate in orationibus*, inquit Petrus 1. 4. v. 7. ergo sicut oratio est de præcepto, quoties necessaria judicatur ad obtinendam virtutem; ita & jejunium est de præcepto, quoties sine jejunio virtus absolute necessaria obtineri non potest.

2. Ex Aug. Serm. olim de temp. 230. jam 73. de verbis Evang. in appendice. *Jejunium*, inquit, *purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis veræ lumen accendit*: & Bern. Serm. 4. in quadrages. ita loquitur: *Jejunium obtinet veniam, gratiam promeretur, delet præterita peccata, futura depellit*. Ergo toties tenemur observare jejunium corporale, quoties ex testimonio conscientiæ judicatur ad prædictos effectus necessarium.

3. *Rat.* Jejunium necessarium est ad abstergendum peccata præterita, ad præcavendum futura, ad assequendam virtutem, & ad elevandam mentem ad Divina, juxta il-

illud, quod Deo canit Ecclesia: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia*: atqui nullum est tempus, in quo non teneamur omnes abolere peccata præterita, præcavere futura, virtutes comparare, mentem ad Divina erigere: ergo nullum est tempus, in quo non teneamur omnes ad jejunium corporale, quando ex testimonio conscientiæ judicatur ad prædictos effectus necessarium.

Consectaria bujus doctrinæ.

Consect. 1. Qui est in peccato, præcipue mortali, debet jejunare jejunio corporali, ut ea carnis maceratione ad cordis compunctionem excitetur; sic enim peccatores compellat Joel, 2. vers. 12. *Nunc ergo, dicit Dominus, in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu, scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: canite tuba in Sion, sanctificate jejunium. Jejunio usi sunt Ninivitæ*, inquit Tridentinum S. 14. cap. 4. *cum ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt*: de his enim ita scribit Jonas, cap. 3. v. 6. *Et pervenit verbum ad Regem Ninive, & surrexit de solio suo, & abjecit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere, & clamavit, & dixit in Ninive ex ore Regis & Principum ejus, dicens: Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant.... & convertatur vir a vita sua mala, & ab iniquitate.*

Consect. 2. Qui tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus, præcipue si tentetur circa luxuriam, debet ad jejunium corporale recurrere, & quidem tamdiu quamdiu judicabitur ad reprimendum carnis rebellionem necessarium; *hoc* enim *genus Dæmoniorum*, inquit Christus, *non ejicitur, nisi oratione & jejunio*. Quo remedio usi sunt omnes Sancti ad vincendas carnis tentationes, quodque suo exemplo præcipit Paulus, cum dicit: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*: de quo ita Aug. de Cantico novo, cap. 3. ubi sic Christianum, qui ad cælum tendit, hortatur. *Ecce*, inquit, *in Evangelio clamat Salvator*: Ego sum via: *Habes viam, ambula, sollicitus tamen doma jumentum tuum, carnem tuam: ipsi enim insidet anima tua. Quomodo si in hac vita mortali jumento insideres, quod te gestiendo velles præcipitare; nonne, ut securus iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares, quod freno non posses? Caro nostra jumentum nostrum est: iter agimus in Jerusalem: plerumque nos rapit caro, & de via conatur excludere. Tale ergo jumentum cohibeamus jejuniis*: exemplo Pauli: *Ita ergo es tu, qui ambulare desideras: doma carnem tuam, & ambula. Ambulas enim, si amas. Non enim ad Deum passibus, sed affectibus currimus.*

Consect. 3. Qui virtutes christianas, sine quibus salvi esse non possumus, consequi desiderat, jejunio utatur necessum est: quippe, ut docet Leo serm. 12. *Quid enim potest esse*, inquit, *jejunio efficacius, cujus observantia appropinquamus Deo, & resistentes diabolo vitia blanda superamus? Semper virtuti cibus jejunium fuit, de abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur*: & Bernardus ait serm. 1. *Carnis inedia est perfectio cordis.*

Consect. 4. Si Christianus velit, ut debet, corpus suum offerre Deo, tamquam hostiam sanctam, & Deo placentem, necessarium est, ut jejunio victimam illam præpararet, ut dicit Aug. Serm. 61. de Cantico novo jam citato: de quo Sacrificio loquitur Paul. ad Roman. 12. vers. 1. hoc modo: *Obsecro itaque vos, fratres, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile*, id est spirituale, *obsequium vestrum*: & 2. Corin. 2. vers. 10. *Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali*: & vers. 16. *Propter quod non deficimus; sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem*, jejunio scilicet, aliisque mortificationibus.

Prop. 3. Præter jejunium spirituale, situm in abstinentia a quocumque peccato, præter jejunium corporale, situm in ea ciborum corporalium temperantia, quam conscientia inspirat unicuique, est & aliud jejunium corporale: *Medicinale* scilicet, quod Medicus præscribit ad sanitatem corporis: *Philosophicum*, quod Philosophus præscribit ad mentis perfectionem: *Theologicum*, quod Theologus inspirat ad pietatis exercitium. Quod triplex jejunium tenemur omnes observare, quoties nobis est ad prædictos effectus necessarium: tantaque est hujus jejunii obligatio, quanta est illius cum prædictis effectibus connexio.

Prob. 1. Scriptura. Constat ex variis Scripturæ textibus, quod excessus in cibo & potu nocet 1. sanitati, juxta illud: *Plures occidit gula, quam gladius*. 2. Nocet mentis libertati, juxta illud: *Corpus, quod corrumpitur,*

tur, aggravat animam. Sap. 9. v. 15. 3. Nocet maxime virtuti, juxta illud: *Attendite, ne graventur corda vestra crapula & ebrietate*, Luc. 21. v. 34. Ergo jejunium necessarium est ad corporis sanitatem, quam intendit Medicus; ad mentis libertatem, quam intendit Philosophus, & ad exercitium pietatis, quam respicit Theologus. Ergo tenemur jejunium corporale observare, cum necessarium judicatur vel ad sanitatem corporis, vel ad perfectionem mentis, vel ad virtutis exercitium.

2. Ex D. Thom. *Jejunium in communi*, inquit, *cadit sub præcepto legis naturæ, sed determinatio temporis, & modi jejunandi ..... cadunt sub præcepto juris positivi*. 2. 2. 147. a. 3. in C. Ergo potest a legitimo superiore certis in casibus nobis præscribi, puta, a Medico, cum conducit ad sanitatem, a Philosopho, cum necessarium est ad rationem perficiendam, a Theologo, cum expedit ad virtutis exercitium.

3. *Rat.* Omnis virtus moralis jure naturali imperata, jure positivo & quoad tempus, & quoad modum præscribitur; quia ad jus positivum pertinet determinare jus naturale: atqui jejunium est actus virtutis moralis, scilicet temperantiæ: ergo jure positivo determinatur. Et ita jejunium, quatenus utile corpori, determinatur per Medicos: quatenus utile rationi, determinatur per Philosophos: quatenus utile pietati, determinatur per Theologos, quibus & Medici, & Philosophi debent subesse, non solum in hac materia, sed etiam in aliis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo ei per Medicos prudentes præscribitur, ut necessarium vel ad conservandam, vel ad recuperandam sanitatem corporis: quippe sicuti nemini licet seipsum interficere, aut mutilare, quia non sumus domini corporis nostri, sed custodes; ita nemini licet ciborum ingluvie corporis sanitatem labefactare. Cum ergo juxta Scripturam, Medico parendum sit in his, quæ spectant corporis sanitatem, sic enim explicari potest illud Ecclesiastici 38. v. 1. *Honora Medicum propter necessitatem*; ei itum maxime parendum est, cum jubet abstinentiam ad conservationem sanitatis necessariam, ad quam nos Sapiens, ad instar prudentis Medici, ita suaviter hortatur 37. v. 32. *Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam; in multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam*. Quæ quidem singula sunt de præcepto; non eo tamen motivo observanda sunt, ut vivamus nobis, sed eo motivo, ut vivamus Deo, & gloriæ æternæ comparandæ incumbamus. Quantum autem sanitati conducat jejunium, vel ex eo patet, quod insigniores Medici abstinentiam inter præcipua medicamenta collocent; Hypocrates enim lib de affectibus sic habet: *Optima sunt ad sanitatem quæ modice ingesta sufficiunt, ut & fames & sitis sint medela*: & lib 4. de morib. sic loquitur: *Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc inducit*. Paulo Judæus Philosophus timui & Medicus dictitare solitus erat, continentiæ proprium esse sanitatem & robur gignere; quibus assentitur Hieronymus his verbis: *Mater sanitatis est abstinentia, ægritudinis voluptas*: quod & Horatio quamvis de secta Epicuri non displicuit; sic enim habet: *Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas, aspice nunc tenuis victus quæ quantaque secum offerat, imprimis ut valeas bene*.

Consect. 2. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo necessarium judicatur ad rationem perficiendam, mentisque libertatem obtinendam. Quippe sicuti homo est custos sui corporis; ita & custos suæ mentis: & sicuti nefas est homini corporis sanitatem nimio cibo alterare; ita longe nequius est mentis aciem nimio cibo hebetare. Quocirca sicut ad jejunium obligatur, ut servet corporis sanitatem; ita fortius obstringitur ad jejunium, ut servet mentis libertatem. Multum autem prodesse abstinentiam ad perficiendam rationem Scriptura nos his verbis commonet *Cogitavi*, inquit Sapiens, *a vino abstrahere carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam*: Eccles. 2. vers. 3. Nihil est, quod magis mentis serenitatem perturbet, quam intemperantia, & præcipue in potu, ut habetur Prov. 2. v. 1. *Luxuriosa res vinum, tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens*: & Osee 4. v. 11. *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor*. Quibus textibus non obscure indicatur, aut hebetem, aut tumultibus plenam esse eam mentem, quæ non sibi jejunio viam ad scientiam parat.

Quantum vero rationi perficiendæ inserviat jejunium, vel ex eo conjici potest, quod nullus umquam extitit, qui vel parum in litteris profecerit, nisi fuerit abstinentiæ tenacissimus: & quidem inter paganos Socrates solo pane & lacte vivebat, Epictetus sola

farina aquis diluta victitabat, Zenon vero non aliis epulis, quam terræ fructibus vescebatur. Quantis vero jejuniis inter Christianos macerabantur Basilius, Chrysostomus, Hieronymus, Aug. aliique non pauci Ecclesiæ Doctores, qui inter continua Ecclesiæ negotia non alio tempore studiis vacare poterant, quam his horis, quibus nos reficiendis corporibus indulgemus? Ratio dictat, nullum aliud esse obtinendæ scientiæ medium efficacius quam jejunium: reipsa humana mens numquam fortius vires suas exerit, quam dum corpus jejuniis atteritur; e contra numquam languidius agit, quam dum corpus cibis obruitur. Inde videas mane mentem jejuno corpore acriter rebus intendere; vespere vero, ubi bene pasti sumus, eamdem mentem vix posse res vel faciliores alloqui, quasi aut sepeliretur cibis, aut eorum vaporibus obscuraretur: in hoc non longe Soli absimilis, qui sereno tempore radios suos longe lateque dispergit, nimboso vero quasi interclusos retinet.

Consect. 3. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo judicatur necessarium ad officia pietatis exercenda, sive pietas Deum respiciat, sive nos spectet, sive ad proximum pertineat. *Pietas* enim, ut dicit Apost. *ad omnia utilis est*: & jejunium maxime ad pietatem conducit: de vera enim pietate & sapientia sic loquitur Job 28. vers. 12. *Sapientia vero ubi invenitur, & quis est locus intelligentiæ? nescit homo pretium ejus, & non invenitur in terra suaviter viventium*, idest, eorum, qui abstinentia & jejunio non delectantur. Quod certe expressius indicat Isaias, dum intemperantiam exhibet omnem omnino aditum ad pietatem præcludentem: *Verum hi quoque*, idest, non populus, sed Sacerdotes, & Prophetæ, *præ vino nescierunt* communia etiam pietatis officia: *præ ebrietate erraverunt* in evidentissimis etiam legum notionibus .... *absorpti sunt a vino*, quasi hebetes & stupidi: *erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem*, idest Deum, *ignoraverunt judicium*, idest, æquitatem: qua ignorantia nihil pietati magis contrarium, cum cognitio Dei & justitiæ sit prima totius pietatis origo.

Consect. 4. Homo tenetur ad jejunium corporale, quoties ea abstinentia judicatur necessaria vel ad sustinendum statum familiæ, vel ad eleemosynas elargiendas; Deus quippe non ita fecit nos rerum nostrarum temporalium dominos, ut nobis licitum sit aut eas epulis consumere, aut eis, dum alii indigent, copiosius, quam par est, abundare; sic enim habet Scriptura, Prov. 21. vers. 7. *Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum & pinguia, non ditabitur*. Et ut Scriptura indicet excessum illum in epulis, quibus res familiares consumuntur, esse peccatum, statim subjungit; *Pro justo datur impius; & pro rectis iniquus*; idest, pro justo filio exercendo datur impius ille pater devorans hæreditatem filiis, & pro *rectis* filiis exercendis *iniquus* pater; his verbis exprimens, quam grave peccatum sit ea intemperantia, qua res familiares dissipantur. De his vero, qui epulis indulgent potius quam temperent, ut eleemosynas impertiantur, ita inculpando loquitur Apostolus: *Unus esurit, alius autem ebrius est*. Ergo abstinentia est de præcepto, cum necessaria judicatur vel ad conservandam rem familiares, vel ad sublevandam extremam aut urgentem, imo forte communem pauperis necessitatem. Vide dicta de eleemosyna.

Ex quadruplici isto Consectario patet, omissionem jejunii esse peccatum, quando necessarium judicatur vel ad sanitatem corporis, vel ad mentis perfectionem, vel ad pietatis exercitium, vel ad rei familiaris conservationem, vel ad eleemosynarum largitionem.

Monit. Quadruplex illud genus jejunii, quod vel conscientia, vel Medicina, vel Philosophia, vel Theologia præscribunt, consistit non in unica refectione in die, nec in carnium abstinentia; sed in usu moderato ciborum, & in ea temperantia, quæ necessaria judicatur ad finem, qui intenditur. Jejunium vero Ecclesiasticum est abstinentia a certo ciborum genere, & a pluribus in die refectionibus, secundum modum ab Ecclesia præscriptum, & propter finem pietati congruentem. Ideo est.

ARTICULUS II.

De Jejunio Ecclesiastico.

PRop. unic. Præter jejunium spirituale obligans omni tempore, præter jejunium illud corporale; quod lex naturalis præscribit, præter illud etiam jejunium corporale quod vel Medici ad corporis sanitatem, vel Philosophi ad mentis purgationem, vel Theologi ad exercitium pietatis conducere indicant, Ecclesia habet au-

auctoritatem instituendi solemnia quædam jejunia, quæ Christiani singuli debent observare juxta modum ab Ecclesia præscriptum.

Prob. 1. Scriptura. Præter dies jejunii instituti a Domino in Lege Mosaica præscriptos, Synagoga alios dies jejunii præscripsit. Sic Josaphat prædicavit jejunium universo Judæ, ut liberaretur ab Ammonitis, & Moabitis. 2. Paralip. 20. v. 3. Sic Esdras prædicavit jejunium juxta fluvium Ahova, ut Israelitæ prosperum iter haberent ad Jerusalem reædificandam. 1. Esd. c. 8. vers. 21. Sic Ester jejunium sibi & populo Judaico indixit, ut averteret malum, quod Aman Judæis paraverat. Esth. 4. v. 16. Ergo a simili Ecclesia, quæ non habet minorem auctoritatem, quam Synagoga, potest certos jejunii dies præscribere, quosque omnes fideles teneantur observare:

2. Ex Aug. Epist. ad Casulan. *Ego*, inquit, *in Evangelicis & Apostolicis litteris... video præceptum esse jejunium; quibus autem diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum*. Ergo ad Ecclesiam pertinet determinare tempus, quo jejunio Ecclesiastico jejunandum sit.

3. *Rat.* desumpta ex D. Thom. 2. 2. quæst. 145. art. 5. in corpore. *Jejunium*, inquit, *utile est ad deletionem culpæ* commissæ, ad cohibitionem peccati quod posset committi, *& ad elevationem mentis ad spiritualia*, & ad plures alios fines, quos Ecclesia potest intendere: ergo quilibet homo ex vi juris naturæ debet uti jejunio quantum sibi necessarium est ad prædictos effectus: ergo cum quilibet non possit id satis prudenter per semetipsum determinare, ad Ecclesiam pertinet seligere tempora, quibus magis nobis expediat jejunare, quodque jejunii tempus a nobis observandum sit.

Et sicuti Ecclesia determinavit certas festorum solemnitates; ita & determinare potuit certa jejunii solemnis & pœnitentiæ tempora: & sicut peccant qui non observant dies festos ab Ecclesia institutos; ita peccant qui non observant jejunia ab Ecclesia præscripta.

Consectaria, in quibus historice referuntur tempora per Ecclesiam jejuniis destinata.

Consect. 1. Observandum est jejunium Quadragesimæ; quia tale tempus determinatum fuit ab Ecclesia, ut jejunium Christi, Moysis, & Eliæ imitemur, ut ante Pascha Sacræ Communioni disponamur. Duplicem illam rationem tangit Augustinus Epist. 119. ad Januar. *Quadragesima jejuniorum*, inquit, *habet auctoritatem & in veteribus libris, & ex jejunio Moysis, & Eliæ, & ex Evangelio; quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire a lege & Prophetis: & quamquam non possimus quadraginta diebus ab omni cibo abstinere, sicut abstinuit Dominus; convenit tamen, ut pro modulo nostro eum imitemur in jejunio, sicut & in humilitate, in patientia, & misericordia, & perfecta caritate, quoniam nobis dicitur: Discite a me, quoniam mitis sum & humilis corde, &c..... Ideo Deus post jejunium esurivit, & tentari voluit*. Et idem August. ait, eadem Epist. cap. 17. *Ut igitur hi quadraginta dies in jejunio observentur ante Pascha, Ecclesiæ consuetudo roboravit*: ut inquit Hieron. Epist. ad Marcellum adversus Montan. *Nos jejunio quod mentem elevat ad Divina, purgat a vitiis, & virtutibus ornat, ad festa paschalia præparemus, quibus decet maxime nos vitiis esse purgatos, ut sepeliamur cum Christo, & simul cum illo resurgamus*.

Consect. 2. Observandum est jejunium quatuor temporum: uti enim in Synagoga jejunium quatuor temporum observabatur, Ecclesia aliis motivis voluit jejunium indicere quatuor anni temporibus, quibus conferuntur Ordines: quo jejunio Dominum deprecamur, ut mittat bonos operarios in vineam suam. Oportet enim, inquit Hieron. relatus a D. Thom. 2. 2. quæst. 141. art. 5. *ad ordinum susceptionem & collationem per jejunium præparari* & eos, qui ordinantur, ut fructuose Sacramentum Ordinis recipiant, & eos, qui ordinant, ne cito in sui condemnationem indignis manus imponant; ideoque oportet etiam plebem jejunare, pro cujus utilitate Clerici ordinantur: in cujus praxeos exemplum Christus ante electionem Discipulorum, *exivit in montem solus orare*. Quod exponens Ambros. dicit: *Vide, quid te facere convenit, cum vis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus Apostolos prius oravit*, lib. 5. in Lucam. Novam aliam rationem addit Leo Serm. 8. decimi mensis. *Jejunia*, inquit, *ex doctrina Spiritus Sancti ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omnibus adscripta sit temporibus; siquidem jejunium vernum in quadragesima, æstivum in Pente-*

co-

coste, autumnale in mense septimo, hyemale autem in decimo celebramus, intelligentes Divinis nihil vacuum esse praeceptis.

Consect. 3. Observandum est jejunium vigiliarum juxta usum Ecclesiae, in qua vivimus, ut sicuti per jejunium ad Festa Paschalia praeparamur, eadem ratione in vigiliis praecipuarum solemnitatum, in quibus praeparari nos oportet, per jejunium ad Festa illa peculiaria devote celebranda disponamur; ne quod exprobrat Sapiens Judaeis, Christianis etiam exprobrari possit, ne scilicet simus, ut dicit Sapientiae 14. v. 23. *habentes vigilias insania plenas.*

Prop. 4. Praeter jejunium quadragesimae, quatuor temporum, & vigiliarum, observanda est abstinentia a carnibus diebus Rogationum, & qualibet feria sexta, & quolibet Sabbato his locis exceptis, in quibus ex consuetudine certis Sabbatis usus carnium est licitus; quia ita jubet Ecclesia: non quod haeretico spiritu prohibeat abstinere a cibis, quos Deus creavit, quod vetat Paulus ad Timoth. 4. sed quia abstinentia corpus castigandum sit: quod & verbo & exemplo ostendit Paulus, dicens: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Huc pertinet sententia Aug. de Definitione fidei Orthodoxae. *Aequare*, inquit, *nuptias Virginitati, & nihil meriti putare esse in abstinentia a carnibus & vino, non Christiani hominis, sed Joviniani est.*

Monit. Carnium manducatio diebus, quibus ab Ecclesia interdicuntur, non est ex se mala, sed est solum mala ex interdicto Ecclesiae. Carnes non sunt ex se malae, ut volebant Manichaei; quia sunt opus Dei, & non opus daemonis: nec maculantur, quia offeruntur idolis, ut male credebant olim quidam Catholici nimium scrupulosi: nec prohibentur ex vi legis Mosaicae, ut arbitrantur quidam Catholici nimium Judaizantes; sed usus carnium certis diebus est illicitus post prohibitionem Ecclesiasticam, quam nefas est infringere. Etenim si Ecclesia tempore Apostolorum juste praeceperit, ut fideles abstinerent a sanguine & suffocato; quidni praecipere potest, ut fideles modo certis diebus a carnibus abstineant? Rursus, si Medicus ob sanitatem corporis certos valeat cibos interdicere, quidni a fortiori idem poterit Ecclesia ob salutem animae?

ARTICULUS III.

De modo, secundum quem Ecclesiastica jejunia observanda sunt.

PRop. unica. Ad Ecclesiam pertinet determinare non solum tempora, quibus jejunare nos oportet, sed etiam modum, secundum quem jejunare nos convenit.

Prob. 1. Auctoritate D. Thomae 2. 2. qu. 147. art. 3. in corp. *Jejunium*, inquit, *in communi cadit praecepto legis naturae; sed determinatio temporis, & modi jejunandi secundum convenientiam & utilitatem populi Christiani, cadit sub praecepto juris positivi, quod est a Praelatis Ecclesiae:* ergo ad Ecclesiam pertinet determinare modum, secundum quem jejunare nos oporteat.

2. *Rat.* Sicuti ad Rempublicam pertinet determinare ea, quae respiciunt regimen politicum; ita ad Ecclesiam pertinet determinare ea, quae spectant regimen ecclesiasticum: atqui jejunia Ecclesiastica spectant regimen ecclesiasticum, cum nonnisi in bonum spirituale fidelium instituantur: ergo ad Ecclesiam pertinet determinare jejunia, & modum, secundum quem jejunare nos oporteat. Qui modus varius fuit juxta varias diversorum temporum differentias.

Consectaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Juxta antiquam Ecclesiae disciplinam abstinentia a vino, a carnibus, ab ovis & lacticiniis conjungebatur cum jejunio Ecclesiastico, & unica permittebatur in die refectio, eaque circa vesperam. Ea singula paucis sic expressit Basilius hom. 1. de jejunio. *Carnes*, inquit, *non edis, a vino abstines, vesperam expectas, ut cibum capias.* Idem habet Theophilus Epist. 3. *Qui autem*, inquit, *legum praecepta custodiunt, ignorant vinum in jejuniis, carnium usum repudiant.* Cyrillus vero Catechesi 4. jejunium Christianorum sic describit: *Jejunamus a vino, a carnibusque abstinemus.* Postea vero subjungit, carnium usum solis infirmis esse licitum. Synodus vero Trullana can. 56. praecipit, ut tempore quadragesimali fideles abstineant ab eo omni, quod mactatur, ab ovis & caseo, & in poenam transgressionis Clericos deponit; Laicos vero segregat a communione fidelium. Abstinentia autem a carnibus ita rigide observabatur, ut

ut quamvis tempore Justiniani, urgente fame, & jussu ipsius Imperatoris carnes venales expositæ fuerint, populus tamen nec carnes emebat, nec edebat, *Ne quid de patriis traditionibus mutaret*, inquit Nicephorus, lib. 17. cap. 32. Et Spiridion tempore jejunii non ausus est apponere carnes hospiti adventanti, nisi prius perspexisset, quod nullum aliud habebat alimentum, & nisi prævia prius oratione adhibita: cumque hospes in tam urgenti necessitate carnes edere reluctaretur, ipsemet de carnibus hospiti appositis manducavit, dicens: *Omnia esse munda mundis*, indicansque carnes non esse natura sua malas: quas omnes cautelas vir Dei non adhibuisset, si licitum fuisset extra casum necessitatis uti carnibus tempore jejunii.

Confect. 2. Juxta præsentem Ecclesiæ usum tria requiruntur ad jejunium Ecclesiasticum, scilicet 1. Abstinentia a carnibus. 2. Unica refectio in die. 3. Hora competens hujus refectionis. Jejunium enim Ecclesiasticum, inquit D. Thom. institutum est ad refrænandam concupiscentiam carnis. Hæc autem concupiscentia maxime inflammatur per usum carnium, per præmaturam & sæpius iteratam refectionem, ut patet experientia: ergo optimo jure Ecclesia statuit, ut in jejunio interdiceretur usus carnium, & comestio sæpius iterata, & refectio nonnisi unica permitteretur.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica quæ vim legis habet, omnibus diebus jejunii Ecclesiastici abstinemus a carnibus; in quadragesima vero ab ovis & lacticiniis temperamus, nisi ubi usus contrarius viget; non quod, ut docet August. lib. 3. contra Faust. cap. 5. *illud quod intrat in os, possit hominem coinquinare, aut immundus sit aliquis cibus; sed edomandi corporis causa, ut præscindantur pravæ cupiditates, & per castigationem & jejunium redigatur corpus in servitutem spiritus, & exhibeatur Deo hostia viva*, ut docet Paul. ad Rom. 12. & 1. ad Corinth. 5.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica, fundata in exemplo jejunantium in Synagoga, unicam recipimus in die jejunii refectionem; dicitur enim Lev. 23. *Sabbatum est*. Et postea subditur: *A vespere usque ad vesperam affligetis animas vestras*. Quia, ut docet D. Thom. *Jejunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refrænandam; ita tamen quod natura salvetur; Ad hoc autem sufficere videtur unica comestio, per quam homo potest naturæ satisfacere; & tamen concupiscentiæ aliquid detrahit, diminuendo comestionum vices. Et ideo Ecclesiæ moderatione statutum est, ut semel in die a jejunantibus comedatur*. 2. 2. q 137 ar. 6.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica olim comestio fiebat post Vesperas in Choro recitatas, quæ tunc recitabantur hora circiter quarta post meridiem; jam vero circa meridiem recitantur. De quo ita Bern. serm. 3. de quadragesima, Monachos suos alloquens: *Hactenus usque ad nonam jejunavimus, nunc usque ad vesperam jejunabunt nobiscum universi, Reges & Principes, Clerus & Populus, nobiles & ignobiles, simul in unum dives & pauper*.

Sic ex benignitate Ecclesiæ permittitur cœnula, seu vespertina collatio, modo cœnula non vertatur in cœnam. Origo collationis a Monachis cœpit, apud quos fiebant lectiones & colloquia spiritualia, & lectori permittebatur potum sumere: postea frustulum panis addiderunt, ne potus noceret. Hinc sæculares, relicto spirituali colloquio, collationem Monachorum imitati sunt, & usum cœnulæ introduxerunt. D. Bonaventura in speculo Disciplinæ ad Novitios part. 1. cap. 21. *Ad collationem tempore jejunii faciendam*, ait, *duabus tantum, vel tribus, si indiges, bibere vicibus, temperantiæ congruet, & honestati*. Sanctus Carolus Borrom. part. 1. titulo de gubernatione spirituali, in cœnula panis unciam cum dimidio, & vini poculum tantum concedit. Sed circa id nihil potest certo determinari, sed sequenda est regula D. Thom. 2.2.q.147.a.6. ad primum. *Dicendum*, inquit, *quod quantitas cibi non potuit eadem omnibus taxari, propter diversas corporum complexiones, ex quibus contingit, quod unus majori, alter minori cibo indiget*.

ARTICULUS IV.

De adjunctis, quæ cum jejunio Ecclesiastico observare convenit.

PRop. unica. Non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est modo ab Ecclesia præscripto, sed etiam ea adjuncta observanda sunt, sine quibus jejunium non potest esse vel salutare, vel meritorium, vel virtuosum.

Prob. 1. Scriptura. Constat esse aliqua jejunia, quæ Deo non placent, juxta illud Isai. cap. 58. vers. 3. *Quare jejunavimus*, inquit, &

& non aspexisti, humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra .... Numquid tale est jejunium, quod elegi? Ergo jure Divino, & proinde Ecclesiastico quo determinatur jus Divinum, jejunium ab Ecclesia præscriptum debet habere quædam adjuncta, quæ necessario observanda sunt, ut jejunia sint apud Deum meritoria, & habeantur apud eum vera jejunia.

2. Ex Concilio Mediolanensi V.p.1. de his, quæ ad dies festos & sacra tempora pertinent, ubi sic habetur: *Quadragesimalibus, aliisve jejunii, pœnitentiæ, & publicæ supplicationis diebus, fideles se vitæ disciplina severiore astringant, sanctisque institutis, & moribus sacro illi tempori convenientibus, se suosque, qui patres familias sunt, quam rectissime in omnes partes conforment.* Ergo jejunium Ecclesiasticum quasdam habet pias circumstantias adjunctas, sine quibus Deo & Ecclesiæ displiceret.

3. *Rat.* Jejunium Ecclesiasticum est actus virtutis abstinentiæ per Ecclesiam determinatæ: atqui actus abstinentiæ non potest esse actus virtutis christianæ, nisi fiat cum illis adjunctis, quæ necessaria sunt, vel ut sit actus virtutis, vel ut sit actus salutaris & meritorius coram Deo: ergo non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est, sed etiam observanda sunt ea adjuncta, quæ necessario requiruntur, ut jejunium sit vel actus veræ virtutis christianæ, vel actus salutaris, vel actus meritorius coram Deo.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ut jejunium Ecclesiasticum sit verum jejunium, debet esse actus virtutis christianæ, & proinde assumptus motivo aliquo supernaturali, v. g. motivo placandi Deum offensum, motivo reparandi peccata commissa, vel præcavendi ea, quæ committi possent. Sic non satisfaciunt præcepto jejunii Ecclesiastici qui hic subjiciuntur.

1. Qui jejunat motivo vanæ gloriæ; uti jejunabant hypocritæ & Pharisæi: quod jejunium ita emendat Christus dicens: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes.*

2. Qui jejunat motivo vindictæ, ut liberior, expeditiorque sit ad ultionem contra inimicos suos; uti jejunabant, qui mortem D. Pauli juraverunt: quod jejunium rejicit Deus apud Isaiam 58. v. 4. *Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie: nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester.*

3. Qui jejunat motivo avaritiæ; uti jejunabant Judæi: quod jejunium ita corrigit Isaias 58. v. 7. *Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.*

4. Qui jejunat motivo mere naturali sine animo servandi Præceptum Ecclesiæ, *alias non jejunaturus, non servat Præceptum Ecclesiæ* juxta Antonin. 2. p. tit. 6. cap. 3. Qui jejunat motivo v. g. scientiæ comparandæ, sanitatis conservandæ, &c. uti jejunabant plures Judæi, quibus dicit Joel: *Sanctificate jejunium.* Et Zach. 7. vers. 5. *Cum jejunaretis, & plangeretis ... numquid jejunium jejunastis mihi?*

5. Qui jejunando affectum peccandi fovet, nequaquam de conversione cogitans: quod jejunium sic emendat Joel: *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* 2. vers. 12. Valet tamen illud jejunium *ad satisfaciendum Præcepto Ecclesiæ, ut non peccet mortaliter servando jejunium, quod incurreret, si non servaret,* Antonin. ibid. modo habeat intentionem satisfaciendi legi.

Consect. 2. Ut jejunium sit vere actus virtutis christianæ, debet esse cum aliis virtutibus conjunctum: si enim juxta Philosophos virtutes morales naturales debent esse inter se connexæ; a fortiori virtutes christianæ: & ita qui jejunat, non solum gula, sed & aliis membris debet jejunare: de quo ita Bernar. Serm. 1. de Quadragesima. *Si gula,* inquit, *sola peccavit, sola quoque jejunet, & sufficit: si vero peccaverunt & cætera membra, cur non jejunent & ipsa? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus est animam, jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipsa. Jejunet oculus a curiosis aspectibus &c. Jejunet auris, nequiter pruriens a fabulis & rumoribus &c. Jejunet lingua a detractione & murmuratione &c. Jejunet manus ab operibus omnibus, quæcumque non sunt imperata; sed & multo magis anima ipsa jejunet a vitiis.*

Consect. 3. Ut jejunium sit cum aliis virtutibus christianis conjunctum, debet esse alienum a quibuscumque vitiis, christianæ Religioni contrariis: de quo ita Aug. in appendice serm. 146. *Quid prodest,* inquit, *jejunare visceribus, & luxuriare venatibus, abstinere cibis, & errare peccatis, castigare corpus inedia, vinum forte non bibere, & ebrium cogitatio-*

tione malignitatis incedere? .. Scire igitur debemus, fratres, acceptum esse Deo jejunium, non solum ut abstinentia corpora castigemus, sed etiam humilitate animas induamus &c.

Confect. 4. Ut jejunium Ecclesiasticum sit alienum a vitiis, virtutibus christianis contrariis, debet esse alienum ab omnibus illis lautitiis, quas gulosa cupiditas excogitavit. Quippe qui nimius est in illis ciborum condimentis, voluptates non minuit, sed mutat, & carnium abinentiam *ciborum quadragesimalium jucunditate compensat*: & ut optime ait Aug. ser. 207. alias de diversis 71. *Observatio quadragesimæ non est veterum concupiscentiarum repressio sed novarum deliciarum occasio*: & ser. 110. cap. 8. *Sunt quidam observatores quadragesimæ, deliciosi potius, quam religiosi, exquirentes novas suavitates magis, quam veteres concupiscentias castigantes*.

Confect. 5. Jejunium Ecclesiasticum non solum debet esse a superfluis ciborum condimentis alienum, & omnibus lautitiis vacuum, sed insuper debet esse cum aliis corporalibus mortificationibus conjunctum, puta, cum silentio, cum solitudine, cum vigiliis &c. Tale enim fuit jejunium, quo sancti homines justam Dei iram flectere variis temporibus conati sunt. Tale fuit jejunium Davidis: *Jejunavit David jejunio, & ingressus seorsum jacuit super terram*. 2. Reg. 12. v. 16. Tale fuit etiam jejunium Judæorum tempore Esther: *Planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, sacco & cinere multis pro strato utentibus*. Esther. 4. v. 3. Tale etiam fuit jejunium Ninivitarum. *Vestiti* enim *sunt saccis a majore usque ad minorem*. Jonæ 3. vers. 5. Immo tale erat juxta Tertullianum jejunium paganorum, quo satis evincitur non in sola ciborum abstinentia sitam esse jejunii summam: *Omnem*, inquit, *Tapinophronesim Ethnici agnoscunt*: *cum cælum stupet, & aret annus, nudipedalia denuntiantur, Magistratus purpuras ponunt, fasces retro avertunt, precem indigitant, Hostiam instaurant ... saccis velati, & cinere conspersi*: de jejun. cap. 16. Tale demum debet esse jejunium Christianorum, quos his verbis hortatur Ecclesia: *Utamur ergo parcius verbis, cibis, & potibus, somno, jocis, & arctius perstemus in custodia*.

Confect. 6. Jejunium Ecclesiasticum non modo debet esse superfluis ciborum condimentis vacuum, & cum corporali mortificatione conjunctum, sed etiam cum oratione & misericordiæ operibus inseparabili vinculo connexum. *Bona est*, inquit Angelus ad Tobiam, *oratio cum jejunio, & eleemosyna*. Tob. 12. vers. 8. & Christus loquens de Dæmonibus ait: *Hoc genus Dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione & jejunio*. Marc. 9. vers. 29. & de Anna vidua dicitur: *quod non discedebat de Templo, jejuniis & orationibus serviens die ac nocte*. Luc. 2. vers. 37. *Illud jejunium approbat Deus*, inquit Gregorius, *quod ad ejus oculos manus eleemosynarum levat: quod cum proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur: hoc ergo, quod tibi subtrahis, alteri largire, ut unde caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur*: homil. 16. in Evang.

ARTICULUS V.

De gravitate peccati, quod committitur violando jejunium Ecclesiasticum.

P*Rop. unica*. Observatio jejunii Ecclesiastici obligat Christianos sub peccato mortali, nisi justam habeant excusationem.

Prob. 1. Scriptura. Jejunium & sobrietas generali præcipiuntur mandato. *Attendite autem vobis*, inquit Christus, *ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate*. Luc. 21. vers. 22. & Petrus 1. 5. vers. 8. *Sobrii estote, & vigilate*. Paulus vero ad Rom. 13. vers. 44. *Induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis*: ergo sicuti tenemur sub peccato mortali crapulam fugere, sobrietatem sectari, & Christum induere; ita & tenemur sub mortali jejunate, cum id Ecclesia determinat, præcipue si determinet sub gravi pœna: quod utique facit Ecclesia, cum puniat Laicos privatione communionis, Clericos vero depositione.

2. Ex Conciliis. Concilium Gangrense, can. 19. juxta aliquorum translationem ita habet: *Si quis absque corporali necessitate, tradita jejunia, quæ communiter servantur ab Ecclesia, dissolvat, anathema sit*. Idem probatur ex Concilio Carthaginensi 4. can. 63. ubi determinatur, Clericum qui tempore jejunii, absque inevitabili necessitate, jejunium rumpit, *minorem habendum esse*, id est, deponendum. Idem habetur in Concilio Toletano 8. can. 9 ubi dicitur: quod qui jejunium quadragesimale solverit, *non solum reus sit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei sanctissima Communione*. Demum Concilium Provinciale Mediolanense V. ita expresse habet: *Quicumque sit, qui jejunii lege adstrictus est, singulis quadragesimæ diebus, Dominicis exceptis, jejunium servet*,

tet, *alioquin enim peccato mortali alligatum se nosse debet*.

3. Ex Patribus. Juxta Cyrillum Alexandr. violatio jejunii Ecclesiastici addicit inferno, sic enim habet Homil. 1. Paschali, loquens de jejuniis ab Ecclesia præscriptis: *Necesse est, aut per labores* jejuniorum *liberari a malis, aut si illos recuses, flammis inextinctis mulctari*. Juxta auctorem sermonum de quadragesima adscriptorum Ambrosio, serm. 5. *Non leve peccatum est fidelibus indictam quadragesimam a Domino violare*. Juxta Cæsarium: *Aliis diebus jejunare aut remedium, aut præmium est, in quadragesima non jejunare peccatum est. Alio tempore qui jejunat, accipiet indulgentiam; in quadragesima qui potest & non jejunat, sentiet pœnam*. Idem habet Theodulphus: *Quisquis*, inquit, *non jejunaverit*, diebus scilicet ab Ecclesia præscriptis, *pœnam sibi acquiret*. Pœna autem indeterminata infernum significat; & proinde arguit, violationem jejunii præscripti ab Ecclesia esse peccatum mortale.

4. Ex Theologis. Antoninus 1. Parte, titulo 6. cap. 2. sic expresse quæstionem determinat: *Ex statuto Ecclesiæ universali, jejunia qui omitteret ex negligentia, vel gula, non infirmitate, vel oblivione, cum credit, se posse jejunare, mortale est, & pro qualibet die omissa unum*. Demum difficultatem omnem diremit Alexander septimus, damnando sequentem propositionem: *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto*.

5. *Rat.* Prima ratio. Infringere legem Ecclesiasticam in materia gravi est peccatum mortale, tum quia violatio legis justæ in materia gravi est peccatum mortale, tum quia Christus violatores legis Ecclesiasticæ, ut ethnicos & publicanos habendos esse decernit: atqui violare jejunium Ecclesiasticum tum quadragesimale, tum quatuor temporum, tum vigiliarum, est materia gravis, cum gravibus de causis ab Ecclesia hæc jejunia instituta fuerint: ergo violare jejunium Ecclesiasticum est de se peccatum mortale.

Secunda ratio. Peccatum, cui addicitur pœna gravis, est peccatum mortale; quia gravitas peccati pensatur ex pœnis, quibus subjicitur peccator: atqui violationi jejunii gravis pœna addicitur; nam juxta Canones, Laici infractores jejuniorum excommunicantur, Clerici vero deponuntur, ut patet ex citatis canonibus; imo aliquando jejuniorum infractores vel morte, vel evulsione dentium puniebantur, ut patet ex Brenaro Episcopo Mersepurgensi lib. 8. ergo violare jejunia Ecclesiastica est peccatum mortale.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant mortaliter quicumque violant jejunium Ecclesiasticum vel in toto, vel in ea parte, quæ ex judicio Ecclesiæ gravis censenda est: sic rei peccati mortalis vere habendi sunt qui hic subjiciuntur.

1. Qui omittunt jejunium uno die sine causa, committunt peccatum mortale; si omittant pluribus diebus, totidem committunt peccata mortalia, pro qualibet die omissa unum, ut diximus ex Antonino: & auctor sermonum quadragesimæ serm. 7. sic habet. *Quamvis abstineat quis certis diebus ... non tamen illi accepto fertur quadragesimæ jejunium, quia non diebus quadraginta jejunat*: *& quia*, inquit Cajetanus verbo *Jejunium*, *quolibet die potest quis servare præceptum jejunium illius diei, ideo de novo quotidie peccat peccato omissionis*; *quia quotidie omittit jejunium quadragesimæ*, aut alterius temporis.

2. Qui sine causa utuntur carnibus diebus jejunii; quia ex Toletano habetur a communione resurrectionis Dominicæ alienus qui *diebus quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare*. Can. 9. Ideo tum pueri, tum senes, tum gravibus laboribus addicti; & qui excusantur a jejunio, peccant mortaliter, si utantur carnibus.

3. Qui præter prandium & brevem cœnulam ab Ecclesia toleratam, plures in eadem die jejunii suscipiunt refectiones; quia essentia jejunii consistit in unica refectione: ideo inquit D. Tom. *Ecclesiæ moderatione statutum est, ut semel in die a jejunantibus comedatur* 2. 2. q. 147. art. 6. Unde damnata est sequens propositio ab Alexandro VII. *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium*.

4. Demum jejunium Ecclesiasticum solvunt qui in fraudem jejunii (a) sumunt liquida magis destinata ad nutritionem, quam ad extinguendam sitim: cujusmodi sunt jurscula confecta vel ex amygdalis, vel ex hordeo, vel ex avena &c. qualia sunt, ut gallice loquar, *le Caphè*, *le Thè*, *le Chocolat*, *Hipocras*, *le Ratafia*, *la Fenouillete*, & aliæ li-

(a) *& absque ulla necessitate*.

quidæ forbotiones, *non ad sitim, sed ad voluptatem*, ut ait Hieronymus, destinatæ: quippe liquores hujusmodi per se, juxta peritiores Medicos, non minus nutriunt, quam solidi cibi; constant enim ex spirituosis corpusculis vigorem solidioris alimenti longe superantibus.

5. Jejunium Ecclesiasticum solvunt etiam qui in magna quantitate sumunt liquida per se destinata ad extinguendam sitim, & per accidens ad nutritionem inservientia: cujusmodi sunt, ut gallice loquar, *le vin*, *le Cidre*, *la Biere*, demum liquor omnis,qui vocari solet *Vinum fructuarium*: de quo ita Aug. serm. de tempore. *Sunt etiam*, inquit, *qui vinum ita non bibunt, ut aliorum expressionem pomorum, aliosque liquores exquirant*; illæ quippe forbitiones non possunt sumi in magna quantitate, nisi in fraudem jejunii. Idem enim de his liquoribus sentiendum, quod de electuariis sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 3. *Dicendum*, inquit, *quod electuaria, etiamsi aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum: unde non solvunt jejunium, sicut nec aliarum medicinarum assumptio, nisi forte aliquis in FRAUDEM electuaria in magna QUANTITATE assumeret per modum cibi*.

Monit. Antiquitus tamen aqua etiam ipsa extra refectionem interdicebatur jejunantibus; Rex enim Ninivitarum indixit abstinentiam pariter & aquæ. *Homines*, inquit, *& jumenta non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant*. Jon. 3. & Esdras jejunans *Panem non comedit, & aquam non bibit*. Et ea erat apud antiquos Christianos lex: *Jejunamus: recuso potum*, inquit Prudentius, Hymn. 6. & Abbas Silvanus Zachariæ monacho volenti bibere aquam, usum aquæ ei interdixit his solis verbis: *Jejunium est hodie*. Ruff. lib. 3. cap. 46. Jam vero usus aquæ, aut alterius liquoris destinati ad ciborum dissolutionem extra refectionem in moderata quantitate non interdicitur, ut docet D. Thom. his verbis: *Licet pluries jejunantibus*, scilicet diversis horis, *bibere*. Si quis immoderate potu utatur, potest peccare, & meritum jejunii perdere, sicut etiam si immoderate cibum in una comestione assumat. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 2.

Conject. 2. Peccant tantum venialiter qui violant jejunium Ecclesiasticum vel sine plena deliberatione, vel in aliqua parte, quæ prudentum judicio non habeatur tamquam essentialis: peccatum enim ex suo genere mortale fit veniale vel ex indeliberatione, vel ex levitate materiæ: proinde qui hic subjiciuntur, peccant tantum venialiter, licet in aliquo violent jejunium Ecclesiasticum.

1. Qui sine ulla dispensationis causa mane sumunt eam, quam vocamus *collationem*, & prandium in vespertinum tempus differunt; quia, inquit Cajetanus, *id nec consuetudo excusat, nec jus concedit*. Dixi sine causa; nam si adsit legitima causa, vel quia ita exigit infirmitas personæ, vel negotiorum, tunc nullum erit peccatum etiam veniale.

2. Qui sine legitima dispensationis causa tempus prandii anticipant; quia, ut optime ait Cajetanus, *Sola vis jejunii consistit in prorogatione inediæ usque ad horam tardiorem*.

3. Qui sine legitima etiam causa extra prandium, vel cœnulam ex Ecclesiæ usu toleratam sumunt aliquid, etiam modicum cibi, vel potus non necessarii ad dissolutionem ciborum; quia, ut dicit D. Thom. ea intemperantia perdit meritum jejunii.

4. Qui fracto semel jejunio sine causa, qua transgressione peccavit, ut supponimus, mortaliter, postea pluries edit, aut bibit; quia licet forte non faciat contra præceptum jejunii illius diei, eo quod impossibile sit observare jejunium, quod jam solutum est; tamen facit contra temperantiam quæ vetat, ne citra necessitatem cibis & potibus utamur.

5. Qui etiam ea hora, qua permissa est refectio vel prandii, vel collationis, ut vocant, excedit vel in cibo, vel in potu; quia numquam licitus est excessus vel in cibo, vel in potu, quique a fortiori strictius vetatur tempore jejunii.

ARTICULUS VI.

De causis legitimis excusantibus omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici.

PRop. *unica*. Tria sunt, quæ legitime excusare possunt omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici, scilicet 1. Infirmitas corporalis. 2. Ætatis debilitas. 3. Necessitas qualibet incompatibilis cum jejunio Ecclesiastico.

Prob. 1. Scriptura. Deus impossibilia non jubet; ait enim: *Jugum meum suave est, & onus meum leve*: ergo neque Ecclesia: ergo præceptum jejunandi non ligat eos, qui vel præ infirmitate, vel præ ætatis debilitate, vel præ urgenti necessitate cum jejunio incompatibili jejunare non possunt.

2. Ex Aug. Epist. 20. ad Bonifacium: *Exerce*,

ce, inquit, *jejunia quantum sine læsione tui corporis potes*: ergo infirmitas corporis, aut ætatis debilitas, vel quæcumque alia necessitas excusant a jejuniis.

3. Ex Concilio Toletano VIII. can. 9. ubi sic habetur: *Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidenti languore, seu etiam ætatis impossibilitate esum carnium præsumpserit attentare.*

Illi autem quos aut ætas incurvat, quales sunt senes; *aut languores extenuant*, quales sunt ægroti; *aut necessitas arctat*, quales sunt omnes, qui exercitiis cum jejunio Ecclesiastico incompatibilibus occupantur, *non ante prohibita violare præsumant, quam a Sacerdote permissum accipiant*: ergo censet Concilium tria hæc, scilicet morbi infirmitatem, ætatis debilitatem, & urgentem necessitatem legitime nos a jejunio dispensare. Jubet tamen Concilium, ut prius Sacerdotem consulamus; ne forte cupiditati magis quam præcepto faveamus.

4. *Rat* Ex dictis de sanctificatione festorum, impotentia vel physica, vel moralis excusant legitime a præcepto audiendi Missam: ergo & excusant a præcepto jejunandi; quia cum utrumque præceptum sit juris Ecclesiastici, utrumque est æqualiter dispensabile.

Consectaria hujus doctrinæ.

Consect. 1. Infirmitas corporis vel occulta, vel manifesta, quam jejunium Ecclesiasticum vel foveret, vel augeret, excusat a jejunio, quia est impotentia jejunandi. Ideo quoties Concilia & Patres jejunandi obligationem imponunt, toties eos eximunt a jejunio, qui *propter imbecillitatem corporalem* a jejunio impediuntur.

Sic excusantur a jejunio qui febri laborant; necessum est enim, ut jusculis nutriantur. Item qui graves stomachi dolores, aut capitis vertigines, cordisve deliquia jejunando sentiunt; oportet enim, ut frequenti cibo hujusmodi malis medeantur. Item qui levibus morbis detinentur, cum periculum est, *ne ægritudo, quæ modo levior est, & quasi suspensa creditur, per exacerbationem postmodum gravior sentiatur*, ut dicit Greg. c. 34. Lib. 11.

Consect. 2. Debilitas ætatis, qualis est vel in pueris saltem non adultis, vel in senibus saltem decrepitis, excusat omnino ab observantia jejunii; quia in pueris status augmenti, quod eget frequenti cibo, in senibus vero status decrementi, quod eget pariter frequenti cibo, ab Ecclesiastico jejunio videtur omnino dispensare; sic enim de pueris habet D. Thom. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 2. *In pueris maxime est evidens causa non jejunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex qua provenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo simul assumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimenti; & ideo quamdiu sunt in statu augmenti, quod est in pluribus usque ad finem tertii septennii, non tenentur ad Ecclesiastica jejunia observanda.* De senibus vero sic habet D. Antoninus: *Senes, si sunt multum debiles, eo modo excusari possunt, sicut dictum est de infirmis.* 2. Part. tit. 6. cap. 2. §. 5.

Consect. 3. Status quilibet incompatibilis cum jejunio Ecclesiastico excusat ab eodem jejunio; quia tunc adest impossibilitas moralis servandi jejunium: id videntur asserere hæc verba divi Thom. in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. quæst. 4. *Intentio*, inquit, *legislatoris est conservare homines, & inducere ad bonum statum virtutis, qui quidem consistit in conservatione vitæ, & valetudine sufficienti ad opera, quæ quis facere debet ... & ideo sive ægritudine imminente, sive labore viæ, sive quocumque alio, cum quo simul & jejunio prædictus status conservari non potest, non tenetur ex præcepto jejunare, sed secundum dispensationem Superioris.*

Sic excusantur a jejunio Ecclesiastico mulieres nutrices, & prægnantes; quamdiu enim sunt in eo statu, egent multiplici cibo tum pro se, tum pro fætu, vel prole.

Sic pariter a jejunio eximuntur pauperes, qui non habent ea, quæ ad unicam in die comestionem sufficiant; minime vero alii, qui unicam sibi comestionem comparare possunt de quibus ita D. Th. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 4. *Pauperes*, inquit, *qui possunt sufficienter habere quod eis sufficiat ad unicam comestionem, non excusantur propter paupertatem a jejuniis Ecclesiæ, a quibus tamen excusari videntur illi, qui frustatim eleemosynas mendicant, qui non possunt habere quod eis ad victum sufficiat.*

Sic demum a jejunio Ecclesiastico excusantur omnes illi, quorum exercitium vel mentis, vel corporis cum jejunio Ecclesiastico non potest consistere: quod his verbis determinat Divus Thomas. *Si autem*, inquit, *immineat necessitas statim peregrinandi, & magna dietas faciendi, vel etiam LABORANDI, vel propter conservationem vitæ corporalis, vel propter aliquid necessarium ad vitam spiritualem, & SIMUL CUM HOC NON POSSINT JEJUNIA ECCLESIASTICA OBSERVARI, non obligatur homo ad jejunandum; quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ statuentis jejunia, ut per hoc impediret pias & magis necessarias causas.* 2.

2. q. 147. a. 4. ad 3. *Hinc*, inquit Cajetanus v. jejunium, *excusantur a jejunio non solum laborantes in agricultura, sed in quacumque arte, qui aut vix sic, aut nec sic acquirere possunt omnia necessaria sibi, familiæque suæ, &c. si cum hujusmodi exercitio non possunt simul jejunare*. Hinc pariter, ut docet idem Cajetanus ibid. qui vel ex officio, vel ex caritate, exercent opera misericordiæ tum corporalia, tum spiritualia, v. g. docent in Scholis, prædicant in Ecclesiis, &c. sepeliunt mortuos, ministrant ægrotis, excusantur a jejunio: *Si cum his non possunt jejunare; quoniam opera utriusque misericordiæ meliora sunt, quam jejunium . . . & quia jejunium præcipitur, ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni*.

ARTICULUS VII.

De causis legitimis ex parte excusantibus a totali observantia jejunii.

PRop. *unica*. Quando tria hæc, scilicet corporis infirmitas, ætatis debilitas, & necessitas cum jejunio incompatibilis, non talia sunt, ut excusent a totali jejunii severitate, sed solum a certo jejunii rigore, tunc servanda est ea jejunii austeritas, quæ observari potest.

Prob. 1. Scriptura. *Quæcumque potest manus tua, instanter operare*, inquit Ecclesiastes, c. 9. v. 1. ergo fidelis qui non potest singula, quæ præcipiuntur tempore jejunii, præstare, debet saltem exacte exequi quæ ei sunt possibilia.

2. *Rat.* Quoties lex plura continet, quæ moraliter dividi possunt, ea observanda sunt, quæ non sunt impossibilia; lex enim justa ligat quoad eam partem, quæ non est impossibilis. Sic si debeas centum nummos, & possis solvere tantum quinquaginta, nequis retinere quinquaginta, sed debes ea solvere, ne sis injustus detentor. Sic si nequeas recitare integrum Officium, v. g. matutinum, eo quod careas Breviario, debes recitare eas horas, quas habes in Diurnali, ne sis reus negligentiæ, & indevotionis in recitanda ea Officii parte, cujus recitatio tibi in promptu est. Sic etiam, si tenearis vacare servilibus die festo, quia non habes unde vivas, possis vero commode audire Missam, teneris audire Missam, ne sis infractor illius præcepti: *Diebus festis Missam reverenter audito*. Ergo qui non potest singulas jejunii circumstantias observare, potest vero aliquas, tenetur eas exequi, quæ ei sunt possibiles, ne sit infractor ejus partis, quam potest observare.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui ob causam legitimam nequit uti cibis quadragesimalibus, quales sunt hi, quibus ob adustum sanguinem maxime nocet abstinentia: si iidem non egeant repetitis refectionibus, uti possunt carnibus; quia ad hoc habent legitimam, ut supponimus, dispensationem: sed unica refectione tempore jejunii contenti sint, oportet; quia non habent dispensationem, qua eis licitæ sint plures in die jejunii refectiones. Qui pariter pluribus, & repetitis egent in eadem die refectionibus, quales sunt pueri, si uti possint cibis quadragesimalibus, poterunt dispensari a jejunio, minime vero ab abstinentia a carnibus; quia causam non habent; qua eis fiat licitus carnium usus: jejunium enim & abstinentia duæ sunt res, quæ ab invicem facile separari possunt, & quia duo sunt præcepta inter se distincta, ut innuit Triden. sess. 25. his verbis: Fideles *iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus*, en abstinentiam, & *jejunium*, en unicam in die refectionem. Ideo licet abstineamus a carnibus Dominicis quadragesimæ, non tamen iisdem diebus jejunamus.

Vide Constitutiones III. & IV. & *Encyclicam sub num* V. *ad calcem hujus Tomi*.

Consect. 2. Infantes puberes, licet nondum tertium septennium attigerint, debent interdum juxta quantitatem virium jejuniis Ecclesiasticis assuefieri, ut monet D. Th. quoties id commode fieri potest. *Conveniens tamen est*, inquit, *ut pueri se ad jejunandum exerceant, plus, vel minus secundum modum suæ ætatis; quandoque tamen magna tribulatione imminente in signum pœnitentiæ arctioris, etiam pueris jejunia indicuntur: sicut etiam de jumentis legitur*. Jonæ 2. D. Th. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 2.

Consect. 3. Qui non possunt singulis diebus, bene tamen alternis jejunare, debent alternis diebus, prout vires suppetent, jejunia observare, ut optime monet Cajetanus, verbo jejunium. *Satisfacit enim*, inquit, *Ecclesiæ præcepto qui impotentem se putans ad jejunium totius quadragesimæ, alternis diebus jejunat aut bis, aut semel in hebdomada juxta vires suas*.

Consect. 4. Qui possunt singulis quidem diebus jejunare, sed non ita rigide, ut Ecclesia jubet, ver. gr. egent ob debilitatem stomachi

chi modicum quid quolibet mane sumere, vel coguntur vespere cœnare, & mane collationem, ut dicunt, prætermittere, ne noctes omnino insomnes traducant, debent & pro viribus, & ut possunt, jejunare. *Moralia enim præcepta*, ut monet Cajetanus ibid. *moraliter sunt interpretanda in executione, ut mos bonus intentus in executione, quantum fieri potest, observetur.*

CAPUT V.

De Præceptis, quibus Ecclesia jubet, ut debitum stipendium, verb. gr. decimas, oblationes, &c. Ecclesiæ Ministris solvamus.

ARTICULUS UNICUS.

Quo jure debeantur Ministris Dei oblationes, primitiæ, & decimæ.

PRop. 1. Obligatio sustentandi Ministros Dei est de jure naturali.

Prob. 1. Scriptura. *Dignus est operarius mercede sua.* Matth. 10. ergo sicut jure naturæ debetur merces operariis corporalibus: ergo & operariis spiritualibus.

2. Ex D. Thom. 2.2.q.87. a. 1. ubi sic habetur: *Quod enim eis*, inquit, *qui divino cultui ministrabant ad salutem populi totius, populus necessaria victus ministraret, ratio naturalis dictat; sicut & his, qui communi utilitati invigilant, scilicet Principibus, & militibus, & aliis hujusmodi stipendia victus debentur a populo.*

3. *Rat.* desumpta ex D. Paulo 1. ad Corinthios 9. Miles jus habet exigendi stipendium a populo, Pastor jus habet expectandi lac, & lanam a grege, Agricola fructus ab arbore; juxta illud: *Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantavit vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat?* 1. ad Corinth. 9. v. 7. ergo Ministri Dei jus habent exigendi sustentationem a populo, cui ministrant: *qui enim Altari deserviunt, cum Altari participant.* ib. v. 13

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Obligatio sustentandi Ministros diversimode obligat juxta diversam legis positivæ determinationem; quia lex naturalis obligat juxta modum, secundum quem per legem positivam determinatur. Hæc autem lex naturalis nutriendi Ministros Altaris varie determinata est; siquidem tempore legis naturæ, *Sicuti*, inquit D. Thomas, *non erant determinati Ministri, ita non erat aliqua pars determinata exhibenda Ministris divini cultus; sed ubi aliquis occurrebat, unusquisque dabat ei propria sponte quod sibi videbat: sicut Abraham quodam prophetico instinctu dedit decimas Melchisedech Sacerdoti Dei summi: & similiter Jacob vovit se daturum decimas.* 2. 2. q. 87. art. 1. ad 3. In lege vero Mosaica oblationes, primitiæ, & decimæ determinatæ sunt ad nutriendos Dei Ministros. *Offeretis*, inquit Moyses, Deut. 12. vers. 6. *decimas, & primitias manuum vestrarum.* Christus vero in Evangelio nihil determinavit in particulari exigendum a Laicis pro nutritione Ministrorum; sed teste D. Paulo, *Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* 1. ad Corint. 14.

Consect. 2. Ad cognoscendum quæ sit obligatio oblationum, primitiarum, & decimarum non attendendus est usus, qui viguit in veteri Testamento, sed spectandus est usus, qui viget in Ecclesia; quia determinatio præcepti naturalis sumi debet a Christianis, non a lege Mosaica, sed a lege Ecclesiastica: sicuti enim observantiam festorum custodimus, non ut jussit Moyses, sed ut jubet Ecclesia; ita oblationes, primitias, & decimas servare nos convenit, non ut præscripsit Moyses, sed ut determinavit Ecclesia ... ideo sit

Prob. 2. Fideles tenentur oblationes, primitias, & decimas Ministris Dei tradere, non juxta legis Mosaicæ consuetudinem, sed juxta Ecclesiæ determinationem.

Prob. 1. Scriptura. Generaliter dicitur: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*: ergo ad Ecclesiam pertinet determinare, quomodo lex naturalis sit observanda: ergo obligatio naturalis dandi oblationes, primitias, & decimas est observanda juxta Ecclesiæ determinationem, & non juxta legem Mosaicam, quæ quoad hoc a Christo antiquata est.

2. Ex D. Thom. 2 2. q. 87. a. 1. ad 2. ubi sic habetur. *Dicendum*, inquit Sanctus Doctor, *quod præceptum de solutione* oblationum, primitiarum, & *decimarum, quantum ad id quod erat morale, datum est in Evangelio a Domino, ubi dicit* Matth. 10. *Dignus est operarius mercede sua: & etiam ab Apostolo, ut patet.* 1. ad Corin. 9. *Sed determinatio certæ partis est reservata ordinationi Ecclesiæ*: ergo fideles non tenentur dare oblationes, primitias, & decimas nisi juxta determinationem Ecclesiæ.

3. *Rat.* Præceptum Morale non ligat nisi juxta determinationem legis positivæ civilis, vel ecclesiasticæ, ut diximus ubi de lege: atqui

qui obligatio nutriendi Ministros Ecclesiæ est naturalis: ergo non ligat nisi juxta determinationem legis Ecclesiasticæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Oblationes, & primitiæ dantur Ministris Ecclesiæ, tamquam dona voluntaria, & quæ exigi nequeunt, nisi in certis casibus; quia talis est determinatio Ecclesiæ: dicit enim Gregorius loquens de oblationibus, canone *omnis christianus* d. 5. *Omnis christianus procuret ad Missarum solemnia aliquid Deo offerre*: ergo oblationes sunt voluntariæ, & non exigibiles. Potest tamen contingere, ut docet D. Thomas, quod aliquis ad oblationes teneatur quadruplici ratione. 1. Quidem ex præcedenti conventione: sicut cum alicui conceditur aliquis fundus Ecclesiæ ea conditione, ut certis temporibus certas oblationes faciat, quod tamen habet rationem census. 2. Propter præcedentem deputationem sive promissionem: sicut cum aliquis offert donationem inter vivos, vel cum relinquit in testamento Ecclesiæ aliquam rem vel mobilem vel immobilem in posterum solvendam. 3. Propter Ecclesiæ necessitatem: puta si Ministri non haberent unde sustentarentur. 4. Propter consuetudinem; tenentur enim fideles in aliquibus solemnitatibus ad aliquas oblationes consuetas; tamen in his duobus ultimis casibus remanet oblatio quodammodo voluntaria, scilicet quantum ad quantitatem vel speciem rei oblatæ. Hactenus D. Th. 2. 2. q. 86. art. 1. in corp. Et ibidem loquens de primitiis a. 4. ait, quod primitiæ ad quoddam genus oblationum pertinent, & proinde quod debent esse voluntariæ, & juxta determinationem Ecclesiæ, secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam Ministrorum Ecclesiæ.

Consect. 2. Fideles tenentur dare decimas Ministris Ecclesiæ, non tamquam donum voluntarium, sed tamquam retributio necessario solvenda necessitate præcepti, & quæ exigi possit in foro contentioso & via excommunicationis; quia ita determinavit Ecclesia: sic enim habetur c. 16. q. 1. *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas invadunt*: verba sunt Aug. Circa quod ita loquitur Trid. *Præcipit igitur Sancta Synodus omnibus, cujuscumque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscumque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant; qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur.*

Monit. Oblationes, primitiæ, decimæ penduntur Ecclesiæ secundum consuetudinem patriæ, ut dicit D. Th. q. 87. a. 2. Ideo totuplex est modus solvendi decimas, quotuplex est diversa regio, diversa consuetudo, sive attendas res de quibus solvuntur decimæ, sive quantitatem decimarum spectes.

Decima non est semper ea pars, quæ nonam subsequitur, sed est ea, quam usus determinavit, scilicet, aliquando septima, aliquando octava, aliquando undecima.

Triplex assignari solet decima: personalis, prædialis, & mixta. Decima personalis ea est, qua datur pars aliqua fructuum provenientium ex industria, & opera personæ. Prædialis, seu realis est aliqua pars fructuum, qui ex prædiis percipiuntur. Mixta est ea, quæ partim ex hominis industria, partim ex prædiis provenit, ut sunt fœtus animalium. Decimæ personales solvuntur post lucrum acquisitum, Prædiales post fructus collectos, Mixtæ post fœtum completum: & hæc omnia juxta locorum consuetudinem variantur. Quæ proinde cum magis pertineant ad forum contentiosum, quam ad casus conscientiæ; ideo quæ hic agitari solent quæstiones omittimus, ut ad Tractatum de Censuris transeamus.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Censuris Ecclesiasticis.

Explicatis Ecclesiæ Præceptis, congruus ordo postulat, ut de Censuris Ecclesiasticis agamus, idest, de illis pœnis spiritualibus, quibus Ecclesia utitur, *ut quos Dei timor a malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coerceat severitas disciplinæ*, ut habetur cap. 7. extra. de Elect.

CAPUT I.

De Potestate, quam habet Ecclesia infligendi Censuras.

ARTICULUS I.

An sit in Ecclesia potestas infligendi Censuras.

Prop. *unica*. Ecclesia habet potestatem infligendi censuras, seu pœnas spirituales, quibus fideles Baptizati contumaces, *non interfectorie*, sed *medicinaliter*, ut dicit August. privantur usu aliquorum bonorum spiritualium, quæ sunt in Ecclesia.

Prob.

Prob. 1. Scriptura. Christus, fundando Ecclesiam, dedit Pastoribus non solum potestatem reconciliandi peccatores pœnitentes, Sed etiam ejiciendi & coercendi peccatores rebelles, & contumaces. *Quorum*; inquit, *remiseritis peccata, remittuntur eis*; & simul addit: *quorum retinueritis, retenta sunt.* Joan. 20. v. 23. & Matth. 18. v. 18. *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælis.* Et ut Christus indicaret, quam potestatem dederat, non solum forum internum pœnitentiæ, in quo remittuntur, vel retinentur peccata, sed etiam forum externum, in quo infliguntur censuræ, respicere, addit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*, idest, ut ab Ecclesia ejiciatur, & habeatur ut extraneus, non secus ac paganus.

2. Ex Conciliis. In Concilio Constantiensi sess. 8. damnati sunt Articuli Vvicles; trigesimus autem sic exprimitur: *Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non timenda est; quia est censura Antichristi.* Quam propositionem, ut erroneam, hæreticam, & scandalosam damnavit Concilium. Tridentina vero Synodus sess. 24. de Reform. cap. 3. vim ferendi censuras in Ecclesia agnoscit, eaque auctoritate non temere utendum decernit. *Quamvis*, inquit, *excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen magnaque circumspectione exercendus est.*

3. *Rat.* In omni Republica bene ordinata, in qua est potestas ferendi leges, debet esse pariter potestas infligendi pœnas; quia leges, passim violantur, & sine robore sunt, si non sint statutæ aliquæ pœnæ contra contumaces: atqui in Ecclesia est potestas statuendi leges, ut patet ex dictis: ergo est potestas pariter infligendi pœnas. Et quia Ecclesia est Respublica spiritualis, pœnas infligit, non corporales, sed spirituales; & ideo tanto magis timendæ, quanto magis spiritus præstat corpori.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. *Spectans omnes fideles.* Debent omnes Christiani censuras Ecclesiasticas multo magis, quam pœnas temporales, quæ a potestate sæculari infliguntur, præmetuere; quia pœnæ temporales affligunt corpus, pœnæ vero spirituales animam: de hoc nos ita admonet Chrysost. Homil. 4. in Epist. ad Hebr. *Nemo*, inquit, *contemnat vincula Ecclesiastica; non est enim homo, qui ligat, sed Christus, qui nobis dedit hanc ligandi potestatem, & fecit, ut homines in sua potestate habeant tantum honorem.*

Consect. 2. *Spectans omnes fideles.* Debent omnes Christiani potestatem illam, quam habet Ecclesia infligendi censuras, non modo prætimere, sed etiam interiori affectu diligere; quippe Ecclesia, ut pia mater, non ea utitur, nisi in bonum: ut docet Aug. lib. 3. contra litt. Petil. cap. 4. non interfectorie percutitur, sed medicinaliter uritur. *Medicinali*, inquit, *vindicta, terribili lenitate, & severitate caritatis*, non ad eradicandum, sed ad corrigendum. Et ut Paulus Corinthium incestuosum judicavit, *tradere bujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* 1. ad Corint. 5. v. 5. ita Ecclesia non Censuris utitur, nisi in bonum animarum: unde, ut optime ait Hieron. *non queramur de lege* censurarum, *sed queramur quod meruerimus hanc legem.*

Consect. 3. *Respiciens Pastores.* Pastores numquam debent censuris uti in vindictam privatarum offensarum, sed solum in bonum Ecclesiæ. Ideo, inquit Gregorius: *Moyses querelas populi semper ad Dominum, tabernaculum ingressus, referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat: nimirum nos instruens, ut non ex corde nostro, sed ex præcepto Divino condemnationis, vel justificationis sententiam proferamus.* 11. q. 3. Can. 70. Et Callistus, can. 89. vetat ferri sententiam, *vel regio metu, vel potentum jussu*; unde si nec reo, nec Ecclesiæ profutura esset censura, non esset adhibenda: si tamen reo non profutura sit, si Ecclesiæ sit necessaria, ea uti oportet, inquit Hierony. in Epist. ad Galat. c. 5. *Resecandæ sunt*, inquit, *putridæ carnes, & scabiosæ oves a caulis repellendæ, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant.*

Consect. 4. *Respiciens Pastores.* Quando Pastores judicant necessariam esse censuram, inviti id faciant & cum gemitu, memores nullum majus malum fidelibus posse accidere, quam ab Ecclesia Christi separari; qui enim per censuras ab Ecclesia ejicitur, alienus fit ab illo Regno, de quo scriptum est: *Gens & Regnum, quod non servierit tibi, peribit.* Sejunctus est ab *illa columba, cujus gemitu peccata solvuntur*, inquit Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorum. *Non habes Deum Patrem; quia Ecclesiam noluit habere matrem*, ut docet Aug. Serm. ad Cathecumenos cap. 13. *Extra ovile Domini positus, Satanæ traditur, periculis omnibus exponitur, devorandus luporum dentibus, atque vexandus*, inquit Innocentius.

tius Epist. ad Patres Synodi Milevitani. Membrum est putridum separatum a capite, palmes arescens sejunctus a vite, ovis errans sine pastore, miles inermis sine duce, navis fluctuans sine gubernatore. Si ergo Censuras aliquando infligant Pastores, id faciant *humilitate lugentium, non sævientium severitate*, ut monet passim Aug. Et *sicut cum dolore amputatur pars corporis, quæ putruit*, ut dicit Amb. lib. 2. off. cap. 27. ita non nisi cum maximo dolore *abscindantur hi, qui nos conturbant*. Paul. ad Galat. 5. Quocirca Aug. ita Prælatos admonet: *Non temere, aut quomodolibet auferendi sunt mali ab Ecclesiæ communione; tolerentur potius, si per judicium auferri non possunt, ne perverse malos quisque evitando, ab Ecclesia discedens, eos quos fugere videtur, vinciat ad gehennam*. hom. 351. de pœnit. nam, ut ait idem Aug. lib. 3. cont. Parmen. cap. 2. *Tanto efficacior est emendatio pravitatis, quanto diligentior conservatio caritatis*.

ARTICULUS II.

An novus, vel antiquus sit usus Censurarum.

PRop. unica. Non novus, sed antiquissimus est tum in Synagoga, tum in Ecclesia censurarum usus.

Prob. Percurrendo diversa tempora, tum Synagogæ, tum Ecclesiæ.

1. Deus, ut auctor censurarum videretur, Adamum velut aliqua excommunicatione e Paradiso ejecit, ut docet Aug. 11. De Genesi ad litt. c. 4. eique interdixit usum ligni vitæ: cui concordat Salvianus lib. de gubern. Dei: *In constitutione*, inquit, *Adami innocentis in Paradiso ordinatio est; in expulsione judicium, & quædam censura judicii*. Unde in solemnis pœnitentiæ impositione, Sacerdos inflictam primis parentibus censuram commemorat, ut sciamus non novum, sed antiquum esse censurarum usum: *Ecce*, inquit, *ejiceris hodie de liminibus sanctæ matris Ecclesiæ propter peccata tua, sicut Adam ejectus est de Paradiso propter transgressionem suam*.

2. Deus, in figuram excommunicationis, in veteri Testamento potestatem Synagogæ dederat, ut leprosos ejicerent ab hominum consortio; eamque repulsam Maria, Soror Moysis, per octo dies sustinuit; eaque potestate abusi sunt Judæi comminantes *ut, si quis Christum confiteretur, extra Synagogam fieret*: Joan. 9. & Christus dixit discipulis suis: *Absque Synagogis facient vos Judæi*. Joan. 16.

3. Ecclesia a tempore Apostolorum usque ad nos censuris usa est. Paulus eam exercuit auctoritatem: Primo contra Corinthium incestuosum, *quem tradidit satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus esset*. Secundo contra Hymenæum, & Alexandrum, 1. Tim. v. 20. qui circa fidem naufragaverunt, *quos tradidi*, inquit, *satanæ, ut discant non blasphemare*. Tertio contra fornicarios: *Scripsi vobis*, inquit, *ne commisceamini cum fornicariis*. 1. Ad Corin. 5. v. 3. Quarto demum contra inobedientes verbo Dei. *Si quis*, inquit, *non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur*. 2. Ad Thessal. 3. v. 14.

4. Mos utendi censuris ab Apostolis ad Episcopos proxime succedentes transiit; Tertullianus enim Apolog. cap. 39. describens conventus Christianorum ait: *Ibidem autem fiunt exhortationes, castigationes, & censuræ divinæ; nam & judicatur magno cum pondere, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercii relegetur*. Hieronymus vero sic usum censurarum describit Epist. 1. ad Heliodorum. *In veteri quidem*, inquit, *lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio, cervice subjecta, contemptum expiabat cruore; nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia rabido dæmonum ore discerpitur*. Augustinus vero lib. de fide, & operibus, cap. 2. loquens de eo zelo, quo Phinees Sacerdos ultore gladio fornicantes Judæos confixit, ait: *Quod utique degradationibus, & excommunicationibus signatum est, faciendum esse hoc tempore, cum in Ecclesiæ disciplina visibilis fuerat gladius cessaturus*.

5. Sed perennem censurarum usum tam contra Clericos, quam contra Laicos, citra omnem controversiam evincit publica pœnitentia, cui addicebantur Laici in grave crimen aliquod lapsi, & Laica, Ecclesiastica, & Peregrina communio, ad quam obligabantur Clerici, qui aliquid indignum statui Clericali commiserant: si quidem publica pœnitentia quamdam a fidelium cœtu separationem annexam habebat; communio vero *Laica, Ecclesiastica & Peregrina* Clericos ab aliorum Clericorum consortio separabat. *Laica* communione puniebantur Clerici cum exauctorati pro Laicis habebantur, ut explicat Cypr. Epist. ad Stephanum Papam. *Ecclesiastica* communione mulctabantur, cum eis.

eis vetabatur omnia sui Officii munia obire. Ad *Peregrinam* vero communionem redigebantur, quando in eo loco, & statu collocabantur, quo poni solebant Clerici Peregrini, qui sine litteris commendatitiis, quas *formatas* vocabant, extra propriam Diœcesim peregrinabantur, ut explicat Albaspinæus in Optatum.

6. Non Censuras vage, & in communi commemorat antiquitas, sed etiam in specie, & in particulari. Quippe *irregularitas*, quæ affinitatem habet cum censuris ex Apostolo ortum duxit, dum Bigamos & Neophytos vetat ad Sacerdotium assumi. *Interdicto* usus est Basilius, dum Epist. 244. jubet, quod villa, quæ raptorem susceperit cum rapta, nec reddiderit, prorsus suspensa sit a precibus, & orationum communione. Ergo patet ex illa inductione, antiquum esse censurarum usum, qui postea cœpit esse posterioribus sæculis frequentior. Sed omni tempore & fuit, & erit in Ecclesia legitimus censurarum usus, ut notat Vincentius Lirinen. Commonit. num. 9. *Anathematizare eos, qui annuntiant aliquid præterquam quod scriptum est, numquam non oportuit, numquam non oportebit*. Quod de hæresi censet Lirinensis ad alia atrocia crimina transferre convenit.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *Pro omnibus fidelibus tam Laicis, quam Clericis*. Singuli fideles debent religioso metu præcavere singulas illas censuras, & singula monitoria, quæ in diebus Dominicis, & Festis solemnioribus in Pronæo proclamantur. Si enim nefas putamus, jejunia Ecclesiastica quadragesimæ, & quatuor temporum, & abstinentiam a carnibus die Veneris, & Sabbati violare, eo quod piam illam consuetudinem a Christo per Ecclesiam acceperimus: quidni pari reverentia censuras præcavebimus, cum potestatem infligendi censuras Christus Ecclesiæ tradiderit, ususque censurarum semper in Ecclesia fuerit religiose observatus?

Consect. 2. Clerici debent sedulo studio censurarum incumbere: tum ne eas etiam ignoranter incurrant; quia ignorantia crassa, & affectata non excusat a Censuris: tum quia ignorantes casus, quibus censura annexa est, exponunt se periculo absolvendi eos, quos nequeunt absolvere: tum demum, quia cognitio censurarum præcipuam juris Canonici partem efficit: ergo nefas est Clericis eam juris Canonici partem ignorare; quocirca eam materiam, variis dispersam locis, in isto Tractatu restringemus. Ideo sit

CAPUT II.

In quo traditur clara diversi generis Censurarum notitia.

Censura, si primam spectes significationem, ea est sententia, & correctio, quam infligebant Judices quidam Romani, qui *Censores* vocabantur. Si secundam spectes significationem, censura est quæcumque correctio: in quo sensu Salvianus ait Lib. 8. de gubern. Dei: *Quidquid malorum quotidie* pœnarum perferimus, censura est Divinæ manus. Sed censura ab auctoribus Ecclesiasticis sumitur prout est pœna spiritualis. Ideo sit

§. I.

Quid sit Censura juxta Auctores Ecclesiasticos.

Censura est pœna, qua homini baptizato delinquenti per Potentiam Ecclesiasticam aufertur in foro exteriori participatio bonorum spiritualium in salutem animæ.

Explicatur definitio. 1. Dicitur *pœna*; quia censura est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ; omnis autem jurisdictio importat pœnam coercentem improbos; quia jurisdictio nullius videretur esse momenti, si coercitionem aliquam non haberet, cap. *Pastoralis*, extra. de officio delegati. 2. Dicitur, *qua homini baptizato*; quia soli baptizati subjiciuntur Ecclesiæ auctoritati. *Quid enim mihi*, inquit D. Paulus, *de iis, qui foris sunt, judicare*, 1. ad Cor. 5. v. 12. 3. Dicitur, *delinquenti*, quia censura non infligitur innocenti; quia *Anathema æternæ est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine illi, qui aliter non potuerit corrigi*. Concilium Meldense Can. 56. 4. Dicitur, *per potentiam Ecclesiasticam*; quia sola auctoritate Ecclesiæ potest ferri censura, cum solis Ecclesiæ Pastoribus dictum sit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo*. 5. Dicitur, *aufertur in foro exteriori*; sententiæ enim, quibus peccata in foro interiori puniuntur, ut cum pœnitentes a Communione sacra removentur, censuræ non sunt, cum vim exterius compellendi non habeant. 6. Dicitur *participatio bonorum spiritualium*; sententiæ enim, quibus

pœ-

pœnæ aliæ, v. g. corporales, vel pecuniariæ inferuntur, censuræ non sunt. Censuræ privant certis spiritualibus bonis Ecclesiæ dispensationi concreditis, sive quoad jus, ut excommunicatio, quæ privat jure bonorum fidelibus communium; sive quoad usum tantum, ut in suspensione, & interdicto contingit. Dixi, certis bonis Ecclesiæ dispensationi concreditis; quia censura non privat neque virtutibus infusis, neque eorum actibus, quæ singula non subjacent dispensationi Ecclesiæ. 7. Sed non additur, ut a contumacia discedatur; quandoque enim suspenditur, vel interdicitur is, qui contumax non est, ad terrorem aliis incutiendum: nemo tamen declaratur excommunicatus, nisi ob contumaciam. 8. Adjungitur, *in salutem animæ*, quia potestas Ecclesiæ est in ædificationem, & non in destructionem.

§. II.

Quotuplex Censura.

Nomine Censuræ intelligitur excommunicatio, suspensio, & interdictum. Inn. 3. c. *Quærenti* de verborum significatione.

Excommunicatio alia est major, alia minor. Excommunicatio major est censura, qua Christianus, Ecclesiæ matri rebellis, non solum segregatur a participatione Sacramentorum, sed etiam jure bonorum toti Corpori Ecclesiæ communium, & proinde fidelium societate privatur. Ita Gregorius nonus, c. Si *quem*, extra de sententia Excommunicationis. Christianus enim contumax contra Ecclesiam frui non debet bonis spiritualibus Ecclesiæ, nec cum fidelibus commercium habere. *Abscindantur qui vos conturbant*, inquit D. Paulus. Sed de his uberius sumus dicturi, ubi agemus de Excommunicatione in particulari.

Excommunicatio minor est censura, qua homo baptizatus receptione Sacramentorum, & electione passiva ad beneficium, vel dignitatem Ecclesiasticam privatur. Gregorius 9. c. *Si quem*, extra de sent. Excommunicationis.

Suspensio est Censura Ecclesiastica, qua Clerico, in gravis delicti pœnam, prohibetur exercitium vel Jurisdictionis, vel Ordinis, vel Officii, vel Beneficii, vel in totum, vel in partem, vel ad tempus, vel in perpetuum.

Suspensio alia est a Jurisdictione, alia ab Officio, alia ab Officio tantum, alia tantum a Beneficio, alia ab Officio & Beneficio, alia ad tempus, alia in perpetuum. Suspensio Jurisdictionis est ea, qua quis suspenditur a jurisdictione, quam habet: talis est suspensio, qua Episcopus, Parochus suspenduntur a jurisdictione, quam habent supra oves suas. Suspensio ab Officio tantum & Ordine est ea, qua persona Ecclesiastica privatur exercitio sui Ordinis, v. g. Sacerdos Officio Sacerdotali. Suspensio a Beneficio tantum est ea, qua quis suspenditur a Privilegiis Beneficii: talis est suspensio, qua Canonicus suspenditur ab honoribus, & fructibus concomitantibus canonicatum. Suspensio totalis est ea, qua quis suspenditur ab omni potestate Ecclesiastica. Suspensio partialis est ea, qua quis suspenditur a parte potestatis Ecclesiasticæ. Suspensio in perpetuum, est ea, quæ durat toto tempore vitæ. Suspensio ad tempus, est ea quæ certo tempore finiet. Interdictum Ecclesiasticum est Censura Ecclesiastica, qua certis personis, certisque locis interdicitur Divinorum Officiorum celebratio, sepultura Ecclesiastica, & publica Sacramentorum administratio, quæ ad morientium & nascentium salutem necessaria non sunt. Dicitur *Sepultura solemnis*, & *publica Officiorum celebratio*; quia tempore interdicti hæc omnia pia Officia in quibusdam rerum circumstantiis privatim exerceri possunt. Dicitur *Sacramentorum*, *quæ necessaria non sunt ad salutem vel nascentium, vel morientium*; quia tempore interdicti baptizari possunt parvuli; & adulti morituri Sacramentum Pœnitentiæ, & viaticum recipere possunt.

Interdictum aliud est locale, aliud personale. Interdictum locale est illud, quod directe fertur in loca, & quo, v. g. aliqua civitas interdicto subjicitur. Cap. *Si civitas*, de sent. excomm. in 6. Interdictum personale est illud, quod directe fertur in personis: tale est interdictum, quo aliqua gens interdicto subjicitur. Cap. *Cum in partibus*, extra de verborum significatione. Interdictum tam locale, quam personale aliud est generale, aliud est speciale. Interdictum generale locale est, cum tota aliqua regio interdicto subjicitur. Interdictum speciale locale est, cum aliqua urbs aut villa, aut Ecclesia interdicto subjiciuntur. Interdictum generale personale est, cum plebs aliqua inter-

terdicto subjicitur. Interdictum speciale personale est, cum aliquæ personæ specialiter subjiciuntur interdicto.

§. III.

Varia divisio Censurarum.

Censura alia est *ab homine*, *alia a canone*. Censura *ab homine* est ea, quæ a Superioribus fertur cum circumstantiis particularibus temporis, loci, actionis, vel personæ, ita ut extra has circumstantias locum non habeat: & proinde infligitur non intentione condendi legem generalem, sed animo imponendi præceptum temporaneum & transitorium. Censura *a canone* est ea, quæ in Decretis Conciliorum, vel in Jure Canonico scripta est, vel tamquam lex fertur a Superioribus. Ea generaliter omnes ferit, qui in peccatum jure prohibitum ceciderint, quamdiu jus, vel lex viget, & quamdiu non est abrogata lege, vel usu contrario. Censura ab homine non viget, mortuo, vel amoto judice. Censura ab homine non potest tolli, nisi consentiente judice. Censura a Canone potest tolli sine consensu judicis. Censura alia est *latæ sententiæ* seu *ipso facto* incurrenda; alia est *ferendæ sententiæ*, seu *comminatoria*. Censura *latæ sententiæ*, seu *ipso facto* incurrenda est ea, quæ sola inobedientia incurritur. Censura *comminatoria* est ea, quæ non incurritur solo delicto, sed delicto & declaratione judicis. Censura *latæ sententiæ* exprimitur per verba de præsenti, vel de præterito: v.g. si quis hoc fecerit ipso jure, vel ipso facto, statim, illico, sine mora, sententia, nulla alia declaratione requisita excommunicatus existat, excommunicatus est declaratus, vel excommunicamus, suspendimus, interdicimus, vel fit anathema, vel fit excommunicatus, fit suspensus, fit interdictus. Censura *comminatoria* exprimitur per verba de futuro: v.g. si quis hoc fecerit excommunicabitur, declarabitur excommunicatus, suspendetur, arcebitur ab ingressu Ecclesiæ; vel cum fertur hoc modo sub pœna excommunicationis, suspensionis, interdicti. Si autem dubium sit, an verba exprimentia censuram supponant vel pro præsenti, vel pro futuro, censura erit comminatoria juxta regulam juris: *Odia sunt restringenda, favores convenit ampliare*.

§. IV.

De causis Censurarum.

Quatuor possunt considerari. 1. Persona ferens censuram. 2. Persona contra quam fertur censura. 3. Modus, secundum quem fertur censura. 4 Delictum, propter quod fertur censura, seu ut loquuntur Scholastici, in censuris cognoscendis quatuor possunt considerari: causa formalis, causa materialis, causa efficiens, & finalis.

Causa formalis est modus, secundum quem exprimitur censura, per quem fit ut censura denominetur vel *latæ sententiæ*, vel *ferendæ*. Sic ista censura: ipso facto excommunicabitur, est censura *latæ* sententiæ; ista vero: excommunicatus declarabitur, est censura *comminatoria*.

Causa materialis censuræ est subjectum, quod afficitur censura: sic homo excommunicatus est causa materialis excommunicationis; sic Clericus suspensus est causa materialis suspensionis; sic Regnum interdictum, Universitas, Ecclesia subjecta interdicto sunt causa materialis interdicti.

Causa efficiens censuræ est Superior infligens censuram, exercendo jurisdictionem contentiosam, v.g. Concilium, Papa, Episcopus relative ad suos fideles, Abbas relative ad suos Monachos.

Causa finalis censuræ est salus fidelium; propter enim salutem eorum & emendationem infliguntur censuræ.

Consectaria ex prædictis notionibus illata.

Consect. 1. Incarceratio, exilium, servitus, flagellatio, privatio beneficii, & pœnæ corporales inflictæ per judicem Ecclesiasticum, non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ spirituales; non enim hæc est potestas, quam dedit Christus Sacerdotibus, qui Discipulos suos virgas habere noluit.

Consect. 2. Depositio & degradatio non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ medicinales, cum infligantur ob peccatum præteritum, & aliquando emendatum.

Consect. 3. Cessatio a divinis non est censura; quia non infligitur per modum medicinæ, sed quasi per modum defensionis ad propulsandam injuriam, illatam Ecclesiæ.

Consect. 4. Irregularitas non est censura, quia est inhabilitas Canonica.

Consect. 5. Punitiones, quas Ecclesia exercet contra non Baptizatos, non sunt censuræ; quia illi non sunt subditi Ecclesiæ.

CAPUT III.

De causis dispensantibus a Censuris, seu de iis, quæ reddunt Censuras nullas & irritas.

CEnsura potest esse nulla ex multiplici capite. 1. Ex defectu delicti in persona, quæ subjicitur censuræ. 2. Ex defectu subjectionis, vel ætatis in eadem persona, contra quam fertur censura. 3. Ex defectu jurisdictionis in persona, quæ infligit censuras. 4. Ex defectu formæ, secundum quam fertur censura. 5. Ex defectu motivi, secundum quod fertur censura. Illa omnia percurremus, & regulas aliquas subjiciemus.

ARTICULUS I.

De Delicto contra quod potest ferri Censura.

PRop. 1. Censura non potest ferri nisi propter aliquod delictum, cum sit pœna: ubi enim nulla intercedit culpa, ibi nulla intervenit pœna; & ideo, censura lata contra innocentem est nulla.

Prob. 1. Scriptura. Quando Christus dedit Apostolis, & in illorum persona Prælatis potestatem infligendi censuras, dicendo: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Matth. cap. 18. vers. 18. prius dixerat: *Si peccaverit in te frater tuus.* vers. 15. *Si Ecclesiam non audierit.* Quod indicat, censuram non posse ferri nisi propter peccatum.

2. Censura est pœna medicinalis: ergo supponit morbum peccati; quia omnis Medicina supponit morbum.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nullus Christianus potest nominatim & personaliter excommunicari, nisi revera sit reus proprio & personali crimine; quia excommunicatio est censura afficiens hominem reum in particulari: cap. *Sacra*, extra: de sentent. excommunicationis.

Consect. 2. Nulla communitas v. g. collegium, civitas, capitulum, si tota communitas sit innocens potest suspendi; quia suspensio est censura, & censura, utpote pœna, supponit culpam: ut autem communitas sit rea, non est necesse ut singuli communitatis rei sint, sed sufficit ut aliqui sint rei; quia crimen privatum in universam sodalitatem refunditur: cap. *Si sententia* de sent. excom. in sexto.

Consect. 3. Nulla singularis persona potest speciali suspensione suspendi, nisi sit rea proprio & personali crimine; quia specialis pœna supponit speciale crimen.

Consect. 4. Nulla communitas potest subjici interdicto, nisi communitas sit rea vel in singulis, vel in aliquibus; quia interdictum est censura supponens culpam: cap. *Si sententia* de sentent. excom. in sexto.

Consect. 5. Nulla singularis persona potest subjici singulari interdicto, nisi sit rea particularis criminis; quia specialis pœna specialem culpam præsupponit. Id colligitur ex capite superius memorato.

Prop. 2. Censura lata propter peccatum internum, sola mente, & voluntate consummatum, est nulla.

Prob. 1. Scriptura. *Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* 1. Reg. c. 16. ergo forum Ecclesiasticum, utpote ab hominibus directum, non judicat interna, sed externa solum crimina.

2. Ex Aug. serm. 351. ubi sic habetur: *Tu quis es, qui judicas alienum servum? suo Domino stat, aut cadit. Noluit enim hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro CONFESSUM, sive ACCUSATUM ATQUE CONVICTUM.* Alioquin illud cur dixit, si quis frater nominatur; nominari enim juxta phrasim Scripturæ, idest, publice talis haberi: ergo censura Ecclesiastica ferri nequit contra peccatum internum. Et in c. *Proposuit* de Appellatione illud habetur axioma: *Non habent latentia peccata vindictam.* Demum Origenes hanc regulam generalem statuit. *Ubi*, inquit, *peccatum non est evidens, ejicere ab Ecclesia neminem possumus; ne forte eradicantes zizania, eradicemus triticum.* Origen. homilia 20. in Josue.

3. *Rat.* Omne Tribunal contentiosum, etiam Ecclesiasticum potest solum judicare de manifestis. Extra. c. *Sua nos*, de Simonia: ergo forum Ecclesiasticum non potest innodare Censuris Christianum, qui admisit tantum peccatum internum.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quando in jure censuris afficiuntur credentes talem errorem, aut non credentes talem veritatem, illud debet intelligi non de infidelitate mere interna, sed de infidelitate, vel verbis, vel factis exterius manife-

nifestata. Cap. *Excommunicamus* extra. de hæreticis.

Confect. 2. Licet aliquis velit interius exteriorem actum committere, cui annexa est censura; si tamen illum actum sola voluntate adimpleat, & proinde non ad exterius eum perducat, non innodatur censura.

Sic peccat graviter ille, qui vult percutere Clericum, qui vult simoniam committere, hæresim manifestare; si tamen illud non perficiat exterius, non incurrit censuram; quia peccatum non est externum, sed internum. Ita sentit D. Th. 1. 2. q. 91. art. 4.

Prop. 3. Gravis censura, exempli gratia, excommunicatio major non potest ferri propter peccatum externum, quod non est ex suo genere mortale: & proinde si feratur propter peccatum, quod ex se veniale est, censura est nulla; si tamen peccatum secundum se esset mortale, sed veniale per accidens, posset prohiberi sub pœna censuræ.

Prob. 1. Scriptura. Illud videtur insinuari in Corinthio incestuoso, cujus peccatum erat haud dubie non veniale, sed mortale.

2. Ex jure Canonico. *Nullus Sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus causis a communione suspendat.* Canone, *Nullus*, c. 11. q. 3.

3. *Rat.* D. Th. qui sic loquitur in 4. sent. dist. 18. q. 11. art. 1. quæstiuncula 3. *Per excommunicationem Judex Ecclesiasticus excommunicatos excludit a Regno quodammodo: unde cum non debeat excludere nisi indignos, nec aliquis reddatur indignus, nisi per peccatum mortale amiserit caritatem; ideo nullus potest excommunicari, nisi pro peccato mortali.*

Nota tamen, quod excommunicatio minor potest incurri per peccatum veniale; nam incurritur per communicationem in civilibus cum excommunicato denunciato, vel notorio Clerici percussore. Cap. *Nuper*, extra. de sententia excom. Hæc autem communicatio propter levitatem materiæ videtur esse peccatum tantum veniale.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura lata propter peccata venialia est nulla; quia Censura supponit peccatum mortale.

Sic censura lata contra actus indeliberatos est nulla; quia actus indeliberati non possunt esse peccata mortalia.

Sic censura lata contra actus vitiosos mortaliter, sed venialiter culpabiles, ob materiæ levitatem est nulla.

Censura tamen lata propter peccatum veniale, inferens proximo, vel toti Reipublicæ notabile detrimentum, est valida; quia, licet actus singulariter spectatus videatur venialis culpa, collective tamen ratione damni Reipublicæ emergentis est mortale.

Sic censura lata in grassatores vinearum, in venatores, est valida, licet quilibet ex illis grassatoribus, aut venatoribus in particulari non peccaret nisi venialiter. Ita Sotus in 4. dist. 22. q. 1. art. 2.

Prop. 4. Censura lata propter peccatum, non incurritur, nisi peccatum fuerit ultimo completum.

Prob. 1. Scriptura. Id indicari videtur in Corinthio incestuoso; quippe D. Paulus non privavit illum consortio fidelium, nisi ubi notum habuit, eum scandalose cum uxore patris sui conversari.

2. Ex Jure Canonico cap. *Perpetuo*, de electione in 6. dicitur enim ibi, quod suffragans pro indigno, non privatur jure suffragandi, si indignus non fuerit de facto electus: quod indicat, pœnam ab Ecclesia constitutam non incurri nisi actu completo.

3. *Rat.* Censura est pœna odiosa: ergo restringenda est ad terminos, ad quos fuit applicata: ergo non censetur incurri, nisi peccatum, contra quod lata est, fuerit completum.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ille non innodatur excommunicatione, qui projicit lapidem in Clericum, si Clericus non fuerit percussus; quia in canone, *Si quis suadente Diabolo &c.* censura exprimitur sub verbis includentibus percussionem.

Consect. 2. Mandans percussionem Clerici non incidit in excommunicationem, si Clericus non percutiatur.

Consect. 3. Simoniaci conventionales non ligantur excommunicatione, si conventio ex neutra parte executioni mandetur, bene tamen si ex altera, juxta communiorem sententiam, quia tunc est sufficienter completa.

Prop. 5. Excommunicatio lata propter peccatum externum & mortale ex suo genere est nulla, nisi intervenerit contumacia in eo, qui excommunicatur.

Prob. 1. Scriptura. *Si Ecclesiam non audierit*, inquit Christus, *sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Matthæi 18. ergo si peccator Ecclesiam audierit, & contra ejus legem non sit contumax, Ecclesia non debet illum anathematis mucrone ferire.

2. Ex Chrysost. in caput 13. prioris Epist. ad

ad Corint. ubi sic habet. *Neque enim Paulus de bis qui peccabant statim pœnas sumpsit, sed semel, atque iterum admonuit, & ne sic quidem in contumaces animadvertit, sed rursus admonet, ac denuntiat, dicens: Ecce tertio venio ad vos*: ergo nullum peccatum, quantumvis enorme, est excommunicatione dignum, nisi interveniat *contumacia*.

3. Ex Lateranensi Concilio sub Alexandro III. part. 1. cap. 6. ubi determinatur, quod in omni sententia excommunicationis, aut suspensionis ferenda, prima, secunda, & tertia admonitio sit præmittenda, aut una peremptoria tribus æquivalens: ergo peccator non est excommunicatione innodandus, nisi prius pateat spretis monitionibus esse contumacem.

3. *Rat.* Excommunicatio est pœna Medicinalis: ergo non est vindicativa: ergo cum pœna vindicativa applicetur indifferenter & reo pœnitenti, & reo contumaci, pœna medicinalis, qualis est excommunicatio, debet applicari soli peccatori contumaci. Ita D.Thom. sentit in 4. dist. 18. quæst. 11. art. 1. quæstiuncula 3.

4. Excommunicatio est pœnarum gravissima: ergo non debet infligi nisi pro peccato, cui contumaciter rei adhærent.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura non potest infligi pro peccato præterito, si reus paratus sit pro peccato satisfacere; quia tunc non est contumax.

Censura tamen potest infligi pro peccato præterito, si reus nolit ad meliorem frugem se recipere, vel reparare scandalum, vel parti læsæ satisfacere. Can. *Quidam*, c. 3. q. 1.

Consect. 2. Scriptor famosi Libelli non potest affici censuris, si jussus a Prælato se manifestet; quia tunc non est contumax.

Potest tamen affici censuris, si nolit subire pœnam impositam a Prælato; quia tunc est contumax.

Consect. 3. Qui est reus apparenter, & tamen intrinsece est innocens, non potest ligari censuris; quia in illo, ut supponitur, non est contumacia. Ideo si quis innodetur censuris, eo quod non solvat debita, quæ non potest solvere, ex eo quod non reddat, quæ non tenetur reddere, eo quod non testetur contra illos, contra quos non tenetur testari, censura non valet.

Prop. 6. Ignorantia tum juris, tum facti, modo non sit crassa & affectata, excusat a censuris. Illud idem præstat metus cadens in constantem virum: & ita si quis vel ex ignorantia inculpabili, vel ex metu fecerit aliquid, cui censura est annexa, non potest illa censura innodari.

Prob. 1. Scriptura. Illud insinuat Scriptura, Matthæi 18. ubi loquens de correctione fraterna docet, quod antequam peccatorem a fidelium consortio segreges, 1. Debes illum inter te, & ipsum solum præmonere. 2. Coram duobus testibus. 3. Denuntiare Ecclesiæ: quæ omnia denotant peccatum, contra quod debent ferri censuræ, esse peccatum commissum non ignoranter, sed scienter, non ex metu, sed ex deliberatione.

4. *Rat.* Anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit emendari: quod dici non potest de eo, qui ignoranter, & ex metu gravi peccat.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Si quis ex ignorantia inculpabili juris violet legem, cui annexa est censura, non incidit in censuram; quia ignorantia inculpabilis excusat a censura.

Et ita si quis inculpabiliter ignoret, percussioni Clericorum annexam esse censuram, percutiens Clericum peccabit quidem, quia lege naturali didicisse potest, non licere percutere proximum; sed non incidit in censuram. Cap. *Ut animarum*, de constitutionibus in 6.

Consect. 2. Si quis ex ignorantia inculpabili facti violet legem, cui annexa est censura, non incurrit censuram, quia ignorantia inculpabilis facti excusat a censura.

Et ita si quis sciens percussioni clericorum annexam esse censuram, Titium clericum percutiat, ignorans inculpabiliter an sit clericus, peccat quidem; quia contra legem naturæ percutit proximum, sed non incurrit censuram. Ita cap. *Si vero*, de sent. excommunicationis.

Consect. 3. Si quis ex ignorantia inculpabili vel juris, vel facti eliciat actum, cui annexa est irregularitas ex delicto, non incurrit irregularitatem; quia irregularitas ex delicto, utpote pœna, sortitur vices censuræ, & debet contrahi eo modo, quo censura.

Consect. 4. Si quis ex ignorantia crassa, vel affectata tum juris, tum facti, violet legem, cujus violationi annexa est censura, vel irregularitas ex delicto, incidit in censuram, & in irregularitatem; quia ignorantia crassa vel affectata non excusat a censura. Cap. *Ut animarum*, de constitutionibus in 6.

Consect. 5. Si quis ignorantia concomitanti violet legem, cujus violationi annexa est cen-

censura, vel irregularitas, incidit in censuram, & in irregularitatem; quia ignorantia concomitans non excusat a peccato, nec a censura, nec ab irregularitate: inde fit ut, si quis vibret sagittam in suum inimicum, quem putabat esse feram, tam vehementer expetens occidere inimicum, quam intendit interficere feram, hic incurrat irregularitatem, & censuram, si occisioni hominis annexa sit censura. Ita videtur docere D. Thom. 1. 2. quæst. 76. articulo 3. Id expresse docet Covarruvias p. 1. c. 10. n. 15. quia actio, cui annectitur censura, completa est & consummata.

ARTICULUS II.

De conditionibus requisitis ex parte subjecti, ut possit innodari censuris.

PRop. unica. Ut quis possit valide ligari censuris, quatuor requiruntur conditiones. 1. ut sit homo. 2. ut sit viator. 3. ut sit compos mentis, & annos pubertatis attigerit. 4. ut sit baptizatus.

Prob. 1. Scriptura. Textus sacer indicat aperte omnes illas conditiones requiri; videmus enim illas omnes reperiri in Corinthio incestuoso, quem Divus Paulus excommunicavit.

2. Canones requirunt omnes illas conditiones.

3. Ratio pariter evincit illas conditiones requiri.

1. Debet esse homo, non autem irrationabile quidquam; quia esset incapax bonorum Ecclesiæ spiritualium, & proinde non posset privari bonis spiritualibus Ecclesiæ, quibus censuræ privant Christianos.

2. Debet esse homo viator; quia homo existens in termino, utpote confirmatus vel in bono si sit beatus, vel in malo si sit damnatus, non est capax liberæ contumaciæ, nec liberæ resipiscentiæ.

3. Debet esse pubes, & completæ rationis compos; alioquin censetur incapax plenæ contumaciæ & resipiscentiæ perfectæ.

4. Debet esse baptizatus; alioquin esset incapax percipiendi bona spiritualia Ecclesiæ, nec Ecclesia judicium exercere potest nisi in eos, qui ei per baptismum se submiserunt. Itaque Catechumeni excommunicari non possunt, multo minus Turcæ. c. *Postulasti de Judæis*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Irrationabilia censuris affici nequeunt; quia solus homo potest illis ligari: & sic anathema latum contra Jericho, Josue c. 6. & 7. non erat vera censura, sed maledictio, vel detestatio.

Consect. 2. Anima separata a corpore, sive sit in Cœlo, sive in Tartaro, sive in Purgatorio, non potest innodari censuris; quia jurisdictio Ecclesiastica respicit eos, qui sunt super terram, juxta illud: *Quodcumque ligaveris super terram*, &c.

Consect. 3. Homo post mortem non potest ligari censuris; quia non est viator, sed tantum declarari potest eum incurrisse censuras, dum viveret.

Sic hæretici post mortem declarantur excommunicati. Canone *Sane*, c. 24. q 2.

Sic instituens hæreticum hæredem declaratur excommunicatus. Cap. *Si quis Episcopus*, extra de hæreticis.

Sic occidens seipsum, declaratur excommunicatus. Canone *Placuit*, c. 23. q. 5.

Consect. 4. Impuberes ante adultam ætatem, id est, ante annum duodecimum in fæminis, & decimum quartum in masculis, non solent ligari censuris; quia non censentur contumaces, nisi malitia præveniat ætatem, Cap. 1. & ultimo de Sententia excommunicationis, ubi dicitur, quod *Si Clerici infra puberes annos se ad invicem, aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi*; quia eos ætas excusat, inquit Hostiensis relatus ad Glossæ marginem, non a peccato, sed ab excommunicatione. Immo juxta Rituale Parisiense nuper editum, nullus casus reservatur, quando a pueris, aut puellis committitur ante annos pubertatis: ergo a fortiori nulla censura ab illis incurritur. An autem verum sit quod nullus sit casus reservatus erga pueros impuberes, dicetur ubi de casibus reservatis.

ARTICULUS III.

De his, quæ reddunt Censuras nullas & irritas defectu auctoritatis in eo, qui eas attentat infligere.

PRop. unica. Solus Superior Ecclesiasticus habens jurisdictionem contentiosam potest ferre censuras: si alius infligat, censuræ sunt nullæ.

Prob. Scriptura. Illud indicatur Matthæi 18. ubi Christus solis Apostolis, eorumque successoribus dicit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo*, &c. ergo solis Ecclesiæ Prælatis jurisdictionem contentiosam exercentibus concessa est potestas fe-

ferendi censuras. Illud etiam perspectum habemus in Corinthio incestuoso, qui a D. Paulo, & non a simplici fideli excommunicatus est.

2. Ex jure Can. *Sententia Pastoris*, & non alterius timenda dicitur. Canone *Sententia pastoris*, Causa 11. q. 3. ergo ad Pastorem, & non ad alium spectat facultas ferendi censuras.

3. *Rat.* Censura, utpote pœna Ecclesiastica, non debet infligi a Judice Laico, sed Ecclesiastico: quatenus exterior, debet ferri a judice obtinente jurisdictionem non interiorem, qualem habet Confessarius, sed exteriorem & contentiosam, qualem habet Prælatus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De his qui possunt censuras infligere.* Hi, qui hic subjiciuntur, possunt valide, & licite censuras infligere.

1. Romanus Pontifex in universa Ecclesia; quia est judex omnium fidelium, ut docet Canon *Cuncta per mundum*, causa 9. quæst. 3. 2. Ecclesia in Concilio œcumenico congregata in omnes Christi fideles potest ferre censuras, ut dicit Concilium Constantiense, quia de illa dixit Christus: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Unde Augustinus tract. 5. in Joan. ait: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in Cælis. Si hoc tantum Petro dictum est, non hoc facit Ecclesia. Si autem in Ecclesia fit.... Petrus quando claves accepit, Ecclesiam significavit*: ergo si Papa significans Ecclesiam potest infligere censuras, id a fortiori poterit Ecclesia. 3. Cardinales in suis titulis, quia sunt Prælati illarum Ecclesiarum; ut dicitur extra, cap. *His quæ pro Ecclesia*, de Majoritate, & obedientia. 4. Episcopi, Archiepiscopi, & Primates in suis Ecclesiis; quia sunt judices in suis Diæcesibus, ut dicitur extra. cap. *Perniciosam*, de officio ordinarii. 5. Vicarii Episcoporum, Archiepiscoporum, & Primatum; quia idem est Tribunal Episcopi & Vicarii, ut legitur cap. *Romana*, de appellatione in sexto. 6. Concilium Provinciale in tota Metropoli, Diœcesanum in universa Diœcesi, ut habetur extra. cap. *Grave nimis*, de Præbendis. 7. Vicarii Capituli sede vacante; quia habent auctoritatem Episcopalem, ut innuit Tridentinum sess. 24. De reformatione cap. 16. 8. Superiores Religionum approbatarum a Sede Apostolica; quia habent auctoritatem contentiosam in suos Religiosos, ut dicitur: extra cap. *Cum in Ecclesiis*, de Majoritate & obedientia.

Consect. 2. *De his, qui numquam possunt censuras infligere.* Hi, qui hic subjiciuntur, nec valide, nec licite possunt censuras infligere. 1. Femina numquam potest ferre censuras; quia non habet jurisdictionem contentiosam, ut habetur extra. cap. *Dilecta filia*, de Majoritate & obedientia. 2. Laici non possunt ferre censuram; quia non obtinent jurisdictionem Ecclesiasticam, ut dicitur Canone *Bene quidem*, distinctione 3. 3. Archidiaconi non possunt ferre censuras. Cap. *Archidiacono*, extra. de Officio Archidiaconi. 4. Simplex Sacerdos, aut Parochus non possunt ferre censuras; quia Jurisdictionem contentiosam non obtinent: unde illa consuetudo, qua Parochi olim excommunicabant pro rebus subtractis vel perditis, est revocata a Concil. Trident. & determinatum est: *ut a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo illæ excommunicationes decernantur.* Sess. 25. cap. 3. de reform.

Consect. 3. *De his qui, licet possint censuras infligere, invalide tamen ob aliquas circumstantias infligunt.* Quæ hic subjiciuntur censuræ, sunt invalidæ. 1. Censura lata in seipsum, vel in æqualem, vel in superiorem, est nulla: ita D. Thom. in 4. sent. dist. 18. quæst. 11. art. 3. quæstiuncula prima; quia nemo habet jurisdictionem contra se ipsum, neque in æqualem, neque in superiorem. 2. Censura lata a Prælato publice suspenso, & excommunicato, est nulla; quia suspensio omnem jurisdictionem interdicit. 3. Censura lata a delegato contra intentionem delegantis, est nulla. Cap. *Cum olim*, extra. de Præbendis; quia delegatus nihil potest, nisi dependenter a delegante. 4. Censura lata contra non subditos, v. g. censura Episcopi contra Religiosos exemptos, est nulla, nisi sint subditi vel ex delicto, vel ex pacto, vel ratione Beneficii. Cap. *Quanto* extra. de Privilegiis. Religiosi subduntur Episcopo ratione delicti, si committant delictum, quod causet scandalum, eique mederi nolint Superiores regulares: ita Trident. sess. 24. de Regul. cap. 14. Religiosi subduntur Episcopo ratione Beneficii, quando habent Beneficium Parochiale; tunc enim debent subesse Episcopo in his, quæ spectant Parochiam, sicut & alii Curati: ita Greg. 15. Constitut. *Inscrutabilis.* 5. Censura lata ab Episcopo extra suum territorium est nulla, nisi expulsus a sua Diœcesi ageret contra expulsores. Clementina 1. de foro

foro competenti. 6. Censura lata ab Episcopo contra suos subditos in aliena Diœcesi delinquentes, si feratur per modum statuiti, est nulla: cap. *Ut animarum*, de constitutionibus, in 6. censura tamen ligat, si subditi rem prohibitam admiserint in Diœcesi, in qua lata est censura, vel si omiserint rem in eadem Diœceli, sub pœna censuræ præstandam; quia tunc pertinent ad jurisdictionem Episcopi ferentis censuram ratione delicti; & sic censura lata ab Archiepiscopo Tolosano contra Clericos non residentes, ligat Clericos Tolosanos, in aliena Diœcesi existentes; quia omittunt residentiam in Tolosana Diœcesi præstandam: & ita Censura lata per modum Sententiæ ab Archiepiscopo Tolosano contra fures, qui in territorio Tolosano furtum commiserunt, ligat eos, licet alio se receperint, ut educitur ex cap. *Licet*, extra. de foro competenti. 7. Censura lata a Metropolitano in subditos Suffraganeorum extra casum appellationis est nulla. 8. Censura, quam judex in propria causa tulerit in vindictam propriæ rei, est nulla; quia nemo est judex in propriæ rei causa: canone *Inter querelas*, causa 23. q. 4. si tamen Prælatus ferret talem censuram, ut se redimeret ab injusta vexatione, valeret censura; quia vim vi repellere licet: cap. *Dilecto*, de Sententia excommunicationis in 6.

ARTICULUS IV.

De his, quæ reddunt Censuras irritas defectu formæ, quam decet observari in ferendis Censuris.

PRop. 1. Ut censura latæ Sententiæ sit valida, & in foro contentioso incurratur, tot requiruntur conditiones, quot requiruntur ad valorem Sententiæ juridice prolatæ.

Prob. Exemplo Corinthii incestuosi, in cujus condemnatione Paulus videtur observasse præcipuas conditiones, quæ solent observari in ferendis sententiis; nam eum præmonuerat his verbis: *Ne misceamini cum fornicariis*; & dum illum damnat, videtur pro tribunali sedere: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est*.

2. Ex jure Can. *Quæ contra jus fiunt, debent pro infectis haberi*. Regula 64. in 6. ergo censura latæ Sententiæ erit nulla, si non observentur omnes conditiones requisitæ ad ferendam Sententiam.

3. *Rat.* Censura latæ Sententiæ juridice prolata habet formam Sententiæ contentiosæ: ergo requirit, ut observentur omnes conditiones, quæ observantur in ferenda sententia.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura latæ Sententiæ non incurritur, si nulla præcedat monitio. Cap. *Constitutionem* in 6. de Sententia excommunicationis. Necessaria est monitio, tum ut reus, a quo peccato abstinendum sit, sciat: tum ut purgare se possit, si per calumniam accusatus est: tum ne alii cum eo communicent in crimine, nisi crimen esset adeo notorium, ut monitio nullatenus esset necessaria; vel nisi esset periculum in mora, puta, si esset periculum, ne crimen dilatione excommunicationis cresceret.

Consect. 2. Censura latæ Sententiæ, regulariter loquendo, non incurritur, nisi præcedat trina monitio, plurium dierum intervallo discreta, vel una monitio peremptoria æquivalens tribus: canone *Omnes decimæ*, causa 17. 7. cap. 2. *Contingit*, de Sent. excom. Et Prælatus ferens juridice censuram, sine præviis admonitionibus interdicitur ipso facto ingressu Ecclesiæ: cap. *Sacro* de sent. excommun. Id videtur indicare Paulus scribens ad Titum cap. 3. *Hæreticum*, inquit, *hominem post unam & secundam correctionem devita*: & in Concilio Ephesino Nestorius ter citatus est antequam condemnaretur.

Consect. 3. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, qui, licet non citatus, censuris afficitur: extra. cap. *Inter quatuor*, de majoritate.

Consect. 4. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, cui non intimatur intra mensem: cap. *Medicinalis* de sent. excommunicat. debet enim exemplum Sententiæ authenticum & sigillo publico munitum parti exigenti intimari.

Consect. 5. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice, si non exprimatur causa legitima, ob quam lata est censura: cap. *Citandum*.

Consect. 6. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice postquam legitima appellatio interposita est, quia ex jure appellatio legitima devolvit litem ad Superiorem: cap. *Præterea* 2. extra. de appellationibus.

Ut autem appellatio sit justa, & legitima, 1. Debet exprimere causam probabilem & sufficientem, si Sententia ferenda sit interlocutoria: extra. cap. *Ut debitus*, de appellationibus. 2. Debet fieri legitimo tempore, id est,

tius Epist. ad Patres Synodi Milevitani. Membrum est putridum separatum a capite, palmes arescens sejunctus a vite, ovis errans sine pastore, miles inermis sine duce, navis fluctuans sine gubernatore. Si ergo Censuras aliquando infligant Pastores, id faciant *humilitate lugentium, non sævientium severitate*, ut monet passim Aug. Et *sicut cum dolore amputatur pars corporis, quæ putruit*, ut dicit Amb. lib. 2. off. cap. 27. ita non nisi cum maximo dolore *abscindantur hi, qui nos conturbant*. Paul. ad Galat. 5. Quocirca Aug. ita Prælatos admonet: *Non temere, aut quomodolibet auferendi sunt mali ab Ecclesiæ communione; tolerentur potius, si per judicium auferri non possunt, ne perverse malos quisque evitando, ab Ecclesia discedens, eos quos fugere videtur, vinciat ad gehennam*. hom. 351. de pœnit. nam, ut ait idem Aug. lib. 3. cont. Parmen. cap. 2. *Tanto efficacior est emendatio pravitatis, quanto diligentior conservatio caritatis*.

ARTICULUS II.

An novus, vel antiquus sit usus Censurarum.

P*Rop. unica*. Non novus, sed antiquissimus est tum in Synagoga, tum in Ecclesia censurarum usus.

Prob. Percurrendo diversa tempora, tum Synagogæ, tum Ecclesiæ.

1. Deus, ut auctor censurarum videretur, Adamum velut aliqua excommunicatione e Paradiso ejecit, ut docet Aug. 11. De Genesi ad litt. c. 4. eique interdixit usum ligni vitæ: cui concordat Salvianus lib. de gubern. Dei: *In constitutione*, inquit, *Adami innocentis in Paradiso ordinatio est; in expulsione judicium, & quædam censura judicii*. Unde in solemnis pœnitentiæ impositione, Sacerdos inflictam primis parentibus censuram commemorat, ut sciamus non novum, sed antiquum esse censurarum usum: *Ecce*, inquit, *ejiceris hodie de liminibus sanctæ matris Ecclesiæ propter peccata tua, sicut Adam ejectus est de Paradiso propter transgressionem suam*.

2. Deus, in figuram excommunicationis, in veteri Testamento potestatem Synagogæ dederat, ut leprosos ejicerent ab hominum consortio; eamque repulsam Maria, Soror Moysis, per octo dies sustinuit; eaque potestate abusi sunt Judæi comminantes *ut, si quis Christum confiteretur, extra Synagogam fieret*: Joan. 9. & Christus dixit discipulis suis: *Absque Synagogis facient vos Judæi*. Joan. 16.

3. Ecclesia a tempore Apostolorum usque ad nos censuris usa est. Paulus eam exercuit auctoritatem: Primo contra Corinthium incestuosum, *quem tradidit satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus esset*. Secundo contra Hymenæum, & Alexandrum, 1. Tim. v. 20. qui circa fidem naufragaverunt, *quos tradidi*, inquit, *satanæ, ut discant non blasphemare*. Tertio contra fornicarios: *Scripsi vobis*, inquit, *ne commisceamini cum fornicariis*. 1. Ad Corin. 5. v. 3. Quarto demum contra inobedientes verbo Dei. *Si quis*, inquit, *non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur*. 2. Ad Thessal. 3. v. 14.

4. Mos utendi censuris ab Apostolis ad Episcopos proxime succedentes transiit; Tertullianus enim Apolog. cap. 39. describens conventus Christianorum ait: *Ibidem autem fiunt exhortationes, castigationes, & censuræ divinæ; nam & judicatur magno cum pondere, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercii relegetur*. Hieronymus vero sic usum censurarum describit Epist. 1. ad Heliodorum. *In veteri quidem*, inquit, *lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio, cervice subjecta, contemptum expiabat cruore; nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia rabido dæmonum ore discerpitur*. Augustinus vero lib. de fide, & operibus, cap. 2. loquens de eo zelo, quo Phinees Sacerdos ultore gladio fornicantes Judæos confixit, ait: *Quod utique degradationibus, & excommunicationibus signatum est, faciendum esse hoc tempore, cum in Ecclesiæ disciplina visibilis fuerat gladius cessaturus*.

5. Sed perennem censurarum usum tam contra Clericos, quam contra Laicos, citra omnem controversiam evincit publica pœnitentia, cui addicebantur Laici in grave crimen aliquod lapsi, & Laica, Ecclesiastica, & Peregrina communio, ad quam obligabantur Clerici, qui aliquid indignum statui Clericali commiserant: si quidem publica pœnitentia quamdam a fidelium cœtu separationem annexam habebat; communio vero *Laica, Ecclesiastica & Peregrina* Clericos ab aliorum Clericorum consortio separabat. *Laica* communione puniebantur Clerici cum exauctorati pro Laicis habebantur, ut explicat Cypr. Epist. ad Stephanum Papam. *Ecclesiastica* communione mulctabantur cum eis.

eis vetabatur omnia sui Officii munia obire. Ad *Peregrinam* vero communionem redigebantur, quando in eo loco, & statu collocabantur, quo poni solebant Clerici Peregrini, qui sine litteris commendatitiis, quas *formatas* vocabant, extra propriam Diœcesim peregrinabantur, ut explicat Albaspinæus in Optatum.

6. Non Censuras vage, & in communi commemorat antiquitas, sed etiam in specie, & in particulari. Quippe *irregularitas*, quæ affinitatem habet cum censuris ex Apostolo ortum duxit, dum Bigamos & Neophytos vetat ad Sacerdotium assumi. *Interdicto* usus est Basilius, dum Epis. 244. jubet, quod villa, quæ raptorem susceperit cum rapta, nec reddiderit, prorsus suspensa sit a precibus, & orationum communione. Ergo patet ex illa inductione, antiquum esse censurarum usum, qui postea cœpit esse posterioribus sæculis frequentior. Sed omni tempore & fuit, & erit in Ecclesia legitimus censurarum usus, ut notat Vincentius Lirinen. Commonit. num. 9. *Anathematizare eos, qui annuntiant aliquid præterquam quod scriptum est, numquam non oportuit, numquam non oportebit*. Quod de hæresi censet Lirinensis ad alia atrocia crimina transferre convenit.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *Pro omnibus fidelibus tam Laicis, quam Clericis*. Singuli fideles debent religioso metu præcavere singulas illas censuras, & singula monitoria, quæ in diebus Dominicis, & Festis solemnioribus in Pronæo proclamantur. Si enim nefas putamus, jejunia Ecclesiastica quadragesimæ, & quatuor temporum, & abstinentiam a carnibus die Veneris, & Sabbati violare, eo quod piam illam consuetudinem a Christo per Ecclesiam accepimus: quidni pari reverentia censuras præcavebimus, cum potestatem infligendi censuras Christus Ecclesiæ tradiderit, ususque censurarum semper in Ecclesia fuerit religiose observatus?

Consect. 2. Clerici debent sedulo studio censurarum incumbere: tum ne eas etiam ignoranter incurrant; quia ignorantia crassa, & affectata non excusat a Censuris: tum quia ignorantes casus, quibus censura annexa est, exponunt se periculo absolvendi eos, quos nequeunt absolvere: tum demum, quia cognitio censurarum præcipuam juris Canonici partem efficit: ergo nefas est Clericis eam juris Canonici partem ignorare; quocirca eam materiam, variis dispersam locis, in isto Tractatu restringemus. Ideo sit

CAPUT II.

In quo traditur clara diversi generis Censurarum notitia.

Censura, si primam spectes significationem, ea est sententia, & correctio, quam infligebant Judices quidam Romani, qui *Censores* vocabantur. Si secundam spectes significationem, censura est quæcumque correctio: in quo sensu Salvianus ait Lib. 8. de gubern. Dei: *Quidquid malorum quotidie pœnarum perferimus, censura est Divinæ manus*. Sed censura ab auctoribus Ecclesiasticis sumitur prout est pœna spiritualis. Ideo sit

§. I.

Quid sit Censura juxta Auctores Ecclesiasticos.

Censura est pœna, qua homini baptizato delinquenti per Potentiam Ecclesiasticam aufertur in foro exteriori participatio bonorum spiritualium in salutem animæ.

Explicatur definitio. 1. Dicitur *pœna*; quia censura est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ: omnis autem jurisdictio importat pœnam coercentem improbos; quia jurisdictio nullius videretur esse momenti, si coercitionem aliquam non haberet, cap. *Pastoralis*, extra. de officio delegati. 2. Dicitur, *quâ homini baptizato*; quia soli baptizati subjiciuntur Ecclesiæ auctoritati. *Quid enim mihi*, inquit D. Paulus, *de iis, qui foris sunt, judicare*, 1. ad Cor. 5. v. 12. 3. Dicitur, *delinquenti*, quia censura non infligitur innocenti; quia *Anathema æternæ est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine illi, qui aliter non potuerit corrigi*. Concilium Meldense Can. 56. 4. Dicitur, *per potentiam Ecclesiasticam*; quia sola auctoritate Ecclesiæ potest ferri censura, cum solis Ecclesiæ Pastoribus dictum sit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo*. 5. Dicitur, *aufertur in foro exteriori*; sententiæ enim, quibus peccata in foro interiori puniuntur, ut cum pœnitentes a Communione sacra removentur, censuræ non sunt, cum vim exterius compellendi non habeant. 6. Dicitur *participatio bonorum spiritualium*; sententiæ enim, quibus pœ-

pœnæ aliæ, v. g. corporales, vel pecuniariæ inferuntur, censuræ non sunt. Censuræ privant certis spiritualibus bonis Ecclesiæ dispensationi concreditis, sive quoad jus, ut excommunicatio, quæ privat jure bonorum fidelibus communium; sive quoad usum tantum, ut in suspensione, & interdicto contingit. Dixi, certis bonis Ecclesiæ dispensationi concreditis; quia censura non privat neque virtutibus infusis, neque eorum actibus, quæ singula non subjacent dispensationi Ecclesiæ. 7. Sed non additur, ut a contumacia discedatur; quandoque enim suspenditur, vel interdicitur is, qui contumax non est, ad terrorem aliis incutiendum: nemo tamen declaratur excommunicatus, nisi ob contumaciam. 8. Adjungitur, *in salutem animæ*, quia potestas Ecclesiæ est in ædificationem, & non in destructionem.

§. II.

Quotuplex Censura.

Nomine Censuræ intelligitur excommunicatio, suspensio, & interdictum. Inn. 3. c. *Quærenti* de verborum significatione.

Excommunicatio alia est major, alia minor. Excommunicatio major est censura, qua Christianus, Ecclesiæ matri rebellis, non solum segregatur a participatione Sacramentorum, sed etiam jure bonorum toti Corpori Ecclesiæ communium, & proinde fidelium societate privatur. Ita Gregorius nonus, c. Si *quem*, extra. de sententia Excommunicationis. Christianus enim contumax contra Ecclesiam frui non debet bonis spiritualibus Ecclesiæ, nec cum fidelibus commercium habere. *Abscindantur qui vos conturbant*, inquit D. Paulus. Sed de his uberius sumus dicturi, ubi agemus de Excommunicatione in particulari.

Excommunicatio minor est censura, qua homo baptizatus receptione Sacramentorum, & electione passiva ad beneficium, vel dignitatem Ecclesiasticam privatur. Gregorius 9. c. *Si quem*, extra. de sent. Excommunicationis.

Suspensio est Censura Ecclesiastica, qua Clerico, in gravis delicti pœnam, prohibetur exercitium vel Jurisdictionis, vel Ordinis, vel Officii, vel Beneficii, vel in totum, vel in partem, vel ad tempus, vel in perpetuum.

Suspensio alia est a Jurisdictione, alia ab Officio, alia ab Officio tantum, alia tantum a Beneficio, alia ab Officio & Beneficio, alia ad tempus, alia in perpetuum. Suspensio Jurisdictionis est ea, qua quis suspenditur a jurisdictione, quam habet: talis est suspensio, qua Episcopus, Parochus suspenduntur a jurisdictione, quam habent supra oves suas. Suspensio ab Officio tantum & Ordine est ea, qua persona Ecclesiastica privatur exercitio sui Ordinis, v. g. Sacerdos Officio Sacerdotali. Suspensio a Beneficio tantum est ea, qua quis suspenditur a Privilegiis Beneficii: talis est suspensio, qua Canonicus suspenditur ab honoribus, & fructibus concomitantibus canonicatum. Suspensio totalis est ea, qua quis suspenditur ab omni potestate Ecclesiastica. Suspensio partialis est ea, qua quis suspenditur a parte potestatis Ecclesiasticæ. Suspensio in perpetuum, est ea, quæ durat toto tempore vitæ. Suspensio ad tempus, est ea quæ certo tempore finiet. Interdictum Ecclesiasticum est Censura Ecclesiastica, qua certis personis, certisque locis interdicitur Divinorum Officiorum celebratio, sepultura Ecclesiastica, & publica Sacramentorum administratio, quæ ad morientium & nascentium salutem necessaria non sunt. Dicitur *Sepultura solemnis*, & *publica Officiorum celebratio*; quia tempore interdicti hæc omnia pia Officia in quibusdam rerum circumstantiis privatim exerceri possunt. Dicitur *Sacramentorum, quæ necessaria non sunt ad salutem vel nascentium, vel morientium*; quia tempore interdicti baptizari possunt parvuli; & adulti morituri Sacramentum Pœnitentiæ, & viaticum recipere possunt.

Interdictum aliud est locale, aliud personale. Interdictum locale est illud, quod directe fertur in loca, & quo, v. g. aliqua civitas interdicto subjicitur. Cap. *Si civitas*, de sent. excomm. in 6. Interdictum personale est illud, quod directe fertur in personis: tale est interdictum, quo aliqua gens interdicto subjicitur. Cap. *Cum in partibus*, extra. de verborum significatione. Interdictum tam locale, quam personale aliud est generale, aliud est speciale. Interdictum generale locale est, cum tota aliqua regio interdicto subjicitur. Interdictum speciale locale est, cum aliqua urbs aut villa, aut Ecclesia interdicto subjiciuntur. Interdictum generale personale est, cum plebs aliqua in-

cer-

terdicto subjicitur. Interdictum speciale personale est, cum aliquæ personæ specialiter subjiciuntur interdicto.

§. III.

Varia divisio Censurarum.

Censura alia est ***ab homine***, ***alia a canone***. Censura ***ab homine*** est ea, quæ a Superioribus fertur cum circumstantiis particularibus temporis, loci, actionis, vel personæ, ita ut extra has circumstantias locum non habeat: & proinde infligitur non intentione condendi legem generalem, sed animo imponendi præceptum temporaneum & transitorium. Censura ***a canone*** est ea, quæ in Decretis Conciliorum, vel in Jure Canonico scripta est, vel tamquam lex fertur a Superioribus. Ea generaliter omnes ferit, qui in peccatum jure prohibitum ceciderint, quamdiu jus, vel lex viget, & quamdiu non est abrogata lege, vel usu contrario. Censura ab homine non viget, mortuo, vel amoto judice. Censura ab homine non potest tolli, nisi consentiente judice. Censura a Canone potest tolli sine consensu judicis. Censura alia est ***latæ sententiæ*** seu ***ipso facto*** incurrenda; alia est ***ferendæ sententiæ***, seu ***comminatoria***. Censura ***latæ sententiæ***, seu ***ipso facto*** incurrenda est ea, quæ sola inobedientia incurritur. Censura ***comminatoria*** est ea, quæ non incurritur solo delicto, sed delicto & declaratione judicis. Censura ***latæ sententiæ*** exprimitur per verba de præsenti, vel de præterito: v. g. si quis hoc fecerit ipso jure, vel ipso facto, statim, illico, sine mora, sententia, nulla alia declaratione requisita excommunicatus existat, excommunicatus est declaratus, vel excommunicamus, suspendimus, interdicimus, vel sit anathema, vel sit excommunicatus, sit suspensus, sit interdictus. Censura ***comminatoria*** exprimitur per verba de futuro: v. g. si quis hoc fecerit excommunicabitur, declarabitur excommunicatus, suspendetur, arcebitur ab ingressu Ecclesiæ; vel cum fertur hoc modo sub pœna excommunicationis, suspensionis, interdicti. Si autem dubium sit, an verba exprimentia censuram supponant vel pro præsenti, vel pro futuro, censura erit comminatoria juxta regulam juris: ***Odia sunt restringenda, favores convenit ampliare.***

§. IV.

De causis Censurarum.

Quatuor possunt considerari. 1. Persona ferens censuram. 2. Persona contra quam fertur censura. 3. Modus, secundum quem fertur censura. 4 Delictum, propter quod fertur censura, seu ut loquuntur Scholastici, in censuris cognoscendis quatuor possunt considerari: causa formalis, causa materialis, causa efficiens, & finalis.

Causa formalis est modus, secundum quem exprimitur censura, per quem fit ut censura denominetur vel ***latæ sententiæ***, vel ***ferendæ***. Sic ista censura: ipso facto excommunicabitur, est censura ***latæ*** sententiæ; ista vero: excommunicatus declarabitur, est censura ***comminatoria***.

Causa materialis censuræ est subjectum, quod afficitur censura: sic homo excommunicatus est causa materialis excommunicationis; sic Clericus suspensus est causa materialis suspensionis; sic Regnum interdictum, Universitas, Ecclesia subjecta interdicto sunt causa materialis interdicti.

Causa efficiens censuræ est Superior infligens censuram, exercendo jurisdictionem contentiosam, v. g. Concilium, Papa, Episcopus relative ad suos fideles, Abbas relative ad suos Monachos.

Causa finalis censuræ est salus fidelium; propter enim salutem eorum & emendationem infliguntur censuræ.

Consectaria ex prædictis notionibus illata.

Consect. 1. Incarceratio, exilium, servitus, flagellatio, privatio beneficii, & pœnæ corporales inflictæ per judicem Ecclesiasticum, non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ spirituales; non enim hæc est potestas, quam dedit Christus Sacerdotibus, qui Discipulos suos virgas habere noluit.

Consect. 2. Depositio & degradatio non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ medicinales, cum infligantur ob peccatum præteritum, & aliquando emendatum.

Consect. 3. Cessatio a divinis non est censura; quia non infligitur per modum medicinæ, sed quasi per modum defensionis ad propulsandam injuriam, illatam Ecclesiæ.

Consect. 4. Irregularitas non est censura, quia est inhabilitas Canonica.

Consect. 5. Punitiones, quas Ecclesia exercet contra non Baptizatos, non sunt censuræ; quia illi non sunt subditi Ecclesiæ.

CA-

CAPUT III.

De causis dispensantibus a Censuris, seu de iis, quæ reddunt Censuras nullas & irritas.

CEnsura potest esse nulla ex multiplici capite. 1. Ex defectu delicti in persona, quæ subjicitur censuræ. 2. Ex defectu subjectionis, vel ætatis in eadem persona, contra quam fertur censura. 3. Ex defectu jurisdictionis in persona, quæ infligit censuras. 4. Ex defectu formæ, secundum quam fertur censura. 5. Ex defectu motivi, secundum quod fertur censura. Illa omnia percurremus, & regulas aliquas subjiciemus.

ARTICULUS I.

De Delicto contra quod potest ferri Censura.

PRop. 1. Censura non potest ferri nisi propter aliquod delictum, cum sit pœna: ubi enim nulla intercedit culpa, ibi nulla intervenit pœna; & ideo, censura lata contra innocentem est nulla.

Prob. 1. Scriptura. Quando Christus dedit Apostolis, & in illorum persona Prælatis potestatem infligendi censuras, dicendo: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Matth. cap. 18. vers. 18. prius dixerat: *Si peccaverit in te fratertuus.* vers. 15. *Si Ecclesiam non audierit.* Quod indicat, censuram non posse ferri nisi propter peccatum.

2. Censura est pœna medicinalis: ergo supponit morbum peccati; quia omnis Medicina supponit morbum.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nullus Christianus potest nominatim & personaliter excommunicari, nisi revera sit reus proprio & personali crimine; quia excommunicatio est censura afficiens hominem reum in particulari: cap. *Sacra*, extra: de sentent. excommunicationis.

Consect. 2. Nulla communitas v. g. collegium, civitas, capitulum, si tota communitas sit innocens potest suspendi; quia suspensio est censura, & censura, utpote pœna, supponit culpam: ut autem communitas sit rea, non est necesse ut singuli communitatis rei sint, sed sufficit ut aliqui sint rei; quia crimen privatum in universam sodalitatem refunditur: cap. *Si sententia* de sent. excom. in sexto.

Consect. 3. Nulla singularis persona potest speciali suspensione suspendi, nisi sit rea proprio & personali crimine; quia specialis pœna supponit speciale crimen.

Consect. 4. Nulla communitas potest subjici interdicto, nisi communitas sit rea vel in singulis, vel in aliquibus; quia interdictum est censura supponens culpam: cap. *Si sententia* de sentent. excom. in sexto.

Consect. 5. Nulla singularis persona potest subjici singulari interdicto, nisi sit rea particularis criminis; quia specialis pœna specialem culpam præsupponit. Id colligitur ex capite superius memorato.

Prop. 2. Censura lata propter peccatum internum, sola mente, & voluntate consummatum, est nulla.

Prob. 1. Scriptura. *Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* 1. Reg. c. 16. ergo forum Ecclesiasticum, utpote ab hominibus directum, non judicat interna, sed externa solum crimina.

2. Ex Aug. serm. 351. ubi sic habetur: *Tu quis es, qui judicas alienum servum? suo Domino stat, aut cadit. Noluit enim hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro CONFESSUM, sive ACCUSATUM ATQUE CONVICTUM.* Alioquin illud cur dixit, si quis frater nominatur; nominari enim juxta phrasim Scripturæ, idest, publice talis haberi: ergo censura Ecclesiastica ferri nequit contra peccatum internum. Et in c. *Propojuit* de Appellatione illud habetur axioma: *Non habent latentia peccata vindictam.* Demum Origenes hanc regulam generalem statuit. *Ubi*, inquit, *peccatum non est evidens, ejicere ab Ecclesia neminem possumus; ne forte eradicantes zizania, eradicemus triticum.* Origen. homilia 20. in Josue.

3. *Rat.* Omne Tribunal contentiosum, etiam Ecclesiasticum potest solum judicare de manifestis. Extra. c. *Sua nos*, de Simonia: ergo forum Ecclesiasticum non potest innodare Censuris Christianum, qui admisit tantum peccatum internum.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quando in jure censuris afficiuntur credentes talem errorem, aut non credentes talem veritatem, illud debet intelligi non de infidelitate mere interna, sed de infidelitate, vel verbis, vel factis exterius manife-

nifestata. Cap. *Excommunicamus* extra. de hæreticis.

Consect. 2. Licet aliquis velit interius exteriorem actum committere, cui annexa est censura; si tamen illum actum sola voluntate adimpleat, & proinde non ad exterius eum perducat, non innodatur censura.

Sic peccat graviter ille, qui vult percutere Clericum, qui vult simoniam committere, hæresim manifestare; si tamen illud non perficiat exterius, non incurrit censuram; quia peccatum non est externum, sed internum. Ita sentit D. Th. 1. 2. q. 91. art. 4.

Prop. 3. Gravis censura, exempli gratia, excommunicatio major non potest ferri propter peccatum externum, quod non est ex suo genere mortale: & proinde si feratur propter peccatum, quod ex se veniale est, censura est nulla; si tamen peccatum secundum se esset mortale, sed veniale per accidens, posset prohiberi sub pœna censuræ.

Prob. 1. Scriptura. Illud videtur insinuari in Corinthio incestuoso, cujus peccatum erat haud dubie non veniale, sed mortale.

2. Ex jure Canonico. *Nullus Sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus causis a communione suspendat*. Canone, *Nullus*, c. 11. q. 3.

3. *Rat.* D. Th. qui sic loquitur in 4. sent. dist. 18. q. 11. art. 1. quæstiuncula 3. *Per excommunicationem Judex Ecclesiasticus excommunicatos excludit a Regno quodammodo: unde cum non debeat excludere nisi indignos, nec aliquis reddatur indignus, nisi per peccatum mortale amiserit caritatem; ideo nullus potest excommunicari, nisi pro peccato mortali*.

Nota tamen, quod excommunicatio minor potest incurri per peccatum veniale; nam incurritur per communicationem in civilibus cum excommunicato denunciato, vel notorio Clerici percussore. Cap. *Nuper*, extra. de sententia excom. Hæc autem communicatio propter levitatem materiæ videtur esse peccatum tantum veniale.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura lata propter peccata venialia est nulla; quia Censura supponit peccatum mortale.

Sic censura lata contra actus indeliberatos est nulla; quia actus indeliberati non possunt esse peccata mortalia.

Sic censura lata contra actus vitiosos mortaliter, sed venialiter culpabiles, ob materiæ levitatem est nulla.

Censura tamen lata propter peccatum veniale, inferens proximo, vel toti Reipublicæ notabile detrimentum, est valida; quia, licet actus singulariter spectatus videatur venialis culpa, collective tamen ratione damni Reipublicæ emergentis est mortale.

Sic censura lata in grassatores vinearum, in venatores, est valida, licet quilibet ex illis grassatoribus, aut venatoribus in particulari non peccaret nisi venialiter. Ita Sotus in 4. dist. 22. q. 1. art. 2.

Prop. 4. Censura lata propter peccatum, non incurritur, nisi peccatum fuerit ultimo completum.

Prob. 1. Scriptura. Id indicari videtur in Corinthio incestuoso; quippe D. Paulus non privavit illum consortio fidelium, nisi ubi notum habuit, eum scandalose cum uxore patris sui conversari.

2. Ex Jure Canonico cap. *Perpetuo*, de electione in 6. dicitur enim ibi, quod suffragans pro indigno, non privatur jure suffragandi, si indignus non fuerit de facto electus: quod indicat, pœnam ab Ecclesia constitutam non incurri nisi actu completo.

3. *Rat.* Censura est pœna odiosa: ergo restringenda est ad terminos, ad quos fuit applicata: ergo non censetur incurri, nisi peccatum, contra quod lata est, fuerit completum.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ille non innodatur excommunicatione, qui projicit lapidem in Clericum, si Clericus non fuerit percussus; quia in canone, *Si quis suadente Diabolo &c.* censura exprimitur sub verbis includentibus percussionem.

Consect. 2. Mandans percussionem Clerici non incidit in excommunicationem, si Clericus non percutiatur.

Consect. 3. Simoniaci conventionales non ligantur excommunicatione, si conventio ex neutra parte executioni mandetur, bene tamen si ex altera, juxta communiorem sententiam; quia tunc est sufficienter completa.

Prop. 5. Excommunicatio lata propter peccatum externum & mortale ex suo genere est nulla, nisi intervenerit contumacia in eo, qui excommunicatur.

Prob. 1. Scriptura. *Si Ecclesiam non audierit*, inquit Christus, *sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*. Matthæi 18. ergo si peccator Ecclesiam audierit, & contra ejus legem non sit contumax, Ecclesia non debet illum anathematis mucrone ferire.

2. Ex Chrysost. in caput 13. prioris Epist.

ad Corint. ubi sic habet. *Neque enim Paulus de his qui peccabant statim pœnas sumpsit, sed semel, atque iterum admonuit, & ne sic quidem in contumaces animadvertit, sed rursus admonet, ac denuntiat, dicens: Ecce tertio venio ad vos:* ergo nullum peccatum, quantumvis enorme, est excommunicatione dignum, nisi interveniat *contumacia*.

3. Ex Lateranensi Concilio sub Alexandro III. part. 1. cap. 6. ubi determinatur, quod in omni sententia excommunicationis, aut suspensionis ferenda, prima, secunda, & tertia admonitio sit præmittenda, aut una peremptoria tribus æquivalens: ergo peccator non est excommunicatione innodandus, nisi prius pateat spretis monitionibus esse contumacem.

3. *Rat.* Excommunicatio est pœna Medicinalis: ergo non est vindicativa: ergo cum pœna vindicativa applicetur indifferenter & reo pœnitenti, & reo contumaci, pœna medicinalis, qualis est excommunicatio, debet applicari soli peccatori contumaci. Ita D. Thom. sentit in 4. dist. 18. quæst. 11. art. 1. quæstiuncula 3.

4. Excommunicatio est pœnarum gravissima: ergo non debet infligi nisi pro peccato, cui contumaciter rei adhærent.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura non potest infligi pro peccato præterito, si reus paratus sit pro peccato satisfacere; quia tunc non est contumax.

Censura tamen potest infligi pro peccato præterito, si reus nolit ad meliorem frugem se recipere, vel reparare scandalum, vel parti læsæ satisfacere. Can. *Quidam*, c. 3. q. 1.

Consect. 2. Scriptor famosi Libelli non potest affici censuris, si jussus a Prælato se manifestet; quia tunc non est contumax.

Potest tamen affici censuris, si nolit subire pœnam impositam a Prælato; quia tunc est contumax.

Consect. 3. Qui est reus apparenter, & tamen intrinsece est innocens, non potest ligari censuris; quia in illo, ut supponitur, non est contumacia. Ideo si quis innodetur censuris, eo quod non solvat debita, quæ non potest solvere, ex eo quod non reddat, quæ non tenetur reddere, eo quod non testetur contra illos, contra quos non tenetur testari, censura non valet.

Prop. 6. Ignorantia tum juris, tum facti, modo non sit crassa & affectata, excusat a censuris. Illud idem præstat metus cadens in constantem virum: & ita si quis vel ex ignorantia inculpabili, vel ex metu fecerit aliquid, cui censura est annexa, non potest illa censura innodari.

Prob. 1. Scriptura. Illud insinuat Scriptura, Matthæi 18. ubi loquens de correctione fraterna docet, quod antequam peccatorem a fidelium consortio segreges, 1. Debes illum inter te, & ipsum solum præmonere. 2. Coram duobus testibus. 3. Denuntiare Ecclesiæ: quæ omnia denotant peccatum, contra quod debent ferri censuræ, esse peccatum commissum non ignoranter, sed scienter, non ex metu, sed ex deliberatione.

4. *Rat.* Anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit emendari: quod dici non potest de eo, qui ignoranter, & ex metu gravi peccat.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Si quis ex ignorantia inculpabili juris violet legem, cui annexa est censura, non incidit in censuram; quia ignorantia inculpabilis excusat a censura.

Et ita si quis inculpabiliter ignoret, percussioni Clericorum annexam esse censuram, percutiens Clericum peccabit quidem, quia lege naturali didicisse potest, non licere percutere proximum; sed non incidit in censuram. Cap. *Ut animarum*, de constitutionibus in 6.

Consect. 2. Si quis ex ignorantia inculpabili facti violet legem, cui annexa est censura, non incurrit censuram, quia ignorantia inculpabilis facti excusat a censura.

Et ita si quis sciens percussioni clericorum annexam esse censuram, Titium clericum percutiat, ignorans inculpabiliter an sit clericus, peccat quidem; quia contra legem naturæ percutit proximum, sed non incurrit censuram. Ita cap. *Si vero*, de sent. excommunicationis.

Consect. 3. Si quis ex ignorantia inculpabili vel juris, vel facti eliciat actum, cui annexa est irregularitas ex delicto, non incurrit irregularitatem; quia irregularitas ex delicto, utpote pœna, sortitur vices censuræ, & debet contrahi eo modo, quo censura.

Consect. 4. Si quis ex ignorantia crassa, vel affectata tum juris, tum facti, violet legem, cujus violationi annexa est censura, vel irregularitas ex delicto, incidit in censuram, & in irregularitatem; quia ignorantia crassa vel affectata non excusat a censura. Cap. *Ut animarum*, de constitutionibus in 6.

Consect. 5. Si quis ignorantia concomitanti violet legem, cujus violationi annexa est cen-

censura, vel irregularitas, incidit in censuram, & in irregularitatem; quia ignorantia concomitans non excusat a peccato, nec a censura, nec ab irregularitate: inde fit ut, si quis vibret sagittam in suum inimicum, quem putabat esse feram, tam vehementer expetens occidere inimicum, quam intendit interficere feram, hic incurrat irregularitatem, & censuram, hocciſioni hominis annexa sit censura. Ita videtur docere D. Thom. 1. 2. quæst. 76. articulo 3. Id expresse docet Covarruvias p. 1. c. 10. n. 15. quia actio, cui annectitur censura, completa est & consummata.

ARTICULUS II.

De conditionibus requisitis ex parte subjecti, ut possit innodari censuris.

PRop. unica. Ut quis possit valide ligari censuris, quatuor requiruntur conditiones. 1. ut sit homo. 2. ut sit viator. 3. ut sit compos mentis, & annos pubertatis attigerit. 4. ut sit baptizatus.

Prob. 1. Scriptura. Textus sacer indicat aperte omnes illas conditiones requiri; videmus enim illas omnes reperiri in Corinthio incestuoso, quem Divus Paulus excommunicavit.

2. Canones requirunt omnes illas conditiones.

3. Ratio pariter evincit illas conditiones requiri.

1. Debet esse homo, non autem irrationabile quidquam; quia esset incapax bonorum Ecclesiæ spiritualium, & proinde non posset privari bonis spiritualibus Ecclesiæ, quibus censuræ privant Christianos.

2. Debet esse homo viator; quia homo existens in termino, utpote confirmatus vel in bono si sit beatus, vel in malo si sit damnatus, non est capax liberæ contumaciæ, nec liberæ resipiscentiæ.

3. Debet esse pubes, & completæ rationis compos; alioquin censetur incapax plenæ contumaciæ & resipiscentiæ perfectæ.

4. Debet esse baptizatus; alioquin esset incapax percipiendi bona spiritualia Ecclesiæ, nec Ecclesia judicium exercere potest nisi in eos, qui ei per baptismum se submiserunt. Itaque Catechumeni excommunicari non possunt, multo minus Turcæ. c. *Postulasti de Judæis.*

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Irrationabilia censuris affici nequeunt; quia solus homo potest illis ligari: & sic anathema latum contra Jericho, Josue c. 6. & 7. non erat vera censura, sed maledictio, vel detestatio.

Consect. 2. Anima separata a corpore, sive sit in Cœlo, sive in Tartaro, sive in Purgatorio, non potest innodari censuris; quia jurisdictio Ecclesiastica respicit eos, qui sunt super terram, juxta illud: *Quodcumque ligaveris super terram*, &c.

Consect. 3. Homo post mortem non potest ligari censuris; quia non est viator, sed tantum declarari potest eum incurrisse censuras, dum viveret.

Sic hæretici post mortem declarantur excommunicati. Canone *Sane*, c. 24. q. 2.

Sic instituens hæreticum hæredem declaratur excommunicatus. Cap. *Si quis Episcopus*, extra de hæreticis.

Sic occidens seipsum, declaratur excommunicatus. Canone *Placuit*, c. 23. q. 5.

Consect. 4. Impuberes ante adultam ætatem, idest, ante annum duodecimum in fæminis, & decimum quartum in masculis, non solent ligari censuris; quia non censentur contumaces, nisi malitia præveniat ætatem, Cap. 1. & ultimo de Sententia excommunicationis, ubi dicitur, quod *Si Clerici infra puberes annos se ad invicem, aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi*; quia eos ætas excusat, inquit Hostiensis relatus ad Glossæ marginem, non a peccato, sed ab excommunicatione. Immo juxta Rituale Parisiense nuper editum, nullus casus reservatur, quando a pueris, aut puellis committitur ante annos pubertatis: ergo a fortiori nulla censura ab illis incurritur. An autem verum sit quod nullus sit casus reservatus erga pueros impuberes, dicetur ubi de casibus reservatis.

ARTICULUS III.

De his, quæ reddunt Censuras nullas & irritas defectu auctoritatis in eo, qui eas attentat infligere.

PRop. unica. Solus Superior Ecclesiasticus habens jurisdictionem contentiosam potest ferre censuras: si alius infligat, censuræ sunt nullæ.

Prob. Scriptura. Illud indicatur Matthæi 18. ubi Christus solis Apostolis, eorumque successoribus dicit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo*, &c. ergo solis Ecclesiæ Prælatis jurisdictionem contentiosam exercentibus concessa est potestas fe-

ferendi censuras. Illud etiam perspectum habemus in Corinthio incestuoso, qui a D. Paulo, & non a simplici fideli excommunicatus est.

2. Ex jure Can. *Sententia Pastoris*, & non alterius timenda dicitur. Canone *Sententia pastoris*, Causa 21. q. 5. ergo ad Pastorem, & non ad alium spectat facultas ferendi censuras.

3. *Rat.* Censura, utpote pœna Ecclesiastica, non debet infligi a Judice Laico, sed Ecclesiastico: quatenus exterior, debet ferri a judice obtinente jurisdictionem non interiorem, qualem habet Confessarius, sed exteriorem & contentiosam, qualem habet Prælatus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De his qui possunt censuras infligere. Hi, qui hic subjiciuntur, possunt valide, & licite censuras infligere.

1. Romanus Pontifex in universa Ecclesia; quia est judex omnium fidelium, ut docet Canon *Cuncta per mundum*, causa 5. quæst. 3. 2. Ecclesia in Concilio œcumenico congregata in omnes Christi fideles potest ferre censuras, ut dicit Concilium Constantiense, quia de illa dixit Christus: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*. Unde Augustinus tract. 5. in Joan. ait: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in Cælis. Si hoc tantum Petro dictum est, non hoc facit Ecclesia. Si autem in Ecclesia fit.... Petrus quando claves accepit, Ecclesiam significavit*: ergo si Papa significans Ecclesiam potest infligere censuras, id a fortiori poterit Ecclesia. 3. Cardinales in suis titulis, quia sunt Prælati illarum Ecclesiarum; ut dicitur extra, cap. *His quæ pro Ecclesia*, de Majoritate, & obedientia. 4. Episcopi, Archiepiscopi, & Primates in suis Ecclesiis; quia sunt judices in suis Diæcesibus, ut dicitur extra. cap. *Perniciosam*, de officio ordinarii. 5. Vicarii Episcoporum, Archiepiscoporum, & Primatum; quia idem est Tribunal Episcopi & Vicarii, ut legitur cap. *Romana*, de appellatione in sexto. 6. Concilium Provinciale in tota Metropoli, Diœcesanum in universa Diœcesi, ut habetur extra. cap. *Grave nimis*, de Præbendis. 7. Vicarii Capituli sede vacante; quia habent auctoritatem Episcopalem, ut innuit Tridentinum sess. 24. De reformatione cap. 16. 8. Superiores Religionum approbatarum a Sede Apostolica; quia habent auctoritatem contentiosam in suos Religiosos, ut dicitur. extra cap. *Cum in Ecclesiis*, de Majoritate & obedientia.

Consect. 2. De his, qui numquam possunt censuras infligere. Hi, qui hic subjiciuntur, nec valide, nec licite possunt censuras infligere. 1. Femina numquam potest ferre censuras; quia non habet jurisdictionem contentiosam, ut habetur extra. cap. *Dilecta filia*, de Majoritate & obedientia. 2. Laici non possunt ferre censuram; quia non obtinent jurisdictionem Ecclesiasticam, ut dicitur Canone *Bene quidem*, distinctione 3. 3. Archidiaconi non possunt ferre censuras. Cap. *Archidiacono*, extra. de Officio Archidiaconi. 4. Simplex Sacerdos, aut Parochus non possunt ferre censuras; quia Jurisdictionem contentiosam non obtinent: unde illa consuetudo, qua Parochi olim excommunicabant pro rebus subtractis vel perditis, est revocata a Concil. Trident. & determinatum est: *ut a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo illæ excommunicationes decernantur*. Sess. 25. cap. 3. de reform.

Consect. 3. De his qui, licet possint censuras infligere, invalide tamen ob aliquas circumstantias infligunt. Quæ hic subjiciuntur censuræ, sunt invalidæ. 1. Censura lata in seipsum, vel in æqualem, vel in superiorem, est nulla: ita D. Thom. in 4. sent. dist. 18. quæst. 11. art. 3. quæstiuncula prima; quia nemo habet jurisdictionem contra se ipsum, neque in æqualem, neque in superiorem. 2. Censura lata a Prælato publice suspenso & excommunicato, est nulla; quia suspensio omnem jurisdictionem interdicit. 3. Censura lata a delegato contra intentionem delegantis, est nulla. Cap. *Cum olim*, extra. de Præbendis; quia delegatus nihil potest, nisi dependenter a delegante. 4. Censura lata contra non subditos, v.g. censura Episcopi contra Religiosos exemptos, est nulla, nisi sint subditi vel ex delicto, vel ex pacto, vel ratione Beneficii. Cap. *Quanto* extra. de Privilegiis. Religiosi subduntur Episcopo ratione delicti, si committant delictum, quod causet scandalum, eique mederi nolint Superiores regulares: ita Trident. sess. 24. de Regul. cap. 14. Religiosi subduntur Episcopo ratione Beneficii, quando habent Beneficium Parochiale; tunc enim debent subesse Episcopo in his, quæ spectant Parochiam, sicut & alii Curati: ita Greg. 15. Constitut. *Inscrutabilis*. 5. Censura lata ab Episcopo extra suum territorium est nulla, nisi expulsus a sua Diœcesi ageret contra expulsores. Clementina 1. de foro

foro competenti. 6. Censura lata ab Episcopo contra suos subditos in aliena Diœcesi delinquentes, si feratur per modum statuti, est nulla: cap. *Ut animarum*, de constitutionibus, in 6. censura tamen ligat, si subditi rem prohibitam admiserint in Diœcesi, in qua lata est censura, vel si omiserint rem in eadem Diœcesi, sub pœna censuræ præstandam; quia tunc pertinent ad jurisdictionem Episcopi ferentis censuram ratione delicti; & sic censura lata ab Archiepiscopo Tolosano contra Clericos non residentes, ligat Clericos Tolosanos, in aliena Diœcesi existentes; quia omittunt residentiam in Tolosana Diœcesi præstandam: & ita Censura lata per modum Sententiæ ab Archiepiscopo Tolosano contra fures, qui in territorio Tolosano furtum commiserunt, ligat eos, licet alio se receperint, ut educitur ex cap. *Licet*, extra. de foro competenti. 7. Censura lata a Metropolitano in subditos Suffraganeorum extra casum appellationis est nulla. 8. Censura, quam judex in propria causa tulerit in vindictam propriæ rei, est nulla; quia nemo est judex in propriæ rei causa: canone *Inter querelas*, causa 23. q. 4. si tamen Prælatus ferret talem censuram, ut se redimeret ab injusta vexatione, valeret censura; quia vim vi repellere licet: cap. *Dilecto*, de Sententia excommunicationis in 6.

ARTICULUS IV.

De his, quæ reddunt Censuras irritas defectu formæ, quam decet observari in ferendis Censuris.

PRop. 1. Ut censura latæ Sententiæ sit valida, & in foro contentioso incurratur, tot requiruntur conditiones, quot requiruntur ad valorem Sententiæ juridice prolatæ.

Prob. Exemplo Corinthii incestuosi, in cujus condemnatione Paulus videtur observasse præcipuas conditiones, quæ solent observari in ferendis sententiis; nam eum præmonuerat his verbis: *Ne misceamini cum fornicariis*; & dum illum damnat, videtur pro tribunali sedere: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est*.

2. Ex jure Can. *Quæ contra jus fiunt, debent pro infectis haberi*. Regula 64. in 6. ergo censura latæ Sententiæ erit nulla, si non observentur omnes conditiones requisitæ ad ferendam Sententiam.

3. *Rat.* Censura latæ Sententiæ juridice prolata habet formam Sententiæ contentiosæ: ergo requirit, ut observentur omnes conditiones, quæ observantur in ferenda sententia.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura latæ Sententiæ non incurritur, si nulla præcedat monitio. Cap. *Constitutionem* in 6. de Sententia excommunicationis. Necessaria est monitio, tum ut reus, a quo peccato abstinendum sit, sciat: tum ut purgare se possit, si per calumniam accusatus est: tum ne alii cum eo communicent in crimine, nisi crimen esset adeo notorium, ut monitio nullatenus esset necessaria; vel nisi esset periculum in mora, puta, si esset periculum, ne crimen dilatione excommunicationis cresceret.

Consect. 2. Censura latæ Sententiæ, regulariter loquendo, non incurritur, nisi præcedat trina monitio, plurium dierum intervallo discreta, vel una monitio peremptoria æquivalens tribus: canone *Omnes decimæ*, causa 17. 7. cap. 2. *Contingit*, de Sent. excom. Et Prælatus ferens juridice censuram, sine præviis admonitionibus interdicitur ipso facto ingressu Ecclesiæ: cap. *Sacro* de sent. excommun. Id videtur indicare Paulus scribens ad Titum cap. 3. *Hæreticum*, inquit, *hominem post unam & secundam correctionem devita*: & in Concilio Ephesino Nestorius ter citatus est antequam condemnaretur.

Consect. 3. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, qui, licet non citatus, censuris afficitur: extra. cap. *Inter quatuor*, de majoritate.

Consect. 4. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, cui non intimatur intra mensem: cap. *Medicinalis* de sent. excommunicat. debet enim exemplum Sententiæ authenticum & sigillo publico munitum parti exigenti intimari.

Consect. 5. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice, si non exprimatur causa legitima, ob quam lata est censura: cap. *Citandum*.

Consect. 6. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice postquam legitima appellatio interposita est, quia ex jure appellatio legitima devolvit litem ad Superiorem: cap. *Præterea* 2. extra. de appellationibus.

Ut autem appellatio sit justa, & legitima, 1. Debet exprimere causam probabilem & sufficientem, si Sententia ferenda sit interlocutoria: extra. cap. *Ut debitus*, de appellationibus. 2. Debet fieri legitimo tempore, id est,

est, intra decem dies a die latæ Sententiæ computandos: cap. *Quoad consultationem*, extra. de Sententia, & re judicata. Et juxta D. Bernardum lib. 2. de consid. c. 2. appellationes admittendæ sunt, *non quas calliditas invenit, sed quas extorsit necessitas, quæ subveniant juri, & non opitulentur iniquitati*.

Consect. 7. Censura lata a judice, juste per reum recusato, non incurritur; quia ex jure recusatio legitima suspendit judicium, sicut & appellatio.

Consect. 8. Censura latæ sententiæ non incurritur juridice, si contineat errorem, ut dicunt, intolerabilem: canone *Si quis non recto*, & cap. *Per tuas*, extra. de Sentent. excommunicat. Sic censura lata ob actionem, quæ judicetur non mala, sed indifferens ob actionem venialiter culpabilem, olim commissam sed emendatam, lata pariter contra innocentem & secundum rem, & secundum testes, non incurritur juridice, quia error est intolerabilis.

Monit. Advertendum tamen est, quod in memoratis singulis casibus, in quibus diximus, censuram sic juridice prolatam non ligare exterius ob defectum exterioris conditionis; si tamen Christianus coram Deo reus sit criminis, ob quod fertur censura, debet se gerere, quasi esset censuris innodatus, & absolutionem humiliter petere, si sit reus: si sit innocens, debet potius injuriam pati, quam scandalum causare, ne, ut dicit Greg. *etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat*. Can. Non solum, 11. quæst. 3.

Prop. 2. Ut censura ferendæ sententiæ, seu comminatoria, sit valida, eædem requiruntur conditiones, quæ requiruntur ad valorem legis: & ita censura illa debet esse justa ex auctore, idest debet a legitimo superiore ferri. 2. Debet esse justa ex objecto, idest debet ferri, ut fugiatur malum, & ut promoveatur bonum. 3 Debet esse justa ex fine, hoc est, debet cedere in bonum Ecclesiæ. 4 Debet esse culpæ proportionata.

Prob. 1. Scriptura. Quatuor illas conditiones videtur Paulus insinuare his verbis: *Si quis*, inquit, *non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur*. Nam. 1. Paulus legitimus erat Superior. 2. In epistolis nihil aliud intendebat, quam bonum fidelium. 3. Non imponebat pœnam severiorem; cum non nisi post inobedientiam pertinacem excommunicatione uteretur. 4. Pœnam illam in bonum Ecclesiæ volebat cedere, nimirum, ut utiliter confunderentur peccatores.

2. Ex jure Canonico, dist. 4. can. 2. ubi sic habetur: *Erit autem lex honesta, justa, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem, loco, temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem, in captionem contineat, nullo privato commodo, sed pro communi utilitate civium conscripta*: atqui censura ferendæ sententiæ habet vim legis: ergo debet habere prædictas conditiones, quas Isidorus adscribit legi.

3. *Rat.* Censura ferendæ sententiæ est lex cum comminatione pœnæ: atqui lex debet esse justa ex auctore, ex fine, ex objecto, ex modo, ut diximus ubi de lege: ergo censura ferendæ sententiæ debet esse justa, ex auctore, ex objecto, ex fine, ex modo, idest debet 1. Ferri a legitimo superiore. 2. Debet cedere in bonum Ecclesiæ. 3. Debet pœnas proportionatas peccatis destinare.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Illa omnia, quæ reddunt legem nullam, eadem reddunt censuras comminatorias nullas: & ea, quæ reddunt legem injustam, eadem reddunt censura comminatorias injustas; quia censuras comminatoria nihil est aliud, quam lex cum comminatione pœnæ. Vide quæ diximus de lege injusta, ut videas, quæ censuræ sint justæ, quæ injustæ.

Consect. 2. Quando censura est manifeste injusta, magis ligat superiorem quam inferiorem: de quo ita Hieron. *Si quis*, inquit, *non recto judicio eorum qui præsunt, ab Ecclesia depellatur, si ipse non ante exiit, nec ita egit, ut mereretur exire, nihil læditur; & ita fit, ut interdum, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui videtur intus retineri*. Can. *Si quis non recto*. 24. quæst. 3.

CAPUT IV.

De Absolutione a Censuris.

Absolutio a peccatis est actus jurisdictionis non contentiosæ; absolutio vero a censuris est actus jurisdictionis contentiosæ: est autem forum externum seu contentiosum, in quo negotium geritur, testibus & aliis judiciorum formulis; forum vero internum est illud, in quo nec testis, nec accusator, nec aliæ probationes adhibentur, sed sola pœnitentis confessio cum Sacerdotis judicis notitia requiritur.

AB-

ARTICULUS I.

De conditionibus requisitis in eo, qui absolvit a Censuris.

PRop. 1. Quatuor requiruntur conditiones in eo, qui absolvit a censuris. 1. Debet esse Clericus. 2. Debet habere jurisdictionem contentiosam. 3. Debet certa scientia absolvere 4. Debet absolvere sponte & non coacte.

Prob. 1. Scriptura. Paulus, qui absolvit Corinthium incestuosum, quatuor prædictas habebat conditiones. Primo erat Clericus, & Clericus habens jurisdictionem, cum esset Apostolus. Tertio absolvit cum certa cognitione delicti: & sponte & non coacte, ut colligi potest ex istis verbis. 2. ad Corinth. 2. vers. 10. *Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi.*

2. Ex jure Canonico. 1. Requiritur quod qui absolvit a censuris, sit Clericus, & habeat jurisdictionem, ut patet ex capite unico de *majoritate & obedientia* in 6. Et requiritur insuper, quod absolutio fiat scienter & sponte, ut patet ex capite unico, *de his quæ ex vi metusve causa fiunt*: ergo quatuor prædictæ conditiones requiruntur in eo, qui absolvit a censuris.

3. *Rat.* Absolutio a censuris est actus jurisdictionis contentiosæ Ecclesiasticæ: ergo non potest exerceri, nisi a Clerico habente jurisdictionem, & volente eam scienter exercere; quia defectus potestatis reddit actus jurisdictionis invalidos, & defectus scientiæ & libertatis nullos.

Consectaria.

A quo, & quomodo impendi debeat absolutio a Censuris extra mortis articulum.

Consect. 1. Absolutio a censuris numquam potest impendi a laico; quia injuriosum esset Ecclesiæ ejus jurisdictionem, utpote spiritualem, exerceri a laico, qui nullam habet auctoritatem spiritualem: cap. *Decernimus* de judiciis. Et Concilium Triden. sess. 25. cap. 3. sic loquitur: *Nefas sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere ecclesiastico judici, nequem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu, quod contenta in præsenti decreto non sint observata, cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Unde famosissimus Dominus de Thevenet Advocatus in Curia Parisiensi, titul. de jurisd. Eccl. art. 5. hæc habet: *Parlamenta non possunt absolvere, aut facere absolvi ad cautelam; quia hæc potestas non competit nisi illi, qui potest simpliciter absolvere: & curia laicorum nec absolvere potest, nec ad absolvendum delegare: idque*, inquit, *prohibetur per edictum Melodunense.* Quod si hoc sit verum de absolutione *ad cautelam*, quæ non solvit *absolute*, sed solum *dat jus standi in judicio*, ut determinatur cap. 36. extra. *de testibus* & ut expresse docet Clerus Gallicanus in Comitiis an. 1665. & Edictum Regium an. 1665. a fortiori verum est laicos non posse impendere absolutionem, quæ det jus participandi sacris.

Consect. 2 Absolutio a censuris debet impendi a Clerico habente auctoritatem vel ordinariam, vel delegatam; quia non decet actum jurisdictionis ab homine carente jurisdictione exerceri: cap. unico, *de majoritate, & obedientia in* 6.

Consect. 3. Absolutio non debet concedi, incognita causa; quia absolutio a censuris debet fieri libere & non ignoranter: cap. unico, *de his quæ vi metusve causa fiunt*, in 6.

Consectaria.

A quo, & quomodo impendi debeat absolutio a Censuris in mortis articulo.

Consect. 1. In mortis articulo quilibet Sacerdos potest Sacramentaliter absolvere a censuris, & a quibusvis peccatis quoslibet pœnitentes: ita docet Tridentinum sess. 14. cap. 7. Sed advertendum est 1. eum, qui in mortis periculo a censuris absolvitur, teneri, postquam convaluerit, se sistere Superiori, alioquin reincidit in eamdem censuram, a qua fuerat absolutus: cap. *Eos*, de Sententia excom. in 6. 2. Qui absolvitur a censuris in mortis articulo, debet promittere satisfactionem pro facultatibus vel per se, vel per vadem. 3. Absolutus a censuris in mortis articulo, debet sepeliri in loco sacro: cap. *Parochiano*, extra. de sepulturis.

Consect. 2. Qui non potuit absolvi, dedit tamen signa pœnitentiæ coram fidelibus, debet post mortem absolvi, & sepeliri in loco sacro. cap. *A nobis* extra. de sententia excommun.

Prop. 2. A censuris juridice latis *ab homine*, ille solus potest absolvere, qui eas tulit, & sibi reservavit: & ejus loco potest absolvere ejus delegatus, ejus successor, ejus superior via appellationis, minime vero ejus inferior, vel æqualis, etiam via appellationis.

Prob. 1. Exemplo Corinthii incestuosi, qui

a D. Paulo, a quo fuerat excommunicatus, absolutus fuit.

2. Ex jure Canonico, canone *Si Episcopus*, causa 11. quæst. 3. cap. *Si Episcopus* De supplenda negligentia Prælatorum in 6. & cap. *Per tuas*: extra. de Sentent. excom. ubi habetur, quod a censuris latis *ab homine* ille solus possit absolvere, qui eas inflixit.

3. *Ratione*. Res eisdem principiis solvitur, quibus statuitur: ergo solus ille Prælatus, qui censuras inflixit, potest ab eis absolvere, aut ejus Vicarius.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura lata ab uno Prælato non potest tolli ab alio vel æquali, vel inferiori, & a fortiori ab eo qui non est Superior, quia non habent ad hoc auctoritatem.

Sic nulla censura potest tolli vel a femina, vel a laico; quia nec femina, nec laicus habent potestatem spiritualem. Sic censura lata ab uno Episcopo, non potest tolli ab alio Episcopo: id enim vetant Canones Apostolici 12. 33. injungentes Episcopis, ut non recipiant Clericos a suo Episcopo excommunicatos: & Episcopus, qui absolvit excommunicatum non sibi subditum, fit *reus fraternitatis*. Concil. Arelat. can. 3.

Sic etiam extra casum appellationis, Superior, etiam Papa, nequit absolvere a censuris eum, qui est ligatus; quia inquit Greg. lib. 9. Epist. 31. *Si sua cuique jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?* Et Hyginus Papa, teste Epiphanio, noluit Marcionem a suo Patre, & Episcopo excommunicatum absolvere: *Non possumus*, inquit, *hoc sine permissu venerandi Patris sui facere*.

Consect. 2. Censura lata ab Episcopo potest tolli ab Archiepiscopo via appellationis, vel in cursu visitationis: cap. *Venerabilibus*. De Sent. excom. in 6.

Consect. 3. Censura lata ab Archiepiscopo, a Concilio Provinciali, Nationali, &c. potest tolli a summo Pontifice via appellationis: canone *Per cuncta*.

Consect. 4. Censura lata a particulari Superiori Religionis potest tolli ab ejus Superiori, v. g. ab Abbate; & censura Abbatis a Romano Pontifice: canone. *Per cuncta*.

Consect. 5. Censura lata a Superiori Prælato non potest tolli ab inferiori, nec ab æquali, quando Prælatus sibi reservavit censuræ absolutionem; quia par in parem non habet auctoritatem: & ita Curatus non potest absolvere a censuris latis ab Episcopo, nec Episcopus a censuris latis ab Archiepiscopo, nec Archiepiscopus a censuris latis a summo Pontifice, nec particularis Superior a censuris latis ab Abbate.

Dixi, si censura sit lata juridice; quia ita exigit ordo jurisdictionis; si enim censura feratur non per modum Sententiæ, sed per modum statuti, potest quilibet Prælatus eam solvere, modo non sit reservata.

Sic, si quis ligatus censura *ab homine*, transeat ab Episcopatu, in quo juridice ligatus est, ad alium Episcopatum, non potest absolvi, nisi ab eo Episcopo, a quo juridice ligatus est; bene tamen a censura lata a jure: ita Panormitanus: *A Sententia*, inquit, *lata ab homine nemo potest absolvere, præter ferentem, vel Superiorem*. Ita cap. *Grave nimis*.

Prob. 3. Ab omnibus censuris, & irregularitatibus, & casibus reservatis summo Pontifici, potest Episcopus absolvere in foro interiori, modo casus sit occultus, & non publicus, excepta ea irregularitate, quæ oritur ex homicidio voluntario.

Prop. ex Concil. Triden. sess. 24. cap. 6. de reform. ubi sic habetur: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare: & inquibuscumque casibus occultis, etiam Sedis Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputatum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari; idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum*.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Episcopi possunt tollere irregularitates *ex delicto*, minime vero eas, quæ proveniunt vel ex *defectu* natalium, vel ex *defectu* Sacramenti; quia Concilium loquitur solum de irregularitatibus ex delicto: imo licet valeat ab occulta simonia dispensare, non tamen potest Simoniacum occultum rehabilitate ad Beneficia in posterum obtinenda, nec ad ea retinenda, quæ per simoniam occultam obtinet. Ita declarationes Concil. num. 2.

Consect. 2. Episcopi possunt tollere irregularitatem, quæ provenit ex quocumque crimine occulto; quia inter crimina Concilium excipit solum homicidium voluntarium. Ita Trident. loco citato.

Consect.

Conſect. 3. Epiſcopi non poſſunt tollere irregularitatem provenientem ex homicidio voluntario, etiam occulto, ob horrorem, quem habet Eccleſia contra effuſionem ſanguinis. Ita Concil. Trident. loco citato.

Conſect. 4. Epiſcopi non poſſunt abſolvere a caſibus Papæ reſervatis, quando ſunt publici, & deducti ad forum contentioſum. Ita Trident. ibid.

Conſect. 5. Epiſcopi non poſſunt abſolvere a caſibus reſervatis, niſi delinquentes ſibi ſubditos, & hoc quidem in foro conſcientiæ: unde reus debet abſolvi non ab Epiſcopo vel natalium, vel beneficii, ſed ab Epiſcopo ejus loci, in quo commoratur dum accipit abſolutionem: quia ſubditus eſt illius Epiſcopi in cujus Diœceſi commoratur dum abſolvitur. Ita declarat Concil. num. 4.

Conſect. 6. Epiſcopi in Gallia vel ex jure, vel ex conſuetudine, ſolent abſolvere ab hæreſis crimine, non ſolum per ſe ipſos, ſed etiam per Vicarium, ad id ſpecialiter deputatum. Ita Doctores Galli.

Conſect. 7. Epiſcopi poſſunt abſolvere a caſibus ſummo Pontifici reſervatis, quando difficilis eſt recurſus ad ſummum Pontificem Cap. *Mulieres*, & cap. *De monialibus*, & cap. *Quamvis* de Senten. Excom.

Conſect. 8. Epiſcopi ſoli, & non alii poſſunt a prædictis caſibus abſolvere, & prædictas irregularitates tollere: & ita qui habent ſolum juriſdictionem ordinariam & quaſi Epiſcopalem, v. g. Abbates, Parochi, id ne queunt. Ita declarationes Concil. num. 1.

***Prop.* 3.** A quibuſcumque cenſuris, latis a jure, modo non reſervatæ ſint, poteſt abſolvere quilibet Sacerdos, habens facultatem abſolvendi a peccatis.

***Prob.* 1.** Chriſtus videtur hanc poteſtatem conceſſiſſe Sacerdotibus, dum dixit: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Matthæi 18. v. 18. Sicut hæc verba indicant Sacerdotes poſſe abſolvere a peccatis non reſervatis; ita & a cenſuris.

2. Id colligitur ex cap. *Nuper* extra. De Sentent. excom.

3. Quia ex ipſo, quod Eccleſia ſibi reſervavit aliquas cenſuras, videtur Confeſſariis conceſſiſſe facultatem abſolvendi ab aliis cenſuris.

Conſectaria hujus Doctrinæ.

Conſect. 1. Quilibet Confeſſarius poteſt abſolvere a quibuſcumque cenſuris, vel a Papa, vel ab Epiſcopo, vel ab Abbate inflictis, ſi eas Prælatus non ſibi ſpecialiter reſervaverit.

Conſect. 2. Quilibet Confeſſarius poteſt abſolvere a cenſuris latis, non per modum ſententiæ, ſed per modum ſtatuti; quia hoc ipſo, quod cenſura exprimitur per modum ſtatuti, cenſetur regulariter non reſervata, niſi aliter exprimatur in ſtatuto. Idem ſentiendum de ſuſpenſione non reſervata.

CAPUT V.

De cenſuris in particulari, & primo de Excommunicatione majori & minori.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid & quotuplex ſit Excommunicatio major.

Excommunicatio major eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua Chriſtianus jure bonorum toti corpori Eccleſiæ communium privatur in magni alicujus delicti vindictam. Excommunicatio major varia ſortita eſt nomina. Dicitur *Relegatio* a Tertulliano, Apologetici cap. 39. quia per eam baptizatus, quaſi ab Eccleſiæ ſinu relegatur. Dicitur *Abſtentio* a Cypriano, epiſt. 28. quia per eam fidelis ab Eccleſiæ bonis cogitur ſe abſtinere. Vocatur inſuper *Anathema*, non quidem Anathema conſecrationis, quo aliquid dicitur Deo ſacrum, in quo ſenſu Joſue cap. 6. exuvias Jerico vocat Anathema: nec dicitur Anathema occiſionis, quo ſenſu aliquid dicitur morti deſtinatum; ſed excommunicatio vocatur *Anathema ſeparationis*, quo quis dicitur ſolemniter ſeparari ab aliquo cœtu, vel ab alicujus conſortio: in quo ſenſu dixit D. Paulus: *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Anathema ſit, ſeu Maran Atha.*

Excommunicatus alius eſt occultus, alius manifeſtus; alius nominatus, alius non nominatus; alius toleratus, alius non toleratus. Excommunicatus occultus eſt ille, qui admiſit aliquod crimen, cui annexa eſt major excommunicatio, ſed res non eſt manifeſta nec publicitate facti, nec publicitate juris, ut vulgo loquuntur. Publicitas facti eſt ea, quæ reddit rem ita manifeſtam, ut nulla tergiverſatione celari poſſit. Publicitas juris eſt ea, quæ habetur vel ex confeſſione rei, vel ex convictione juridica rei, vel ex ſententia judicis, modo confeſſio, convictio, ſententia fiat in foro contentioſo, vel eccleſiaſtico, vel ſæculari: alioquin caſus cenſetur juridice

ridice occultus, quantumvis manifeste appareat; quia potest semper aliqua, ut dicunt, tergiversatione celari. Excommunicatus manifestus est ille, qui commisit actionem, cui annexa est excommunicatio major, quæ actio est manifesta vel publicitate juris, vel publicitate facti. Excommunicatus nominatus est ille, qui incidit in casum, cui annexa est excommunicatio major, & citatus fuit juridice nominatim, & tamen non comparet. Excommunicatus non nominatus est ille, qui incidit in casum, cui est annexa excommunicatio major, sed non fuit nominatim citatus a judice. Excommunicatus non toleratus est ille, quem fideles tenentur fugere; quem si non fugiant, incidunt in excommunicationem minorem. Excommunicatio aliquando est unica, aliquando multiplex. Excommunicatio est unica, quando unica est deformitas, cui Ecclesia excommunicationem annexuit; multiplex vero, cum multiplex est deformitas, cui annexa est excommunicatio. Excommunicatio censetur multiplex quandoque ex parte personæ læsæ, v. g. cum uno actu multæ personæ v. g. duo Clerici occiduntur: quandoque ex parte actionis, quæ multiplex est, ut cum intra horas duas Clericus primo percutitur, postea vero injuriose exuitur: quandoque ex parte effectus; ut cum uno actu duplex jus violatur, v. g. percutitur Clericus, & in Ecclesia usque ad sanguinis effusionem vulneratur: quandoque ex parte legis; ut cum duplex lex codem actu violatur, v. g. cum Sacerdos celebrans ab excommunicato percutitur, & violente cogitur Sacrum coram excommunicato persequi, quo actu violatur lex prohibens Clerici percussionem & lex vetans celebrari sacra coram excommunicato. Qui multiplici excommunicatione ligatus est, non potest absolvi nisi declaratis omnibus momentis, quibus speciali aliqua ratione ligabatur: v. g. si quis in Ecclesia sepeliret, 1. tempore interdicti, 2. excommunicatum a jure, 3. nominatim excommunicatum, triplicem censuram incurreret, nec absolutus censeretur, nisi his omnibus causis expressis.

ARTICULUS III.

De effectibus majoris Excommunicationis.

PRop. 1. Excommunicatio major privat excommunicatum omnibus bonis, quæ debentur fideli, quatenus est filius Dei, membrum Ecclesiæ, & pars Reipublicæ Ecclesiasticæ: & ita directe excommunicatio privat, 1. communione Gratiæ, 2. communione Sacramentorum, 3. communione precum, 4. indirecte privat communione civili.

Prob. 1. ex Scriptura. Excommunicatus est sicut ethnicus & publicanus, juxta illud; *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus:* atqui ethnicus privatur omnibus bonis, quæ debentur fideli, quatenus est filius Dei, membrum Ecclesiæ, & pars Reipublicæ Christianæ: ergo & excommunicatus.

2. Ex jure Canonico excommunicatio separat fidelem a Christo, & tradit diabolo. Can. *Omnis Christianus*. Excommunicatio separat ab Ecclesia & a fidelium consortio: ergo excommunicatio major privat omnibus Ecclesiæ bonis; unde ab Aug. vocatur *damnatio, quam facit Episcopale judicium, qua pœna nulla in Ecclesia major est*. lib. de corrept. & grat. cap. 15.

3. *Rat.* Fidelis potest considerari quatenus filius Dei, quatenus membrum Ecclesiæ, quatenus concivis Christianorum: excommunicatio privat fidelem omnibus bonis, quæ debentur illi propter prædictos titulos; quia fidelis per peccatum, quod excommunicationem meretur, exhibet se rebellem Deo, contumacem Ecclesiæ, & noxium proximo directe in spiritualibus, & indirecte in civilibus: ergo directe privatur communione Gratiæ, Sacramentorum, & precum; indirecte vero communione civili.

Ecclesia est Corpus Mysticum, fideles sunt membra unita, excommunicandi sunt membra abscissa: atqui membra abscissa non recipiunt influxum debitum corpori: ergo nec excommunicati recipiunt influxum debitum Ecclesiæ, proinde directe privantur bonis Ecclesiæ, scilicet Gratia, Sacramentis Christi, & fidelium precibus, indirecte communione civili.

Ecclesia est Respublica bene ordinata, fideles sunt ejus cives, excommunicati sunt cives ejecti, & rebelles: atqui cives rebelles non participant bonis Reipublicæ: ergo nec excommunicati participant bonis Ecclesiæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Excommunicatio major producit in anima effectus, qui hic subjiciuntur.

1. Excommunicatus est separatus a Christo; quia excommunicatio major supponit peccatum mortale, junctum cum contumacia, & propter illud Christianus separatur a Redemptore. Canone *Omnis Christianus*, c. 11. q. 3.

2. Ex-

2. Excommunicatus est traditus satanæ, non per possessionem, vel obsessionem, sed per desertionem; quia relinquitur expositus insidiis diaboli, sicut ovis errans sine Pastore. Canone *Nihil sic debet*, causa 11. quæst. 3. quia, ut ait Aug. serm. 6. de verbis Domini, satanas *extra Ecclesiam dominus est, sicut in Ecclesia Christus*.

3. Excommunicatus est separatus ab Ecclesia; quia, ut docet Tertullianus, excommunicatio est *summum futuri judicii præjudicium*: ergo sicut in ultimo judicio reprobi separabuntur a cœtu fidelium, ita & excommunicati separantur ab Ecclesia, *ne unius ovis dirum contagium innoxium Christi gregem venenosa commixtione contaminaret*. Vincent. Lirin. in com. n. 8.

4. Excommunicatus nequit recipere licite Sacramenta. Cap. *cum illorum* extra. de sent. excommunic. neque Sacerdos excommunicatus potest Sacramenta administrare; quo fit, inquit Leo Epist. 10. ut *irrogatione tam sævi supplicii anima sauciata, exuta omni munimine & inermis, quodammodo diaboli incursibus objiciatur*.

5. Excommunicatus non potest licite divinis Officiis interesse, v. g. Missæ, Processioni bus, Horis Canonicis, &c. ita Canone *Engeltrudam*, causa 11. q. 4. & cap. *Quod in te* extra. De Pœnitentiis & remissionibus. Ideo si excommunicatus vi vellet Divinis Officiis interesse, debet moneri ut recedat ab Ecclesia; si nolit recedere, debet expelli: si sit fortior, Sacerdos debet absolute cessare a Divinis Officiis: si sacrificium Missæ jam inchoasset, & nondum ad Canonem pervenisset, debet intermittere Missam, donec exierit; eo autem non exeunte, debet deponere vestes & Sacrificium non offerre: si denique Canone jam inchoato excommunicatus ingrediatur, debet Missam absolvere usque ad Communionem inclusive, mox autem recipere se in Sacristiam, & ibi reliqua decenter perficere.

6. Excommunicatus privatur Sepultura Ecclesiastica, quæ est veluti Sacramentum futuræ resurrectionis. Si excommunicatus in Ecclesia sepeliatur, non solum ex sancta humo eruendum est corpus, & alio transferendum, sed locus ille sacer tamdiu profanus censetur, quamdiu solemni reconciliatione non est purgatus. Imo Clerici tum sæculares, tum regulares, qui nominatim excommunicatos sepeliunt, ipsimet excommunicantur, nec absolvi possunt, donec condigna satisfactione injuriam Ecclesiæ illatam reparaverint: ut jubet caput *Quicumque* de hæreticis in 6. Et merito quidem sacra sepultura privantur excommunicati; *Quibus enim*, inquit, Leo, *non communicamus vivis, nec mortuis possumus communicare*. Can. 1. 24. q. 1.

Confect. 2. Excommunicatio major producit relative ad forum externum Ecclesiasticum effectus, qui hic subjiciuntur. 1. Excommunicatus est inhabilis ad quæcumque Beneficia Ecclesiastica obtinenda, ita ut Electio Præsentatio, Institutio, Collatio facta in favorem excommunicati sint nullæ. Cap. *Postulasti* extra. De Clerico excommunicato: & si per annum perseveret in excommunicatione, a Beneficio antea obtento potest deponi. 2. Clericus excommunicatus privatur omni jurisdictione Ecclesiastica. Cap. *Ad probandum* extra. De re judicata; & privatur facultate agendi coram viris Ecclesiasticis. 3. Clericus excommunicatus contrahit irregularitatem, si sui Ordinis actum exerceat. Cap. *Apostolicæ* extra. De Clerico excommunicato. 4. Omnia Rescripta, quæ a supremo Pontifice diriguntur ad excommunicatum, non valent in favorem excommunicati, nisi per eadem Rescripta tollatur excommunicatio. Cap. *Ipso jure* de Rescriptis in 6. 5. Excommunicatus, quamdiu est innodatus excommunicatione, non potest fructus Beneficii Ecclesiastici percipere. Cap. *Pastoralis* extra. De appellatione.

Confect. 3. Excommunicatio major producit relative ad forum externum civile effectus, qui hic subjiciuntur. 1. Excommunicatus est infamis; ideo non potest esse Judex, Procurator, Advocatus, Tabellio, Testis, Tutor, Curator, demum subjicitur omnibus pœnis latis contra infames. Causa 6. q. 12. Privatur civili commercio. Canone *Excommunicatos*, causa 11. q. 13. Ideoque privatur omnibus bonis, quæ hoc versu continentur.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os negatur; quia cum excommunicato colloquium familiare habere non licet, sive verbis fiat, sive signis, sive epistolis, aut alio modo. *Orare* negatur, quia cum eo non licet preces fundere, v. g. Breviarii horas recitare, matutina, vel serotina suffragia simul offerre. *Vale* negatur; quia non licet salutationes, aut signa reverentiæ illi exhibere, nec deferre munera, &c. immo secundum aliquos catum conscientiæ arbitros non licet excommunicatum resalutare. *Communio* negatur excommunicato; quia non licet cum eo in eadem domo habitare, neque cum eo negotiari, vel laboris, & operarum jungere societatem. *Mensa* negatur excommunicato;

quia non licet cum eo in eadem mensa edere, vel in eodem lecto dormire: & quicumque uno ex his modis ei communicat, præter inobedientiæ peccatum, quo Ecclesiæ, quæ salutem excommunicati requirit, reluctatur, minorem incurrit excommunicationem, agendo contra ista sacrarum paginarum Oracula: *Sit tibi sicut ethnicus & publicanus*. Matth. 18. vers. 17. *Nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis, qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malignis*. 2 Joan. 10. *Auferte malum ex vobis ipsis*. ad Corinthios cap. 9. v. 13. & vers. 11. *Si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere*. Et si Christianus pertinax fuerit in communicatione cum excommunicato, majori excommunicatione notari meretur. At si in crimine etiam, propter quod excommunicatus est, cum eo communicet, eamdem cum eo excommunicationem ipso facto incurrit. Si post sententiam excommunicationis idem cum excommunicato crimen perpetret, v. g. si cum concubina peccet, una cum adultero, qui propter adulterium excommunicatus est, vel si excommunicato præbeat auxilium, consilium, ut in crimine facilius perseveret, & pœnam vitet, eamdem excommunicationem subit.

ARTICULUS III.

De Excommunicatis vitandis.

PRop. I. Nemo vitare tenetur excommunicatum excommunicatione majori, nisi sit nominatim denunciatus, vel ob evidentiam patrati criminis ipso facto excommunicatus agnoscatur.

Prob. ex constitutione, quæ incipit *Ad vitanda scandala*. Hæc constitutio ascribitur Martino quinto: dicitur facta in Concilio Constantiensi, sed non reperitur inter acta Concilii Constantiensis, sed inter Decreta Concilii Basileensis sess. 2. & in Concordato inter Leonem X & Franciscum I. & approbatur in Concilio Lateranensi V. & demum usu generali admittitur.

Hæc constitutio sic habet: *Nemo a communicatione alicujus, in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis, vel extra*, hoc est in civilibus rebus, *prætextu cujuscumque Sententiæ, aut Censuræ Ecclesiasticæ, suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel a jure generaliter promulgatæ, abstinere teneatur, vel interdictum Ecclesiasticum observare, nisi Sententia prohibitio, suspensio, vel Censura hujusmodi fuerit contra personam, vel Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certa loca a judice publicata, & denunciata specialiter, & expresse, aut notorie in excommunicationis Sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari, eum a Communione illius abstinere nolumus, juxta Canonicas Sanctiones. Per hoc tamen excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari*.

Divus Antoninus 3. Parte, titulo 25. cap. 3. prædictam constitutionem refert cum sequenti clausula: *Salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum, in sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, neque alio suffragio excusari; nam a communione illius, licet denunciatus non sit, volumus abstineri, juxta canonicas sanctiones*.

2. *Rat.* Pia mater Ecclesia voluit in hoc severitatem juris antiqui temperare ad sedanda scandala, & multa pericula quæ ex excommunicationibus passim latis poterant venire, & ad subveniendum conscientiis timoratis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Christiani non tenentur vitare etiam secreto excommunicatos occultos, & possunt licite cum illis communicare vel in spiritualibus, vel in temporalibus,

Consect. 2. Christiani non tenentur vitare etiam publice excommunicatos manifestos & non denunciatos; & possunt communicare cum illis in spiritualibus, & temporalibus.

Consect. 3. Christiani non tenentur vitare neque publice, neque privatim excommunicatos, nisi sint juridice, & nominatim denunciati.

Consect. 4. Judex Ecclesiasticus, etsi excommunicatus, suspensus, vel interdictus, tamdiu potest valide suam jurisdictionem exercere, donec cum consueta juris forma fuerit nominatim declaratus vel excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus: & Tribunal Romanæ Rotæ non censet irrita acta judicis excommunicati, nisi post juridicam denunciationem.

Consect. 5. Juxta clausulam ab Antonino relatam tenemur evitare publicum Clerici percussorem etiam non denunciatum, modo factum nulla tergiversatione celari possit, & nullo juris suffragio excusari. Quod raro quidem

dem in praxi contingit; nam existat aliquis, qui palam coram omnibus Clericum percusserit, numquid ante juridicam denunciationem hæc causare poterit? quod ignoranter fecit, vel nesciens percussionem Clerici esse vetitam sub pœna excommunicationis, vel eum quem percussit esse Clericum: vel poterit dicere, se idfecisse non ex malitia, sed ex inadvertentia, vel ut vim vi repelleret; & alias hujusmodi excusationes afferre poterit, quæ etsi in rei veritate sint nullæ, tamen non sunt per judicem nullæ declaratæ, inquit Sairus; ita ut notorius Clerici percussor non habeatur de facto excommunicatus: percussio enim illius potest aliquo juris suffragio a censura excusari; & ita juxta praxim Gallicanæ Jurisprudentiæ, non est vitandus, donec accesserit juridica declaratio, quæ fit vel in Ecclesia a Parocho, vel per affixiones ad valvas Ecclesiæ, vel alibi.

ARTICULUS IV.

De his, qui in Gallia censentur denunciati.

PRop. unica. In Gallicanæ Jurisprudentiæ praxi non alia admittitur notorietas, quam notorietas juris: ita sentiunt Dominus de Fleury, Natalis Alexander in sua Dogmatica & Morali Theologia tom. 5. lib. 2. Reg. 28. Huic Doctrinæ non videtur refragari Sanctus Augustinus sermone 351. inter quinquaginta homilias: *Nos vero a communione prohibere quemquam non possumus, quamvis hæc probibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari, sive ecclesiastico judicio nominatum atque convictum:* & idem Aug. serm. 351. de pœnitentia, docet Deum nolle, ut quem judicemus, *nisi ultro confessum, sive accusatum, atque convictum*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nulla censura, sive excommunicatio, sive suspensio, sive interdictum, censetur manifesta, nisi declarata fuerit talis juridice.

Consect. 2. Nulla irregularitas censetur pariter manifesta, nisi fuerit similiter declarata talis juridice.

ARTICULUS V.

De peccatis Christianorum, qui communicant cum excommunicatis denunciatis.

PRop. 1. Peccant letaliter qui cum excommunicato denunciato communicant vel in crimine, vel in divinis, immo etiam in civilibus, si istud ultimum fiat in contemptum Ecclesiæ.

Prob. 1. Scriptura insinuat illud peccatum esse mortale, dum dicit de excommunicato: *Sit tibi sicut ethnicus, & publicanus:* ergo sicut peccaret graviter qui cum ethnico se gereret quasi esset fidelis, ita & qui se gerit cum excommunicato quasi non esset excommunicatus.

2. Ex D. Thoma. *Probabilius*, inquit, *videtur, quod non semper peccat mortaliter*, scilicet participans cum excommunicato; *sed solum, quando in crimine illius participat vel in divinis, vel in contemptum Ecclesiæ*. Supplem. q. 23. a. 3. in corp.

3. *Rat.* Peccat graviter qui in re magni momenti violat præcepta Ecclesiæ; quia præcepta Ecclesiæ ligant in conscientia. Cum ergo præceptum illud Ecclesiæ de non communicando cum excommunicatis sit in re gravi, ille haud dubie peccat graviter, qui illud infringit.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ille peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem majorem, qui in crimine communicat cum excommunicato vel jussu, vel consilio, vel consensu, &c. *quia consentientem, & facientem par pœna constringit*. Cap. *Nuper* extra. De Sententia excommunicationis.

Consect. 2. Ille qui cum nominatim excommunicato participat deliberata voluntate, si monitus nolit resipiscere & recedere ab excommunicati conversatione, mortaliter peccat, & est plectendus excommunicatione majori, quia ejus pertinacia hanc meretur pœnam: cap. *Cum in dubiis* extra. de Sententia excom. de quo ita D. Th. ib. ad 3. *Participare* cum excommunicato *pertinaciter, est peccatum mortale & propter hoc potest aliquis excommunicari secundum jura*.

Consect. 3. Peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem minorem, & interdicitur ingressu Ecclesiæ Clericus, qui confert Sacramenta excommunicato denunciato: cap. *Episcoporum*. De Privilegiis in 6.

Consect. 4. Peccat mortaliter & incidit in excommunicationem minorem & feriendus est excommunicatione majori, qui communicat in divinis cum excommunicato denunciato: ita D. Th. loco superius indicato, & Jus Canonicum cap. *Significasti*. extra. de Sententia excommunicationis. Immo feriendus est excommunicatione majori, ut habetur, & dicitur in cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunicato ministrante.

Un-

Unde & peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem minorem sive Laicus, sive Clericus, qui publice orat pro excommunicato precibus illis, quas adhibet Ecclesia, v. g. facit commemorationem illius in Missa, &c. quia Ecclesia vetat fieri pro excommunicatis preces publicas: in eamdem pœnam & peccatum incideret qui cum excommunicato publice oraret. Ita D. Thomas Suppl. q. 21. a. 1. ad 1.

Monit. Licet tamen pro excommunicatis in genere orare, sed non inter orationes, quæ pro membris Ecclesiæ fiunt: ita sentit D. Th. ibid. Sic enim orari solet pro schismaticis, & hæreticis in die Parasceves, qui tamen ipso jure excommunicati sunt. D. Bernardus tamen de gradibus humilitatis 22. notat, tunc mentionem excommunicatorum non fieri; quia scilicet pro eis rogat Ecclesia, non sub excommunicatorum nomine, sed sub nomine peccatorum. Licet etiam in particulari pro excommunicatis, sive in communi, sive in singulari orare: ad hoc Parochi pro suis ovibus tenentur, si aliquo forte fulmine excommunicationis notatæ sint.

ARTICULUS VI.

De his, quæ possunt excusare Christianos a peccato, quando communicant cum excommunicatis.

PRop. unica. Christianus potest citra peccatum communicare cum excommunicatis, quoties honor Dei, utilitas propria, vel proximi illud exigunt.

Prob. Præceptum Ecclesiæ non ligat contra ordinem caritatis; quia finis præcepti est caritas: ergo si honor Dei, quem debemus diligere super omnia, si tum nostri, tum proximi utilitas exigat, ut communicemus cum excommunicatis, debemus cum illis communicare. Ita D. Th. in 4. sent. dist. 28. q. 2. a. 4. q. 1.

Unicum Consectarium hujus Doctrinæ.

In quinque casibus cum excommunicato licet aliquam communionem habere, qui hoc versu comprehenduntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Can. *Quoniam multos*, c. 11. q. 3. *Utile*, id est, utilitas spiritualis excommunicati, ut doceatur, & ad obedientiam inclinetur: hoc tamen non omnibus concessum, sed eis quibus animæ ipsius cura commissa est, quales sunt Parochi, & alii Clerici, vel Laici, quibus onus hoc ab Episcopo speciatim committitur, vel permittitur; in hac tamen communicatione observandum est, ut nihil agatur, nisi quod ad excommunicati utilitatem conducere existimatur. *Lex*, conjugii scilicet, a qua non dispensatur unus excommunicatione alterius; potest enim conjux cum excommunicato conjuge eadem agere, quæ ante sententiam excommunicationis: in crimine tamen, propter quod lata est Sententia excommunicationis, participare cum eo non licet, sed pro eo potius Deus orandus est; & pœnitentia aliqua flectendus, ut conjugi excommunicato spiritum gratiæ restituat.

Humile, idest, subjectio, & obedientia, quam filii debent parentibus, & servi vel famuli tam civitatis, quam ruris dominis suis debent, a qua non dispensantur excommunicatione parentum, vel dominorum. Si tamen præciperent aliquid, quod pertineret ad crimen, propter quod excommunicati sunt, obtemperare non deberent, sed potius humiliter profiteri, se non posse contra Dei mandatum agere.

Filios dixi, nam alii consanguinei eo verbo non intelliguntur. Quin etiam fratres, patrui, avunculi, cognati eo magis excommunicati communionem vitare debent, quo efficacius ea separatione excommunicati moveri solent ad pœnitentiam. Quandoque tamen Episcopus hoc eis concedit, cum expedit conversioni excommunicatorum. *Res ignorata*, idest, cum aliquis nescit bona fide aliquem excommunicatione percussum, & cum eo communicat. Hoc ut vitetur, solet excommunicati nomen valvis Ecclesiæ affigi, & publicari in vicis præcipuis. *Necesse*, idest, cum negotiatorum necessitas hoc indispensabiliter postulat. Sed ea libertate abutendum non est ad non necessarias sermocinationes, & ad nova negotia tractanda. Potest creditor debitorem in jus vocare, ut debita solvere cogatur: at non licet Notariis, & Officialibus in favorem eorum, qui pro notoriis criminibus excommunicati sunt, acta scribere, & significare, ut excommunicati Ecclesiasticam disciplinam vitent; & præter peccatum, quod incurrunt, inobedientiam excommunicatorum sic fovendo, tenentur ad reparationem damnorum, quæ a Sacerdotibus propterea incurruntur. Possunt etiam Medici, & Chirurgi excommunicatis ægrotantibus adesse, sed communicare cum eis non plus debent, quam morbi necessitas postulat. Ipsi etiam excommunicati a fidelium communione se sponte separare debent; alioquin novam inobedientiam committunt, & peccati aliorum quodammodo

modo auctores reputantur. Concionatores possunt cum excommunicatis communicare, & peregrini ab eis cibos emere. Canone *Quoniam multos*, c. 11. quæst. 3. cap. *Cum voluntate*. extra. de Sententia excommunicationis.

ARTICULUS VII.

De peccatis & pœnis Excommunicatorum, qui nolunt abstinere a Divinis.

PRop. unica. Excommunicati, sive manifesti, sive occulti, graviter peccant, & novas pœnas Ecclesiasticas incurrunt, si pertinaciter contra Ecclesiæ vetitum divinis se se velint ingerere.

Prob. 1. Illud Scriptura videtur indicare, dum dicit quod excommunicatus habendus sit *sicut Ethnicus, & Publicanus*; cum enim Ethnicus nequeat citra grave peccatum se se divinis immiscere, ita nec excommunicatus, in hoc similis Ethnico.

2. Ex D. Thoma suppl. q. 21. a. 3. ubi loquens de excommunicatione etiam injusta, ait, quod *si excommunicatus eam contemneret, eo ipso peccaret mortaliter*: ergo a fortiori peccant juste excommunicati, qui pertinaciter divinis se se immiscent.

3. *Rat.* Ille peccat & meretur novam pœnam, qui contumaciter non obedit Ecclesiæ: quia contumacia est peccatum merens pœnam: atqui excommunicatus, sive occultus, sive manifestus, contumaciter non obedit Ecclesiæ, hoc ipso quod ingerit se divinis; quia Ecclesia omnibus excommunicatis prohibet participationem divinorum: ergo peccant graviter & novam pœnam incurrunt excommunicati, qui se divinis ingerunt.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Excommunicati etiam occulti non sunt immunes a pœnis latis contra excommunicatos manifestos, si se divinis immisceant; quia constitutio, *Ad vitanda scandala*, non est in favorem excommunicatorum, sed in favorem eorum, qui cum excommunicatis occultis communicant.

Consect. 2. Peccat mortaliter excommunicatus sive publicus, sive occultus, sive Clericus, sive Laicus, si aliquod Sacramentum recipiat, antequam sit absolutus ab excommunicatione; quia prohibetur excommunicatis receptio Sacramentorum. Cap *Cum illorum*, & cap. *Si quem*. extra. De Sententia excommunicationis.

Consect. 3. Peccat mortaliter Clericus excommunicatus, sive publicus, sive occultus, & insuper irregularitatem incurrit, si efficiat, ut coram se Sacra celebrentur: quia excommunicato prohibetur Sacris interesse. Cap. *Illud Dominus*, extra. de Clerico excommunicato.

Consect. 4. Peccat letaliter & insuper fit irregularis Clericus excommunicatus, sive publicus, sive occultus, si ante absolutionem ab excommunicatione, sui Ordinis munus aliquod obeat; præterea si monitus absque mora non resipiscat, plectitur pœna perpetuæ depositionis. Cap. *Clerici*. extra. De Clerico excommunicato.

Consect. 5. Clericus, qui dubitat de excommunicatione in ipsum lata, si in tali dubio Officium sui Ordinis exerceat, videtur irregularitatem incurrere. Cap. *Cum illud Dominus*. De Clerico excommunicato. Si tamen ignoret ignorantia non crassa, sed inculpabili se esse excommunicatum, & sui Ordinis actum exerceat, non incurrit irregularitatem. Cap. *Apostolicæ sedis*. extra. De Sententia excommunicationis.

Consect. 6. Excommunicati, sive manifesti, sive occulti, possunt interesse prædicationi Verbi Divini; quia illud Ecclesia non prohibet, cum possit esse medium, quo convertantur: Cap. *Responsio*. Extra. De Sent. excommunicationis.

ARTICULUS VIII.

De Excommunicatione minori.

PRop. unica: Excommunicatio minor est censura, quæ privat excommunicatum passiva tantum Sacramentorum participatione. 5. Decret. Tit. 39. cap. 59. *Si quem*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Excommunicatus excommunicatione minori peccat letaliter sacrum faciendo, sed non incurrit irregularitatem, cap. *Si celebrat*. extra. De Clerico excommunicato: at non privatur activa participatione Sacramentorum; potest enim absolvere, potest electum confirmare, potest Sacramenta omnia administrare.

Consect. 2. Excommunicatus minori excommunicatione privatur electione passiva ad Beneficium, sed non activa: potest eligere, sed non potest eligi. Cap. *Si celebrat*. ibid. Si eligeretur, non dicitur tamen electio illius irrita, sed irritanda. Excommunicatio minor incurritur communican-

cando cum excommunicato publico, denunciato nominatim, vel cum publico Clerici percussore. Juxta quosdam Theologos excommunicatus minori excommunicatione, conferendo Sacramenta, peccat venialiter ob irreverentiam quamdam; sed Sacramenta collata tenent, & suum sortiuntur effectum, juxta omnes Doctores: ita Toletus, lib. 2. cap. 17. Idem habetur cap. *Si celebrat* De Clerico excommunicato ministrante, ubi loquens de tali excommunicato, ita expresse habet: *Peccat autem conferendo Sacramenta.*

ARTICULUS IX.

De Monitoriis.

Monitoria *sunt excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis* decernuntur, inquit Trident. sess. 25 cap. 3. De reform.

Prop. 1. Monitoria non debent concedi nisi ob graves causas.

Prob. 1. Ex Trident. ibid. *Excommunicationes*, inquit, *quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis ferri solent, a nemine prorsus præterquam ab Episcopo decernantur; & tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat.*

2 *Rat. Excommunicatio nervus est Ecclesiasticæ disciplinæ*, inquit Trident. sed talis, quod *si temere, & levibus de causis incutiatur, magis contemnitur, quam formidatur, perniciem potius parat, quam salutem*: ergo non nisi gravibus de causis debet adhiberi.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Monitoria possunt concedi pro rebus magni momenti, quæ materiam civilem respiciunt; quia interest Reipublicæ, ut justitia inter homines religiose observetur: & ita juxta Trident. ibid. Monitoria possunt decerni *pro deperditis, & subtractis rebus*, ut scilicet res perditæ non injuste retineantur ab inventoribus, & res subtractæ restituantur a raptoribus.

Consect. 2. Monitoria possunt decerni pro gravibus criminibus puniendis. Cap. *Pervenit* de testibus cogendis & pro atrocibus injuriis reparandis; quia Reipublicæ interest, ut dicit jus civile, *non fœdari connubia, vel falsis contumeliis deformari* leg. *Quamvis* 3. De adulter.

Consect. 3. Quamvis constitutio Pii V. vetet dari Monitoria pro causis, in quibus rei possent morte damnari, tamen in Gallia contrarium exercetur. Itaque Episcopus ad id coactus, poterit Monitoria concedere, & fideles tenebuntur revelare. Usus ille fundamentum habet in cap. *Pervenit* de testibus cogendis, ubi dicitur: *Quod hi, qui de rebus Ecclesiasticis testificari recusant, si aliter veritas nequiverit elici, ad illud sunt per censuram Ecclesiasticam compellendi.* Ibi autem agebatur de injuria illata Clerico punienda. Ergo si censuræ possunt decerni ad probandam injuriam illatam Clerico; quidni poterunt decerni ad probandam injuriam illatam Laico?

Consect. 4. Monitoria non debent concedi nec hæreticis, nec excommunicatis, nec publicis peccatoribus eam gratiam postulantibus, nisi prius resipuerint, & certa dederint signa pœnitentiæ; gratiis enim Ecclesiæ potiri non debent qui contra Ecclesiam pugnant: & ut dicitur leg. 1. C. de hæreticis, & Manichæis: *Privilegia quæ contemplatione religionis indulta sunt, Catholicæ tantum legis observatoribus prodesse oportet.*

Prop. 2. Illi omnes, & soli tenentur sub pœna excommunicationis, publicato monitorio, revelare, qui ex jure naturæ tenentur ad testimonium ferendum vel pro innocente defendendo, ante quamcumque juridicam compulsionem, vel contra reum condemnandum, post juridicam compulsionem, vel pro eo, qui damnum patitur, vel contra eum, qui damnum infert.

Prob. 1. Ex jure Canonico cap. *Pervenit* De testibus cogendis. Illi soli sunt per censuras compellendi ad testificandum de injuria illata Clerico, *qui præsentes extiterant, quique nolunt veritati testimonium perhibere.... & quos constat, odio, vel gratia veritatem supprimere, aut timere*: ut habetur cap. *Cæterum.* eod. Tit. Ergo illi omnes, & soli tenentur sub pœna excommunicationis, publicato Monitorio, revelare, qui jure naturæ tenentur ad Testimonium ferendum vel ut defendatur innocens, vel ut reus juste condemnetur, vel ut puniatur qui damnum intulit, vel ut præstetur indemnis qui damnum passus est.

2. *Rat.* Monitoria *sunt excommunicationes ad finem revelationis*: ergo eos solum ligant, qui tenentur revelare, & testimonium ferre: ergo illi solum revelare tenentur, qui jure naturæ obligantur ad ferendum testimonium vel pro innocenti, vel contra reum, vel pro eo, qui damnum patitur, vel contra eum, qui damnum infert.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Illi omnes, publicato etiam Monito-

nitorio, a revelatione dispensantur, qui juxta formam juris non solent a judice haberi ut testes, & quorum attestatio a judice recusatur; quia revelatio fit solum eo fine, ut testimonium juridicum feratur: ergo qui nequeunt esse testes, non tenentur revelare. Sic qui hic subjiciuntur, revelare non tenentur. 1. Qui rem sciunt non certo, sed solo rumore vulgi ambiguo. 2. Qui sunt consanguinei, vel affines usque ad quartum gradum; quia judex nec illorum, nec istorum reciperet attestationem: sic enim habet edictum an. 1667. a. 1. tit. De supplicationibus. *Parentes, & affines partium usque ad consanguineorum filios descendentium a fratribus inclusive, non possunt testes esse ad deponendum aut contra, aut in eorum favorem.*

Confect. 2. Revelare non tenentur qui revelando proderent vel secretum naturale, vel sigillum confessionis, vel sibi ipsis ingens damnum, revelando, causarent; sicut enim tunc a testimonio ferendo dispensantur, ita & a revelatione. Sic qui hic subjiciuntur, non tenentur revelare. Confessarii in nullo casu tenentur revelare ea, quæ sciunt via Confessionis Sacramentalis; quia, ut ait D. Th. Confessarius *hujusmodi non scit ut homo, sed tamquam Dei Minister: & majus est vinculum Sacramenti quolibet hominis præcepto.* 2. Medici, Advocati, amici, qui aliquid acceperunt sub secreto, non tenentur revelare, nisi ex silentio enasceretur damnum vel Reipublicæ, vel Ecclesiæ, vel alicui innocenti; quia quilibet magis obligatur Reipublicæ, & Ecclesiæ, quam amico; & satius est puniri reum juste, quam innocentem calumniose damnari. Qui ex revelatione damnum ingens pateretur; magis enim debet proprium bonum amare, quam bonum proximi; sibi potius providere, quam proximo, nisi cum agitur de bono publico, vel civili, vel ecclesiastico: bonum quippe privatum negligendum, ut conservetur publicum. Sic machinatio contra Ecclesiam, contra Regem, impedimenta dirimentia matrimonium, & alia hujusmodi, in omni casu sunt manifestanda.

Confect. 3. Revelare tenentur hi omnes, qui sciunt rem indicatam per Monitorium, quando eorum testimonium acceptandum est a judice; & inservire potest vel ut liberetur innocens, vel ut juste puniatur reus, vel ut damnum imminens impediatur, vel ut jam illatum reparetur; quia sicuti in illis casibus tenentur testimonium ferre, ut dicemus ubi de testibus; ita & monente, jubenteque Ecclesia, revelare. Sic qui subjiciuntur, tenentur revelare. 1. Laici omnes; quia nullam habent causam qua dispensentur a ferendo testimonio, sive in causis sanguinis, sive in causis civilibus. 2. Clerici tam regulares, quam sæculares in causis civilibus; quia nullum habent privilegium, quo dispensentur a ferendo testimonio in causis civilibus, possuntque se se offerre: immo in causis sanguinis, facta protestatione se nolle concurrere ad effusionem sanguinis, tenentur post citationem juridicam & revelare, & testimonium ferre; quia quamvis juxta D. Th. 2. 2. q. 7. a. 1. ad 3. Clerici *secundum ordinem juris compelli non possunt ad ferendum testimonium in causa sanguinis*, tamen usus contrarius viget in Gallia: sic enim habet edictum an. 1670. tit. De informationibus. *Quælibet persona assignari potest, ut consulat, conferat, & testimonium ferat; & ita tenetur ad comparendum ut assignationibus satisfaciat: Ecclesiastici item sub pœna sequestrationis bonorum temporalium, & suspensionis privilegiorum ipsis concessorum, tenentur ad testimonium ferendum.* 3. Impuberes, etsi enim a ferendo testimonio regulariter dispensentur, tamen usus contrarius viget in Gallia. Sic enim habet edict. an. 1670. tit. 6. art. 6. *Pueri utriusque sexus, quamvis nondum pubertatis annos attigerint, poterunt testimonium ferre: Judices tamen in judicando rationem habere debent necessitatis, & soliditatis eorum testimonii.*

Confect. 4. Prædicti omnes, qui revelare tenentur, peccarunt hoc ipso, quod scientes se jure naturæ teneri ad testimonium ferendum, id tamen vel odio, vel gratia, vel timore recusarunt: gravius vero, quando moniti ab Ecclesia, in eadem pertinacia perstiterunt; incurreruntque excommunicationem, si ante fulminationem non revelaverint; & post fulminationem nequeunt ab excommunicatione, quam incurrerunt, absolvi, nisi a Superiori, qui Monitorium concessit, vel ab ejus delegato, & nisi prius damnum, quod suo silentio causaverunt, reparaverint. Primo peccarunt; quia egerunt contra jus naturale, quo, ut docet D. Thom. 2. 2. quæst. 7. art. 1. in corp. *Quilibet tenetur testimonium ferre in his, in quibus, secundum ordinem juris, testimonium exigitur, puta in manifestis, & in his, in quibus infamia præcessit.* 2. Peccaverunt gravius, ubi promulgatum fuit Monitorium, qui isto Ecclesiæ præcepto restiterunt. 3. Incurrerunt excommunicationem ante eam cæremoniam, quam vocant fulminationem Monitorii; quia ad incur-

currendam revera excommunicationem sufficit trina monitio, vel una peremptoria, ut dicunt: ea enim cæremonia, quæ fulminatio dicitur, non est Monitio, sed est actus judicialis, quo non revelantes declarantur juridice excommunicati. 4. Non possunt absolvi nisi ab Episcopo, vel ejus delegato; quia hæc excommunicatio non est a jure, sed ab homine: ergo solum ab eo tolli potest, a quo inflicta est. 5. Non possunt absolvi, nisi prius damnum causatum reparaverint; quia restitutio, quando fieri potest, debet semper præcedere absolutionem a censuris; aut saltem ille, qui absolvitur, debet dare vadem, qui pro ipso de restitutione sponsor existat: cap. 7. §. *Sane* de sentent. excom. in 6.

ARTICULUS X.

De excommunicationibus, quæ quolibet die Dominico proclamantur in Pronao, & quo pacto debeat se gerere Parochus, ut publice denuncietur qui eas incurrit.

UT quis declaretur incurrisse excommunicationem aliquam ex illis, quæ in Pronao proclamantur, v. g. ut quis declaretur excommunicatus ob omissum præceptum Communionis Paschalis, hæc singula sunt a Parocho observanda.

1. Debet Parochus legere in Missa solemni Decretum Concilii Lateranensis, & Trident. *Omnis utriusque sexus*, & illud explicare populo, & declarare in communi, aliquos esse in Parochia, qui huic officio non satisfecerunt; ubi illud tribus diebus Dominicis diversis præstiterit, debet postea secreto admonere eos, qui Communionem Paschalem omiserunt; qui si secretæ huic admonitioni non pareant, debet eos nominatim Episcopo deferre, ut ab eo discat, quid opus sit facto; & in hoc sicut & in aliis singulis Curialibus Officiis, debet Episcopo morem gerere. 2. Debet Parochus attestationem habere a Parochianis, qua constet eum tribus diebus Dominicis admonuisse populum, aliquos esse in Parochia, qui præceptum de Communione Paschali non observarunt, quibus comminatus est, se eos ad Episcopum delatum ire, nisi huic præcepto brevi satisfacerent. 3. Oportet, ut Episcopus eos declaret Promotori, & Promotor postea libellum supplicem offerat Episcopo, qui exigat tales, & tales nominatim citari. 4. Si citati non compareant; debet Promotor eos secundum formas juris compellere, ut compareant. Si quibuscumque compulsionibus resistant, debet contra eos, tamquam contra rebelles, procedere, & invocato etiam, si expediat, brachio sæculari. 5. Si citati compareant, Ecclesiasticus judex debet eorum rationes audire, si validæ sint: v. g. si causam habeant non confitendi proprio Parocho, debet, quantum fieri potest, eis Confessarium seligere, qui salutem illorum quibuscumque mediis procuret. 6. Si citati nullas rationes offerant, hortandi sunt, ut quam primum officio suo satisfaciant, & in particulari injungenda est Communio Paschalis; cui jussioni si non acquiescant, debent publice in Pronao declarari excommunicati, nomen eorum debet ad valvas Ecclesiæ scribi, qui ad Ecclesiæ Conventum postea non erunt admittendi; sed cum eis agetur, quasi cum excommunicatis, & nominatim denunciatis.

CAPUT VI.

In quo referuntur variæ Excommunicationes.

NOta. Excommunicatio alia est reservata, alia non reservata. Excommunicatio non reservata est ea, a qua potest absolvere quilibet Sacerdos approbatus. Excommunicatio reservata est illa, a qua omnis Confessarius non potest absolvere. Excommunicatio reservata alia est reservata summo Pontifici, alia Episcopis. Utraque reservatio aliquando fit jure communi, aliquando jure specialiter in Gallia, aliter in aliis Regnis, quo nihil difficilius in praxi. Ideo hic memorabo 1. Excommunicationes reservatas summo Pontifici juxta jus commune Gallorum. 2. Excommunicationes reservatas Episcopis juxta idem jus Gallorum. 3. Quasi historice potius quam dogmatice recensebo varias excommunicationes reservatas tum Papæ, tum Episcopis juxta jus aliarum nationum. Tandem percurram omnes excommunicationes etiam non reservatas. Opus quidem immensum, nec magnæ necessitatis, cum sufficiat in Gallia eas scire excommunicationes, quæ apud nos Gallos vigorem habent, & alias tantum cursim pertingere. Sed opportunum judicavi, eas omnes excommunicationes hic colligere. 1. Ut quæ sparsæ in diversis libris reperiuntur, quasi uno ictu oculi videantur. 2. Ut sciamus, quæ sint Gallicanæ Ecclesiæ libertates, quæ tot censuris non subjicitur, quæque juxta Canones antiquos potius quam recentiores disciplinam suam instituit. 3. Demum ut eam, ut ita dicam, censurarum historiam, incrementum, & decrementum non ignoremus: quod viros

Ecclesiasticos maxime dedeceret, cum cognitio censurarum maximam juris Canonici partem constituat. Ut autem promptius distinguamus eas, quæ vim habent apud Gallos, ab his, quæ apud nos vigorem non habent, excommunicationes apud nos receptas charactere italico, ut dicunt, scribam; alias vero charactere vulgari. Priores memoriæ levandæ causa certis versibus comprehendam, minime vero alias posteriores.

ARTICULUS I.

De Excommunicationibus reservatis in Gallia summo Pontifici juxta Cabassutium communiter receptum.

1. *GRavis aut mediocris percussio Clerici, Monachi publice nota, sicut & violentia publice nota, facta per virum*: canone *Si quis suadente* causa 17. q. 4. nam si percussio sit occulta, vel levis, vel facta a muliere, reservatur ejus absolutio non Papæ, sed Episcopis. 2. *Simonia realis, & confidentia similiter realis manifesta*; nam si simonia, vel confidentia sit occulta, non reservatur Papæ, sed Episcopo: extravag. 2. *Cum detestabile* de simonia. 3. *Incendii crimen ex deliberata malitia, post Ecclesiasticam denunciationem*: canone *Pessimam* causa 23. quæst. 8. & cap. *Tua nos* extra. De Sentent. excom. nam ante denunciationem Ecclesiasticam non reservatur Papæ, sed Episcopo. 4. *Rapina rerum Ecclesiæ cum effractione portarum, post denunciationem Ecclesiasticam*: cap. *Conquesti*. extra. De Sentent. excommunicat. nam ante denunciationem publicam reservatur non Papæ, sed Episcopo. 5. *Falsificatio Bullarum Apostolicarum.*

Memoriæ levandæ causa eædem excommunicationes duobus carminibus comprehenduntur.

Ictor atrox Cleri, fur frangens ostia templi,
Falsificans Bullas, & simon, & ustor aperti.

ARTICULUS II.

Referuntur Excommunicationes reservatæ Episcopis in Gallia, juxta eumdem Cabassutium.

1. *LEvis Clerici percussio, vel etiam gravis, si sit facta per mulierem.* 2. *Incendium non denunciatum.* 3. *Rapina in Ecclesia cum effractione portarum, modo non denunciata.* 4. *Crimen hæreseos.* 5. *Duellum executioni mandatum.* 6. *Violatio clausuræ regularis.* 7. *Procuratio abortus fœtus animati cum effectu.* 8. *Excommunicationes particulares reservatæ & latæ a quolibet Episcopo juxta utilitatem suæ Ecclesiæ.*

Memoriæ levandæ causa eædem excommunicationes tribus carminibus comprehenduntur.

Percutiens leviter Clerum, consorsque duelli,
Clam simon, clam urens, clam frangens ostia templi,
Hæreticus, claustri violator, & auctor abortus.

ARTICULUS III.

Historice referuntur Excommunicationes, quæ Papæ reservantur juxta Bullam IN COENA DOMINI; quæ tamen Bulla non recipitur in Gallia.

1. EXcommunicantur Hæretici, Schismatici & eorum fautores. 2. Appellantes ad futurum Concilium. 3. Piratæ, & illorum fautores. 4. Surripientes naufragantium bona. 5. Imponentes novas gabellas. 6. Falsarii litterarum Apostolicarum. 7. Deferentes arma Turcis. 8. Impedientes eos, qui necessaria Romam vehunt. 9. Lædentes eos, qui veniunt in urbem Romam, vel qui ab ea recedunt, vel qui in illa commorantur. 10. Male tractantes Peregrinos & Romipetas. 11. Offendentes Cardinales, & alios Prælatos. 12. Offendentes eos, qui recurrunt ad Romanam curiam. 13. Appellantes ab Ecclesiastico foro ad Laicam potestatem. 14. Impedientes executionem litterarum Apostolicarum. 15. Judices sæculares Ecclesiasticas personas ad sua tribunalia trahentes. 16. Impedientes jurisdictionem Prælatorum. 17. Usurpantes, vel sequestrantes fructus Ecclesiasticos. 18. Imponentes gravamen personis Ecclesiasticis. 19. Judices sæculares de clericorum criminibus cognoscentes. 20. Occupantes bona Sedis Apostolicæ.

ARTICULUS IV.

Referuntur Excommunicationes reservatæ summo Pontifici extra Bullam Cœnæ.

1. *PErcutientes Clericos, Monachos, & violentiam ipsis facientes*: canone *Si quis suadente diabolo &c.* 2. Clerici sponte & scienter communicantes in divinis cum excommu-

municatis a Papa: cap. *significavit* extra. de Sentent. Excom. 3. *Incendiarii post publicam denunciationem*: cap. *Tua nos* De Sentent. Excom. 4. *Spoliantes Ecclesias, cum effractione portarum*: cap. *Conquesti* extra. De Sentent. excom. 5. Erigentes in Senatorem, Rectorem, Officialem, Regem urbis Romanæ: cap. *Fundamenta* De Electione in 6. 6. Gravantes in persona, vel in bonis propriis eos, qui infligunt censuras Ecclesiasticas. cap. *Quicumque* De Sentent. excom. in 6. 7. Inquisitores omittentes, vel committentes aliquid circa suum Officium: in Clementina *Adolentes* De excessibus Prælatorum. 8. Religiosi, qui absque licentia Parochi quædam Sacramenta conferunt, vel qui alia munera, ipsis non convenientia, exercent, & Religiosi, qui inducunt juramento vel voto ad sepulturam apud ipsos eligendam: in Clementina *Cupientes*. 9. Domini Temporales, cogentes aliquem celebrare in loco interdicto: clementina *Gravis* De Sentent. excom. 10. Exenterantes mortuos, ut in alio loco sepeliantur: extravaganti *Detestandæ* De sepultura. 11. *Dantes, & recipientes temporalia, ratione Professionis faciendæ*: extravaganti *Sane* De Simonia. 12. *Committentes Simoniam, & mediatores*: extravaganti *Cum detestabile* De Simonia. 13. Regulares mendicantes, transeuntes ad aliam Religionem, excepta Religione Carthusianorum, sine licentia: extravaganti *Viam ambitiosæ* De regularibus transeuntibus ad religionem. 14. Affirmantes peccare eos, qui sentiunt Beatam Virginem Mariam Conceptam sine peccato originali, vel cum peccato originali: extravaganti *Grave nimis*. 15. Dantes, vel promittentes aliquid in Romana curia, in negotiis gratiæ & justitiæ: extravaganti *Excommunicamus* De sentent. Excommunicationis. 16. Cardinales procurantes contravenire, Sede Apostolica vacante, Dispositioni Julii secundi, latæ contra committentes simoniam in electione summi Pontificis: extravaganti Julii secundi. 17 Procurantes in detrimentum Ecclesiarum fieri alienationes: extravaganti *Ambitiosæ cupiditati* De rebus Eccles. non alienandis. 18. Prædicantes Evangelia contra sensum Doctorum approbatorum: extravaganti 16. Leonis X. 19. Accedentes ad Sepulcrum Domini sine licentia Papæ: Antonius 3. Parte Titulo 24. cap. 30. 20. Ministri Cameræ Apostolicæ, non reddentes fideliter rationem suæ administrationis: extravaganti 46. Pauli III. 21. Tractantes de futuro Pontifice eligendo, vivente Papa: extra. 82. Clementis VIII. 22. Facientes escommissas, Gallice *des Gageures*, super vita, vel morte, vel futura vacatione summi Pontificis: extra. Gregorii XIV. 23. *Pugnantes in Duello*: extravaganti 82. Clementis octavi. 24. Provisi de Beneficiis Curatis, non deservientes personaliter in suis Ecclesiis: extravaganti 87. Pii IV. 25. *Recipientes, vel retinentes Beneficia Ecclesiastica, in confidentiam*. Constitutione Pii IV. & Pii V. 87. 26. Officiales Sacræ Pœnitentiariæ, aliquid accipientes, etiam a sponte dantibus: Constitutione Pii V. 85. 27. Moniales exeuntes de clausura absque licentia: Constitutione Pii V. 28. Feminæ ingredientes claustra Monialium: Constitutione. 22. Pii V. quam constitutionem Gregorius XIII. extendit ad feminas ingredientes claustra virorum regularium, nec non ad homines ingredientes claustra Monialium, etiam cum licentia Episcopi, nisi in casu necessitatis, eamdemque constitutionem extendit ad Prælatos. 29. Accipientes aliquid ex fructibus Beneficii vacantis primi vel ulterioris anni: extravaganti 2. Joannis XXII. De electione. 30. Publicantes indicem casuum cum Indulgentia concessa cuicumque solventi certam pecuniam: Constitutione Pii V. 31. Retinentes in servitute Christianos apud Infideles: Constit. 56. Pii V. 32. Jurantes & jurare facientes noxia Ecclesiasticæ libertati: Constitutione 113. Gregorii XIII. 33. Admittentes resignationem Beneficiorum extra casus in jure expressos: Constitutione 58. Pii V.

ARTICULUS V.

Referuntur Excommunicationes aliquæ contra Laicos nulli reservatæ. Laici, qui hic subjiciuntur, excommunicantur.

1. Officiales requisiti a viris Ecclesiasticis, si negligentes non correxerint: canone *Administratores*, causa 23. q. 5. 2. Sæculares imponentes onera personis & bonis Ecclesiasticis: cap. *Non minus* De immunitate Eccles. 3. Statuentes contra libertatem Ecclesiasticam. Cap. *Noverint* extra de Sentent. excomm. 4. Domini Temporales, non servantes ea, quæ præcipiuntur in electione facienda: cap. *Ubi periculum* de electione in 6. 5. Vexantes eos, qui noluerunt eligere personas Ecclesiasticas, pro quibus fuerunt rogati: cap. *Sciant* De electione in 6. 6 Ecclesiastica bona usurpantes: cap. *Generali* De electione in 6. 7. Extorquentes per vim absolutionem Censuræ: cap. 1. *De his*,

qui

quæ vi, metusve causa fiunt in 6. 8. Compellentes personas Ecclesiasticas ad submittendum eis jura Ecclesiastica: cap. *Hoc consultissime* De rebus Ecclesiæ non alienandis in 6. 9. Domini Temporales, impedientes ne eorum subditi cum personis Ecclesiasticis contrahant: *c. Eos* De immunitate Ecclesiastica in 6. 10. Domini Temporales, non parentes thronis officialibus: cap. *Ut inquisitionis* De hæreticis in 6. 11. Assassini: cap. *Pro humani* De homicidio in 6. 12. Concedentes repræsalias adversus personas Ecclesiasticas. c. 1. *De injuriis*. 13. Inquisitores extorquentes pecunias ab inquisitis, & confiscantes bona Ecclesiastica pro delicto: Clementina *Nolentes* De hæreticis. 14. Cogentes ad contrahendum non libere matrimonium: 15. Trid. sess. 24. c. 9. 15. Magistratus sæculares non præbentes auxilium Episcopis ad conservationem clausuræ Monialium, Tridentinum sess. 25. cap. 5.

ARTICULUS IV.

Referuntur excommunicationes nemini reservatæ contra Laicos & Clericos sæculares, & Regulares.

1. NUncius scripturam mittens ex Conclavi, vel loquens ex secreto ex Conclavi, extra Conclave: cap. *Ubi periculum* De electione in 6. 2. Deputati non abstinentes ab iis, per quæ inter Moniales electione earum Superioris possit oriri discordia; vel orta foveri: cap. *Indemnitatibus* De electione in 6. 3. Magistri scientes, retinentes, aut docentes Religiosos in suis scholis legum vel medicinæ sine proprio habitu: cap. *Ut pericula* ne Clerici vel Monachi in 6. 4. Sepelientes hæreticos, vel eorum fautores in loco sacro: cap. *Quicumque* De hæreticis in 6. 5. Sepelientes in loco sacro, vel tempore interdicti, vel publice excommunicatos, vel interdictos, vel usurarios: Clementina 1. De sepultura. 6. Impedientes visitationem Monialium: in Clementina *Attendentes* de statu Monachorum. 7. Contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis, vel contrahentes cum Professis, vel in sacris: Clement. unica *De consanguinitate & affinitate*. 8. Impugnantes litteras Papæ, ante suam coronationem confectas: extravaganti *Quia nonnulli* De sententia excommunicationis. 9. Retinentes nomen Vicarii Imperatoris, Imperio vacante: extravaganti Joannis XXII. *Si fratrum ne Sede vacante*, &c. 10. Interpretantes Concilium Tridentinum sine licentia sedis Apostolicæ: extravaganti Pii IV. *quæ incipit* Benedictus Deus. 11. Permittentes agitationem Taurorum, & Clerici spectantes: extravaganti Pii V. quæ incipit *De salute Gregis*. Greg. XIII. sustulit has pœnas contra Laicos. 12. Mulierum raptores, & eorum fautores, Tridentinum sess. 24. cap. 6. De reform. 13. Cogentes mulierem ad ingrediendam Religionem & eorum fautores: Triden. sess. 25. cap. 18. De Regularibus. 14. Imprimentes libros sine licentia: Lateranense sess. 10. & Trid. sess. 9. 15. Asserentes non esse necessarium habenti copiam Confessarii confiteri mortalia ante Eucharistiæ sumptionem. Trident. sess. 14. Canone 11.

CAPUT VII.

De suspensione.

ARTICULUS I.

De causis suspensionis.

CAusa efficiens suspensionis est Superior, qui potest excommunicare, & suspendere. Causa materialis & remota est subjectum capax suspensionis, nimirum Clericus. Causa materialis proxima est peccatum, propter quod infligitur suspensio. Causa finalis est Clericorum reformatio, & salus animarum.

ARTICULUS II.

De Regulis, quibus discerni potest, qualis sit suspensio.

REgula prima generalis. Talis est suspensio, qualis exprimitur per verba, quibus infligitur; quia juxta vulgare dictum Canonistarum: Verba Bullarum tantum valent, quantum sonant: ex quo principio eruuntur sequentes particulares regulæ.

Regula prima particularis. Suspensio simpliciter intelligitur de suspensione absoluta, totali, & perpetua, quia propositio indefinita æquivalet universali: cap. *Cupientes* de Electione in 6. *Hinc colliges, quod*

1. Si Judex, si canon, dicant, *suspendimus*, Clericus remanet omnino suspensus: si sit Episcopus, nullum potest Episcopale munus exercere, nec munus Sacerdotale, nec ministerium clericale: si sit Parochus, nullum poterit munus Parochiale obire: si sit Sacerdos præfulgens aliqua dignitate, nullum suæ dignitatis officium præstare nequit. 2. Suspensus a beneficio simpliciter, est suspensus ab omni beneficio, & impeditur a rece-

ptione beneficii; quia propositio indefinita æquivalet universali.

Regula secunda. Suspensio ab Ordine extendit se tantum ad ea, quæ sunt Ordinis; quia propositio limitata restringit, & coarctat sensum intra limites suę expressionis. Hinc colligequod

1. Si Canon, si Judex, dicant, *Suspendimus ab Ordine*, remanet potestas contentiosæ jurisdictionis in eo, qui suspenditur; quia jurisdictio contentiosa non fundatur in Ordine: sed non remanet potestas jurisdictionis interioris; quia hæc fundatur in Ordine. Sic Episcopus suspensus ab Ordine, non poterit quidem Ordines conferre, sed poterit jurisdictionem exteriorem exercere, v. g. conferre beneficia, excommunicare.

Regula tertia. Suspensio a determinato Ordine se extendit ad illum Ordinem præcise quem exprimit, & non ad illum Ordinem, quem supponit; quia propositio limitata coarctat sensum juxta terminos verborum, quibus exprimitur. Hinc colliges, quod

1. Suspensus ab Episcopali Ordine determinato non potest exercere actus proprios Episcopo, bene tamen actus proprios Sacerdoti: v. g. nequit Odines celebrare, bene tamen Missæ potest Sacrificium offerre. 2. Sacerdos suspensus ab Ordine sacerdotali non potest exercere actus Sacerdotis, potest tamen officium Diaconi obire.

Regula quarta. Suspensio ab officio se extendit ad omnem potestatem Ecclesiasticam; quia officium est nomen universale, inquit Glossa. Hinc inferes, quod

Si Canon dicat, *Suspendimus ab Officio*, Clericus tunc suspenditur ab Ordine, & beneficio, quod habet; ita ut non possit exercere Ordinem, quem habet, nec superiorem recipere; non valet uti Privilegiis beneficii, quod obtinet, nec potest novum beneficium recipere.

Regula quinta. Suspensio ab ingressu Ecclesiæ se extendit nedum ad ingressum Ecclesiæ, sed etiam ad exercitium divinorum.

Regula sexta. Suspensio ab administratione Ecclesiæ seu beneficii, in temporalibus, seu in spiritualibus, non se extendit ad exercitium Ordinis: & ita Episcopus, Parochus suspensus ab administratione sui Beneficii, potest Missam celebrare.

ARTICULUS III.

De effectibus Suspensionis.

PRimus suspensionis effectus est incurrere peccatum letale, quoties exercetur actus, a quo Clericus est suspensus; quia inobedientia est in materia gravi: & ita suspensus a celebratione Missæ, celebrans Missam, peccat letaliter: suspensus ab ingressu Ecclesiæ, ingrediens Ecclesiam, peccat mortaliter. Secundus effectus suspensionis est incidere in irregularitatem, quando suspensus ab Ordine exercet actum Ordinis, a quo suspensus est: cap. *Cum æternum* de Sententia & re judicata in 6. & sic Episcopus suspensus ab Ordine Episcopali fit irregularis, si conferat Ordines; minime vero, si approbet Confessarium, si prædicet, si conferat beneficium; quia illa non sunt munera Ordinis Episcopalis. Sic Sacerdos suspensus ab Ordine Sacerdotali, fit irregularis, si Missam celebret; minime vero si baptizet non solemniter, si prædicet, si recipiat Eucharistiam; quia illa non sunt munera Ordinis sacerdotalis. Suspensus a Jurisdictione, ab ingressu Ecclesiæ, &c. [illegible]t mortaliter, si id faciat, a quo suspensus est; sed non incurrit irregularitatem. Tertius effectus suspensionis est exclusio ab aliorum communione, ita ut peccet suspensus, & peccent pariter qui cum suspenso manifesto & denunciato communicant. Sic Sacerdos suspensus a celebratione Missæ, peccat letaliter, si Missam celebret, licet sit suspensus occultus: peccant quoque mortaliter adstantes Missæ Sacerdotis suspensi denunciati. Quartus effectus suspensionis ab officio est, quod suspensus nec eligere, nec eligi possit ad beneficium. Unde collatio beneficii est nulla in favorem suspensi ab officio; est nulla pariter, si suspensus faciat illam in favorem alterius. Quintus effectus suspensionis a beneficio est, quod suspensus a beneficio nullos possit recipere fructus beneficii; & si recipiat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem: potest tamen hujusmodi fructus recipere, si sint ad vitam sustentandam necessarii, & per eum non stet quominus absolvatur; ut notat Glossa super caput *Pastoralis* §. *Verum*. Sextus effectus suspensionis a beneficio est, quod suspensus a beneficio non possit novum beneficium recipere; ut colligitur ex cap. *Per inquisitionem* extra. de Electione. Cap. *De sublatione suspensionis*.

ARTICULUS IV.

Quomodo tollatur Suspensio.

SUspensio lata ad tempus tollitur finito tempore suspensionis sine nova dispentatione. Suspensio lata sub hac forma, *donec resipiscat*, tollitur per solam pœnitentiam sus-

suspensi. Suspensio a canone tollitur ab Episcopo, nisi esset Papæ reservata: ita inquit cap. *Nuper* extra. de Sententia excommunicationis. Cur autem excommunicatio lata a canone, & non reservata, possit tolli a quolibet Sacerdote approbato ad excipiendas fidelium confessiones, minime vero suspensio; est, quia major est necessitas absolvendi excommunicatum, quam dispensandi suspensum; quia excommunicatio privat bonis spiritualibus Ecclesiæ, minime vero suspensio. Suspensio reservata summo Pontifici tollitur per summum Pontificem. Suspensio lata ab homine, v.g. ab Episcopo, ab Abbate, tollitur ab eo, a quo profecta est, nisi lata esset ob legis violationem, quæ importaret suspensionem. Suspensio lata a jure in pœnam delicti, sive perpetua, sive ad certum tempus, tollitur a solo Auctore Canonis ante elapsum tempus: ab eo solo quoque tollitur, si publica sit, vel lata ad forum contentiosum; quia, ut inquit D. Thomas, inferior non habet potestatem absolvendi reum a pœna contra violationem legis a Superiore constituta; & ita Episcopus nequit absolvere Clericum suspensum ob crimen publicum, si suspensio lata sit a canone; bene tamen potest illum absolvere, si suspensio sit lata ab ipsomet Episcopo.

ARTICULUS V.

Referuntur Suspensiones latæ contra Clericos propter illicitam Ordinis receptionem.

SUspenduntur 1. Ordinati in sacris ab Episcopo alieno sine litteris dimissoriis proprii Episcopi: ita Tridentinum sess. 23. cap. 9. Navarrus docet, quod si clericus per triennium fuerit familiaris Episcopi extranei, potest ab eo ordinari citra suspensionem. Excipe casus, in quibus de jure adiri potest alienus Episcopus sine licentia Ordinarii: v.g. si proprius Episcopus sit suspensus eo quod alienos ordinaverit absque licentia suorum Episcoporum, modo illa suspensio sit manifesta: ita docet constitutio Gregorii IX. in Concil. Lugdun. 2. can. 15. 2. Ordinati in sacris, non arctati beneficio Ecclesiastico infra annum, sede Episcopali vacante, etiam cum licentia Capituli: Tridentinum sess. 7. c. 10. 3. Ordinati in aliena Diœcesi a proprio Episcopo sine licentia Episcopi loci: Tridentinum sess. 6. c. 5. 4. Ordinati ante legitimam ætatem: extravaganti 6. Pii II. Hæc Bulla limitatur ad sacros Ordines solum a Clemente VII. per Bullam, quæ incipit *Romanum Pontificem*; ætas autem legitima Ordinandorum describitur in Tridentino sess. 23. c. 12. 5. Ordinati in sacris sine titulo: Tridentinum sess. 21. c. 2. 6. Ordinati in sacris extra tempora a jure statuta: id videtur innuere c. *De eo autem* extra de tempore Ordinandorum. 7. Recipientes eadem die duos Ordines sacros sine dispensatione: cap. *Litteras* de tempore Ordinandorum. 8. Recipientes Ordines sacros in duobus diebus immediatis: cap. *Litteras* de tempore Ordinandorum. 9. Recipientes eadem die Subdiaconatum, & aliquem ex quatuor minoribus Ordinibus: cap. unico De eo, qui furtive Ordines suscepit. 10. Ordinati per saltum: cap. unico de Clerico per saltum ordinato. 11. Promoti ad sacros Ordines post matrimonium ratum, licet non consummatum, sine dissolutione matrimonii: extravaganti Joan. XXII. *Antiquæ*, de voto ordinati omisso aliquo substantiali: Glossa ubi de Sacramentis. 12. Clerici Doctrinæ Christianæ, qui, etiamsi titulum habeant, sine licentia Præpositi Generalis, vel Provincialis, ordinantur: ita habet Bulla Clementis X. quæ incipit *Ad perpetuam rei memoriam*.

ARTICULUS VI.

Referuntur suspensiones latæ contra Clericos propter illicitum exercitium Ordinis suscepti.

SUspenduntur qui hic subjiciuntur 1. Clerici celebrantes, vel celebrare facientes in loco interdicto: cap. *Episcoporum* de privilegiis in 6. 2. Sepelientes in Cœmeterio benedicto ab Ecclesia usurarium publicum: cap. *Quia in omnibus* extra. de usuris. 3. Sacerdos, qui inchoato canone, sine causa omittit incompletam Missam: canone *Nullus* de Consecratione distinctione prima. 4. Celebrans Missam, & non se communicans: canone *Relatum* de Consecratione dist. 2. 4. Benedicens secundas nuptias: cap. *Capellarum* de secundis nuptiis. 6. Conjungentes, vel benedicentes sponsos alterius Parochiæ: Tridentinum sess. 24. cap. 1.

ARTICULUS VII.

Referuntur suspensiones latæ contra Clericos ratione beneficiorum.

SUspenduntur qui hic subjiciuntur. 1. Clericus non præditus ætate, natalibus, & moribus ad Ecclesiasticas dignitates requisitis: cap. *Cum in cunctis* de electione. 2.

Non præsentantes electionem electo, postquam commode potuerunt: cap. *Cupientes* De electione in 6. 3. Objiciens electo, & in probatione deficiens: cap. *Statuimus* De electione in 6. 4. Gravantes Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis; cap. *Si quorumdam* de solutionibus. 5. Prælati submittentes suas Ecclesias Laicis: cap. *Hoc consultissime* De rebus Ecclesiæ non alienandis in 6. 6. Clerici usurpantes bona Ecclesiastica, vel usurpationi consentientes: Tridentinum sess. 22. cap. 11. 7. Præsumentes consentire electioni de se factæ per potestatis sæcularis abusum: cap. *Quisquis* extra. de electione.

ARTICULUS VIII.

Referuntur suspensiones latæ contra Clericos ex variis defectibus.

Suspenduntur 1. Clerici involventes Laicos mortuos vestimentis sacris: canone *Nemo per ignorantiam* De consecratione. 2. Paciscentes, ut occasione Ordinis collati sine titulo non petantur alimenta. Tridentinum sess. 21. c. 2. De reformatione. 3. Refellentes alteram contradictionis partem circa Conceptionem B. Mariæ Virginis & Matris: Tridentinum sess. 5 De Peccato originali in fine. 4. Notorii fornicarii celebrantes post Ecclesiasticam monitionem: Trident. sess. 25. De reformatione cap. 14. 5. Visitatores Episcopis inferiores, recipientes aliquid præter victualia a visitatis, nisi adsit consuetudo contraria: Tridentinum sess. 24. cap. 3. ubi renovat quod fuerat in Concilio Lugdunensi statutum. 6. Personæ Ecclesiasticæ portantes publice vestes non decentes Ordinem eorum: Clementina 2. De vita & honestate Clericorum. 7. Clerici provocantes, vel acceptantes duellum. Constitutione Clementis IX. quæ incipit *Illius vices*.

ARTICULUS IX.

Referuntur suspensiones contra Clericos, & Prælatos majores.

Nota, quod Episcopi non censentur suspensi, nisi expresse includantur in suspensionibus latis tum a jure, tum ab homine.

§. I.

Suspensiones ex parte promotionis ad Episcopatum.

Suspenduntur qui hic subjiciuntur. 1. Fratres Ordinis Prædicatorum, & omnes alii Religiosi, qui, promoti ad Episcopatum, non reddunt libros Ordinis: S. Antoninus 3. parte tit. 27. 2. Archiepiscopi non consecrati ab omnibus suis suffraganeis, & Episcopi consecrati sine consensu Metropolitani: sed ex praxi utraque hæc suspensio non viget.

§. II.

Ex parte collationis Ordinum.

Qui hic subjiciuntur, suspenduntur. 1. Episcopi ordinantes alienos Clericos sine dimissoriis sui Ordinarii: Trid. sess. 23. c. 8. 2. Episcopi exercentes Pontificalia in alieno territorio, nisi de expressa licentia Ordinarii: Trid. sess. 6. De reform. c. 5. & sess. 14. c. 2. Nota, quod hæc suspensio est tantum suspensio a Pontificalibus. 3. Episcopi ordinantes indignum Sacerdotem: canone *Si qui Episcopi*, causa 1. q. 1. 4. Episcopi conferentes primam tonsuram illiterato, aut conjugato, nisi cum conditionibus explicatis capite *Nullus* De tempore Ordinandorum, in 6. 5. Episcopi eadem die, vel duobus, vel tribus diebus continuatis conferentes eidem Clerico duos, aut tres Ordines sacros: colligitur ex Trid. sess. 23. c. 13. 6. Episcopi ordinantes eum, qui solemni pœnitentiæ addictus fuit, vel conferentes Ordinem bigamo: canone *Nullus promittentem* dist. 55. 7. Episcopi ordinantes in sacris Religiosum non Professum sine titulo, vel alium sæcularem sine titulo, suspenduntur: Tridentinum sess. 21. cap. 2. 8. Episcopi ordinantes, accepta ab ordinato promissione, quod non molestabuntur super ejus provisione: cap. *Si quis ordinaverit* De simonia. 9. Episcopi ordinantes invitos præter juris ordinem: canone 1. & 2. dist. 74. 10. Ordinantes Regularem sine licentia Superioris. Canone ultimo dist. 58.

§. III.

Suspensiones ratione collationis beneficiorum, aut eorum fructuum.

Qui hic subjiciuntur, suspenduntur. 1. Conferentes beneficia indignis: Tridentinum sess. 7. cap. 3. 2. Episcopi percipientes proventus dignitatis, quæ adhuc vacat, cujus dignitatis ad ipsos spectat Collatio: *cap. ultimo* De officio Ordinarii in 6.

§. IV.

§. IV.

Referuntur suspensiones, quæ ratione diversorum defectuum incurruntur ab Episcopis.

Qui hic subjiciuntur suspenduntur. 1. Episcopi cognoscentes carnaliter post Episcopatum illam, quam ante Episcopatum cognoverunt... Suspensio est ferendæ Sententiæ ante monitionem, latæ Sententiæ post monitionem. Tridentinum sess. 25. c. 14. 2. Episcopi relaxantes pœnam incendiariis: canone *Pessimam*, causa 23. q. 8. 3. Episcopi negligentes procedere contra Simoniacos: canone *Quidquid*, causa prima, q. 1. 4. Episcopi locantes, vel locari permittentes domos ad exercendas usuras: cap. 1. *De usurariis* in 6. 5. Episcopi perseverantes per sex menses in interdicto in eos lato ob alienationem bonorum Ecclesiæ, inconsulto Papa: extravaganti *Ambitiosæ* de rebus Ecclesiasticis non alienandis. 6. Episcopi admittentes resignationem beneficiorum extra casus in jure expressos: Constitutione 78. Pii V. 7. Episcopi accedentes ad suas Ecclesias sine litteris Apostolicis: extravaganti 1. de Electione.

CAPUT VIII.

De interdicto.

Interdictum est censura Ecclesiastica, qua certis personis, locisve interdicitur & prohibetur Ecclesiastica sepultura; divinorum Officiorum celebratio, & publica Sacramentorum administratio, quæ ad nascentium, vel morientium salutem necessaria non sunt.

ARTICULUS I.

De Actionibus Sacris quæ fieri nequeunt, stante interdicto.

PRop. unica. Interdictum importat privationem Sacramentorum, divinorum Officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ.

Prob. cap. *Ex rescripto*, extra. de jure jurando, ubi violatores promissi interdicto puniuntur: qua pœna privantur Divinis Officiis & Sacramentorum participatione. 2. Interdictum est censura, qua fideles, maxime contumaces, puniuntur: ergo non incongrue privantur ab Ecclesia Christi Sacramentis, Divinis Officiis, & ecclesiastica sepultura.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Si civitas interdicatur, in ea non possunt licite conferri Sacramenta, non Officia Divina celebrari, nec ecclesiastica sepultura potest interdictis fidelibus concedi: cap. *Si Sententia* de Sent. excom. in 6.

Consect. 2. Si cives interdicantur, non possunt alicubi Divinis interesse, Sacramenta recipere, & in loco sacro sepeliri, nisi post receptam absolutionem: cap. *Si sententia*, ibidem.

ARTICULUS II.

De Actionibus, quæ possunt exerceri, stante etiam interdicto.

PRop. unica. Interdictum non vetat conferri fidelibus Sacramenta, quæ sunt ad salutem necessaria, immo neque exercitium eorum, quæ possunt fidelium salutem promovere.

Prob. Interdictum, utpote censura, debet esse in salutem fidelium, & non in eorum ruinam; si autem fidelibus subditis interdicto, dum resipiscunt, negarentur Sacramenta absolute necessaria ad salutem, interdictum cederet, non in salutem, sed in ruinam fidelium: ergo interdictum non vetat fieri quæ sunt fidelium saluti absolute necessaria.

Consect. 1. Tempore interdicti isthæc omnia licita sunt: scilicet, 1. Prædicare Verbum Dei, modo nullum celebretur Officium. 4. Baptismum administrare; quia Baptismus est Sacramentum necessitatis. 3. Confirmationem administrare; quia Confirmatio est Sacramentum, sine quo baptizatus non est plene Christianus. 4. Pœnitentiam morientibus; quia est Sacramentum necessitatis.... Hæc omnia constant ex cap. *Responso*, extra. de Sentent. excom.

Consect. 2. Licet insuper tempore interdicti isthæc etiam solemniter præstare. 1. In die Cœnæ chrisma conficere, veteri combusto; quia chrisma est necessarium ad collationem baptismatis, & confirmationis, & non licet uti veteri chrismate: cap. *Quoniam* de Sent. excom. in 6. 2. Viaticum morituris conferre; quia est Sacramentum necessitatis: cap *Quod in te* extra. de pœnitentia & remissionibus.

Consect. 3. Licet præterea tempore interdicti isthæc peragere. 1. Administrare pœnitentiam extra mortis articulum quibuscumque fidelibus dispositis, exceptis his, qui causam dederunt interdicto, nisi satisfaciant, vel dent cautionem de satisfaciendo, vel jurent se satisfacturos. 2. Si Ecclesia non sit nominatim interdicta, licet in ea celebrare Mis-

Missam & Divina Officia singulis diebus, idque submissa voce, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis personis interdictis, & excommunicatis. 3. Licet celebrare Missas & Divina Officia etiam solemniter, pulsatis campanis, admittendo personas interdictas, & excludendo excommunicatas: & hoc istis festivitatibus, Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis Virginis, quibus Corporis Christi solemnitatem addidit Martinus V. quia si hæc omnia exercitia numquam fierent solemniter, cresceret indevotio populorum; & e diverso, si interdictum ita temperetur, personæ interdictæ ad humilitatis, & reconciliationis affectum inclinantur: cap. *Alma mater* de Sent. excom. in 6. Si Ecclesia sit nominatim interdicta licet tantum unicam Missam in hebdomada celebrare ad Eucharistiæ innovationem. 4. Licet sepelire Clericos, qui interdictum servaverunt, ea lege ut campanæ non pulsentur. 5. Sacris interesse possunt Laici tempore interdicti, qui sunt necessarii Sacerdoti, ut decenter Officium peragat.

ARTICULUS III.

De extensione interdicti.

PRop. unica. Quando plura connectuntur, interdicto loco principali, locus accessorius, & contiguus censetur interdictus; sed quando plura disparate se habent, interdicto uno, aliud non censetur interdictum.

Prob. rat. Accessorium sequitur naturam principalis: ergo interdicto principali loco, locus accessorius censetur interdictus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Interdicta civitate, suburbium censetur interdictum; quia est accessorium urbis: & interdicta Ecclesia, Sacellum, & cæmeteria contigua censentur interdicta. Cap. *Si civitas*, de Sent. excom. in 6.

Consect. 2. Interdicta communitate, singuli de communitate censentur interdicti, ita ut non valeant alibi sacris interesse. Cap. *Si Sententia* de Sent. excomm. in 6.

Consect. 3. Interdicta civitate, & Ecclesiis matricibus, Religiosi tenentur servare interdictum, nec non cessationem a Divinis, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ; quia Ecclesiæ Religiosorum sunt quasi accessoriæ Ecclesiæ matricis: ita Clemens V. Clement. *Ex sequentibus* de Sent. excom.

Consect. 4. Interdicto Clero, populus non censetur interdictus, nec vice versa; quia disparate se habent. Cap. *Si sententia* de Sent. excom. in 6.

Consect. 5. Interdicta civitate propter delictum Rectoris aut Principis, cives innocentes possunt extra urbem sacris interesse, & participare; quia quasi disparate se habent. Cap. *Si Sententia* de Sent. excom. in 6.

ARTICULUS IV.

De variis causis excusantibus ab interdicto.

1. INterdictum nulli observandum est, si non observetur ab iis, in quorum gratiam concessum est. Cap. *Petiisis* extra. de Privilegiis. 2. Interdictum observare non tenetur is, qui vel ex privilegio Papæ exemptus est, vel ob aliam causam legitimam: v. g. quia est de familia illius, qui exemptus est, vel quia Clericus indiget Laici operæ, ut rite munus suum peragat. Cap. *Licet* de Privilegiis in 6.

De peccato & pœnis eorum, qui violant interdictum.

In excommunicationem summo Pontifici reservatam incidunt Laici, qui interdictum Ecclesiasticum violant, vel servari prohibent: Clementina *Quamvis titulo* de Sent. excom. 2. Clerici personali interdicto ligati, si illud violent exercendo actus sui Ordinis, irregularitatem incurrunt, etsi ab interdicti Sententia appellaverint. Cap. *Is cui* de Sent. excom. in 6.

De his, qui possunt absolvere ab interdicto.

Ab interdicto personali nulli riservato potest absolvere quilibet Sacerdos approbatus, & ab interdicto reservato non potest absolvere nisi is, qui illud sibi reservavit: cap. *Nuper*. quia hoc ipso quod Ecclesia non sibi reservavit hanc absolutionem, censetur cuilibet Sacerdoti approbato facultatem absolvendi concessisse. Ab interdicto locali & communi solus Episcopus potest absolvere; quia est solus ordinarius judex.

De cessatione interdicti.

Interdictum cessat hoc ipso quod cessat subjectum interdicti; quia destructis nobis, destruuntur ea, quæ sunt in nobis. Sic destructa civitate, cessat interdictum latum contra civitatem. Sic membrum communitatis affectum

ctum interdicto, lato contra communitatem, eximitur ab interdicto, hoc ipso quod cessat esse membrum communitatis, modo ipse non fuerit causa præcipua interdicti; quia hoc ipso quod desinit esse pars communitatis, sicut non sentit commoda civitatis, ita non debet portare incommoda: sed si fuerit causa, propter quam latum est interdictum, non eximitur ab interdicto, eo quod cesset esse membrum civitatis; quia æquum est, ut ejus contumacia perseverans sentiat pœnam latam in communitatem. Sic per rationem oppositam, quamvis terra subjecta interdicto alienetur, non solvitur interdictum; quia interdicta est: onus autem terram ipsam sequitur. Cap. *Ex litteris* extra. de Pignoribus.

ARTICULUS V.

De casibus, in quibus incurritur interdictum.

Generalia localia interdicta incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter impedimentum datum executioni Officii Legati, aut Nuncii Apostolici: Extravaganti *Super genus* de consuetudine. 2. Propter illatam injuriam in Episcopum quemcumque: Clementina. 1. §. *Terra quoque* de Pœnis. 3. Propter perseverantiam per mensem in excommunicatione, vel suspensione: Cap. 1. *De usuris* in 6. 4. Propter exactionem Gabellæ a personis Ecclesiasticis: Cap. *Quamquam Pedagia* de censibus in 6.

Interdicta specialia localia incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter fraudulentam Clericorum inductionem ad eligendam sepulturam, vel electam non mutandam: cap. *Animarum* de sepulturis in 6. 2. Propter sepulturam Ecclesiasticam hæretico concessam: cap. *Quicumque* de hær. in 6.

Interdicta generalia personalia incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter concessionem, vel extensionem repræsaliarum contra personas Ecclesiasticas, earumque bona: cap. unico de injuriis in 6. 2. Propter exactionem onerum sine assensu summi Pontificis a personis Ecclesiasticis: cap. *Clericis* de immunitate Ecclesiarum in 6. 3. Propter appellationes ad futurum Concilium a Sententiis summi Pontificis. *Bulla Cœnæ Domini*. 4. Propter concessionem litterarum dimissoriarum, factam a Capitulo infra annum, sede vacante. Tridentinum sess. 7. de reformatione cap. 10. 5. Propter susceptionem alicujus rei spectantis ad Ecclesias vacantes. Extravaganti unica de Sede vacante. §. *Si autem capitulum*. 6. Propter tolerantiam Universitatum non expellentium usurarios manifestos: cap. 1. de usurariis in 6. 7. Propter resistentiam divisioni factæ a summo Pontifice in Episcopatu Tolosano: extravaganti *Salvator* de Præbendis.

Interdicta generalia, & particularia sequentibus incurruntur casibus.

1. Propter inobservantiam dispositionis præscriptæ circa censuras ferendas. Cap. 1. de Sent. excom. in 6. 2. Propter dignitatem Ecclesiasticam, acceptam de manu Laici: Canone *Si quis deinceps*, causa 16. quæst. 7. 3. Propter usurpationem ab Episcopo bonorum Ecclesiarum vacantium: cap. *Præsenti* de officio Ordinarii in 6. 4. Propter alienationem bonorum Ecclesiasticorum factam a personis Ecclesiasticis, inconsulto Romano Pontifice: extravaganti 1. de rebus Ecclesiasticis non alienandis. 5. Propter denunciationem non factam intra tres menses a Metropolitano, vel antiquiori Suffraganeo, summo Pontifici de Metropolitani, vel Suffraganeorum absentia: Concilium Trident. sess. 6. de Reformatione cap. 1.

CAPUT IX.

De irregularitate.

Irregularitas, depositio, degradatio, & cessatio a Divinis, non sunt proprie censuræ; quia non sunt pœnæ Medicinales: quia tamen habent affinitatem cum censuris, ideo de his hic agemus.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit irregularitas.

Irregularitas est inhabilitas jure Divino, vel Ecclesiastico introducta, directe impediens susceptionem Clericalis Tonsuræ, & Ordinum, & indirecte usum susceptorum: non est censura; quia non est pœna Medicinalis, ad tempus emendationis gratia imposita. Irregularitas alia est juris divini, alia ecclesiastica, alia totalis, alia partialis. Irregularitas juris Divini est inhabilitas ordinatione divina reddens personam incapacem

Ordinis Ecclesiastici; ejusmodi est sexus femineus, & baptismi defectus. Irregularitas juris Ecclesiastici est inhabilitas, ordinatione Ecclesiæ impediens directe susceptionem Tonsuræ, & Ordinum, & indirecte usum susceptorum: ejusmodi est esse mutilatum, illegitimum. Irregularitas totalis est inhabilitas perpetuo impediens Ordinis cujuscumque susceptionem, susceptique usum omnem: ejusmodi est abscissio linguæ, quæ impedit executionem omnem Officii Sacerdotalis, & aliorum. Irregularitas partialis est inhabilitas impediens ad tempus Ordinis susceptionem, susceptique usum aliquem. Sic pueritia est irregularitas impediens ad tempus receptionem Ordinum. Sic mutilatio inculpabilis pollicis sinistri in Sacerdote est irregularitas impediens Sacerdotem a celebratione Missæ, & non ab aliis Sacerdotii muneribus.

ARTICULUS II.

De irregularitate ex jure Divino.

PRop. 1. Sexus femineus excluditur a receptione Ordinum, seu femina non potest valide recipere Ordines.

Prob. 1. Ex Scriptura. *Mulieres in Ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut lex dicit; si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent: turpe enim est mulieri loqui in Ecclesia.* 1. ad Corinthios c. 14.

2. Ex praxi Ecclesiæ; numquam enim legitur feminas vel a Christo, vel ab Apostolis ordinatas fuisse. Christus enim solis Apostolis, & proinde viris dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Dixit pariter viris: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

3. *Rat.* Primus mediator inter Deum & hominem Christus Jesus fuit vir: ergo inferiores mediatores debent esse viri, & non mulieres. Et quamvis mulieres donum Prophetiæ acceperint, tamen non sequitur, quod Sacerdotali dignitate possint insigniri; quia Prophetia nullam importat Prælaturam, bene tamen Sacerdotalis dignitas. Quod si in retroactis Ecclesiæ sæculis legatur fuisse mulieres Presbyteras, Episcopissas, Diaconissas, &c. non sequitur illas mulieres vere Sacramentaliter fuisse ordinatas; sed eo nomine vocatas esse, vel quia aliquem actum exercebant aliquo modo similem aliis actibus, qui exercebantur ab Episcopis, & Sacerdotibus, v. g. invigilabant sicut Episcopi: vel dicebantur Episcopissæ, Presbyteræ, & Diaconissæ, quia matrimonio junctæ fuerant cum Episcopis, & Sacerdotibus, & Diaconis, & post virorum Ordinationem ex mutuo sui & maritorum consensu virginitatem voverant.

Prop. 2. Viri non baptizati non possunt valide recipere Ordines.

Prob. 1. Scriptura. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris,* &c. ergo prius debet recipi baptismus quam Sacramentum Ordinis.

2. Ex cap. *Veniens*, extra. de Presbytero non baptizato, ubi dicitur, quod non baptizatus sit incapax Ordinis.

3. *Rat.* Baptismus est janua Sacramentorum: ergo qui non habet Sacramentum baptismi, non potest aliud recipere.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Vir, modo sit insignitus charactere baptismatis, potest valide recipere Ordines quoscumque in quacumque sit ætate. Sic non confirmatus valide potest recipere Ordines; ideo si ordinetur, non est reordinandus; quia solus character baptismatis, eo quod sit janua Sacramentorum, requiritur ad validam ordinationem: nam Apostoli facti fuerunt Sacerdotes die cœnæ, antequam confirmarentur; quippe fuerunt confirmati die Pentecostes.

Sic infans ante usum rationis, vel perpetuo amens, modo sit baptizatus, si recipiat Ordinem, valide ordinatur; quia character baptismatis solum necessario requiritur, deinde Sacramentum imprimens characterem, producit effectum independenter a dispositione subjecti. Tamen infans, vel amens non potest recipere jurisdictionem Sacerdotalem, vel Episcopalem; quia potestas jurisdictionis, utpote exercita per actum judicii, supponit usum rationis in recipiente & exercente: & propter eamdem rationem infans, vel amens non potest consecrari valide consecratione Papali, seu fieri Papa; quia Supremus Pontifex debet influere per influxum judicii, dirigendo totam Ecclesiam: quod judicium non potest supponi in infante, vel amente. Sic si aliquis ordinetur contra præcepta Ecclesiæ, v. g. carens scientia, moribus bonis, ætate competente, innodatus censuris, &c. valide ordinatur, quamvis non licite; quia solus character baptismi requiritur ad validitatem Ordinis, & virtualis consensus in Adultis.

Consect. 2. Quicumque ordinatur non baptizatus, est iterum ordinandus; quia baptisma est janua ad alia Sacramenta. Ideo Lectores, qui juxta Socratem indiscriminatim sume-

sumebantur vel ex fidelibus, vel ex Catechumenis, non erant valide ordinati, sed gradum tantum quemdam exteriorem in Ecclesia recipiebant.

ARTICULUS III.

De irregularitate ex jure Ecclesiastico.

Irregularitas ex jure Ecclesiastico est duplex: alia ex defectu, alia ex delicto.

Prob rat. Totuplex est irregularitas ex jure Ecclesiastico, quotuplex est inhabilitas ad recipiendos Ordines, inducta sola auctoritate Ecclesiæ: atqui est duplex inhabilitas ad Ordines, inducta auctoritate Ecclesiæ: ergo & duplex irregularitas. Minor patet; nam in nobis tantum duplex potest concipi inhabilitas ad Ordines, altera sine culpa, altera cum culpa: inhabilitas, quæ est in nobis sine culpa, vocatur irregularitas ex *defectu*: inhabilitas, quæ est in nobis cum culpa, vocatur irregularitas ex *delicto*; ergo duplex est irregularitas Ecclesiastica, ex *defectu*, & ex *delicto*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

§. I.

De Irregularitate ex defectu.

Multæ sunt irregularitates ex defectu; quæ sequentibus Consectariis explicabuntur.

Consect. 1. Irregulares ex *defectu sanitatis in anima* non possunt licite recipere Ordines, & ita amentes, phrenetici, abreptitii, epileptici nequeunt licite accipere Ordines; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico: canone *Clerici*, canone *Maritum*, canone *Usque*: distinct. 33. Ratio est, quia non decet tales homines, usum plenum rationis non habentes, munia Ecclesiastica exercere. Si Epilepsia contingat ante 14. annum, possunt licite ordinari; quia est curabilis, ut docent medici: si vero contingat post 25. annum, non possunt ordinari; quia est incurabilis, ut docent medici: si casus Epilepsiæ contingat rarius in Presbytero, v.g. semel in anno, potest celebrare præsente alio Sacerdote.

Consect. 2. Irregulares ex *defectu scientiæ*, seu illiterati, quia non habent scientiam sufficientem ad exercendum Ordinem, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico: canone *Illiteratos* dist. 26. & præceptum illud nedum Ecclesiasticum, sed etiam divinum est. Ratio est, quia non decet ignorantes Altari servire.

Consect. 3. Irregulares ex *defectu conversionis*, seu recenter conversi ab Idololatria, a Mahumetismo, Judaismo, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico: canone *Quoniam* distinct. 48. Ratio est, quia *in superbiam elati, in opprobrium inciderent, & in laqueum diaboli*, ut dicit Scriptura.

Consect. 4. Irregulares ex *defectu corporis*, v.g. mutilati, seu qui carent membro vel necessario ab exercitium ordinis, vel cujus defectus inducit notabilem maculam, nequeunt licite recipere Ordines; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico, ut abunde liquet ex Synodo Romana sub Leone. Ratio est, quia dedecet Dei Ministrum esse mutilatum & membris non integrum. Ideo abscissi a seipsis vel castitatis servandæ desiderio, vel cantandi gratia nequeunt ad Ordines promoveri: ita Nicænum canone 1. Carentes manu, pollice, indice, oculo sinistro, nequeunt licite ordinari; quia hæc membra necessaria sunt ad Ordinis exercitium. Carens auribus, naso, gibbosus, leprosus, paralyticus, gigas, pygmæus, monstrosus in membris, non possunt licite ordinari; quia defectus illi minuunt honorem, qui debetur ordinatis, & risum movent astantibus sacris Officiis.

Consect. 5. Irregulares ex *defectu ætatis*, seu qui non attigerunt ætatem competentem, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure Canonico, quod determinatam requirit ætatem in ordinando, ut patet ex Trid. Ratio est, quia decet Ministros Ecclesiæ nonnisi in certa ætate consecrari. Sic juxta Tridentinum Tonsura non debet recipi ante septennium; vult enim, ut sciant legere, & scribere qui Tonsura initiantur; & constet, eos elegisse *hoc vitæ genus, ut Deo fidelem cultum exhibeant, quod nonnisi post septennium constare nequit*. Minores Ordines post septennium usque ad duodecimum recipi possunt; Acolytatus vero nonnisi completo duodecimo anno recipi potest: canone *In singulis* dist. 77. Subdiaconatus recipi non debet ante 20. annum, Diaconatus ante 23. Presbyteratus ante 25. sufficit tamen quod annus ille determinatus sit initiatus, & non est necesse, ut sit completus.

Consect. 6. Irregulares ex *defectu natalium*, illegitime procreati, nimirum filii Sacerdotum, nothi, nequeunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico: ita & Urbanus II. dist. 56. can. *Presbyterorum filios*. Ratio est, quia quamvis ipsi sint innocentes, non possunt altari ministrare, nisi in fidelium memoriam revocent nefarium crimen, per quod ortum susceperunt.

Consect. 7. Irregulares ex *defectu libertatis*, qui sunt sub aliena potestate, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure

Ca-

Canonico: dist. 54. Canone *Nullus*. *Nullus Episcopus servum alterius ad Clericatus Officium promovere præsumat, nisi eorum petitio, vel voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eo vindicant potestatis*. Ratio est, quia ille, qui ordinatur, consecrat se Deo: ideo debet esse liber, & non sub aliena potestate mancipatus; debet enim, inquit Canon, *immunis esse ab aliis, qui divinæ militiæ est aggregatus, ut a castris Dominicis, quibus nomen illius adscribitur, nullius necessitatis vinculis abstrabatur*. Sic servi proprie dicti, seu mancipia, nequeunt licite ordinari. Lib. 1. Decretalium, de servis non ordinandis. Sic conjugati non possunt licite ordinari, nisi uxores solemniter voveant castitatem. Curiales, idest, sæculari curiæ obligati vel ratione juramenti, vel ratione stipendii, non possunt licite ordinari. Sic milites, quamdiu sacramento militiæ tenentur, non possunt licite ordinari. Thesaurarii, & depositarii publici ærarii, donec Officia abjecerint, & ratiocinia reddiderint, non possunt licite ordinari: cap. *Magnus*, extra. de obligatis ad ratiocinia non ordinandis. Religiosi non possunt licite ordinari sine consensu sui Superioris. Distinct. 58.

Consect. 8. Irregulares ex *defectu lenitatis* sunt illi, qui efficaciter concurrunt ad homicidium, vel mutilationem justam, sive in bello, sive in judicio forensi: & hi non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico: canone *Si quis viduam*, & cap. *Ad Audientiam*, extra. De homicidio. Ratio est, quia decet Clericum mitem esse, sicut Christus mitis fuit. Ideo milites in bello pugnantes sunt irregulares, non ex solo exercitio militiæ, sed ex actu, scilicet si ex eorum actione sequatur mors, aut mutilatio; quia, ut ait Innocent. I. Epist. 23. *Cum potestatibus obediunt, severa necessario præcepta executi sunt*: & Honorius III. circa hoc interrogatus a Sacerdote, qui erat in Castro, a quo Sarraceni fuerant repulsi, respondit eum esse irregularem, si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua te conscientia remordet: Cap. *Petitio tua* De homic. Ergo exercitium armorum non reddit ex se irregularem, teste Baronio ad an. 1033. Immo Conc. Arela. 1. can. 3. indiscriminatim excommunicat tam Clericos, quam Laicos, qui belli exercitium pro Reipublicæ defensione necessariam abjiciunt: *De his*, inquit, *qui arma projiciunt in pace, placuit eos a Communione abstineri*: & quidem optime, nam ut ait Aug. *non militare delictum est, sed propter prædam militare peccatum est*.

Consect. 9. Quicumque, ut Minister Justitiæ, concurrit vel ad mortem, vel ad mutilationem hominis rei, si concurrat efficaciter, & proxime, & per actionem ex natura sua conferentem vel properantem necem, aut mutilationem, est irregularis, si mors, vel mutilatio sequantur: Canone *Si quis viduam* Dist. 50. & cap. *Clericis* De Homicidio. Ideo omnes isti sunt irregulares. 1. Judices. 2. Apparitores. 3. Carnifex. 4. Accusatores. 5. Denunciatores; quia omnes isti sunt Ministri justitiæ, & concurrunt efficaciter ad necem, vel mutilationem per actionem ad hoc destinatam.

Consect. 10. Per rationem oppositam omnes subsequentes non sunt irregulares; quia non concurrunt proxime ad necem, vel mutilationem, nec ut Ministri justitiæ. 1. Principes condentes Leges, damnantes reos ad mortem; quia leges non conduntur ad ferendam mortem, sed ad reprimendam flagitiosorum licentiam: ita S. Antoninus 3. p. tit. 28. cap. 2. 2. Judices Ecclesiastici tradentes reos judicibus sæcularibus, protestantes se non intendere mortem; quia rei occisio, vel mutilatio non sequitur ex tali traditione, cap. *Episcopus*, titulo, ne Clerici, vel Monachi se immisceant sæcularibus negotiis, in 6. 3. Confessarius aut quicumque alius, excitans Judicem ad exercendam justitiam vindicativam contra malefactores; quia occisio non sequitur ex tali exhortatione. 4. Qui auctor est, ut capiatur malefaciens, licet maleficus occidatur vel damnatus a judice, vel resistens illi, qui vult eum ad judicem adducere; quia occisio non sequitur per se ex tali actione, cap. *Ad audientiam*, extra. de homicidio. 5. Clericus accusans malefactores vel in sua, vel in aliorum causa, protestans coram judice se non intendere mortem accusati, & nolle incurrere irregularitatem; quia actio non est causativa homicidii cap. *Prælatis*, de homicidio. in 6 *Alias*, inquit jus, *daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi*: In 6. lib. 5. tit. 4. cap. 2. 6. Testes impulsi a judice, Notarii scribentes Sententiam mortis, latam contra reum, juxta jurisprudentiam Gallicanam non sunt irregulares; quia illa actio proxime non concurrit ad occisionem: ita Dominus de Sainte Beuve 3. parte pag. 122. 7. Clerici versantes in loco, in quo reus morti addicitur, non sunt irregulares; quia, ut loquitur Innocentius IV. *interesse non facit irregularitatem, nisi auctoritatem præstet, vel auxilium*. 8. Qui conficiunt gladios, aliaque instrumenta, quibus utitur carnifex, ut reum morte plectat, qui parat furcam, in

qua

qua reus suspenditur, &c. non sunt irregulares; quia actiones illæ ex se non ordinantur ad occisionem, nec ex se sunt causativæ homicidii. 9. Clerici, aut Laici, qui testantur pro defensione Innocentis, ex quo testimonio sequitur mors calumniatoris & falsorum testium, non sunt irregulares; quia actio ex se non ordinatur ad occisionem. 10. Confessarius, qui hortatur reum, ut ascendat scalam, qui suggerit viam breviorem, qua eatur ad locum supplicii, non censetur irregularis juxta multos; quia non facit illud, ut minister publicus justitiæ: ita Suarez, Reginaldus, Laymann. Sunt tamen alii magni nominis Theologi, qui sentiunt, Confessarium esse in illis casibus irregularem; ideo in dubio prudenter se gereret Confessarius, qui hoc præstitit, si abstineat a sacris muneribus, & dispensationem obtineat.

Consect. 11. Irregulares ex *defectu Sacramenti*, sive ex Bigamia. Bigami, sive illi, qui secundas nuptias contrahunt, vel qui contraxerunt matrimonium cum femina, quæ notorie Virgo non est, non possunt licite Ordines recipere; quia sunt irregulares ex jure canonico: cap. ***Debitum***, de Bigamis. Ratio est, quia Bigamus non perfecte significat unionem Christi cum Ecclesia: quippe Christus unam tantum duxit sponsam, nimirum Ecclesiam; Bigamus vero carnem suam in plures divisit uxores. Ad talem irregularitatem non sufficiunt sponsalia, nec copula carnalis præcise, sed requiritur Matrimonium verum, ratum & consummatum, vel Matrimonium juridice præsumptum: sic omnes sequentes sunt irregulares. 1. Qui duxit legitime duas uxores successive per Matrimonium ratum & consummatum; quia est divisio carnis in plures. 2. Qui contrahit Matrimonium cum non Virgine, per fornicationem non a seipso, sed ab alio corrupta; quia tunc est divisio carnis in plures. 3. Qui viduam non Virginem duxit in uxorem per Matrimonium ratum, & consummatum; quia est divisio carnis in plures. 4. Qui propriam uxorem cognoscit carnaliter, post quam ab alio cognita fuit per adulterium; quia est divisio carnis in plures. 5. Qui post elicitum solemne votum castitatis contrahit Matrimonium invalidum, & consummat illud; quia est quædam divisio carnis in plures, & quasi duplex Matrimonium, alterum spirituale cum Christo, alterum carnale, licet invalidum, cum uxore.

§. II.

De Irregularitatibus ex delicto.

Multæ sunt irregularitates ex delicto, quæ sequentibus Consectariis exponuntur.

Consect. 1. *Irregularitas ex iteratione Baptismi*, vel ex illicita Baptismi, aut aliorum Sacramentorum receptione. Reiterantes Baptismum nequeunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure Canonico: ita Felix in Synodo Romana cap. 2. & 3. Ratio est, quia reiterantes baptismum, incidunt in hæresim rebaptizantium. Illud debet intelligi de rebaptizantibus absolute; quia reiteratio Baptismi sub conditione non inducit irregularitatem, immo potest aliquando esse licita & necessaria, v. g. quando non constat, an Baptismus jam collatus, sit validus.

Consect. 2. Baptizati ab Hæreticis non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares jure canonico, ut docet Felix III. ibidem. Ratio est, quia qui baptizantur ab Hæreticis, communicant cum Hæreticis.

Consect. 3. Baptizati in mortis articulo nequeunt licite recipere Ordines; quia sunt irregulares, etiamsi convalescant: Concilium Neocæsareense cap. 12. distinct. 57. quia differentes receptionem Baptismi usque ad ultimum vitæ discrimen, censentur Baptisma distulisse, ut liberius peccarent.

Consect. 4. Publice, & solemniter pœnitentes non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure canonico: ita Siricius in Synodo Romana cap. 3. & 4. Idem habetur distinct. 5. cap. 55. Ratio est, quia qui publicam pœnitentiam egerant, censebantur gravia admisisse crimina, & proinde non idonei ad docendum, arguendum, & increpandum populum.

Consect. 5. Recipiens Ordines illicite, eosque exercens, non potest licite ordinari; quia est irregularis ex jure canonico: & proinde isti omnes sunt irregulares. 1. Recipiens & conferens bis eumdem Ordinem. 2. Recipiens Ordines ante legitimam ætatem, v. g. Tonsuram ante septennium, Subdiaconatum ante 22. annum, Diaconatum ante 23. Presbyteratum ante 25. annum: Trident. sess. 23. 3. Recipiens Ordines ab Episcopo alieno sine Dimissoriis proprii Episcopi. 4. Suscipiens Ordines ab Episcopo, jurisdictionem non habente. 5. Suscipiens Ordines ab Episcopo excommunicato. 6. Recipiens Ordines excommunicatus, vel suspensus. 7. Recipiens Ordines simoniace: Trident. sess. 21. 8. Recipiens

piens Subdiaconatum sine titulo vel Patrimonii, vel Beneficii vel sine titulo paupertatis,ut faciunt Religiosi,vel sine titulo Congregationis, ut fit in quibusdam Congregationibus nuper erectis. 9. Exercens solemniter Ordines, quos non habet: cap. *Si quis*, extra. de Clerico non Ordinato ministrante. 10. Exercens solemniter Ordines, quos habet, sed innodatus censuris: cap. *Clerici*: cap. *Latores*, extra. de Clerico excommunicato, deposito ministrante. 11. Suscipientes Ordines per saltum, idest, recipientes Ordinem superiorem, antequam receperint inferiorem, v.g. Presbyteratum ante Diaconatum, Diaconatum ante Subdiaconatum, & Subdiaconatum ante quatuor minores Ordines, & minores Ordines ante Tonsuram, & Tonsuram ante Confirmationem; quia, ut inquit D. Th. per constitutionem Ecclesiæ determinatum est, quod ad majores Ordines se non ingerat qui prius in minoribus Officiis se non humiliavit. Trident. sess. 23. cap. 4. jubet, ut nemo Tonsura initietur, nisi Sacramentum Confirmationis susceperit; quia congruum est, inquit D. Th. in 5. dist. 24. art. 2.

In illis casibus Ordinati per saltum sunt irregulares, si susceptum Ordinem exerceant, & antequam susceptum Ordinem exercere valeant, debent Ordinem omissum recipere, canone *Sollicitudo*, dist. 53. cap. *Tuæ litteræ*, de Clerico per saltum promoto.

Consect. 6. Publice infames nequeunt licite recipere Ordines; quia sunt irregulares ex jure canonico: canone *Infames*, causa 6.q.1. Sic concubinarii publici, Adulteri publici, Raptores publici, Incestuosi publici, Perjuri in judicio,sunt irregulares. Infamia publica est duplex,alia juris, alia facti. Infamia publica juris incurritur, cum quis, sive reus, sive innocens, declaratur juridice infamis; & hæc infamia non tollitur nisi purgatione canonica, aut Romani Pontificis dispensatione ... ideo qui sic damnatus est, quamvis esset innocens, debet se gerere, quasi esset irregularis, donec juridice absolvatur, vel dispensetur. Infamia facti est ea, quæ incurritur per crimina gravia, publica & notoria: & hæc tollitur notoria, & publica morum emendatione.

§. III.

De homicidio voluntario.

Prop. unica. Qui voluntarie concurrunt ad homicidium, vel mutilationem injustam, non possunt licite Ordines recipere, & sunt irregulares ex jure Canonico.

Prob. Ex Conc. Trid. *Qui per industriam*, inquit, *occiderit proximum suum & per insidias, ab Altare avelli debeat: qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferri liceat; sed omni ordine, ac Beneficio, & Officio Ecclesiastico perpetuo careat.* Sess. 14. cap. 7. De reformat.

2. *Rat.* Omnes Ordines referuntur ad Sacramentum Eucharistiæ, quod est Sacramentum pacis nobis per sanguinem Christi tutum factæ: & quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicidæ magis conformantur occidentibus Christum, quam ipsi Christo occiso, cui omnes Ministri prædicti Sacramenti debent conformari; ideo de necessitate præcepti est, ut non sit homicida qui ad Ordines promovetur, quamvis non sit de necessitate Sacramenti.

Consect. unic. Sequentes personæ sunt irregulares & incapaces Beneficiorum & Ordinum. 1. Qui per industriam, vel per insidias aliquem occiderunt. Tridentinum ubi supra. 2. Qui causam homicidio dederunt. Cap. *Pro humani redemptione*: extra. De homicidio in 6. 3. Qui de facto procurant abortum fœtus animati, minime vero inanimati: can. *Moses*. 32.q.2. & cap. *Sicut dignum* de homicidio. Causam homicidio censentur dare qui ad illud concurrunt modis sequentibus. 1. Suo consilio, suo præcepto, sua ope: can. *Si quis viduam*. 2. Sua suggestione animum ad iram inflammando: cap. *Sicut dignum* de homicidio. §. *Qui vero*. 3. Sua societate, jungendo se homicidæ animo occidendi: ibidem. §. *Illi autem*. 4. Alium in Duello substituendo, v.g. si pugil occidat adversarium: cap. *Henricus*, extra. de clericis pugnantibus in Duello. Qui voluntarie committit homicidium, privatur a Tridentinis Patribus Beneficiis, sed non Pensionibus: ita censuit Congregatio Cardinalium Tridentini interpretum. Qui præcipit committi homicidium in unam personam, si committatur in aliam, non est irregularis ex homicidio voluntario, sed ex homicidio casuali; & ita si casus fuerit occultus, non eget dispensatione summi Pontificis; sed sufficit Episcopi dispensatio: ita sensit anno 1587. Congregatio Cardinalium Tridentini interpretum.

§. IV.

§. IV.

De homicidio casuali.

Prop. un. Qui dat operam rei illicitæ, & de se periculosæ, si sequatur homicidium etiam casualiter, est irregularis: irregularis pariter est qui dat operam rei licitæ, si non sufficientem adhibeat diligentiam, si ex ea negligentia sequatur homicidium casuale.

Prob. 1. Ex jure Canonico. Can. *Hi qui arbores*, dist. 50. ubi habetur, quod *si aliqua culpa vel neglectu, morientis hominis interitus cognoscitur advenisse, abjiciendi sunt a gradu, & nullatenus suscipiendi*, hi scilicet, qui fuerunt causa mortis: ergo irregularis est qui est causa culpabilis mortis, vel mutilationis.

2. Rat. Qui vacat rei illicitæ, vel qui vacans rei licitæ, non debitam adhibet diligentiam, est culpandus: ergo si ex ejus actione, vel omissione sequatur mors, vel mutilatio, meretur irregularitatem incurrere.

Confect. un. Sequentes personæ sunt irregulares. 1. Presbyter, qui disciplinæ causa percussit puerum in capite, qui post paucos dies mortuus est; quia fines disciplinæ excessit: cap. *Presbyterum* De homicidio. Presbyter, qui volens ferire quemdam de sua familia cingulo, quo cingebatur, contingit ut gladius de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus est; & puerum in dorso vulneravit, ex quo vulnere recreatus est, sed alio morbo correptus obiit: in illo dubio, an vel ex vulnere priori, vel ex morbo posteriori obierit, Sacerdos ille declaratur non debere Sacerdotio fungi, sed ex dispensatione in minoribus Ordinibus ministrare: cap. *Ad audientiam*, de homicidio; quia excessit modum in correctione, & quia non adhibuit sufficientem diligentiam. 2. Diaconus, & alii clerici, qui ludum viatorum imitati baculos projiciebant in aera, quidam Laicus cum ejusdem Diaconi baculum percussisset, quasi victor, incautus in dorsum veluti equitaturus insiluit; & falce, qua erat accinctus Diaconus, sibi vulnus inflixit, quo octo post diebus mortuus est: ille Diaconus declaratus est irregularis, vel quia vacabat rei illicitæ ludendo cum Laico, vel quia non adhibuit sufficientem diligentiam, ne alius falce, qua erat accinctus, læderetur: cap. *Continebatur*, extra. De homicidio. 3. Monachi custodientes domum jussu Abbatis, latrones, qui domum expilare volebant, ligaverunt, & dum unus e Monachis rem Abbati deferret, alter videns quod fures abire niterentur, timens ne ab illis occideretur, eos occidit: uterque Monachus irregularis est declaratus, vel quia licitæ defensionis modum excesserant, vel quia pro vitanda jactura rerum temporalium nemo debet homicidium admittere: cap. *Suscepimus*, extra. De homicidio. 4. Presbyter maleficum, qui Eucharistiam ab Ecclesia efferebat, fossorio abrepto, percussit; Parochiani maleficum insecuti sunt, & occiderunt: Presbyter declaratur irregularis; quia modum defensionis excesserat; vel quia suo exemplo Parochianos ad homicidium excitaverat: cap. *Significasti nobis*, ibidem. 5. Monachus, & Clericus, chirurgiam, urendo, vel incidendo, exercentes, irregularitatem incurrunt; sic enim habet Concilium Lateranense: *Nec illam Chirurgiæ partem Subdiaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adustionem vel incisionem inducit*. Medicinam vero exercentes non incurrunt irregularitatem, si id faciant sine ullius quæstus gratia, & sint periti in ea arte; quia vacant rei licitæ, & maxime laudandæ: nullusque est canon, qui Medicos irregulares declaret; quin immo ex concordato inter Leonem X. & Franciscum I. Medici admittuntur ad Beneficia Ecclesiastica. In universitate Parisiensi omnes Medici erant olim clerici, & continentiam profitebantur, & dispensati sunt a Papa, & eis permissum, ut tale votum non elicerent: anno 1452. Sanctissimi quoque Episcopi olim Medicinam exercebant: tales fuerunt Fulbertus Episcopus Carnotensis, Yvo Carnotensis, &c. & Baronius numerat triginta tres vel Presbyteros vel Episcopos, qui inter Sanctos sunt adscripti, licet Medicinam exercuerint: hinc patet quam longe a vero errent, qui docent Medicos ex vi suæ professionis irregulares esse. 6. Qui mandat homicidium, incurrit irregularitatem, si mandatarius personam designatam occidat, vel mutilet: immo si quis mandet aliquem verberari, licet expresse prohibeat, ne occidatur, si tamen occidatur persona designata a mandante, efficitur irregularis; quia in culpa fuit in mandato: cap. *Is qui*, de homicidio: non tamen incurrit irregularitatem, si contrarium mandet, antequam crudele mandatum impleatur, vel si pacem ineat cum eo, cujus cædem imperaverat, vel affinitatem, vel alia amicitiæ signa, sciente mandatario; quia tunc homicidium adscribitur non voluntati mandantis, sed mandatarii: cap. *Ad audientiam*, extra. de

de homicidio. 7. Clerici incumbentes venationi interdictæ clericis, v. g. venationi clamorosæ, & quæ fit cum armis, qualis est venatio aprorum, cervorum, &c. si incaute aliquem occidant, etiam si prudentem diligentiam adhibuerint, sunt irregulares; quia vacant rei illicitæ: ita Sotus lib. 5. De justitia & jure: q. 1. a. 9. 8. Qui invasorem occidunt, aut mutilant, non servando moderamen inculpatæ tutelæ, sunt irregulares: cap. *Significasti*, extra. de homicidio. 9. Qui impediunt aliquem, ne se defendat, neve fugiat, aut prohibent ne cohibeat impetum aggressoris; si lacessitus occidatur, aut mutiletur, sunt irregulares; quia vacant rei illicitæ. Cap. *Sicut dignum*, extra. de homicidio in 6.

Prop. unica. Qui dat operam rei licitæ, & prudentem adhibet diligentiam, etiamsi ex ejus actione sequatur homicidium casuale, non est irregularis: ita jus canonicum cap. *Laborem*: cap. *Dilectus*: cap. *Significasti*, extra. de homicidio, ubi dicitur, quod irregularitas non incurritur, cum extra omnem culpam contingit mors, vel mutilatio.

2. *Rat*. In memoratis casibus non solum nulla est culpa, sed etiam involuntaria omnino est occisio: ergo & mutilatio: ergo non potest incurri irregularitas ex delicto.

Confect. unic. Juxta Canonistas, sequentes personæ non incurrunt irregularitatem. 1. Presbyter, qui cum fœnum de curru deponeret, perticam, qua fœnum ligabat, projiciendo, puerum incaute occidit, diligentissime undequaque circumspiciens, ne quem læderet: hic, inquam, Presbyter eximitur ab irregularitate; quia vacabat rei licitæ, & sufficientem adhibuerat diligentiam: cap. *Ex litteris* de homicidio. 2. Monachus, qui deponens campanam de campanili, puerum oppressit per lignum, quod, invito Monacho, lapsum est a campanili; hic Monachus eximitur ab irregularitate; quia vacabat rei licitæ, & sufficientem adhibuerat diligentiam: cap. 2. Ex litteris de homicidio. 3. Clericus equitans invitus raptus ab equo, mulierem obviam occidit: hic Clericus eximitur ab irregularitate; quia vacabat rei licitæ, & sufficientem adhibuerat diligentiam: cap. *Dilectus Filius* de homicidio. 4. Pueris ludentibus, unus projecit lapidem, non animo lædendi, sed animo terrorem sociis incutiendi, quo lapide non est percussus puer, sed perterritus cadens contra alium lapidem, vulneratus est, & incuria tum Medici, tum Patris mortuus est hic puer: qui lapidem projecerat eximitur ab irregularitate; quia non dederat causam homicidii: cap. *Exhibita* de homicidio. 5. Consanguinei alicujus Clerici occiderunt Abbatem, qui Clericum beneficio spoliaverat, occiderunt, inquam, repugnante clerico: clericus eximitur ab irregularitate; quia non concurrit ad homicidium: cap. *Petrus Diaconus* de homicidio. 6. Sacerdote pulsante campanam, ut populum advocaret, cadens tintinnabulum, Clericum oppressit: hic Sacerdos eximitur ab irregularitate; quia vacabat rei licitæ, & sufficientem adhibuerat diligentiam: cap. *Quidam* de homicidio. 7. Qui aliter mortem evadere non valens, invasorem occidit, aut mutilat, liber est ab irregularitate: clementina 1. *Si furiosus*, de homicid. Contrarium docuit D. Th. sed loquebatur juxta jus, quod ævo suo vigebat. 8. Qui occidit alium cum moderamine inculpatæ tutelæ, ad defendendam vitam Patris, non incidit in irregularitatem, ut liquet ex interpretatione Tridentini, a Congregatione Cardinalium edita. 9 Qui bona fide porrigit aliquid infirmo, v. g. cibum, vel potum, vel ægrum commovet, de lecto in lectum transfert, aut aliud circa illum operatur, ex quo mors vel ejus acceleratio sequatur, non fit irregularis, nisi tanta intervenerit negligentia, ut prudentum judicio censeretur occisio, atque ideo mortalis temeritas; quia illi vacant rei licitæ, & sufficientem adhibent diligentiam: ita Sotus *De justitia & jure*, Lib. 5. quæst. 1. art. 9.

ARTICULUS IV.

De mediis, quibus tollitur irregularitas.

PRop. 1. Irregularitas jure divino, nullatenus tolli potest auctoritate Ecclesiæ; quia sicuti Deus illam legem statuit, ita solus Deus potest ab illa lege dispensare. Et proinde irregularitas, quæ provenit ex defectu sexus masculini, ex defectu Baptismatis non suscepti, non potest tolli ab Ecclesia.

Prop 2. Irregularitas quæcumque ex Ecclesiastico jure proveniens potest tolli ab Ecclesia, & ab eo, qui vicem ejus gerit, v. g. a Concilio OEcumenico, vel a Papa; quia sicuti Ecclesia legem illam condidit, ita sola Ecclesia potest ab illa dispensare. Et proinde irregularitas quælibet procedens ex defectu, vel ex delicto, potest tolli ab Ecclesia, a Papa, vel a Concilio.

Prop. 3. Irregularitas ex jure Ecclesiastico proveniens potest tolli ab Episcopo, si proveniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum; minime vero si proveniat ex defectu, vel ex homicidio directe, & in se

voli-

volito: ita Trident. sess. 24. de reform. cap. 6. Et ita irregularitas proveniens ex defectu animæ, ex defectu corporis, natalium, ætatis, lenitatis, bonæ famæ, libertatis, non potest tolli ab Episcopo. Irregularitas proveniens ex homicidio voluntario, etiam occulto, non potest tolli ab Episcopo. Irregularitas ex quocumque crimine publico, ad forum contentiosum deducto, non potest tolli ab Episcopo. Irregularitas ex homicidio casuali potest tolli ab Episcopo, si homicidium sit occultum, & non deductum ad forum contentiosum; immo potest tolli a Sacerdote delegato ab Episcopo: ita Dominus de Sainte Beuve 3. part. pag. 255. Et ideo hæc exceptio Trid. *Episcopis tantum, & non eorum Vicariis sit permissum* absolvere in hæresis crimine &c. locum non habet in Gallia, ubi Vicarii Generales, immo delegati a Vicariis Generalibus absolvunt ab hæresi, & ab his, a quibus absolvunt Episcopi. Irregularitas proveniens ex quocumque delicto, occulto, & diverso ab homicidio, modo res non sit deducta ad forum contentiosum, potest tolli ab Episcopo. Episcopus potest in irregularitatibus, quæ egent dispensatione Papæ, permittere, si ita exigat necessitas & bonum Ecclesiæ cui ministrat, Episcopus potest, inquam, permittere Parocho Sacerdoti irregulari exercere suas functiones Ecclesiasticas; quia pœnæ debent esse in ædificationem Ecclesiæ: tenetur tamen Parochus dispensationem a supremo Pontifice postulare. Ita Dominus de Sainte Beuve.

Prop. 4 Irregularitas ex defectu natalium tollitur multis modis. 1. Per matrimonium subsequens inter eorum parentes, modo illi parentes tempore conceptionis valide potuerint contrahere. 2. Per Professionem in Religione approbata: ita Lateranense II. Canone 21. Religiosus tamen, irregularis ex defectu natalium, non habet ex vi suæ Professionis, quod possit sine nova dispensatione promoveri ad Episcopatum, & ad Regulares Prælaturas, v.g. ad Abbatiam, ad Prioratum, &c. ut constat ex cap. *Ut filii*, extra. de filiis Presbyterorum non ordinandis. 3. Ex dispensatione Episcopi, qui filios illegitime natos potest reddere habiles ad minores Ordines, minime ad majores; ad exigua beneficia, minime vero ad Canonicatum, & ad dignitates Ecclesiæ Cathedralis, & ad Beneficia, curam animarum habentia. Is usus viget in Gallia, & explicatur cap. 1. De filiis Presbyterorum in 6. 4. Ex dispensatione Romani Pontificis, qui tamen non dispensat, ut Filii Presbyterorum recipiant beneficia Patrum suorum, quovis titulo, etiam titulo commendæ. Ita Trident. sess. 25. cap. 15. De reformat.

ARTICULUS V.

De depositione.

Depositio est pœna Ecclesiastica, qua Clericus in perpetuum privatur omni beneficio, officioque clericali, sine spe restitutionis, retento tamen Privilegio fori & canonis. Et proinde Clericus depositus privatur omni officio & exercitio sui Ordinis, & omni beneficio; gaudet tamen privilegio, quo redditur immunis a percussione, sub pœna excommunicationis latæ a Canone, *Si quis, suadente diabolo &c.* & redditur immunis a Tribunali sæculari.

ARTICULUS VI.

De degradatione.

Degradatio est pœna Ecclesiastica, qua Clericus, depositus solemniter, privatur omni gradu Clericali, omni officio & beneficio, & exuitur quibuscumque privilegiis, & insignibus Clericorum: hæc degradatio fit cum quadam solemnitate: clericus degradandus sistitur coram Episcopo, indutus omnibus insignibus Clericorum, & eisdem sacris vestibus exuitur, & indignus omni gradu, & clericali honore declaratur. Ritus ad hanc cæremoniam requisiti describuntur in Trident. sess. 13. c. 4. de reformat.

ARTICULUS VII.

De cessatione a Divinis.

PRop. *unica*. Cessatio a Divinis est legitima desistentia ab Officiis divinis, & ab administratione Sacramentorum, ut hac Divinorum cessatione appareat quantum doleat Ecclesia ob injuriam suo sponso, Christo scilicet, illatam.

Prob. 1. ex Jure Can. cap. *Non est vobis*, de sponsal. ubi Alexander III. loquens de Provincia subjecta interdicto, vel cessationi a Divinis, hæc habet: *Nulla divina officia, præter baptismum parvulorum, & pœnitentias morientium celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari*: ergo in interdicto, & cessatione a Divinis, cessant omnia divina Officia.

2. *Rat.* Ecclesia non potest armis propulsare injuriam sibi illatam: ergo potest uti cessa-

cessatione a Divinis, ut ea privatione sentiat populus, quam amarum sit a Deo recedere, & contra Ecclesiæ præcepta rebellare; sed quia per cessationem a divinis posset populus sensim ad irreligionem deflectere, ideo ea pœna raro utendum est.

Consectaria.

In quibus casibus cessandum sit a Divinis.

Consect. 1. Toties cessandum est a Divinis in aliqua Ecclesia, quoties polluitur; quia indecens est divina Officia in Ecclesia polluta celebrari: Ecclesia autem polluitur in sequentibus casibus.

1. Per injuriosam sanguinis effusionem, mortaliter culpabilem: cap. *Proposuisti* De consecratione.

2. Per notoriam humani seminis effusionem intra Ecclesiam, sive fiat per voluntariam pollutionem, sive per copulam conjugalem: cap. *Si Ecclesia*, eod. tit.

3. Per sepulturam hominis excommunicati denunciati, vel infidelis, vel infantis non baptizati: cap. *Consuluisti*, eod. tit.

CAPUT UNICUM.

De beneficiis Ecclesiasticis.

TRACTATUS TERTIUS.

In quo explicantur singula, quæ ad Beneficia Ecclesiastica pertinere possunt.

ARTICULUS I.

Quid & quotuplex sit Beneficium Ecclesiasticum.

§. I.

Definitur Beneficium.

Beneficium est potestas spiritualis, quam habet Clericus exercendi ministerium aliquod Ecclesiasticum, cui, auctoritate Ecclesiastica, annexum est jus perpetuum percipiendi fructus aliquos ex bonis Ecclesiæ.

1. Dicitur, quod *Beneficium est potestas spiritualis*; quia id, quod primo debet concipi in Beneficio, est potestas spiritualis exercendi sacrum aliquod ministerium; quia ex Trident. sess. 21. c. 3. De reform. *Beneficia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia subeunda sunt constituta*. Ideo Beneficium per se primo est potestas spiritualis.

2. Dicitur *potestas spiritualis, quam habet Clericus*; quia potestas illa, utpote spiritualis, non potest conferri nisi homini per clericatum consecrato; & ita nemo potest recipere Beneficium, nisi sit saltem clericali tonsura initiatus.

3. Dicitur *potestas exercendi ministerium aliquod Ecclesiasticum*, v. gr. potestas recitandi Officium publice, aut Ecclesiæ nomine, celebrandi Missam, &c. Ita Concilium Mediolanense I. præcipit Episcopo, *ut quibuscumque Beneficiis pro fructuum ratione munera imponat*. Part. 2. tit. 26.

4. Additur, *cui annexum est jus perpetuum percipiendi redditus temporales*; quia Divini juris est, ut qui servit Altari, de Altari vivat. Concil. Coloniense anno 1545. tit. 19.

Jus illud debet esse perpetuum; quia pensiones ad certum tempus concessæ, quæ pensionarii morte extinguuntur, non sunt beneficium.

Jus illud debet esse auctoritate Episcopi constitutum; unde capellaniæ, quas obitus vocant, non sunt beneficia.

§. II.

Dividitur Beneficium.

Beneficium aliud est regulare, aliud sæculare.

Beneficium regulare est illud, quod confertur clerico regulari, idest illi, qui vel emisit professionem in Religione approbata, vel saltem Novitiatum ingressus est.

Beneficium sæculare est illud quod confertur clerico sæculari, idest clerico, qui nec emisit professionem in Religione approbata, nec Novitiatum ingressus est.

Beneficium aliud est habens curam animarum, aliud non habens curam animarum.

Beneficium habens curam animarum est illud, cui ex Officio adjuncta est animarum cura: talis est, v.g. Episcopatus, Decanatus, Parochia, Abbatia, Prioratus, ubi sunt regulares.

Beneficium non habens curam animarum est illud, cui ex Officio non annexa est animarum cura: talis est v. g. Canonicatus, Præbenda, Prioratus simplex.

Beneficium aliud est habens jurisdictionem contentiosam, aliud non habens jurisdictionem contentiosam.

Beneficium habens jurisdictionem contentiosam est illud, cui annexum est jus correctionis, ut Archidiaconatus.

Beneficium non habens jurisdictionem contentiosam est illud, cui annexa est aliqua præemi-

eminentia sine jure correctionis: talis est, v. g. Præcentoria, Sacristia.

Beneficium aliud est in titulum, aliud in commendam.

Beneficium in titulum est illud quod datur ei Clerico, cui ex natura beneficii debet dari: ut beneficium sæculare sæculari, regulare regulari.

Beneficium in commendam est illud, quod jure novo datur Clerico, cui ex natura beneficii non debet dari; v. g. beneficium regulare datur sæculari.

Demum a concordati tempore aliud est beneficium *Consistoriale*; aliud non *Consistoriale*. Beneficium *Consistoriale* est illud, quod post Regis nominationem, confertur in consistorio Romano: tales sunt Episcopatus, & Abbatiæ. Beneficium non *Consistoriale* est illud, quod confertur extra consistorium Romanum a quocumque legitimo Collatore.

Quot modis conferatur Beneficium.

Beneficium confertur tribus modis. 1. Per collationem. 2. Per præsentationem. 3. Per electionem.

Electio, est alicujus personæ idoneæ ad dignitatem, vel ad fraternam societatem, servata forma canonice facta, vocatio: talis est v. g. electio Episcopi facta a Capitulo, Abbatis facta a Monachis, &c.

Præsentatio est legitima exhibito Clerici ad Beneficium, facta ab eo, qui jus habet præsentationis: talis est nominatio facta a Principe, ab Universitate pro Prælatura vacante.

Collatio est libera attributio Beneficii, non dependentis a jure Patronatus: talis est v. g. collatio Parochiæ facta ab Episcopo, collatio Præbendæ facta a Capitulo, &c.

Jus autem Patronatus est potestas præsentandi Clericum Episcopo, vel Capitulo, a quo Episcopo vel Capitulo Clericus præsentatus institutionem accipit. Patronatus dicitur Laicalis, quando est fundatus a Laico .... dicitur Ecclesiasticus, quando est fundatus a Clerico.

Vide Constitutionem XIV. *ad calcem hujus Tomi.*

ARTICULUS II.

De Dotibus requisitis in Clerico, vel Monacho, ut licite & valide possit Beneficium recipere.

Aliæ sunt Dotes, quæ requiruntur coram Deo, ut receptio Beneficii sit licita: aliæ sunt Dotes, quæ requiruntur & coram Deo, & coram hominibus, ut receptio Beneficii sit licita, & non irrita.

§. I.

De Dotibus requisitis coram Deo.

Prop. prima & fundamentalis. Clericus vel sæcularis, vel regularis, non potest citra peccatum gravissimum suscipere Beneficium, si ad illud Officium non sit divinitus vocatus.

Prob. 1. Scriptura. *Nec quisquam sumit sibi honorem, nisi qui vocatur a Deo tamquam Aaron:* ad Hebræos 5. ergo sicut Aaron a Deo vocatus fuit, ita vocetur a Deo necessum est qui aliquod Beneficium suscipit.

2. Ex Concilio Triden. *Cum nullus debeat*, inquit, *ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis:* ergo neque ad Beneficia assumi. §. 15. cap. 26.

3. *Rat.* Vocatio est origo gratiæ necessariæ ad exercendum munus Ecclesiasticum; uti enim Deus in ordine naturali aptat causas naturales, eisque virtutem administrat; ita in ordine supernaturali dat Christianis, quos vocat ad statum Ecclesiasticum, gratias ad illum statum necessarias: ergo nullus debet Beneficium aliquod Ecclesiasticum suscipere, nisi vocatus a Deo. Vide quæ de vocatione dicemus ubi de statibus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Tuta conscientia recipere Beneficia non possunt qui ad Beneficia sese intrudunt seditione & ambitione; quia non sunt vocati a Deo: Can. *Principatus* causa 1. q. 1. *Principatus, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus, atque actibus non offendit, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo: & difficile est, bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio.*

Consect. 2. Tuta conscientia recipere Beneficia non possunt qui ea optaverunt solo honoris & redditnum temporalium intuitu; quia non sunt a Deo vocati. Non enim Petro dictum est: *Mulge, aut tonde oves*, sed *pasce*, exemplo conversationis, verbo prædicationis, & fructu orationis. *Optandum est*, inquit Trident. §. 25. c. 1. *ut ii, qui Episcopatus Ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes, agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant.*

Consect. 3. Tuta conscientia accipere Beneficium

ficium quodcumque nequeunt qui non habent voluntatem, saltem conditionatam, si Deus ita approbet, perseverandi in statu Clericali; quia alias accipiunt Beneficium, non ut Deo, sed ut suæ utilitati serviant. Cap. *Commissa* De electione in 6. ubi sic habetur: *Ceterum si promoveri ad Sacerdotium non intendens, Parœcialem receperis Ecclesiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus (nisi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuum eorumdem, cum eos receperis fraudulenter.*

Consect. 4. Tuta conscientia recipere Beneficia nequeunt qui mediis quibuscumque ab Ecclesia prohibitis in Beneficia sese intrudunt, quia non sunt vocati a Deo: *Beneficium* quippe *Ecclesiasticum non potest licite sine institutione Canonica obtineri*. Reg. 1. De Regulis juris in 6.

Prop. 2. sequens ex priori. Clericus, sive sæcularis, sive regularis, non potest citra peccatum recipere Beneficium Ecclesiasticum, si sit corruptis moribus, etiamsi corrupti illi mores non palam, & publice appareant.

Prob. 1. Scriptura. 1. Ad Timoth. 3. v. 7. *Oportet autem illum*, idest Episcopum, *& testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt:* ergo requiritur, ut clericus sit probatæ vitæ coram hominibus; ergo & requiritur, quod sit probatæ vitæ coram Deo.

2. Ex jure Canonico. *Præsenti Decreto statuimus, ut nullus ad regimen Parœcialis Ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus moribus, scientia, & ætate*: cap. *Licet Canon* De electione in 6. Et quamvis Canon loquatur expresse de Ecclesia Parœciali, mens tamen Ecclesiæ est, ut clericus ad nullum Beneficium assumatur, nisi sit scientia idoneus, vita laudabilis, & conversatione honestus: ut docet Clemen. *Cum ei, quem*. Tit. 3. De Concessione Præbendæ.

3. *Rat.* Quia ex eo quod Clerici corruptis moribus ad Beneficia promoveantur, multa sequuntur damna. 1. Sequitur, ut plurimum, æterna damnatio Beneficiatorum; quia intrudunt se ad Beneficia, quibus divinitus non destinantur: & contingit illud Jerem. 23. v. 21. *Non mittebam prophetas, & ipsi currebant*. 2. Sequitur damnatio fidelium, qui ipsis committuntur; quia clerici illi ingrediuntur ovile, non ut pastores, sed ut fures, & latrones. 3. Sequitur maximum damnum toti Ecclesiæ; maxima enim perversitas est in Republica, dum per pessimos rectores gubernatur. 4. Sequitur quod Clericus contemnitur, fideles non instruuntur, & demum contingit malum illud prædictum a Propheta: *Sicut populus, sic Sacerdos*. Isai. 24. v. 2.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant graviter, qui conferunt Beneficia his, quos sciunt esse corruptis moribus; quia cooperantur peccato, quod committitur ab his, qui ea recipiunt.

Consect. 2. Peccant graviter parentes, qui videntes filios pravis esse moribus, nihilominus curant, vel permittunt eis conferri Beneficia.

§. II.

De dotibus requisitis & coram Deo, & coram hominibus ad suscipienda Beneficia.

PRop. 3. illata ex priori. Clericus, sive sæcularis, sive regularis, non potest citra peccatum suscipere beneficium Ecclesiasticum, si non habeat bonos mores, scientiam, & ætatem competentem: & si ignorantia ejus, vita corrupta, & ætas inferior probari possint in foro contentioso, Clericus privari potest beneficio.

Probatur iisdem rationibus, quibus superior conclusio.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De moribus*. Citra dispensationem nulla est collatio beneficii, facta excommunicato, deposito, interdicto; quia censetur Clericus ille corruptis esse moribus.

Consect. 2. *De Scientia*. 1. Beneficium simplex non potest suscipere valide is, qui nescit legere, & Grammaticæ Latinæ rudimenta non potest addiscere; quia hæc scientia requiritur ad tonsuram suscipiendam: ex Trid. S. 23. cap. 4. *Prima tonsura non initientur... qui fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & scribere nesciant:* & proinde ad beneficium quodlibet sunt inepti qui sunt Latinæ Linguæ omnino rudes 2. Beneficium habens curam animarum, nemo potest suscipere, nisi sciat casus conscientiæ: can. *Nulli Sacerdotum*: Dist. 38. Nulli Sacerdoti liceat sacros Canones ignorare. 3. Beneficium Parœciale in oppidis muratis, aut quamlibet dignitatem, etiam primam Collegialem, nemo potest suscipere, nisi sit graduatus, vel artium Magister, aut per tres annos vel Theologiæ, vel juri Canonico studuerit, gradumque aliquem in ea facultate consecutus sit: Concordatum titulo de collationibus, & edictum Henrici II. 4. Beneficium Episcopale non potest suscipere nisi qui legerit attente & non obiter sacros Canones & Divinam Scripturam: *Substantia enim summi Sacerdotii nostri*

stri sunt eloquia divinitus tradita: Can. *Omnes Psallentes* dist. 30. 5. Beneficium quodcumque, cui annexa est cura animarum, nemo potest suscipere, nisi sciat idioma populorum, quos debet instruere; ita habet Regula 21. Cancellariæ Romanæ recepta in Gallia. 6. Ille, qui falso titulo est graduatus, non potest suscipere, vel retinere beneficium, ad quod requiritur ex lege Ecclesiastica gradus in aliqua universitate; quia lex concordati, ut pote justa, observanda est: sed titulus ille falsus, est titulus nullus. 7. Ille, qui peregit cursum studiorum, & tamen non assecutus est scientiam congruentem gradibus, quos recipit, aut Ecclesiasticis muneribus utilem, non potest suscipere, vel retinere beneficia illa, quæ ex præcepto Ecclesiastico scientiam exigunt; quia non habet scientiam competentem. *Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.* De Reg. juris in 6. Reg. 88

Confect. 3. *De ætate.* Beneficium non potest recipere qui non habet ætatem ad hoc competentem. Pro beneficio simplici requiritur annus decimus quartus, in Gallia tamen ex consuetudine sufficit annus decimus pro beneficiis Collegiatis.

Pro beneficio, quod exigit Subdiaconatum, requiritur annus vigesimus primus. Pro beneficio, quod requirit Diaconatum, requiritur vigesimus secundus. Pro eo, quod requirit Sacerdotium, requiritur annus vigesimus quartus completus: ita Trid. *Nullus in posterum ad Subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur.* §. 23. cap. 12. ubi Concilium expresse loquens de ætate requisita ad Ordines, implicite loquitur de ætate requisita ad beneficium, requirens talem, vel talem Ordinem.

ARTICULUS III.

Quot modis Beneficium amittatur.

§. I.

Quo pacto citra crimen Beneficium amittatur.

Beneficium citra crimen amittitur. 1. Defectu natalium: natus enim ex illegitimo matrimonio est incapax beneficii, si litteras a Principe & dispensationem non habeat: & dispensatus circa beneficia simplicia, non dispensatur circa beneficia habentia vel curam animarum, vel dignitatem annexam. 2. Defectu ætatis: qui enim non habet ætatem competentem, non potest suscipere beneficium, ætatem superiorem requirens; & si illud suscipiat, statim potest illo privari. 3. Defectu cœlibatus: qui enim matrimonium init, hoc ipso singula beneficia amittit. 4. Defectu dotium: qui enim non eas habet dotes, quas jura requirunt, vel quas fundatores Beneficiorum exigunt, meretur Beneficio privari; si enim civili munere privandus sit qui eo est indignus, a fortiori Beneficio Ecclesiastico privari debet qui eo indignus est. 5. Defectu lenitatis: qui enim artem militarem exercet, hoc ipso beneficium amittit.

§. II.

Quæ crimina privent Clericum suo beneficio.

Beneficia amittuntur criminibus, quæ hic subjiciuntur.

1. Hæresis: Can. *Ad abolendam* De hæreticis. 2. Simonia realis & confidentialis: extravag. *Cum detestabile* De Simonia. 3. Falsificatio litterarum Apostolic. cap. *Ad falsariorum* De crimine falsi. 4. Homicidium Clerici, percussio Cardinalis, incarceratio Beneficiati; tum quia hæc crimina merentur excommunicationem; tum quia specialem hanc pœnam meretur, ut qui ea commiserit, Beneficiis suis privetur: ut habet Felinus, super cap. *Inquisitionis* De pœnis: & Clemen. *Multorum* De pœnis. 5. Sodomia: cap. *Clerici* De excessib. Prælat. 6. Excommunicatio manifesta; collator enim excommunicatus non potest eam jurisdictionem exercere, quæ requiritur, ut Beneficium conferat: & suscipiens Beneficium, hoc ipso quod est excommunicatus, indignus est qui illud recipiat. 7. Concubinatus publicus: Concord. De publicis concub. 8. Perjurium: cap. *Querelam* De jure jurand. 9. Sortilegium: cap De sortilegiis. 10. Absentia ultra sex menses a loco Beneficii, quando Beneficium requirit residentiam. 11. Ignorantia, scandalum, pravi mores, &c. Trident. sess. 7. cap. 17. & sess. 25. cap. 9.

§. III.

Quo pacto aliquis suum Beneficium resignare possit.

Resignatio est spontanea proprii Beneficii dimissio, facta coram legitimo Superiore eam acceptante.

1. Dicitur *Spontanea Dimissio*; quia si cessio fieret violenter, dolose, aut fraudulenter, nulla

nulla esset: ita cap. *Super hoc* de renunciatione: *Supervacuum esse non credimus, causam resignationis diligenter inquiri; quam si forte probabilem, idest non vi, nec metu, nec oppressione, nec interventu pecuniæ, nec promissione extortam judex invenerit ... admittere non postponat*. 2. Dicitur *Beneficii proprii*; quia non potest resignari Beneficium alienum. 3. *Coram legitimo Superiore*; quia resignatio non potest fieri reluctante Superiore: ita cap. *Admonet* de renunciatione; renunciatio enim est juris proprii spontanea refutatio, quæ fieri debet in manibus ejus, a quo habetur institutio & confirmatio.

Resignatio est duplex: pura, & conditionata.

Resignatio pura est ea, quæ fit sine conditione & pacto, coram Ordinario qui Beneficium potest conferre, cui voluerit. Resignatio conditionata, seu in favorem, est illa quæ fit cum aliqua conditione & pacto apposito coram summo Pontifice, qui Beneficium non potest nisi certæ personæ conferre. Resignatio conditionata, seu in favorem, est duplex: simplex, & qualificata. Resignatio in favorem simplex est ea, quæ fit absque reservatione. Resignatio conditionata qualificata est ea, quæ fit cum aliqua reservatione, v. g. quando resignans reservat sibi jus regressus, & hæc dicitur causa mortis; vel ea, quæ sibi reservat jus pensionis.

Prop. prima & fundamentalis. Beneficiarius non potest cedere suo Beneficio nisi ob causas canonicas, & cum renunciatur Beneficio, id debet fieri juxta Canones Ecclesiæ.

Prob. 1. Scriptura. Textus sacer illud insinuat; exhibet enim Christum & Apostolos, qui sunt exemplar omnium, qui habent Beneficia in Ecclesia. Christus autem & Apostoli, non ad tempus, sed ad ultimum usque vitæ articulum Ecclesiæ servierunt: ergo & idem præstare debent beneficiati: ergo non possunt Beneficio cedere, nisi justa de causa.

2. Jure Canonico: cap. *Nisi cum per idem* de renunciatione. Probatur ibi, quod Beneficiarius non debeat sine causa suo Beneficio cedere.

3. *Rat.* Beneficium non est sicuti hæreditas, quæ pro arbitrio retineri, vel abjici possit; sed est instar Ministerii a Deo commissi, cui homo non potest sine legitima dispensatione renunciare; vel est instar matrimonii spiritualis, quod init Clericus cum Ecclesia, quodque solvi non potest, nisi gravibus de causis, quas Canonistæ istis carminibus comprehendunt.

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans scandala cedere possunt.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Beneficiarius potest suo cedere Beneficio, si aliqua ex causis subsequentibus interveniat.

1 Infirmitas corporalis, impediens ne Clericus possit servire Ecclesiæ. 2. Defectus scientiæ competentis, necessariæ ad exercenda munia Beneficii. 3. Malitia plebis, injuste etiam Beneficiarium odio habentis. 4. Scandalum, quod aliter sedari non potest, quam per cessionem Beneficii; quia in illis casibus aut Beneficiarius non exhibet ministerium Ecclesiæ, aut si exhibeat, non cedit in bonum eorum, propter quos impendendum est illud ministerium.

Consect. 2. Peccant qui renunciant Beneficio ad vitandum laborem, & vitam in otio transigendam; debent enim recolere exemplum D. Martini dicentis: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem*. Quod autem resignatio non debeat fieri nisi juxta Canones, clarius patet, quam probatione egeat.

Prop. 2. Resignatio in favorem, per quam resignans designat suum successorem, est illicita & simoniaca simonia Ecclesiastica.

Prob. 1. Jure Canonico: Can. *Plerique Sacerdotes*, causa 8. q. 1. & can. *Apostolica* ibidem. Prohibetur enim ibi Sacerdotibus successores sibi designare: ergo talis designatio est simoniaca simonia Ecclesiastica.

2. *Rat.* Hæc resignatio in favorem coarctat Ordinarii collatoris libertatem in spiritualibus, pactionem & conventionem introducit, & quasi hæreditariam quamdam successionem: ergo merito ab Ecclesia prohibita est tamquam simoniaca.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Resignatio in favorem facta in manibus cujuscumque collatoris, excepto summo Pontifice, est nulla & illicita; quia solus Papa potest dispensare in simonia Ecclesiastica. Constitutione 58. Pii V. quæ incipit: *Quanta Ecclesia*. Idem potest Rex jure regaliæ, quod haud dubie habet ex concessione Papæ.

Consect. 2. Resignatio Beneficii, facta in manus Ordinarii collatoris, cum pacto expresso vel tacito, ut illud conferat certæ cuidam personæ, ab ipso resignante designatæ, est illicita & simoniaca; quia ita docet can. *Quam piæ mentis*, causa 1. quæst. 2. ubi omnis pactio, omnis conventio prohibetur in Ec-

Beneficii renunciatione & collatione. Attamen post factam resignationem, licitum est resignanti manifestare collatori personam idoneam ad Beneficium; quippe preces illæ, utpote præcise manifestantes meritum personæ, non sunt illicitæ, nec censentur cogere collatorem, nec impedire, ne libere digniori conferat.

Consect. 3. Ut plurimum resignatio cum expressa, vel tacita conditione regressus, est illicita: ita Trident. sess. 25. cap. 7. *Nemini in posterum accessus, aut regressus, etiam de consensu, ad Beneficium Ecclesiasticum cujuscumque qualitatis concedatur.* In *Gallia* tamen ex usu permittitur *regressus* in tribus casibus. 1. Si resignatarius illud idem Beneficium sponte & ultro resignanti offerat, & Episcopus judicet regressum ad majorem Dei gloriam conducere, modo tamen in ipsa resignatione nulla interveniat pactio de hujusmodi retrocessione. 2. Si resignans in manus Episcopi, mortis causa, Beneficium remiserit: ita edictum Ludovici XIII. 1638. art. 20. 3. In permutationibus si contingat unum ex compermutatis Beneficiis evinci: cap. *Si Beneficia* De Præbendis in 6.

Prop. 3. Resignatio in favorem maximam habet cum donatione affinitatem, ideo iisdem conditionibus constare debet quibus coalescit donatio.

Prob. rat. Juxta præsentem Ecclesiæ praxim, & communem modernorum Canonistarum doctrinam, Beneficium dat Beneficiario jus percipiendi redditus, quibus nutriri potest: ergo æquum est, ut renunciatio Beneficii facta per resignationem in favorem, fiat ad instar donationis, qua quis donat quod suum est: & ita quod resignatio in favorem iisdem muniatur conditionibus, quibus munitur donatio.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *in quo explicatur, quæ personæ resignare valeant.* Hi solum possunt resignare, qui actu habent Beneficium, vel proximum jus ad Beneficium: sicuti hi solum possunt donare, qui vel actu rem dandam possident, vel ad eam jus proximum habent; quia quilibet potest transferre in alium jus quod habet.

I. Qui hic subjiciuntur possunt resignare.

Primo, qui actu inierunt validam possessionem Beneficii, qui actu Beneficium illud possident. 2. Qui signaturam pro aliquo Beneficio acceperunt, etsi possessionem nondum inierint, nec examen subierint, nec professionem fidei fecerint, quippe per signaturam, & per verba ista, *fiat ut petitur*, perficitur gratia, conferens Beneficium, inquit Ranchinus part. 4. Conclu. 29. Sic e contra, qui hic subjiciuntur non possunt resignare, eo quod nemo transferre possit in alium jus, quod non habet. 1. Indultarii, Graduati, Mandatarii Apostolici; quippe ex vi indulti, ex vi gradus, ex vi mandati, non habetur quoad Beneficia jus in re, sed solum jus ad rem. 2. Ille, qui impetraturus est Beneficium ab Ordinario, etiam post examen, post verbalem collatoris approbationem, si litteras provisorias actu non obtinuerit; quippe ex vi approbationis verbalis, ex vi examinis, non habet jus in re quoad Beneficia, ut docet Boerius decis. 300.

II. Hi soli possessores Beneficii possunt resignare, qui criminibus non sunt impediti; minime vero hi possessores, qui certis criminibus indigni facti sunt, ut possint valide resignare: sicuti enim reis quorumdam criminum licentia donandi admittitur; ita & facultas resignandi Beneficia.

Sic rei criminum, qui hic subjiciuntur, modo illa crimina vel ante resignationem, vel post resignationem juridice probentur, resignare non possunt. 1. Rei criminis læsæ majestatis in primo & secundo capite. Rei assassinii, rei sodomiæ: ita Mornacius ad legem 6. Dig. *De his qui notantur infamia*; tanta enim est illorum criminum atrocitas, ut etiam ante Sententiam reos reddat indignos ad resignandum. Sic e contra rei, qui hic subjiciuntur, possunt secundum jura resignare ante sententiam, immo post latam sententiam, si ab ea appellaverint, sicuti reis, pendente appellatione, jura permittunt Testamentum condere: l. *Qui a latronibus* ff. De Testamentis. Tales sunt rei cujuscumque criminis etiam capitalis, v.g. homicidii extra assassinium, furti, &c. modo non sint de genere criminum supradictorum.

Qui actu possident Beneficium, vel jus in re habent ad Beneficium, possunt resignare vel per se, vel per procuratorem, modo dent mandatum speciale; sicuti quilibet donare potest, vel per se, vel per procuratorem ea, quæ vel actu possidet, vel circa quæ jus habet in re ad possidendum.

Consect. 2. *in quo explicatur quæ libertas requiratur in resignante.* Resignatio in favorem ita debet esse libera, & non coacta, ut illicita sit & nulla, si coactio, dolus, metusve injuste incussus, interveniant: sicuti donatio est nulla, quando vis, dolus, metusve injuste incussus, interveniunt; & ita resignatio est nul-

la in sequentibus casibus. 1. Omnis resignatio vi, dolo, metuve injusto extorta, est nulla, cap. *Super hoc* De renunciatione. Tunc autem resignans potest obtinere regressum, modo probet coactionem; sicuti post donationem extortam potest obtineri bonorum datorum possessio, modo probetur coactio. 2. Resignatio facta a minore viginti quinque annis, non est quidem invalida, sed cassa fiet per restitutionem in integrum, si resignans velit resilire: ita Rebuffus titul. qui sic incipit: *Ratione personae & rei vitiatur resignatio*; tunc enim praesumitur minorem deceptum fuisse. Immo parentes & tutores minoris possunt petere pro minore restitutionem in integrum. 3. Resignatio facta per procuratorem est nulla, si procuratio non sit specialis, si non sit facta coram Notario, si procurator terminos mandati tantisper excedat, si revocata fuerit, si intra annum non fuerit mandata executioni, etenim si aliquis ex praedictis defectibus interveniat, mandatum vel censetur involuntarium, vel est contra formam constitutionis Henrici II. & proinde nulla est resignatio vi illius mandati facta; sicuti donatio, facta per procuratorem, est nulla, quando censetur involuntaria, vel quando est contra formam juris. 4. Resignatio in favorem, facta in manibus Papae, vel in manibus Regis, in tempore regaliae, cum istis clausulis, *non aliter, non alias, non alio modo*, non valet, nisi acceptetur juxta terminos in resignatione praescriptos: sicut enim donatio conditionalis non censetur completa, si non observentur conditiones praefixae; ita nec resignatio in favorem, si sit conditionalis. Jus enim gentium non permittit quemquam contra propriam voluntatem sine causa bonis suis expoliari: & ita si resignans in favorem, resignet Petro, Papa, vel Rex non possunt Beneficium conferre Paulo. Si resignans reservet sibi pensionem, & Papa nolit admittere illam pensionem, resignatio illa est nulla, & Beneficium quasi non dimissum censendum est: atque ideo si resignans moriatur, Beneficium vacat per obitum; si resignans superstit resignationi, retinendus est in possessione Beneficii, vel in eam restituendus est. Item si Beneficium resignetur causa permutationis, & haec permutatio non admittatur vel a Papa, vel ab Episcopo, vel ab eo, in cujus manibus fit permutatio, quilibet ex compermutantibus manet pacificus sui Beneficii possessor; quia cum haec dimissio sit conditionata, censetur nulla, non admissis conditionibus, sub quibus facta est: clem. unica De rerum permutatione. Bona quippe fides non patitur, ut quis sine culpa rebus suis spolietur, & *quod nostrum est, sine facto nostro ad aliud transferri non potest*. L. *Id, quod nostrum est*. ff. De regulis juris.

Demum, ut completum censeatur Testamentum, haeres debet adire haereditatem: ita, ut completa censeatur resignatio, resignatarius debet adire possessionem Beneficii sibi resignati; potest autem per triennium differre hujus beneficii aditionem; si ultra triennium differat, & resignans Beneficium a se dimissum possideat, in vi triennalis possessionis pacificae: Beneficium remanet in possessione resignantis. Si autem ante sex menses elapsos a resignatione, resignatarius ineat possessionem Beneficii sibi resignati, valida erit aditio, sive ante mortem, sive post mortem resignantis possessionem ineat. Si vero ultra sex menses possessionem distulerit, eamque non inierit biduo integro ante insinuationem & ante mortem resignantis, nulla erit inita possessio, & Beneficium per obitum vacasse censebitur.

Consect. 3. Ea resignatio est invalida & illicita, in qua non observantur regulae Cancellariae, in Gallia communiter receptae; sicut donatio est nulla, quae non fit juxta regulas & leges in regno vigentes. Tres autem sunt regulae Cancellariae, in Gallia receptae, scilicet, 1. Regula *De infirmis*. 2. Regula *De publicandis resignationibus*. 3. Regula *De verisimili notitia*.

Sic ea resignatio est illicita, & nulla, in qua non observatur regula *De infirmis*, qua determinatur, quod si resignans non vivat viginti saltem diebus post resignationem factam, Beneficium censebitur vacare per mortem. Et ut ea regula exacte observetur, sub gravibus poenis cavetur in Gallia, ne quis celet mortem resignantis. *Defendos*, inquit Franciscus I. Galliarum Rex an. 1539. a. 56. *la garde des Corpus decedez... sous piene da confiscation des cops & des biens contre les Laiques qui en seront trouvez coupables, & contre les Ecclesiastiques, de privation de tout droit possessoire en Benefices ainsi vacans, & de grosse amande a l'arbitration de la Justice*. Sic ea resignatio est illicita & nulla, in qua non observatur regula *De publicandis*, qua determinatur, quod si resignatarius non ineat possessionem Beneficii intra mensem, si resignatio facta sit in manus Ordinarii, & intra sex menses si resignatio facta sit in manus Papae, Beneficium censebitur vacans per mortem: & ut ea regula exacte observetur, si resignatarius sinat resignantem pacifice frui Beneficio resignato, post tres annos elapsos resignans vi triennalis pos-

possessionis censetur novum jus acquisivisse in Beneficio resignato, vi decreti *De pacificis:* idem habetur in edicto ann. 1646. Sic ea resignatio est illicita & invalida, in qua verisimiliter non intercessit tempus sufficiens, ut a die resignantis vacatio Beneficii ad notitiam collatoris, scilicet Papæ, vel Episcopi, potuerit pervenire.

ARTICULUS IV.

De Permutationibus Beneficiorum.

Permutatio Beneficiorum est quædam species conditionalis resignationis; & fit, cum duo Beneficiarii unum, vel plura Beneficia summo Pontifici non reservata, in manus Episcopi, aut ejus Vicarii resignant cum conditione, ut is postea vicissim alteri alterius Beneficium conferat, vocatis his, quorum interest, v.g. vocatis Patronis in permutatione Beneficii Patronati.

Prop. unica. Permutationes Beneficiorum non possunt fieri privata conventione partium, sed solum auctoritate Episcopi, qui non debet eas approbare, si advertat labem simoniæ intervenire, modo eam possit juridice probare; alias cogeretur acceptare.

Probatur 1. Jure Canonico. *Generaliter itaque teneas, quod commutationes præbendarum de jure fieri non possunt, præsertim cum pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem continet semper simoniæ. Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre personas: ut quæ uni loco minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere:* cap. *Quæsitum* De rerum permutatione.

2. Auctoritate D. Thomæ. *Nomine emptionis & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Unde nec Permutatio Præbendarum, vel Ecclesiasticorum Beneficiorum fieri potest auctoritate partium absque periculo simoniæ, sicut nec Transactio, ut jura determinant. Potest tamen Prælatus ex officio suo permutationes hujusmodi facere pro causa utili vel necessaria.* 2. 2. q. 100. a. 1. ad 5.

3. *Rat.* Beneficia non sunt possessiones temporales, quas pro libito vel vendere, vel permutare possimus, sed sunt jus exercendi ministeria Ecclesiastica: ergo eis cedere, vel ea permutare non possumus absque auctoritate Episcopi, cujus est de necessitate Ecclesiæ, & de majori utilitate ministrorum judicare.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nulla est permutatio, si interveniat vel munus a *manu*, vel munus a *lingua* vel munus ab *obsequio*; quia permutatio est species resignationis conditionalis: & ita si alter permutantium det aliquid temporale pro spirituali, permutatio erit nulla & simoniaca: cap. *Quæsitum* De rerum permutatione. Vide dicta de simonia in tomo primo. Unum hic addidero, non excusari, sed damnari eas resignationes, aut permutationes Beneficiorum, quæ adjunctos habent contractus, quibus aut bibliotheca, aut supellectilia, aut domus, vel fundi venduntur aut resignatario, aut compermutanti, & quidem longe majori pretio, quam valeant: *Experientia enim docet,* ut dicit Concil. Rothom. ann. 1581. de Episcop. Officio. cap. 17. *hoc unum esse velamen ad contegendam simoniæ turpitudinem, & malitiam.*

Consect. 2. Illicita est, & nulla permutatio Beneficiorum sine auctoritate Episcopi, vel si fiat in manibus Laici, vel si fiat in manibus inferioris, v.g. si Abbas vel Prior, permutent in manibus sui Vicarii. Quod si duo Beneficiarii permutent sine auctoritate Episcopali, potest uterque suo Beneficio privari: cap. *Dum olim* De rerum permutatione. Si permutent in manibus Laici, suo Beneficio uterque privatur: can. *Non oportet*. 7. q. 1. Item si permutent in manibus inferioris: cap. ult. De rerum permutatione.

Consect. 3. Illicita, & nulla est permutatio Beneficii, quæ fit non vocatis vocandis, v.g. non vocato Patrono in Beneficiis Patronatis. Vocato & consentiente Patrono Laico, permutatio valet; si vero dissentiat, nulla est permutatio. Requisito, quamvis non consentiente Patrono Ecclesiastico, permutatio valet; quia licet iste dissentiat irrationabiliter, permutatio est valida, si Episcopus ita judicet.

Consect. 4. Permutatio est illicita, si fiat permutatio rerum diversi generis, v. g. si Beneficium non permutetur cum Beneficio, sed cum aliquo bono temporali: cap. *Exhibita* De rerum permutatione.

Consect. 5. Permutatio est illicita, si compermutantes non habeant uterque provisiones sui Beneficii: ut docet Rebuffus de Beneficiorum permutatione, num. 23. sicuti enim rem, cujus dominium non habemus, non possumus donare; ita nec permutare.

Consect. 6. Peccant Episcopi, si permittant fieri permutationes, cum manifeste adest aliquis ex prædictis defectibus, qui permutationes vel invalidas, vel illicitas reddunt, immo cum adest magna suspicio fraudis & doli; quia ideo sunt Episcopi, ut gregi suo invigilent, & quia rei sunt non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus

Suspicio autem fraudis & doli est in sequentibus permutationibus. 1. Cum permutationes fiunt in articulo mortis; tunc enim præsumptio est ægrotum non consentire permutationi, nisi quia urget morbus, & quia tempus non sufficit, ut resignet in manibus summi Pontificis: cap. *Quia verisimile* De præsumptionibus. 2. Cum permutationes fiunt inter consanguineos: tunc enim præsumptio est eas permutationes assumi, ut hæreditaria fiant Beneficia. 3. Cum adest suspicio fraudis, Beneficium potest impetrari.

ARTICULUS V.

De Pensionibus.

Pensio est jus percipiendi fructus ex alieno Beneficio.

Pensio est duplex: Clericalis, & Laicalis.

Pensio Clericalis est ea, quæ datur Clerico, & fundatur vel in ministerio spirituali, vel in paupertate Clerici. Talis est pensio, quæ datur concionatori, & coadjutori Episcopo, qui serviunt Ecclesiæ.

Pensio Laicalis est ea, quæ datur Laico, & fundatur vel in Ministerio temporali Laici, vel in paupertate Laici, vel ratione donorum a majoribus ejus factorum Ecclesiæ. Talis est pensio, quæ datur cantori, patrono, defensori Ecclesiæ, qui serviunt temporaliter Ecclesiæ, & successoribus fundatoris, ad inopiam redactis. Talis est etiam Pensio, quæ datur quibusdam Laicis pauperibus.

Prop. unica. Pensiones cum debitis conditionibus non sunt illicitæ.

Prob. 1. Auctoritate Concilii Chalcedonensis Act. 9. in quo Maximus Patriarcha Antiochenus rogat Concilium, ut Domno ejus prædecessori, licet depolito, pensio aliqua destinetur ex Ecclesiæ redditibus, unde sustentari posset. Siquidem Maximus suo arbitrio Domno voluerit esse consultum, ut sumptus ei de sua Ecclesia, miserationis intuitu, prout æstimaverit, largiatur, ut contentus alimoniis, quiescat in posterum: quæ propositio approbata fuit & a Patribus Concilii, & a Legatis Papæ. In eodem Concilio dicitur: *Cassianus & Stephanus habeant dignitatem Episcopi, & ex redditibus memoratæ Sanctæ Ecclesiæ, nutrimenti gratia & consolationis, annis singulis solidos aureos ducentos accipiant*: Act. 10. & Act. 14. *Sabianus vero Reverendissimus Episcopus dignitatem Episcopalem habeat, & substitutus sit, & pascatur*. Et ex D. Greg. lib. 1. Epist. 43. Episcopi expulsi ab hostibus juxta possibilitatem sufficientiæ debent alimenta percipere: & Clem. III. jubet Sacerdotem lepra percussum removeri, ita tamen, ut juxta facultates Ecclesiæ sibi necessaria, quamdiu vixerit, ministrentur.

2. *Rat.* quæ affertur a Congregatione Cardinalium, qui jussu Pauli III. congregati sunt Romæ 1537. quam rationem juvat sic contrahere. Redditus sunt annexi Beneficio, ut corpus animæ; ideo natura sua pertinent ad eum, qui Beneficium habet, ut possit ex eis honeste vivere, simulque queat pro divino cultu impensas sustinere, & reliquum impendat in pios usus. Verum sicuti in rerum natura, nonnulla fiunt in natura particulari per naturam universalem, quæ excedunt naturam particularem; ita summus Pontifex, qui est quasi natura universalis, potest in causa legitima redditus Beneficiorum, quibus fuerit opus, applicare: ergo potest Beneficiorum redditus minuere, & in pensiones justas dividere.

§. I.

De his, qui possunt imponere pensiones.

Pensiones super Beneficia resignata non possunt constitui regulariter, nisi auctoritate summi Pontificis.

Prob. 1. Jure Canonico. Caput *Ut nostrum*, jubet, ut Ecclesiasticas Beneficia sine diminutione conferantur, ibique statuitur, quod redditus Beneficii non separentur a Beneficio sine auctoritate summi Pontificis.

2. *Rat.* Ex jure Ecclesiastico in collatione Beneficii omnis pactio vitanda est; pensio autem pactionem importat: ergo pensio est contra jus Ecclesiasticum; solus autem Papa potest dispensare in jure Ecclesiastico: ergo solus potest inducere pensionem. Demum ex factis constat, quod vel solus Papa, vel Concilia generalia pensiones statuerint: ergo ad solum Papam, vel ad Concilia Generalia pertinet pensiones statuere.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant qui auctoritate privata paciscuntur de pensione super beneficio resignato, eamque exigunt, licet auctoritate Pontificis non fuerit confirmata, tenenturque ad restitutionem; quæ restitutio debet fieri eo modo, quo fit restitutio de rebus simoniace acceptis. Vide dicta de simonia.

Consect. 2. Peccant qui habentes aliunde ex bonis propriis unde vivant, Beneficiis resignatis pensiones imponunt; quia extra necessitatem Beneficiorum fructus scindi non debent, juxta hanc regulam: *Beneficia Eccle-*

sias-

siastica sine diminutione conserantur. Quod item patet; quia in ipsis rescriptis Apostolicis hæc additur clausula: *Ne in rebus suis nimium dispendium patiatur*.

Confect. 3. Peccant qui imponunt pensionem super Beneficio resignato, etiam si accedat consensus Summi Pontificis, si id fiat sine justa causa. De motivis instituendi pensiones dicetur infra.

Monit. Dixi, quod regulariter pensio debeat institui, & confirmari auctoritate Papæ; sunt tamen casus, in quibus pensiones possunt statui auctoritate solius Episcopi 1. Propter paupertatem & senium Clerici resignantis: ita censet Sylvius in D. Th. 2. 2. q. 100. Stilus tamen curiæ Romanæ est, ut reservetur Papæ creatio etiam istius pensionis. 2. Propter litis compositionem; cum enim duo litigant de Beneficio, & jus obscurum est, potest Episcopus, tamquam judex, vel arbiter, uni pensionem, alteri Beneficium assignare: cap. *De cetero* De Transactionibus. 3. Propter Seminarii contributionem, Trid. sess. 23. cap. 18. 4. Propter Vicarii sustentationem, quando Beneficiatus non potest vel ob infirmitatem, vel ob alias causas Beneficii munus exercere. Trid. sess. 4. cap. 6. De refor. In Gallia tamen pensio in foro exteriori negari poterit, nisi fuerit a summo Pontifice confirmata.

De motivo pensionis constituendæ.

Ut pensio sit licita, sequentes conditiones sunt observandæ.

1. Pensio debet statui per modum eleemosynæ ad sublevandam inopiam Clerici vel Laici. Illud patet ex Concilio Chalcedonensi supra citato, ubi constat pensiones esse constitutas *miserationis* intuitu, *nutrimenti, vel alimentorum*, seu necessariorum gratia; quia ex Concil. Aquisgranensi an. 816. Can. 116 *Res Ecclesiæ vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum*. Et Cardinales citati in Congreg. habita sub Paulo III. ajunt *Nulla alia de causa, nulloque alio jure pensiones constitui posse, nisi ut quasdam eleemosynas, quæ in pios usus, & indigentibus concedi solent*. Sic pensio statui non potest ob solam permutationem Beneficii pinguioris cum minus pingui, nec ob resignationem in favorem, nec pacis causa, vel litis sedandæ gratia, si Clericus recepturus pensionem habeat ex redditibus Ecclesiæ ad victum & vestitum necessaria. 2. Pensio non debet excedere tertiam partem fructuum juxta constitutionem Caroli VI. 3. Soluta pensione, debet adhuc superesse Beneficiato congrua portio trecentarum librarum præter oblationes quotidianas. 4. Requiritur, ut qui exigit pensionem, per quindecim annos Beneficii functiones exercuerit, vel saltem in illis exercendis contraxerit morbum, quo reddatur inhabilis ad serviendum Beneficio: ita edictum Ludovici XIV. Vide Acta Cleri Gallicani Tom. 1. Parte 2. Tit. 13.

ARTICULUS VI.

De variis Beneficiorum Collatoribus juxta præsentem Ecclesiæ Gallicanæ usum.

§. I.

Qui, & quot sint Collatores Beneficiorum in Gallia.

Nota 1. Quod Episcopus est naturalis collator omnium Beneficiorum suæ Diœceseos. Uti enim ad Episcopum pertinet Clericos suæ Diœceseos ordinare; ita ad eum spectat Clericos Ecclesiæ alicui astringere, & eis redditus Ecclesiasticos, quibus vivere queant, assignare: quod idem est ac Beneficium conferre. Antiquitus enim nullus ordinabatur Clericus, nisi alicujus Ecclesiæ ministerio astringeretur.

Nota 2. Quod Episcopus tum in ordinandis Clericis, tum in assignandis redditibus Ecclesiasticis, Capitulum consulebat: inde factum est, quod post separationem redditùum Episcopalium a redditibus Capituli, Collationem Beneficiorum inter redditus computare voluerit, & proinde Beneficia Ecclesiastica conferre; ideo juxta varias inter Capitulum & Episcopum conventiones, aliquando Episcopus confert omnia Beneficia, aliquando Capitulum, & interdum Capitulum confert aliqua Beneficia, Episcopus vero alia.

Nota 3. Quod Papa, utpote Ordinarius Ordinariorum, censet sui juris esse, si velit, conferre singula Beneficia, quæ vel Episcopus, vel Capitulum conferre solent. Ideo Papa multis titulis conferre potest multa Beneficia, ut dicemus infra.

Nota 4. Quod Beneficia multa Ecclesiastica redditus suos temporales acceperunt ex liberalitate vel Regum, vel subditorum sive Laicorum, sive Ecclesiasticorum; qui omnes reservarunt sibi aliquando jus præsentandi ad Beneficia, quæ fundaverunt, & Patroni dicti sunt; atque ideo collatores Beneficiorum sunt Papa, ejusque Legati, Episcopus, Capitulum, eorumque Vicarii, Monasteria Monachorum, vel Monialium, Rex, Patroni Laici,

Laici, vel Ecclesiastici. De quibus omnibus collatoribus sigillatim agendum.

§. II.

Quibus regulis adstringantur Collatores Beneficiorum in Gallia.

Regula prima. Beneficii collator, habens jurisdictionem spiritualem, qualis est, v. g. Papa, ejusque Legatus, Episcopus, ejusque Vicarius Generalis, Capitulum & ejus Vicarius Generalis, si quem habeat in conferendo Beneficium, nihil debet attentare, quo directe, vel indirecte temporale Regum, vel ejus subditorum attingat.

Prob. Si in collatione Beneficiorum attingeretur temporale per collatorem spiritualem, interveniret *Abusus*, hæc est enim præcipua libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, ut Superior Ecclesiasticus jurisdictionem suam spiritualem neque directe, neque indirecte extendat ad temporale.

Regula secunda. Collator non habens jurisdictionem spiritualem, sed solum facultatem præsentandi, qualis est Rex, & Patronus quilibet, sive Ecclesiasticus, sive Laicus, in conferendo Beneficio debet solum præsentare, & nihil attentare, quod directe, vel indirecte attingat institutionem Canonicam.

Prob. Si collator Beneficiorum, non habens jurisdictionem spiritualem, attingeret jurisdictionem spiritualem, attingeret institutionem Canonicam, attingeret spirituale, & ita interveniret, ut loquuntur, *intrusio*; potestas enim spiritualis, qualis est institutio Canonica Beneficii, non potest nisi ab habente jurisdictionem spiritualem conferri.

Regula tertia. Uterque collator, scilicet ille, qui habet jurisdictionem spiritualem, & ille, qui habet solum vim præsentandi, nil debet agere contra usum Gallorum, contra concordatum inter Franciscum I. & Leonem X. initum, nec contra concordata particularia, inter particulares collatores inita.

Prob. Si Beneficiorum collatores agerent contra usum Gallorum, & contra concordatum, interveniret *Abusus*. Unum est enim caput libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, quod jurisdictio Ecclesiastica, & collationes Beneficiorum fiant juxta concordata, in Ecclesia Gallicana communiter recepta.

Ex tribus prædictis regulis educuntur Consectaria in sequentibus Paragraphis explicanda.

§. III.

De Collatoribus Jurisdictionem spiritualem habentibus.

Quales sunt Papa, Episcopus, Capitulum, eorumque Vicarii. Nota, quod collatores, spiritualem jurisdictionem habentes, proprie conferunt Beneficia; quia dant institutionem Canonicam: alii vero vel solum nominant, vel præsentant collatori eum, qui instituendus est.

Consect. 1 De Beneficiis, quæ Papa non potest conferre sine Regis licentia. Papa non potest conferre sine Regis licentia ea Beneficia, quorum collatio pertinet ad Regem vel jure Regaliæ, vel jure Patronatus, vel jure recentis consecrationis Regis, vel jure fundationis Regiæ, vel jure Concordati, vel Indulti; quia si Papa hæc Beneficia conferret sine Regis licentia, attingeret temporale Regum; potestas enim conferendi Beneficia, inter redditus temporales Regis recensetur a Doctoribus Galliæ. Item non potest conferre sine Patronorum licentia ea Beneficia, quorum nominatio pertinet ad Patronos Laicos; quia si Papa hæc Beneficia conferret, attingeret temporale subditorum Regis: jus enim Patronatus Laici inter temporales redditus numeratur.

Si Papa Beneficia, quorum nominatio pertinet ad Regem, vel ad Patronos Laicos, conferre nequeat, eadem Beneficia conferre nequeunt Episcopus, vel Capitulum; quia nequeunt attingere, etiam indirecte, temporale Regum, vel subditorum.

Consect. 2. De personis, quibus Papa etiam ea Beneficia, quorum est collator, non potest conferre. Papa etiam ea Beneficia, quorum est collator, si sita sint in Regno Galliæ, non potest conferre extraneis, sed adstringitur ea conferre solis Regni Gallici incolis; si enim ea conferret extraneis, attingeret temporale Regum, vel redditus Ecclesiasticos extrahendo e Gallia, vel extraneos in Galliam introducendo contra Regis voluntatem. Si Papa ea Beneficia, quorum est collator, si sita sint in Gallia, non potest conferre extraneis; illud idem præstare nequeunt Episcopus, & Capitulum, quia nequeunt attingere temporale Regum.

Consect. 3. De Beneficiis, quæ Papa potest conferre. Papa, exceptis Beneficiis, de quibus in superioribus Consectariis, potest conferre quæcumque Beneficia, quoquo modo vacantia, sive vacent jure ordinario, sive jure concursus, sive jure præventionis, si-

sive jure devolutionis; quia est Ordinarius Ordinariorum; & quia, ut ait Gregorius Magnus can. *Decreto*. 2. q. 6. *Ecclesia Romana suas vices ita aliis impertitur Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non plenitudinis potestatis*. Idem habetur cap. *Licet Ecclesiarum*. De Præb. in 6. & Clemen. cap. *Si duobus, ut lite pendente*. Sic *jure ordinario* Papa confert Beneficia, non quidem curata, sed alia quæcumque vacantia in curia Romana, ideft, ea Beneficia, quorum Titulares obeunt vel Romæ, vel intra duas dietas legales: ita habetur cap. *Licet Ecclesiarum*. 2. De Præb. in 6. Si autem Papa non ea conferat intra mensem a die obitus, decidit suo jure; & collatio ad Ordinarium devolvitur: ita habetur cap. *Statutum*. ibidem. Sic jure *præventionis* Papa præveniens Ordinarium collatorem, confert omnia Beneficia, quæ a collatoribus Ordinariis conferri possunt, v. g. ab Episcopo, Archiepiscopo, Capitulis, immo a Patronis Ecclesiasticis; quia est Ordinarius Ordinariorum, Patronus Patronorum Ecclesiasticorum: immo prævenit omnes Indultarios, & Graduatos, & mandatarios; quippe favores concessi a Papa, ipsi nequeunt præjudicium afferre, eumve jure ordinario privare. Sic *jure concursus*, quando idem collator contulit Beneficium duobus eodem anno, eodem mense, & die; vel diversi collatores eodem anno, eodem mense, & die, idem Beneficium duobus contulerunt; in tali concursu utraque collatio est nulla, & Papa *jure concursus* potest illud Beneficium conferre, & prævalet ejus collatio: ita habetur in terminis Tom. 2. De Journal des Audiences, lib. 4. Cap. 15. Sic *jure devolutionis* quando collator Ordinarius, v. g. Episcopus, Capitulum infra sex menses, Patronus Ecclesiasticus infra pariter sex menses, Laicus infra quatuor menses, non conferunt Beneficium, collatio devolvitur ad Superiorem, v. g. a Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatem, & a Primate ad Papam; & a Patrono tum Laico, tum Ecclesiastico ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatem, & a Primate ad Papam: quo in casu confert Beneficia jure *Devolutionis*: cap. *Licet Magister* De supplenda negligentia Prælatorum, & Cap. *Nulla Ecclesiastica* De Concessione Præbendæ. Sic *jure concordati* inter Franciscum primum Regem Galliæ & Leonem decimum Papam initi, solus Papa post nominationem Regiam potest conferre omnia Beneficia Consistorialia, in concordato expressa, qualia sunt Episcopatus, Archiepiscopatus, & Abbatiæ Regulares, quæ dantur in Commendam.

Sic jure *Mandati* Papa potest certa Beneficia, per mortem solum vacatura, certæ personæ, per mandatum designatæ, adscribere; tunc collator, cui intimatur mandatum cum debitis formulis, tenetur Beneficium conferre personæ per mandatum Apostolicum designatæ, modo eas dotes habeat, quæ vel ex vi Canonum, vel ex vi fundationis requiruntur in eo, qui tale Beneficium debet accipere. Collator non potest nisi semel in vita subjici mandato Apostolico: si habeat solum decem Beneficia, quorum sit collator, unum tantum Beneficium potest subjici Mandato Apostolico; si quinquaginta habeat, tunc duo solum Beneficia mandato Apostolico subjiciuntur. Ab eo onere eximuntur Beneficia Patronatus Laici, Beneficia Electiva, Beneficia tempore Regaliæ vacantia. Item Bursæ Collegiorum, & Commendæ Ordinis Melitensis.

Sic *jure particularium concordatorum*, quæ Papa iniit cum quibusdam Provinciis Galliæ, v. g. cum Britannia, Papa ante datum indultum ad movendos collatores Ecclesiasticos ad residentiam, confert Beneficia vacantia in mensibus Januarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, Novembris; Ordinarii vero collatores, conferunt Beneficia vacantia in aliis mensibus, & Papa his mensibus non potest prævenire collatores ordinarios, nec præveniri a collatoribus ordinariis. Post vero collatum indultum ad movendos Ecclesiasticos collatores ad residentiam, tunc Papa & Collatores ordinarii conferunt Beneficia alternis mensibus, Papa mense Januario, collator Ordinarius mense Februario, & sic alternatim usque ad finem anni.

Conject. 4. *De his, quæ potest Papa circa Beneficia, concedendo dispensationes Canonicas & validas* Solus Papa potest in conferendis Beneficiis dispensare circa ea, quæ exigunt dispensationem a Canonibus, in Ecclesia universo aliter receptis; quia solus Papa, ut diximus ubi de dispensatione a lege, potest in omnibus dispensabilibus dispensare, ut loquitur D. Th. Sic solus Papa potest omni tempore resignationem in favorem admittere, solus potest permutationes cum pensione admittere; quia hic intervenit simonia Ecclesiastica, quam solus Papa potest purgare. Sic solus Papa potest dare Beneficia regularia sæcularibus, & sæcularia regularibus, conferendo in Commendam, ut dicunt; quia solus Papa potest

test dispensare ab hac regula: *Sæcularia sæcularibus, regularia regularibus*. Sic solus Papa potest dispensare circa incapacitatem Beneficiariorum tum ratione ætatis, tum ratione irregularitatis: potest permittere pluralitatem Beneficiorum incompatibilium; quia dispensatio a Canonibus ad solum Papam pertinet. Qua cautione & peti & dari debeant hæ dispensationes, diximus in primo tomo, ubi de dispensationibus.

Confect.5. De Legatis Papæ in Gallia. Legatus Papæ in Gallia non utitur jure delegationis, nisi ejus litteræ fuerint prius a Curia Parisiensi examinatæ; & post illud examen non utitur jure delegationis, nisi juxta tenorem acceptum a Curia Parisiensi; & ita non potest conferre Beneficia, nisi juxta tenorem, per Curiam Parisiensem admissum.

§. IV.

De Episcopo, & Archiepiscopo, & eorum Vicario Generali.

Confect.1. Episcopus & Archiepiscopus jure ordinario possunt cui voluerint, modo sit dignus, conferre Beneficia sæcularia suæ Diœceseos, immo Beneficia regularia curata, ut habetur causa 16.q.1. ubi sic legitur: *Omnes Basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorum Canonum regulam, ut in ejus potestate consistant, in cujus territorio sitæ sunt*. Idem habet concordatum, & usus Ecclesiæ Gallicanæ.

Confect.2. Episcopus, Archiepiscopus jure concordatorum specialium, debent conferre Beneficia non curata juxta concordata, quæ inierunt vel cum Capitulo, vel cum aliis collatoribus; quia stare debent concordatis initis vel a se, vel a suis prædecessoribus.

Sic in quibusdam locis Episcopus confert omnia Beneficia Capituli, in aliis locis Capitulum confert omnia, in aliis vero locis certa confert Capitulum, certa Episcopus: quod determinatur juxta variam cujuscumque Diœceseos consuetudinem.

Confect.3. Episcopus, Archiepiscopus jure Patronatus, jure Indultorum, jure Graduatorum, astringuntur conferre Beneficia vel Indultario, vel Graduato, vel ei, quem Patronus præsentaverit, si ejus indignitatem probare nequeant in foro exteriori; tunc enim non sunt plene liberi in conferendis illis Beneficiis, sed solum dant institutionem Canonicam, quam nos *Visa* vocamus; quam institutionem Canonicam, si Episcopus sine justa causa negaverit, recurritur ad Metropolitanum.

Confect.4. Vicarius Episcopi, aut Archiepiscopi, post acceptas litteras, easque inscriptas & insinuatas, ut dicunt, non potest conferre beneficia, nisi juxta tenorem sibi ab Episcopo aut Archiepiscopo præscriptum; quia non habet nisi jurisdictionem delegatam: cap. *Finali* De Officio Vicarii in 6. Item mortuo, aut excommunicato Episcopo, nihil potest ejus Vicarius Generalis, quamvis delegatus ab Episcopo possit negotia incepta perficere; Vicarius enim Generalis habet unum & idem cum Episcopo Tribunal, quod vigorem nullum habet, mortuo aut excommunicato Episcopo; Delegatus vero ab Episcopo diversum cum eo habet tribunal, quamvis inferius. Vicarius Generalis post acceptas litteras, quibus in suo Officio constituitur, potest ea omnia, quæ moram non patiuntur: v. g. potest dare litteras dimissorias ad Ordines: cap. *Cum nullus* De temp. ordin. in 6. Potest confirmare eum, qui canonice electus est: cap. *Ex frequentibus* De institutionibus. Item potest dare institutionem Canonicam iis Clericis, qui ex licentia Episcopi sua beneficia invicem permutarunt, ut colligitur ex eodem capite; quia hæc singula moram non patiuntur.

De Capitulo, ejusque Vicario.

Confect.1. Capitulum jure ordinario potest omni tempore ea conferre beneficia, quorum est Collator ex vi concordatorum particularium quæ inita fuere cum Episcopo, potest etiam conferre ea beneficia, quæ pendent ex electione Canonicorum; quia Capitulum est collator ordinarius eorum beneficiorum. Id colligitur ex cap. unico *Ne sede vacante* in 6.

Confect. 2. Capitulum Cathedrale, sede vacante, succedens jurisdictioni Episcopali, ea solum potest, quæ moram non patiuntur; ea autem nequaquam potest, quæ venturo Episcopo nocere possent: sede enim vacante, nihil innovandum: cap. *Illa devotionis* Ne sede vacante. Sic Capitulum, sede vacante, potest approbare Confessarios, dare litteras dimissorias ad Ordines recipiendos: sed iis solum, qui sunt *arctati*, idest iis, qui debent recipere Ordines, ut ministrent fidelibus, suoque serviant beneficio: cap. *Cum nullus* Verbo *Episcopo* De temp. Ordin. in 6. Potest dare institutionem canonicam beneficiario, per Patronum nominato, aut ei, qui ex consensu defuncti Episcopi permutavit beneficium: ita Rebuff. §. *Si quis vero*. De

Coll.

Coll. in concord. Item potest absolvere excommunicatos: cap. *Cum olim* de majorit. & obedien. prædicta enim omnia moram non patiuntur. Sed capitulum non potest conferre beneficia neque graduatis, neque indultariis, ut censet Corrasius, neque aliis clericis; quia collatio beneficiorum *est in fructu & cum fructu*, ut dicunt: & ita sede vacante vel ad Regem pertinet jure Regaliæ, vel ad futurum Episcopum reservatur, tamquam emolumentum Episcopatus.

§. V.

De iis Collatoribus Beneficiorum, qui non habent jurisdictionem spiritualem, scilicet de Rege, de Patronis, &c.

Nota. Qui non habent jurisdictionem spiritualem, in rigore loquendo, non conferunt Beneficia, sed præsentant, aut nominant eum, cui collator Ecclesiasticus, habens jurisdictionem spiritualem, dat institutionem canonicam.

De Rege, quatenus est Collator Beneficiorum.

Rex potest conferre Beneficia multis titulis. 1. Jure Regaliæ. 2. Jure adventus ad coronam. 3. Jure Patronatus. 4. Jure Fundationis. 5. Jure Indulti. 6. Jure concordati initi inter Leonem X. & Franciscum I. Galliarum Regem.

Confect. 1. Juxta praxim Curiæ Parisiensis & declarationem Ludovici XIV. ann. 1682. Rex jure Regaliæ, sede Episcopali aut Archiepiscopali vacante, exceptis Beneficiis curatis & pure electivis, idest quæ conferuntur via electionis per solum Capitulum faciendæ, & non via electionis faciendæ per Episcopum & Capitulum. Rex, inquam, illis exceptis Beneficiis, confert omnia & singula Beneficia, quæ conferuntur ab Episcopo, aut Archiepiscopo; quia Regalia, ut dicunt, est jus quo Rex per œconomum percipit omnes fructus Episcopatus, aut Archiepiscopatus vacantis; & quia collatio beneficiorum censetur esse in fructibus, ideo confert beneficia: sed quia collatio beneficii curati, habentis regimen animarum, aut collatio beneficii pure electivi supponit jurisdictionem spiritualem, quam Rex non habet; ideo Rex tempore Regaliæ non confert beneficia curata, vel pure electiva, idest quæ conferuntur via electionis per solum Capitulum faciendæ; ea vero Beneficia quæ sunt electiva electione facienda & a Capitulo, & ab Episcopo, Rex juxta quosdam doctores conferre potest, non quidem eligendo, sed nominando, non instituendo, sed præsentando. Sic, juxta praxim ejusdem Curiæ Parisiensis, Rex jure Regaliæ confert omnia Beneficia, quæ Episcopus & Archiepiscopus conferre potuissent; quia gaudet, inquiunt, privilegio Episcopi; sed confert superiori & eminentiori modo: ea enim Beneficia confert, *quoquomodo vacent*; sive de jure, idest, si Beneficiarius sit in possessione Benefi. sine justo titulo, sive de facto, si Beneficium a nullo possideatur, quocumque modo Benefici. concipiatur vacare sive per permutationem, sive per mortem. Rursus sive vacet mensibus Graduatorum, sive tempore indulti, immo etiam si vacet in curia Romana; quia Rex nullum agnoscit in jure Regaliæ Superiorem: ita Chopinus lib. 2. de sacra politia tit. 6. Sic, juxta jurisdictionem supremæ curiæ Parisiensis Rex tempore Regaliæ admittit resignationes in favorem, uti Papa, permutationes, uti Episcopus, dispensat in omnibus regulis cancellariæ Romanæ; quia non agnoscit Superiorem nisi in spiritualibus. Ita Lovet. R. 47. una cum Brodeau. Sic etiam Rex tempore Regaliæ confert omnia Beneficia, quæ Episcopus cum Capitulo per electionem conferre solet; quia gaudet jure Episcopi. Circa autem Beneficia, quæ ab Episcopo & capitulo per electionem conferuntur, si quam jurisdictionem spiritualem ea Beneficia habeant, qualia sunt, v. g. Decanatus, Archidiaconatus, &c. qui hæc Beneficia per Regaliam acceperunt, tenentur sistere se vel Episcopo, vel Capitulo, ut examen subeant tum circa mores, tum circa scientiam; & Rex permittit, ut si digni sint, admittantur, si indigni, rejiciantur, datis tamen in scripto causis, propter quas non admittuntur. Ita edictum Ludovici XIV.

Juxta Declarationes Ludovici XIV. anno 1682. Clero Gallicano consentiente, omnes Episcopatus Galliæ Regaliæ subditi sunt, his exceptis, qui titulo oneroso liberaverant se a tali jure.

Regalia incipit a tempore sedis vacantis, & non clauditur, nisi cum novus Episcopus juramentum præstitit fidelitatis: jusque Regaliæ a sola Parisiensi curia judicatur.

Confect. 2. Rex *jure indulti* confert semel tantum unum Beneficium cujuscumque collatoris, vel sæcularis, qualis est Episcopus, quale est Capitulum sæculare, vel regularis, qualis est communitas regularis; confert, inquam, vel Cancellario, vel Præsidi, vel Senatori curiæ Parisiensis, aut personæ designatæ per Cancellarium, aut per Senatorem, vi illius indulti a Papa concessi, & per litteras

Re-

Regias collatori intimati, collator astringitur conferre beneficium; quod primo vacat a die, quo ipsi innotescit indultum: si indultum rejiceret collator, indultarius ejus executionem persequeretur coram Abbate Sancti Victoris. Indultarius potest semel tantum in vita uti privilegio indulti; & collator non potest nisi semel in vita hoc onere gravari; & communitas, v. g. Monasterium non potest eodem onere gravari, nisi semel per vitam Regis. Totum istud patet ex Bulla Eugenii IV. & ex bulla Pauli III. quibus jus illud statutum est: ita habetur *Mem. du Clerge*, 2. p. tit. 9.

Consect. 3. *Rex jure adventus ad Coronam*, seu ratione consecrationis, potest conferre quamcumque primam Cathedralis Ecclesiæ Præbendam, quæ vacat a die, quo Rex coronatus est, & quamcumque Præbendam, cujus Episcopus est Collator, quæque vacat a die, quo novus Episcopus juramentum præstitit fidelitatis. Jus illud, litesque, quæ circa illud agitantur, a sola curia Parisiensi judicantur: ita habetur *Mem. du Clerge*, 2. p. tit. 8. & *Declar. du Roy* 22. Octob. 1612. & *Declar.* 15. Mart. 1646.

Consect. 4. *Rex jure Patronatus* confert ea omnia beneficia, quorum ipse est Patronus, aut quorum nobiles viri Patroni fuerunt, quorumque juri Rex successit: Rex etenim non est pejoris conditionis, quam Patroni privati. Si ergo Patronus quilibet præsentet instituendum ad beneficium, cujus est Patronus, id poterit & Rex. Ut autem quilibet sciat, quæ sunt beneficia, quorum Rex est fundator, hic ea Gallice recenseo.

Les Benefices cy dessous enoncez sont de fondation Royale. 1. Le Canonicats de St. Saoveur a Blois, de St. Fourcy a Peronne, de Notre Dame a Clery, de St. Pierre au Mans, de Notre Dame a Estampes, de St. Spire a Corbeil, de St. Etienne a Troyes, de St. Melon a Pontoise, de St. Florentin a Roye, de la Vierge a St. Quentin, de Toussainčts a Mortaignes, de la Ste. Chapelle a Paris, a Dijon, a Bourges, de St. Volfran a Abbeville, de St. Andre a Grenoble, des Prieurez du Val de Choux. Voyez Chopin. liv. de la Police. tit. 1. n. 18. On en decouvre tous les jours des nouveaux, qu'on ne peut apprendre, que de ceux qui etudient le droit du Domaine du Roy.

Consect. 5. *Jure fundationis Regiæ* Rex confert omnia Beneficia, quæ sunt fundationis Regis; quia est specialis Patronus quoad ista Beneficia; ideoque potest præsentare eos, qui instituendi sunt. Catalogum Beneficiorum, quorum Rex est Patronus, habes apud eumdem auctorem.

Consect. 6. *Rex jure concordati* inter Leonem decimum & Franciscum Primum, nominat, seu præsentat ad omnia Beneficia, quæ sunt Consistoralia, qualia sunt Episcopatus, Archiepiscopatus, & Abbatiæ omnes regulares, non electivæ, quæ dantur in commendam: & Papa dando Bullas, confert institutionem Canonicam: sed sicuti Patronus tenetur præsentare non indignum, sed dignum; ita &c. Tenetur ergo nominare ad Episcopatum Clericum, qui vigesimum septimum annum compleverit, & qui sit vel Doctor, vel Licentiatus vel in Theologia vel in Jure Canonico aut civili, nisi esset Princeps; quia eo in casu ratione dignitatis ab ea regula eximeretur. Qui nominantur ad Abbatiam, aut Prioratum regularem, debent attigisse vigesimum tertium ætatis annum, & insuper oportet, ut ejus sint Ordinis, in quo est Abbatia, vel Prioratus. Si secus faceret Rex, nominatio devolveretur ad Papam; quia *qui dat incapaci, dat nulli*. Dicam Gallice Beneficia, quæ non conferuntur secundum regulas concordati. *Les Benefices cydessous enoncez ne sont pas de la nomination du Roy. 1. Tous les Chefs d'Ordre. 2. Les Prieurez de Ste. Claire par l'Ordonnance d'Orleans* 1560. Art. 3. 3. *Les Dignitez des Eglises Cathedrales, Collegiales, & Conventuelles: par Ordonnance de Blois* art. 1. & 7. 4. *Les commanderies de St. Antoine*. Choppin. liv. 1. *De la Police*. 5. *L'Abbaye de St. Honore de Lerins en Provence: par le consentement d'Henry II.* 1547. *Et par celuy d'Henry IV.* 1597. 6. *Tous les Monasteres de la Caze St. Benoit, & de St. Sulpice a Bourges*. 7. *L'Abbaye de St. Geneviefve de Paris* 1. 8. *Les Abbayes de Citeaux, Clairvaux, Laferte, Morimont, & Pontigny, par la liberalite d'Henry IV. ann.* 1589.

§. IV.

De Patronis.

Consect. unicum. Patronus, idest ille, qui ædificavit, vel dotavit, vel fundavit Ecclesiam, potest ad ea omnia Beneficia vacantia nominare, quorum sese Patronum probat vel per instrumenta indubitata, vel per possessionem immemorabilem: cap. *Novis fuit* de jure Patronatus, & cap. *Piæ mentis* causa 15. quæst. 7. Fieri debet præsentatio a Laico Patrono intra menses quatuor, ab Ecclesiastico intra menses sex, licet jus Patronatus a Laico acquisiverit: cap. *Unico* §. *Verum* de

de jure Patron. in 6. Patronus Ecclesiasticus, cum semel aliquem præsentaverit, variare non potest, alium præsentando; quippe si præsentet indignum, cadit suo jure pro hac vice, & collatio devolvitur ad Superiorem. Laicus vero variare potest; quia Ecclesiasticus habere debet scientiam Canonum, minime vero Laicus: cap. *Pastoralis* de jure Patron. Patronus seipsum præsentare non potest, alias videretur se ingerere: cap. *Per nostras* eodem. tit. Decet, ut non præsentet filium, ut appareat, se non quærere commodum familiæ: cap. *Consuluit*. Tamen non excluditur filius a præsentatione: cap. *Per nostras* eodem tit. Si plures sint ejusdem Ecclesiæ Patroni, possunt convenire, ut singuli alternis vicibus præsentent. Clemen. *Plures* de jure Patron. Si discordent, Beneficium Episcopus pro suo arbitrio conferre potest: cap. *Quoniam* de jure Patron. Facta præsentatione, institutio debet subsequi; ille, cui jus est instituendi, debet præsentatos, si sint idonei, recipere, si non sint idonei, repellere: cap. *Significasti* de jure Patron. Jus Patronatus transit una cum fundo ad eum, qui acquirit fundum, sive acquirat titulo hæreditatis, sive titulo donationis, sive titulo emptionis, vel permutationis. Clemen. *Plures* de jure Patron. Patronus nil proprie juris habet in Ecclesia: can. *Piæ mentis*. Potest & debet bonorum Ecclesiæ a se fundatæ sollicitudinem gerere: can. *Filius* causa 6. quæst. 7. Si patronus ad inopiam redigatur potest, subsidium ab Ecclesia petere: c. *Nobis fuit* de jure Patron. Ei debetur præcessionis honos: cap. *Nobis* Eod tit. Cessat jus Patronatus, si jus suum Ecclesiæ contulerit, si Ecclesiam sine reservatione juris competentis patiatur fieri Collegiatam, si Ædes sacræ terræ motu aut alio vitio interierint, si Ecclesia ab infidelibus occupetur, si Patronus sit Hæreticus: cap. *Vergentis* de Hæreticis.

§. VII.

De Universitatibus.

Confect. unicum. Universitates possunt ad Beneficia non Consistorialia, & non Patronata, nec per indultum, vel mandatum reservata, nominare, quando vacant mensibus Graduatorum, scilicet Januario, Aprili, Julio, & Octobri, præsentando Graduatos, vel simplices, ut dicunt, vel formatos; & collator beneficium mensibus Januario, & Julio vacans, tenetur conferre Graduato formato antiquiori & digniori, scilicet Theologo potius quam Canonistæ, Doctori potius quam Baccalaureo; potest vero beneficium conferre, cui libuerit Graduatorum simplicium, mensibus Aprili & Octobri, ut patet ex Concil. Basileensi sess. 31.

Est autem Graduatus ille qui studuit tempore, per concordatum præscripto. Graduatus autem triplex est: Graduatus præcise, Graduatus simplex, & Graduatus formatus. Graduatus præcise is est, qui licet non studerit in Universitate famosa, in ea tamen examinatus & capax repertus, gradum obtinuit, sed litteras sui gradus non insinuavit. Graduatus simplex est ille, qui tempore requisito studuit in Universitate, & gradum obtinuit, & Litteras sui gradus in aliqua Diœcesi insinuavit. Graduatus vero formatus est ille, qui tempore requisito in Universitate studuit, gradum consecutus est, litterasve sui gradus in aliqua Diœcesi insinuavit & insuper litteras ab Universitate obtinuit, quibus ab Universitate ad beneficia designatur: inde est, quod vocetur Graduatus nominatus.

Graduatus præcise potest accipere ea beneficia, quæ vacant extra menses Graduatorum, v. g. beneficia in vicis muratis, vacantia extra menses Graduatorum. Graduatus simplex potest recipere beneficia, quæ vacant in mensibus Aprili & Octobri, qui dicuntur menses gratiæ. Graduato formato conferri debent beneficia, quæ vacant mensibus Januario & Julio. Quanto autem tempore studendum sit, habes ex concordato de collationibus, ubi sic legitur: *Tempus autem competens decennium in Magistris, seu Licentiatis, aut Baccalaureis in Theologia; septennium vero in Doctoribus, seu Licentiatis in jure canonico, civili, aut medicina; quinquennium autem in Magistris, seu Licentiatis in artibus cum rigore examinis a Logicalibus inclusive; sexennium autem in Baccalaureis simplicibus in Theologia; quinquennium vero in Baccalaureis Juris canonici, aut civilis; si ex utroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernimus.*

Præter studium prædictum requiritur adhuc. 1. Quod Graduatus sit Regnicola; aut si sit externus, oportet ut litteras a Principe receperit, quibus Regnicolæ privilegiis potiatur. Glossa in Proœmio *Pragmaticæ Sanctionis*. 2. Quod sit tonsura initiatus: cap. *Cum ideo* de rescrietis. 3. Quod sit natus ex legitimo matrimonio: can. *De filiis Presbyterorum*. 4. Quod sit sæcularis pro beneficio sæculari, regularis pro regulari, juxta regulam: *Sæcularia sæcularibus, regularia regularibus*. 5.

Quod

Quod attigerit annum vigesimum tertium, si beneficium obtinendum annexam habeat curam animarum, 6. Quod nullum aliud beneficium, quantumvis tenue, habeat, si sit regularis; quippe per unicum beneficium & victui, & vestitui regularibus paupertatem professis sufficienter providetur; si vero Graduatus sit sæcularis, requiritur, quod non habeat in regno beneficium, cujus redditus ad 400. libras pertingat; quia si ex beneficio habeat unde decenter vivere valeat, non debet ex vi gradus beneficium aliud consequi, alias privilegium Universitati concessum cupiditatem foveret. 7. Oportet, quod post primam insinuationem, factam in aliqua Diœcesi, eam quolibet anno renovet, quam si omiserit, pro eo anno suo jure decidit. Renovatur autem hac formula: *Vobis, & Rever. Patri* N. *insinuo, & exhibeo nomen meum, & cognomen, quod est* N. N *requirens mihi provideri de beneficio, ut in prima mea requisitione continetur.* Concord. cap. de Collatione. 8. Requiritur, quod collatio beneficii, facta in favorem Graduati simplicis, has voces contineat: *Tibi Graduato simplici*, vel, *Tibi tamquam Graduato*, vel *Tibi capaci & sufficienti*. Facta vero in favorem Graduati nominati, debet istas voces continere: *Tibi Graduato nominato*.

ARTICULUS VII.

De peccatis, quæ committi possunt ab iis, qui conferunt Beneficia.

PRop. unica. Qui conferunt beneficia, sive illud fiat per electionem, sive per præsentationem, sive per resignationem, debent solam Dei gloriam quærere, & majorem Ecclesiæ utilitatem; alias peccant peccato gravissimo.

Prob. 1. Scriptura. *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis:* Epist. 1. Ad Timoth. v. 22. Et ita per quamdam proportionem collatori beneficiorum dicitur: nemini cito beneficia contuleris, ne reus fias omnium peccatorum, quæ ab indigno Clerico committuntur.

2. Ex Leone Epist. 1. ad Episcopos Africanos: *Quid est cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis?* Quod dicit Leo de Sacerdotali honore, dici potest de beneficio Ecclesiastico. Et Innocen. III. tit. *Ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur*, sic habet: *Non ex affectu carnali, sed discreto Judicio debuisti Ecclesiasticum Officium in personam magis idoneam dispensare.*

3. *Rat.* Prima ratio. Qui confert beneficia est sicuti architectus fundans domum Domini, sicuti præfectus militiæ eligens armatos ad bellum, sicuti Princeps pastorum eligens inferiores pastores ad custodiam ovium. Architectus autem fidelis debet ædificare domum Domini, non ex paleis, festucis, & luto, idest ex indignis Clericis, sed instar Salomonis ex lapidibus grandibus, & pretiosis, & dolatis, atque quadratis, idest ex Clericis probatæ vitæ. Præfectus militiæ debet eligere, non imbecilles, sed fortissimos milites, doctos ad prælia. Demum fidelis Pastor debet inferiores Pastores seligere, qui pascant oves, & non qui occidant, qui exemplo præluceant, & non vitiis suis scandalo sint. Secunda ratio. Qui conferendo beneficia, non quærit præcipue Dei gloriam, & Ecclesiæ utilitatem, crimen committit, inquit Ludovicus Granatensis, in quo multiplex reatus invenitur; præferens enim indignum, reus est omnium animarum, quæ ob ejus indignitatem periclitantur; reus est omnium flagitiorum, quæ ex hoc crimine consequuntur; reus denique omissionis omnium aut eleemosynarum, aut aliorum bonorum, quæ boni studio Rectoris perficerentur. Quemadmodum autem, qui aut imperitum Medicum, aut ignarum Nauclerum, aut ignarum Ducem, aut pravum Pastorem præfecit, reus est omnium damnorum, quæ ex horum ignorantia consecuta sunt, ita & qui eligit indignum in Ecclesia ministrum, omnium malorum consequentium reus est, & vere dicere potest: *ego sum reus omnium animarum Patris tui.* 1. Reg. c. 22. v. 22.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1 Juxta Antoninum 2. p. tit. 1. cap. 22. §. 1. juxta Covarruviam. 2. §. 7. num. 4. juxta Cajetanum in 2. 2. quæst. 97. a. 2. juxta Navarrum, de oratione Miscellaneo 38. juxta Lessium lib. 2. De Benef. cap. 34. dub. 13. num. 66. graviter peccant qui conferunt beneficia, quæcumque illa sint, sive simplicia, sive non simplicia, iis qui indigni sunt; quia non quærunt majorem Dei gloriam, & majorem Ecclesiæ utilitatem .... Illud confirmat Concilium Lateranense IV. can. 26. *Nihil est, quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum ... Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quis-*

quisquam fuerit ad regimen animarum assumptus, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis processum, & personam electi, ut, cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat; quia, si secus fuerit incaute præsumptum, non solum dejiciendus est indigne promotus, verum etiam indigne promovens puniendus. Et can. 30. non solum loquitur de beneficiis curatis, sed etiam de beneficiis simplicibus, & ait: *Præcipimus, ut prætermissis indignis assumant idoneos, qui Deo & Ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum.* Quos canones Trid. renovavit sess. 7. cap. 3. Optime enim ait Chrysost. lib. 3. De Sacerdotio: *Equidem non opinor aliunde in Ecclesia tam multas turbas nasci, quam ex Episcoporum & Antistitum electionibus, casu potius ac temere, quam diligenter & accurate factis; nam Caput valentissimum esse oportet.* Omnis autem Beneficiatus est aliquo modo Caput.

Consect. 2. Graviter peccant, qui beneficia, curam animarum annexam habentia, non conferunt, non solum dignis, sed etiam dignioribus; quia non quærunt majorem Dei gloriam, & Ecclesiæ utilitatem: id confirmat Trid. sess. 24. cap. 1. De refor. *Ubi Collatores hortatur & monet eos, alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint; non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.* Quod adeo verum est, ut damnata fuerit sequens propositio ab Innocent. XI. *Cum dicit* Concilium Trid. *eos alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles judicaverint, ad Ecclesias promovent; Concilium primo videtur per hoc Digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo: vel secundo locutione minus propria ponit Digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.* Illud confirmat Concilium Basileense, quod in Pragmatica Sanctione decrevit, ut collatores ita jurent: *Ego juro & promitto omnipotenti Deo, & tali Sancto, vel Sanctæ, sub cujus vocabulo dedicata est Ecclesia, eum eligere, quem credam futurum Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus utiliorem; nec illi vocem dare, quem verisimiliter scivero promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu prece per se aut alium interposita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte pro se electionem procurare.* Et in hoc Concil. sequitur antiquum Ecclesiæ usum; teste enim Origene, in cap. 8. Levit. sic eligebatur Sacerdos; *Requiritur*, inquit, *in ordinando Sacerdote etiam populi præsentia, ut sciant omnes, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sapientior, qui omni virtute eminentior, ille eligitur in Sacerdotem*, idest eligitur, ut curam animarum habeat.

Consect. 3. Peccant graviter qui beneficia simplicia conferunt consanguineis indignis, vel qui beneficia curata conferunt minus dignis rejectis extraneis dignioribus: ita docet D. Th. 2. 2. q. 63. a. 2. ad 1. *Circa consanguineos Prælati distinguendum est; quia quandoque sunt minus digni, & simpliciter, & per respectum ad bonum commune, & sic, si dignioribus præferantur, est peccatum personarum acceptionis in dispensatione spiritualium, quorum Prælatus Ecclesiasticus non est dominus, ut possit ea dare pro libito, sed dispensator secundum illud 1. ad Corinth. 4. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Quandoque vero consanguinei Prælati Ecclesiastici sunt æque digni ut alii, & sic licite potest absque personarum acceptione consanguineos suos præferre; quia saltem in hoc præeminent, quod de ipsis magis confidere potest, ut unanimiter secum negotia Ecclesiæ tractent: esset tamen hoc propter scandalum, dimittendum, si ex hoc aliqui exemplum sumerent, etiam præter dignitatem, bona Ecclesiæ consanguineis dandi.* In hoc D. Thom. secutus est Doctrinam Aug. sic paucis verbis expressam Epist. 29. ad Hieron. *Quis ferat, si quis divitem eligat ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore & sanctiore?*

Consect. 4. Peccant graviter Patroni, qui minus dignum præsentant, postpositis dignioribus; quia non quærunt majorem Ecclesiæ utilitatem. Non tamen peccant Episcopi illos instituendo in Beneficiis, si non possint in foro contentioso illorum indignitatem probare; quia ex rigore juris tenentur instituere eum, quem Patronus præsentat: cap. *Cum dilectus* De electione. Quamobrem in re tanti momenti, inquit Lessius, lib. 2. De Beneficiis cap 33. Dubio 3. n. 29. *tenentur Superiores sub peccato mortali dare operam, ut quam maxime idonei conferantur talia Officia.*

Monit. Absque peccato conferuntur Beneficia curam animarum annexam habentia, minus sanctis, & minus doctis, si Ecclesiæ, cui providendum est, utiliores futuri judicentur iis, qui sanctiores sunt, atque doctiores: quia tunc quæritur major Ecclesiæ utilitas: ita D. Th. Quodlibeto 2. q. 5. art. 2. *Aliquis potest dici melior dupliciter: uno modo simpli-*

pliciter, qui est sanctior, vel plus habens de caritate: alio modo dicitur aliquis melior, quoad aliquid; contingit autem quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc, quod Beneficium percipiat, quia aliquis forte potest Ecclesiam magis juvare vel per consilium sapientiæ, vel per auxilium potentiæ, vel quia servivit in Ecclesia. Non ergo Episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter; sed tenetur dare meliori quoad hoc. Propter similem rationem dignum ex Ecclesiæ gremio alteri alias digniori præferre licet; quia, ut ait D. Th. 2. 2. qu. 93. art. 2. ad 4. *Ille, qui de Ecclesiæ gremio assumitur, ut in pluribus consuevit esse utilior, quantum ad bonum commune; quia magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus: & propter hoc etiam mandatur Deuter. 17. vers. 15. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus.*

Consect. 5. Peccant mortaliter, & insuper excommunicationem incurrunt quicumque simoniace beneficium quodcumque conferunt, sive simonia illa fiat vel per munus a *manu*, vel per munus a *lingua*, vel per munus ab *obsequio*: quod late expliciumus in tomo I. ubi de simonia. Sed inter simoniacas labes ea est omnium pessima, in qua collator volens concludere matrimonium vel fratris, vel sororis, vel nepotis, vel neptis, vel consanguinei, vel consanguineæ vel demum amici, aut amicæ, quasi dotis loco aut explicite, aut implicite se beneficium gratis collaturum promitti aut proli ex tali matrimonio nasciturae, aut alicui ex illis, quibus per novum matrimonium collator affinis efficitur; hæc, inquam, conventio est omnium pessima. 1. Quia *promissio ipsa continet simoniacam pravitatem*, cum per eam promoveatur negotium temporale, scilicet matrimonium: ut habetur cap. *Cum essent* de simonia. 2. Quia partes contrahentes matrimonium, si sint hujus simoniacæ conventionis conscii, quadruplex Sacrilegium committunt, primum quidem consitendo, secundum communicando, tertium contrahendo matrimonium in statu peccati mortalis, quartum vero consentiendo simoniæ. 3. Demum quamdiu persistunt in illa labe simoniaca, divinam omnem benedictionem a matrimonio suo longe amovent, & divinam iram tum contra se, tum contra filios concitant.

ARTICULUS VIII.

De peccatis, quæ committi solent in pluralitate Beneficiorum.

PRop. *un*. Habere plura Beneficia non est ab intrinseco malum, uti, v. g. mentiri; sed ut plurimum multa habere beneficia continet in se plures deformitates.

Prob. 1. Script. *Nemo potest duobus Dominis servire; aut unum odio habebit, & alterum diliget*. Matth. 6. v. 24. Prædicto textu utitur septima Synodus cap. 15. ad excludendum pluralitatem beneficiorum. *Clericus*, inquit, *non connumeretur in duabus Ecclesiis; audivimus enim, quod nemo potest duobus Dominis servire. Et rursus: Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio terræ? Quomodo ergo non erit væ eis, qui Beneficia Beneficiis cumulant?*

II. Ex Patribus. Chrysostomus citatus a D. Th. hæc habet: Quod figuræ non fuit concessum, rei reor esse illicitum; figuræ autem, idest veteri Testamento, non fuit concessum, quod inter Levitas, qui capiebat in Bethlehem, caperet in Jerusalem: cum ergo perfectiores esse debeamus, qui capit in Tyro, non capiat in Damasco.

III. Ex Greg. relato a Grat. dist. 89. ubi sic habetur: *Singula Ecclesiastici juris Officia singulis quibusque personis singulatim committi jubemus*.

IV. Ex D. Bernardo Epist. 271. ubi sic legitur; *Nec cuiquam plures dignitates in pluribus Ecclesiis habere licet, nisi dispensatorie quidem ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum utilitatem*.

V. Auctorit. D. Th. *Habere plures præbendas, plurimas in se inordinationes continet, utpote quia non est possibile aliquem in pluribus Ecclesiis deservire, in quibus est Præbendatus, cum Præbendæ videantur esse ordinatæ, quasi quædam stipendia Deo ibid. ministrantium. Sequitur etiam diminutio cultus divini, dum unus loco plurium instituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatis Testatorum, qui ad hoc aliqua bona Ecclesiis contulerunt, ut certus numerus Deo deservientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus Beneficiis abundat, & alius nec unum habere potest: & multa alia hujusmodi quæ de facili patent. Unde non potest contineri inter indifferentes actiones; & multo minus inter eas, quæ sunt secundum se bonæ, ut dare eleemosynam, & hujusmodi*. Quodlib. 9 q. 7. ar. 2. in corp. Ideo ait Bernardus: *Qui non unus, sed plu-*

res

res est in Beneficiis, non unus; sed plures erit in supplicüs.

VI. *Rat.* Pluralitas in Beneficiis, 1. repugnat aliquo modo juri naturali, juri canonico, & juri civili. I. Juri naturali; quia sicuti contra naturam est 1. quod unum membrum locum habeat in diversis corporibus: ita & quod Clericus locum habeat in diversis Ecclesiis. 2. quod caput unius corporis sit membrum alterius; ita pariter quod Clericus, qui est caput in una Ecclesia, sit oculus in alia, v.g. Episcopus in una Ecclesia, Archidiaconus in alia. II. Juri Canonico; quippe jus canonicum prohibet sub gravissimis pœnis plura retineri Beneficia, quando alterum sufficit ad commodam Beneficiati sustentationem: ita Conc. Chalcedonense part. 2. cap. 10. ubi sic habetur: *Non licet Clericum conscribi in duabus simul Ecclesiis*. Et Conc. Nicænum II. act. 8. cap 16. *Clericus ne connumeretur in duabus Ecclesiis*. Ita etiam Can. *Sanctorum Canonum* dist. 70. & extra. Joan. 22. quæ incipit *Execrabilis*. Quos omnes Canones confirmavit Trid. sess. 24. c. 17. *Statuit, ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidem, si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia Beneficia, tam sæcularia, quam regularia quæcumque, etiam commendata, pertineant, cujuscumque tituli ac qualitatis existant*. III. Juri civili, jus quippe civile improbat, ut quis duas militiæ præfecturas habeat: ergo a fortiori, ut quis habeat plures titulos diversorum Beneficiorum. Si enim humana Respublica eumdem Ducem variis in arcibus non præficiat, eumdem Consulem variis in urbibus non constituat, eumdem Judicem diversis in curiis præsidere non sinat; quortum in Republica Christiana idem Clericus variis in Ecclesiis personam ducis, & consulis, & judicis sustinebit?

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nemini licet possidere simul plura Beneficia incompatibilia, qualia sunt plura Beneficia curata. Item plures dignitates, personatus, vel plura Beneficia uniformia sub eodem tecto; adeo ut qui plura beneficia hujus generis habuerint, nisi infra sex menses unico contenti, si ad liberam sedis Apostolicæ dispositionem pertineant, aut infra annum, cætera dimittant, omnibus ipso jure privati existant, & ad restitutionem fructuum teneantur: ita Trid. sess. 7. cap. 2. 4. & sess. 24. cap. 17. *Illi vero, qui in præsenti plures Parochiales Ecclesias, aut unam Cathedralem, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino, quibuscumque dispensationibus, ac unionibus ad vitam non obstantibus, una tantum Parochiali, vel sola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra spatium sex mensium dimittere; alioquin tam Parochiales, quam Beneficia omnia, quæ obtinent ipso jure vacare censeantur, ac tamquam vacantia libere aliis idoneis conferantur; nec ipsi antea illa obtinentes, tuta conscientia fructus post dictum tempus retineant*. Parochialem tamen Ecclesiam una cum sua annexa Ecclesia, & Canonicatum una pariter cum sua annexa retinere poterit, modo in ea Vicarius cum congrua portione constituatur. Ita habet consuetudo; quippe cum Parochia, aut Canonicatus ita tenuis est, ut Sacerdotem nutrire non valeat, alia ei Ecclesia adjungitur. Ita cap. *Eam te* de ætate & qualit.

Consect. 2. Nemini licet possidere plura beneficia diversi generis, quorum quodlibet residentiam postulet in sua Ecclesia: ita plurima jubent Concilia Generalia, nimirum Chalcedonense, Nicænum II. &c. & cap. *Ad hæc licet* De Præben. sic habet: *Omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una, vel diversis Ecclesiis plures dignitates, vel personatus obtineat, cum singula Officia in Ecclesiis assiduitatem exigant personarum*. Ingens illud malum ita describit extra. Joan. 22. cap. *Execrabilis*; *Habentibus plura Beneficia paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur, Hospitalitas in ipsis Beneficiis debita non servatur. Et dum non sunt sui in unaquaque regione rectores, Ecclesiarum detrahitur commodis & honori, quæ carentes defensorum auxilio in juribus suis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia nobilium, quæ magnificentia extruxerat decessorum; & quod amarius est dolendum, animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculose præbetur*.

Consect. 3. Plura beneficia cujuscumque naturæ retinere non licet quando alterum est sufficiens ad vitam honeste sustentandam: ita jubet Trid. sess. 24. cap. 17. Vide locum supra citatum. *Sancta Synodus .... statuit ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem, si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri*: ergo si unum

unum sufficiat, non erit licitum aliud retinere, vel accipere. Quod adeo constans est, ut Durand. sic loquatur: *Theologorum communiter hoc habet opinio, quod si unum Beneficium habens, de quo potest non laute, nec ad elationem & pompam, sed convenienter & mediocriter sustentari, recipiat, vel retineat aliud, mortaliter peccat*. Et facultas Paris. an. 1238. ait: *Nemo potest duo Beneficia, si alterum sit sufficiens ad alendum, obtinere sine peccato mortali*.

Confect. 4. Dispensatio, a summo Pontifice concessa, non excusat a peccato, si non sit legitimis de causis concessa: illud patet ex Conc. Lateran. IV. cap. 29. *In eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut personatus habere præsumat, etiam si curam non habeat animarum. Circa sublimes tamen & litteratas personas, quæ majoribus sunt Beneficiis honorandæ, cum ratio postulaverit, per sedem Apostolicam poterit dispensari*.

Ratio autem dispensandi non alia esse potest, quam major Ecclesiæ utilitas, ut dictum est ubi de Dispensatione.

De dispensationibus autem sine causa concessis sic loquitur Bernard. epist. ad Robertum: *Quid tibi blandiris de dispensatione, cujus conscientia tenetur divina sententia ligata?* Et Bellarminus. *Sciendum est Pontificiam dispensationem, quando non adest justa causa dispensandi, valere in foro fori, sed non in foro poli, ut aperte docet D. Th.* Idem tenet Guillelmus Episcopus Parisiensis, Cajetanus, Toletus, Panormitanus. Cajetanus enim sic loquitur: *Dispensatio Papæ cadit super jus positivum, & non super jus divinum & morale; pluralitas autem Beneficiorum sine rationabili causa est contra jus divinum & morale*. De verb. beneficium. Toletus vero sic habet lib. 5. cap. 4. *Quando causa dispensans in pluralitate beneficiorum non est in bonum Ecclesiæ, non est bona dispensatio, nec est homo securus coram Deo*. Tandem Panormitan. sic loquitur: *Dispensatus etiam per Papam circa pluralitatem Beneficiorum sine causa, etiam si sit tutus quoad Ecclesiam militantem, non est tamen quoad triumphantem*: in cap. *Dudum* de elect. Intentio etiam expendendi redditus beneficiorum non excusat beneficiorum pluralitatem; quia non sunt facienda mala, ut inde veniant bona ... nec Deus exigit a nobis eleemosynas ultra vires, & redditus nostros.

ARTICULUS IX.

De Residentia.

Residentia est in loco beneficii commoratio, muniorumque Ecclesiasticorum functio; nam residentia, ut ait Fagnanus, debet esse laboriosa, non deliciosa, cum Beneficia ad divinum cultum & Ecclesiastica munia sint constituta. In caput *Licet* de Præbendis num. 23.

Prop. 1. Qui habet beneficium, cui annexa est cura animarum, tenetur residere in loco debito, idest tenetur exhibere personale ministerium in loco, in quo est beneficium.

Prob. Ex titulis, quos Scriptura attribuit his, qui talia beneficia habent; siquidem illi beneficiati vocantur *Pastores*, *Speculatores*, *Magistri*, *Rectores*, *Doctores*, *lux populi*: quæ omnia denotant munia, & officia præsentiam personalem exigentia, ut innuit textus Joan. cap. 10. v. 11. *Ego sum Pastor bonus. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis; Mercenarius autem, & qui non est Pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit*. Et v. 2. *Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium; huic ostiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur; quia sciunt vocem ejus. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non noverunt vocem alienorum* ... Quæ omnia manifeste ostendunt, Pastorem non debere ab ovili suo abesse.

2. Ex Conc. can *Si quis Presbyter, vel Diaconus*. 7. q. 1. Can. *Clericus ab instanti*. 21. q. 1. Can. *Placuit ut a nullo*. 7. q. 1. Can. *Sciscitaris itaque*. 7. q. 1. cap. *Quia nonnulli* De Clericis non residentibus. In omnibus his locis præcipitur Clericis, ut in suis Ecclesiis commorentur, & gregi suo invigilent. Demum Trid. sess. 6. cap. 1. De reformat. monet Clericos: *Ut attendentes sibi, & universo gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant: implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant*.

3. *Rat*. desumpta ex Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. de refor. *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in certa munia pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt; sed mercenariorum more deserunt*: ergo beneficiati

ri habentes curam animarum tenentur in loco debito residere.

Prop. 2. Nihil est, quod ab obligatione residentiæ dispenset, nisi Christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiæ vel Reipublicæ utilitas.

Prob. 1. Ex Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. De resor. *Cum christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ vel Reipublicæ utilitas, aliquos nonnumquam abesse postulent, & exigant; decernit eadem Sacrosancta Synodus, has legitimæ absentiæ causas a Beatissimo Romano Pontifice, aut a Metropolitano, vel, eo absente, suffraganeo Episcopo antiquiori residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approbandas, nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, & Reipublicæ officium Episcopatibus adjunctum; cujus quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem significari Metropolitano necesse erit.*

2. *Rat.* D. Th. In qualibet obligatione præcipue attendi debet obligationis finis: obligant autem se Episcopi ad exequendum pastorale officium propter subditorum salutem; & ideo ubi subditorum salus exigit personæ Pastoris præsentiam, non debet Pastor personaliter gregem suum deserere neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor animam ponere teneatur pro ovibus suis. Cum vero salus ovium postulabit, ut absint Pastores, tunc Pastores abesse poterunt; quia finis residentiæ est utilitas fidelium.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De his qui residere debent.* Episcopi, & Parochi, Abbates, Cardinales &c. tenentur in suis beneficiis residere; quia hi omnes curam habent animarum. Item residere tenenrur qui dignitates, Canonicatus, Præbendas &c. in Ecclesia obtinent, & ultra tres menses vel discretos, vel continuos abesse non possunt: ita determinavit Trid. sess. 24. cap. 12. De ref. *Non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt.*

Consect. 2. *De loco & tempore residentiæ.* Parochus non potest extra limites Parochiæ manere, sed debet manere in loco commodiori Parochianis, juxta determinationem Episcopi: ita multoties respondit Sacra Congregatio. Unde Episcopi, Parochi, Abbates &c. tempore pestis debent in suis beneficiis residere, quia tunc temporis oves maxime egent Pastoribus. Pastor bonus, cum opus est, animam ponit pro ovibus suis, Mercenarius vero fugit. Ita determinavit Congregatio Concilii, teste Fagnano in caput *Non liceat* de Præbendis & dignitatibus num. 45. 46. 47.

Consect. 3. *De modo residendi.* Episcopi, Parochi, Abbates &c. debent per seipsos, & non per Vicarios residere; quia cuilibet Pastori in persona Petri dictum est: *Pasce oves meas*; minime vero, solum cura, ut pascantur oves meæ: *Qui enim*, ait Bernardus, *per Vicarium inservit, in Vicario remunerabitur.* Si tamen Parochialis Ecclesia Præbendæ vel dignitati annexa sit, tum Parochus residens in majori Ecclesia, debet idoneum Vicarium statuere in Ecclesia Parochiali: ita cap. *Extirpandæ* De Præbendis. Unde Episcopi, Parochi, Abbates, &c. non satisfaciunt præcepto residentiæ, si corporaliter tantum resideant, & Pastoris munia per seipsos non obeant.... quia residentia debet esse non otiosa, sed laboriosa: quod expressit Trid. dum jubet, ut Pastores oves suas pascant, & regant. Clerici quippe, qui obligantur ad residentiam, debent se gerere, ut pastores, ut medici, ut nutritii: debent esse ut *Pastores*, non quales erant Pastores Synagogæ: de quibus Ezechiel ait cap. 34. *Væ Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos. Nonne greges a Pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat, occidebatis; gregem autem meum non pascebatis*; sed tales debent esse, qualis describitur Pastor Novi Testamenti ab eodem Ezech ibid. *Suscitabo super ea armenta Pastorem meum, qui pascat ea, servum meum David, ipse pascet ea, & ipse erit eis in Pastorem.* Qualis autem fuit Christus Princeps Pastorum, tales decet esse Clericos iis in locis, in quibus resident. 2. Debent esse ut medici, non tales quidem, quales describuntur apud Ezech el. ibid. his verbis: *Quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod ægrotum, non sanastis, quod confractum est, non alligastis, & quod abjectum est, non reduxistis, & quod perierat, non quæsistis*; sed tales debent esse medici, qualis est Christus, de quo scriptum est: *Venit filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat.* 3. Debent esse nutritii, non tales, quales describit Propheta dicens: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.*

Consect. 4. *De peccato & pœna non residentium.* Episcopi, Abbates, Parochi, Canonici &c. quamdiu absunt sine causa, sunt in statu peccati mortalis, & fructus beneficiorum

rum suorum non possunt percipere : ita Trid. sess. 23. cap. 1. *Si quis autem , quod utinam numquam eveniat , contra hujus decreti dispositionem absuerit , statuit sacrosancta Synodus , præter alias pœnas adversus non residentes , sub Paulo III. impositas & innovatas , ac mortalis peccati reatum , quem incurrit , eum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere , nec tuta conscientia , alia etiam declaratione non secuta , illos sibi detinere posse ; sed teneri , aut ipso cessante , per Superiorem Ecclesiasticum illos fabricæ Ecclesiarum , aut pauperibus loci erogare , prohibita quacumque conventione vel compositione , quæ pro fructibus male perceptis appellatur ; ex qua etiam prædicti fructus in totum , aut pro parte ei remitterentur* . Unde distributiones quotidianas illi solum habent jus percipiendi , qui divinis intersunt officiis , nisi justa ex causa dispensentur : ut docet Trid. sess. 24. cap. 12. *Distributiones vero* , inquit , *qui statutis horis interfuerint , recipiant ; reliqui , quavis collusione , aut remissione exclusa , his careant* . Distributiones tamen quotidianas , licet absentes , percipere possunt ægroti , senes , injuste incarcerati , Canonici Theologi , qui vel Scripturam explicant , vel concionantur , Canonici pœnitentiarii , qui audiunt confessiones , vel Canonici Curati , qui Parochi munus obeunt : ita declaravit Congregatio. Minime vero illi , qui absunt sola studiorum causa ; tunc enim grossam , ut dicunt , accipiunt , non vero quotidianas distributiones.

ARTICULUS X.

De causis excusantibus a Residentia.

PRop. *unica* . Nulla est causa valide dispensans a residentia , nisi bonum vel universalis, vel particularis Ecclesiæ, aut ingens utilitas Reipublicæ.

Prob. ratione desumpta ex Trid. sess. 23. cap. 1. Nemo potest abesse a sua Ecclesia etiam per trimestre concessum a Concilio , nisi *id æqua ex causa fiat , & absque ullo gregis detrimento :* atqui , ut diximus in primo tomo loquentes de dispensatione , sola causa justa dispensandi est , non cupiditas, sed caritas, non bonum privatum, sed publicum : ergo nulla est causa valide dispensans a residentia , nisi bonum Ecclesiæ vel universalis , vel particularis , vel ingens utilitas Reipublicæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

§. I.

De fictis titulis non residendi.

Consect. 1. Tenuitas fructuum non excusat a residentia ; quia Parochus ei debet adhærere Ecclesiæ, quam desponsavit , sicuti maritus debet adhærere uxori , quam duxit : ita respondit Congregatio, teste Fagnano , supra caput *Extirpandæ* : sed Parochus debet compellere Episcopum , aut Parochianos , ut ei congruam assignent portionem .

Consect. 2. Numerus exiguus Parochianorum non excusat a residentia : ita declaravit Congregatio, teste Fagnano , ibid.

Consect. 3. Episcopi , Parochi , Abbates , & Canonici &c. non possunt trimestrem absentiam unius anni cum absentia trimestri sequentis jungere; adeo ut licite valeant jungere absentiam mensibus Octobri , Novembri , Decembri anni currentis , & prorogare absentiam mensibus Januario , Februario, & Martio anni sequentis : ita respondit Congregatio, teste Fagnano ; quia sic diuturnior foret absentia , & insuper Pastores abessent ab Ecclesia tempore adventus & quadragesimæ , quo tempore decet Pastores ovibus suis invigilare, easque verbo, exemplo, & Sacramentorum administratione pascere.

Consect. 4 Juxta Carolum Borromæum non excusantur a residentia qui hic subjiciuntur . 1. *Qui beneficium Ecclesiamve habet, de cujus titulo adhuc lis & controversia pendet* . 2. *Ille , qui nondum Sacerdotio , aut eo Ordine , quem beneficium illud requirit , initiatus est : nec præterea , qui justa aliqua causa , impedimentove distinetur , quominus eo initietur* . 3. *Nec vero a residentię munere liberi sunt qui tertiam partem fructuum, qui sibi ex dignitatibus adveniebant , quas in Ecclesiis Cathedralibus obeunt, in distributiones contulerint: immo vero , si cetera etiam , quæ in Trid. decreto in sess. 24. promulgato , ipsis præscripta sunt, præstare ab Episcopo cogantur*. 4. *Nec ille quidem excusetur cujus Ecclesia, aut beneficium ejusmodi est, unde omnis, aut certe magna pars fructuum , aliquo modo reservata, ad alium pervenit*. Ita habetur expressis terminis Lib. 4. constitution. Synodalium Ecclesiæ Mediolanensis cap. 30.

Consect. 5. Episcopi, Parochi , Abbates , Canonici &c. qui assidue resident in suis Beneficiis , non possunt sine causa uti licentia non residendi, quam concedit Trid. quia ut ait Vanespen de instituto & officio Canonici part. 3. c. 5. §. 2. Concilium absentiam trium

men-

mensium non approbat, sed tolerat; juste tamen conceditur assidue residentibus, ut interdum absint relaxationis causa. Concilium quippe non dat licentiam non residendi, nisi ex justa causa. Causæ autem non residendi ex dictis sunt. 1. Utilitas vel totius, vel ipsius, cui præest, Ecclesiæ: & sic Episcopi possunt abesse a suis Ecclesiis, ut eant in Concilium vel Provinciale, vel Universale, quod in bonum Ecclesiæ convocatur: ut eant in curiam Romanam, vel in aulam Regiam jura suæ Ecclesiæ defendendi causa: ita cap. *ex parte* 11. de Cler. non residen. *Præpositur*æ *tuæ jura fideliter prosequeris, cum ex hoc censeri debeas residens, perjurium non incurris*. 2. Civilis Reipublicæ utilitas: & sic Episcopi possunt adesse comitiis generalibus, ut causam etiam temporalem populorum sustineant; licentia tamen debet a legitimo superiori & peti, & obtineri, exceptis casibus repentine occurrentibus: ut docet Fagnanus in cap. *Relatum* De clericis non resident.

Vide Constitutionem XVII. ad calcem hujus Tomi.

§. II.

De justis titulis non residendi.

Consect. 1. Juxta Carolum Borromæum excusantur a residentia qui ob Seminarii causam, ob senectutem, ob adversam valetudinem, ob cæli intemperiem, ob populi odium, diutius absunt; modo in his casibus Pastor, qui residere possit, Ecclesiæ provideatur. Ita Conc. Mediolanen. V. p. 3. tit. de residentia.

Consect. 2. Excusantur a residentia Theologiæ Professores, quamdiu in Scholis docent: item Scholares, si serio studio vacent, secus, si non studeant, per quinquennium excusantur a residentia, & fructus Beneficiorum suorum, exceptis quotidianis distributionibus, possunt licite percipere: ita Trid. *Docentes vero ipsam Sacram Scripturam, dum publice in Scholis docuerint, & Scholares, qui in ipsis Scholis studant, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum, in absentia a jure communi concessis, plene gaudeant, & fruantur*. §. 5. cap. 1. quia, ut dicitur cap. *Super specula* De magistris, *Cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes*. Idem privilegium conceditur & Professoribus, & studentibus in jure canonico, ut declaravit Sacra Congregatio, teste Fagnano. Facultas debet concedi ab Episcopo, sed hac facultate, eoque privilegio privantur, qui non studeut, sed aliis omnino rebus vacant: ita Concil. Turon. an. 1583. cap. 13. Illud idem privilegium Parochis concedi non potest, juxta Concil. Aquense ann. 1586. Usus tamen contrarius in Gallia prævaluit.

Consect. 3. Duo Canonici, Episcopo ad Ecclesiæ utilitatem servientes, a residentia legitime excusantur, fructusque Beneficiorum legitime percipiunt: ita cap. *Ad audientiam* De Clericis non resident.

Consect. 4. Regiæ Capellæ Clerici a residentia pariter dispensantur, durante servitii tempore; sed eo elapso tempore, ad Ecclesias suas redire, eisque servire tenentur. Istud privilegium concessum est Regi Galliæ a Clemente VI. confirmatum a Pio II.

Consect. 5. Episcopi, & Archiepiscopi vocati a Rege, vel Imperatore, causa vel pacis stabiliendæ, aut procurandæ, vel causa consilii dandi, vel causa legationis obeundæ apud exteros, a residentia dispensantur: ita Fagnanus in cap. *Qualiter* De Clericis non residentibus, num. 16. quia id bonum Reipublicæ exigit.

Consect. 6. Cum Pastor specialiter quæritur, ut ei mors inferatur, tunc si ejus præsentia non sit ovibus necessaria, licite potest fugere; minime vero, si ejus præsentia sit eis necessaria, ut docet D. Th. 2. 2. q. 185. ar. 5. in corp. *Ubi*, inquit, *subditorum salus exigit personæ Pastoris præsentiam, non debet Pastor personaliter suum gregem deserere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor animam suam ponere teneatur pro ovibus suis. Si vero subditorum saluti possit sufficienter in absentia Pastoris per alium provideri, tunc licet Pastori vel propter aliquod Ecclesiæ commodum, vel propter personę periculum, corporaliter gregem deserere*. Idem docet Aug. Ep. 180. ad Honoratum, ubi sic habet disertis verbis: *Fugiant de civitate in civitatem servi Christi, quando eorum quisquam specialiter a persecutoribus quæritur, ut ab aliis, qui non ita requiruntur, non deseratur Ecclesia: cum autem omnium est commune periculum, hi qui aliis indigent, non deserantur ab his quibus indigent*. Sic in nupera phanaticorum persecutione, qui Pastores quærebant ad mortem, & non oves, prudenter quidam Pastores fugerunt; quia, ut innuit Aug. Pastor potest fugere, cum inquiritur Pastorum mors, & non ovium. *Fugiat*, inquit, *minister Christi, sicut ipse Christus in Ægyptum fugit: fugiat exemplo Pauli, qui a Fratribus per murum submissus est in sporta*. Fugiat

jussus a Christo; ait enim Dominus discipulis: *Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Fugiat exemplo Christi; ille enim abscondit se, & exivit de templo, quando Judæi lapides tulerunt, ut jacerent in eum.

Monit. Quicumque justis de causis a residentia dispensantur, tenentur Ecclesiæ, quam deserunt, idoneum Pastorem providere: ut expresse jubet Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. *Ita tamen*, inquit, *ut quandocumque eos, causa prius per Episcopum cognita & probata, abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentiam in scriptis gratisque concedendam, ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant.*

ARTICULUS XI.

Quas obligationes inducat Beneficium simplex.

PRop. un. Juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam nullum est Beneficium, etiam simplex, quod aliquod ministerium adjunctum non habeat, quod exercendum est ab eo, qui Beneficium illud obtinuit.

Prob. 1. Scriptura. Divus Paulus 2. ad Tim. 3. generatim dicit: *Qui non laborat, non manducet*: ergo, qui percipit redditus Ecclesiæ, debet Ecclesiæ aliquod impendere Ministerium.

2. Ex Conc. Trid. sess. 21. cap. 3. de reform. *Beneficia ad divinum Cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda, sunt constituta*: ergo nullum est beneficium, etiam simplex, quod aliquod ministerium Ecclesiasticum non exigat.

3. *Rat.* Desumpta ex jure Canonico. *Beneficia Ecclesiarum propter Officia, seu ministeria divina instituta fuerunt*, ut habet Glossa in caput *Ex parte tua* De Officio Vicarii: ergo cum lex non eximat Beneficium simplex a Ministerio Ecclesiastico, Beneficiarius quilibet, etiamsi Beneficium dumtaxat simplex obtinuerit, tenetur tamen aliquod Ministerium Ecclesiæ exhibere, alias injuste redditus Ecclesiasticos percipit. Inde est, quod in Conc. Agathensi Can. 36. dicitur: *Clerici omnes, qui Ecclesiæ fideliter, vigilanterque deserviunt, stipendia sanctis laboribus debita secundum SERVITII sui meritum per ordinationem Canonum a Sacerdotibus consequantur*: ergo si redditus percipi solum debeant juxta SERVITIUM, nullos possunt percipere redditus qui nullum Ecclesiæ impendunt ministerium.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clericus, qui potitur solum Beneficio simplici, tenetur ad omnia munia communia Clericis, sive ea munia respiciant Deum, sive Ecclesiam, sive proximum, sive seipsum; (de quibus Officiis agemus ubi de statu Clericorum) quippe si Beneficiarius simplex potiatur privilegiis Clericorum, debet & muniis Clericorum vacare; æquum enim est, ut vivat tamquam Clericus, qui exigit tamquam Clericus honorari: juxta hanc regulam juris: *Qui sentit onus, sentire debet & commodum, & e contra*. Reg. 55. n. 6.

Consect. 2. Qui habet beneficium simplex, debet omnia onera huic beneficio connexa exacte obire, v. g. Missas celebrare, quæ in fundatione exprimuntur, preces recitare &c. quia nemo potest redditus alicujus beneficii percipere, nisi ea exequatur, quæ huic beneficio annectuntur; jus enim naturale exigit, ut pacta & promissa servemus, & conventionibus stemus; beneficium autem simplex est quasi quædam conventio inter fundatorem & beneficiarium; illud expresse definitur in capite *Significatum* de Præbendis, ubi dicitur, quod *Sacerdos* beneficiarius simplex *nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assidue debeat obsequium suum impendere Ecclesiæ*, in qua erat Beneficiarius; *& quanto frequentius potest, salva honestate sua, & debita devotione, Missarum solemnia celebrare*. Tale enim erat onus huic beneficio annexum: *Nec sibi liceat hoc illi subtrahere sive causa voluptatis, sive se ad aliam Ecclesiam transferendo*.

Consect. 3. Quamvis beneficiarius simplex non teneatur ad personalem residentiam, tenetur tamen ad specialem quamdam curam erga eam Ecclesiam, ex qua percipit redditus temporales: quippe nemini licet otiose ex Altari vivere, aut lac ex ovibus, quas non custodiat, sugere; est enim quilibet beneficiarius quasi sponsus ejus Ecclesiæ, quam desponsavit: ergo si sponsæ suæ personaliter non assistat, eam saltem affectu non deserat. Ideo prioribus Ecclesiæ temporibus, ut habemus ex Conciliis, nullus Clericus ordinabatur, nisi certo loco, certæque Ecclesiæ alligatus; ita enim loquitur Nicænum I. Can. 16. *Quicumque sunt Presbyteri, aut Diaconi .... hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas Parœcias revertantur*: & Chalcedonense Can. 10. sic habet: *Non liceat Clericum in Ecclesiis duarum civitatum ordinari.* Ergo secundum spiritum illorum Canonum,

num, qui spiritus semper viget dum variam mutationem exterior disciplina suscipit: secundum, inquam, mentem illorum Conciliorum, Beneficiarius simplex debet specialem aliquam curam ei Ecclesiæ, cujus est sponsus: v.g. debet bona spiritualia fidelibus illius procurare, puta, Missionem aliquam, qua sponsam suam de tam longa absentia consoletur: debet aliquam suorum reddituum portionem in fabricam, in ornamenta Altaris, in subsidium pauperum hujus loci reservare: debet interdum eam Ecclesiam invisere, ut sedula inspectione, sollicitoque examine perscrutetur, quid hæc Ecclesia sibi desponsata exigat, quid hi fideles sibi commissi exposcant, quid demum major Dei gloria circa illud beneficium efflagitet.

ARTICULUS XII.

Quas obligationes inducat Beneficium in Commendam.

PRop. I. Beneficium in Commendam est de genere eorum usuum, quos Tridentina Synodus reformari vehementer exoptat.

Prob. I. Ex Trident. sess. 25. cap. 21. Cupit Synodus... *ut iis* Monasteriis, *quæ nunc Commendata reperiuntur, & quæ suos conventus habent, Regulares personæ ejusdem Ordinis expresse professæ, & quæ gregi præire, & præesse possint, præficiantur. Quæ vero in posterum vacabunt, non nisi REGULARIBUS spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur*: ergo optat Sancta Synodus, ut usus conferendi Beneficia regularia in commendam reformetur.

2. Ex Rebuffo, Titulo de Commenda, ubi sic habet a num. X. usque ad XXV. Hæc inquit, Commendarum nimia indulgentia est exitium totius Reipublicæ Christianæ..... & juxta Clementem V. plurima incommoda ex hac Commendarum concessione oriuntur. 1. Divinus Cultus minuitur, nam multi Commendatarii Abbates vix aut numquam sunt in servitio Dei. 2. Animarum cura negligitur. 3. Hospitalitas debita non servatur. 4. Ruinis ædificia patent... 5. Omnia jura tam spiritualia, quam temporalia ex ministrorum defectu collabuntur. 6. Omnia jura Monasteriorum & Ecclesiæ destruuntur, devastantur, & deglutiuntur ab illis comessatoribus, & hoc probat experientia, tam in lignis nemorum, quam in omnibus aliis rebus Monasteriorum, quas vendunt. 7. Bigamia contrahitur in Ecclesia, cum unus & idem Clericus duas Ecclesias habet; alteram in titulum, alteram in commendam; quod tamen Deus semper odio habuit. *Non licet* tibi inquit, *habere uxorem fratris. Væ qui cumulatis agrum agro.* 7. Decoloratur universalis Ecclesia; quia nullus est sæcularis Abbas, qui regulam servet, vel disciplinam, vel qui præcipiat servari. Hactenus Rebuffus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. I. Quando Beneficium regulare nondum est in Commenda, pietas exigit, ut non sollicitis precibus urgeamus Papam, ut illud Beneficium a statu suo naturali, regulari scilicet, ad statum non naturalem, scilicet ad statum Commendæ, transferat; non enim bonum est legem hanc universalem *Regularia Regularibus* extortis privilegiis infringi: numquam enim purior est Ecclesiæ disciplina quam cum sublatis privilegiis omnes indiscriminatim universalibus legibus subjiciuntur; unde, teste Rebuffo, *cum olim cuidam Sancto Episcopo Parisiensi oblata esset Abbatia*, in Commendam scilicet, *respondit: Absit ut cum sponsa habeam concubinam*: & Paulus IV. cum rogaretur, ut cuidam filio Regis, habenti jam Episcopatum, Abbatiam in Commendam concederet, respondit: *Absit, ut in Ecclesia Dei ponam Bigamiam.* Quæ duplex responsio altera Papæ, altera Episcopi Parisiensis aperte ostendunt, non immunes a peccatis esse eos omnes, qui sollicitis precibus urgent summum Pontificem, ut Beneficium regulare Commendatarium reddat.

Consect. 2. Quando Beneficium regulare est jam in Commenda, pietas exigeret, ut Beneficium illud ad statum regularitatis sibi connaturalem rediret, si hoc commode fieri posset; major enim hinc vulgo oriretur Ecclesiæ utilitas, ut patet exemplo Abbatis *de la Trape*, qui regularitatis zelo incensus Abbatiam suam commendatariam ad statum regularem revocandam curavit, quique a reformatione inducta pristinum Monasticæ vitæ institutum cum magna Ecclesiæ utilitate ultimis istis temporibus revocavit.

Monit. Tot & tanta aliquando emolumenta ex commendis exoriuntur Ecclesiæ, ut non modo malum non sit, sed etiam maximum bonum, Beneficia jam commendata in commenda persistere, aut nondum commendata in commendam redigi: proinde omni prorsus peccato carent qui regularia Beneficia in commendam suscipiunt; hoc quidem fit quoties judicio prudentis viri existimatur, Abbatem aut Priorem commendatarium Ecclesiæ longe utiliorem fore, quam Abbatem aut Prio-

Priorem regularem: quod quidem aliquando in certis casibus contingit; quis enim non fateatur multo magis Ecclesiæ prodesse beneficiarium commendatarium eruditum & probatæ vitæ, quam regularem ignarum & vitiosum? quis etiam neget, eos Abbates commendatarios, quales multos jam videmus, qui Ecclesiam sua pietate exornant, suis eruditis scriptis locupletant, utiliores esse, quam alios non paucos regulares Abbates, sola inscitia insignes, qui sub regula sine regula vivunt? Numquid bona eorum Monasteriorum, in quibus nulla viget Monastica disciplina, sanctius destinarentur ad dotanda collegia, ubi adolescentes bonis disciplinis instituantur, ad erigenda Seminaria, ubi clerici nutriantur & ad statum clericalem efformentur, ad fundandas missiones, quibus rudiores populi religionem edoceantur; quam si eadem bona insumantur in nutriendis regularibus, qui nec habitu religioso vestiuntur, nec in eodem Monasterio uniti vivunt, sed sæculari habitu vestiti, in privatis domibus dispersi degunt? qui demum de regularitate nihil nisi vacuum & inane nomen retinent? Circa quod ita pie, & & erudite suo more loquitur Dominus de Fleury in suis institutionibus ad jus canon. 2. p. cap. 26. *Pro certo igitur habendum, quod Ecclesia auctoritatem habeat applicandi redditus suos juxta cujuscumque temporis exigentiam: quod justa de causa quædam beneficia sæcularia quibusdam collegiis, aut communitatibus concesserit: quod jus habeat monasteria in commendam redacta donandi Episcopis, quorum Ecclesiæ sufficientes non habeant redditus, & Presbyteris, qui sub Episcoporum directione utiliter inserviunt. Si quis autem commendis abutitur, & fructus Ecclesiæ percipit ei non inservien do, aut pecuniam sine necessitate cumulando, stricte in die Judicii Deo rationem reddet.*

Prop. 2. Secundum præsentem Ecclesiæ usum beneficiarii commendatarii, præter communia singulis clericis Officia speciali obligatione tenentur singulas conditiones observare, quæ in Brevi aut Bulla institutionis præscribuntur.

Prob. ratione desumpta ex jure Canonico. Breve aut Bulla instituens beneficiarium Commendatarium est quasi Privilegium, quo contra legem communem Beneficium regulare commendatur sæculari Clerico; quia lex communis sic habet: *Regularia regularibus*: atqui Privilegium debet tantum in sua forma servari, & non ultra extendi, ut habetur cap. *Porro* De Privilegiis: ergo Beneficiarius commendatarius tenetur singulas conditiones exacte observare, quæ in Brevi aut Bulla institutionis præscribuntur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Abbas aut Prior commendatarius tenentur ad omnia Officia communia Clericis, ad Officia communia beneficiarius, & ad munia specialia Abbatibus commendatariis: est enim 1. clericus, 2. Beneficiariis, 3. demum Abbas commendatarius: ergo ad singula illa Officia obligatur. De Officiis clerici dicetur ubi de statu clericorum. De Officiis Beneficiarii in isto tractatu dictum est. De Officiis commendatarii in sequentibus consectariis agendum.

Consect. 2. Abbas aut Prior commendatarius, præcise quatenus commendatarius, non est proprie Beneficiarius, non enim habet Beneficium in titulum, sed in commendam, nec ad vitam, sed ad certum tempus. Nihil potest de fructibus Beneficii percipere: ita expresse definit Glossa in caput *Nemo* De electione in 6. ubi sic habetur: *Hic*, inquit, *de commenda agimus, quæ est custodia Ecclesiæ alicui commissa: & primo quæritur, an talis sit Prælatus, & dico quod non; sed procurator tantum: habet tamen legitimam administrationem... & quia custos est, nec in Ecclesia jus habet, nec in fructibus nisi ad colligendum & gubernandum & providendum sibi & Ministris, & quod superest in utilitatem Ecclesiæ convertendum, sicut de visitatoribus dicitur.* Illi autem visitatores erant quasi Vicarii in spiritualibus & quasi tutores in temporalibus, ut notat Dominus de Fleury loco citato; unde fit quod præter justam laboris sui retributionem nihil sibi arrogare possint. *Cautela ergo est*, inquit Rebuffus, de Commen. num. 26. *quod quis faciat apponere hanc clausulam, scilicet* quod liceat de fructibus disponere: *& tunc impetrans lucrabitur fructus, nec tenebitur de illis rationem reddere, quemadmodum si haberet in titulum .... Et si non habeas illam clausulam in Bulla, fac*, inquit, *ut reformetur.*

Consect. 3. Abbas & Prior Commendatarius cum hac clausula, *quod liceat de fructibus disponere*, vere est Beneficiarius, habetque Beneficium in titulum, & non in custodiam, habet ad vitam, & non ad certum tempus. Debet in Gallia intra annum ad sacros Ordines promoveri; sic enim habent declarationes super Concilium Trid. sess. 7. cap. 2. ubi sic legitur: *Cæterum convenit ut in Galliis indistincte Commendatarii teneantur promoveri ad sacros Ordines; ideoque in concessionibus Commendarum Gallicarum appo-*

nitur decretum: ut infra annum Sacris initietur; *alioquin post annum elapsum Commendæ vacant ipso jure*. Illud videtur innui in Clementina *Ne in agro* de statu Monachorum, ubi hæc leguntur: *Ceterum Prioratus Conventuales alicui, nisi XXV. annum attigerit, alii vero curam animarum habentes, etsi cura ipsa per sæculares habeat Presbyteros exerceri, cuiquam, nisi XX. annum peregerit, conferri nequeant aut* COMMITTI. Quæ vox videtur Commendam significare; & hoc fit eo fine, *ut se faciant* ad Sacros Ordines *ad Sacerdotium promoveri: quod si, cessante rationabili causa, non fuerint, eo ipso, nulla monitione præmissa, prædictis Prioratibus sint privati*. Item habent Statuta Blesensia a. IX. Illi Abbates & Priores Conventuales, huic Officio deficientes, privantur Beneficio, & ad restitutionem fructuum obligantur. *Beneficia declarantur vacantia* (addit idem Dominus de Fleury) *& Abbates Prioresque Conventuales tenentur ad restitutionem fructuum, quos perceperunt, ut in pios usus impendantur*. Et quamvis forte & decretalis, & edictum loquantur de Beneficiariis regularibus, tamen juxta praxim Ecclesiæ Gallicanæ eadem lex ad Commendatarios Beneficiarios extenditur.

Consect. 4. Abbas & Prior commendatarius cum hac clausula, *quod liceat de fructibus disponere*, nihil potest attentare circa bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium alienationem: sic enim habent clausulæ in Commenda positæ. Tale, inquit Papa, *Monasterium, vel Beneficium auctoritate Apostolica concedimus & commendamus, ac providendum per te quamdiu vixeris, &c. tenendum & possidendum; ita quod, durante Commenda, hujusmodi de fructibus, & redditibus ipsius N. disponere & ordinare valeas, sicut veri priores ipsius Prioratus, qui fuerunt pro tempore, ordinare & disponere potuerunt & debuerunt*: ALIENATIONE tamen BONORUM IMMOBILIUM ET PRETIOSORUM MOBILIUM IPSIUS PRIORATUS Tibi PENITUS INTERDICTA.

Consect. 5. Abbas vel Prior Commendatarius nihil debet circa Divinum cultum attentare, quod eum minuat: sic enim habet Bulla: *Volumus*, inquit Papa, *quod propter hujusmodi Commendam Divinus cultus, ac solitus Monachorum & Ministrorum numerus in dicto Monasterio nullatenus minuatur, sed illius ac dilectorum filiorum Conventus ejusdem congrue supportentur onera consueta: & quod tu, oneribus hujusmodi debite supportatis, nec non QUARTA, si Abbatia sit seperata & seorsim a conventuali, si vero communis mensa inibi existat, TERTIA parte omnium fructuum, proventuum Monasterii N. hujusmodi in restaurationem illius fabricæ seu ornamentorum emptionem, vel fulcimentum, aut pauperum alimoniam, prout major exegerit & suaserit necessitas, omnibus aliis deductis oneribus, annis singulis impartita, de residuis Monasterii fructibus redditibusque & proventibus disponere* & *ordinare libere & licite valeas....*

Consect. 6. Abbas, vel Prior Commendatarius potest de tertia fructuum & emolumentorum & redditium disponere, tamquam verus illius Beneficii titularis possessor; quia Commenda concessa a summo Pontifice cum prædictis clausulis, est titulus canonicus, quo Abbas, vel Prior in Commendam institutus, fructus Beneficii & suos & proprios efficit, non secus ac alii Beneficiarii: ut docet Rebuffus de pacific. possess. nu. 36. Proinde Abbas & Prior Commendatarii possunt Commendam resignare, permutare; Commenda enim censetur verum Beneficium: possunt præsentare, aut nominare ad Beneficia curata, quæ dependent ex Abbatia, vel Prioratu; quia nominatio & præsentatio ad Beneficia sunt in fructu: immo possunt pleno jure beneficia simplicia conferre, quæ ab Abbatia dependent: possunt exigere simul & fruiomnibus emolumentis & utilibus & honorificis, quibus fuerentur Abbates & Priores regulares, excepta jurisdictione spirituali circa regulares exercenda; quia hæc omnia sunt in fructu. Sic v.g. possunt juxta antiquitatem suæ receptionis, vel ante, vel post regulares incedere, ut determinavit Greg. XIII. an. 1585. consultus a Concilio provinciali Rotomagensi: possunt succedere post mortem Monachorum peculio ab ipsis relicto; quia peculium est in fructu: olim istud ultimum concedebatur solis Cardinalibus Commendatariis; jam istud nulli negatur Commendatario, nisi sint specialia concordata inter Abbatem & Monachos inita, quæ illud impediant: possunt & prohibere ne Monachi tertiam partem fructuum sibi destinatam, vel ultra decennium locent, vel alienando distrahant; etenim utpote custodes in temporalibus debet tamquam fidei jussores & curatores bona temporalia Monasterii illæsa & indemnia conservare.

Consect. 7. Abbas & Prior Commendatarius nullam habent jurisdictionem spiritualem exercendam circa regulares; quippe eorum institutio canonica quidem est, sed sæcularis, & non regularis: unde Commendatarius nec tam-

tamquam judex, nec tamquam pater potest delinquentes punire, sed solum superiores regulares, vel Episcopos in istorum defectu commonere, ut vel Superiores regulares, vel Episcopi admoniti juxta regulas juris, scandala, si quæ exorta sint, puniant, aut quin exoriantur impediant. Item commendatarii non possunt Priores claustrales instituere, aut destituere, Novitiios admittere, aut renuere, & alia hujusmodi; quia isthæc omnia pertinent ad jurisdictionem regularem: si tamen Abbas aut Prior commendatarius esset Cardinalis, illa omnia posset & licite, & valide attentare ob eminentem status sui dignitatem. Ita judicatum an. 1698. in favorem Cardinalis de Condi.

ARTICULUS XIII.

De distributione fructuum Ecclesiasticorum.

NOta, quod bona temporalia Ecclesiæ sunt quadruplicis generis. Illiusmodi bona sunt, 1. Obligationes quotidianæ, ita voluntariæ, ut exigi non possint. Tales sunt oblationes, de quibus Paulus 1. ad Cor. cap. 16. v. 2. *Unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei placuerit*: de, quibus pariter Canones Apostolici tertius, quartus, quintus, ubi dicitur: *quod super Altare non ponatur aut mel, aut lac, aut sicera, nec offerri liceat aliquid ad Altare præter novas spicas, & uvas, & oleum ad luminaria. Reliqua poma omnia ad domum ut primitiæ Episcopo, & Presbyteris dirigantur*. 2. Sunt retributiones pro Sacramentis collatis, voluntariæ quidem, sed exigibiles; non per subtractionem Sacramentorum, sed per actionem coram judice Ecclesiastico. Tales sunt oblationes, quæ longo usu absque pactione consueverant dari vel pro celebratione Missæ, vel pro Sacramentorum administratione, vel pro sepultura: de quibus oblationibus Concil. Lateran. sub Innoc. X. can. 55. ita decernit: *Pravas exactiones super his fieri probibemus & pias consuetudines præcipimus observari... statuentes ut libere conferantur Sacramenta; sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare*. 3. Sunt bona immobilia, quorum dominium Ecclesia obtinuit vel per liberalitatem Principum, vel per donationes factas a privatis hominibus, vel per restitutionem bonorum ad Christianos pertinentium, quæ temporibus persecutionum fisco addicta fuerant, vel per quamcumque aliam legitimam acquisitionem. 4. Sunt decimæ omnium fructuum, quæ Ecclesiæ adjudicatæ sunt ad imitationem Synagogæ, cui olim solvebantur. Lateran. III. de decimis part. 4.

Prop. 1. Bona, quorum Ecclesia habet dominium, hoc ipso quod sunt Ecclesiæ, sacra sunt, nec possunt nisi in usus a Deo, vel ab Ecclesia destinatos adhiberi.

Prob. 1. Scriptura. Bona data Apostolis in pios usus, scilicet in eleemosynas, intumebantur; *quia non erat egens* apud primos fideles: Actuum 4. v. 34. ergo bona data Ecclesiæ debent in pios usus insumi.

2. Ex Conciliis. Ex can. 40. Apostolorum, qui ita juxta antiquam versionem: *Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, & eas administret, tamquam Deo intuente: nec liceat aut ex eis aliquid sibi vindicare, vel propriis cognatis, quæ Dei sunt, largiri. Si autem sint pauperes, ut pauperibus suppeditet, sed non eorum prætextu vendat quæ sunt Ecclesiæ*.

3. Ex can 23. Concil. IV. Carthagin. *Episcopus rebus Ecclesiæ tamquam commendatis, non tamquam propriis utatur*. Et Alexander III. cap *Fraternitatem* De donationibus: *Cum Episcopus, & quilibet Prælatus rerum Ecclesiasticarum sit procurator, non dominus*: ergo bona Ecclesiæ non possunt, nisi in pios usus insumi.

4. Ex Patribus. August. *Quæ*, inquit, *Sacrosanctis Ecclesiis a fidelibus collata sunt, Episcopi, Sacerdotes, & Clerici dispensanda suscipiunt, & non recondenda; non possidenda, sed eroganda: quidquid babet, pauperum est, viduarum orphanorum, & eorum qui Altari deserviunt, ut de Altari vivant. Sacrilega eis pauperibus crudelitate subripitur quidquid sibi ministri, & dispensatores, non utique domini, vel possessores, ultra victum accipiunt & vestitum*. De vita eremitica cap. 24.

5. Ex Canonistis, & Theologis. 1. Raymundus in Summa lib. 2. titul. de raptoribus ait: *Prælatos, & Clericos, qui talibus, idest histrionibus, meretricibus, divitibus, &c. conferunt bona Ecclesiastica pauperibus debita, dico esse raptores, & per consequens teneri ad restitutionem*. 2. Antoninus in Summa par. 3. tit. 15. c. 19. *Quod Clerici habent, pauperum est: unde ad restitutionem tenentur omnium vel pauperibus, vel in utilitatem Ecclesiæ*. 3. Panormitanus in c. *Cum secundum* extra. de Præbendis: *Si beneficiati haberent patrimonium, tenerentur de suo reddere Ecclesiæ quod male expenderent*. 4 Alexander de Alex: *Clerici qui in malos usus bona Ecclesiæ expendunt, sunt ra-*

stores, *& fures*. Sed inquit, *an teneantur ad restitutionem*, *aliud certe non video*, *non enim dimittitur peccatum*, *nisi restituatur ablatum*: ergo bona Ecclesiæ sunt in bonos usus impendenda. Addam cum Soto de instructione Sacerdotum part. 2: lib. 3. *Contrarium credimus*, *erroremque gravissimum*, *saltem contra bonos mores*, *& justitiam*.

6. *Rat.* petita ex intentione Fundatorum, qui constituerunt, vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute, & communis Reipublicæ: reliquerunt illis bona temporalia, ut per ea debeant sacræ Liturgiæ fieri, & ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur, inquit Codex Justiniani: ergo non licet Clericis ea bona in alios usus insumere.

7. *Rat.* desumpta ex divisione bonorum Ecclesiæ. Divisio quæ facta est circa bona Ecclesiastica in quatuor partes nullam in eorumdem bonorum natura mutationem invexit; ideo manent Sacra & piis usibus destinata. Et licet trecentis ab hic annis valeant in foro externo testamenta Clericorum ex bonis etiam sibi ex Beneficio partis, hinc non sequitur Clericos habere illorum bonorum dominium; quia hæc licentia fundatur in præsumptione, quod Clerici non dent nisi ea bona, quæ justis titulis acquisierunt; idque permissum est ad vitandas lites, quæ oriri possent in discernendo, quæ essent bona provenientia ex Beneficiis, & provenientia ex paterna hæreditate, aut ex alio titulo.

Et in Capitularibus Francorum lib. 1. c. 73. Carolus Magnus, fatetur se nosse juxta Sanctorum Patrum traditionem *res Ecclesiæ vota esse fidelium*, *pretia peccatorum*, *& patrimonia pauperum*; & proinde easdem res in pios usus esse expendendas.

Consect. unicum. Dato, & non concesso, quod Clerici sint absolute domini redituum omnium, quos ex Beneficiis suis percipiunt, ad præceptum de dandis eleemosynis tenentur multo pluribus, & urgentioribus titulis, quam Laici, inquit Soto acerrimus defensor illius opinionis, quæ dominium absolutum bonorum Ecclesiasticorum adscribit Beneficiariis: etenim Beneficiarii quantumvis Domini redituum Ecclesiasticorum, *tenentur esse viduis favori & auxilio ut mariti*, *orphanis tamquam patres*, *ac denique universis mendicis*, *& inopibus singulare præsidium*, *ac suffragium* ... *Viduarum enim honestas*, *Virginum pudor*, *rei familiaris penuria vehementer arietatur*, *& famem patientes jurandi*, *furandi*, *&c. periculis sunt expositi*, *quibus cavendis Antistites pro sua quisque facultate prospicere vigilantissime debent*. Et post peractam bonorum Ecclesiasticorum divisionem debent Beneficiarii animo recolere quomodo *Apostoli Diaconorum ministerio tam impense viduarum*, *orphanorum*, *indigentiumque curam gerebant*. *Neque vero debent de memoria prorsus delere*, *Ecclesiasticos fructus spirituales esse*, *gratiaque divini cultus*, *& peculiariter in honorem Christi impensos*, *cui tam cordi fuit pauperes suæ familiæ commendare*, *ac potissimum Pastoribus*, *quibus illam fidenter commisit*. Hactenus Soto lib. 10. De justitia, & jure q. 4. a. 4. multasque affert hujus assertionis rationes, & quiper dem gravissimas. Etenim juxta omnes Doctores, tenentur singuli homines superfluum dare pauperibus juxta illud: *Quod superest date*. In Beneficiariis autem longe plura sunt superflua, quam Laicis; quippe Clerici frugalius vivere debent, quam divites hujus mundi. Neque enim conviviorum splendor, & lautities Clericis umquam potest esse licita, neque alius domesticus apparatus; nam, ut ait Hieronymus, *de Altari illis fas est vivere*, *non luxuriari*. Præterea cum uxoribus careant, eximuntur inde sumptu eripiuntur, quo vulgo opprimuntur mariti: cum prolem non habeant quam nutriant, quam instituant, quam vestiant, &c. non alios debent habere filios, quam pauperes. Rursus ergo dato, & non concesso, quod beneficiarii sint domini fructuum Ecclesiasticorum, non ideo debent suam conscientiam pacare, si in eleemosynis erogandis remissores sint: *Nam cum*, inquit idem auctor, *præceptum misericordiæ .... sub reatu criminis mortalis obligat*, *inde satis debent excitari*, *ut fidem Deo suo illæsam servent*, *prætërquam quod*, *quamvis justitia eos ad restitutionem non obliget*, *debent profecto eorum Confessarii*, *tam durante vita*, *quam in mortis articulo*, *eis*, *quos pauperum negligentes noverint*, *per modum Sacramentalis satisfactionis largissimas eleemosynas imponere*, *ut eodem propemodum res recidat*, *ac si lege justitiæ ad restitutionem tenerentur*.

Prop. 2. Si Clerici sibi approprient, aut dissipent bona Ecclesiastica, quorum ex dictis non sunt domini, sed dispensatores, peccant contra justitiam, & ad restitutionem tenentur.

Prob. 1. Peccant, quia male contrectant bona temporalia Ecclesiæ. 2. Peccant contra justitiam; quia male contrectant bona, quorum non sunt domini. 3. Ad restitutionem tenentur; quia qui peccat contra justitiam, ad restitutionem tenetur.

Consect. unicum. Clerici peccant in sequentibus casibus, & ad restitutionem tenentur.

1. Si usurpent, dissipent, aut vendant bona im-

immobilia; quia non sunt illorum bonorum domini, sed ad summum usufructuarii, vel œconomi. Qui ita se gerit, *furatur*, *diripit*, *devorat pauperum res*, *absorbet substantiam pauperum*, inquit Chrysost. Homil. 1. in Epist. ad Titum.

2. Si bona Ecclesiastica alicui usui destinata, v.g. vel cultui divino, vel pauperibus, vel fabricæ, vel Clericis, retineant; quia inquit D.Thom. 2.2. q.18. a.7. in corp. *Non est dubium, quin contra fidem dispensationis agit, & mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur*. Et Concil. Trid. sess. 25. cap. 8. de reform. hæc habet: *Prædicti etiam ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperunt, quæ nulla eis remissione, aut compositione indulgeatur, in foro conscientiæ teneantur*.

3. Si bona superflua decenti eorum sustentationi aut retineant, ut ditiores fiant, aut in pravos usus dissipent: *quia in nova lege decimæ, & alia bona dantur Clericis, non solum propter sui sustentationem, sed etiam ut ex eis subveniant pauperibus. & ideo non superfluunt, sed ad hoc*, idest ad eleemosynas, *sunt necessaria*. 2.2. q. 87. a. 3. ad 1. Et ideo Clerici peccant contra justitiam, si in alios usus insumant, & proinde ad restitutionem tenentur.

Prop. 3: Si Clerici dissipent, aut in pravos usus insumant ea bona, quorum sunt domini, peccant quidem, sed non tenentur ad restitutionem.

Prob. 1. Peccant; quia agunt contra legem, quæ vetat pravum usum bonorum, quorum sumus domini. 2. Non tenentur ad restitutionem; quia non agunt contra justitiam commutativam.

Consect. unicum. Clerici peccant in sequentibus casibus, non tamen obligantur ad restitutionem.

1. Si male insumant bona patrimonialia, ea scilicet quæ acquirunt ut Laici, v. g. hæreditate, industria, donatione, aliove modo, vivendo interim ex Beneficii redditibus; quia sunt veri eorum bonorum domini; quia quamvis Clericus laudabiliter se gerat, qui ad exemplum Pauli gratis ministrat Ecclesiæ, & paternis bonis vescitur, & redditus Ecclesiasticos distribuit pauperibus, tamen licite potest bonis Ecclesiasticis sustentari. *Quis enim*, inquit Paulus, *militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructibus ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* 1. ad Corinth. c. 9. v. 7.

2. Si male insumant bona quasi patrimonialia, vel si velis, quasi Castrensia, quæ acquirunt quidem ut Clerici, sed tamquam stipendia suis laboribus debita. Tales sunt retributiones pro concionibus, pro Missa, pro Funere, pro Officio Defunctorum, pro administratione Sacramentorum, pro Anniversariis, pro Vicariatus famulatu; videntur enim esse eorum bonorum domini juxta illud Concil. Agathen. *Clerici omnes qui fideliter Ecclesiæ deserviunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum sui servitii meritum, vel ordinationem Canonum, a Sacerdotibus, seu Episcopis consequantur*. Concil. Agath. Can. 36. Ergo videtur supponere Concilium, quod acquirant illorum bonorum dominium, cum dicat ea bona Clericis deberi.

3. Si male insumant eos redditus Beneficii, quos parce vivendo subtrahunt congruæ decentique sustentationi; quia quilibet Clericus est vere dominus illius portionis, quæ congræ decentique ejus sustentationi destinatur.

Circa cessiones fructuum ex Beneficiis provenientium vide Constitutionem VIII. *ad calcem hujus Tomi*.

Quæ hactenus diximus de Beneficiis, ad forum partim internum partim externum reducuntur, suntque admodum necessaria ad resolvendos casus conscientiæ, qui circa illam materiam proponi solent; sed forte non erimus lectoribus ingrati, si quæ spectant praxim beneficiariam late a Petro Rebusso conscriptam, in compendium redigamus, ut quilibet in brevi quadam synopsi habeat quæ tam insignis auctor longo & ingenti volumine exaravit. Ideo sit

TRACTATUS QUARTUS.

De praxi Beneficiaria juxta Rebuffum.

PROOEMIUM.

TOtum jus, teste Ulpiano, circa rem quamlibet consistit vel in acquirendo, vel in conservando, vel in amittendo; ideo Rebuffus praxim beneficiariam in tres partes divisit: prima exponit quomodo acquirantur beneficia: secunda quomodo conserventur: tertia vero quomodo amittantur. Nos Rebuffo inhærentes immensam illam materiam tribus capitibus concludemus. Abstinebimus a citatione vel legum, vel auctorum, utpote brevem solum synopsim proponentes praxis beneficiariæ, quam supponimus, ut revera est, sufficienter apud Rebuffum & stabilitam & probatam.

CA-

CAPUT I.

Quomodo acquirantur Beneficia, quave instrumenta ad Beneficium suscipiendum sint necessaria.

ARTICULUS I.

De instrumentis publicis necessario requisitis ad beneficium valide suscipiendum.

AD beneficium valide suscipiendum necessariæ sunt litteræ Baptismi, Tonsuræ, litteræ dimissoriæ, si Tonsuram aut Ordines alius quam proprius Episcopus contulerit: item constare debet de litteris Vicarii Generalis, si Vicarius Generalis beneficium conferat, aut litteras dimissorias largiatur: item necessariæ sunt litteræ, quibus constet de institutione Canonica, sive ea sit vel electio, vel præsentatio, vel collatio: necessariæ etiam sunt litteræ attestantes missionem in possessionem, ut loquuntur. Demum in suscipiendis beneficiis quidquid agitur, quidquid requiritur, instrumentis publicis probari debet. Cum autem hæc instrumenta publica in foro contentioso, si lis forte exoriatur examinanda sint, oportet ea esse munita iisdem solemnitatibus, quibus muniri solent instrumenta, quæ in jure Civili fidem faciunt: inde nata sunt ea edicta Regia, quibus jubetur, ut *insinuentur*, idest registro publico dentur omnia, & singula instrumenta, quibus beneficia acquirimus, conservamus, aut amittimus, ut solemni illa publicitate tollatur omnis suspicio falsitatis: inde est pariter, quod ea, quæ suspecta efficiunt apud judices civiles instrumenta publica, eadem & suspecta reddunt instrumenta, quibus beneficia vel suscipimus, vel conservamus, vel amittimus: v. g. rasura, aut cancellatio in loco vel necessario, vel essentiali suspectum reddit illud instrumentum, in quo reperitur: inde est pariter, quod sicut in foro civili, si forte vel flamma, vel aqua, vel furto, vel alio casu instrumenta primæva amiserimus, ea supplemus vel extrahendo transumpta fidelia ex registris publicis; vel si registra publica perierint, per testes ea, quatenus possumus, comprobamus; idem omnino præstatur, si casu aliquo litteras Baptismi, Tonsuræ, Ordinum, perdiderimus, & ex registris publicis transumpta habere nequeamus. His præfatis, jam de instrumentis necessariis ad suscipienda Beneficia sigillatim agamus.

De litteris Baptismi recepti. Nemo potest Tonsuram recipere, nisi sit baptizatus. Ideo Episcopus non confert Tonsuram, nisi constet eum, qui ei offertur, fuisse baptizatum: litteræ attestantes Baptismum fuisse receptum ab eo, qui tonsuram postulat, debent esse a Parocho, vel ejus Vicario subscriptæ: debent insuper esse manu publica obsignatæ, vel ut dicunt Galli, *le Baptistaire doit etre legitime.*

De litteris Tonsuræ. In litteris Tonsuræ requiruntur quæ hic subjicio. 1. Nomen Episcopi, v.g. Joannes miseratione divina, ac sanctæ Sedis Apostolicæ gratia Tolosanus Episcopus. 2. Exprimendus est locus, in quo data est Tonsura. 3. Exprimi debet nomen & cognomen recipientis Tonsuram, ejusque Patris, & Matris nomen, & expresse indicari debet, an Tonsuratus sit ex legitimo, vel illegitimo thoro oriundus; si forte sit illegitimus, non reticendum datam fuisse dispensationem ab Episcopo ad simplex Beneficium suscipiendum; ad alia vero Beneficia suscipienda, non nisi per Papam dari potest dispensatio illegitimis. 4. Litteræ debent attestari legitimam ætatem, scientiam competentem, aliasve dotes ad Tonsuram necessarias. 5. Cum Tonsura conferri nequeat occulte, & constare debeat, an revera collata sit litteræ debent monitionem facere de testibus, coram quibus collata est, nisi in solemni ordinatione recepta fuisset. 6. Demum debent in Calce litterarum scribi annus, mensis, dies, quibus collata est Tonsura; debent subscribi ab Episcopo, Secretario Episcopi, & sigillo publico Episcopi muniri.

De litteris dimissoriis. Qui vult accipere Tonsuram, aut Ordines ab alio, quam a proprio Episcopo, debet ab Episcopo, cui subest, vel ab ejus Vicario Generali, vel a Capitulo, Sede vacante, litteras dimissorias obtinere; alias Beneficium collatum poterit coram judice impetrari, ut loquuntur, idest poterit conferri alteri. Litteræ dimissoriæ requirunt quæ hic subjiciuntur. 1. Nomen illius qui dat litteras dimissorias. 2. Auctoritatem quam habet eas dandi. 3. Qui dat litteras dimissorias debet habere auctoritatem spiritualem supra eum, cui dantur litteræ dimissoriæ; ideo Laicus non potest dare litteras dimissorias, nec ille Clericus, qui est solum per Regem ad Episcopatum nominatus, nondum enim habet auctoritatem spiritualem, 4. Litteræ dimissoriæ debent præcedere collationem Tonsuræ, aut Ordinum; non enim sufficit ratihabitio, qua approbetur quod factum est... 5. Debent exprimere non vage, sed determinate nomen illius, cui conceduntur, & Ordinem propter quem dantur,

&

& nomen illius Episcopi, ad quem diriguntur, nisi expresse dicatur, *a quocumque Episcopo &c.* & dicatur *ad omnes Ordines &c.* 6. Litteræ dimissoriæ expirant morte concedentis, aut ejus depositione.

ARTICULUS II.

Quomodo detur Beneficium.

Beneficium datur vel per electionem, vel præsentationem, vel per collationem. Electio est alicujus personæ idoneæ ad prælationem, vel fraternam societatem canonice facta vocatio, ut dicit Hostiensis. Præsentatio est alicujus personæ idoneæ per legitimum Patronum exhibitio facta vel Episcopo, vel alteri ad quem pertinet institutio. Collatio est libera quædam Beneficii, seu Præbendæ concessio.

Ad collationem beneficii requiruntur quædam ex parte conferentis, quædam ex parte recipientis, & quædam ex parte ipsiusmet beneficii.

Ex parte conferentis requiritur, quod sit habilis ad conferendum: v. g. quod non sit excommunicatus: quod pure conferat, & non sub conditione: quod sponte & libere conferat, nequaquam vero coactus, nec per violentiam, nec per metum: quod palam, & coram testibus id faciat, & instrumentum collationis duobus, aut tribus testibus obsignetur: oportet insuper, quod beneficium non ad tempus, sed ad vitam conferat, nisi procurator daretur ad tempus Ecclesiæ vacanti; demum necesse est, ut beneficium sine fructuum diminutione tradatur.

Ex parte vero recipientis requiritur, quod habeat voluntatem recipiendi beneficium, capacitatem exequendi officia adjuncta beneficio, scilicet bonos mores, scientiam competentem, ætatem legitimam, & Ordinem requisitum; unde beneficium conferri nequit infami, illiterato, infanti non Tonsurato; ætas autem necessaria ad recipiendam Tonsuram est septimus annus completus: post septem annos completos possunt conferri Minores Ordines. Tonsura requiritur, & sufficit ad quodlibet beneficium recipiendum, modo intra annum Ordo requisitus recipiatur. Ad Cardinalatum requiritur Ordo juxta suum titulum: v. g. Diaconatus, si titulum habeat Diaconi, Presbyteratus, si titulum habeat Presbyteri. Ad Episcopatum requiritur saltem Subdiaconatus, & vigesimus septimus annus in Gallia: ad Archidiaconatum Diaconatus; ad Abbatiam Presbyteratus. Qui Beneficia suscipit, non debet esse conjugatus, nec illegitimus, nisi ille dispensetur: si eis cui confertur beneficium, absens fuerit, debet expectari ejus acceptatio, & consensus.

Ex parte ipsius beneficii requiritur, quod beneficium sit vacans vel de facto, vel de jure: de facto, ut si beneficiarius mortuus sit, vel vivens ei renunciaverit: de jure, ut si beneficiarius nec mortuus sit, nec renunciaverit beneficio, sed beneficium injuste detineat, puta, si detineat duo beneficia incompatibilia, &c.

Post electionem, præsentationem, & collationem, & institutionem sequitur missio in possessionem, ut dicunt, quæ fit vel per Notarium, vel per Clericum; & hoc, ne si beneficiarius propria auctoritate possessionem beneficii adiret, tamquam prædo haberetur. Missio autem in possessionem scribenda est in instrumento publico, in quo asseritur, quod Clericus vel Notarius beneficiarium in possessionem immisit per ingressum, v. g. in Ecclesiam, per aspersionem aquæ benedictæ, per osculum altaris, per pulsum campanæ, &c. Addendumque instrumento, an si quis se opposuerit, necne: si quis Ecclesiam ingredi non valeat, sufficit quod annulum portæ contingat; immo, si quis resistat, & portam tangere non possit beneficiarius, sufficit quod pinnaculum Ecclesiæ aspiciat; quia non penes ipsum stat, si non ingrediatur.

ARTICULUS III.

De variis provisionibus, quibus datur Beneficium.

Si beneficium detur sive per electionem, sive per præsentationem, sive per collationem, debent dari provisiones, seu instrumenta publica, quibus certum fit beneficium collatum esse tali.

De forma collationis, & provisionis Ordinariorum. Forma collationis Ordinariorum debet continere quæ hic subjiciuntur. 1. Debet exprimi nomen collatoris, & nomen illius cui confertur: ille debet asserere se certo cognoscere meritum recipientis; iste vero debet libere acceptare beneficium, & jurare se præstiturum officia annexa Beneficio. Debet enarrari expresse modus, quo vacavit beneficium, an per mortem, an per renunciationem; nec modus vacandi pro expresso haberi potest. Ordinarius collator non potest istam clausulam adhibere *quovis modo vacet*, nec clausulam *non obstantibus*, nec clausulam *pro hac vice*;

vice; id enim ad solum Papam pertinet, qui quoquo modo beneficia conferre potest, & quascumque obstantias, seu impedimenta tollere. Exprimenda est Diœcesis, in qua situm est beneficium, & reticeri non debet nomen Sancti, cui dicata est Ecclesia, vel Capella in qua est beneficium. Mentio pariter debet fieri nominis beneficiarii immediati, immo & nominis procuratoris, si per procuratorem facta sit resignatio. Collatio debet duobus talem testibus obsignari, alias ei non credere tur, quamvis deinde collator daret litteras Testimoniales, quibus assereret se contulisse beneficium. Instrumenta collationis, seu provisionis, ut dicunt, debent scribi eadem manu; si enim diversa sit scriptio, fiunt suspectæ falsitatis. Qui semel contulit uni, idem non potest illud ipsum beneficium conferre alteri, nec revocare collationem, si male contulerit; est enim privatus pro hac vice potestate iterum conferendi, nisi esset Patronus Laicus, qui variare potest, ut dicunt. Episcopus tamen, aut alius quicumque collator potest jam collatum beneficium iterum altero jure, alterove titulo conferre: v.g. si primò contulerit in mensibus Graduatorum non Graduato, postea vero Graduato requirenti conferre potest, prima enim vice voluntarie contulerat, secunda vero vice confert tanquam executor concordatorum. Item si Episcopus ad nominationem Patroni instituat nominatum, potest tamquam verus collator vel eidem, vel alteri illud idem beneficium conferre; vel si errore facti deceptus conferat beneficium quod credebatur vacasse, detecto errore, poterit illud idem beneficium eidem, vel alteri conferre. Inter plurimas ejusdem beneficii collationes, prima præfertur secundæ, nisi prior collatio esset vitiosa vel ex parte conferentis, vel ex parte recipientis, vel ex parte beneficii. Collator potest uni, & eidem duo beneficia incompossibilia conferre; quia recipiens sex habet menses ad eligendum. Episcopus aliquando confert per se ipsum, aliquando per Vicarium Generalem

De Vicario Generali Episcopi. Vicarius Generalis est ille, qui vices gerit Episcopi. Vicarius Episcopi non solo nutu, vel verbo, vel privatis litteris constitui potest, sed litteris publicis per plures testes, & per Secretarium obsignatis, & sigillo officii munitis, & ab ipso Episcopo subscriptis, & in registro publico insinuatis; alias in Gallia non agnosceretur in foro externo Vicarii Generalis auctoritas. Debet Vicarius Generalis constitui in temporalibus, & in spiritualibus. Qui eligitur Vicarius Generalis, debet esse tanto officio idoneus, scilicet ætate, moribus, & scientia, natus ad minus viginti quinque annos, moribus optimis, & scientia non communi. Canonicus regularis potest esse Vicarius Generalis, immo & Monachus, modo Religiosum sui Ordinis socium habeat. Religiosus mendicans nequit esse Vicarius Generalis. Illud officium gerere nequit officialis Regius, puta, Præses Consiliarius, Balivus negotiis regiis occupatus, nec ad eam dignitatem evehi potest Laicus, utpote Clericali dignitate non insignitus. Auctoritas Vicarii Generalis ex litteris, quibus instituitur, dignosci debet. Talis tantaque est ejus auctoritas, qualis quantave ei conceditur per Episcopum. Si generaliter constituatur *in temporalibus, & spiritualibus*, ut mos est, poterit omnem actionem spiritualem pertinentem ad jurisdictionem Episcopalem exercere; quia generale mandatum ad nihil restringitur: v. g. poterit interdicere, suspendere, excommunicare dispensare, &c. sed non poterit exercere per se ipsum actiones pertinentes ad characterem Episcopalem: v.g. confirmare, ordinare, Abbatissas benedicere, Ecclesias consecrare. Demum ut certo constet de auctoritate Vicarii Generalis in conferendis beneficiis, in admittendis resignationibus, & in his peragendis, quæ ad praxim beneficiariam spectant, debet Episcopus expresse eam potestatem in litteris publicis exprimere, ut tollatur occasio litium, dum provisiones beneficiorum fiunt a Vicario Generali.

De provisionibus emanantibus a Papa. Papa potest providere beneficiis vacaturis, & vacantibus. Provides vacaturis diversimode, per privilegium, per mandatum, per reservationem, per expectativam. Per privilegium, quando dat alicui, qui non est legitimus collator privilegium conferendi aliquod beneficium. Per mandatum, quando jubet tale beneficium conferri tali, & non alii. Per reservationem, quando sibi reservat collationem talis beneficii vacaturi. Per expectativam, quando dat litteras alicui, quibus designatur ut dignus, cui tale beneficium conferatur. Sed quia modi illi conferendi nullius fere usus sunt in Gallia, quia occasioni essent optandi mortem illius qui Beneficium possidet; ideoque non immorandum est in explicando modo, secundum quem Papa potest providere Beneficiis vacaturis, & explicandum superest quo modo provideat Papa Beneficiis vacantibus.

CAPUT II.

De provisionibus Papæ circa Beneficia vacantia.

PRæter ea Beneficia, quorum Papa est specialis collator, de quibus egimus in superiori tractatu, Papa habet insuper generalem quamdam potestatem circa Beneficia, singula vacantia, *quovis modo* vacent; eaque conferre solet vel *motu proprio*, vel post *supplicationem*. Sed quia in Gallia non admittuntur provisiones *motu proprio*; agendum ergo est de provisionibus, quæ emanant a Papa post *supplicationem* ei oblatam, & explicandus est tenor supplicationis oratoris, & tenor responsionis Papæ. Hæ autem provisiones vel dant primo Beneficium, & vocantur primæ; vel jus juri addendo, datum jam beneficium in quantum opus est confirmant, & vocantur secundæ: dant Beneficium vel in commendam, vel in Titulum, vel beneficia non unita uniunt, vel jam unita dissolvunt, vel beneficia erigunt, aut beneficium de uno loco in alium transferunt: quæ singula hic breviter percurremus.

Explicatur supplicatio ad Papam; quæ sic habet: *Beatissime pater*. Quia Papa pater est omnium fidelium. *Supplicat*, idest suppliciter orat *Sanctitatem vestram*; quia Papa sanctus est dignitate, licet non sit semper moribus. *Devotus orator*, idest precator fidelis, & subditus *Joannes N.* quia nisi exprimeretur nomen & cognomen, lateret cui conceditur gratia. *Clericus, &c.* quia Laicus non potest beneficium acceptare: hic referuntur dotes & qualitates Oratoris, puta, an sit sæcularis, vel regularis; collatio etenim est nulla, si taceantur qualitates, quæ redderent Papam difficiliorem ad concedendum, minime si taceantur illæ, quæ efficerent faciliorem. *Diœcesis N.* quia si reticeretur Diœcesis, aut alia pro alia poneretur, nulla esset concessio. *Ecclesia Sanctorum N vacet*; quia debet exprimi nomen Sancti, cui dicata est Ecclesia, in qua est Beneficium, ne incerta sit Beneficii concessio. *Loci de N.* quia debet exprimi locus, in quo est Beneficium. *Vacet per obitum*; quia debet exprimi modus, secundum quem Beneficium vacat. *Ludovici N.* quia nomen; & cognomen Beneficiarii immediati debet apponi. *Defuncti extra Romanam curiam*; quia beneficium defuncti in curia Romana reservatur Papæ. *Cujus fructus ad 24. ducata*; quia si ad 30. ducata pertingerent, deberentur annatæ. *Sive quovis modo*; ut ea cautione beneficium concedatur, quoquo modo vacaverit. *Joannis N. aut alterius cujuscumque personæ*; ut eo modo concedatur beneficium, sive per mortem Joannis, sive per mortem alterius vacaverit. *Sive per resignationem dicti Joannis*; ut ea cautela concedatur beneficium, etiamsi resignatum fuerit. *Per resignationem liberam*; quia resignatio coacta vi, aut metu facta, nulla est. *Etiamsi vacet per constitutionem Joannis XXII.* qua beneficium duplex curatum per mensem sine dispensatione retineri non potest. *Etiamsi vacet per incapacitatem, inhabilitatem cujuscumque personæ, per devolutum litigium, &c.* ut ea cautione beneficium concedatur quoquo modo vacaverit.

Huic supplicationi respondet Pontifex hujusmodi: *fiat ut petitur*; ibique apponitur prima litera nominis Papæ, vel scribuntur solum isthæc verba: *Concessum in præsentia Domini Papæ N.* hicque ponitur nomen Cardinalis Datarii.

Postea subjungitur, *cum absolutione*, scilicet a Censuris, quæ obesse possent, ne tale reciperetur beneficium. Additur, *quod obstantiæ omnes* habeantur pro expressis; & hoc modo videtur, quod v.g. si non expressus fuerit verus valor beneficii, verus modus vocationis, verus status litigii, &c. implicite exprimantur ea, quæ expresse reticentur. Multa alia adduntur in supplicatione, quæ de stilo sunt magis, quam de re; ideo ea reticeo. Si orator litteras testimoniales de vita, & moribus ab Episcopo acceperit, easque ad Papam miserit, beneficium datur *in forma dignum*, idest, quasi recipiens post examen dignus inventus esset. Si vero hujusmodi litteras non miserit, aut beneficium sit Parochiale, Beneficiarius examinatur ab Episcopo, ut jubet Trident. Si forte contingat aliquis defectus vel in Oratoris supplicatione directa ad Papam, vel in Papæ responsione directa ad Oratorem, hujusmodi defectibus medendum est, quod utique fit per novam provisionem. Nova autem hæc provisio est rescriptum Papæ directum ad beneficiarium, quod sic habet: *Julius Papa*, v.g. (quia exprimi debet nomen Papæ gratiam concedentis) *dilecto filio N.* (quia exprimatur oportet nomen illius, cui gratia conceditur) *Rectori, aut Vicario perpetuo Ecclesiæ N.* (quia qualitas illius, cui conceditur gratia, reticeri non debet) *virtutum merita*, &c. *inducunt Nos, ut tibi reddamur ad gratiam liberales*, (ut ea præfatione constet a Papa non sine causa novam provisionem concedi) *cum, ut tua petitio præferebat, tu dubites collationem, & provisionem prædictas ex certis causis viribus non subsistere* (quippe motivum aliquod vel certum, vel du-

dubium debet præcedere, ut novæ dentur provisiones): *nos præmissorum meritorum intuitu specialem gratiam facere volentes, à quibuscumque censuris, &c. Ad hunc solum effectum absolvimus*. Postea subjungit: *Quod si quæ, circa modum, quo Beneficium vacavit, vel reservatum est, expressa non fuerint, vel si quid non fuerit expressum circa litigium de hujusmodi Beneficio, modo tempore datæ præsentium non sit alicui specialiter jus acquisitum circa illud Beneficium*; *Nos*, inquit, *ea omnia præsentibus pro expressis habentes ... mandamus* tali & tali N. *ut te, vel procuratorem tuum, tuo nomine in corporalem possessionem dictæ Ecclesiæ inducant auctoritate nostra, & defendant inductum amoto exinde quolibet illicito detentore*. Subjungit demum, quod ejus sit intentionis, ut nullo modo effectus hujusmodi gratiæ impediri valeat, vel differri. Et sic concluditur rescriptum: *& nova hac provisione, quidquid in priori provisione vel omissum, vel peccatum fuerat, reparatur*.

REGULÆ CANCELLARIÆ RECEPTÆ IN GALLIA. Juxta Cujacium sequentes regulæ recipiuntur in Gallia, & impediunt, ne provisiones Papæ suum effectum consequantur.

Prima regula, quæ ordine est 19. dicitur regula de viginti, & sic habet: Item voluit, quod si quis in infirmitate constitutus resignaverit aliquod beneficium sive simpliciter, sive ex causa permutationis, vel alias dimiserit, aut illius Commendæ cesserit, sui ipsius Beneficii unionis dissolutioni consenserit, etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ, & postea intra viginti dies a die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum Beneficium quavis auctoritate conferatur per Resignationem sic factam, collatio hujusmodi sit nulla, ipsumque beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare.

Secunda regula, quæ ordine est 20. diciturque de impetrantibus beneficia viventium, sic habet: Item si quis supplicaverit sibi de beneficio quocumque, tamquam per obitum alicujus, licet tunc viventis, vacante provideri, & postea per obitum ejus vacet, provisio, & quævis dispositio, dicto supplicanti, per obitum hujusmodi denuo faciendæ, nullius sint roboris, vel momenti.

Tertia regula, quæ ordine est 30. diciturque de verosimili notitia, sic habet: Item voluit, & ordinavit, quod omnes gratiæ, quas de quibusvis beneficiis Ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, sæcularibus, vel regularibus, per obitum quarumcumque personarum vacantibus, in antea fecerit, nullius roboris, vel momenti sint, nisi post obitum, & ante datam gratiarum hujusmodi tantum tempus effluxerit, quod interim vacationes ipsæ de locis, in quibus personæ prædictæ decesserint ad notitiam ejusdem D. N. verisimiliter pervenisse.

Regula quarta, quæ ordine est 34. diciturque de publicandis resignationibus, sic habet: Item voluit D. N. quod concurrentibus eadem die super quocumque beneficio, per *fiat*, & *concessum*, signaturis, ex eis, per *fiat*, etiam, *ut petitur*, habens, alteri per *concessum* etiam motu proprio habenti præferatur, etiamsi in illa per *concessum* præstantiores, & quamtumlibet privilegiativæ essent clausulæ.

DE PROVISIONIBUS PER COMMENDAM. Provisio per Commendam ea est, per quam beneficium sæculare datur regulari, aut regulare sæculari, non solum in custodiam, sed etiam in titulum, quod a solo Papa fieri potest, dispensando ab hac regula: sæcularia sæcularibus, regularia regularibus. Regulari non potest dari nisi unicum Beneficium; quippe qui professus paupertatem unico Beneficio debet esse contentus; sæculari vero plura Beneficia ex dispensatione conferri possunt, scilicet unum in titulum, alterum in Commendam, licet illa Beneficia aliunde sint incompatibilia. Beneficia Claustralia, v. g. Prioratus Claustralis, &c. non possunt in Commendam conferri. Beneficium in Commendam potest resignari, permutari, &c. non secus ac aliud quodcumque beneficium. Beneficium semel collatum in Commendam, non potest conferri, nisi facta mentione Commendæ. Beneficium datum in Commendam post tres collationes sibi succedentes, ita necessitat Papam, ut illud idem beneficium conferre cogatur sæculari in Commendam.

DE UNIONE DUORUM BENEFICIORUM, VEL DUARUM ECCLESIARUM. Unio est duarum Ecclesiarum a legitimo Superiore Ecclesiastico facta annexio. Unio duorum beneficiorum simplicium potest fieri per Episcopum; duarum vero Parœciarum, vel Episcopatuum, vel dignitatum nequit fieri nisi per Papam. Unio autem fit vel ad tempus, vel in perpetuum. Unionem ad tempus non recipimus in Gallia; quia sapit reservationem: bene tamen unionem in perpetuum, si intervenerint conditiones ad hoc necessariæ. Fit autem unio tribus modis: primo, ita ut unum beneficium subjiciatur alteri:

secundo, ut quolibet beneficium tale remaneat, quale ante erat: tertio, ut ex pluribus beneficiis fiat unum. Episcopus exigua beneficia potest in suo Episcopatu unire. Legatus in toto tractu suæ legationis, consentiente Episcopo, minime vero dissentiente. Abbates, & inferiores Prælati beneficia unire non possunt. Capitulum beneficia unire poterit, si hæc unio præjudicium Episcopo non afferat. Vicarius Generalis ea potest unire beneficia, quæ ab Episcopo uniri possunt. Unio beneficiorum debet habere pro fine majorem Dei cultum, & utilitatem populi. Post unionem fideles utriusque Ecclesiæ participant de spiritualibus bonis utriusque beneficii, ideoque vocandi sunt; sed eorum consensus non requiritur, modo interveniat consensus Episcopi, qui vices gerit plebis. Requiritur tamen consensus Patroni, eoque dissentiente, unio fieri non potest. Licet ad unionem vocari debeant vocandi, scilicet, Episcopus, Capitulum, Populus, & Patronus, si sint aliqui perperam nolentes, ipsis invitis, potest fieri unio. Quando Ecclesiæ Parochiales uniuntur mensæ Capituli, vel Episcopi, non constituitur Vicarius perpetuus, bene tamen quando unitur beneficium Conventui regulari, nisi in unione fiat expressa mentio, quod ipsi regulares servient Parochiæ. Vicarius perpetuus congruam debet habere portionem, qua congrue vivat, & jura Episcopalia solvere possit; quod ut certius fiat, debet exprimi valor beneficii uniti. Unio facta ob certa motiva, potest cessantibus illis motivis revocari; semperque revocanda est, si perniciosa fiat Religioni, si fraudentur eleemosynæ, si tollatur hospitalitas. Eædem solemnitates requiruntur in dissolutione unionis, quæ in unionis erectione servatæ sunt. Revocata unione, res ad pristinum statum revertuntur.

DE ERECTIONE ECCLESIÆ. Aliquando immutatur Ecclesiæ status: v.g. sæcularis fit regularis, vel regularis fit sæcularis, &c. Ea mutatio non potest fieri nisi ad augendum cultum divinum. Sic Ecclesia simplex, v. g. Confraternitas erigitur in Capitulum Collegiale, Ecclesia Collegialis in Cathedralem, Episcopatus in Archiepiscopatum, Capitulum regulare fit sæculare, vel sæculare regulare. Ut Ecclesia simplex erigatur in Parochialem, requiritur & sufficit auctoritas Episc. & necessitas Populi, qualis esset, si Ecclesia Parochialis non esset sufficiens ad continendam plebem. Curatus, intra cujus Parochiæ limites erigitur nova Parochia, debet consentire; quia nova illa erectio ad eum spectat: si damnum aliquod patiatur, debet compensari. Fundator erigens novam Ecclesiam Parochialem debet sufficientes reddituts destinare, quibus Ministri, & custodes Ecclesiæ nutriantur, luminaria, & alia Ecclesiæ necessaria suppeditentur. Ecclesia simplex potest erigi in Collegiatam, modo sit sufficiens numerus Ministrorum. Collegialis potest erigi in Cathedralem, modo alicui Episcopatui uniatur. Episcopatus vero potest erigi in Archiepiscopatum, modo subjiciantur ei aliqui Episcopatus.

DE TRANSLATIONE. Quando Ecclesia vel hostium incursione impetitur, vel malorum infestatione gravatur, vel aeris intemperie male afficitur, potest ab uno loco in alium transferri: sic Episcopatus Magelonensis translatus est in Montempessulanum. Ecclesia, a qua fit translatio, amittit sua privilegia, eaque communicantur Ecclesiæ, ad quam fit translatio: in priori tamen Ecclesia relinquendus est vel unus, vel multiplex Presbyter, qui ei ministret; quippe quod est semel consecratum, profanum fieri nequit. Porro in Gallia nec unio, nec erectio, nec translatio fieri possunt sine consensu Regis, qui tamquam Ecclesiæ Gallicanæ Patronus censendus est. Hactenus de modis acquirendi beneficia. Ideo sit

CAPUT III.

De Modis conservandi Beneficia.

PROOEMIUM.

UT Beneficium collatum conservetur, provisiones, quibus obtentum est, debent esse 1. Validæ. 2. Debent esse absque controversia, & litigio. 3. Nulla debent dispensatione egere. Si vero e contra dubitetur de valore provisionum, recurritur ad rescriptum, quod dicitur: ***Ad etiam & perinde valere;*** quo rescripto fit, ut prior provisio, tametsi dubia, valeat. Si vero lis moveatur contra beneficium, possessori beneficii providetur per rescriptum *subrogationis*, quo rescripto fit, ut possessor beneficii in jus litigantis, si quod habeat, subrogetur. Si ad conservandum beneficium opus sit dispensatione, recurritur ad dispensationem, qua succurritur defectibus, qui in collatione, vel receptione beneficii occurrunt. Ideoque hic agemus. 1. De rescripto, quod vocatur *ad perinde valere*, & de rescripto, quod vocatur *quod rationi congruit*. 2. De rescripto *subrogationis in litigio*. 3. De dispensationibus, quibus beneficia conservantur.

A R-

ARTICULUS I.

De rescripto ad perinde valere.

QUando dubitatur de provisionibus, huic defectui mederi possumus vel petendo, quod nova detur provisio, vel quod prior provisio, quæ nobis apparet dubia, confirmetur, vel quod provisio, quam habemus dubiam, perinde valeat, ac si certa esset. Si Papa conferat novam provisionem, signum est nullam fuisse priorem provisionem, quippe quæ nova eguit. Si Papa confirmet priorem provisionem, signum est eam validam fuisse. Si det rescriptum *ad perinde valere*, signum est Papam dedisse priori provisioni totum robur necessarium ad conservandum beneficium. Petitur autem rescriptum *ad perinde valere*, quando quis dubitat priorem provisionem ex aliqua causa impugnari posse; qua tamen cautione per rescriptum *ad perinde valere* provisio dubia, & incerta erit æque firma, ac si omnino valida esset. *Perinde valere*, toties peti potest, quoties mederi volumus defectibus, qui occurrere possunt in collatione, & receptione beneficii, ex quocumque capite veniant illi defectus, sive ex parte conferentis, sive ex parte recipientis, sive ex parte ipsius Beneficii: v.g. si obtinuero beneficium ab eo, qui non erat verus collator, puta a Rege, quod forte beneficium non a Rege, sed a Capitulo conferendum erat: item si recepero beneficium ante legitimam ætatem, vel Tonsuratus ab alieno Episcopo sine dimissoriis, vel illegitimus non expresso defectu natalium, vel si non Graduatus obtinui beneficium, quod gradum exigit, vel si Professus Religionem ante tempus præfixum a Conciliis, obtineam beneficium præexigens Professionem Religiosam; his omnibus, & similibus defectibus succurritur per rescriptum, quod vocatur *ad perinde valere*, modo exacte, & fideliter exprimantur summo Pontifici omnes defectus, quibus volumus, ut rescriptum summi Pontificis medeatur.

Rescripto *ad perinde valere* affine est rescriptum, cui nomen *Rationi congruit*, eo quod per illas voces incipiat. Adhibetur autem istud rescriptum, quando Papa voluit aliquid concedere, & præventus morte non potuit, tunc eadem gratia ab ejus successore petitur; quia, ut vulgo dicunt, gratia facta per mortem Papæ non extinguitur, sed ab ejus successore conceditur: ideo rescriptum sic incipit, *Rationi congruit*, ait Papa, ut concedatur quod prædecessor noster promisit: & hoc locum habet sive viva voce, sive scripto defunctus Papa promiserit, modo ea honesta sint, & non inhonesta, modo ea vere promiserit; nam si gratiam petitam recusasset, & eadem gratia nova supplicatione peteretur, reticendo, quod hoc petitum fuit, sed denegatum, non valeret rescriptum.

ARTICULUS II.

De Rescripto subrogationis in litigio.

SUbrogatio nihil aliud est, quam in locum alterius litigantis suffectio. Possessor autem Beneficii in locum litigantis contra ipsum potest subrogari vel morte, vel resignatione: morte quidem, puta, si pendente lite moriatur, qui beneficium tibi possidenti disputat: resignatione, si is, qui circa beneficium a te possessum tecum litigat, omne jus suum tibi resignet. Quod ut legitime fiat, debent quæ hic sequuntur exacte observari. 1. Recurrendum est ad summum Pontificem, & singula, quæ litem motam circa beneficium respiciunt, fidelissime exponenda. 2. Petenda est subrogatio, ne novus adversarius subrogetur, & lites crescant in immensum. 3. Papa pro expresso habet statum causæ, si forte quid innocenter omissum sit. 4. Papa subrogat oratorem in omne jus litigantis, qui vel mortuus est, vel per resignationem juri suo renunciavit. 5. Addit Papa se velle subrogationem valere, non obstante quacumque reservatione vel communi, vel speciali. 6. Asserit Papa se conferre non novum jus, sed jus illud omne, quod litiganti competebat. 7. Subrogatus non tenetur debita subrogantis solvere, nec fructus ab illo perceptos exhibere nec expensas ab illo factas restaurare, nisi forte accepisset processum simpliciter, ut dicunt, onerando se scilicet & expensis, quibus posset damnari, si jure suo caderet, & incrementis, quæ lucrari posset, si collitigans litem perderet. 8. A beneficio subrogationis excludendi sunt indigni. Indigni autem sunt, primo intrusus, idest ille, qui beneficium sine titulo Canonico obtinuit. Secundo qui impetravit beneficium viventis, cujus mors propter senium, vel propter infirmitatem proxima sperabatur. Tertio qui movit litem contra eum, qui per triennium beneficium pacifice possedit. Quarto quicumq; impetravit beneficium sine debitis conditionibus in trigesima quinta regula Cancellariæ contentis, puta, quod impetrans teneatur exprimere nomen, gradum, nobilitatem possessoris, tempus, quo illud possedit,

sedit, causam impetrationis, & quod teneatur infra sex menses eum ad judicium vocare.

ARTICULUS III.

De Dispensationibus, quibus beneficia conservantur.

DIspensatio est provida juris relaxatio. Dispensatio est necessaria ad conservandum beneficium, quoties beneficium retineri non potest, nisi fiat communis juris relaxatio, puta, permittendo vel plura beneficia incompatibilia retineri, aut beneficium aliquod retineri ab eo, qui non habet ea, quæ requiruntur ad retinendum beneficium: v. g. non habet Ordinem requisitum ad beneficium conservandum, vel patitur defectum aliquem aut natalium, aut corporis, aut mentis, qui defectus impedit quominus citra dispensationem Papalem beneficium retinere valeat: in his singulis casibus necessaria est summi Pontificis dispensatio. Quando autem hæc dispensatio reddat dispensatos tutos in conscientia, quando vero non, diximus in primo tomo, ubi de lege. Cæterum nulla datur dispensatio, nisi præmissa ad summum Pontificem supplicatione, quæ motiva contineat dispensationis obtinendæ: cui supplicationi sic, aut simili modo respondet summus Pontifex.

De dispensatione ad duo, & super ætate. Dispensatio ad duo, & super ætate, sic habet: *N. Papa, &c. Dilecto filio N. nobili genere procreato.* Exprimitur nobilitas; quia est motivum ad dispensandum, quippe utilis potest esse Ecclesiæ. *Ut te specialibus favoribus prosequamur.* Hæc verba significant, quod dispensatio actus est liberalitatis, & non justitiæ. *Hinc est quod nos te, qui, ut asseris, es de nobili genere ex utroque parente procreatus, & quinto decimo anno constitutus in Universitate N. studens actu, Parochialem Ecclesiam S. N. Diœcesis N. ex concessione Apostolica in Commendam obtines.* Tria hic asserit orator. 1. Quod sit nobilis. 2. Quod sit minor, qua ætate beneficia Parochialia obtineri non possunt. 3. Quod actu studeat, ut fiat utilis Ecclesiæ: quę singula instrumentis publicis coram summo Pontifice probari debent. *Tunc in hac parte supplicationibus inclinati permittimus, ut Beneficia incompatibilia, si tibi alias Canonice conferantur, valide recipere, & simul retinere licite possis quoad vixeris; illaque simul dimittere, vel simpliciter, vel causa permutationis, quoties tibi placuerit; & loco dimissi, vel dimissorum, aliud simile, vel dissimile recipere valeas.* Primo Papa dicit: *beneficia incompatibilia*; quia ad plura Beneficia compatibilia non requiritur dispensatio, si recipiens sit aliunde capax. Secundo dicit: *si tibi Canonice conferantur*; quia si collata essent non Canonice, v. g. usurpata vi, aut dolo, non valeret dispensatio. Tertio dicit: *quoad vixeris*; quia beneficium in titulum non datur ad tempus, sed ad vitam. Quarto addit Papa, quod possit ea dimittere, vel resignando, vel permutando, non secus, ac si nulla dispensatione egerit. *Consuetis tamen oneribus supportatis*; quia dispensatio, qualiscumque sit circa Beneficia, non eximit ab obligatione essentiali annexa beneficio, qualis est v. g. quod Parochiani instruantur, Ecclesiæ ornentur, Eleemosynæ dentur, &c. *Alienatione bonorum immobilium, vel mobilium pretiosorum penitus interdicta*; quia dispensatio non facit dispensatum bonorum Ecclesiasticorum dominum, sed tantum usufructuarium. *Auctoritate Apostolica tenore præsentium de specialis gratiæ dono dispensamus*; quia Papa id facit auctoritate, quam Christus Apostolis, eorumque successoribus contulit. *Proviso quod* Beneficia incompatibilia propterea *debitis non fraudentur obsequiis, & animarum cura* nullatenus *negligatur, & onera Beneficii congrue supportentur*; quia isthæc omnia sunt de jure divino, a quo per dispensationem nullatenus eximi potest Beneficiarius.

Dispensatio circa defectum natalium explicatur. Honestas postulat, ut illegitimi ad statum Clericalem non admittantur: nam si in lege Mosaica homo de scorto natus ad Sacerdotium Aaronicum evehi non poterat; a fortiori id fieri non debet in lege Evangelica; id enim exigit dignitas Clericalis, id postulat atrocitas criminis paterni, & debita plebeiis reverentia, qui insigni scandalo moventur, si illegitimum videant ad beneficium Ecclesiasticum evehi, paternumque crimen in memoriam revocant, quoties illegitimi Clerici Altari serviunt. Sed quia aliquando de scorto geniti utiles possunt esse Ecclesiæ, ideo cum illis dispensatur, sed ea cautione. 1. Quod illegitimus dispensatur ab Episcopo ad Tonsuram recipiendam, & ad beneficium simplex, v. g. ad Præbendam Collegialem, minime vero dispensatur ad dignitates, vel ad Præbendam Cathedralem. 2. Dispensatus a Papa ad majores Ordines, non dispensatur ad beneficium, nisi de eo fiat mentio: & dispensatus ad unum beneficium, non dispensatur ad alia, neque ad Prælaturas. Is, a quo tollitur defectus natalium per professionem religiosam, non ideo fit capax ad Prælaturas; & sublato

per

per dispensationem defectu natalium, vel per professionem religiosam, non absolvitur ab irregularitate homicidii nec per professionem nec per dispensationem, nisi de ea fiat mentio. Demum quantacumque sit dispensatio, spurius numquam dispensatur, ut beneficium patris obtineat.

Dispensatio circa defectum corporis explicatur. Sicuti inhonestum est illegitimum ministrare Ecclesiæ, ita decet deformem corpore ab Altari removeri; quocirca vitiati corpore egent dispensatione, ut Beneficium obtineant. Si defectus sit exiguus, puta, abscissio digiti, non pollicis, claudicatio non difformis, dispensatio ab Episcopo dari potest. Si defectus sit ingens, dari potest a solo Papa, qui rem committit examinandam Episcopo, sic enim habet formula dispensationis: *Mandamus quatenus, si & postquam dictus N. coram te personaliter se exhibuerit, oculum vel membrum ipsum diligenter inspicias: & si super quo conscientiam tuam oneramus, ex hujusmodi inspectione tanta deformitas in eodem oculo non appareat, quod ex hoc possit in populo scandalum generari, ac aliud Canonicum non obsistat; cum eodem N. si secum super se dispensare contingat, ut quæcumque Beneficia, &c. & recipere, & quoad vixerit retinere libere & licite valeat auctoritate Apostolica tenore præsentium de speciali dono gratiæ dispensamus*.

Explicatur dispensatio de non promovendo. Qui habet beneficium curatum, idest Ecclesiam Parochialem, tenetur in annum a pacifica possessione computandum, quæ non habetur, nisi transacta annuali possessione, idest, tenetur intra duos annos ab institutione Canonica ad Presbyteratum evehi; quod si omiserit, beneficium vacat. Dixi, qui habet Ecclesiam Parochialem; nam qui habet Episcopatum, Abbatiam, Conventum, Capellam, non tenetur infra duos annos ad Presbyteratum evehi. Curatus ergo, qui voluerit non promoveri, supplicationem ad Papam diriget cui Pontifex sic respondebit: *N. Papa*, &c. *Ne ad aliquem ex sacris etiam Subdiaconatus, Diaconatus, vel Presbyteratus Ordinibus hujusmodi te facere promoveri minime tenearis, neque ad id a quoquam invitus valeas cogi... Auctoritate Apostolica de speciali gratia indulgemus, proviso quod Ecclesia debitis interim non fraudetur obsequiis, & animarum cura in ea non negligatur*, &c.

Explicatur dispensatio circa male promotos. Qui male promoti sunt ad Ordines, puta, qui sine dimissoriis sunt ordinati ab extraneo Episcopo, vel qui sunt promoti ante legitimam ætatem, vel extra tempora a jure statuta, hi omnes egent dispensatione, alias eorum Beneficia impetrari possent; quia Pius II. voluit, quod prædicti omnes acceptis Beneficiis possent privari. Oportet ergo, ut supplicationem ad Papam dirigat, cui Papa respondet, concedendo gratiam, quæ in supplicatione continetur.

Explicatur dispensatio de non residendo. Quando quis obtinet Beneficium personalem residentiam postulans, si ob causas non jure expressas velit personaliter a suo Beneficio abesse, debet dispensationem a Papa postulare, & eo fine ad eum supplicationem dirigere, quæ numquam a Papa admittitur nisi cum hac clausula: *proviso quod Ecclesia interim debitis non fraudetur Officiis*. Vide quæ supra diximus de residentia.

CAPUT IV.

Quomodo amittantur Beneficia.

IN hac tertia parte Rebuffus agit de modis, quibus amittuntur Beneficia, puta de resignatione, permutatione, &c. Sed quia nos de his omnibus fuse in superiori Tractatu egimus, ideo huic materiæ finem imponimus.

DE VARIIS HOMINUM STATIBUS

PROOEMIUM.

ARTICULUS I.

De necessitate divinæ vocationis ad quemlibet statum suscipiendum: quove pacto inquirenda sit divina vocatio, & qua fidelitate sequenda.

NOta. Status est certa vitæ conditio, qua quis adstringitur ad certam vivendi formam, vel perpetuo, vel ad tempus ineundam.

Status alius est sacer, alius non sacer, seu sæcularis. Status sacer est ille, quo Christianus speciali modo Deo consecratur. Talis est status Clericalis, quo Christianus Tonsura, vel Sacramento Ordinis Deo consecratur. Talis est etiam status Religiosus, quo quis professioni regulari Deo consecratur.

Status non sacer seu sæcularis est ille, quo homo sæcularibus negotiis implicatur, nec Tonsura, nec Ordine, nec Monastica Professione consecratur. Talis est status eorum,

qui in fæculari dignitate constituti sunt, ut Magistratus,& conditio eorum, qui subsunt Magistratibus, ut cives. Talis est pariter status eorum, qui artibus liberalibus occupantur, ut advocati, medici, &c. & eorum, qui artibus mechanicis detinentur, ut milites, agricolæ, artifices, &c. De quibus omnibus sigillatim agendum.

Prop. unica. Nullus Christianus debet statum aliquem seligere sine divina vocatione.

Prob. 1. Scriptura. *Scio Domine, quia non est hominis via ejus: nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos*: Jerem.10. v.23. Ergo dum aliquam vivendi formam seligimus, ad eam debemus divinitus vocari, & dirigi.

2. *Rat.* Prima ratio. Homo non est sui juris, sed Dei: *ipse enim fecit nos, & non ipsi nos*. Psalm.99. v.3. Ergo sicut servus, qui non est sui juris, non potest sine beneplacito heri sui statum aliquem eligere; ita nec nobis licet aliquam vivendi formam sine beneplacito Dei suscipere.

Secunda ratio. Multiplex est status in Ecclesia, scilicet status cœlibatus, & matrimonii, status Religiosus, status Ecclesiasticus, status Laicalis: quilibet ex illis statibus bonus est absolute, sed non est bonus respective; potest enim quis aptus esse ad statum Laicalem, minime vero ad statum Religiosum, aut Ecclesiasticum: Ergo oportet ut a Deo cognoscat, ad quem ex illis statibus divinitus destinetur.

Tertia ratio. Ecclesia corpus est, inquit Paulus 1. Ad Corinth.12. cujus caput Christus est, membra vero illius sunt homines baptizati: sicut ergo in corpore *Non omnia membra eumdem actum habent*; ita in Ecclesia non omnes fideles idem habent Officium: Ergo sicut *posuit Deus membra unumquodque in corpore, sicut voluit*; ita oportet, ut quemlibet Christianum in suo Officio statuat. Si secus factum fuerit, fidelis injunctum male exercebit officium; sicuti pes manus officia ægre exequitur. Insuper vitam molestam ducet, sicuti membra extra debitum situm collacata non exiguum dolorem afferunt. Rursum sicut Deus in ordine naturali cuilibet causæ creatæ confert vim ad effectus, quibus producendis destinatur, necessariam, minime vero alteri creaturæ, v.g. confert igni vim calefaciendi, non aquæ, & contra aquæ dat vim humectandi, quam igni denegat; ita quos ad aliquem statum eligit, illis confert gratiam specialem huic statui necessariam, quam iis, qui se intrudunt, juste ut plurimum denegat juxta illud Isaiæ cap.30. v.1. *Væ filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum. Qui ambulatis, ut descendatis in Ægyptum, & os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti: & erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam...... Ægyptus enim frustra & vane auxiliabitur*. Ut enim optime ait Psalmista: *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam*; ita frustra statum aliquem vitæ nos ipsi eligimus, nisi ad eum divinitus dirigamur, & ab eo adjuvemur.

Consectarium Unicum.

Quid faciendum Christiano de eligendo statu cogitanti.

1. Qui de eligendo alicujus vitæ statu cogitat, hæc verba Ecclesiastici cap.2. vers.1. debet alto animo infigere: *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Deprime*, idest humilia, *cor tuum, & sustine*, idest, nihil præcipitanter agas. *Inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus, & ne festines in tempore obductionis*, idest ne abjicias servitium Dei in tempore tribulationis. *Sustine sustentationes Dei*, idest patienter feras probationem a Deo immissam. *Conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua*, idest, ut prospere tibi cedat status vitæ, quem elegeris.

2. Si in peccato est, omnem affectum peccati debet abjicere, & ad Deum sincera pœnitentia redire; quia vix alioquin exaudietur a Deo, ut ipsemet contestatur: *Invocabunt me, & non exaudiam. Mane consurgent, & non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint*. Proverb. cap.1. 6. 28. Et ad peccatores ait per Ezech.14. v.4. *Ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum*; fiet enim ei quod factum est Saul: *Consuluitque Dominum, & non respondit ei, neque per somnium, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas*. 1. Regum 28. v.6. Cujus silentii causa est: *Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Sap.1. v.4.

3. Constitutus in gratia Dei per veram pœnitentiam, debet per bonum Sacramentorum usum a Deo enixe precibus petere, quem ei statum destinaverit, dicens: *Notam fac mihi viam, in qua ambulem; quia ad te levavi ani-*

mam

mam meam: doce me facere voluntatem tuam. Psal. 142. v. 8. *Domine, quid me vis facere?* Act. 6. v. 6. Ut Christo dicebat Petrus: *Si tu es, jube me venire ad te.* Matth. 14. v. 28.

4. In ea oratione, & in eo Sacramentorum usu, animum debet induere indifferentem, paratus eum amplecti statum, quem Dominus indicaverit. In divina voluntate indaganda necessarium est nos ita comparare, ut nostra omnis voluntas cesset, & in neutram partem magis vergat, inquit Climacus de fuga inanis vitæ. *Dominus Deus aperuit*, inquit Isaias, *mihi aurem; ego autem non contradico: retrorsum non abii.* 50. v. 5. Et David ait: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.* Psal. 107. Uterque Propheta his verbis indicat, quomodo affectus esse debeat, qui aliquem statum vult suscipere.

5. In illa indifferentia constitutus vereatur, ne cupiditatem sequatur potius quam caritatem, diabolum potius quam Christum, carnis potius quam spiritus propensionem: *Ipse enim satanas transfigurat se in Angelum lucis.* 2. ad Corint. cap. 11. v. 14. *Et sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, & de mundi gloria non amare quod amat*, ut ait Greg. past. par. 1. cap. 9.

6. Quas diaboli fraudes ut effugiat, & mentis sibimetipsi mentientis astutias detegat, nihil agat sine prudentum consilio. *Cor boni consilii statue tecum; non est enim tibi aliud pluris illo.* Eccl. cap. 37. v. 17 rursus: *Fili nihil sine consilio facias, & post factum non pœnitebis.* Ibidem 32. v. 24. *Noli præcipitanter agere, diu considera, diligentius intuere, magnum est quod proponis, & opus habens multa deliberatione: experire quid possis, amicos consule.*

7. In petendo consilio eos adeat, inquit D. Thom. 2. 2. q 189. a. 10. de quibus speratur, quod prosint, & non impediant. Et Ecclesiasticus 37. v. 12. indicans, a quibus petendum sit consilium, ait ironice: *Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, cum injusto de justitia .... Cum timido de bello .... Cum impio de pietate .... Cum servo pigro de multa operatione.* Et ut denotet illud ironice dictum, addit: *Non attendas his in omni consilio, sed cum viro sancto assiduus esto.* Consiliarius potest esse Confessarius pius & prudens, aut vir aliquis doctus & pius, qui de re tanti momenti semoto omni præjudicio judicet. Si parentes sint profuturi, bonum est eos consulere; ita enim exigit istud præceptum: *Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Exod. 2. Si vero sint nocituri, non sunt audiendi; quia in his, quæ sunt divini obsequii, magis obtemperandum patri spirituum, ut vivamus, quam parentibus carnis. Ad Heb. 12. v. 9. Unde Dominus reprehendit discipulum, qui nolebat eum statim sequi intuitu paternæ sepulturæ; erant enim alii per quos illud opus impleri poterat, ut docet Chrysost. super illud Matth. *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Et Hilar. Cap. 3. in Matth. super illud, *Jacobus & Joannes relictis retibus & patre secuti sunt Dominum*, ait: *Ex quo docemur Christum secuturi, & sæcularis vitæ sollicitudine & paternæ domus consuetudine non teneri.* Ita apud D. Thom. 2. 2. q. 189. a. 6. arg. *sed contra.*

8. Cum divina vocatio inquiritur, & qui dat, & qui petit consilium, debent isthæc omnia diligenter observare. 1. Uterque debet solam Dei gloriam pura intentione quærere, neuter debet carni vel sanguini acquiescere: *Cujus enim finis malus est, ipsum quoque malum est*, inquit Boethius. *Si oculus tuus*, idest intentio tua, *fuerit simplex, totum corpus tuum*, idest opus tuum, *lucidum erit: si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Matth. 6. v. 22. 2. Uterque debet vires tum corporis, tum mentis ejus, qui vult statum aliquem ingredi, cum ipso statu comparare: *Unusquisque*, inquit Ambr. *suum ingenium noverit, & ad id se applicet, quod sibi aptum elegerit; itaque quid sequatur prius consideret.* Lib. 1. offic. Cap. 44. *Quis enim*, inquit Christus, *volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt ad perficiendum, ne postaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?* Luc. 14. vers. 28. 3. Non oportet in perenni suspensione persistere, sed sufficienti adhibita diligentia eum statum eligere, qui & viribus nostris judicatur convenientior, & gloriæ Dei manifestandæ opportunior; alias semper suspensus, nihil boni inciperet: *Qui observat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, numquam metet.* Eccles. 11. v. 4.

9. Cum divina vocatio inquiritur, & qui dat, & qui petit consilium, tanto majorem debent adhibere diligentiam, quanto status, qui proponitur, est periculosior, minorem vero quanto est securior; quia, ut optime ait D. Thom. 1. 2. q. 199. a. 10. *Diuturna deliberatio, & multorum consilia requiruntur in magnis, & dubiis; in his autem quæ sunt certa & determinata, non requiritur consilium.* Sic magna requiritur circumspectio, quando status inducit obligationem perpetuam,

tuam, qualis est status Religiosus, status Subdiaconatus, status Matrimonii; obligatio enim perpetua non debet temere suscipi. Sic magna requiritur circumspectio, quando status periculis est obnoxius. Talis est status Clericalis, *ad quem requiritur major sanctitas interior, quam requirat etiam Religionis status*. Div. Thom. 2. 2. q. 184. a. 8. *Sanctificabor in his, qui appropinquant ad me*, inquit Deus Levit. 10. v. 3. Talis est pariter status sæcularis eorum, qui præsunt etiam civiliter: *Judicium durissimum his qui præsunt, fiet ... potentes autem potenter tormenta patientur*. Sap. 6. v. 6. Talis est pariter militiæ exercitium: *Non enim militare delictum: sed propter prædam, aut aliud quodvis pravum motivum militare, peccatum est*. August. sermone 19. veteris edit. de verbis Domini. Talis est pariter status judicis, advocati, procuratoris, tabellionis, quibus officiis nihil Reipublicæ utilius: *Remota itaque justitia, quid sunt Regna, nisi magna latrocinia?* Aug. lib. 4. de civit. cap. 4. Talis est pariter status eorum, qui occupantur artibus liberalibus, aut mechanicis; quælibet enim ars suas habet aleas, suaque pericula, quæ prævideri oportet antequam quis eas artes temere suscipiat .... De his omnibus statibus deinceps sigillatim agemus.

ARTICULUS II.

In quo statuitur, quod singulis hominibus interdicatur otium, & labor aliquis mentis, vel corporis præcipiatur.

PRop. unica. Nullus est status, nulla conditio in Religione Christiana, in qua singulis hominibus non interdicatur otium, & non præcipiatur aliquis labor vel mentis, vel coporis.

Prob. 1. Scriptura. *Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum*. Job. 5. vers. 7. & Paulus 22. ad Thessal. cap. 3. vers. 10. ait: *Si quis non vult operari, nec manducet*: ergo ex Scriptura labor singulis hominibus præcipitur.

2. Ex Aug. Operis imperfecti contra Julianum lib. 6. cap. 29. *Nomine quippe*, inquit, *sudoris generalem Sacra Scriptura significavit laborem, a quo nullus hominum est immunis, cum alii laborant operibus duris, alii sollicitantibus curis.... Nunc ergo laborant pauperes, laborant divites, laborant justi, laborant iniqui, laborant magni, laborant pusilli a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium*: ergo labor est de præcepto, & non solum de consilio.

3. *Rat.* Prima ratio. Generalis pœnitentia a Deo cunctis hominibus imposita, a qua nullus potest nos dispensare, hæc est: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*: Gen. 3. v. 19. ergo cuncti homines tenentur aut mentem, aut corpus aliquo labore occupare.

Secunda ratio. Otium est origo omnium vitiorum juxta illud Ecclef. 33. v. 29. *Multam malitiam docuit otiositas*: ergo singulis hominibus interdictum est otium.

4. Exemplis. Quotquot extiterunt Sancti in veteri & novo Testamento, hi omnes & otium fugerunt, & labori vel mentis, vel corporis non languide, sed ardenter incubuerunt, ut patet hac inductione. Adam innocens positus in Paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum. Adam pœnitens cogitur terram maledictam, & spinas & tribulos germinantem in pœnam peccati proprio labore subigere. Abel est pastor, Cain agricola, Noe arcam manibus suis construit. Abraham, Isaac, Jacob, ejusque filii, pastores sunt ovium. Moyses, Josue, Gedeon, aliique doctores populi aut rebus pastoritiis, aut agrorum cultura occupabantur. Saul, David, aliique Reges, immo & Prophetæ, aut pascendis gregibus, aut incolendis agris incumbebant, & simul Dei legem meditabantur, & ita & corpore & mente occupabantur.

In novo Testamento Christus secundus Adam Fabri est filius; immo secundum Marcum & Faber ipse operabatur manibus suis, non necessitate, cum multa populorum millia quinque panibus & paucis pisciculis nutrierit, sed ut nobis exemplum daret, & otium fugiendum esse ostenderet. Apostoli piscatores erant, & operibus & labore manuum vivebant. Paulus, etsi Civis Romanus, & indefesso zelo Evangelium prædicans, labore tamen manuum suarum victitabat; ideo scribens ad Thessalonicenses ait 2. Epist. cap. 3. v. 8. *Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus: non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos; nam & cum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet*.

Sic antiqui Eremitæ & Monachi, non modo labore manuum suarum vivere, sed inde lucrari etiam solebant, unde necessitatem patientibus eleemosynam impertirent. Post vero in Cœnobia & Conventus congregati, alii agros colere, alii scribendis libris sacris, & Sanctorum operibus pariter scribendis detineri cœperunt. Ergo exemplo Christi & Sanctorum

ctorum oportet singulos Christianos, qui volunt salutem æternam consequi, aut mente, aut corpore occupari; nemo enim salvus esse potest, nisi Christum & Sanctos imitatus fuerit: *imitatores mei estote*, inquit Paulus, *sicut & ego Christi*. 1. ad Corinth. cap. 11. vers. 1. Docet etiam neminem salvandum esse, nisi Christum imitatus fuerit: *Quos præscivit*, inquit, *& prædestinavit conformes fieri imagini filii sui*. Ad Rom. v 29.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. In magno salutis periculo versantur illi omnes, quorum vita ea est, ut a lecto ad epulas, ab epulis ad ludos, Comædias, Choreas, aliaque mundi oblectamenta, rursus ab illis oblectamentis ad Cœnam, a Cœna ad lectum transeant, & vitam omnem inertes & desidiosi transigant: licet enim nec creditoribus suis injuriam faciant, nec domesticos debito fraudent salario, nec vasallos injustis vexent exactionibus, & sic coram hominibus innocentes appareant; ob vitam tamen desidiosam & inertem coram Deo abominandi sunt, ut docet Job 15. v. 26. *Quanto magis*, inquit, *abominabilis est inutilis homo*, idest otiosus, *qui bibit sicut aquam iniquitatem*? Et Proverbiorum 6. dicitur: *Homo Apostata est vir inutilis*, idest desidiosus. Quamvis enim homines illi inertes turpibus vitiis non inquinentur, sunt tamen coram Deo arbores infructuosæ, inutiliter terram occupantes, quas jubet Deus eradicari juxta illud: *Excide illam* arborem; *ut quid terram occupat*? Et rursus: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Vitam denique otiosam & deliciis diffluentem damnavit Christus exemplo servi, quem Dominus ob talentum reconditum in tenebras exteriores jussit detrudi. Eodem pertinet divitis illius parabola, qui *induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide*. Luc. 15. v. 19. quippe ob id *sepultus est inferno*. Ibid. v. 22.

Consect. 2. In magno salutis periculo versantur omnes illi homines sive nobiles, sive plebeii, qui aut ingenti nummorum copia ditati, aut frugifero fundo potiti, redditibus suis sine cura, sine labore, sed molli otio vitam omnem transigunt, rati nullius criminis esse reos, modo nulli injuriam faciant; ipsa enim vita otiosa crimen est non exiguum coram Deo juxta illud Davidis & Pauli: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt. Non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum*. Ubi indicatur, quod vita ipsa otiosa & crimen sit, & multorum criminum origo.

Consect. 3. In majori adhuc salutis periculo versantur Clerici tum regulares, tum sæculares, qui sola Breviarii recitatione contenti, reliquum diei tempus insumunt modo ludis, modo nova accipiendo & enarrando, aut vanis aliis detenti occupationibus. Si enim otium in laico vituperandum sit, longe magis in Clerico tum sæculari, tum regulari damnandum est; sunt enim Clerici hi, de quibus scriptum est Malach. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent de ore ejus; quia Angelus Domini exercituum est*. Et illos præsertim Petrus alloquitur, dicens in cap. 3. v. 15. *Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ est in vobis, spe*. Itaque semoto omni otio studeant vel ut concionari, vel confessiones audire, vel saltem Doctrinam Christianam rudiores docere valeant; quod si his muneribus sint impares, exerceant se vel manuali aliquo opere, ut Carthusiani Sacerdotes, vel addiscant manuscripta legere, ut ea transcribant monumenta Patrum, in quibus religio continetur; & sic alicui subsidio sint aliis Sacerdotibus, qui utiliter pro Ecclesia student, & in vinea Domini operantur.

Consect. 4. Prædicatores & Confessarii tenentur fideles admonere tum in concionibus tum in confessionibus, laborem vel mentis, vel corporis singulis esse non de consilio, sed de præcepto; & proinde unumquemque fidelem teneri ad amplectendum vel mentis, vel corporis laborem aliquem, qui statui suo atque conditioni conveniat. Sic alii debent studio vacare, alii vero aliquo labore exerceri: v. g. agricolæ debent agrorum culturæ incumbere, milites bellicos labores subire, mercatores mercaturam exercere, artifices arti suæ sedulam navare operam: Nobiles & plebeii, qui suis redditibus vivunt, diligentem debent bonorum suorum curam gerere, eaque tamquam rationem redditurí, administrare: demum quilibet eam, quam norit artem, aut nosse debet, in ea exerceat se necessum est, ut otium fugiat. Sic mulieres nobiles, sive plebeiæ rei domesticæ curam debent conferre, famulis famulabusque suum cuique laborem præcipere, filiis filiabusque vestiendis insistere, demum mulierem fortem imitari, de qua scriptum est: *Consideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit*. Prov. 31. v. 27. Sic Clerici tum sæculares, tum regulares debent studio Religionis vacare, ut etiam ipsi addiscant, & populos edoceant. Judices, Advocati, &c. leges debent addiscere, ut jus suum cuique reddant. Medici

dici morborum causas investigare, ut eis opportuna remedia afferant. Tandem juvenes omnes, qui scholas frequentant, aut domi student, totis viribus eniti, ut eam scientiam acquirant, quæ est necessaria ad eum statum, quem ingredi intendunt. Confessarii ergo, & Concionatores debent, idque non oscitanter, sed serio inculcare omnibus & singulis laborem præceptum esse; declarat enim Sapiens, Prov. c. 11. v. 21. *Manus in manu*, idest vir desidiosus, *non erit innocens*. Et Eccles. 15. v. 22. expresse declarat, quod Deus otiosos odio habeat. *Non enim*, inquit, *concupiscet* Deus *multitudinem filiorum infidelium & inutilium*, idest otiosorum.

ARTICULUS III.

De variis peccatis, quæ in labore corporali committi possunt.

NOta. Labor corporalis est exercitium, quod membris corporeis exercetur: talis est, v. g. agrorum cultura, vel artis mechanicæ exercitium.

Qui laborant corporaliter, peccare possunt vel ratione rerum, circa quas exercetur labor corporalis, vel ratione modi, quo laborant, vel ratione finis, quem laborando intendunt.

§. I.

De his, circa quæ labor corporalis exerceri potest.

Prop. unica. Circa ea debemus laborem corporalem exercere, quæ tum quoad corpus, tum quoad animam, nobis, vel proximo prodesse possunt: & ideo toties peccamus laborando, quoties noxio vel inutili labore incumbimus, & necessarium negligimus.

Prob. ratione. Labor corporalis ideo præsertim præcipitur, vel ut nobis necessaria comparemus, vel ut proximo ea, quibus opus habet, provideamus juxta illud Pauli: *Qui furabatur, jam non furetur; magis autem laboret, operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti*: ad Ephesios 4. v. 28. ergo peccamus quoties laborando necessarium laborem omittimus, & noxio labore occupamur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant qui eo labore occupantur, qui futurus est noxius vel nobis, vel proximo sive quoad corpus, sive quoad animam. Sic peccant qui conficiendis venenis incumbunt, quando venenum ad nihil aliud inservire potest, quam vel ut vitam tollat, vel ut sanitatem minuat. Sic peccant qui artibus incumbunt, quæ vitia fovent: v. g. qui tabellas lascivas efformant, libros impudicos, aut hæreticos imprimunt: qui in cibis condiendis non quærunt quæ necessitati corporali possunt satisfacere, sed propriis inventis ea excogitant, quæ voluptati tantum serviunt, gulam fovent, & concupiscentiam excitant: qui in vestibus conficiendis propriis inventis eas excogitant formas, non quæ vestiendo corpori sunt necessariæ, sed quæ vanitatem, & immodestiam fovent, luxum adaugent, & amorem sæculi inspirant.

Nolo tamen hic damnare omnia ciborum condimenta, nec vestium diversitatem, hoc enim plane injustum esset; pulmentum enim, quod Isaac dabatur, satis aperte indicat ciborum condimenta rationе ætatis, infirmitatis, immo & conditionis, licita esse: decet enim aliter nutriri rusticos, aliter nobiles; aliter infirmos, aliter sanos; aliter senes, aliter juvenes: decet etiam aliis vestibus indui viros nobiles, aliis rusticos, uti haud dubie splendidius induebatur Esther, quam ejus asseclæ. Sed hæc tum ciborum, tum vestium differentia intra eos limites est coercenda, ut semper in cibis caveatur intemperantia, & in vestibus vanitas, quam semper & in omnibus sine ullo discrimine damnat Christi religio, neve quis inani aut conditionis, aut dignitatis nomine, superbiæ, aut gulæ indulgeat.

Consect. 2. Peccant hi omnes, qui in labore manuum, quæ necessaria sunt, omittunt, & vanis, curiosis, inutilibusque operibus occupantur; oportet enim unumquemque juxta suam conditionem & artem occupari, ut agnovit Poeta etiam ethnicus: *Quam quisque norit artem*, inquit, *in hac se exerceat*. Unde optandum foret, ut a Republica Christiana exularent omnes illæ artes, quæ rebus vanis occupantur: v. g. artes conficiendi fucum, & pigmenta, ars conficiendi larvas, & alia hujusmodi, quæ ad nihil aliud, quam ad corrumpendos mores conducunt.

§. II.

Quomodo labor corporalis sit exercendus.

Prop. unica. Toties peccatur in laboris cor-

corporalis exercitio, quoties juxta modum Christianis praeceptum non suscipitur.

Prob. ratione. Labor corporalis occupatio est, qua corpus occupatur; quaeque his, qui studendo non occupantur, indispensabili lege praecipitur, ut patet ex dictis: ergo peccatur, quoties juxta modum Christianis praeceptum non suscipitur; quia Christianis non solum res ipsa, sed modus rei imperatur.

Consectaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Peccant qui laborem corporalem vel actualiter, vel virtualiter Deo non offerunt; quia praecipitur Christianis, ut omnia in gloriam Dei faciant; juxta illud: *Omnia in gloriam Dei facite*. Ad Corinth. cap. 1. ver. 3.

Consect. 2. Peccant qui laborem corporalem interdum aliqua oratione non interrumpunt; non enim ita debemus rebus corporalibus insistere, ut mentem nostram a Deo amoveamus: unde notat Aug. quod Eremitae, qui corporalibus operibus occupabantur, breves & ardentes in Deum orationes effundebant.

Consect. 3. Peccant qui laborando ita corpus aggravant, ut subeundis vulgaribus operibus ineptum fiat; Deus enim vult corpus nostrum exerceri, sed non aggravari.

Consect. 4. Peccant qui laborando ita lente & languide occupantur, ut otiari potius quam operari videantur; & si operas suas locaverint, tenentur ad restitutionem.

§. III.

De fine, quem debemus nobis proponere in labore corporali.

Prop. unica. Toties laborando corporaliter peccamus, quoties inhonestum nobis finem proponimus.

Prob. Labor corporalis est actio de se indifferens: atqui omnis actio indifferens inhonesto fine vitiatur: ergo labor inhonesto fine vitiatur: ergo laborando debemus honestum finem nobis proponere.

Consectaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Peccant qui laborem corporalem exercendo, fines hic subjectos sibi proponunt. 1. Qui laborant ob vanitatem; vanitas enim latens venenum est, quod in opera etiam viliora irrepit, ut patet exemplo illius Eremitae, qui plus laboraverat quam jussus fuerat, cujusque opus in poenam vanitatis igni addictum est: & quidem merito; Christus enim annunciat Pharisaeis inutilia fore eorum opera, eo quod vanam gloriam ac populares plausus appeterent.

2. Peccant qui laborant solo motivo avaritiae, & amore divitiarum; nam, ut docet Paulus. 2. ad Timoth. cap. 6. v. 9. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & in desideria multa inutilia, & nociva, quae mergunt homines in interitum & perditionem.*

Consect. 2. Non peccant, quin immo sancte se gerunt, qui laborando corporaliter subjectos sibi fines proponunt. 1. Qui laborem corporalem suscipiunt, ut onus conditioni humanae necessario adjunctum; *Homo enim*, ut diximus, *nascitur ad laborem, & avis ad volatum*. 2. Qui laborem suscipiunt, ut poenitentiam a Deo cunctis hominibus impositam, qua praeterita peccata diluunt, & futura praecavent. 3. Qui laborem corporalem suscipiunt, ut Christum imitentur, qui fuit in laboribus a juventute sua. 4. Qui laborem corporalem suscipiunt, ut ea lucrentur, quae sibi aut familiae sunt necessaria; debent enim parentes labore manuum suarum filiis suis, & nutritionem, & haereditatem providere juxta illud Pauli 2. ad Corinth. 12. v. 14. *Non enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.*

ARTICULUS IV.

De variis peccatis, quae studendo committi solent.

NOta. Studium est mentis applicatio, qua vel addiscimus quod ignorabamus, vel retinemus quod jam addidicimus. Qui autem student, peccare possunt vel ratione rerum, quibus student, vel ratione modi, quo student, vel ratione finis, quem studendo intendunt. Quae omnia hic percurremus.

§. I.

De rebus, quibus studere liceat.

Prop. unica. Ea tantum debemus addiscere, quae inservire possunt conservandis, acquirendisve bonis tum mentis, tum corporis, tum fortunae. Toties peccamus, quoties vel noxiis, vel inutilibus rebus studemus, aut necessaria scire negligimus.

Prob. rat. Studium est pabulum mentis; quippe sicuti corpus escis corporalibus alitur, ita mens nostra studio & contemplatione nutritur: ergo sicuti peccaret ille, qui vel venenosos, vel noxios cibos sumeret, & necessaria

cessaria sibi alimenta subtraheret; ita peccat qui studendo animum adjungit vel noxiis, vel inutilibus rebus, vel quæ sunt necessaria omittit addiscere. Anima nostra est quasi ager, quem Deus unicuique nostrum excolendum commisit; dedit enim Deus animam homini, uti posuit Adamum in Paradiso, ut operaretur, & custodiret illum: ergo sicut imprudenter ageret, & peccaret qui agrorum suorum culturam negligeret, vel eis aut noxia, aut inutilia semina mandaret; ita peccat haud dubie, qui animam suam vel utili studio non excolit, vel noxiis, aut inutilibus Doctrinis corrumpit.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant qui student falsis Doctrinis, quæ fidem possunt corrumpere. *Jure enim naturali*, inquit Sylvius .... in 2. 2. *vetitum est legere libros Hæreticorum, quando periculum est subversionis; qui enim amat periculum, in illo peribit: & ea lectio*, inquit, *magis est periculosa, quam vel disputatio, vel colloquium verbale, partim quia scripta sunt magis meditata, magis ornata, & composita; partim quia cum in promptu sint, sæpius & attentius leguntur; partim quia sic vera falsis, & bonis mala immiscent, ut facile incautos decipiant. Nemo igitur, quantumvis doctus, potest eos libros sine licentia legere.*

Consect. 2. Peccant qui legunt libros obscœnos, qui castos mores possunt offendere; si enim corrumpunt bonos mores colloquia prava, a fortiori lectio obscœnorum. Ejusdem criminis rei sunt qui citra necessitatem curiosius, quam par est, diversi sexus anatomiam inspiciunt, quique eos ludos & Theatrorum spectacula contemplantur, quæ semper vel ad peccatum, vel ad peccandi periculum inclinant, contra illud Scripturæ præceptum: *Tamquam a facie colubri fuge peccatum*. Eccles. 21. v. 2.

Consect. 3. Peccant qui non student ad defendendam veritatem, aut qui student ad eam impugnandam: quales sunt Philosophi illi superbi, qui Philosophiam suam fidei regulis subjicere renuunt, de quibus Paulus ad Coloss. 2. *Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem scientiam secundum traditionem hominum, & non secundum Christum*. Et Diony. apud D. Thom. 2. 2. q. 197. a. 1. ad 3. de iisdem Philosophis loquens, ait: *Quod divinis non sancte contra Divina utuntur, per sapientiam Dei tentantes expellere Divinam venerationem*. Tales sunt etiam Hæretici, qui Scripturas lectitant, easque totis ingenii viribus in alienum sensum detorquent: de quibus omnibus ita loquitur D. T. 2. 2. q. 167. a. 1. in Corp. *Qui student aliquid addiscere ad peccandum, vitiosum studium habent, secundum illud* Jerem. 9. *Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut inique agerent laboraverunt*. Non longe ab illis recedunt qui immodico sciendi desiderio allecti, tempus ipsum pietati & exercitiis spiritualibus debitum, profano studio impendunt; maledictum enim studium, ut vulgo dicitur, propter quod relinquitur officium.

Consect. 4. Peccant qui curiosis insistunt cogitationibus, quæ nec ad corporalis vitæ necessitatem, nec ad laudabilem virtutis notitiam ordinantur; sed potius hominem ab aliqua utili consideratione avertunt: quales sunt vanæ speculationes: de quibus ita Paulus: *Stultas & sine disciplina quæstiones devita, sciens, quia generant lites* 2. ad Tim. 2. *Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita, sunt enim inutiles & vanæ*. Ad Tit. 3. Talis est pariter curiositas in ludis, & spectaculis spectandis, & in inquirendis factis, aut arcanis aliorum, inquit Sylvius.

Consect. 5. Peccant hi, qui nituntur addiscere ea, quæ Deus latere voluit: de quibus Eccles. 3. v. 22. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris*. Et rursus: *Scrutator majestatis opprimetur a gloria*.

Consect. 6. Peccant hi, qui sæcularem scientiam scientiæ salutis præponunt: quos ita monet Bernardus Serm. 36. in Cant. *Te scire prius ampliusque curato quæ senseris viciniora saluti*. Et Aug. 5. Conf. 4. *Beatus, qui te scit, etiam si illa nesciat; qui vero te, & illa novit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus est*.

Consect. 7. Peccat qui omittit scire quæ sui sunt Officii: v. g. Theologus negligit scire Biblia, Jurisconsultus leges, Medicus morborum causam & medicinam: quos ita alloquitur Ecclesiasticus Cap. 3. v. 22. *Quæ præcipit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus*.

Sic, juxta Aug. peccant omnes Christiani, *qui desertis virtutibus, & nescientes, quid sit Deus, & quanta majestas semper eodem modo manentis naturæ, magnum aliquid se agere putant, si universam illam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curiosissime intentissimeque perquirant; unde etiam tanta superbia gignitur, ut in ipso Cælo, de quo disputant, sibimet habitare videantur*. Lib. 1. De moribus Ecclesiæ. c. 21. Et post hæc addit: *Reprimat igitur se anima ab hujusmodi vanæ cognitionis cupiditate, si se castam servare disposuit*.

Sic

Sic peccant Sacerdotes, qui cum debeant in lege Domini die ac nocte meditari, non alio quam fabularum studio delectantur, quique veteres, ac recentiores Poetas, & Oratores assidue lectitant, cum sacros libros nequidem norunt, ac prope fastidiunt: de quibus ita Hierony. de filio prodigo. *Sacerdotes*, inquit, *dimissis Evangeliis & Prophetis* solent *Comœdias legere, & amatoria bucolicorum versuum verba cantare*.

Sic demum peccant sive Juristæ, sive Medici, &c. qui neglectis artis suæ libris, his student, quibus non fiunt in ea arte, quam exercent, peritiores: tenetur enim quilibet, omni posthabita scientia, eam, quam exerciturus est, artem primitus addiscere, & postea tantum cum occasio se se obtulerit, aliis scientiis vacare poterit. Immo admonendi sunt qui legendis comœdiis, aut Poetis ad animum relaxandum indulgent, ne forte relaxationis obtentu, aut voluptatis illecebra, aut profanæ eloquentiæ splendore decepti, nimiam temporis partem inanibus & ludicris studiis insumant.

§. II.

De modo, secundum quem nos studere oporteat.

Prop. unica. Toties peccamus, quoties studium non suscipimus juxta modum hominibus Christianis præscriptum.

Prob. ratione. Studium est actio, qua mens nostra occupatur, & quæ indispensabili lege his omnibus præcipitur, qui corporali exercitio non occupantur; quia, ut patet ex dictis, oportet nos aut mente, aut corpore occupari: ergo peccatur quoties studium juxta modum Christianis præscriptum non suscipitur; Christianis enim non solum res ipsa, sed modus rei imperatur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ante studium oportet mentem nostram oratione aliqua præmunire; si enim Deum in oratione non alloquamur, nisi prius mente disposita juxta illud: *Ante orationem præpara animam tuam, ne sis sicut homo tentans Deum*: Eccles. 18. v. 25. item si Deus exigat mentem nostram præparari, cum nos allocuturus est, juxta illud dictum Judæis legem recepturis: *Estote parati in diem tertium*: Exodi 18. v. 15. a fortiori decet nos paratos ad lectionem venire, præcipue si libros ab hominibus editos lecturi sumus, in quibus aliquid ignorantiæ, aut humanæ cupiditatis semper illabitur. Quocirca ante studium debemus ardenter in hanc orationem erumpere: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis*, ut prævisa hac dispositione salutaris fiat librorum humanorum lectio. Si enim pia consuetudine statutum est, nos cibos non sumere, nisi prævia oratione; hoc idem potiori jure fieri ante studium pietas admonet, cum naturali instinctu cibos corporales noxios præcavere possimus, noxiam vero lectionem nedum naturali instinctu perhorremus, quin immo depravato appetitu hanc ardentius concupiscimus.

Consect. 2. Dum actu studemus, necessum est, ut studium subeatur tamquam sudor ille pœnalis cunctis hominibus impositus; cum dictum est Adamo: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*; vel ad summum tamquam animi relaxatio, qua fiamus ad officia nostra aptiores. Studium quippe Christiani hominis non vana est mentis delectatio, sed gravis exercitatio, non ludus, sed occupatio seria, cui insistere nos oportet, vel ut officio nostro faciamus satis, si studeamus seriis, vel ut fiamus ad officium & promptiores & alacriores, si studeamus libris jucundis. Quo circa dum libris officii nostri insistimus, habeamus illud semper animo fixum: *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter*. Jerem. 48. v. 10. *Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est opera sua dissipantis*. Prover. 18. vers. 9. Dum legimus jucunda & ludicra ad mentis relaxationem, ad illud Apostoli monitum debemus semper attendere: *Tantum ne libertatem in occasionem detis carnis*. Ad Galat. 5. v. 13.

Consect. 3. Quando studemus, lectionem debet interrumpere frequens oratio; duo enim extrema periculosa vitanda sunt, nimirum curiositas, & negligentia. Curiositas sciendi protoparentes ad peccandum allexit: *Eritis*, inquit serpens illusor, *sicut dii, scientes bonum & malum*. Gen. 3. v. 5. Neligentia Sacerdotes a Sacerdotio exclusit. *Quia tu scientiam*, inquit Deus, *repulisti, ego repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi*. Osee Cap. 4. v. 6.

Consect. 4. Post studium debemus utilia, quæ studio didicimus, animo meditari, noxia vero longe rejicere. *Cibus* siquidem, ut ait Bernard. serm. 36. in Cantica, *indigestus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit; Ita & multa scientia ingesta stomacho animæ, quæ est memoria, si decocta igne caritatis non fuerit, nonne illa scientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus conversus in pravos noxiosque humores?* Et Sapiens studentem, & non

non meditantem dolio perforato comparat: *Cor fatui tamquam vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit*. Eccles. 21. vers. 17. De iis vero, qui inutilia servant, utilia vero obliviscuntur, ita idem Sapiens loquitur: *Sicuti in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius*: Eccles. Cap. 27. vers. 5.

§. III.

De fine studii nostri.

Prop. unica. Toties studendo peccamus, quoties inhonestum nobis finem proponimus.

Prob. Studium est actio de se indifferens: atqui omnis actio studium inhonesto fine vitiatur: ergo studium inhonesto fine vitiatur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant qui studendo fines hic subjectos sibi proponunt. 1. Qui student, ut sciant. 2. Qui student, ut sciantur. 3. Qui student, ut lucrentur temporalia: quia illi fines sunt inhonesti; curiositas enim immodica sciendi, ambitio, & immoderatus divitiarum appetitus omnino studium vitiant: de his ita loquitur Bernard. sermone 36. in Cant. *Sunt qui scire volunt, eo fine tantum, ut sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt, ut sciantur ipsi, & turpis vanitas est ... Et sunt item qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi causa pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæstus est. Sed sunt quoque qui scire volunt, ut ædificent; & caritas est. Et item qui scire volunt, ut ædificentur; & prudentia est.*

Consect. 2. Non peccant, quin immo sancte se gerunt, qui studendo fines hic subjectos sibi proponunt. Qui student, ut ignorantiam conditioni humanæ necessario adjunctam a mente expellant, & necessariam statui suo scientiam acquirant: de quibus ita Ambr. Can. *Legimus* dist. 37. *Legimus aliqua*, inquit, *ne negligantur; legimus, ne ignoremus; legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus*. 2. Qui studium sacrum suscipiunt in pœnam peccatorum, quæ commiserunt, studendo rebus vanis & inutilibus. Uti enim argumentatur Paul. ad Rom. 6. v. 19. *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ ad sanctificationem*. Ita sicuti mens nostra incubuit legendis pravis libris, ita & bonis legendis incumbat, ut saltem perinde sit intenta veritati, ut olim addicta fuit errori, tantumque saltem vacet bonis, quantum se se malis tradidit.

ARTICULUS V.

De Ludo recreationis causa assumpto.

Postquam de labore & studio disputatum est, ipsa rerum series nos vocat ad ea, quæ pertinent ad ludum, quo relaxantur animi.

Ludus, ut diximus ubi de contractibus, est triplex: recreativus solum; lucrativus solum, recreativus simul & lucrativus. In primo sola intenditur animi relaxatio: in secundo solum lucrum quæritur: in tertio magis quæritur animi relaxatio, quam lucrum. Hic Ludus solet definiri pactum, quo oblectantes deponunt aliquid cessurum victori.

Prop. unica. Ludus recreativus simul & lucrativus non est ex suo genere peccatum, sed recreatio utilis; potest tamen esse peccatum ex circumstantiis.

Prob. 1. Scriptura. *Avocare, & lude, & age conceptiones tuas, & non in delictis*. Eccles. 32. v. 15. 16. Ergo ludus potest esse sine peccato, & cum peccato.

2. Ex Aug. *Volo tandem tibi parcas; nam sapientem decet interdum remittere aciem rebus agendis intentam*. Lib. 2. De music. cap. ultimo.

3. *Rat.* Non minus debetur quies menti, quam corpori; quia virtus utriusque, utpote finita, diuturniore exercitio fatigatur: quies autem animæ non consistit in cessatione ab omni operatione; quia animus numquam cessat ab omni actione, nisi forte in somno: ergo consistit in cessatione ab operatione sacra & in applicatione aliqua jucunda & ludicra: ergo ludus de se non est illicitus, sed necessarius; nec illicitus fit ratione rei appretiabilis, quæ in commune exponitur; quia potest quilibet res suas pro libito liberaliter dare: ergo & eas ludo exponere; ludus tamen potest esse illicitus ex circumstantiis, si fiat aliter, quam debet fieri.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ex circumstantia *Quis*, ludus potest esse illicitus ratione personæ. Si ludus talis talem personam dedeceat: v. g. si senex ludis puerilibus occupetur, si Magistratus ad plebejorum ludos se deprimat, si Clericus Laicorum ludos sectetur. Ideo Canones antiqui renovati in Concilio Trident. alearum ludos Clericis interdicunt. Sess. 22. De reformatione caput. 1. Clerici, inquit, ad

Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint. Can. 16.

Consect. 2. Ex circumstantia *Quid*, ludus potest esse illicitus ratione objecti. Si ludus virtutem aliquam offendat, puta Religionem, castitatem, justitiam, &c. v.g. Si Sacramenta in derisionem deducantur; & ludus ille dicitur irreligiosus. Si verba vel facta turpia assumuntur; & ludus ille dicitur obscœnus. Si noceatur vitæ, famæ, fortunis proximi; & ludus ille dicitur perniciosus.

Consect. 3. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Ubi*, scilicet ratione loci. Si ludus fiat in loco prohibito, v.g. si ludi Theatrales fierent in loco sacro.

Consect. 4. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Quibus auxiliis*, scilicet ratione rerum, quæ exponuntur ludo: v.g. si quis non habens rerum Dominium, puta Monachus, uxor, filiusfamilias, res ingenti pretio æstimabiles ludo exponeret... nam res exigui momenti cum licentia ludo exponere non esset peccatum. Item si Paterfamilias res sibi vel Familiæ necessarias ludis consumeret, ut fusius diximus alibi. Item qui vel modicam pecuniam ludo tradunt, cum calamitosa sunt tempora: tunc enim coercenda est ludendi cupiditas, ut exerceatur caritas, & pauperibus, qui sunt imagines Dei, & membra Christi, copiosius subveniatur. Vide de Eleemosyna.

Consect. 5. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Cur*, scilicet ratione finis: ut si quis ludendo, alium sibi finem quam animi relaxationem proponeret, v.g. si solum lucrum intenderet.

Consect. 6. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Quomodo*, scilicet ratione modi: ut si fraudulenter, aut ardentius, quam par est, ludatur. Fraudulenter quidem, ut si quis lucretur ab his, qui non possunt alienare, ut sunt Monachi, uxores, minores, si quis invitum traheret ad ludum vel vi, vel improbis precibus; si quis colludentem deciperet; si quis absenti pecunia luderet, dum alius ludit præsenti: quibus casibus fraudulenter acquirens, tenetur restituere quod ludo lucratus est. Si quis quod perdidit ludo, non solveret, nisi esset lex dispensans a promisso adimplendo, de quo ubi de contractibus. Ardentius vero cum quis contra præceptum Dei, vel Ecclesiæ ludit, vel totam mentem ita ludo occupat, ut ad seria negotia fiat insufficiens.

Consect. 7. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Quando*, scilicet ratione temporis *quantitative* vel *designative* spectati. *Quantitative*, ut si multum temporis in ludo insumatur, & omittantur seria, vel quæ sunt de præcepto... *Designative*, ut si ludatur tempore sacro, actionibus Religiosis indispensabilibus destinato, tempore calamitoso luctui & non ludo destinato; ex talibus circumstantiis ludus aliunde honestus, illicitus redditur.

Hinc constat, graviter peccare eos; qui ludendo nullam aliam nisi temporis jacturam faciunt, vel ex eo solum, quod nihil sit eo tempore pretiosius, quod ad comparandam æternitatem nobis concessum a Deo est: deinde singula temporis momenta ita sunt religiose ordinanda, & pie insumenda, ut dies plenos ante Deum habeamus: quod quidem minime præstant qui præter necessitatem ludis aliquam temporis portionem perdunt.

Hinc constat pariter insigniter peccare eos, qui, dum mala sunt tempora, ludo indulgent; quippe qui publicæ miseriæ videantur illudere, & divinam iracundiam, quæ nisi pœnitendo placari non potest, novis rursus delictis accendant, gravioresque calamitates intempestivis ludis terris potius accersant, quam vera cordis compunctione eliminent.

TRACTATUS QUINTUS.

De Statu Religioso.

PROOEMIUM.

POstquam tradita sunt ea, quæ ad laborem tum mentis, tum corporis pertinent, aut ad ludos, quibus interdum nos relaxari nostræ imbecillitati concessum est, juvat singulos hominum status percurrere, quæque sint omnibus ac singulis conditionibus præcepta, aut vetita recensere: ac primum quidem occurrit status Religiosus, qui secundum præsentem Ecclesiæ disciplinam, nihil est aliud, quam collectio & societas hominum, qui ad Christianam perfectionem nituntur, quique triplici voto castitatis, paupertatis, & obedientiæ se se totos Deo consecrant in Congregatione per Ecclesiam approbata.

Religiosa autem professio considerari potest, primo prout est promissio, qua Religiosus se se Deo totum devovet. Secundo, prout est pactum quoddam mutuum, quo Religiosus Communitati, & Communitas vicissim Religioso se obligant. Quibus ita præmonitis, sit

CAPUT I.

De his, quæ ad professionem Religiosam pertinent, prout consecratio est, qua se Religiosus Deo devovet.

ARTICULUS UNICUS.

Quibus votis continetur professio Religiosa.

PRop. unica. Professio Religiosa includit essentialiter tria vota, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, elicita in Communitate per Ecclesiam approbata.

Prob. 1. jure Can. *Custodia castitatis, & abdicatio proprietatis sunt annexa regulæ Monachali*. In his continetur obedientia. Cap. *Cum ad Monasterium* De statu Monach.

2. Ex Divo Thoma. *Convenienter tribus votis* castitatis, paupertatis, & obedientiæ *status Religionis integratur*. 2. 2. q. 186.

3. *Rat.* Religio est, 1. Tendentia ad perfectionem. 2. Recessus a sæculi solicitudinibus. 3. Holocaustum Deo oblatum per prædicta vota. Religiosus hæc omnia assequitur. Si Religio consideretur prout est tendentia ad perfectionem, 1. Cupiditas exteriorum bonorum reprimitur per votum paupertatis. 2. Concupiscentia sensibilium delectabilium per votum castitatis. 3. Inconstantia voluntatis figitur per votum obedientiæ. Si vero consideretur prout est recessus a solicitudine, solicitudo sæculi istius, seu divitiarum, & honorum tollitur per votum paupertatis; solicitudo circa uxorem & filios per votum castitatis; solicitudo propriæ determinationis per votum obedientiæ. Si consideretur, prout est holocaustum, bona exteriora offeruntur Deo per paupertatem, bona corporis per continentiam, bona animæ per obedientiam: ergo Religio prout est tendentia ad perfectionem, prout est recessus a sæculo, prout est holocaustum Deo oblatum, importat hæc tria vota, scilicet votum paupertatis, castitatis, & obedientiæ: & quia status Religionis est societas sancta, ideo non potest stabiliri nisi per Ecclesiam approbetur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Omnis illa societas, in qua eliciuntur hæc tria vota, approbante & acceptante Ecclesia, est vere status Religiosus. Tales sunt plures cœtus in Ecclesia: v.g. Ordo D. Benedicti, & hi, qui ab isto pullularunt: Ordines mendicantium, scilicet Dominicanorum, Franciscanorum, Carmelitarum, Augustinianorum: Ordo Jesuitarum toto Orbe satis notus: Ordo Theatinorum: Ordo militantium pro causa Religionis, ut Ordo Sancti Joannis Hierosolymitani: & Ordo ministrantium pauperibus, qualis est Ordo Cruciferorum sancti Antonii.

Consect. 2. Omnis illa societas, in qua non eliciuntur tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ, aut si eliciantur, non acceptantur, nec approbantur ab Ecclesia, ut vota solemnia, non est vere status Religiosus, quantumvis in ea sancte vivatur; sed solum est Congregatio aliqua pia: ejusmodi sunt multæ piæ societates erectæ sub solo titulo Congregationis, non Religionis. v. g.

Congregatio Clericorum sæcularium Oratorii instituta per Sanctum Philippum Nerium, & approbata per Gregorium XIII. Constit. 101. *Copiosus*.

Congregatio Clericorum sæcularium Oratorii in Regno Galliæ instituta per Cardinalem de Berule, & confirmata per Paulum V. Constit. *Sacrosancta*.

Congregatio Clericorum sæcularium Doctrinæ Christianæ instituta per Cæsarem de Bus, & erecta a Paulo V. Constit. 36. *Ex credito*, quæ unita cum Somaschis a Paulo V. Constit. 97. *Ex injuncto*, facta est per talem unionem regularis; postea vero dissoluta ab eisdem Somaschis, ad primævum statum sæcularem redacta est ab Innocentio X. & proinde jam status ille sæcularis est.

Congregatio Missionis erecta per Vincentium a Paulo virum vere Apostolicum, qui alta fugiens subsellia solis pauperibus evangelizare voluit, alumnosque suos, quantumvis aliunde doctos, vel Clericis in Seminariis dirigendis, vel rusticanis in Missionibus instruendis occupari præcepit.

CAPUT II.

De his quæ exigit Professio Religiosa, prout est mutua conventio Religiosi cum Communitate, & Communitatis cum Religioso.

ARTICULUS UNICUS.

Quid exigatur in Novitio profitente, & in Communitate acceptante Professionem.

PRop. unica. Professio Religiosa, prout est conventio mutua inter Religiosum & Communitatem, exigit in vovente habilitatem vovendi, & mutuum consensum in Communitate, & in vovente.

Pro-

Professio est quasi facer contractus ultro citroque obligatorius, quo vovens coram Deo obligat se Communitati & Communitas voventi: ergo sicuti ad contractum civilem requiritur aptitudo ad contrahendum, & insuper consensus mutuus, quia sine consensu mutuo non inducitur obligatio; ita in Professione Religiosa requiritur aptitudo ad vovendum, & consensus mutuus, quo vovens se obligat Communitati, & Communitas voventi. Ita Fagnanus in caput *porrectum* De Regularibus num. 19.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ex vi juris naturalis Professio naturaliter ineptus ad votum: est nulla, quoties qui exterius profitetur, est v. g. caret usu rationis, vi cogitur, &c. quia ad vovendum requiritur naturaliter plena deliberatio.

Consect. 2. Ex vi juris communis Ecclesiastici Professio est nulla, quoties vovens ex lege Ecclesiastica non est aptus ad votum solemne: v. g. non attigit 16. annum, non percurrit annum integrum Novitiatus, ut exigit Trid. sess. 25. De regularibus cap. 15. Si sint tamen constitutiones particulares, quæ ætatem majorem exigant, debent hæ constitutiones observari, inquit Fagnanus.

Consect. 3. Ex vi juris Civilis Gallicani ex edicto Moliniensi art. 55. Professio in Gallia habetur ut nulla, si per scripturam probari non possit, vel per testes oculatos, quando registra allegantur deperdita. Ita part. 2 *Du Journal des Audiances*.

Consect. 4. Quoties Professio habetur ut nulla aliquo ex prædictis capitibus, toties intra quinquennium potest contra eam reclamari, & judicio Ecclesiastico rescindi: sicut contractus nullus, vel naturaliter, vel civiliter potest per judicem rescindi. Quomodo fiat illa recisio, vide praxim juris Gallicani.

Consect. 5. Post transactum quinquennium, nullitas Professionis non potest afferri, nisi habeatur remedium restitutionis in integrum, quia terminus quinquennii ad reclamandum, inductus a Trident. est ad instar præscriptionis, inquit Fagnanus, quæ reddit possessorem tutum in conscientia. Cap. *Nullus* de regularibus.

Vide Constitutionem XXI. ad calcem hujus Tomi.

CAPUT III.

De his, qui juxta forum internum conscientiæ debent admitti ad Statum Religiosum, vel non admitti.

ARTICULUS UNICUS.

Quid requiratur in foro interiori, ut aliquis admittatur ad Statum Religiosum.

P*Rop. unica.* Nemo debet admitti ad Statum Religiosum sine interiori vocatione.

Prob. 1. Scriptura. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint*. Joan. 1. 4. v. 1. ergo non omnes, qui postulant, debent admitti ad statum Religiosum; sed hi solum, qui præsumuntur & sibi & statui Religioso profuturi.

2. Ex Clem. VIII. *Superiores*, inquit, *diligenter inquirant, quo spiritu, qua mente ac voluntate id regularis vitæ genus eleg. rint, quem finem sibi proposuerint; num zelo melioris frugis ac perfectioris vitæ, & ut Deo liberius famulari possint, an potius ex levitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu ducantur.* Ita habetur in Bullario Romano part. 3. p. 128.

Prob. 3. ratione. Ad omnem statum requiritur interna vocatio: ergo & ad statum Religiosum: illudque examen est necessarium, tum quia desideria dilatione crescunt, & frequenti examine mens, & intentio, & aptitudo postulantis magis dignoscitur, tum quia, etsi constet, ut ait D. Th. statum Religiosum esse cæteris statibus perfectiorem & tutiorem; tamen potest esse speciale impedimentum tum mentis, tum corporis, vel aliqua hujusmodi, circa quæ debet esse deliberatio.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1 Illi non censendi sunt vocati ad statum Religiosum, qui non habent eas aut mentis, aut corporis dotes, quas exigit status, ad quem ingressuri sunt: etsi enim, ut ait D. Th. illi, qui ingrediuntur Religionem, non confidant in sua virtute se posse subsistere, sed auxilio virtutis divinæ; tamen si sit aliquid speciale impedimentum, deliberatione opus est, ut monet idem Doctor 2. 2. qu. 189. a. 1 Sic exigitur virtus bellica in eo, qui suscipit Religionem institutam ad bellandum pro causa Domini. Exigitur amor erga pauperes in eo, qui ingreditur Religionem

destinatam ad famulandum pauperibus. Exigitur amor solitudinis in eo, qui vult amplecti Religionem ad contemplandum destinatam. Exigitur zelus animarum in eo, qui suscipit Religionem destinatam ad prædicandum, & conferenda Sacramenta. Exigitur amor litterarum in eo, qui suscipit Religionem, cujus præcipuum munus in aliis edocendis situm est.

Consect. 2. Illi ad statum Religiosum vocari censendi sunt, qui prædití his dotibus tum mentis, tum corporis, quas exigit Religio, eam ingredi intendunt vel ut conservent vitæ sanctitatem, quam perderent in sæculo, vel ut per pœnitentiam recuperent eam, quam perdiderunt, quia in eis est & aptitudo ad Religionem, & pia intentio. *Status autem Religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam.* 2.2. q.189. a 1. Quia, ut ait Bernard. hom. in hæc verba: Simile est regnum cœlorum homini negotiatori, *In Religionem homo vivit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur fiducius, purgatur citius, præmiatur copiosius*: ergo qui habet dotes requisitas ad Religionem, & piam intentionem vel conservandi gratiam, vel eam recuperandi, ad illum statum potest præsumi vocatus. Ubi tamen observa, quod juxta Isidorum, qui judicantur apti ad statum Religiosum, debent aliquo tempore in sæculo manere, ibique piis se exercere operibus, & post tres menses cum novitiis admitti, non dimisso habitu sæculari, eisdem vacando exercitiis, quibus novitii: & si in proposito perseverent, debent admitti ad novitiatum, qui debet durare per annum integrum, quo tempore nihil debet abscondi novitio: & expleto anno novitiatus, si aptus ad statum Religiosum reperiatur, & animum profitendi habeat, ad Professionem admitti debet: si sit tamen periculum, ne qui petit recipi, pervertatur in sæculo, poterit promptius ad novitiatum admitti: *Nescit*, inquit Ambr. *tarda molimina Spiritus Sancti gratia.*

CAPUT IV.

De his, qui juxta forum etiam externum non debent admitti ad statum Religiosum.

ARTICULUS UNICUS.

An qui sunt juris alieni, possint recipi in Religione.

PRop. unica. Qui non sunt sui juris, non possunt admitti ad statum Religiosum, nisi ex consensu illorum, quibus subjiciuntur.

Prob. 1. Scriptura. *Magnis studiis cavendum est, ne nomen Domini & Doctrina blasphemetur.* 1. ad Tim. 6. v. 1. Blasphemaretur autem, si ii, qui sunt juris alieni, invitis dominis Religiosi fierent: ut habetur Can. *Generalis* Dist. 54. Ergo qui sunt juris alieni, non sunt recipiendi in Religione.

2. Ex Gelasio Epist. 1. cap. 16. Vetatur eos, qui sunt juris alieni, fieri Religiosos, *Ne per Christiani nominis institutum aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti.*

3. *Rat.* Nemo potest prudenter Deo offerre id, cujus non est dominus; & si imprudenter offerat, Deus non censetur acceptare: *displicet enim Deo stulta promissio*: sed qui sunt juris alieni, non sunt sui domini: ergo illi, qui sunt juris alieni, non possunt etiam juxta forum externum recipi in statu Religioso.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Qui hic subjiciuntur, etiam secundum forum externum, non debent admitti ad Statum Religiosum.

1. Servi non manumissi; quia non sunt juris sui, sed dominorum. Can. *Generalis querelæ*: Dist. 54. 2. Hi, qui dederunt nomen militiæ, quia non sunt sui juris, sed eorum, quibus nomen dederunt: quod colligitur ex eodem Canone, ex Canone *Legem* dist. 54. 3. Impuberes; quia non sunt sui juris, sed parentum; & quia non habent ætatem a Tridentino requisitam. Si pater, vel mater filium, filiamve impuberem intra septa Monasterii in disciplinam regularem tradat, filius filiave adultior facta dissentire poterit, & ad vitam sæcularem redire. 4. Conjugati post consummatum matrimonium; quia non sunt sui juris quoad corpus: nam neuter habet potestatem corporis sui: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet sed mulier.* 1. ad Cor. 7. v. 3. 5. Episcopi inconsulta sedis Apostolicæ auctoritate; quia non sunt sui juris, sed Ecclesiæ, quam desponsaverunt; ut enim docet D.Th. voto solemni & perpetuo obligati sunt ad curam animarum: *Unde Episcopi Præsulatum non possunt deserere quacumque ex occasione absque auctoritate Romani Pontificis.* 2.2. q. 189. a. 7. *Bene tamen Presbyteri, Archidiaconi, & Curati; quia non sunt voto perpetuo ligati.* Dist. 13. ibid. & Can. *Duæ sunt leges*. 6. Parentes carnales relictis filiis suis; quia per se eis convenit, ut filiorum curam habeant, & pro-

propter hoc non licet alicui filios habenti Religionem ingredi prætermissa filiorum cura, id est non proviso qualiter educari possint; dicitur enim 1. ad Tim. *Si quis suorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*. 5. v. 8. 7. Filii carnales parentibus in tali difficultate, & necessitate existentibus, ut iis non possit commode per alios quam per filios subveniri; quia jure naturali tunc non sunt sui juris, sed parentum. *Parentibus*, inquit D. Th. *in necessitate existentibus, ita quod eis commode aliter, quam per obsequium filiorum, subveniri non possit, non licet filiis, prætermisso parentum obsequio, Religionem intrare. Bene tamen, si filii sint extra annos pubertatis, & parentes non sint in tali necessitate*. 2. 2. q. 189. a. 6. 8. Qui sunt ære alieno vel publico, vel privato obstricti, non possunt Religionem ingredi, *nisi prius, quantum in ipsis est, satisfacere studuerint, vel cedendo bonis suis ingratiam creditorum, vel aliter solutionem procurando*. D. Th. ibid. ad 3. Quia tamen *secundum jura civilia persona hominis non semper obligatur pro debita pecunia, si non esset scandalum, cedendo bonis suis posset Religionem intrare*. D. Th. ibid.

CAPUT V.

De his, quibus erga Deum obligatur Religiosus vi suæ professionis, quatenus est consecratio sui Deo.

ARTICULUS UNICUS.

Quæ requiratur perfectio a Religioso.

PRop. *unica*. Religiosus vi suæ professionis tenetur, non quidem esse perfectus, sed tendere ad perfectionem. 1. Per media essentialiter ad hoc requisita, scilicet per exercitium virtutum Theologicarum, & Cardinalium. 2. Per observantiam votorum. 3. Per exercitia spiritualia in suo ordine præscripta; non quod teneatur singula hæc pia opera exercere, sed quod nullum liceat ei contemnere.

Prob. 1. Scriptura. *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis Thesaurum in cælo; & veni, sequere me*. Matth. 19. v. 21. Sequitur autem Christum tendendo ad perfectionem.

2. Ex D. Dh. *Religiosus non est transgressor professionis, si non sit perfectus, sed solum si contemnat ad perfectionem tendere*. 2. 2. q. 186. a. 2. Unde Tridentinum sess. 25. c. 1. De reform. præcipit, *ut omnes Regulares, tam viri, quam mulieres, ad regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam instituant, & componant*.

3. *Rat.* Religiosus potest considerari. 1. Quatenus baptizatus; & ut talis tenetur virtutibus Christianis niti ad perfectionem. 2. Quatenus ligatus votis; & ut talis tenetur vota, quæ elicuit, observare. 3. Quatenus membrum talis Communitatis; & sub hac consideratione tenetur ad regulas suæ Communitatis mores componere; & ita, inquit D. Th. ibid. *non tenetur ad omnia exercitia, quibus ad perfectionem pervenitur; sed ad illa, quæ determinate sunt taxata secundum regulam, quam professus est*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Religiosus peccat gravius, quam ceteri Christiani, quoties lædit virtutes Christianas; quia tenetur perfectioni insistere ardentius, quam alii Christiani.

Consect. 2. Peccat peccato sacrilegii, quoties agit contra vota; quia violatio voti est sacrilegium.

Consect. 3. Peccat peccato inobedientiæ, quoties agit contra regulas sui Ordinis, si regulæ obligent sub peccato.

Consect. 4. Peccat peccato mortali, quoties cum contemptu vel scandalo agit contra regulam obligantem sub peccato; quia contemptus legis & scandalum faciunt peccatum mortale.

Consect. 5. Quoties peccat, ceteris paribus: gravius peccat, quam reliqui fideles; quia circumstantia personæ Deo consecratæ aggravat peccatum.

Consect. 6. Quoties peccat, si negligat pœnitere, longe periculosius peccat, quam alii Christiani: peccat vero minus periculose, si festinet pœnitere: de hoc ita Origenes homil. 9. in Psal. 36. *Injustus, si peccaverit, non pœnitet, & peccatum suum emendare nescit: justus autem scit emendare, scit corrigere*; etenim in Religione *juvatur sociis ad corrigendum; si unus ceciderit, ab altero fulcitur. Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se*. Eccles. 4.

CAPUT VI.

De his, quæ Religiosus debet Communitati, & Communitas Religioso vi suæ professionis, quatenus est conventio cum Communitate.

ARTICULUS UNICUS.

De mutua inter Religiosum, & Communitatem inseparabilitate.

PRop. *unica*. Religiosus post professionem non potest sine causa dimittere Commu-

munitatem, nec Communitas Religiosum. *Prob.* ratione. Professio Religiosa est quasi quidam contractus ultro citroque obligatorius, initus inter professum & Communitatem: ergo utrimque servanda est æqualitas, scilicet ut Communitas det se professo, & professus det se Communitati .... nisi aliter conventum esset.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Professus a die professionis manet ita obstrictus Communitati, ut totus sit Communitatis; & Communitas ita obstricta est professo, ut quidquid habet cedere debeat in bonum professorum, sicut bonum corporis cedit in bonum membrorum.

Consect. 2. Professus sine Superioris licentia nequit obsequio alterius se subjicere, nec a Conventu recedere. *Quod si contra fecerit, tamquam inobediens arbitrio Superioris puniatur: nec liceat regularibus a suis Conventibus recedere, etiam pretextu ad suos Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint.* Trid. sess. 25. cap. 4. De Regularibus.

Consect. 3. Professus ob nullum commodum temporale sibi obventurum potest Communitatem deserere, nec Communitas ob aliquod commodum temporale professum dimittere; manet enim obligatio utrimque solvenda. Sic professus non potest Communitatem deserere, ut alibi aliquid sibi lucretur, aut lautius vivat; nec Communitas Religiosum ejicere, quia est infirmus, onerosus, &c.

Prop. 2. Professus, & Communitas possunt mutuam obligationem rescindere ob causas, quæ salutem æternam respiciant.

Prob. ratione. Salus æterna est suprema lex: ergo, quoties salus æterna tum Religiosi, tum aliorum membrorum communitatis id exiget, rescindi poterit mutua Religiosi & Communitatis obligatio.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Professus potest ab uno Ordine ad alium transire ex causa pia; quia tunc, ut supponitur, agit ob causas, quæ salutem æternam respiciunt: sic potest transire ad alium statum, 1. Ex zelo perfectioris status... Sed in praxi cavendum, an revera Ordo, ad quem fit transitus, sit strictior: *Nemo etiam Regularis cujuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem*, inquit Trid. sess. 25. cap. 19. De reform. Regul. 2. Ex amore perfectionis promissæ, quæ incipit in suscepto statu tepescere: *Laudabiliter transit aliquis ad Religionem etiam minorem, si melius observetur. Sic Abbas Joannes a vita Eremitica, quæ incipiebat tepescere, transiit ad vitam Cœnobiticam.* D. Th. 2. 2. q. 189. a. 8. 3. Propter infirmitatem & debilitatem corporalem, *Ex qua interdum provenit, quod aliquis arctioris Religionis statuta servare non potest; potest autem servare statuta laxioris.* D. Thomas ibidem. In primo casu debet peti licentia ex humilitate; in secundo ex necessitate; in tertio necessaria est dispensatio. D. Thomas ibidem.

Consect. 2. Communitas potest ejectionem professi petere coram judice, quando est necessaria ad salutem aliorum; quia tunc agit ex causa, quæ salutem respicit, & sic potest eam petere in sequentibus casibus.

1. Si ex consortio professi timor sit, ne alii corrumpantur: *Quandoquidem Apostolus vetat, ut auferatur malum de Communitatibus nostris, ne modicum fermentum totam massam corrumpat; justum est, ut abscindamus, ac ejiciamus Monachum incorrigibilem, ac insolentem.* D. Th. quodlib. 12. q. ult. 2. Si ex rebellione opponat sese incremento status religiosi juxta Fagnanum, debet a fratrum consortio excludi. 3. Si sit vere incorrigibilis juxta Urbanum VIII. postquam unius anni spatio in jejunio & pœnitentia probatus fuerit in carceribus, ne contagione pestifera plurimos perdat, poterit tamdem ejici ab ipso Generali tantum, ex consilio & assensu sex Patrum ex gravioribus, instructo processu juxta Canonum præscriptum. Tamen Renatus Choppinus docet in suo Monastico lib. 1. tit. 3. Quod vix in Gallia permittitur hæc expulsio, & Episcopi electos ad Sacra Officia non admittunt, nisi assignetur titulus, unde vivere possit religiosus ejectus, si Sacerdos fuerit. Vide Vvanespen 1. Parte titulo 27. cap. 7. & Fagnanum in cap. *Ne Religiosi*.

CAPUT VII.

De his, ad quæ obligatur Religiosus vi votorum.

ARTICULUS I.

De his, ad quæ obligatur Religiosus vi voti paupertatis.

1. PRop. Votum paupertatis elicitum in Communitate importat rerum omnium temporalium abdicationem. 1. Quoad proprietatem. 2. Quoad usumfructum, 3. Quoad usum absolutum & independentem;

adeo ut proprietas, & usufructus sint penes solam communitatem; usus vero concedi debeat a Superiore juxta privatam cujuslibet necessitatem, & indigentiam.

Prob. 1. Ex Scriptura. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*; Matth. 19. v. 21. Ergo sicut ille, qui vendit Patrimonium suum, deditque illius pretium pauperibus, spoliatus est & patrimonio, & ejus pretio, neutroque potest uti, nisi de licentia eorum, in quos translatum est dominium bonorum venditorum; ita & qui vovit paupertatem, spoliatur bonis omnibus temporalibus, & ea Deo offert, nec illis utendi facultatem retinet, sed eam accipit a Superiore gerente vices Dei.

2. Ex Patribus. 1. Ex Basil. *Siquis Religiosus aliquid proprium sibi esse dicit, absque dubio alienum se facit ab electis Dei*. Ita in serm. 1. De institutione Monachorum. 2. Ex Aug. de Reg. c. 1. *Non Dicatis aliquid proprium; sed sint vobis omnia communia, & distribuatur unicuique vestrum a Præposito vestro victus, & tegumentum*. 3. Ex Benedicto, cap. 33. Reg. *Neq uis præsumat aliquid habere proprium, nullam omnino rem, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omnino*.

3. *Rat.* Religiosi professi tenentur ex vi voti paupertatis ad ea, quæ observabant Christiani Jerusalem; quia juxta Patres & Doctores isti fuerunt exemplar Religiosorum: atqui Christiani Jerusalem ita intellexerunt Consilium Evangelicum; *Etenim vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum*; en bonorum temporalium abdicatio, & translatio in Apostolos. *Et erant illis omnia communia*; en bonorum illorum communio & confusio. *Dividebantur singulis, prout cuique opus erat*; en concessio solius usus facta a superioribus, juxta cujuscumque necessitatem. *Neque enim quisque egens erat inter illos*; en perfecta æqualitas inter eos, qui in communitate paupertatem voverunt. Act. 4. 35.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui voverunt paupertatem in aliqua Communitate, non possunt ullius rei temporalis proprietatem habere; quia per votum eam abdicarunt: & ita non possunt quæ hic subjiciuntur.

1. *Non possunt bona immobilia, cujuscumque sint qualitatis, quasi propria retinere*, v. g. *agros, vineas, domos*: ita Trid. sess. 25. c. 2. De reform. Regul. 2. *Non possunt bona mobilia quasi propria habere*, v. g. *supellectilia, pecuniam, census, proventus, eleemosynam*. Ita Clemens VIII. In Constit. quæ incipit *Nullus omnino*. 3. Non possunt bona temporalia quovis modo acquisita quasi propria habere: ita Clemens VIII. *Sive ex lectionibus, sive pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, alioque ipsorum justo labore, & causa quocumque modo acquisita*. Ita Clemens VIII. ibidem. 4. *Non possunt retinere ea, quæ eis gratis donantur, etiamsi fuerint subsidia consanguineorum, aut Priorum largitiones, aut donationes*. Clemens VIII. ibidem. 5. Non possunt retinere quasi proprium aliquid ad vestiendum se necessarium. *Si quispiam aliquam vestem contulerit, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum, non occulte accipiatur, sed sit in potestate Præpositi, & in communem rem redactum, cui necessarium fuerit præbeatur*, inquit Aug. c. 8. de Reg. ad servos Dei. 6. Non possunt reservare pensiones vitalitias quolibet anno sibi persolvendas, quarum dominium possideant. Concil. Melchiniense Titul. de Reg. c. 1. *Pensiones vitales, aut redditus perpetuos nulli Regulares permittantur recipere*. 7. Non possunt recipere a Superioribus certam pecuniarum summam, ut sibi victum, vestitumve procurent; sed victum, vestitumque debent in specie a communitate recipere: ita Concil. Audoromense tit. 17. c. 16. *Victus & vestitus, ceteraque vitæ necessaria æqualiter omnibus pro cujuscumque necessitate, & Monasterii facultate placide, ac benigne ex communi Monasterii thesauro, ac penu subministrentur, non pecuniis æstimata, aut compensata, sed ipsis rerum speciebus præsenti; id enim in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus*. 8. Non possunt bona temporalia, qualiacumque sint, materiam contractuum facere. v. g. dare, vendere; quia qui contrahit, v. g. dat, vendit, debet habere dominium rei, quam dat, aut vendit. 9. Non possunt reservare sibi certa quædam peculia quantumvis exigua, quorum proprietas sit penes ipsos. *Ne Monachi peculium permittantur habere; quod si Monachus peculium habuerit, a Communione removeatur Altaris; & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & digne non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam*. Concil. Lateran. c. Monach. de statu Monach. 10. Non possunt bona Monasterii, a fortiori bona externa, in privatum sui commodum administrare. *Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel administrationem, vel commendam*, inquit Trident. ubi supra. 11. Quæcumque acci-

piunt vel ex dono, vel ex mercede, vel alio quocumque titulo, tenentur Conventui incorporare, & in communem usum convertere, ita ut post incorporationem omnes indifferenter his bonis uti possint juxta beneplacitum Superioris. *Statim ea Superiori tradantur, & Conventui incorporentur*, inquit Trid. ibid. *Caveant, ne quid pecuniæ, aut alterius rei, sibi ita retineant, ut Communitati nolint esse communé*, inquit Conc. Cameracense c. 6. an. 1565.

Consect. 2. Qui voverunt paupertatem in aliqua communitate, non possunt habere usumfructum alicujus rei frugiferæ; quia haberent illius fructus proprietatem, cui tamen renunciarunt: & sic non possunt quæ hic subjiciuntur. I. Non possunt habere usumfructum fundi alicujus; quia hoc arguit proprietatem: de quo ita Sylvest. verbo *Religio*. *Non autem habet Religiosus rei usumfructum, idest jus utendi, & fruendi, salva rei substantia, ut scilicet ultra suam necessitatem possit de residuo donare etiam eleemosynaliter, etiamsi esset de bonis paternis; quia omnia sunt Monasterii, nisi habeat licentiam dandi, & tunc bene utatur; alias peccat, & tenetur restituere Monasterio, recipiens ex turpi causa: & similiter qui ex dono, quando scilicet dans non habet licentiam; vel ipse indigentiam*. II. Si ususfructus concedatur a Superiore, potest Superior illum, quando libuerit, auferre: ita Sylvester ibidem. *Si aliquis ususfructus Monacho relinquatur, Abbas potest illum auferre, prout notatur in authentica*. Cap. de Sacrosanctis Ecclesiis, & cap. De statu Monachorum.

Consect. 3. Qui vovit paupertatem in aliqua Communitate, non potest habere usum absolutum rei temporalis; quia usus absolutus & independens importat proprietatem, cui per votum paupertatis renunciatur: & ita Religiosus non potest habere usum absolutum, & independentem a nutu Superioris; quia ille usus independens denotat proprietetem. *Ne eorum, quæ ad necessitatem concessa erunt, ullus quidquam possideat ut proprium, neque ut proprio utatur*, inquit Trident. ibidem.

Monit. Dixi bonorum temporalium abdicationem voto paupertatis importari; quia Religiosus retinet bonorum spiritualium dominium: de hoc ita D. Th. 2. 2. q. 176. a. 7. ad 4. *Honori, qui Deo & sanctis exhibetur propter virtutem ... non competit Religiosis abrenunciare; quia ad perfectionem virtutis tendunt... honori autem, qui exhibetur exteriori excellentiæ, abrenunciant ex hoc ipso, quod sæcularem vitam relinquunt*. Etenim, ut ait Aug. de Serm. Domini lib. 1. n. 13. *intelliguntur pauperes spiritu humiles & timentes*.

Prop. 2. Votum paupertatis elicitum in Communitate exigit, ut ligatus voto ita moderatum observet bonorum temporalium usum, ut ab omni superfluo abstineat, ab utili, & commodo temperet, ut paratus sit interdum aliquam penuriam pati.

Prob. 1. Scriptura. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*. 1. ad Tim. 6. v. 8.... Et rursus: *Esurimus & sitimus*.

2. Concilio Trid. *Mobilium vero usum ita Superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod necessarium sit, eis denegetur*. Trid. ibidem.

3. *Rat.* Votum paupertatis in eo situm est, ut Christum pauperem imitemur: de Christo autem dicitur: *pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea*. Psal. 87. v. 16. *Propter vos egens factus est, cum esset dives*. 2. Cor. 8. v. 9. Ergo sicuti Christus natus est pauper, vixit pauper, mortuus est pauper; ita a die professionis Religiosus debet absque curis divitiarum earumque splendore & commodis vivere; satis & abunde dives erit, si Christum sequatur pauperem: quippe, ut ait David Psal. 22. v. 1. *Dominus regit me & nihil mihi deerit*; etenim, ut ait Salvianus, *Providentia Dei est patrimonium pauperum*; &, ut ait Cyprianus. *Paupertas non habet loculos rerum plenos, sed sic abundat, ut universum parvi pendat*.

Consectaria hujus Doctrinæ:

Consect. 1 Ligati voto paupertatis non possunt uti superfluis aliquam vanitatem præferentibus sive in vestibus, sive in supellectili. *Superfluitatem vestium, & inhonestatem desecans*, ut Eugenius III. ait in Concil. Rom. c. 4. *Competit religioso vilitas vestium; quia Religio est status pœnitentiæ, & contemptus vanæ gloriæ*, inquit D. Th. 2. 2. q. 189. a. 6. ad 1. Contra hos Monachos ita insurgit Bernardus: *Miles & Monachus ex eodem panno partiuntur sibi cucullum & clamydem .... quæritur ad induendum non quod utilius, sed quod subtilius invenitur; non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat .... habitus, qui solebat esse in signo humilitatis, a Monachis nostri temporis gestatur in signum superbiæ*. Apologia contra Guillelmum Abbatem. Superfluitatem & vanitatem supellectilium sic ridet Bernardus ibidem: *Putasne*, loquens de Christianis Jerusalem, *putasne, inquam, cujusquam ibi lectuli opertorium cassinum*,

num, aut discolor Barricanus operiebat?.. *non illic arbitror valde curatum fuisse de pretio, de colore, de cultu.*

Consect. 2. Ligati voto paupertatis non possunt uti superfluis, quæ inserviant ad pompam, & delicias periculosas. Sic stipatum Monachorum sui temporis insectatur Bernardus ibidem: *Dicas, si videas transeuntes, non patres esse Monasteriorum, sed Dominos Castellorum; non rectores animarum, sed Principes Provinciarum.*

Consect. 3. Ligati voto paupertatis non possunt uti superfluis, quæ incitent ad peccandum; quia id vetitum est omnibus fidelibus, a fortiori Religiosis.

Consect. 4. Ligati voto paupertatis debent interdum in aliquo penuriam pati. *Fœdum est profanumque mendacium, summæ paupertatis professorem se asserere, & rerum penuriam pati nolle.* D. Bonaventura Epist. 1. ad Provinc. Illi enim longe a paupertatis scopo aberrant, qui voluntariam paupertatem in nuda paupertatis professione constituunt, non in molestiis, & incommodis, quæ ex paupertate nascuntur.

Consect. 5. Voluntas deliberata habendi aliquid pretio æstimabile tamquam *proprium* est peccatum mortale: sicut enim iis, qui castitatem voverunt, non solum nubere, sed etiam *velle* nubere prohibitum est: can. *Voventibus* dist. 26. ita paupertatem professis non solum habere *proprium*, sed etjam *velle* interdictum est; unde Benedictus in Regula c. 32 vult *vitium proprietatis radicitus esse amputandum*, ita ut professus paupertatem nec intentione, nec voluntate, nec affectu aliquid pretio æstimabile possideat. Nihil enim prodeſrit pecunias non habere, si voluntas possidendi interius nutriatur; quippe, ut ait Aug. *non attendit Deus facultatem, sed cupiditatem*: in Ps. 84. Qui enim paupertatem vovimus, audiamus Ambr. in Luc. c. 3. v. 9. *Relinquamus umbram qui Solem quærimus, deseramus fumum qui lucem sequimur*, idest longe a nobis omnem rerum periturarum affectum amoveamus. *Non enim*, ut monet Bern. *Paupertas virtus reputatur, sed paupertatis amor*. Et apud Christum *beati sunt pauperes*, non re, sed *spiritu* seu affectu: & optime præmonet Aug. explicando hæc verba, *Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt*, scilicet bona temporalia. *O loquentes vanitatem, o vaniloqui, o filii alieni! Quid tu corpus Christi, quid vos membra Christi, quid dicitis? Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus*. In Psalm. 143. n. 19. *Sufficiat nobis*, inquit Tobias, *paupertas nostra*: cap. 5. v. 25. Sufficiat nobis Deus. *Major est Deus corde nostro*. 1. Joan. cap. 3. v. 20.

ARTICULUS II.

De his, quæ non repugnant voto paupertatis Religiosæ.

PRop. 1. De possessione bonorum in communi. Non repugnat voto paupertatis religiosæ, quod Religiosi habeant bona mobilia, vel immobilia in communi.

Prob. 1. Exemplo Christi & Apostolorum; nam Christus *loculos habebat*, & Judas *ea, quæ mittebantur, portabat*. Joan. 12. v. 6. Rursus Joan. 4. v. 8. dicitur: *Discipuli enim ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent*. Apostoli vero habebant pretium bonorum venditorum, *& dividebatur singulis, prout cuique opus erat*. Act. 4. v. 35.

2. Ex Conc. Trid. *Concedit sancta Synodus omnibus Monasteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum, & mendicantium, exceptis domibus Fratrum Sancti Francisci, Capucinorum, & eorum qui Minorum de observantia vocantur ... ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat*: sess. 25. cap. 3. de regularibus.

3. *Rat.* Illa solum proprietas Religiosis interdicitur, quæ præcludit viam ad perfectionem; quia Religio est tendentia ad perfectionem: habere autem bona in communi non præcludit viam ad perfectionem, quæ sita est in exercitio caritatis, quin immo viam illam aliquibus aperit, præbens ansam facilius pertingendi ad scopum intentum a cœtu Religioso ... Sic Religiosi militantes & Hospitalarii debent habere abundantes divitias, ut data occasione bellum contra Ecclesiæ hostes facilius gerant, & eleemosynas copiosius distribuant. Sic Religiosi, qui vacant Verbo divino prædicando, & Sacramentis ministrandis, debent habere bona in communi, ut facilius vacent sacro huic officio. Sic Religiosi, qui vacant contemplationi, ut Carthusiani, possunt habere bona immobilia.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Omnes Ordines, exceptis Capucinis & Minoribus, possunt habere bona in communi, poteſtque possessio illa in communi coalescere, vel ex manuali opere Monachorum, ut olim fiebat in Monasteriis, in quibus Monachi labore manuum suarum vivebant; vel ex donis fidelium, uti factum in Ordine D. Benedicti, & D. Bernardi; vel etiam ex successione hereditaria, quæ poteſt cui-

cuilibet Monacho contingere: nam licitum olim erat Monachis succedere; jam vero, neque in Belgio, neque in Gallia possunt succedere. Undequaque tamen veniat bonorum immobilium possessio, necessaria est amortizatio, idest diploma Regium, quo permittatur Religioso statui bona immobilia acquirere & possidere.

Consect. 2. Religiosi, qui possident bona temporalia in communi, debent ea possidere, non ut otium foveant, luxumque sectentur; nam, ut ait Bernar. de Offic Episc. *labor & tenebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt Monachorum insignia*; sed bona temporalia in communi possident, ut curis sæcularibus vacui, liberius Deo serviant. Ita fecit Christus, qui *iter faciebat per civitates & castella prædicans & evangelizans Regnum Dei, & duodecim cum illo... Et mulieres aliquæ.... ministrabant ei de facultatibus suis*. Luc. 8. v. 1. & 2. Ita fecerunt Apostoli circumducentes sorores, quæ ministrabant eis necessaria. 1. ad Corinth. 9. v. 5. Ita & factum est tempore Constantini, qui teste Theodoreto litteras dedit ad Provinciarum Præfectos, quibus mandavit, *ut certus frumenti numerus viduis, & iis quæ perpetuam servant Virginitatem, quin & illis qui divinis Ministeriis obeundis consecrati sunt, in singulis civitatibus quotannis suppeditaretur*.

Prop. 2. De possessione pensionum, & peculiorum. Juxta Fagnanum, Christianum Lupum &c. nulli Religioso, Monialive solemniter Professis licet habere peculium, pensionemve vitalitiam, etiam cum licentia Superiorum; sed quidquid habet Religiosus, Monialisve debet Conventui incorporari.

Prob. hæc sententia. 1. Ex Conc. Trid. loquens enim de bonis mobilibus & immobilibus ait: *Statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur*. 2. *Quia magis nocet Religioso habere usum peculii sine proprietate civili, quam habere proprietatem sine usu; sicuti furioso magis nocet habere usum cultelli sine proprietate, quam proprietatem sine usu*, inquit Dionys. Carthus. de reformat. claustrali: cap. 16.

Juxta Navarrum, Sylvestrum, Lagonam, licet Religioso, Monialive solemniter Professis habere peculium, pensionemve vitalitiam, modo his bonis non utantur, nisi in honestos usus, & cum facultate Superioris, & relinquant liberam suo Superiori prædictorum bonorum dispositionem.

Prob. hæc sententia. 1. Ex Conc. Lateran. sub Innoc. III. cap. 1. *Qui vero peculium habuerit*, inquit Synodus, *nisi ab Abbate ei fuerit pro injuncta administratione permissum, a communione removeatur*: ergo, inquiunt, si Abbas permittat, licitum erit habere peculium. Et Rota decisione 772. ait: *Non repugnat voto paupertatis habere peculium ex permissu Superiorum*.

2. *Rat.* Proprietas, inquiunt, in eo sita est, ut proprietarius possit uti re, quam habet arbitratu suo: ergo cum in nostro casu Religiosus non utatur peculio, nisi dependenter a Superiore, non videtur proprietarius.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quando Monasterium est opulentum, & Superiores possunt commode necessitatibus inferiorum providere, non debent permitti neque pensiones vitalitiæ, neque peculia; quia tunc, vel pensio vitalitia & peculium cedunt in bonum communitatis, vel in commodum privatum Religiosi. Si cedant in bonum communitatis, magis nocent, quam proficiant; quia, ut optime ait Salvianus, *nimia profusione opum non suffulcitur Religio, sed evertitur*. Lib. 2. ad Eccles. Cathol. Si vero cedant in commodum privatum Religiosi, tunc pax extinguitur, inquit Gregorius lib. 12. Epist. 22. *Ubi peculiaritas a Monachis habetur, neque concordia, neque caritas in Congregatione eadem poterit permanere*.

Consect. 2. Quando Monasterium est tenue, nec potest commode necessitatibus Religiosorum providere, tunc Superiores possunt permittere, ut inferiores habeant pensiones vitalitias, aut peculia, quibus suppleantur necessaria, quæ Monasterium suppeditare non potest, v. g. remedia peculiaria quæ Monasterium non tribuit; hoc enim jus naturale permittit, nec illud prohibet Fagnanus. *Ceterum*, inquit, *communem penuriam ab omnibus perpetiendam, usque adeo, si quid alicui delatum, vel ab ipso partum fuerit, id tunc ad Superiorem recta deferri oporteat, qui ex eo primo succurrat ejus necessitati, cujus intuitu illud obvenerit, si peculiari aliqua necessitate ultra communem prematur; reliquum Conventui incorporetur, & in communem cedat utilitatem*. In cap. *Monachi* num. 15.

Consect. 3. Quando pensiones vitalitiæ, aut peculia permittuntur, ea adhibenda est cautio, ut inferior plenam relinquat Superiori prædicti peculii dispositionem; Superior vero ita moderatum permittat suo inferiori illius peculii usum, ut nedum superflua, & curiosa interdicat, sed etiam ad tolerandam

in aliquibus penuriam adhortetur, ut Christi, & Apostolorum, & antiquorum Monachorum paupertatem imitetur; Christus enim dicit de seipso: *Vulpes foveas habent, volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Luc. 9. v. 58. Apostolis vero dictum est: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.* Matth. 10. v. 9. Antiquis vero Monachis divitias ambientibus ita scribit Hieronymus: *Non suffarcinati auro Christum pauperem sequimur.* Epist. 13. *Habens victum, & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.* Epist. 2.

ARTICULUS III.

De his, ad quæ obligatur Religiosus vi voti castitatis.

PRop. unica. Religiosus vi voti castitatis obligatur se abstinere ab omni voluntaria delectatione venerea, interna & externa; proindeque si peccet contra castitatem, duo peccata committit, alterum luxuriæ contra castitatem, alterum Sacrilegii contra votum, vel quod idem est, committit luxuriem, quæ est sacrilegium.

Prob. 1. Script. *Adolescentiores autem viduas devita; cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt: habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* 1. ad Timoth. 5. v. 11. Ubi Paulus juxta Aug. lib. de adulterinis conjugiis cap. 24. loquitur de his, qui continentiam voverunt & dicit, quod fidem Deo datam violarunt, quod pertinet ad sacrilegium.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 154. a. 10. ad 3. *Sacrilegium committitur in re sacrata; res autem sacrata est vel persona consecrata, quæ concupiscitur ad concubitum, & sic pertinet ad luxuriam; vel concupiscitur ad possidendum, & sic pertinet ad injustitiam. Potest etiam ad iram pertinere sacrilegium, puta, si aliquis ex ira injuriam inferat personæ sacræ, vel si gulose cibum sacrum assumat, sacrilegium committit: specialius autem sacrilegium attribuitur luxuriæ, quæ opponitur castitati, ad cujus observantiam aliquæ personæ specialiter consecrantur.*

3. *Rat.* Actus unius virtutis, vel vitii ordinatus ad finem alterius, assumit speciem illius; sicut furtum, quod propter adulterium committitur, transit in speciem adulterii. Manifestum est autem, quod observatio castitatis, secundum quod ordinatur ad cultum Dei, fit actus Religionis, ut patet in illis, qui vovent, & servant castitatem, ut patet per Aug. lib. de Virginitate cap. 8. Unde manifestum est, quod etiam luxuria, secundum quod violat aliquid ad divinum cultum pertinens, pertinet ad speciem sacrilegii. Ita D. Th. ibid. in corp.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Religiosus toties sacrilegium committit, quoties violat castitatem, sive violet mente per cogitationes morosas, sive verbis per verba obscœna, sive oculis per aspectus libidinosos, sive tactibus per contactus impudicos; quia, ut ait Aug. de Civ. Dei lib. 15. cap. 16. *si iniquum est aviditate possidendi transgredi limitem agrorum; quanto est iniquius libidine concumbendi transgredi limitem morum?* Sed transgredi limitem agrorum in rebus sacris est peccatum sacrilegii: ergo pari ratione subvertere limitem morum libidine concumbendi in rebus sacris, facit sacrilegii vitium.

Consect. 2. Totuplex committit sacrilegium specie diversum, quotuplex concurrit cum diversis luxuriæ speciebus; quia cum sacrilegium sit species luxuriæ, diversum fit juxta diversitatem luxuriæ. *Sic si aliquis abutatur persona conjuncta sibi secundum spiritualem cognationem, committit sacrilegium ad modum incestus... Si autem abutatur Virgine Deo sacrata, in quantum est sponsa Christi, est sacrilegium per modum adulterii. In quantum vero est sub spiritualis Patris cura constituta, erit quoddam spirituale stuprum; & si violentia inferatur, erit spiritualis raptus.* D. Th. ibid. ad 2.

Consect. 3. In Confessione omnes illæ deformitates sunt necessario explicandæ, quia sunt circumstantiæ non solum aggravantes, sed etiam speciem variantes, quæ juxta Tridentinum debent necessario in Confessione explicari.

Consect. 3. Qui castitatem voverunt, debent ad instar infantium omnem ignorare libidinem: etenim juxta Cyprianum, *Virginitas est sancta pueritia, cum tempore non senescens, quæque nulla annorum injuria formam amittit, nec innocentiam*: lib. 1. De bono pudicitiæ. Castitas autem, juxta Bernar. *quinque partita est, videlicet in ore, in oculis, in auribus, in odoratu, in gustu, in tactu.* Sent. n. 318. ult. edit. in oculis quidem, juxta illud Psal. 118. v. 37. *Averte oculos meos, ne videant vanitatem.* In verbis, juxta illud Pauli ad Eph. 5. v. 3. *Fornicatio nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos.* In auribus, qualis fuit Loth, de quo ait Petrus 2. Ep. 2. v. 8. *Aspectu, & auditu justus erat.* Odoratu autem, gustu, & ta-

tactu, cum omnia refugimus eorum sensuum objecta, quæ castitatem, quam vovimus, possent labefactare, ut juxta Paulum *sciat unusquisque nostrum vas suum possidere in sanctificatione & honore*. 1. Thessal. 4. v. 4. Quippe, ut monet Bern. *tenet Castitas in sanctificationem, & instar odoriferi balsami, quo condita cadavera incorrupta servantur*. De morib. & off. Episcop. num. 8.

Consect. 4. Qui castitatem voverunt, oportet, ut sint casti non solum corpore, sed etiam mente. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, inquit Christus Matth. 7. *Te ipsum castum custodi*, inquit Paul. ad Tim. 1. cap. 5. v. 22. & cap. 2. cum præmonuerat ut fierent orationes pro omnibus *in omni pietate & castitate*: quid enim nobis proderit corpus abstinens a libidine, si nobis sit *cor fornicans & recedens* a Deo? ut exprobrat Ezechiel. 6. v. 9. *Quid virgo, si corpore integra, & mente corrupta?* Aug. Psal. 56.

Consect. 5. Qui castitatem voverunt, debent omnem luxuriæ aditum præcludere, ad omnem carnis tentationem vehementer pavere, omnemque libidinis motum in ipso tentationis primordio reprimere; id innuit Scriptura dicens: *Omni custodia serva cor tuum*; est enim cor nostrum, ut docet Paulus, Templum Spiritus Sancti, cujus custos est pudicitia, ut docet Tertul. De pudic. *Templi istius*, inquit, *æditua & Sacerdos pudicitia*; ideo omnes motus contra pudicitiam initio reprimendi sunt, ut docet Aug. in Ps. 156. *Parvuli Babylonis nascentes malæ cupiditates .... Cum parvula est mala cupiditas, nequaquam pravæ consuetudinis robur accipiat, cum parvula est, elide illam*. Vide alia remedia contra luxuriam infra de castitate Clericorum.

Inter ea quæ ad castitatem conducunt, clausura tenet non infimum locum: quacirca vide Constitut. XI. & XII. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS IV.

De his, quibus obligatur Religiosus vi voti obedientiæ.

PRop. *unica*. Quando legitimus Superior præcipit aliquid in virtute sanctæ obedientiæ, Religiosus professus tenetur sub peccato sacrilegii obedire legitimo Superiori in his omnibus, quæ sunt secundum regulam; minime vero in his, quæ sunt contra regulam.

Prob. 1. Ex Script. *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis*. Ergo Religiosus ex vi voti tenetur obedire Præpositis suis.

2. Ex Hieron. Epist. 22. ad Eustoch. *Prima apud eos*, idest Religiosos, *confœderatio est obedire Majoribus, & quidquid jusserint facere*. Et Severus Sulpitius loquens de statu Religioso: *Præcipua ibi virtus, & prima, est obedientia*. Dialog. 1. cap. 11.

3. *Rat*. Sicuti per paupertatem assimilamur Christo pauperi, ita per obedientiam assimilamur Christo obedienti, de quo dicitur: *Factus est obediens usque ad mortem*: Ergo sicuti ex vi voti paupertatis Religiosus tenetur imitari Christum pauperem; ita ex vi voti obedientiæ tenetur imitari Christum obedientem; & proinde obedire in his omnibus, quæ sunt secundum regulam, minime vero in his, quæ sunt contra regulam.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De his, in quibus Religiosus non debet obedire. Religiosus non debet obedire, 1. In his, quæ sunt contra legem Dei; de quo ita Apostoli: *Satius est obedire Deo, quam hominibus*. 2. In his, quæ sunt contra vota; de quo ita Bernardus Epist. 7. *Ergo Abbati per omnia obediendum est, sed salva professione*. Et rursus: *Libere recusabo hujusmodi obedientiam, quæ me transgressorem voti proprii constituit, & pejerare faciat nomen Dei mei*. Lib. de dispens. & præcept. 3. In his, quæ sunt contra regulam, in quibus Superior pro majori bono non potest dispensare, nec in his, quæ sunt extra regulam sine necessitate: de quo ita Bernard. lib. de dispens. & præc. cap. 2. & 5. *Prælati jussio, vel prohibitio non prætereat terminos professionis, nec ultra extendi potest, nec ultra contrahi: nihil me prohibeat horum, quæ promisi; nec plus exigat, quam promisi; vota mea non augeat sine mea voluntate, nec minuat sine necessitate*.

Consect. 2. De his, in quibus Religiosus debet obedire. Religiosus tenetur obedire. 1. In his omnibus, quæ sunt juxta legem Dei, juxta vota, & juxta Regulam; quia vovemus obedientiam secundum regulam. 2. In his, quæ possunt conducere ad bonum gubernium status Religiosi; quia superior est in statu Religioso ad instar patris, inferior ad instar filii: Ergo sicuti filii tenentur obedire patri in his, quæ spectant gubernium domesticum; ita & Religiosi debent obedire Prælato in his, quæ spectant gubernium status Religiosi. 3. In his, quæ sunt indifferentia, licet sit dubium, an conducant ad bonum status Religiosi gubernium; quia in dubiis standum est judicio Superioris.

CA-

CAPUT VIII.

De his, qui vota simplicia eliciunt in aliqua Congregatione sæculari, qualis v.g. est Congregatio Doctrinæ Christianæ, Congregatio Missionis.

ARTICULUS I.

Qualis, & quanta sit obligatio voti simplicis.

PRop. unica. Coram Deo votum simplex, & votum solemne, unicum essentialiter, & idem votum est, ejusdem prorsus rationis, & obligationis; & ita qui in dictis Congregationibus violant vota simplicia in materia gravi, peccant mortaliter, licet non sint vere Religiosi.

Prob. 1. Script. nihil distinguens inter votum simplex & solemne, generaliter obligat ad votorum observantiam *Vovete*, inquit, *& reddite Domino Deo vestro.* Ps. 75. v. 12. *Si quid vovisti, ne moreris reddere; displicet enim infidelis & stulta promissio; sed quodcumque voveris, redde.* Eccl. 5. v. 3. Rursus videmus Ananiam & Saphiram, licet essent infractores votorum, quæ haud dubie nondum declarata fuerant solemnia, tamen severa morte punitos: ergo eadem est coram Deo votorum simplicium & solemnium obligatio.

2. Patres nihil distinguunt inter votum simplex & solemne, sed Patres quoscumque votum infractores sacrilegos nuncupant. *Scire debemus & nequaquam ignorare, quod quæcumque promittimus Deo, non ea deinde nostra esse, sed Dei: & si inde quid defraudamus, ea non nos sumere tamquam nostra, sed ut Dei Sacrilegio compilare*, inquit Athanasius in Passionem & Crucem Domini. *Qui seipsum semel Deo devovit, hic si ad aliud deinde vitæ genus transiverit, Sacrilegii se scelere obstrinxit; quippe qui seipsum Deo, cui consecraverat, veluti subterfuratus sit*, ait Basi. Reg. 14. *Priusquam esses voti reus, liberum fuit .... nunc vero, quia tenetur apud Deum sponsio tua, non te ad magnam justitiam invito, sed a magna iniquitate deterreo.* Aug. Ep. olim 45. *Ambigi non potest crimen magnum admitti, ubi & propositum deseritur, & consecratio violatur; nam si humana pacta non possunt impune calcari, quid iis manebit, qui corruperint fœdera divini Sacramenti?* inquit Leo Ep. 92. cap. 14.

3. Canonistæ unanimiter declarant eamdem esse voti simplicis & solemnis obligationem. *Solemnitas voti ad substantiam voti non pertinet:* Glossa in cap. nuptiarum 27. q. 1. Idem docet Fagnanus in cap. *Si quis* de Regular. De hoc ita Summa Hostiensis lib. 3. de voto & voti redemptione n. 5. *Quantum ad Deum simplex votum non minus obligat, quam solemne; nam ex sui natura utrumque eamdem observantiam habet, utrumque enim est in perpetuum observandum: utriusque violatio mortale peccatum inducit; utrumque enim prohibet contrarium actum. Majus tamen peccatum est in fractione solemnis voti, quam simplicis, & solemne dirimit matrimonium; & major pœnitentia imponitur in violatione voti solemnis, quam simplicis: ratio est, quia qui frangit votum solemne, peccat in Deum, offendit constitutionem Ecclesiasticam, & homines conscios scandalizat, quod in simplici voto non contingit* ... Eadem tamen gravitas cum quadam proportione invenitur in fractione votorum simplicium, quæ eliciuntur in Congregatione Doctrinæ Christianæ, & Missionis, in qua hæc vota simplicia, licet non sint solemnia, fiunt tamen cum quadam publicitate, & hæc publicitas ad scandalum inducendum sufficit.

4. Theologi eamdem fere esse & voti solemnis & voti simplicis obligationem ex professo asserunt. Magister sententiarum in 4. dist. 38. *Privatum*, idest simplex, *votum, si violetur, peccatum est mortale; solemne vero votum violare & peccatum, & scandalum est.* D. Thomas in eadem distinct. *Dicendum*, inquit, *quod votum simplex quoad Deum dicitur non minus obligare, quam solemne in his, quæ ad Deum spectant: sicut est separatio a Deo per peccatum mortale; quia mortaliter peccat frangens votum simplex sicut solemne, quamvis gravius sit peccatum frangere solemne*, quæst. 1. art. 3. quæst. 11. ad 1. Divo Thomæ assentitur D. Bonaventura in eadem distinctione: *Ad illud, quod objicitur, quod non minus obligat votum simplex quam votum solemne, dicendum, quod verum est quantum ad culpam sive transgressionem; tamen minus obligat quantum ad alterius vinculi solutionem*, idest quoad solutionem matrimonii.

5. *Rat.* idem convincit. Votum generatim spectatum est promissio facta Deo de meliori bono: atqui promissio facta Deo est eadem sive privatim, sive publice fiat, sive solo corde eliciatur, sive externis signis exterius promatur: ergo obligatio semper eadem est coram Deo, qui testibus non eget, nec tabulis obsignatis, quibus homines cum hominibus agentes voluntates suas obsignant; quia Deo apertæ sunt tabulæ cordis, cuique interna cordis locutio magis ac tutius

rem

rem exprimit, quam hominibus externa oris professio.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. In foro interiori exigua est differentia inter eum, qui violat votum simplex, & eum, qui violat votum solemne; quia uterque sacrilegium committit.

Consect. 2. In foro exteriori maxima est differentia inter eum, qui violat votum simplex, & eum, qui violat votum solemne; quia etsi uterque sit sacrilegus, tamen infractor solius voti simplicis non potest contentiose coram judice Ecclesiastico accusari, bene tamen infractor voti solemnis; quia Ecclesia solemniter acceptat votum solemne, minime vero votum simplex.

Consect. 3. Si votum simplex fiat publice coram testibus, vel uniatur cum juramento coram testibus præstito, tunc infractor voti simplicis potest citari coram judice tum ob scandalum inductum Ecclesiæ, tum ob juramentum violatum.

TRACTATUS SEXTUS.

De Statu Clericali.

PROOEMIUM.

QUÆ sint status Religiosi Officia vidimus. Jam quæ sint status Clericalis obligationes videamus. Secundum autem præsentem Ecclesiæ disciplinam status Clericalis est vitæ institutum, in quo homo vel tonsura initiatus, vel Sacramento Ordinis consecratus Deo devovetur.

Status Clericalis potest considerari. 1. Prout est consecratio, qua Clericus se Deo consecrat. 2. Prout est ministerium, quo Clericus Deo consecratus Fidelium saluti procurandæ invigilat.

CAPUT I.

De variis Dotibus requisitis in eo, qui vult fieri Clericus.

ARTICULUS I.

De Dotibus requisitis ad statum Clericalem, prout est Consecratio, qua Clericus se Deo devovet.

PRop. unica. Statuts Clericalis, prout est Consecratio, qua Clericus se Deo devovet, exigit Sanctitatem internam, eamque specialem.

Prob. 1. Script. Dominus Levitas alloquens ait: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum*. Levit. 19. v. 2. En Sanctitas, quæ juxta Paulum 2. ad Timoth. c. 2. v. 15. debet esse non communis, sed specialis: *Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo operarium inconfusibilem, recte tractantem Verbum veritatis.*

2. Ex Ambr. epist. 25. ad Cler. Vercellensem: *Cavendum non solum, ne gravioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem*, qui ad Clericatum aspirat.

3. *Rat.* Nihil sublimius statu Clericali: si ad Deum compares, peculium est Dei, uti olim tribus Levitica: *Eritis mihi peculium de cunctis Populis, & in regnum Sacerdotale, Gens sancta*. Exod. 19. v. 5. Si ad Christum conferas, Clericus Christi minister est: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos .... Dei adjutores sumus*. 1. ad Corinth. 3. v. 9. Si Ecclesiam spectes, Clericus est nobilior hujus Civitatis portio: *Super muros Jerusalem* Clericos *constitui custodes*. Is. 26. v. 6. Si statum Clericalem cum statu Religioso conferas, status Clericalis est superior: *Monasticus enim Ordo debet sequi Sacerdotales Ordines, & ad eorum imitationem ad divina ascendere:* Dionys. cap. 6. Hierar. Eccles. majoresque exigit dispositiones: *Ex iis, qui in Monasterio permanent, nonnisi probatiores, atque meliores in Clerum assumere solemus*, inquit Aug. Epist. 76. & Hieron. *Sic vive in Monasterio, ut merearis fieri Clericus*. Epist. ad Rust.

Si Clericum novi Testamenti cum Levita veteris Testamenti componas, Clericus est Levita tanto excelsior, quanto major est Ecclesia Synagoga, & Christus Moyse: ergo omnes dotes illæ sanctitatem non vulgarem supponunt in Clerico.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Major requiritur sanctitas ad statum Clericalem, quam ad statum Religiosum; quia, ut docet D. Th. 2. 2. qu. 189. a. 1. ad 3. *Ordines sacri præexigunt sanctitatem; sed status Religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam.*

Consect. 2. Optandum esset, ut qui ad statum Clericalem admitti cupiunt, sanctitatem baptismalem conservassent, uti eam conservasse creduntur Ambrosius, Augustinus, & alii. Clericus *qui adolescentiam suam nulla sorde commaculaverit, ad Altare Christi de thalamo virgo procedat*, ait Hieron. ad Rusticum: & in cap. 1. Epist. ad Tim. *Sine crimine jubetur esse Episcopus ... non quod e-*

tem-

tempore, quo ordinandus est, sine ullo crimine sit, & præteritas maculas nova conversatione diluerit; sed quod ex eo tempore, quo in Christo renatus, nulla peccati conscientia remordeatur.

Confect. 3. Si is, qui in Clerum vult recipi, in occultum aliquod crimen mortale non canonicum lapsus fuerit, oportet ut vera pœnitentia crimen occultum deleverit, & peracta Pœnitentia criminis non canonici poterit in Clerum admitti; oportet enim, ut Clericus sit *segregatus a peccatoribus*. Ad Hebr. 7. Oportet, ut sit *irreprehensibilis*. ad Tim. 3. Sit *sine crimine*. Ad Titum 1. Oportet etiam *prius purgari quam purgare, prius sanctificari quam sanctificare*, inquit Gregor. Nazian. Orat. 1. Et quia Clericus medius est inter Deum & plebem, *debet bona conscientia nitere quoad Deum, & bona fama quoad homines*, ait D. Th. in 4. dist. 24. q. 1. art. 3. ad 2. Quæ omnia haberi non possunt ab eo, qui lapsus est in peccatum mortale, nisi vera pœnitentia doluerit.

Confect. 4. Si is, qui in Clerum vult recipi, lapsus sit in aliquod manifestum crimen canonicum, quod juxta Canones publicam pœnitentiam mereatur; tunc non temere a Confessario & præcipitanter admittendus est, sed consulendus Episcopus, & videndum, utrum in hoc liceat canonum severitatem temperare; nam juxta canones antiquos, qui rei erant criminis canonici, licet pœnituissent, excludebantur a Clero; sic enim habet Siricius: *Sicuti pœnitentiam agere cuipiam non conceditur Clericorum, ita & post pœnitudinem, ac reconciliationem nulli umquam liceat Laico honorem Clericatus adipisci; quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum*: cap. 14. Idem docet Innocentius I. cap. 34.

Confect. 5. Si is, qui in clerum vult recipi, lapsus sit in occultum crimen carnale, a fortiori in manifestum, præcipue si crimen carnale sit contra naturam; juxta canones non licet eum in clerum admittere, nisi forte tanta dedisset pœnitentiæ argumenta, ut spes esset eum & sibi, & Ecclesiæ longe magis profuturum, quam si non peccasset: ita jubet 1. Script. *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum .... Diaconos similiter pudicos*: 1. ad Tim. c. 3. v. 2. & 8. & ad Titum 1. v. 7. *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem*. Idem jubent canones. Innocentius enim primus capit. 31. ait: Laici ... *Si non concubinant, non pellicem noverint, si in omnibus bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad Clericatus sortem assumi*. Gelasius vero, cum vellet Ecclesiis Lucaniæ & Siciliæ omni ministerio destitutis succurrere, jubet tamen, ut si quis etiam de Religioso proposito, & disciplinis Monasterialibus eruditus, ad clericale munus accedat, *in primis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur; vel si nullo gravi facinore probatur infectus. Si secundam fortassis non habuit uxorem*, &c. cap. 2. Quod & sollicitius vult de Laicis inquiri: cap. 3. Illud fortius evincit solemnis illa Ecclesiæ consuetudo, quæ luxuriosos Clericos a gradu Clericali dejicit, & communionem Laicalem ad summum concedit. *Episcopus*, inquit, *aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen communione privetur; dicit enim Scriptura: non vindicabit Dominus bis in idipsum*. Similiter & reliqui Clerici huic conditioni subjaceant. Can Apost. 15. & 16. Et Concilium Neocæsareense Can. 9. & 10. *Presbyter si præoccupatus corporali peccato provebatur, & confessus fuerit de se, quod ante Ordinationem deliquerit, oblata non consecret, manens in reliquis officiis propter studium bonum. Simili modo etiam Diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine Ministerii subtrahatur*.

ARTICULUS II.

De dotibus specialiter requisitis ad statum Clericalem, prout status Clericalis est Ministerium, quo Clericus fidelium saluti invigilat.

PRop. unica. Status Clericalis, prout est Ministerium, in quo ministratur populo, propter specialem sanctitatem, de qua modo egimus, insuper exigit scientiam, quæ est necessaria ad Sacra ministranda.

Prob. 1. Script. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent de ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est*: Malach. 2. ergo scientia requiritur in Clerico, ut tamquam doctor dirigat; & pietas, ut tamquam pastor & dux præeat.

2. Ex Isidoro Hispalensi lib. 3. Sententiarum c. 35. *Sicut iniqui & peccatores Mysterium Sacerdotale assequi prohibentur; ita indocti & imperitia tali officio retrahuntur; illi nimirum exemplis vitam bonorum corrumpunt; isti vero sua igna-*

ignavia, idest inscitia, *iniquos corrigere nequeunt*.

3. *Rat.* Status Clericalis, & Sacerdotalis potest considerari primo in ordine ad corpus Christi naturale, quod est Eucharistia, secundo in ordine ad corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia: si Clericus consideretur in ordine ad corpus Christi naturale, debet habere eam scientiam, quæ requiritur, ut decenter exerceat ea munia, quæ ad confectionem Eucharistiæ exiguntur, v. g. debet scire ritus & cæremonias, quas exercere debet: si Clericus & Sacerdos consideretur in ordine ad corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, debet ea scire, quæ necessaria sunt, ut populis Religionem Christianam explicet: ita D. Thom. in 4. dist. 24. q. 1. 3. q. 2. ad 1. Hæc autem scientia ex Scriptura, & Traditione, & Conciliis, & Patribus eruenda est.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *Qui Tonsura initiandi sunt, tales debent esse, qui spem præbeant Ecclesiæ Ministros utiles fore*. Conc. Mediol. V. De examinandi ratione.

Consect. 2. Qui Minoribus Ordinibus initiantur, ii debent esse, *ut scientiæ spes tales eos ostendat, qui digni sint, ut ad majores Ordines aliquando ascendant*. Ibid.

Consect. 3. Qui sacris Ordinibus initiantur, *Clericis inferioribus doctrinæ quodam quasi ascensu præstare debent*. Ibid.

Consect. 4. Qui admittuntur ad statum Religiosum, non tamquam Laici, sed tamquam Clerici cum ea spe, quod aliquando ad Sacerdotium evehentur, debent pariter scientiam Clericis necessariam aut habere, aut eam posse assequi, si aliquando Sacramentis ministrandis debeant incumbere; quia omnibus Ministris tam Religiosis, quam non Religiosis dicitur: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt*. Matth. 15. v. 14.

Consect. 5. Qui admittuntur ad statum Religiosum, ad nullas functiones Hierarchicas evocandi, quales sunt Carthusiani, Camaldulenses, &c. non debent ea scientia pollere, quæ est necessaria ad curam animarum, sed sufficit scientia ad Missam rite celebrandam necessaria: ita D. Th. *Aliqui ad Sacerdotium promoventur ... sicut Religiosi, quibus cura animarum non committitur, & a talium ore non requiritur lex, sed solum quod Sacramenta conficiant; & ideo talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quod ea, quæ ad Sacramentum perficiendum spectant, recte servare possint*. Loco supra citato.

CAPUT II.

De admittendis, vel rejiciendis a statu Clericali.

ARTICULUS I.

De his, qui juxta forum internum conscientiæ debent admitti ad statum Clericalem, vel ad eum non admitti.

PRop. unica. Nemo debet admitti ad statum Clericalem sine interiori vocatione.

Prob. 1. Scriptura. *Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur*. Num. 3. v. 10. *Vocavit ad se quos voluit ipse*. Marc. 3. v. 13. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*. Joan. 15. v. 16. *Nec quisquam sumit sibi honorem; sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*: ad Hebr. 5. v. 4.

2. Ex Abbate Gaufrido. *Consideremus & nos, an vocati venerimus, & vocati a Deo, cujus nimirum hæc vocatio est... Sponsa nec cubiculum, nec cellam ingredi nisi Rege introducente præsumit; tu irreverenter irruis, nec vocatus, nec introductus...* Et postea referens aliquos, qui vel odore lucri attracti, vel superbia ducti, statum Clericalem eligunt, ait: *Quorum damnatio certa est*. Bern. declamatione in Evangel. *Ecce nos reliquimus*.

3. *Rat.* Deus in omni lege speciali vocatione attraxit quos in Ministerium eligebat. Sic in lege naturæ vocavit Abrahamum, in lege scripta Aaronem, in lege Evangelica Christum; Christus vero vocavit Apostolos, & Apostoli eos solos suscipiunt, quos divinitus vocatos agnoscunt: *Ostende*, inquiunt, *quem elegeris*, in electione Mathiæ. In electione vero Diaconorum ad Ministerium illud assumuntur qui tanto muneri censentur divinitus vocati. *Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem plenos Spiritu Sancto, & sapientia*. Act. 6. v. 3. Et rursus: *Segregate mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos*. Act. 13. v. 2. Ergo necessaria est vocatio interior, qua Deus eum, quem vocat, idoneum Ministrum efficit juxta illud: *Idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti*.

4. Ex intrusione Clericorum non pauca sequuntur mala. 1. Sequitur, quod inutile est Clerici intrusi Ministerium. *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant*, inquit Jerem. 23. v. 21. *Ipsi regnaverunt, & non ex me; Principes extiterunt, & ego non vocavi eos*, ait Oseas 8. v. 42. Sequitur fidelium scandalum,

lum, qui vulgo nec Sacramentis pascuntur, nec verbo instruuntur, nec bonis exemplis ædificantur. 3. Sequitur Ecclesiæ dedecus; quia Clericus intrusus *Sacerdotali Ordini magnas tenebras offundit*, inquit Catechismus Tridentinus.

Consectaria hujus Doctrinæ:

Consect. 1. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui non habent eas dotes, quas exigit status Clericalis, qualis est innocentia, & scientia, de quibus supra; quia cum Deus destinat ad aliquod officium, dat ea, quæ sunt ad hujusmodi officium exercendum necessaria.

Consect. 2. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui statum illum sublimem pravo aliquo motivo suscipiunt; quia prava illa intentio denotat eos non vocari divinitus. Tales sunt v.g. illi, qui fiunt Clerici, 1. Ut tranquille vivant: nam status Clericalis status est non otii, sed laboris. *Voca operarios*, inquit Matth. 22. v. 8. *Posui vos, ut eatis, & fructum afferatis*, inquit Christus. 2. Qui fiunt Clerici, ut divitiis affluant; quia Clericos decet esse pauperes, & non divites. *Nolite*, inquit Christus, *possidere aurum, neque argentum*. Matth. 1. *Habentes enim alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*, ait Paulus 1. ad Tim. c. 6. v. 8. 3. Qui fiunt Clerici, ut honoribus fulgeant; quia status Clericalis status est humilitatis, & non fastus. *Mundus mihi crucifixus est, & ego mundo*, inquit Paulus ad Galat. 6. v. 14. Quos ita inculpat Greg. in Pastor. lib. 1. c. 10. *Ministerium humilitatis vertunt in argumentum ambitionis*. Eos omnes ita admonet Concil. Mediol. I. Titul. de vita & honest. Cleric. *Cum in Dei militiam adscripti sunt, non ad commoditates, aut voluptates, sed ad labores, ac sollicitudines vocatos se esse intelligant*.

Consect. 3. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui magis quærunt, quam quæruntur, ut ait Bernard. quia status Clericalis status est quem timeas, & non ambias. *Reperio omnes Sanctos divini Ministerii ingentem veluti molem formidantes*. Cyril. Alexand. homil. 1. de Festo Paschali. *Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus refugiat, sola illi suffragatur necessitas excusandi*: inquit Leo.

Consect. 4. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui a solis parentibus pravo aliquo motivo ad divinum Ministerium destinantur; quia Dei est, & non parentum Ministros sibi seligere. *Quos elegit Deus*, & non alii, *appropinquabunt ei*. Num. 16. v. 5. Ideo præsumendi sunt non vocati ad Clericalem statum, 1. Hi, quos parentes offerunt Ecclesiæ; quia statui sæculari non judicantur apti. *Indignum est enim dari Deo quod dedignatur homo*, inquit Hieronymus in Malach. c. 1. 2. Hi, qui Tonsuram suscipiunt, ut Beneficium aliquod a consanguineis aut cognatis possessum obtineant, quasi bona Ecclesiæ essent hæreditaria. Hos inculpat Psal. 82. v. 13. qui dicunt: *Hæreditate possideamus Sanctuarium Dei*. 3. Hi, qui offeruntur Ecclesiæ, ut inquit Bernardus, *Ne in tot liberos nostra dividatur hæreditas*: supra illud: *Ecce nos reliquimus omnia*.

Consect. 5. Illi e contra censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui prædictis dotibus, scilicet innocentia, & scientia dotati, exemplum Christi sequuntur. 1. Qui fiunt Clerici, ut laborent in vinea Christi. *Venit filius hominis non ministrari, sed ministrare*, Matth. 20. v. 28. 2. Qui Spiritum Christi enixe postulant: *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Ad Rom. Cap. 8. v. 9. Et qui a Deo enixe petunt, an digni sint, qui ad Clericatum admittantur. *Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas*. Matth. 14. v. 28. 3. Qui vel Episcopum, vel aliquem virum probum consulunt, a quo addiscant quid eos oporteet facere: uti fecit Paulus Ananiam consulens, qui ei dixit: *Surge, ingredere in civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere*. Act. 9. v. 7.

ARTICULUS II.

De his, qui juxta forum etiam externum non sunt ad statum Clericalem admittendi.

PRop. unica. Qui sunt irregulares vel ex defectu, vel ex delicto, non possunt ad statum Clericalem admitti.

Prob. 1° Scriptura. *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*: 1. Ad Timoth. Cap. 5. v. 22. Ergo hi non sunt ad statum Clericalem evehendi qui vel ex defectu, vel ex delicto sunt irregulares, idest ad illum statum non idonei.

2. Ex jure Canonico. Can. 4 dist. 22. *Tales ad Ministerium eligantur Clerici, qui digne possint Sacramenta tractare*: ergo qui vel ex delicto, vel ex defectu sunt irregulares, non sunt ad statum Clericalem admittendi.

3. *Rat.* Status Clericalis exigit aliquas do-

tes naturales, puta, scientiam in mente, aptam membrorum conformationem in corpore, &c. qui his dotibus vacuus est, dicitur irregularis ex defectus. Statu Clericalis exigit etiam aliquas dotes supernaturales, puta, sanctitatem, testimonium bonum, &c. qui his dotibus ex culpa sua vacuus est, dicitur irregularis ex delicto. Ergo quidam sunt irregulares ex defectu, quidam ex delicto: ergo hi non sunt ad statum Clericalem admittendi; Deus enim exterioribus illis signis videtur aperte indicare, quod hujusmodi homines ad Clericatum non vocentur.

Quinam sint irregulares tum ex defectu, tum ex delicto, diximus ubi de Censuris, & irregularitate.

CAPUT III.

De obligationibus Clericis, Monachisque communibus.

SUnt quædam obligationes Clericis, Monachisque communes: sunt quædam officia Clericis & Monachis communia, quatenus Clericatus & Monachatus, seu uterque ille status Deo nos consecrat; ideo non erit abs re ea simul jungere.

ARTICULUS I.

De obligationibus Clericorum, & Monachorum quoad vestes.

PRop. unica. Oportet Clericos, a fortiori Monachos, iis vestibus esse indutos, quibus a populo distinguantur; immo oportet, ut caput attonsum habeant.

Prob. 1. Scriptura. 4. Reg. cap. 1. v. 7. Elias Thesbites ex habitu dignoscitur: *Cujus figuræ & habitus est vir ille, qui occurrit vobis, & locutus est verba hæc? At illi dixerunt: vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.* Et de Joanne Baptista dicitur, Matth. 3. v. 4. *Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos...* Decet ergo, ut Clerici & Monachi vestibus talibus Aaronem imitentur; tonsura vero capitis Nazaræos referant, qui post Nazaræatum capillos radebant, & igne Sacrificii adurebant, inquit Isidorus Hispalensis.

2. Ex Epiphanio hæresi 80. ubi ait: *Oportet filios Sanctæ Virginis Matris Ecclesiæ*, Clericos scilicet, & Monachos, *esse venerandos in tonsura ... atque honesto habitu propter extraneos.*

3. *Rat.* Vestis ad duo inservit, ad indumentum, & ad dignitatem; ideo ait Plinius secundus: *Licet veste non augeatur dignitas, ornatur tamen & instruitur.* Et Tertullianus libro de Pallio, *indices, custodesque dignitatis habitus* vocat: ergo decet, ut habitus Clericorum, & Monachorum ab habitu vulgari Laicorum discernatur; & hoc propter quatuor, inquit Reynerus Pisanus. 1. *Propter Pœnitentiæ executionem.* 2. *Propter mundanæ gloriæ vitationem.* 3. *Propter sui humiliationem.* 4 *Propter aliorum ædificationem*: quibus omnibus pariter inservit tonsura capitis; oportet enim, inquit Clementina *Quoniam* de vita, & honestate Clericorum, Clericos, & Monachos *per decentiam habitus extrinseci morum intrinsecam honestatem ostendere.*

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De Religiosis.* 1. Religiosi peccant graviter, immo in excommunicationem incidunt, si sine justa causa habitum sui Ordinis dimittant. 2. Religiosi habitus debet esse secundum regulæ suæ statuta; ita tamen quod conveniat Religioni & pœnitentiæ Cauf. 21. q. 1. can. *Vidua*.

Consect. 2. *De Religiosis.* Religiosi peccant graviter, quando induunt vestes statui Religionis, & pœnitentiæ disconvenientes. Per hanc vestium parum convenientium affectatam differentiam renunciare videntur & statui Religioso, & Professioni pœnitentiæ: statui quidem Religioso; quia *priscis temporibus omnis jactatus vir cum mediocri aut vili veste conversabatur.* Can. *Omnis actura* causa 21. q. 4. Professioni vero pœnitentiæ, quam Religiosus ex vi status profiteri debet; pœnitentes enim vilibus vestibus uti oportet, ut patet ex Joanne cap. 3. Dicitur etiam de Rege Ninivitarum, quod indutus est sacco. Et de humiliato Achab dicitur, quod carnem suam cilicio operuit. 3. Reg. cap. 21. Quam longe distant Religiosi nostri temporis a Joanne Baptista primo Eremitarum auctore qui *habebat vestimentum de pilis camelorum*! uti enim pœnitentiam prædicabat, inquit Glos. ita habitum pœnitentiæ prætendebat. Quam difformes pretiosæ nostræ vestes ab illa tunica, quam Paulus ex palmis sibi contexuerat, quamque D. Antonius in solis solemnioribus festis deferebat! Quantum debet abhorrere affectata nostra vestium munditiés ab illa Hilarionis optanda negligentia, qua sordes in cilicio quærere, vel abstergere nefas putabat! Amemus ergo, ut dicit Bernardus, *paupertatem, non sordes.*

Consect. 3. *De Clericis.* Clerici in Sacris con-

constituti, aut Beneficia possidentes, si vestes Ordini congruentes non semper deferant, ab Officio, & Beneficio suspenduntur, & proventibus Beneficiorum privantur. Trid. sess. 14. De reform. cap. 6.

Quales debeant esse vestes Clericorum, ex variis Conciliis accipe. 1. Quoad *materiam*, non possunt esse *sericæ*, exceptis filiis Regum, Principum, & Ducum. Senonense in decretis morum cap. 23. Debent esse *laneæ*. Mediolanense I. part. 2. De vestitu Clericorum. 2. Quoad *colorem*, non debent esse *purpureæ*, Narbonense cap. 1. nec *virgatæ*, idest virgiis diversi coloris distinctæ: cap. *Quoniam* de vita & honestate Clericor. nec *virides*: cap. *Clerici* ibidem; sed *nigri coloris*. 3. Quoad *formam*, non debent esse *breves usque ad meditatem tibiæ*. Toletan. 22. cap. 14. sed debent esse *talares*. Lateranense 5. sess. 9. *& clausæ à summo usque ad imum*: Senonense ibid. & non *partitæ*. cap. *Quoniam*. ibid. 4. Quoad *decentiam*, non debent esse *pannosæ, aut laceræ*. Senonense ibid. nec *luctuosæ, aut funebres*. Toletanum 12. cap. 8. 5. Quoad *ornatum*, non debent esse *frangiatæ*. Coloniense II. p. 2. cap. 26. 6. Clerici non debent portare *torques, armillas, monilia, annulum, nisi ratione dignitatis*. Mediolanense ubi supra. Demum clerici ita debent vestiri, *ut per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant*. Tridentinum ubi supra. 7. Corona talis debet esse, qualem ordo postulat. Mediolanense ubi supra. 8. Modestiam *vestium* comitari debet modestia *supellectilium*, & mensæ. *Episcopus vilem supellectilem & mensam, & victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat*, inquit Carthaginense IV. cap. 15. Nec luxum excusat nobilitas clerici, ut optime docet Bernardus: *Si quia filius Comitis, aut consobrinus Regis es, manu effusiore teneris expendere: necessitas, hæc Christi patrimonium non contingit*.

II. Si tamen causa rationalis aliter exigat, poterit clericus Monachusve uti vestibus sæcularibus: puta, si degens apud infideles vestis clericalis vel Monachalis esset in causa, cur inquireretur ad mortem, vel cur non posset fidem prædicare, aut aliud hujusmodi. Ita capit. *Quoniam* de vita & honestate clerici.

ARTICULUS II.

Quæ interdicantur Clerico, Monachove.

PRop. *unica*. Clericis & Monachis interdicuntur ea exercitia, quæ feritatem aliquam redolent.

Prob. 1. Scriptura. *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, non iracundum, non percussorem*: ergo clericis interdicitur quidquid feritatem redolet.

2. Ex Hierony. can. *Si quis* dist. 36. *Est & aliud opus, quod fecit Moyses: ad bella non vadit, non pugnat contra inimicos; sed quid facit? orat, & orat donec vincit populus ejus ..... Oret ergo Sacerdos Ecclesiæ indesinenter, ut vincat populus, qui sub ipso est*: oret ergo, & non bellet.

3. *Rat.* Oportet, ut Clerici Christi lenitatem imitentur, quia eis præcipue dictum est: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde*: ergo oportet, ut clerici & Monachi ab his omnibus abstineant, quæ feritatem redolent.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Non licet Clericis, Monachisve arma gestare, aut bellum gerere; quia hoc feritatem redolet. *Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum*. 2. ad Corint. cap. 10. v. 4. Lachrymæ, & orationes arma sunt, & munimenta Sacerdotis, inquit Ambrosius oratione in Auxentium: *Dolere potero, gemere potero, flere potero, adversus arma, milites, Gothos quoque lachrymæ meæ arma sunt; talia enim munimenta sunt Sacerdotis, aliter nec debeo, nec possum resistere*.

Clerici arma gestantes excommunicantur. Cap. *Clerici* de vita & honestate clericorum. Non possunt uti hastis, balistis, sclopeto, telis, & similibus armis (inquit Mediolanense I. p. tit. De armis, & ludis) nisi extra civitatem per loca suspecta eundum esset; & tunc arma deferri possunt cum licentia Episcopi in scriptis obtenta: Ibid. Clerici & Monachi vacantes militiæ deponuntur. Mogunt. I. c. 17. Si in bello moriantur, non offeratur Missa pro illis. Can. *Quicumque Clericis*, caus. 13. q. 8 can. 4. Clerici autem & Monachi possunt bellare contra hostes Religionis, puta, contra Saracenos, contra Turcas, &c. Innocentius III. constit. 12. *Ad liberandum*, & Pius V. constit. 145. *Cum vos*.

Consect. 2. Non licet Clericis, & Monachis judices esse in causa sanguinis, mortis, & mutilationis; quia hoc feritatem redolet. *Christus venit, non ut judicet mundum, sed ut mundus salvetur per ipsum. Et mulieri adulteræ dixit: Nemo te condemnavit, neque ego te condemnabo*. Idem præstare debent clerici; ideo Toletanum 6. can. 31. *Clericis judicium sanguinis agitare non licet*. Clerici judices in causa sanguinis excommunicandi sunt. Can.

K 2 His

His a quibus cauf.25.q.8.can. 30 Non possunt esse præsentes ubi fit tale judicium. Lateranense IV. can. 18. Nec esse præsentes ubi reus interficiendus est, aut mutilandus. Matisconense II. cap. 19.

Consect. 3. Non licet clericis, Monachisve venari: nec venatione *oppressiva*, quæ homines perdit; quia numquam licet occidere: nec venatione *arenaria*, qua homo decertat cum bestii; quia ex ea sequi solet hominum interitus: nec venatione *clamosa* & *saltuosa*, quæ in sylvis & saltibus feras persequendo, & occidendo armis exercetur; quia est quædam belli species, ut optime ait Aristoteles, & apta ad bellum præparatio, ut ait Xenophon lib. 1. educationis Cyri; & quia insuper triplex illa venatio clamoris plena est, & animum maxime a Divinis avocat, cogitque Clericos, ut alant canes, & accipitres, quod eis vetitum est, ut ait Glos. in can. *Esau*: & occasio est, ut Clerici vestes talares deferant, quod eis interdictum est. Antiqua est venationis interdictio: hanc sibi interdictam dicit Synesius Ep. 115. Eam sub pœna excommunicationis, & suspensionis prohibet Cap. *Episcopum* De Clerico Venatore. Idem dicunt Capitularia Regum nostrorum lib. 5. cap. 122. Idem etiam videtur præscribere Trid. dum enim jubet clericos ab illicitis venationibus abstinere, tacite innuit licitas esse aliquas venationes clerico. Licita est v. g. venatio *arenaria* ad mortem vitandam. Glossa in Can. *Qui venatoribus*. Licita est pariter clerico venatio *clamosa* & *saltuosa*, ut vitetur fames, & victus necessarius habeatur. Licita est pariter venatio *quieta* causa recreationis honestæ exercita.

Consect. 4. Non licet Clericis, Monachisve artem medicorum, aut Chirurgorum exercere, ubi incisione, aut adustione opus est, nisi erga pauperes, aut in necessitate; quia extra illos casus videtur hoc quamdam feritatem redolere. Cap. *Sententiam sanguinis*.

Prop. 2. Clericis & Monachis interdicuntur ea exercitia, quæ turpe aliquod lucrum sapiunt, vel negotiis sæcularibus implicant.

Prob. 1. Scriptura. *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit*: 2. ad Tim. cap. 2. v. 4. Ergo clericus, a fortiori Monachus, non debet se immiscere sæcularibus negotiis.

2. Ex Chrysostomo, qui ita loquitur de clericis implicatis negotiis sæcularibus: *Quos oportebat animarum curam habere, ea prætermissa, sollicite curant, & quotidie cogitant, quæ publicanis, quæstoribus, villicis curanda sunt.* Homilia 86. in Matth.

3. *Rat.* Ecclesia Regnum est spirituale, in quo non alia exercenda sunt negotia, quam ea, quæ animas Christo lucrifaciunt: ergo clerici, a fortiori Monachi, debent ab his omnibus abstinere, quæ ad salutem animarum non conducunt.

Hac de re vide Constitutionem I. ad calcem hujus Tomi.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clericis & Monachis interdicta est, 1. Negotiatio lucri causa exercita; quia Ecclesia domus est orationis, & non negotiationis: ergo clericos decet orare, & non negotiari. *Clericus, qui leviori comparat pretio, ut carius vendat, filius est avaritiæ, idololatra pecuniæ, servus mammonæ, & venumdatus sub peccato*, inquit Petrus Blesensis ep. 17. 2. Clericus non potest negotiari, emendo, & vendendo, ut docet Honorius de vita, & honestate clericorum apud Cyronium. *Presbyteri*, inquit, *Diaconi, de locis suis negotiandi causa ne discedant. sic Clerici nec Provincias circumeuntes quæstuosas nundinas sectentur*. Elberitan. Cap. 19. 3. Clericus non potest possessiones aliorum conducere: *Si quis clericus conductor alienæ rei voluerit esse... depositus a Clero, a communione alienus fiat*, inquit Arelatense II. c. 13. 4. Clericus non potest esse villicus, ut docet Concilium Cabillonense III. c. 7. Etiam non potest esse tabernarius, ut dicitur Can. 7. in Trullo. Quæ omnes leges maxime vigent istis temporibus, quibus nulli clerici admittuntur ad Subdiaconatum, nisi titulum habeant, aut Beneficium, unde nutriantur: proinde clericis nunc maxime non licet, uti olim licebat, exiguas etiam negotiationes exercere ad victitandum.

Consect. 2. Clericis, & Monachis interdicta est omnis exercitatio, quæ sæculo implicat; quia clericos decet, ut olim Levitas, solum divinis rebus esse intentos. Ita cap. *Sed procurationes*, ne clerici, vel Monachi.

Quo circa 1. Clericus non potest exercere Officium Advocati, Procuratoris, Tabellionis, Notarii coram judice sæculari, exceptis causis propriis, vel Ecclesiæ, vel pauperum. 2. Non potest pariter aliorum tutelam, aut curam suscipere: non potest pro aliis fidejubere: non potest Principum, aut aliorum Laicorum causas agere: non potest esse præcursor aut assecla fæminarum. Hæc omnia vetat Concilium Mediolanense I. Cap. 26.

Prop. 3. Clericis, & Monachis interdicitur ea re-

ea recreatio, quæ sobrietatem offendit, aut castitatem: quales sunt comessationes, tabernæ, choreæ, spectacula, concentus musici profani, & inhonesti.

Prob. 1. Scriptura. *Oportet clericum sobrium esse, pudicum, castum ....* Ergo ei interdicitur id omne, quod sobrietatem lædit, aut castitatem.

2. Ex Conciliis. *Abbates, Episcopi, & clerici ante se joca turpia facere non permittant; sed pauperes, & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio divina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione, & laude Domini.* Concilium Rhemense sub Carolo Magno cap. 17.

3. *Rat.* allata per Concilium Trident. sess. 2. *Et quoniam oportet Episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domus suæ bene præpositos*, hortatur etiam, *ut ante omnia quilibet in mensa servet sobrietatem, moderationemque ciborum; deinde cum in eo sæpe otiosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum Episcoporum mensis divinarum Scripturarum lectio admisceatur.* Tales debent esse clericorum deliciæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clerici, & Monachi debent ab ebrietatibus, & comessationibus abstinere. Omnibus dictum est: *Attendite, ne graventur corda vestra in crapula, & ebrietate*; a fortiori id vetitum est clericis, & monachis. *Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus & ebrietatibus.* Ad Rom. cap. 13. v. 13. *Nam ebrietatem qui habet, homo non est*, ait Chrysost. *Eam qui habet, se ipsum non habet.* Aug.

Consect. 2. Clerici, & Monachi *non possunt tabernas ingredi*, nisi peregrinationis necessitate compulsi; id enim prohibet Concilium Laodicænum Can. 24. Idem vetat Turonense. *Non possunt se ab bibendum incitare*, ut dicitur cap. *Crapula* de vita & honestate clericorum. Non nisi raro debent apud Laicos epulari, ut docet Hyeron. *Epulas*, inquit, *numquam petentes, raro accipimus rogati. Facile contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium non recusat.* Ad Nepot.

Consect. 3. Clerici & Monachi ab omnibus spectaculis & choreis abstinere debent; dato enim, quod hæc licerent Laicis, tamen interdicenda essent Clericis; quia, ut ait Concilium Aquense an. 1585. *Quod in populo veniale est, in Sacerdote judicatur sacrilegium:* ideo districte Clericis prohibet choreas, comœdias, fabulas, &c. *Ne puritas Sacerdotis rerum inanium, aut etiam obscœnarum aspectu polluatur.* Eamdem rationem affert Concil. Parisiense VI. Can. 38.

Consect. 4. Clerici, & Monachi debent ab omnibus profanis concentibus abstinere: ita Concil. Turonense III. Can. 7. *Quæcumque*, inquit, *ad aurium, & ad oculorum pertinent illecebras, unde vigor animi emolliri posse credatur, quod de aliquibus generibus musicorum, aliisque nonnullis rebus sentiri potest, Dei Sacerdotes abstinere debent.*

Consect. 5. Clerici, & Monachi debent ubique, præcipue in Ecclesia, abstinere ab ea musica, *Ubi sive organo, sive cantu lascivum aut impurum aliquid misceatur.* Trid. sess. 22. Decr. de observandis & vitandis in celebratione Missæ.

Prop. 4. Clericis & Monachis interdicuntur eæ recreationes, quæ gravitatem clericalem & Monachalem dedecent; quales sunt, v. g. ludi, colloquia profana, turpia, contentiosa, aut jocosa.

Prob. 1. Scriptura. *Omnia mihi licent; sed non expediunt*: 1. ad Corinth. cap. 6. v. 12. ergo oportet, ut Clerici, & Monachi eas animi avocationes eligant, quæ ad suam & populorum salutem conducant.

2. Ex Patribus. *Magnis addictus es, noli minimis occupari, minima & vilia sunt quæcumque ad sæculi quæstus, & non ad lucra pertinent animarum*, inquit Petrus Blesensis: Ergo a Clericis vitanda est omnis recreatio, quæ gravitatem aliquam non sapit.

3. *Rat.* Sicut quies est necessaria corpori defatigato, ita & recreatio aliqua menti, quando intensiori studio defatigata est; sed cavendum, quod ut ludus sit licitus, debet personæ, tempori, & loco congruere: ergo, si juxta Tullium libro 1. de Officiis, *Pueris non omnem ludendi licentiam damus, sed eam, quæ honestis actionibus non sit aliena, adeo ut in ipso etiam joco aliquid probi ingenii eluceat*; a fortiori non debemus permittere clericis & Monachis recreationes ludicras & gravitatem offendentes: si enim juxta eumdem Tullium lib. 1. Offic. *Non ita generati a natura sumus, ut ad ludum, & ad jocum facti esse videamur, sed ad severitatem potius, & ad quædam studia graviora, atque majora*: si id paganus de homine senserit; quid nos de Clerico & Monacho sentire debemus? Ergo omnis recreatio clericorum debet esse & gravis & modesta, & numquam ludicra, turpis, aut contentiosa.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De Ludo.* Non licet clericis & Monachis ludere publice, & cum Laicis; quia hæc recreatio gravitatem clericalem &

Monachalem deprimit. *Clerici*, inquit Senonense, *ne in publico ludant pila*, *aut aliis ludis maxime cum Laicis. A ludo alearum, aliisque, qui a sorte pendent, abstineant, neque ludentium fautores, spectatores, aut testes existant*. Concil. Senon. can. 25. an. 1528.

Conject. 2. Si aliquando Clerici vel Monachi ludant eo ludo, qui a sorte non pendet, id privatim & non publice faciant, & absque interventu pecuniæ, ut jubet Concil. Mediol. IV. *Si autem*, inquit, *valetudinis interdum causa, parva pila, aut alio non indecoro exercitationis genere uti contigerit, ne publice id faciant, nec pecunia in ludo intercedat*. Concil. Mediol. IV. cap. De armis.

Conject. 3. Si clerici Monachive aliqua animi recreatione se oblectent, ita se gerant, ut licentia illa nulli sit scandalo. *Videte*, inquit Paulus, *ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis*. 1. ad Corinth. cap. 8. v. 9.

Conject. 4. De conversatione. Clerici & Monachi in mutuis colloquiis, I. quoad fieri potest, de sacris & utilibus rebus debent colloqui, & nihil profanum admiscere. *Profana*, inquit Paulus, *& vaniloquia devita; multum enim proficiunt ad impietatem*. 2. ad Timoth. cap. 2. v. 16. *Tales*, inquit August. *convenit esse Dei cultores & servos, mansuetos, graves, prudentes, pios, irreprehensibiles in facto, immaculatos; ut qui viderit eos, stupeat, & admiretur, & dicat: vere hi homines sunt Dei, quorum talis est conversatio*. Aug. de vita Christ.

II. Omnem contentionem debent effugere. *Noli*, inquit Paulus, *contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium*. 2. ad Timoth. c. 2. vers. 14. ad exemplum Christi, de quo scriptum est: *Non contendet, neque clamabit*. Matth. 12. vers. 19.

III. Omnem turpem sermonem longe debent abjicere. *Deponite*, inquit Paulus, *turpem sermonem de ore vestro*. Ad Coloss. cap. 3. v. 8. *Fornicatio, & immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos*. Ad Ephes. 5. v. 3.

IV. Debent omnem jocum, & ironiam supprimere. *Scurrilitas*, inquit Paulus, *non nominetur in vobis, quæ ad rem non pertinet, sicut decet Sanctos: Clericum enim scurrilem, & verbis turpibus jocularem, ab officio retrahendum*; jubet Concilium Carthag. IV.

ARTICULUS III.

De obligatione Clericorum, & Monachorum, quoad orationem publicam, seu horas canonicas. Vide dicta alibi de oratione.

PRop. 1. In sancta Republica, qualis est Ecclesia, debent esse orationes publicæ, quibus per Ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis populi a Deo petitur quod est ad salutem necessarium.

Prob. 1. Scriptura. *Obsecro primum fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus*. 1. ad Timoth. cap. 2. v. 1. Ergo oportet orationem fieri ab omni cœtu fidelium.

2. Ex Tridentino sess. 2. Præcipitur, ut privatim & publice orationes fiant pro omnibus hominibus.

3. *Rat.* Communis hic est instinctus omnium, qui speciem aliquam Religionis habent, ut orationem aliquam publicam coram Deo effundant: ideo legimus, quod ab Adamo usque ad nos religiose observata fuerit publice orandi consuetudo. Abel, & Cain publicum offerunt Sacrificium. Genes. 4. v. 3. *Noe vero cœpit invocare nomen Domini*. Ibid. vers. 26. *Noe palam & publice ædificavit Altare Domino ... Et obtulit holocausta super Altare*. Genes. 8. v. 20. Abraham in Sichem & Bethel sacrificat. Genes. 12. vers. 8. In lege scripta Sacrificium juge publice celebrari debuit quotidie. Num. 28. In novo autem Testamento cernimus Christum & privatim, & publice orare; privatim, *cum dimissa turba ascendit in montem solus orare*. Matth. 24. v. 22. publice, *cum hymno dicto exierunt in montem Oliveti*. Matth. 26. v. 30. Item cernimus de Christianis dictum: *Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jesu, & Fratribus ejus*. Act. 1. v. 14. Immo aliquando exprimitur hora orationis: *Petrus & Joannes ascendebant in Templum ad horam orationis nonam*. Act. 3. v. 1. Et rursus: *Ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam*. Act. 10. v. 9. Postea demum cernimus statuta esse quædam tempora ad publicam orationem. Hoc ita scribit auctor Epist. ad Demetriadem: *Præter psalmorum, & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte, & mane semper est exercendum; statue, quot horis sanctam Scripturam discere debeas*. Hæc autem oratio publica solet varie denominari. Modo dicitur *officium*; quia

quia per hanc Deo reddimus officium nostrum: modo *hora canonica*; quia ita canonibus sacris est instituta: modo *breviarium*; quia in breviario continentur quædam ex Scriptura, & ex Patribus excerpta recitanda ab his, qui ab Ecclesia destinantur, ut preces Ecclesiæ nomine effundant.

Prop. 2. Ad Ecclesiam pertinet determinare, & quo pacto, & a quibus personis fieri debeat oratio publica.

Prob. 1. Ex Canone II. Nicæno, ubi sic habetur: *Quoniam sunt quidem, qui in die Dominico genuflectant, & ipsis diebus Pentecostes: ut omnia similiter in omni Parochia serventur, visum est sanctæ Synodo, ut stantes Deo orationes effundant*: ergo ex illo canone patet, quod Ecclesia determinavit modum orandi: ergo ad Ecclesiam pertinet determinare quæ ad orationem publicam pertinent.

2. Ex D. Thoma quodlib. 1. q. 7. art. 1. *Ea vero, quæ ad Ecclesiam pertinent, qualis est oratio publica, subjacent dispositioni Prælatorum Ecclesiæ*.

3. *Rat.* Sicuti ad Rempublicam politicam pertinet determinare ea, quæ quietem publicam spectant; ita ad Rempublicam Sacram, qualis est Ecclesia, pertinet determinare ea, quæ pertinent ad cultum divinum: atqui oratio pertinet maxime ad cultum divinum: ergo ad Ecclesiam pertinet determinare, quo pacto, & a quibus personis fieri debeat oratio publica.

Prop. 3. Juxta antiquam Ecclesiæ praxim omnes Clerici, in quocumque essent Ordine, tenebantur olim horas canonicas recitare, ita usque ad sæculum circiter decimum.

Prob. 1. Jure civili. *Sancimus, ut omnes Clerici per se ipsos psallant nocturna, matutina, & vespertina*. L. 42. cap. de Episcopis & Clericis.

2. Ex jure can. *Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Ecclesiæ deputatus* (tunc autem non erant nisi Clerici deputati) *si intra civitatem fuerint, vel in loco, in quo Ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villa, & ad Ecclesiam ad Sacrificium quotidianum non accesserit, Clericus non habeatur*. Concil. Tolet. can. 5.

3. *Clericus, qui absque corpusculi sui inæqualitate*, idest citra morbum, *vigiliis deest, stipendio privetur*. Concil. Carthag. IV. can. 49.

Prop. 4. Præcipua Monachorum, Monialiumque obligatio fuit semper horas canonicas recitare.

1. Ita docet Basilius de institutione vitæ Religiosæ. Can. *Presbyter: Horæ a Sanctis viris precibus ad Deum ac laudibus dicatæ sequendæ sunt*. Idem docet auctor Epist. ad Demetriadem.

2. Id jubet status Monachorum & Monialium; est enim status institutus ad orandum, non solum pro se, sed etiam pro populo, quod utique melius fieri non potest, quam horis canonicis ad hoc institutis.

3. Regula Sancti Pachomii, Sancti Benedicti, Sancti Ferreoli, Sancti Francisci, Sancti Dominici præcipit recitationem horarum canonicarum: ergo ex universali illa omnium Ordinum Religiosorum consuetudine manifestum est, Monachos & Moniales teneri ad recitandum divinum Officium.

Prop. 5. Juxta præsentem Ecclesiæ consuetudinem triplex est titulus obligans ad horas canonicas: Beneficium Ecclesiasticum, Ordo sacer, Professio Religiosa ad chorum deputans.

Prob. 1. Ex Concilio Basileensi sess. 21. can. 5. *Quoscumque Beneficiatos, seu in Sacris constitutos, cum ad horas canonicas teneantur, admonet hæc Synodus, ut sive soli sive associati diurnum nocturnumque officium reverenter verbisque distinctis peragant*: en obligatio pro clericis Beneficiatis, vel in Ordine sacro constitutis. De Monachis vero sic habet Antoninus p. 3. Tit. 13. cap. 4. *Tenentur ad horas Religiosi Professi, quorum Religio ad actus vitæ contemplativæ est instituta, & per Ecclesiam confirmata*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De Beneficiatis*. Episcopatus, Rectoratus, Canonicatus, Dignitas, Præpositura, Præstimonia, Capellania collativa, & Commenda, demum quælibet Præbenda tituli clericalis, obligant Beneficiatum ad horas canonicas; quia hæc omnia sunt Beneficium Ecclesiasticum, cujus possessionem si culpa tua non inieris, aut si pariter culpa tua ejus fructus non percipias, tamen officium recitare teneris; quia debes id tibi imputare; quia non potes licite privare Ecclesiam debito officio: si vero sine culpa aut possessionem non ineas, aut redditus nullos percipias, non teneris officium recitare.

Consect. 2. Pensio Clericalis obligat pensionarium ad recitandum officium Beatæ Virginis: ita constitutio Pii V. *Pensionarios serio monitos esse volumus, eos ad officium Beatæ Virginis quotidie recitandum teneri. Præter peccatum mortale, quod committunt, si omiserint, restitutionis onere obstrictos declaramus*. Et quamvis hæc constitutio non sit ubique recepta ut lex, habes

habet tamen vim, si non legis, saltem præordinationis, cui resistere nefas est.

Consect. 3. Beneficium, quamvis tenue, obligat ad horas canonicas. *Non excusare se possunt ratione exiguitatis Beneficii, si ex co non percipiant necessaria; sed imputent sibi, ex quo se fecerunt ad illud intitulari*: cap. *Dolentes* de celebratione Missarum. *Sicut*, inquit Glossa, *vir tenetur ministrare necessaria uxori, quæ tamen est talis, quæ ei reddere debitum non valet; ita Clericus qui non percipit necessaria ab Ecclesia, tenetur officiare Ecclesiam, licet pauper sit, & dicere cum Apostolo: Scio & abundare, & esurire*. Idem tenet Antoninus 3. P. tit. 13. cap. 4. §. 42. Quia onus illud sibi imposuerunt Clerici acceptando Beneficium. Si esset tamen aliqua consuetudo contraria ab Episcopo approbata dispensans ab officio Clericum, tunc Beneficium possidens posset hanc consuetudinem sine peccato observare.

Consect. 4. *De Clericis in Sacro Ordine constitutis*. Ordo sacer obligat ad horas canonicas; quia per illum Clericus immobiliter Deo consecratur: qui vero Sacris initiati Beneficium Ecclesiasticum non habent, si prætermiserint officium, præter grave peccatum, quod committunt, graviter etiam ab Episcopis in eos animadvertatur, inquit Concil. Mediol. I. p. 2. cap. 21.

Consect. 5. De Monachis, & Monialibus. Professio Religiosa deputans ad chorum, obligat ad horas canonicas, inquit Concil. Cabillonense III. Cap. 59. quia per illam deputantur ad cultum divinum. Cui videtur favere illud Isaiæ 23. *Omnem illum, qui invocat nomen meum, in laudem meam creavi illum*. Novitii vero non tenentur recitare officium; quia non sunt Professi. Laici conversi non tenentur pariter; quia non sunt choro deputati. Religiosi Jesuitæ, militares, hospitalarii, etsi vere Religiosi, non tenentur recitare Officium; quia non sunt choro destinati.

ARTICULUS IV.

Qualis sit obligatio Clericorum & Monachorum, qui tenentur recitare horas Canonicas.

PRop. 1. Quicumque tenetur officium recitare, peccat mortaliter, si sine causa horas canonicas, vel notabilem earum partem omittat.

Prob. 1. ex Alcuino. Qui omiserat horas canonicas, subjiciebat illam omissionem Sacramentali Confessioni, quæ tunc, ut plurimum, fiebat de solis peccatis mortalibus: sic enim habet formula Confessionis apud Alcuinum: *Peccavi, quod negligens fui de meo cursu, quem per horas canonicas exsolvere debui*.

2. Ex factis. Qui omiserat horas canonicas, coram judice Ecclesiastico tamquam reus de gravi delicto accusabatur, ut patet exemplo Joannis 12. cui illud exprobratum est. Idem patet exemplo Joannis 23. cui idem crimen in Concilio Constantiensi fuit objectum.

3. Ex D. Carolo Borromæo, qui vocat omissionem Breviarii *grave peccatum*. Concilium Aquense anno 1585. vocat *peccati mortalis reatum* eamdem omissionem. Idem censent unanimiter omnes Theologi & Canonistæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat qui sine causa omittit officium: v. g. qui id facit, ut genio indulgeat, ut studio litterarum vacet: qui Breviarium projicit in mare, ut fiat impotens recitandi officii; quia excusationes illæ sunt & injustæ & irrationales.

Consect. 2. Peccat mortaliter qui ex levi infirmitate omittit officium. *Meminerit se febri, morbove levi aliquo laborantem, non justam propterea excusationem habere, quamobrem illud intermittat, omittatve*, inquit Concil. Mediol. IV. de vita & honestate clericorum.

Consect. 3. Peccat mortaliter qui partem aliquam notabilem officii omittit, qualis est v. g. hora integra sine causa.

Consect. 4. Peccat qui non valens totum officium recitare, non recitat eam partem, quam potest recitare; quia damnata est sequens propositio: *Qui non potest recitare matutinum & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem*.

Consect. 5. Non peccat qui vel totum officium, vel aliquam ejus partem omittit, v. g. *si eum infirmitatis gravitas excuset*, ut dicit Concilium Marciacense Can. 19. si eum alio vocaret caritatis exercitium, v. g. administratio Sacramentorum; quia *iniquum foret, si statuta pro sola caritate contra caritatem violare teneretur*, ut ait Bernardus, libro de præcepto & dispensatione cap. 11.

Prop. 2. Qui habet aliquod Beneficium, si omittat horas Canonicas, præter mortale peccatum, quod incurrit, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum pro rata omissi officii parte.

Prob.

Prob. 1. Ex Concilio Lateranensi V. sess. 9. in quo statuitur, *Ut quilibet ... habens Beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento Beneficio divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus suos non faciat pro rata omissione recitationis Officii; sed eos tamquam injuste perceptos in fabricas hujusmodi Beneficiorum, vel in pauperum eleemosynas erogare teneatur*. Idem jubet Pius III. Const. 135. quæ incipit *Ex proximo*.

2. *Rat.* Beneficiatus omittens officium peccat contra justitiam, cum sit per Beneficium quasi conductus ab Ecclesia, ut recitet horas canonicas: ergo tenetur ad restitutionem.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui tenentur recitare Officium vel ex vi solius Ordinis sacri, vel ex vi solius professionis Religiosæ, non tenentur ad restitutionem, quia non percipiunt redditus Ecclesiasticos; sed solùm ad pœnitendum.

Consect. 2. Qui alia onera habent præter recitationem officii, v.g. Episcopi, Curati, tenentur quidem restituere fructus perceptos, sed possunt retinere aliquid, quod respondeat prædictis oneribus; quia Concilium jubens restitutionem fieri *pro rata omissione recitationis Officii*, non privat justa retributione, quæ debetur beneficiatis ob ministeria, quæ exhibent Ecclesiæ, vel fidelibus.

Consect. 3. Beneficiarii, qui tenentur recitare officium, illudque omittunt, debent computare redditus Beneficii, & pro rata cujuslibet diei retributione restituere fructus perceptos: v.g. si beneficium annue reddat 366 libras, pro omissione integri officii debet pro quolibet die unam libram restituere, & sic proportione servata pro qualibet parte omissa.

Consect. 4. Beneficiarii choro addicti, etsi recitent officium extra chorum, non possunt retinere illos fructus, qui dantur titulo præsentiæ, & assistentiæ; & si recipiant, tenentur restituere: ita Trident. Sess. 24. De reform. cap. 12. renovans statutum Bonifacii VIII. quod incipit *Consuetudinem*. *Qui non sunt præsentes choro, si recipiant fructus destinatos his solum qui sunt præsentes, tenentur restituere; exceptis iis quos infirmitas, seu justa, & rationalis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret*. Cap. *Consuetudinem* in 6. de Clericis non residentibus.

Consect. 5. Qui addicti sunt choro, v.g. Canonici, Prabendarii, &c. tenentur non solum attendere psallentibus, sed etiam debent & ipsi psallere, & cantare; quia ad id munus sunt deputati. Id expresse jubet Concilium Basileense Sess. 22. cap. 3. *Cum*, inquit, *psallendi gratia ibidem conveniant, juncta & clausa labia tenere non debent, sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in Psalmis, Hymnis, & Canticis Deo alacriter modulentur .... Horum autem transgressores plectantur pœna*; quod indicat eos teneri ad restitutionem aliquam propter cantus omissionem. Idem jubet Trid. Sess. 24. cap. 12. *Omnes vero Canonici divina per se ... compellantur obire officia .... & in choro ad psallendum instituto Hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*. Ratio autem convincit eos & peccare, & teneri ad restitutionem. Uti enim Parochus non facit fructus suos, si resideat solùm corporaliter; ita nec Canonicus, si adsit in choro tacens & mutus; quia ejus est Dei laudes canere. Si enim Capitulum, canendo Officium divinum, celebrare debeat; ad idem munus tenentur singula ejus Capituli membra. Unde non video quo pacto excusari possit ea consuetudo, qua in quibusdam Ecclesiis Canonici cantant per substitutos Sacerdotes. Quippe sicuti non possunt choro assistere per Vicarios, ita nec cantare; tum quia usus ille non usus est, sed abusus, non consuetudo, sed corruptela, cum deroget juri communi, & a nullo Concilio approbetur: quin immo reprobetur, ut patet ex verbis Concilii Basileensis & Trid. supra citatis, quibus adjungi possunt alia Concilia. Conc. Cameracens. an. 1565. sic habet: *Canonici omnes qui in choro fuerint, & sacellani psallant, nec sint in sedibus suis otiosi: nec putent se functos Officio, si vicaria tantum opera cultum divinum celebrari curent*. Idem habet Conc. Burdigal. an. 1583. & Turonense eodem an. habitum. Et denum Conc. Mediol. I. ait: Canonici, qui huic Officio defuerint, *pro absentibus habeantur, & earum horarum, quas ea ratione obierint, distributionibus mulctentur*.

Quomodo autem divinum Officium in Choro recitandum sit, vide Constitutionem XV. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS V.

De modo interno & externo recitandi Officium divinum, tam privatim, quam publice.

PRop. unica. Quicumque tenentur Officium divinum recitare, debent id præstare

stare cum ea intentione interna quam exigit oratio, & cum eo ritu externo quem præscribit Ecclesia.

Prob. 1. Scriptura. *Maledictus qui facit opus Dei negligenter:* ergo opus Dei, qualis est recitatio Officii divini, debet fieri & cum interna devotione, & cum externa gravitate.

2. Ex Jure canonico. *Districte præcipimus in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter & devote.* Cap. *Dolentes* De celebratione Missarum. *Devote:* en attentio interna. *Studiose:* en ritus externus.

3. *Rat.* Officium Ecclesiasticum debet spectari, 1 ut oratio, 2. ut oratio publica. Quatenus oratio, exigit attentionem; quia attentio est de essentia orationis. Quatenus oratio publica, exigit ritus ab Ecclesia præscriptos; quia ex Trid. Sess 24. de Reform. cap. 12. *Cetera, quæ ad debitum in divinis officiis regimen spectant .... Synodus Provincialis certam cuique formulam præscribet.*

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Non satisfaciunt recitationi divini Officii qui illud recitant sine attentione vel actuali, vel virtuali terminata vel ad sensum verborum, applicando affectum, vel ad id, quod verbis significatur, vel ad Deum, vel ad Christum, vel ad id, quod petitur, scilicet ad gratiam, aut virtutem, quam a Deo per Christum petimus. Psallentes sine ulla attentione, ita inculpat Christus: *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.* Matth. 15. v. 7. & ita inquit Antoninus: *Qui inter recitandum Officium advertenter occupat se actione aliqua incompossibili cum attentione interna, v. g. scribit, legit, confabulatur, occupatur manualibus, non satisfacit recitationi Officii.* In Conf. 3. parte interrogatorii, cap. 11. De clericis in communi.

Consect. 2. Horis canonicis debite non satisfaciunt qui recitant Officium sine pronunciatione vocali exteriori, integra, & gravi; quia Ecclesia jubet, ut Officium recitetur vocaliter exterius, ut nedum mens, sed etiam corpus exultet Deo juxta illud Osee ult. *Reddemus vitulum labiorum nostrorum*; & juxta illud Psalm. 15. vers. 9. *Lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea.*

Consect 3. Officium non recitant, ut oportet, & qui sacram illam actionem sine causa intermittunt, & qui alia intermiscent; quia officium recitandum est non syncopando verba, neque alia miscendo. Clementina unica De celebratione Missarum. Unde non satisfaciunt horis canonicis qui psallendo, 1. Confabulantur, mussitant, ut ait Concilium Coloniense II. p. 3. can. 6. 2. Qui ita festinanter recitant, ut vix possint intelligi. Concilium Lateranense IV. cap. 17. 3. Qui recitant truncatis verbis, vel intra fauces murmurando, nec articulate, nec distincte. Concil. Senon. de horis canonicis. 4. Qui actione aliqua cum Officio incompossibili occupantur, ut diximus ex Antonino.

Consect. 4. Officio recitando plane non satisfaciunt qui omittunt ritum externum præscriptum ab Ecclesia vel quoad qualitatem, dicendo Officium pro Officio, vel quoad quantitatem, non recitando aliquam ex septem horis; quia non servant usum Ecclesiæ. Ita D. Th. Quodlibeto 3. q. 13. a. 2.

Consect. 5. Non plane pariter horas canonicas, ut oportet, recitant qui sine causa omittunt ritum externum præscriptum ab Ecclesia vel quoad ordinem horarum, vel quoad locum, vel quoad tempus; quia non servant Ecclesiæ usum, qui sine causa perverti non debet.

Ordo horarum est, ut primo matutinum, deinde laudes, postea primam, tertiam, sextam, nonam, vesperas, postremo completorium recites.

Tempus vero est, ut intra viginti quatuor horas ejusdem diei integrum recitetur officium.

Locus vero est Ecclesia, si Officium canatur publice, ut habetur dist. 92. Si vero Officium recitetur privatim, quilibet locus alienus a tumultu est Officio recitando idoneus; quia Deus ubique est.

CAPUT IV.

De obligationibus, quæ Clericos non ita rigide ligant, sicuti Monachos, v. g. de paupertate, castitate, & obedientia Clericorum.

Licet Clerici paupertatem, castitatem, & obedientiam non voveant, sicuti Religiosi, tenentur tamen eas virtutes, prout eorum status exigit, exercere. Quocirca qualis debeat esse paupertas, castitas, & obedientia clericorum, hic paucis expendemus.

A R-

ARTICULUS I.

De dominio Clericorum.

PRop. 1. Ecclesia est capax dominii bonorum temporalium cum mobilium, tum immobilium.

Prob. 1. Scriptura. Synagoga habuit verum dominium bonorum temporalium; nam Levitis assignatæ sunt quadraginta & octo Urbes: Josue 21. datæ sunt eis & decimæ omnium fructuum, & pars præcipua in Sacrificiis: ergo & Ecclesia, quæ in hoc non debet esse inferior Synagoga, habet dominium bonorum temporalium.

2. Ex Conciliis. In Chalcedonensi cap. 82. districtius inhibetur Clericis, ne post mortem Episcopi rapiant res ad eum pertinentes, quod indicio est Episcopos habere aliquid sibi proprium. Et in Constantiensi Sess. 8. damnantur illi articuli, in quibus VVicleff docet, vetitum esse Clericis bona temporalia possidere.

3. *Rat.* Nulla Respublica potest stare sine adminiculo bonorum temporalium, quibus necessitatibus suis subveniat: ergo cum Ecclesia sit Respublica, debet habere verum dominium bonorum temporalium. Ideo tempore Christi Ecclesia loculos habebat. Joan. 12. v. 6. Tempore Apostolorum pretia bonorum venditorum a fidelibus dabantur Ecclesiæ, Act. 2. & 4. Temporibus vero succedentibus Ecclesia bona temporalia diversi generis comparavit.

4. Nemo obligatur ad id, quod est supererogationis, nisi id voto se obstrinxerit, ut optime ait Augustinus Epistola ad Paulinum & Armentarium. Profiteri autem paupertatem est supererogationis; nam Matth. 19. post præceptam observationem mandatorum, dicitur: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus:* quod dictum est ei, qui vult ingredi Religionem. Ei vero, qui vult Clericus fieri, dicitur in persona Simonis: *Petre, si diligis me, pasce oves meas:* Ergo status Monachalis exigit professionem paupertatis; status vero clericalis exigit ardentem zelum animarum.

ARTICULUS II.

Qualis quantusque debeat esse amor paupertatis in Clericis.

PRop. unica. Qualis quantusque debeat esse amor paupertatis in clericis, ostendunt exempla Christi, Apostolorum, & antiquorum Episcoporum.

Christus enim ait de se ipso: *Filius hominis non habet ubi caput reclinet.* Nascitur pauper in præsepio, vitam degit pauperrimam, ex labore manuum suarum, & eleemosynis vivitans, demum moritur nudus in Cruce. Apostoli vero hoc per Paulum contestantur: *Habentes victum & vestitum, his contenti simus. Nihil habentes*, inquit idem Paulus, *& omnia possidentes.* Et Petrus in persona singulorum Apostolorum ait: *Argentum & aurum non est mihi.* Alte quippe omnium Apostolorum mentibus infixum erat illud Christi præceptum: *Nolite*, inquit, *possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam; dignus enim est operarius cibo suo:* quibus certe verbis omnis superfluitas Evangelicis operariis interdicitur.

Exemplum autem Christi, & Apostolorum exacte secuti sunt insigniores Episcopi. *Ego*, inquit Chrysostomus, *audenter dixerim, Ecclesiæ Præsules nihil præter victum & vestitum habere oportere.* Hom. 15. in 1. Tim. *Lex Christi*, inquit Origenes homil. 15. in Leviticum, *nec possessiones in urbe, nec in urbibus domos habere permittit; & quid dico domos, nec plures tunicas, nec multam concedit possidere pecuniam*, scilicet ultra necessitatem. Ideo addit: *Habentes enim victum & vestitum, his contenti simus.* Et quidem quæ verbis prometebant, id exemplis suis confirmarunt egregii illi Ecclesiæ Pastores. De omnibus dici potest, quod Possidius dixit de Beato Aug. *Magnus*, inquit, *Augustinus testamentum nullum fecit; quia unde faceret, pauper Christi non habuit.* Possidius in vita Aug.

Eumdem erga paupertatem Evangelicam inspirat amorem vel ipsum *Cleros* nomen, quo instruimur non ad divitias, sed ad paupertatem vocatos. *Si autem ego Domini pars sum.... nudam crucem nudus sequar*, inquit Hyeron. Epist. 2. *Vis scire*, inquit Origenes, *quid intersit inter Sacerdotes Dei, & Sacerdotes Pharaonis: Pharao terras concedit Sacerdotibus suis; Dominus autem Sacerdotibus suis partem non concedit in terra, sed dicit eis:* Ego sum pars vestra. Homil. 16. in Genes. Quam vero ardenter Ecclesia semper optaverit clericos a divitiis abhorrere, vel inde colligo manifeste, quod neminem in album suorum ministrorum adscribere vulgo voluerit qui egenus non esset vel conditione, vel voluntate. Clerici sunt, inquit Concilium Aquisgranense, *quos pauperes aut voluntas, aut nati-*

vi-

nitas facit. Can. 108. Et auctor sermonum ad fratres de Eremo: *Quicumque*, inquit, *habet aliquid, aut vendat & eroget, aut donet & commune faciat*. Serm. 52. Et Aug. lib. de moribus Eccles. c. 31. loquens de clericis potius quam de Monachis: *Nullo modo*, inquit, *faciunt, ut hæc mundi commoda sibi abundent; sed omnino agunt, ut non apud se remaneat quod abundaverit*.

ARTICULUS III.

De Castitate a Clericis observanda.

Castitas est a Clericis impense observanda, sive id procedat ex constitutione Ecclesiastica, sive id procedat ex voto, quod Subdiaconi eliciunt in susceptione Subdiaconatus.

Prob. 1. Scriptura. Necessitas, quam habent clerici observandi castitatem, videtur esse adumbrata in Scriptura per eam castitatem, quam Deus, Christus, & Maria, & Sacerdotes Levitici observarunt: nam Pater æternus fœcundus est simul & virgo; non enim actione carnali sed spirituali intellectione producit Verbum sibi consubstantiale: Pater, & Filius amore casto & virginali producunt Spiritum sanctum.

Maria Christum Deum & Hominem generat; ita tamen ut Virgo sit ante conceptionem, in ipsa conceptione, & post conceptionem.

Christus ex Virgine natus, desponsando Ecclesiam, eam Virginem efficit & fœcundam.

Sacerdotes Levitici generis toto tempore Ministerii sui abstinent a mulieribus; quia propositionis panes contingunt: ergo decet, ut Ministri Legis Evangelicæ castitatem Dei, Christi, & Mariæ imitentur; & cum quotidie offerre possint Christum Agnum immaculatum, oportet ut semper a mulieribus abstineant, & non solum certis temporibus, uti abstinebant Sacerdotes Levitici.

2. Ex Conciliis, quibus Presbyteris, Diaconis, immo Subdiaconis continentia præcipitur. Sic enim canon Apostolicus 27. loquitur: *Innupti autem, qui ad Clerum provecti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant; sed lectores, cantoresque tantummodo*: indicans Episcopis, Presbyteris, Diaconis, immo & Subdiaconis interdictum esse omnino matrimonium. Quam disciplinam constanter in Ecclesia observatam esse declarat Quinisextum Concilium in Trullo habitum: ita enim loquitur can. 6. *Quoniam*, inquit, *in Apostolicis canonibus dictum est, eorum, qui non ducta uxore in Clerum promoventur, solos Lectores & Cantores uxorem posse ducere; & nos hoc servantes decernimus, ut deinceps nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono, vel Presbytero post sui ordinationem contrahere liceat. Si autem fuerit hoc ausus facere, deponatur.* Quæ Lex ut religiose observaretur, Justinianus novel. 22. c. 42. tit. 1. eam suo edicto sic firmatam voluit. *Si quis*, inquit, *inter Reverendissimos constitutus Clericos, ultra Cantorem & Lectorem dicimus, omnino contraxerit nuptias, hunc ex nostra constitutione cadere Sacerdotio constituimus, atque volumus*.

3. Ex Patribus. *Omnibus castitas necessaria est, sed maxime ministris Ecclesiæ, quorum vita aliorum debet esse eruditio*. Aug. Sermone 10. Dom. 25. Et lib. 2. cap. 22. de adulterinis conjugiis docet, quod Ministri inviti ordinati castitatem observare debent: *Quid si & vos ad hoc subeundum populorum violentia capiemini? Nonne susceptum caste custodiretis Officium?* Hieron. vero rem ex professo agitans, contra Jovinianum sic scribit: *Episcopi*, inquit, *Presbyteri Diaconi, aut Virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post Sacerdotium in æternum pudici*. Non loquitur de Subdiaconis; quia nondum lata fuerat lex generalis obligans Subdiaconos ad continentiam. Et urgens eumdem Jovinianum, qui volebat matrimonium clericis esse imperatum, sic habet: *Quid faciunt*, inquit, *Orientis Ecclesiæ, quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut Virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistant?*

4. *Rat.* Clerici, utpote Ministri Ecclesiæ, 1. Debent esse mediatores inter Deum & homines: ergo debent esse casti; quia castitas nos facit proximos Deo. 2. Debent esse addicti rebus divinis; hoc autem habetur per castitatem; *Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem est cum uxore, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est*. 1. ad Corinth. cap. 7. vers. 32. Et si affectus erga nepotes tot malorum Seminarium est in Sacerdotibus; quantorum malorum origo esset affectus erga uxores, erga filios, erga generos, &c. qui ardentior esset, si Sacerdotes essent conjugati? 3. Debent ferre vasa Domini: ergo debent esse casti juxta illud: *Mundamini qui fertis vasa Domini*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clerici debent fugere quidquid accedit ad incontinentiam. *Omnis fornicatio, & im-*

& immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos. Ad Ephes. cap. 5. v. 3. Memores punitionis contra Ozam exercitæ, qui juxta plures interpretes occisus est, eo quod licet pollutus aliqua immunditie, Arcam ausus est contingere. *Iratus est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi juxta Arcam Dei*. 2. Reg. cap. 6. v. 7.

Consect. 2. Horrere debent clerici quarumcumque mulierum societatem. *Pepigi fœdus*, inquit Job, *cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de muliere*. 31. v. 1. Etenim, ut ait Eccles. *De vestimento procedit tinea, a muliere iniquitas viri*. 42. vers. 13. De quo ita Origenes: *Semel dixerim, omnis inconveniens sodalitas mulieris, gluten est delictorum, & viscum toxicatum, quo diabolus aucupatur. Nam si modo putabimus nos intentabiles esse muliebribus jaculis; quid ergo restat cælestibus Regnis? Nec quisquam sibi proponat, & dicat: habere volo quod vincam, hoc est dicere, vivere desidero sub ruina... numquam securus cum thesauro latro tenetur inclusus: nec intra unam caveam habitans cum lupo tutus est agnus; duæ faculæ junctæ simul ambæ accenduntur*.

Consect. 3. Horrere debent Clerici specialius devotarum mulierum, monialiumque societatem. *Adolescentiores*, ait Paulus, *viduas devita*, 1. ad Tim. c. 5. v. 11 Et Conc. Epaonense an. 517. c. 38. *Monasteria puellarum nonnisi probatæ vitæ, & ætatis provectæ ad quascumque earum necessitates vel ministrationes permittantur intrare Clerici*. Et Hieron. ad Nepotianum: *Omnes puellas, & Virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige; ne sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior Davide, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quod Paradisi Colonum de possessione sua mulier ejecerit*.

Consect. 4. Horrere debent Clerici nimiam vini abundantiam. *Nolite*, inquit Paulus, *inebriari vino, in quo est luxuria*. Ad Ephes. 5. v. 18. *Ebrietas & vinum auferunt cor*, inquit Oseas 4. v. 4. Optime enim ait Hieron. *Numquam ebriosum hominem castum putavi. Venter vino æstuans spumat in libidinem*. Et Lateranense Concilium sub Innoc. III. *Illum abusum decernimus penitus amputandum, quo in quibusdam partibus Clerici ad potus æquales se obligant*.

Consect. 5. Horrere debent Clerici otium. *Multam enim malitiam docuit otiositas*, inquit Eccles. 33. v. 29. *Fugienda est*, inquit Bernard. *otiositas mater nugarum, noverca virtutum*. Lib. 3. Consid. cap. 13. Attente perpendant Clerici illud Senecæ Monitum, Ep. 1. *Magna vitæ pars elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus*.

Consect. 6. Ut Clerici promissam servent continentiam. 1. Debent magni facere castitatem. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate!* inquit Sapiens 4. v. 1. *Hæc est virtus, quæ nos Angelos facit, sine qua vasa Dei ferre non possumus*, inquit Aug. Serm. 37. ad fratres. 2. Debent magni facere orationem, sine qua haberi non potest castitas. *Nemo*, inquit Sapiens, *continens esse potest, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum*. Sap. 8. v. 21. Ideo Paulus libidinum stimulis lancinatus ad orationem recurrit. *Propter quod ter Dominum rogavi*. 2. ad Cor. c. 12. v. 8. Et Aug. *Continentiam jubes: da quod jubes, & jube quod vis*. Lib. 10. Confess. c. 19. 3. Debent studium præcipue Sacrarum litterarum magni facere; quia sacra hæc lectio eos castos efficiet; alias infeliciter eveniet, quod Ezech. vaticinatur. *Sacerdotes Dei inter Sanctum & profanum non habuerunt distantiam, & inter pollutum & mundum non intellexerunt: qui evitat discere, incidet in mala*: cap. 22. v. 26. 4. Debent carnis mortificationem amplecti. *Mortificate*, inquit Paulus, *membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam*. Ad Colos. cap. 3. v. 5.

ARTICULUS IV.

De obedientia Clericorum.

PRop. unica. Clerici tenentur obedire Episcopis in his, quæ spectant regimen Ecclesiæ, & statum Clericalem.

Prob. 1. Scriptura. *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis; ipsi enim pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis*. Ad Hebræos c. 13. v. 17.

2. Patribus. *Episcopum sequi omnes debetis, ut* JESUS CHRISTUS *sequitur Patrem*, inquit Ignatius Ep. ad Smyrnæos: Ergo sicut Christus fuit plene subditus Patri, ita & clerici debent esse subditi Episcopis. Et ad Trallenses: *Necessarium est, quemadmodum facitis, sine Episcopo nihil operari*. Et Hieron. Ad Nep. *Subditus esto Pontifici tuo, & quasi animæ parentem eum suscipe*.

3. *Rat.* Actio, qua Sacerdotes promittunt Episcopo obedientiam, non est minus solemnis, quam actio, qua Religiosi promittunt obedientiam Superioribus suis; cum inter Mis-

farum

sarum solemnia, & in actuali receptione Sacerdotii, interrogati ab Episcopo dicente: *Promittis Pontifici tuo reverentiam, & obedientiam*, respondeant: *Promitto*. Ergo si Religiosus teneatur obedire legitimo superiori in his, quæ spectant regulam; Sacerdotes tenentur obedire Episcopo in his, quæ pertinent ad statum Clericalem.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clerici omnes Beneficiati, vel in Sacris constituti, tenentur exacte observare omnia statuta suæ Diœceseos.

Consect. 2. Clerici non possunt proprias Ecclesias deserere sine licentia Episcopi, & vocati ab Episcopo debent redire, ut docet Canon 15. Apostolorum Si quis, inquit, Presbyter, vel Diaconus, aut de numero Clericorum quivis alius, suam Parœciam repudians, in alteram concesserit, & omnino demigrans, agat in altera Parœcia præter voluntatem proprii Episcopi; jam non amplius hunc mysteriis operari permittimus, ipsum maxime, suo si revocanti Episcopo, ut redeat, non obediverit, in sua inquietudine permanens; ut Laicus tamen ibi habitans communicet.

Consect. 3. Clerici non possunt sine licentia Episcopi e propria Diœcesi exire: ita jubet Concilium Laodic. *Quod non oporteat Ministrum Altaris, vel quemlibet Clericum præter jussionem sui proficisci Pontificis*. Can. 42. Ideo primis Ecclesiæ temporibus non licebat clericis ex sua Diœcesi exire, nisi prius *litteras formatas* a suo Episcopo accepissent, ut habetur dist. 73. can. 1. & 2. Ubi referuntur duo exemplaria *formatæ litteræ*, in quorum uno hæc leguntur: *Statutum est a Sanctis Patribus, neminem Clericum alienum, & ignotum recipi ab aliquo Episcopo, & inthronizari in sua Ecclesia, nisi habeat a proprio Episcopo Epistolam, quæ in Canonibus nominatur FORMATA.*

CAPUT V.

De obligatione status Clericalis, quatenus est Ministerium, quo Clericus Deo consecratus fidelium saluti procurandæ incumbit.

ARTICULUS I.

De Clericorum obligatione quoad verbi prædicationem, & Sacramentorum collationem.

PRop. unica. Quilibet clericus tenetur ex vi sui status juxta ministerii sui deputationem populorum saluti incumbere, Religionem docendo, & Sacramenta ministrando.

Prob. 1. Scriptura. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Matth. cap. 28. v. 19. Ergo Ministris Ecclesiæ duplex incumbit Officium, scilicet docere, & Sacramenta ministrare.

Ex Patribus. Et 1. ex Hieron. in cap. 4. ad Eph *Qui enim*, inquit, *Pastor est* (tunc autem omnis clericus addictus erat alicui Ecclesiæ ut Pastor, jam vero addicitur, ut cooperator) *esse debet & Magister. Nec in Ecclesiis, quamvis sanctus sit, Pastoris sibi nomen debet assumere: nisi possit docere quos pascit*. Ubi duplex Officium requirit in clerico, scilicet ut pascat Sacramentis, & ut instruat documentis.

2. Ex Amb. lib. 1. De Offic. ubi loquens generaliter de Officio Sacerdotum, hæc habet: *Jam effugere non possumus Officium docendi*, & pariter Sacra ministrandi, *quod nobis effugientibus imposuit Sacerdotii necessitudo*: Ergo si duplex illud munus incumbat his Sacerdotibus, qui inviti sunt ordinati; a fortiori his, qui sponte ad serviendum Ecclesiæ se obtulerunt. Et Aug. sic loquitur: *Quamvis assidue prædicemus, minus tamen reddimus quam debemus, dicente Scriptura: Clama, ne cesses*: non dicit *post multos dies*, sed *ne cesses*.

3. *Rat.* Si Ecclesia est *castrorum acies ordinata*, Cant. 6. v. 3. non est sine ducibus, tribunis, & centurionibus, aliisque militiæ præfectis. Si est *Grex & Ovile*, Joan. 10. Pastores habet supremos, & subalternos. Si est *Navis*, adstant Nautæ, & gubernatores: si autem sunt, haud dubie clerici, qui dicuntur Ministri Ecclesiæ: Ergo debent populorum saluti ardenter insistere, docendo Religionem, & Sacramenta ministrando; quia in hac militia non aliter decertatur, quam per fidem, & gratiam; fidem autem ex auditu verbi divini concipimus, gratiam vero ex Sacramentorum fontibus haurimus. Hujus gregis oves non alio pabulo nutriuntur, quam verbo, & Sacramentis. Navis hæc inter scopulos & syrtes periculose navigat, nisi verbo dirigatur, & Sacramentis roboretur.

Ecclesia est corpus mysticum, cujus caput Christus est, fideles vero membra: Ergo oportet esse in Ecclesia Ministros Christi, qui ministerialiter faciant quod Christus facit principaliter, & ita qui populum doceant, eique Sacramenta ministrent; ideo enim statuti in Ecclesia, juxta illud Pauli ad Ephes. 4. v. 11. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ad consumma-*

mationem Sanctorum, in opus Ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: ut jam non simus parvuli fluctuantes omni vento doctrinæ, &c. Ergo clerici omnes debent huic operi, quisque juxta modum suum, insistere.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Omnes clerici tenentur ex vi sui status, quilibet pro suo modulo, populos & verbo docere, & Sacramentis munire, uti fecerunt Christus & Apostoli; sunt enim lux mundi: Ergo debent populos docere; juxta illud Pauli ad Tim. 4. v. 13. *Dum venio, attende lectioni, exhortationi: attende tibi & doctrinæ, & insta in illis.* Sunt Pontifices aut Ministri Pontificum: ergo debent Sacramenta conferre, aut Sacramentorum collationi inservire: *Clericus est qui Christi servit Ecclesiæ*, inquit Hieronym. ad Nepotian. Et Trident. *Clerici non ad propria commoda, non ad divitias, aut ad luxum, sed ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant.* Sess. 25. c. 5. de reform.

Consect. 2. Clerici, qui sunt in aliqua societate, cujus institutum est docere, & Sacramenta conferre, tenentur specialius ad illud officium; quia tenentur ad hoc primo ex vi clericatus, secundo ex vi instituti. Tales sunt Fratres Sancti Dominici, Sancti Francisci, Patres Societatis Jesu, Patres Oratorii, Doctrinæ Christianæ, Missionis &c. quia talis est illarum Societatum finis & institutio. Cuilibet ex illis clericis dictum est: *Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel.* Ezech. 3. v. 17. *Quasi tuba exalta vocem tuam.* Isai. 58. v. 1.

Consect. 3. Clerici, qui nullum habent Beneficium Ecclesiasticum, sed ordinati sunt sub titulo patrimonii, non quidem ex justitia, sed ex vi suæ ordinationis, tenentur ad utrumque illud munus; quia Ecclesia non concessit Sacramentum Ordinis, nisi ea sub spe, quod tamquam auxiliares ministri fidelibus Sacramenta administrarent, & Verbum divinum annunciarent; ideo illis non minus, quam Beneficiatis dicit Episcopus: *Promittis mihi obedientiam?* ipsique respondent: *Promitto:* & certe si potiantur privilegiis clericorum, cur clericorum officiis non occupabuntur? Quotquot enim sumus Christi Sacerdotii participes, oportet pariter ut simus imitatores illius zeli, quo erga domum Dei, seu Ecclesiam comedebatur. Quorsum ad Christi exemplum non incipiemus *facere & docere?* Quorsum *pauperibus non evangelizabimus?* Quorsum non circumibimus villas & vicos, prædicantes Evangelium Regni? Quorsum demum *cum messis multa sit, & operarii pauci, non rogabimus Patremfamilias, ut mittat nos operarios in ejus vineam. Quid statis hic tota die otiosi?* Cur Episc non rogabimus, ut committant nobis, non nobiles, non divites, sed pauperes & plebejos instruendos?

Consect. 4. Clerici, qui habent Beneficium cui annexa est cura animarum, longe adhuc strictius ad hoc munus obligantur; quia eis hæc cura specialissime demandata est. *Nonne greges a Pastoribus pascuntur?* ait Ezech. c. 34. v. 2. *Quicumque Parochiales, vel alias curam animarum habentes, per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festorum solemnitatibus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem*, inquit Trid. Sess. 24. cap. 7.

Consect. 5. Omnes clerici, cujuscumque sint status, qui in occasionibus opportunis non instruunt populos, nec eos, cum oportet, Sacramentis præmuniunt, divinam istam exprobrationem præmetuant: *Parvuli petierunt panem: & non erat qui frangeret eis* Thren. 4. v. 4. Et illud: *Væ vobis, quia tulistis clavem scientiæ.* Luc. cap. 52. Audiant illud Isidori sententiarum lib. 3. cap. 46. *Sacerdotes populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant.* Quos ita præmonet Prosper de vita contemplativa lib. 1. c. 20. *Quid prodest non puniri suo, qui alieno puniendus est peccato?* Et Isai. *Væ mihi; quia tacui.* 6. v. 5. Et Ezech. *Si me dicente ad impium: impie morte morieris; non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua; ipse impius in iniquitate morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* cap. 33. v. 8.

Prop. 2. Oportet in docendis populis, & in Sacramentis ministrandis eam methodum adhibere; qua Christus, & Apostoli usi sunt.

Prob. 1. Scriptura. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis:* Joan. 13. v. 15. Et Paulus: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* 1. ad Corinth. 2. v. 1. Ergo in animarum cura oportet Christum & Apostolos imitari.

2. Ex Greg. *Ars artium regimen animarum.* Et ex Trid. sess. 6. cap. 1. *Onus est Angelicis humeris formidandum:* Ergo exigitur, ut qui

qui eam artem exercet, aliquando sibi exemplar proponat; & proinde quod ea utatur methodo, quam Christus & Apostoli nobis verbo & exemplo tradiderunt.

3. *Rat.* Medicus, hoc ipso quod est medicus, tenetur vel ex caritate, vel ex justitia medicinam juxta regulas artis exercere: nauta pariter navem juxta regulas artis dirigere: & dux milites juxta regulas militiæ exercere: ergo & clericus vel ex justitia, si sit pastor, vel ex caritate, si sit simplex clericus, tenetur fidelibus Laicis juxta regulas a Christo, & Apostolis præscriptas, tum Sacramentorum administratione, tum & verbi divini prædicatione providere; quod officium vel caritatis, vel justitiæ si omiserit, timeat illud Ezechielis, 34. v.2. *Væ pastoribus Israel.... Quod infirmum fuit, non consolidastis: quod ægrum, non sanastis; quod confractum, non alligastis: quod abjectum est, non reduxistis.... Quod perierat, requiram; & quod abjectum erat, reducam; & quod confractum erat, alligabo: & quod infirmum fuerat, consolidabo; & quod pingue & forte, custodiam, & pascam illas in judicio ...* ita tamen, ut ait Ezechiel, ut *sanguinem ejus* peccatoris pereuntis *de manu tua requiram*. 3. v. 20.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clerici, antequam instruant populos, eisve Sacramenta administrent, debent circa Religionem Christianam, & Sacramentorum administrationem instrui, ut rite monet Hierony. Epist. 4. ad Euseb. *Si Clericatus*, inquit, *te titillat desiderium, disças, quod possis docere, & rationabilem Christo hostiam offeras, ne sis miles, antequam tyro, ne prius Magister, quam discipulus.*

Consect. 2. Clerici docentes debent prius facere, quam docere, ut dicit Lucas de Christo: *Cœpit Jesus facere, & docere.* Act. 1. v. 1. Et Paulus instruens Titum: *In omnibus teipsum præbe exemplum.* 2. v. 7.

Consect. 3. Clerici docentes debent se omnium captui accomodare; Christus enim rudioribus populis sermones suos attemperabat, *& sine parabolis non loquebatur eis*, inquit Evangelium. Paulus vero de se ait: *Omnibus omnia factus sum.* 1. ad Corinth. c. 9. v. 22. *Lac vobis potum dedi, non escam.* 1. Cor. 3. v. 2. Et Hieron. ad Lætam: *Balbutientis senex verba formabo, multo gloriosior mundi Philosopho, qui non Regem mundi Babylonio periturum veneno, sed ancillam sponsam Christi erudiam Regnis cælestibus inserendam.*

Consect. 4. Clerici tum fidem docentes, tum sacra ministrantes debent omnem speciem lucri longe abjicere; nihil est enim, quod Deus magis in suis ministris horreat: loquens enim de futuro reprobatæ Synagogæ excidio, ait: *Principes ejus in muneribus judicabant; Sacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant.* Mich. c. 3. v. 11.

Consect. 5: Clerici tum docentes fidem, tum Sacramenta ministrantes, nullum, quamtumvis infimæ sortis, aut crassi ingenii, debent abjicere; nam Christus de se ait: *Pauperibus evangelizare misit me.* Luc. 4. v. 18. *Parvulos finite venire ad me.* Matth. 19. 14. Et Paulus: *Sapientibus, & insipientibus debitor sum.* Ad Rom. v. 14. *Testis est mihi Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Christi.* Ad Philip. 1. v. 8. *Quis infirmatur, & ego non infirmor; quis scandalizatur & ego non uror?* 2. ad Corinth. c. 11. v. 29. *Ego libentissime impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* 2. ad Corinth c. 12. v. 15.

Consect. 6. Clerici Sacra ministrantes, debent & dignos gratis ad Sacramenta admittere, juxta illud Christi: *Gratis accepistis, gratis date.* Matth. 10. v. 3. & indignos arcere, juxta illud Christi: *Nolite dare sanctum canibus.* Matth. 7. v. 6. De quo late ubi de Sacramentis.

ARTICULUS II.

Quæ, & quanta sit Clericorum eminentia, ex eo quod potestatem habeant instruendi fideles per prædicationem verbi, eosque nutriendi per Sacramentorum administrationem.

PRop. unica. Nullum est in Ecclesia officium sublimius, quam munus prædicandi verbum Dei, & auctoritas conferendi Sacramenta.

Prob. 1. Scriptura. Nulla est tanta potestas, quæ a Deo creaturis impertiri queat, quanta est potestas remittendi peccata: de qua ipsi Judæi, annuente Christo: *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Luc. 5. Atqui clerici verbum & Sacramenta administrantes, potestatem habent remittendi peccata: Ergo & dignitatem, qua major non potest concipi. Et sicut Matrem esse Dei summa dignitas est, quæ in puram creaturam cadat; dignitas insinita etiam quodammodo est ea vis, qua clerici vel verbum prædicantes, vel Sacramenta ministrantes, Christum in mentibus fidelium procreant; sicuti Maria in alvo suo sanctissima prima omnium procreavit.

2. Ex Concilio Trident. sess. 7. Can. 10. ubi sic habetur: *Si quis dixerit Christianos omnes*

in

in Verbo, & in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema fit. Quo decreto satis aperte indicat Concilium, munus prædicandi, & Sacramenta administrandi, officium esse non commune Laicis, sed solis Clericis speciale, & quibuscumque dignitatibus Laicalibus longe sublimius.

3. Ex Patribus. Chrysost. lib. 3. de Sacerd. c. 5. ubi loquens de his, qui potestatem annunciandi Evangelium & ministrandi Sacramenta acceperunt, hæc habet: *Potestatem*, inquit, *acceperunt, quam neque Angelis, neque Archangelis dedit Deus*; non enim ad eos dictum est: *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo*. Et ante ipsum Gregorius Nazianz. dicit, quod Angeli *Sacerdotium* Evangelicum *veneratione prosequentur*. Quibus verbis satis aperte ostenditur, quam sublimis & excelsa sit clericorum Verbum & Sacramenta administrantium dignitas.

4. *Rat.* Prima ratio desumpta est ex excellentia Ecclesiæ, quæ est Corpus Christi mysticum. Ecclesia est fidelium collectio, quæ baptismo regeneratur, confirmatione roboratur, Eucharistia saginatur, pœnitentia a peccatis resurgit, Extrema Unctione convalescit, matrimonio carnaliter multiplicatur, Ordine vero spiritualiter alii aliis præficiuntur; quia Sacramentum est id, a quo omnis justitia incipit, incepta augetur, & amissa reparatur; & demum ea est collectio fidelium, quæ verbo divino vivit, & nutritur: quippe, ut dicit Christus, non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: atqui nihil potest concipi in mundo ea collectione sublimius, cum sit ipsamet Christi Ecclesia: Ergo nihil pariter potest excogitari excelsius, quam officium illud, quo clerici verbum divinum fidelibus prædicant, eisque Sacramenta ministrant.

Secunda ratio, in qua clerici Sacramenta & verbum administrantes, cum Christo comparantur. Christus est in Ecclesia supremus ille pater & pastor, qui vitam dat, servat, & auget, qui incipit bonum opus, & perficit, operatur velle, & perficere, *Alpha est & Omega*; quæ omnia ex Scripturis manifestiora sunt, quam ut confirmari indigeant: atqui clerici verbum & Sacramenta ministrantes, non solum Christi Ministri sunt, sed etiam vivæ ejus imagines, cum per eos & initium, & augmentum, & conservatio, & complementum gratiæ, seu vitæ spiritualis conferatur in Ecclesia; gignunt enim per Evangelii & Sacramentorum administrationem, dum per eam administrationem gratiam Dei, quæ vita est animæ, seu, ut loquitur Augustinus, *vita vitarum*, & subministrant, & inserunt, eademque ratione alunt & pascunt, dum per idem Verbum & Sacramenta eamdem gratiam fovent, & augent, quæ non solum vita, sed & pabulum verorum Christianorum est; per eadem enim alimur ex quibus sumus: & quamvis in natura non iidem semper alant & pascant qui genuerunt, secus in vita spirituali. Inde est, quod Paulus modo se patrem fidelium, modo nutricem nominat, modo eos genuisse, modo eis lac, modo solidum cibum præbuisse testatur.

Tertia ratio, in qua clerici verbum & Sacramenta ministrantes cum Patre æterno comparantur Pater æternus est supremus ille parens, ex quo omnis paternitas in cælo, & in terra nominatur, Deus Deum, lumen de lumine, æterna generatione, non extra se essa fundit, sed intra sinum suum germinat & fovet: atqui eadem vis gignendi & pascendi fideles inest clericis, verbum & Sacramenta administrantibus; nam hoc discrimen est inter Ecclesiam, & humanas matres, quod hæ fœtus suos extra fundendo generant, Ecclesia vero intra se complectendo, & hoc ad honorem & venerationem generationis æternæ, qua Filius oritur a Patre; ut sit Unigenitus, qui est in sinu Patris: unde fit ut humanæ matres non foveant amplius, aut formare pergant intus in alvo proles suas jam genitas, ut fovebant antequam peperissent; Ecclesia vero proles suas perpetim in sinu suo conclusas ad instar æterni Patris fovet, auget, & perenni quadam generatione conformat, donec Christum in iis fidelibus penitus formaverit, & in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi perduxerit; ut denique in gremio Patris æterni, & Fratris, cohæredis Christi, ut unum cum Deo Spiritum, vitam, & æternitatem ab ipso Patre hauriant, & sic generationem illam æternam & propius adorent, & vividius exprimant.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Duo ex tam sublimi doctrina Consectaria educam. Primum quidem, ut Clerici Hierarchici etiam infimi, suam dignitatem agnoscant, qua sunt ipsis Angelis longe Ministerio suo superiores. *Agnoscant*, inquit Bonav. *Pontifices Christi, ac Sacerdotes, quod a Domino universæ terræ receperunt supremum dominium, & a diebus sæculi, non solum hominibus, immo & Angelis spiritibus penitus inauditum*. De Eccles. Hier. part. 2. c. 1.

Alterum vero monitum, quod omnium Clericorum mentibus infixum volo, istud est, quod

quod sicut nullum est clericale ministerium vel Tonsuræ, vel minorum vel majorum Ordinum, quod specialem reverentiam non mereatur; ita etiam quod non specialem præexigat sanctitatem.

CAPUT VI.

An, & quomodo vota tum solemnia, tum simplicia paupertatis, castitatis, & obedientiæ possint conjungi cum Ministerio Ecclesiastico. Et quo pacto vivere debeant qui ligati hujusmodi votis exercent ministeria Ecclesiastica.

ARTICULUS I.

An vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ conjungi possint cum ministerio Ecclesiastico.

PRop. *unica*. Vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ cum ministerio Ecclesiastico componi possunt.

Prob. 1. Ex jure Canonico. Can. Ex auctoritate, caus. 16. q. 11. ubi sic habetur: *Sacerdotibus, Monachis Apostolorum figuram tenentibus licet prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata solvere*: ergo ligatis voto licet officia Ecclesiastica exercere.

2. Ex factis desumptis ex Scriptura, & historia Ecclesiastica. Apostoli juxta multos Patres tria prædicta vota elicuerant: servabant enim castitatem, paupertatem, & obedientiam; continentiam quidem abstinentes ab uxoribus; paupertatem vero nihil possidentes nisi in communi; obedientiam demum utpote exacte morem gerentes Ecclesiastico Superiori: eodem modo vixerunt cum suo Clero Basilius, Gregorius Nazianz. atque Chrysostomus in Ecclesia græca: Martinus, Cyprianus, & Augustinus cum suis clericis in Ecclesia latina; & tamen hi omnes ministerium Ecclesiasticum exercuerunt: ergo tria vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ cum statu clericali, & cum ministerio Ecclesiastico recte uniri possunt.

3. *Rat.* Vita activa, quæ ministerium Ecclesiasticum importat, potest uniri cum vita contemplativa, quæ adjunctam habet votorum paupertatis, castitatis, & obedientiæ observantiam: ergo Ministerium Ecclesiasticum non est incompossibile cum observatione votorum paupertatis, obedientiæ, & castitatis. Ideo cernimus in Ecclesia plures Congregationes tum regulares, tum sæculares, in quibus observantur tria prædicta vota, & quæ tamen utiliter Ministerio Ecclesiastico incumbunt. Tales sunt omnes Monachi Benedictini tam reformati, quam non. Tales sunt omnes clerici Regulares. Tales sunt pariter clerici sæculares Missionis, & clerici Doctrinæ Christianæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clerici regulares, & Monachi regulares, Benedictini, &c. possunt Beneficia accipere, & retinere, sed ea solum quæ sui sunt Ordinis: ita jubet Trid. sess. 14. cap. 10. *Regularia*, inquit, *Beneficia in titulum Regularibus Professis provideri consueta, cum per obitum, aut resignationem, vel alias illa in titulum obtinentis vacare contigerit, Religiosis tantum illius Ordinis, vel iis, qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur, & non aliis ... conferantur.*

Consect. 2. Clerici sæculares Missionis, & Doctrinæ Christianæ, possunt Beneficia sæcularia, minime vero Regularia accipere, & retinere; cum enim per vota simplicia non fiant regulares, sed clerici sæculares permaneant, non possunt esse capaces nisi Beneficii sæcularis. Nec dici potest eos esse incapaces Beneficii etiam sæcularis; nam si votum solemne non reddat clericum Regularem incapacem Beneficii Regularis, pari ratione votum simplex non reddet clericum sæcularem incapacem Beneficii sæcularis. Inde est, quod plures Sacerdotes utriusque Congregationis, Missionis scilicet, & Doctrinæ Christianæ, Beneficia sæcularia pacifice possident, & quidem merito: omnis quippe societas Ecclesiastica, si expresse Beneficiis non renunciaverit, capax est Beneficiorum; qui enim Altari servit, de Altari potest & debet vivere. Ergo cum utraque hæc Congregatio Beneficiis non renunciaverit, & aliunde sæcularis existat, Beneficia sæcularia & acceptare potest, & retinere. Quibus rationum momentis motus Senatus Tolosanus an. 1709. solemni judicio pronunciavit, clericos Doctrinæ Christianæ capaces esse qui Beneficia sæcularia & acciperent, & retinerent. Cum enim R. P. Videt ab Archiep. Tolosano nominatus esset ad Theologalem Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Felicis, & Raymundus Latcher, & Henricus Masuer contra R. P Videt litigantes contenderent R. P. Videt, utpote Professum Congregationis Doctrinæ Christianæ, Beneficiorum esse incapacem; Suprema Curia Clericos Doctrinæ Christianæ Beneficiorum capaces judicavit, & prædictos Latcher & Masuer litis expensas solvere jussit.

Consect. 3. Licet clerici Regulares votis solemnibus ligati, sint capaces Beneficii Regula-

gularis, & clerici sæculares votis simplicibus ligati sint capaces Beneficii sæcularis; neutri tamen possunt licite Beneficium collatum acceptare, vel retinere absque licentia superiorum vel expressa, vel præsumpta; id enim exigit obedientiæ votum, quo se societati, cujus sunt membra, obstrinxerunt: etenim qui votum obedientiæ elicuit, nullum vel officium, vel munus, vel Beneficium acceptare potest absque superioris licentia, cum nullum sit tempus in quo superior auctoritatem non habeat præscribendi inferiori suo aliquid, quod forte nullatenus cum Beneficio acceptato conjungi possit: ideo Concilium Ratisponense c. 12. vetat, ne Beneficia conferantur Religionem professis, saltem sine superiorum licentia. *Statuimus*, inquit, *& cavemus ne curæ Ecclesiarum, Beneficiorumque concedatur Religionem quamcumque professis, etiam exemptis. Quod si hactenus aliqui admissi, vel recepti essent, nisi de voluntate, favoreque Superioris sui, legitimisque de causis constiterit extra sua Monasteria degere, nequaquam sibi integrum fore putent, quando illos hic vagos per Ordinarios, vel Vicarios ad Superiores suos per victus denegationem, aut alia juris remedia remittendos esse jubemus*. His fundamentis innixi Patres Congregationis Doctrinæ Christianæ, accepta ab Innoc. an. 1647. potestate condendi Constitutiones, sapienter præscripserunt, ne quis clericus, aut Sacerdos ejusdem Congregationis Beneficia sæcularia acceptaret sine superiorum consensu. Et Alex. VII. an. 1649. declaravit: *Quod si aliquis hujusmodi votis, & juramento, ut præfatur, emissis, sine dispensatione & relaxatione prævia recesserit a Congregatione* (quod utique fit quando sine licentia retinetur Beneficium personalem residentiam extra domos nostras requirens) is, inquam, *eo ipso remaneat suspensus, donec hujusmodi dispensationem & relaxationem obtinuerit*: & juxta regulas statutas ubi de censuris, si suspensus celebret, erit irregularis.

ARTICULUS II.

Quo pacto vivere debeant Clerici sæculares vel regulares, qui Beneficium aliquod Ecclesiasticum susceperunt.

PRop. unica. Clericus tum sæcularis, tum regularis ligatus prædictis votis, qui Beneficium Ecclesiasticum suscepit, debet isthæc omnia exacte observare. 1. Quæ pertinent ad statum Clericalem. 2. Quæ pertinent ad statum suæ Congregationis. 3. Quæ spectant ad statum Beneficiarii.

Prob. 1. Ex jure Can. caus. 16. q. 1. c. 3. ubi sic habetur: *De Monachis, qui diu morantes in monasteriis, si post ad Clericatus Ordinem pervenerint, statuimus non debere eos a priori proposito discedere*. Quæ verba sic exponit Glossa ibid. Non debent discedere, *quantum ad ea, quæ sunt de substantia Monachatus, ut de habitu servando, & continentia, & de non habendo propria; in his enim non absolvitur, licet transeat ad Ecclesiam sæcularem, sed in jejunio, silentio, & vigiliis absolvitur*. Et Concilium Ratisponense cap. 13. vult, *quod Ecclesiæ Monasteriis unitæ usque adeo propinquæ sint, quod Religiosi earumdem curam habituri sub Religione in Monasterio, sub debitaque obedientia stare possint*.

2. *Rat.* Qui ad triplicem statum pertinet, debet singula triplicis illius status officia observare; quia nemo dispensari potest ab iis quæ sunt de ipsius officio: atqui prædictus Clericus ligatus voto Beneficium Ecclesiasticum suscipiens, ad triplicem statum pertinet, scilicet Clericalem, Religiosum aut quasi Religiosum, & Beneficiarium: ergo tenetur observare ea omnia officia, quæ pertinent ad statum Clericalem, Religiosum aut quasi Religiosum, & Beneficiarium.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *Ad quid teneatur in genere prædictus Clericus*. Tenetur ad ea omnia, quæ supra diximus de clericis, de Religiosis, & de Beneficiariis. De hujusmodi clericis potius quam de Monachis loquitur Aug. lib. de moribus Ecclesiæ c. 31. *Quis* inquit, *non illos miretur, qui contemptis mundi illecebris, in communem vitam castissimam, sanctissimamque congregati, simul ætatem agunt viventes in orationibus, & lectionibus?* In orationibus quidem, ut seipsos spiritualiter nutriant; lectionibus vero, ut alios Religionem doceant. De eisdem clericis ita Gregorius Nazianzen. oratione prima: *Nihil tam optandum* videtur, clerico scilicet (clericos enim alloquitur qualis erat Gregorius) *nihil*, inquam, *tam optandum, quam ut occlusis sensibus, atque extra carnem, mundumque positus, & in seipso collectus, nec nisi quantum necessitas exigit quidquam humanarum rerum attingens, atque secum ipso & cum Deo colloquens Superiorem rebus visibilibus vitam agat*.

Consect. 2. *Ad quæ teneatur prædictus Clericus ratione voti castitatis*. Cum talis clericus extra communitatem degens multo pluribus exponatur tentationibus, quam si inter fratres vitam communem ageret; ideo debet esse longe cautior in præcavendis iis omnibus,

quæ castitatem possent labefactare, & in iis observandis, quæ castitatem illæsam possunt conservare. Vide quæ supra diximus de castitate servanda.

Consect. 3. *Ad quid teneatur prædictus Clericus ratione voti obedientiæ*. Cum talis clericus obedientiam secundum regulam voverit, ex vi voti emissi debet singula suæ regulæ præscripta, quantum in ipso est, fideliter exequi, & ad omnia Superioris mandata, quæ cum Beneficii occupationibus componi possunt, paratus esse. Sic v. g. non eximitur, inquit glossa, ab abstinentia a carnibus, quando regula jubet talem abstinentiam; *quia Canon tantum infirmitatis causam excipit*; deinde, quia utens carnibus, a quibus fratres ejus abstinent, esset aliis scandalo. Quod glossa dicit de carnium abstinentia, ad alias observantias transferri potest.

Consect. 4. *Ad quid teneatur prædictus Clericus ratione voti paupertatis*. Cum talis clericus paupertatem voverit, & proprium habere non possit, nihil potest tamquam suum retinere, ut dicit glossa. Itaque una cum suo Superiore, quem hac in parte potest & debet consulere, seorsim seponat quæ necessaria sunt ad congruam sui sustentationem, ad decentem Ecclesiæ ornatum, ad providum indigentium levamen, & ea omnia, quæ supersunt, Superiori exhibeat, ut juxta Canonicas Sanctiones piis usibus insumantur. Juxta Breve Apostol. Clem. VIII. ea bona apud nos in arca communi recondi debent; sic enim loquitur summus Pontifex: *Quæstus vero ex Laicorum prædictorum labore & industria provenientes, cum ceteris redditibus ex Clericorum eorumdem Beneficii Ecclesiasticis, ac patrimoniis, si quæ habeant, provenientibus, in arca communi reponantur, ut exinde habeant quo sustentari possint*.

TRACTATUS SEPTIMUS.

De Statu Laicali.

PROOEMIUM.

Status Laicalis diversas complectitur hominum conditiones: alii sunt, qui præsunt, ut Magistratus: alii, qui subsunt, ut cives: alii, qui judicant, ut judices: alii, qui judicantur, ut litigantes: alii, qui incumbunt artibus liberalibus, quales sunt ii, qui tradendis scientiis publice præficiuntur, aut in earum exercitio occupantur: alii, qui artibus mechanicis desudant, ut agricolæ, & generatim omnes artifices: alii, qui suis redditibus vivunt: alii demum, qui labore suo vitam suam exigunt. De quibus omnibus sigillatim agendum.

CAPUT I.

De iis, qui civiliter præsunt, seu Magistratibus, & Magnatibus: & de iis qui civiliter subjunt, seu civibus, & plebeiis.

ARTICULUS I.

De Magnatum & Magistratuum officiis.

Sicut in statu Laicali post dignitatem Regiam, nihil est aut Magnatibus, aut Magistratibus sublimius; ita quoque nihil est ea conditione periculosius ob innumera, quæ tum Magnatibus, tum Magistratibus incumbunt officia: debent enim Deo timorem, Ecclesiæ reverentiam, Regi fidelitatem, providam plebeiis omnibus dilectionem, sibi vero continuam in dignoscendis & exequendis tot muneribus vigilantiam: quæ munia omnia nos sequentibus propositionibus explicabimus.

Prop. 1. Quicumque in aliqua dignitate civili constituti sunt præ aliis laicis, debent Deo timorem aliquem specialem.

Prob. 1. Script. Deus ubique a Magnatibus specialem exigit reverentiam; sed præcipue Sap. c. 7. *Audite ergo Reges*, inquit, *& intelligite, discite judices finium terræ ... Horrende & cito apparebit vobis; quoniam durissimum judicium his, qui præsunt, fiet ... Potentes autem potenter tormenta patientur*: ergo Magnates specialem Deo debent timorem & reverentiam.

2. Ex Ferrando Diacono Ecclesiæ Carthag. Epist. ad Reginum Comitem, ubi sigillatim describit Magnatum Magistratuumque officia, & primo quidem erga Deum his verbis: *Omnem Deo gloriam*, inquit, *tribue; hoc quippe intelligens a Domino tibi populos subjici, voluntatem Domini procul dubio facere procurabis*. Primum ergo Magnatum Magistratuumque officium est Deum reverenti timore venerari.

3. *Rat.* Quanto quis sublimior est; tanto magis debet coram Deo sese humiliare juxta illud Scripturæ Eccles. cap. 3. v. 20. *Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Magnates & Magistratus debent specialem timorem erga Deum. 1. Corde fovere. 2. Ore eloqui. 3. Factis suis co-

coram omnibus palam facere; ea enim est pii timoris erga Deum natura, ut in corde foveatur, verbis se prodat, factis vero coram omnibus pateat.

Sic peccant Magnates & Magistratus, qui dignitate sua nimium elati, Deum superiorem omnibus rebus interius, ut par est, non venerantur: cujus superbiæ punitionem cunctis Magistratibus & Magnatibus tremendam suppeditat inopinus Holoferni interitus; hic enim non alio quam feminæ gladio interiit, ut agnoscant Magnates sexum ipsum femineum ad debellandos superbos esse potentissimum.

Sic peccant Magnates & Magistratus, quoties verbis suis Dei, cui omnes subesse debent, timorem minuunt, & de ejus excellentia, ut par est, non loquuntur; cujus superbiæ punitionem habes in stupenda totius exercitus Sennacherib deletione.

Sic peccant Magistratus & Magnates, quoties factis suis impediunt timorem, quem decet nos omnes erga Deum habere. Hujus superbiæ punitionem habes in illis Satrapis, qui in derisum Religionis voluerunt Danielem detrudi in lacum leonum, a quo Daniel liberatus est, ipsi vero jussu Regis in eumdem lacum missi sunt, & a leonibus statim devorati.

Consect. 2. Debent Magistratus & Magnates humilem erga Deum timorem cunctis, qui eis subsunt, inspirare, quantum in ipsis fuerit: non enim sufficit, ut Deum Magnates timeant, nisi & aliis, quibus præsunt, erga Deum timorem inspirent.

Sic peccant, si negligant Dei timorem inspirare. 1. Servis, qui eis in rebus domesticis ministrant. 2. Militibus, qui eos jussu Regis tuentur. 3. Judicibus inferioribus, qui causas plebis examinant; demum cuncto populo, qui eis subest: *Qui enim suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.*

Sic peccant Magistratus & Magnates, qui licet nihil ipsi per se extorqueant; tamen, ne famuli, qui sibi subsunt, exactores sint, non impediunt. *Quid enim*, inquit Ferrandus ibid. *miseros juvat, si Dux exhibeat continentiam boni Ducis, & alius sub potestate illius occasionem faciat avaritiæ satiandæ? Deinde, quomodo corripiat extraneos, nisi primitus correxerit suos? Caveat ergo, & diligenter caveat, ne quis hominum suorum miseris noceat: non potest sapiens Dux excusari de ignorantia, quoties dixit forsitan: ego nescio, non audivi, nullius ad me querela pervenit: per ipsum namque, quid a suis agatur, oportet inquiri; quia nemo audet eos publicis interpellationibus accusare.*

Sic peccant Magistratus & Magnates, quoties milites, quos ad eorum tutelam habent, duriores esse erga plebem permittunt. *Nullatenus*, inquit idem Ferrandus ibid. *remanere impunita militum peccata dimittas*; *etenim*, inquit Cassiodor. lib. 9. Epist. 64 *qui emendare potest, & negligit, participem se procul dubio delicti constituit.* Item peccant, quoties eosdem milites sine expressa Regis jussione, aut in Regno, aut extra Regnum grassari sinunt; sunt enim tunc Magnates & Magistratus rapinæ infandæ ad restitutionem obligantis cooperatores, cum eam non impediant quando possunt, & quando debent: quos ita alloquitur August. lib. 4. de civ. cap. 4. *Quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; quia tu magna classe, Imperator.* Item peccant Magistratus & Magnates, quoties militum aut transeuntium, aut hibernantium non cohibent ferociam, & damna, si quæ contulerint, reparanda non curant: cujus obligationis exemplum refert Cassiodorus lib. 2. Ep. 8. in qua Theodoricus Severo Episcopo sic scribit: *Significamus nos Sanctitati vestræ mille quingentos solidos destinasse, quos Provincialibus, prout quemque præsenti anno exercitu nostro transeunte dispendium pertulisse cognoveris, habita læsionis æstimatione distribuas.*

Sic peccant Magnates & Magistratus, quoties permittunt, ut judices sibi subditi munus judicandi languide obeant. Item peccant, quoties populis illud Pauli non inculcant: *Deum timete: Regem honorificate.*

Prop. 2. Quicumque in aliqua dignitate constituti sunt, quales sunt Magnates & Magistratus, debent post timorem erga Deum, cujus sunt creaturæ, maximam reverentiam erga Ecclesiam, cujus sunt membra.

Prob. 1. Script. Isaias futuram Ecclesiæ auctoritatem præsagiens, sic habet, c. 49. v. 23. *Et erunt Reges nutritii tui, & Reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent, & scient quia ego Dominus.* Præcipuum Regum, & proinde Magnatum officium, & Magistratuum munus, est officiosa erga Ecclesiam reverentia.

2. Ex Leone Ep. 33. Res humanæ, inquit, aliter tutæ esse non possunt, *nisi quæ ad divinam confessionem pertinent, & Regia, & Sacerdotalis defendat auctoritas*: Ergo Magnates, si quam habent a Regibus auctoritatem, eam debent in Ecclesiæ utilitatem & defensionem insumere.

3. *Rat.* Magnates & Magistratus sunt Reges Ministri, sunt & Ecclesiæ filii: ergo Regum, quorum sunt Ministri, jura tueantur;

& Ecclesiæ, cujus sunt filii, statuta & servent, & servari procurent.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant Magnates & Magistratus, cum ardentiori zelo, quam plebeii, dogmatibus fidei non acquiescunt, decretis morum non subsunt, statuta Ecclesiasticæ disciplinæ non venerantur; de quo idem Ferrandus ibid. *Ut Dux bonus, in omnibus quidem, si pie sapis, Ecclesiam consulas; si quando aliquis scrupulus mentem movet, non sequaris facile sententiam propriam, nec aliis persuadere coneris, nisi prius eam Sacerdotibus agnoveris placuisse: consule autem Sacerdotes pie quærendo, non violenter quid respondeant imperando: nec tibi umquam placeat in Provinciis, in quibus Ducatum geris, Canonum decreta rescindere; si enim publicas leges transgredi metuis, quas homo constituit; quomodo Spiritus Sancti definitionibus obviare tentabis?*

Consect. 2. Peccant Magnates, & quidem gravius, quam plebeii, si vel corde, vel verbo, vel opere veracitatem Ecclesiæ infirment, sanctitatem ejus rideant, & disciplinam ejus aspernentur. Si enim nefas est plebejo cuilibet Canones fidei, decreta morum, & regulas disciplinæ non venerari; crimen illud longe gravius in Magistratu & Magnate, cujus rebellio contra Ecclesiam tanto periculosior, quanto dignitas est sublimior: de quo ita Ferrandus eumdem Ducem alloquens: *Humanis divina præpone: Ecclesia Catholica statio est, ubi vulnera nostra bonus medicus sanat: filius promissionis est quisquis eam ad effusionem sanguinis vindicat. Propterea Dux optime & fidelis tene omnia dogmata ejus, sive circa fidem, sive circa mores, sive circa disciplinam, prædica, vindica: tene scilicet corde, prædica verbo, vindica auctoritate & exemplo*; & indicans modum, quo suscipi debeant a Magnatibus Ecclesiæ decreta, sic persequitur. *Adsit bonis Ducibus pia cordis humilitas: quoties requirunt veritatem, sæcularis dignitatis removeant potestatem, nec temere audeat, quamvis Dux, tamen Ecclesiæ discipulus, Ecclesiam docere, nec judicia sequi Sacerdotum, sed velle potius de Sacerdotalibus judicare judiciis.*

Consect. 3. Peccant Magistratus & Magnates, si ab his, quibus præsunt, non exigant debitum erga Matrem Ecclesiam honorem: v. g. si fideles baptizatos non cogant ad obedientiam, si infideles & non baptizatos non attrahant ad fidem, si baptizatorum non puniant rebellionem, si paganorum insultus non reprimant.

Quomodo enim baptizati Ecclesiæ obedire debeant, ita explicat Ferrandus alloquens Reginum Comitem: *Omnis*, inquit, *qui se ad Ecclesiam pertinere gloriatur, legibus vivat Ecclesiæ, maxime his, quas antiquitas roboravit; unde etiam consuetudo sine lege, quam tamen Ecclesię sanctę traditio custodiendam jugiter posteris tradidit, ea dem reverentia videtur custodienda, nullatenus amovenda, si non est fidei vere contraria. Non offendat animam tuam Ecclesiarum diversa consuetudo, dum fides est una. Tu vir sapiens Ecclesiæ, ad quam perveneris, si approbes finem, sequere statim consuetudinem, nec usurpes aliquam sacri ritus facere novitatem.*

Quomodo vero Magnates & Magistratus ad Ecclesiam infideles attrahere possint, sic explicat idem Ferrandus ibid. *Duc ad eam, id est Ecclesiam, volentes, compelle nolentes, non dolore suppliciorum, non metu gladii sævientis, sed modesta correptione, & severitate plena dilectionis. Procul absit timor diaboli militans: sciant Hæretici, quia Catholicus es: sciant Catholici, quia detestaris Hæreticos. Deficiant temporibus administrationis tuæ Synagogæ peccantium, crescat numerus electorum: si gloriosus efficitur, cujus labore dilatantur fines imperii; quanto erit gloriosior, cujus labore Catholica multiplicatur Ecclesia? Gaude ad lucra Christi, dole in dispendiis.*

Consect. 4. Peccant Magistratus & Magnates, si quoties Ecclesiæ utilitas exigit, non præeligunt a dignitate sua excidere, potius quam sinant Ecclesiæ jura vel tantisper violari. Cujus intregidi zeli exemplum habent in Moyse, qui maluit affligi cum populo Dei quam in palatio Pharaonis temporalem accipere jucunditatem. Habent & alia exempla tum Clericorum, tum Laicorum, qui non modo exilia, sed etiam mortem passi sunt, potius quam permitterent vel Ecclesiæ jura amitti, vel ejus leges pessumdari: de hoc ita Ferrandus ibid. eumdem Comitem alloquens: *Ipsis quorum munere dux effectus es Regibus, si quæ forte contraria veræ Fidei senserint, & non obedire poteris, & repugnare paratus ad Martyrium.*

Prop. 4. Magnates debent omni tempore tum belli, tum pacis in speciali erga Reges fidelitate una cum suis vassallis persistere.

Prob. 1. Script. Omnibus, sed specialiter Magnatibus, dictum est: *Deum timete: Regem honorificate*. 1. Petr. 2. v. 17. Ergo cum honor erga Regem, fidelitatem erga ipsum adjunctam habeat, debent omnes, sed præcipue Magnates, in indefectibili erga Regem fidelitate persistere.

2. Ex Ferrando. Dux talis debet esse, ut

sive

sive vigilando contra insidias adversariorum, sive sciendo, qui soleant eventus rebus singulis deputari, probe norit, *unde oriantur seditiones, unde bella nascantur, unde dissolutio severitatis, ut hæc omnia in suis amputata radicibus iter sapientissimo Duci quietissimæ dispositionis aperiant*: Ergo Magnates debent omni tempore tum belli, tum pacis, in indefectibili erga Regem fidelitate persistere.

3. *Rat.* Magnates constituti sunt a Deo infra Regem, & supra populum; infra Regem, ut ei subsint; supra populum, ut eum contineant: ergo debent & se, & vassallos suos in indefectibili erga Regem fidelitate continere.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Præcipuum, immo forte unicum Magnatum erga Regem officium est, ut certo sciant, & vassallis suis sæpius inculcent, quod omnis anima potestatibus sublimioribus subdita esse debeat: *Quoniam data est a Domino potestas, & virtus ab Altissimo.* Sapient. 7. v. 40. & quod ea sit Magnatum vassallis imperantium conditio, ut concessa sibi auctoritate non aliter uti valeant, quam ut divinam virtutem a Deo in Reges, & a Regibus in Duces diffusam venerandam reddant, & ad Deum referant; juxta illud Petri 1. 2. v. 13. *Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter DEUM, sive R gi, quasi præcellenti, sive Ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum; quia sic est voluntas Dei.*

Consect. 2. Magnates una cum vassallis tempore belli debent 1. Toto corde Regis partibus adhærescere: uti fecit sanior pars populi Judaici, cum Absalon rebellaret contra David; juxta illud: *Dixeruntque servi Regis ad eum: omnia quæcumque præceperit Dominus noster Rex, libenter exequemur servi tui.* 2. Reg. c. 15. v. 15. 2. Debent, quantum possunt, hostium consilia, eorumque vires infringere: uti fecit Chusai, qui prudenter consilium Achitophel Davidi maxime noxium dissipavit, & quid agendum esset, tutis & secretis nunciis eidem Davidi manifestandum curavit.

Prop. 5. Magnates debent plebeiis omnibus providam & beneficam dilectionem, & si quam forte habeant apud Reges auctoritatem, eam omnem in populorum utilitatem debent insumere.

Prob. 1. Script. Quotquot apud sacros historicos perhibentur Magnates viri, qui aliqua apud Reges auctoritate valuerunt, ii omnes ea auctoritate usi sunt, non quidem in sui commodum, sed in utilitatem populorum. Sic Esdras bono Regis Artaxerxis animo usus est, ut captivum populum in Judæam revocaret. Esd. 1. Sic Nehemias Artaxerxis Pincerna ab eodem obtinuit, ut dirutam Jerusalem ædificaret. Esd. 2. c. 1. Sic Tobias gratus Regi Salmanazar confratres captivos consolatur. Tob. 1. Sic Esther Regis Assueri conjux facta, ab omni Hebræorum gente præparatam ab impio Aman generalem internecionem avertit. Esth. 8. Ergo Magnates, si quam habent apud Reges auctoritatem, eam non in sui commodum, sed in populorum utilitatem provide debent insumere.

2. Auctoritate simul & exemplo Gregorii, qui de se loquens, fatetur se numquam Imperatoribus scripsisse, nisi ut eos ad tuendam justitiam incitaret; ita enim habet lib. 8. Epist. 51. *Debet*, inquit, *gloria vestra meminisse, quia numquam Epistolas meas pro commendatione alicujus accepit; nisi ut protectionem vestram favente justitia præstaretis.*

3. *Rat.* Omne bonum in se recurvum, inquit D. Th. est male ordinatum, ideo dicit Dionysius, quod bonum non in se sistat, sed quod extra seipsum quasi diffundatur: ergo si quam habent Magnates auctoritatem, non eam debent in seipsos reflectere, ut ditiores fiant, aut potentiores evadant; sed eam debent extra se quasi diffundere, ut populi & fiant ditiores, & tranquilliores vivant.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quando Respublica tranquilla pace fruitur, Magnates a Rege, quantum poterunt, longe arceant pestiferos illos adulatores, qui Principi bellandi animum inspirant, certi, nihil esse quod Regnis interitum promptius attrahat, quam bellum injuste susceptum. Sic bellis perperam susceptis periere omnino quatuor supremæ totius Orbis Monarchiæ. Prima quippe Monarchia, Babylonica scilicet, injustis bellis, ferox ad instar LEONIS, inquit Daniel, destructa est a Persis. Secunda Monarchia, scilicet Persarum, non minus crude'is quam URSUS, inquit Daniel, a Græcis subacta est. Tertia Monarchia, Græcorum scilicet, PARDO similis, bellandi semper impatiens, a Romanis finem accepit. Sed quarta Monarchia, nimirum Romana, terribilis nimis, dentes ferreos habens, cunctis populis bella indicens, tamdem ipsa periit; & Regnum pacificum Christi ex quatuor Monarchiis destructis exurgens usque nunc perseverat, & in æternum perseverabit: nihil enim est quod citius Regnorum, populorumque perniciem moliatur quam bellum. *Quemadmodum enim*, inquit Chrys. *certantibus ventis mare concutitur; sic Regibus sibi adver-*

santibus populus Regni vexatur. Unde Seneca scribens ad Neronem, munimentum Regis non in armis, sed in amore populi collocat. *Inexpugnabile*, inquit, *munimentum amor populi: quid pulchrius quam vivere optantibus cunctis?*

Consect. 2. Quando statuta semel est Respublica, suis legibus munita, debitisque tributis stabilita, Magnates a Rege amoveant pestiferos adulatores, qui nova semper Regibus vectigalia suggerunt, ostendantque nihil esse, quod citius Regnorum perniciem moliatur, quam novorum vectigalium impositio. Quod vel ex eo solum patet, quod Regnum Judaicum ab ipso Deo stabilitum, ob insolita vectigalia imposita, & in duas partes infeliciter discissum sit, & tandem discissum penitus interierit. De quibus pestiferis adulatoribus ita scribit Ferrandus Reg. 4. *Ut potestas*, inquit, *detur opprimere pauperes, impossibilia pollicentur* .... *Ideo cupiunt emere graves actiones, quia cogitant vendere; promittunt falsa, ut vera subripiant; blandiuntur, ut noceant; piam quasi sollicitudinem pro utilitatibus publicis gerunt; affligere simul omnia & deteriorare moliuntur. Evertere cupiunt, non gubernare; dissipare, non custodire; devorare, non pascere; materiam seditionibus, incrementa miseriis, causam fletibus subministrant.*

Prop. 6. Tot tantaque sunt, & quidem passim sibi occurrentia Magnatum hominum officia, ut vix sine summa vigilantia attentaque cautione circumspici valeant.

Prob. 1. Script. & quidem Psal. 2. ubi sic habetur: *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram* .... *Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via justa*: quibus verbis satis indicatur juxta Scripturam necessarium omnino esse, ut Reges, & Magnates homines instruantur suo potius studio, quam aliorum documento, sibique maxime invigilent.

2. Ex factis ex Scriptura desumptis. Quando Deus plebem alloquitur, eam ad Sacerdotes mittit, ut ab eis legem accipiat: *Venies*, inquit, *ad Sacerdotes Levitici generis, qui indicabunt tibi judicii veritatem* Deut. 17. v. 9. æquum enim est, ut qui nequeunt seipsos instruere, a Sacerdotibus doceantur. At vero ubi Reges & Magnates alloquitur, non eos mittit ad Sacerdotes, ut ab eis instruantur, sed ad legem, ut eam meditentur; non quod eos a Sacerdotum subducat imperio, sed quod velit eos & proprio labore, & proprio studio erudiri. *Postquam*, inquit Script. *sederit Rex in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a Sacerdotibus Leviticæ Tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum, & custodire verba, & ceremonias ejus quę in lege scripta sunt*. Deut. 17. v. 18. Et Josue alloquens hæc habet: *Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus*: ergo Reges & Magnates debent sibi continuam attentamque vigilantiam, ut sua officia possint, ut par est, circumspicere.

3. *Rat.* Vigilantia, seu attenta circa seipsum circumspectio, & attenta mandatorum, quibus urgemur, consideratio, singulis Christianis necessaria est, & quidem propter tria. Primo quia Deus ita præcipit juxta illud: *Quod vobis dico, omnibus dico, vigilate*. Marc. 13. v. 37. 2. Quia id exigit diaboli adversarii nostri malitia. 3. Quia idem postulat nostræ carnis infirmitas juxta illud *Vigilate; spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*. Matt. 26. v. 41. sed vigilantia, quæ cunctis Christianis quasi necessaria præcipitur, Regibus & Magnatibus longe strictiori lege imperatur, ob infinita, quę eos avertunt a Divinę legis consideratione, impedimenta: Ergo continua vigilantia, & perpetua consideratio Regibus & Magnatibus est necessaria, ut obvia semper habeant varia, quibus ligantur, officia.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ea debet esse cunctis Magnatibus impressa convictio, scilicet in negotio salutis nullam esse conditionum periculosiorem, quam sit virorum Magnatum status: in eo siquidem extinguitur fides, vacillat spes, languet caritas, pervertitur Religio; fides enim *prudentiam prudentium reprobat*. Magnates vero eam prudentiam sæculi magni faciunt; ideo dicit Paulus 1. ad Cor. 1. v. 26. *Videte enim vocationem vestram, fratres; quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles*. Spes Christiana in solo Deo innititur; Magnates vero sperant *in incerto divitiarum. Substantia* enim *cujuslibet divitis urbs fortitudinis ejus est* Prov. 10. v. 15. idest dives in suis divitiis quasi in arce munitissima conquiescit. Caritas christiana non *quærit quæ sua sunt*; Magnates vero omnia sibi debita, & quasi vectigalia arbitrantur. Religio christiana Deum adorat, humilitatem amat, ambitionem fugit; Magnates vero divitias, honores, sæculi voluptates pro diis habent, nec aliis vulgo numinibus sacra faciunt.

Consect. 2. Ea debet esse cunctis Magnatibus semper præsens & continuo obversans con-

convictio, quod quamtumvis sibi sublimes appareant, jure naturali sunt ceteris quibuscumque hominibus similes in natura; jure vero positivo sunt aliquibus tantum superiores conditione; & jure Divino quibuscumque aliis hominibus longe severius judicandi.

Magnates similes sunt cunctis hominibus in natura; juxta illud Sap. 7. v. 1 *Sum quidem ego mortalis homo, similis omnibus & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro.. Nemo enim ex Regibus aliud habuit nativitatis initium; unus ergo introitus est omnibus ad vitam, & simul exitus.* Invariabili ergo jure naturæ Reges & subditi, Principes & vassali, Magnates & plebeii, idem omnino sunt & quoad corpus, & quoad animam; & ille solus superior, qui corpus menti, & mentem Deo subjicit: ille vere Rex, qui sibi vere dominatur; e contra ille vere servus est, qui pravis cupiditatibus obsequitur. *Rectus ergo ille homo est ubi spiritus imperat, caro servit*, inquit Aug.

Magnates sunt tantum aliquibus superiores conditione; *servitus enim*, & aliæ conditionis differentiæ, *a jure gentium originem sumpsit*. Instit. lib. 1. tit. 1. Jure ergo positivo infinitis casibus variabili Reges regnant, subditi serviunt, Principes præsunt, vassali subsunt. Magnates eminent, plebeii latent; sed quanto tempore? sæpius ante mortem ille ordo pervertitur: saltem invariabili lege mors æquat omnes homines, Regem cum subditis, Principes cum vassalis, Magnates cum plebeiis, divites cum pauperibus in uno terræ sinu confundit.

Magnates sunt apud Deum judicem districtius puniendi juxta illud: *Quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet; exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur*. Sap. 6. v. 6.

Consect. 3. Ea debet esse præsens & continuo observans Magnatibus convictio, scilicet eam, quam acceperunt, conditionis sublimitatem, bonum quidem esse, sed ipsis Magnatibus onerosum, plebeiis vero solis utile, & fructuosum. Conditionis sublimitas ipsius Magnatibus vel ex eo onerosa censenda est, quod peccata singula ab ipsis commissa, quæ in plebejo essent unica, in ipsis Magnatibus fiunt juxta numerum vassalorum, aut aliorum scandalum patientium multiplicia: ut satis aperte indicant hæc verba Sapientis Eccles. 7. v. 7. *Non pecces in multitudine civitatis, neque te immittas in populum*. Eadem vero Magnatum Dignitas non Magnatibus ipsis, sed aliis debet esse utilitati: quippe sicuti Rex, non sibi est Rex, sed subditis; ita Magnates non sibi prodesse debent, sed plebeiis: unde si quid ab aliis exigant, quod in propriam utilitatem convertatur, furtum est, rapina est.

ARTICULUS II.

De his, qui aliis subsunt, ut plebeii.

PRop. 1. Qui sunt in statu subjectionis, quales sunt omnes subditi erga Reges, omnes vassali erga Principes, & demum omnes plebeii, debent humiliter in eo statu persistere, & conditionem Magnatum timere, potius quam desiderare.

Prob. 1. Scriptura. *Noli quærere a Domino Ducatum, neque a Rege cathedram honoris*: Eccli. 7. v. 4. Ergo qui est in statu humili, debet in eo lubens permanere. Et Paulus scribens ad Cor. ita eos ab omni prælationis pompa dehortatur, & ad subjectionem suaviter invitat. *Unusquisque*, inquit, *in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum*. 1. c. 7. v. 24. & v. 20. ejusdem capitis ait: *Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es, non sit tibi cura, sed & si potes fieri liber; magis utere*.

2. Ex Ambrosio in suo Pastorali. *Magna*, inquit, *sublimitas magnam debet habere cautelam. Honor grandis debet sollicitudine circumvallari. Cui plus creditur, plus ab eo exigitur, sicut scriptum est, scienti legem & non facienti, peccatum est grande: & servus sciens voluntatem Domini sui, si non fecerit eam, vapulabit multum*. Ergo qui est in infima conditione, multo felicior quam qui est in sublimi dignitate constitutus.

3 *Rat.* Ille status est amandus, in quo salus est facilis; e contra vero ille status est pertimescendus, in quo salus est difficilis, ut patet: atqui status subjectionis talis est, ut in eo salus sit facilis propter pauciora impedimenta, quæ cum eo conjunguntur; status vero prælationis est hujusmodi, ut in eo salus sit difficillima propter innumera impedimenta quæ adjuncta habet: ergo status subjectionis est amandus; status vero prælationis pertimescendus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1 Hi, quibus prædicatio verbi & administratio Sacramentorum incumbunt, toti debent esse in inspirando populis amorem erga subjectionem, timorem vero erga prælationem: quod utique facient, si ostenderint Christum haud dubie elegisse id, quod est melius in ordine ad salutem; Christus autem

tem

tem non elegit mundanam prælationem, sed subjectionem. *Non veni*, inquit, *ministrari, sed ministrare*. Matth.29. v.28. Paupertatem elegit, divitias contempsit. Humilitatem amavit, pompam sæcularem exhorruit. *Discite a me*, inquit, *quia mitis sum & humilis corde*. Matth.11. v.19.

Consect. 2. Omnes Christiani debent alto animo infigere nihil esse magis spernendum coram Deo, quam pompa sæcularis, & sæpius illud Christi meditari: *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum* Luc. 16. v.15.

CAPUT II.

De statu eorum, qui forensibus causis occupantur, quales sunt Judex, Ministri Judicis, litigantes, &c.

ARTICULUS I.

De Litibus.

NOta. Lis est petitio justi coram legitimo Judice. Lis alia est circa rem, alia circa crimen.

Lis circa rem est ea, qua coram legitimo judice petimus vel ne res nostra, quam possidemus, nobis ab alio subripiatur; vel ut res nostra, quam alius possidet, nobis reddatur.

Lis circa crimen est ea, qua coram legitimo judice debitam criminis ultionem petimus.

In lite circa rem concurrunt Judex, Ministri Judicis, & partes litigantes. Judex est ille, qui jus dicit: Minister Judicis est ille, qui inservit judici, ut jus dicat: Partes litigantes sunt illi, qui jus petunt a judice.

In lite circa crimen concurrunt Judex, Ministri, accusator, & testes. Qui sint Judex, & Ministri, jam diximus.

Reus est ille, qui de crimine accusatur coram judice. Accusator est ille, qui appellat reum coram judice. Testes sunt illi, qui testimonium reddunt veritati.

Prop. 1. Litigare in judicio vel civiliter exigendo temporalia bona nobis juste debita, vel criminaliter exigendo justam vindictam contra reum, non est peccatum.

Prob. 1. Scriptura. *Judices & Magistros constitues in omnibus portis tuis ... ut judicent populum justo judicio*: Deut. 16. v. 18. Ergo cum Deus constituerit judices, licitum est ab eis justum judicium exigere.

2. Ex factis. In lege naturæ quilibet Patriarcha erat judex in sua familia, ut patet ex judicio Judæ contra Thamar. In lege scripta Levitæ erant Judices in toto populo. In lege Evangelica Reges judicantes circa temporalia, Sacerdotes circa spiritualia. Ergo cum generalis ille omnium populorum consensus non possit esse malus, litigare non potest esse illicitum.

3. *Rat.* Prima ratio. Litigare est petere debitum; hoc autem nullam importat deformitatem; quin immo maximam æquitatem: ergo litigare non est illicitum.

Secunda ratio. Privatus non potest sibi jus dicere, immo aliquando non potest suum negligere, puta, cum id sibi, vel familiæ, vel statui suo est necessarium; ergo licitum est, ut illud coram judice litigando exigat.

Consectaria de litibus circa rem.

Consect. 1. Privatus quilibet potest licite coram judice litigare, sive ut actor, exigendo quæ ei debentur, sive ut defensor, tuendo quæ ab eo injuste exiguntur; quia potest quilibet bona sua temporalia conservare.

Consect. 2. Quilibet paterfamilias potest licite coram judice litigare, ut conservet bona filiorum; quia pater debet filiis justam hæreditatem providere.

Consect. 3. Quilibet administrator boni publici debet coram judice litigare, ut conservet bona publica, quia non eorum dominus est, sed solum custos.

Consect. 4. De litibus circa crimen. In Gallia nullus privatus potest coram judice injuriæ acceptæ ultionem petere, sed solum reparationem damni: persona publica potest solum ultionem petere, qualis est procurator Regius coram judice civili, & promotor coram judice Ecclesiastico.

Prop. 2. Quamvis litigare coram legitimo judice sit licitum; tamen potest fieri illicitum ex circumstantiis: ideo melius esset non litigare, quem litigare.

Prob. 1. Scriptura. *Abstine te a lite, & minues peccata*. Eccles. 18. v. 10.

2. Ex Aug. *Lites aut nullas habeatis, aut quam celerrime finiatis; ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam*. Aug. in regula.

3. *Rat.* Quamvis sua litigando repetere apud Christianum judicem non sit per se peccatum, concomitatur plerumque tamen peccatum quadruplex, inquit D. Th. 1. Cupiditas rerum temporalium, ex qua solent suscipi lites. 2. Discordia & exacerbatio in mortem, odia, detractiones inter litigantes. 3. Fraudes & praxes captiosæ, quibus conantur causam suam promovere, & adversarios supplantare. 4. Scandalum, quo se mutuo ad ejusmodi peccata accendunt, & amicos etiam suos

in

in partes trahunt. Denique cura illa & sollicitudo litigantium animos rebus terrenis plane immergit, & a Deo avertit. Potest tamen nullum esse peccatum, si cui incumbat ex officio bona aliena defendere, aut si liberis vel familiæ necessaria sint.

Litigantes autem toties peccant, quoties litigando offendunt virtutem aliquam vel moralem, vel infusam; quia peccatum est violatio virtutis: toties vero obligantur ad restitutionem, quoties offendunt justitiam commutativam; quia violatio justitiæ commutativæ obligat ad restitutionem, ut diximus ubi de restitutione.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *Quis* denotat circumstantiam ex parte personæ. Peccat litigans, dum litigat, si ex qualitate personæ lites ei interdicantur; quia malum ex quocumque defectu consurgit.

Sic, juxta D. Th. Religiosi propria non possidentes, peccant litigando pro bonis temporalibus, non quidem in communi, sed in particulari possidendis: *Ideo non licet eis*, idest Religiosis, *in judicio repetere quasi propria, cum eis non liceat habere proprium; licet tamen eis in judicio repetere ea, quæ sunt communia; non enim hoc faciendo peccant, sed magis merentur: est enim opus caritatis defendere, vel recuperare res pauperum, secundum illud Psal.* 81. *eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate*. In c. 6. ad 1. ad Cor. Lect. 2.

Consect. 2. *Quid* denotat circumstantiam ex parte rei petitæ. Peccat litigans, quando vel petit aliquid injustum, vel denegat aliquid justum. Rapina enim est aut denegare, quod debemus, aut exigere, quod non est debitum: itaque rapax est qui tuetur falsum testamentum, falsam cedulam obligatoriam; vel qui impugnat verum testamentum, vel veram cedulam obligatoriam exequi denegat: de quo D. Th. *Peccatur*, inquit, *ex perversitate judicis, puta, eum aliquis injuste, & fraudulenter in judicio procedit, secundum illud Isaiæ* 1. *ut opprimerent pauperem, & vim facerent causæ humilium populi mei; & hoc reprehendit Paulus in Corinthiis, ut patet per id, quod subdit. Sed vos injuriam facitis*. D. Th. ibidem.

Consect. 3. *Ubi* denotat circumstantiam Tribunalis. Peccat litigans, cum evocat ad judicem illegitimum, puta, causam Ecclesiasticam evocat ad judicem Laicum, aut causam Laicalem ad judicem Ecclesiasticum, juxta illud; *Maledictus, qui pervertit judicium*. Ideo Paulus inculpat Corinthios coram illegitimo Tribunali litigantes. *Audet*, inquit, *aliquis vestrum, habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, & non apud Sanctos. Apostolus*, inquit D. Th. *non prohibet; quin fideles sub infidelibus Principibus constituti eorum judicio compareant, si vocantur, hoc enim esset contra subjectionem, quæ debetur Principibus; sed prohibet, quod fideles, non a legitimis judicibus judicati, ad illegitimos judices accedant*. D. Th. ibid.

Consect. 4. *Quibus auxiliis* denotatur circumstantia mediorum, quibus utimur litigando. Peccat litigans, si indebitis mediis utatur; etiam ut justum obtineat; v. g. si falsis utatur instrumentis, injustam dilationem procuret, aut justam impediat; quia non servat ordinem juris: ut docet D. Th. ibidem.

Consect. 5. Peccat litigans, qui ex fine pravo aut justum petit, aut tuetur; quia prava intentio vitiat actionem. Sic peccat qui litigat, juxta D. Th. *Ex cupiditate, ex avaritia*, & juxta Cajet. *Ex pertinacia quadam*, vel opprimendi, molestandive causa. Unde Lucæ 12. *Cum quidam de turba Domino dixisset, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem, Dominus dixit. Quis me constituit judicem, ad dividendum inter vos?* postea subdit: *Videte, & cavete ab omni avaritia*. D. Th. ibidem.

Consect. 6. *Quomodo* circumstantiam modi denotat. Sic, juxta D. Th. ibid. peccat qui litigando non servat debitum modum: v. g. qui cum contentione, & detrimento pacis judicium persequitur, quasi inimice, & non colloquendo inter se, ut ait Cajet. Ut enim dicitur Iacobi 3. v. 16. *Ubi zelus, & contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum*: & hoc videtur Apostolus reprehendere in Corinth. *Frater cum fratre judicio contendit*, idest, non fraterna caritate; sed odio litem persequitur.

Consect. 7. *Quando* circumstantiam temporis denotat. Sic peccat qui litigat eo tempore, quo litigando causat scandalum. *Ut contingit*, inquit Cajet. *quando frater contra fratrem, aut Religiosi contra Laicos gravatos filiis & filiabus, seu alios indigentes, &c. quibus deberent donare, litigant; deberent enim Præpositi proponere Capitulo, & cum Capituli consilio blanda caritate aut donare, aut differre in pinguiorem fortunam (hæc enim est vera fides boni dispensatoris rerum Christi) & non scandalizare mundum litibus, quasi suffocando debitorem* (redde quod debes) *prætextu Ecclesiæ quasi Christus non habeat, unde aliunde cultores suos pascat*.

AR-

ARTICULUS II.

De dotibus judicis.

PRop. 1. Dotes cuilibet judici necessariæ sunt. 1. Auctoritas judicandi. 2. Scientia discernendi. 3. Voluntas constans jus suum cuique reddendi. 4. Fuga cujuscumque venalitatis in judicio exercendo.

Prob. 1. Scriptura. Auctoritatem in judice requirit Scriptura his verbis: *Tu quis es, qui judicas alienum servum?* Ad Rom. 14. v. 4. Scientiam exigit, dum dicit: *Erudimini, qui judicatis terram.* Psal. 2. v. 10. Amorem vero justitiæ postulat, dicens: *Juste judica proximo tuo.* Lev. 19. v. 15. Fugam vero cujuscumque venalitatis præcipit, dum judicem ita commonet: *Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba justorum.* Exod. 23. v. 8. Ergo quatuor prædicta requiruntur in judice.

2. Ex Patribus. 1. Ex c. 4. *At si Clerici* De judiciis: ubi requiritur auctoritas in judice his verbis: *Sententia a non suo judice lata non tenet.* 2. Scientia requiritur in judice, ut patet ex Aug. sic loquente Serm. 35. ad fratres in eremo: *Decet*, inquit, *judices sapientes esse, & in lege doctissimos, ne dicere valeant, tamquam legem Sanctam ignorantes, & bonum malum, & malum bonum.* 3. Amor justitiæ requiritur in judice, ut patet ex Ambrosio sic loquente: *Qui judicat non voluntati suæ obtemperare debet; sed tenere, quod legum est, in judicando: magis sit cordi veritatis custodia, quam obedientia voluntatis.* Can. *Judices* 13. q. 7. 4. Fuga cujuscumque venalitatis exigitur in judice, ut patet ex cap. *Cum ab omni* De vita & honestate clericorum, ubi sic habetur: *Nec justum judicium judici vendere liceat, & venales sententiæ ab ipsis etiam sæcularibus legibus reprobentur.* Ergo illæ quatuor jam recensitæ dotes judicibus sunt necessariæ.

3. *Rat.* Judex est quasi legislator particularis; ideo vocatur lex animata: ergo sicut legislator debet habere auctoritatem, qua possit legem condere; scientiam, qua possit sibi subditis, ut oportet, legum sapientia providere; amorem æquitatis, qua nihil injustum statuat; fugam avaritiæ, qua solum bonum publicum quærat: ita & judex debet habere auctoritatem, qua solum sibi subditos & non alios judicet; scientiam, qua justum inter & injustum discernat; amorem justitiæ, quo omnibus debitum reddat, nulli vero injuriam faciat; fugam vero avaritiæ, qua munera cuncta rejiciens, numquam a justo deflectat.

Consectarium generale hujus Doctrinæ in diversas propositiones distributum.

Peccat judex, quoties judicat vel sine auctoritate legitima, vel sine scientia competente, vel contra regulas justitiæ, vel vendendo judicium; quia in his omnibus casibus munus suum non, ut par est, exequitur; & si damnum cuiquam inferat, utpote peccans contra justitiam, tenetur ad restitutionem. Quæ omnia ut clarius pateant, sint sequentes Paraprahi.

§. I.

De Judicio usurpato.

Prop. unica. Peccat judex, qui judicat sine auctoritate vel ordinaria, vel delegata, vel accessoria, vel arbitraria: Judex vero, qui habet aliquem ex prædictis titulis, potest & licite, & valide jurisdictionem suam, quantumvis late pateat, exercere.

Prob. 1. Scriptura. *Judices & Magistratus constitues in omnibus portis tuis... ut judicent populum justo judicio*: Deut. 16. 1. 18. Ergo judex constitutus per auctoritatem legitimam, potest jurisdictionem suam, quamtumvis late pateat, licite & valide exercere: peccat vero, si judicium sine auctoritate legitima exerceat; quia usurpat potestatem judicandi.

2. Ex jure Canonico. Can. accusatores. 3. q. 8. *Nullum Sententia a non suo judice dicta constringat.* Ergo ea, quæ fertur a legitimo judice constringit; & ita judex ille, qui exercet auctoritatem legitimam, bene facit; peccat vero, qui auctoritatem judicandi usurpat.

3. Ex D. Th. 2. 2. q. 67. a. 1. *Manifestum est*, inquit, *quod nullus potest judicare aliquem, nisi sit aliquo modo subditus ejus vel per commissionem, vel per potestatem ordinariam.* Ergo peccat qui judicat sine legitima auctoritate; qui vero habet legitimam auctoritatem, potest licite & valide eam exercere.

4. *Rat.* Judex est quasi legislator, ideo vocatur lex animata: atqui Legislator potest licite & valide exercere eam auctoritatem, quam habet; peccat vero usurpando eam, quam non habet: ergo & judex potest licite & valide exercere eam auctoritatem judicandi, quam habet; peccat vero, si usurpet eam, quam non habet.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Papa potest licite & valide judicare in spiritualibus in tota Ecclesia; quia

ibi

ibi viget ejus jurisdictio. Id innuit Nicolaus scribens ad Michaelem Imperatorem his verbis: *Per principalem beatorum Apostolorum Petri & Pauli potestatem jus habemus, non solum Monachos, verum etiam quoslibet Clericos de quacumque Diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos convocare*: ergo & judicare.

Episcopus potest licite & valide in spiritualibus in tota sua Diœcesi judicare; quia ad totam Diœcesim extenditur ejus jurisdictio. *Cum Episcopus*, inquit Jus Canonicum, *in tota sua diœcesi jurisdictionem noscatur habere*. Cap. 7. De officio Ord. in 6.

Abbas potest valide & licite in spiritualibus in tota sua Abbatia jurisdictionem exercere; quia ex privilegio dato a summis Pontificibus ejus jurisdictio viget in tota Abbatia, ut late probat Vvanespen par. 3. tit. 12. De exemptione a jurisdictione Ordinariorum. Quomodo autem Papa, Episcopus, Abbas suam debeant exercere jurisdictionem in temporalibus, diximus primo tomo ubi de extensione legis Ecclesiasticæ.

Conject. 2. Rex potest licite & valide exercere suam jurisdictionem in temporalibus in toto suo Regno, Respublica in toto suo territorio; quia habent auctoritatem sibi propriam circa temporalia. Quid autem possit Rex circa spiritualia, diximus ubi de extensione legis civilis in primo tomo.

Conject. 3. Delegati a legitimo Superiore, v.g. a Papa, ab Episcopo, ab Abbate, a Rege a Republica, possunt judicare valide & licite secundum formam suæ delegationis in toto territorio delegationis; quia habent auctoritatem sibi delegatam a legitimo Superiore, ut supponimus.

Conject. 4. Arbitri possunt judicare valide & licite inter eos, a quibus electi sunt judices; quia habent auctoritatem: arbitri autem eligi possunt quicumque, nisi prohibeantur a jure, quales sunt servi, mulieres, furiosi, surdi, muti, minores viginti annis, excommunicati. *In rebus humanis*, inquit D. Th. *aliqui propria sponte possunt se subjicere aliorum judicio, quamvis non sint eis superiores, sicut patet in his qui compromittunt in aliquos arbitros*. 2. 2. q. 67. a. 1. ad 2.

Conject. 5. Judex quilibet potest valide & licite judicare reum comprehensum in actuali crimine commisso in suo territorio; quamvis enim reus non sit subditus ratione personæ, fit ei subditus ratione criminis; quare habet in eum accessoriam auctoritatem, l. 20 *De jurisdictione* 1. & cap. *Ut animarum*. De Constitut. in 6.

Sic Religiosus exemptus delinquens extra Monasterium, potest valide & licite judicari ab Episcopo illius Diœcesis, in qua delinquit; quia Episcopus *fit superior illius ratione delicti*.

Sic extraneus, v. g. Hispanus, Italus, &c. potest valide & licite judicari in eo Regno, in ea urbe, in qua delinquit; quia, ut dicitur cap. 1. *De raptoribus*, aliquis sortitur forum ratione delicti.

Conject. 6. Peccant quicumque in judicando usurpant alterius jurisdictionem; quia, ut optime ait Greg. *Judex falcem judicii mittere non potest in ea segetem, quæ alteri videtur esse commissa*. In Deut. c. 23.

Sic peccat judex civilis, qui jurisdictionem Ecclesiasticam usurpat, vel Ecclesiasticus, qui sine causa jurisdictionem civilem sibi appropriat.

Sic peccat Judex superior, qui citra casum appellationis judicat causam pertinentem ad inferiorem judicem; quia usurpat jurisdictionem sibi non propriam.

Sic judicium videntur usurpare qui merito & cum fundamento habentur ut suspecti alteri ex litigantibus: cap. *Quod suspecti* de appellationibus; quia rem male judicat omnis suspectus judex... Suspecti autem juxta jura habentur accusator, aut testis. Can. *Nullus umquam*. 4. q. 4. Item qui habet similem causam cum parte: cap. *Causam* de judiciis. Item qui est alterius Religionis & fidei. Can. *Catholicus*. 2. q. 6.

Conject. 7. Peccant quicumque ficto diplomate constituti sunt judices; quia titulus falsus est titulus nullus.

Sic peccat qui fingit se judicem, & tamen revera non est judex. Item qui, ut accipiat Doctoratum, comparet sub alia persona, & sub ementito illo gradu judex constitutus est, quia tunc, cum non sit vere judex, judicium tamen usurpat.

Judicia tamen exercita ab eo, qui habet titulum coloratum, licet tamen falsum, non improbantur, sed rata habentur a Principe, vel ab Ecclesia, modo non adsit impedimentum juris vel naturalis, vel divini; ut habetur l. *Barbatius*, ff. De Officio Prætoris, & causa 3. q. 7. Can. 1.

Sic Sententia lata a judice occulte excommunicato est valida; absolutio vero data ab eo, qui non est Sacerdos, est nulla.

Si vero judex ille publice declaretur usurpator, cuncta ab eo facta sunt irrita, nisi rata habeantur a Superiore. Can. 1. *Miramur*. 24. q. 1.

§. II.

§. II.

De Judicio facto sine scientia competente.

Prop. unic. Peccat judex, qui ex ignorantia, vel negligentia aliter, quam oportet, judicat.

Prob. 1. Scriptura. lib. 2. Paralip. 19. v. 5. De Rege Josaphat dicitur: *Constituitq; judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca, & præcipiens judicibus: Videte*, ait, *quid faciatis. Non enim hominis exercetis judicium, sed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: non enim est apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Quibus verbis innuitur, judices imitatores Dei esse debere, qui etsi sciat omnia, nihil tamen judicat nisi re cognita & perpensa. Unde judicaturus Sodomitas ait: *Descendam, & videbo*, ut per hoc doceat judices, nihil sine scientia, sine maturo examine esse judicandum.

2. Ex D.Th. *Singuli*, inquit Sanctus Doctor, *tenentur scire ea, quæ ad eorum statum vel officium spectant*: 1. 2. q. 76. a. 2. in corp. Ergo judex debet habere scientiam convenientem, & adhibere necessarium examen: qui utrique Officio si non satisfaciat, peccat.

3. *Rat.* Judex est persona publica, dirimens controversias litigantium: atqui illud præstare non potest, nisi scientiam habeat legum, & diligenti examine causas judicandas perpendat: ergo judex peccat, si ex ignorantia, vel ex negligentia contra jura judicet.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Judex debet habere scientiam legum, secundum quas exercetur judicium in ejus tribunali: v. g. scientiam legum Romanarum, ubi viget jus Romanum; scientiam consuetudinum, ubi viget consuetudo.

Consect. 2. Judex, nedum debet habere scientiam legum, sed debet insuper prudenti examine, & indefessa diligentia eam peritiam ad causas propositas applicare, exemplo Job, qui sic de se ipso loquitur: *Pater eram pauperum*, inquit, *causam quam nesciebam, diligentissime investigabam*. Job 29. v. 15. Judicibus enim dictum est: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite*. Paral. 2. v. 7.

Consect. 3. Judex illo examine debet determinare quæstiones juris per jus scriptum, vel non scriptum, juxta præsentem vigorem; quæstiones vero facti per instrumenta & testes: quia leges scriptæ, vel non scriptæ universalia juris præcepta continent, instrumenta vero & testes facta determinant. De legibus ita Aug. de vera Religione c. 31. *Cum leges fuerint institutæ & formatæ, non licebit judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas*. De testibus & instrumentis ita Ambros. in Psal. 118. Serm. 1. *Bonus judex... sicut audit, ita judicat*.

Sic judex debet leges in veriorem aut probabiliorem sensum accipere, numquam vero in falsum aut minus probabilem detorquere: testimonia vero & instrumenta scripta debet suscipere si certa sint, rejicere si sint falsa, exacte examinare si sint dubia.

Sic judex in illo examine non debet sequi privatam scientiam, quam habet, sed dirigi per scientiam publicam, quam depromit vel ex legibus, vel ex instrumentis, vel ex testibus; judex enim est persona publica, non declarans quid ipse sentiat, sed pronuncians quid leges imperent, quid instrumenta ferant, quid testes enuncient.

Consect. 4. Judex in illo tum legum, tum instrumentorum examine, tum testium auditione, multa debet observare:

1. Non debet judicare nisi audita utraque parte, ut ait Gregor. lib. 7. Epist. 45.

2. Debet moveri ad judicandum tribus capitibus, inquit Lateranense IV. c. 8. scilicet accusatione, denunciatione, & inquisitione. Excipiuntur crimina notoria, in quibus sufficit facti evidentia: cap. 9. *Evidentia* De accusationibus.

3. Debet omnia acta processus per personam publicam, vel per duos viros idoneos exequi; alias processus est nullus. Lateran. ibidem.

4. Non debet admittere actorem ad litigandum, nisi libellum de causa dederit. Cap. 1. *Ignarus*.

5. Non debet ferre sententiam contra absentem, nisi citatus nolit comparere. Conc. Carthag. IV. Can. 3. Quæ omnia clarius patebunt in sequenti Paragrapho.

§. III.

De iniquo judicio vel quoad objectum, vel quoad modum procedendi.

Prop. unica. Peccat judex, qui quocumque modo corruptus, vel odio, vel amore, vel timore, vel precibus, judicat difformiter ad leges, sive injustitia sit circa substantiam rei, sive circa modum procedendi.

Prob. 1. Scriptura. *Quod justum est judicate; sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla erit distantia personarum. Ita parvum audietis, ut me-*

magnum; nec accipietis cujusquam personam, quia judicium Dei est: Deut. c. 1. v. 16. Ergo peccat judex, qui justum non judicat juste, idest qui non sequitur formam juris.

2. Ex Ambros. loc. cit. *Constitue judicem*, inquit, *de hoc sæculo; numquid potest adversum Imperatoris formam venire rescripti?* Ergo judex tenetur secundum formam juris judicare.

3. *Rat.* Judex non est legum dominus, sed subditus; non est legum judex, sed custos: Ergo tenetur juxta leges judicare: ergo peccat, si judicet contra formam juris, sive injustitia attingat substantiam rei judicandæ, sive modum procedendi, nisi æquitas postulet, quod modus ille procedendi in certis casibus sine justitiæ præjudicio omittatur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat judex, qui corruptus odio, damnat innocentem, vel emollitus falsa misericordia, absolvit reum; quia judicat difformiter ad leges: ideo dicit Scriptura: *Qui justificat impium, & qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum.* Prov. 17. v. 15.

Consect. 2. Peccat judex, qui judicando inter pauperem & divitem, res divitis attribuit pauperi; quia in judicio oportet tam diviti, quam pauperi jus suum tribuere: *Pauperis quoque*, inquit Deus, *non misereberis in judicio.* Exod. c. 23. v. 3.

Consect. 3. Peccat judex, qui timore correptus vel reis divitibus indulget, vel pauperes contra divitum vexationem non tuetur. *Noli*, inquit Sacra Scriptura, *quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates.* Eccl. 7. v. 6.

Hujus criminis rei sunt judices, qui, ut Magnatum vindictæ serviant, inique damnant innocentes: uti fecit Pilatus, qui audiens, quod non esset amicus Cæsaris, si Christum morti non addiceret, statim illum damnavit, quamvis sciret eum esse innocentem.

Hujus criminis rei sunt, qui, ut Magnatum serviant cupiditati, eorum rationes audiunt, pauperum vero rationibus non attendunt: de hoc ita Isaias cap. 1. v. 23. *Pupillo non judicant: & causa viduæ non ingreditur ad illos.* Et rursus Ecclesi. cap. 4. v. 10. *In judicando esto pupillis misericors ut pater, & pro viro matri illorum*, idest, jus pupillorum tuere, non secus ac filii tui essent.

Hujus criminis rei sunt qui apertam videntes oppressionem vel contra innocentem, vel contra pauperem, injusta sua sententia & innocentis occisionem confirmant, & pauperis oppressionem corroborant: uti fuerunt impii judices, qui ad instantiam Jezabel innocentem Naboth condemnarunt, vineamque ejus fisco addixerunt. Quod factum ita exprobrat Propheta: *Occidisti, & possedisti.* Illud idem objicit judicibus sui temporis Isa. *Vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra.* Isa. cap. 3. v. 14.

Consect. 4. Peccat judex, qui secundum formas juris requisitus, justitiam reddere denegat, sive id faciat, ut faveat malefactoribus, sive ut renuat tutelam innocentibus. Utrumque execratur Dominus: *Maleficos*, inquit, *non patieris vivere.* Exod. 22. v. 18. Et postea ait: *Insontem & justum non occides; quia aversor impium.* Exod. 23. v. 7.

Consect. 5. Peccat judex, quoties in modo procedendi non observat formas juris ad investigandam veritatem necessarias: v. g. judicat sine dilationibus necessariis, aut superfluas concedit: quoties justas exceptiones non admittit, aut ineptas recipit: quoties interrogat circa ea, circa quæ non debet interrogare, aut necessarias interrogationes omittit: quoties differt ultra, quam par est, proferre sententiam, aut cum prolata est non vult eam partibus litigantibus communicare; quia in his singulis casibus agit contra formam juris.

Consect. 6. Peccant judices, qui in ea curia, in qua sunt judices, directe vel indirecte sollicitant alios judices. 1. Quia id cavetur edictis Regum; & ita sunt transgressores legis justæ. 2. Quia jurarunt se observaturos edicta Regum; & ita sunt perjuri. Verba autem edicti sic habent: Ordonnance de Blois. a. 120. *Deffendons a toutes nos Cours Souveraines, & autres, de s' entremettre, de recommander, ou solliciter les proces des parties playdantes en icelles, sur peine d' etre privez de l'entree de nos Cours & Sieges, & de leur gages pour un an.* L'Ordonnan. de Francois I. 1539. art. 124. dit la meme chose.

§. IV.

De Judicio venali.

Prop. unica. Peccat judex, quoties contra Regum edicta aliquid pretio æstimabile accipit vel ut jus dicat, vel ut alicui partium faveat, vel ut crimina impunita relinquat.

Prob. 1. Script. *Maledictus judex, qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis.* Deut. 27. v. 25.

2. Ex Clero Gallicano damnantem istam propositionem: *Possunt judices accipere munera*

ra a litigantibus, nec tenentur restituere quæ acceperint ad pronunciandum sententiam.

3. *Rat.* Per legem duodecim Tabularum Judex, qui accipit munera, punitur pœna capitali; jure Gallorum punitur eadem pœna, qua crimen repetundarum, Edicto Aurelianensi a. 43. Molinensi a. 19. Blesensi a. 114 Quæ omnia denotant, judicem accipiendo munera graviter peccare.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant graviter judices sive superiorum, sive inferiorum Curiarum, qui a Magnatibus pensiones, redditusque accipiunt. Id vetant edicta Regia locis citatis: quos omnes ita commonet Job 15. v. 24. *Ignis*, inquit, *devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.*

Consect. 2. Peccant judices, qui pro commisso aliquo crimine componunt, idest cessant a punitione criminis, modo ipsis, aut parti civili, pecunia aliqua impendatur; quia 1. Pecuniam accipiunt pro non reddenda justitia. 2. Quia in causa sunt, quod crimina debitis pœnis non puniantur. 3. Quia id ne faciant, gravibus pœnis propositis prohibetur per edicta Regia: ita enim loquitur Franciscus I. Galliæ Rex Cap. 43. a. 51. *Defendons a toutes personnes, qui ayant Justice & connoissance des cas criminels & aux Officiers, soit notres ou autres de metter en composition aucun accuse de crime a peyne de privation de leurs jurisdictions, & Offices.*

Consect. 3. Peccant judices qui fallaciis quibusdam, quas mala induxit consuetudo, aut lucri cupiditas, utuntur, quibus lites de die in diem producant, quibusve litigantes pluribus expensis exponant, quæ in ipsorum redeant utilitatem: ita enim fit, ut licet munera non accipiant, saltem munerum utilitatem acquirant: quales sunt, ut Gallicis verbis dicam, *ceux qui jugent en Parquet, ce qu' ils pourroient juger en Audience, qui taxent les depens excessivement, &c.*

Hinc enim fit, ut qui justam causam tuentur, litigare vix audeant: qui e contra iniquam causam sustinent, litigare indesinenter quærant; quæ manifesta est perversio judiciorum. Istiusmodi abusibus Forum justitiæ: fit iniquitatis asylum: quod maxime dolet Amos Propheta 5. v. 7. *Convertitis*, inquit, *judicium in absinthium, & justitiam in terra relinquitis.*

Isaias e contra describent justi judicis exitum, si habet, *Qui ambulat in justitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malum, iste in excelsis habitabit ... Regem in Decore suo videbunt oculi ejus:* cap. 33. v. 15. 16. 17.

ARTICULUS III.

De requisitis in judicio criminum.

PRop. unica. In judicio criminis quatuor requiruntur: judex legitimus: actor non ex odio, sed ex zelo justitiæ accusans, aut denuncians: reus legitime accusatus: & testes irrefragabiles.

Prob. 1. Scriptura Act. 25. v. 16. *Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi ad abluenda crimina accipiat.* Ubi Scriptura morem Romanorum approbat, apud quos non exercebatur judicium contra crimina, nisi esset legitimus judex, actor non malitia ductus, sed amore justitiæ, testes irrefragabiles, & reus legitime accusatus. Totum id patet exemplo Pauli, qui, utpote civis Romanus, appellavit Cæsarem tamquam judicem legitimum, & non ab alio quam a Cæsare voluit judicari quique non condemnatus est a Cæsare, quia non presentes habuit accusatores, testesque irrefragabiles; e contra absolutus est, quia non legitime accusabatur.

2. Ex jure Canonico c. 2. *Qualiter* de accusatione, ubi hæc habentur: *Videmus Deum non protulisse sententiam contra Adam, nisi prius vocatum, auditum, & defensum:* ergo sicut Adam non condemnatus est, nisi legitime accusatus, legitime convictus, & accepta a legitimo judice libertate defendendi se; ita nemo in judicio criminis damnari potest, nisi hæc quatuor interveniant, scilicet legitimus judex, legitimus accusator, testes irrefragabiles, & libertas reo defendendi se.

3. *Rat.* Judicium humanum debet esse imitatio divini judicii: uti enim auctoritas judicandi hominibus communicata, participatio est auctoritatis, quam habet Deus judicandi homines; ita & debet esse imitatio illius: atqui in judicio divino reperitur 1. Judex legitimus, scilicet Deus. 2. Actor plenus justitia accusans & denuncians nos, scilicet Deus ipse, vel creaturæ, quibus Deus utitur ad accusandum nos, 3. Testis irrefragabilis, scilicet testimonium conscientiæ nostræ, & testimonium creaturarum. Demum reus legitime accusatus, scilicet reprobi, qui damnandi sunt: ergo & hæc

hæc quatuor requiruntur, quoties exercetur judicium humanum contra crimina.

Consectarium generale hujus Doctrinæ in diversas propositiones distributum.

Toties peccatur in judicio criminum, quoties vel accipitur judex illegitimus, vel rejicitur legitimus; quoties non admittitur actor legitimus, vel non rejicitur illegitimus; quoties testes veraces & irrefragabiles rejiciuntur, fallaces vero admittuntur; demum quoties reus plene convictus non punitur, aut innocens non absolvitur: quia in his omnibus casibus judicium pervertitur.

§. I.

De officio judicis in causa criminis.

Prop. 1. Judex in causa criminis nullum hominem, quantumvis reum, debet judicare, nisi supra illum auctoritatem habeat vel ordinariam, vel delegatam, vel accessoriam.

Prob. ratione. Ex dictis constat, quod si judex judicet sine aliquo ex prædictis titulis, usurpat auctoritatem, quam non habet: ergo peccat.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Judex civilis non potest procedere contra Clericum, vel Monachum, quoties agitur de crimine vulgari, & non privilegiato, ut habetur c. 5. Clericus, c. 1. *Cum non ab homine de judiciis*. Potest tamen judex civilis procedere contra Clericum vel Monachum, si sit incorrigibilis, exauctoratus a judice Ecclesiastico, & traditus curiæ sæculari, ut habetur ibidem, & c. *Novimus de verborum significatione*. Quia in primo casu judex civilis non habet auctoritatem; bene tamen in secundo, ut notant prædicti textus.

Consect. 2. Judex Ecclesiasticus non potest procedere contra Laicum vulgari crimine accusatum, ut patet ex c. *Generali* de foro competenti, bene tamen, si Laicus accusetur crimine, cujus notitia pertineat ad jurisdictionem Ecclesiasticam, qualis est omissio communionis Paschalis, invalida Matrimonii contractio. Cap. 13. *Novit de judicio*. Quia in primo casu judex Ecclesiasticus non habet auctoritatem; bene tamen in secundo:

Prop. 2. Judex habens legitimam auctoritatem vel ordinariam, vel delegatam, vel accessoriam, dedet juxta juris formas procedere.

Prob. ratione Ut judicium sit justum, debet secundum formas juris, ut dictum est, exerceri; quia bonum ex integra causa: ergo judex debet secundum formas juris judicare.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quoties agitur de crimine commisso, debet præcessisse vel accusatio, vel denunciatio, vel inquisitio, ut habeatur saltem semiplena probatio contra reum, qui accusatur; quia contra crimen omnino occultum nullam judex potest habere auctoritatem; judex enim est persona publica, cujus non est occulta scrutari, sed solum publica punire: rursum, ut persona publica ex scientia non privata, sed publica debet procedere.

Sic judex non potest contra reum agere ex vi notitiæ extrajudicialis, qualis esset confessio facta judici aut sponte extra judicium, aut inadvertenter ex lapsu linguæ, aut ex apertione litterarum, quas reus vel amico, vel procuratori, vel advocato suo scriberet.

Consect. 2. Quotiescumque agitur de crimine non commisso, sed committendo, judex potest sine prævia accusatione, inquisitione, & denunciatione crimen illud, cujus commissio præparatur, impedire; quia judex habet auctoritatem impediendi quodcumque crimen, quod vergeret in præjudicium Reipublicæ.

Sic Prælati possunt, immo tenentur specialiter inquirere etiam de non diffamato, ut præcaveant, ne eligantur indigni. Cap. *Cum in multis*, & c. 3. *Dilectus de electione*.

Sic & Prælati possunt inquirere circa impedimenta Matrimonii, cum timetur, ne Matrimonium vel invalide, vel illegitime contrahatur.

Prop. 3. Judex habens legitimam auctoritatem, vel ordinariam, vel delegatam, debet procedere secundum formam juris, & judicare secundum allegata & probata.

Prob. ratione. Judex judicat, non ut persona privata, sed ut persona publica: ergo debet judicare secundum scientiam publicam: ergo secundum allegata & probata.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat judex, qui vel accusatores legitime procedentes rejicit, vel illegitime procedentes admittit; quia acceptio personarum ubique damnabilis, sed præcipue in judicio: ideo dicitur Deuter. cap. 16. v. 18. *Judices & Magistros constitues... Ut judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent.*

Sic nec divitis accusatio contra pauperem prætextu misericordiæ rejicienda, nec pauperis accusatio contra divitem prætextu honoris erga dignitatem rejicienda: esset enim

ibi

ibi acceptio personarum; quia juxta D. Th. Lect. 2. super c. 2. ad Galatas, *nihil est aliud proprie accipere personam, quam considerare conditionem personæ nihil facientem ad negotium*. Unde Levit. c. 19. v. 15. dicitur: *Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis: juste judica proximo tuo*.

Consect. 2. Peccat judex, qui vel testes suspectos audit, vel veraces rejicit, ut sic alteri partium faveat; judex enim mediator est inter eos, qui judicantur. Sicut ergo medium æqualiter se habet ad utrumque extremum, ita affectus judicis in neutram partem debet propendere: & cum gerat personam Dei, debet in judicando cujuscumque passionis expers esse, sicut Deus. Debet ergo testium dicta caute examinare, uti fecit Deus scelera Sodomorum examinans: *Descendam*, ait, *& videbo*. Debet testium falsitatem exquirere, uti fecit Daniel, confundens falsos testes Susannam accusantes.

Consect. 3. Peccat judex, qui circa reum vel damnandum, vel absolvendum, aut sufficientes non admittit probationes, aut probationes plures, quam oporteat, exigit; oportet enim in omnibus sapere ad sobrietatem, sed præcipue in judicando.

Sic si secundum allegata & probata, qui revera reus est, innocens appareat, sine mora absolvendus est, præsertim cum nullum timetur contra Rempublicam detrimentum; quia præstat judicem in causis criminalibus benignum esse, quam severum.

Sic e contra, qui revera est innocens, si secundum allegata & probata reus appareat, tunc totis viribus enitendum, ut liberetur vel clam aperiendo carcerem, vel procrastinando judicium, vel timorem injusto accusatori, & falsis testibus incutiendo, vel demum cedendo ab officio judicis, & injuste accusatum ad alium judicem remittendo.

Quod si nequeat prædictis mediis innocentem liberare, poterit secundum allegata & probata sententiam pronunciare, ut dicit D. Th.

Prop. 4. Judex procedens contra reum accusatum, & convictum, tenetur eum pœnis a lege præscriptis addicere.

Prob. 1. Scriptura. Deuteron. cap. 25. v. 2. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus*: ergo judex non potest reum infra vel ultra condignum punire.

2. *Rat.* Judex in processione judiciali contra reum debet & parti læsæ providere, & Reipublicæ causam gerere: ergo tenetur reum justis pœnis addicere, tum ut parti læsæ debitam satisfactionem rependat, tum ut Reipublicæ justam scelerum punitionem procuret.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Judex inferior sine licentia Principis non potest aut pœnam remittere, ut videatur misericors, aut eam aggravare, ut appareat severus, sed pœnas præscriptas a lege debet infligere; quia judex legi debet subjici, & non dominari.

Consect. 2 Judex supremus habens potestatem a Principe, potest justa de causa vel ex parte, vel secundum totum pœnas corporales, vel infamantes reo remittere, præcipue si hujusmodi relaxatio non vergat in præjudicium Reipublicæ, sed e contra emolumentum aliquod sit allatura: v. g. si reus sit Reipublicæ utilis; quia Principis est legum pœnas temperare, & bono Reipublicæ providere.

Consect. 3. Peccat judex, qui carceris ærumnas ita aggravat, ut carcer, qui institutus est, ut sit reorum custodia, fiat incarceratis supplicium longe gravius, quam possint esse pœnæ, quibus addicendi sunt. Peccat ergo judex, inquit Navarrus, qui non visitat carceres, aut non procurat, ut in eos conjectis necessaria vitæ suppeditentur.

§. II.

De accusatore.

Nota. Accusatio est criminis alicujus, & ejus, qui illud admisit, apud judicem facta delatio, observata formula accusandi.

Denunciatio est criminis latentis facta judici annunciatio, non observata formula accusandi.

Inquisitio est actio, qua judex nemine accusante disquirit, an aliquis deliquerit, vel quis tale delictum commiserit.

Hæc omnia educuntur ex cap. *Qualiter* De accusationibus, & inquisitionibus.

De iis, qui possunt, vel non possunt accusare.

Prop. 1. Illi omnes possunt accusare, qui expresse per jura non prohibentur.

Prob. ratione. Accusare nihil est aliud, quam motivo justitiæ exigere coram judice pœnam debitam crimini, quod si maneret impunitum, vergeret in detrimentum Reipu-

publicæ: atqui omnes id possunt, nisi expresse per jura prohibeantur: ergo accusare possunt omnes, nisi expresse jura obsistant.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Omnes sive viri, sive fæminæ, sive rei, sive innocentes possunt accusare in atrocibus criminibus, v. g. in crimine læsæ majestatis, hæreseos, simoniæ. Cap. *Tanti*, cap. *Licet Heli* de simon.

Consect. 2. Accusatus etiam pendente lite potest suum accusatorem accusare de majori crimine. Can. *Non est* 3. q. 11.

Prop. 2. illi omnes jure prohibentur accusare, qui præsumuntur non agere motivo justitiæ, sed aliis motivis.

Prob. Accusare est petere motivo justitiæ pœnam debitam crimini, quod impunitum vergeret in præjudicium Reipublicæ: ergo omnes illi merito prohibentur accusare, qui non præsumuntur agere motivo justitiæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Juxta jus civile simul & canonicum accusare non possunt infames, & facinorosi, ut perjuri, malefici, fures, adulteri, homicidæ, sacrilegi, conspiratores in Regem, in Patrem, &c. quia ejusmodi crimina, postquam comperta sunt vera, infamiam inurunt; qui vero infamia laborant, recte censentur justitiæ studio ad accusandum non adduci.

Accusare pariter non possunt capitale crimen confessi, aut de eo accusati pendente lite, neque inimici illius, qui accusatur, nec ejusdem criminis rei; quia præsumuntur non agere amore justitiæ.

Juxta jus canonicum accusare non possunt suspecti in fide, quales sunt hæretici, excommunicati. Can. *Omnis*. Item personæ viles nec Clericos, nec Sacerdotes, nec Episcopos accusare possunt.

Accusati pendente lite non possunt accusatores suos accusare vel minori, vel pari crimine, bene tamen majori. Can. *Cum non est*. Can. *Neganda*. 111. q. 11.

Consect. 2. Juxta praxim Jurisprudentiæ Gallicanæ nullus privatus potest accusare, sed solum potest compellere procuratorem Regium, vel fiscalem, ut ipsemet accuset, quasi vindex publicus criminis vergentis in Reipublicæ damnum.

De iis, qui debent accusare, & quomodo debeant accusare.

Prop. 1. Illi omnes accusare debent, qui sufficientes habent probationes, quibus convincant reos, quorum impunitas providetur Reipublicæ nocitura.

Prob. 1. Script. Levit. c. 5. v. 1. *Si peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, testisque fuerit; quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam.*

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. in corpore, ubi sic habetur: *Si crimen fuerit tale, quod vergat in detrimentum Reipublicæ, tenetur homo ad accusationem, dummodo sufficienter possit probare.... Si autem non fuerit tale peccatum, quod in multitudinem redundet, vel etiam si sufficientem probationem adhibere non possit, non tenetur ad intentandum accusationem; quia ad hoc nullus tenetur, quod non potest debito modo perficere.*

3. *Rat.* Quodlibet membrum Reipublicæ debet, quantum in se est, bonum Reipublicæ intendere, & malum a Republica avertere; quod fieri nequit, si impunita remaneant sceleratorum crimina: ergo qui habet sufficientes probationes, tenetur reum accusare, cujus impunitas prævidetur Reipublicæ nocitura.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Toties abstinere debemus a denunciatione, & accusatione, & uti debemus sola correctione fraterna, quoties crimen non vergit in præjudicium Reipublicæ; quia tunc huic malo per solam correctionem mederi possumus: de hoc ita D. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in corpore. *Quædam sunt peccata, quæ solum sunt in malum peccantis, & ejus, in quem peccatur, vel quia a peccante solum læditur, vel saltem ex sola notitia; & tunc ad hoc solum tendendum est, ut fratri peccanti subveniatur*, scilicet per fraternam correctionem.

Consect. 2. Quoties crimen vergit in præjudicium Reipublicæ, v. g. vergit in multitudinis corruptelam spiritualem, ut fit per hæresim, vel in corruptelam corporalem, ut fit per conjurationem in Principem, in Rempublicam, ut fit etiam per falsificationem monetarum, per rapinam publici ærarii, etsi crimen sit occultum, & probari non possit, & correctio fraterna non videatur sufficiens, tenemur denunciationem, & non accusationem coram judice adhibere; quia, ut ait D. Th. loco citato: *Hæc est differentia inter denunciationem, & accusationem: quod in denunciatione attenditur emendatio fratris; in accusatione*

satione autem attenditur punitio criminis. Punitio autem criminis non potest fieri, nisi post accusationem; emendatio vero potest haberi per denunciationem: ideo D. Thom. 2.2. q.33. a.7. in corpore sic habet: *Quædam enim peccata occulta sunt, quæ sunt in nocumentum proximorum vel corporale, vel spirituale, puta, si aliquis occulte tractet, quomodo civitas tradatur hostibus, vel si hæreticus privatim homines a fide avertat. Et quia ille, qui sic occulte peccat, non solum in te peccat, sed etiam in alios, oportet statim procedere ad denunciationem, ut hujusmodi nocumentum impediatur, nisi forte aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.*

Consect.3. Toties accusatione utendum est, quoties crimen vergit in multitudinis corruptelam, & quoties est publicum; quia aliter huic malo mederi non possumus: nec a justa accusatione retinere nos debet fidelitas in servando secreto; quia, ut optime ait D. Th. 2.2. q.68. a.1. ad tertium, *Revelare secreta in malum personæ, est contra fidelitatem; non autem si revelentur propter bonum commune, quod semper præferendum est bono privato*. Et docens, quo in casu & debeamus recipere, & servare secretum, sic prosequitur: *Contra bonum commune nullum secretum licet recipere*, immo si receptum sit, non injuste proditur. Et insuper, ut ait idem Doctor, *non omnino est secretum, quod per sufficientes testes probari potest*, & ita accusare debito modo, non est contra fidelitatem secreti.

Consect 4. Toties accusatione utendum est, quoties loco nocentis innocens malitiose accusatur, & metus est, ne injuste capitali pœna damnetur, vel etiam pœna diffamante; quia bonum publicum exigit, ut reus potius quam innocens puniatur.

Prop.2. Omnis accusatio injusta redditur vel per calumniam, falsa crimina imponendo, vel per prævaricationem, fraudem scilicet in accusatione adhibendo, vel per tergiversationem, omnino videlicet ab accusatione desistendo.

Prob. 1. *Ex* jure Can. 8. 2. q. 3. Can. *Si quem pœnituerit*. Accusatorum temeritas tribus modis detegitur: aut enim calumniantur, aut prævaricantur, aut tergiversantur.

Prob.2. ratione. Accusatio fit, ut reus debita pœna puniatur: ergo toties erit injusta accusatio, quoties per calumniam non reus, sed innocens accusabitur; quoties per fraudem reus vel infra, vel ultra condignum punietur; & quoties malitiose ab accusatione justa & necessaria cessabitur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant, & ad restitutionem tum famæ, tum bonorum temporalium tenentur qui calumniose accusant. 1. Peccant; quia calumnia est peccatum. 2. Tenentur ad restitutionem; quia ex dictis ubi de restitutione, peccatum contra justitiam commutativam obligat ad restitutionem: ideo secundum jura puniuntur pœna talionis. 2. q.3. Can. *Qui non probaverit*, ubi sic loquitur Adrianus Papa: *Qui non probaverit quod objicit, pœnam quam intulerit ipse patiatur*. Ex D. Th. 2. 2. q. 68. a. 4. ad 2. *Dicendum, quod ille, qui male accusat, peccat & contra personam accusati*, quem calumniatur, *& contra Rempublicam*, quam lædit in membris suis: *ideo propter utrumque punitur*, pœna scilicet talionis, quam vel accusatus potest remittere quatenus est offensus, vel Princeps quatenus gerit vices Reipublicæ.

Consect. 2. Peccant, & ad restitutionem tenentur quicumque fraudem aliquam in accusatione adhibent. 1. Peccant; quia uti fraudibus est peccatum. 2. Tenentur ad restitutionem; quia ex dictis ubi de restitutione, peccatum contra justitiam, qualis est fraus in accusatione proximi, obligat ad restitutionem: fraudes autem in accusatione semper sunt injustæ; quia aut eo tendunt, ut damnetur innocens, qui absolvendus est, aut ut liberetur reus, qui damnandus est.

Consect.3. Peccant, & ad restitutionem tenentur quicumque malitiose ab accusando desistunt; & si quod vel Reipublicæ, vel reo damnum intulerint, tenentur ad restitutionem. 1. Peccant; quia desistunt ab accusatione, quam tenentur persequi. 2. Obligantur ad restitutionem; quia agunt contra justitiam, qua jubetur, ut accusatio incepta finiatur, vel ut absolvatur accusatus si sit innocens, vel ut puniatur si sit reus.

§. III.

De Reo.

Hactenus de accusatore egimus, jam de eo, qui accusatur, agendum est. Ille autem, qui in judicium vocatur, in triplici statu potest esse. 1. Vel est omnino innocens coram Deo, & coram hominibus. 2. Vel reus est solum coram Deo, & innocens coram hominibus. 3. Vel reus est coram Deo,

&

& coram hominibus. Quomodo autem accusatus possit, aut debeat in triplici illo statu sese defendere, variis Sectionibus statuemus.

SECTIO PRIMA.

Monitum: quo modo Confessario agendum cum eis, qui accusantur.

SI Confessarius velit saluti ejus, qui accusatur, prudenter providere, hæc ab eo religiose observanda sunt.

1. Præmoneat accusatum, sibi Confessario id solum onus impositum, ut saluti animæ invigilet, minimeque vero, ut litibus sese immisceat: sibi Confessario nullam esse, aut debere esse familiaritatem, qua possit vel prodesse, vel obesse, solisque tantum precibus posse coram Deo accusatos adjuvare: sibi Confessario non aliud negotium demandari, quam ut accusatus ad sinceram cordis contritionem, & fructuosam confessionem in Tribunali pœnitentiæ faciendam adhortetur: demum se vices Christi gerere, qui latronem non e manibus judicum liberavit, sed vere contritum & sincere confessum absolvit.

2. Præmoneat accusatos, nihil esse Confessario occultandum; quia sola criminis Confessione potest apud Deum obtineri venia; tum quia nihil est periculi, quod judicibus notum fiat id, quod Confessario dicitur, cum nihil religiosius obervetur a Sacerdotibus, quam secretum Confessionis. Reum potest, immo debet frequenter invisere, & eum de his, quæ salutem spectant animæ, præmoneat. Sed prudenter faciet, si ad Confessionem Sacramentalem accusatum non admittat, nisi postquam in foro profano res sunt liquidæ; vix enim adigi poterit, ut omnia, quæ crimen, de quo accusatur, respiciunt, fateatur, ob timorem, ne deferatur, vel ne cogatur a Confessario eadem fateri judici.

SECTIO II.

De his, quæ non possunt licite fieri ab eo, qui accusatur.

PRop. unica. Nemo sive reus, sive innocens, sive legitime, sive illegitime accusetur, potest in processu judiciali malas artes, quibus defendat sese, adhibere.

Prob. ratione. Nemini umquam licet in defensione excedere modum inculpatæ tutelæ; quia defensio aliunde justa, fit per excessum illum injusta: atqui adhibens malas artes in defensione judiciali, excedit modum inculpatæ tutelæ, ut patet: ergo nemini licet in processu judiciali adhibere malas artes, quibus sese defendat.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui omnino innocens est & coram Deo & coram hominibus, licet injuste accusetur, non potest tamen innocentiam suam tueri aut per mendacium, aut per calumniam, aut per detractionem. Ista hæc enim media sunt ab intrinseco mala, & proinde illis uti nequaquam licet.

Sic innocens, etsi injuste accusatus, nec testibus, nec judici potest falsa crimina imponere, aut occulta eorum delicta publica reddere; quia & calumnia & detractio sunt ab intrinseco mala, & satius est innocentem reum haberi coram hominibus, quam per hæc crimina nocentem fieri coram Deo, exemplo Christi, qui licet innocens & illegitime accusatus, tamen noluit se adversus accusatores, testes, judices calumniose defendere. *Recogitate enim*, inquit Paulus ad Hebræos 12. v. 3. *eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semet ipsum contradictionem, ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.* Exemplo est idem Paulus, qui licet innocens, & illegitime accusatus, nec Judæos accusatores, nec testes, nec judicem coram Cæsare accusavit, sed solum innocentiam suam sine ullo vindictæ affectu tuitus est.

Consect. 2. Qui reus est dumtaxat coram Deo, occulti scilicet criminis, quod nequit probari juridice, licet injuste accusetur coram hominibus, nequit tamen vitam suam vel per mendacium, vel per detractionem tueri; quia isthæc media sunt ab intrinseco mala, & satius est, ut illegitime accusatus vitam temporalem potius quam spiritualem amittat: præstat enim vitam caducam finire, quam mendacio, calumnia, ac detractione eamdem conservare.

Consect. 3. Qui & coram Deo & coram hominibus reus est criminis, cujus habetur semiplena probatio, quodque juridice probari potest, non potest nec contra accusatorem, nec contra testes, nec contra judicem aliquid moliri, sed debet processui judiciali humiliter acquiescere.

SECTIO III.

De iis, quæ licite fieri possunt ab eo, qui accusatur.

PRop. unica. Quicumque accusatur, potest juxta juris formas sese defendere; modo malas artes non adhibeat.

Prob. ratione. Vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ: atqui ille, qui servat legitimas juris formas, defendit se juxta moderamen inculpatæ tutelæ: ergo, quicumque accusatur, potest se juxta juris formas defendere.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui injuste accusatur, potest ad redimendam vexationem iniquum accusatorem rejicere, falsos testes repellere, & ab illegitimo judice ad legitimum appellare; quia quilibet habet jus ad defendendum se.

Sic Paulus inique accusatus Cæsarem appellavit. Actorum c. 25. v. 11. Appellatio autem 1. devolvit causam a judice inferiore ad superiorem. 2. suspendit sententiam inferioris; in jure tamen canonico, ubi agitur de correctione delinquentis, vel de modo servando in cultu divino, appellatio non suspendit sententiam, ut habetur cap. *Ad nostram de appellationibus:* & hæc appellatio debet fieri gradatim a superiore locali ad Provincialem, a Provinciali ad Generalem, a Generali ad Ordinis Protectorem, vel ad Sacram Congregationem Regularium; numquam vero ad Tribunal sæculare, ut expresse definierunt summi Pontifices.

Consect. 2. Qui occulte reus est, quamdiu non convincitur, modo pravas artes non adhibeat, nec pervertat ordinem juris, potest & accusatoris instantias eludere, & testium propositiones infirmare, & legitimi judicis sententiam impedire; quia jus habet ad hæc omnia: etsi enim reus sit coram Deo, non est tamen reus coram hominibus; & quamvis accusator, testis, judex, ex hac defensione incurrant quamdam infamiæ notam, injustique habeantur apud homines; id debent sibimetipsis imputare, quod imprudenter in jus vocaverint eum, cujus crimen juridice probari non potest.

Consect. 3. Qui reus est & coram Deo, & coram hominibus, si contra eum procedatur, prætermisso juris ordine, potest prudenter contra accusatorem, contra testes, contra judicem uti ea juris inobservantia; quia jus habet exigendi, ut contra ipsum procedatur secundum ordinem juris.

SECTIO IV.

De iis, quæ observanda sunt ab eo, qui interrogatur a judice.

PRop. 1. Quando judex non procedit juxta ordinem juris, reusque rationabiliter dubitat judicem procedere secundum formam juris, tunc reus interrogatus non tenetur respondere judici, nec tenetur ei veritatem aperire.

Prob. 1. Ex Divo Th. 2. 2. q. 69. a. 1. in corpore, ubi sic habetur: *Si judex exquirat quod non potest secundum ordinem juris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter licite subterfugere; mendacium autem dicere non licet.*

2. *Rat.* Judex est quasi lex animata: atqui lex non ligat, nisi legitime intimata, ita nec judex præcipiens ligat, nisi legitime procedat: ergo accusatus non tenetur ei obedire, cum procedit extra ordinem juris.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Toties accusatus potest non respondere, quoties interrogatur a judice illegitimo; quia judex illegitimus non habet auctoritatem interrogandi.

Sic Clericus interrogatus a judice sæculari, non tenetur ei respondere, nisi in criminibus privilegiatis.

Sic Laicus non tenetur respondere judici Ecclesiastico, nisi in causis spiritualibus.

Consect. 2. Toties accusatus potest non respondere, quoties interogatus a judice quidem legitimo, sed circa ea, quæ sunt omnino occulta, quorum nulla est infamia, vel semiplena probatio; quia judex, utpote persona publica, non habet jus interrogandi nisi circa ea, quæ potest scientia publica cognoscere.

Sic reus criminis omnino occulti non tenetur illud judici interroganti manifestare.

Sic reus criminis, cujus habetur semiplena probatio, si complices illius sint omnino occulti, tenetur quidem crimen semiplene probatum confiteri, minime vero socios omnino occultos.

Sic reus criminis, cujus habetur semiplena probatio, non tenetur manifestare judici ea, quæ ipsi per secretum naturale commissa sunt, nisi secretum illud esset vel in præjudicium Reipublicæ, vel in præjudicium innocentis.

Conject. 3. Toties accusatus etiam coram legitimo judice criminis etiam illius, cujus habe-

habetur semiplena probatio, potest non respondere, quoties judex fraudulenter interrogat, & malis artibus utitur, ut reum cavillationibus implicet; quia tunc judex non procedit secundum formam juris: judex enim est vindex publicus: ergo potest tantum procedere mediis a jure statutis.

Sic si judex minis, tormentis, vi, fraude, aut falsa promissione impunitatis, alio ve medio contra ordinem juris secretum aliquod delictum extorqueat, tenetur cessare, nec potest ulterius procedere, nec reum punire; ex his enim, quæ inordinate acta sunt, non potest ordinabiliter agi: ut habetur cap. *Qualiter & quando*. De actionibus.

Prop. 2. Quando judex legitimus legitime procedit, ac juridice reum interrogat, idque reus certo cognoscit, & in his circumstantiis, in quibus habetur diffamatio, & semiplena probatio illius criminis; tunc accusatus tenetur sub peccato mortali confiteri veritatem; etiam si ob eam confessionem sit pœna mortis plectendus: neque potest eam negare, etiam si ex hac negatione impunitatem consequeretur.

Prob. Ex D. Th. 2. 2. q. 69. a. 1. in corp. cujus hæc sunt verba: *Ex debito tenetur accusatus judici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam juris exigit; & ideo si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat*.

2. *Rat.* Reus diffamatus, & semiplene convictus, non habet jus defendendi sese, sed in pœnam criminis, quod non est omnino occultum, tenetur simplici & nuda criminis sui confessione dare gloriam Deo, uti fecit Acham: ut habetur Josue 7.

Deinde reus semiplene convictus in his est circumstantiis, in quibus notam veritatem 1. negare non potest sine mendacio. 2. reticere non potest sine inobedientia erga judicem legitimum superiorem. 3. defendere sese non potest sine injusta impunitate. 4. sine indirecta erga accusatorem, & judicem calumnia: ergo satius est reum semiplene convictum justam mortem subire, quam vitam temporalem tot sceleribus conservare.

Consectaria hujus doctrinæ, in quibus determinatur, quomodo Confessarius gerere se debeat erga reum, qui juridice interrogatus est.

Consect. 1. Antequam reus sistat se judici, Confessarius debet diligenter inquirere tum a reo, tum ab ejus advocato, aut procuratore, an sit aliquis defectus in processu judiciali; tunc enim reus non tenetur respondere, cum contra eum procedatur prætermisso ordine juris. Quod si Confessarius advertat, reum servato ordine juris interrogandum esse, debet eum hortari, ut veritatem coram judice fateatur, & ostendere, quod si secus fecerit, eum grave crimen commissurum, eumque peccaturum. 1. contra justitiam; quia non obedit judici, cui ex debito justitiæ tenetur obedire. 2. contra Religionem; quia perjurium committit negando veritatem, quam tamen juravit se dicturum. 3. contra bonam fidem; quia negando veritatem in causa est, cur accusator, testes, & judex calumniatores habeantur, quasi falso imponentes crimen, cujus re vera accusatus conscius est.

Consect. 2. Si reus legitime accusatus, post eam admonitionem dicat se nolle veritatem judici confiteri, dicatque se juraturum æquivoce, & proponat se constanter negaturum ea omnia, quibus crimen, cujus reus est, judici posset innotescere; tunc neganda est illi absolutio, cum velit in statu peccati perseverare, & expectandum donec in eum sententia vel absolutionis, vel condemnationis prolata fuerit.

Consect. 3. Reus post sententiam contra ipsum latam, non est a Confessario deterrendus, etsi veritatem negaverit, sed ad pœnitentiam est excitandus.

Si reus post negatam illicite veritatem a pœna liberatus fuerit, tunc Confessarius reum ad sinceram pœnitentiam debet excitare; imposita salutari pœnitentia, injunctaque obligatione restituendi damna, quæ parti intulit illicite negando veritatem, poterit eum absolvere, modo in eo videat signa pœnitentiæ; non tamen cogi potest, ut iterum judicem adeat, ut se ipsum prodat, cum cessaverit jus interrogandi, causa jam decisa, reoque liberato.

Si reus post negatam illicite veritatem iterum resumendus, iterumque interrogandus sit, tunc hortandus est, ut veritatem fateatur; & si persistat in proposito negandi crimen, cujus reus est, & cujus est semiplena probatio, non est absolvendus.

Si vero reus post negatam illicite veritatem, morte condemnatus sit, hortandus est, ut veritatem publice fateatur tum ut gloriam Deo reddat, tum ut testimonium veritati præbeat, tum ut accusatorem, testes, & judicem ab invidia populari vindicet.

SECTIO V.

De his, quæ præstanda sunt ab eo qui juridice condemnatus est.

PRop.1. Qui juste condemnatus est mortis, mutilationis, &c. tenetur huic supplicio sese subjicere, nullatenus licitum est ei contra judicem, & Ministros judicis resistere.

Prob. 1. Scriptura ad Rom. 13 v.2. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*; sed condemnatus, se defendendo, potestati resistit, quantum ad hoc, in quo est divinitus instituta ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: ergo juste condemnatus peccat se defendendo.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 69. a.4. in corp. *Dicendum, quod aliquis damnatur ad mortem dupliciter: uno modo juste, & sic non licet condemnato se defendere; licitum enim est judici eum resistentem impugnare. Unde relinquitur, quod ex parte ejus sit bellum injustum, unde indubitanter peccat.*

3. *Rat.* Sicut judex habet auctoritatem, ut civiliter litigantibus præcipiat quæcumque sunt necessaria ad terminandam litem; ita habet auctoritatem, ut præcipiat reis quæcumque sunt necessaria, ut terminetur lis criminalis, & ut rei debitam & parti læsæ, & Reipublicæ exhibeant satisfactionem: ergo rei tenentur judici obedire, & pœnam impositam subire.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Juste condemnatus nihil potest interius moliri, quod positivam defensionem, & resistentiam importet: v. g. non potest optare mortem judicis, vel Ministrorum judicis, quamvis ea morte supplicio sibi destinato liberandus esset, tum quia optare mortem alterius est peccatum, tum quia hæc desideria etsi inutilia arguunt animum paratum ad defendendum se positive, quod in casu præsenti non licet.

Consect. 2. Condemnatus juste nihil potest exterius moliri, quod defensionem positivam importet; quia defensio positiva est in tali casu prohibita, & bellum injustum, ut dicit D. Th. Sic reus juste incarceratus non potest vim inferre custodibus, non potest eos aut alligare, aut vulnerare, aut occidere, ut se a carcere expediat; quia hæc singula important defensionem & resistentiam positivam, quæ in isto casu est illicita.

*Prop.*2. Accusatus damnatus injuste, potest se positive cum moderamine inculpatæ tutelæ contra judicem & Ministros ejus defendere.

Prob. 1. Ex D.Th. ibid. *Alio modo*, inquit, *condemnatur aliquis injuste, & tale judicium simile est violentiæ latronum, secundum illud Ezechielis 22. vers. 27. Principes ejus in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem; & ideo sicuti licet resistere latronibus, ita licet resistere, in tali casu malis Principibus, nisi forte ob scandalum vitandum cum ex hoc aliqua gravis turbatio timeretur.*

2. *Rat.* Cuilibet licitum est defendere se contra injustum aggressorem, modo servetur moderamen inculpatæ tutelæ: ergo in hoc casu licitum est innocenti injuste damnato defendere se, modo caveatur scandalum, & gravis turbatio, ut loquitur D. Th.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quando innocens damnatur vel mortis, vel mutilationis, viis aperte injustis, potest quibuscumque mediis, modo non sint ab intrinseco mala, sese ab injusta illa pœna liberare; quia justa tunc est defensio: v. g. potest ad judicem superiorem appellare, potest amicos, aut alios, qui eum a tali pœna liberent, convocare.

Consect. 2. Quando sententia est materialiter injusta, lata tamen secundum allegata & probata, etsi in conscientia non obliget, non potest accusatus judici, ejusque Ministris positive resistere; quia licet sit coram Deo innocens, non est tamen innocens coram hominibus, judexque jus habet exequendi sententiam secundum formam juris prolatam.

*Prop.*3. Homo, quamtumvis reus, & juste condemnatus, non tenetur sibi ipsi pœnam, ad quam damnatus est, inferre; sed potest licite eam passive se habendo eludere.

Prob. 1. Ex D. Th. 2. 2. q. 69. a. 4. ad 2. *Dicendum, quod nullus ita condemnatur, quod ipse sibi inferat mortem, sed mortem patiatur; & ideo non tenetur facere id, unde mors sequatur; quod est manere in loco, unde ducatur ad mortem.*

2. *Rat.* Ex dictis ubi de lege pœnali, nemo tenetur pœnam corporalem inflictam a judice sibi ipsi inferre; hoc enim lex non jubet, cum ministros, carnifices scilicet, ad hunc finem destinatos habeat; ab hoc etiam ratio ipsa removet, quæ suggerit idem non debere esse agens & patiens: ergo nemo etiam damnatus a judice tenetur mortem, aut mutilationem sibi inferre. *Tenetur tamen*, inquit D. Th. *non resistere agenti, quin patiatur quod justum est eum pati.* Ibid.

Con-

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nullus homo, quamtumvis reus & juste condemnatus, potest sibi mortem, aut mutilationem inferre; quia id nulla lex jubet, & natura ipsa refugit. Sic, ut ait D. Th. *si aliquis sit condemnatus, ut fame pereat, non peccat si cibum sibi occulte ministratum sumat; quia non sumere esset seipsum occidere.* Ibidem. Sic pari ratione nemo, quamtumvis reus, tenetur seipsum in carcerem conjicere.

Consect. 2. Quilibet, quamtumvis reus, & juste condemnatus, potest sine resistentia contra justitiam se a morte, vel mutilatione liberare; quia quilibet tam magnum jus habet ad vitæ suæ & membrorum conservationem, ut nulla potestas humana obligare possit ad eam non conservandam. Sic, ut ait D. Th. *potest fugere ab eo loco, unde duceretur ad mortem.* Sic pari ratione reus potest fugere, ne capiatur; captus potest e carcere, & vinculis, quibus detinetur, se liberare.

§. IV.

De probationibus, quæ habentur vel per testes, vel per instrumenta.

Egimus hactenus de actore, judice, & reo; jam de probationibus agendum, quibus actor probat rem, quam intendit. Probare autem est rei dubiæ in judicio fidem facere. Probatio vero alia est animata, quæ fit per testes, alia inanimata, quæ fit per instrumenta seu scripturas: ideoque hic primo agemus de testibus, postea vero de personis publicis, seu Notariis, a quibus instrumenta publica aut conficiuntur, aut custodiuntur.

SECTIO I.

De Testibus.

Testis est ille, qui de aliquo facto controverso testimonium dicit, factum illud, quod controvertitur, quodque aliquo sensu percipi possit, vel negans, vel asserens.

De his, qui possunt, vel non possunt esse testes.

Prop. 1. Hi solum jure naturæ possunt esse testes, qui veritati dignoscendæ inservire possunt.

Prob. 1. Script. Num. 35. v. 30. *Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.* Quibus verbis Deus præcipit, ut nullus accusatus unius tantum testimonio condemnetur; sed plures, & quidem graves testes audiantur, qui rei dubiæ & controversæ fidem faciant: ergo illi solum possunt esse testes, qui manifestandæ veritati possunt inservire.

2. Ex jure civ. L. 3. De test. ubi sic habetur: *Testium fides diligenter examinanda est.... Nam si careat suspicione testimonium vel propter personam, a qua fertur, quod honesta sit, vel propter causam, quod neque lucri, neque gratiæ, neque inimicitiæ causa sit, admittendus est:* Ergo illi solum testes esse possunt jure naturæ, qui veritati inveniendæ inservire possunt.

3. *Rat.* Testes eo solum fine adhibentur, ut veritas obscura clare pateat, & ut res controversa dilucidetur: ergo illi tantum jure naturæ audiendi sunt ut testes, qui rem dubiam certam possunt efficere, & factum incertum reddere manifestum.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Jure naturæ testes esse non possunt qui carent usu rationis, quales sunt furiosi, & infantes longe a pubertate distantes: attestatio enim est actus, qui plenum usum rationis exigit.

Sic juxta jus civile, sicut furiosus testamentum facere nequit, ita nec testimonium proferre. L. 9. cod. *Qui testamenta facere possunt.*

Sic juxta jus canonicum, Can. Testes 4. q. 2. Pueri *ad testimonium infra annos quatuordecim ætatis suæ non admittuntur;* juxta tamen edicta Ludovici XIV. testimonium eorum, qui accedunt ad pubertatem, accipitur, ut juxta judicis prudentiam ejusdem testimonii ratio habeatur.

Consect. 2. Jure naturali regulariter omnes in causis tam criminalibus, quam civilibus, testes esse possunt, modo plenum usum rationis habeant: ut habetur L. 1. ff. de testib.

Prop. 2. Jure positivo hi omnes a testimonio ferendo rejiciuntur, qui rationabiliter præsumi possunt agere alio motivo, quam amore veritatis.

Prob. Ex glossa super caput *Placuit* de testibus, ubi sic habetur: *Talis debet esse testis, cui nulla possit opponi exceptio:* ergo qui præsumitur agere alio motivo, quam amore veritatis, potest a testimonio ferendo rejici.

2. *Rat.* Testes eo solo fine adhibentur, ut veritas appareat: ergo hi omnes a testimonio ferendo rejici possunt, quibus aliqua potest opponi exceptio. Exceptiones autem omnes sequentib[illegible] [illegible]sibus comprehenduntur.

Con-

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides, in testibus illa requires.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. In quo explicatur hæc vox *Conditio*. A ferendo testimonio rejiciuntur qui vel ex conditione status, vel ex amicitia, vel ex parentela præsumuntur nimis favere ei, pro, vel contra quem exigitur testimonium; quia hi non censentur agere solo amore veritatis.

Sic prohibentur testimonium dicere domestici, familiaris, cognatus, affinis, vel cui imperari potest, ut testis fiat pro eo, cui talis est: item amicus pro amico, socius pro socio sive ejusdem criminis, sive alicujus contractus: ita ff. toto titulo de testibus; attamen in consanguinitate probanda, & in matrimonio contrahendo, vel disjungendo, testes esse possunt parentes. Cap. *Videtur* Qui matrimonium accusare possunt.

Consect. 2. in quo explicatur hæc vox *Sexus*. Mulier in testamento testis esse non potest, ut diximus ubi de testamento ordinando.

Consect. 3. In quo explicatur hæc vox *Ætas*. Minor viginti annis nequit esse testis in crimine probando. L. 20. ff *de testibus*; impuberes tamen juxta praxim Gallicanæ Jurisprudentiæ audiri possunt, & juxta prudentiam judicum pensatur eorum testimonium.

Consect. 4. In quo explicatur hæc vox *Discretio*. Ex discretione legum, qui hic subjiciuntur, prohibentur contra certas personas testimonium dicere: v. g. libertus contra Patronum. L. 12. cap. *De testibus*. Inimicus contra inimicum. L. 3. ff. *Ibid.* Hæreticus & Judæus contra Christianum. L. 21. cap. *De hæreticis*. Uxor contra maritum, & maritus contra uxorem. Ita Doctores communiter. Laicus contra Clericum. Cap. *De cetero* extra. de testibus. Tutor contra pupillum, & advocatus contra clientem, durante isto officio. Ita communiter Doctores.

Ex discretione legum, qui hic subjiciuntur, prohibentur *pro* certis personis testimonium dicere. Pro Patrefamilias domesticus, L. 24. ff. *De testibus*: pro pupillo Tutor, pro socio socius. Ita communiter Doctores. Judices, Assessores, Arbitri in causis, de quibus cognoscunt. L. 6. cap. *De postulando*. Qui de Universitate & corpore aliquo est, in causis Universitatis istius & corporis. Et nemo in propria causa. L. 20. ff. Ibid.

Consect. 5. Explicatur illa vox *Fama*. A testimonio dicendo arcentur infames post latam sententiam: tales sunt 1. Publico judicio damnati, nec dum restituti. L. 3. de testibus ibid. 2. Publici criminis rei. L. 20. ibid. 3. Qui in vinculis & custodia detinentur. 4. Qui ad bestias, ut pugnarent, se locarunt. 5. Qui convicti sunt accepisse pecuniam ad testimonium dicendum, vel non dicendum. L. 3. ff. ibid. 6. Damnati ob crimen famosum. L. 21. sess. ibid. 7. Mulier, quæ corpore quæstum palam facit, vel fecit. Demum omnes infamia notati. L. 5. sess. ibid.

Consect. 6. In quo explicatur illa vox *Fortuna*. Personæ viles & infimæ sortis juxta prudentiam judicis excluduntur a testimonio dicendo; quia præsumuntur facile posse corrumpi.

Consect. 7. In quo explicatur hæc vox *Fides*. Testimonium suscipi debet a judice, non leviter, sed prudenti examine. 1. Admittuntur testes, non qui se ultro offerant, sed qui vocentur, & veluti inviti deponant; qui enim ultro se offerunt, habentur, ut dicunt, subornati & suspecti. Can. 4. *Illi* 5. q. 5. 2. A testibus juramentum præexigitur, & præmonentur, ut veritatem dicant. Cap. *Tuis quæstionibus* De testibus. 3. Juramento præstito quemcumque testem judex, aut is, cui examen commissum est, examinat clam partibus, separatim, adhibito Notario, qui dicta contignet, tum super articulis ab adversario exhibitis, cap. *Venerabilis* de testibus, tum super interrogatoriis, seu quæstionibus ad inveniendam veritatem necessariis, v. g. circa locum, circa tempus, circa alias circumstantias, quæ factum, de quo inquiritur, comitatæ sunt, inquirendo, an factum illud viderit, vel audierit. 4. Depositione facta judex responsa testis eidem testi leget tum ut ejus constantia appareat, tum ut addat, vel minuat, prout testis secundum Deum opportunius judicaverit.

Consect. 8. In quo explicatur hæc vox *In testibus*. Regulariter loquendo unius testimonium nullum, sed ad minus duo testes requiruntur; quia juxta Scripturam, ad unius testimonium nullus condemnabitur. Num. 25. v. 3. & Deut. 19. *In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.*

Quæ sit obligatio ferendi testimonium.

Prop. unica. Quoties quis legitime interrogatur, toties tenetur testimonium reddere veritati; si vero recuset, peccat, & tenetur damna reparare, quæ ex ejus silentio oriuntur.

Prob. 1. Script. Deut. 19. v. 15. ubi sic habetur: *Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit; sed in ore duorum aut trium testium stabit omne* ver-

verbum : ergo cum judex nihil valeat determinare, nisi post juridicam duorum; vel trium testium confessionem, consequens est, quod ipsi testes judici legitime interroganti teneantur respondere.

2. Ex Aug. apud D. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. *Qui veritatem occultat, & qui prodit mendacium, uterque reus est: ille, quia prodesse non vult: hic, quia nocere desiderat.*

3. Ex D. Th. Ibid. *Si requiritur testimonium alicujus subditi auctoritate Superioris, cui in his, quæ ad justitiam pertinent, obedire tenetur; non est dubium, quin teneatur testimonium ferre in his, in quibus secundum ordinem juris testimonium ab eo exigitur, puta, in manifestis, & in his, de quibus infamia præcessit.*

4. Quilibet tenetur obedire legitimo superiori legitima legitime imperante, ut patet ex dictis ubi de lege: atqui judex in nostro casu est legitimus superior, & testi legitima legitime imperat; quia, ut supponimus, non interrogat nisi secundum formam juris: ergo testis debet obedire: ergo testimonium proferre; tenetur vero damna reparare, si recusat; quia peccat contra justitiam, ut diximus ubi de restitutione.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Regulariter omnes tam Clerici quam Laici, tam sæculares quam regulares cogi possunt ad testimonium ferendum, id que tam in civilibus, quam criminalibus causis, nisi vel excusentur, vel prohibeantur; si enim cogi non possent, vel innocentes injuste accusati defectu testium innocentiam ejus manifestantium damnarentur, vel rei juste accusati defectu testium crimen commissum non manifestantium injuste absolverentur: & sic qui testimonium ferre recusarent, rei essent vel injustæ condemnationis contra innocentem, vel iniquæ absolutionis erga reum: quia, juxta glossam, *consentire est tacere, cum possis arguere.*

Consect. 2. Illi omnes ad ferendum testimonium cogi nequeunt, qui lege vel naturali, vel positiva tum divina, tum ecclesiastica, tum civili a ferendo testimonio excusantur; quia tunc non servaretur ordo juris.

Sic juxta D. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. *De his, quæ homini sunt commissa in secreto per confessionem, nullo modo debet* Confessarius *testimonium ferre; quia hujusmodi non scit ut homo, sed tamquam Dei minister; & majus est vinculum Sacramenti quolibet hominis præcepto.* Solvere quippe sigillum confessionis vetat lex naturalis, lex positiva, tum divina, tum Ecclesiastica, tum civilis.

Sic juxta eumdem D. Th. ibid. ea, quæ sub secreto naturali sunt commissa, manifestari non debent; *quia servari fidem est de jure naturali: nihil autem potest præcipi homini contra id, quod est de jure naturali*, nisi secretum vergeret vel in periculum boni publici, vel in damnum innocentis, quo casu tenetur homo vel testimonium ferre, vel denunciare; quia jus naturale jubet, ut bonum publicum prius conservetur, quam particulare, & quod puniatur reus potius, quam innocens.

Sic juxta jus civile a ferendo testimonio excusantur cognati in linea recta, & collaterales, & sic ascendentes: v. g. parentes & liberi nec pro se, nec contra se invicem testimonium proferre possunt: ff. L. 9. de test.

Sic collaterales v. g. fratres & sorores, germani & germanæ nec pro se nec contra se invicem testimonium proferre possunt.

Sic affines, qui in vicem parentum & liberorum habent respectum, puta, vitricus & privignus, socer & gener, nec pro se, nec contra se testimonium proferre possunt.

Consect. 3. Non solum tenemur testimonium reddere veritati, quoties interrogamur juridice; sed etiam quoties ex silentio nostro *vel honor Dei, vel utilitas proximi* contrarie subtraheretur, ut docet D. Th. loquens de professione fidei, idest quoties ex defectu nostri testimonii aut Deus *positive* inhonoraretur, aut proximus noster innocens *injuste* opprimeretur; quia in his circumstantiis silentium nostrum causa esset culpabilis vel blasphemiarum, quibus Deus impeteretur, vel injustæ calumniæ, qua proximus noster innocens reus apud homines haberetur.

Sic Christum injuste accusatum, calumniis oppressum, & blasphemiis inhonoratum, ultro & sponte innocentem declararunt Judas ipse proditor. Matth. 27. v. 4. Uxor Pilati Matth. 27. v. 19. Pilatus ipse. Ibid. v. 24. Centurio & alii. Ibid. v. 5. Bonus latro. Luc. 23. v. 15.

Sic Davidem a Nabal latrocinii accusatum excusant servi Nabal. 1. Reg. 25. v. 15. *Homines isti*, inquit, *boni satis fuerunt nobis, & non molesti... pro muro erant nobis tam in nocte, quam in die.* Sic David ultro & sponte Saulem & Jonatham publice excusat, & laudat, utriusque fortitudini testimonium reddens. *Quomodo ceciderunt*, inquit, *fortes in prælio?* 2. Reg. cap. 1. v. 25. Sed innocentem Susannam injuste damnatam divinitus suscitatus tuitus est Daniel; cum enim Susanna raperetur ad supplicium, Daniel *exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine hujus*; & rem ulterius ur-

urgens, ait: *Revertimini ad judicium; quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam:* eos autem accusatores falsi testimonii convictos populus interfecit. Daniel. cap. 13.

Quæ culpa committatur per falsum testimonium.

Prop. 1. Quicumque falsum testimonium profert, peccat mortaliter.

Prob. 1. Script. *Si steterit testis mendax... non misereberis ejus, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exigas*: Ergo cum falsum testimonium tam rigide puniatur, signum est esse peccatum mortale.

2. Ex utroque jure. Falsi testes, juxta jus canonicum, excommunicantur, juxta vero jus civile puniuntur pœna capitis: ergo est peccatum mortale; quia tam gravis pœna non debetur nisi peccato mortali.

3. *Rat.* Falsum testimonium est. 1. Perjurium: quia testes non respondent judici, nisi ab eis elicito juramento. 2. Est peccatum contra justitiam. Atqui perjurium est peccatum mortale ex sua natura, sicut & peccatum contra justitiam. Ergo falsum testimonium est peccatum mortale. Deinde falsus testis injuriam facit Deo, judici, & innocenti: Deo cujus præsentiam pejerando contemnit; judici, cujus bonam fidem mentiendo decipit; innocenti, quem falso testimonio lædit vel in vita, vel in honore, vel in bonis fortunæ: ergo falsum testimonium peccatum est semper mortale triplicem continens deformitatem, primam contra Deum, secundam contra judicem, tertiam vero contra innocentem.

Falsus autem testis censendus est, non solùm ille, qui rem, quam scit certo falsam, pro vera asserit; sed etiam ille, qui rem dubiam pro certa asserit. *Non debet homo*, inquit D. Th. *pro certo asserere, quasi sciens id, de quo certus non est; sed dubium debet sub dubio proferre, & id de quo certus est, pro certo asserere.* 2.2. q. 70. a. 4. ad 1.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quando falsum testimonium non fuit causa efficax damni contra proximum, vel quia judex non credidit falso testi, vel quia judex jam lite pene completa ex illo falso testimonio nihil omnino motus fuerit, tunc falsus testis ad nullam restitutionem tenetur, sed maxime ad pœnitendum coram Deo obligatur; quia, ut diximus ubi de restitutione, qui non est causa efficax damni, ad restitutionem obligari non debet.

Consect. 2. Quando falsum testimonium causa fuit efficax damni contra proximum, qui falso testatus est, tenetur ad impeditionem, vel reparationem omnium damnorum, quæ ex tali falso testimonio subsequuntur.

Sic si jam damnum factum sit, tenetur famam reparare, si famam abstulerit; bona temporalia compensare, si ea læserit; damna realia ex injusta morte sequentia reparare: quia juxta Aug. non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Sic, si damnum jam factum non sit, sed futurum, falsum testatus tenetur cum pari sui ipsius periculo damnum proximo eventurum reparare; quia in damno æquali melior est conditio innocentis: v.g. diffamationem proximi per sui diffamationem, occisionem injustam proximi innocentis etiam per sui ipsius mortem tenetur impedire; bonorum vero temporalium jacturam per propriam bonorum temporalium perditionem tenetur impedire.

SECTIO II.

De Notario.

Notarius est ille, qui contrahentium voluntate tamquam testis publicus scribit, quique instrumenta publica tamquam depositarius publicus custodit.

Prop. Duo præcipue requiruntur in Notario. 1. Scientia, qua observet solemnes contractuum formulas. 2. Fidelitas, qua nihil contra æquitatem, & veritatem sinat in suis scriptis irrepere.

Prob. Notarius est publicus voluntatum contrahentium depositarius: ergo ea peritia debet esse instructus, ut observet solemnes contractuum formulas; alias enim contractus essent invalidi: & insuper ejus debet esse fidelitatis, ut nihil contra veritatem, & æquitatem admittat.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat Notarius defectu scientiæ, si solemnitates in contractibus necessarias omittat. *Manifestum est autem*, inquit D. Th. *quod quicumque negligit habere, vel facere id, quod tenetur habere, vel facere, peccat peccato omissionis.* Ideo edictis regiis, cavetur, ut Notarii non admittantur, nisi & capaces, & idonei reperti.

Consect. 2. Peccat Notarius defectu fidelitatis & veracitatis, quoties in instrumento publico mentitur vel circa diem, vel circa res, quæ sunt materia contractus: v.g. si instru-

ftrumentum, quod tali die, mense, & anno fit, die, mense, anno prioribus, vel posterioribus factum scribat: si scribat contrahentes esse præsentes, cum præsentes non sint: si attestetur numeratam esse pecuniam, cum revera numerata non fuerit: quod gravissimum peccatum est. 1. Quia est mendacium, quod juxta Scripturam in omni casu est illicitum juxta illud: *Nolite velle loqui omne mendacium*. 2. Quia est perjurium, cum jurent Notarii se nihil falsi in suis instrumentis publicis scripturos. 3. Quia mendacium illud est semper Notariis periculosum; cum exponant sese periculo & diffamationis, & pœnæ capitalis, si forte ea falsitas coram judice probari possit.

Sic peccant pariter contra fidelitatem & veritatem, si in depositione testium aliquid addant, vel detrahant non levis momenti: si item in voluntate contrahentium aliquid addant, vel minuant: si amisso instrumento publico, v.g. testamento, vel contractu, aliud simile confingant; quia in singulis illis casibus agunt contra veritatem, quam se fideliter observaturos jurarunt: nec excusantur per hoc, quod si perdito vero instrumento non confingant simile, magnum damnum patientur; quia, ut ait D. Thomas, non licet aliqua illicita ordinatione uti ad impediendum nocumentum .... sicut non licet furari ad dandam eleemosynam.

Sic peccat pariter Notarius contra veritatem, si scribat Testamentum hominis usu rationis destituti: si testes falsos admittat: si ad privandum vel Regem, vel Dynastas solutione censuum & laudemio, naturam contractuum immutet, & scribat partes inivisse permutationem, cum veram venditionem inierunt: item si ex animo utatur verbis æquivocis, ut partes contrahentes decipiat.

Consect. 3. Peccat Notarius defectu justitiæ & æquitatis, quoties aut ipse justitiam violat, aut partibus contrahentibus justitiam violantibus connivet: ipse autem Notarius justitiam violat, si exigat aliquid ultra taxatum pretium, si nolit ostendere instrumenta publica iis, quibus sunt necessaria, v.g. testamenta hæredibus, legata legatariis, aut si pro exhibendis hujusmodi instrumentis excedens pretium extorqueat: connivet vero partibus violantibus justitiam commutativam, cum contractus aperte usurarios, aut ex præsumptione usurarios, suscipit.

SECTIO III.

De Advocato & Procuratore.

ADvocatus & Procurator sunt hi, qui causas litigantium defendendas suscipiunt. Quatuor requiruntur in Advocato & Procuratore. Primo quidem legum notitia. 2. Fidelitas erga clientem. 3. Causæ susceptæ æquitas. 4. Moderatum pretium: quæ omnia sequentibus propositionibus expendemus.

Prop. 1. Advocatus & Procurator debent habere scientiam convenientem: v.g. Advocatus debet habere peritiam legum; Procurator vero notitiam formalitatum juris.

Prob. 1. Script. Judicibus dicitur: *Erudimini, qui judicatis terram:* Psal. 2. v. 10. Ergo & idem dici potest Advocatis; decet enim Advocatos sicut & judices sapientes esse, & in lege doctissimos, ne dicere valeant, tamquam legem ignorantes, bonum malum, & malum bonum.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 71. a. 2. in corp. *Est enim*, inquit, *necessaria Advocato & interior peritia, qua possit convenienter justitiam assumptæ causæ ostendere, & iterum loquela cum auditu, ut possit pronunciare, & audire, quod ei dicitur*: ergo Procurator & Advocatus debent habere peritiam competentem.

3. *Rat.* D. Th. *Quicumque negligit habere, & facere id, quod tenetur habere, vel facere, peccat peccato omissionis*, inquit D. Th. 1. 2. q. 76. art. 1. in corp. Ergo Procurator & Advocatus, qui non habent scientiam competentem, peccant peccato omissionis, & ex vi talis omissionis tenentur ad restitutionem, si damnum aliquod clientibus causaverint.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat qui Officium Advocati exercet, si non sit graduatus in altero jurium; quia ita jubet edictum Francisci I. an. 1535. Cap. 4. a. 1. Item peccant Procuratores, qui Officium Procuratoris exercent antequam sufficienter ad hoc eruditi inventi fuerint. Ita jubet edict. Ludovici XII. an. 1507. a. 118.

Consect. 2. Peccant Advocatus & Procurator, si licet aliunde sufficienter periti, tamen vel per negligentiam, vel propter negotiorum multitudinem, non sufficienter causas clientum suorum examinent, & tenentur ad restitutionem damni, quod causant: qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

Prop. 2. Procurator & Advocatus inviolabilem debent clientibus fidelitatem.

Prob.

Prob. 1. Script. *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana; qui autem fidelis est, celat amici commissum*: Proverb. 11. v. 13. Ergo cum Advocatus & Procurator sint clientum suorum amici, eis inviolabilem debent fidelitatem.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 72. a. 2. ad 2. Dicendum, quod Advocatus, si in principio credit causam justam, & postea in processu appareat eam esse injustam, non debet eam prodere, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta suæ causæ alteri parti revelet, &c. Ergo numquam licet Advocato vel Procuratori clientem suum fraude aliqua decipere, sed ei debet salvo jure conscientiæ inviolabilem fidelitatem exhibere.

3. *Rat.* Procurator & Advocatus sunt erga clientes, quod amici erga amicos, medici erga ægrotos, immo quod parentes erga filios; quia clientes committunt sese Advocatis, sicuti amicus amico, ægrotus medico, & filius parenti: atqui inviolabilem debet fidelitatem amicus amico, medicus ægroto, & parens filio: ergo eamdem debent fidelitatem Advocati & Procuratores suis clientibus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant graviter Advocati & Procuratores, qui duobus inter se litigantibus simul consilium offerunt; ea enim agendi ratio est aperte contra eam fidelitatem, quam utrique litigantium debent: ideo illud expresse vetatur edicto Francisci I. art. 33.

Consect. 2. Peccant graviter Advocati & Procuratores, qui clientum suorum secreta in præjudicium illorum alicui aperiunt; nullo enim pacto ea possunt prodere, quæ eis sub secreto commissa sunt, ut docet D. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. Quæ sub secreto alicui committuntur, nullo modo tenetur quis ea prodere etiam ex præcepto superioris; *quia servare fidem est de jure naturali; nihil autem potest præcipi homini contra id, quod est de jure naturali.*

Prop. 3. Advocatus & Procurator non possunt nisi eas causas defendendas suscipere, quas justas bona fide arbitrantur.

Prob. 1. Script. ex 2. Paralip. c. 19. ubi sic habetur: *Impio præbebas auxilium, & idcirco iram Domini merebaris*; sed Advocatus defendens causam injustam, impio præbet auxilium: ergo peccando iram Domini meretur.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 71. a. 3. in corp. ubi sic habetur: Manifestum est autem, quod Advocatus & auxilium & consilium præstat ei, cujus causæ patrocinatur: unde si scienter injustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur ejus damni, quod contra justitiam per ejus auxilium altera pars incurrit.

3. *Rat.* Qui cooperatur injustitiæ, peccat; *quia digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*: sed Advocatus & Procurator scienter defendendo causam injustam, cooperantur injustitiæ: ergo peccant.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quando Procurator vel Advocatus aperte vident injustam esse eam causam, quæ eis offertur defendenda, debent incunctanter eam rejicere; alioquin & peccant, & ad restitutionem tenentur, ut diximus ex D. Th. & expresse docet Aug. Epist. 155. ad Macedon. *Verumtamen*, inquit, *si justitia sincerius consulatur, justius dicitur Advocato: redde quod accepisti, quando contra veritatem stetisti, iniquitati adfuisti, judicem fefellisti, justam causam oppressisti, de falsitate vicisti.*

Consect. 2. Quando Procurator vel Advocatus initio litis putant causam sibi oblatam esse justam, possunt eam defendendam suscipere; sed ubi agnoscunt eam esse aperte injustam, debent ab ea desistere, & clienti suadere, ut a litigando desistat, & cum parte sua litem componat: ita expresse docet D. Th. ibid. ad 2. *Si advocatus*, inquit, *in principio credidit causam justam esse, & postea in processu appareat eam esse injustam, non debet eam prodere, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta suæ causæ alteri parti revelet; potest tamen & debet causam deserere, vel eum, cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendum sine adversarii damno.*

Consect. 3. Quando Procurator & Advocatus vident aut in initio, aut in progressu litis probabiliora rationum momenta stare pro adversa parte, quam pro suo cliente, statim ubi advertunt minorem illam probabilitatem, debent illico defensionem abjicere ejus causæ, quam minus justam arbitrantur; si secus fecerint, peccabunt. 1. Contra prudentiam, quæ jubet, ut relicto minus probabili, quod tutius & simul probabilius est eligamus. 2. Contra bonam fidem; quia abutuntur clientis credulitate, spondentes faustum exitum causæ minus probabilis contra probabiliorem. 3. Contra justitiam; quia aut clientem exponunt expensis frustratoriis, si lite sua ceciderit, aut saltem adversario damnum paratur, si contra probabiliora rationum momenta ita jus adversariæ partis obscurent,

rent, ut judex contra eum pronunciet; quia pro se habet firmiora rationum momenta.

Conseſt.4. Peccant Advocati & Procuratores, qui ad ostendendam artis suæ peritiam causas quascumque etiam desperatas suscipiunt. 1. Quia ea generali dispositione justitiæ simul & injustitiæ indifferenter patrocinantur, cum tamen soli æquitati defendendæ debeant insistere. 2. Contra instituti sui finem intricant quæ debent extricare, obscurant quæ debent explicare, demum æquitatem opprimunt, quam ex officio tueri debent. Nec laudandus Advocatus, qui causas desperatas suscipit, sicut laudandus Medicus, qui desperatam infirmitatem sanat; nam, ut optime ait D. Thomas, Medicus accipiens in cura desperatam infirmitatem nulli facit injuriam; Advocatus autem suscipiens causam injustam, injuste lædit eum, contra quem injuste patrocinium præstat ..... & peccat quantum ad injustitiam voluntatis, qua abutitur arte ad malum.

Prop. 4. Advocatus & Procurator licite possunt justum pretium accipere & exigere.

Prob. 1. Script. Dignus est operarius mercede sua, inquit Christus; & nemo militat stipendiis suis, inquit Paulus: ergo Advocatus & Procurator licite possunt justum pretium accipere & exigere.

2. Ex Aug. *Advocatus licite vendit justum patrocinium, & juris peritus justum consilium*. Epist. 155. ad Macedon.

3. *Rat*. Quilibet potest licite justum pretium accipere ex illo labore, quem non debemus alteri: atqui nec Procurator, nec Advocatus tenentur ex justitia aut consilium aut patrocinium dare alteri: ergo & Procurator & Advocatus possunt justum pretium laboris sui accipere.

Conseſtaria hujus Doſtrinæ.

Conseſt. 1. Peccant contra justitiam, & ad restitutionem tenentur Procuratores, & Advocati, qui excedens pretium contra præscriptum Reipublicæ extorquent: ideo dicit Aug. ibi. *Quod extorta ab Advocatis per immoderatam improbitatem, repeti solent; data vero per tolerabilem consuetudinem, non solent*.

Conseſt. 2. Peccant contra caritatem Procuratores & Advocati, quando pauperibus in extrema aut urgenti necessitate constitutis non opitulantur: ut docet D. Th. 2. 2. q. 71. a. 4. ad 1. Vide dicta de Eleemosyna in primo Tomo.

Monit. Quando locutus sum de peccatis Judicum, Procuratorum, Advocatorum, Notariorum, Tabellionum, & demum eorum omnium, qui forensibus causis occupantur, ex industria nihil dixi de specialibus statutis a Rep. stabilitis, quæ se observaturos sub juramento promittunt Judices, Advoc. Procur. Not. & Tabelliones; sed prudens Confessarius caute quærat a suo pœnitente, quis sit tenor juramenti, quo adstrictus est, cum Officium suum suscepit, quodque singulis annis renovat; & ex formula & tenore juramenti discet quænam sunt statuta, quæ sub pœna perjurii observare tenetur, & proinde varia peccata, quæ a forensibus viris committuntur, quæque alia via nequeunt Confessariis innotescere.

CAPUT III.

De munere docentium & discentium, seu quæ sint Officia Magistrorum docentium publice, & Scholasticorum publicas Academias frequentantium.

PROOEMIUM.

Caput istud in tres sectiones dividemus. In prima explicabimus, quæ sit necessitas Magistri publici, quæ ejus dotes, quod exemplum possit sibi proponere, ut fideliter exequatur omnia & singula Officia, quæ debet tum sibi qui docet, tum discipulis qui docentur, tum veritati quæ exponenda est. In secunda explicabuntur præcipua discipulorum publicas scholas frequentantium munia. In tertia indicabimus, quibus mediis liberales disciplinæ eum, quem merentur, splendorem consequi possint.

SECTIO PRIMA.

De munere docentium publice.

ARTICULUS I.

Quam necessarii sint Reipublicæ tum Christianæ, tum civili, Magistri publici.

Prop. unica. Magistri publici sunt Reipublicæ tum Ecclesiasticæ, tum civili maxime necessarii. Tales sunt primo Grammatici, qui pueros ad legendum, scribendum, & congrue loquendum efformant. Secundo Rhetores & Dialectici, qui adolescentes ad ratiocinandum, & ornate disserendum instituunt. Tertio artium quarumcumque liberalium Magistri, qui eas artes, quas liberales vocant, Philosophiam scilicet, & Mathematicam

ticam demonstrant. Quarto Jurisperiti, qui utrumque jus Canonicum & Civile explicant. Quinto Theologi, qui Christianæ Religionis dogmata exponunt.

Prob. 1. Ex usu perenniter observato in Synagoga, in Ecclesia, immo in Paganismo. In Synagoga quidem ea semper viguit consuetudo, ut pueris edocendis præficerentur Magistri publici, qui in schola publica super subsellia stantes ad pedes haberent sedentes pueros, quos instruebant: ideo Paulus ad illum usum alludens, fatetur se instructum fuisse ad pedes Gamalielis. Observata pariter est eadem lex apud Christianos, ut testatur Eusebius lib. 5. cap. 10. Hist. Eccles. ubi loquens de Panteno, publico Scholæ Alexandrinæ Magistro, hæc ad nostrum propositum dicit: *Jam inde*, inquit, *a priscis temporibus sacrarum litterarum Schola in ea civitate fuerat instituta, quæ quidem nostra adbuc ætate perseverat, & ab hominibus tum eloquentiæ, tum divinarum litterarum instructissimis obtineri dicitur*. In eodem publico munere docendi sese exercuerunt Clem. Alex. Origenes, aliique non pauci insignis eruditionis viri. Munus pariter docendi publice non despexit Paganismus, quamvis aliunde tenebris undequaque circumfusus; erant enim in celeberrimis urbibus Scholæ publicæ, in quibus non modo juvenes, sed etiam jam provecta ætate viri docebantur. Inde natæ sunt diversæ Philosophantium Sectæ: ergo Synagoga, Ecclesia, immo & Paganismus, publicos Magistros maxime necessarios judicarunt.

2. Ex erectione Universitatum & Societatum, in quibus munus docendi publice ex Officio exercetur. Is est, semperque fuit cujuscumque Reipublicæ usus, ut pueris instituendis Magistros publicos præficiat, qui teneram eam ætatem circa liberales disciplinas, circa mores & religionem edoceant. Postremum istud munus, docendi scilicet religionem, quasi sibi proprium Christus assumpsit, & illud idem Officium suis tum Apostolis, tum discipulis, eorumque successoribus, scilicet Episcopis & Parochis commisit: *Euntes*, inquit, *docete omnes gentes*. Ideo primo nascentis Ecclesiæ exordio non alii erant Magistri, quam Pastores, qui tam juvenes, quam senes Religionem edocebant; sed cum crescente in dies Christianorum numero, singulis instituendis non sufficerent Episcopi & Parochi, munus docendi pueros publicis Magistris commissum est; ea tamen cautione, ut dum liberalibus disciplinis explicandis incumberent, circa religionem exponendam in primis occuparentur. In eo munere excelluerunt omni tempore, omni ætate insignes viri, qui Religionis Doctrinam cum liberalium artium institutione fructuose conjunxerunt. Sed cum privati homines vix possent tot erectis scholis sufficere, auctoritate Papæ, Regumve munificentia erectæ sunt Universitates, qualis est v. g. Parisiensis, Lovaniensis, Salmaticensis, &c. quarum alumni non alio, quam discendi & docendi munere occupantur. Institutæ sunt Sacræ Societates, quarum subditi ex officio, ex obedientiæ voto, in publicis Collegiis pueros instituendos suscipiunt: tales sunt patres Somaschi, Barnabitæ, Jesuitæ, Patres Doctrinæ Christianæ, & Oratorii, qui cum Officium illud nonnisi auctoritate Papæ, & Regio diplomate exerceant, munus docendi publice & Ecclesiæ & Reipublicæ maxime necessarium evincunt.

3. Ex jure Canonico. Can. *De quibusdam* dist. 77. ubi sic habetur: *Omnino cura & diligentia adhibeatur, ut Magistri constituantur, qui studia litterarum, liberaliumque artium dogmata assidue doceant; quia in his maxime divina manifestantur atque declarantur mandata*: & Cap. *Quia nonnullis* de Magistris istud præcipitur: *Eligendus est qui Clericos Ecclesiarum ipsarum gratis in grammaticæ facultate, ac alios instruat juxta posse*: Ergo habemus ex jure Canonico, quam necessarii sunt Magistri publici. Idem ostendit jus civile, dum varia privilegia ab Imperatoribus Professori publico concessa enumerat.

4 *Rat.* Illi Magistri sunt in utraque Republica ecclesiastica & civili maxime necessarii, qui juventutem ad Christianismum efforment, & ad civilem societatem instituant, ut patet: atqui hoc præstant Magistri publici; quippe dum edocent, quo pacto pueri varias litterarum figuras discernant, quomodo characteres efforment, qua arte congrue loquantur, ornate perorent, vere apprehendant objecta, de his prudenter judicent, accurate discurrant; dum iidem Magistri artes liberales explicant, leges exponunt, Religionis Mysteria enucleant; quid quæso aliud efficiunt? hominem ex agresti civilem, ex impolito politum, ex feroci mansuetum reddunt, demum ad vivendum sancte & christiane alliciunt. Ideo Julianus apostata publicas Christianorum scholas interdicto clausit, nactus & expertus, nihil esse scholis publicis ad propagandam Religionem Christianam efficacius: ergo Magistri publici sunt maxime necessarii.

Con-

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Hi, quibus ex Officio incumbit publicos Magistros seligere, debent totis viribus eniti, ut homines tanto muneri idoneos eligant; si enim tam impense simus solliciti in reperiundo agricolas non inertes, opiliones vigiles, famulos sagaces; quorsum negligimus inquirere Magistros publicos pueris instituendis maxime pares? An agrorum culturam, armentorum curam, rei domesticæ custodiam pluris facimus, quam rectam puerorum institutionem? Cum tamen ex sola puerorum educatione domestica pax, Ecclesiæ nitor, Reipublicæ ornamentum omnino pendeant. Debent igitur hi, quibus hæc cura demandatur, aptos Magistros, qui publice docturi sunt, quavis sollicitudine inquirere, ubivis gentium liht reperire, & repertos quovis pretio evocare & retinere. De Magistris enim publicis eadem ferme dici possunt, quæ Hormisda Papa dicit de Presbyteris, scribens ad Episcopos per Hispaniam epist. 3. *In Sacerdotibus*, inquit, *eligendis curam oportet esse perspicuam; irreprehensibiles enim esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis.*

Sic Ecclesiæ & Reipublicæ Primates, quales sunt Episcopi in sua Diœcesi, Parochi in sua Parochia, Proreges in Provinciis, Consules in urbibus, debent invigilare, ut idonei Magistri scholis præficiantur, a quibus pueri bonis litteris imbuantur, honestissimis disciplinis erudiantur, saluberrimis Philosophiæ præceptis efformentur, circa leges, circa dogmata fidei, ut par est, instruantur. Sic Superiores earum Societatum, quibus pueris educandis ex Officio incumbit cura, debent maxime cavere, ne scholas sibi commissas imparibus magistris regendas exponant: fallerent quippe publicam fidem contractuum, quibus se cum urbibus obstrinxerunt, polliciti se juventutem & circa pietatem, & circa liberales disciplinas accurate edocturos. Sic cum Cathedra vel artium, vel Juris, vel Theologiæ, disputationi subjicitur, hi, qui jus habent ferendi suffragii, debent ex concertantibus digniorem seligere: *Absurdum enim*, inquit Leo, *ut imperiti Magistris, novi antiquis, & rudes præferantur emeritis.* Epist. 85. ad Episcopos Africanos. Si enim leges severissime animadvertant in eos, qui publicos fontes occludunt, aut sponte fluentes aquas divertunt, aut aquarum latices perturbant, aut quod pejus est, veneno occulto inficiunt; quanto majori crimine se commaculant injusti illi electores, qui cum obvium habeant eruditum professorem, inter concertantes digniorem, qui puris aquis Doctrinæ purissimæ sitientem juventutem explebit, aut importunis precibus flexi, aut inani metu concussi, aut turpi lucro corrupti, posthabito digniori, ignarum suo donant suffragio, qui nihil nisi obscurum promet, nihil nisi indigestum effutiet, qui, ut pote insigniter ignarus, aut saltem longe minus doctus, non nisi ignaros discipulos efficiet, quos alter eruditos reddidisset? Quid est hoc, nisi puras aquas aut divertere, aut perturbare, aut quod indignius est, veneno inficere?

Consect. 2. Gravissime peccant prædicti omnes, qui scholis publicis eum præficiunt, quem sciunt certo indignum, aut qui minus dignum, posthabito digniori, eligunt. Peccant primo contra Deum, qui sicut vult ad Beneficia digniores eligi, ita vult aptiores ad munus publice docendi evehi; non enim minor videtur requiri fidelitas in eligendo professore publico, quam Beneficiario: Beneficiarius quippe solam plebem instruit; Professor publicus Clerum, a quo instruendus est populus: Plebs, deficiente Parocho, doctores habet quam plurimos, quos consulat, Sacerdotes, Religiosos, Laicos eruditos; Scholastici vero, qui Academias frequentant, non alium habent doctorem, a quo doceri possint, quam illum, qui publico suffragio electus est; proinde istius inscitia est longe magis noxia, quam Beneficiarii inscitia. Secundo, qui minus dignum Magistrum eligunt, peccant contra Ecclesiam, contra Rempublicam, cui injuste subripiunt eas omnes utilitates, quæ ex rectiori puerorum institutione orituræ fuissent, si dignior fuisset electus. Tertio, peccant contra pueros ipsos, quibus optimam institutionem subtrahunt. Quarto, peccant contra edicta Regia, quibus cavetur, ut in hujusmodi disputationibus dignior eligatur: sic enim habet edictum Blesense art. 76. *Sera prefere celuy qui ... aura ete trouve le plus digne par le jugement des Docteurs Regens de la dite faculte.* Quinto, peccant contra Religionem juramenti; siquidem omnes Ecclesiæ & Reipublicæ Primates expresse juramento se obligarunt, ea se fideliter & exacte adimpleturos, quæ ad majus & Ecclesiæ & Reipublicæ bonum spectare judicaverint, quo haud dubie pertinet dignioris Magistri electio. Doctores vero publici, qui suffragio suo Magistrum publicum electuri sunt, hoc se solemni juramento devinciunt antequam ad electionem procedant: *Juro tactis Sacro Sanctis Evangeliis, me ad Cathedram vacantem digniorem electurum ex animi*

mei sententia, & nemini meum suffragium promisisse neque directe, neque indirecte.

Videat ergo electores, quibus quantisque se se peccatis onerent, dum Magistrum publicum, aut certo indignum, aut etiam minus dignum assumunt. Ex iniqua illa electione prodeunt justa studiosæ juventutis murmura, quæ merito plangit, dum ei panis doctrinæ subripitur; & infeliciter evenit illud Prophetæ: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Thren. 4. v. 4. Hinc pariter oritur frequentissime juventutis corruptio, quæ ubi sentit se digniori Professore injuste orbari, fastidium erga litteras concipit: quod tædium studii ubi semel contraxit, in omne vitiorum genus præceps prolabitur; hinc ignari Sacerdotes, muti Parochi, imperiti judices, ad justam & injustam causam defendendam proclives Advocati, tam æquitatis, quam iniquitatis defensores; hinc scholæ publicæ, Universitates desertæ; hinc est quod sileant Academiarum pulpita, langueant studentium disputationes, & quod omnes liberales disciplinæ, semoto omni æmulationis stimulo, penitus obscurentur. Demum, cum juxta statuta facultatis Parisiensis art. 1. *Omnium Regnorum & populorum felicitas, tum maxime Reipublicæ Christianæ salus a recta juventutis institutione pendeat, quæ quidem rudes adhuc animos ad humanitatem flectit, steriles alioquin & infructuosos Reipublicæ muniis idoneos & utiles reddit, Dei cultum, in parentes & patriam pietatem, erga Magistratus reverentiam, & obedientiam promovet;* consequens est, ut tot bonorum jactura in eos retundatur, qui Magistros, aut certo indignos, aut minus dignos, posthabitis dignioribus, eligunt.

Consect. 3. Prædicti omnes, qui vel indignum, vel minus dignum, neglecto digniori, assumunt, non solum gravissime peccant, sed etiam ad restitutionem tenentur ingentis illius damni, quod Respublica Ecclesiastica & civilis patitur, & illius detrimenti spiritualis, quod innoxia juventus incurrit, dum loco eruditi Professoris ignarus & minus eruditus in cathedra statuitur; quia injusti illi electores non modo justitiam distributivam violant, denegando Cathedram digniori; sed etiam justitiam commutativam offendunt, dum damnum injuste inferunt Ecclesiæ, & Reipublicæ, & juventuti: & hæc injustitia longe deterior est, quam sit ea, qua nobis bona fortunæ subripiuntur: ut docet Isidorus Hispalensis lib. 3. de summo bono, Cap. 38. *Deteriores sunt*, inquit, *qui sive doctrinis, sive exemplis vitam moresque bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Nam multum distant damna morum a damnis temporalium rerum, dum ista extra nos sunt, mores vero in nobis.* Illud autem damnum inferunt & Ecclesiæ, & Reipublicæ, & juventuti, qui eis eruditos Magistros subtrahunt, & minus eruditos præficiunt.

Monit. Ingens illud damnum ex injusta hac electione proveniens ab electoribus reparandum esse nemo diffitetur: quia, juxta Augustinum, *non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*. Sed quo pacto ea restitutio fieri valeat, non video. Qui fiet, ut resarciantur ea singula damna, quæ intulit Ecclesiæ ignarus Pastor, aut in Rempublicam invexit ineruditus Magistratus? Qui fiet, ut juventuti reddat illud tempus, quod infeliciter insumptum est in addiscendis scriptis vel obscuris, vel male digestis, immo aliquando opinionum aut in fide, aut in moribus periculosarum plenis? Nullum aliud huic malo remedium afferri potest, quam ut fusis apud Deum precibus Patremfamilias enixe postulemus, ut mittat operarios in vineam suam, qui eradicent vepres erroris, & plantent frutices veritatis: item ut mittat Magistros veraces, qui non accipiant personas hominum, sed viam Domini in veritate doceant. Item rogemus suppliciter Deum, qui Doctores mittat, inter quos non sint schismata, quorum alii non dicant: Ego Pauli, Ego vero Cephæ; sed singuli istud unum ambiant: *ego autem Christi.*

ARTICULUS II.

Qualis debeat esse qui ad munus publice docendi eligitur.

PRop. unica. Qui ad munus publice docendi eligitur, debet esse immunis ab illis cordis, mentis, & corporis defectibus, qui Scholasticos a studio removere possent: oportet, ut sit corpore sanus, ingenio sagax, integer moribus, ut cuncta, quæ in eo sunt, discipulos attrahant, & ad studendum suaviter alliciant.

Prob. 1. Exemplis desumptis ex Scriptura. Christus missus a Deo ad docendum omne genus humanum, Apostoli missi a Christo ad docendas omnes gentes, Prophetæ illuminati ad docendos Judæos, nullos habebant, quod sciamus, defectus vel cordis, vel mentis, vel corporis, quibus audientes a docilitate retraherentur: Christus enim erat corpore speciosus, mente omniscius, probitate sanctissi-

ctissimus: idem cum aliqua proportione de Apostolis & Prophetis dici potest: ergo cum aliquem ad munus publice docendi eligimus, quantum fieri potest, debemus prævacere, ut hi qui assumuntur, iis defectibus immunes sint, qui discipulos a studio possent removere.

2. Ex jure Canonico. Ecclesia excludit a Clero eos, qui sunt irregulares vel ex defectu corporis, vel ex defectu animæ, vel ex defectu natalium; quia defectus illi possent efficere, quod plebs minus esset docilis, minusque venerabunda erga Pastores, & erga Clerum: atqui iidem defectus, eamdem indocilitatem & contemptum potiori jure puerorum mentibus ingerunt: ergo si prædicti defectus reddant ineptos ad statum Clericalem, reddunt a fortiori ineptos ad docendi officium; pueri quippe magis ducuntur sensibus, quam homines jam graves, & ad maturam ætatem perducti.

3. *Rat.* Qui sibi aliquem finem proponit consequendum, debet ea omnia arcere, quæ a consequendo fine removent: ergo qui Magistros scholis præficiendos eligit, debet ab hujusmodi exercitatione eos removere, qui his scatent vitiis vel corporis, vel mentis, vel cordis, quibus auditores a fructibus ex præceptis & doctrina Magistrorum percipiendis possent deterreri: ergo seligendi sunt Magistri, qui careant defectibus tum corporis, tum mentis, tum cordis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De defectibus corporis.* A munere docendi publice excludi debent hi, quorum distorta corporis configuratio aut risum, aut contemptum tantisper posset excitare: vix enim credi potest, quantum horrorem erga litteras puerorum mentibus ingerat corporis difformitas, nisi hic defectus præcelsa mentis sublimitate compensetur. Sint ergo, quantum fieri potest, Magistri publici corpore bene compositi, gestibus concinni, vestibus venerandi, soloque sui aspectu reverentiam inspirent, & amorem intuentium sibi concilient: graves sint, sed non severi, modesti sint, sed non hypocritæ, verecundi sint, sed non meticulosi: habeant oculos placidos, frontem hilarem, vultum comem: demum nihil sit in corpore, in gestibus, in vestitu, quod discipulorum offendat oculos, quod risum moveat, quod contemptum ingerat; aut saltem absit omnino quidquid pueris aut horrorem, aut metum, aut fastidium litterarum inspirare posset.

Consect. 2. *De defectibus mentis.* A munere publice docendi excludi debent hi omnes, qui distortum, ut ita dicam, habent ingenium: si enim tales debent esse Magistri publici in exteriori corporis apparatu, ut nihil fastidii audientibus, aut intuentibus causare possint; a fortiori jure præstat melioribus lineamentis mentis esse effigiem, ut amorem erga litteras discipulis inspirare valeant. Quotquot ergo ad officium docendi publice evehuntur, mentem habeant in concipiendo sagacem, in judicando prudentem, in disputando rectam, & singula, quæ tradenda sunt, methodice distribuentem. Exulent ergo ab officio docendi qui nec natura, nec doctrina, nec usu digni sunt, ut ad illud exercitium evehantur.

Consect. 3. *De defectibus cordis.* Nulli admittantur ad officium docendi publice, nisi longo ante tempore constiterit optimis moribus esse imbutos; ut docet Concilium Burdigalense an. 1624 Curent, inquit, Rectores de moribus præceptorum, vita, Religione, statu. Neminem enim, ut deflet Erasmus, hodie tam abjectum, tam inutilem, tam nullius rei videmus quem vulgus non existimet idoneum moderando ludo litterario. Atqui illi se regnum nactos rati, mirum quam ferociant, quod habeant imperium, non in belluas, ut inquit Comicus, sed in eam ætatem, quam oportebat omni lenitate foveri. Dicas non esse scholam, sed carnificinam: præter crepitum ferularum, præter virgarum strepitum, præter ejulatus ac singultus, præter atroces minas, nihil hic auditur. Quid aliud hinc discunt pueri, quam odisse litteras? Hoc odium ubi semel insedit teneris animis, etiam grandes facti abhorrent a studiis. Demum sic convenit esse præceptorem, qualem depingit Quintilianus. *Minime*, inquit, *sit iracundus, nec tamen eorum, quæ emendanda erunt, dissimulator: simplex in docendo, patiens laboris, assiduus potius quam immodicus in emendando quæ corrigenda erunt: non acerbus, minimeque contumeliosus; nam id quidem multos a proposito studendi fugat, quod quidam sic objurgant, quasi oderint. Non austeritas ejus tristis, nec dissoluta comitas, ne inde odium, hinc contemptus oriatur.*

ARTICULUS II.

Quem Prototypum sibi proponere debeat qui ad officium publice docendi assumitur.

PROP. unica. Qui ad munus publice docendi assumptus est vel per electionem, vel per obedientiam legitimis superioribus

debitam, Christum debet in eo exercitio sibi & invocandum & imitandum proponere, ut ab eo & addiscat & accipiat quod debet sibi docenti, pueris instituendis, & veritati explicandæ.

Prob. 1. Scriptura. Cunctis fidelibus, sed maxime his, qui aliis instituendis incumbunt, dixit Christus: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis:* Jo: 13. v. 15. Ergo Magistri publici debent sibi Christum imitandum proponere: & quia *non aliud est nomen sub cælo datum, in quo nos oporteat salvos fieri:* Act. 4. v. 12. ideo Christum non solum imitandum, sed etiam invocandum nobis debemus proponere, dum officium docendi exercemus.

2. Ex Aug. Epist. ad Volusianum: *Venit Dominus magisterium & adjutorium:* Ergo in munere docendi oportet Christum & imitari & invocare.

3. *Rat.* Dicunt Philosophi, & quidem merito, quod primum in unoquoque genere est causa & exemplar ceterorum illius generis: atqui Christus est primus omnium Doctorum, juxta illud Joelis 2. v. 23. *Dedit vobis Doctorem justitiæ*, juxta illud Isai. 2. v. 3. *Docebit nos vias suas*, juxta illud Lucæ 2. v. 32. *Lumen ad revelationem gentium:* Ergo Magistri publici in exercitio docendi debent & Christum imitari, ut officium suum addiscant; & invocare, ut cognitum officium exequantur.

Consectaria de his, quæ Magistri publici sibi ipsis debent.

Consect. 1. Magistri publici, qualescumque sint, sive in infimis scholis, sive in mediis, sive in supremis doceant, debent professionem, quam exercent, quantumvis ea abjecta videatur, gravisque sit & onerosa: debent, inquam, eam magni facere; nihil enim est quod Christus plus fecerit, quam officium docendi: Regiam enim dignitatem Dominus noster dedignatus est, fastum omnem sæculi pessumdedit, sed magisterii conditionem non abjecit. *Vos*, inquit, *vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim.* Joan. 13. v. 13. Et Matth. 23. v. 10 dicit absolute: *Magister vester unus est Christus.* Nec rejecit subdolam illam Pharisæorum laudem, qua tentabant illum in sermone intercipere. *Magister*, ajunt, *scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* E contra divino penitus responso & magistrum se manifestat, & tentationem eludit; petito enim numismate census interrogat eos dicens: *Cujus est imago hæc & superscriptio? dicunt ei, Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* En quomodo Christus ubique officium docendi non indignum filio hominis judicavit. Et D. Paulus Divinam Christi dignitatem & benignitatem non aliter manifestat, quam ei attribuens doctoris officium. *Apparuit*, inquit, *gratia Dei Salvatoris, ERUDIENS nos.* ad Titum 2. v. 11. Eaque docendi professio, quamvis onerosa & difficilis, & sæculi amatoribus abjecta, adeo Christo in deliciis fuit, ut per totam vitam, quam egit publice, eam numquam interruperit: ut late docet Nicolaus de Clemangis. *Tota*, inquit, *Christi vita in docendo acta est: modo namque discipulos docuit, modo turbas, modo Pharisæos, interdum in Synagoga, aliquando in Templo, nunc in terra, nunc in mari, nunc in monte, nunc in planitie, sæpe plurimos, nonnunquam singulos, plerumque verbis, semper autem factis, laudabilium operum exemplis.* Ex quo piissimus & eruditissimus auctor illud concludit ad nostrum propositum maxime spectans. *Quis ergo illud*, inquit, *non fateatur esse optimum, quod Christus omnis boni forma, in mortali carne vivens, incessabiliter operari curavit?* Ergo pessime agimus quicumque officium docendi exercemus, si tædeat nos cum pueris vivere & conversari, quos Christus tam benigne complexus est: si exercitium illud, quasi vile officium, abjectamque occupationem dedignemur. At certe infimas etiam scholas non sprevere multi antiqui Patres, inter quos annumeratur Hieronymus: hic cum balbutientibus pueris vocales litteras cum consonantibus conjungere, & cum ipsis pronunciare non indignum Doctori Ecclesiæ reputabat. Idem præstitere alii non pauci, & quidem nostris fere temporibus. Gersonius in fine vitæ scholam erexit, ubi pueris & primos litterarum characteres agnoscere, & efformare assiduo labore demonstrabat, multo gloriosior cum medius inter infantes hæc prima litterarum elementa edocet, quam dum sublimis in pulpito medius inter Episcopos & Doctores totam in Concilio Constantiensi contra Hæreticos tuetur Ecclesiam; nulli enim Christiano potest esse ingiorium illud officium quod Christus exemplo suo consecravit. Illud maxime pensent hi, qui ex vi sui status, suæque vocationis ad id munus voto Religionis se obligarunt, quales sunt Clerici earum Societatum, quæ in eo exercitio occupantur.

Consect. 2. Ubi quis ad munus publice docendi assumptus altam sui Magisterii concepit existimationem, studio debet maxime insistere, ut se tanto muneri exequendo parem & idoneum efficiat; voluit enim Christus, ut

ut labore & studio assequeremur quod ipse infusione habuit. Ideo Paulus publicum instruens Doctorem, Titum scilicet, studium ei maxime commendat. *Attende*, inquit, *lectioni & doctrinæ, & insta in illis*. Et quidem merito: licet studium sit omnibus fere Christianis tantum utile, est tamen omnino publicis Magistris necessarium. Primo quidem, ut se ipsos doceant. Secundo, ut se a vitiis alienos efficiant. Tertio demum, ut alios instruere valeant: quæ singula videtur Scriptura his verbis innuere. *Cogitavi*, inquit Sapiens, *in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, declinaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum*: in quo ultimo præcipue situm est Doctoris officium. Et D. Thomas explicans quæ maxime requirantur in eo, qui ad munus docendi publice assumptus est, hæc statuit: Oportet, inquit, quod homo, qui docet, sit sortitus plenitudinem cognitionis eorum, quæ docturus est, ut ex hoc alios instruere possit. Secundo, ut possit confirmare, vel probare ea, quæ dicit, alias non esset efficax ejus doctrina. Tertio, ut ea, quæ concipit, possit convenienter auditoribus proferre: 1. 2. q. 111. art. 4. quæ quidem, ut patet, in promptu haberi nequeunt absque studio & labore. *Quæ enim*, inquit Hieronymus, *Deus dedit Apostolis gratuito per infusionem, ea voluit a nobis acquiri per studium & laborem*.

Consect. 3. Ubi Magister publicus eam doctrinam assecutus est, quæ tanto muneri exercendo est necessaria, tunc totus debet esse in excogitanda apta methodo, qua discipulis promere valeat quod jam ipse in mente sua ordinavit: quod quidem apte perficiet, si sequatur illud Proverbiorum 3. *Ne innitaris scientiæ tuæ; sed*, ut dicit Eccles. 6. v. 35. *in multitudine Presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde conjungere*: idest, non te pudeat doceri ab his, qui in ea arte docendi excelluerunt. Itaque Magister publicus, antequam ad docendum se accingit, legat libros qui de apte instruendis pueris editi sunt, præcipue ab illis illustrissimis Viris, qui curam Principum in Gallia habuerunt: non pigeat, immo honori ducat, a tot illustrissimis Doctoribus erudiri: sed in primis infixum animo hæreat illud D. Thomæ documentum 2. 2. q. 49. art. 3. ad 2. scilicet, quod *docilitas secundum aptitudinem*, ut doceamur, *est a natura; sed ad ejus consummationem plurimum valet humanum studium, dum scilicet homo sollicite, frequenter, & reverenter applicat animum suum documentis Majorum, non negligens ea propter ignaviam, nec contemnens ea propter superbiam*.

Consectaria de his, quæ Magistri publici debent discipulis qui docentur.

Consect. 1. Magistri publici duo præcipue debent suis discipulis, scilicet bonum exemplum, & doctrinam sanam: exemplum quidem, quo eos ad probitatem alliciant: doctrinam vero sanam, qua eos circa liberales disciplinas, ut par est, instituant. Utriusque illius officii exemplum habemus in Christo, de quo dicitur Act. 1. v. 1. *Cœpit Jesus facere & docere*. Idem præcipit jus Canonicum Can. *Multi* dist. 40. ubi sic habetur: *Si bene vixeris, & bene docueris, omnium judex es: si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. Nam bene vivendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat vivere; bene autem docendo, & male vivendo, Deum instruis quomodo te debeat condemnare*. Ergo sicut Sacerdos duo debet plebi, scilicet bonum exemplum, & doctrinam; ita Magister eadem debet suis discipulis: quippe sicut Sacerdos plebi præficitur, ut eam doceat verbo, & ædificet exemplo; eodem prorsus fine suis discipulis Magister publicus præficitur.

Consect. 2. Magister publicus ita debet exemplum & doctrinam accommodare, ut exemplum vires discipulorum non superet, doctrina vero captum eorum non excedat. Utrumque præstitit Christus, qui vitam communem elegit, doctrinam omnibus congruam professus est: inde est, quod nihil exemplo suo præcipiat, quod suave non sit; ait enim: *jugum meum suave est, & onus meum leve*: nihil doceat, quod parabolis non reddat captu facillimum. Unde D. Th. lacti comparat doctrinam Christi propter ejusdem doctrinæ pulchritudinem, dulcedinem, & facilitatem. Debet ergo prudens Magister juxta capacitatem puerorum & exempla proponere, & documenta monstrare. Si pueros infantes instruendos habeat magister publicus, qui litteris dignoscendis & scribendis occupentur, non longos sermones instituat, nec longa præcepta perlegat: non enim oportet diu alloqui eos, qui vix fari sciunt. Quid ergo agendum? Gestu magis docendi sunt, quam verbo. Si quid indecori fecerit tenellus puer, suaviter admonendus; factique immodestia gestu contrario indicanda. Et exhibendus est modestus alius juvenis, ut sese componat ad commonstratum exemplar, ducatur in Templum, discat flectere genua, componere manusculas, aperire caput dum intratur in Templum,

plum, frontem aqua benedicta aspergat, signet modeste signo crucis, Imagines sacras, Crucem, Altaria salutet, sileat in Ecclesia, horrorem quemdam ob loci sanctitatem concipiat, dum peraguntur sacra, dum Christus in Altari præsens est, observantior sit & religiosior: hæc & similia pietatis exercitia prius addiscat puer, quam fari sciat, ut postea fructum det salutarem in suo tempore. Si Magister eos pueros doceat, qui legere incipiunt, aliis opus erit documentis: exulent a Schola omnes libri profani, impii, & impudici, & soli sacri permittantur, ut legendo pietatem simul & lectionem addiscant: legatur Evangelium Christi, Psalmi Davidis, &c. & quidem Latine & Gallice. Latine; quia facilior est lectio: postmodum Gallice, ut quæ legit, puer intelligat: exerceatur in ætate memoria in addiscendis memoriter præcipuis sacrorum eorum librorum sententiis, ut dum hæc præcepta memoriæ infiguntur, cordi simul inhæreant. Si Magister Grammaticam doceat, lectio matutina & vespertina in explicandis profanis auctoribus non ita occupetur, ut nullus sit locus vel Evangelio, vel alii libro sacro lectitando, ex quo desumatur aliquid, quod Gallice reddant juvenes Grammatici, quod memoriter recitare possint, & de ea lectione Magistro rationem reddere, ut eorum memoria non profanis solum auctoribus referciatur, sed in ea locum & quidem primum habeant Christi sententiæ, in quibus Evangelicam Doctrinam summus ille Doctor conclusit. Si vero Magister publicus Rhetoricam, vel humaniores litteras demonstret, ostendat quam gravis, quam vehemens, quam fortis sacrorum Bibliorum eloquentia: cujus rei nos exempla quædam subjecimus in tomo primo ubi de pedagogorum domesticorum officiis. Si autem Magister publicus Philosophiam doceat, insistat præcipue in ostendendo, quam pauca sint quæ clare & distincte percipiamus, injustos nos esse, qui exigamus claritatem & evidentiam in dogmatibus Religionis, qui obscuritatem in rebus Philosophicis non repudiamus, & qui fatemur cum Aristotele, mentem nostram caligare ad manifestissima naturæ; quo jure exigimus nihil in Religione ut verum admittere, nisi quod clare distincteque percipiatur. Si vero Magistri publici vel leges exponant, vel casus conscientiæ resolvant, vel Theologiam explicent, discipulos suos ad amorem veritatis totis viribus adhortentur. Sed de hoc jam uberius loquemur.

Consect. 3. Quo pacto se gerere debeat Magister publicus, ut mores efformet. Magister publicus jactis primis Christianæ pietatis rudimentis, veniat ad documenta puerilis civilitatis, sed ejus, inquam, civilitatis, quæ sit Christianæ probitatis & origo, & custodia. Documenta urbanitatis Christianæ ex Erasmo & variis aliis auctoribus poterit colligere Professor publicus, quæ discipulis magis gestu indicanda erunt, quam verbis, ut ea juvenes facilius concipiant, & tenacius conservent.

Consect. 4. Quo pacto se gerere debeat Professor publicus, qui discipulos suos circa Grammaticam, Rhetoricam, & humaniores litteras instituere voluerit. Hoc Consectarium legendum propono his solum, qui commode alibi legere non possunt quæ tot illustres Auctores ea de re copiosissime scripserunt. Jactis ergo primis Grammatices perceptionibus, ubi puer prima noverit de Nominibus, de Verbis, de Syntaxi rudimenta, quibus non scrupulose immorandum erit, statim ad explicandos faciliores auctores advocetur: Phædri fabulas perlegat: castigatas Terentii comœdias, expurgata Horatii carmina expiicet: purgata Erasmi colloquia, & dialogos Vivis semper præ manibus habeat: historiam profanam a Justino, sacram a Severo Sulpirio addiscat, accepta tamen prius generali quadam Cosmographiæ & Chronologiæ notione, ut sciat quo loco, quo tempore ea facta contigerint, quorum legit narrationem: nulla sit dictio, cujus vim, regimen, sensum vel proprium, vel metaphoricum ignoret, id vel a præceptore addiscat, vel in Dictionario quærat. Inter legendos & explicandos prædictos auctores, Professor perceptiones Grammaticas ante traditas indicabit, quibus non nihil novi adjiciet, veluti jam rum ad majora properans. Ex illis auctoribus Præceptor themata, ut vocant, extrahat, quæ Gallice data, latine faciat discipulus: caveant maxime Professores, ne themata aut sensu sint inepto, aut sermone insulso, sed argutam habeant, aut venustam sententiam, ab ingenio tamen puerili non abhorrentem, ut interim aliud agentes, simul & aliquid addiscant pueri studio magis serio profuturum: proponat pueris historiam aliquam sciru dignam, cujus generis sunt mundi creatio, primorum parentum lapsus, mundi diluvium, Sodomorum conflagratio, &c. In eo scribendi genere excelluit Domin. de Fleury in suo Historico Catechismo. Fabellam aliquando proponat ex Phædro, ex Æsopo desumptam, & statim latentem sensum aperiat. Sententiam aliquam gravem aut ex Scriptura, aut ex profanis auctoribus extractam, Professor Gallice proponat, & scho-

scholastici latine reddant: hujusce generis copiam uberrimam suppeditabunt Erasmi adagia. Brevem aliquando Epistolam vel suasoriam, vel dissuasoriam, vel consolatoriam, vel laudatoriam componat, aut ex polito auctore sumat Professor, quam latine reddent discipuli: quod genus scribendi discet Professor ab Erasmo de conscribendis Epistolis. Ceterum sciat Magister publicus, nihil esse difficilius, quam thema scribere, ideoque numquam imparatus id tentet, nisi velit & discipulis nocere, & se ipsum risui exponere, & munus pædagogicum spernendum reddere. Quod dedit Gallice, ipsemet latine faciat, sed tersa & pura latinitate, ut exemplar habeant discipuli, quod inoffenso pede æmulentur: vel si malit, ex aliquo auctore purioris stili totum extrahat: habemus enim & Ciceronis, & Plinii, &c. scripta, gallice reddita, a quibus id haurire poterit, quod ab eo exigimus. Ceterum sciant Magistri publici maximum fructum colligi, cum latinus auctor in nostram linguam transfertur: quare convenit pueros sæpissime in eo exercitio occupari: & quidem frequentius, quam in genere scribendi latine; pauci enim frequentant Collegia, ut loquantur latine, singuli vero, ut latinum idioma intelligant. Loquentur primum sua lingua pueri, quæ illis domi nata est; nam alias obtunditur & hebetatur ingenium puerorum, si eis materna lingua cogitata sua exprimere omnino interdicatur. Ubi mentem idiomate jam noto adolescens aperuit, si quid etiam in eo idiomate peccaverit, emendabit præceptor, nam absurdum est, Gallos, v. g. latinos solecismos fugere, & Gallorum linguam, qua quotidie utendum sit, ignorare. Quæ ergo materna lingua semel protulit, dehinc paullatim latine discet, ut inter primordia studiorum mixtus sit sermo in schola ex patrio & latino. Prima ætate exerceatur memoria, quæ excolendo augetur: multa ei commendentur cum cura & sæpe; nam illa ætas laborem non sentit, quia non expendit: & ita extra laborem omnem & negotium dilatatur memoria, & fit capacissima. Sed maximo delectu opus est in seligendo quæ a pueris addiscenda sint. Dominus de Nicole vult fusiori stilo scripta, quales sunt orationes Ciceronis, esse quidem legenda, sed non memoriæ mandanda. Seligendæ sunt ad exercendam puerorum memoriam graves Sententiæ vel Scripturæ Sacræ, vel profanorum auctorum, quales sunt Sententiæ Poetarum, Sententiæ Philosophorum, quarum delectum aut in libris Magister reperiet, aut ipsemet colliget. Ubi per aliquot annos pueri in explicandis auctoribus & scribendis thematis fuerint occupati, tradantur illis nuda Rhetorices & Dialectices præcepta, & inter explicandos auctores ostendatur eorum præceptorum usus, & ipsimet modo fabulas enarrent, modo facta historica describant, modo oratiunculas proprio marte componant, sed ex directione præceptoris. Ampla hujus generis exempla suppeditabit Erasmus de copia rerum & verborum: exacta Rhetorices præcepta ex Aristotele, & Poetica Horatii desumet: demum ex multis aliis auctoribus & antiquis & recentioribus; sed antiquos recentioribus in hoc genere scribendi præferendos puto: est enim tempus probatæ doctrinæ judex, cunctorum, quæ vana, nec magni sunt momenti, vastator. Plurimi hoc ævo magna auctoritate scribunt; verum tempus judicium feret, num quid posteris dignum gerant: interim antiquos legamus multorum jam sæculorum plausu probatos. Verum enim dixit Basilius: *Quod vetustate excellit, majori bonore dignum est*.

Consect. 5. Quo pacto se gerere debeat Professor publicus, qui Philosophiam, Theologiam, leges tum civiles, tum canonicas exponit. Hic enim, cum non verborum, sed rerum cognitioni incumbat, longe cautior sit, oportet, eique maxime necessarius est rerum explicandarum delectus: quippe cum nullus sit homo, quantumvis sagax, qui veritates omnes collective sumptas possit addiscere, 1. Ob vitæ brevitatem, quæ singulis examinandis non sufficit. 2. Ob lapsum memoriæ, quæ, dum uni veritati ardenter insistit, alterius obliviscitur, v. g. dum Mathematicis studet, alia scientia evanescit. 3. Ob varia occurrentia negotia, quæ nos vel invitos a studio retrahunt; nemo enim liber est ab omni cura. 4. Ob defectum librorum, aut aliorum instrumentorum, quæ ad singulas scientias acquirendas sunt necessaria. 5. Ob laborem, quo corpus per studium atteritur. 6. Demum ob difficultatem, quæ in multis scientiis reperitur: etenim, ut dicit Scriptura, *qui addit scientiam, addit laborem*. Cum ergo singulæ scientiæ sint ita comparatu difficiles, ita postquam comparatæ sunt, fugaces & labiles; prudentia dictat, ut solis veritatibus necessariis insistamus: quorsum enim rem maxime pretiosam, tempus scilicet, in inquirendis veritatibus aut sterilibus, aut inutilibus insumeremus? Si enim ad utilia non satis sit temporis; cur & vacabit redundantia consectari? ut enim ait

profanus auctor: *Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.*

Quotquot ergo docendis adolescentibus incumbimus, audiamus Apostolum, sic magistrum publicum, Titum scilicet, instruentem. *Loquere*, inquit, *quæ decent sanam Doctrinam*; sanam, idest eam solum, quæ prodesse valeat, non obesse. 2. v. 1. *Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita; sunt enim inutiles & vanæ.* 3. v. 9. Et scribens ad Timotheum, ait: *Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem fidelium.* 2. cap. 2. v. 14. Demum imitemur Christum, qui discipulos ea omnia docuit, quæ tum ad eorum progressum, tum ad Ecclesiæ instructionem necessaria duxit; ea vero, quæ tum illis, tum nobis credidit inutilia, explicare, etiam sæpius interrogatus, recusavit. *Non est vestrum*, inquit, *nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Act. 1. v. 7. Sublimium ergo illarum scholarum Professores, ut prudentem & utilem veritatum delectum faciant, & ut quilibet id, quod proprium suum munus respicit, doceat, veritates omnes ad quatuor classes reducimus. 1. Aliæ sunt veritates, quæ ad animarum sanctitatem pertinent, & nos circa religionem instituunt: hujusmodi sunt elementa fidei, documenta morum, & christianæ urbanitatis præcepta, quæ in quocumque auctore reperiantur, attente consideranda sunt. 2. Aliæ sunt veritates, per quas necessitatibus corporis subvenitur: cujusmodi sunt alimentorum inquisitio, sine quibus ne punctum quidem temporis possumus subsistere, cui succedit inventio vestium, per quas adversum vim frigoris & caloris muniti incedimus; quibus & proxime accedit ædificiorum inventio, quæ contra tempestatum injurias, & contra brutorum incursus securos nos reddunt. 3. Aliæ sunt veritates, quæ vitam humanam & civilem, & commodam efficiunt: hujusmodi sunt omnes illæ artes, quibus mentis nostræ cogitata promimus: omnes illæ leges, quæ nos in societatem adducunt, efficiuntque ejusdem familiæ filios, ejusdem urbis cives, ejusdem regni subditos: tales sunt pariter omnes illæ artes mechanicæ isto carmine contentæ: *Urbs, nemus, arma, rates, vulnera, lana, faber:* quæ artes, utpote necessariæ, non spernendæ sunt, sed maxime excolendæ. 4. Aliæ sunt veritates quæ voluptati magis quam utilitati inserviunt, quæque curiositatem magis fovent, quam vitam humanam commodam efficiant, quas artes liberales vocant: & isto carmine concluduntur: *Lingua, tropus, ratio, numerus, tonus, angulus, astra:* quibus, diutius, quam par est, labore vulgo inutili occupamur. Cum ergo singulis illis veritatibus addiscendis vitæ nostræ brevitas par esse non possit, sciat Professor publicus, in eo sitam esse maximam sapientiæ partem, ut inutilia resecet, utilibus vero maxime immoretur, nullique quæstioni insistendum, quæ nec ad religionem, nec ad corporis sanitatem, nec ad vitæ humanæ vel societatem, vel utilitatem conducit. Si hujus regulæ tenaces essent Magistri publici, exularent a scholis longæ illæ tum Grammatices, tum Rethorices, tum Logices perceptiones, quæ tantopere distorquent juniorum ingenia, quæque tamen numquam in usum veniunt: sperne rentur in Philosophia vanæ illæ quæstiones, quæ nec ad animæ sanctitatem, nec ad corporis sanitatem, nec ad vitæ commodum tantisper inserviunt, tempusque utilioribus impendendum inutiliter occupant: numquam legerentur in scholis illa legum glossemata, quæ textum magis obscurant, quam elucident; nec audirentur in Theologia tot curiosæ quæstiones circa possibilia, vel non possibilia, circa futura vel non futura ex vi alterius decreti, & alia id genus; quæ magis a fide nos avocant, quam adducunt, quæque nobis otium omne subripiunt, quo legendis Scripturis vacaremus. Præcindendæ ergo sunt, ut optime monet Vincentius Lyrinensis, vanæ illæ occupationes: *Cum enim omnia humana a tempore rapiantur, & nos ex eo aliquid invicem rapere debemus, quod in vitam proficiat æternam.* Common. 1.

Conject. 6. Professor publicus non solum prudentem & utilem debet facere veritatum delectum, quas discipulis explicet; sed ita inter explicandum debet eas discipulorum captui adaptare, ut eos semper attentos habeat: vix enim credi potest quantum divagetur adolescentium mens, nisi aliquo commonitorio ad attentionem revocetur; ideo ad faciliorem & certiorem discipulorum progressum identidem interrogandi sunt, ut frequenti interrogationum & responsionum communicatione mens adolescentium vires suas exerat, & promptius ac tenacius quæ dicantur concipiat. Methodum illam Christus omnium Doctorum exemplar sæpius adhibuit, sic enim interrogat Apostolos: *Quem dicunt homines esse filium hominis?*

Conject 7. Non ita intra scholæ pomeria coarctetur Professoris publici solicitudo, ut quid foris agant discipuli nullatenus curet: sedulus e contra inquirat, quo pacto vivant disci-

discipuli, ut si quid peccaverint, quantum in ipso fuerit, redarguat: vel parentes aut verbo, aut litteris admoneat, si aut inertes, aut neglecto studio lusibus deditos deprehenderit: a quo enim parentes, præcipue longe remoti, potius addiscere possunt filiorum suorum aut in studendo negligentiam, aut inhonestam vivendi rationem, quam a Magistris publicis, quibus tamquam tutoribus juventus educanda committitur? Hujus sollicitudinis exemplum a Christo accepimus, qui discipulos suos non solum in Templo, non tantum in Synagogis, sed etiam domi in privatis colloquiis edocebat; & licet desertus ab omnibus, eis tamen post resurrectionem sæpius apparuit, Petrum blasphemum intuitu suo revocavit, Thomam incredulum contactu sui corporis sanavit, discipulis euntibus Emmaus se comitem adjunxit, demum nihil non molitus est, ut nullum perderet ex discipulis, quos a Patre acceperat.

Conject. 8. Professor publicus non solum impræsentiarum discipulorum suorum studio debet providere, sed etiam in futurum prospicere; etenim non tam docemus discipulos in scholis, sed potius aptos, qui addiscant, efficimus, & quasi ad futura studia præparamus: atque ideo discipulis suis indicare debet, qui libri legendi, & qua arte, quave methodo studendum sit. Purioris latinitatis auctores ostendat Grammaticus; Poetas, Oratores, Historicos ostendant humaniorum litterarum Professores; qua methodo philosophandum aperiant Philosophi; quinam sint loci Theologici ostendant Theologiæ Professores; quæ leges vigeant, ubi reperiantur, ostendant Jurisperiti. Hujus Doctrinæ exemplum a Christo accepimus, qui, quos docebat, ad Scripturas revocabat: *Scrutamini*, inquit, *Scripturas*; ad legis peritos mittebat: *super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi: quæcumque dixerint vobis, servate & facite*; quique demum non verbo scripto, sed tradito, privatisque colloquiis, quid spectaret ad Ecclesiam demonstrabat: *loquens eis de Regno Dei*.

Monit. in quo statuitur, quomodo dirigenda sint adolescentium studia, tum circa rerum cognitionem, tum circa verborum delectum: in quo indicatur, quibus auctoribus utendum sit, ut utrumque assequatur adolescens.

§. I.

In quo dirigitur studium humaniorum litterarum.

1. Cum in juvenibus memoria prævaleat, addiscendæ historiæ tam sacræ, quam profanæ occupandi sunt, præmissa generali notitia Cosmographiæ, & Chronologiæ. In Greographicis, post rudimenta Cluverii, Bertii, Vadiani, Ptolomæum consulat & Ortelium, a quibus antiquam discet Geographiam: ut vero novam acquirat, consulat recentiores, inter quos Samsonem, Robbum & Duvallium &c. Chronolgiam discere poterit ab Usserio, a Bibliopola Vitreo, & ab Illustrissimo Domino de Bossuet in sua de historia generali methodo; huic tamen studio non diutius immoretur adolescens, utpote utilioribus aliis occupandus. Historiam Sacram & profanam a Domino de Bossuet addiscat, & auctores ad marginem citatos consulat: & si latine hæc velit addiscere, Usserium legere oportet, vel Chronologiam Tornellii.

Ut vero puriorem latinitatem possit doceri, præstat auctores latinitatis in varias classes distribui, cum non omnes pari studio sint imitandi, utpote nec ejusdem temporis, nec ejusdem in scribendo puritatis. In prima classe reponimus eos, qui circa Augusti tempora scripserunt: tales sunt Cicero, Terentius, Plautus, Horatius, Virgilius, Catullus &c. In secunda classe reponimus eos, qui ab Augusto ad Vespasiani usque ætatem scripsere, quibus temporibus, teste Seneca, Svetonio, & Quintiliano, cœpit purior latinitas corrumpi: hujusmodi auctores sunt, Quintus Curtius, Vellejus Paterculus, Valerius Maximus, Florus Romanus, quibus adjunguntur Plinii majoris historia, Plinii minoris Epistolæ, Martialis, Lucanus, Statius. In tertia classe collocari possunt qui a Vespasiano usque ad Theodosium floruere, ad quam plerique Sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores pertinent, quorum sermones ceteris præstant. Ambrosius, Tertullianus, Arnobius, Minutius &c. propter eruditionis varietatem omnino legendi sunt; sed nequaquam imitandus est eorum stilus. Sunt & alii auctores, qui prædictis temporibus scripsere, quorum imitatio nobis non obesset, si selectiora loca præ aliis eligerentur: tales sunt Hieronymus, Lactantius, Cyprianus, &c. qui satis feliciter Ciceronem imitantur. Demum alii sunt auctores corruptæ Latinitatis, quales sunt omnes fere scholastici, variique Oratores & Historici, qui a quarto sæculo usque

ad

ad Erasmi & Vivis tempora scripserunt, quos ob rerum, quas docent, utilitatem legere possumus, ob stili barbariem æmulari nequaquam licet.

§. II.

In quo dirigitur studium Theologicum.

Studium Theologicum sic ordinavit Dominus de Bossuet. Emenso Scholasticæ Theologiæ curriculo, juxta ordinem temporum legendos præcipit Sanctos Patres. In prima classe reponit eos, qui a tempore Apostolorum usque ad Concil. Nicænum, hoc est ad an. Christi 325. scripserunt: tales sunt Ignatius, Justinus Martyr, Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Irenæus, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Cyprianus, in Arnobius, Lactantius, Eusebius Cæsariensis: aliqui in eadem classe ponunt Clementem Romanum, & Dionysium Areopagitam; sed eorum opera creduntur supposititia. In secunda classe collocat auctores, qui scripserunt a Concil. Nicæno usque ad Constantinopolitanum III. idest ad an. Christi 681. tales sunt Athanasius, Hilarius, Cyrillus Hierosolymitanus, Basilius Magnus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Ambrosius, Gregorius Nyssenus, Hieronymus, Ruffinus, Prudentius, Joannes Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, Leo Papa, Prosper Aquitanicus, Vigilius, Gelasius Papa, Fulgentius, Boethius, Gregorius Magnus. In tertia classe reponit eos auctores, qui post sextum Concilium universale claruerunt, ab anno Christi 681. usque ad annum 1000. ut sunt Venerabilis Beda, Joannes Damascenus, Bonifacius Moguntinus, Paulus Diaconus, Albinus, Alcuinus, Rabanus Maurus &c. In ultima classe reponit Scholasticos, idest qui Theologiam methodice tradiderunt: tales sunt Anselmus, Hugo de Sancto Victore, Petrus Lombardus, Alexander Halensis, Albertus Magnus, D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus, Durandus, aliique non pauci.

His prælibatis, sic studium Theologicum instituendum tradit Dominus de Bossuet.

Veritatem Religionis Christianæ reperies apud Augustinum in libris de Catechizandis rudibus, de Doctrina Christiana, de vera Religione, de moribus Ecclesiæ, & in Enchiridio. Idem argumentum tractatur a Chrysostomo, & a Theodoreto, & Lactantio, & Arnobio.

Mysterium Trinitatis explicat, 1. Symbolum Nicænum. 2. Athanasius de communi essentia Patris & Filii & Spiritus Sancti, primo Tomo Conciliorum pag. 209. 3. Decreta Synodi Nicænæ. ibid. pag. 248. 4. Epistola ad Serapionem. ibid. pag. 173. 5. Orationes Gregorii Nazianzeni a trigesima tertia usque ad trigesimam septimam. 6. Octo libri Augustini de Trinitate.

Mysterium Incarnationis explicat, 1. Athanasii Epistola ad Epictetum. 2. Epistola Augustini ad Volusianum, & quoties loquitur de prædestinatione Christi. 3. Epistola Cyrilli ad Concilium Ephesinum. 4. Epistola Leonis ad Flavianum. 5. Decreta Concilii Chalcedonensis. 6. Anathematismi Cyrilli. 7. Satisfactionem Christi explicat Epistola Bernardi ad Abaillardum.

Mysterium gratiæ explicat Concilium Milevitanum, Arausicanum, Tridentinum, & opera Augustini & Prosperi.

Tractatus de Sacramentis ita potest ex Patribus erui. De Sacramentis in communi Aug. contra Donatistas, & contra Parmenianum; & Ambrosius de Sacramentis, ut vulgo creditur; & Catecheses Gaudentii & Eucherii; & Chrysostomus hom. 83. in Matth. & 24. in 1. ad Corinth. cap. 1. De Baptismo agit Augustinus in sermonibus ad catechumenos.

De confirmatione & Eucharistia loquuntur catecheses Mystagogicæ Cyrilli Hierosolymitani. De pœnitentia agit Tertullianus de pœnitentia & pudicitia, & Cyprianus libro de lapsis, item Pacianus contra Novatianos, Ambrosius de pœnitentia, & Aug. homilia ultima inter quinquaginta.

Doctrina de orationibus pro defunctis explicatur ab Aug. serm. 32. de verbis Apostoli, & libro de cura pro mortuis.

Quæ sit auctoritas Ecclesiæ, quæ auctoritas Episcoporum, explicat Cyprianus ad Cornelium Papam, & ad Florentium. Qualia debeant esse judicia Ecclesiastica ostendunt primæ actiones Concilii Chalcedonensis. Quæ sit auctoritas traditionis divinæ docet Tertullianus libro de præscriptionibus, & Vincentius Lirinensis, & Irenæus. Lib. 3.

§. III.

In quo dirigitur studium utriusque Juris Civilis & Canonici.

Cum ego vellem studio utriusque Juris vacare, multos consului & quidem eruditissimos utriusque Juris Doctores, qui me in immenso illo cursu dirigerent, a quibus has ego præceptiones accepi, quibus uti conatus sum, quibusve, si libuerit, uti poteris. Ad studium utriuſ-

utriusque Juris, primo humaniorum litterarum & antiquitatis tum profanæ, tum Ecclesiasticæ cognitio tibi afferenda est; vix enim sensus legum & Canonum percipi potest, nisi perfecte sciatur vis idiomatis, in quo leges & Canones scripta fuere, nisi etiam perfecte noris historiam illorum temporum, quibus & leges & Canones scribebantur: de quo studio supra in §. 1. Post politioris litteraturæ & utriusque historiæ cognitionem, Logices præcepta addiscenda sunt, præcipue ea, quæ ad usum quotidianum inserviunt: ea præcepta nullibi reperies brevius & solidius tradita, quam in libro, cui titulus est *l'art de penser*. Ad Juris utriusque studium non est quod Rhetoricam tibi maxime commendem, cum in eo sita sit utriusque Juris utilitas, ut non solum recte possis sentire, sed & ea, quæ sentias, apte & ornate proferre possis & populo, & judicibus, ad quos agis: quæ singula sine Rhetorica fieri nequaquam possunt. Rhetoricam addiscere poteris in libro, cui titulus, *l'eloquence de la chaire & du barreau*. Post Logicam & Rhetoricam accinge te ad studium Moralis Christianæ, quæ compendium est utriusque Juris; leges enim omnes, & Canones singuli vel imperant, vel prohibent: imperant honestum, idque cum præmiorum pollicitatione: prohibent turpe, idque cum pœnarum comminatione; quæ duo Moralis Christiana efficit. His ergo præmunitus scientiarum adminiculis, libros Juris Civilis; & deinde Juris Canonici poteris evolvere, quorum catalogum hic texere inutile esset, cum hi libri sint omnibus obvii, & nos brevem utriusque Juris synopsim daturi simus.

Qui in studio vel Medicinæ, vel Mathematices dirigi voluerit; consulat viros in his artibus peritos; unicuique enim, ut optime monet D. Thom. in sua arte credendum est.

Monit. Ne graveris, amice lector, si his diutius, quam forte par erat, immoratus sim: memineris, me esse virum ejus professionis, quæ in aliis instituendis occupatur; ideoque pluribus hæc executus sum, ne illud Pauli mihi merito reponeretur: *Qui alium doces, teipsum non doces*. Ad Rom. cap. 2. v. 12.

Consectaria de his, quæ Magistri publici debent veritati.

Consect. 1. Omnes Professores publici, sed hi præcipue, qui vel Philosophiam docent, vel Theologiam explicant, vel Leges exponunt, vel resolvendis casibus conscientiæ incumbunt, nihil aut pluris æstimare, aut impensius diligere debent, quam veritatem, ceteri vero Professores, quales sunt Grammatici, Rhetores, Humanistæ, pro modo artis, quam docent, eodem zelo erga veritatem animentur. Professores quippe publici debent ad imitationem Christi existimare illud officium sibi commissum, scilicet ut veritati testimonium præbeant. *Ego veni*, inquit Christus, *ut testimonium perhibeam veritati*: Joan. 18. v. 37. & Sapiens describens officium Magistri publici hæc habet: *Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium.* Prov. 8. v. 7. Quibus verbis officium Magistri publici indicatur, ut scilicet meditatam veritatem eloquatur, inquit Divus Thomas, & mendacium detestetur; & merito quidem: Professores enim publici non sunt in Ecclesia ob alium finem, quam ut eas veritates doceant, quæ ad salutem vel mediate, vel immediate possunt inservire; juxta illud Pauli ad Ephes. 14. v. 12. *Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus Ministerii, in ædificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento Doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia, ad circumventionem erroris*. Ergo Professores publici nihil debent pluris æstimare, aut impensius diligere quam veritatem. Ideo in Rationali Aaronis scriptum legebatur: *DOCTRINA & VERITAS*. Lev. 8. vers. 8. quo indicaretur quam impense veritatem diligere debeant hi, qui aliis instruendis præficiuntur.

Consect. 2. Professores publici debent singuli, quilibet juxta officium sibi commissum, veritatem sollicite inquirere, dum latet; amanter complecti, dum patet; fortiter tueri, dum impugnatur. Si enim ii, quibus veritatis inquisitio & propugnatio committitur, eam neglexerint; continget illud maledictum, quod dolet Propheta Isaias 59 v. 14. *Conversum est*, inquit, *retrorsum judicium, & justitia longe stetit; quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi, & facta est veritas in oblivionem.* Quomodo autem inquirenda sit veritas, paucis explicat D. Th. 2. 2. qu. 190. art. 3. ad 4. *Dicendum*, inquit, *quod homo ad cognitionem veritatis pertingit dupliciter: uno modo per ea, quæ ab alio accipit; & sic quantum ad ea, quæ homo a Deo accipit, necessaria est oratio, secundum illud* Sa-

Sapientiæ 7. Invocavi, & venit in me Spiritus sapientiæ. Quantum vero ad ea, quæ accipit ab homine, necessarius est auditus secundum quod accipit ex voce loquentis, & lectio secundum quod accipit ex eo, quod per scripturam est traditum. Alio modo est necessarium, quod adhibeat proprium studium, & sic requiritur meditatio. Quomodo autem amplectenda sit veritas, dum patet, explicat Aug. lib. 10. Confess. cap. 23. arguens eos, apud quos veritas odium parit. *Itaque*, inquit, *propter eam rem oderunt veritatem, quam pro veritate amant: amant eam lucentem, oderunt eam redarguentem: quia enim falli nolunt, & fallere volunt; amant eam, cum seipsam indicat: & oderunt eam, cum eos ipsos indicat: inde retribuitur eis, ut qui se ab ea manifestari nolunt, & eos nolentes manifestet, & eis ipsa non sit manifesta.*

Consect. 3. Ubi Professor publicus eam sibi materiam suo officio convenientem elegit, Grammaticus Grammaticam, Rhetor Rhetoricam, Philosophus Philosophiam, Medicus Medicinam, Jurisperitus Leges, si quid ad Religionem, etiam remote, ut ajunt, pertinens tractaverit, totum id Theologiæ subjiciat necessum est. Hæc enim scientia, inquit D. Th. 1. p. quæst. 1. art. 5. in corp. superior est disciplina, cui aliæ scientiæ, tamquam ancillæ debent deservire. Et ibid. ad 2. *Theologia*, inquit, *non accipit ab aliis scientiis, tamquam a superioribus, sed utitur eis tamquam inferioribus & ancillis*. Oportet igitur omnes scientias per Theologiam emendari & dirigi, ut expresse docet Concilium Lateranense sub Leone X. in Bulla, quæ inseritur sess. 8. his verbis: *Cum verum vero minime contradicat, omnem assertionem illuminatæ fidei contrariam, ut falsam definimus, & ut aliter dogmatizare non liceat, strictius inhibemus*. Etenim, ut optime docet Vincentius Lirinensis Commonitorio I. *Ille est vere Germanus & Catholicus Professor, qui veritatem, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit; qui divinæ Religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit; non hominis cujuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non Philosophiam; sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus & stabilis permanens, quidquid universaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognoverit, id sibi credendum tenendumque decernit: quod vero ab aliquo deinceps uno præter omnes, vel contra omnes Sanctos novum & inauditum subinduci senserit, id omne non ad Religionem, sed ad tentationem credentium intelliget pertinere.*

Consect. 4. Professor publicus, sive Religionem ex professo doceat, ut Theologus, sive in ea arte, quam docet, aliquid ad Religionem spectans attentet prælibare, hæc quatuor exactissime debet observare. 1. Nihil ex se ipso dicat. 2. Singula ex revelatione mutuetur. 3. Antiquitatem amet, & novitatem fugiat. 4. Nihil secreto dicere affectet, sed quæcumque docet, publice & super tecta prædicare gestiat. 1. Nihil ex se ipso dicat. Talis fuit primus omnium Doctor Christus. *Doctrina mea non est mea*, inquit, *sed ejus, qui misit me*. Joan. 7. v. 16. Talis fuit Paulus. *Illud accepi a Domino*, inquit, *quod & tradidi vobis*. 1. ad Corinth. 2. v. 23. Hæc enim debet esse omnium, quotquot docemus, & mens, & vox, scilicet, *nos Religionem, non qua vellemus ducere, sed potius qua illa duceret, sequi oportere... Non sua posteritati tradere, sed accepta a majoribus servare*. Vincent. Lirinensis ibid. 2. Singula ex revelatione mutuetur. Quippe juxta Daniel. 2. v. 28. *Est Deus in cælo revelans Mysteria*. Et juxta Christum: *Spiritus Sanctus docebit vos omnem veritatem*. Joan. 16. v. 13. *Si quis ergo*, inquit idem Vincentius Lirinensis, *vellet in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam, Domino adjuvante, deberet*, primo scilicet divinæ legis auctoritate, deinde Catholicæ Ecclesiæ traditione. Sed, inquis, *quid opus est ei*, scilicet Scripturæ, *Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam Sacram pro ipsa sui altitudine, non uno eodemque sensu universi accipiunt, aliter Montanus, aliter Arius &c. Annunciare ergo aliquid Catholicis Christianis præter id, quod acceperunt, numquam licuit, numquam licebit, & anathematizare eos, qui annunciant aliquid, præterquam quod semel acceptum est, numquam non oportuit, nusquam non oportet, numquam non oportebit*. 3. Professores publici antiquitatem & universitatem ament, novitatem omnem fugiant: circa quæ eos ita erudit Sapiens, Eccles. c. 8. v. 11 *Non te prætereat*, inquit, *narratio seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus suis: quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. Verba sapientium*, inquit Salomon, *sunt sicuti stimuli, & quasi clavi in altum defixi... His amplius, fili mi, ne requiras. In ipsa Catholica Ecclesia*, ut ait idem Vincent. *magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, & quod ab omnibus creditum. Sequamur universitatem, antiquitatem, & consensionem. Sequemur universitatem hoc modo; si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum fatetur Ecclesia: antiquitatem vero ita; si ab his sensibus nul-*

nullatenus recedamus, quos sanctos Majores nostros, ac Patres nostros celebrasse manifestum est: consensionem itidem; si in ipsa vetustate, omnium, vel pene omnium Sacerdotum, paritérque Magistrorum definitiones sententiasque sectemur. 4. Nihil secreto dicere affectet, palamque omnia dicere gestiat magister publicus. Talis fuit primus omnium Doctor Christus: *Ego*, inquit, *in occulto locutus sum nihil*. Joan. 18. v. 20. Tales voluit esse suos Discipulos Christus. *Quod*, inquit, *in aure auditis, prædicate super tecta*. Matth. 10. v. 27. *Hæc sunt*, inquit Vincent. Lyrinen. *signa Magistrorum, pellicentium ad errorem: discite, inquiunt, furtim, atque secretim: delectabit enim vos item, cum didiceritis: latenter docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat: paucis namque concessum est, tanti Mysterii capere secretum. Nonne hæc sunt*, inquit Lyrinensis, *verba Meretricis, quæ apud Salomonis proverbia vocat prætereuntes: Panes occultos libenter attingite, & aquam dulcem furtim bibite*. Prov. 9. v. 17. Doctor ergo publicus nihil de seipso dicat, omnia a revelatione accipiat, antiquitatem amet, novitatem fugiat, nihil in obscuro docere affectet: de hoc ultimo ita habet Bernardus: *Non amat veritas angulos, non ei diversoria placent. In medio stat, communi vita, communibus disciplinis delectatur*.

SECTIO II.

De munere discendi, seu de officiis Scholasticorum Academias frequentantium.

HIc inquirimus, quid Deo, quid sibi, quid Magistris, quid veritati debeant Scholastici: Deo debent pietatem, sibi studium, Magistris docilitatem, veritati subjectionem & amorem: quod ut pateat, sit

ARTICULUS I.

Quid Deo debeant adolescentes.

PRop. unica. Juvenes, hi præcipue, qui Academias frequentant, maxime debent virtuti & pietati sectandæ insistere.

Prob. 1. Scriptura. Libri sapientiales toti sunt in hortandis juvenibus ad pietatem; sic enim habetur Prov. 3. v. 1. *Fili mi, ne obliviscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat*. Et c. 1. v. 10. *Si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis*. Et Eccles. 2. v. 1. *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem*. Et v. 3. *Sustine sustentationes Dei, conjungere Deo & sustine*. Quod nonnisi per pietatem erga Deum potest fieri: ergo adolescentes debent virtuti sectandæ maxime insistere.

2. Ex Ambrosio Lib. de Officiis. *Honor adolescentium est, timorem Dei habere, parentibus deferre, honorem habere senioribus, castitatem tueri, humilitatem non aspernari, diligere clementiam & verecundiam, quæ ornamenta sunt juvenilis ætatis*. Ergo adolescentes, maxime hi, qui studiis incumbunt, debent virtuti sectandæ insistere.

3. *Rat.* multiplici. Deus exigit virtutem in ætate juvenili propter plures rationes. Prima ratio est, ut Christum exemplar juventutis imitemur: de quo scriptum est, quod ab initio conceptionis se Patri obtulerit: *Ingrediens*, inquit, *in mundum dixi...Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam*. Ad Heb. 10. v. 7. Pueri ergo imitentur puerum. Quid autem docuit puer ille purissimus de purissima Virgine natus, nisi ut omnem libidinem fugiamus? Quid autem docuit natus in tuguriolo, nisi ut pauperem vitam agamus? Quid monstrat fugiens in Ægyptum, nisi ut inquinatorum commercium modis omnibus fugiamus, eorum præcipue, qui nobis Christum auferre moliuntur? Quid docuit circumcisus, nisi ut omnes carnis affectus præscindamus? Quid docuit oblatus in templo, nisi ut totos nos ab ipsa infantia Deo rebusque divinis devoveamus? Quid inventus in templo in medio Doctorum sedens, audiens illos & vicissim interrogans, quid, inquam, docuit nos, nisi ut totos nos ad studium sapientiæ transferamus? Quid vero docuit, dum parentibus subditus fuit, nisi ut simus parentibus morigeri, præceptorum dictis obedientes. Quid demum moriens pro veritate, nisi ut eam, quam nos docuit Christus, veritatem impense diligamus, ut jamjam dicemus? Secunda ratio. Deus a pueris exigit pietatem ut justum & debitum sibi tributum. *Memento*, inquit Scriptura, *Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis*. Eccles. 12. v. 1. Tertia ratio. Exigit Deus virtutem a juvenilibus annis tamquam arrabonem futuræ sanctitatis in senectute. *Bonum est*, inquit Jeremias, *homini cum portaverit jugum ab adolescentia sua*. Thren. 3. v. 27. *Adolescens* enim *juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea*. v. 6. Prov. 22. Ut enim ait Hieronymus Epis. ad Lætam, *difficulter eraditur quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in pristinum colorem revocet? Rudis testa diu & saporem retinet & odo-*

& odorem, quo primum imbuta est. Quarta ratio. Deus demum exigit pietatem ab adolescentibus; quia hæc est una & præcipua ad scientias comparandas via; quoniam, ut ait Sapiens, *in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Sap. 1. v. 4.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Maxime grata Deo conjuncta cum pietate adolescentia, præcipue cum pietas exercetur a juvenibus extra patriam suam degentibus. Hujus rei duplex exemplum habemus in Scriptura: alterum in Joseph in domo Pharaonis: alterum in Tobia. Ille impudicæ feminæ fortiter restitit & sollicitanti ad peccatum respondit: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Gen. 39. v. 9. Iste vero in captivitate positus inter idololatras vivens, *Cumque esset junior omnibus, nihil tamen puerile gessit in opere*. Tob. 1. v. 4. Atque ideo utrumque remuneratum post varias afflictiones voluit Deus. De Joseph dicitur: *Descenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi Sceptrum Regni*. Sap. 10. v. 14. De Tobia vero dicitur: *Sexagenarius lumen recepit; reliquum vero vitæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace*. Tob. 14. v. 4.

Consect. 2. Maxime odiosa est Deo impietas conjuncta cum juventute: cujus rei insignia exempla habemus in Scriptura. Ismael & Esau, uterque in juvenili ætate impii rejiciuntur a Deo. Her primogenitus Judæ, *& hic fuit nequam in conspectu Domini, & ab eo occisus est*. Gen. 38. v. 7. Ophni & Phinees filii Heli, Absalon & Ammon filii Davidis in juventute impii ultricem Dei manum experti sunt: ergo omni ætate, sed maxime in adolescentia fugienda est impietas.

ARTICULUS II.

Quid sibi debeant Scholastici qui Academias frequentant.

PRop. unica. Qui student in publicis Academiis, tenentur sub gravi peccato pro viribus studio incumbere.

Prob. 1. Scriptura. Sapientia Prov. 8. v. 5. sic hortatur juvenes ad studium. *Intelligite, parvuli, astutiam*, idest prudentiam, *& insipientes animadvertite*. Et v. 10. *Accipite disciplinam meam, & non pecuniam: Doctrinam magis quam aurum diligite*. Et v. 32. *Nunc ergo, filii, audite me: beati, qui custodiunt vias meas*: Atqui hæc omnia studium maxime requirunt: ergo adolescentes, maxime ii, qui Academias frequentant, debent studio incumbere.

2. Ex Hieronymo, Epist. ad Nepotianum. *Sicut ignis*, inquit, *in lignis viridibus suffocatur; ita sapientia in adolescentia tentationibus & libidine impedita, non explicat suum fulgorem, nisi labore, & studio, & oratione, incentiva juventutis intra repellantur*: ergo juvenes, ii maxime qui frequentant Academias, debent studio insistere.

3. Multiplici ratione. Prima ratio. Ille haud dubie peccat, qui non exequitur ea, quæ sunt sui officii, ut patet: Atqui officium scholastici est, ut studeat; non enim alio fine frequentat Academias: ergo graviter peccat, si non studeat. Et sicut peccaret graviter Professor publicus, qui horis solitis scholas non ingrederetur; ita & graviter peccant scholastici, qui horis solitis scholas non frequentant, & pro viribus non student. Secunda ratio. Ille peccat, qui non obsequitur parentibus; quia agit contra illud præceptum decalogi: *Honora patrem tuum & matrem tuam*: Exod. 20. Atqui ille, qui negligit studium, non obsequitur parentibus; quia isti nihil tam rigide præcipiunt, quam studium: ergo graviter peccat scholasticus, qui non studet. Et sicut longævus ex divino promisso futurus est ille, qui studendo parentibus morem gerit; ita certo puniendus est vel in hoc sæculo, vel in futuro, qui contra vetitum parentum negligit studium. Tertia ratio. Ille haud dubie peccat, qui alterius bona temporalia contra rationalem voluntatem domini injuste dilapidat, agit enim contra illud Decalogi: *Non furaberis*: Atqui scholastici, negligentes studium, male insumunt bona familias contra rationalem voluntatem tum patris, tum matris, tum fratrum, tum suorum: ergo graviffime peccant scholastici, qui non student, sed præcipue hi, qui in longinquis Academiis magnis impensis nutriuntur: & sicut non excusantur a restitutione, nisi facta fuerit condonatio, hi, qui parentum bona diripiunt, ut diximus ubi de restitutione; ita nec omnino a restitutione excusandi sunt hi, qui tempore studiorum bona paterna consumpserunt, popinas, aut lusus, magis quam Academias frequentantes. Quarta ratio. Ille haud dubie peccat, qui propria voluntate sese exponit periculo damnationis, juxta illud: *Qui amat periculum, peribit in illo*. Atqui juvenes, qui negligunt omnino studium eo tempore, quo tenentur illi vacare, exponunt se peri-

periculo damnationis: ergo peccant. Quod autem exponant se huic periculo, experientia quotidiana innotescit: quippe cernimus eos, licet indoctos, gradus tamen in Academiis consequi: hinc fit, quod gradibus illis insigniti, munera publica obeunt, Beneficia Ecclesiastica suscipiunt, & postea regimine animarum, licet ignari Sacerdotes, onerantur; curam corporum attentant, licet imperiti medici; de bonis temporalibus judicant, licet ineruditi Magistratus: atque ideo in statu peccandi semper vivunt, & in eo infeliciter moriuntur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant graviter adolescentes, qui vel ex pigritia, vel ex fastidio erga litteras præconcepto, dies integros, hebdomadas, menses, immo aliquando annos transigunt sine studio, remittentes in aliam ætatem occupationem studiorum: ut enim ait optime Cyprianus lib. de 12. abus. *Sicut fructus non invenitur in arbore, in qua flos prius non apparuerit; sic & in senectute honorem legitimum consequi non poterit qui in adolescentia disciplinæ alicujus exercitatione non laboraverit.* Et Hugo lib. 3. Didascalicon hæc subjungit: *Tria sunt quæ præcipue studiis legentium abesse solent: negligentia, imprudentia, fortuna. Negligentia est, quando ea, quæ discenda sunt, vel prorsus prætermittimus, vel minus studiose discimus. Imprudentia est, quando congruum ordinem in his, quæ discimus, non servamus. Fortuna in eventu casuum ... quando vel paupertate, vel infirmitate, vel Doctorum raritate a proposito nostro retrahimur ... De negligentia lector est admonendus, de imprudentia instruendus, de fortuna adjuvandus.* Ergo supponit ille Doctor eum peccare, qui sua culpa a studio, ad quod tenetur, se retrahit.

Consect. 2. Gravius peccant illi Scholastici, qui non soli studium negligunt, sed etiam alios a studendo retrahunt: similes in hoc Pharisæis, quos ita Christus arguit Matth. 23. v. 19. *Væ autem vobis, Scribæ & Pharisæi, hypocritæ: quia clauditis Regnum Cælorum ante homines; vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare.*

Consect. 3. Gravius adhuc peccant scholastici, qui tempus studio destinatum in lusibus & comessationibus consumunt, & pecunias ad studiorum progressum, a parentibus magno sudore comparatas, fovendis vitiis impendunt: ea enim inhonesta vivendi ratione affligunt parentes, cohæredibus fratribus damnum temporale inferunt, & condiscipulis scandalum pariunt. Affliguntur parentes; quippe *filius sapiens lætificat patrem; filius vero stultus mæstitia est matris suæ.* Prov. 10. v. 1. Damnum infertur cohæredibus; quia postquam depravatus ille adolescens *dissipavit substantiam suam* non studendo, sed *vivendo luxuriose*, iterum venit ad patrem non pœnitendo, sed insultando dicens: *da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit*: Luc. 15. v. 12. & sic geminam in hæreditate portionem extorquet. Demum scandalum aliis generat; nam adolescenti scholastico in persona Titi dicitur: *Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate.* 1. ad Titum c. 4. v. 12. Tanti mali vitandi causa hanc edidit legem Academia Parisiensis. *Doctores*, idem similiter dicendum de discipulis, *Doctores ergo & scholastici, morum integritate, vitæ probitate, & exemplo ceteris præluceant, ut suæ professionis expectationem sustineant.* art. 38.

ARTICULUS III.

Quid Magistris publicis debeant adolescentes.

PRop. unica. Adolescentes, qui Academias frequentant, debent Magistros publicos assidue audire, & sanæ eorum Doctrinæ humiliter acquiescere.

Prob. 1. Scriptura. Nihil est, ad quod Scriptura frequentius hortetur adolescentes, quam ut Magistros audiant, eisque acquiescant. *Audi*, inquit Salomon, *consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis*: Prov. 19. v. 20. *Audi*: quippe *audiens sapiens, sapientior erit*. Prov. 1. v. 5. a fortiori, ignarus. Deinde addit: *Suscipe*; *sapiens enim corde præcepta suscipit, & stultus cæditur labiis*. Prov. 10. v. 8. *Sapientiam enim & disciplinam qui abjicit, infelix est*. Sap. 3. v. 11.

2. Ex Epistola ad Demetriadem. Sic enim habet auctor illius epistolæ: *Bonum est*, inquit, *obedire Majoribus, parere Præfectis, & post regulas Scripturarum, vitæ suæ tramitem ab aliis addiscere; nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione tua*. Ergo si adolescens velit in scientiis proficere, debet Magistrum attente audire, ejusque sanæ **Doctrinæ** acquiescere.

3. *Rat.* Scientia de via ordinaria comparatur per instructionem, sicuti Doctrina eorum, quæ pertinent ad fidem: Atqui fides est ex auditu: ergo & scientia acquiritur per auditum. Ergo sicut dum instruimur circa fidem, debemus Doctores fidei audire, eisque ac-

acquiescere; ita & dum instruimur circa scientias. Ideo dicit D. Th. quod discipuli debent applicare animum documentis majorum, *sollicite*, *frequenter*, & *reverenter*: sollicite quidem sine segnitie, frequenter sine interruptione, reverenter sine superbia.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant graviter adolescentes, qui ex pigritia non intersunt publicis Magistrorum lectionibus: non enim aliter instrui possunt adolescentes, quam publicas scholas frequentando. Sic in Synagoga a publicis Scribis docebantur pueri, a Christo docti sunt Apostoli, & ab Apostolis primi Episcopi, & ab Episcopis antiqui Patres, & ab istis alii: demum de omnibus eruditis antiquitatis Ecclesiasticæ auctoribus dici potest quod de Dionysio scribit Hieronymus. *Dionysio*, inquit, *magistrum sibi in Grammatica elegit Donatum, in Rhetorica Victorinum, in Theologia Gregorium Nazianzenum. Similiter Theophrastus sibi elegit Aristotelem, Aristoteles Platonem, Plato Socratem, Regina Austri sapientissimum Salomonem*: in illud Matth. *Magister, scimus, quia verax es*. Hinc patet, quod non privata, sed publica lectio soleat juvenes eruditos efficere. Unde non immerito dixit Erasmus, cujus auctoritas hac in re non est exigua, quippe qui toto tempore vitæ in instruendis pueris occupatus est. *Oportet*, inquit, *scholam esse aut nullam, aut publicam*. De pueris statim ac liberaliter instituendis.

Consect. 2. Peccant graviter adolescentes, qui ex superbia spernunt Magistrorum lectiones publicas, eisque acquiescere renuunt; ea enim superbia viam sibi ad scientiam occludunt. Ideo Salomon a Deo docilitatem petiit. *Dabis*, inquit, *servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum & malum*, lib. 3 Reg. c. 3. v. 9. Ea superbia inflati infeliciter perierunt illustrissimi simulque doctissimi viri, scilicet Tertullianus, & Photius; demum omnes quotquot fuerunt hæretici.

ARTICULUS IV.

Quid Scholastici veritati debeant.

PRop. unica. Scholastici ita debent ardenter veritatem amare, ut obices omnes a veritate removentes longe abjiciant, & media omnia ad veritatem deducentia sedulo amplectantur.

Prob. 1. Scriptura. Nihil est, quod Deus magis diligat, quam veritatem; David enim Deum alloquens, sic habet: *Ecce enim veritatem dilexisti*. Psal. 50. v. 8. Et rursus ait: *Quia misericordiam & veritatem diligit Deus*. Psal. 83. v. 13. Nihil est pariter, quod magis a nobis velit Deus diligi, quam veritatem: *Veritatem tantum*, inquit, *& pacem diligite*. Zachar. 8. v. 1. Ideoque quos diligit, eos veritatis amatores efficit: quare de Jerusalem dilecta a Deo dicitur, *Vocabitur civitas veritatis*. Zachar. 8. v. 3. Et de Diabolo impiorum Principe non aliud opprobrium dicitur, quam illud: *In veritate non stetit*. Joan. 8. v. 44. Ergo nihil est, quod impensius homines debeant diligere, quam veritatem, & præcipue illi adolescentes, qui ex officio studio veritatis incumbunt.

2. Ex. Aug. contra Academicos lib. 3. c. 1. ubi explicans munus studentium, hæc habet: *Negotium nostrum non leve, aut superfluum, sed necessarium ac summum esse arbitror, magnopere quærere veritatem*. Et idem Aug. lib. de mendacio c. 7. ita nos ad veritatem sectandam adhortatur. *Ut autem*, inquit, *animus corpori, ita etiam veritas ipsi animo præponenda est, ut eam non solum magis quam seipsum appetat animus. Ita quippe erit integrior & castior, cum ejus potius immutabilitate, quam sua mutabilitate perfruetur*.

3. *Rat.* Quemadmodum viator, iter ingressurus, principio de certa itineris meta cogitat, deinde declinatis deviis & remotis impedimentis ad propositum terminum media itineris ordinat & dirigit; ita junior discipulus, ubi sibi metam studiorum præfixit, *veritatem* scilicet, eam semper inspiciat oportet, omnia impedimenta removeat, & media ad eam recta & sine errore atque periculo ducentia eligat & usurpet.

Consect. de obicibus a veritate removentibus.

Consect. 1. Primus obex veritatis, qui ab adolescentibus vinci debet, est ignorantia, nobiscum nata, & quasi perpetuo repullulans: omnis quippe ignorantia defectus est, morbusque mentis, cui mederi bonum est, & perutile; juxta illud Scripturæ: *Ubi non est scientia animæ, non est bonum*. Prov. 19. v. 2. Sed ignorantia eorum, quæ tenemur scire, nedum defectus est, sed etiam peccatum, quod excusationem non admittit: de quo ita Salomon Prov. 17. v. 16. *Qui evitat discere, incidet in mala*. Et Paulus: *Si quis autem ignorat, ignorabitur*. 1. ad Corinth. 14. v. 27. Et Bernardus: *Multa scienda nesciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia, aut inquirendi verecundia: & quidem hujusmodi ignorantia non habet excusationem*.

Quandonam ignorantia sit culpabilis, vel inculpabilis, diximus in primo tomo.

Consect. 2. Secundus obex veritatis percipiendæ sunt varia sensus, mentis, & cordis præjudicia, quibus singulis credere, quibus etiam singulis discredere periculosum est: quæ tamen singula prudenti examine discutere, & methodica dubitatione perpendere tutissimum est; quippe, ut ait Aristoteles, scientia nihil aliud est, quam solutio eorum, quæ ante dubitata sunt. *Præjudicia sensuum* sunt præcipitata judicia ex sensuum impressionibus orta, quæ inconsulto proferimus, puta, solem non esse disco majorem, stellas facibus esse æquales, Antipodas verso capite incedere: hæc infantes credidimus; hæc sine examine repudiare non possumus. *Præjudicia mentis* sunt præcipitata quædam judicia quæ mens inconsulto profert de re non satis nota aut explorata; quibus, inquit Melchior Canus de locis Theologicis libro 9. cap. 7. *incognita pro cognitis, incerta pro certis habemus, ut illi, qui D. Thomæ, Scotique opiniones vel indiscussas amplectuntur, proque his non aliter pugnant ac pro aris ac focis*. *Præjudicia cordis* sunt judicia, quæ inconsulto proferimus, attracti non viribus veritatis, sed illecebris cupiditatis, quibusque assentimur vel affectu partium, vel utilitatis spe, vel amicorum gratia, vel necessitudinis aut societatis vinculo: prout enim quisque est affectus, ita judicat. *Præjudicia fidei* sunt judicia, quæ proferimus consequenter ad revelationem a Deo traditam, & nobis ab Ecclesia propositam. Præjudiciis sensus, mentis, & cordis medemur, si singula prudenter & cum subjectione ad fidem examinemus; ita ut in illo examine sensus emendetur per intellectum, & intellectus per fidem. *Præjudicia fidei* nefas est examinare, quæ sunt a Deo revelante, qui non potest falli, nec fallere: non potest falli, quia est infinite sciens: non potest fallere, quia est infinite bonus, & quia nobis communicantur ab Ecclesia proponente, quæ est infallibilis, utpote columna fidei & firmamentum veritatis: & contra præjudicia fidei non ratiocinari opus est perfectissimæ rationis. Præjudicia sensus, mentis, & cordis examinare prudentis est, quippe qui sæpe illis præjudiciis fallimur; sed ista methodo in illo examine procedendum. Sensus humanus, utpote fallax, debet emendari per intellectum directum per fidem: & intellectus humanus debet emendari per fidem propositam ab Ecclesia, quæ est infallibilis.

Sic haberi debent ut certa, quæ sensus proferunt, si talia judicentur per intellectum fide instructum; quæ vero iidem sensus proferunt, debent haberi ut falsa, si talia rejiciat intellectus instructus per fidem: v. g. ut vera debemus admittere res fidei, quas auditu percipimus, quas in Scripturis legimus, puta, quod Deus sit unus in essentia, trinus in personis; quippe eam sensuum perceptionem fides approbat. E contra, substantiam panis esse in Eucharistia, licet sensus singuli videantur proclamare ut falsum, debemus repudiare; quia eam sensuum relationem Ecclesia rejicit.

Sic haberi debent ut vera ea mentis & cordis præjudicia, quæ a fide approbantur; falsa vero singula, quæ a fide rejiciuntur. Sic vera sunt ista præjudicia: quidquid movetur, ab alio movetur: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, &c. ea enim ut vera fides approbat, cum eis uti possimus ad confirmandas Christianæ religionis veritates. Sed restringenda sunt omnia Philosophorum præjudicia juxta regulas fidei: v. g. *Ex nihilo nihil fit*: verum axioma virtute creata; quia agens creatum semper supponit materiam: falsum axioma virtute divina; quia Deus ex nihilo produxit mundum. *A privatione ad habitum non datur regressus*: verum axioma virtute creata; quia naturaliter homo mortuus non resurgit, nec homo totaliter privatus potentia vitali, v.g. visu, auditu, eam recuperat: falsum axioma virtute divina; quia omnes debemus resurgere, & Christus cæcis visum reddidit. *Accidentis est inhærere subjecto*: verum axioma naturaliter: falsum supernaturaliter, ut patet ex accidentibus Eucharisticis. *Omnis substantia naturalis est per se subsistens*: verum axioma de via ordinaria: falsum axioma de via extraordinaria, ut patet ex Christo, qui non subsistit per subsistentiam humanam, sed divinam. *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: verum axioma in rebus finitis, in quibus nihil impedit identitatem: falsum in rebus infinitis, ut patet ex tribus personis Trinitatis, quæ sunt idem cum essentia, nec tamen sunt idem inter se; quia oppositio relativa impedit identitatem.

Si cum subordinatione ad fidem examinanda sunt omnia, quæ ad Religionem possunt vel proxime vel remote pertinere; & ut falsa pronuncianda sunt *quæ illuminatæ fidei videntur contraria*, ut jubet Conc. Lateran. sub Leone X. Immo optandum esset, ut res pure Philosophicas cum subjectione ad fidem examinarent omnes Catholici. Numquid melius esset dicere cum Scriptura, quod *sol oritur & occidit, girat per Meridiem, & terra in æternum stat*; quam proferre cum Cartesio quod terra movetur, sol stat immobilis? Num-

quid melius esset dicere, quod *accidentia panis manent in Eucharistia sine subjecto*, ut dicit Conc. Constantiense, & canit Ecclesia in Officio corporis Christi; quam dicere cum quibusdam Philosophis, quod species Eucharisticæ sunt sensationes nostræ a Deo productæ, aut meræ apparentiæ? Cur saltem donec affulgeat aliqua demonstratio, quæ antiquum modum illum loquendi falsum demonstret, modum loquendi a Theologis usurpatum non sectabimur? aut saltem cur fidei humiliter inhærentes non pronunciabimus, res fidei esse certissimas, dogmata vero Philosophica incerta esse & dubia? & si quid in nostris cognitionibus sit emendandum, ut revera est, emendandam esse Philosophiam per fidem, & non fidem per Philosophiam: satiusque esse nos loqui cum parvulis Christo dilectis, quam cum superbis Philosophis: meminisse enim oportet, nos esse Christianos potius quam superbe ratiocinantes.

Consect. 3. Tertius obex veritatis percipiendæ est male sana disputandi prurigo, qua fit, ut res etiam evidentissimas, vel certissimas, in controversiam deducamus. Noverat olim antiquus Philosophus motum localem, disputare voluit circa naturam motus, disputando eo devenit, ut motum negaverit. Alter Philosophus contentionis amans, in aperta luce ambulans, de ea controversiam instituit, & in fine controversiæ lucem non esse lucidam conclusit. Probe conscius Protagoras Deum existere, disputationem circa Dei existentiam instituit, & Dei existentiam negavit. Nimium circa Dei providentiam discurrere voluit Epicurus, eo nimiis controversiis delapsus, ut mentem ejus dubiam effecerit, an aliquis esset hujusce mundi arbiter, num sidera incerto cursu volverentur. In quot & quam periculosos errores Christianos adegit insanabile illud disputandi cacoethes! Alii negarunt distinctionem personarum, ut Sabellius. Alii consubstantialitatem Verbi cum Patre, ut Arius. Alii consubstantialitatem Spiritus Sancti cum Patre & Filio, ut Macedonius. Alii duas in Christo personas admiserunt, ut Nestorius. Alii duas in Christo naturas negarunt, ut Eutyches. Alii negarunt necessitatem gratiæ, ut Pelagiani. Alii libertatem arbitrii, ut Calvinistæ. Demum quot in Ecclesiam irrepserunt hæreses, hæ singulæ ab stulta disputandi gloria processerunt. Quocirca disputationes in scholis permittendæ sunt, immo præscribendæ, sed cum certis regulis.

Circa res claras & evidentes raro disputetur, nisi animi gratia, ut dicunt, scilicet ut excitetur vigor animi sæpe torpens, & alacriores fiant ad studendum adolescentes, & ut eorum mentibus altius infigantur quæ a Magistris accepta sunt. Numquam vero disputetur circa res evidentes, vel ut foveatur superbia, vel ut nutriatur pertinacia.

Circa res fidei numquam disputetur, nisi cum subjectione ad fidem, & ut solutione difficultatum firmius stabiliatur veritas per fidem proposita.

Circa res incertas, & nondum plane cognitas, disputetur, ut clarius pateant, modo sint utiles vel ad animæ sanctitatem, vel ad corporis sanitatem, vel ad humanæ vitæ commoditatem, cetera omnia scire, stultus labor & inutilis. Contemplemur per anatomiam humani corporis structuram, discamus remedia tutando corpori necessaria, penetremus rationes, quibus animæ nostræ immortalitas, Dei existentia, Religio naturalis & revelata demonstrantur. Sciamus prima artium mechanicarum elementa, sine quibus stare nequit commode hominum vita: reliqua despiciamus. Ignoremus, an alter mundus sit possibilis, an sol vel terra moveatur, an Deus possit inducere vacuum, & alia id genus, quæ ad nihil inserviunt.

Consectaria de mediis eligendis ad veritatem assequendam.

Consect. 1. Primum medium ad veritatem assequendam est electio optimi Magistri; discipulo enim studenti dici potest, quod dixit Tobias filio suo in civitatem Medorum profecturo. Sed perge nunc, inquit, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum. Tob. 5. v. 4. ut enim optime ait Melchior Canus de locis Theologicis lib. 9. c. 7. *Præclare*, inquit, *autem cum eo agetur, cui præceptor contigerit & eruditus & pius: qui cum certa ab incertis separet, tum vanis quæstionibus declinatis utiles & necessarias seligat, doceatque discipulos, esse quamdam doctam, ut ita dicam, ignorantiam, sapientiusque esse quædam nescire, quam scire*. Hujus autem generis puto ego esse omnes quæstiones, quæ nec ad Religionem, nec ad corporis sanitatem, nec ad vitæ commoditatem referri possunt.

Consect. 2. Alterum medium ad veritatem assequendam est librorum selectio, quam non debet adolescens ex seipso attentare, sed ab erudito simul & pio magistro accipere. De qua selectione librorum nos aliquid supra prælibavimus; nollem enim adolescentem amplam congregare Bibliothecam, sed selectam.

Consect. 3. Tertium medium veritatis assequen-

quendæ est librorum, quos selegimus, prudens quædam discretio, qua sciamus quid in illis libris selectis debeamus inquirere. Sic v. g. a prophanis auctoribus expectare debemus non veritatem, sed elocutionem, a sacris vero veritatem, non elocutionem: illi quo modo loquendum sit edocent; isti quid sentiendum sit demonstrant: illi mendacium sæpius magnificis & splendidis induunt vestibus; isti vero veritatem nudam proponunt. Artem ergo loquendi a profanis addiscas; artem vero vivendi a sacris auctoribus.

Conclus. 4. Quartum medium ad veritatem assequendam est in libris omnibus a puro homine compositis inutilia ab utilibus resecare, & quasi prudenti circumcisione quod vanum est præscindere, quod utile seponere. Sic de Philosophis profanis loquitur Greg. Nicenus in mystica enarratione vitæ Moysis: *Habet Philosophia sæculares partus, humanaque disciplina carnale quoddam præputium, quo circumciso quod relinquitur Israeliticæ videtur esse nobilitatis: ut exempli causa, immortalem esse animam Philosophi perhibent: id autem pium est. De corporibus in corpora transire volunt, & de rationali natura etiam in rationis expertem transilire nonnulli asserunt: hæc quasi præputium circumcidenda sunt, & procul omnino abjicienda. Deum esse non negant, creatoremque omnium, a quo cuncta dependent, vere asseverant, ac rationibus, quantum fieri potest, demonstrant; sed Creatori, velut egenti artifici materiam supponunt. Multaque alia ejusmodi sunt veris excogitata rationibus, sed absurdis ac falsis appositionibus maculata: quæ si tollemus propitius nobis Dei Angelus fiet.* Hoc mira eruditione præstitit D. Th. in summa contra gentes. De libris paganorum ita habet Aug. lib. 2. Doct. Christ. cap. 40. Sicut *Israelitæ idola & vasa aurea & argentea Ægyptiorum auferunt; & ad justos & Deo placentes usus conferunt: sic Christiani Philosophiam & disciplinas liberales, quæ in Ethnicorum libris extant, non eo prorsus relinquere debent, quod Ethnici eis impie abutuntur, sed ad justum prædicandi Evangelii usum transferre debent.* Circa quod prudenter admonet Hieron. amatorem profanæ Philosophiæ aut eloquentiæ, *ut si adamaverit captivam mulierem, idest sapientiam sæcularem, decalvet eam, & illecebras crinium atque ornamenta verborum cum emortuis unguibus amputet. Multos tunc fœtus captiva dat, & de Moabitide fiet Israelitis.*

Qualis debeat esse verus Sanctorum Patrum usus, non poteris tutius addiscere, quam a R.P. Annato in suo ad Theologiam apparatu, ubi singulorum Patrum opera percurrit, & qua methodo & cautione legenda sint, edocet, opus immensæ eruditionis & maximæ utilitatis. Interim has ab ipso regulas accipe. 1. Observa, quo sæculo scripserit auctor quem legis, quo sine hæreseos crimine docere potuit quod nondum damnatum erat ab Ecclesia. Sic Papias fabulam Millenariorum, Cyprianus errorem rebaptizantium, Augustinus animam fieri ex traduce, & Angelos esse corporeos sine hæreseos crimine docuerunt. 2. Observa ætatem scribentis, an scilicet juvenis vel senex scripserit; aliter enim sapit Augustinus juvenis, aliter senex, aliter ante conversionem, aliter post conversionem. Item aliter D. Th. in summa, in quæstionibus disputatis, & in libris contra gentes; aliter dum juvenis scriberet in Magistrum sententiarum. 3. Servanda scribentis occasio, quæ scriptorem non patitur in medio consistere, sed inopinum in alteram partem inclinat. Sic August. dum scribit contra Manichæos negantes libertatem, ita liberum effert arbitrium, ut videatur gratiæ detrahere: & dum scribit contra Pelagianos negantes gratiæ necessitatem, ita effert gratiam, ut non videatur satis ad liberum arbitrium attendere, quamvis tamen utrumque & agnoscat & tueatur. 4. Observa quomodo loquatur Sanctus, cujus scripta legis, an concionando abreptus eloquentiæ æstu, an scribendo & ex professo rem agitando; in priori siquidem casu hyperbolem patitur eloquentia, minime in secundo. Sic non satis exacte de gratia loquitur Chrysostomus inter concionandum, ut notat Augustinus, nimiumque tribuit libero arbitrio; at non sic Augustinus scribens ex professo contra Pelagianos. 5. Demum, si quæ dura, si quæ obscura, immo si quæ verbo tenus erronea dixerunt Sancti Patres, non statim culpandi, sed statim ea singula benigne interpretanda sunt, & salva quæ eis debetur reverentia, veritati est inhærendum.

Quis & qualis esse debeat Theologorum Scholasticorum usus, paucis accipe ab Alphonso Salmerone Toletano, commentario in Evang. historiam, prolog. 9. ubi sic habet: *Cum*, inquit, *hoc genus Theologiæ Scholasticæ commendo, nolim ut quispiam in illis studiis consenescat, sed moderatum certum tempus illis disputationib. impendat, ut ad meliora & suaviora sacrarum litter. studia tempestive perveniat. Quidam enim ita immodice illis studiis hærent, ut ad meditandas Scripturas & tardi accedant, & aridi prorsus & jejuni inveniantur.* Scholasticam ego in magno semper pretio habui: sed qualem? non eam quæ inutilibus

quæstionibus occupatur; sed eam, quæ *est recta tractandarum rerum methodus*: quæ recte norit circa quamcumque rem definire, dividere, argumentari, & ordinare: quæ in Philosophia, in jure &c. tradat generalia principia ex quibus educat conclusiones, quæ in Theologia proponat, locos Theologicos, Scripturam scilicet, Traditionem, Concilia, Patres, &c. quæ dogmata fidei item proponat, & ex his methodice suas educat conclusiones: quæ rem propositam captui audientium reddat faciliorem: hanc ego Scholasticam comparo cum notitia characterum vocalium & consonantium, cui si infantem non occupaveris, numquam noverit legere; ita si Scholasticam discipulus non didicerit, nihil methodice sciet. Sed uti non semper infantem detines in cognoscendis litterarum characteribus, in uniendis vocalibus & consonantibus; sed ubi id semel assecutus est transfers illum ad legendos quoscumque libros; ita ubi semel Scholasticam probe norunt discipuli, transferendi sunt ad primas omnium scientiarum, Scripturam scilicet, Traditionem, Concilia, Patres.

Consect. 5. In studio Theologiæ discernenda sunt ea, quæ ad fidem, ad mores, ad disciplinam, & ad quæstiones mere Scholasticas pertinere possunt: quæ ad fidem quæ ad mores pertinent improbo labore addiscenda sunt, ne inermes & imparati ab hæreticis inveniamur & opprimamur, sed accincti semper ad præliandum prælia Domini, & ad reddendam rationem de ea quæ in nobis est spe. Quæ vero ad disciplinam tam antiquam, quam præsentem spectant, non segniter examinanda sunt, sed studiose addiscenda, ut antiquam æmulantes disciplinam, præsentem tamen non contemnamus: quæ vero ad mera Scholasticorum Theologorum placita pertinent, ita addiscamus, ut parum iis addiscendis immoremur. Istud præcipue observemus, ut illa opinionum diversitas nullum inter nos schisma introducat; semper enim apud Christianos vigere debet ista lex: in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas. Porro si velis discernere quæstiones de fide a quæstionibus Scholasticis, ut in prioribus multum tempus insumas, in posterioribus exiguum perdas, lege Holdenum de analysi fidei.

S E C T I O III.

Quo pacto artes liberales eum, quem merentur, splendorem consequi possent.

Sunt multi eruditi Professores, qui totis viribus instituendis alumnis incumbunt, sunt & discipuli qui totis conatibus student; attamen, ut ipsimet dolent Professores, e Collegiis exeunt juvenes & tenui litteratura instructi, & ad res tum domesticas, tum publicas omnino fere inhabiles. Qui fit, ut de re tam frugifera, Collegiis scilicet & Academiis, tam exiguus percipiatur fructus? Hujus mali causam præcipuam arbitratur Ludovicus Vives in suo de disciplinis tradendis libro, quod non satis a Magnatibus Reipublicæ tum ecclesiasticæ tum civilis æstimentur artes liberales. Ædificia Academiarum, vulgo obscura, nullisque ornamentis decorata, carceris potius quam habitaculi speciem præferunt. Hæc oculos juvenum male feriunt, & litterarum fastidium quoddam ingenerant. Professores publici quasi minus politi sæpius non ut par est, honorantur, & quod pejus est, etiam coram studentibus ridentur, sibillantur. Hinc sensim in animos studentium irrepit quidam erga Magistros contemptus, qui in dies crescit, ubi vident juvenes se tanto pluris æstimari, quanto magis a moribus Collegii recesserint. Exercitationes Academiarum deseruntur quasi puerilia exercitia, quæ graves magistratus, nobiles cives, viros consulares dedeceant. Id ubi advertunt pueri, spernunt studiorum honorem, aliis inhiant, quæ ambitionem & popularem plausum nutrire possint, tædetque eos Academias consectari, languentque donec pulverem scholarum excusserint. Hæc vera causa, cur tam exiguus ex Academiis percipiatur fructus: quamdiu sine decore & ornamento erunt Academiæ, sine honore Professores, sine publica approbatione scholarum exercitia; tamdiu languebit litterarum studium, frigescet docentium ardor, & liberales artes incultæ & impolitæ permanebunt. Qui tantis malis mederi voluerit, legat quæ ea de re scripsit Ludovicus Vives, & Dominus de Fleury, ille in suo libello de disciplinis reparandis, iste in suo tractatu *du choix des etudes*.

C A P U T IV.

De his, qui artibus mechanicis occupantur.

Artes liberales sunt illæ, quæ magis mente, quam corpore exercentur: tales sunt scientiæ isto carmine contentæ: *Lingua, Tropus, Ratio, Numerus, Tonus, Angulus, Astra*. Artes mechanicæ sunt illæ, quæ manum magis quam mentem occupatam detinent; & isto carmine concluduntur: *Rus, Nemus, Arma, Rates, Vulnera, Lana, Faber*. Circa artes mechanicas duo præstanda incumbunt morali Theologo. Primum quidem ostenden-

dendum, eas artes Christianæ sanctitati nihil habere oppositum, immo ad salutem consequendam esse aptissimas. Alterum vero, ab exercitio illarum artium removendam esse omnem fraudem; ideo sit

ARTICULUS I.

Quantum ad salutem æternam conducat artium mechanicarum exercitium.

PR*æp. unica*. Quamvis artes liberales pluris æstimentur apud homines, quam mechanicæ; tamen mechanicæ sunt maxime utiles, & earum exercitium ad salutem consequendam aptissimum est.

Prob. 1. Script. Ecclesiasticus, c. 38. v. 25. & sequentibus, artes liberales cum mechanicis comparat; illis quidem honorem apud homines concedit; istis vero utilitatem & majorem ad salutem æternam comparandam facilitatem adscribit: sic enim habet: *Sapientia Scribæ*, quæ apud nos ars liberalis vocatur, *in tempore vacuitatis*, idest nonnisi in otio exercetur: *& qui minoratur actu*, idest, qui actu exteriori & corporali abstinet in illo otio, *sapientiam percipiet, qua sapientia replebitur*. Postea subjungit: *Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum, cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic omnis Faber & Architectus .... Sic Faber Ferrarius ... Sic Figulus sedens ad opus suum... Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque in arte sua sapiens est, & sine his omnibus non ædificatur civitas*. Tamen hi omnes artifici mechanici *super sellam judicis non sedebunt ... Sed creaturam ævi confirmabunt: ET DEPRECATIO illorum in operatione artis*, idest inter operandum preces effundent, a quod minus commode fit ab eo, qui artibus liberalibus vacat, ob majorem mentis contentionem: *accommodantes animam suam*, eam scilicet ad Deum elevantes: *& conquirentes in lege Altissimi*, meditantes scilicet legem Dei.

2. Ex Patribus. Sancti Patres laborem corporis, & proinde artes mechanicas multo magis ad pietatem inservire profitentur, quam laborem mentis, aut artes liberales: sic enim habet Aug. lib. de opere Monach. c. 17. *Cantica divina cantare etiam manibus operantes facile possunt, & laborem tamquam divino celeumate consolari. An ignoratis opifices, quibus vanitatibus, & plerumque turpitudinibus Theatricarum fabularum donent corda & linguas suas, cum manus ab opere non recedant? Quid ergo impedit servum Dei manibus operantem in lege Domini meditari, & psallere nomini Domini Altissimi? ita sane ut ad ea discenda, quæ memoriter recolat, habeat seposita tempora*. Et auctor epist. ad Demetriadem: *Nec idcirco*, inquit, *ab opere cessandum est, quia Deo propitio nulla re indiget; sed ideo cum omnibus laborandum*. Et ut ostendat per laborem corporalem mentem ad Deum elevari, hæc addit; *ut per occasionem operis*, inquit, *nihil aliud cogites, nisi quod ad Domini pertinet servitutem*. Et Hieronym. in cap. 6. Matth. super illud: *ne solliciti sitis*, ait: *Labor exercendus est, sollicitudo tollenda*. Theophylactus in 1. Epist. ad Thessal. c. 4. *Cum Paulus ait*, Operamini manibus vestris, *non de spirituali exercitatione hoc dixit, sed corporali*. Et Chrysost. super eumdem locum ait: *Non sollicitudinibus spiritualibus, sed laboribus corporalibus acquirendus est panis*: ergo censent Sancti Patres artes mechanicas multo magis ad pietatem inservire, quam laborem mentis, sive artes liberales.

3. *Rat.* Ea est mentis humanæ natura, ut dum occupatur artibus liberalibus, v. gr. studio vel Philosophiæ, vel Rhetorices &c. fiat minus apta ad actus fidei, spei, caritatis & Religionis, eo quod, dum uni studio acrius intendit, ab aliis se longius segregat; e contra, dum corpus occupatur artibus mechanicis, mens ad divina fit aptior. Hoc quilibet in seipso experitur, magisque eget attentione quam explicatione: ergo exercitium artium mechanicarum nihil habet vitii, si sancte exerceatur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De cultura terræ & pecorum cura*. Cultura terræ & pecorum cura nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur. Adam innocens positus est in Paradiso, *ut operaretur & custodiret illum*. Genes. 2. v. 15 Post peccatum, *emisit eum Dominus de Paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est*. Genes. 3. v. 23. Abel est Pastor, Cain agricola, sed iste ab hoc sancto exercitio *recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit*. Sap. 10. v. 3. Noe agris colendis post diluvium occupatus est. *Cœpit*, inquit textus sacer, *Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam*. Genes. 8. v. 20 Abraham & Loth rebus pastoritiis occupati sunt, gregibus uterque abundabat, *nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul*. Genes. 13. v. 6. Esau victum venatione quærens, rejicitur: Jacob pascens oves soceri sui, Deo gra-

tus efficitur. Gen. 30. Filii Jacob coram Pharaone artem pastoritiam non occultant, sed de ea potius gloriantur: *Pastores*, inquiunt, *ovium sumus, servi tui, & nos & Patres nostri*. Gen. 47. v. 3. *Cum Gedeon excuteret atque purgaret frumenta in torculari; ut fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini, & ait: Dominus tecum, virorum fortissime*: eumque elegit ad bellandum contra Madian. Judic. 6. v. 11. Saul jam Rex electus, *veniebat sequens boves de agro*, cum irruente in ipsum spiritu Domini, bellum indixit Ammonitis. 1. Reg. 11. v. 5. Pastor erat ovium David, cum unctus est in Regem a Samuele: sic enim respondit ei Isai. *Adhuc parvulus est, & pascit oves*. 1. Reg. 16. v. 11. Terram manibus suis exercebant primi Christiani, præcipue tot millia Eremitarum, qui, teste Augustino, terram incolebant, quodque pium exercitium nostris temporibus viget apud Monachos Sanctæ Virginis de Trappa. Ergo illud exercitium nihil habet, quod a sanctitate revocet.

Consect. 2. *De bellorum exercitio*. Bellorum exercitium nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur. Bellum enim exercuerunt sanctissimi viri Abraham ad liberandum Loth, Josue ad introducendos Judæos in Palæstinam, Saul nondum ejectus ad puniendos Amalecitas, David ad expellendos Jebusæos, Machabæi ad tuendas paternas leges, immo Christiani sub Imperatoribus paganis armorum exercitium non refugiebant: nostris etiam temporibus Religiosi Ordinis Melitensis sancte & utiliter contra Turcarum impetus Christianam Rempublicam defendunt. Ergo bellorum exercitium nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur.

Consect. 3. *De negotiatione*. Negotiatio, sive fiat per navigationem, sive per quamcumque mercium transvectionem, sive per societatem, nihil habet vitii, si cum æquitate conjungatur: videmus enim Ismaelitas, qui emerunt Joseph, non fuisse in Scriptura vituperatos: videmus Salomonem habuisse negotiatores, qui ibant & emebant pretio. 2. Par. 1. v. 7. Et apud Is. 23. v. 8. Tyrii negotiatores, Principes vocantur & institores inclyti; & si puniantur, puniuntur non ob negotiationem, sed ob scelera, & in pœnam subtrahuntur a Tyro negotiatores: quod indicat, negotiationem utilem esse, & non perniciosam.

Consect. 4. *De Medicina, Chirurgia, & Pharmatia*. Exercitium circa morbos curandos nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur; eas enim artes in summo habendas honore præcipit Scriptura. *Honora*, inquit, *Medicum propter necessitatem: etenim illum creavit Altissimus; a Deo enim omnis medela, & a Rege accipiet donationem... Altissimus de terra creavit medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa*. Eccl. 38. v. 1. & sequentibus. Quomodo huic arti vacare possint etiam Sacerdotes, diximus ubi de censuris.

Consect. 5. De arte Fabrili, Textoria &c. Prædictæ artes nihil habent nisi sanctum, si ea, qua oportet, pietate exerceantur; eas enim artes dedit Dominus posteris Adæ: immo testatur Josephus eas scriptas post diluvium in duabus columnis, quarum una erat lapidea, altera lateritia, ut sic perennius in hominum memoria conservarentur; sed quidquid sit de facto illo historico, testatur Scriptura, quod sine illis artibus nec ædificarentur civitates, nec urbes habitatoribus replerentur. Visa ergo artium mechanicarum utilitate, qua sanctitate exercendæ sint videamus.

ARTICULUS II.

Quo pacto exercendæ sint artes mechanicæ, ut sanctitati animæ prodesse possint.

QUO pacto labor corporalis sancte exercendus sit, diximus initio hujusce tomi; ideo hic solum explicabimus quæ fraudes exulare debeant ab exercitio artis mechanicæ.

Prop. unica. Quicumque artibus mechanicis vacat, nihil in eo exercitio debet admittere, quod damnum proximo causare possit.

Prob. 1. Scriptura. *Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum*. 1. ad Thessal. 4. v. 6.

2. Ex D. Thom. *Quicumque facit contra debitum justitiæ, mortaliter peccat*. 2. 2. q. 79. art. 1. in corp. Et juxta eumdem Doctorem, peccans contra justitiam tenetur ad restitutionem.

3. *Rat.* Quicumque agit contra justitiam commutativam, peccat, & tenetur ad restitutionem: atqui illi qui exercent artes mechanicas cum damno proximi, peccant contra justitiam commutativam; quia ex contractu vel explicito, vel implicito quilibet artifex mechanicus tenetur artem suam exercere juxta regulas justitiæ: ergo peccat, & tenetur ad restitutionem, si damnum inferat proximo.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui vacant agrorum culturæ, rebus-

busque pastoritiis incumbunt, debent maxime intendere, ne damnum aliquod aliis inferant vel ex malitia, vel ex negligentia, scientque se ad restitutionem teneri totius damni illati, ut diximus ubi de restitutione. *Si læserit quispiam*, inquit Scriptura, *agrum, vel vineam, & dimiserit jumentum suum, ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet: si egressus ignis invenerit spinas, & comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum* qui ignem succenderit. Exodi 22. v. 5. & 6. Ubi reus peccati, & ad restitutionem obligatus declaratur agricola, & pastor, qui negligentia, aut malitia damnum proximo intulit: item & peccati reus est, & restitutioni obnoxius agricola & pastor, qui agit contra regulas artis, ut diximus ubi de restitutione.

Consect. 2. Quicumque vacant armorum exercitio, graviter peccant, si damnum proximo intulerint, tenenturque ad restitutionem damni illati; sic enim milites alloquitur Joannes Baptista Luc. 3. v. 14. *Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris*. Itaque juxta D. Th. graviter peccant & ad restitutionem tenentur milites, vel Duces subalterni in sequentibus casibus. Primus est, cum non observant regulas militiæ: de quibus ita D. Th. 1. 2. q. 100. a. 6. in corp. *In exercitu*, inquit, *qui ordinatur ad Ducem, sicut ad finem: primum est, quod miles subdatur Duci, & hujus contrarium est gravissimum: secundum vero, ut alii coordinetur. Inter ipsa autem*, per quæ miles ordinatur ad Ducem, *primum occurrit, quod homo fideliter ei*, idest Duci, *subdatur, nullam participationem cum inimicis habens: secundum autem, quod ei reverentiam exhibeat: tertium autem est, quod etiam famulatum impendat; majusque peccatum est in exercitu, si miles infideliter agens, cum hoste pactum habeat, quam si aliquam irreverentiam faciat Duci: & hoc etiam gravius quam si in aliquo obsequio Ducis deficiens inveniatur.* Secundus est, cum nocent etiam hostibus contra Regis, & Ducis voluntatem; quia, ut docet August. lib. 22. contra Faustum cap. 75. *Recte potest*, inquit, miles *illo*, idest Principe, *jubente, bellare; innocentem autem militem ostendit ordo serviendi*. Ergo extra illum ordinem agit miles injuste, & proinde peccat, & tenetur ad restitutionem. Tertius casus, quando nocet civibus ejusdem Regni, ab eis aliquid aut suffurando, aut rapiendo, vel damnum inferendo; idenim vetat jus naturale & divinum his verbis: *Non furaberis*; & jus positivum Regum Galliæ: sic enim habent edicta Henrici III. 1570. a. 4. *Se contenteront les Soldats des Logis, qui leur seront baillés, sans aller vivre au logis de leurs compagnons, ne souffrir que d'autres viennent loger en leur logis, a peine de repondre de toute la depense, qui s'y fera, de la quelle l'Hoste sera cru a son serment.* Et edictum Blesense a. 295. *Nos gens de guerre payeront raisonablement de gre a gre ce qu'ils prendront avec leurs valets & chevaux, do tout ce qui leur sera necessaire, tant en marchans par le pays, que se journant, & residant en leur garnison, sans aucune exaction, foule, ou oppression de notre peuple.* Et specialiter alloquens Duces, sic habet edictum Blesense a. 108. *Les passevolans soient punis de mort, & ceux, qui ont prete ou deguisé leurs nomes.* Quod fit, cum Duces, dum deficiunt milites, loco militum suorum servos aut alios milites constituunt. Et edictum Aurelianense a. 117. *Defendons a tous Capitaines & autres de prendre les chevaux der Fermiers & Laboureus, si ce n'est de leur vouloir, de gre a gre, en payant leurs journees, a peine de la hart.*

Consect. 3. Quicumque vacans negotiationi damnum causat proximo, graviter peccat, & tenetur ad restitutionem: & sicuti nullibi debet magis abundare bona fides, quam in negotiatione; ita nullibi gravius peccatur, si fraus aut dolus interveniant: ideo ait Ezech. 28. v. 16. *In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti*, scilicet fraudes & dolos adhibens. Et v. 18. *In iniquitate negotiationis tuæ polluisti sanctificationem tuam.*

Consect. 4 *De Medicis, de Chirurgis, & Pharmacopolis*. Peccant graviter, & ad restitutionem tenentur, qui sanandis hominum morbis incumbunt, si damnum aliquod ægrotis inferant vel ex inscitia, vel ex temeraria præcipitatione, vel ex livore, vel ex avaritia, vel ex negligentia, &c. ex his enim fontibus oriri solent tot damna, quæ ægrotis inferuntur.

Contra inscitiam Medicorum ita scribit Ludovicus Vives. Loquamur, inquit, jam de medicina, cui arti in omnium corpora, vitæ ac necis potestas, & jus summum est permissum, nec ulli umquam vel Imperatori, vel Regi tantum in homines licuit: quocirca & medicum ipsum navare diligentem operam omnes divi atque homines postulant, clamant, requirunt, ut prudentissime atque amantissime, quæ suæ sint & fidei, & potestati commissa tractet. Quanta & quam præsentanea pestis est, si huic potentiæ adjungatur

inscitia? Quid si inscitiæ, quod fere fit, arrogantia, & ex hac rabies oriatur, & pertinacia non cedendi? Itaque propter tam paratum discrimen maximis artis hujus auctoribus placuit non videri dignum eum Medici professione ac nomine, cui hæc non adessent omnia: natura, ingenium, institutio longa & diuturna, probitas morum, sedulitas, usus. Ingenio est opus diligenti, attento, conjectore optimo, prudenti, moderato, non ambitioso, non ostentatore, non pertinaci, quodque in sententiam nolit transire melius dicentis. Erit hujusmodi Medicus, si habuerit persuasum, nihil sibi debere esse prius, aut carius vita & salute hominis, ut nec existimationem sui, aut quæstum anteponat ei, qui ad illius manum atque operam, tamquam ad asylum quoddam ex gravissimo periculo confugit: id vero est boni viri & Christiani. Nam si quem per ignorantiam, aut pervicaciam inflexibilem occiderit, quomodo deinceps id damni sarciet? Quantam & quam exactam est Deo redditurus rationem? Si quid ab uno Theologo erratum sit, ab alio corrigitur: si a Jurisconsulto erratur, succurritur æquitate judicis, restitutione in integrum, denique fit pecuniæ jactura. Quod vero a Medico erratur, quis corriget? Homini extincto quis afferet remedium? Unde maxime miramur inveniri tam multos, qui adeo periculosum munus suscipere, ac profiteri non dubitent; sed nimirum plerique eorum prius in professionem inciderunt, quam intelligerent, quantum id esset, quod susciperent: nec propterea excusantur, quia, ut docet D. Th. 1. 2. q. 76. *Omnes tenentur scire communiter ea, quæ spectant ad eorum statum vel officium.*

Contra præcipitatam juniorum Medicorum praxim ita insurgit idem auctor. Juvenes, inquit, atque adolescentes Medici solis scholæ spinis & captiunculis instructi, nulla peritia herbarum, animantium, elementorum, denique naturæ hujus nullis experimentis & cognitione rerum adjuti, nulla fulti prudentia, judicio & consilio perquam imbecillo, admittuntur ad Doctoratus honorem, & continuo emittuntur ex Academia in proxima oppida, & vicos ad ponenda rudimenta artis, tamquam manus immitium carnificum: nec universales noverunt Canones, nec deductionem artis viderunt ad usum, nec ipsi ad opus moverunt manum: juvenes calidi & confidentes omnia temeritati casuum commendant. Admoneri se non ferunt tirones a veteranis, quibus se adæquatos credunt honore Doctoratus. Quod si seniores Medici admonitionibus molesti esse pergant, adolescentuli Medici eos aggrediuntur rixis, & tendiculis scholasticis: hinc clamore, & pervicacia asseverationis, conviciis, maledicentia, cogunt sibi cedere senes moderatos, & pugnis hujusmodi desuetos, quos victos effronti confidentia, importunitate, & odio insectantur tirones: hinc nata est superba juniorum Medicorum ostentatio, quæ veterem & vulgatam medendi viam fastidivit, novam insolitamque quæsivit, quæ admirationem excitaret, non sanitatem procuraret: nec propterea excusantur; quia juxta D. Th. ibid. *Quicumque negligit facere id, quod tenetur facere, peccat peccato omissionis.*

De Medicorum livore sic loquitur idem auctor. Cum aliqui, inquit, de quopiam morbo in commune consulunt, qua malignitate, quo livore id faciunt; quanto studio & vultuositate accipiunt alienam sententiam: qua auctoritate, atque asseveratione proferunt suam; qua pertinacia tuetur quisque quod semel confirmavit, aut etiam est elapsum, ne cessisse videatur? idque eo faciunt obstinatius, quo sunt imperitiores, videlicet, non tam spectantium de se judicium veriti, si quid concedant, quam suæ ipsorum conscientiæ, cui satisfacere se non putant, nisi omnino victoriam aliis fecerint dubiam, aut victores se, aut certe non aperte victos: nam cedere appellant vinci. Hinc sequuntur detractiones, calumniæ &c. Quæ singula sunt peccata mortalia; quia, juxta D. Th. *Detractio per se est peccatum mortale.*

De quæstuosa Medicorum avaritia ita loquitur idem auctor. Quæstuosissima facta est ars Medicinæ. Quid enim non largiatur homo liberatori suo? An vero sit ullus tam insanus, qui in vitæ periculo pecuniæ parcat? Quid ergo de illis dicam, qui aviditate lucri morbos differunt, quo nihil cogitari potest inhumanius? Non privatim videntur isti admonendi, sed publica severitate puniendi, haud aliter quam convicti facinorum capitalium. Cur in eum animadvertitur, qui hominem liberum cecidit; istis vero impune est morbos cum certo valetudinis exitio proferre? De quo ita jus Can. can. *Al. sit* dist. 50. *Si Medicus*, inquit, *indulget periculis, hoc non est curare, sed si verum dicere volunt, occidere;* & quando solum quæstum sectantur, peccant ex prava illa intentione *Si autem per improbitatem*, inquit D. Th. *aliquid immoderate extorqueant, peccant contra justitiam*, & proinde tenentur ad restitutionem illius, quod injuste extorserunt. 2. 2. q. 71. a. 4. in corp.

De negligentia Medicorum sic loquitur idem

idem auctor. Qui se in artem Medicinæ in usum generis humani convertunt, ubi primum se publicis utilitatibus dedicarunt, non debent amplius ad alias artes, vel disciplinas divertere: est enim in hac una satis superque quod agant, vel vita universa, quantum libet diuturna, ac longa. Sciatque Medicus quidquid temporis hujus studio subtraxerit, tantum subripere ac furari sanitati suorum ægrotantium. Nihil ergo carius, aut potius habebit, quam humanum corpus. Quocirca experimenta prima, quæ sunt plenissima periculi, non sumet in humano corpore, sed in re vili, nempe in mutis animantibus. Nullam omittet studendi occasionem, qua fiat in arte peritior, ut monet Hypocrates: *Ars longa, vita brevis*: sed juvat hic scribere jusjurandum Hypocratis, ut sciant Medici Christiani, qua religione Medicinam Paganus exercuerit; sic enim habet par. 4. Ceterum quod ad ægros attinet sanandos, diætam ipsis constituam pro facultate & judicio meo commodam, omneque detrimentum & injuriam ab eis prohibebo. Neque vero ullius preces apud me adeo validæ fuerint, ut cuipiam venenum sim propinaturus, neque etiam ad hanc rem consilium dabo. Similiter autem neque mulieri potum pro faciendo abortu dabo. Porro caste & sanctè vitam & artem meam conservabo... in quascumque autem domos ingrediar, ob utilitatem ægrotantium intrabo: ab omnique injuria voluntaria inferenda & corruptione, cum alia, tum præsertim operum venereorum abstinebo, sive muliebria, sive virilia, liberorum hominum aut servorum corpora mihi contigerit curanda; quæcumque vero inter curandum videro aut audiero, immo etiam ad medicandum non adhibitus in communi hominum vita cognovero, ea siquidem efferre non oportuerit, tacebo & tamquam arcana apud me continebo. Hoc igitur jusjurandum mihi integre servanti & non confundenti, contingat & vita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari; transgredienti autem & pejeranti, his contraria eveniant.

Conject. 5. De arte fabrili, textrina, & lanifica, &c. Quicumque artifices, qui operantur vel circa saxa, vel circa ligna, vel circa metalla, vel circa lanam, aut linum, &c. peccant graviter, si vel materiam vitiosam ministrent vel optimam materiam ministrantes non eam elaborent secundum regulas artis; quia in utroque casu damnum inferunt proximo. Quæ duo latissime extenduntur; nec sciri possunt, nisi omnes illæ artes percurrantur, & omnes fraudes quibus utuntur injusti artifices aperiantur. Sic peccant & ad restitutionem tenentur qui hic subjiciuntur. 1. Architecti qui polliciti sub certo pretio domum ædificare, & omnia necessaria ad ædificium ministrare, saxa, calces, ligna vitiosa adhibent, vel ædificium contra regulas artis extruunt. 2. Faber ferrarius, qui instrumenta vel bellica, vel aratoria, vel artis navigatoriæ, aut ex vitiosa cudit materia, aut non secundum regulas artis. 3. Sculptor, Pictor, quorum alter in sculpenda statua, alter in pingenda imagine parum duraturam adhibent materiam, aut si duraturam, eam non juxta regulas artis adornant. 4. Omnes artifices circa linum, vel lanam, qui vel in panno, vel in tela materiam vitiosam adhibent, aut vel malitia, vel incuria alterari sinunt, &c.

Quomodo labore aliquo occupari debeant hi, qui suis redditibus vivunt, diximus initio hujusce tomi.

Varia hominum officia, quæ in hoc tomo descripsimus, exacte observarentur, si sancte præessent Pastores, & si Pastorum monita oves reverenter audirent, eisque humiliter acquiescerent: ideo ad majorem eorum omnium, quæ diximus, confirmationem, præter ea, quæ obiter retulimus in quarto Decalogi præcepto de mutuis Pastorum oviumque obligationibus, uberius explicanda sunt Pastorum oviumque munia, ut, his melius intellectis, sanctius se gerant tam hi, qui præsunt, quam hi qui subsunt spiritualiter; ideo sit

CAPUT V.

De his, qui præsunt, & de his, qui subsunt spiritualiter.

Superiores spirituales alii sunt Ecclesiastici, alii Religiosi. Superiores Ecclesiastici sunt ii, qui præsunt in Ecclesia: tales sunt Episcopi & Parochi, & demum omnes, qui pertinent ad Hierarchiam Ecclesiasticam. Superiores Religiosi sunt hi, qui præsunt in statu religioso: tales sunt, Generalis, Provincialis, & Superior localis: de quibus omnibus hic agemus, ostendentes, quæ debeant esse eorum dotes, & eorum munia.

ARTICULUS I.

Quem prototypum sibi proponere debeant Superiores tum Ecclesiastici, tum Religiosi.

PRop. unica. Prælati tam Ecclesiastici, quam Religiosi debent sibi Christum tamquam

quam prototypum proponere, & ad illius Doctrinam, & exemplum mores, vitamque suam componere, ut virtutes, quæ ipsis sunt necessariæ, obtineant, & vitia eorum dignitati contraria fugiant.

Prob.1.Scriptura. Deus alloquens Moysen, eumque instruens circa ea, quæ divinum cultum spectabant, quæque Judaico populo proponenda erant, ait: *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est*. Exodi c.25. v.40. A pari cuilibet Prælato tum Ecclesiastico, tum Religioso dici potest: inspice Christum, & fac secundum exemplar, quod tibi in Christo monstratum est. Unde ipse Christus omnes fideles, sed præcipue Superiores spirituales alloquens, ait: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Joannis 13. v.15. Unde etiam Paulus ait: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*. 1. ad Cor. 11. v. 1. Ideo, dum Apostolus scribit ad Hebræos, c 13. v. 20. vocat Christum *Pastorem magnum ovium, qui aptat nos in omni bono*. Et Petrus epist. 1. c. 25. vocat Christum *Pastorem & Episcopum animarum nostrarum*: ergo oportet, ut Superiores omnes, tum Ecclesiastici, tum Religiosi Christum sibi proponant tamquam exemplar, quod referant, quantum patitur hominum infirmitas.

2.Ex August. Tract. in Joan.123. ubi sic habetur. *Quis non videat*, inquit, *magis debere imitando Pastori hærere Pastores, si eum multæ etiam imitatæ sunt oves, sub quo Pastore uno in grege uno & Pastores ipsi sunt oves? Omnes quippe fecit suas oves, pro quibus est omnibus passus; quia & ipse ut pro omnibus pateretur, ovis est factus*.

3. Prælatio spiritualis tam Ecclesiastica quam Religiosa, participatio est supremæ illius auctoritatis, quam Christus habet in omnes fideles; non enim alia de causa morem gerimus Superioribus Spiritualibus, nisi quia Christi auctoritate funguntur: ergo sicut exhibent Christum auctoritate, ita & debent Christum exhibere imitatione.

Consectarium generale.

Omnes Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi debent Christum inspicere, ut & ab eo addiscant, & ab eo accipiant 1. Quid debeant sibi. 2. Quid debeant Deo. 3. Quid debeant subditis. 4 Quid debeant Ecclesiæ in qua sunt Prælati, vel communitati in qua sunt Superiores.

Tria sibi debent Superiores tum Ecclesiastici, tum Religiosi. Primo cautionem providam, ne divinam vocationem vel præcipites præveniant, vel pertinaces rejiciant. Secundo continuam circa semetipsos vigilantiam, ne a suscepta divina vocatione excidant. Tertio alternam orationis & actionis vicissitudinem, ut sibi invigilent, ovibusque non indormiant.

Deo debent quatuor: orationem, fidem, spem, & caritatem. 1. Orationem, ut Dei voluntatem cognoscant, cognitam ament, & ad eam amandam alios excitent. 2. Fidem, ut omnia secundum rationem, seu regulam fidei administrent. 3. Spem, ut sibi maxime diffidentes omnem in Deo fiduciam collocent. 4. Caritatem, qua in officio Prælationis nihil nisi ex amore erga Deum incipiant, persequantur & consument.

Prælati quatuor debent inferioribus. 1. Caritatem, quam Christus exhibuit. 2. Bonum exemplum, quo Christus illuxit. 3. Doctrinam, quam Christus docuit. 4. Sacramenta, quæ Christus instituit. 5. Demum Prælati debent Ecclesiæ aut communitati, cui præficiuntur, providam circa spiritualia & temporalia sollicitudinem.

Consectaria de iis, quæ Superiores spirituales sibi debeant.

Consect.1. Prima dos Superioris tum Ecclesiastici, tum Religiosi est, ut sit conscius *divinæ vocationis*. Diximus in hoc tomo, vocationem divinam ad quemcumque statum necessariam; sed divina vocatio est specialius necessaria ad Prælationem spiritualem suscipiendam, utpote periculis plenam. Circa illud duo extrema fugienda sunt, scilicet nimia præcipitatio, & nimia dilatio; non est prævenienda Dei vocatio, ne nos in prælationem intrudamus; non est rejicienda divina vocatio, ne simus inobedientes. Qui sine vocatione se ingerit, superbus est, sibique, ovibusque commissis magis nocet, quam prodest: ut docet Jeremias c.23. v.32. *Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic: dicit Dominus* Qui autem Deo vocanti renuit obedire, contra seipsum divinam iram excitat, ut patet ex Moyse: cum enim vocatus esset ad liberandum populum e manu Pharaonis, munusque illud detrectans, sic Deum oraret: *Obsecro, Domine, mitte quem missurus es: iratus est Dominus in Moysen*. Exod.4. v.13. Qui divinam præveniens vocationem se ingerit, superbus; qui divinæ vocationi resistit,

fistit, non vere humilis, sed inobediens: ille vere pius, qui cognita Dei vocatione, cum timore & tremore obsequitur. Hujus obedientiæ exemplum dedit Christus, qui, teste Paulo, Patris vocationem nec prævenit, nec rejecit; non prevenit tempore, nec rejecit dilatione; nam, ut ait Paulus, *non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Ad Hebræos c. 5. v. 5. *Et ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum*. Ad Galat. 4. v. 4. In cujus persona loquens Isaias ait: *Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii; corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus & conspuentibus in me*: Isa. 5. v. 5. quo ostenditur Deo etiam ad opprobria vocanti non esse resistendum. Contra eos, qui divinam præveniunt vocationem, insurgit Bernardus Tract. de moribus & officio Prælatorum, c. 1. *Ceterum*, inquit, *curritur in Clero passim ab omni ætate & ordine, a doctis pariter & indoctis ad Ecclesiasticas curas, tamquam sine curis jam quisque victurus sit, cum ad curas pervenerit. Nec mirum de his, qui nec dum in semetipsis experti sunt, videntes quippe illos, qui jam proprios humeros cupitæ sarcinæ submiserunt, non solum non gemere tamquam sub onere, sed insuper appetere plus onerari: non deterrentur periculis qui cupiditate cæcati non vident, sed favoribus amplius, quos illis invident, provocantur. O infinita semper ambitio, & insatiabilis avaritia! Cum primos bonorum gradus meruerint in Ecclesia, meruerint autem vel vitæ merito, vel pecuniæ, sive etiam carnis & sanguinis, quæ regnum Dei non possidebunt, prærogativa, non ideo corda quiescunt, duplici semper æstuantia desiderio: quo utique magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celsiora sublimentur*... Et postea insurgens in eos, qui Beneficia Beneficiis cumulant, aut Beneficium, quod habent, amplius quam par est extendunt, sic habet: *Quid igitur, nunc verecunda depulsa formidine, sponte ambis ad ampliora, immo irreverenti audacia, propriis non contentus, invadis aliena? Cur hoc? Forte ut plures populos salves? sed in aliena mittere falcem injuriosum est... crudelis ambitio & incredibilis, si fidem oculi non astruerent*. Ita vero increpat eos, qui ex pertinaci humilitate munus Prælaturæ suscipere renuunt, epist. 202. *Neque sterilis verecundia*, inquit, *grata est, neque humilitas præter veritatem laudabilis: officium tuum attende: pelle pudorem consideratione officii. Sed non sum, inquis, ad ista sufficiens: quasi vero devotio accepta non sit, ex eo quod habes, non ex eo quod non habes; de solo credito tibi talento respondere para, securus de reliquo: si multum accepisti, da multum: quod si modicum, & id tribue*. Et lib. 4. Ad Aug. c. 4. sic probat compellendos esse ad Prælationem eos, qui digni sunt. *Hoc tibi*, inquit, *persuade, qui admittendi sunt, difficile incuria posse probari: & ideo si fieri potest, viros probatos oportere deligi, non probandos... idque non volentes, neque currentes assumito, sed cunctantes, sed renuentes, etiam coge illos & compelle intrare. Inter hæc itaque*, inquit Greg. lib. past. part. 1. cap. 9. *quid sequendum est, quid tenendum, nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Ille si omnino remittitur, caveat ne acceptam pecuniam in sudario ligans, de ejus occultatione judicetur; pecuniam siquidem in sudario ligare, est percepta dona sub otio lenti corporis abscondere*. Ille, si faciliter acceptat, videat ne per mali operis exemplum fiat obstaculum ingredientibus Regnum Cælorum, more Pharisæorum, quibus Dominus dixit, quod neque ipsi intrabant, neque alios intrare permittebant. Denique eam adhibeat cautionem, quam nos adhibendam præscripsimus ubi de vocatione egimus: nam periculum utrimque nobis imminet, sive prælationem præcipites quæramus, sive pertinaces fugiamus: *non posse juvare*, scilicet onus prælaturæ suscipiendo, *inopiæ est*; *nolle, extremæ malitiæ*, inquit Scholiastes Climaci Epist. ad Pastores cap. 12. *Quisquis virtutibus pollens gregem Dei pascere renuit, pastorem summum non amare convincitur*. Greg. p. 1. Curæ Past. c. 5. Qui vero præceps illud onus suscipit, imprudentissime agit; quippe, ut ait Aug. lib. 19. de civit cap. 19. *Locus superior... etsi ita teneatur, & administretur ut decet, indecenter tamen appetitur*. Illud ergo medium eligendum; non quærenda prælatio ex ambitione, suscipienda ex subjectione. *Præcepta*, idest imperandi officia, inquit Greg. *nec pro formidine debent deseri, nec ex libidine amplecti*: lib. 24. Moral. c. 16. *Tunc enim*, inquit idem Doctor, *potestas bene regitur, cum non amando sed timendo retinetur, quæ ut ministrari recte valeat, oportet primum, ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat*. Ibid. *Humilitas enim*, inquit idem Greg. *tunc ante oculos Dei vera, cum ad respuendum hoc, quod utiliter subire præcipitur, pertinax non est*. part. 1. cur. past. cap. 6.

Consect. 2. Alterum officium, quod sibi debent Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi, est continua circa semetipsos vigilantia, ne

ne a gratia vocationis excidant; tria enim mala timere debet Superior etiam legitime vocatus: scilicet securitatem ob vocationem a Deo acceptam: superbiam ob dignitatem susceptam: & otium propter independentiam; quibus tribus malis non aliter mederi potest Prælatus, quam per summam circa semetipsum vigilantiam. Primo quidem, quantumcumque moraliter certus sit, se Prælaturam non nisi divino jussu suscepisse, non ideo tamen omnino securus sit oportet, quin immo in timore & tremore operetur salutem suam necessarium est: quippe Saul non nisi jussu Dei suscepit gubernacula Regni Israelitici, & tamen reprobus factus est: Judas a Christo vocatus fuerat, & tamen impius proditor Christi factus est. Nec excusari potest Prælatus male utens divina vocatione, eo quod ad prælaturam coactus ascenderit: ut late probat Chrysost. lib. 4. de Sacerd. c. 1. inducens sic Saulem se apud Samuelem excusantem *Num ad regnum ipsum administrandum cucurri? Num ad hujus potestatis regimen prosilui, atque advolavi? Equidem in animo habui privatam vitam vivere, quietam illam quidem, ac molestiis vacantem: tu vero ad hoc me dignitatis auctoritatisque pertraxisti. In illa ergo vitæ humilitate, atque obscuritate versatus, facile offensiones hujusmodi devitassem. Nam si ex vulgarium atque ignobilium hominum numero unus fuissem, mihi adversus Amalecitas bellum Deus non credidisset, quo mihi non credito, peccatum hujusmodi numquam perpetrassem. Verum hæc, quæ dixi, omnia ad defensionem sunt infirma, neque infirma tantum, sed etiam usque adeo periculosa, ut Dei iram magis irritent. Eum enim qui Magistratum meritis suis majorem assecutus est, ut errata ipse justa tueatur, defendatque, Magistratus magnitudinem prætendere non oportet: quin immo in majorem virtutis profectum magna illa Dei erga se benevolentia uti. Qui vero ob id peccandi licentiam sibi permitti, quod præstantiori dignitate ornatus sit, certe nihil aliud, quam Dei benignitatem, peccatorum suorum auctorem acere conatur, id quod solemne quidem est impiis hominibus, iisque quorum vita in ignavia & socordia versatur.* Superbiam timere debet Prælatus, ut docet Gregorius par. 2. Pastor. c. 6. *Sed plerumque rector eo ipso, quo ceteris præeminet, elatione cogitationis intumescit; & dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter jussa complentur, dum omnes subditi, si quæ bene gesta sunt, laudibus efferunt, male gestis autem nulla auctoritate contradicunt; dum plerumque laudant etiam, quod reprobare debuerant; seducit ab his, quæ infra suppetunt, super se animus extollitur; dum foris immenso favore circumdatur, intus veritate vacuatur, atque oblitus sui in voces se spargit alienas, talemque se credit, qualem se foris audit, non qualem intus discernere debuit; subjectos despicit, eosque æquales sibi naturæ origine non agnoscit; & quos sorte potestatis excesserit, transcendisse se etiam vitæ meritis credit; cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse. In quodam se constituit culmine apud semetipsum, & qui æqualis ceteris naturæ conditione constringitur, ex æquo respicere ceteros dedignatur. Sicque usque ad ejus similitudinem ducitur, de quo scriptum est: Omne sublime videt, & ipse est Rex super universos filios superbiæ ... ait: ero similis Altissimo. Miro ergo judicio intus foveam dejectionis invenit, dum foris se in culmine potestatis extollit; Apostatæ quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saul post humilitatis meritum in tumorem superbiæ culmine potestatis excrevit: per humilitatem prælatus quippe est, per superbiam reprobatus, Domino attestante, qui ait: nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? ... Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Deum magnus, cum vero apud se magnus apparuit, apud Deum parvulus fuit.* Tandem Prælatus debet maxime cavere otium propter independentiam: ea est enim hominis natura, præcipue post peccatum originale, ut sui juris esse gestiat, nullisque legibus subesse glorietur; ideo Prælati, si continuo non sive præcaveant, ab omnibus legibus immunes se esse arbitrantur: quo circa summa vigilantia opus habent, ut sibi suadeant legibus longe strictioribus teneri in Prælaturis, quam si Superiori subessent. *Episcopatus* enim, inquit Aug. lib. 19. de civ. c. 19. *nomen est operis.* Et Laurentius Justinianus: *Pastorale officium est non honoris, sed oneris; non securitatis, sed periculi; non quietis, sed laboris.* Divus vero Gregorius sic statum Prælaturæ describit 1. par. past. c. 6. *Quid namque est*, inquit, *potestas culminis, nisi tempestas mentis? in qua dum cogitatio num semper procellis navis cordis quatitur, huc illucque incessanter impellitur, ut per repentinos excessus oris & operis quasi per obvia saxa frangatur.* Quibus verbis satis aperte indicatur, multo pluribus periculis agitari eos, qui præsunt, quam qui subsunt.

Conject. 3. Tertium officium Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi erga se ipsum est alterna orationis, & actionis vicissitudo, qua sic sibi vigilet, ut ovibus, quibus præest, non

indormiat: sibi quidem primo vigilet: secundo vero ovibus suis; ut monet Paulus his verbis: *Attendite vobis & universo gregi*. Miram utrinsque illius vitæ activæ, & contemplativæ unionem docuit Christus dum per triginta annos delituit contemplationi deditus, & per tres annos prædicationi ita orationem & actionem miscuit, ut dum populis instruendis insisteret, sæpius sese ab eisdem populis segregaret, ut solus & in silentio orationi vacaret. Quo pacto alternam illam orationis & actionis vicissitudinem dirigi oporteat, multis docet Gregorius 1. Par. past. Quæ singula juvat sic contrahere. *Sit*, inquit pius ille Doctor, *Rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus*: pastor cum Paulo ad tertium cælum rapiatur contemplatione, & cum eodem per viscera pietatis descendat ad terras dicens: *quis infirmatur, & ego non infirmor?* cum Moyse crebro ingrediatur & egrediatur tabernaculum, videlicet intus in contemplationem rapiatur, foris infirmorum negotiis urgeatur: intus Dei arcana consideret, foris onera carnalium portet: & cum eodem in dubiis ad arcam testamenti ad consulendum Dominum recurrat, exemplo Salvatoris nostri, qui postquam in monte orationi vacaverat, ad urbes, ad miracula pro relevandis hominum miseriis descendebat.

Consectaria de his, quæ Prælatus tum Ecclesiasticus, tum Religiosus debet Deo.

Consect. 1. Primum officium Prælati erga Deum, est frequens oratio, qua divinam legem cognoscat, cognitam amet; ad quam amandam alios excitet. Quantum orationi debeant Prælati insistere, docuit Christus Princeps Pastorum, qui etsi hypostatice unitus cum divinitate, tamen, ut esset Prælatis exemplum orandi, integras noctes solebat orando transigere: *& erat*, inquit Scriptura, *pernoctans in oratione*. Exemplum orandi dederunt etiam Apostoli, qui hoc exercitium quasi Pastoribus indispensabile agnoverunt. *Nos vero*, inquiunt, *orationi & ministerio verbi instantes erimus*. Act. 6. v. 4. & quamvis oratio & pietas ad omnia sit utilis, est tamen absolute necessaria ad cognoscendam legem Dei, quam Prælati debent suis ovibus indicare: juxta illud Davidis: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*. Sic Abraham in contemplationem raptus cognovit pactum, quod Deus cum eo iniit: *Factus est sermo Domini ad Abraham per visionem dicens: noli timere Abraham: ego protector tuus sum; & merces tua magna nimis*. Gen. c. 15. v. 1. Sic Jacob in somno orationis *vidit scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam*, & certissimam hanc promissionem accepit: *ero custos tuus, quocumque perrexeris*. Gen. 28. v. 12. quia divina visione legem sibi a Deo impositam haud dubie cognovit. Sic Moyses post quadraginta dierum jejunium cum oratione conjunctum legem Dei meruit accipere in monte Sinai. Exod. 20. & Deuter. 5. Sic in oratione accepit Samuel, quo pacto se gerere deberet circa populum Judaicum, cujus regimen ei Deus imposuerat. Item; cum Daniel instantius oraret, didicit tempus, quo Messias desideratus cunctis gentibus venturus esset. Demum Apostoli perseverantes erant unanimiter in oratione, cum voluerunt Apostolum in locum Judæ proditoris eligere, cum repleti sunt Spiritu Sancto de cælo in formam ignis descendente, cum statuerant Diaconos eligere, cum controversiam circa legis Mosaicæ observationem definierunt: quibus singulis factis historicis convincimur, orationem Prælatis esse maxime necessariam, ut legem Dei agnoscant, præcipue cum ea, quæ a Prælatis sciri oportet, sola oratione addisci possint: ut docet Greg. 1. moral. cap. 17. *Sic enim*, inquit, *mens plerumque decipitur, ut aut qualitate mali, aut quantitate boni fallatur. Sed hos virtutum sensus melius PRECES quam discussiones inveniunt; nam ea quæ perscrutari in nobismetipsis plenius nitimur, sæpe verius ORANDO quam investigando penetramus*. Etenim, ut docet idem Greg. lib. 4. exposit. 1. Reg. c. 1. *Sancti viri*, inquit, *qui omnipotenti Deo displicere metuunt, in suis judiciis faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter ordinant, ut ea foris in opere irreprehensibiliter disponant. Nam electionem nullam accipiunt judicii, si non probatur contemplatione rationis.... Oculi quippe Sanctorum sunt intellectus rationis reserati per gratiam Spiritus Sancti*. Ideo Scriptura ait, quod *oravit Dominum Samuel* antequam responderet populo. *Quid enim*, inquit Greg. *Dominum oravit, nisi ut sibi dignaretur ostendere si tumultuantis populi petitioni assensum dare debuisset?* Si in indaganda lege Dei Samuelem imitari negligant Prælati, idem eis continget, quod Josue & Israelitis, qui cum Gabaonitis imprudenter fœdus inierunt; quia, ut testatur Scriptura, *Os Domini non interrogaverunt*. Josue 9. 1. 14. Si oratio sit necessaria Prælatis, ut divinam legem cognoscant, multo magis est necessaria, ut divinam legem

jam

jam cognitam diligant, & ad ejus dilectionem alios inflamment: ut docet Aug. in omnibus suis libris, sed præcipue contra Pelagianos: sic enim habet Epist. 107. ad Vitalem: *Non ergo gratiam dicamus esse Doctrinam, sed agnoscamus gratiam, quæ facit prodesse Doctrinam: quæ gratia si desit, videmus etiam obesse Doctrinam*. Et in solutionibus quæstionum Hilarii: *Jubet ergo*, inquit, *Deus continentiam, & dat continentiam: jubet per legem, dat per gratiam: jubet per litteram, dat per Spiritum. Lex enim sine gratia facit abundare delictum: & littera sine Spiritu occidit*. Demum lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 19. definit, non solum per gratiam cognoscere nos mandata Dei, sed etiam per *illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus atque valeamus*. Ergo oratio maxime necessaria est Prælato, ut divinam legem cognoscat, ut cognitam amet, & ut ad ejus amorem alios inflammet.

Consect. 2. Prælatus debet Deo fidem, qua inferiores suos dirigat, non secundum privatum suum spiritum, sed secundum *rationem* fidei, ut loquitur Paulus, idest secundum regulas per fidem statutas, quibus zelum habeat, qui sit secundum scientiam, quibus zelum suum vel ardentiorem moderetur, vel lentiorem excitet, & omnia Deo dirigente operetur: hujusce rei exemplum dedit nobis Christus Princeps Pastorum, qui in negotio salutis generis humani non affectum matris Mariæ Virginis, vel Joseph, non propositum discipulorum, sed solam Patris voluntatem, tamquam sui regulam sectabatur. *Ego*, inquit, *quæ placita sunt Patri facio semper*. Sic cum Maria, & Joseph sollicite triduo conquisitum Jesum in Templo reperissent, & his verbis amanter conquererentur: *Fili quid fecisti nobis sic? Ego & pater tuus dolentes quærebamus te*: Jesus incunctanter, ut parentum affectum non audiens, solam Patris voluntatem intuens, respondit: *Nesciebatis, quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse?* Luc. 2. v. 49. Sic cum Discipuli Christum cum Samaritana colloquentem sollicitarent, ut sumeret cibum, sibique provideret, respondit: *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis* Joan. 4. v. 32. Sic Paterfamilias, cum famuli ardentiores, quam par erat, vellent zizania permixta tritico eradicare, indiscretum illum zelum his verbis retinet: *Sinite*, inquit, *utraque crescere usque ad messem, ne eradicantes zizania, eradicetis simul & triticum*. Et cum Jacobus & Joannes vellent Christo suggerere, ut de cælo ignem emitteret, qui Samaritanorum urbem una cum civibus inflammaret, sic ardentiorem illorum zelum retundit: *Nescitis cujus Spiritus estis; filius hominis non venit animas perdere, sed salvare*. Luc. 9. v. 55. Sit ergo Prælatus tum Ecclesiasticus, tum Religiosus, talis, qualem prophetavit Jeremias, loquens de Christo. *Regnabit*, inquit, *Rex, & sapiens erit, faciet judicium, & justitiam in terra*: 23. v. 5. *Sit sapiens*, idest & se, & suos dirigat secundum rationem fidei: zelum divinum habeat, sed *qui sit secundum scientiam*: peccatoribus obstinatis irascatur, pœnitentibus condoleat, alleviet imbecilles, sanet contritos; demum sit adinstar Pauli, qui de se ait: *Omnibus omnia factus sum*. 2. ad Cor. 5. 22. *Quis*, inquit, *infirmatur, & ego non infirmor; quis scandalizatur, & ego non uror?* 2. ad Cor. 11. v. 28. sit zelus illius prudens, & discretus, ad rationem fidei semper compositus; nam, ut ait Bernardus: *Virtus discretionis absque fervore caritatis jacet, & fervor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat; ideoque laudabilis cui neutrum deest, quatenus & fervor discretionem erigat, & discretio fervorem regat. Ergo taliter oportet esse moratum eum qui præest*. Serm. 23. in Cant. Prælatus enim sive Episcopus, sive Parochus, sive Abbas, ut monet Laurentius Justinianus, regulis fidei semper adhærens, talis debet esse, ut imbecillioribus laborem alleviet, augeat autem robustioribus, adeo ut neque imbecillitas opprimatur immoderatione, neque vires insolescant alleviatione. *Illud*, inquit Basilius, *observare Antistes debet, ne imponendis gravioribus, quam quibus sustinendis pares fratrum corporis vires sunt imperatis, ea, qui ea facere non possunt, ad abjiciendam obedientiam instiget*. Cap. 31. de instit. monach. Igitur, inquit Bernardus, *esto patiens, qui non vincaris a malo: & esto pacificus, ut vincas in bono malum: esto patiens, quia es cum malis: esto pacificus, quia præes malis. Habeat caritas zelum, sed adhibeat pro tempore modum severitas. Censura quidem numquam remissa, intermissa tamen plerumque plus proficit: vigor justitiæ semper fervidus, sed numquam præceps: sicut non omnes quod libet licet, sic non omne quod licet, statim expedit*. Epist. 15. ad Hugonem Epis. Rhotom.

Consect. 3. Prælatus tum Ecclesiasticus, tum Religiosus, debet Deo spem, quam in variis regiminis ambagibus de se maxime diffidat, in Deo vero omnino roboretur, ad exemplum supremi Pastoris, qui in humano genere redimendo, in Patre sibi consubstantiali fiduciam suam collocavit. *Ego autem*, inquit, *fidens*.

fidens eram in eo. Ad Hebr. 2. v. 13. Et cum loqueretur de infallibili ovium suarum salute, certitudinem illam in Patris omnipotentiam refundebat. *Oves*, inquit, *meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me: & ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est; & nemo potest rapere de manu Patris mei: ego & Pater unum sumus*. Joan. 10. v 28.

Consect. 4. Prælatus tum Ecclesiasticus, tum Religiosus, Deo debet summam caritatem, qua omnia suæ administrationis exercitia in augendam Dei gloriam referat, & nihil in proprium commodum convertat. Purioris illius caritatis exemplum in cunctis suis operibus ostendit Christus. *Non quæro*, inquit, *gloriam meam, sed ejus, qui misit me, Patris*. Joan. 8. v. 50. Ejusdem caritatis exemplar dedere Apostoli in prædicando divino Evangelio, qui non aliud venabantur, quam clariorem divini nominis manifestationem, quorum erat ista omnium vox: *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tui da gloriam*. P. 113. *Porro puritas cordis*, seu caritas pura, *in duobus consistit*, inquit Bernardus, *in quærenda gloria Dei, & utilitate proximi, ut in omnibus videlicet actis suis vel dictis nihil suum quærat Episcopus, sed tantum aut Dei honorem, aut salutem proximorum, aut utrumque. Hoc enim agens implebit non solum Pontificis officium, sed & etymologiam nominis, pontem utique seipsum faciens inter Deum & proximum*. Tract. de moribus & officio Prælatorum. Eamdem autem caritatem in Prælatis, præcipue in Episcopis, exigit D. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. sic enim discurrit Qui ad prælationem erigitur, non solum ad perfectionem tendat, sed in ipso jam perfectionis culmine esse debet: perfectio autem omnis in perfectione caritatis sita sit necesse est, ut qui secundum exigentiam professionis suæ perfectus est, perfectam quoque habeat caritatem, sine qua perfectus non est.

Ea autem caritas Pastorum erga Deum talis debet esse, ut non in Deo sistat, sed ad oves sibi a Deo commissas diffundatur. *Caritas enim*, inquit Augustinus in primam Canonicam Joannis, *ut perficiatur nascitur, cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur, cum ad perfectum venerit dicit: mihi vivere Christus est, & mori lucrum*: ea caritate Prælatus se ovibus suis devovet; ideo sint

Consectaria de his, quæ Prælatus debet ovibus suis.

Diximus concise, in explicatione quarti præcepti Decalogi, Pastores debere ovibus suis amorem, bonum exemplum, instructionem, & Sacramentorum administrationem; sed de his hic fusius agendum.

Consect. 1. Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi, debent ovibus suis, quantum patitur humana infirmitas, paternam eam caritatem, quam Christus ovibus suis exhibuit. Quemadmodum enim providentia parentum carnalium animis vehementissimum erga filios suos amorem indidit, quo uno naturæ beneficio omnia quæ ad ipsorum educationem institutionemque pertinent, collata ipsis esse videantur; ita eadem providentia, quæ eumdem fere tenorem in operibus gratiæ retinet ac naturæ, cum Prælatos omnes, scilicet Episcopos, Parochos, Priores, patres suorum inferiorum esse voluerit, merito ab illis exigit caritatem, qua fiat, ut non minus Prælati erga filios suos sint solliciti, quam parentes carnales possint erga filios a se genitos esse propensi; præcipue cum amor supernaturalis longe sit efficacior, quam amor naturalis, & generatio spiritualis generationi carnali debeat prævalere. In hujus caritatis pastoralis exemplum proponit se Christus, dum ait: *Ego sum pastor bonus, & animam meam pono pro ovibus meis*. Et Paulus ad Romanos c. 5. v. 6. sic caritatem Christi explicat: *Vix enim pro justo quis moritur; nam* demus quod *pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem caritatem suam Deus in nobis, quoniam, cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est*. Ejusdem caritatis pastoralis exemplum dedit Petrus; cum enim constituendus esset Petra fundamentalis Ecclesiæ, ter interrogatur a Christo his verbis: *Simon Joannis, diligis me plus his?* Cui trinæ interrogationi respondet humiliter: *Tu scis quia amo te*. Joan. 21. v. 17. Non jactitans amorem, uti fecerat ante passionem, cum diceret: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*; sed judicium, & examen amoris sui Christo relinquens, ait: *Tu scis, quia amo te*. Exemplum ejusdem amoris pastoralis dedit Paulus, cum toto Apostolatus tempore ita fuerit affectus, ut mortem lubens pro fidelibus sæpius vellet oppetere. *Ego autem*, inquit, *libentissime impendam, & super impendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos dili-*

diligens, minus diligat. Eodem amore succensi Paulus, & Moyses se pro ovibus suis devoverunt. Moyses sic pro Judæis in idololatriam lapsis deprecatur: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti*. Exodi 32. v. 31.

Paulus vero sic salutem Hebræorum exoptat, ut optet anathema esse a Christo pro fratribus suis, qui erant cognati ejus secundum carnem. Ad Rom. 9. v. 3.

Eodem caritatis zelo arserunt quotquot fuerunt in Ecclesia veri Episcopi. Ambrosius siquidem lib. 1. de officiis cap. 7. ita habet: *Non minus diligo vos, quos per Evangelium genui, quam si conjugio suscepissem: non enim ad diligendum vehementior est natura, quam gratia*. Divus Martinus, qui merito Præsulum gemma dictus est, dum ad cælum possidendum evocaretur, tamen in gratiam ovium suarum dicebat Deo: *Domine si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem*. Illud idem sentiunt quotquot sunt veri Prælati: & merito quidem; nam quod Christus præcipue a Pastoribus exigit, est caritas: ideo Christus Petrum toti Ecclesiæ prælaturus, sic eum interrogat: *Simon Joannis amas me? An amet Petrus Redemptorem ter interrogatur*, inquit Gregorius: *primo namque ei dicitur: Petre amas me? ut per amorem fortia agere studeat; secundo, ut in contemplatione alta cognoscat; tertio, ut perfectæ caritatis affectu erga proximum ferveat*. In c. 16. lib. 1. Reg. *Non enim otiose*, inquit Bernardus, *repetitum est: Petre amas me? in commissione ovium; & ego quidem id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Jesus, nisi testimonium perhibente tibi conscientia, quod me ames, & valide perfecteque ames, hoc est, plusquam tua, plusquam tuos, plusquam & te, ut hujus repetitionis meæ numerus impleatur, neque suscipias curam hanc neque intromittas de ovibus meis, pro quibus sanguis utique meus effusus est*. Serm. 76. in Cantic. Ideo docet Divus Thomas. 2. 2. q. 185. a. 3. ad 1. loquens de ea interrogatione Christi ad Petrum: *De ampliore dilectione Christus Petrum examinavit ad ostendendum, quod ubi alias invenitur homo idoneus ad Ecclesiæ regimen, præcipue attendi debet in ipso eminentia divinæ dilectionis*. Et Cajetanus addit: *Sine amore Pastorem non esse Pastorem, nisi æquivoce*: in caput 22. Joan. Unde Bernardus Prælatos omnes his verbis Davidis admonet: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. Quid enim*, inquit, *prodesset disciplinam habere in conversatione, scientiam in prædicatione, nisi adsit bonitas amoris in intentione?* Serm. ad Pastores in Synodo congregatos.

Caritas autem illa pastoralis debet esse non sterilis, sed fœcunda, non quærens quæ sua sunt, sed quæ aliorum. Debet esse fœcunda, bonitatem effundens in subditos, adinstar caritatis Christi, qui ait: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant*. Et rursus: *Non veni ministrari, sed ministrare*. Et Paulus 1. ad Cor. 9. v. 19. *Cum essem liber ex omnibus, omnium servum me feci*. Et Papa non alio titulo gloriatur, quam isto: *Servus servorum Dei*. Ut enim optime monet Augustinus tract. de Pastor. c. 1. *Illud, quod Christiani sumus, propter nos est; quod autem Præpositi sumus, propter vos est. In eo quod Christiani sumus, attenditur utilitas nostra; in eo quod Præpositi, nonnisi vestra*. Caritas ergo pastoralis debet quærere quæ ovium sunt: quod ita explicat Bernardus: *Puritatem cordis in eo Prælatus habeat, ut prodesse desideret, non præesse; ut scilicet proprium commodum, vel honorem sæculi, seu aliud quidpiam suum in prælatione non quærat, præter solum beneplacitum Dei, & animarum salutem*. Ser. 25. de diver. Et scribens ad Eugenium lib. 3. de consideratione c. 1. sic Papam illum singulosque Prælatos instruit: *Ita & tu præsis, ut provideas, ut consulas, ut procures, ut serves: præsis, ut prosis... Hoc fac, & dominari ne affectes hominum homo, ut non dominetur tibi omnis iniquitas*. Et Hugo a Sancto Victore c. 21. instit. Anast. *Væ tibi, si præes, & non prodes; sed væ gravius, si quia non præesse metuis, prodesse refugis*. Examinent ergo Episcopi, Parochi, Abbates, &c. an habeant caritatem pastoralem: videant qualiter caritatem describat Paulus. *Caritas*, inquit, *patiens est, benigna est &c*. videant, an sint patientes, benigni &c. videant qualiter caritatem pastoralem describat Aug. de laudibus caritatis. *Caritas*, inquit, *in adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter veros fratres lætissima, inter falsos patientissima est. Caritas inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemens, in veritate respirans, in virtute congratulans &c*. Ejusdem caritatis pastoralis affectus late describit Greg. lib. 20. moral. quem consulas, si lubet; sed numquam melius caritas pastoralis innotescit, quam cum vitam nostram cum vita sanctissimorum Episcoporum, Parochorum, & Abbatum comparamus, & eorum virtutes enitimur imitari.

Co:

Confect. 2. Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi, debent suis inferioribus exemplum. Christus omnibus præluxit exemplo; ideo omnibus ait: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Et Scribis & Pharisæis fidenter dicit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Unde, teste Aug. una ex causis, cur Verbum carnem assumpserit, ea est, ut scilicet in Christo haberemus Pastorem, qui præluceret exemplo. *Homo*, inquit Aug. *sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhiberetur homini & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur, Deus factus est homo*. Ita apud Divum Thomam 4.par.qu.1.art.2. in corp. 2. Apostoli primi Pastores electi a Christo non modo docebant verbo, sed etiam doctrinam suam roborabant exemplo. *Providemus enim bona*, inquit Paulus, *non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus*. 2. ad Corin. 8. v. 11. & scribens ad Tim. 3. explicans qualis debeat esse Episcopus, vult quod testimonium habeat bonum *ab his qui foris sunt*. Et ad eumdem Tim. scribens, *Nemo*, inquit, *adolescentiam tuam contemnat . . . sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in dilectione, in fide, in castitate*. 1. ad Tim. 4. v. 12. & quidem merito. 3. Si auctori profano dicere licuit, quod *vita Principis censura est, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur, ad hanc conformamur*: Plin. in Panegir. Trajani; a fortiori id de Prælatis spiritualibus intelligendum. *Talis sit*, inquit Hieron. epist. 93. ad Oceanum, *Prælatus Christi, ut qui Religioni detrahunt, ejus vitæ detrahere non possint*. Tales sint Prælati, juxta Greg. lib. 5. Reg. ind. 14. Epist. 56. *Ut præpositorum bonitas subjectorum sit salubris regula*. 4. Prælati sunt lux mundi, qua oportet nos illuminari, sal terræ, quo oportet nos a corruptione impediri; ergo sicut lucem decet esse maxime lucidam, ut illuminet, sicut sal oportet esse salsissimum, ut sua salsedine a carnibus corruptionem amoveat; ita oportet Prælatos & probitate sua ovibus suis illucere, & sanctitate eas a vitiorum putredine præservare; etenim si *lumen nostrum tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?* & *si sal infatuatum fuerit, in quo salietur?* Ideo certe nihil est *vel ad perniciem Ecclesiæ nocentius, vel ad decorem monstruosius, vel ad publicam salutem infensius, quam si ii*, qui ob Prælationes sunt sublimiores, infeliciter sint ob vitia depressiores, ut dicit Ludovicus Granatensis in concione de Officio Pastoris: *Sicut enim*, inquit Hieron. *nihil esse diximus Episcopo excellentius, sic nihil est commiserabilius, si de sancta vita periclitetur, si Sacerdos in crimine teneatur.* De dignitate Sacerd. cap. 3. Quam deturpatam Ecclesiæ faciem sic describit Bernardus lib. 1. de consid. *Monstrosa res est, gradus summus & animus infimus, sedes prima & vita ima: lingua magniloqua, & manus otiosa: sermo multus, & fructus nullus: vultus gravis, & actus levis: caput canum, & cor vanum: facies rugosa, lingua nugosa: ingens auctoritas, & nutans stabilitas*. Quod quidem monstrum idem Bernardus fusius alibi insectatur, tractans illud Proverb. *Cælum & terra deorsum*, ubi ait: *Negligentia Prælatorum tantam deordinationem & confusionem induxit, quod in eis est terra sursum, & cælum deorsum, pedes supra caput, & facies retro, & interiora extra effusa sunt: Deus ibi conculcatur, & terra deificatur: diabolus honorifice recipitur, Deus vero contumeliose repellitur*. In exposit. reg. S. Bened. par. 5. cap. 7.

Videant ergo Episcopi, Parochi, & Superiores Religiosi, quod onus eis incumbat; eis illud præcipitur, inquit Basilius: *Exemplum esto fidelium*. Oportet, inquit D. Bonaventura, ut quilibet possit dicere, quod Paulus dicebat; *Imitatores mei estote, sicut ego Christi*. Oportet, inquit D. Benedictus c. 2. Reg. *Ut capacibus discipulis mandata Domini verbis proponat; duris vero corde & simplicioribus factis suis divina præcepta demonstret*. Oportet, ut singulis pietatis exercitiis intersit. *Principem te constituerunt, esto inter illos quasi unus ex ipsis*. Eccl. 32. *Esto*, inquit Bernard. *in illis, non supra illos, quasi in potestatis throno, nec extra illos in privatis cameris, dimittendo communitatem extra necessitatem; sed in illis, idest inter illos tamquam communis homo, communitatem tenendo in choro, refectorio &c.* lib. 4. de rect. Nec sufficit quod Prælatus intersit pietatis exercitiis, nisi ea ipsemet impigre exequatur. *Sint Abbates subditis bene vivendo duces*, inquit Concil. Turon. an. 813. cap. 24. Episcopi, Parochi, & Abbates, qui contra faciunt, Ecclesiam vel communitatem, cui præsunt, deturpant. Facies enim Sanctæ Ecclesiæ hi sunt, qui in locis regiminum positi apparent primi, inquit Greg. lib. 15. Moral. cap. 7. Causa sunt damnationis eorum, qui ob datum scandalum pereunt, inquit Damianus lib. 1. epist. 9. *Episcopus tot animarum reus est*, inquit, *quot per ejus negligentiam suo pravo exemplo depereunt*.

Confect. 3. Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi debent tradere suis inferioribus eam doctrinam, quam Christus docuit.

Consectarium istud, unum jubet, scilicet quod Pastores suas oves instruant: alterum vetat, scilicet ne Doctrinam aliam ab ea, quam a Christo acceperunt, communicent. Quod Prælati instructionem debeant suis ovibus, patet exemplo Christi, & Apostolorum; Christus siquidem Princeps Pastorum munus instruendi fatetur accepisse a Patre. *Ego autem*, inquit, *constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus*, Psal 2. Et cum ingressus esset Synagogam Nazareth, eique traditus esset liber Isaiæ Prophetæ, ubi *revolvit illum*, *invenit locum, ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me; propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me... Cœpitque dicere ad illos, quia hodie impleta est hæc Scriptura in auribus vestris*. Lucæ 4. v. 17. Apostoli vero se ad prædicandum missos publice contestantur: *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis ... nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus*. Act. 6. Ideo Paulus Act. 2. ait. *Per triennium non cessavi die ac nocte cum lacrymis monens unumquemque vestrum*; & alibi: *Væ mihi, si non evangelizavero*. Et instruens Timotheum sic eum ad prædicandum hortatur: *Attende*, inquit, *lectioni, & exhortationi, & doctrinæ*. Et iterum: *Attende tibi, & doctrinæ, insta in illis: sic enim te salvum facies, & eos qui te audiunt*. Et 2. ad Timot. 4. minacibus verbis sic eum obtestatur: *Testificor coram Deo & Christo Jesu, qui judicaturus est vivos, & mortuos, per adventum ipsius, & regnum ejus; prædica verbum, insta opportune, importune* &c. quibus verbis satis indicatur precipuum munus Prælatorum esse instructionem. Ideo huic insistebant toti antiqui Episcopi, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus &c. Ideo Concilia præscribunt Prælatis, ut prædicationis ministerio incumbant; sic enim habet Concilium Carthagin. IV. *Episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet, sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet*. *Et Hispalense II.* sic loquitur: *Episcopo præsente, non licet Presbytero populum docere, aut exhortari*. Demum Tridentinum expresse determinat, *omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium*. Sess. 4. c. 5. Ideo Gregorius epist. 39. lib. 2. dicit, quod Episcopi est de prædicationis ministerio semper cogitare. Et lib. 4. epist. 37. Ecclesiam sine Episcopo prædicante comparat arenti alveo. Nec Prælati possunt se excusare, quod variis exterioribus negotiis occupentur; nam sibi debent applicare consilium, quod Jethro Moysi suggessit: *Esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum, ostendasque illis cæremonias, ritumque colendi, & viam, per quam ingredi debent*. Exod. 18.

Alterum, quod Prælati debent suis inferioribus, est, quod non aliam quam Christi Doctrinam eis communicent. Hujusce muneris exemplum, & præceptum dedit Christus, dederunt & Apostoli, dederunt & Sancti Patres. Nam Christus etsi infallibilis non aliam voluit populis Doctrinam tradere, quam eam, quæ ei per æternam generationem a Patre communicata fuerit. *Doctrina*, inquit, *mea non est mea, sed ejus qui misit me, Patris*.

Apostoli vero loquebantur, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis; adeo ut si quæramus primam hujus Doctrinæ, quam traditurі sumus, originem, hæc origo alia non sit, quam Deus revelans in Cælo mysteria. Pater æternus docet Filium communicando ei divinam naturam, & mittit illum in mundum tamquam Doctorem nostrum. Pater & Filius communicando naturam Spiritui Sancto Doctorem Ecclesiæ illum efficiunt juxta illud: *Ille docebit vos omnem veritatem*. Ecclesia ergo docta a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto Prælatis communicat Doctrinam, quæ ovibus communicanda est. Caveant ergo Prælati, ne sacrum illud depositum Doctrinæ tantisper adulterent; audiant Vincentium Lirinensem ista verba Pauli exponentem, *depositum custodi*. Depositum, inquit, idest quod tibi creditum est, non quod a te inventum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenii, sed doctrinæ: non privatæ usurpationis, sed traditionis publicæ: rem ad te perductam, non a te perlatam; in qua non auctor esse debes, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens: aurum accepisti, aurum redde: nolo mihi pro aliis alia subjicias. Custodi propter inimicos, propter fures. Custodi etiam diligenter, sedulo, fideliter, ut suo tempore, cum oportuerit, quibus oportuerit, reddas: devitans profanas vocum novitates, idest sententiarum, dogmatum, rerum, quæ sunt vetustati contrariæ. Hactenus Lirinensis. Videant ergo Episcopi, Parochi, Abbates, an sint in prædicando solliciti, & in tradenda Christi Doctrina fideles.

Consect. 4. Quartum Officium Prælatorum erga subditos, est legitima Sacramentorum administratio, quæ quo pacto fieri debeat, di-

dicemus ubi de Sacramentorum administratione.

Consectaria de his, quæ Prælati debent Ecclesiæ, vel communitati, cui præsunt.

Consect. 1. Prælati Ecclesiastici debent Ecclesiæ, cui præsunt, continuam circa spiritualia ejus bona tuenda & promovenda vigilantiam, v.g. debent semper invigilare, ne veritas fidei alteretur, sanctitas morum corrumpatur, severitas Ecclesiasticæ disciplinæ enervetur. Debent ergo pugnare primo contra infideles veritatem fidei alterantes, secundo contra laxiores vel rigidiores Doctores Moralem Christianam corrumpentes, tertio contra tepidos fideles a vera Ecclesiastica disciplina degenerantes. Ad hanc triplicem pugnam necessaria est sanctitas vitæ, qua puritas Moralis Christianæ factis potius quam verbis sceleratioribus suadeatur; sublimitas scientiæ, qua fidei veritas pertinacioribus demonstretur; intrepida fortitudo, qua in difficilioribus circumstantiis Ecclesiastica disciplina conservetur; & demum continua oratio, qua singuli Ecclesiæ hostes a Deo exorato potius quam a nobis certantibus convertantur. Ut ergo Prælatus debitam circa bona spiritualia Ecclesiæ adhibeat diligentiam, oportet ut in eo sit sanctitas sublimis, scientia non vulgaris, fortitudo intrepida, & oratio continua. Quæ singula hic breviter perstringemus.

Sanctitas sublimis requiritur in Episcopo, in Parocho, ex statu, ex nomine, ex Officio. Ex statu quidem; quippe Episcopus successor est Apostolorum, Parochus successor discipulorum Christi: ergo quantum excellit alios dignitate, tantum debet præcellere sanctitate. Ex nomine, uterque enim Episcopus & Parochus Pastor est ovium. Quid ergo sequitur ex eorum nomine, nisi quod ait Gregorius in Pastorali? *Tantum debet actionem populi actio transcendere Præsulis, quantum distare solet a grege vita pastoris.* Ex officio; officium quippe Pastorale facit Episcopum & Parochum Dei cooperatorem in procuranda salute hominum. Qua ergo sanctitate pollere necesse est eum, qui sanctitate sua alios sanctos efficere debeat? Ut ergo in naturalibus ignis producit ignem, in artificialibus pictor efficit alium pictorem; ita in supernaturalibus ordinarie loquendo, sanctus sit, oportet, qui alios sanctificat. Unde in veteri lege, num. 19. mundus erat, qui aqua expiationis lustrabat immundum. Quo tendit illud Eccles. 34. *Ab immundo quis mundabitur?* Cui simile est illud Gregorii Moral. lib. 7. *Manus sordida aliam non lavat, & oculus plenus pulvere maculam non considerat.* Ita mundus debet esse qui alios vult corrigere: & quamvis sanctitas ministri non requiratur ad valorem Sacramenti; requiritur tamen ad ejus decentiam, & ad efficaciam correctionis.

Scientia non vulgaris requiritur in Episcopo & Parocho ex statu, ex nomine, ex officio. Ex statu quidem; uti enim natura oculos adjunxit capiti, quo cetera membra dirigi debent; ita in Ecclesia, qui caput statuitur, instar est oculi, & proinde lumen habeat acutum necessarium est. Ex nomine; Episcopus enim vox Græca est a contemplando & speculando deducta: ergo decet, ut vim cognoscendi non mediocrem habeat. Ideo Prælatum apud Ezechielem 3. vocat Dominus speculatorem: *Fili hominis*, inquit, *speculatorem dedi te Domui Israel.* Ex officio quidem; quia Episcopi & Parochi est oves dirigere: in dirigendo autem primas partes tenet scientia. Ideo sapientiam præ omnibus petivit Salomon, cum Rex esset constitutus super Israel: quia scientia si destituatur Prælatus nihil eveniet, nisi quod dixit Christus: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Matth. 15. Hinc colligitur numquam Deum severius punire, quam cum permittit ignaros Prælatos præesse. *Ecce ego*, inquit, *addam ut admirationem faciam populo huic, miraculo grandi & stupendo; peribit enim sapientia a sapientibus, & intellectus prudentium abscondetur.* Isai. 29. & inter maximas populi Judaici calamitates hanc enumerat, quod Dominus auferet a Juda & Jerusalem, senem, consiliarium, & prudentem eloquii mystici. Isaiæ 3.

Fortitudo intrepida requiritur in Episcopo & Parocho ex statu, ex nomine, ex officio. Ex statu quidem: cum enim uterque sit præfectus illius arcis, quam impugnant dæmones & homines, in eo loco uterque constitutus est, ut vere in illum cadat, quod olim de Ismaele dictum est: *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum, atque e regione fratrum suorum figet tentoria.* Quanta ergo opus est fortitudine ad tot hostes propulsandos? Ex nomine; Episcopus enim & Parochus est fortis ille, de quo loquitur Michæas 3. Civitas munita, de qua Jerem. 1. Et ille adamas, de quo Ezechiel 3. *Ego repletus sum*, inquit Michæas 3. v. 8. *fortitudine spiritus Domini, judicio, & virtute, ut annuntiem Jacob scelus suum, & Israel peccatum suum.* Jeremiæ vero Dominus ipse dicit 1. v. 18. *Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum*

super omnem terram, Regibus Juda, & Principibus ejus. Ezechieli vero dicit: *Ecce dedi frontem tuam valentiorem frontibus eorum, ut adamantem & silicem dedi faciem tuam*. Ezechiel 3. v. 8. Qua ergo fortitudine roborentur oportet qui sunt in Ecclesia tamquam milites Dei, tamquam civitates munitæ; & tamquam adamantes? Ex officio autem requiritur intrepida fortitudo in Episcopo & Parocho; sæpe enim fidei veritas a paganis & ab hæreticis impetitur; sæpe sanctitas morum a Doctoribus vel rigidioribus, vel laxioribus, aliter, quam oportet, explicatur, & sæpe ab improbis Christianis deturpatur; sæpe Ecclesiastica disciplina vel tamquam laxior, vel tamquam severior accusatur; sæpe jura Ecclesiæ ab Imperatoribus, aut a Magnatibus invaduntur; sæpe obreptitia, vel subreptitia privilegia ventilantur: his omnibus est resistendum, cum illis hostibus decertandum. Qua ergo fortitudine oportet munitus sit Prælatus? Si enim, inquit Cyprianus scribens ad Cornelium, si, inquam, ita *res est, frater, ut nequissimorum timeatur audacia*, ut, *quod mali jure atque æquitate non possunt, temeritate ac desperatione perficiant, actum est de Episcopatus vigore, & de Ecclesiæ gubernandæ sublimi ac divina potestate: nec Christiani ultra aut durare, aut esse jam possumus, si ad hoc ventum est, ut perditorum minas atque insidias pertimescamus ... Manere debet apud nos, frater, fidei robur immobile, & stabilis atque inconcussa virtus contra omnes incursus*. Eo robore munitus erat sanctus Cantuariensis Episcopus, qui neque sui, neque suorum clade flecti potuit, ut Ecclesiæ jura iniquo Regi invadere cupienti cederet. Eo erat armatus zelo Ambrosius, quando Theodosium Imperatorem propter admissum scelus ab ingressu Ecclesiæ prohibuit, quando Ariano Imperatori Basilicas petenti, mortem etiam minitanti, infracto animo restitit, dicens: *Tradere Basilicas non possum; sed pugnare non debeo: quia non tradendas, sed servandas accepi*. Hoc robore plenus erat Athanasius, cum contra Arium & Arianos fortiter dimicavit. Ea fortitudine plenus erat Stephanus, pleni Apostoli, dum fidem contra Judæos, contra Paganos, contra Hæreticos propugnarunt. Similem fortitudinem a Deo postulent Prælati necessarium est.

Oratio continua necessaria est Episcopo & Parocho: bellum enim, quod utrique gerendum est, numquam melius quam oratione geritur. Moyses enim, qui perfectissimi Pastoris nobis exemplum præbuit, orando, non bellando hostes suos repressit; orando siquidem maria divisit, Ægyptiorum currus exercitusque prostravit, Amalecitarum agmina fudit, & de exteris gentibus trophæa sæpe inclyta reportavit. Quod orationis exercitium in christiano isto, de quo agimus, bello magis est necessarium: quippe Prælati non mortem quærunt hostium Ecclesiæ, sed conversionem, quam sola oratio a Deo potest impetrare.

Consect. 2. Prælati Ecclesiastici debent Ecclesiæ vigilantiam circa temporalia, non immediatam, quam ipsi gerant, sed mediatam, quam aliis imperent; quam tamen ipsi juxta regulas prudentiæ debent dirigere: ita docet Greg. 2. par. Pastoralis c. 7. *Secularia judicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum*. 1. *ad Corinth*. 6. *Ut ipsi videlicet dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritualia non exornant. Ac si apertius dicat: quia penetrare intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur*. Unde late prosequitur idem Papa, quæ nos hic contrahimus. Jethro arguebat Moysen, quod terrenis populi negotiis stulto labore serviebat. Osee 4. Dominus minatur Judæis, quod erit *sicut populus, sic Sacerdos*; quando scilicet Sacerdos, qui deputatur spiritualibus officiis, temporalibus mancipatur exercitis. Quod malum sic deflet Jeremias Thren. 4. *Quomodo*, inquit, *obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum?* Quod utique fit, cum Sacerdotes negotiis sæcularibus occupantur; nam Christus vetat singulis Christianis, curis hujus vitæ inhærere: ergo a fortiori id vetat Episcopis, Parochis, & Sacerdotibus. Et Paulus 2. ad Timoth. 2. sic Clericum a sæcularibus negotiis removet. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat se sæcularibus negotiis*. Illud idem Gregorius ita explicat scribens ad Marinianum, Epist. 28. *Instanter*, inquit, *admoneo, quod si recte consideres, ut non plus pecuniæ, quam animabus studeas, illud a latere respiciendum, ad hoc autem tota mentis intentione laborandum ac vehementius intuendum*. Illudque Gregorii lib. 7. Reg. ind. 2. maxime animo suo infigat Prælatus, *non terrenarum rerum curam, sed animarum ducatum se suscepisse*. Quia tamen, ut diximus, nulla Respublica, sive Ecclesiastica, sive civilis, potest subsistere sine bonorum temporalium adminiculo, Prælati Ecclesiastici non debent possessionum Ecclesiasticarum curam abjicere, sed conservare in subsidium pauperum tenentur. Ideo in jure Canonico id jubetur. Cum Episcopus, inquit, & quilibet Prælatus Ecclesiastica-

rum

rum rerum sit procurator, & non dominus, conditionem Ecclesiæ meliorare potest, facere vero deteriorem non debet. Cap. Fraternitatem de donatione.

Consect. 3. Prælatus Religiosus debet Communitati quoad spiritualia eamdem vigilantiam, quam a Prælato Ecclesiastico exegimus, cum isto insuper adjuncto, quod Superiores Religiosi debent maxime invigilare, ut vota non violentur, ut regulæ observentur, & ut piæ consuetudines non intermittantur; in his enim tribus tota perfectio religiosa consistit: de quo ita Bernardus, opere, Ad quid venisti: *Debes studere, ut sicut ordo a tuis senioribus traditus est; ita & tu tradas eum posteris tuis, quantum in te est, verbo & exemplo, nec aliquam consuetudinem non bonam inducas, nec aliquam bonam per negligentiam, vel per incuriam diaboli prætermittas nec in teipso, nec in aliis, quibus cum modestia suadere potes.*

Consect. 4. Prælatus Religiosus debet Communitati quoad bona temporalia eam vigilantiam, non immediatam, sed mediatam, quam a Superiore Ecclesiastico exegimus, cum eo tamen addito, quod cum Prælatus Religiosus non sit minus ligatus voto, quam ejus subditi, nihil potest sibi tamquam proprium adscribere; sed e contra sequi debet exemplum Malachiæ Abbatis, de quo ita Bernardus scribit: *Sanctæ paupertatis*, inquit, *non modo participem, sed & Principem se exhibebat, ipsius præcipue super omnes abundantius æmulator existens*. Aliunde reus est & injustitiæ, & sacrilegii, si vel sibi adscribat, vel perdat, vel inferioribus necessaria subtrahat, ut docet D. Basilius q. 143. & 144. *Qui rebus Monasterii abutitur, velut sacrilegus judicetur*. Quippe juxta Cassianum omnes antiqui Patres, *si quid fuerit Monasterio semel illatum, ut Sacrosanctum cum omni decernunt reverentia debere tractari*. Lib. 4. cap. 10. & 4. &19. & proinde sacrilegium committitur, si in pravos usus insumatur; injustitia vero, si subtrahatur necessarium membris communitatis, cum in eorum sustentationem ea bona Conventui data sint: ideo optime monet Prælatum Religiosum Pachomius in sua regula, ut *quidquid necessarium est, Præpositus, etiam non postulatus, impleat*.

ARTICULUS II.

Quem prototypum debeant sibi proponere hi omnes, qui subsunt spiritualiter.

PRop. unica. Omnes, qui subsunt spiritualiter, sive sint Laici, sive Clerici, sive Religiosi, debent sibi Christum imitandum proponere, ut fideliter & hilariter Prælatis suis obediant.

Prob. 1. Scriptura. Nemo finem prædestinationis assequitur, nisi sit conformis Christo; juxta illud Pauli: *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imagini filii sui*. Ergo omnes, qui subsunt, debent Christum sibi imitandum proponere, ut finem suæ prædestinationis assequantur.

2. Ex libro de vita Christiana cap. 6. inter opera Aug. *Christianus ille est; qui non nomine tantum, sed & opere est, qui in omnibus Christum imitatur & sequitur, qui sanctus, innocens, incontaminatus* &c. Ergo ut finem prædestinationis assequamur, debemus Christum imitari.

3. Ratione desumpta ex eodem libro. Quis, inquit idem auctor, tam vanus & miser est, qui advocatum se, cum litteras nesciat, audeat profiteri? Quis tam insanus & excors, ut se profiteatur militem, qui nesciat arma gestare? nemo enim quodcumque nomen sine causa sortitur. Sartor ut dicatur, necesse est ut calceamenta conficiat: ut vocetur quis Faber aut artifex, artis peritia faciat ... hujusmodi exemplis cognoscimus nullum sine actu nomen, sed omnem nomen ab actu. Tu ergo quomodo Christianus diceris in quo Christiani actus non apparent? Ergo oportet, ut omnes sive Laici, sive Clerici, sive Religiosi, Christum sibi imitandum proponant. Laici imitentur eas virtutes, quas Christus ut homo, & cum hominibus conversans, exercuit. Imitentur Clerici eas virtutes, quas ut Pastor animarum exercuit. Religiosi vero proponant sibi semper paupertatem, obedientiam, & castitatem Christi, & ad ejus exemplum votorum suorum observantiam dirigant.

Consect. unicum. Quantacumque sit perfectio, quam in hac nostra Morali a Laicis, a Clericis, a Religiosis exigimus, minus est quod requiritur, quam quod imperetur; multoque plura & excellentiora præcipit conformitas Christi omnibus imperata, quam quę nos in Morali nostra descripserimus. Cujus veritatis conscius facile fuerit quisquis Christi vitam meditabitur. Quod ne gratis dictum videatur, en quomodo simplicem Christianum describat auctor jam citatus: *Christianus*, inquit, *ille est, qui viam Christi sequitur, qui Christum in omnibus imitatur: sicut scriptum est, qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Christianus ille est, qui omnibus misericordiam facit, qui*

qui omnino non movetur injuria, qui opprimi pauperem se præsente non patitur, qui miseris subvenit, qui indigentibus succurrit, qui cum mærentibus mæret, qui dolorem alterius sicut proprium sentit, qui ad fletum fletibus alienis provocatur, cujus omnibus communis est domus, cujus janua nemini clauditur, cujus mensam pauper nullus ignorat, cujus demum panis cunctis offertur, cujus bonum omnes norunt, a quo nemo sentit injuriam, qui Deo die, noctuque deservit, qui ejus præcepta indesinentur meditatur & cogitat, qui pauper mundo efficitur, ut Deo locuples fiat, qui inter homines habetur inglorius, ut coram Deo, & Angelis ejus gloriosus appareat, qui in corde suo nihil videtur habere simulatum vel fictum, cujus simplex, & immaculata est anima, cujus conscientia fidelis, & pura est, cujus tota mens in Deo est, cujus omnis spes in Christo est, qui cælestia potius, quam terrena desiderat, qui humana spernit, ut possit habere divina. Nam his, qui hoc sæculum diligunt, & qui in præsenti tempore gloriantur, & complacent, audi quid dicitur: Nescitis, quia amicitia hujus mundi inimica est Deo? Et quicumque voluerit fieri amicus hujus sæculi, inimicus Dei constituetur.

TRACTATUS OCTAVUS.

DE SACRAMENTIS.

PROOEMIUM TOTIUS TRACTATUS.

ISTE tractatus in duas partes dividetur: in priori ea explicabimus, quæ spectant ad casus conscientiæ, qui circa Sacramenta proponi solent: in posteriori vero quæstiones, quæ circa Sacramenta in scholis pertractantur, strictim agitabimus; & utrumque ista methodo absolvemus. In prima parte statuentur generalia quædam principia practica, e quibus per quædam consectaria resolvemus casus omnes Morales, qui Sacramenta respiciunt. In secunda vero parte statuentur pariter generalia quædam principia speculativa, e quibus educentur omnes illæ conclusiones, quibus & vis, & natura, & dignitas Sacramentorum explicatur; adeo ut in hoc tractatu quasi in brevi quadam Synopsi quisque habere possit quæstiones & morales, & speculativas, quæ in scholis non nisi longis voluminibus agitantur. Ceterum, qui solis conscientiæ casibus vacare voluerit, primam istius tractatus partem solum evolvat; qui vero solas quæstiones speculativas quærit, secundæ dumtaxat parti adhæreat; cui vero animus fuerit & practica, & speculativa de Sacramentis Theoremata in memoriam revocare, utramque, si ita libuerit, istius tractatus partem percurrat.

Prima hujus tractatus pars, quæ solos conscientiæ casus respicit.

Proœmium primæ partis.

UT resolvantur omnes casus conscientiæ, qui circa Sacramenta proponi solent, tria examinanda occurrunt. Primum quidem, quænam sint quæ reddunt Sacramentum validum vel invalidum; licitum vel illicitum. Secundum vero, quandonam urgeat obligatio recipiendi Sacramenta. Tertium demum, quænam sit obligatio cuilibet Christiano vivendi conformiter ad finem Sacramenti recepti. Quibus tribus semel discussis, & explicatis, statim se se offeret resolutio omnium fere casuum, qui in hac materia proponi solent. Ceterum, ut rectiori methodo procedamus, tria hæc tribus capitibus concludemus: ubi vero unius ejusdemve capitis materia uberior fuerit, illud idem caput in varias sectiones partiemur. Demum ne res adeo disjunctæ, & separatæ e memoria elabantur, in quolibet capite quædam statuemus principia, quæ ad singula Sacramenta sigillatim applicabimus. Et quamvis interdum applicatio principii cuilibet vel etiam rudiori obvia videatur, eam tamen nos explicite declarabimus. Melius enim est, ut liber abundet superfluis, quam ut deficiat necessariis: præcipue cum ea, quæ doctoribus videntur superflua, minus eruditis sint maxima necessaria.

Præmittuntur variæ annotationes ad intelligentiam hujus tractatus necessariæ.

§. I.

Explicatur breviter quid, & quotuplex sit gratia.

Gratia est donum Dei elevans nos ad finem supernaturalem, qui est clara Dei visio.

Gratia alia est gratis data, alia gratum faciens.

Gratia gratis data est donum Dei gratis collatum hominibus, non eo fine, ut suscipiens sanctificetur, sed eo fine, ut alii sanctificentur. Tale est donum prophetiæ, linguarum, miraculorum &c.

Gratia gratum faciens est donum gratis col-

collatum eo fine, ut qui illam recipit, fiat gratus, & acceptus Deo.

Gratia gratum faciens alia est actualis & transiens, alia habitualis & permanens.

Gratia actualis gratum faciens est motio quædam virtuosa, per quam intellectus noster illustratur, & voluntas nostra inflammatur; per quam patet nobis veritas supernaturalis, quæ latebat; & placet bonum supernaturale, quod displicebat. Hæc gratia non confertur per Sacramenta, sed a Deo nobis immediate imprimitur, & transit elicita actione supernaturali.

Gratia habitualis gratum faciens est qualitas quædam spiritualis, & supernaturalis, per quam sumus filii Dei adoptivi, tamdiu manens in nobis, quamdiu non sumus in peccato mortali.

Gratia habitualis gratum faciens est duplex: alia Sacramentalis, alia non Sacramentalis.

Gratia habitualis permanens non Sacramentalis est ea, quæ nobis extra usum Sacramentorum confertur.

Gratia habitualis Sacramentalis est ea, quæ ad nos a Deo per Christum in ipso Sacramentorum usu derivatur: Sacramentum enim est id, a quo omnis vera justitia incipit, incepta augetur, & amissa reparatur.

Gratia igitur Sacramentalis est ipsamet gratia habitualis cum jure aliquo, quod habemus exigendi a Deo gratias actuales necessarias ad pie vivendum conformiter ad finem Sacramenti recepti: puta; vi gratiæ Sacramentalis Baptizatus vivit ut filius Dei, confirmatus ut miles Christi, saginatus Eucharistia ut homo nutritus Deo, pœnitens ut homo satisfaciens Deo offenso, unctus Extrema Unctione ut homo convalescens a peccato, & reliquias ejus abstergens, ordinatus ut minister Christi, conjugatus ut repræsentans unionem Christi cum Ecclesia. Origo ergo gratiæ Sacramentalis est Deus juxta illud: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Instrumentum conjunctum est Christus juxta illud: *Gratia per Jesum Christum facta est*. Instrumentum separatum sunt Sacramenta juxta illud: *Haurietis aquas*; idest gratiam, *de fontibus Salvatoris*, idest de Sacramentis: ergo videndum jam quid sit Sacramentum:

§. II.

Explicatur quid, & quotuplex sit Sacramentum.

Sacramentum generatim est res sacra, quæcumque illa sit. Sic juramentum, mysterium, secretum, vocantur Sacramenta.

Sacramentum stricte sumptum est cæremonia sensibilis divinitus instituta, qua Deus utitur ad conferendam gratiam.

Sacramentum aliud est novæ, aliud veteris legis.

Sacramentum veteris legis est cæremonia illa sensibilis, qua Deus in veteri lege gratiam per Christum nobis conferendam significabat: & de his Sacramentis non hic est quæstio.

Sacramentum novæ legis est cæremonia sensibilis, quæ a Christo instituta est ad nostram sanctificationem: & de septem Sacramentis a Christo institutis hic solum agimus.

§. III.

Quomodo Theologi explicent naturam Sacramenti a Christo instituti.

Sicuti Philosophi explicantes naturam compositi physici, v.g. hominis, tria in illo agnoscunt, nimirum materiam, formam, & actionem generantis ambas illas partes unientis; ita Theologi post Concilium Florentinum explicantes naturam Sacramenti, dicunt, quod *Sacramenta tribus perficiuntur; videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum*: ita Florentinum in instructione ad Armenos. Et Aug. explicans naturam Sacramenti, ait: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*.

§. IV.

Quid sit materia, quid forma in Sacramentis.

Materia in Sacramentis est pars determinabilis; forma vero est pars determinans. Sic aqua est materia Baptismi; aqua enim est de se indifferens ad multos effectus, v.g. ad abluendum, refrigerandum &c. Sic ista verba: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* sunt forma baptismi; hæc enim verba determinant materiam baptismi, scilicet aquam, ad ablutionem spiritualem.

Materia Sacramenti est duplex: remota, & proxima. Materia remota est ea entitas rei, quæ a Christo electa est, ut sit materia Sacramenti, v.g. aqua est materia remota baptismi. Materia proxima Sacramenti est ipsamet materia, ut applicata per actionem Sacramentalem: v. g. ablutio facta per aquam est materia proxima baptismi.

§. V.

Quæ sit intentio requisita in Sacramentis conferendis, & recipiendis.

Intentio generatim est propositum aliquid faciendi; estque triplex: actualis, virtualis, & habitualis. Intentio actualis est propositum voluntatis hic & nunc actualiter elicitum: talis est actio, qua actualiter quis proponit Missam celebrare.

Intentio virtualis est propositum voluntatis, non actu elicitum, sed remanens in opere ex vi prioris actionis elicitæ: talis est actio, qua quis volens celebrare Missam, non retractans illam intentionem, sumit vestes Sacerdotales, & alia necessaria ad Missæ celebrationem.

Intentio habitualis est habilitas relicta ex iteratione plurimorum actuum: talis est habilitas celebrandi Missam, quæ reperitur in Sacerdote etiam amente: & de hac intentione hic non est quæstio, quandoquidem juxta omnes non sufficit ad Sacramentum.

Intentio actualis, & virtualis, alia est exterior, alia interior. Intentio exterior, ut volunt quidam, est opus exterius factum serio & non jocose sine interiori voluntatis affectu: talis est intentio illius, qui præcise peragit serio, & non jocose actionem Sacerdotalem, v. g. serio baptizat, confirmat, Missam celebrat, absolvit, ungit, ordinat, desponsatos benedicit.

Intentio interior est internum propositum voluntatis agendi quod peragitur: talis est intentio illius, qui agens serio, & non jocose actionem Sacramentalem, vult interne illam actionem Sacramentalem elicere.

Intentio interior, vel est respectu Sacramenti, vel respectu alicujus sequentis collatum jam Sacramentum. Intentio respectu Sacramenti est propositum respiciens illa, quæ sunt de essentia Sacramenti: talis est bona intentio illius, qui baptizans adhibet aquam & verba, & vult interne efficere actionem illam Sacramentalem, quatenus Sacramentalem: talis est etiam prava intentio illius, qui serio quidem baptizans adhibet aquam & verba, sed non vult interne actionem Sacramentalem fieri, quatenus Sacramentalem: v. g. malus Minister, qui veritus ne redditus Ecclesiasticos amittat, si jocose in Sacramentis conferendis se gereret, ritus Sacramentales solum exterius serio peragit, sed interius privata intentione proponit non facere Sacramentum, quantum in se est.

Intentio interior respectu alicujus sequentis naturam Sacramenti, est propositum spectans, non ad illa, quæ sunt de essentia Sacramenti, sed ad illa, quæ sunt extra naturam Sacramenti, v. g. ad effectus Sacramenti: talis est intentio illius, qui volens interne facere actionem Sacramentalem, quatenus Sacramentalem, nollet adhibere cæremonias accidentales ab Ecclesia præscriptas, vel nollet Sacramentum a se collatum suum habere effectum in recipiente, vel vellet facere Sacramentum ob vanam gloriam, ob magiam &c.

Ecclesia determinavit, ad valorem Sacramenti requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. *Si quis dixerit*, inquit Trident. sess. 7. can. 11. *in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Determinavit insuper ad valorem Sacramenti requiri, ut actio exterior Sacramenti fiat *serio*; docet enim sess. 14. c. 6. absolutionem esse nullam, *si Sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi desit*. Sed Ecclesia non determinavit, utrum intentionis retentio ex parte ministri impediat, ne valeat Sacramentum, dum exterius serio conficitur ab homine sano & advertente. Catharinus enim, Salmeron, Contensonius, & multi Sorbonici id tuentur; sic enim legitur in Thesi in Sorbona propugnata anno 1658. *Cujusnam generis necessaria sit intentio, nondum Ecclesia propugnavit, adeo ut internam, externamve propugnare non sit nefas, mihi externam tueri proclivius*. Nos tamen hic amplectimur eam sententiam, quæ tuetur requiri intentionem internam, & externam non sufficere, tum quia hæc sententia est communior, tum quia videtur esse Conciliis & Patribus conformis, tum demum quia fertur Alexandrum VIII damnasse sequentem propositionem: *Valet baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat; intus vero in corde suo apud se resolvit: non intendo, quod facit Ecclesia.*

§. VI.

Recensentur historice varii errores circa Sacramenta, simulque explicatur, quid de Sacramentis necessario credendum sit.

Priusquam ad resolutiones morales veniamus, quid circa Sacramenta fides Catholica doceat determinandum est.

Certum est de fide, septem esse Sacramenta

in

in Lege Evangelica a Domino Jesu Christo instituta, nec plura, nec pauciora, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium. Certum insuper est ea Sacramenta gratiam Christi continere, eamque non ponentibus obicem ex opere operato conferre. Constat etiam, tribus Sacramentis, videlicet Baptismo, Confirmatione, & Ordine conferri characterem indelebilem, proinde hæc tria Sacramenta iterari non posse. Demum eadem fides docet, quodlibet Sacramentum tribus constare, scilicet, rebus, & verbis, & persona Ministri cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: qui Minister, licet peccator, vere Sacramenta conficiet, modo quæ sunt essentialia Sacramentis servaverit.

Contra illa fidei dogmata insurrexerunt Gentiles & Hæretici. Gentiles nulla admittunt Sacramenta. Cataphryges circa an. 181. Sacramenta funesta esse contendebant. Cathari an. 256. Sacramenta nihil posse, nihil efficere docuerunt. Catharistæ an. 279. Sacramenta non modo inutilia, sed execranda esse voluerunt. Donatistæ an. 358. Sacramenta a malis Ministris collata nulla esse assueverunt. Idem docuerunt Albanenses an. 796. Idem contendebat Vvicleffus an. 1410. Armeni vero an. 640. quos postea secuti sunt Lutherani, negarunt gratiam per Sacramenta confi[illegible]. Lutherani tandem & Calvinistæ duo tantum esse Sacramenta, videlicet Baptismum, & Eucharistiam voluerunt.

De Baptismo: Necessario credendum 1. Quod institutus sit a Christo ad tollendum peccatum originale. 2. Quod medium sit de via ordinaria ad æternam salutem consequendam necessarium. 3. Quod ex institutione sua materiam habeat *aquam* veram & naturalem; formam vero hanc vel æquivalentem; *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*.

Circa Baptismum in varios errores prolapsi sunt Hæretici. Marcus Valentini Discipulus an. 155. istam somniavit Baptismi formam: *Ego te baptizo in nomine ignoti Patris omnium, in veritate matre omnium, & in eo, qui descendit, Jesu*. Cataphryges an. 181. baptizare noluerunt in nomine Trinitatis. Paulus Samosatenus an. 270. noluit baptismum administrari in nomine trium personarum. Sabas an. 368. docuit, baptismum nullam prorsus habere virtutem. Seleuciani, & Henriciani an. 368. noluerunt uti aqua in baptismate, sed igne. Jacobus Syrus an. 586. frontem baptizandorum ferro cadenti urendam voluit. Flagellantes an. 1273. docuerunt Baptismum aquæ cessasse, & immutatum esse in baptismum sanguinis flagello ex proprio corpore excussi. Berengarius an. 1058. & Fraticelli an. 1304. docuerunt, parvulos non esse baptizandos, sed adultos solummodo, quibus adhæserunt Anabaptistæ.

De Confirmatione: Credendum, quod verum sit Sacramentum, quo confertur gratia roborans in fide hujus Sacramenti. Minister ordinarius solus est Episcopus. Materiam & formam habet a Christo Domino, vel in genere, vel in specie institutam, quam Apostoli, eorumque successores adhibuerunt, quamve Ecclesia usurpat; istam scilicet formam aut æquivalentem: *Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis*; materiam vero impositionem manuum aut chrismationem.

Sacramentum illud multi infestantur Hæretici. Novatianus, & Novatus an. 252. negarunt baptizatos debere sacro chrismate confirmari. Vvicleffus an. 1410. Sacramentum Confirmationis irrisit. Vualdenses an. 1160 noluerunt Confirmationem esse Sacramentum. Lutherus an. 1520. docuit Confirmationem neque esse Sacramentum, neque gratiam conferre, sed esse cæremoniam inutilem. Sectarii fere omnes hujus temporis Confirmationis Sacramentum tollere enituntur.

De Eucharistia. Necessario credendum 1. Quod in Eucharistiæ Sacramento sit vere, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguis Domini nostri Jesu Christi, quod quia subsistens & animatum est, cum eo simul existit anima vivificans, & Divinitas faciens subsistere. 2. Quod panis & vinum sint hujus Sacramenti materia. 3. Quod substantia panis & vini convertatur integre per *transubstantiationem* in substantiam Corporis & Sanguinis Christi. 4. Quod sub altera tantum specie totus atque integer Christus contineatur, atque sumatur. 5. Quod Christus sit in eo Sacramento cultu Latriæ adorandus. 6. Quod actio, per quam conficitur hoc Sacramentum (quam Missam dicimus) sit proprie sacrificium pro vivis & defunctis, non cruentum, quale fuit in cruce, sed incruentum, quo nobis sacrificium crucis applicatur, & impetratur cordis contritio, spiritus pœnitentiæ, & peccatorum remissio, & demum ea, quæ ad salutem possunt nos reducere.

Circa Eucharistiam varie errarunt Hæretici. Catharistæ an. 279. docuerunt Sacramentum hoc non posse confici ex pane confecto ex aqua & igne. Armeni an. 640. non

in

in azymo, sed in fermentato debere confici hoc Sacramentum contendebant. Pauperes de Lugduno, sive Vualdenses an. 1160. novam finxerunt hujus Sacramenti formam; consecrabant enim dicentes septies *Pater noster*. Sacramentarii, quos refutat Ignatius, negarunt in Eucharistia esse carnem Salvatoris Christi. Albigenses anno 1216. asseruerunt, Corpus Christi non aliter esse in pane, quam in aliis rebus. Beguardi & Beguinæ anno 1314 voluerunt in elevatione Corporis Christi inter sacrificandum nullam Christo exhibendam esse reverentiam. Vvicleffus an. 1410. substantiam panis & vini post consecrationem remanere putavit. Carlostadius docuit, Christum esse in Eucharistia tamquam in signo vere præsentem, si sumatur; non esse, si non sumatur. Missam non debere celebrari pro mortuis docuit Aerius anno 342. Faustus Manichæus anno 407. altaria, incensa, vasa, luminaria, ipsum demum sacrificium quodcumque impugnavit, quem errorem secuti sunt Petrus de Bruis & Henricus Apostata. Pauperes de Lugduno anno 1160. potestatem conficiendi Eucharistiam Laicis concesserunt: idem docent Bohemi. Vvicleffus docet, Christum non instituisse Missam. Lutherus vero a Diabolo edoctus, ut ipsemet fatetur, Missam dicit non posse offerri pro peccatis, eamque soli Sacerdoti sacrificanti prodesse.

De Pœnitentia. Necessario credendum, quod sit verum Sacramentum a baptismo distinctum, cujus partes sunt contritio, confessio, & satisfactio; forma vero hæc verba, aut æquivalentia: *Ego te absolvo*. Credendum insuper quod Minister hujus Sacramenti sit solus Sacerdos, habens jurisdictionem ordinariam vel delegatam: quod absolutio actus sit judicialis, non solum declarans peccata esse remissa, sed etiam ea vere contritis, sincere confessis, & satisfacere proponentibus remittens nedum coram hominibus, sed etiam coram Deo.

Hæretici contra Pœnitentiam sunt primo Montanistæ anno 181. qui docebant lapsos quamvis pœnitentes numquam peccatorum aliquorum remissionem consequi posse. Idem docuerunt Novatiani. Jacobitæ an. 594. docuerunt non esse necessarium confiteri peccata Sacerdoti, sed soli Deo. Idem docuerunt Albanenses an. 799. quibus postea adhæserunt Calvinistæ. Vualdenses ann 1160. potestatem absolvendi a peccatis etiam ad Laicos pertinere asseruerunt. Vvicleffus anno 1410. voluit Confessionem peccatorum factam Sacerdoti esse inutilem, eamque Papisticam Carnificinam vocant sequaces Lutheri & Calvini.

De Extrema unctione. Credendum, quod sit verum Ecclesiæ Sacramentum a Christo Domino institutum, & a Jacobo promulgatum. Materiam habet oleum; formam vero orationem deprecatoriam per verba in Ecclesia usurpata. A solis Presbyteris vel Episcopis conferri potest. Effectus hujus Sacramenti est alleviatio ægroti, & peccatorum, si quæ sint in ægroto, remissio.

Hæretici eam Catholicæ Ecclesiæ fidem sequentibus erroribus labefactare conati sunt. Hierarcithæ anno 279. docuerunt, extremam unctionem non fuisse a Christo Domino institutam. Albanenses annò 799. dixerunt, Sacramentum Extremæ Unctionis nihil prodesse. Idem docuerunt Vvicleffus, Lutherani, Calvinistæ. Omnes demum hujus temporis Sectarii Sacramentum illud & rident, & contemnunt.

De Ordine. Credendum de fide 1. Quod Ordo verum sit Sacramentum, quo confertur ordinato gratia, & spiritualis potestas exercendi sacra. 2. Quod principatus, qui per Ordinem confertur, sacer sit, coalescens ex Episcopis, Sacerdotibus, & aliis Ministris. 3. Quod Episcopi sunt Sacerdotibus superiores. 4. Quod Episcopi potestatem habent conferendi Confirmationem & Ordinem, quam non habent Sacerdotes.

Contra illa fidei dogmata insurrexerunt Hæretici. Et primo quidem Cataphryges an. 181. qui voluerunt mulieres posse Sacris Ordinibus initiari, cui errori adhæserunt Pepuzitæ. Secundo Tandemus Germanus an. 1184. qui docuit, Ordinem Sacerdotalem & Episcopalem nihil esse omnesque Christianos Sacerdotes esse: quem errorem secutus est Lutherus. Tertio Calvinus, qui non alios agnoscit Ministros, quam fideles ætate seniores.

De Matrimonio. 1. Credendum de fide. Quod Matrimonium verum sit novæ Legis Sacramentum. 2. Quod nulli liceat plures habere uxores. 3. Quod impedimenta ab Ecclesia inducta Matrimonium vel impediant contrahendum, vel perperam contractum dirimant. 4. Quod Matrimonium ratum & non consummatum dissolvatur per professionem Religiosam, Matrimonium vero consummatum per solam mortem dissolvi. 5. Matrimonium clandestinum sine præsentia Parochi & duplicis testis celebratum nullum esse.

Sacramentum hoc & verbo & opere Hæretici nonnulli prophanarunt. Marcion an.

355.

255. nuptias dixit esse illicitas. Montanus an. 281. docuit nuptiarum fœdus & vinculum pro conjugum arbitrio posse dissolvi, quod postea Græci quidam schismatici asseruerunt. Tatiani an. 173. nuptias scortationem habuerunt. Adamæi an. 194. Matrimonium tamquam per se malum damnarunt. Manichæi an. 272. nuptias illicitas esse docuerunt. Armeni an. 640. negarunt Matrimonium esse Sacramentum. Lutherus, & Melancton, & alii, non solum negant Matrimonium esse Sacramentum, sed & dissolvi posse docent, nimirum juxta Legem Mosaicam, scilicet propter adulterium, more Judæorum, asserentes posse saltem partem innocentem, conjuge superstite, alteri per Matrimonium conjungi.

Brevis hæc expositio Fidei ex instructione ad Armenos, & ex Tridentino extracta est. Hæretici vero, qui eam impugnarunt, referuntur ab Holdeno Doctore Sorbonico: refutabuntur a nobis in decursu hujus operis. Si quis velit singulos Hæreticos refellere, legat Alphonsum a Castro contra Hæreses.

CAPUT I.

In varias Sectiones divisum.

Quænam sint, quæ reddant Sacramentum validum vel invalidum, licitum vel illicitum.

NOta. Sacramentum potest considerari 1. Præcise ut validum, vel ut invalidum. 2. Ut validum simul, & licitum. 3. Ut validum quidem, sed illicitum.

Sacramentum est validum præcise, quando habet tantum ea, quæ sunt absolute necessaria ad constituendum Sacramentum: habet v.g. debitam materiam, debitam formam, debitam intentionem: adest insuper Minister potens conferre, & subjectum potens recipere.

Sacramentum est invalidum, quando caret aliquo, quod sit ad constituendum Sacramentum absolute necessarium: v.g. caret vel debita materia, vel debita forma, vel debita intentione: vel abest Minister, qui possit valide conferre, aut subjectum quod possit valide recipere.

Sacramentum est validum simul, & licitum quando habet ea omnia, quæ necessario requiruntur ad constituendum Sacramentum, & comites habet eas cæremonias, quas Ecclesia adhiberi jubet, & nihil fit vel ex parte Ministri conferentis, vel ex parte subjecti recipientis, quod Sacramentum illicitum reddat, & infructuosum efficiat.

Sacramentum est validum, sed illicitum, quando habet quidem omnia essentialiter requisita ad constituendum Sacramentum, sed deest aliquid præter naturam Sacramenti requisitum, vel adest aliquid, quo ratione aliqua læditur accidentaliter Sacramentum; v.g. intervenit mutatio accidentalis vel in materia, vel in forma, vel in intentione: intervenit omissio alicujus cæremoniæ, aut alicujus decentiæ, quam Deus, & Ecclesia in collatione Sacramentorum observari volunt: vel demum in Ministro conferente, aut in subjecto recipiente non adest ea sanctitas, quam Deus in utroque exigit: quod ut clarius pateat, sit

SECTIO I. CAPITIS I.

Quot, & quæ requirantur, ut Sacramentum sit præcise validum: quot vero, & quæ exigantur, ut Sacramentum sit validum simul, & licitum: demum quæ omissio reddat Sacramentum invalidum, quæve omissio faciat Sacramentum illicitum.

PRopositio prima fundamentalis. Ut fiat Sacramentum, quatuor requiruntur essentialiter, scilicet materia & forma, seu res & verba, subjectum potens recipere, & Minister potens conferre, una cum intentione faciendi serio, & non jocose id, quod facit Ecclesia, idest cum intentione exercendi actionem sacramentalem, quatenus cæremoniam sacram, vel habitam ut sacram apud Christianos.

Prob. 1. Script. Hæc verba Christi, Matthæi 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, denotant ista quatuor; nam, hæc vox *euntes* denotat Ministrum, *eos* vero denotat subjectum, *baptizantes* denotat materiam, scilicet aquam, hæc vero verba *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* denotant formam: & quia Minister conferens, & adultus recipiens debent se gerere moraliter, conferens debet habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia; suscipiens vero adultus debet habere intentionem recipiendi Sacramentum, quod confertur in Ecclesia.

2. Ex Concilio Florentino Sacramenta *tribus perficiuntur: rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramenta, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum*: ita in litteris unionis:

er-

ergo ut fiat Sacramentum, quatuor requiruntur, materia, forma, subjectum recipiens, & Minister conferens, una cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.

3. *Rat.* Sacramentum est compositum morale: ergo quatenus compositum, constat rebus, & verbis, rebus tamquam materia, verbis tamquam forma: omne enim compositum constat materia, & forma; quatenus vero compositum morale, requirit, quod subjectum recipiens, & Minister conferens se gerant moraliter: ergo, quod habeant intentionem aliquam.

Dixi autem, quod intentio debet esse interna, & non externa; quia actio externa Sacramenti est indifferens ad multa: v. gr. ablutio aquæ potest ordinari ad munditiam corporalem, ad sanitatem, ad ludum: ergo debet determinari ad esse cæremoniale, & Sacramentale per internam Ministri intentionem.

Dixi, quod intentio debet esse vel actualis, vel virtualis. & non habitualis solum; quia intentio habitualis solum non facit, quod minister gerat se moraliter, cum talis intentio possit reperiri in amente, in dormiente.

Dixi, quod sufficit intentionem spectare id, quod est de natura Sacramenti; quia cum bona, vel mala intentio fertur ad id, quod est extra naturam Sacramenti; tunc non irritat Sacramentum, cum Sacramentum supponatur jam validum, & peractum.

Prop. secunda fundamentalis. Ut Sacramentum sit validum simul & licitum, isthæc requiruntur. 1. Ad validitatem requiruntur debita materia, debita forma, debita intentio; subjectum potens recipere, & minister potens conferre. 2. Ad decentiam requiruntur ritus illi, qui in Ecclesia adhiberi consueverunt, debita insuper sanctitas in ministro conferente, & debita dispositio in adulto recipiente.

Prob. prima pars. Ex Augustino: *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum*: atqui *elementum* idem est ac materia, *verbum* idem est ac forma: ergo ad Sacramentum requiritur materia debita, & forma debita; illud autem *elementum*, *& verbum* uniri non possunt in esse Sacramenti, nisi sit minister conferens, & subjectum recipiens: ergo requiritur ad validitatem Sacramenti nedum materia & forma; sed insuper minister conferens, & subjectum recipiens. Sed quia minister debet in conferendis Sacramentis moraliter & libere se habere, & adultus debet pariter libere Sacramenta recipere, in utroque requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia: ergo ad valorem Sacramenti isthæc requiruntur: debita materia, debita forma, debitus minister, & debitus recipiens, cum ea intentione, quam Christus & Ecclesia requirunt.

Prob. secunda pars. Sanctitatem aliquam requiri tum in Ministris conferentibus, tum in adultis recipientibus patet ex illo loco Aug. contra Donatistas: totus est in probando quod Sacramenta *obsunt indigne tractantibus prosunt tamen per eos digne suscipientibus*: ergo sanctitas aliqua requiritur, tum in ministro conferente, tum in subjecto recipiente.

Prob. tertia pars, quod scilicet omissio cæremoniarum reddat Sacramentum illicitum. Illud patet ex Trid. sess. 7. cap. 13. ubi declaratur peccare graviter eum, qui cæremonias in solemni Sacramentorum collatione adhiberi solitas omiserit.

Prob. singulæ partes ratione. Ut sacramentum sit validum, requiruntur ea, quæ sunt de essentia Sacramenti; quia ubi non sunt essentialia Sacramento, ibi non est sacramentum: ergo ad validitatem Sacramenti requiruntur debita materia, debita forma, debita intentio, subjectum potens recipere, & minister potens conferre: quia isthæc omnia sunt de essentia Sacramenti. Ut Sacramentum sit licitum, requiruntur ea, quæ sunt de decentia Sacramenti; quia si desit aliquid eorum, quæ ex decentia conjungi debent cum Sacramento, Sacramentum illicite tractatur, & proinde fit illicitum: ergo ad decentiam Sacramenti requiruntur ritus solemnes adhiberi soliti, ut Sacramentum illis ritibus adornetur. 2. requiritur sanctitas debita in ministro conferente, & in adulto recipiente, ut Sacramentum non pertracte indignetur.

Circa istius Sacramenti invaliditatem ex sollicitatione manantem vide Constitutionem VI. ejusdemque Declarationem sub num. VII. ad calcem hujus Tomi.

Propositiones aliæ minus generales ex istis duabus prioribus propositionibus deductæ.

Prop. 1. illata ex duplici priore propositione. Toties Sacramentum est invalidum, & nullum, quoties adhibetur aut materia, aut forma diversa ab ea, quam Christus instituit, aut intervenit vel minister conferens, vel homo recipiens alius, quam Christus elegit, aut reperitur vel in conferente, vel in recipiente intentio diversa ab ea intentione, quam Christus in utroque exigit.

Prob. 1. ex Florentino in litteris unionis. *Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus*

bus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum: Ergo toties sacramentum est invalidum & nullum, quoties non adhibetur aliquid ex iis, quibus Christus voluit sacramentum perfici.

2. *Rat.* Sacramentum est cæremonia a Christo instituta ad conferendam gratiam, & ad uniendum homines in eadem religione: ergo tunc tantum sacramentum censebitur validum, quando observabuntur ea, quæ Christus ad sacramenti valorem requiri voluit; invalidum vero, si aliquid desit, quod Christus ad constituendum sacramentum elegit, ea enim quæ pendent ex mero arbitrio instituentis, tunc tantum censentur valere, quando ea habent, quæ institutor ad eorum valorem elegit: & sicut contractus non sunt validi, nisi cum habent eas conditiones, quas ad eorum valorem legislator præfixit; ita sacramentum non erit validum, nisi quando habuerit ea, quæ Christus institutor determinavit, scilicet eam materiam, eam formam, eum ministrum, & eam intentionem, & eum recipientem, demum singula, quæ fuerunt a Christo determinata.

Prop. 2. illata ex duplici propositione fundamentali. Toties sacramentum etiamsi validum in se, erit infructuosum recipienti, quoties recipiens illud suscipiet sine debitis dispositionibus; & toties erit infructuosum conferenti, quoties conferens illud ministrabit sine debitis dispositionibus ex parte ipsius: v. g. sine debita sanctitate, vel omittat cæremonias non essentiales, in sacramentorum tamen collatione ex usu Ecclesiæ adhiberi solitas, vel scienter negligit eum ordinem, eamque decentiam, quam Deus vult observari.

Prob. 1. Scriptura. Generaliter & quibuscumque tractantibus sacramenta sive conferendo, sive recipiendo, dicitur Levit. 19. v. 2. *Sancti estote, quia ego Sanctus sum*. Ministris ad hoc deputatis specialiter dicitur Ecclesiast. 10. v. 2. *Secundum judicem populi sic & ministri ejus*; idest ut exponit D. Th. Minister sacramentorum debet esse conformis Christo, qui est auctor sacramentorum. Et recepturis Baptisma (idem sentiendum de aliis sacramentis) dicitur, Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum*: ergo toties sacramentum est illicitum, & infructuosum tum recipienti, tum conferenti, quoties non tractatur sancte.

2. Ex Dionysio, seu ex auctore Cælestis Hierarchiæ cap. 1. *Malis non est fas Sacra Symbola*, idest Sacramenta, tangere; qui contactus utique fit vel conferendo, vel recipiendo sacramenta: ergo sacramentum inquinat conferentem, si indevote conferat; inquinat pariter recipientem, si indevote recipiat.

3. *Rat.* Toties sacramentum inquinat conferentem, quoties ab illo indevote tractatur, & toties inquinat recipientem, quoties ab eo indevote recipitur; ea enim est rei sanctæ dignitas, ut digne tractantem sanctificet, indigne tractantem coinquinet: ergo sacramentum etiamsi validum in se, erit infructuosum recipienti, si illud sine debita sanctitate administret: de quo ita D. Th. 3 p. q. 64 a. 7. ad 1. *Sacramenta*, inquit, *in se ipsis quamdam sanctificationem habent per mysticam consecrationem; & ideo præexigitur in ministro sanctitas justitiæ, ut congruat ministerio; & ideo incongrue agit, & peccat, si in peccato existens ad tale ministerium accedat*. Et in corp. ejusdem articuli ait: *Et quia hoc peccatum*, inquit, *pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem Sacramentorum... consequens est quod tale peccatum ex genere suo sit mortale*.

Si, juxta divum Thom. sacrilegium committit qui sine debita sanctitate sacramentum confert; ita & sacrilegium committit adultus, qui sine debitis dispositionibus sacramentum recipit.

Prop. 3. illata ex duplici propositione priore fundamentali. Quoties cæremoniæ in solemni sacramentorum administratione adhiberi solitæ omittuntur, toties sacramentum remanet validum, sed fit illicitum.

Prob. 1. ex Catechismo Trid. 2. parte de sacramentis in genere num. 18. ubi sic habetur: *Cæremoniæ tametsi prætermitti sine peccato non possint, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat; tamen si quando omittantur quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera Sacramenti ratione imminui credendum est*.

Prob. 2. ratione. Licet cæremoniæ non sint necessariæ necessitate sacramenti, tamen ad multa inserviunt. 1. Ad majorem sacramenti solemnitatem; quo enim plures, & graviores adhibentur cæremoniæ, eo profundior reverentia videtur sacramentis exhiberi. 2. Ad majorem devotionem excitandam tum in Ministro conferente, tum in subjecto recipiente, cæremoniæ enim efficiunt, ut sanctius sacramenta tractentur. 3. Ad faciliorem rudium populorum instructionem; cæremoniæ enim sunt quasi vivæ imagines, quæ ob oculos ponunt quidquid per vim sacramentorum efficitur: ergo licet cæremoniæ non sint necessariæ necessitate sacramenti, sunt tamen necessariæ necessitate præcepti; & ideo si omittan-

tan-

tantur, Sacramentum est quidem validum, sed illicitum.

Prop. 4. illata ex duplici propositione fundamentali. Toties Sacramentum validum in se fit illicitum, quoties servatis etiam solemnioribus cæremoniis, & supposita etiam sanctitate ministri conferentis, & adulti recipientis, omittuntur aliquæ circumstantiæ vel loci, vel temporis, vel personarum, quas Ecclesia omitti vetat; v. g. Sacramenta conferuntur alio in tempore, alio in loco, quam Ecclesia velit conferri; vel dantur a ministro, aut recipiuntur a subjecto aliter affectis, quam Ecclesia velit.

Prob. 1. auctoritate Dionysii. Ut Sacramentum sit licitum, debet esse integrum, non solum in substantia, sed etiam in omnibus circumstantiis; quia *bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu*: ergo Sacramentum validum in se fiet illicitum, si detur, vel accipiatur in aliqua circumstantia vel loci, vel temporis, vel personarum, in qua circumstantia Ecclesia vetat Sacramentum conferri.

2. *Rat.* Præter materiam & formam, præter personam legitime conferentem, & personam legitime recipientem, quæ quatuor requiruntur, ut Sacramentum sit validum, præter solemniores cæremonias, & sanctitatem Ministri ex officio conferentis, & sanctitatem adulti recipientis, quæ duo requiruntur, ut Sacramentum sit *licitum*; exigitur insuper ab Ecclesia observantia quarumdam circumstantiarum loci, & temporis, & personarum, quæ aliquatenus distinguuntur a solemnioribus cæremoniis; quas tamen observari Ecclesia stricte jubet: v.g. Ecclesia præcipit baptismum solemniter conferri in Templo, numquam vero in domibus privatorum; vult etiam conferri intra octavam diem, & non ulterius differri; jubet etiam Baptismum solemniter dari vel ab Episcopo, vel a Diacono, minime vero a simplici Clerico; idem dic de aliis Sacramentis: atqui omissio illarum circumstantiarum reddit Sacramentum illicitum, cum talis collatio Sacramenti sit contra vetitum Ecclesiæ: ergo toties Sacramentum validum in se, fiet illicitum, quoties servatis etiam solemnioribus cæremoniis, & supposita etiam Ministri conferentis & adulti recipientis sanctitate, omittitur aliqua circumstantia loci, vel temporis, vel personarum, quam Ecclesia omitti vetat.

Notandum, quod numquam scienter omittitur hoc præceptum Ecclesiæ sine peccato, & proinde quod omissio earum circumstantiarum conjungatur cum defectu sanctitatis in eo, qui voluntarie talem circumstantiam omittit. Fateor etiam quod illæ circumstantiæ vocari possint cæremoniæ, saltem non solemniores; sed observantia illarum circumstantiarum est aliquatenus diversa a solemnioribus circumstantiis, sanctitate requisita in Ministro ex officio conferente, & in adulto recipiente: ideo quartam istam propositionem ex principiis supra statutis educendam putavi.

Monit. ad totum tractatum præliminare. Sacramentum erit validum, quando habebit materiam, & formam debitam, personam valide conferentem, & personam valide recipientem; invalidum vero, si aliquid eorum desit. Sacramentum validum in se fiet illicitum, si constans ex debita materia & debita forma, & collatum a legitimo Ministro, & receptum a legitimo subjecto, interveniat defectus sanctitatis in Ministro ex officio conferente, vel in adulto recipiente, vel omittantur solemniores cæremoniæ ab Ecclesia præscriptæ, aut negligantur circumstantiæ minus solemnes & loci, & temporis, & personarum, quas circumstantias Ecclesia omitti vetat.

SECTIO II. CAPITIS I.

De debita materia, forma & intentione cujuslibet Sacramenti in particulari.

Inquiritur quæ mutatio in materia, forma, & intentione reddat Sacramentum nullum, & invalidum; quæ vero mutatio reddat Sacramentum illicitum.

Statuitur principium ad explicandam integram sectionem.

PRop. unica & fundamentalis, cui innititur integra hæc sectio. Mutatio substantialis in materia, forma, & intentione reddit sacramentum nullum, & invalidum; mutatio vero accidentalis reddit sacramentum illicitum.

Prob. prima pars. Mutata essentia rei non est res: v.g. si homo mutetur substantialiter in brutum, non est homo; ita si materia, & forma, & intentio, quæ constituunt sacramentum, mutentur substantialiter, non erit sacramentum.

Prob. secunda pars. Mutata accidentaliter essentia rei, remanet res, v.g. si homo ex albo fiat niger, remanet homo: ergo si materia, forma, & intentio, quibus perficitur sacramentum, mutentur solum accidentaliter,

ter, remanet sacramentum & validum, & verum.

Prob. tertia pars. Cum intervenit mutatio accidentalis in materia, forma, & intentione, quibus sacramentum constat, tunc sacramentum est illicitum ex parte illius, qui conscius est hujusmodi mutationis accidentalis, quia tunc non observatur præceptum vel Divinum, vel Ecclesiasticum, quo vetatur ne fiat mutatio etiam accidentalis in sacramentis.

Explicatur fusius eadem propositio. Mutatio substantialis in materia sacramentorum est ea, per quam materia a Christo determinata transit physice in aliam speciem, v. g. conversio aquæ in cervisiam; vel materia determinata a Christo, fit inepta ad usum sacramenti, v. g. aqua fit congelata, in quo statu est inepta ad ablutionem, nisi liquefiat.

Mutatio accidentalis in materia sacramentorum ea est, per quam materia a Christo determinata consistit in sua specie, & remanet apta ad usum sacramenti: v. g. calefactio in aqua, quæ nec tollit naturam aquæ, nec impedit quominus apta sit ad ablutionem.

Mutatio substantialis in forma est conversio verborum in sensum plane diversum: v. g. si quis diceret: ego te baptizo in nomine *Matris*.

Mutatio accidentalis in forma sacramenti est alteratio verborum retento eorum sensu, saltem quoad substantiam: v. g. si quis diceret: ego te abluo, te lavo, &c.

Mutatio substantialis in intentione est ea alteratio propositi in conferente sacramentum, qua fiat, ut non amplius remaneat intentio faciendi quod facit Ecclesia: v. g. ablutio facta ab amente, in quo non est usus rationis, nec proinde intentio: ablutio pariter facta ab adulto rationis compote, sed jocose, & contumeliose se gerente.

Mutatio accidentalis in intentione est ea alteratio propositi in conferente sacramentum, qua fiat, ut semper remaneat intentio faciendi quod facit Ecclesia: v. g. ablutio facta sine devotione interiori, facta ex sordida intentione lucrandi pecunias, &c.

ARTICULUS I.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit Sacramentum, minime vero accidentalis, applicatur ad Sacramentum Baptismi.

PRop. 1. Materia hujus sacramenti, idest baptismi, est aqua vera, & naturalis: nec refert frigida sit, an calida. Forma autem est: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ita expresse Florentinum.

Prob. 1. Scriptura, Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ubi hæc vox *baptizantes* denotat ablutionem debere fieri in aqua, qua communius utimur ad abluendum. Et hæc verba *in nomine Patris*, denotant baptismum conferendum in nomine trium personarum, quæ sunt objectum fidei nostræ, quam suscipimus in Baptismo.

2. Ex Trid. sess. 7. de baptis. can. 2. ubi sic habetur: *Si quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate baptismi; atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto: ad metaphoram aliquam detorserit; anathema sit.* Et can. 4. ibidem ait: *Si quis dixerit baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum; anathema sit.* Ergo materia baptismi est aqua naturalis, & forma sunt hæc verba: ego te baptizo in nomine Patris &c.

3. *Rat.* Ex Christi institutione, quæ nobis per Scripturam, per traditionem, & per perennem Ecclesiæ usum innotescit, ad conferendum valide baptismum requiritur aqua naturalis tamquam materia, requiruntur hæc verba: ego te baptizo in nomine Patris &c. & intentio faciendi, quod facit Ecclesia; numquam enim aliter valide collatum est baptisma Christi: Ergo si in conferendo baptismate contingat mutatio substantialis circa prædicta, nullus erit baptismus; si mutatio fit tantum accidentalis, baptismus erit quidem validus, sed illicitus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De multiplici mutatione, quæ contingere potest in baptismo. Ex parte materiæ, nimirum aquæ mutatio intervenit in istis casibus. 1. Si quis loco aquæ naturalis

ralis uteretur alio liquore, verb. gr. vino, oleo, sanguine, saliva, sudore, aqua ex herbis per artem chymicam extracta, qualis est aqua rosacea, non conficeretur baptismus; prædicti enim liquores non sunt aqua naturalis: ita Florentinum, & D.Th. 3. p. q.6. a. 4. ad 5. Idem juxta nonnullos sentiendum est de aqua ex vitibus distillante. 2. Si quis aquæ naturali admisceat alium liquorem, qui non dissolvat speciem aquæ, conficitur baptismus, v. g. si aquæ admisceatur chrisma. D. Thom. 3. p. q.66. a.4. ad 2.3. Si quis uteretur aqua maris, paludis, &c. dulci, vel salsa, pluviali, fluviali, frigida, calida, nive, aut glacie liquefactis, conficitur baptismus; aqua enim illa est naturalis. 3. p. q. 66. a. 4. ad 4. Si quis uteretur mixto aquoso, v. g. lixivio, luto, brodio, conficeretur baptismus, si aqua multum prævaleret; sed non conficeretur baptismus, si aqua non prævaleret: mixtum enim, in quo aqua prævalet, est substantialiter aqua; mixtum vero, in quo aqua non prævalet, non est aqua, sed aliud compositum. 3. p. q. 66. a. 4. ad 5. Peccaret tamen, qui citra urgentem necessitatem, vel ignorantiam invincibilem baptizaret cum mixto illo aquoso; quia non satis digne tractaret.

Confect. 2. De mutatione, quæ contingere potest circa materiam proximam, scilicet ablutionem; contingit autem mutatio in his, aut similibus casibus. 1. Si quis loco aquæ poneret nivem, glaciem supra pellem baptizandi, non esset baptismus; etenim non esset ablutio. 2. Si quis vestes, capillos, ungues tantum ablueret, non esset baptismus; homo enim tunc non posset dici ablutus. 3. Si quis pedem tantum, aut extremam manuum partem ablueret, dubium est an esset baptismus; quia tunc homo non videtur dici posse certo ablutus. Peccaret graviter, qui sic extra necessitatem baptizaret; exponeret enim Sacramentum nullitati: & qui etiam in necessitate esset sic baptizatus, deberet sub conditione rebaptizari. 4. Si caput, scapula, venter, aut aliæ partes præcipuæ abluantur, conficitur baptismus; quia hæ partes sunt insigniores: quibus ablutis, homo certo censetur ablutus.

Confect. 3. De mutatione, quæ contingere posset in baptismo ex parte formæ. In forma contingit mutatio diversimode, scilicet per additionem, per detractionem, per correctionem, per transpositionem, per interpolationem, per sinonymationem, idest per substitutionem aliorum verborum: quæ singulæ mutationes solent in sequentibus casibus evenire.

I. *Per additionem destruentem*. Ut si quis dicat: ego te baptizo in nomine Patris majoris, in nomine Filii minoris, &c. non conficitur baptismus; variatur enim omnino sensus formæ, & ponitur diversitas inter personas Trinitatis: demum aperte inducitur error Arianorum.

Si quis dicat pariter: Ego te baptizo in nominibus Patris, &c. non conficitur baptismus; *nomen* enim in plurali numero adhibitum significat essentiam in Divinis multiplicari, & inducit aperte errorem Tritheitarum. D. Thom. 3. p. q.6. art. 5. ad 6. Dubius esset baptismus, si diceret: Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus Sancti; quia non exprimitur explicite unitas essentiæ Divinæ.

Si quis dicat: Ego te baptizo *cum* Patre, *cum* Filio, *cum* Spiritu Sancto; non conficitur baptismus; modus enim ille loquendi non exprimit unitatem essentiæ, sed solum Trinitatem personarum; & baptizans declarare videtur se esse causam principalem baptismi una cum Trinitate.

II. *Per additionem non destruentem*. Si quis dicat: Ego te Baptizo in nomine Patris omnipotentis, qui te creavit, Filii sapientis, qui te redemit, Spiritus Sancti, qui in te effusus est: conficitur baptismus; talis enim additio non destruit sensum formæ. Si quis dicat: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & in nomine Mariæ, si intendatur quod nomen Mariæ aliquid operetur in baptismo, non conficitur baptismus; mutatur enim sensus formæ: inducitur quippe quarta persona in Divinis. Si vero intendatur tantum, quod oratio Mariæ prosit baptizato, conficitur baptismus; quia non mutatur sensus formæ. D. Thom. 3. p. q. 6. art. 8.

III. *Per detractionem non destruentem*. Si quis dicat: Ego te baptizo nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, omittendo particulam *in*, & particulam *amen*, conficitur baptismus; quia talis detractio non tollit fidem circa Trinitatem, nec expressionem explicitam Trinitatis.

Si quis dicat: Ego baptizo, ommittendo *te*, ponendo aliquid æquivalens, verb. gr. hunc puerum, hanc Dei creaturam, vel baptizo celsitudinem tuam, indicando illum,

qui

qui baptizatur, conficitur baptiſmus; detractio enim hujus particulæ *te* ſuppletur per aliquid æquivalens. Idem dicendum, ſi dicatur tantum, baptizo te; quia in latino idiomate non ſemper neceſſario exprimi debet nominativus verbi. D. Th. 3. p. q. 66. a. 5. ad 1.

IV. *Per detractionem deſtruentem*. Si quis dicat: ego te baptizo in nomine Trinitatis, non conficitur baptiſmus: quia non fit explicita expreſſio trium perſonarum. D. Th. 3. p. q. 67. a. 6. ad 3. Si quis dicat tantum: ego te baptizo in nomine Chriſti, non conficitur baptiſmus, niſi id fieret ex ſpeciali revelatione, uti factum ab Apoſtolis credit D. Th. ob ſpecialem revelationem. 3. p. q. 56. a. 6. in cap. Cum autem Nicolaus dixit baptiſmum collatum in nomine Chriſti valere, vel intellexit, ſi loco *Filii* ponatur *Chriſti*, qui vere eſt Filius Dei, vel in nomine Chriſti facit hunc ſenſum; Apoſtoli baptizabant vice & auctoritate Chriſti: vel Nicolaus locutus eſt ut Doctor particularis.

Sunt tamen Doctores, qui dicunt Apoſtolos baptizaſſe in nomine Chriſti, ideſt auctoritate Chriſti, adhibendo tamen formam hanc a Chriſto acceptam: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Si quis dicat: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti amen, omittendo hanc particulam, baptizo, non conficitur baptiſmus; pervertitur enim ſenſus formæ. D. Thom. 3. p. q. 69. art. 5. ad 2.

V. *Per corruptionem deſtruentem*, qualis eſt illa, quæ fit initio vocis, ut ſi quis dicat: ego baptizo in nomine *M*atris, *M*ilii, & *M*piritus ſancti, non conficitur baptiſmus: corruptio enim initio vocis facta vulgo deſtruit ſenſum formæ, ut notat D. Thom.

VI. *Per corruptionem non deſtruentem*, qualis eſt illa, quæ fit in fine vocis: v. g. ſi quis dicat: ego te baptizo in nomine Patr*ias*, Fili*as*, & Spiritu*ia* ſancti, conficitur Baptiſmus; corruptio enim facta in fine vulgo non immutat ſenſum formæ, ut notat D. Th.

VII. *Per tranſpoſitionem deſtruentem*. Si quis dicat: *nomine ego Patris*, *in baptizo*, *Spiritus Filii*, *amen Sancti*, non conficitur baptiſmus; hæc enim ridicula tranſpoſitio vocum tollit omnino ſenſum formæ.

VIII. *Per tranſpoſitionem non deſtruentem*. Si quis dicat; in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti ego te baptizo, conficitur baptiſmus; tunc enim non immutatur ſenſus formæ.

IX. *Per interpolationem deſtruentem*. Si quis dicat: ego te baptizo, poſtea recitet Pſalmum, aut per longam moram taceat, deinde ſubjiciat in nomine Patris, &c. non conficitur baptiſmus; hæc enim interruptio abrumpit omnino ſenſum formæ.

X. *Per interpolationem non deſtruentem*. Si quis dicat: ego te baptizo, & ſubjiciat quaſi incidenter hæc verba: aqua eſt frigida, vel parum ſileat, tuſſiat, tunc conficitur baptiſmus; eſt enim tunc cum unitate intentionis unitas formæ. Divus Thomas 3. p. q. 66. a. 8. in corp.

XI. *Per ſynonimationem, ſeu ſimilium aut quaſi ſimilium vocum ſubſtitutionem deſtruentem*. Si quis dicat: ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & ſpirati, non conficitur baptiſmus, inquit D. Thom. quia hæc nomina genito, genitus, ſpiratus non exprimunt perſonas ſubſiſtentes, ſed agentes, vel patientes. 3 p. q. 66. ar. 5. ad 7.

Item ſi quis diceret: ego te baptizo in nomine Dei unius in eſſentia, & trini in perſonis, non conficeretur baptiſmus; tunc enim non explicite exprimeretur qualibet perſona.

Si quis pariter dicat: ego te baptizo in virtute Patris, Filii, & Spiritus ſancti, dubium eſt an conficiatur baptiſmus; *virtus* enim non eſt vox ſynonima omnino cum hac voce *nomine*; virtus enim non tot ſignificat, quot *nomen*; virtus enim ſignificat ſolum vim agendi; nomen vero ſignificat eſſentiam, & virtutem.

XII. *Per ſynonimationem non deſtruentem*. Si quis ſolitarie baptizans dicat: nos te baptizamus in nomine Patris, &c. conficitur baptiſmus, poteſt enim quis loquendo de ſe uti numero vel plurali, vel ſingulari.

Si quis baptizans Principem dicat, honoris cauſa: ego vos baptizo, conficitur baptiſmus; honoris enim cauſa poſſumus alloqui Principem in plurali: ſi tamen id fieret paſſim, & ſine cauſa eſſet peccatum, inquit D. Thom. 3. p. quæſt. 66. ar. 5. ad 3.

Si quis baptizans utatur idiomate, quo alii non utuntur, v. g. apud Latinos utatur Græco idiomate, apud Græcos utatur Latino, apud utroſque utatur lingua vernacula, modo caveat, ut utatur verbis idem omnino

nino significantibus, quod ista verba significant: ego te baptizo &c. conficitur Baptismus; quia tunc, ut supponimus, non mutatur sensus formæ.

Si quis dicat: baptizetur, vel baptizatur, servus Christi N. in nomine Patris, &c. ut fit apud Græcos, conficitur baptismus; quia non invertitur sensus formæ; idem enim sensus exprimi potest vel per activam, vel per passivam vocem, ut docent grammatici. D. Th. 3. p. q. 65. a. 5. ad 1.

Consect. 4. De varia mutatione, quæ contingere potest in baptismo circa intentionem, quam Minister debet habere faciendi quod facit Ecclesia; & circa intentionem, quam adultus recipiens debet habere recipiendi quod offertur ab Ecclesia. Mutatio circa intentionem potest contingere in baptismo sequentibus in casibus, in quibus aliquando destruitur baptismus, aliquando non destruitur.

Tunc intentio est destruens sacramentum, quando non remanet propositum faciendi quod facit Ecclesia.

I. *Intentio Ministri destruens baptismum.* Si Minister jocose, derisorie, vel contumeliose exerceat actionem sacramentalem, puta ablutionem, non conficitur baptismus: talis enim intentio impedit, ne actio sit sacramentalis; actio enim sacra, aut habita apud Christianos ut sacra, debet essentialiter fieri *serio*, ut dicit Trident. agens de absolutione Sacerdotis in sacramento pœnitentiæ: *sess.* 14. c. 6.

Si Minister conferat baptismum sub conditione de futuro, v. g. dicendo: ego te baptizo, si vixeris per diem integrum, vel si Pater tuus mihi deinceps innotuerit, &c. non conficitur baptismus, quamvis conditio postea adimpleatur; quia in omnibus sacramentis (excepto matrimonio, eo quod sit contractus) intentio conditionalis de futuro impedit sacramentum, eo quod impediat, ne materia, & forma simul sint, & moraliter uniantur.; nunc enim, v. g in hoc tempore, pronunciantur verba, & intentio suspenditur usque ad tempus futurum.

II. *Intentio Ministri non destruens baptismum.* Si Minister intendat vere dare baptismum, qui datur in Ecclesia, ut postea devoveat baptizatum Diabolo, vel si intendat vere dare baptismum, ut ex collatione baptismi consequatur pecunias, vere conficitur baptismus; talis enim intentio, quatenus prava, non attingit naturam sacramenti, ut impediat, ne sit sacramentum; sed solum sacramentum vere faciendum attingit, ut eo jam facto utatur ad malum finem; nec vitiat actionem quatenus sacramentalem, sed quatenus meritoriam.

Si Minister Græcus baptizet sub forma Latinæ Ecclesiæ, putans erronee formam Græcorum esse invalidam: si Minister Latinus baptizet sub forma Ecclesiæ Græcæ, putans erronee formam Latinorum esse nullam; uterque vere baptizat: uterque enim habet intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia; quamvis uterque erret, putans Ecclesiam vel Græcam, vel Latinam errare circa formam baptismi: error enim personalis non impedit valorem sacramenti.

Si Minister hæreticus conferat baptismum, ut confertur in Ecclesia Romana, quamvis credat in Ecclesia Romana non esse veram de baptismo doctrinam, nec per baptismum conferri gratiam habitualem, characterem &c. vere tamen baptizat, ut dicit Trid. sess. 7. Can. 4. error enim personalis non tollit sacramentum in forma Ecclesiæ collatum. Si Minister conferat baptismum sub conditione de præterito, vel de præsenti, dicens, v. g. ego te baptizo, si tu non es baptizatus, si vivis, &c. conficitur baptismus, si ponatur conditio expressa; intentio enim conditionata adimpleta conditione transit in absolutam: prædicta enim propositio facit hunc sensum: quia non es baptizatus, quia es vivens, ego te baptizo.

III. *Intentio accedentis ad baptismum impediens baptismum.* Si quis adultus accedat ad baptismum omnino invitus, non recipit sacramentum, repugnantia enim, & contradictio recipientis tollit valorem sacramenti; quia receptio sacramenti in adultis est actio Moralis, & Religionis exercitium: ergo est nulla, ubi est repugnantia, & contradictio: sicut enim homo nonnisi voluntarie perit, ita nonnisi voluntarie salvari debet. Concil. Tolet. 4. Can. 55. Si quis adultus recipiat baptismum mere negative se habens, non recipit sacramentum: indifferentia enim negativa non sufficit in adultis ad validitatem sacramenti, sicut sufficit ad valorem actus Religiosi. Ita docent passim Theologi contra Cajetan.

IV. *Intentio recipientis baptismum non tollens Sacramentum.* Si quis non adultus, v. g. infans, amens a nativitate, recipiat baptismum sine ulla intentione personali, valide recipit baptismum; quia non requiritur intentio personalis, ut non adulti baptizentur: sicuti enim

enim sine privata voluntate inficiuntur nascendo in Adamo; ita sine privata voluntate justificantur renascendo in Christo. Si quis adultus recipiat baptismum ex metu gravi, valide recipit; quod enim ex metu facimus, voluntarie facimus. Concil. Tolet. IV. Can. 55. *Oportet*, inquit, *ut fidem etiam quam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur*. Si quis adultus Catechumenus, vel dormiens, vel factus amens tempore Catechumenatus, recipiat baptismum, valide recipit; intentio enim interpretativa sufficit ad valide recipiendum baptisma. Conc. Carthag. III. Can. 34. & Can. *Majores*.

Conject. 5. De varia mutatione, quæ contingere potest in baptismo ob actionem Ministri, qui utique debet se habere active, cum Christus dicat *Baptizantes*. Hæc mutatio contingit in sequentibus casibus.

I. Actio Ministri conficientis baptismum. Si minister dicat: ego te baptizo, & se habeat active in ablutione, vel quia injicit aquam supra puerum, vel quia sustentat puerum suppositum aquæ e fonte, e tecto, e cælo decidenti, conficitur baptismus, immo si injiciat puerum in flumen; in his enim singulis casibus minister se habet active in ablutione, & in pronunciatione verborum. In ultimo casu injiciendo puerum in puteum ut ipsum baptizet, peccat graviter; numquam enim facienda sunt mala, ut inde veniant bona.

Si minister dicat: ego te baptizo, & abluat sive per aspersionem, sive per immersionem, sive per infusionem, conficitur baptismus; minister enim in singulis illis casibus se habet active & ad ablutionem factam per aquam, & ad verborum pronunciationem. Can. *Doctrina* 80. de Consecr.

II. Actio ministri, qua non conficitur baptismus. Si unus minister dicat: ego te baptizo, & alius injiciat aquam supra puerum, vel unus sustentet puerum suppositum aquæ decidenti, & alius pronunciet verba, quod potest contingere ex electione duorum ministrorum volentium eumdem baptizare, vel ex necessitate, si duo tantum essent quorum alter esset mutus, alter vero non mutus, sed mancus manibus, atque ideo mutus effunderet aquam & mancus manibus pronunciaret verba, non conficeretur baptismus; quia minister proferens verba non se haberet active in effusione aquæ, vel in sustentatione pueri suppositi aquæ decidenti. Si plures ministri conjunctim abluant, & formam pronuncient, intendentes singuli simul baptizare, quilibet dependet ab alio, ut causa particularis, sive dicant: ego te baptizo, sive dicant: nos te baptizamus, juxta D. Th. non conficitur baptismus; sensus enim formæ a Christo institutæ est: ego te baptizo; & sensus formæ, qua illi utuntur est: ego te baptizo cum alio.

Si quilibet per se intendat baptizare, independenter ab alio, qui prius abluit, & verba pronunciat, vere baptizat; non vere secundus. Primus puniendus est, ut inordinate baptizans; secundus ut rebaptizans. Primus qui abluit, & verba pronunciat, baptizat vere: quia ponit omnia requisita ad baptismum: secundus nihil efficit; quia abluit eum, qui jam est baptizatus: & ideo iste puniendus, ut rebaptizans; quia rebaptizat jam baptizatum: alter puniendus, ut inordinate baptizans; quia non baptizat secundum ritum Ecclesiæ. Si quilibet per se intendat baptizare una cum alio, sicuti Sacerdotes intendunt consecrare una cum Episcopo, quando ordinantur, & uterque simul abluat, & verba pronunciet, baptismus videtur validus, uti valida est consecratio in Missa ordinationis, licet fit a pluribus: sed baptismus eo modo collatus est illicitus; quia non est secundum usum Ecclesiæ. D. Th. 3. p. q. 67. a. 6.

Si quis dicat: ego me baptizo, & se in aquam immergat, non est baptismus: sicuti enim nemo potest se generare corporaliter; ita nemo potest se regenerare spiritualiter, inquit D. Th. 3. p. q. 66. art. 5. Adultus tamen, qui in mortis articulo bona fide se ipsum baptizare attentaret, si statim moreretur, salvus esset, non propter baptismum, qui nullus est, sed propter votum sacramenti c. *Debitum* de baptismo, & D. Th. ibid.

ARTICULUS II.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit sacramentum, minime vero mutatio accidentalis, applicatur ad sacramentum Confirmationis.

NOTA. Circa materiam remotam confirmationis triplex est sententia. Prima est eorum, qui docent impositionem manuum Episcopi esse materiam essentialem juxta illud Actuum 8. v. 17. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*; & juxta communem Patrum loquendi modum, qui confirmationem vocant impositionem manuum. Secunda est eorum, qui docent, juxta instructionem Eugenii IV. ad Armenos, solum chrisma esse hujus sacramenti

menti materiam, sive ex oleo solo juxta quosdam, sive ex oleo & balsamo juxta alios confectum sit: quod oleum alii volunt a solo Episcopo posse & debere consecrari, alii a simplici Presbytero, saltem ex commissione, valide, & licite posse consecrari contendunt. Tertia sententia est eorum, qui docent impositionem manuum, & chrisma æque esse materiam essentialem confirmationis.

Quæ circa materiam confirmationis est disceptatio inter Theologos, eadem est & circa formam; aliis docentibus, solam orationem esse formam essentialem juxta illud Act. c. 8. v. 15. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum*; aliis affirmantibus, non aliam esse formam essentialem hujus sacramenti, quam verba ab Episcopo confirmante prolata, nempe, *signo te signo crucis &c.* Nos hujusmodi quæstionibus nihil immorantes statuimus pro decisione casuum duplex principium, alterum circa materiam, alterum circa formam. Unde fit

Prop. 1. Juxta præsentem Ecclesiæ praxim, pro materia confirmationis adhibenda est impositio manuum Episcopi; & chrisma ex oleo olivarum, & balsamo confectum, & ab Episcopo consecratum; adeo ut si aliquid horum defuerit, Confirmationis sacramentum erit vel invalidum, vel illicitum. Pro forma sacramenti confirmationis adhibenda est oratio, & verba ab Eugenio IV. præscripta, scilicet *signo te signo crucis &c.* adeo ut si aliquid horum defuit, sacramentum confirmationis futurum sit vel invalidum, vel illicitum.

Prob. Ex Florent. seu instructione Eugenii IV. ad Armenos, ubi sic habetur: *Secundum sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto; forma autem: signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

2. *Rat. Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur*, inquit August. lib. 4. de Bap. cap. 24. & proinde circa naturam sacramentorum, vel pro materia & forma habendum est, vel pro ritu absolute necessario: quæ enim libera sunt & indifferentia, non adeo constanti lege ab omnibus ubique & semper observantur: atqui in collatione confirmationis prædicta omnia, nempe impositio manuum, & oratio a tempore Apostolorum adhibita fuerunt, ut constat tum ex Actibus Apostolorum, tum ex sanctis Patribus, præcipue ex sacramentario Gregorii; & hæc verba, *signo te signo crucis, &c.* præscripta sunt a Florentino, ut a longo tempore usurpata in collatione confirmationis: ergo sunt aut materia, aut forma confirmationis, vel ritus ita necessarius, ut eorum omissio reddat confirmationem vel invalidam, vel illicitam.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De multiplici mutatione, quæ potest contingere in confirmatione, ex parte materiæ remotæ, sive ea sit impositio manuum, sive chrismatio, sive utrumque simul. Hæc autem mutatio contingit in sequentibus casibus.

Si quis loco chrismatis adhiberet aliam materiam ad ungendum, v.g. butyrum, adipem, aut aliud hujusmodi aptum ad ungendum, non esset confirmatio; quia prædicta omnia non possunt dici chrisma confectum ex oleo: tamen Patres exigunt chrisma in confirmationis sacramento: sic habet Optatus lib. 7. in fine: *Oleum simplex est .... confectum jam chrisma vocatur*: & Diony. cælest. hier. cap. 2. & 4. de chrismate in confirmatione adhibendo fuse loquitur. Greg. in Cant. ait: *in Engaddi balsamum gignitur, quod cum oleo, Pontificali Benedictione chrisma efficitur.* Et Cypria. Epis. 70. sic habet: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus est, ut accepto chrismate, idest unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit.*

Si quis loco chrismatis adhiberet vel solum balsamum, vel solum oleum, dubium, an esset confirmatio; quia balsamum solum, oleum solum, non possunt dici chrisma confectum ex balsamo & oleo, licet Canus & alii doceant solum balsamum sufficere, & Caietanus contendat, solum oleum pariter sufficere: neutrius tamen sententia in praxi amplectenda est; quia in praxi, circa materiam sacramentorum, sequendum id, quod est tutius; Patres autem dicunt chrisma confirmationis ex utroque constare. Greg. in Cant. ait: Chrisma *ex oleo & balsamo conficitur*. In sermone de unctione chrismatis apud Cypr. sic habetur: *Hodie sacrum chrisma conficitur, in quo mixtum oleo Balsamum, Regiæ & Sacerdotalis gratiæ exprimit unitatem*. Ideo Innoc. III. vult chrisma suppleri in eo, qui non chrismate, sed oleo simplici confirmatus fuerat. Decret. tit. c. 1. Pastoralis.

Si quis loco chrismatis confecti ex oleo olivarum, adhiberet chrisma confectum ex oleo nucum, ex oleo piscium, &c. non esset confirmatio, in hypothesi quod chrisma sit necessa-

cessarium; quia tale compositum non posset dici chrisma confectum ex oleo olivarum & balsamo: quod tamen chrisma *ex Apostolico jure* defluxisse docet Pacianus, epist. ad Simpronianum, & Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 27. Idem habet D. Th. 3. p. q. 61. a. 2. ad 3. *Proprietates*, inquit, *olei, quibus significatur Spiritus sanctus, magis inveniuntur in oleo olivarum, quam in quocumque alio oleo*.

Si quis loco balsami, adhiberet aliam materiam, quantumvis magis odoriferam, in hypothesi quod chrisma sit necessarium, non esset confirmatio; quia tale compositum non posset dici chrisma, confectum ex oleo olivarum & balsamo, uti jubet Ecclesia; & late explicat Catechismus Trident. dicens: Chrisma confirmationis, illud tantummodo unguentum est, *quod ex oleo & balsamo, solemni Episcopi consecratione conficitur*. Et D. Th. 3. p. q. 61. a. 2. in c. ait: *Licet multa alia sint odorifera, tamen præcipue accipitur balsamum, propter fragrantiam odoris, quæ redundat ad alios; ideo dicitur: Christi bonus odor sumus*.

Si quis adhiberet chrisma non benedictum ab Episcopo, dubium esset sacramentum confirmationis; quia chrisma debet esse ab Episcopo benedictum, quidquid in contrarium dicat Cajetanus; quia in materia sacramentorum sequendum id, quod est tutius. De qua consecrationis necessitate ita Catechis. Trid. *Quoniam igitur*, inquit, *Dominus hanc confirmationis materiam usu ipso & tractatione non sacravit, necessum est ut sanctis & religiosis* Episcopi *precationibus consecretur... neque ad alium nisi Episcopum ea confectio pertinere potest*.

Si quis uteretur mixto oleaginoso, in quo prævaleret chrisma, esset confirmatio; quia semper tale mixtum est verum chrisma: peccaret tamen qui citra necessitatem, vel citra ignorantiam invincibilem uteretur tali materia: si autem chrisma non prævaleret, non esset confirmatio; quia tale mixtum, in quo chrisma non prævalet, non est chrisma, sed mixtum aliquod aliud.

Si quis uteretur chrismate sive novo, sive veteri, conficeretur confirmatio; quia semper tale mixtum est verum chrisma: peccaret tamen qui uteretur chrismate non confecto eodem anno, ageret enim contra præceptum Ecclesiæ, quæ jubet vetus chrisma comburi, & novum quolibet anno confici.

Confect. 2. De mutatione, quæ potest contingere ex parte materiæ proximæ, quæ mutatio intervenit in sequentibus casibus. Si quis loco chrismatis fluidi & apti ad ungendum, adhiberet chrisma concretum quasi in lapidem, non est confirmatio; quia non est unctio: unctio autem requiritur; dicit enim Tertul. de bapt. c. 7. *Egressi de lavacro ungimur benedicta unctione...* Si quis vestes tantum, capillos, ungues, manus, pedes &c. inungeret, non esset confirmatio; quia unctio debet fieri in fronte. *Multa Sacramenta*, inquit Aug. in Psal. 141. *aliter, atque aliter accipimus: quædam, sicut nostis, ore accipimus, quædam per totum corpus, quædam in fronte per signum crucis*. Et in Ps. 61. ait alludens ad confirmationem: *Videam ego in frontibus Regum crucem crucifixi*.

Si quis ungeret frontem sinistra manu, esset confirmatio; quia vere esset impositio manus: peccaret tamen qui citra necessitatem uteretur sinistra manu, potius quam dextra; ageret enim contra usum receptum Ecclesiæ. Si quis ungeret frontem mediante aliquo instrumento, v. g. virgulto, videtur quod non esset confirmatio; quia non esset vera manus impositio: dicitur tamen de Apostolis conferentibus confirmationem, *& imponebant manus*. Et Tertul. de bap. loquens, simul de confirmatione ait: *Dehinc manus imponitur per benedictionem advocans, & invitans Spiritum sanctum*.

Confect. 3. De multiplici mutatione, quæ potest fieri ex parte formæ, quæ contingit in sequentibus casibus.

I. *Per additionem destruentem sensum formæ*. Si quis diceret: ego te signo crucis &c. in nomine Patris majoris &c. in nominibus Patris &c. ego signo te cum Patre, cum Filio, cum Spiritu sancto; non esset confirmatio; quia destrueretur sensus formæ propter rationem supra dictam ubi de baptismo.

II. *Per additionem non destruentem*. Si quis dicat: ego te signo in nomine Patris omnipotentis, qui te creavit &c. in nomine Filii, qui te redemit &c. conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ.

III. *Per detractionem destruentem*. Si quis dicat: ego te confirmo in nomine Dei, in nomine Trinitatis, in nomine Christi, &c. non conficitur confirmatio; quia destruitur sensus formæ.

IV. *Per detractionem non destruentem*. Si quis dicat: confirmo te, omittendo, ego, conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ: vox enim ego in verbo includitur subaudita.

V. *Per corruptionem destruentem*, qualis est ea, quæ fit initio vocis: v. g. confirmo te in no-

nomine Matris, non conficitur confirmatio; quia destruitur sensus formæ.

VI. *Per corruptionem non destruentem*, qualis est ea, quæ fit in fine vocis: v. g. confirmo te in nomine *Patrias*, conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ.

VII. *Per transpositionem destruentem*. Si quis dicat: Te Patris ego in confirmo nomine, non conficitur confirmatio; quia destruitur sensus formæ.

VIII. *Per transpositionem non destruentem*. Si quis dicat: In nomine Patris &c. confirmo te, conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ.

IX. *Per interpolationem destruentem*. Si quis dicat: ego te confirmo, & multum post temporis dicat, in nomine Patris, non conficitur confirmatio; quia tanta interruptio temporis impedit, ne prolatio formæ censeatur moraliter eadem.

X. *Per interpolationem non destruentem*. Si quis dicat: ego te confirmo, & verbum aliquod aliud interserat, v. g. recedite, afferte chrisma &c. conficitur confirmatio; quia brevis illa interruptio non destruit sensum formæ, nec impedit quominus prolatio formæ dicatur eadem moraliter.

XI. *Per synonimationem destruentem*. Si quis dicat: ego te confirmo in virtute genitoris, geniti, & procedentis ab utroque, non videtur confici confirmatio, propter rationem dictam ubi de baptismate.

XII. *Per synonimationem non destruentem*. Si quis dicat: ego roboro te, conficitur confirmatio: quia roborare & confirmare sunt voces synonimæ.

Consect. 4. Si quis omitteret vel impositionem manuum, vel preces præscriptas & adhiberi solitas, peccaret juxta omnes: quia non servaret præscriptum Ecclesiæ: & juxta eos, qui volunt impositionem manuum, & preces esse de substantia Sacramenti confirmationis, non conficeretur confirmatio; quia Sacramentum stare nequit sine eo, quod est de ejus substantia.

Consect. 5. *De multiplici mutatione, quæ potest contingere ex parte intentionis*. Toties confirmatio est nulla, quoties Episcopus non habet intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Sic si Episcopus *jocose*, *derisorie*, *contumeliose* se gerat in conferenda confirmatione, non est confirmatio: talis enim actio non est sacramentalis; actio quippe sacramentalis debet fieri serio.

Si Minister, v. g. Episcopus, adhibeat materiam, & formam confirmationis, *physice* solum sine ulla intentione, non conficitur confirmatio; quia actio solum *physice* exercita non est sacramentalis.

Item si Minister *serio* agens, & non *jocose* quantum ad actionem externam, interius tamen intendat non facere actionem sacramentalem, non conficitur confirmatio; quia actio non est sacramentalis, nisi quatenus habetur ut cæremonialis.

Item si Minister confirmationis confirmet ex vi solius intentionis habitualis, quod contingeret, si Minister esset ebrius, amens &c. non conficitur confirmatio; quia intentio habitualis non sufficit: intentio enim, qua confertur valide confirmatio, ea debet esse, qua velit conferre illud sacramentum, & non aliam cæremoniam exercere. Unde Gregorius Turonensis lib. 7. c. 44. refert actionem cujusdam Episcopi, qui in exorcismo frontem puellæ sacra unctione unxerat; tamen agnoscit, quod ea unctio non fuit verum confirmationis sacramentum; quia non intendebat facere, quod facit Ecclesia, dum dat sacramentum confirmationis.

II. Toties confirmatio est valida, quoties Episcopus adhibet materiam, & formam, licet habeat pravam intentionem circa aliquid, quod pertineat ad id, quod constituit confirmationem. Sic si Minister interius intendat facere, quod facit Ecclesia, & ea intentione confirmet, quamvis privata malitia nolit aliquid subsequens ad sacramentum, vel privata infidelitate nihil credat eorum, quæ pertinent ad sacramentum, v. g. interius optet confirmationem non producere suum effectum in eo, quem ungit, vel putet nullos effectus a confirmatione produci, tamen vere conficitur confirmatio; quia ea intentio, quantumvis perversa, utpote terminata ad ea, quæ sequuntur confectionem sacramenti, non destruit naturam sacramenti. Sic si Minister confirmans ungat sub conditione de præsenti, vel de præterito, si conditio vel præsens, vel præterita sit vera, conficitur confirmatio; quia intentio conditionalis, posita conditione, transit in absolutam.

III. Toties repugnantia ex parte recipientis confirmationem, impedit ne sit sacramentum, quoties tanta est, ut constet eum nolle recipere sacramentum; quia aliqua requiritur intentio in adulto recipiente sacramentum.

Sic si quis adultus recipiat confirmationem omnino invitus, nec gratiam, nec characterem confirmationis recipit: de quo ita Innocent. cap. *Majores* de baptif. *Ille vero*, inquit, *qui numquam consentit, sed penitus con-*

tra-

tradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti; quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire.

Sic si quis adultus recipiat confirmationem mere negative se habens, non recipit Sacramentum; indifferentia enim negativa vetat validitatem Sacramenti.

IV. Toties reluctantia ex parte recipientis non tollit confirmationem, quoties omnibus pensatis non impedit quominus Sacramentum voluntarie accipiatur; ea enim intentio, utpote voluntaria, sufficit ad receptionem validam Sacramenti.

Sic si quis adultus recipiat confirmationem ex metu gravi, valide recipit; quod enim ex metu facimus, voluntarie facimus.

Sic qui se offert ministro conferenti confirmationem; valide illam recipit, licet explicite non dicat: ego volo suscipere confirmationem; intentio enim interpretativa sufficit ad valide recipiendum Sacramentum, ut docet Innocent. III. his verbis: *Tunc enim characterem Sacramentalem imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.*

ARTICULUS III.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit Sacramentum, minime vero mutatio accidentalis; applicatur ad Sacramentum Eucharistiæ.

PRop. prima. Materia Sacramenti Eucharistiæ est panis triticeus, & vinum de vite: forma vero consecrans panem est hæc: *Hoc est enim corpus meum*: Forma consecrans vinum est hujusmodi: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis; & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Prob. 1. ex Conc. Flor. ibid. *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet... Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc Sacramentum conficitur; Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum*: ex praxi autem Ecclesiæ habemus prædictam formam adhibendam esse ad conficiendum hoc Sacramentum.

2. *Rat.* Materia, & forma Eucharistiæ non alia potest assumi; quam ea; qua Christus in celebratione Eucharistiæ utendum præcipit; cum enim Sacramentum sit ex institutione Christi, tota ejus natura tam quoad materiam, quam quoad formam ex Christo instituente dependet: atqui Christus pane & vino, & prædicta forma in celebratione Eucharistiæ nos uti præcepit, ut patet ex Scriptura; etenim Matth. c. 26. Marc. cap. 14. & Luc. cap. 22. & Paulus 1. ad Cor. 11. dicunt, quod Christus accepto pane, & vino dixerit: *Accipite, & comedite: Hoc est enim corpus meum.... Hic est enim calix sanguinis mei; & deinde subdidit: hoc facite in meam commemorationem*, nempe idem, quod feci: ergo panis & vinum sunt materia Eucharistiæ; prædicta vero verba sunt illius forma.

Et quidem panis, & vinum sunt aptissima materia. 1. Quantum ad usum: uti enim aqua aptissima est materia ad abluendum; ita panis, & vinum aptissima est materia ad nutriendum: & uti ablutio corporalis per aquam aptissime demonstrat, & efficit ablutionem spiritualem in mente; ita nutritio corporalis per species panis, & vini aptissime demonstrat, & efficit nutritionem spiritualem in anima: demum sicuti panis ex multis granis, & vinum ex multis acinis conficitur, & in unum pabulum tendit; ita ex multis Christianis in Eucharistiæ communione unitis Ecclesia consurgit.

Verba etiam prædicta aptissime dicuntur esse forma Eucharistiæ; etenim vere efficiunt quod significant, ut passim docent Sancti Patres. Tertullianus enim explicans quæ esset fides Ecclesiæ circa hoc Sacramentum, sic habet contra Marcionem lib. 4. cap. 40. *Acceptum panem*, inquit, *& distributum Discipulis, corpus suum illum effecit*, Hoc est Corpus meum *dicendo*. Et Damascenus referens fidem Ecclesiæ, sic habet lib. 4. cap. 15. de fide Orthodoxa: *Sicut Deus dicendo*, fiat lux, *fecit lumen*; *ita dicendo*, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, *perfecit hoc Sacramentum*. Patres vero mediantes inter Tertullianum & Damascenum idem docent; sic enim habet Chrysost. de proditione Judæ: *Hoc est corpus meum; hoc verbo proposita consecrantur*. Et Ambros. lib. 4. de Sacram. c. 4. *Consecratio igitur cujus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu*: Sacerdos enim consecrans hæc dicit in persona Christi.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De multiplici mutatione, quæ potest contingere in Sacramento Eucharistiæ ex parte materiæ remotæ.* Defectus ex parte mate-

riæ toties reddit sacramentum Eucharistiæ nullum, quoties non ponitur verus panis, & verum vinum; reddit vero sacramentum illicitum, quoties ponitur quidem verum vinum, & verus panis: sed hæc elementa non ponuntur qualia debent poni; quia mutatio substantialis reddit sacramentum nullum, mutatio vero accidentalis reddit sacramentum illicitum: sic defectus subsequentes vel tollunt sacramentum Eucharistiæ, vel reddunt illicitum.

Defectus tollens sacramentum Eucharistiæ.

Si quis nec panem, nec vinum adhiberet ad consecrandum, non conficeretur Eucharistia; quia ubi non est materia sacramenti, ibi non est sacramentum: ideo defectu panis aliquando in Lybia desiit offerri sacrificium, ut habetur in Conc. Chalced. actione 3.

Si quis loco panis adhiberet mel, lac, carnes, & alia similia, quæ in Sacrificiis veteris Legis adhibebantur, non esset Eucharistia; quia non esset ibi materia Eucharistiæ. D. Th. p. 3. q. 54. ar. 1.

Defectus non tollens sacramentum.

Si quis unicam solum speciem vel vini, vel panis consecraret, conficeretur Eucharistia; quia altera species, vel panis, vel vini, est vere materia sacramenti. D. Th. 3. p. q. 73. a. 1. ad secundum.

Peccaret tamen graviter Sacerdos, nisi ignorantia facti excusaretur; quia ex institutione & ex praxi Ecclesiæ semper ambæ species consecrantur; casus autem ille potest contingere culpabiliter hoc pacto: si quis vellet consecrare solam materiam vel panis, vel vini, ut faciebant Aquarii, qui loco vini aquam consecrabant; casus vero ille posset contingere inculpabiliter hoc pacto: si quis non advertens loco vini consecraret aquam cum pane, vel loco panis triticei consecraret panem ex leguminibus confectum; vel si quis consecrato pane statim moreretur, aut comprehenderetur ab hostibus, ita ut non posset alia species consecrari.

Defectus tollens sacramentum ex parte panis.

Si quis loco panis triticei consecraret panem ex leguminibus confectum, ex oriza, hordeo, avena, milio, amygdalis, pisis, fabis, aliisque leguminibus, aut ex arborum fructibus, non conficeretur Eucharistia; quia prædicta omnia non sunt panis usualis. D. Th. 3. p. q. 74. a. 3.

Si quis loco panis cocti adhibeat massam triticeam, crudam, vel non coctam per modum panis, v. g. massam triticeam frixam, vel elixam, non conficitur Eucharistia; quia prædicta omnia non sunt panis usualis.

Si quis loco panis ex farina, & aqua naturali confecti adhibeat massam triticeam maceratam, seu omnino dilutam, vel aquis artificialibus, vel oleo, butyro, lacte, ovis, saccharo, aliisve liquoribus, non conficitur Eucharistia; quia prædicta omnia non sunt panis usualis.

Si quis loco panis usualis ponat panem macidum, & corruptum totaliter, non conficitur Eucharistia; quia panis corruptus non est panis.

Defectus ex parte panis reddens sacramentum non invalidum, sed illicitum.

Si quis loco panis triticei ponat panem, in quo permixta sint multa grana alterius speciei, ita tamen ut prævaleat triticum, conficitur Eucharistia; quia triticum prævalens facit, ut panis ille sit absolute panis triticeus. D. Th. 3. p. q. 74. a. 3. ad 3.

Si quis loco panis confecti ex aqua naturali ponat panem confectum ex aqua artificiali, in quo tamen prævaleat aqua naturalis, conficitur Eucharistia; aqua enim naturalis prævalens facit, ut panis ille sit absolute panis.

Si quis apud Latinos consecret panem fermentatum, si quis apud Græcos consecret panem azymum, conficitur Eucharistia; quia uterque consecrat materiam, quæ est absolute panis: sed uterque peccat; quia non servat usum suæ Ecclesiæ.

Si quis apud Latinos contra consuetudinem Ecclesiæ Latinæ consecret hostiam figuræ quadratæ, & in Ecclesia Græca consecret hostiam figuræ orbicularis, conficitur Eucharistia; figura enim quadrata, vel orbicularis non impediunt quominus utraque hostia sit verus panis.

Si quis loco panis usualis adhibeat panem aliquatenus corruptum, ita tamen ut corruptio non prævaleat, conficitur Eucharistia; quia panis tendens ad corruptionem est vere panis: in prædictis autem casibus peccatur mortaliter; quia non adhibetur materia solita.

De-

Defectus ex parte panis reddens Sacramentum Eucharistiæ dubium.

Si quis loco panis triticei ponat panem confectum ex spelta, vel siligine non orta ex frumento; dubium est an conficiatur Eucharistia; quia dubitatur an spelta, & siligo non orta ex frumento, sint grana ejusdem speciei cum tritico: de siligine generata ex grano frumenti potest ex D. Th. fieri Eucharistia. 3. p. q. 74. art. 3. ad 2.

Si quis loco panis triticei ex aqua communi confecti utatur pane triticeo ex aqua marina confecto, dubium est (*a*) an conficiatur Eucharistia; quia dubitatur, an aqua marina faciat panem naturalem: licet enim apta sit ad ablutionem, & proinde ad baptismum, tamen non videtur apta ad panem usualem conficiendum.

Defectus ex parte vini reddens Eucharistiæ Sacramentum nullum.

Si quis loco vini ex vite, ponat liquorem ex pomis, ex moris, ex malogranatis &c. extractum, non conficitur Eucharistia; talis enim liquor non est usuale vinum. D. Th. 3. p. q. 74. a. 5.

Si quis loco vini ex vite, ponat liquorem ex uvis omnino acidis aut non maturis extractum, non conficitur Eucharistia; quia talis liquor non est vinum usuale.

Si quis loco vini usualis ponat acetum, vappam, idest vinum corruptum, non conficitur Eucharistia; quia vinum corruptum non est vinum. p. 3. q. 74. a. 5. ad 2.

Si quis loco vini usualis ponat racemos, non conficitur Eucharistia; quia racemus non est vinum, sed id, ex quo educitur vinum.

Si quis loco vini usualis ponat vinum imbibitum in pane calido, non conficitur Eucharistia; quia vinum illud non est usuale, nec potabile.

Defectus ex parte vini reddens Sacramentum illicitum, sed non invalidum.

Si quis loco vini usualis ponat mustum conficitur Eucharistia; quia mustum est absolute vinum, quamvis non sit perfecte depuratum. p. 3. q. 74. a. 5. ad 3.

Si quis loco vini usualis ponat vinum ex racemis, vel uvis passis expressum, conficitur Eucharistia; talis enim liquor est vinum absolute, quamvis non sit perfecte defæcatum.

Si quis loco vini usualis ponat vinum, in quo admixtus est alius liquor, ita tamen, ut vinum prævaleat, conficitur Eucharistia. 3. p. q. 74. a. 7. ad 3.

Si quis utatur vino, cui contra præceptum Ecclesiæ non fuerit admixtum pauxillum aquæ naturalis, vel cui admixtum sit pauxillum aquæ artificialis, v. g. aquæ rosaceæ, conficitur Eucharistia; quia tale mixtum est absolute vinum. D. Th. ibid. In prædictis tamen casibus peccatur mortaliter; quia non adhibetur materia solita: Christum enim usum esse vino mixto aqua docet traditio, ut habetur apud Cyp. epist. 3.

Defectus ex parte vini reddens Sacramentum dubium.

Si quis loco vini usualis ponat vinum, cui tantum aquæ admixtum sit, ut dubitetur, an species vini soluta fuerit, dubium est, an conficiatur Eucharistia; quia non est certum, an illud mixtum sit vinum.

Si quis loco vini usualis ponat vinum congelatum, dubium est juxta Estium, an conficiatur Eucharistia; quia vinum non est potabile: idem sentit de musto nullatenus depurato.

Consect. 2. Ex parte actionis terminatæ ad species consecrandas. Toties consecratio censetur nulla, quoties materia Eucharistiæ non est moraliter præsens, censetur vero valida, si sit moraliter præsens; quia hæc verba, ***hoc est corpus meum***, ***hic est Calix***, denotant materiam Eucharistiæ debere esse moraliter præsentem.

Defectus præsentiæ reddens Sacramentum Eucharistiæ invalidum.

Si species consecrandæ sint extra parietem Ecclesiæ, a tergo Sacerdotis, in Tabernaculo clausæ, non conficitur Eucharistia; quia illa materia non est moraliter præsens.

Defectus præsentiæ reddens quidem Sacramentum illicitum, sed non invalidum.

Si species consecrandæ sint sub mappa, sub corporali, sub missali, panis sit clausus in ciborio, vel vinum sit in calice cooperto, conficitur Sacramentum; quia quod est super Altare, censetur moraliter præsens: peccatur ta-

(a) *Apud aliquos.*

tamen; quia in illis casibus non adhibetur ea præsentia, quæ solet in Ecclesia adhiberi.

Defectus præsentiæ reddens Sacramentum dubium.

Si intra Ecclesiam species consecrandæ sint longe distantes, v. g. viginti passibus juxta aliquos, centum juxta alios, dubium est, an conficiatur Eucharistia; quia materia non videtur esse moraliter præsens.

Consect. 3. De multiplici mutatione, quæ potest fieri ex parte formæ; quæque contingit in sequentibus casibus.

I. *Per additionem destruentem*. Si quis dicat: *hoc est enim* figurative *corpus meum, hic est enim* figurative *calix sanguinis mei*, non conficitur Eucharistia; quia variatur sensus formæ, & expresse inducitur error Calvinistarum.

Per additionem non destruentem. Si quis dicat: *hoc est enim vere corpus meum, hic est enim* vere *calix sanguinis mei, hoc est corpus meum*, quod de virgine sumpsi, conficitur Eucharistia; quia non variatur sensus formæ.

II. *Per detractionem destruentem*. Si quis dicat: ecce *corpus meum* videtur, non conficitur Eucharistia: talis enim detractio variare videtur sensum formæ; etenim verbum *est* operatur transubstantiationem, minime vero hæc particula *ecce*; aut saltem habemus ex usu Ecclesiæ, quod verbum *est* operetur transubstantiationem, quod non possumus asserere de ista voce *ecce*.

Per detractionem non destruentem. Si quis dicat: *hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*, omittendo particulam *enim*, conficitur Eucharistia; talis enim omissio non variat sensus formæ. Ita D. Th. 3. p. q. 6. a. 8.

IV. *Per corruptionem destruentem*. Si quis dicat, hic adverbialiter, idest ibi, vel in illo loco est corpus meum, vel si dicat, hic adverbialiter, idest ibi, est calix sanguinis mei, non videtur confici Eucharistia; quia modus ille loquendi variare videtur sensum formæ: non enim significat, quod materia fuerit conversa in corpus, vel sanguinem Christi, sed solum quod ibi lateat corpus Christi. Si quis dicat: hic ponitur corpus meum: hic convertitur vinum in sanguinem meum, non conficitur Eucharistia; quia modus ille loquendi non est operativus, sed indicativus rei aliunde effectæ.

Per corruptionem non destruentem. Si quis dicat: hæc est corpus meus, hoc est calix sanguinis meæ, ponendo unum genus pro alio, conficitur Sacramentum; quia error contra regulas generum non tollit sensum formæ.

V. *Per transpositionem destruentem*. Si quis dicat: meum hoc, corpus est, non conficitur Eucharistia; quia hæc propositio facit istum sensum: hoc meum, quod teneo, corpus est.

Per transpositionem non destruentem. Si quis dicat: enim hoc est corpus meum, conficitur Eucharistia; quia non variatur sensus formæ.

VI. *Per synonimationem destruentem*. Si quis dicat: hic panis convertitur in corpus meum, non conficitur Eucharistia; quia destruitur sensus formæ, etenim propositio illa non est operativa, ut oportet, sed indicativa.

Per synonimationem non destruentem. Si quis dicat: hic cibus est corpus meum, hic potus est sanguis meus, conficitur Eucharistia; quia non destruitur sensus formæ.

Consect. 4. Ex parte mutationis, quæ potest contingere circa intentionem vel conficiendi, vel distribuendi, vel recipiendi Eucharistiam, quæ potest in sequentibus casibus evenire.

Si Sacerdos conficiens Eucharistiam non habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia, sed vel physice solum, vel derisorie se habeat, non conficitur Eucharistia.

Si Sacerdos conficiens Eucharistiam moraliter, & serio se habeat, & intendat vere facere quod facit Ecclesia, conficitur Eucharistia, licet consecret propter malum finem, scilicet ad maleficia, vel ut confectum Sacramentum irrideat; quia prava illa intentio non attingit substantiam Sacramenti, non est circa ipsum Sacramentum, sed circa usum Sacramenti.

2. Quæcumque sit intentio, vel physica solum, vel etiam derisoria in distributione, & receptione Eucharistiæ, vere distribuitur, & recipitur Eucharistia. Cum enim Christus sit in hoc Sacramento loco substantiæ panis, & vini, sicuti vere daretur, & reciperetur panis, si adesset, quæcumque interveniret vel dantis, vel accipientis intentio; ita vere datur & accipitur Christus, cum post consecrationem dantur & accipiuntur species Sacramentales, quæcumque sit vel dantis, vel accipientis intentio.

ARTICULUS IV.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit Sacramentum, minime vero mutatio accidentalis, applicatur ad Sacramentum pœnitentiæ.

UT sciatur quæ mutatio sit essentialis, quæ vero accidentalis, inquirendum, quæ sit materia, quæ forma in hoc Sacramento: quare sit

Prop.

Prop. unica. Materia Sacramenti pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio; forma vero sunt verba Sacerdotis jurisdictionem habentis, scilicet ista: *ego te absolvo a peccatis tuis*.

Prob. 1. Ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. ubi sic habetur: *Docet præterea sancta Synodus Sacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: ego te absolvo &c.* postea vero addit: *sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio*. Si autem vocet eos actus *quasi materiam*, hoc ideo dicitur, non quod non sint vere materia, *sed quia ejus generis materia non sunt, quæ extrinsecus adhibeatur, ut aqua in baptismo, & chrismatio in confirmatione*, inquit Catechis. Trid.

2. *Rat*. In omni judicio exercendo circa reum, actus ipsius rei habent rationem formæ; quia quidquid pertinet ad hoc judicium, determinatur per sententiam judicis: atqui in Sacramento pœnitentiæ pœnitens subit vices rei, Sacerdos vero vices judicis, ut expresse docet Trid. sess. 14. c. 2. dicens quod pœnitentia sit tribunal, in quo *per sententiam Sacerdotum non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possunt liberari*: ergo actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio habent rationem materiæ; sententia vero judicis expressa per hæc verba: *ego te absolvo*, habet rationem formæ.

Consectarium generale totius hujus Doctrinæ.

Toties Sacramentum pœnitentiæ erit nullum, quoties non aderit contritio, confessio, & satisfactio, qualis debet esse, cum prædicti actus habeant rationem materiæ: erit pariter nullum, quoties absolutio non erit talis, qualis debet esse, cum absolutio habeat rationem formæ. Qualis autem debeat esse contritio, confessio, satisfactio, & absolutio, sequentibus paragraphis ostendemus.

§. I.

Qualis debeat esse contritio in Sacramento pœnitentiæ.

Nota, quod contritio definitur a Trid. sess. 14 c. 4. *Dolor animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero*.

Prop. unica. Contritio seu dolor, qui est materia sufficiens in Sacramento pœnitentiæ, debet esse. 1. supernaturalis, 2. universalis. 3. internus. 4. supremus. 5. cum amore initiali conjunctus. 6. Sacramentalis, idest in ordine ad Sacramentum elicitus.

Prob. 1. Script. Contritio sufficiens in Sacramento debet esse.

1. *Supernaturalis*. Etenim ex D. Paul. 2. a 1 Cor. 7. v. 10. *Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur*: ergo contritio salutaris in pœnitentia debet esse secundum Deum, sive supernaturalis.

2. *Universalis*. Etenim, ut docet Ezech. 18. v. 30. debet esse de omnibus peccatis. *Convertimini*, inquit, *& agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas*.

3. *Interior*. Quippe ut docet idem Ezechiel, debet esse in corde, ibid. v. 31. *Projicite a vobis*, inquit, *omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quare moriemini domus Israel?*

4. *Supremus* appretiative, ut dicunt, idest debemus magis dolere de gratia Dei perdita, quam de re quacumque creata: & hoc docet Scriptura dicens, toto corde Deum quærendum, diligendum, & ejus amissionem tota mente deflendam. *Cum quæsieris*, inquit, *Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ*. Deut. 4. v. 29. *Beati, qui in toto corde exquirunt eum*, inquit David. *Convertimini ad me in toto corde vestro*.

5. *Conjunctus cum amore initiali*. Etenim si D. Paulus pronunciet Martyrium non inservire ad gloriam sine caritate: *si tradidero*, inquit, *corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. 1. Cor. 13. v. 3. idem videtur dicendum de Sacramento pœnitentiæ, si sine amore, saltem initiali, recipiatur.

2. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 4. Dolor, qui a Theologis censetur sufficere in Sacramento pœnitentiæ, est ille, *qui quamvis*, ut loquitur Concilium, *extra Sacramentum ad justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam justificationis gratiam in ipso Sacramento disponit*: atqui dolor ille prædictas habet conditiones, ut patebit sequenti inductione: ergo debet esse talis, qualis a nobis describitur. Probatur minor.

1. Dolor ille debet esse supernaturalis. Concilium enim declarat verum *donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat*. Trid. ibid.

2. Dolor ille debet esse universalis. Non enim

enim ex eodem Concilio sufficit ad Sacramentum, *nisi voluntatem peccandi excludat, & nisi contineat propositum non peccandi de cetero*: vox autem illa indefinita *non peccandi* æquivalet universali.

3. Dolor ille debet esse internus. Definitur enim a Trid. sess. 14. c. 4. *dolor*, non sensus, sed *animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero*: ergo debet esse interior.

4. Debet esse supremus. Uti enim per peccatum mortale perdimus Deum, quem supra res omnes creatas debemus diligere; ita & ejus amissionem doleamus oportet per dolorem quocumque alio dolore superiorem.

5. Debet esse cum amore initiali conjunctus, quia, juxta Conc. dolor requisitus in Catechumenis ad baptismum, talis debet esse, ut præter actus fidei & spei, ex caritate *Deum tamquam totius justitiæ fontem diligere incipiant*: Trid. sess. 6. c. 6. Ergo a fortiori id requiritur in his, qui lapsi sunt post baptismum; cum enim major ibi fuerit ingratitudo, ardentior debet esse in illis dilectio.

6. Dolor ille debet esse in ordine ad Sacramentum, quia est pars Sacramenti.

3. *Rat.* Dolor sufficiens ad Sacramentum pœnitentiæ est dispositio ad gratiam justificantem; etenim, ut loquitur Trid. *quamvis extra Sacramentum ad justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam justificationis gratiam in ipso Sacramento disponit. Dolor sufficiens ad Sacramentum pœnitentiæ est dispositio ad gratiam justificantem: ex quo istbæc inferes*.

Ergo debet esse supernaturalis, uti est gratia justificans: dispositio enim est ejusdem ordinis cum forma.

Ergo debet esse universalis, idest se extendere ad omnia peccata mortalia, sicuti gratia justificans excludit omnia peccata mortalia: unum enim peccatum mortale non potest remitti sine alio.

Ergo debet esse internus, & in corde conceptus; sicuti gratia justificans cor nostrum ex immundo mundum efficit.

Ergo debet esse supremus appretiative: debet enim efficere, ut de eo amisso, utpote quibuscumque bonis creatis superiore, magis doleamus, quam de alio quocumque bono amisso.

Ergo debet esse conjunctus cum dilectione initiali; sicuti gratia justificans efficit, ut Deum super omnia diligamus.

Ergo debet esse conjunctus cum Sacramento, cum sit pars illius.

4. Eadem doctrina ostenditur auctoritate Cleri Gallic. an. 1700. sic enim loquuntur illustrissimi Præsules. *Et quidem*, inquiunt, *de dilectione Dei, sicut ad Sacramentum baptismi in adultis, ita ad Sacramentum pœnitentiæ, quæ est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus, hæc duo in primis ex sacrosancta Synodo Trid. monenda & docenda esse duximus. Primum, nequis putet in utroque Sacramento requiri, ut præviam, contritionem eam, quæ fit caritate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliat. Alterum, ne quis putet in utroque Sacramento securum se esse, si præter fidei, & spei actus non incipiat diligere Deum tamquam omnis justitiæ fontem*: Ergo ex doctrina Cleri Gallicani necessaria est dilectio Dei in Sacramento pœnitentiæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Non sufficit detestatio peccati motivo tantum naturali concepta: v. g. non sufficit dolor conceptus ob infamiam, quæ ex peccato oritur, vel conceptus ob incommoda temporalia, quæ ex illo emanant, expresse enim docet Trid. sess. 6. can. 3. hominem non posse pœnitere, sicut oportet, sine gratia. *Si quis dixerit*, inquit, *sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione atque adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit*. Ad veram quippe pœnitentiam non solum oportet malum fugere, sed etiam bonum persequi: & utrumque, scilicet execrari malum, & diligere bonum, debemus motivo supernaturali exequi. *Odite malum*, inquit Amos, *& diligite bonum*. c. 5. *Quiescite agere perverse*, inquit Isaias, & *discite bene facere*.

Consect. 2. Non sufficit detestatio peccatorum, quæ feratur ad aliqua solum peccata mortalia, sed ad singula debet extendi. Peccator pœnitens debet præterita peccata plangere, futura præcavere; non enim vivet coram Deo, nisi priorem vitam emendet, & novam instituat. *Si impius*, inquit Ezechiel, *egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam, vita vivet, & non morietur*. Oportet ergo, ut peccator pœnitens peractam vitam amare defleat, juxta illud: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*: Is. 38. & novam & quidem sanctiorem proponat, juxta illud Davidis: *Dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelsi*. Psal. 76. v. 11. Eam doctrinam ita expli-

explicat Greg. III. Pastoralis c. 31. *Admonendi sunt*, inquit, *qui admissa deserunt, nec tamen plangunt, ne jam relaxatas æstiment culpas, quas etsi agendo non multiplicent, nullis tamen fletibus mundant; neque enim scriptor, si a scriptione cessaverit, quia alia non addidit, etiam illa quæ scripserit delevit, & simili modo nec qui contumelias irrogat, si solummodo tacuerit, satisfecit*. Isthæc omnia paucis concludit August. Nemo juxta ejus doctrinam *eligit novam vitam, nisi quem veteris pœnitet*. Ita tom. 10. l. 50. homil. hom. 50. veteris editionis. Prioris vitæ emendationem, & posterioris inchoationem ita expressit Paulus ad Eph. 4. *Exuite*, inquit, *veterem hominem, & induite novum*. Ezechiel nos ad utrumque ita hortatur: *Projicite a vobis prævaricationes vestras, & facite vobis cor novum*. 18. v. 31. quæ duo si in pœnitentia non conjungantur; *Confessionis verba*, inquit Gregorius, *quid sunt aliud nisi folia?* in cap. 15. 1. Regum super illud: *Honora me*. Et Aug. de verbis Apost. cap. 39. *Non sufficit*, inquit, *ut velis*, converti, *sed adjuvandus es, ut plane velis, & impleas quod velis*, scilicet adjuvandus es, ut peccata præterita deleas, & futura præcaveas.

Consect. 3. Non sufficit detestatio, quæ etiam si feratur ad singula peccata mortalia, sit tantum exterior, verbis ventilata, & solis inefficacibus promissis expressa; sed ea detestatio debet esse & interior, & pleno corde concepta, & factis obfirmata; de ea enim sic loquitur Script. *Juravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ*. Ps. 118. v. 10. Et rursus: *Derelinquat impius viam suam; & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus*. Isa. 55. v. 7. Joel vero internam illam, & efficacem contritionem toto corde concipi vult, dum ait: *Convertimini ad me in toto corde vestro, scindite corda vestra, & non vestimenta vestra*. Joel. 2. v. 12. Illud autem propositum pleno corde conceptum non aliter innotescit, quam per novam vitam priori utique sanctiorem, qua decernimus coaptare animum. *Illis incommutabilibus luminibus virtutum, quæ incorruptibiliter vivunt in ipsa veritate*, ut docet Aug. lib. 2. de lib. arb. c. 19. Rursus juxta eumdem Aug. nova vita, quæ a pœnitente exigitur, ea est, qua castitas impudicitiæ, liberalitas avaritiæ succedit. *Quando qui furabatur, jam non furetur, quando omnis sermo malus ex ore nostro non procedit ... quando sic pœnites, ut tibi amarum sapiat in animo, quod antea dulce fuit in vita. Jam tunc bene ingemiscis ad Dominum, & dicis: Tibi soli peccavi*.

Consect. 4. Non sufficit dolor ille internus, etsi universalis, si adeo infirmus sit, ut non omnes peccandi occasiones amputet, sed aliquas retineat; ut enim dolor in Sacramento sufficiat, debet includere *propositum non peccandi de cetero*: ergo & propositum abscindendi omnem occasionem peccandi; *qui enim amat periculum, in illo peribit*. Et Christus jubet longe a nobis amovendas esse omnes peccandi occasiones: *si enim*, inquit, *oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te*. Tunc vero peccator pœnitens vere censetur omnes peccandi occasiones abjicere, quando ad singulas pertimescit, quando singulas studiose vitat, quando sperat non in propriis viribus se posse subsistere, sed in sola Dei gratia spem omnem collocat: ubi non dicit superbe cum Petro: *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*; sed humiliter fatetur cum Sapiente: *Scio, quia continens esse non possum, nisi Deus dederit*.

Consect. 5. Non sufficit dolor supernaturalis, universalis, internus, nisi sit supremus *appretiative*, ut dicunt, idest nisi de gratia Dei perdita magis doleamus, quam de quacumque alia re creata perdita. De eo dolore ita loquitur Script. Matth. 10. v. 37. *Qui amat Patrem & Matrem plus quam me, non est me dignus*. Et Aug. in Epist. ad Galat. pag. 39. edit. nov. *Quod amplius*, inquit, *nos delectat, secundum id operemur necesse est: v. g. occurrit forma speciosa feminæ, & movet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima, & sincera castitatis ... secundum hanc vivimus, secundum hanc operamur*. Ergo si dolor, quo ad Sacramentum pœnitentiæ accedimus, supremus debet esse; oportet ut secundum illum operemur, & ex vi illius ab omni peccato retrahamur. Censetur autem dolor ille summus esse non ex lacrymis, non ex affectionibus sensibilibus, sed ex quadam cordis propensione, qua delectamur in Deo, & magis placet omnibus rebus mundanis abrenunciare, quam divina præcepta infringere. Lacrymas autem ficta & æquivoca esse signa veri doloris docet Petrus Blesensis de Confess. pag. 524. *Nam*, inquit, *pœnitentia Cain, fletus Esau, & confessio Judæ, eis cesserunt in judicium*. Et postea eamdem materiam disserte percurrens: *Compassio*, inquit, *non semper sancta est*; plerumque enim contingit, quod fabulis auditis animus sine fructu ad compassionem moveatur: sicut v. g. audita morte Christi aliqui lugent sine fructu: *qui compateris Deo*, inquit idem auctor, *compateris & Didoni*; fieri enim etiam potest, ut absque lacrymis & publicanus in Templo, & latro in

cru-

cruce veram pœnitentiam egerint, quam Antiochus non egit, dum lamentaretur.

Consect. 4. Non sufficit dolor conceptus ex timore serviliter servili; eo enim timore, ut ait Aug. Ep. 144. *non timemus peccare, sed ardere*; sed necessarius est timor filialis, quo Deum summe amabilem & incipiamus amare, & timeamus offendere: hoc autem passim indicat Script. nam Joan. 14. v. 24. dicitur: *Qui non diligit me, sermones meos non servat*: ergo qui non diligit, non dolet de peccatis sicuti oportet. Et 1. Jo. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. Et 1. Cor. 26. v. 22. *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum, anathema sit*. Unde Aug. Tract. 5. in Ep. Joan. ait: *Sola dilectio discernit inter filios Dei, & filios diaboli*; timor enim servilis hujusmodi est, inquit Aug Serm. 25. in Psal. 118. *Timor est, quo non amatur justitia, sed timetur pœna; servilis est, quia carnalis est; & ideo non crucifigit carnem: vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas; cum vero pœna creditur secutura, latenter vivit, vivit tamen; mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat; quia non spiritaliter delectatur ejus bono*. Eo tendit etiam illud axioma ejusdem Doctoris: *Caritas inchoata, inchoata justitia est; caritas consummata, consummata justitia est*. Aug. concordat Magister sententiarum in 4. dist. 15. dicens: *Quomodo ergo*, inquit, *qui crimen reservat, de alio reciperet veniam sine* AMORE DEI, sine quo nemo umquam gratiam invenit?

Monit. Timor servilis, quo, ut loquitur Trid. a peccando abstinemus, non est peccatum; ut enim optime ait D. Th. 2. 2. q. 19. a. 4. *Timor servilis secundum suam substantiam bonus est*. 1. Quia dum timemus pœnam, quæ nos separat a Deo, optamus uniri cum Deo. 2. Quia ex illo timore ducti eligimus aliquid, quod est bonum ex objecto, scilicet abstinere a peccato. 3. Timor ille est donum Dei; supponit enim plerumque fidem, ut docet Aug. sola autem *servilitas est mala*, quatenus efficit, quod non operemur ex amore Dei; minime vero timor servilis, qui est a Deo, & supponit fidem, ut late probat Augustinus serm. 19. de verbis Apost. cap. 9 *Si timore gehennæ*, inquit, *non facis malum, est quidem in te fides, qua credis futurum Dei esse judicium: gaudeo fidei tuæ, sed adhuc timeo malitiæ tuæ, Deus enim cor interrogat, non manum. Lupus venit ad ovile ... non occidit, sed tamen lupus redit*. Innuit his verbis timorem illum non immutare interius mentem peccatoris: sicut enim non mutatur lupus, cum timore perterritus ab ovili recedit; ita nec timore servili mutatur peccator: timor enim ille voluntatem peccandi non excludit, ut docet idem in Ps. 32. Enarratione 2. *Qui enim*, inquit, *timendo non facit male, mallet facere, si liceret; itaque etsi facultas non datur, voluntas*, scilicet peccandi, *ceu rea tenetur*.

Consect. 6. Non sufficit dolor qualiscumque, sed ille dolor requiritur, qui disponat ad justificationem in Sacramento obtinendam; quocirca timor ille ex Tridentino sess. 6. cap. 6. debet sequentes actus includere.

1. Fidem, qua peccatores se agnoscentes peccatores vitam veterem odio habeant, & ad novam, & utique meliorem, & sanctionem aspirent.

2. Timorem, quo pœnitentes utiliter concussi, ut concussi fuerunt Ninivitæ, actu cessent a peccato.

3. Spem, qua excitati proponant suscipere Sacramentum, inchoare vitam novam, & servare præcepta Dei.

4. Denique dilectionem, qua & detestentur peccata, prout sunt offensa Dei, & Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant: *certam enim pœnitentiam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*: Aug. serm 7. de temp. quippe sine illo amore initiali mens adhuc adhæret peccato, ut docet Leo Magnus: *Rationabilis animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi*. Serm. 4. de jejun. septimi mensis.

Consect. 7. Quamvis contritio imperfecta, qualis describitur hic a nobis, extra Sacramentum ad justificationem perducere non valens, & ad impetrandam in ipso Sacramento justificationis gratiam disponens, vere juxta communiorem Theologorum sententiam sufficiat ad hoc Sacramentum, nec requiratur ea contritio perfecta, quæ hominem cum Deo reconciliat, priusquam hoc Sacramentum recipiatur, modo conjungatur cum voto Sacramenti, & cum proposito confitendi; hortandi tamen sunt populi, ut se ad perfectam illam contritionem, quo frequentius poterunt, excitent, eamque a Deo & precibus, & jejuniis, & eleemosynis enixe postulent; tum quia tutius est contritionem perfectam habere, quam contritionem imperfectam, & semper ad perfectiora enitendum sit, juxta illud Pauli: *æmulamini charismata meliora*; tum quia licet malum non sit, cupiditatem gehennæ metu reprimere: docet enim Aug. de catechizandis rudibus cap. 17. eum esse verum Christianum, qui propter felicitatem æternam vult esse Christianus, etsi gehennam metuat: *qui autem*, inquit, *propter beatitudinem sempiternam & perpetuam* requi-

requiem, quæ post hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non eat in ignem æternum cum Diabolo, sed in Regnum intret cum Christo, vere ipse Christianus est; tamen longe Deo gratius est solo Dei amore cupiditatem vincere, ejusque pravos motus amore virtutis, quam pœna formidine refrænare: etenim, ut passim docet Aug. *tunc victa vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur*; sed vehementer nos consolari possunt hæc Aug. verba de verbis Apost. ser. 157. ubi sic habet: *Fac vel timore pœnæ, si non potes amore justitiæ. Veniet domina, & servus abscedet: quia consummata caritas foras mittit timorem: non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore*. 1. ad Rom. c. 8. v. 15.

§. II.

De Confessione Sacramentali.

Qualis debeat esse Confessio Sacramentalis.

Confessio Sacramentalis definitur: Accusatio peccatorum Sacerdoti facta, ut eorum remissio virtute clavium obtineatur.

Prop. 1. Confessio Sacramentalis ita debet esse sincera, & integra, ut pœnitens clare, & aperte manifestet Sacerdoti ea omnia peccata mortalia, easque circumstantias, quæ necessariæ sunt, ut Sacerdos & congruam medicinam præbere, & æquum judicium ferre valeat.

Prob. 1. Ex Trid. sess. 14. c. 5. *Universa*, inquit, *Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse a Domino INTEGRAM peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure Divino necessariam existere*: Ergo Confessio Sacramentalis debet esse integra, &c.

2. *Rat.* Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ est judex, & Medicus: ergo debent ei manifestari omnia crimina, de quibus debet judicium ferre ut judex, & omnia vulnera, quibus debet remedium adhibere ut Medicus: nam, ut optime docet Concil. Trid. citando Hieron. *Si erubescat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat, Medicina non curat*. Et, ut addit idem Conc. sess. 14. c. 5. *constat Sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent*: ergo Confessio debet esse integra, &c.

Consectaria hujus Doctrinæ:

Consect. 1. Confitenda sunt omnia, & singula peccata mortalia quoad numerum certum, si haberi potest, vel saltem probabilem, si certus haberi non potest, addendo *plus, minusve*, vel explicando consuetudinem peccandi, tempus a quo sumus in tali prava consuetudine, & frequentiam in die, in mente, in anno, &c. ita Nectarii tempore mulier particulatim confessa dicitur: de hac obligatione ita Trid. sess. 14. c. 5. *Ex his*, inquit, *colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione recenseri, etiam si occultissima sint: quæ nonnumquam animum gravius sauciant, & periculosiora sunt iis, quæ in manifesto admittuntur*.

Sic peccat contra integritatem confessionis, & contra veritatem pœnitens, qui mentitur Confessario circa ea, quæ tenetur confiteri. Mendacium certe in omni materia damnabile; sed in tribunali pœnitentiæ sacrilegum est, atque execrabile: & ficto illi pœnitenti dici potest quod dixit Petrus Ananiæ: *non es mentitus hominibus, sed Deo*. Si vero mentiatur circa ea, quæ non tenetur confiteri, peccat quidem contra veritatem, sed non contra integritatem confessionis.

Consect. 2. Pœnitens tenetur confiteri peccata mortalia, non solum quoad numerum, sed etiam quoad circumstantias, quæ peccati speciem mutant; is enim semper fuit usus in Ecclesia: alia siquidem pœnitentia dabatur puellæ simplici peccanti, alia sacræ Virgini, alia adulteris, alia stupratoribus. Quænam autem sint peccata specie distincta, diximus primo tomo, ubi de distinctione numerica, & specifica peccatorum. Quod autem circumstantiæ speciem mutantes sint confitendæ, habemus ex Trid. ibid. *Colligitur præterea*, inquit, *etiam eas circumstantias in Confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant: quod sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere*.

Consect. 3. Pœnitens tenetur confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, juxta omnes, quando illæ circumstantiæ continent 1. Gradum affinitatis in incestu. 2. Quantitatem furti, injuriæ, &c. quæ egent satisfactione. 3. Quando uno actu plures sunt occisi, vel infamati apud plures. 4. Diuturnitatem

tatem temporis; quia tunc solent plures actus exerceri, qui detegendi sunt. 5. Peccatum inter Confessarium, & pœnitentem. 6. Si circumstantia secum invehat censuram, vel reservationem, vel aliquid necessarium in bonum pœnitentis; quia tunc illiæ circumstantiæ, licet solum aggravantes, æquivalent, ut fatentur omnes, vel multiplicationi numericæ, vel multiplicationi specificæ.

Consect. 4. Circumstantiæ peccatum intra eamdem speciem notabiliter aggravantes, vel minuentes, etiam extra casus in superiori consectario expositos, sunt necessario in confessione explicandæ. Ita aperte docet Catechis. Trid. p. 2. de Confess. n. 48. *Neque solum*, inquit, *peccata gravia narrando explicare oportet, verum etiam illa, quæ unumquodque peccatum circumstant, & pravitatem valde augent, vel minuunt .... Quæ vero pravitatem rei magnopere non augent, sine crimine omitti possent*. Id manifeste evincit perpetuus Ecclesiæ usus: peccatum enim internum, & externum intra eamdem speciem non differunt, nisi penes circumstantias aggravantes; tamen peccata solum interna minus puniebantur quam externa. Peccata impudicitiæ interius solum commissa aliqua pœnitentia puniebantur, ut docet Tertullian. lib. de pœnit. c. 3. Mulieres vero adulteras occulto etiam adulterio stare jubet sine Communione. Basil. Epist. Can. Alia imponebatur pœnitentia his, qui cogitatione solum idololatriæ consenserant; alia, sed gravior, iis qui libellis se polluerant; alia, sed adhuc durior, his qui incensum idolis obtulerant, ut habes ex Cypr. lib. de lapsis, quamvis hæc singula peccata ad idololatriam pertinerent. Et merito quidem observavit semper Ecclesia, ut circumstantiæ notabiliter aggravantes Confessario aperirentur; aliud enim feremus judicium, aliaque præscribemus pœnitentiæ remedia duobus hominibus, quorum unus raptim solum peccato impudicitiæ interius consenserint, alius vero per integras horas prava incontinentiæ cogitata volens, & plene conscius evolverit: quorum unus præcipiti motu hostem occiderit, & statim post occisionem inimici mortem doluerit; alter vero mortem inimici diu meditatus eum clanculum a tergo; & per insidias obtruncaverit, & post occisionem non modo non doleat, sed satiandæ ultionis desiderio pugione iterum, atque iterum confodiat, sanguinem e vulnere scaturientem epotet, morienti non modo non succurrat, sed risu, & cachinnis insultet. Hæ quidem circumstantiæ sunt omnino aperiendæ, ut patet. Ita pœnitens debet confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, vel minuentes, quas omnes ad sequentia capita reducemus.

1. Tenetur confiteri quantitatem temporis, quo permansit in committendo peccato, quando hæc duratio excedit solitum peccandi modum, puta, si per horam, per diem, cogitationem aliquam pravam animo evolverit.

2. Tenetur confiteri ad quot objecta se peccatum extenderit: v. g. vulnera inflicta in occidendo inimico, homines occisos, nummos subreptos, &c.

3. Tenetur confiteri modum peccandi insigniter enormem: v.g. tenetur dicere, vulneravi aperta vi, fraude, per insidias, &c.

4. Tenetur pariter confiteri circumstantias notabiliter minuentes, non quidem motivo excusationis, sed motivo sinceritatis, ut se talem, qualis est, & medico, & judici suo patefaciat. Tenetur confiteri, an peccatum commiserit vel plena cognitione, vel ex ea ignorantia, quæ juxta Aug. non excusat a toto, sed a tanto; an ex metu mortis, an ex malitia.

5. Ergo ex eodem principio eruitur non teneri pœnitentem confiteri eas circumstantias, quæ leviter tantum vel augent, vel minuunt peccata. Sic v.g. qualitas personæ, nisi concurrat ad scandalum, non est Confessario aperienda. Lapsus est v. g. Episcopus, Abbas in occultum crimen luxuriæ, non est necesse, quod dicat se esse Episcopum vel Abbatem, sufficit quod dicat se esse vel Sacerdotem, vel Religiosum; hæc enim dignitas non insigniter auget peccatum occultum, bene tamen publicum. Item peccavit quis die festo, peccato, quod tamen nec a Missa audienda, nec ab aliis pietatis operibus die festo imperatis eum avocavit, non tenetur juxta Ludovicum Granatensem hanc circumstantiam diei festi explicare; quia non insigniter aggravat peccatum. Sunt tamen graves Theologi, qui velint eam circumstantiam temporis sacri non minus aggravare, quam circumstantiam loci sacri: uti enim, inquiunt, teneris confiteri te occidisse hominem *in loco sacro*; ita a te occisum esse *tempore sacro*: quare crediderim ego quod in praxi bonum sit circumstantiam temporis sacri aperire, præcipue quando in causa est, quod diem festum non ea, qua decet, sanctitate, duxerimus.

Consect. 5. Quando pœnitens non potest aliter suum peccatum integre declarare, nisi mani-

manifestando personam complicem Confessario, potest, immo debet, eam personam indirecte Confessario declarare, præcipue si prævideat Confessarium ea declaratione usurum in bonum ipsius complicis. Talis videtur fuisse usus antiquæ Ecclesiæ. Basil. Epist.3. Can.70. ait: *Qui uniuscujusque prædictorum peccatorum fuit conscius, & non confessus, sed convictus est, tanto tempore punietur, quanto & ipse malorum effector.* Eum usum viguisse in Ecclesia probat Aug. explicans illum locum Lev. 5. *Si audierit vocem jurantis per falsos deos, nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam:* & idem Aug. homil. 49. sic habet: *Omnino igitur moneo, ego jubeo, Episcopus jubeo, Christus in me jubet ......: nolite viros vestros permittere fornicari, interpellate contra illos Ecclesiam.* Idque videtur Christus indicasse dicens: *Si te non audierit, dic Ecclesiæ.* Matth. 18. Et Paulus 2. ad Thessal. 3. v.14. *Si quis non obedit verbo nostro per Epistolam, hunc notate.* Reipsa, quomodo antiqui Parochi, quibus solis fiebat Confessio, potuissent incestus & peccata inter conjugatos secundum Canones punire, nisi pœnitentes personas complices declarassent. D. Thom. opusc. 12. ostendit, eam praxim esse etiam illo tempore observandam; sic enim habet quæst. 9. *Si pœnitens speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam, cum qua peccavit, puta, si cum sorore concubuit, necesse est ut exprimendo peccati speciem, exprimat personam. Sed si fieri potest, debet quærere talem Confessorem, qui personam sororis penitus non cognoscat.* Idem habet D. Bonav. in sent. 22. quæst. 3. & D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 2. Ratio etiam suffragatur; pœnitens enim est accusator, & testis contra se ipsum: ergo sicut accusator, & testis possunt contra reum, ejusque complices agere, pœnitens potest contra seipsum, & complices agere; præcipue, cum talis declaratio inserviat pœnitenti ad integritatem confessionis, & complici non noceat, quin immo ad ejus conversionem inservire possit, nec diffamatoria sit, cum non fiat animo ipsum denigrandi, sed potius animo eum ad Deum convertendi; demum cum facta Confessario, censeatur facta Deo, non homini.

Consect. 6. Confitenda sunt peccata mortalia dubia, ut dubia; quippe ex Trident. Sess. 14 cap. 5. & Can. 7. confitenda sunt omnia peccata mortalia, quorum conscientia habetur; sic enim loquitur. *Oportet*, inquit, *a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri*: atqui vere habetur conscientia peccati dubii, ut dubii. ergo debet manifestari ut dubium, & sic quando locum habeat hæc regula: *in dubiis tutior pars est amplectenda*, maxime in iis circumstantiis, ubi de obtinenda absolutionis gratia agitur.

Consect. 7. Ad integritatem confessionis prærequiritur diligens examen pro capacitate pœnitentis, pro temporis mora, & ceteris circumstantiis; quia Trid. postulat *diligentem sui discussionem*: Ergo exigit in examinanda conscientia eam diligentiam, qualem vir prudens in negotiis arduis solet adhibere. Itaque pœnitens ad discutiendam conscientiam se ab omni sæculari negotio semoveat; gratiam a Deo enixe postulet, qua occultos cordis recessus valeat introspicere: istas, aut similes preces effundat: *Domine ut videam. Illumina tenebras*, &c. postea vero percurrat præcepta decalogi, & Ecclesiæ, & officia singula suæ conditionis, videatque in quo, cogitatione, verbo, opere, exemplo, consilio, omissione &c. peccaverit, & singula peccata aut memoriæ infigar, aut chartæ inscribat; sed præcipue interius doleat, imiteturque Ezechiam de peracta vita interius gementem. *Recogitabo tibi*, inquit, *annos meos in amaritudine animæ meæ*; postea vero Confessario aperiat sincere omnium peccatorum, quibus inficitur, originem & occasiones, & relapsus, & consuetudinem; hæc enim omnia mire ad conversionem sinceram inserviunt, & ad integritatem confessionis conducunt.

Consect. 8. Si quis aliquod peccatum mortale, vel aliquam circumstantiam variantem speciem, aut notabiliter aggravantem confiteri omiserit vel sponte, & data opera, vel ex negligentia magna, tunc in utroque casu committitur sacrilegium, & iteranda est confessio; minime vero si id fiat involuntarie aut ex modica negligentia. Ita casus illos determinat Catech. Trid. 2. p. de conf. num. 49. & 50. *Adeo*, inquit, *ad confessionem necessarium est, ut integra sit, & absoluta, ut si quis, dedita opera, alia quidem ex his, quæ explicari debent, prætermittat, alia vero tantummodo confiteatur .... is novo scelere se obstringit; confessionem repetere est necesse. si adeo remisse conscientiam nostram scrutati simus .:. . ut ne ea quidem recordari voluisse merito videri possimus: id enim si factum fuerit, confessionem iterare omnino oportebit.*

At vero si alia de causa confessioni aliquid defuisse videatur, vel quia pœnitens nonnul-

la crimina oblitus fuerit, vel quia conscientiæ latebras non ita accurate perquisierit; cum tamen illud in animo haberet, ut integre omnia peccata confiteretur, nihil opus erit ei confessionem iterare.

Confect. 9. Non peccatur contra integritatem confessionis, quando peccata mortalia olim rite declarata, quamvis conscientiam remordeant, denuo non declaramus, nec etiam, quando peccata venialia numquam declarata non subjicimus clavibus Ecclesiæ, quia non ea fuit praxis Ecclesiæ, ut fideles obstringeret peccata mortalia sæpius declarare: deinde, si peccata hæc mortalia cum debitis dispositionibus fuerint in Sacramento pœnitentiæ detecta, merito censentur remissa.

De peccatis vero venialibus sic sapienter nos admonet Trid. sess. 14. c. 5. *Venialia* peccata, *quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt*. Et circa hoc diversa fuit Ecclesiæ praxis. Hieronymus peccata venialia expiari volebat voluntaria, & simul humili sacræ Eucharistiæ abstinentia; sic enim habet: Quando iratus fuero, & aliquid mali in animo meo cogitavero, & me nocturnum phantasma deluserit, Basilicas martyrum intrare non audeo. Insuper damnat perversitatem judicii eorum, qui cum post usum Matrimonii basilicas intrare non auderent, domi tamen Eucharistiam percipere non verebantur. Chrysostomus, & liber de imitatione Christi lib. 4. cap. 4. peccata venialia expiari suadent confessione facta Deo. Aug. de fide & oper. peccata venialia remitti docet confessione facta hominibus. Emendamur, inquit, cum lapsus nostros iis, qui nobis sapientiores sunt, detegimus humiliter. Secundum præsentem Ecclesiæ praxim peccata venialia expiantur orationis dominicæ recitatione, aquæ benedictæ aspersione, vel Sacramentali vel generali confessione, & Eucharistiæ devota sumptione. Ea omnia habes cap. *Omnis utriusque* 12. & can. *De quotidianis* 20. de pœnitent. dist. 3. & can. *Aquam* 20. de consec. dist. 3.

Expiantur insuper jejuniis & eleemosynis. Can. *Medicina* 76. & can. Quamobrem 68. de pœnitent. dist. 1.

Remittuntur etiam peccata venialia pectoris percussione, Episcopali benedictione. Can. *Tres sunt.* 82. de pœnitent. dist. I. Can. *Dictum* 96. 1. quæst. 1.

Prop. 2. Non est semper necesse, quod confessio sit integra *materialiter*; sed sufficit, quod sit integra *formaliter*.

Explicatur. Confessio est integra *materialiter*, quando dicuntur Sacerdoti omnia & singula peccata, nullumque omnino peccatum mortale omittitur. Tunc confessio est integra *formaliter*, quando dicuntur omnia peccata, quæ possunt & debent dici; omittuntur vero ea mortalia, quæ vel non possunt, vel non debent declarari; quia eorum declaratio vel est impossibilis, vel est graviter nocitura. Propositio sic explicata

Prob. Tunc confessio non debet esse integra *materialiter*, ut ajunt, quando vel est impossibilis, vel est nocitura; quia *Deus numquam impossibilia jubet*; & quia in Sacramento pœnitentiæ non jubet, nisi quod est in bonum nostrum, cum Sacramenta sint, non in damnationem, sed in salutem: Ergo confessio non debet esse integra materialiter, quando vel est impossibilis, vel est nocitura.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quotiescumque confessionis integritas erit impossibilis vel ex parte pœnitentis, vel ex parte Confessarii, toties sufficiet confessio eorum peccatorum, quæ fieri poterit, & impendenda erit absolutio omnium peccatorum; manebit tamen obligatio confitendi peccatum illud, quod tunc declaratum non fuit. Primo sufficiet confessio, quæ fieri poterit; quia ad impossibile nemo tenetur: tamen manebit obligatio confitendi peccatum non declaratum; integritas enim confessionis est de jure divino: ergo cum occurret occasio, erit observanda; ideo damnata est sequens propositio ab Alexand. VII. *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere*.

Sic si pœnitens nequeat peccata sua confiteri ob defectum memoriæ, quo fit ut inculpabiliter non recordetur peccata commissa; ob defectum vocis, vel scriptionis, vel nutuum, quo fit, ut v. g. lapsus in apoplexiam loqui non valeat, det tamen, aut dederit signa pœnitentiæ; ob defectum temporis, quo fit, ut non valeat omnia peccata commissa percurrere, puta, si sit in præsenti naufragio, in proximo incendio, in urgenti cum hostibus conflictu; in his, & similibus casibus poterit absolvi, etiam si singula peccata non integre confiteatur.

Sic si Confessarius prævideatur moriturus, aliumque Confessarium adire nequeas, potes pe-

petere absolutionem ante peractam integre confessionem.

Consect. 2. Quotiescumque confessio alicujus peccati certo prævidetur graviter nocitura vel pœnitenti, vel Confessario, vel alicui tertio, toties poterit omitti, si alius Confessarius adiri nequeat, & postea data prima occasione peccatum prudenter occultatum declarandum erit; quia Deus non censetur velle obligare ad confessionem peccati, cujus declaratio est nocitura.

Sic si sit periculum moraliter certum, quod Confessarius abusurus sit confessione vel non observando sigillum, vel utendo confessione ad sollicitandum pœnitentem ad peccatum, vel quod usurus sit eadem confessione ad diffamandum pœnitentem, vel complices illius peccati, quod auditurus est in confessione; poterit prudenter tunc ea peccata pœnitens in specie non declarare ... Talia tamen pericula non sunt facile fingenda, sed oportet de his claram, & evidentem, moralem tamen, convictionem habere. Ita Gonetus tractatu de sacramentis. Natalis Alexander de Sacram. pœnitent. Reg. 7.

Propositio 3. Ut confessio peccatorum sit utilis, non solum debet esse integra, sed insuper cum cordis compunctione conjuncta.

Prob. 1. Scriptura. *A mortuo*, scilicet per affectum peccati, *quasi qui non sit, perit confessio*. Eccl. 17. v. 16. ergo ut utilis sit confessio debet fieri ab eo, qui optet a peccato recedere, quive sit extra affectum peccati.

2. Ex Patrib. 1. Aug. ita eos arguit, qui sine ullo dolore confitentur. *Multi*, inquit serm. 7. de temp. *assidue se dicunt esse peccatores: & tamen illos adhuc delectat peccare. Professio fit, non emendatio: accusatur anima, non sanatur: pronunciatur offensa, non tollitur: pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*. Et Gregor. Magnus in lib. 1. Reg. cap. 2. sic habet: *Signum veræ conversionis non est in oris Confessione, sed in afflictione pœnitentiæ ... In fructu ergo, non in foliis, aut ramis pœnitentia cognoscenda est*.

3. Ut confessio peccatorum sit fructuosa, debet esse dispositio ad gratiam obtinendam: ergo debet cum cordis compunctione conjungi.

Consectaria bujus Doctrinæ

Consect. 1. Ut confessio peccatorum nostrorum inserviat ad justificationem in Sacramento obtinendam, non sufficit, quod fiat soli Deo: qualis fuit confessio Davidis dicentis: *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam*; & rursus: *tibi soli peccavi*. Non sufficit, quod fiat homini tamquam amico, ut ab eo solatium accipiamus, vel fiat homini tamquam doctori, ut ab eo consilium accipiamus; sed debet fieri Sacerdoti tamquam patri, tamquam medico, tamquam judici, ut correctionem a patre, remedium a medico, absolutionem a judice accipiamus.

Consect. 2. Ut confessio facta Sacerdoti tamquam patri, tamquam medico, tamquam judici, sit salutaris, non debet esse narratio mere historica, sed debet cum sequentibus conditionibus conjungi.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, vera,
verecunda,
Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata.
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Simplex excludit admixtionem peccati ab alio commissi: *humilis* excludit superbiam mentis aut verborum: *pura* excludit omnem perversam intentionem: *fidelis* excludit quamcumque fictionem, & fallitatem: *frequens* excludit negligentiam, quam sæpius confitendo vincimus: *nuda* excludit multiplicitatem, & obscuritatem verborum: *discreta* excludit imprudentiam, qua omnia peccata ut æqualia habentur: *lubens* excludit coactionem: *verecunda* excludit jactantiam de peccato: *integra* excludit reticentiam ejus peccati aut circumstantiæ dicendæ: *secreta* vetat publicitatem, quæ scandalum pareret: *lacrymabilis* vetat complacentiam in peccato: *accelerata* vetat dilationem confitendi: *fortis* excludit teporem & pigritiam: *accusans* prohibet adhiberi excusationes in peccatis: *obediens* includit propositum exequendi pœnitentiam injunctam.

§. III.

Quam necessaria sit satisfactio peccatoribus post Baptismum lapsis, & qualis debeat esse illa satisfactio.

Nota, quod satisfactio definitur: *studium placandi Deum offensum exhibendo ei voluntariam sui castigationem*.

Prop. 1. Sacerdos tenetur præscribere, & pœnitens tenetur acceptare satisfactiones salutares, & pro modo culpæ congruas.

Prob. 1. Ex Trid. sess. 14. cap. 8. *Debent ergo*, inquit Synodus, *Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminis, & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactione injungere, ne, si forte*

peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Ergo si Sacerdotes debeant salutares satisfactiones imponere, pœnitentes tenentur eas subire: quando enim duo connectuntur, ut revera conjunguntur pœnitentiæ impositio, & ejus acceptatio, cum Deus præcipit unum, præcipit & aliud.

2. Ex Patribus. Primo quidem Cyprianus ad calcem libri de lapsis ita habet: *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus. Alto vulneri diligens, & longa medicina non desit. Pœnitentia crimine minor non fit*. Aug. in Psal. 44. sic loquitur: *Omnis iniquitas, parva, magnave sit, puniatur necesse est; aut ab ipso homine pœnitente, aut a Deo vindicante . . . Prorsus aut punis, aut punit: vis non puniat, puni tu ergo*.

3. Inductione. Nulla est iniquitas, quæ omnino impunita relinquatur a Deo; non quidem quod Deus ea pœna delectetur, sed ut naturalis æquitas observetur. Sic in damnatis punitur peccatum, non voluntaria satisfactione, sed involuntario cruciatu, scilicet summi boni amissione: *Hoc enim adepto*, inquit Aug. *beata est anima: quo amisso misera est* lib. 12. de civ. c. 4. *factus est enim* homo *malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonum, quod posset esse æternum*. De civ. 21. c. 12. In eo enim sita est damnatio, ut perversa damnatorum voluntas sit invita subdita Deo per dolorem, quæ volens noluit subesse Deo per amorem. *Quid enim*, inquit Bernardus, *tam pœnale, quam semper velle quod numquam erit? etenim* quod vult damnatus, *in æternum non obtinebit & quod non vult, in æternum sustinebit*. lib. 5. de consid. cap. 12. Item punitur peccatum in Purgatorio, non meriatria satisfactione, sed purgante satis-passione: non meritoria satisfactione; quia animæ in Purgatorio non sunt in statu vitæ, ut possint mereri; sed in eo statu sunt, ut possint a maculis, quibus non plene purgatæ sunt, emundari; itaque si peccatum in inferno, in purgatorio puniatur: ergo in peccatoribus relapsis, sed pœnitentibus, debet puniri peccatum per satisfactiones & a Sacerdotibus impositas, & voluntarie acceptatas a pœnitentibus.

4. *Rat*. Confessarius debet salutares satisfactiones imponere, & pœnitens debet eas acceptare, si ita exigat ordo a Christo in Ecclesia statutus; quia nefas est quemquam a tali ordine se subducere: atqui ita est, ut patebit sequenti inductione: ergo & Confessarius tenetur salutares satisfactiones imponere, & pœnitens tenetur eas acceptare. Hoc autem ita exigit

1. Natura ipsius conversionis, quæ satisfactionem in pœnitente exigit. *Fuit quidem*, inquit Trid. *pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, & justitiam assequendam necessaria . . . unde Propheta ait: convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit: nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*. Sess. 14. cap. 1. Non est autem vera pœnitentia, quam non subsequuntur fructus digni pœnitentiæ juxta illud: *facite fructus dignos pœnitentiæ*.

2. Divina justitia: ut docet Trid. sess. 14. c. 8. *Sane*, inquit, *divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui semel a peccati & dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scientes, Templum Dei violaverint, & Spiritum sanctum contristare non formidaverint*. Baptizatis itaque nulla imponitur satisfactio, quæ plectantur crimina prioris vitæ; quippe vetus vita in Christo sepelitur, novaque fit creatura, Christi sanguine aspersa, & quasi Christi vestimentis induta, omnique ex parte gratiis, & donis Spiritus sancti decorata.

3. Hanc satisfactionem exigit divina Clementina. *Divinam Clementiam decet*, inquit Conc. ibid. *ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes, velut injurii, & contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ*.

4. Eas satisfactiones postulat ea, quæ debet esse nostri cum Christo conformitas. *Accedit*, inquit Conc. ibidem, *quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur; certissimam quoque hinc arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur*.

5. Eam satisfactionem præscribit sanctus, & perenniter observatus Ecclesiasticæ disciplinæ vigor: de quo ita Trid. ibid. *Neque vero*, inquit, *securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent*. Ea de causa statuti in prioribus Ecclesiæ sæculis Canones pœnitentiales, & a sancto Carolo Borromæo collecti, ut nuperis istis temporibus & Confessariis, & pœnitentibus essent ob-

obvii, ut isti eam, quam præscribunt, pœnitendi formam æmularentur; illi vero, quantum patitur sæculorum perversitas, non aliam in præscribendis satisfactionibus regulam sibi proponerent imitandam.

VI. Ad eas pœnitentias salutares invitat nos nostra ipsorum utilitas; utiles enim sunt ejusmodi satisfactiones. Primo his, qui nondum reconciliati sunt ad impetrandam ex congruo peccatorum remissionem, atque ad redimendam pœnam æternam: juxta illud Danielis 4. *Peccata tua eleemosynis redime*: & juxta illud Ambr. *fletuque culpa solvitur*. Secundo utiles sunt his, qui sunt jam justificati, ut docet Trident. ibid. his verbis: *Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, & quasi fræno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt*.

Consectaria hujus Doctrinæ

Qua docetur Confessarium debere imponere salutares satisfactiones.

Consect. 1. Peccat Sacerdos, qui vel ex malitia, vel ex inscitia, vel ex negligentia, vel ex timore mundano salutares non præscribit pœnitentibus suis satisfactiones. Ex malitia quidem, ut faciebant Scribæ, & Pharisæi, qui inutilibus cæremoniis, & traditionibus populum occupatum detinebant, & a præceptis necessario observandis avertebant, ut eis exprobrat Christus, Matth. 23. vers. 23. *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anetum, & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium, misericordiam, & fidem; hæc oportuit facere, illa non omittere*.

Ex inscitia vero, uti faciunt illi, qui ignorantes antiquam, & præsentem Ecclesiæ disciplinam circa Canonicas satisfactiones, putant sui juris esse pro libito pœnitentiam imponere; cum tamen in hoc non privatum lumen, sed lumen Ecclesiæ consulendum sit. Quod si civilium causarum judicibus dicitur: *erudimini qui judicatis terram*; a fortiori spiritualibus judicibus dicitur: scrutamini leges Ecclesiæ qui in tribunali pœnitentiæ judicatis.

Vide Canones pœnitantiales ad calcem hujus Tomi.

Ex timore mundano, uti faciunt illi, qui iis pœnitentibus, a quibus vel aliquid boni sperant, vel aliquid mali metuunt, perniciosissime ablandiuntur; quibus apte convenit illud Scripturæ: *Noli quærere fieri judex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates*. Eccl. 7. 6.

Ex negligentia, uti faciunt illi, qui pertæsi ejus laboris, qui in remittendis, & revocandis sæpius iisdem pœnitentibus reperitur, malunt præcipiti absolutione solvere pœnitentem, quam eum salutifera satisfactione ligare; quos quidem a tam præcipiti judicio deterrere debet illud Scripturæ: *Sanguinem ejus de manu tua requiram*: quippe, ut optime monet Cypr. lib. de lapsis, *cum peccatori adulamur, non erigitur sic lapsus, sed per Dei offensam magis impellitur ad ruinam*; & Epist. 4. *non est pax illa, sed bellum; persecutio hæc alia, & alia tentatio*.

Consect. 2. Peccat Sacerdos, qui sine causa, quæ a Deo probanda sit, pro gravibus peccatis leves imponit pœnitentias. Sciat se sibi & pœnitenti graviter nocere sibi quidem, quia juxta Trident. *si indulgentius cum pœnitentibus agat, alienorum peccatorum particeps efficitur*: pœnitenti vero, quia, ut ait Amb. in Psal. 118. *facilitas veniæ incentivum tribuit delinquenti*. Et juxta Greg. *tunc vera est absolutio sacerdotis, cum interni sequitur arbitrium judicis*. Moriori enim hac indulgentia *datur opera*, inquit Cypr. lib. de lapsis, *ne satisfactionibus, ac lamentationibus justis delicta redimantur, ne vulnera lacrymis abluantur*.

Consect. 3. Peccat Sacerdos, qui vel ex zelo, qui non est secundum scientiam, vel ex defectu attentionis ad singula, incongruas præscribit satisfactiones, v. g. eleemosynam mendicanti, jejunia ægrotanti, &c. cum e contra juxta prudentiam avaris esset præscribenda eleemosyna, maceratio corporalis incontinentibus, superbis oratio, singulis vero ardens & humilis in Christum fiducia.

Consect. 4. Peccat Sacerdos, qui impositam ab alio Confessario pœnitentiam, & facultati pœnitentis & peccatis convenientem, & futuris peccatis evitandis aptam, sine rationali causa immutat; pœnitentia enim præteritum peccatum puniens, & futurum impediens est de jure naturæ: ergo immutari non potest, nisi superiori aliqua ratione hæc eadem mutatio pœnitenti magis profutura videatur: utque Confessarius prudenter in tam difficili materia se gerat, legat Cypr. lib. de lapsis.

Consect. 5. Peccat Sacerdos, qui pœnitentias etiam imprudenter injunctas, modo pœnitenti spiritualiter non sint nocituræ, immutat, non auditis in confessione sacramentali his peccatis, quibus hæc pœnitentia impru-

denter injuncta est; Confessarius enim non potest injunctam pœnitentiam pœnitenti non nocituram, nisi per modum judicii, immutare: non potest autem illud judicium exercere, nisi audito pœnitente in sacro tribunali, ad quod pœnitens potest accedere, non via quidem appellationis, quia omnes Confessarii sunt æquales, cum sint ejusdem Christi Ministri; sed via novi judicii: cum enim tribunal pœnitentiæ sit in favorem rei sese accusantis, potest diversis se judicibus sistere, & ejus judicio acquiescere, qui utilius pro æterna animæ salute judicaverit.

Consect. 6. Sacerdos non debet leviter pœnitentes audire, qui petunt injunctas sibi a primo Confessario pœnitentias immutare, nisi eas aperte videat saluti pœnitentium nocituras: de quo ita Carolus Borromæus in Actis Eccles. Mediol. part. 4. *Qui sine causa*, inquit, *Confessores mutant, arguendi sunt, nec ad confessionem facile hic admittatur, qui ab aliis Confessoribus passus repulsam fuerit, ne quod alius aut ædificaverit, aut ædificare nitebatur, destruatur.*

Consectaria hujus Doctrinæ

Qua docetur pœnitentem teneri acceptare salutares satisfactiones.

Consect. 1. Peccat pœnitens, qui pertinaciter renuit subire convenientes, & salutares satisfactiones, quamvis aliunde naturæ ejus corruptæ graves videantur: debet enim alte animo infigere, quod quamvis pœnitentia sit tribunal misericordiæ, est tamen tribunal justitiæ, in quo oportet & Deo veniam misericorditer indulgenti gratias agere, & Deo juste aliquam reparationem exigenti pro viribus satisfactionem exhibere. Duplicem hanc veritatem docet Aug. in Psal. 50. explicans illa verba: *Ecce enim veritatem dilexisti*, ubi sic loquitur: *Veritatem dilexisti, id est impunita peccata etiam eorum, quibus ignoscis, non reliquisti. Sic misericordiam prorogasti, ut servares & veritatem. Ignoscis confitenti; ignoscis quidem, sed seipsum punienti: ita servatur misericordia, & veritas; misericordia, quia homo liberatur; veritas, quia peccatum punitur.*

Consect. 2. Peccaret pœnitens, qui injunctam a Sacerdote pœnitentiam nollet per se, sed tantum per alium exequi, vel eam in Purgatorio adimplendam remitteret; tum quia sicut ipse peccati illecebras percepit, ita & ejus debet experiri amaritudinem, juxta illud Scripturæ dictum peccatori: *Et tu porta peccatum tuum:* tum etiam quia August. jam citatus dicit, quod Deus ignoscit peccatori *seipsum punienti*, & non sibi adblandienti: tum demum cum peccator rei personam in tribunali pœnitentiæ sustineat, ejus est obedire Sacerdoti, & non præcipere; ejus est obsequi Joanni dicenti: *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ:* nec penes eum est satisfactionem datam, & acceptatam in Purgatorio adimplendam remittere; satisfactio enim acceptata est de præcepto, mandata autem in hac vita, & non in altera adimplenda sunt: insuper hæc satisfactio pars est integralis sacramenti: Ergo non licet pœnitenti eam pro libito in altera vita adimplendam remittere: denique praxis Ecclesiæ semper fuit neminem ad communionem admittere, qui Sacerdoti obediens non fuisset, *& alienum de se judicium non expectaret*, ut loquitur Cyp. Epist. 26.

Consect. 3. Peccat pœnitens, qui pœnitentiam injunctam, & acceptatam non diligenter exequitur, sed eam vel differt, vel minuit, vel in aliam etiam rigidiorem immutat propria auctoritate: ejus enim est obedire Sacerdoti, & subire vices rei, & non judicis; eas enim satisfactiones, quas contra voluntatem Sacerdotis, superbo potius quam pœnitenti animo subimus, rejicit Deus, ut patet ex Isai. 58. v. 3. *Quare jejunavimus & non aspexisti? Ecce in diebus jejunii vestri invenitur voluntas vestra; melior est* enim apud Deum *obedientia, quam victima.*

Consect. 4 Si pœnitens pœnitentiam injunctam oblitus fuerit, debet eumdem adire Sacerdotem, si possit, ut ab eo addiscat pœnitentiam injunctam: si Confessor impositæ pœnitentiæ non recordetur, oblivionem illam utpote culpabilem subjiciat pœnitens judicio Sacerdotis; immo si ita judicaverit Sacerdos, pœnitens suam iteret Confessionem: docet autem Antoninus tit. 14. c. 18. §. 19. id necessarium esse; sic enim loquitur: *Si ejus*, id est pœnitentiæ, *oblitus fuerit, pœnitens tenetur iterum confiteri.*

Consect. 5. Peccat pœnitens, si impositam a Sacerdote pœnitentiam excedentem, quod raro contingit, sed quod forte posset contingere, si pœnitens confiteretur solum peccata venialia, vel mortalia olim declarata, peccat, inquam, si pœnitentiam injunctam, & acceptatam non exequatur, etsi excedentem: de hoc ita D. Th. quodlib. 5. q. 13. *si Sacerdos*, inquit, *imponat majorem pœnitentiam, quam pœnitens facere teneatur pensata remissione quæ facta est per vim clavium, & contritionem præcedentem, nihilominus pœnitens tenetur facere quod sibi injunctum est, si adsit facultas.*

Con-

Confect. 6. Si Sacerdos incongruam injungat pœnitentiam, & præteritis peccatis parum conformem, & futuris præcavendis non satis idoneam, debet pœnitens sibi aliquas satisfactiones imponere: ita docet D. Th. ibidem. *Peccator*, inquit, *est debitor alicujus satisfactionis dupliciter: uno modo ex injunctione Sacerdotis, alio modo ex peccato commisso: unde si contingat quod Sacerdos minorem imponat satisfactionem pœnitenti, quam sit illa, ad quam alligatur ex quantitate sui peccati, subtracto eo, quod remittitur virtute clavium, & contritionis præcedentis, nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur; quod si in hac vita non perficiat, in purgatorio exsolvet.*

Ut autem aliquam nobis efformemus ideam ejus, quam a nobis Deus exigit satisfactionem, non aliam consulamus regulam, quam Canones pœnitentiales, quibus haud dubie Deus voluit nos instruere ejus pœnitentiæ & satisfactionis, qua in hac mortali vita majestatem ejus offensam placare possumus. Ideo sit

Prop. 2. Non eadem semper fuit in Ecclesia in imponendis salutaribus satisfactionibus disciplina, sed diversa juxta diversas temporum rationes, & circumstantias.

Hæc propositio non aliter probari potest, quam per quædam monita, quibus historice percurremus lapsa a Christo usque ad nos diversa sæcula.

Monit. 1. Quadruplex fuit in Ecclesia genus pœnitentiæ, scilicet, pœnitentia peccatorum mortalium, pœnitentia peccatorum venialium, pœnitentia publica, & privata.

Pœnitentia peccatorum mortalium fiebat vulgo separatione ab Eucharistia: Patres enim, ut videre est apud Aug. olim inter homil. 50. hom. 27. nunc serm. 352. triplicem tantum pœnitentiam agnovere: unam ante baptismum peccatorum quorumlibet: alteram post baptismum, eamque quotidianorum peccatorum, scilicet venialium: tertiam similiter post baptismum, sed mortalium delictorum. Porro de hac tertia pœnitentia loquens Aug. alias hom. 27. jam serm. 352. de pœnitent. ait: *Est pœnitentia gravior, atque luctuosior, in qua proprie vocantur in Ecclesia pœnitentes remoti etiam a Sacramentis Altaris participandis, ne accipiendo indigne, judicium manducent, & bibant*: ideo conscii peccatorum mortalium se ab Eucharistiæ participatione separabant. Quocirca dicit Cæsarius hom. 8. *Ultro nos ipsos*, inquit, *a communione Ecclesiæ removentes.* Vel id fiebat judicio Sacerdotum, ut docet Leo Epist. 92. *Mediator*, inquit, *Dei & hominum Jesus Christus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Quod adeo commune, & vulgare erat in Ecclesia, ut quibuscumque pœnitentibus extra mortis articulum non impenderetur absolutio, nisi peracta vel in toto, vel ex parte satisfactione, ut late probat Morinus: & pœnitentibus in lecto decumbentibus absolutio impenderetur, eo tamen onere, quod si convalescerent, in ordinem pœnitentium amandarentur, ut docet Conc. Arausic. 1. c. 3. *Quod si supervixerint, stent*, inquit, *in ordine pœnitentium, & ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus; legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione percipiant.*

Monit. 2. Pœnitentia peccatorum venialium fiebat raro per confessionem Sacramentalem, sed per varia pietatis exercitia. 1. Per orationis Dominicæ recitationem, & per pectoris tunsionem, ut docet Aug. hom. 19. ex libro quinquaginta homiliarum, ubi vocat lavacrum quotidianum, *Quod pectus tundimus, & dicimus in oratione Domino nostro. Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* 2. Per confessionem factam Laico, ut docet Beda: *Quotidiana*, inquit, leviaque peccata alterutrum *coæqualibus confiteamur*: in hæc verba Jacobi: *confitemini alterutrum.* 3. Demum variis aliis remediis, ut dicit Trid. sess. 14. cap. 5. *Venialia* peccata *quamquam recte, & utiliter, citra omnem præsumptionem in confessione dicantur, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.*

Monit. 3. Pœnitentia publica ea est, quæ publice fit; solemnis vero ea est, quæ cum solemnitate ab Episcopo injungebatur vulgo initio quadragesimæ; inde remansit cæremonia cinerum, qui capitibus imponuntur. A Christo usque ad tertium sæculum non præscripta erat pœnitentiæ ratio, sed pœnitentibus manus imponebant Sacerdotes, salutares satisfactiones injungebant, quibus peractis pœnitentes reconciliabantur. Hujus satisfactionis exemplum habemus in Corinthio incestuoso, quem Paulus tradidit Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus fieret, 1. ad Corint. 5. Habemus & alterum exemplum in juvene illo latrone homicida, quem Joannes suaviter ad pœnitentiam allexit.

Tertio sæculo in Oriente pœnitentes in quatuor stationes divisi sunt, ut docet Greg. Thaumaturgus Can. ult. suæ Epist.

Primus gradus dicebatur Fletus, secundus Auditio, tertius Substratio, quartus Consistentia.

In primo stationis gradu *Flentes* erant extra Ecclesiam veste lugubri induti, cinere aspersi caput, & cilicio induti. In hac statione nulla manuum impositione, aut speciali oratione perfruebantur. Hoc eis solum licitum erat, scilicet ut præ foribus templi cum fletu preces, & vota fidelium exposcerent.

In secundo stationis gradu *Audientes* erant in porticu interiori Ecclesiæ, & nulla eis concessa manuum impositione, una cum Catechumenis audiebant lectionem, & expositionem Scripturæ, qua absoluta, abibant cum Catechumenis.

In tertio stationis gradu *Substrati* erant in Ecclesia eo in loco, qui a porticu ad ambonem usque extendebatur, in quo Epistola, & Evangelium legebatur, oratio fiebat, verbum Dei annuntiabatur, ad quæ omnia substrati admittebantur, iisque substratis, & humiliatis manus imponebantur, & super ipsos orationes fundebantur.

In quarto stationis gradu *Consistentes* erant in Ecclesia eo in loco, qui ab ambone ad Sanctuarium usque extendebatur, ibi Missæ sacrificio assistebant, publicis precibus intererant, sine jure tamen oblationis offerendæ, nec Eucharistiæ percipiendæ. Post gradus illos juxta præscriptum tempus translactos sequebatur participatio mysteriorum: interdum tamen pœnitentes a gradu flentium ad substrationem absque media auditione perveniebant, Episcopis ob terrorem pœnitentiæ rigorem illum relaxantibus. Totum illud legitur in Historia Ecclesiastica; sed concise habes expressum in Conc. Ancyr. Can. 4. *Placuit eos*, inquit, *inter audientes uno anno constitui, tribus autem aliis substerni ac supplices esse, soli autem orationi duobus annis communicare, & tunc ad perfectionem accedere.*

Octavo sæculo pœnitentia publica aliam formam suscepit; Theodorus enim Cantuariensis circa annum 680. usum pœnitentiæ redimendæ introduxit, indeque trium quadragesimarum usus in Ecclesia invaluit: postea Urbanus ann. 1095. indulgentias dedit, & relaxavit pœnitentias Canonicas euntibus ad bellum sacrum ad recuperandam Jerusalem, vel ad hoc milites alentibus; cœptque tunc absolutio ante peractam pœnitentiam impendi, quæ tamen non nisi impleta satisfactione impendenda erat, ex Conc. Tolet. III. Hinc natus est indulgentiarum usus.

Monit. 4. Pœnitentia secreta ea est, quæ secreto imponebatur hi, quibus pœnitentia secreta imponebatur, erant inter consistentes, & domi diversis austeritatibus peccata sua castigabant: ea imponebatur secretis delictis, immo & publicis, his scilicet peccatoribus, qui semel pœnitentiam solemnem subierant; bis enim non imponebatur pœnitentia solemnis in Ecclesia.

Prop. 3. Quamtumvis diversa fuerint Ecclesiæ in imponendis satisfactoriis operibus disciplina, ea nunc esse debet Sacerdotum praxis, ut eas satisfactiones imponant, quæ & præterita peccata puniant, & futuris medeantur, & scandalum datum Ecclesiæ, damnumve illatum proximo reparent.

Prob. 1. Scriptura. *Facite ergo*, inquit Joannes, *fructus dignos pœnitentiæ:* Matth. 3. vers. 8. Ergo satisfactio debet esse peccatis conveniens.

2. Ex Patribus, inter quos Cyprianus lib. de lapsis sic loquitur: *Pœnitentia crimine minor non sit*. Et Hieronymus Epist. 1. ad Susan. *Necessaria est pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut certe excedat*. Ergo satisfactio imposita a Sacerdotibus debet esse commissis peccatis conveniens.

3. Ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. ubi hæc leguntur. *Habeant autem*, inquit, Confessarii præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, *non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent*. Ergo ex Concil. satisfactio imposita debet esse, 1. novæ vitæ custodia, 2. futuri lapsus cautio, 3. utriusque tam præteriti, quam futuri peccati remedium, & demum præteriti peccati vindicta, quæ includit reparationem damni, & scandali, si quod intervenerit.

4. *Rat.* Talis debet esse etiam nunc satisfactio, qualis jure naturæ exigitur; jus enim naturæ est immotum, neque per varium Ecclesiasticæ disciplinæ usum variari potest: Atqui jure naturæ exigitur, ut satisfactio pro peccatis puniat peccata præterita, impediat futura, cum satisfactio sit solutio peccati præteriti, & medela futuri: & quod scandalum datum Ecclesiæ, & damnum illatum proximo reparet; quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Ergo satisfactio etiam nunc talis debet esse, ut præterita peccata puniat, futuris medeatur, scandalum datum Ecclesiæ, damnumve illatum proximo reparetur. Cui do-

Ctri-

ctrinæ concordat Aug. Ep. 54. olim, nunc 153. *Nihil aliud agit quem veraciter pœnitet, nisi ut id, quod mali fecerit impunitum esse non sinat, eo quippe modo sibi non parcenti ille parcit, cujus altum, justumque judicium nullus contemptor evadet.*

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Prima satisfactio, quæ imponenda est pœnitenti, est aliqua vivendi ratio, qua novum vitæ genus, quod pœnitendo inchoavit, diu & perseveranter custodire valeat: de quo Paul. ad Coloss. 3. v. 9. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & inducentes novum.* Exponique debet pœnitenti, quid juxta phrasim Pauli significent hæc verba: *Mori peccato ... vivere justitiæ ... habere spiritum* Christi... *conversari digne Evangelio Christi*: &c.

Hæc ergo nova vita interdicit primo usum eorum omnium, quibus Deum infeliciter offendimus. *Hæc est enim*, inquit Aug. *justissima pœna, ut amittat quisque, quo bene uti nolit*, 3. de lib. arb. cap. 18. hinc est, quod Adam figura pœnitentium, de Paradiso, quo abusus fuerat, ejectus est, ut sciamus nos sponte nobismetipsis debere ea interdicere, quibus nimium adhærentes in Deum peccavimus: hinc est etiam, quod Ecclesia Clericos in peccatum lapsos ab usu officii deponeret. Interdicit secundo usum etiam eorum, quibus sponte privati Deum juste iratum placare possumus. *Qui enim illicitorum veniam postulat, oportet ut a multis etiam licitis abstineat*, v. g. ab usu conjugii, a militia, a negotiatione &c. Leo Ep. 29. Tertio hæc nova vita exigit, ut pœnitens, quantum in ipso est, tantum pro Deo impendat quantum pro sæculo terrenorum bonorum consumpsit; tantumque pro æterna salute laboret, quantum pro temporali felicitate curarum impendit: v. g. tantum temporis impendat orationi, quantum consumpsit voluptati: tot expendat opes in eleemosynis, quot in ludis, in comœdiis, aliisque vanis rebus insumpserat: demum tantus sit in maceranda carne, quantum in deliciis fuit. De quo ita Paulus ad Rom. 6. vers. 19. *Humanum*, inquit, *dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.*

Consect. 2. Altera, quæ imponi debet homini peccatori pœnitentia, est satisfactio vindex peccati præteriti; de fide enim est, ut habetur in Trid. sess. 14. can. 13. quod pœnitentia non sit tantum nova vita. *Si quis dixerit*, inquit, *optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam, anathema sit.* Puniat ergo peccator vitam suam præteritam oportet, vel flagellis, quæ veniant a Deo, vel quæ ab ipso sponte suscipiantur, vel quæ ei a Confessario injungantur; tribus enim illis modis Deo satisfacere possumus. *Docet præterea* sancta Synodus, inquiunt Patres Trid. *tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut non solum pœnis a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Jesum Christum satisfacere valeamus.* Sess. 14. c. 9.

Quando infliguntur a Deo flagella temporalia, v. g. paupertas, morbi &c. tunc dicendum cum Michæa 7. v. 9. *Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam judicet, & faciat judicium meum: educet me in lucem, videbo justitiam ejus*; & cum Paulo: *Cum judicamur, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Ideo docet Basil. Reg. 55. bonum esse hujusmodi mala temporalia multo conatu non avertere.

Quando sponte nobismeptisis voluntarias satisfactiones imponimus, eas humiliter subeuntes speremus id, quod promisit Paul. 1. ad Corinth. 11. v. 31, *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Quando vero injunguntur a Sacerdote satisfactiones, audenter sperare possumus pœnas illas humiliter toleratas in locum substitui earum pœnarum, quas Deus nobis justo judicio destinavit; judicium enim Sacerdotum est divini judicii vicarium, ut passim docet Tertullianus.

Consect. 3. Tertio satisfactio, quæ pœnitenti imponenda est, debet esse medicinalis; adhibenda enim sunt, ut docet Gregor. medicamenta contraria peccatis *Cælestis medicus*, inquit, *singulis quibusque vitiis obviantia adhibet medicamenta: nam sicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur; ita Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præciperet humilitatem.* Hom. 32. in Evang. Ergo ad exemplum supremi illius medici injungenda est blasphemis oratio, non solum sero, & mane coram tota familia, sed etiam certo alio tempore fundenda, ut ea interna mentis & externa corporis subjectione Deum cunctis rebus superiorem agnoscant, & scandalum,

lum, quod intulerunt familiæ, reparent: ad exemplum Pauli, qui, ut ipse ait ante conversionem suam, *blasphemus fuit, persecutor, & contumeliosus*. 1. ad Tim. 1. v. 13. sed hæc omnia ejuravit, & multis in Christum obsequiis compensavit. Eisdem injungi debent silentium, quoties non urget loquendi necessitas, tolerantia detractionum & maledictorum. Cujus duplicis exercitii exemplum dedit David pœnitens: *Posui*, inquit, *ori meo custodiam*; & rursus: *in me psallebant qui bibebant vinum, ego autem orabam*. Eisdem injungi possunt exteriora quædam humilitatis exercitia, puta, frequens genuflexio, deosculatio terræ, & humilis erga Deum in eo statu prostratio: ad exemplum illustrium pœnitentium, qui in Ecclesia prostrati orabant, vel ad exemplum Publicani dicentis: *propitius esto mihi peccatori*.

Sic his, qui mysteria fidei ignorant, injungendum, ut una cum iis, qui curæ eorum subsunt, Catechismis intersint: ad exemplum Cornelii, qui una cum famulis suis avide audire cupiebat a Petro verbum Dei. *Nunc ergo*, inquit, *omnes in conspectu tuo adsumus audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt a Domino*. Act. 10. v. 33.

Sic iis, qui Sabbata, & festos dies violant, si quid servile illis diebus fecerint, injungi potest, ut ea, quæ opere isto lucrati sunt, & aliquid amplius pauperibus erogent: ad exemplum Israelitarum, qui in pœnam violati Sabbati hæc habent lib. 2. Esdr. cap. 10. v. 32. *Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri*.

Sic ii, qui Missæ adesse neglexerunt, jubeantur interesse omni officio Ecclesiæ, v. g. Missæ Parochiali, vesperis, completorio, prædicationi, & aliis piis operibus, & exercitiis, quæ in conventu Ecclesiastico fiunt: ad exemplum fidelium Troadis, qui libenter audiebant verbum Dei, & conventui Christianorum assistebant, quamvis Paulus sermonem protraheret usque ad mediam noctem. Act. 20. v. 1.

Sic luxuriosis injungi potest abstinentia a carnibus, a vino, & præcipi poterit dormitio super ligna, disciplina, cilicium, solitudo, & labor corporalis: ut docet Clymacus gradu 26. num. 27.

Sic ebriosis aqua pura in potum præcipienda erit. *Nolite*, inquit Apostolus, *inebriari vino, in quo est luxuria*: modicum tantum vinum erit permittendum, jejunia injungenda, & interdicenda convivia.

Sic usurariis, & latronibus præter alieni restitutionem imperanda est proprii boni largitio: ita Luc. 19. Zachæus ait: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quem fraudavi, reddo quadruplum*.

Sic iis, qui animo inter se offensi sunt, præter reconciliationem, quæ absolutionem semper præcedere debet, præcipi potest oratio certis diebus pro inimicorum conversione, effusa, & specialis ad Deum postulatio, qua deprecentur, ut bene sit inimicis suis & in spiritualibus, & temporalibus; Paulus enim vult Christianos pro Regibus orationes fundere etiam eo tempore, quo Reges Ecclesiam persequebantur.

Consect. 4. Quarta, quæ imponi potest pro futuro peccato medicinalis pœnitentia, est fuga occasionum, sive per se, sive per accidens pellicentium ad peccatum, & eradicatio pravorum habituum inclinantium ad actus vitiosos. De utroque isto casu agemus infra, ubi de differenda absolutione; sed interim abs re non erit hic & justos, & peccatores pœnitentes recensere, qui a peccandi occasionibus longissime recesserunt, ut eorum exempla Sacerdotes pœnitentibus proponant, & illi eorum exemplo cautiores evadant. Sic Adam, primus peccator, & primus pœnitens, e paradiso, ubi peccaverat, ejicitur. Sic Abraham vocatus a Deo de terra sua, & de cognatione sua, ubi facile in idololatriam labi potuisset, etsi justus, jubetur egredi. Sic Loth ab impiis Sodomitis, qui eum potuissent pervertere, quasi invitus ab Angelis eripitur. Sic Agar, & Ismael ab innocente Isaac, cum quo Ismael non sancte se gerebat, separantur. Sic Jacob profanum Esau, qui idololatras uxores duxerat, ne eum imitetur, fugere cogitur. Habes in Moyse, in Samsone, & demum in integra Judaica gente, quam necessarium sit ad tuendam innocentiam tollere omnino vel minimum commercium cum iis, qui possunt nos ad peccatum pellicere. Moyses ab aula Pharaonis egreditur, & magis eligit affligi cum populo Dei, quam temporalis delicti habere jucunditatem. Samson vi Nazareatus obligatus vinum non bibere, non modo a vino, & sicera abstinet, sed a vineis etiam, ubi erant racemi, longe recedit. Tota gens Judaica inhibetur matrimonia cum Gentilibus contrahere, ne inquit Scriptura, tali societate corrumperetur. *Non ingrediemini*, ait, *ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim avertent corda, ut sequamini Deos earum*. Quod patet exemplo Salomonis, de quo ita textus sacer: *His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore*. 3. Reg.

Nec

Nec minorem in novo Testamento adhibuerunt cautionem quotquot vere conversi sunt peccatores; parem, immo majorem in fugendis periculosis occasionibus invenies diligentiam. Petrus piscator ad piscationem redit, quia ea ars nihil habebat periculi; sed Matthæus ad Telonium, ubi occasio peccandi occurrisset, non resedit. Petrus interrogatus ab ancilla Christum negat, ubi a Christo respicitur, egreditur foras, & flevit amare. Magdalena ut cognovit sæculi vanitatem, eam impigre deserit. Paulus, qui tanto zelo Judaismum tuitus fuerat, post conversionem deserit Mosaicam legem, quam acriter impugnat. Gentiles conversi quo zelo libros idololatriæ in ignem conjiciunt, ne eorum lectione pervertantur. Pagani quot delubra, quot statuas, quot idola, quot demum artis tusoriæ, & architecturæ miracula destruxerunt, ut nullum superesset idololatriæ vestigium, quo ad pravam & antiquam vivendi consuetudinem infeliciter redirent, quod coluerant combusserunt, & quod combusserant coluerunt. Sacerdotes idem pœnitentibus suis injungant.

Consect. 5. Quinta, quæ imponi debet pœnitentibus satisfactio, est scandali, si quod ortum sit ex peccato, reparatio: de quo ita Trident. sess. 24. cap. 8. de refor. *Apostolus*, inquit, *monet publice peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque non sit dubitandum, huic condignam pro culpa pœnitentiam publicam injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire*. Ex quo facile intelligi potest, Confessarium non debere auctoritate sua publicam imponere pœnitentiam, sed necessum esse, ut in hujusmodi casibus Episcopum consulat, & ab eo, quod sit opus facto, addiscat, ut & Ecclesia, quæ scandalum passa est, salutari satisfactione ædificetur, & ut pœnitens, qui publice lapsus est, vehementiori quam par est tristitia non absorbeatur.

Ceterum peccatum publicum illud est, non quod vago populi rumore ventilatur, rumor enim populi tam ficti, quam veri tenax est; sed illud peccatum censetur vere publicum, quod vel evidentia facti, vel confessione publica ipsius rei, vel convictione, seu quando ipse ut reus declaratus est in judicio sæculari, vel Ecclesiastico. Quando autem peccatum publicum est vel uno ex illis tribus modis, tum juxta Episcopi directionem satisfactio publica injungenda est; si vero solo populi rumore divulgetur, privatim monendus est peccator, ut scandalo remedium afferat. Si ex sola privata confessione crimen sit notum, debet denegari Sacramentalis absolutio; Eucharistia vero, & alia Sacramenta, si publice petantur, non debent negari, bene tamen, si petantur privatim.

Consect. 6. Peccatoribus, qui aliquod intulerunt damnum proximo vel in vita, vel in honore, vel in bonis fortunæ, injungenda est restitutio, quæ regulariter loquendo prius facienda est quam absolvantur. Quocirca ita Confessarios præmonet Catech. Trid. de satisfact. n. 79. *Nemo*, inquit, absolvendus est: *nisi prius; quæ cujusque fuerint restituere polliceatur. At quoniam multi sunt quibus etsi prolixe pollicentur se officio satisfacturos, tamen certum est, ac deliberatum numquam promissa exsolvere, omnino hi cogendi sunt ut restituant; sæpeque illud Apostoli eis inculcandum, ut qui furabatur, jam non furetur; magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat, unde tribuat necessitatem patienti*. Si autem non possit statim fieri restitutio, si nullum sit diffamationis periculum, peti potest relaxatio debiti; vel dilatio solutionis ab eo, cui debetur: ita S.Th. dist. 2. qu. 6. 2. art. 8. & Aug. epist. 124. interim tamen, si vere contritus sit, potest absolvi.

Consect. 7. Injungendum est pœnitenti, ut Sacrificio Missæ frequenter intersit, ut saltem quolibet die, si commode possit, cum magna cordis compunctione, & longe remotus ab Altari, fiat huic tremendo Sacrificio præsens, & humiliter, & confidenter cum publicano dicat: *Propitius esto mihi peccatori: offertur enim Missæ Sacrificium pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, & satisfactionibus*. Trid. sess. 22. c. 2. Utile esset, si commode fieri posset, præsente pœnitente offerri sacrificium pro eo, sicut olim solitum erat, *ut per Sanguinem Christi*, inquit Ambr. *fiat remissio peccatorum*, Lib. 2. de pœnit. c. 3. Et Robertus Pullus, par. 7. c. 17. sic habet: Regeneratione autem peracta, sicut post confessionem, oblatio solet fieri Deo, ut bene cœpta perficiantur. Hujusmodi autem debent fieri a fidelibus, non tamen a Sacerdotibus extorqueri ... quid enim est Missarum solemnia cum intuitu temporalis commodi celebrare, nisi cum Juda Christum vendere? Quomodo audienda sit Missa, diximus ubi de præceptis Ecclesiæ.

Conclus. 8. Injungendum est pœnitenti, ut quantum in ipso est, piis operibus nitatur Deo offenso satisfacere, sed insufficientiæ propriæ conscius ad indulgentias ab Ecclesia misericorditer concessas fidens, & devotus recurrat. Ea enim indulgentia usus est Paulus erga Corinthium incestuosum 2. ad Corint. *Non quod dignus fit*, inquit Chrysost. hom. 4. in 2. Corint. *neque quod sufficientem exhibuerit pœnitentiam, sed quod infirmus fit*. Ea utebantur antiqui Episcopi erga pœnitentes, vel infirmos, vel in pœnitendo, & satisfaciendo ardentiores, ut docet Conc. Ancyr. ubi cap. 5. determinatur, quod Episcopus *humanius agens secundum vitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breviare, aut etiam prolixius, quod correctioni necessarium viderit, addere possit*. Eadem usi sunt gratia summi Pontifices erga eos, qui pro recuperanda Jerusalem militiæ nomen suum dederant. Quamquam autem frequens sit modo in Ecclesia indulgentiarum usus, Clemens VIII. docet quod de *hujus thesauri consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi merita, quam pro eo, quod quando plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum:* sed hortandi sunt dumtaxat fideles, ut pie, & salubriter utantur tam benigno adminiculo, quo Deo satisfaciant. Quod quidem fructuose facient, si instruantur a Sacerdote, quo pacto utendum sit indulgentiis, non quidem opera satisfactoria & pœnalia omittendo, sed ea ardentius amplectendo; non enim dantur indulgentiæ, *ut disciplina Ecclesiastica enervetur*, ut loquitur Trident. sess. 25. cap. 5. sed ut fideles fiant ad serviendum Deo alacriores, dum vident suam ad satisfaciendum Deo offenso insufficientiam, tam copioso thesauro adjuvari, immo aliquando omnino suppleri; ut enim docet D.Thom. tantum valent indulgentiæ, quantum sonant, cum adhibentur requisita. *Ad applicandum*, inquit, *indulgentiarum thesaurum, requiritur auctoritas conferentis, & caritas suscipientis, & causæ pietas; quibus tribus concurrentibus indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur*. In 4. dist. 20.

Conclus. 9. Injungi possunt pœnitenti non modo opera pœnalia indebita, sed etiam debita, qualis est diligens observantia præceptorum Dei, & Ecclesiæ, & officiorum ejus conditionis, in qua vivit pœnitens; videmus enim Paulum eam præcipue Corinthiis & Ephesiis præscribere vivendi rationem, ut in eo vitæ statu, in quo vocati sunt, fideles permaneant. *Unusquisque*, inquit, *in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat: servus vocatus es, non sit tibi curæ; sed & si potes fieri liber, magis utere* ad tuam sanctificationem, & peccatorum satisfactionem eo abjectionis statu. 1. ad Cor.7.v.20. Et ad Ephesinos sic habet: *Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate*. Ad Eph. 4. v. 1. Quæ quidem mire ad satisfaciendum Deo pro peccatis inservire possunt. Quem certe satisfaciendi modum Ecclesia non improbat; immo ut a Sacerdote imponatur desiderat, dum in precibus, quæ in absolutione adhibentur, hæc adjungit: *Quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum*. Hæ sunt præcipuæ satisfactiones, quæ peccatoribus imponi debent; sed cavendum imprimis; ne multitudine, & diversitate oneretur pœnitentis memoria: seligenda sunt a prudente Confessario quæ ad salutem pœnitentis judicabuntur magis necessaria; sed imprimis quod in sequenti conclusione dicturi sumus menti pœnitentis erit ingerendum.

Conclus. 10. Præcipua, semperque insinuanda pœnitentium mentibus satisfactio, est humilis erga Deum subjectio, qua interius sentiant se nihil posse sine gratia, quam proinde enixe postulent necessum est: de hoc ita Aug. *Ad peccandum namque non adjuvamur a Deo; justa autem agere, vel justitiæ præceptum omni ex parte adimplere non possumus, nisi adjuvemur a Deo. Sicut enim corporis oculus non adjuvatur a luce, ut ab eadem luce clausus aversusve discedat, ut autem videat adjuvatur ab ea, neque hoc omnino, nisi illa adjuverit, potest: ita Deus, qui lux est hominis interioris, adjuvat nostræ mentis obtutum, ut non secundum nostram, sed secundum ejus justitiam boni aliquid operemur. Si autem ab illo avertimur, nostrum est: & tunc secundum carnem sapimus, tunc concupiscentiæ carnis ad illicita consentimus. Conversos ergo Deus adjuvat, aversos deserit; sed etiam, ut convertamur, ipse adjuvat; quod certe oculis corporis lux ista non præstat. Cum ergo nobis jubet dicens*: convertimini ad me, & ego convertar ad vos; *nosque illi dicimus*: converte nos Deus sanitatum nostrarum, & Deus virtutum converte nos; *quid aliud dicimus, quam da quod jubes? Cum jubet dicendo*: intelligite ergo, qui insipientes estis in populo; *& nos illi dicimus*: da mihi intellectum, ut discam mandata tua; *quid aliud dicimus, quam, da quod jubes?*

Cum

Cum jubet dicendo: post concupiscentias tuas ne eas; *nosque dicimus:* nemo potest esse continens, nisi Deus det; *quid aliud dicimus, quam, da quod jubes? Cum jubet dicendo:* facite justitiam; *nosque dicimus:* doce me justificationes tuas; *quid aliud dicimus, quam, da quod jubes?* De peccat. meritis & remiss. lib. 2. cap. 5. Cum ergo Sacerdos aliqua injungit pœnitenti, instruat, quantum potest, ut gratiam a Deo enixe precibus postulet, lacrymis obsecret, gemitibus exoptet, eleemosynis, & jejuniis consequatur: & ipsemet Sacerdos eum in tam urgenti necessitate non deserat, sed ad exemplum Pauli Christo supremo Pastori pœnitentes, quos dirigit, commendet.

§. IV.

De Absolutione.

A quibus, & quibus impendi debeat absolutio.

Nota. Potestas conferendi Sacramentum pœnitentiæ est duplex: potestas Ordinis & potestas jurisdictionis. Potestas *Ordinis* nihil aliud est, quam character sacerdotalis cum modo extensionis ad Corpus Christi mysticum, seu ad fideles, *in quos hæc potestas exercetur*. Potestas *jurisdictionis* est auctoritas, quam habet Sacerdos in alios fideles sibi subditos, quos potest absolvere a peccatis. Potestas *jurisdictionis* est duplex: ordinaria, & delegata. Potestas jurisdictionis *ordinaria* est ea, quæ habetur ex vi beneficii, cui annexa est cura animarum: talis est potestas Papæ in tota Ecclesia, potestas Episcopi in tota sua Diœcesi, potestas Parochi in sua Parochia, potestas Abbatis in sua Abbatia; potestas Superioris Religiosi in suo Monasterio, potestas Patriarchæ, vel Archiepiscopi in suo Patriarchatu, & Archiepiscopatu, tempore visitationis, vel in casu appellationis ad ipsum. Potestas *jurisdictionis delegata* est auctoritas, quam quis habet ex delegatione legitimi Superioris: v. g. potestas quam habet Legatus a Papa, Sacerdos ab Episcopo, vel ab ejus Vicario Generali, vel a Capitulo, sede vacante.

Approbatio non est collatio jurisdictionis, sed deputatio personæ ad audiendas confessiones. *Reservatio* est denegatio jurisdictionis circa aliquod peccatum, quod sibi Superior reservat judicandum.

Prop. 1. Solus Episcopus, vel Sacerdos habens jurisdictionem vel ordinariam, vel delegatam, potest valide absolvere a peccatis: nullus alius sive laicus, sive Clericus, sive sæcularis, sive regularis, in quacumque dignitate sit constitutus, potest valide absolvere a peccatis.

Prob. 1. Scriptura. Hæc verba, *quorum remiseritis peccata*, & hæc verba, *quodcumque solveritis super terram*, dicta sunt solis Apostolis, & Discipulis Domini, & eorum successoribus: ergo soli Episcopi, soli Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, possunt absolvere a peccatis; quia illi soli repræsentant Apostolos, vel Discipulos Domini.

2. Ex Patribus. Chrysostomus de Sacerdotio cap. 5. ait: *Quod Sacerdotibus data est potestas, quæ neque Angelis, neque Archangelis, neque Principibus terræ data est; quia illis non est dictum: quorum remiseritis peccata*. D. Ambrosius de pœnitentia cap. 2. ait: *Jus hoc*, scilicet absolvendi, *solis permissum est Sacerdotibus*. Et Leo I. epist. 91. ait: *Indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequit obtineri*. Ergo soli Episcopi & Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, possunt absolvere.

3. Ex Conciliis. Concilium Trid. sess. 14. cap. 6. sic habet: *Declarat sancta Synodus, falsas esse, & a veritate Evangelii penitus alienas Doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, & Sacerdotes, clavium ministerium perniciosissime extendunt*. Ideo damnata est hæc Vvicleffi propositio: *Omnes fideles, etiam Laici, habent claves ad ligandum, & solvendum*; ergo soli Episcopi; vel Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, possunt absolvere a peccatis.

4. *Rat.* Judicium non exercetur indiscriminatim ab omnibus membris Reipublicæ, sed solum a judicibus, qui in alios potestatem exerceant, iisque jus dicant, seu leges imponant, ut patet in omni Republica bene ordinata; alias omnia confunderentur, & nulla esset distinctio inter eos, qui judicant, & qui judicandi sunt: atqui soli Episcopi, & Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam vel delegatam sunt judices in Ecclesia, quia illis solis in persona Apostolorum, & Discipulorum dictum est, *quorum remiseritis peccata* &c. ergo illi soli possunt valide absolvere a peccatis. Et sicuti olim, ut habetur Lev. 13. Sacerdotes, qui erant in ministerio, distinguebant inter lepram, & lepram, eamque mundabant; ita nunc soli Sacerdotes, qui habent jurisdictionem vel ordinariam, vel delegatam, possunt valide judicare de lepra interiori, seu de peccato, & nos ab ea lepra mundare.

Con-

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nullus Laicus; quantacumque dignitate fulgeat, doctrina polleat, sanctitate ornetur, absolutionem Sacramentalem potest valide impendere; Episcopo enim soli, vel Sacerdoti in persona Petri dictum est: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis.* Hæc autem verba, *dic Ecclesiæ*, si de Episcopis, Sacerdotibus, & Laicis conjunctim dicta intelligantur, ut volunt quidam Patres, ita interpretanda sunt, ut Laici remittant peccata per orationem; Episcopi vero, & Sacerdotes per absolutionem judicialem, ut exponunt Patres supra citati.

Quod si Laici aliquando absolutionem dedisse legantur; eisque facta sit confessio, ut multis probat Gratianus de consec. dist. 4. can. 36. & de pœnit. can. *Quem pœnitet*; ea confessio, eaque absolutio non fuit *Sacramentum*, inquit D. Thom. defectu legitimi Ministri, *sed solum quædam cæremonia Sacramentalis*, quatenus & confitens, & absolvens id imitabantur, quod fit in Sacramento pœnitentiæ. In 4. dist. 17. qu. 3. art. 3. Quod adeo verum est, ut Martinus V. dicat: *Quod neque beata Virgo Deipara hanc habuerit potestatem; propterea quod ea potestas nec sanctitatem requirat, nec ab ea dependeat.*

Sic si quis Laicus, simulans malitiose se esse Sacerdotem, audiat confessiones, & impertiatur absolutionem, quamvis sit ignorantia inculpabilis ex parte pœnitentis, & error communis, ea absolutio tamen est nulla; quia potestas Ordinis non confertur simulato huic Sacerdoti per titulum illum coloratum, etsi ab omnibus reputatum ut verum: potestas enim Ordinis confertur solum in ordinatione per Episcopum facta. Et quamvis tunc pœnitens ob bonam fidem excusetur a peccato, quod committeret, si sciens Laicum adiret, ut ab eo absolveretur; tamen ubi cognovit nullam esse absolutionem sibi datam a Laico, tenetur iterum peccata, quæ confessus est Laico, Sacerdoti approbato confiteri, ut ab eis absolvatur, cum antea ab his non fuerit absolutus.

Sic pariter si quis non baptizatus, vel non ordinatus, & proinde nullatenus verus Sacerdos, putans tamen errore invincibili se esse Sacerdotem, audiat confessiones, & impertiatur absolutionem, ejus absolutio est nulla; quia non est vere Sacerdos: & quamvis, ut jam dixi, pœnitens excusetur ob bonam fidem; tamen ubi illud didicerit, tenebitur iterum confiteri vero Sacerdoti approbato. Ea doctrina colligi potest ex simili casu, de quo ita D. Th. supp. q. 8. a. 2. ad 3. *Quamvis*, inquit, *ille confessus in articulo necessitatis consecutus sit veniam a Deo, eo quod propositum, quod concepit confitendi secundum mandatum Dei, sicut potuit, implevit; non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est. .... ideo oportet, quod iterum confiteatur Sacerdoti, cum copiam habere potuerit.*

Consect. 2. Nullus Clericus in quatuor minoribus Ordinibus constitutus, nullus Diaconus, nullus Subdiaconus in sacris constituti, quodcumque Beneficium in Ecclesia obtineant, possunt valide confessiones audire, vel absolutionem Sacramentalem impendere; illis enim non est dictum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Si autem pœnitentes apud Cyprianum epist. 13. exomologesim fecisse dicantur in manibus Diaconorum, & ab eis impositionem manuum accepisse, & ab eisdem jubente Episcopo communionem fuisse impertitam, ut constat ex Elliberitano Concil. can. 32. numquam tamen legitur eos Diaconos absolutionem Sacramentalem impendisse; ea enim absolutio, quæ ab illis impendebatur, Sacramentalis non erat, sed erat solum vel absolutio a censuris, qua pœnitentes reconciliabantur Ecclesiæ, vel erat sacræ Eucharistiæ collatio, quæ adhibitis precibus poterat dari a Diaconis, cum hoc Sacramentum datum fuerit per puerum Serapioni, ut dicit Eusebius lib. 6. cap. 44.

Consect. 3. Simplices Sacerdotes sive sæculares, sive regulares, in quacumque sint dignitate constituti, si nullam habeant jurisdictionem nec ordinariam, nec delegatam, nequeunt valide confessiones audire, nec Sacramentalem absolutionem impendere: ut expresse docet Trident. sess. 14. cap. 7. *Quoniam igitur*, inquit, *natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut delegatam non habet jurisdictionem.*

Sic solus Papa in tota Ecclesia, solus Episcopus in tota sua Diœcesi, solus Parochus in sua Parochia, solus Abbas in sua Abbatia, solus Prior Regularis in suo Prioratu subditos sibi fideles in tribunali pœnitentiæ audire, & absolvere possunt; quia habent jurisdictionem ordinariam. Sic soli Sacerdotes legitime, & a legitimo Superiore approbati possunt subditorum sibi fide-

delium confessiones audire, eisque absolutionem impendere; quia circa eos habent jurisdictionem delegatam.

Sic nullus Doctor licentiatus, quantumvis aliunde eruditus, potest ex vi sui gradus confessiones audire, aut absolutionem impendere; quia doctoratus nec dat jurisdictionem, nec approbationem.

Sic nullus Sacerdos sive sæcularis, sive regularis non approbatus de facto, sed tantum conditionaliter approbandus, etsi sciat quod Superior, v. g. Episcopus, optaret ipsum audire confessiones in sua Diœcesi, & quod pro rato habiturus esset, quod faceret in tribunali pœnitentiæ, nullus, inquam, talis potest valide confessiones audire, & absolutionem impendere; quia ex Trid. Confessarius esse debet *approbatus*, & non solum *approbandus*; & approbatio jurisdictionis est actus, qui exercetur non per conditionale desiderium, sed per absolutam deputationem.

Sic Sacerdos sive regularis, sive sæcularis, cui denegatur approbatio etiam injuste ab Episcopo, non potest valide confessiones audire, nec absolutionem impendere; Concilium enim requirit, ut non solum approbatio petatur, sed ut de facto obtineatur: ita enim habet sess. 23. c. 15. *Quamvis*, inquit, *Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen sancta Synodus nullum etiam regularem posse confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si ipsis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, approbationem, quæ gratis debet concedi, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus*. Illud idem patet ex Bulla Urbani VIII. quæ incipit, *Cum sicut accepimus*, data die 12. Septembris 1628. quæ revocat omnia privilegia in contrarium.

Sic Regulares non approbati ab Episcopo, aut non Parochi, etsi casus Papales habeant, nisi ab Episcopo loci approbentur, nequeunt valide confessiones audire, & absolutionem impendere. Ita breve Innocentii X. editum die 14. Maji an. 1648. quo respondens Regularibus, qui confessiones personarum sæcularium audiunt sine approbatione Episcopi loci, vel prædicant in Ecclesiis sui Ordinis non petita illius benedictione, aut in aliis Ecclesiis absque ejus licentia, vel in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente; statuit posse Episcopum vi Constitutionis Gregorii XV. quæ incipit, *Inscrutabili*, tamquam Sedis Apostolicæ delegatum administrationem Sacramenti pœnitentiæ, ac munus prædicationis eisdem regularibus interdicere, eosque juris remediis coercere ac punire. Idem confirmavit Alexander VII. brevi edito die 26. Februarii 1659. ad Episcopum Andegavensem, quo damnat propositiones, in quibus dicebatur, Regulares non indigere approbatione Episcopi, & illis semel ab Episcopo approbatis, non posse revocari approbationem, neque limitari, & ab uno Episcopo semel approbatos censeri ab omnibus approbari.

Conse&. 4. Jurisdictio ordinaria mensurari debet juxta qualitatem beneficii, cui annexa est jurisdictio ordinaria; quia jurisdictio est quasi accessorium beneficii: ergo mensuratur juxta naturam beneficii; quia accessorium sequitur naturam principalis. Sic alia est jurisdictio ordinaria Papæ, alia Episcopi. Papa habet jurisdictionem in tota Ecclesia, sed eam per alios non exercet in tribunali pœnitentiæ, nisi accedente Ordinariorum approbatione.

Episcopus potest ipsemet omnes absolvere, nec nisi illo approbante quisquam in ejus Diœcesi pœnitentem absolvere potest. Episcopus Diœcesanis omnibus inhibere potest, ne data opera Sacramentum pœnitentiæ a quibuscumque Sacerdotibus ab ipso non approbatis accipiant, sive regulares, sive sæculares sint illi Sacerdotes, & absolutiones ab illis datas potest irritas declarare: ita Concilium Mediolanense IV. *Qui ad Confessarium etiam regularem*, inquit, *in aliena Diœcesi commorantem dedita opera se conferens peccata sua sit confessus, nisi Confessarius ille ab Episcopo loci, & pœnitentis Ordinario, & ad confessiones audiendas probatus erit, ei tamquam inconfesso Parochus Eucharistiæ Sacramentum ne præbeat*.

Parochus vero jurisdictionem habet in Parochia in eos solum, qui sibi subditi sunt: potest v. g. ovibus suis licentiam dare recurrendi ad alios Parochos, vel Presbyteros ab Episcopo ejusdem Diœcesis approbatos; sed ipse non potest dare licentiam audiendi confessiones Sacerdoti non approbato: non potest etiam Presbyteros approbatos pro alia Parochia, immo nec Parochos alterius Parochiæ advocare, ut in sua Parochia confessiones audiant, nisi consentiente Episcopo; forte enim contingeret, quod advocaret eos, quos Episcopus idoneos non judicaret: non potest etiam mittere oves suas ad Parochos alterius Diœce-

cessis, nisi ab Episcopo Parochi mittentis, & ovium missarum sint approbati: quin etiam non potest Parochus alterius Parochi oves absque illius licentia audire; alias nulla erit confessio, & absolutio: & hæc confessio iteranda erit, nisi forte pœnitentes peregrini sint, vel in ea Parochia bona fide commorentur. Ea omnia educuntur ex istis Trid. verbis: ***Nullius momenti ea absolutio est, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut delegatam non habet jurisdictionem***: qui autem in prædictis casibus absolvit, nec ordinariam, nec delegatam habet jurisdictionem.

Notandum, quod hic jus commune Pastoribus describimus, quo quilibet suas oves debet agnoscere, & pascere, exclusis aliis Pastoribus; sed quilibet Pastor potest suarum ovium curam cum aliis Pastoribus idoneis communicare ad libitum, pro modo tamen suæ auctoritatis: quare si usus contrarius, Pastoribus notus, iisdem non contradicentibus, invaluerit, aliter hac de re sentiendum erit, & judicio Episcopi standum.

Jurisdictio Patriarchæ, aut Archiepiscopi talis est, ut non exerceatur, nisi vel tempore visitationis, vel in casu appellationis ad ipsum.

Jurisdictio Abbatis, aut Prioris claustralis talis est, ut non exerceatur nisi erga regulares sibi subditos; minime vero erga sæculares, aut Laicos, aut Sacerdotes, ut diximus ex Trid. sess. 23. cap. 15.

Conject. 5. Jurisdictio delegata mensurari debet juxta terminos delegationis, & approbationis: approbatio autem potest dari vel absolute ad omnes, vel relative ad aliquos tantum, vel sine ulla restrictione, vel cum restrictione tum in ordine ad locum, tum in ordine ad personas, tum in ordine ad tempus; approbatio enim relinquitur judicio Episcoporum, ut patet ex Trid. sess. 23. c. 14. *Decernit*, inquit, *Sancta Synodus*, *nullum* ***etiam regularem posse sæcularium confessiones, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari ... nisi approbationem, quæ gratis debet concedi, obtineat***.

Sic Sacerdotes tam regulares, quam sæculares habentes solum jurisdictionem delegatam, non possunt, nisi juxta terminos delegationis, & approbationis, confessiones audire: verb. grat. nequeunt neque Sacerdotes, neque Laicos sæculares, nisi ad id approbentur, absolvere. Dixi sæculares; nam de regularibus audiendis aliter est judicandum, ut mox dicetur.

Sic Vicarii sive sint sacerdotes sæculares, sive regulares, si sint tantum approbati pro certa Parochia, non possunt in alia Parochia confessiones audire, immo nec oves alterius Parochiæ excipere, nisi in ea Parochia peregrinantes sint, & sine fraude accedant: quod si fuerint tantum pro annexa Ecclesia approbati, non possunt oves Parochiæ principalis audire. Sic confessio etiam extra tempus Paschale valide fieri non potest ulli Presbytero absque licentia Parochi, si ille Presbyter non est approbatus absolute, sed tantum ad confessiones audiendas accedente consensu Parochi; quia tunc necessarius est consensus Parochi. Sic approbatus ad audiendas confessiones sæcularium non est approbatus ad audiendas confessiones Monialium, & approbatus pro uno Monasterio non est approbatus pro alio: ita determinavit Alexander VII. Ceterum hæc praxis non est conscientiarum tortura; si enim aliqua causa sit non confitendi Parocho, aut designato a Parocho, licentia debet dari ab Episcopo confitendi alteri, ut docet D. Th. supplem. q. 8. a. 4. ad 6. *In hoc*, inquit, *quod oportet proprio Sacerdoti confiteri, non arctatur via salutis, sed sufficiens via ad salutem statuitur; peccaret autem Sacerdos si non esset facilis ad præbendam licentiam alteri confitendi; quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quam tali Sacerdoti confiterentur. Unde illi, qui sunt nimis solliciti, ut conscientias subditorum per confessionem sciant, multis damnationis laqueum injiciunt, & per consequens sibi ipsis.* Accedit, quod sunt pœnitentes, qui multum possent proficere in via perfectionis, si a certis Confessariis dirigerentur, quique ab ea perfectione retardantur, si prohibeantur apud illos sacerdotes confiteri.

Conject. 6. Sacerdotes sive jurisdictionem ordinariam, sive subdelegatam habentes, non possunt valide absolvere a casibus, quos sibi Episcopus reservavit, nec Episcopus ab his, quos sibi Papa retinuit; ea enim semper fuit Ecclesiæ praxis, ut inferiores judices nihil temere sine approbatione Episcopi facerent. *Presbyter*, inquit Conc. Carthag. III. Can. 42. *inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo, & necessitate cogente.* Quam antiquam disciplinam Trid. confirmat his verbis: *Magnopere vero ad Christiani populi disciplinam pertinere Sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur*. Sess. 14. c. 7. unde concludit, & Papam pro bono totius Ecclesiæ, & Episcopos pro bono suæ

D.œ-

Diœceseos, non quidem in destructionem, sed in ædificationem posse sibi reservare aliquos casus, quæ reservatio nedum in externa politia, verum etiam coram Deo valeat; & postea ad nostram omnium consolationem hæc addit. *Verumtamen*, inquit, *pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem semper Ecclesia Dei custoditum fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt*. Et ad majorem, & distinctiorem de casibus reservatis doctrinam addit: *extra quem articulum* mortis, *Sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant*: quæ reservatio ita stricte observanda est, ut ex Const. Clem. X. quæ incipit *Superna magni*, ille, qui habet privilegium absolvendi a casibus Papæ reservatis, non possit absolvere a casibus Episcopo reservatis.

Sunt tamen casus, in quibus potest absolvi pœnitens etiam a reservatis.

1. In casu mortis potest quilibet sacerdos, etiam non approbatus, absolvere a quibuslibet casibus reservatis, monens pœnitentem, ut si convaluerit, sistat se Superiori. 2. Si casus, super quem cadit reservatio, sit peccatum mortale olim confessum Sacerdoti valenti absolvere a reservatis, vel peccatum veniale, vel actus non integre consummatus; quia peccatum mortale confessum, & peccatum veniale, non est materia necessaria; actus vero non integre consummatus non censetur reservari ab Ecclesia. 3. Tempore jubilæi; quia tunc Sacerdos approbatus ab Ordinario recipit a Papa potestatem absolvendi a quibuslibet casibus. 4. Quando ex parte pœnitentis, & Confessarii impossibilis est moraliter recursus ad Superiorem; si reservatio sit Episcopalis, debet moneri pœnitens, ut data occasione sistat se superiori; si reservatio sit Papalis, & casus occultus, potest absolvi absolute; quia ita permittit Papa. 5. Qui bona fide confitetur nesciens suum casum esse reservatum, vel apud Confessarium, qui nescit casum hunc esse reservatum, bona fides excusat, sed relinquit onus sistendi se Superiori, ubi error inculpabilis cessaverit. 6. Qui confessus est peccatum reservatum apud Confessarium habentem potestatem absolvendi a reservatis, etsi fecerit confessionem invalidam, tamen cognita peractæ confessionis invaliditate, potest a Sacerdote non habente casus reservatos absolvi; quia prior Confessarius sustulit reservationem.

Consect. 7. *De confessione regularium*. Sacerdos in ordine ad regulares absolvendos potest modo quidquid poterat ante Trid. quia Concilium nihil immutavit circa confessiones regularium, qui volunt a suis peccatis absolvi.

Sic regularis non approbatus ab Episcopo, sed approbatus a suo Superiore, potest confessionem alterius regularis juxta approbationem sui Superioris excipere, eumque valide absolvere; quia id licebat ante Trid. ergo & modo licitum est.

Sic regularis eligens sibi Confessarium, potest eligere vel approbatum ab Episcopo, vel non approbatum; quia ipsemet eligendo approbat pro se tantum.

Sic regulares possunt, nedum alios regulares, sed etiam sæculares, qui sunt in eorum domibus commensales, absolvere: ita declaravit Innoc. X. Const. quæ incipit, *Superna*. *Ceterum*, inquit, *in Monasteriis aut etiam Collegiis, ubi juxta regularia statuta vivitur, posse tam præfatos regulares, quam Confessores regularium eorumdem Monasteriorum, seu Collegiorum audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt vere de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum illis deserviunt*.

Sic Cardinales, & alii, quibus ex jure datur potestas sibi eligendi Confessarios, possunt quemlibet Sacerdotem eligere, sive approbatum, sive non approbatum; quia eligendo approbant.

Episcopus vero non potest eligere in Confessarium nisi Sacerdotem sibi subditum, quem jam approbavit; vel quem eligendo approbet; quia non habet eamdem facultatem, quam Cardinales, vel regulares.

§. V.

Quæ sint Officia Confessarii erga pœnitentes.

Prop. 1. Confessarius tenetur erga pœnitentem exercere officia & patris, & medici, & judicis.

Prob. 1. Script. Confessarius est pater pœnitentis juxta illud Pauli ad Gal. 4. v. 10. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis*. Est & ejusdem pœnitentis medicus juxta illud Lucæ 9. v. 2. dedit Apostolis *potestatem, ut languores curarent, & misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos*. Est pariter illius judex, non qui severe puniat, sed qui misericorditer bene dispositos Deo reconciliet juxta illud:

quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: Ergo Confessarius tenetur pœnitentibus affectum paternum exhibere, prudentis medici curam impendere, & auctoritatem judicis exercere Deo reconciliantis.

2. Ex praxi Ecclesiæ. Quotquot ad pedes Sacerdotis provolvimur, ab eo tamquam a patre benedictionem postulamus his verbis: *benedic mihi pater, quia peccavi*. Curam morborum nostrorum petimus, & commissorum peccatorum indulgentiam postulamus;etenim,ut dicit Catech.Trid.post Aug. Confessarius patris, judicis, & medici simul personam gerit: ergo Confessarius debet erga pœnitentem patris, medici, & judicis reconciliantis Deo officia exercere.

3. *Rat.* Quotquot sumus Sacerdotes, tales debemus nos erga pœnitentes exhibere, qualem se Christus erga peccatores exhibuit; ait enim:*Exemplum dedi vobis,ut quemadmodum ego feci,ita & vos faciatis*: atqui Christus erga peccatores & affectum patris, & curam medici exercuit: ergo & eadem erga pœnitentes præstare nos convenit. Eo faciunt ea verba Isaiæ 61. v. 1. de Christo vaticinantis: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem .... ut consolarer omnes lugentes*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Confessarius, quatenus *Pater*, debet erga pœnitentes eumdem induere animum, quem habent parentes erga filios. 1. Dando illis sanam doctrinam, qua nutriantur, non erroneam, qua inficiantur, attendendo ad illud Christi: *Quis ex vobis homo, quem si petierit filius ejus panem, numquid lapidem porriget ei?* 2. Debet adinstar nutricis doctrinam etiam sanam iis attemperare, initio facilioribus præceptis instruens,postea vero difficilioribus, ad exemplum Pauli, qui dicebat fidelibus, quos instruxerat: *Lac vobis potum dedi, non escam*. 1. ad Corinth. 3. 2. 3. Exercitiis pœnitentiæ non severioribus, sed mitioribus ad ardentiorem pœnitentiam præparare, ad exemplum Christi qui dicebat:*Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus;tollit enim plenitudinem ejus a vestimento,& pejor scissura fit:neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt; sed vinum novum in utres novos mittunt,& ambo conservantur*. Matth. 16. 4. Debet in omnibus ardentem zelum pro salute pœnitentium exhibere, ad exemplum Pauli, qui his, quos Evangelio pepererat,ait: *Ego autem libentissime impendam, & superimpendar pro animabus vestris*. 2. ad Cor. 13. v. 15. 5. Debet esse patiens in audiendo confessiones, suavis in arguendo vitia, juxta illud Pauli præceptum:*Argue,obsecra, increpa in omni patientia*. Demum oportet, ut pœnitenti exhibeat singula paterni affectus indicia, quæ his carminibus expressit D. Th.

Confessor dulcis, affabilis, atque suavis,
Prudens, discretus, mitis, pius, atque benignus.

Consect. 2. Confessarius, quatenus Medicus, id debet pœnitenti, quod medicus ægroto, idest causas morborum inquirere, cognitas præscindere, & ne præcisæ renascantur impedire.

Oportet igitur, ut sciat in genere quæ sit peccatorum nostrorum origo. Intrinseca autem causa est ignorantia & concupiscentia; extrinsecæ vero sunt tentationes, quæ a diabolo suggeruntur; diabolus enim circa nos, *tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret*. Eædem tentationes a mundo incrementum accipiunt; totus enim *mundus in maligno positus est*. Ea irritamenta peccatorum a concupiscentia infeliciter approbantur: *unusquisque enim tentatur a concupiscentia sua abstractus, & illectus; deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem*. Jacob. 1. v. 14. Confessarius ergo, quatenus Medicus, eas omnes peccatorum causas pœnitenti ægroto aperiat, easque a pœnitente præscindi jubeat, eique cum Evangelio audacter dicat: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi est cum uno oculo ad vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis*. Matth. 5. v. 29. A pœnitente peccatorum causas, ne iterum redeant, salutaribus monitis, ut loquitur Tridentinum, sapienter abducat, proculque amoveat.

Consect. 3. Confessarius, quatenus judex, debet habere scientiam tanto muneri exercendo necessariam;nam si de judicibus forensibus dicitur: *Erudimini qui judicatis*: quanto justius illud dici debet Confessariis, qui non terrena, sed cælestia judicant, quique invigilare debent non villicationi terrestri, sed spirituali, idest de animabus nostris rationem reddituri, & in quibus specialiter scientia requiritur, juxta illud: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam*; & quibus doctrina spe-

specialiter præcipitur, juxta illud: *Nulli Sacerdoti*, præcipue Confessario, *liceat Canones sacros ignorare*, nec quidquam tacere quod Patrum regulis contradicat. Cæleſt. epiſt. 3. c. 1.

Oportet ergo, ut Confessarius, quatenus judex, iſthæc omnia apprime ſciat. 1. Quæ ſint peccata mortalia, quæ venialia ex genere ſuo, & quomodo per accidens peccatum mortale poſſit fieri veniale, vel veniale mortale; quia confeſſio eſt nulla, ſi peccatum mortale omittatur.

2. Quæ ſpecies & circumſtantiæ peccatorum neceſſario in confeſſione explicandæ; quia confeſſio eſt nulla, ſi omittatur aliqua ſpecies, vel circumſtantia neceſſario explicanda.

3. Quæ pertinent ad ſatisfactionem faciendam, ad reparandum damnum illatum vel in vita, vel in honore, vel in bonis temporalibus, aut ſpiritualibus; *quia non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum*.

4. Quinam ſint caſus reſervati, quæ excommunicationes, quæ cenſuræ, quæ irregularitates, ut ſciat, a quibus poteſt abſolvere, a quibus vero non poteſt.

5. Quæ pœnitentia cuilibet peccato imponenda, quæve remedia eis præſcribantur.

Unde graviſſime peccat Confeſſarius, qui ſine prædictorum ſcientia exponit ſe audiendis confeſſionibus, quique vel defectu ſcientiæ, vel defectu examinis, vel defectu advertentiæ, v.g. vel quia non audit, vel quia non attendit, certa peccata incognita judicat; tunc bis peccat. 1. Quia cum ignorantia munus Angelicis humeris formidandum exercet. 2. Quia indebitam abſolutionem impendit. 3. Demum quia pœnitentem fallit, qui ſi conſcius ſit Confeſſarium ſine attentione ſufficienti de peccatis incognitis judicaſſe, confeſſionem iterare tenetur.

Conſect. 4. Sacerdos quatenus Pater, Medicus, & Judex tenetur pœnitentem interrogare, & pœnitens tenetur ei reſpondere circa ea, quæ ad ipſius ſalutem æternam pertinent: quis enim dicat, Patrem, non teneri interrogare filium circa ea, quæ filii ſtatum & conditionem meliorem efficere poſſunt, aut pejorem? quis neget, Medicum non debere ab ægroto cauſas morbi inquirere? quis Judicem eximat ab obligatione reum examinandi? Et cum ſincera rei expoſitio interrogationi correſpondeat, ſi Confeſſarius debeat pœnitentem prudenter interrogare, iſte ut pote filius, ægrotus, & reus, debet Patri, debet medico, debet judici humiliter, & ſincere reſpondere: ideo merito damnata eſt ſequens propoſitio ab Innoc. XI. *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem*.

Conſect. 5. Toties Confeſſarius tenetur interrogare pœnitentem, quoties prudenter judicat id neceſſarium eſſe ad promovendam ſalutem pœnitentis: ſic v. g. tenetur interrogare, ut ſublevet inſcitiam craſſam & ſupinam pœnitentis. 2. ut conſuetudinem peccandi, ſi quam habet, & cognoſcat, & eradicet. 3. ut gravitatem & circumſtantias peccati agnoſcat. 4. ut remedia pro peccatis commiſſis convenientia præſcribat: de hoc ita Can. *Qui vult* diſt. 6. de pœnit. circa medium. *Caveat*, inquit, *ſpiritualis judex, ut ſicut non commiſit crimen nequitiæ, ita non careat munere ſcientiæ; oportet enim, ut ſciat cognoſcere quidquid debet judicare; judiciaria enim poteſtas hoc expoſtulat, ut quod debet dijudicare diſcernat: diligens igitur inquiſitor, & ſubtilis inveſtigator, ſapienter, & quaſi aſtute interroget a peccatore quod forſitan ignoret, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates ejus non dubitet inveſtigare.... ſi enim in judicio civili oporteat judicantem cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, interrogandi, reſpondendi, objiciendique præbita facultate; a fortiori id oportet fieri in foro interiori conſcientiæ*.

Conſect. 6. Sacerdos tenetur pœnitentem interrogare ea prudentia, & arte, qua fiat, ut per frequentes interrogationes nec ſibi noceat, nec pœnitenti: quod qualiter præſtandum ſit, ita paucis explicat D. Th. in 4. diſt. 19. *Dicendum*, inquit, *quod Sacerdos debet perſcrutari conſcientiam peccatoris in confeſſione, ſicut Medicus vulnus, & judex cauſam; quia frequenter, quæ præ confuſione confitens taceret, interrogatus revelat; ſed tamen in interrogationibus faciendis tria attendenda. 1. Ut quilibet peccator interrogetur de peccatis, quæ conſueverunt in hominibus illius conditionis abundare; non enim oportet, quod a milite quæratur de peccato Clericorum, aut Religioſorum, aut e converſo. 2. Ut non fiat explicita interrogatio de peccatis, niſi de illis quæ omnibus manifeſta ſunt, de aliis autem adinventionibus peccatorum, ita debet de longinquo interrogatio fieri, ut ſi commiſit dicat, ſi non commiſit non addiſcat. 3. Ut de peccatis præcipue carnalibus non deſcendat nimis ad particulares circumſtantias; quia hujuſmodi delectabilia, quanto magis in particulari conſiderantur, magis concupiſcentiam nata ſunt movere, ut dicitur. 3. Ethic. & ideo poteſt contingere, ut Confeſſor talia quærens, & ſibi, & pœnitenti noceat, & ſic quandoque deficiant in ſuo ſcrutinio iniquitatem ſcrutantes*.

Sic ſi pœnitentem rudiorem inveniat, de-

bet illum examinare, ut ejus supinam ignorantiam sublevet: si vero pœnitentem sufficienter eruditum inveniat, qui se aut neglexerit, aut noluerit examinare, debet illum remittere, donec se examinaverit: si autem inveniat pœnitentem, qui astute, & prudentia in sui perniciem mentiatur, debet illum dimittere, ut melius consulat, sanctiusque dispositus ad Sacramentum accedat.

Si vero pœnitens non se accuset de aliquo crimine mortali, cujus tamen reum esse certo scit Confessarius, vel quia ipsemet vidit, vel quia plures fide digni id Confessario denunciarunt, debet Confessarius pœnitentem illum interrogare, an commiserit tale crimen, videat num forte illius oblitus sit: si pœnitens persistat, & constanter illud perneget, non debet Confessarius ei testes, quibus convincatur, objicere; non enim ad convictionem, quæ reum confundat, sed ad contritionem, quæ confitentem salvet, institutum est Sacramentum pœnitentiæ; sed prudenter faciet Confessarius, si eum ad tempus remittat, ut sese examinet. Sed non tamen video quod, stante convictione de ejus mendacio, possit illum absolvere, sed prudenter illum remittet ad alium Confessarium, cui peccator ille suæ pertinaciæ pœnitens forte totam conscientiam aperiet.

Si autem sacerdos crimen, quod pœnitens constanter negat, non aliunde quam ex alterius pœnitentis confessione didicerit, potest pœnitentem ad alium Confessarium remittere, cui forte minus verecunde statum suum aperiet: si autem id non potest, nec commode in aliud tempus differri absolutio valeat, non video cur isti confitenti non crederet; quia non est major ratio, quod magis credat accusanti quam accusato, quod magis credat primo quam secundo. Si autem accedat pœnitens, qui levissima dumtaxat peccata confiteatur, vel nulla, cum tamen urgens habetur præsumptio, quod pœnitens aliquibus criminibus obnoxius sit, quibus vel non attendit, vel mederi non vult, monendus est, ut conscientiam suam diligentius scrutetur, & indicandi sunt lapsus præcipui, in quos decidere potuit, simulque ad tempus aliquod differendus. Hæc omnia exigit officium Patris, Medici, & Judicis, quod erga pœnitentes sacerdos exercere debet.

Circa interrogationem de peccati complice vide Constitutionem XVIII. ad calcem hujus Tomi.

Consect. 7. De sigillo confessionis. Sacerdos, quatenus Pater, Medicus, & Judex, in nullo casu potest sigillum confessionis prodere. 1. Quia jus naturale vetat omnino, ne quis commissum secretum prodat, quod strictiore lege præcipit jus parentibus erga filios, medicis erga ægrotos, advocatis erga clientes; Confessarius autem non tam est Judex pœnitentis, quam illius advocatus. 2. Quia jus Canonicum in Lateranensi Concilio Can. 21. id his verbis præcipit: *Caveant*, inquit, *omnes, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodant aliquem peccatorem*. Quod secretum si sacerdos infregerit, deponendus est, & ad agendam pœnitentiam in Monasterium in perpetuum amandandus. Illud idem prohibet jus civile, cum Confessarius, qui convincitur sigillum confessionis violasse, vivus comburatur. Sed jus divinum quocumque alio jure longe fortius secretum illud strictius jubet; cum enim Confessarius non alio nomine agat, quam nomine Dei, ita peccata in confessione declarata non audit ut homo, sed ut Deus: ergo sicut Deus peccata in confessione delarata sua justitia tegit juxta illud: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates; & quorum tecta sunt peccata*; ita & Confessarius peccata sibi revelata profundissimo debet secreto tegere: & sicut Deus peccata semel dimissa numquam deinceps imputat, quia *sine pœnitentia sunt dona Dei*; ita numquam Confessarius debet eadem peccata in mentem suam revocare, numquam de his cum alio quocumque loqui, sed illud psalmi debet sæpius ad Deum dirigere: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis*. Psal. 14. v. 3.

Consect. 8. Ad quot extendatur sigillum confessionis. Ad illa omnia se extendit sigillum, quæ Confessarius didicit via confessionis, quæque pœnitens justo desiderio vult latere; quia ea omnia scit Confessarius non ut homo, sed ut Deus.

Sic peccata mortalia cum suis circumstantiis tam in genere, quam in specie, & in individuo cadunt sub sigillo; unde Confessarius nequit dicere: hic homo apud me confessus est peccata mortalia; & a fortiori: hic homo apud me confessus est tale peccatum, v. g. fornicationem, adulterium, &c.

Sic peccata venialia, non in genere, sed in specie, & in individuo cadunt sub sigillo confessionis; ideo Confessarius posset quidem dicere: hic homo confessus est peccata venialia, quia nemo confiteri potest, nisi confiteatur aliquod saltem peccatum veniale; sed nullum potest in specie indicare, v. g. dicere: hic homo confessus est apud me mendacium jocosum.

Sic defectus natalium, v. g. inhabilitatis natu-

naturalis, irregularitatis, censuræ, &c. cadunt sub sigillo: ideo Confessarius, qui hæc omnia via confessionis accepit, non potest ea prodere, v.g. non potest dicere: hic homo est nothus, inhabilis est ad matrimonium, irregularis ad Ordines, &c. Sic personæ complices, & circumstantiæ omnes via confessionis cognitæ, sunt materia sigilli.

Confess. 9. Quæ personæ obligantur ad sigillum confessionis. Non solum Sacerdos, sed etiam hi omnes, qui concurrunt ad confessionem, quique via sola confessionis aliquid didicerunt, tenentur ad sigillum; quia sincera declaratio non fit nisi sub spe secreti: & sicut illi sunt cooperatores Confessarii, ita ad idem secretum obligantur, per quod obstringitur Confessarius.

Sic quando Confessarius non intelligit idioma pœnitentis, interpres interveniens ad explicandum Confessario peccatum pœnitentis, tenetur ad sigillum; unam enim cum Sacerdote personam constituit.

Sic Superior, a quo petitur facultas absolvendi a reservato, obligatur ad sigillum, sicut Confessarius, cum secretum illud noverit, ut ipse Confessor.

Sic qui vel casu, vel consulto audit aliquod peccatum pœnitentis confitentis, tenetur ad sigillum sicut Confessarius; quia accepit via confessionis notitiam illius peccati.

Si tamen disceret eadem peccata alia via, quam via confessionis, v.g. audiendo pœnitentem colloquentem cum Confessario extra tribunal, vel legendo chartam non traditam Confessario, obligaretur quidem ad silentium vi secreti naturalis, sed non vi sigilli confessionis.

Confess. 10. An in aliquo casu possit violari sigillum. Nullus est omnino casus, in quo vel ad vitandum malum tum generale, tum particulare, vel ad inducendum bonum tum generale, tum particulare, infringere liceat sigillum confessionis: tum quia violare sigillum suapte natura malum est, & numquam facienda sunt mala, ut inde veniant bona: tum quia sacramentalis confessionis illæsum exercitium longe perfectius, & universalius bonum est, quam quodcumque aliud bonum, quod expectatur; & periculum ne interrumpatur in Ecclesia exercitium confessionis longe gravius malum est, quam quodcumque aliud malum, quod quis violando sigillum vitare vellet.

Sic Confessarius in nullo casu potest revelare confessionem, vel directe, vel indirecte, aut facere aliquid, quod possit indicare peccatum declaratum in confessione.

Sic Confessarius interrogatus a judice vel Ecclesiastico, vel civili circa ea, quæ didicit via confessionis, potest, & debet respondere modeste se soli Deo redditurum rationem de his, quæ fiunt in tribunali; & si urgeatur, potest, & debet respondere, se nescire ea, quæ didicit via confessionis, immo potest jurare; quia revera nescit ut homo, sed tantum ut Deus: interrogatur autem ut homo, non ut Deus. Talis est sententia D. Th. suppl. q. 11. a. 1. ad 3. *Homo*, inquit, *non adducitur in testimonium nisi ut homo; & ideo sine læsione conscientiæ potest jurare se nescire quod scit tantum ut Deus.* Sic si Confessarius nequeat suum peccatum confiteri, nisi indicando indirecte peccatum pœnitentis, debet retinere, & non confiteri illud peccatum, & remittere illius confessionem, donec repererit Confessarium, cui possit integre confiteri sine ullo periculo revelationis etiam indirecte: cujus rei ratio est hæc, scilicet quod præceptum de servando sigillo magis urget, quam præceptum de integritate confessionis.

Sic si Confessarius cognoverit via confessionis pœnitentem inhabilem esse ad aliquod officium, vel beneficium, non potest exterius uti illa cognitione, ut illum a tali officio amoveat. Id expresse determinavit Clem. VIII. die 16. Maii an. 1594 *Tam Superiores*, inquit, *pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad superioritates fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Unde

Episcopus, v.g. sciens via confessionis aliquem ex ordinandis esse incapacem Ordinationis, v.g. quia femina est, quia hermaphroditus est, idest utriusque sexus, quia est irregularis, quia est in affectu peccati mortalis, non potest eum hac sola de causa ab ordinatione rejicere. Parochus sciens sola via confessionis eos, qui benedictionem matrimonialem postulant, impedimenta habere Canonica, quibus reddantur inhabiles ad contrahendum, non potest benedictionem matrimonialem denegare. Item

Elector sciens pariter sola via confessionis eum, qui eligendus proponitur, non posse obtinere licite dignitatem, ad quam proponitur, si aliunde non habeat motiva exteriora, quibus eum ab officio excludat, non potest licite suffragium publicum ei denegare; quia in singulis illis casibus, ut optime ait D. Th. suppl. q. 11. a. 1. ad 3. *Potest Prælatus dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum ut Deus,*

Deus, vel sine aliquo remedio; *quia non tenetur mederi ut Deus*, *sed ut homo*.

Sic duo Confessarii, qui eumdem pœnitentem audierunt, non possunt colloqui de peccatis pœnitentis, etiam in bonum pœnitentis; quia tractant extra tribunal pœnitentiæ quod solum tractandum est intra tribunal pœnitentiæ.

Sic Confessarius non potest loqui, etiam cum pœnitente, sine facultate ipsius pœnitentis de illis peccatis, quæ via confessionis didicit, quamvis vellet cum eo tractare de errore aliquo essentiali, quem audiendo ejus confessionem commisisset; quia non licet extra tribunal deducere quod in solo tribunali tractandum est.

Sic demum in praxi numquam loquendum est de his, quæ in Sacramento pœnitentiæ audivimus, abstinendumque est ab omni colloquio, quo vel in genere, vel in specie personas, quas in confessione audivimus, indigitamus, ut dum dolendo dicimus: hic in miseria magna est: in magno periculo versabitur salus ejus. Item fugienda omnino ea licentia, qua aliquando imperitus modus confitendi quorumdam hominum simplicium irridetur.

Confect. 11. Quando Confessarius scit aliquid, non solum via confessionis, sed alia via, potest illud, quod scit ut homo, declarare, modo dicat illud ut homo, & in his circumstantiis, in quibus religio nihil detrimenti patiatur; quia tunc, ut supponitur, non utitur scientia per confessionem accepta: de hoc ita loquitur D. Th. *Illud, quod homo alias scit sive ante confessionem, sive post, non tenetur celare quantum ad id, quod scit ut homo*; *potest enim dicere*: *scio illud*, *quod vidi*, *non enim potest dicere*: *ego hoc audivi in confessione*; *tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur nisi imminente necessitate*.

Sic si Confessarius viderit ante, vel post confessionem scelus aliquod committi, potest de eo testimonium ferre, licet reus illius sceleris ad ipsum accesserit, eique commissum crimen confessus fuerit.

Confect. 12. Quando Confessarius scit sola via confessionis parari vel Ecclesiæ, vel Reipublicæ, vel sibi, vel aliis ingens malum debet, quantum in ipso est, in tribunali pœnitentiæ deterrere confitentem a tali crimine; extra vero tribunal nihil potest facere, quod crimen declaratum notum faciat, sed potest prudenter aliquod remedium huic malo adhibere, absque tamen revelatione de eo casu: ita D. Th. loquitur suppl. q. 11. a 1. ad 1. *Tamen remedium aliquod adhibere debet in prædictis casibus*, *quantum potest sine revelatione confessionis*, *sicut monendo eos*, *qui confitentur*, *& aliis diligentiam apponendo*, *ne corrumpantur per hæresim: potest etiam dicere Prælato, quod diligentius vigilet super gregem suum*, *ita tamen ut non dicat aliquid, per quod verbo*, *vel nutu confitentem prodat*.

Sic si didicerimus via confessionis peccata aliqua committi, absque revelatione hortari possumus Episcopos, ut gregibus suis invigilent, superiores regulares, ut septa Monasterii diligentius custodiant, parentes, ut filios jam adultos, etiam ejusdem sexus, simul cubare non permittant, &c.

Prop. 2. Non sufficit, quod Confessarius exerceat officia & Patris, & Medici, & Judicis erga eos pœnitentes, quos pro libito excipit; sed quibuscumque peccatoribus, qui ad eum accesserint, debet se facilem, & non morosum exhibere, eorum confessiones audire, & juxta statutas in Ecclesia regulas judicare.

Prob. 1. Script. Christus mittens Apostolos eis injungit, ut nullum peccatorem a gratia evangelica rejiciant, sed quascumque gentes edoctas Sacramento baptismatis intingant: *Euntes*, inquit, *docete omnes gentes*, *baptizantes eos in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*: *docentes eos servare quæcumque præcepi vobis*. Matth. 28. 19.

Loquens vero de pœnitentia, sic distincte ait: *Accipite Spiritum sanctum*: *quorum remiseritis peccata*, *remittuntur eis*; *quorum retinueritis*, *retenta sunt*. Joan. 20. v. 23.

Et loquens in genere de quocumque ministerio sine ulla personarum acceptione, sic præcipit: *Leprosos mundate*, *mortuos suscitate*, *dæmones ejicite*, *gratis accepistis*, *gratis date*: Matth. 10. v. 8. Ergo Confessario non licet alium pœnitentem audire, alium vero rejicere; sed qui pro omnibus approbatus est, omnes audiat, & quemlibet juxta Ecclesiæ regulas judicet.

2. Exemplis. Christus primus pœnitentiæ Evangelicæ prædicator nullum peccatorem rejicit; sed e contra singulos suaviter alliciebat, & benigne complexabatur, & singulos attrahebat dicens: *Non veni vocare justos*, *sed peccatores*: Matth. 9. v. 15. *Venite*, inquiebat, *ad me omnes qui laboratis*, *& onerati estis*, *& ego reficiam vos*: Matth. 11. v. 28. meretrices vocabat, cum publicanis conversabatur, & id maximæ gloriæ duxit, quod exprobrabatur ei a Pharisæis, scilicet, *quod esset peccatorum*, *& Publicanorum amicus*. Joannes vero alter pœnitentiæ Evangelicæ prædicator nullum rejicit, turbas suscipit, Publicauos

canos non subsannat, ipsos etiam milites non dedignatur; turbis ait: *Qui habet duas tunicas, det non habenti*; Publicanis ait: *Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis, faciatis*; militibus vero: *Contenti estote stipendiis vestris*. Petrus gentes peccatrices non excludit, Paulus omnibus omnia factus est: ergo & Confessarii debent ea exempla imitari, & quoscumque peccatores benigne recipere.

3. *Rat.* Confessarius nihil debet omittere erga pœnitentem, quod possit eum ad veram pœnitentiam revocare; id enim præcipuum est Confessarii officium: atqui experientia constat, quod affabilitas erga pœnitentes, juxta tamen Ecclesiæ regulas exercita, eos ad veram pœnitentiam revocat: ergo maxima erga pœnitentes affabilitate utendum est; & ideo nullus est rejiciendus, omnes sunt ad pœnitentiam admittendi, sed nulli adulationibus nocendum: de quo ita Cyprian. lib. de lapsis. *Qui peccantem*, inquit, *blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat: nec comprimit delicta ille, sed nutrit; at qui consiliis fortioribus redarguit simul atque instruit fratrem, promovet ad salutem: imperitus est Medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerum mortale virus inclusum dum servat, exaggerat: aperiendum vulnus est, & secandum, & putredinibus amputatis medela fortiore curandum: vociferetur; clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem; gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem*.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Nullum est hominum genus, cui Confessarius suaviter, & fortiter animum pœnitendi inspirare non valeat; nam *sanis*, & *ægris* apta est pœnitentia.

Ægris non tam est imponenda pœnitentia, quam indicanda, ut cum in morbo periculoso absoluti fuerint, ad pœnitentiam vel incipiendam, vel perficiendam obligentur, uti olim observabatur.

Sanis vero ea est imponenda pœnitentia, quæ & viribus conveniat, & peccatis eluendis par esse possit.

Juvenibus, & *Senibus* apta est pœnitentia.

Juvenes ob animi inconstantiam non tam ad pœnitentiam agendam admittantur, quam piis quibusdam operibus ad seriam peccatorum correctionem præparentur, ut monet Aug. serm. 7. de tempore.

Senes vero decrepiti non ad pœnitentiam externam obligentur, sed ad internam animi amaritudinem incitentur, qui doleant florem juventutis in sceleribus decurrisse, & reliquum vitæ tempus in fletibus transigant.

Clericis & *Laicis* apta est pœnitentia.

Clericis non tam imponenda est pœnitentia, quam antiqua, quæ eis olim imponebatur, indicenda: ubi peccata, si quæ habeant, enormia, luxuriæ confessi sunt, non absolvendi, sed proponendi eis sunt Canones antiqui a Conc. Trid. circa Clericos renovati, in quibus videant qualibus gemitibus, quibusve pœnis reparanda sunt hujusmodi flagitia: detur illis legendus Prosper lib. 2. de vita contemplativa c. 7. Damiani liber gomorrhianus c. 2. & 17. & Natalis Alexander, qui antiquos illos collegit Canones. Et ubi hæc legerint, & attente meditati fuerint, cognoscet Confessarius, quo pacto cum illis agendum sit.

Laicis ea est imponenda pœnitentia, quam & vires ferre possunt, & criminum gravitas exigit.

Nobilibus, & *ignobilibus* apta est pœnitentia.

Nobiles quidem alto animo debent infigere, nec nobilitatem, nec Magistraturam, nec divitias quemquam a pœnitentiæ laboribus eximere; multi enim Principes pœnitentiam publicam egisse leguntur. Philippus Imperator pœnitentiam publicam non recusavit.

Theodosius Imperator eam humiliter subiit, ut habes ex Ambrosio Epist. 21. & 28. ob cladem Thessalonicensem. Otho Imperator ei se sponte subjecit, ut habet Petrus Damianus in vita Romualdi cap. 25. Henricus II. Angliæ Rex impositam a summo Pontifice pœnitentiam lubens sustinuit ann. 1172. eo quod occasionem cædi Thomæ Cantuariensis dedisset.

Ignobilibus, & *plebeiis* ea est imponenda pœnitentia, quæ eorum statui, & viribus conveniat, & peccatis remittendis sufficiens esse valeat.

Viris, & *mulieribus* apta est pœnitentia.

Adulteræ mulieres pœnitentiæ publicæ non subjiciebantur, ex Bas. can. 34. ne conjugum zelotypiam accenderent; sed secretæ pœnitentiæ laboribus exercebantur, immo inter consistentes stabant, ut docet Balsamon, ut Deum offensum flecterent. *Puellæ Virgines* non eximebantur a pœnitentia, ut docet Inn. I. Epist. 2. c. 12. & 13. Leo Epist. 92. cap. 13. Greg. Turon. 2. c. 21. *Viduæ* quoque pœnitentiam egerunt, ut docet Hieronymus in epitaphio Fabiolæ. Hæc & similia exempla in manu prompta esse debent, ut Confessarius ostendat pœnitentibus, ætatem nullam,

conditionem nullam, sexum nullum a pœnitentiæ laboribus eximi posse.

Consect. 2. Nullum est vitæ tempus, in quo peccator pœnitentiam agere non valeat, & in quo proinde a Sacerdote non debeat recipi; possibilis enim est pœnitentia, etiam in exitu ab hoc mundo: & in hac ultima vitæ periodo non sunt rejiciendi pœnitentes, sed absolvendi, si pœnitentiæ interioris signum aliquod externum exhibeant vel verbis, vel nutibus, vel etiam aliorum adstantium testimonio: id expresse docet Conc. Carthag. IV. c. 76. ubi sic habetur: *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia: si supervixerit, admoneatur a supradictis testibus, petitioni suæ satisfactum: & subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quamdiu Sacerdos, qui pœnitentiam dederit, probaverit.*

Monit. Difficilis & raro vera est usque ad finem vitæ dilata conversio.

Prob. 1. Script. Proverb. 1. v. 24. dicitur: *Quia vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo vos, cum id, quod timebatis, advenerit. Cum irruerit repentina calamitas & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia; tunc invocabunt me & non exaudiam: mane consurgent, & non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam.... Comedent igitur fructus viæ suæ: aversio stultorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos.* Vide quomodo Deus solemniter attestatur, se non auditurum peccatores ad mortis articulum conversionem suam differentes. Et Isaias obstinatos peccatores verbis longe minacioribus terret. *Vos esurietis*, inquit, *vos sitietis ... & interficiet te Dominus Deus. Et quæ timebant*, *adducam eis*. Et Jer. 7. vers. 13. aliud multo magis timendum addit: *Faciam domui huic ... sicut feci Silo*: ergo qui differunt conversionem usque ad finem vitæ, timere debent, ne a Deo non audiantur, subsannentur, &c.

2. Ex Patribus. Basilius vocat injustam eam conversionem, qua in fine tantum vitæ ad Deum recurrimus. *Flos enim*, inquit, *vitæ diabolo consecratur; exitus vero Deo reservatur. Audias hoc*, inquit Hugo, *senum sera conversio, quibus ex defectu senectutis aures obturantur, oculi turbantur, & ut cuncta breviter perstringam, ipsi in se & per se deficiunt: hi non offerunt agnum immaculatum*: de claustro animæ lib. 3. c. 10. Aug. serm. 36. vocat eam, conversionem periculosam. *Si quis*, inquit, *positus in extrema necessitate suæ ægritudinis voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit; fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non præsumimus, quod bene hinc exit: si securus hinc exit, ego nescio; pœnitentiam dare possumus, securitatem autem non. Non quidem dico, damnabitur, sed nec dico liberabitur. Vis ergo a dubio liberari, tene certum, & dimitte incertum. Age pœnitentiam, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quod securus es; quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.*

3. Ex Doctoribus Scholasticis. Magister sententiarum lib. 4. dist. 20. sic de sera illa pœnitentia loquitur. *Sed quoniam*, inquit, *multa sunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculosum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium*. Scotus vero ex professo agitans hanc quæstionem, probat multis rationibus pœnitentiam, quæ in fine vitæ peragitur, vix umquam esse sinceram. 1. Quidem, quia vehementia doloris mentem omnino occupat, &, ne ad Deum assurgat, maxime impedit. *Cum enim*, inquit Hugo Victorinus. l. 2. de Sacramentis c. 5. *cruciatus membra ligat, & dolor sensum opprimit, vix homo aliud cogitare potest*. 2. Quia pœnitentia debet esse libera, & ex amore Dei saltem initiali concepta; tunc autem homo non amore ducitur, sed timore, nec sponte peccata deserit, sed ab illis deseritur, ut dicit Aug. *Si vis pœnitere*, inquit, *quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa*. 3. Quia pravi habitus ita dominantur in anima, eamque captivam detinent, ut eam ad peccandum quasi ineluctabiliter trahant: unde, ut ait Aug. sermone Innocentium, *hac animadversione percutitur peccator, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret oblitus est Dei*. 4. Demum quia objecta singula, quæ imaginationi aut menti occurrunt, nos a vera conversione avertunt. Terret nos Deus, quem per totam vitam offendimus; captivat nos diabolus, cui semper morem gessimus: deserit nos mundus, cui adhæsimus; offert se nobis infernus cum omnibus suis tormentis, quæ numquam cogitavimus.

Prop. 3. Sacerdos approbatus non potest

citra

citra grave peccatum absolutionem denegare ei, quem moraliter noverit vere contritum, sincere confessum, & ex animo paratum Deo offenso satisfacere, demum quem, omnibus pensatis, rite dispositum judicat, ut non modo sine periculo, sed etiam cum fructu possit donari sacramento.

*Prob.*1.Scriptura.Sicuti Apostoli missi sunt ad prædicandum Christi Evangelium, & conferenda sacramenta juxta illud *euntes docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* ita jam Sacerdotes sunt in Ecclesia ut doceant populos, eisque sacramenta ministrent: ergo sicuti Apostoli crediderunt sibi illicitum esse a prædicatione Evangelii, & receptione sacramentorum rejicere eos, quos dispositos agnoscebant; ita illud idem sibi esse prohibitum agnoscere debent Sacerdotes. Imitentur Petrum, qui sic habet Act.10. v.42. *Præcipit nobis Deus*, inquit, *prædicare populo & testificari, quia ipse est constitutus a Deo judex vivorum & mortuorum*: Et v.47. *Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut nos? & jussit baptizari.* Ergo sacramenta non possunt denegari his, qui sunt sufficienter dispositi.

2.Ex Patrib.inter quos ita habet Cyp. epist. 3.*Amplector*,inquit,*prompta & plena dilectione cum pœnitentia revertentes, peccatum suum satisfactione humili & supplici confitentes*. Et Gregorius Nyssenus hæc habet: *Quemadmodum*, inquit: *porcis margaritas projicere est vetitum; ita & pretiosa margarita privare eum, qui jam per alienationem, & per purgationem a vitio homo factus est, absurdum*; immo injustum & iniquum,ut exponit Balsamon,locum illum Gregorii explicans.

3.*Rat.*Sacerdos non est sacramentorum dominus, sed minister fidelis: ergo quoties ad eum accesserit pœnitens rite dispositus debet thesaurum, cujus est dispensator, lubens, sed fideliter tamen aperire,& opes divinas ei largiri: & sicut graviter peccaret ille, cui essent commissæ divitiæ in eleemosynas impendendæ, si urgente necessitate veris pauperibus, & non aliunde indignis elemosynam destinatam denegaret, & avara manu retineret; ita haud dubie peccat, & longe quidem gravius Confessarius, qui thesaurum Christi in sacramentis contentum fidelibus egentibus, & rite dispositis crudeli parsimonia occludit, liberalem Christi munificentiam coarctat, aquam gratiæ e sacramentis fluentem retinet, demum auctoritate privata impedit, ne fideles his sacramentis sanctificentur, quæ non ob alium finem, quam ut fidelibus prudenter administrentur, sunt a Christo Domino instituta.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccaret graviter Sacerdos, qui pœnitenti alioquin rite disposito, privatis affectibus vel avaritiæ, vel factionum, absolutionem denegaret; quia sine causa privaret pœnitentem gratia, quam e sacramento posset recipere. Sic peccaret graviter Parochus, qui lites habens circa temporalia cum Parochianis, eis tamen rite dispositis absolutionem denegaret, ductus cupiditate solius temporalis emolumenti, quod a Parochianis exigit. Hujusmodi erant Scribæ, & Pharisæi, qui amore lucri faciebant proselytos, eos solos, qui sibi utiles futuri erant, quærentes. Matth. 23. Sic peccaret graviter Sacerdos, qui abreptus factionum partibus, nollet eum absolvere, qui suis partibus, non staret: tunc enim non zelus, non religio, sed amor partium causa esset, cur absolutionem denegaret. Hujusmodi erant pseudo Apostoli, de quibus Paulus loquitur ad Galatas 4. v. 17. *Æmulantur vos non bene, sed excludere vos volunt* a libertate Evangelica, *ut vos illos æmulemini*, idest ut vos habeant discipulos. Et cap. 5. v. 13. *Volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur*, & palam fiat illos plures discipulos habere.

*Consect.*2 Peccaret Sacerdos, qui uti habeметur rigidior, & sanioris doctrinæ tenacior, his etiam absolutionem denegaret, quibus secundum EcclesiæCanones non esset deneganda; mirum enim quantum valeat in hominum animis studium novitatis, & stultus amor illius laudis, qua gloriantur qui severiores, & puriores Ministri haberi volunt: nulla est Ecclesiæ indulgentia, quam non incusent, nulla benignitas, contra quam non obmurmurent. Hujusmodi erant Pharisæi, qui elato supercilio Christum quasi peccatorum amicum dedignantes onera importabilia imponebant, quæ tamen ipsi digito suo nolebant tangere. Matth. 23.

Prop. 4. Sacerdos approbatus non potest beneficium absolutionis impendere his, qui secundum prudens judicium non possunt judicari vere contriti, sincere confessi, & parati Deo offenso satisfacere.

*Prob.*1. Scriptura. Nulli Ministro licet conferre sacramenta his, qui non habent eas dispositiones, quas exigit sanctitas sacramenti; juxta illud: *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos*: Matth.7. v.6. Ergo non licet absolutionem im-

impendere nisi vere contritis, sincere confessis, & satisfacere proponentibus.

2. Auctoritate Cypriani lib. de lapsis. *Si quis, inquit, præpropera festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cuiquam putat posse, aut audet Domini præcepta rescindere*, dando scilicet non pœnitentia functis, *non tantum nihil prodest, sed obest lapsis: provocasse est iram, non servasse sententiam: nec misericordiam prius Dei deprecandum putare, sed contempto Domino de sua facilitate præsumere*. Et ut exprimat quantum noceat præpropera illa absolutio, hæc habet: *Hoc sunt*, inquit, *lapsis, quod grando frugibus, quod turbidum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sæva tempestas .... non concedit pacem facilitas ista, sed tollit, nec Communionem tribuit, sed impedit ad salutem*. Ergo Confessarius non potest beneficium absolutionis impendere his, qui non sunt dispositi.

3. *Rat.* Minister Sacramenti non potest nisi frustra & cum sacrilegio conficere, vel tentare conficiendum sacramentum sine materia ejusdem sacramenti: v. g. non potest dare baptismum sine aqua, confirmationem sine oleo, conficere Eucharistiam sine pane, & vino; quia sacramentum sine sua materia stare nequit: atqui actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio sunt materia pœnitentiæ; absolutio vero est forma: ergo nullus Confessarius potest dare absolutionem his, qui prudenter judicari possunt vel non vere contriti, vel non sincere confessi, vel non parati Deo offenso satisfacere.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Suspendenda est absolutio his, qui sunt in vitiosa consuetudine peccandi mortaliter, donec serio & efficaciter eam eradicandam fategerint; nam peccatores consuetudinarii prudenter judicantur non esse vere contriti, & proinde incapaces absolutionis: uti enim liber a fermento febris non judicatur ille, qui certis periodis ardoribus febris inflammatur; ita nec a fermento peccati immunis judicandus est ille, qui longa peccandi consuetudine detentus, frequenter in eadem peccata prorumpit.

Quippe, juxta Scripturæ regulas, vere pœnitens est, non qui instar canis ad suum vomitum revertitur, sed qui semel lotus non iterum iisdem sordibus inquinatur: non qui dicit, ut Judas, *peccavi tradens sanguinem justum*: non qui vitam novam ficte promittit, ut Antiochus; sed qui, ut David, Petrus, Paulus, Magdalena, vitam omnino novam instituit. David enim post conversionem non fuit adulter, nec Petrus blasphemus, nec Paulus persecutor, nec Magdalena peccatrix: quippe, ut ait Isidorus Hispalensis, *irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet, nec Deum videtur poscere subditus, sed subsannare superbus*. Lib. 2. sententiarum c. 13. Ideo damnata est sequens propositio & ab Innocentio XI. & a clero Gallicano: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec est differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem*.

Sic his peccatoribus non impertienda, sed suspendenda absolutio, quos ex anteactis confessionibus cognoscimus in eadem peccata sæpius prolapsos, quæve jam iterum sine ulla emendationis spe subjiciunt confessioni; quamvis enim pœnitentia sacramentum sit, quod sæpius iterari possit, non tamen iterari debet erga eos, qui non sunt vere contriti: quales sunt ii, qui etiam post frequentes lapsus volunt toties sibi absolutionem impendi, quoties ea confitentur; de quibus dicit Concilium Toletanum tertium Can. 11. *Eos fœdissime pro suis peccatis pœnitentiam agere, cum quoties peccare libuerit, toties a Presbyteris se reconciliari postulent*.

Sic etiam his peccatoribus frequenter in eadem crimina relabentibus non est absolutio impendenda, sed suspendenda, qui verbis promittunt se numquam peccaturos: prudentia enim dictat hæc verba non fructus, sed folia esse pœnitentiæ, ut dicit Gregorius; cum tamen Christus a nobis non folia, sed fructus exigat pœnitentiæ. *Facite*, inquit, *fructus dignos pœnitentiæ*.

Circa quod ita nos monet Carolus Borromæus. *Confessarios*, inquit, *monitos volumus, ut iis, quos peccata non dimissuros probabiliter existimabunt, quantumvis polliceantur, ac spondeant ea se dimissuros, absolutionem procrastinent quoad emendationem perspexerint*.

Sic, etsi credendum sit semper pœnitenti se accusanti, non tamen semper credendum est pœnitenti se excusanti; *mens enim nostra sæpe sibi ipsi mentitur: Deus infatigabili Lege spargit pœnales cæcitates super illicitas cupiditates*; quibus fit, ut homo se credat mortuum peccato, dum infeliciter peccatum regnat in suo corpore: ergo ad tempus suspendenda est absolutio.

Sic, quamvis fieri possit, quod peccator consuetudinarius vere doleat, tamen extra casum mortis prudenter ei suspenditur absolutio,

lutio, donec constet de ejus sincera conversione: sicut enim, cum adhuc dubia est materia baptismi extra casum mortis, baptismum suspendimus, donec certam materiam habeamus; ita suspendamus absolutionem necessum est, donec moraliter certissimus de conversione pœnitentis: & quamvis Christus nec Matthæum, nec Magdalenam, nec Latronem remiserit, sed statim dixerit, *remittuntur tibi peccata*, non idem nos Confessarii agere possumus; quippe Christus legebat in corde veram contritionem, quam ipse infuderat, nobis vero incogniti sunt cordis recessus: Christus auctor erat gratiæ, nos vero Ministri: ille dabat pœnitentiam, nos vero conversionis signa debemus inspicere, & juxta Ecclesiæ Leges judicare: de quo ita habet Yvo Carnotensis ep. 228. *Ecclesia, quia occulta cordis ignorat, non solvit ligatum, licet resuscitatum, nisi de monumento elatum*. Itaque nullus, qui detinetur consuetudine peccati mortalis, absolvi debet, sive regularis, sive non regularis, sive Clericus, sive Laicus, sive hospes, sive peregrinus, sive accedat tempore paschali, sive extra tempus paschale, sive tempore jubilæi, sive extra tempus jubilæi, sive peccator ille consuetudinarius solus debeat communionem recipere, sive cum aliis: ut non satis caute fit aliquando in Missionibus, in Processionibus publicis, &c. quando decernuntur Communiones generales, quibus fit ut modo singulæ virgines, modo singuli adolescentes, post singuli conjuges, singulæ mulieres uxoratæ Eucharistiam debeant sumere: in his, inquam, & similibus casibus absolutio impendi non debet; quia nulla est conditio, nullum tempus, nulla circumstantia, quæ valeat nos ab hac regula dispensare, scilicet extra casum mortis; numquam licet Sacramentum pœnitentiæ, quamdiu materia est dubia, conferre: sicuti enim extra casum mortis non licet conferre baptismum cum materia dubia; ita neque absolutionem. Nec festivi dies possunt efficere, ut ab hac regula recedamus, ut monet Chrysostomus hom. 3. c. 1. Ep. ad Ephes. *Si advenerit*, inquit, *tempus sanctæ quadragesimæ, qualiscumque fuerit, quispiam fit particeps Sacramentorum, si advenerit dies Epiphaniorum. Atqui tempus ad ea accedendi non sunt Epiphania, neque quadragesima facit dignos qui accedant, sed animæ sinceritas & puritas: cum ea semper accede, absque ipsa numquam*.

Consect. 2. Absolutio suspendenda est his, qui ignorant mysteria fidei; quia censentur non esse sufficienter dispositi; dispositio enim ad Sacramentum est fides Sacramenti, & dolor de peccatis: quippe, juxta Christi præceptum, adulti instruendi sunt antequam baptismate abluantur, juxta illud Christi: *euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine, &c.* ergo neque pariter admittendi sunt ad absolutionem, nisi prius instruantur. Quocirca damnata est sequens propositio ab Innoc. XI. & a Clero Gallicano: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis & incarnationis D. N. Jesu Christi*: sufficit illa mysteria semel credidisse. Sic, juxta acta Ecclesiæ Mediolanensis part. 4. si pœnitens ignorans mysteria fidei accedat, si de ea re numquam ante monitus fuerit, poterit absolvi, dummodo 1. ea præmittatur instructio, quam pœnitentibus satis esse Sacerdos censuerit, ne tanto beneficio non sit indignus. 2. modo pœnitens certo promittat se, quam citius poterit, iis addiscendis operam daturum.

Si autem vel a Confessario suo eodem, sive a diverso, vel a sua ipsius conscientia jam admonitus, eam adhibere diligentiam neglexerit, quæ pro illius ingenii captu ad ea discenda sufficit; non prius absolvendus est, quam obligationi huic, aliqua saltem ex parte, fecerit satis. Si vero pœnitens sit adeo rudis, & debilis memoriæ, ut nihil possit memoriter retinere; tunc clare quantum fieri potest, proponenda sunt mysteria fidei, & statim dicendum: credisne Deum creasse istum mundum, Deum esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, &c. Vide catechismum historicum Domini de Fleury, ubi in proœmio ostendit etiam rudioribus mysteria fidei.

Consect. 3. Qui est in occasione proxima tum per se, tum per accidens peccati mortalis, non est absolvendus; quia est in affectu peccati mortalis: etenim, ut ait Scriptura, *qui amat periculum, in illo peribit*. Eccles. 2. v. 27. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea*. Eccles. 3. v. 1. Proinde qui in occasione peccandi permanet, vel ex eo reus est, quod Dominum Deum suum tentat; ridens ergo, & non serio ait: *Et ne nos inducas in tentationem*, cum lubens seipsum in peccandi occasiones projiciat. His, & aliis rationibus motus Summus Pontifex damnavit sequentem propositionem: *Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmo directe, & ex proposito quærit, & ei se ingerit*.

Occasio per se, ea est, quæ de se trahit

ad peccatum vel semper, vel ut plurimum; v.g. societas mulieris, cum qua semel, vel pluries peccasti.

Occasio per accidens, ea est, quæ non ex natura sua, sed ex defectu, & ex debilitate pœnitentis trahit ad peccatum vel semper, vel fere semper: talis est v.g. status Clericalis in eo, qui nescit quæ pertinent ad statum Clericalem.

Sic quotiescumque Sacerdos videt quod pœnitens est in occasione, quæ vel per se, vel per accidens trahit frequenter illum ad peccatum, debet ipsi præcipere, ut deserat occasionem: nec audiendæ sunt excusationes, quas sæpius prætexunt pœnitentes, sed inculcandum illud Christi: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te*, hoc est si fit ruinæ vel perditionis occasio, *abscinde eum, & projice abs te, &c.* Ubi hæc notat Chrysostomus: *Vim sermonis observa*, inquit, *non enim dicit, a talium societate discede, sed maximam separationem indicans: erue*, inquit, *& projice abs te.*

Si vero occasio abjici nequeat, suspendenda est absolutio, donec resipuerit.

Consect. 3. Suspendenda est absolutio ei, qui non vult reconciliari cum inimicis; quia est in affectu peccati mortalis, nec servat ordinem caritatis. Vide quæ diximus de caritate erga proximum tom. 1. Interim accipe quæ sunt observanda in reconciliatione inimicorum.

Si pœnitens fratrem offenderit, vadat reconciliari fratri suo, & veniam petat antequam absolvatur: ita enim Dominus ipse præcepit Matth. 5. v. 23. *Si offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari fratri tuo.*

Nisi forte persona offensa ita inferior sit, ut nullatenus hoc debeat fieri; quo in casu, loco petitionis veniæ blanda appellatio fieri debet, ut docet Aug. hom. 40. c. 5.

Si autem offensus ipse est, non debet petere veniam, sed vel corripere fratrem, seu admonere secundum Christi præceptum Matth. 26. v. 15. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum*; aut saltem ad eum mittat pacificos intercessores, a quibus admoneatur, ut docet Aug hom. 40. c. 5. vel si hoc fieri non possit, ipse offensam de memoria delere studeat, & Deum pro adversario oret, non ut puniatur, sed ut corrigatur. Aug. hom. 40. cap. 6.

Si offensæ mutuæ fuerint, ipse pœnitens veniam petere debet ab adversario de eo, quod fecit, sive plus ab ipso offensus fuerit, sive minus, sive adversarius veniam postulet de eo quod fecit, sive non, memor quod Christus, licet a nobis offensus, tamen nos pluribus beneficiis cumulat, & nobiscum reconciliari & optat, & enititur.

Consect. 5. Suspendenda est absolutio, ei, qui non vult eam restitutionem facere, ad quam tenetur; quia est in affectu peccati mortalis: non enim remittitur peccatum, si non restituatur ablatum. Vide quæ diximus de restitutione, tom. 1. tract. 4.

Consect. 6. Suspendenda est absolutio ei, qui dat scandalum, vel occasionem peccandi, nisi scandalum sincere velit & abjicere, & reparare; quia est in affectu peccati mortalis. Quinam sint, qui dant scandalum, diximus ubi de scandalo, tom. 1.

Consect. 7. Sacerdos non potest absolvere sacramentaliter absentem, qui per Epistolam sua peccata declaravit; quia Confessarius non potest prudenter judicare pœnitentem esse rite dispositum, cum ipsi omnino incognitum sit, an a tempore scriptæ Epistolæ nova peccata commiserit, an in suscepto proposito non peccandi de cetero permanserit; cum insuper moraliter præsens debeat esse qui absolvitur, sicut moraliter præsens debet esse materia panis, & vini, quæ consecratur; hæc enim verba, *Ego te absolvo*, non minus ad personam moraliter præsentem diriguntur, quam hæc verba, *hoc est Corpus meum*, ad materiam moraliter præsentem. Ideo Clemens VII. sequentem propositionem damnavit. *Licet per litteras, aut per internuncium Confessario absenti confiteri sacramentaliter, & ab eodem absolutionem obtinere.*

Consect. 8. Sacerdos non potest etiam in periculo mortis moribundum absolvere, qui flagitiosam vitam duxit, vel qui in ipso actu peccandi sensibus destitutus, vel nulla dedit, vel nulla dat signa pœnitentiæ; quia Confessarius prudenter agens judicat hominem illum non esse rite dispositum: si enim rationem vitæ anteactæ æstimet, multa videt, quæ postulant, ut ei absolutio denegetur; si attendatur præsens status, nihil est quod Confessarium moveat, ut absolutionem impertiatur; cum juxta Concilium Carthaginense IV. jam citatum, Confessarius debeat quærere testimonium conversionis vel a præsentibus, vel conjicere ex verbis, aut nutibus ipsius pœnitentis: si vero Sacerdos in futurum prospiciat, timendi locum habet, ne sacramentum exponat risui; fictitii enim illi pœnitentes, si forte convalescant, non ratum habent quod eorum nomine gestum est, ut dicit Concil.

To-

Toletan XII. can. 2. Admonet Sacerdotes, *ne passim, & licenter donum pœnitentiæ non pœnitentibus audeant erogare*.

Sic desertores Ecclesiæ, publice excommunicati, hæretici, schismatici, publici peccatores, duellistæ, &c. in his circumstantiis, si nulla dent, aut dederint signa pœnitentiæ, non sunt absolvendi.

Consect. 9. Juxta communem Theologorum Scholasticorum sententiam fidelibus repentino morbo correptis, & omnino obstupescentibus, si nec in morbo, nec ante morbum, nec verbis, nec nutu sacramentum petierint, nullaque dederint signa pœnitentiæ, non est impertienda absolutio, licet illi fideles catholice antea vixerint. Primo, quia forma absolutionis debet applicari materiæ sensibili, & moraliter præsenti; contritio autem hujus morientis incerta est omnino, & si quæ sit in ejus corde, est penitus insensibilis. Sancta etiam vita anteacta, etsi perpetuum fuerit desiderium implicite postulans absolutionem, non est tamen materia apta, cui applicari possit absolutio: tum quia incertum est, an aliquo mortali peccato interruptum fuerit implicitum hujusmodi desiderium, tum quia hic, & nunc datur absolutio, & pia illa vita jamdudum transiit, & proinde materia, & forma sibi moraliter non coexisterent, quodtamen est ad valorem sacramenti omnino necessarium. Demum, inquiunt, nullum est in antiquitate Ecclesiastica hujus praxeos vestigium; quin e contra jubent Concilia, ut non passim detur absolutio, sed caute impendatur his, qui per se ipsos vel verbis, vel nutibus eam postulant, vel eam postulasse testimonium reliquerunt.

Sunt tamen insignes auctores, qui hujusmodi fideles, qui catholice vixerunt, privandos non esse absolutione sacramentali contendant, licet ex improviso morbo sensus omnes intercludente eam postulare non possint. Et enim, inquiunt, ex dura illa disciplina sequeretur, quod non ex liberæ voluntatis vitio sed ex improvisa omnino morbi malignitate melior esset conditio hominis flagitiosi, qui in ipsa mortis periodo absolutionem timore magis, quam amore postulat, quam sit conditio hominibus catholice viventis, qui per totam vitam & absolutionem petiit, & eam piis operibus promeruit. Durior ergo esset, inquiunt, Ecclesia erga filios humiles & obedientes, eo quod infelici casu loqui non valeant, quam sit erga filios semper rebelles, semper scandalosos, eo quod in fine vitæ pacem, & reconciliationem postulant. Qua propter, inquiunt, incunctanter homini, de quo agitur, impendenda est sacramentalis absolutio; quia juxta Aug. lib. 1. de adulterinis conjug. c. ultimo: *Quæ autem baptismatis eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire vellet mater Ecclesia*: ergo sicut baptismum Catechumeno obstupescenti non negarent; ita nec Catholico improvisa morbi vi obstupescenti neganda est absolutio, ut argumentatur Aug. Nec est quod dicas, inquiunt, dubiam, & incertam esse materiam ex parte pœnitentis; nam in causa mortis cum dubia, & incerta materia sacramenta conficimus. Nec est, inquiunt, quod causeris actus pœnitentis cum absolutione Sacerdotis simul moraliter non coexistere; nam anteacta vita usque nunc perseverans absolutioni coexistere censenda est: & sicut apud Magnates satis petit qui fideliter ministrat; ita a fortiori in Ecclesia Catholica sufficienter petiisse censendus est qui Catholice vixit: & sicuti eleemosynas postulabant olim pro Dorca, & moverunt Petrum, ut eam a mortuis suscitaret; ita anteacta vita movere debet Sacerdotem, ut absolutionem impendat pio Catholico in subita ægritudine obstupescenti. Ita jubet, inquiunt, Sacerdotale Romanum Venetiis apud Joannem Voriscum an. 1560. impressum: ita Concilium Lemovicense an. 1619. ut videre est apud Morinum lib. 10. de administr. pœnit. cap. 6.

In tanta sententiarum diversitate, & in tam periculoso denegatæ absolutionis discrimine vellem primo, ut sacerdos casum illum prævideret, Episcopumque consuleret, ut ab eo instrueretur quid opus sit facto in illis circumstantiis: vellemque, ut Confessarius eam sequeretur praxim, quæ observatur in ea Diœcesi, in qua commoratur.

2. Si Episcopus nihil velit circa hoc determinare, totumque relinquat Confessarii prudentiæ, vellem, ut ægroto obstupescenti, si per tempus sufficeret, ei conferretur Extrema unctio, modo decenter conferri posset, etenim illud sacramentum remittit peccata in his, qui sunt contriti, quando confiteri non possunt, ut contingit in nostro casu.

3. Si nec tempus, nec vis morbi, nec natura loci patiantur conferri Extremam Unctionem, vellem cum adstantibus preces pro ægrotante effundi, & quidem tamdiu, quamdiu non esset mors imminens, ut expectaretur occasio alicujus signi pœnitentiæ percipiendæ, ut obtineretur a Deo debita dispositio pro moriente ad absolutionem cum fructu percipiendam: tandem imminente morte ab-

solu-

solutionem impendendam ducerem: nec credo me ita praxi Sorbonæ, quam summe veneror, contradicere; non enim Sorbona eam praxim in certis casibus damnavit, sed solum noluit passim & omni casu sine ulla cautela moribundis singulis impendi absolutionem.

Consect. 10. Qui in aliquod grave, & insolitum peccatum lapsus est, v. g. adulterium, sodomiam, &c. non statim est absolvendus; sed si commode fieri possit, dimittendus est per aliquod tempus, ut per pœnitentiæ opera ad ardentiorem contritionem excitetur: ut enim ait Ambrosius in psalmum 37. uti Medicus medendi tempus expectat, ut digestis ægritudinibus medicinæ subsidia deferantur, nec acerba adhuc & immatura, ut asserunt, ægritudo curationis remediis reluctetur, & beneficium sentire non possit; ita differendum aliquandiu absolutionis remedium, ut efficacius operetur. Sic Petrus conversus non statim venit ad Christum, sed egressus foras flevit amare. Sic Paulus conversus tribus diebus neque manducavit, neque bibit, & postea baptismum accepit, ut habes Act 9. *Et nunc quid moraris?* inquit illi Ananias, *exurge, baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius*.

Prop. 5. Quando pœnitens non est sufficienter dispositus, imponenda sunt ei quædam opera satisfactoria, quibus ad veram contritionem disponatur.

Prob. Scriptura. Cum Petrus vellet Judæos ad baptismum recipiendum præparare, eos ad pœnitentiam adhortatur, ut piis illis operibus majori cum fructu baptismum recipiant. *Pœnitentiam*, inquit, *agite & baptizetur unusquisque vestrum in nomine JesuChristi; in remissionem peccatorum vestrorum; & accipietis donum Spiritus sancti*. Act. 2. v. 38. Et idem Petrus alloquens Simonem jam baptizatum volentem emere Spiritum sanctum, sic habet: *Pœnitentiam, inquit, age ab hac nequitia tua, & ora Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui*: Act. 8. v. 22. Ergo injungenda sunt opera salutaria, ut ad gratiam sacramenti disponantur pœnitentes.

2. Ex Conciliis. Opera satisfactoria ante absolutionem peracta tantæ videbantur efficaciæ in Ecclesia, ut qui in illo exercitio, etiam sine absolutione accepta, morerentur, non habebantur a Regno cælesti alieni, ut constat ex Con. Carth. IV. c. 79. *Pœnitentes*, inquit, *qui attente leges pœnitentiæ exequuntur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus, & oblationibus commendetur*. Et passim dicitur in Conciliis: *De his qui in pœnitentia positi vita excesserunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti; sed pro eo quod honoraverint pœnitentiam, oblatio pro illis recipiatur*: ergo satisfactio ante absolutionem exercita multum prodest apud Deum: ergo debet imponi his, qui non sunt sufficienter dispositi; contingit enim, ut docet Catech. Trid. de satisf. num. 68. ut qui duro animo ad pœnitentiæ *sacramentum accesserant, ita emolitos esse, ut veræ contritionis dolorem conceperint*.

3. *Rat.* In dubio, an pœnitens sit sufficienter dispositus, debemus ad ea media recurrere, quæ ad impetrandam veram pœnitentiam habentur in Ecclesia efficaciora, ut patet: atqui nulla alia possunt efficaciora reperiri, quam quædam opera satisfactoria a Confessario imposita, cum ea præter meritum proprium etiam quasi vim habeant sacramenti: ergo ad ea recurrendum est, cum in Ecclesia ut sancti habiti sint qui in pœnitentiæ exercitio sine reconciliatione inopino casu defuncti sunt.

Consect. unicum. Quoties accedunt pœnitentes, in quibus dominatur cupiditas, solus spirat sæculi genius, nihil cernitur christianæ religionis: quales sunt illi, qui vel toti sunt in divitiis congregandis, vel in deliciis captandis, vel in honoribus mundanis ambigendis, vel qui neglectis divitiis, deliciis, & honoribus, nec gravibus vitiis deditі, ita Deum, & virtutis exercitia negligunt, ut magis extra vitia quam intra virtutes esse videantur; tunc suaviter admonendi sunt pænitentes, nullam esse vivendi rationem eo statu periculosiorem, & proinde vacandum esse orationi, aliisque pietatis exercitiis insistendum: temperandum esse a sollicita divitiarum cura, abstinendum a sæculi voluptatibus, quæ sursum sunt, sapienda: demum omittenda non solum gravia illa scelera, quæ nos a Deo removent, sed maxime pertimescendam esse eam pigritiam, qua in salutis nostræ negotio ita languentes sumus, ut eam omnino negligere videamur.

Prop. 6. Quando pœnitens videtur sufficienter dispositus ad recipiendam absolutionem, non est remittendus absque absolutione, donec vel ex toto, vel ex parte impositam a Sacerdote pœnitentiam peregerit; sed est absolvendus, modo ad gratiam reconciliationis se quibusdam piis exercitiis præparaverit.

Prob. 1. Nulla est lex in Scriptura, quæ præcipiat satisfactionem antequam absolutio impendatur, ut expresse docet Alex. VIII. damnando hanc propositionem: *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit*,

non

non politica, aut justitia Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei idipsum quodammodo dictante.

2. Auctoritate Alexandri VIII. damnantis istas propositiones: *Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus. Consuetudo illa moderna etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed pro abusu.*

3. *Rat.* Ad valorem sacramenti nihil aliud requiritur quam materia, & forma: atqui materia pœnitentiæ sunt contritio, confessio, & propositum satisfaciendi; & forma sunt hæc verba: *Ego te absolvo*; ergo ante absolutionem non prærequiritur necessario, ut satisfactio imposita a Sacerdote peracta sit.

Consect. unicum. Quando peccator vel tempore Jubilæi, vel tempore Missionis, aut in aliarum rerum circumstantiis dolens, & compunctus accedit, & juxta regulas prudentiæ judicatur sincerum pœnitentiæ affectum Deo interius movente concepisse, si commode differri non possit, nec ad alium Confessarium remitti, cui utiliter sua iterum peccata confiteri valeat, impendenda est absolutio, & ad majorem cautelam differenda Eucharistiæ receptio: absolutionis enim largitionem videtur exigere contritio, & compunctio, qua interius movetur; dilationem vero Eucharistiæ videtur exigere nova Neophyti conversio; per absolutionem peccata, quæ confessus est, remittuntur; per communionis dilationem securitati pœnitentis providetur. Talis videtur fuisse praxis Aug. & Chrysost. Aug. enim sic habet: *Si semel aliquis, vel secundo peccaverit, & sine aliqua dissimulatione ad pœnitentiæ medicamenta confugerit, pristinam incolumitatem sine aliqua mora, & forsitan sine aliqua fœditate recipiet.* En quomodo Aug. pristinam incolumitatem restitui innuit hujusmodi pœnitenti per pœnitentiam, nihil dicens de Eucharistia. Chrysostomus vero hom. de sancto Phylogono, pœnitentem Neophytum suavius consulatur; sic enim habet: *Neque mihi quisquam dixerit: vereor, habeo conscientiam peccatis oppletam, sarcinam circumfero gravissimam; sufficit enim horum quinque dierum tempus*, scilicet qui Epiphaniam præcedebant, *si sobrius fueris, si attentus; si vigilaveris, ut multitudinem peccatorum reddas contractiorem. Nec illud perpende quod breve tempus est, sed illud considera quod benignus est Dominus: quandoquidem & Ninivitæ tridui spatio tantam iram Dei a se depulerunt: nec obstitit illis temporis angustia, sed animi promptitudo amplectens Domini benignitatem, totum peragere valuit: & meretrix illa brevi temporis momento, cum ad Christum accessisset, omnia probra diluit.* Dominus de Ste-Beu eamdem praxim consulit.

ARTICULUS V.

In quo principium superius statutum, scilicet, *mutatio essentialis tum in materia, tum in forma, tum in intentione, tollit sacramentum, minime vero accidentalis*, applicatur ad sacramentum Extremæ unctionis.

PRop. 1. Materia remota Extremæ unctionis est oleum olivarum, oleum, inquam, ab Episcopo consecratum, ut fert plurium Theologorum sententia, & continua Ecclesiæ praxis, quamvis a plerisque doctissimis Theologis negetur ad valorem hujus sacramenti requiri hujusmodi olei consecrationem: immo censent aliqui, posito quod requiratur consecratio olei, posse a simplici Sacerdote fieri, saltem ex commissione Ecclesiæ, olei benedictionem, uti faciunt Græci. Materia proxima est unctio facta circa sensus externos, v.g. visum, auditum, &c. Forma vero hujus sacramenti, quæ aliquando fuit partim deprecativa, partim indicativa, ut constat ex sacramentario Gregorii, & veteribus pontificalibus, secundum præsentem Ecclesiæ praxim consistit in istis verbis: *Per istam sanctam Unctionem, &c. indulgeat tibi Deus quidquid per sensus*, v.g. visum, auditum &c. *deliquisti*.

Prob. 1. Scriptura. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.* Jacob. 5. v. 15. Ubi Apostolus indicat, materiam remotam esse oleum, proximam ipsam olei super ægrum applicationem; formam vero orationem factam a Sacerdotibus.

2. Ex Trid. sess. 14. c. 10. de Extrema unctione. *Intellexit Ecclesia*, inquit sancta Synodus, *materiam Extremæ unctionis esse oleum ab Episcopo benedictum; nam unctio aptissime Spiritus sancti gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat: formam deinde esse illa verba: per istam sanctam unctionem.*

3. *Rat.* D. Th. Oleum quatenus roborans designat vires, quas infirmus accipit contra omnes tentationes insurgentes a dæmone, a peccatis, & a morbi malignitate: oleum quatenus curans designat gratiam animam sanantem, & corpus allevantem, quam ægrotus accipit per hanc unctionem: oleum quate-

tenus benedictum ab Episcopo, designat quamdam plenitudinem gratiæ, quæ confertur per hoc sacramentum, ex eo quod abstergat peccatorum reliquias, & infirmum proxime ad beatitudinem disponat: ergo oleum ab Episcopo benedictum habet omnia requisita, ut sit materia hujus sacramenti: ergo de facto est ejus materia. Hæc verba, *per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Deus, quod per sensus deliquisti*, optime exprimunt effectus hujus sacramenti: ergo aptissime adhibentur, ut sint forma hujus sacramenti.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De multiplici mutatione vel essentiali, vel accidentali, quæ potest contingere circa materiam hujus sacramenti.* Si quis loco olei adhiberet aliam materiam ad ungendum infirmum, v.g. adipem, butyrum, immo oleum nucum, amygdalorum, &c. non esset Extrema unctio defectu materiæ: prædicta enim non possunt dici absolute oleum. *Oleum*, inquit D. Th. *principaliter nominatur olivæ, cum alii liquores solum ex similitudine ad ipsum olei nomen accipiant.* Suppl. q. 19. a. 4. in corpore.

Si quis loco olei benedicti adhiberet simplex oleum, juxta complures dubium esset sacramentum, immo nullum juxta D. Th. oleum enim Extremæ unctionis debet esse benedictum, ut ait idem Doctor; quia *Christus non est usus materia Extremæ unctionis*, sicut usus est materia baptismatis: ergo debet materia Extremæ unctionis consecrari. Supplem. q. 19. a. 3.

Si quis loco olei benedicti ab Episcopo uteretur oleo benedicto a simplici Sacerdote, illicitum esset sacramentum juxta omnes; quia ex Trid. & ex praxi continua Ecclesiæ Latinæ oleum debet esse ab Episcopo benedictum: immo nullum juxta D. Th. quia materia hujus sacramenti debet ab Episcopo benedici; est enim principalis Sacerdos, ad quem de jure pertinet hæc benedictio. Immo Estius addit Papam non posse dispensare, ut per alium quemcumque, quam Episcopum, possit fieri olei infirmorum benedictio:

Si quis loco olei infirmorum adhiberet vel chrisma, vel oleum Catechumenorum, juxta complures non esset Sacramentum, quia licet hæ materiæ sint benedictæ, non habent tamen specialem benedictionem, quæ competit oleo infirmorum.

Si quis loco olei isto anno benedicti uteretur oleo anno superiori benedicto, validum esset sacramentum; quia vere adesset materia: sed illicitum esset sacramentum; quia jubet Ecclesia vetere oleo exusto novum quolibet anno benedici oleum infirmorum.

Si quis deficiente oleo benedicto admisceret in minori quantitate oleum non benedictum, sacramentum esset & validum & licitum; quia, ut dicitur c. *quod in dubiis* de consecratione Ecclesiæ: *Non negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri; tunc enim preces super oleum consecratum effusæ ad oleum non consecratum extenduntur.*

Consect. 2. *De multiplici mutatione, quæ potest contingere in Extrema unctione ex parte materiæ proximæ.*

Si quis nullum ungeret sensum infirmi, non esset sacramentum; quia non esset applicatio materiæ remotæ. Validum tamen, sed illicitum esset sacramentum, si extra casum necessitatis quilibet sacerdos non eas ungeret partes, quas usus Ecclesiæ suæ ungendas præscribit: v.g. Sacerdos Græcus, juxta Arcudium, debet ungere ægri frontem, mentum, ambas genas; ita ut fieri videatur in capite in modum crucis, deinde pectus, tum manus ex utraque parte, postremo pedes. Latinus vero Sacerdos, juxta Greg. debet ungere quinque sensus, aut proximiores partes sensibus, si ipsi sensus inungi non possint ex aliquo casu: & insuper in aliquibus diœcesibus pectus inungitur, minime vero in aliis. Ratio horum est, quia Sacerdos extra casum necessitatis, numquam debet omittere usum suæ Ecclesiæ.

Validum, & licitum est sacramentum; si in casu necessitatis ungat tantum Sacerdos unam infirmi partem, cum hac universali forma: *Indulgeat tibi Deus quidquid per sensus deliquisti*: ita Rituale Mechliniense approbatum ab Academia Lovaniensi.

Consect. 3. *De multiplici mutatione vel essentiali, vel accidentali, quæ contingere potest ex parte formæ.*

Si quis sine verbis, vel indicativis, vel deprecatoriis adhiberet sacram unctionem, non conficeretur sacramentum; quia sacramentum nequit esse sine forma.

Si quis utatur forma indicativa, v.g. *Ungo te oleo sanctificato*, ut fiebat in Ecclesia Mediolanensi, juxta omnes sacramentum jam esset illicitum; quia esset contra praxim præsentem Ecclesiæ: immo juxta D. Th. esset nullum; quia forma Extremæ unctionis, juxta illum, debet esse *deprecatoria*.

Si quis omittat hæc verba: *indulgeat tibi Deus*, aut æquivalentia, non erit sacramentum; quia destruitur sensus formæ.

Si quis vero omittat hæc verba: *per piissimam*

nam suam misericordiam, per istam sanctam unctionem; & ista pariter: *in nomine Patris, & Filii &c*, validum est Sacramentum; quia hæc omissio non variat sensum formæ: nam unctio satis designatur per ipsam olei applicationem: divinam misericordiam intervenire satis indicant ista verba: *indulgeat tibi Deus*. Invocatio explicita Trinitatis non est necessaria; quia illud Sacramentum non est professio fidei, uti baptisma.

Consect.4.De varia mutatione tum essentiali, tum accidentali, quæ contingere potest circa intentionem. Si quis extremam unctionem conferat *sine intentione faciendi quod facit Ecclesia*, nihil peragit; hæc enim intentio est necessaria Sacramento: si vero cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, pravas alias intentiones, ut lucri, vanitatis &c. efformet, validum quidem, sed illicitum est Sacramentum: validum est; quia habet quæ sunt necessaria Sacramento: illicitum vero; quia pravis illis intentionibus lucri, & vanitatis &c. illicite tractat Sacramentum.

ARTICULUS VI.

In quo principium superius statutum, scilicet *mutatio substantialis in materia, forma, & intentione, minime vero accidentalis tollit Sacramentum*, applicatur ad Sacramentum Ordinis.

PRop. 1. Remota materia Ordinis est impositio manuum, cui impositioni manuum Ecclesia Latina addit traditionem instrumentorum, quibus designatur potestas per Ordinem suscepta.

Forma vero est oratio, quæ ab Episcopis recitatur cum impositione manuum, cui orationi Ecclesia Latina addit formulam, quæ dicitur cum traduntur instrumenta, v. g. *accipe potestatem offerendi Sacrificium*.

Prob. 1. Scriptura. Quoties Scriptura loquitur de ordinatione, toties meminit impositionis manuum, & effusionis orationum: sic de ordinatione Diaconorum dicitur Act. 6. *Et orantes imposuerunt eis manus*; de Presbyteris vero, & Episcopis ordinatis, ita loquitur Paulus: *Admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum*. 2. ad Timoth. Ergo juxta Scripturam ad ordinationem requiritur impositio manuum & oratio.

2. Ex Hieronymo in cap. 58. Isa. ubi sic habet: *Ordinatio*, inquit, *non solum ad invocationem vocis, sed etiam ad impositionem impletur manuum*: ergo ad ordinationem duo requiruntur, & oratio, & impositio manuum; & quia oratio determinat impositionem manuum, oratio habebit rationem formæ, impositio vero manuum rationem materiæ.

3. *Rat.* Ex Scriptura, Conciliis, & Patribus in ordinatione requiritur impositio manuum, & oratio, & insuper juxta Eugenium apud Latinos traduntur instrumenta cum quadam orandi formula: atqui oratio determinat impositionem manuum, & orandi formula determinat traditionem instrumentorum: ergo & impositio manuum, & instrumenta tradita habent rationem materiæ; oratio vero effusa cum imponuntur manus, vel cum traduntur instrumenta, habebit rationem formæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Toties Sacramentum Ordinis ut invalidum habendum est, quoties abest vel impositio manuum, vel oratio; quia hæc duo in Ecclesia Græca, & Latina habentur ut materia, & forma essentialis, immo juxta aliquos, quoties in Ecclesia Latina non intervenit traditio instrumentorum, quibus designatur potestas collata ordinato, & forma, quæ dicitur cum traduntur instrumenta; quia in Ecclesia Latina hæc duo habentur ut materia & forma essentialis juxta aliquos Theologos, vel saltem ut materia & forma integrans juxta alios: primum, scilicet impositionem manuum & orationem, docent Scripturæ, & continua Ecclesiæ Græcæ & Latinæ praxis: postremum, nempe instrumentorum traditionem cum aliqua verborum formula, indicat Eugenius IV. in instructione ad Armenos. *Sextum*, inquit, *Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem* ... v.g. forma Sacerdotii talis est: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

Sic nulla est ordinatio Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, si non adsit impositio manuum, & oratio, quam servat utraque Ecclesia Græca & Latina; immo ut nulla habenda est apud Latinos, si non interveniat traditio eorum instrumentorum, quibus designatur potestas tradita ordinato, & formula, quæ recitatur in illa instrumentorum traditione: v. g. si in ordinatione Episcopi non tradatur liber Evangeliorum cum hac formula: *Accipe Evangelium, accipe Spiritum Sanctum*: si in ordinatione Presbyteri non tradatur calix cum vino, patena cum pane, & recitetur hæc formu-

mula : *Accipe potestatem &c.* si in ordinatione Diaconi non tradatur liber Evangeliorum, & non recitetur oratio, designans potestatem Diacono traditam.

Sic nulla est collatio Subdiaconatus, & quatuor inferiorum Ordinum in Ecclesia Græca, si non interveniat impositio manuum, & oratio, in Ecclesia vero Latina traditio instrumentorum; quia materia & forma illorum inferiorum Ordinum apud Græcos est impositio manuum cum oratione, apud Latinos traditio instrumentorum cum recitatione formulæ in Pontificali contentæ: v. g. Ostiario traduntur claves Ecclesiæ, Exorcistæ liber exorcismorum, Acolytho candelabrum, & ampullæ vacuæ, Subdiacono calix vacuus, & patena vacua superposita calici.

Consect. 2. Toties Sacramentum Ordinis, ut validum quidem, sed ut illicitum habendum est, quoties absunt accidentales quædam cæremoniæ, vel apud Græcos, vel apud Latinos observari solitæ, quas nec Concilia, nec Patres, ut essentiales habent: hujusmodi sunt unctio Episcoporum: talia sunt pariter certæ vestes, & ornamenta tradita Diacono, Subdiacono, & aliis Clericis inferioribus.

Consect. 3. Toties Sacramentum Ordinis, ut invalidum & nullum habendum est, quoties in eo, qui ordinat, aut in eo, qui ordinatur, intervenit intentio contraria faciendi quod facit Ecclesia; quia intentio faciendi quod facit Ecclesia, est necessaria ad validitatem Sacramenti.

Consect. 4. Toties Sacramentum Ordinis, ut validum quidem, sed ut illicitum habendum est, quoties servata intentione faciendi quod facit Ecclesia, supervenit alia intentio, quantumvis perversa, vel lucri, vel vanitatis &c. quia intentio, quæ supervenit Sacramento, non destruit Sacramentum.

Consect. 5. Toties tonsura, ut valida habenda est, quoties confertur juxta regulas a Tridentino descriptas. Sess. 23. cap. 4. de reform. *Prima*, inquit, *tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta non edocti fuerint, quique legere & scribere nesciant, & de quibus probabilis conjectura non sit, eos, non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.*

Consect. 6. Toties tonsura, ut valida quidem, sed illicita haberi debet, quoties confertur, aut accipitur diverso fine ab eo, quem exigit Ecclesia.

Sic valide quidem, sed illicite tonsuram recipit, qui hac sacra cæremonia se initiari postulat, ut beneficia Ecclesiastica possit accipere, ut bursam in aliquo collegio possit obtinere, firmum tamen habens animum non permanendi in statu clericali. De his & similibus ait Navarrus de oratione & horis Canonicis c. 7. *Satius ipsis fore ipso ordinationis die frangere crura, quam prima tonsura, aut quatuor minoribus Ordinibus initiari*; quia re sacra indignissime abutuntur.

ARTICULUS VII.

In quo principium superius statutum, scilicet *mutatio essentialis tum in materia, tum in forma, tum in intentione tollit Sacramentum, minime vero accidentalis*, applicatur ad Sacramentum Matrimonii.

Materia matrimonii, juxta aliquos Theologos, est consensus mutuus contrahentium; forma vero est benedictio Parochi, qui solus in eorum sententia est Minister hujus Sacramenti: ita Melchior Canus, Sylvius, & Estius &c. Juxta alios Theologos, materia hujus Sacramenti est consensus, ut oblatus; forma vero est consensus, ut acceptatus; & benedictio Parochi est cæremonia, quam citra peccatum omittere non licet; contrahentes vero sunt Ministri. Omissa omni circa talem quæstionem controversia, sit

Prop. 1. Matrimonium nullum est, nisi interveniat mutuus contrahentium consensus, qui juxta omnes est materia hujus Sacramenti.

Prob. rat. Nullum Sacramentum potest esse sine sua materia; quia sicut materia est pars essentialis physici compositi, ita pariter est pars essentialis compositi moralis: Atqui juxta omnes, consensus contrahentium est materia matrimonii; quia, ut optime ait D. Th. 3. p. q. 84. art. 1. ad 1. *In aliis Sacramentis, quæ habent effectum correspondentem humanis actibus, ipsi actus humani sunt loco materiæ, ut accidit in pœnitentia & matrimonio*: Ergo matrimonium nullum est nisi interveniat consensus mutuus contrahentium.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Toties matrimonium erit validum ratione consensus, quoties consensus erit internus, & externus, libere elicitus, & non coacte extortus, mutuo oblatus & acceptatus; quia, ut diximus 1. tom. ad contractum requiritur & sufficit consensus internus & externus, libere & non coacte elicitus, & mutuo oblatus, & acceptatus. Vide quæ

ibi diximus, quæque hic repetere inutile esset. Primo consensus debet esse internus; quia sine interiori consensu non potest esse conventio. Secundo idem consensus debet esse externus; quia, cum sit materia Sacramenti, debet esse sensibilis. Tertio debet esse reciprocus; quia non potest obligare, nisi acceptetur. Quarto debet esse libere & non coacte elicitus; quia contrahentes non possunt nisi sponte obligari.

Consect. 2. Toties matrimonium erit invalidum, quoties non aderunt ea, quæ requiruntur ad consensum internum simul & externum, liberum simul & reciprocum; quia ifthæc requiruntur ad valorem matrimonii.

Sic matrimonium sine consensu interiori initum nullum est: ut docet D. Th. in 4. dist. 27. q. 1. a. 2. ad 4. *Sicuti*, inquit, *si aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens accipere Sacramentum, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus; ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit*. Tamen in sententia Catharini volentis intentionem solum externam sufficere ad valorem sacramenti, qui solum exterius contraheret matrimonium, vero esset matrimonio ligatus.

Sic pariter matrimonium, solum interius initum, & nullo signo exteriori expressum, nullum est; quia contractus debet esse sensibilis, præcipue ille, qui est materia sacramenti, de cujus essentia est, quod sit sensibile. Ideo cum oportet mederi matrimoniis ficte contractis per renovationem consensus, oportet renovationem consensus sensibilem esse, & non omnino insensibilem. Sic consensus vel coactus, vel metu extortus, &c. vel ex ignorantia elicitus, reddit matrimonium nullum; quia non est sufficienter liber, ut diximus ubi de contractibus, & hic infra agendo de impedimentis matrimonii dicemus. Sic consensus oblatus, & non acceptatus, quantumvis liber ex parte offerentis, non sufficit ad matrimonium; quia oportet, *quod consensus sit mutuus*, inquit Eugenius in instructione ad Armenos.

Consect. 3. Toties matrimonium erit validum, sed illicitum ratione consensus, quoties consensus interior & exterior, liber & reciprocus, requisitus & sufficiens ad valorem sacramenti, non habebit eas cæremonias accidentales, quas Ecclesia requirit ad majorem tanti sacramenti solemnitatem: v. g. non exprimetur ille consensus inter Missarum solemnia, vel exprimetur sine dispensatione, ante solitas proclamationes in pronao faciendas.

Consect. 4. Toties matrimonium erit invalidum ratione intentionis, quoties non aderit intentio faciendi quod facit Ecclesia; quia ad valorem sacramenti necessaria est.

Consect. 5. Toties matrimonium erit quidem validum, sed illicitum ratione quidem intentionis, quoties contrahentes aliis rationibus finibusque movebuntur, diversis ab iis, propter quos Deus matrimonium instituit. Qui finis duplex est, scilicet propagatio prolis, & remedium incontinentiæ: quibus addi potest mutuum utriusque partis subsidium, ut videtur Scriptura innuere, dum dicit: *Faciamus adjutorium simile sibi*. Contra eos, qui sibi alium finem in contrahendo matrimonio proponunt, sic loquitur Concilium Coloniense an. 1636. cap. 12. *Sineque*, inquit, *ob prolem suscipiendam, neque ob fornicationem vitandam, sed potius divitiarum aut opum nanciscendarum, aut alterius rei gratia matrimonium contrahatur, perperam agitur, ac graviter in Sacramentum ipsum peccatur*. Et Divus Carolus Borromæus in instructionibus de Sacramento matrimonii vult populos instrui, matrimonium contrahi posse tribus de causis. 1. *Prolis suscipiendæ gratia* . . . . 2. *Causa vitandæ fornicationis*. 3. *Ut conjuges, alter alterius ope adjuti, vitæ incommoda facilius ferre, & senectutis imbecillitatem sustentare queant*.

SECTIO III. CAPITIS I.

De legitimo subjecto, & Ministro cujuslibet Sacramenti in particulari.

Quæritur, quæ destinatio & deputatio veniens a Christo, tum in ministro conferente, tum in subjecto recipiente requiratur, ut Sacramentum sit validum; quæ vero sanctitas in utroque exigatur, ut Sacramentum sit licitum.

Statuitur principium ad explicandam integram Sectionem.

Prop. unica fundamentalis. Ut Sacramentum sit validum, minister debet esse missus & electus a Christo ad illud conferendum, & subjectum debet esse destinatum a Christo ad illud recipiendum. Ut Sacramentum vero sit licitum, requiritur sanctitas & in ministro conferente, & in adulto recipiente. Prima pars hujus propositionis probabitur in primo articulo proxime sequenti; altera vero probabitur in secundo articulo hujus sectionis.

ARTICULUS I.

Quandonam Sacramentum sit validum, vel invalidum, si attendatur ad missionem, quæ requiritur in ministro conferente sacramentum, vel ad destinationem Christi, quæ requiritur in eo, qui recepturus est Sacramentum.

PRop. unica. Toties Sacramentum est nullum, quoties qui Sacramentum conferre attentat, non est missus, & electus a Christo ad illud conferendum, vel quoties ille, qui attentat Sacramentum recipere, non est destinatus a Christo ad illud recipiendum: validum vero si minister sit missus a Christo ad conferendum, & homo recipiens sit destinatus a Christo ad illud recipiendum.

Prob. 1. Ex Concilio Tridentino sess. 7. can. 10. ubi definitur, quod omnes homines non habent indiscriminatim potestatem conferendi quævis Sacramenta: *Si quis*, inquit Conc. *dixerit*: *Christianos omnes in verbo, & in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem*; *anathema sit*. Ergo necessarium est necessitate Sacramenti, ut minister sit deputatus a Christo; & consequenter nullum est Sacramentum, quoties qui non est deputatus, attentat illud conferre: & quia eadem est ratio de recipiente Sacramentum, quæ de conferente: toties pariter Sacramentum nullum est, quoties qui non est destinatus a Christo, attentat accipere illud Sacramentum, ad quod non est destinatus a Christo: v. g. ordinatio facta ab eo, qui non est Episcopus, & recepta ab eo, qui non est baptizatus, est nulla; quia solus Episcopus est minister ordinarie deputatus ad conferendos Ordines, & solus homo baptizatus est pariter destinatus ad illos recipiendos.

2. *Rat.* Sacramentum pendet omnino ex institutione Christi: ergo ut Sacramentum sit validum, debet habere singula, quæ Christus ad ejus valorem requirit, scilicet debitam materiam, debitam formam, legitimum ministrum, qui conferat, & legitimum subjectum, a quo recipiatur: ergo toties Sacramentum erit invalidum vel ex parte Ministri conferentis, vel ex parte subjecti recipientis, quoties interveniet vel conferens, vel recipiens alius, quam is quem Christus misit, quemve ad hoc destinavit; validum vero erit semper Sacramentum ex parte conferentis & recipientis quoties aderit minister deputatus a Christo ad conferendum, & subjectum destinatum a Christo ad recipiendum. Cum enim Christus de seipso Apostolis dicit: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*; & Apostolus in persona omnium ministrorum dicit: *Pro Christo legatione fungimur*; sequitur omnes Sacramentum ministros a Christo mittendos, immo & ipsos recipientes Sacramenta a Christo esse destinandos; nam loquens de Baptismo ait: *Euntes docete omnes*; & loquens de pœnitentia ait: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*.

Consectaria hujus doctrinæ accomodata ad singula Sacramenta.

Consect. 1. De baptismo valido, vel invalido ratione Ministri conferentis, & subjecti recipientis.

Toties baptismus erit validus ratione Ministri conferentis, & ratione subjecti recipientis, quoties Minister conferens erit missus a Christo ad baptismum conferendum, & quoties subjectum recipiens erit destinatum a Christo ad baptismum recipiendum; quia tunc nihil interveniet ex parte conferentis, vel recipientis, quod impediat valorem baptismi. Toties e contra baptismus erit invalidus, quoties interveniet vel conferens, vel recipiens alius, quam is, quem Christus elegit; quia tunc deerit aliquid necessarium ad valorem Sacramenti.

Sic si attendatur Minister conferens valide, validus est baptismus, quem confert homo quilibet ratione utens, sive vir, sive femina, sive baptizatus, sive non baptizatus, sive Clericus, sive Laicus, sive fidelis, sive infidelis, sive Sacerdos proprius, sive alienus. *Minister enim hujus Sacramenti*, inquit Florentinum, *est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare: in causa autem necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam Laicus, & mulier, immo etiam paganus, & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia*. Instruct. ad Armen. Unde ait Tertul. lib. de bapt. *Baptismus census Dei ab omnibus exerceri potest*. Et Hieron. contra Luciferianos: *Baptizare, si necessitas cogat, scimus etiam licere Laicis*. Sic si spectes subjectum, quod valide baptismum recipiat, validus est baptismus a quocumque homine recipiatur, sive vir sit, sive femina, sive adultus, sive non adultus, sive pauper, sive dives, sive æger, sive sanus &c. quia generaliter dictum est: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, &c. quia omnes in Adam peccaverunt, omnes a Christo vocantur ad recipiendum baptismum, qui unicum est peccati originalis remedium: ideo Cyprianus de parvulis sic loqui-

quitur: *Qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit. Ep. ad Fidum*. Sic rursum si spectes Ministrum qui baptismum invalide confert; invalidus est baptismus collatus ab eo, qui vel est rationis impos, vel ignorat, vel non servat formam baptizandi in Ecclesia usurpatam; quia minister missus a Christo ad conferendum baptismum debet esse rationis compos, & debet scire, & servare modum baptizandi in Ecclesia usurpatum. Sic rursum, si attendas subjectum baptismum invalide suscipiens, invalidus est baptismus, qui recipitur ab eo, qui non est homo, v. g. si recipiatur a bruto: sicuti enim solus homo contraxit peccatum Adami, ita solus homo potest baptizari, *ut in eo regeneratione mundetur quod generatione contraxit*, ut ait Trid.

Sic invalidus pariter esset baptismus collatus infanti in utero matris; etenim, ut ait Aug. *Sicut homo qui non vixerit, mori non potest, & qui mortuus non fuerit, resurgere non potest; ita qui natus non fuerit, renasci non potest. Ex quo conficitur neminem in suo parente renasci potuisse non natum*. Lib. 2. de peccatorum meritis, cap. 27.

Consect. 2. De confirmatione valida, vel invalida ratione Ministri conferentis, vel subjecti recipientis.

Toties valida erit confirmatio ratione Ministri conferentis, & subjecti recipientis, quoties Minister conferens erit missus a Christo ad conferendam confirmationem, & subjectum recipiens erit destinatum a Christo ad recipiendam confirmationem; quia tunc nihil interveniet ex parte conferentis, vel recipientis, quod impediat valorem confirmationis. Toties e contra confirmatio erit nulla, quoties interveniet vel conferens, vel recipiens alius, quam is, quem Christus elegit; quia tunc deerit aliquid necessarium ad valorem sacramenti confirmationis. Sic si attendas ad Ministrum valide conferentem, valida est confirmatio, quam confert Episcopus quilibet, etiam excommunicatus, vel suspensus, vel hæreticus: etenim ex instructione ad Armenos, Episcopus quicumque est Minister ordinarius confirmationis; sic enim habet Eugenius IV. *Ordinarius Minister hujus Sacramenti est Episcopus; & cum ceteras unctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet conferre.*

Sic valida est etiam confirmatio, juxta Eugenium, quam confert Sacerdos delegatus a summo Pontifice; sic enim habet idem Concilium: *Legitur enim aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili, & urgenti admodum causa simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse confirmationis Sacramentum*. Sic etiam, si consideres subjectum VALIDE recipiens confirmationem, valida est confirmatio, quam recipit quilibet homo baptizatus, sive vir, sive femina, sive adultus, sive non adultus; quia omnis homo regeneratus in Christo potest in Christo per confirmationem roborari, & omnis ætas, omnis sexus potest esse Christi miles: *arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes*. 2. ad Cor. 10. v. 4. Sic e contra, si Ministrum confirmationis inspexeris, qui INVALIDE agat, invalida est confirmatio, quam attentat conferre, qui nec Episcopus est, nec Sacerdos a Papa delegatus: etenim ordinarius minister confirmationis est solus Episcopus, extraordinarius vero est solus Sacerdos a Papa delegatus; docemur enim Scriptura, Act. 8. Apostolos, qui soli tunc erant Episcopi, baptizatis Spiritum sanctum per confirmationem dedisse. Eamdem veritatem tradit perpetua Ecclesiæ praxis: unde Innocentius ad Gecentium cap. 3. sic habet: *De consignandis vero infantibus manifestum est non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere*. Et Chrysost. in cap. 8. Act. *Potestatem quidem acceperunt* alii ab Apostolis *faciendi signa, non tamen Spiritum aliis dandi: hoc erat in Apostolis singulare*. Sic pariter, si habeas rationem subjecti recipientis confirmationem INVALIDE; invalida est confirmatio, quam recipere attentat homo non baptizatus; baptismus enim est janua omnium Sacramentorum, & character imprimendus per confirmationem supponit essentialiter characterem impressum per baptisma.

Consect. 3. De Eucharistia valide, vel invalide confecta & distributa. Hoc sacramentum, utpote consistens in permanentia, potest considerari & quatenus conficitur, & quatenus distribuitur, & quatenus recipitur, non ut Sacramentum, sed ut cibus communis, quomodo recipitur a bruto. Toties Eucharistia VALIDE conficitur, quoties consecratur a Sacerdote; VALIDE vero toties recipitur, quoties, a quocumque distribuatur, accipitur ab homine baptizato rationis compote; quia tunc nihil est, quod impediat, ne validum sit Sacramentum Eucharistiæ. Toties

ties vero Euchariſtia INVALIDE conſecratur, quoties quis non Sacerdos attentat eam conficere: & non *ſacramentaliter* accipitur, quoties accipitur ab homine vel non baptizato, vel rationis impote; quia tunc intervenit miniſter conficiens, homo recipiens alius, quam is quem Chriſtus elegit.

Sic ſi quæſtio ſit de Miniſtro Euchariſtiam conſecrante VALIDE; valide conficitur Euchariſtiæ Sacramentum, ſi per Epiſcopum, vel Presbyterum conſecratur; ſive probus, ſive improbus fuerit: immo etiam ſi hæreticus, ſchiſmaticus, excommunicatus, ſuſpenſus, & degradatus exiſtat; quia & bonis, & malis Epiſcopis, & Sacerdotibus data eſt poteſtas conſecrandi Corpus Chriſti, cum dictum eſt illis: *Hoc facite in meam commemorationem:* nullumque eſt omnino peccatum, quod eam poteſtatem auferat, ut docet Aug. lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. *Utrumque*, inquit, ſcilicet baptiſmus, & ordo, *Sacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, iſtud cum ordinatur; ideoque non licet in Catholica Eccleſia utrumque iterari*. Ex quo iſtud concludit Divus Thomas. *Sic patet*, inquit, *quod Sacerdos degradatus poteſt conficere hoc Sacramentum*, ſcilicet Euchariſtiam 3. par. q. 82. ar. 8. in corp. *Sic rurſus, ſi quæſtio ſit de Miniſtro Euchariſtiam diſtribuente* VALIDE; Euchariſtiam jam confectam, & conſecratam poteſt VALIDE diſpenſare quiſquis poteſt illam vel ſibi, vel aliis porrigere; cum enim Sacramentum illud conſiſtat in permanentia, quiſquis reperit Euchariſtiam conſecratam, poteſt illam vel ſibi ſumere, vel alteri miniſtrare; fideles enim olim, urgentibus perſecutionibus, Euchariſtiam in domos ſuas deferebant, & poſtea eam ſibi ipſis adminiſtrabant: & olim puer tradidit Euchariſtiam Serapioni ſeni ægrotanti, ut refert Euſebius.

Sic ſi quæramus, quodnam ſit ſubjectum, quod poſſit hoc Sacramentum recipere VALIDE; Euchariſtiam vere & Sacramentaliter ſimul baptizatus quilibet adultus, ſive juſtus ſit, ſive injuſtus, ſed ad ſui condemnationem recipit peccator, ad ſui ſanctificationem juſtus, ut docet Divus Thomas. *Sumunt boni*, inquit, *ſumunt mali, ſorte tamen inæquali vitæ vel interitus: mors eſt malis, vita bonis; vide paris ſumptionis, quam ſit diſpar exitus*. Quippe juxta Paulum, indigne recipiens Chriſtum, *judicium* ſibi manducat, & bibit. Sic ſi ſpectetur Miniſter attentans conficere, ſed INVALIDE, & fruſtra, nullum eſt Sacramentum, ſi quis præter Epiſcopum, vel Presbyterum ſacram Euchariſtam conficere attentaverit, ſive ſit vir, ſive femina, ſive laicus, ſive Clericus, ſive ſit Clericus ſuperior, uti Diaconus, ſive ſit Clericus inferior, uti Subdiaconus, vel alii Clerici; quia, ut ait Epiph. hær. 19. *non Angelus, non Maria, non Clericus quicumque poteſt Euchariſtiam conficere*; ſolis enim Apoſtolis & Diſcipulis, & in eorum perſona Epiſcopis & Sacerdotibus dictum eſt: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ideo damnati Pepuziani, teſte Auguſt. lib. de hæreſibus hæreſi 27. & Marcitæ, teſte Irenæo de hæreſibus lib. 3. cap. 2. eo quod illi hæretici vellent feminas poſſe conſecrare. Ideo pariter ſi Imperator attentet conſecrare, nihil efficit; quia, ut ait Ambroſius, *purpura Imperatores facit, non Sacerdotes*. Apud Euſebium lib. 15. hiſtoriæ cap. 17. Item ſi Diaconus attentet conſecrare, nihil efficiet; nam Hieronymus loquens de Hilario Luciferianorum principe, ait: *Euchariſtiam non poterat conficere; quia Diaconus tantum erat*. Quod ſi populus, ſi femina, ſi Reges, ſi Diaconi dicantur cum Sacerdote conſecraſſe, illud intelligendum eſt de conſecratione morali, quatenus uniuntur moraliter cum Sacerdote conſecrante, ſed non de conſecratione phyſica; quia non habent characterem Sacerdotalem. *Sic pariter ſi ſpectetur ſubjectum, quod poteſt hoc Sacramentum recipere*, vere quidem, & quoad rem contentam, ſed non ſacramentaliter Euchariſtiam ſumit homo quilibet, vel non baptizatus, vel non adultus, vel jam mortuus: quippe non baptizatus incapax eſt Sacramenti cujuſcumque; ergo & Euchariſtiæ: non adultus incapax diſcernendi panem communem a pane Sacramentali: homo vero mortuus incapax manducandi, ergo ſumendi Euchariſtiam. De infideli ita D. Thom. *Dicendum, quod etiam infidelis ſumat ſpecies Sacramentales, Corpus Chriſti ſub Sacramento ſumit; unde manducat Corpus Chriſti ſacramentaliter, ſi ly ſacramentaliter determinet verbum ex parte manducati; ſi autem ex parte manducantis, tunc proprie loquendo non manducat ſacramentaliter; quia non utitur eo quod accipit ut Sacramento, ſed ut ſimplici cibo*. De non adulto ita D. Thom. *Dicendum*, inquit, *quod eadem eſt ratio de pueris recenter natis, & de amentibus, qui numquam habuerunt uſum rationis; unde talibus non ſunt ſacra Myſteria danda*. 3. par. qu. 80. art. 9. ad 3. Deo corporibus vero defunctorum ita

Conc.

Conc. Carthag. III. can. 6. *Placuit*, inquit, *ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur*. Et Synodus quinisexta can. 83. *Nemo Eucharistiam communicet corporibus defunctorum*.

Antiquus tamen usus talis erat, ut Eucharistia daretur pueris; ideo cavebatur, ne sine urgenti necessitate lactarentur ante Communionem; sed usum illum jamdiu abrogavit Ecclesia, ut patet ex Trid. sess. 21. cap. 4. Immo viguit in quibusdam Ecclesiis usus, vel potius abusus dandi Eucharistiam corporibus mortuorum, qua scilicet haberent arrhabonem futuræ resurrectionis.

Confect. 4. De pœnitentiæ Sacramento valido, vel invalido ratione Ministri conferentis, vel subjecti recipientis.

Toties absolutio VALIDE impenditur, quoties datur a Sacerdote habente jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, & quoties recipitur a pœnitente, qui legitime subsit Sacerdoti; tunc enim nihil est in Ministero, vel subjecto, quod impediat valorem absolutionis.

Toties vero absolutio INVALIDE impenditur, quoties datur ab alio, quam Sacerdote, vel a Sacerdote qui nullam jurisdictionem habeat; quia absolutio est actus jurisdictionis: ergo dari nequit nisi ab habente jurisdictionem.

Sic si de Ministro absolutionis habeatur quæstio, VALIDA est absolutio data a Sacerdote jurisdictionem habente, sive bonus, sive malus existat; malitia enim non aufert jurisdictionem. Si vero ratio habeatur de subjecto absolutionis, valida est absolutio data pœnitenti, quamdiu manet subditus Confessario.

Sic rursus, si Minister absolutionis spectetur, invalida & nulla est absolutio data a Laico, a Clerico non Sacerdote, a Sacerdote nullam jurisdictionem habente; quia absolutio est actus jurisdictionis: ergo nequit impendi ab eo, qui non habet jurisdictionem. Nulla est pariter & invalida absolutio data ab Episcopo, vel Parocho, vel Sacerdote olim approbato, sed jam publice vel schismatico, vel hæretico, vel excommunicato, & per sententiam judicis declarato ut tali; quia hoc ipso quod Sacerdotes jurisdictionem habentes declarati sunt ab Ecclesia prædictas pœnas incurrisse, hoc ipso omnes fideles ipsis subditi per Ecclesiæ auctoritatem eorum jurisdictioni subducuntur: ita D. Thom. suppl. qu. 19. art. 6. in corp. *Cum Ecclesia*, inquit, *hæreticos, & schismaticos, & alios hujusmodi privet jurisdictione, subtrahendo subditos vel simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc, qui privati sunt, non possunt usum clavium habere*. Nulla est pariter absolutio data etiam a Sacerdote vel ordinariam, vel delegatam jurisdictionem habente, si absolvat ab his casibus, quos vocant reservatos: Ecclesia enim quantum ad hos casus aufert ab eis potestatem absolvendi. Sic pariter *si spectetur subjectum, quod sit capax absolutionem recipiendi valide*, toties absolutio invalide recipitur a pœnitente, quoties accedit ad Sacerdotem ligatus aliqua censura; prius enim pœnitens debet absolvi a censuris, quam absolvatur a peccatis, inquit D. Thom. *Quamdiu enim*, inquit, *aliquis est excommunicatus, non potest percipere aliquod Ecclesiæ Sacramentum*. Suppl. qu. 20. art. 2. ad 2.

Confect. 5. De Extrema Unctione valida vel invalida ratione Ministri conferentis, vel subjecti recipientis.

Toties Extrema Unctio confertur, & accipitur valide, quoties datur a Ministro legitimo, scilicet a Sacerdote, & recipitur a subjecto capaci, scilicet baptizato ægrotante; quia tunc nihil impedit validitatem Extremæ Unctionis. Toties vero Extrema Unctio confertur, & accipitur invalide, quoties confertur ab alio, quam a Sacerdote, & recipitur ab alio, quam a Christiano ægrotante: etenim Minister Extremæ Unctionis est Sacerdos, & subjectum Extremæ Unctionis est homo infirmus. Utrumque indicant hæc verba Jacobi cap. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros*. Et Chrysost. lib. de Sacerd. c. 6. *Laici non habent jus orandi, nec ungendi in nomine Domini*.

Sic si determinetur Minister conferens valide Extremam Unctionem, tunc censenda est valida, quando confertur per Sacerdotem infirmo baptizato periculose decumbenti, ut ait Trid. sess. 14. cap. 3. ubi dicit Synodus, verbis Jacobi ostendi *proprios hujus Sacramenti Ministros esse Ecclesiæ Presbyteros ... & hanc unctionem esse adhibendam infirmis, illis vero præsertim, qui tam periculose decumbant, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde & sacramentum exeuntium nuncupatur. Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud vitæ discrimen inciderint*. Sic si determinetur Minister invalide & frustra attentans conferre Extremam Unctionem, invalida est Extrema Unctio collata a Laico, vel a Cle-

rio non sacerdotes; quia solus sacerdos est hujus sacramenti Minister; juxta illud Trid. sess. 14. de Extrema Unct. Can. 4. *Si quis dixerit ... proprium Extremæ Unctionis Ministrum non esse solum sacerdotem, anathema sit.*

Sic si inquiratur subjectum attentans recipere Extremam Unctionem invalide, invalida est Extrema Unctio, si recipiatur vel ab homine non baptizato, vel ab homine baptizato quidem, sed qui numquam fuerit capax peccandi, vel ab homine peccatore quidem, sed non infirmo; quia hæc tria requiruntur in subjecto Extremæ Unctionis. Primo, qui ungitur debet esse baptizatus; quia baptismus est janua omnium sacramentorum. Deinde debet fuisse capax peccatorum actualium; etenim sacra hæc unctio debet abstergere peccatorum actualium reliquias: unde ait Jacobus: *si in peccatis fuerit, remittentur ei*. Demum debet esse infirmus; ideo Apostolus addit: *oratio fidei alleviabit infirmum*.

Unde pueri ante usum rationis, item perpetuo amentes non sunt capaces hujus sacramenti; quia non habent peccata, quorum reliquiæ abstergendæ sint: bene tamen illi amentes, qui olim habuerunt usum rationis, licet aut vi morbi, aut alio casu sublatus sit; isti enim, si antea hoc sacramentum petierint, vel ante amentiam, vel per lucida intervalla, debent eo sacramento inungi: de his ita loquitur Divus Thomas. *Illis, qui non possunt recognoscere, & cum devotione suscipere hoc Sacramentum, dari non debet, & præcipue furiosis, & amentibus, qui possent irreverentiam Sacramento per aliquam immunditiam facere, nisi haberent lucida intervalla, in quibus Sacramentum agnoscerent, & sic illis conferri in illo statu posset*. Suppl. q. 32. a. 3. in corp. De pueris vero sic habet: *Forma hujus Sacramenti non competit pueris, qui non peccaverunt per visum, & auditum: ergo eis dari non debet hoc Sacramentum*. a. 4. ibid.

Unde pariter fideles adulti sani, aut tantum leviter infirmi, non sunt capaces hujus sacramenti, quod institutum est solum pro fidelibus periculose ægrotantibus, ex quocumque casu infirmitas proveniat, sive ex vulnere, sive ex vi morbi, sive ex senectute: de quo ita D. Th. *Dicendum*, inquit, *quod hoc Sacramentum est ultimum remedium, quod Ecclesia potest conferre, quasi immediate disponens ad gloriam; & ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium*. Suppl. q. 32. a. 2. in c.

Unde etiam qui sano sunt corpore, quamtumvis præsentissimum adeant periculum mortis, v. g. hi qui mare transmissuri sunt, aut prælium commissuri, aut qui capitis condemnati ad certum mortis supplicium ducentur, incapaces sunt hujus sacramenti; quia infirmi non sunt ea infirmitate, quæ mentem dejicit, quæque proinde per hoc sacramentum alleviari debeat. Unde Trid. vult illam unctionem illis solum conferri, *qui periculose decumbunt*.

Consect. 6. De ordine valido, vel invalido ratione Ministri conferentis, vel subjecti recipientis.

Toties Ordo VALIDE confertur, quoties datur ab Episcopo rite consecrato: toties vero INVALIDE confertur, quoties ordinarie loquendo datur ab alio, quam ab Episcopo; quia potestatem conferendi Ordines habet ex sui consecratione omnis, & solus Episcopus, saltem tamquam Minister ordinarius: sicut enim præfecto Reipublicæ competit disponere de officiis publicis, iisque idoneos homines præficere; ita & Episcopo tamquam Ecclesiæ præfecto competit Ministros per ordinem consecrare. Sic Christus, ut summus sacerdos, Apostolos consecravit, Apostoli Diaconis a plebe electis manus imposuerunt, Paulus, & Bernabas ab his Episcopis, qui præerant Ecclesiæ Antiochenæ ordinati sunt, & ipsemet Paulus, & Barnaba facti Episcopi constituerunt Presbyteros per singulas Ecclesias: inde est, quod juxta Canones Apostolorum, Episcopi a duobus, aut tribus Episcopis ordinantur, Presbyteri vero, & Diaconi, & alii Clerici ab uno Episcopo consecrantur. Continuam illam Ecclesiæ praxim circa ordines conferendos paucissimis verbis expressit Eugenius IV. *Ordinarius* inquit, *Minister hujus Sacramenti est Episcopus*.

Toties Ordo INVALIDE recipitur, quoties recipitur a masculo non baptizato, vel quoties recipitur a femina etiamsi baptizata, VALIDE vero recipitur, quoties qui ordinatur, masculus est, & baptizatus. Masculus non baptizatus est incapax cujuscumque sacramenti: ergo & Ordinis. Femina vero etiam baptizata est incapax Ordinis propter statum subjectionis, quæ mulieri in Ecclesia competit. *Cum igitur*, inquit D. Th. *in sexu femineo non possit significari aliquis eminentiæ gradus, quia mulier statum subjectionis habet, ideo non potest Ordinis Sacramentum suscipere*. Suppl. qu. 39. a. 1. in corp. Diaconissæ autem, aut Presbyterissæ, de quibus fit mentio in de-

decretis, non erant vere ordinatæ, sed erant vel uxores Diaconorum, aut Presbyterorum, quæ sese Deo, consentientibus viris, consecraverant, vel erant piæ mulieres, quæ in aliquibus actibus Diaconos, & Presbyteros imitabantur: v. g. instruebant privatim personas ejusdem sexus, vel circa eas, dum baptizarentur, exercebant quædam officia, quæ exerceri a Diaconis, vel Presbyteris modestia Christiana non patiebatur.

Sic, *si quæras Ministrum validum Ordinis*, VALIDE confertur Ordo ab Episcopo quocumque, etiam publice excommunicato, suspenso, degradato, hæretico, schismatico, ut late probat Aug. lib. 2. contra Parmenianum; character etenim Episcopalis, quo valide conferuntur Ordines, nullo scelere amitti potest: inde est, quod hæretici ad Ecclesiam redeuntes non ordinentur iterum, nec illi qui fuerunt ordinati ab hæreticis rite ordinatis, modo ordo collatus sit juxta formam a Christo, & Ecclesia præscriptam. Unde in Nicæno Novatiani, v. g. & Meletiani ad Ecclesiam redeuntes, suis honoribus functi sunt, eo quod ordinati fuerant juxta formam & a Christo præscriptam, & ab Ecclesia universali usurpatam. Cataphrygas vero sancti Nicæni Patres denuo ordinari præceperunt, eo quod in eorum ordinatione servata non fuisset forma ab Ecclesia præscripta: de quo ita D. Thom. suppl. q. 38. art. 2. in corp. *Alii dicunt*, inquit, *quod hæretici vera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam non dant, non propter inefficaciam sacramentorum, sed propter peccata recipientium ab eis Sacramenta contra prohibitionem Ecclesiæ; & hæc est tertia opinio Ecclesiæ, quæ vera est:* ergo supponit sanctus Doctor quod hæretici vere Sacramentum Ordinis conferunt.

Sic etiam juxta D. Thom. minores Ordines valide conferuntur a simplici Sacerdote per Papam delegato; ita enim habet Sanctus Doctor: *Dicendum*, inquit, *quod Papa, qui habet plenitudinem potestatis pontificalis, potest committere non Episcopo ea, quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent, dummodo illa non habeant immediatam relationem ad verum Christi corpus: & ideo ex ejus commissione aliquis simplex Sacerdos potest conferre minores Ordines, & confirmare; non autem aliquis non Sacerdos, nec iterum Sacerdos majores Ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet majorem potestatem, quam simplex Sacerdos*. Suppl. q. 28. art. 1. ad 3.

Sic Ordo potest VALIDE conferri ab Episcopo non proprio, quia habet characterem Episcopalem: quod enim Episcopus non ordinet, nisi sibi subditos, necessarium est necessitate præcepti, & non necessitate Sacramenti.

Sic, *si quæras subjectum, quod possit* VALIDE *recipere Ordines*, valide ordinatur vir quilibet masculus baptizatus, in quocumque sit statu, in quacumque ætate; quia hoc ipso quod habet characterem baptismalem, potest characterem Ordinis recipere: nec est necesse necessitate sacramenti, quod prius confirmationem receperit; qui enim est membrum Ecclesiæ per baptismum, potest in Ecclesia aliis præfici per Ordinem: unde perpetuo amentes, cæci, muti, manci valide possunt ordinari; licet enim sint jure naturali inhabiles ad exercitium munium ecclesiasticorum, non tamen ad recipiendum characterem Ordinis: item ordinari possunt excommunicati, suspensi &c. & irregulares &c. etsi enim jure ecclesiastico suspensi maneant ab exercitio muneris ecclesiastici, vere tamen characterem recipiunt ejus Ordinis, qui eis confertur: item valide ordinantur pueri in cunis, modo sint baptizati; quia usus rationis requiritur ad receptionem Ordinum necessitate præcepti, & non necessitate sacramenti, ut docet D. Th. Suppl. tota q. 39.

Sic, *si quæras Ministrum invalide seu frustra ordinatem*; quicumque non Episcopus, aut saltem non Sacerdos delegatus a Papa, si attentet Ordines conferre, nihil efficiet: & ita omnis Laicus in quacumque dignitate sit constitutus, sive Princeps, sive Rex, sive Imperator existat, si Ordines conferre attentaverit, nihil omnino conficiet.

Sic, *si quæras subjectum incapax recipiendi Ordines*, quæcumque femina, in quacumque sit dignitate, aut quicumque masculus non baptizatus, si forte attentent Ordines recipere, nihil recipient.

Consect. 7. De matrimonio valido, vel invalido ratione Ministri conferentis, vel subjecti recipientis. Posito quod contrahentes sint Ministri conferentes sibi mutuo sacramentum matrimonii, ut volunt insignes Theologi, toties matrimonium erit invalidum, quoties partes contrahentes erunt inhabiles ad contrahendum vel jure naturæ, vel jure civili, vel jure ecclesiastico; quia tunc non censebuntur destinati a Christo ad conferendum, vel recipiendum hoc sacramentum. Toties vero matrimonium erit validum, quoties jure naturæ, jure civili, & ecclesiastico erunt habiles ad contrahendum; tunc enim censebuntur destinati a Christo ad conferendum, vel recipiendum hoc sacramentum. Sed si partes con-

trahentes non sint Ministri hujus Sacramenti, sed sint solum subjectum recipiens, toties matrimonium erit invalidum, quoties partes contrahentes erunt inhabiles ad contrahendum; quia inhabilitas ad contrahendum impedit validitatem contractus. Matrimonium vero toties erit validum ex parte contrahentium, quoties partes erunt habiles ad contrahendum; ex ea enim parte tunc nihil impediet valorem matrimonii. Sed quia non facile concipitur, quandonam jure naturæ, civili, & ecclesiastico homines sint habiles ad matrimonium; ideo sit

ARTICULUS SPECIALIS DE MATRIMONIO.

Quandonam jure naturali, civili, & ecclesiastico homines sint habiles, vel inhabiles ad contrahendum Matrimonium.

§. I.

Quandonam Matrimonium nullum sit jure naturali, vel positivo divino.

PRop. 1. Toties matrimonium INVALIDÈ seu frustra contrahitur, quoties qui attentant contrahere, jure naturali vel positivo divino sunt inhabiles ad matrimonium, quales sunt hi, qui hoc carmine continentur.

Errans, invitus, junctus, non tinctus, & impos.

Prob. ratione. Ex dictis ubi de contractibus: qui jure naturali, vel divino positivo sunt inhabiles ad contrahendum, si attentent contrahere, nihil efficiunt; quia inhabilitas vel naturaliter, vel divinitus inducta impedit contractum: nullus enim est major defectus in contractibus, quam inhabilitas inducta jure naturali, vel divino: Atqui matrimonium est contractus naturalis, cum Justinianus conjunctionem maris, & feminæ inter contractus naturales adnumeret: Ergo qui jure naturali, vel divino positivo sunt inhabiles ad matrimonium, si attentent matrimonium contrahere, nihil efficient. Atqui errans, invitus, junctus, impos, jure naturali sunt inhabiles ad matrimonium, *non baptizatus* verò jure positivo divino: Ergo si attentent contrahere, nihil efficient: *errans* quidem, quia nescit quid contrahendo agat: *invitus*, quia non libere, sed coacte operatur: *junctus*, qui enim ligatus est uni parti, non potest vivente comparte se iterum alteri conjungere: *non baptizatus* jure evangelico est incapax matrimonii, quod sit simul & sacramentum & contractus; quia cum baptismus sit janua Sacramentorum, nullus potest recipere Sacramenta Christi, nisi sit baptizatus: Ergo, &c.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. In quo explicatur hæc vox *Errans*. Qui contrahit matrimonium ex errore terminato ad *substantiam*, v.g. qui ignoranter ducit Mariam pro Berta, vel Petrum pro Paulo, *invalide* contrahit; quia ex dictis ubi de contractibus cap. 2. a. 1. ut contractus naturales sint validi, requiritur, & sufficit, quod contrahentes libero consensu se obligent, qui liber consensus intervenire non potest, quoties intervenit error circa substantia rei, quæ est materia contractus: si tamen error sit solum circa accidentia, contractus est validus: v.g. qui ducit pauperem loco divitis, stupratam loco virginis, deformem loco pulchræ, *valide* contrahit; error enim circa accidentia rei, quæ est materia contractus, non impedit consensum liberum, nisi ea accidentia tanta essent, ut in substantiam rei redundarent: puta, si filia Principis contraheret cum plebejo, putans contrahere cum filio Regis: item qui contraheret cum serva, putans contrahere cum libera, invalide contraheret; quia error ille, etsi circa accidentia, redundat tamen in substantiam: est enim hujusmodi, quod si cognita fuissent hæc accidentia, non initus fuisset contractus, ut dicit D. Th. Vide tom. 1. de contr. art. 2. vide etiam D. Th. supplem. q. 51. art. 2. ad 5. Idem dicendum de errore circa accidentia, quæ primo & per se fuerunt causa & motivum ineundi matrimonium, ita ut his deficientibus non fuisset contractum.

Consect. 2. In quo explicatur hæc vox *Invitus*. Qui contrahit matrimonium cum consensu vi extorto, *invalide* contrahit; quia, ut diximus de contractibus c. 2. a. 1. ut contractus naturales sint validi, requiritur, & sufficit, quod contrahentes libero consensu se obligent: qui liber consensus haberi non potest, quoties intervenit violentia liberam electionem impediens.

Sic qui contrahit matrimonium per metum absorbentem omnino usum rationis, sive metus ille sit juste, vel injuste incussus, *invalide* contrahit; quia jure naturæ metus qui ilibet absorbens usum rationis, impedit ne contractus sit validus: libertas enim esse non potest, ubi non est usus rationis.

Sic etiam qui contrahit matrimonium per me-

metum injuste incussum, & cadentem in constantem virum, *invalide* contrahit; non quidem ex vi juris naturæ, quia metus etiam injuste incussus relinquens usum rationis facit voluntarium *absolute*, & involuntarium secundum *quid*; bene tamen ex vi juris civilis & ecclesiastici; quia jus utrumque civile & canonicum irritat hujusmodi matrimonia per metum injuste incussum inita. Vide tom. 1. de contract.

Si vero metus cadens in constantem virum oriatur a causa naturali, vel juste a causa libera incutiatur, matrimonium per jura non irritatur; tunc enim contrahens nihil iniquum patitur, & omnibus pensatis censetur libere tale acceptare matrimonium: v. g. si quis monitus a medico se diu non victurum, nisi ducat uxorem, etsi metu mortis contrahat matrimonium, *valide* contrahit; quia metus ille non injuste incutitur. Item si deflorator metu æternæ pœnæ contrahat matrimonium cum virgine, quam defloravit, *valide* contrahit; quia metus ille non est injuste incussus. Demum si quis damnetur a judice, ut vel mortem eligat, vel virginem, quam defloravit, in uxorem ducat, *valide* matrimonium contrahit; quia metus ille non injuste incutitur.

Conf. 3. In quo explicatur illa vox *Junctus*. Uterque conjux sive vir, sive fœmina, qui vivente comparte cum altero contrahit matrimonium, *invalide* contrahit. Primo quidem ex vi juris naturalis; etenim uterque conjux habet corpus suæ compartis in sua potestate juxta illud Pauli: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*. Ergo si neuter conjux habeat potestatem sui corporis, neuter potest *valide* matrimonium, vivente comparte, contrahere: & sicuti nequeo iterum dare, quod jam dedi, neque iterum vendere, quod jam vendidi; ita ubi dedi per matrimonium corpus meæ comparti, non possum *valide* dare alteri, nisi dispenser per legem superiorem. Ideo dicit Innocentius III. *Nec ulli umquam licuit simul plures habere uxores, nisi cui fuit divina revelatione concessum .... per quam .... Patriarchæ & alii viri justi, qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab adulterio excusantur*. Cap. *Gaudemus*. Id enim præstiterunt, *non lasciviendi, sed generandi causa*, inquit August. lib. 22. cont. Faust. cap. 47. Secundo, illud idem vetatur jure positivo divino; Christus enim matrimonium ad primævam institutionem reduxit, juxta quam Deus unum cum una, solum cum sola conjunxit juxta illud: *Masculum & feminam fecit eos*. De quo ita Tridentin. *Si quis dixerit licere plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit*.

Sic si alter conjux, vivente comparte, cum alio matrimonium contrahat, *invalide* contrahit, & cogitur redire ad priorem conjugem: unde quantocumque tempore absit alter conjux, non debet permitti matrimonium, nisi certo constet de morte absentis.

Consect. 4. In quo explicatur hæc vox *Impos*. Nemo sive vir, sive femina impotens ad carnalem copulam, potest matrimonium *valide* contrahere; matrimonium quippe est mutua traditio corporum in ordine ad usum conjugalem: ergo *invalide* contrahunt qui ad hujusmodi usum sunt impotentes, & inhabiles.

Sic numquam possunt matrimonium contrahere qui sunt impotentes *absolute*, quales sunt Eunuchi, evirati, quales sunt senes decrepiti, juxta quosdam auctores, & quales sunt feminæ adeo arctæ, ut nullatenus sint viri patientes; quia impotentia absoluta ea est, quæ duratura est semper, & quæ nullo remedio tolli potest; hujusmodi autem est prædicta impotentia.

Sic certo tempore, & cum certis personis nequeunt matrimonium contrahere qui sunt impotentes solum *respective*; quia impotentia respectiva ea est, quæ vel se extendit ad certas solum personas, vel ad certum tantum tempus, aut quæ vel remediis medicinæ, vel precibus Ecclesiæ tolli potest: & ita *invalide* contrahit cum virgine, minime vero cum vidua, qui est impotens relative ad virginem, & non relative ad viduam. Item *invalide* contrahit infans ante decimum quartum annum, nisi, ut dicunt, malitia, seu vis aliqua insueta ætatem suppleat, qui transacto pubertatis tempore *valide* contrahet. Demum *invalide* contrahit vir, mulier, stante impotentia, qua sublata vel per artem medicorum, vel per preces Ecclesiæ, *valide* poterit contrahere.

Consect. 5. In quo explicatur hæc vox *non tinctus*, Matrimonium contractum inter baptizatum, & non baptizatum numquam fuit validum in ratione Sacramenti; quia Sacramentum diversum a baptismo non potest recipi ab eo, qui non est baptizatus: validum vero semper fuit in ratione contractus naturalis; quia ad Matrimonium, prout est solum contractus, & officium naturæ, sufficit consensus partium sibi mutuo corpora apta ad generationem tradentium, quod contingere potest inter baptizatum, & non baptizatum. Validum autem in ratione contractus civilis tami-

tamdiu habitum est, quamdiu non fuit per sæculares Principes declaratum irritum; contractus enim libere initus est civiliter validus, si non declaretur irritus.

Sic primis Ecclesiæ temporibus matrimonia a Paganis inita ante conversionem, non irritabantur, si una tantum pars converteretur: sed pars fidelis poterat habitare cum infideli, modo ista nihil tentaret contra honorem Christi; sic enim pars infidelis disponebatur ad conversionem per fidelem.

Sic postea, ineunte quinto sæculo, legibus Imperatorum matrimonia inita inter baptizatos, & non baptizatos fuerunt civiliter declarata irrita, quibus legibus acquievit Ecclesia. Eam legem habes in codice Theodosiano lib. 9. tit. 7. leg. 5. *Ne quis*, inquit, *Christianam mulierem in matrimonium Judæus accipiat, neque Judææ Christianus conjugium sortiatur: nam si quis aliquid hujusmodi admiserit, adulterii vicem commissi hujus crimen obtinebit*.

Sic jam universali Ecclesiæ consensu cultus disparitas dirimit matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum, immo etiam catechumenum, quamvis olim validum censeretur matrimonium, si catechumenus promitteret se fore Christianum, ut patet ex Can. 67. Concil. Agath. an. 506.

§. II.

Quandonam Matrimonium nullum sit jure Ecclesiastico.

Prop. 2. Toties matrimonium *invalide* contrahitur, quoties qui attentant contrahere, jure Ecclesiastico sunt inhabiles ad contrahendum: quales sunt hi, qui istis carminibus continentur.

Infans, affinis, cognatus, qui Ordine sacro
Nectitur, aut voto; factusve occisor, adulter,
Sperans conjugium, aut fuerit sponsalis honestas.
Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ.

Prob. ratione. Ex dictis ubi de contractibus, qui ex jure ecclesiastico sunt inhabiles ad contractus ecclesiasticos, seu quos Ecclesia dirigit, si attentent contrahere, nihil efficient. Sicuti enim inhabilitas jure naturali, vel divino inducta, reddit contractum naturalem nullum, ita inhabilitas jure Ecclesiastico inducta reddit contractum Ecclesiasticum nullum.

Sic qui jure Ecclesiastico declarantur inhabiles ad vovendum solemniter, si attentent vovere, nihil efficiunt: Atqui matrimonium est contractus Ecclesiasticus, seu quem Ecclesia debet dirigere, quia ex Tridentino sess. 24. can. 4. Ecclesia potest constituere impedimenta matrimonium dirimentia: Ergo qui ex vi juris Ecclesiastici sunt inhabiles ad matrimonium, si attentent contrahere, nihil efficient. Sed qui exprimuntur prædictis versibus, sunt jure Ecclesiastico inhabiles ad matrimonium, ut patebit ex explicatione cujuscumque vocis in particulari: Ergo si hi, qui his versibus exprimuntur, attentent contrahere, nihil efficient.

2. Ex dictis ubi de contractibus. Ad Rempublicam pertinet apponere conditiones contractibus ipsam respicientibus, quibus non observatis, contractus sunt nulli. Sic testamenta juris solemnitatibus destituta, sunt nulla: Atqui Ecclesia est Respublica, & matrimonia ipsam Ecclesiam maxime respiciunt cum ordinentur ad perpetuitatem Ecclesiæ: Ergo ad Ecclesiam pertinet statuere certas conditiones, quibus non servatis, matrimonia sint nulla. Inde est quod Trid. sess. 24. can. 4. sic loquatur: *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in illis constituendis errasse, anathema sit*. Siquidem, ut optime ratiocinatur D. Th. *Matrimonium, in quantum est in officium naturæ, statuitur jure naturæ; in quantum est in officium communitatis, statuitur jure civili; in quantum est Sacramentum, statuitur jure Divino* seu Ecclesiastico. *Et ideo ex qualibet dictarum legum . . . . potest persona effici ad matrimonium illegitima*. In 4. dist. 4. a. 1. ad 4.

2. Ex factis. Ecclesia, non reclamantibus, immo obedientibus Imperatoribus, varia apposuit impedimenta dirimentia, quæ in Scripturis non continentur: Ergo signum est eam accepisse a Christo vim statuendi impedimenta. Antecedens patebit inductione. Basilius ob consuetudinem in Ecclesia observatam declarat hominem viduum invalide contraxisse matrimonium, eo quod sororem mortuæ suæ conjugis duxerat. Concilium Neocæsareense an. 314. jubet, ut mulier, quæ duobus fratribus successive nupserat, solvat matrimonium secundum, utpote invalidum, can. 2. Concil. in Hibernia habitum sub Patricio can. 17. an 450. declarat irritum, & nullum matrimonium cum Virgine Deo sacra habitum. Septimo circiter sæculo Gregorius Magnus sub pœna nullitatis prohibuit iniri matrimonia intra primum, & secundum consan-

ſanguinitatis gradum. Poſtea vero cautum eſt, ne ſub pœna nullitatis iniretur matrimonium intra ſeptimum gradum, ut patet ex Gratiano. Tandem conſanguinitas dirimens matrimonium ad quartum gradum incluſive in Lateranenſi ſub Innocentio III. & in Trident. coarctata eſt. Alia plura impedimenta ſtatuit Eccleſia, quibus non ſolum Principes ſæculares non contradixerunt, quin immo illis legibus humiliter obtemperarunt; nam Carolus Magnus, lib. 6. Capitularium n. 7. ait: *De reliquis vero propinquis juxta conſtituta Sanctorum Patrum, & juxta decreta Canonum judicetur*: Ergo Eccleſia potita eſt jure inducendi impedimenta matrimonium dirimentia.

Conſectaria hujus Doctrinæ.

Conſect. 1. In quo explicatur hæc vox *impubes infans*. Maſculus ante decimum quartum annum, femina ante decimum ſecundum, *valide* ut plurimum contrahere non poſſunt; quia, niſi malitia præveniat ætatem, nec ſufficienter deliberare, nec actum conjugalem exercere valent: ideo jus canonicum l. 4. Decretalium tit. 2. c. 3. irritat matrimonium ante illud tempus initum, niſi malitia præveniat ætatem; quo in caſu ſi carnaliter copulati fuerint, eorum matrimonium validum erit, & indiſſolubile, ut docet D. Th. Suppl. q. 58. a. 5. in corp.

Conſect. 2. In quo explicatur hæc vox *cognatus*. Secundum præſentem Eccleſiæ praxim in Concilio Lateranenſi conſtitutam, & in Tridentino renovatam, matrimonia conſanguineorum nulla ſunt uſque ad quartum gradum incluſive: illud habes ita determinatum expreſſe 4. Decretalium titul. 13. Ratio hujus diſciplinæ poteſt eſſe duplex, prima eſt concupiſcentiæ repreſſio; ſecunda vero eſt conjugalis familiaritatis conſervatio: Concupiſcentia enim non reprimeretur, ſed creſceret, ut ait D. Th. ſuppl. q. 54. a. 3. *Si quælibet conſanguinea poſſet in matrimonium duci; quia magnus concupiſcentiæ aditus præberetur, niſi inter illas perſonas, quas oportet in eadem domo converſari, eſſet carnalis copula interdicta*. Deinde ceſſaret omnino familiaritas conjugalis inter ſponſos, ſi conſanguinei aſcendentes & deſcendentes poſſent ſimul inire conjugium; filius enim debet matri & aviæ, & nepos debet materteræ & promaterteræ reverentiam aliquam, quæ ſtare non poteſt cum familiaritate conjugali. Hanc rationem tangit Scriptura, dum dicit: ne reveles turpitudinem talis, & talis, v. g. matris, materteræ, &c.

§. III.

Quæ ſint neceſſaria ad intelligendum, quantum pateat impedimentum cognationis.

Nota. Cognatio eſt propinquitas perſonarum conjunctarum vel per naturam, vel per legem Eccleſiaſticam, aut civilem. Et ideo triplex eſt cognatio: carnalis, quæ fit per naturam: civilis, quæ fit per legem civilem: ſpiritualis, quæ fit per legem Eccleſiaſticam.

De cognatione carnali, quæ fit per naturam.

Cognatio carnalis eſt propinquitas perſonarum eodem ſanguine conjunctarum; ideo dicitur conſanguinitas. Ad cognoſcendam cognationem carnalem requiritur cognitio linearum & graduum.

Linea in *conſanguinitate* eſt ordinata collectio plurium ab eodem ſtipite provenientium: ſicuti enim linea eſt collectio punctorum, quæ videntur fluere ab uno, ita in *conſanguinitate* linea eſt collectio plurium perſonarum ab eadem provenientium.

Gradus in conſanguinitate eſt menſura, qua cognoſcitur conſanguineorum diſtantia: ſicuti enim per gradus longitudinis, & latitudinis cognoſcitur, quantum duæ, v. g. urbes diſtent a polis, & inter ſe; ita per gradus conſanguinitatis cognoſcimus, quantum conſanguinei diſtent a communi ſtipite, & inter ſe.

Linea in conſanguinitate alia eſt recta, alia eſt obliqua ſeu collateralis. Recta eſt patrum, filiorumque, nepotum, ac pronepotum, &c. quorum alter ab altero ſanguinem accipit. Obliqua vero eſt fratrum, & conſobrinorum germanorum, & aliorum, qui ab aliquo tertio ſanguinem ducunt.

Linea recta, & obliqua conſiderari poſſunt vel aſcendendo, vel deſcendendo. Conſiderantur deſcendendo, quando ſpectantur ii, qui a communi ſtipite orti ſunt. Conſiderantur vero aſcendendo, quando ſpectantur hi, a quibus communis ſtirps ducit originem.

Regulæ ad cognoſcendos gradus conſanguinitatis.

Regula I. Ut cognoſcatur gradus conſanguinitatis, dum accedunt, qui volunt Matrimonium contrahere, quærendum eſt ab uno eorum, qui ſe conjungere cupiunt.

1. Quis

1. Quis pater tuus? En primum gradum.
2. Quis avus tuus? En secundum gradum.
3. Quis proavus tuus?, Ecce tertium gradum.
4. Quis abavus tuus? Ecce quartum gradum.

Idem ab altero quærendum: & tantum distabunt inter se, quantum a stipite communi remotior distabit.

Regula II. Tot sunt gradus in linea ascendente, vel descendente, quot sunt personæ numeratæ, una dempta. Una persona debet demi; quia communis stirps est terminus, a quo incipimus numerare: ergo una persona debet demi. Sic pater & filius sunt in primo gradu: pater & nepos sunt in secundo; & sic descendendo vel ascendendo, vel ad latera excurrendo, numerare poteris gradus omnes.

Regula III. Personæ æqualiter distantes a communi stipite tot distant gradibus inter se, quot distant gradibus a communi stipite; quia gradus sunt mensura: Ergo cum sit eadem mensura a stipite ad descendentes, quæ descendentium inter se, eadem erit distantia.

Sic duo fratres sunt in primo gradu; quia distant uno gradu a patre. Duo consobrini sunt in secundo gradu; quia distant duobus gradibus a communi stipite.

Regula IV. Personæ inæqualiter distantes, tot gradibus distant inter se, quot gradibus persona remotior distat a stipite communi; quia cum impedimentum Matrimonii sit res odiosa, & odia sint restringenda, a remotiori persona numeramus potius quam a proximiori: unde patruus, & nepos sunt consanguinei in secundo gradu.

De cognatione legali.

Cognatio legalis est propinquitas personarum adoptione conjunctarum. Cognatio legalis dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem, & adoptatum ejusque descendentes, & hoc propter similes rationes, quas de consanguinitate attulimus. Si quidem adoptatus debet habere quamdam reverentiam erga adoptantem, quæ stare non potest cum familiaritate conjugali. Item sub spe Matrimonii accenderetur concupiscentia per frequens commercium inter adoptantem & adoptatum, si matrimonium inter eos eis non interdiceretur.

Unde ad sequentes personas extendit se cognatio legalis: primo inter adoptantem, & adoptatum; quia adoptans se habet ut pater, adoptatus se habet ut filius: secundo inter adoptantem, & adoptati conjugem, & vice versa; quia conjuges habent rationem unius juxta illud: *erunt duo in carne una*: ergo si interveniat cognatio conjugalis cum una parte, intervenit pariter cum alia: tertio inter adoptantem, & adoptati filios legitimos usque ad quartum gradum, & vice versa; quia adoptio imitatur generationem carnalem: ergo sicut generatio carnalis consanguinitatem inducit usque ad quartum gradum ex vi juris Canonici; ita adoptio debet inducere cognationem legalem usque ad quartum gradum ex vi juris Civilis.

De cognatione spirituali.

Cognatio spiritualis est propinquitas personarum baptismo, vel confirmatione conjunctarum. Cognatio spiritualis dirimit Matrimonium inter istas personas, quas indicat Tridentinum his verbis: *Docet experientia*, inquit Sancta Synodus, *propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonium, in quibus, vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo diriuntur. Volens itaque Sancta Synodus huic incommodo providere, & a cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit, ut unus tantum, sive vir, sive mulier, juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus & una baptizatum de baptismo suscipiant; inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum, spiritualis cognatio contrahatur ... Ea quoque cognatio, quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis sublatis* Sess. 24. c. 2. de reform. Illi ergo soli cognationem spiritualem contrahunt, qui comparari possunt ad invicem, sicuti patres & filii spirituales, vel sicuti fratres, aut si vis, sicuti congenerantes, sed diversimode; alii corporaliter, alii spiritualiter: v. g. baptizans & baptizatus comparantur sicut pater & filius: patrinus & matrina sunt quasi patres spirituales baptizati: baptizans, patrinus, & matrina sunt quasi fratres, aut quasi congenerantes cum parentibus carnalibus baptizati; isti siquidem generant corporaliter, illi vero generant spiritualiter. Idem simili ratione dicendum de confirmatione.

Conf. 3. In quo explicatur hæc vox *affinis*. Secundum præsentem Ecclesiæ praxim affinitas, id est propinquitas, quam vir contrahit cum consanguineis illius mulieris, cum qua ha-

habet copulam carnalem, & propinquitas illa, quam mulier contrahit cum consanguineis viri, cum quo habet carnalem copulam; illa, inquam, affinitas dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive, quando copula est licita, & in legitimo matrimonio exercita. Causa 35. q. 5. can. 3. dirimit vero matrimonium usque ad secundum gradum inclusive, quando est illicita, & fornicaria, præceditque matrimonium; ita Trid. sess. 24. c. 4. si vero copula carnalis sit adulterium, & exerceatur post matrimonium jam contractum, non dirimit matrimonium jam initum, sed privat conjugatum reum jure exigendi debitum conjugale a comparte, nisi per inculpabilem errorem facti copula acciderit. Caus. 34. q. 6 & 4. Decretalium tit. 13. c. 6. & 10.

Ratio autem hujus disciplinæ Ecclesiasticæ juxta D. Th. est, *quod sicuti est necessitas quædam cohabitandi consanguineis ad invicem, ita & affinibus; & sicut est quoddam amicitiæ vinculum inter consanguineos, ita & inter affines*: & proinde ne sub spe matrimonii accendatur concupiscentia, vetat Ecclesia inter affines iniri posse legitimum conjugium: item, ut inter conjugatos servetur conjugalis familiaritas, quæ vix stare posset cum ea reverentia, quæ debetur affinibus. Prohibitum est pariter inter affines conjugium usque ad certos gradus; scilicet usque ad quartum quando copula est licita, usque ad secundum quando copula est illicita.

Ad cognoscendam affinitatem iisdem regulis utendum, quibus usi sumus ad cognoscendam consanguinitatem; cum enim commixti carnaliter fiant una caro, vir fit affinis cum consanguineis illius feminæ, cum qua commiscetur, & hoc in eodem gradu, in quo est femina: & pariter femina fit affinis consanguineorum illius viri, cum quo habet commercium carnale, & hoc in eodem gradu, in quo est vir; ita ut qui est uxoris consanguineus in primo gradu, sive rectæ, sive transversæ lineæ, is fit affinis marito in eodem gradu lineæ rectæ, vel transversæ.

Confect. 4. In quo explicantur hæ voces *qui Ordine sacro nectitur, aut voto*. Qui est in Ordinibus sacris, vel emisit votum solemne castitatis in religione approbata, nequit matrimonium VALIDE contrahere; quia juxta præsentem Ecclesiæ praxim votum solemne Religiosorum, & lex Ecclesiastica imposita Subdiaconis de servanda castitate matrimonium dirimit, ut docet Trident. sess. 24. can. 9. his verbis: *Si quis dixerit Regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica vel voto, anathema sit*.

Confect. 5. In quo explicantur hæ voces *factusve occisor, adulter, conjugium sperans*. Qui sub spe matrimonii ineundi cum ea comparte, quam deperit, aut machinatur occisionem illius sponsi, quocum persona amata matrimonio ligatur, aut adulterium ab ea extorquet, promittendo matrimonium, ubi demortua fuerit pars conjugata, quæ impedimento est, ne matrimonium ineatur; ille, inquam, qui tale crimen occisionis, aut adulterii committit, inhabilis est ad matrimonium ineundum cum persona quæ aut hujus homicidii, aut adulterii fuit conscia; Ecclesia enim voluit ea lege removere a conjugatis occasiones aut adulterii committendi sub spe futuri matrimonii, aut moliendi odiosæ comcompartis mortem, quam facile intendissent plures conjugati, si affulsisset spes ineundi matrimonium cum persona inique amata, & adulterii, aut homicidii complice.

Sic Titius, & Berta conjugati non quidem simul, sed Titius cum Maria, Berta cum Petro, Titius tamen, & Berta mutuo sese amore depereunt, committuntque adulterium, promissione data, & acceptata ineundi matrimonium ad invicem, ubi Maria, & Petrus mortui fuerint; etsi nihil faciant, quod mortem acceleret, tamen inire invicem matrimonium non possunt. *Non licet*, inquit Concilium Triburiense an. 895. can. 40. *ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio*. Si tamen committeretur adulterium sine tali promissione, aut si promissio offerretur, sed non acceptaretur, tunc valide posset contrahi matrimonium, ut dicit Aug. *Mortuo vero*, inquit, *cum quo verum connubium fuit, fieri potest conjugium cum quo præcessit adulterium*. De nuptiis, & concupiscentia, lib. 1. cap. 10.

Sic idem Titius, & Berta post adulterium ab ipsis commissum, machinantur mortem vel Petri, vel Mariæ, & ex tali machinatione sequitur mors, non possunt simul inire matrimonium, ut expresse docet Alexander III. cap. *Super hoc*, de eo, qui duxit uxorem, quam polluit adulterio, ubi sic loquitur: *Tibi respondemus, quod si adulter est in mortem uxoris aliquid machinatus, sive dedit fidem, sive non, quod, ea defuncta, hanc esset ducturus, secundum Canones ab ejus consortio prohibetur, & hæc probibitio perpetuo est servanda*. Si vero ex machinatione non sequatur mors, & adulterium commissum sit sine spe matrimonii, contrahi potest matrimonium inter Titium & Bertam.

Sic

Sic idem Titius, & Berta nullum habent inter se carnale commercium, sed suis machinationibus moliuntur mutuo consensu mortem Petri, & Mariæ, ut soluti lege prioris conjugii inter se matrimonium ineant: sunt inhabiles ad tale matrimonium in pœnam homicidii commissi.

Sic si Titius conjunctus cum Maria, &, vivente Maria legitima ejus conjuge, ineat nuptias, easque consummet cum Berta conjuncta cum Petro, non potest etiam post mortem Mariæ cum Berta valide inire matrimonium, si certo scierit Titium esse conjugatum, dum sponsalia cum ea iniit: ita docet Alexander III. cap. *Ex litterarum*, de eo, qui duxit uxorem, quam polluit adulterio. *Antequam*, inquit, *uxor decederet, aliam superinduxit, & plures suscepit filios ex eadem, illos*, scilicet conjuges, *debes ab invicem separare. Idem vero vir, indicta ei de adulterio pœnitentia, aliam ducere poterit in uxorem*.

Notandum, quod si idem Titius & Berta ita se haberent, ut alter illorum esset liber a lege matrimonii, v. g. si Titius non esset conjugatus, vel Berta non esset conjugata; si tamen idem molirentur, quod diximus, simul conjugium contrahere non possent.

Consect. 6. In quo explicantur hæ voces *aut fuerit sponsalis honestas*. Quippe honestas publica est impedimentum dirimens, proveniens vel ex sponsalibus validis, vel ex matrimonio invalido, vel ex matrimonio valido quidem, rato solum, & non consummato: inhonestum enim esset, ut qui valide contraxit sponsalia, vel matrimonium cum aliqua persona, ea mortua ineat matrimonium cum consanguineis illius personæ, cum qua inierat sponsalia valida, vel matrimonium etiam invalidum, aut validum, sed non consummatum: nam si consummatum esset matrimonium, tunc non interveniret *publica honestas*, sed *affinitas*. Sponsalia autem invalida nullum inducunt impedimentum; valida vero inducunt impedimentum usque ad primum gradum: ita Trident. sess. 24. cap. 3. ubi sic habetur: *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacumque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant*.

Matrimonium invalidum ex aliquo defectu diverso a defectu consensus inducit impedimentum usque ad primum gradum ut determinavit Congregatio Cardinalium; si vero matrimonium sit nullum ex defectu consensus, nullum inducet impedimentum. Matrimonium validum, ratum quidem, sed non consummatum, inducet impedimentum *publicæ honestatis* usque ad quartum gradum, ut determinavit Pius V. Bulla, quæ incipit *ad Romanum* an. 1568.

Matrimonium validum ratum, & consummatum non inducit impedimentum *honestatis publicæ*, sed affinitatis; quia conjugati facti sunt una caro. Ex quibus regulis hæc sequuntur.

Si Titius sponsalia valida inierit cum Berta, non potest inire Matrimonium neque cum ejus matre, neque cum ejus sorore, neque cum ejus filia, si quam Berta haberet: nec Berta similiter potest inire matrimonium cum fratre, vel filio, vel fratre Titii; quia sunt in primo gradu: possent tamen & Titius, & Berta contrahere matrimonium cum parentibus ulteriori gradu conjunctis.

Si Titius pleno consensu inivit matrimonium invalidum cum Berta, non potest inire matrimonium nec cum matre, nec cum filia, nec cum sorore Bertæ, bene tamen cum aliis parentibus Bertæ; quia priores parentes sunt in primo gradu: similiter Berta nequit inire conjugium nec cum patre, nec cum filio, nec cum fratre Titii, bene tamen cum aliis parentibus Titii; quia priores parentes sunt in primo gradu: si vero matrimonium fuerit coacte initum, poterit cum parentibus Bertæ, etiam in primo gradu existentibus, inire matrimonium.

Si Titius inierit matrimonium cum Berta validum quidem, sed non consummatum, non poterit inire matrimonium cum Bertæ parentibus usque ad quartum gradum: nec pariter Berta cum parentibus Titii.

Si Titius inierit matrimonium validum ratum, & consummatum, non poterit inire matrimonium cum parentibus Bertæ usque ad quartum gradum, neque Berta cum parentibus Titii usque ad quartum gradum; quia affinitas ex copula licita extendit se usque ad quartum gradum.

Consect. 7. In quo explicantur hæ voces *si Parochi, & duplicis desit præsentia testis*. Si quis post decretum Tridentini, ubi decretum illud receptum est, contrahit absque præsentia Parochi & testium, invalide contrahit: sic enim habet Concilium sess. 24. cap. 1. de reform. matr. *Qui aliter*, inquit, *quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat*; quam irri-

tationem Concilii multa Concilia provincialia in Gallia approbarunt, & observandam decreverunt, eamque Edictum Blesense a. 40. pleno robore reliquit, & observandam esse jussit. Si quis tamen contrahat coram Episcopo suo, coram ejus Vicario Generali, coram Cardinali in Ecclesia sui tituli, coram delegato a Parocho, modo adsint duo testes, valide contrahit; quia Episcopus, Vicarius Generalis, Cardinalis in suo titulo, auctoritatem habent parochialem: delegatus vero a Parocho vices gerit Parochi. Item qui contrahit coram Parocho nolente, & coram testibus nolentibus, modo & Parochus & testes sint vere præsentes, valide contrahit; quia ad impediendum clandestinum matrimonium sufficit, quod Parochus & testes possint vere attestari. Item qui contrahit coram Parocho nondum Sacerdote, valide contrahit: quia potest esse testis. Demum qui contrahit coram Parocho habente titulum non verum, sed tamen coloratum, quique exterius reputatur ut verus titulus, valide contrahit; quia talis Parochus potest esse testis.

Si autem scire cupias quæ regulæ servandæ sint circa occultorum matrimoniorum contractionem lege Constit. X. ad calcem hujus Tomi.

Consect. 8. In quo explicantur hæ voces *raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ*. Raptus, de quo hic agitur, est abductio personæ, sive fiat ad explendam libidinem, sive ad contrahendum matrimonium; & juxta præsentem Ecclesiæ praxim impedit matrimonium: ut expresse docet Tridentinum sess. 24. cap. 6. de reform. matrim. his verbis: *Decernit sancta Synodus inter raptorem & raptam quamdiu ipsa in raptoris potestate manserit, nullum posse consistere matrimonium; quod si rapta a raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat.*

§. IV.

Quandonam matrimonium sit nullum, quatenus contractus civilis.

Prop. unica. Toties matrimonium est invalidum, saltem quoad effectus civiles, quoties qui attentant contrahere, sunt jure civili inhabiles ad contrahendum: quales censeri debent, qui hoc carmine continentur.

Impediunt domini servos, natosque parentes contrahere.

Prob. ratione ex dictis ubi de contractibus. Qui jure civili sunt inhabiles ad contractus civiles, si attentent contrahere, nihil efficiunt. Sic solemniores contractus, v. g. venditiones fundi, promissiones ingentis summæ, testamenta, &c. nullum habent vigorem, si non muniantur solemnitatibus jure civili requisitis: atqui contractus matrimonialis est contractus civilis, cujus directio ad Rempublicam pertinet, cum ex validitate, vel invaliditate pendeat civium propagatio & familiarum tranquillitas: ergo qui ex jure civili declarantur inhabiles ad matrimonium, si matrimonium attentent contrahere, nihil efficient: sed qui prædicto carmine exprimuntur, per jus civile declarantur inhabiles ad contrahendum, ut patebit explicando voces prædicti carminis: ergo si attentent matrimonium contrahere, nihil efficient juxta jus civile, & proinde matrimonium erit nullum quoad effectus civiles.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. In quo explicantur hæ voces, *impediunt domini servos contrahere*. Servi, qui ante manumissionem, idest non libertate donati, contrahunt matrimonium sine consensu dominorum, invalide contrahunt quoad effectus civiles: unde eorum conjugia non matrimonia dicuntur, sed contubernia: & proinde filii, qui ex tali societate oriuntur, non sunt parentum, sed Dominorum; quia quidquid servus acquirit, Domino acquirit. Hic autem servorum nomine, non intelligimus eos ministros, qui suas operas locant, quos lato nomine servos vocamus; sed intelligimus eos, qui sunt sub dominio alterius, quos mancipia vocamus, fiebantque olim aut jure belli, cum capti ab hostibus non occidebantur, sed conservabantur; aut jure nativitatis, cum nascebantur ex captivis; aut jure venditionis, cum quis homo liber major viginti annis se venumdari patiebatur. Sed rara est apud Christianos hæc servitus, saltem apud Gallos.

Consect. 2. In quo explicantur hæ voces *impediunt parentes natos contrahere*. Filiifamilias, qui contrahunt matrimonium, invitis & reclamantibus parentibus, invalide contrahunt quoad effectus civiles apud omnes gentes, apud quas viget jus Romanum, & apud Gallos ex vi juris Gallorum; quia utrumque jus declarat illas nuptias invalidas. Ita enim habent Justinianus lib. 1. Instit. tit. 10. *Justas autem*, inquit, *nuptias inter se cives Romani contrahunt, qui secundum præcepta legum coeunt: masculi quidem puberes, feminæ autem viri potentes, si filiifamilias sint, consensum habeant parentum, quorum in potestate sunt, nam hoc fieri debere &* civi-

civilis & naturalis ratio suadet... Si adversus ea, quæ diximus, aliqui coierint, nec vir nec uxor, nec matrimonium, nec dos intelligitur. Itaque ii, qui ex hoc coitu nascuntur... sunt tales, quales ii, quos mater vulgo concepit: quod idem sonat, ac si diceret, matrimonium esse nullum quoad effectus civiles. Idem habet jus Gallorum; nam Ludovicus XIII. an. 1629. vult statutum Blesense de matrimoniis clandestinis adamussim servari.

Statutum Blesense sub Henrico III. anno 1585. art. 24. & 40.

Ab obsistendum desuetudinibus, & impediendа mala, quæ proveniunt ex clandestinis matrimoniis... si sunt Filiifamilias, aut sub alterius potestate: nos stricte inhibemus Parochis aut Vicariis, ne dicta matrimonia celebrent, aut celebrari permittant, nisi eis certo constet de Parentum, Tutorum, & Curatorum consensu, sub pœna privationis Officii, ut fautores criminis raptus.

Decernimus, quod Filiifamilias, qui insciis parentibus, & contra voluntatem, beneplacitum, & consensum eorumdem matrimonia clandestina contrahent, possint ab eisdem Parentibus hæreditatibus privari, & a successionibus excludi, sine spe appellationis, exhæredatione subsecuta: & hoc ob contemptum, & ingrati animi vitium filiorum erga parentes, ob transgressionem legis & mandatorum Dei, & ob læsionem juris publicæ honestatis inseparabilis ab utilitate.

Parentibus ob supradictas causas auctoritatem concedimus revocandi, & irritos reddendi omnes, & qualescumque proventus & donationes in filiorum favorem factas Filiisfamilias, qui ita illicite matrimonium contraxerint, in dicto exhæredationis casu: declaramusque incapaces utilitatis, proventus, & emolumenti, quæ eis obvenirent ratione conventionis in contractu matrimonii appositæ, aut ratione consuetudinum, & legum Regni Nostri. Quorum beneficio privamus eos, qui adversus Dei Hominumque legem se gesserint, & arcemus ut impotentes ad implorandum consuetudinis, & legis beneficium.

Prædictis pœnis non subjiciuntur matrimonia contracta a filiis, qui 30. annorum ætatem supergressi fuerint, nec matrimonia contracta a filiabus, quæ ætatem 25. annorum compleverint, dummodo debito requirendi consilium, & rationem parentum satisfecerint. Quod pariter reverentiæ causa servari decernimus erga matres, quæ denuo nubunt, quarum judicium, & consilium sufficiet requirere, sed non oportet expectare consensum.

Statutum Ludovici XIII. an. 1639. a. 39.

Statutum de Blois circa clandestina matrimonia quam stricte observari mandamus: insuper decernimus invalida esse matrimonia omnia contra hujus Statuti tenorem contracta: inhibendo etiam Parochis omnibus aliisque Sacerdotibus tum regularibus, tum sæcularibus sub arbitraria pœna, ne matrimonia eorum celebrent qui in aliena parochia existunt, absque licentia proprii Parochi vel Diœcesani Episcopi, non obstante quocumque privilegio in contrarium apposito: & de dictorum causis matrimoniorum ad Judices Ecclesiasticos, juxta hunc articulum, judicare attinebit.

Ludovicus XIV. hæc eadem supradicta statuta confirmavit, & exacte observari mandavit anno 1697. mense Martio.

§. V.

An matrimonium servorum contractum invitis dominis, & filiorumfamilias contractum invitis parentibus sit validum, quatenus est sacramentum.

Prop. I. Matrimonium servorum, contractum invitis dominis, validum est, quatenus sacramentum.

Prob. 1. Ex Jure Canonico. Cauf. 29. q. 2. c. 1. *Omnibus*, ubi sic habetur. *Si autem omnes*, scilicet servi & liberi, *unam legem habent: ergo sicut ingenuus dimitti non potest, sic nec servus semel conjugio copulatus, ulterius dimitti poterit.* Et Concilium Cabillonense II. Can. 30. *Dictum*, inquit, *nobis est, quod quidam legitima servorum matrimonia potestativa quadam præsumptione dirimant, non attendentes illud Evangelicum: quod Deus conjunxit, homo non separet. Unde nobis visum est, ut conjugia servorum non dirimantur, etiamsi diversos dominos habeant, sed in uno conjugio permanentes, dominis suis serviant.* Et Concilium Lateran. sub Alexandro III. approbat illud Adriani decretum, quod si matrimonia servorum, Dominis invitis & contradicentibus, contracta fuerint, nulla ratione propter hoc solum Ecclesiastico jure dissolvenda.

2. Ex D. Th. *Sicut servus*, inquit, *non subditur Domino, quin libere possit comedere & dormire, & alia hujusmodi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine qui-* bus

bus natura conservari non potest; ita non subditur ei, quantum ad hoc, quod non possit libere matrimonium contrahere, etiam Domino nesciente, aut contradicente. Suppl. q. 52. ar. 2. in corp.

3. *Rat.* Qui nullum habet impedimentum Ecclesiasticum ad matrimonium, prout est sacramentum, potest matrimonium, prout est sacramentum, valide suscipere, ut patet: atqui mancipia ratione servitutis cognitæ a contrahentibus, nullum habent impedimentum Ecclesiasticum, ut patet ex Conciliis supra citatis: ergo possunt mancipia valide matrimonium in ratione sacramenti contrahere, etiam invitis dominis.

Consect. unicum. Quando servi post cognitam servitutem inirent ad invicem matrimonium, eadem sibi mutuo debent officia conjugalia, quæ sibi debent conjugati liberi; quia matrimonium ab eis contractum verum est sacramentum, æque eos ligans, ac si essent omnino liberi & sui juris.

Prop. II. Matrimonium Filiorumfamilias, contractum nescientibus, aut contradicentibus parentibus, non potest pro libito parentum nullum declarari; atque ideo, attenta præcise auctoritate paterna, tale matrimonium debet censeri validum, quatenus sacramentum.

Prob. 1. Ex Concilio Trid. sess. 24. c. 1. ubi Concilium damnat eos, *qui falso affirmant, matrimonia a filiis familias, sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse*, ut volebant erronee Lutherani & Calvinistæ: ergo parentes, ex vi solius paternæ potestatis, non possunt matrimonia filiorum aliunde valida, irrita facere.

2. Ex D. Th. *Puella*, inquit, *non est in potestate patris, quasi ancilla, ut sui corporis potestatem non habeat, sed quasi filia ad educandum; & ideo secundum hoc, quod libera est, potest se in potestatem alterius sine consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis vel aliqua intrare in Religionem absque consensu parentum, cum sit persona libera*. Suppl. 3. p. q. 45. a. 5. ad 1.

3. *Rat.* Illi, qui nullum habent impedimentum Ecclesiasticum ad matrimonium, prout est sacramentum, possunt matrimonium, prout est sacramentum, valide contrahere, ut patet: atqui filiifamilias nullum habent impedimentum Ecclesiasticum, præcise ex defectu consensus parentum, ut patet ex auctoritatibus supra allatis: ergo possunt valide matrimonium in ratione sacramenti contrahere sine consensu parentum.

Consect. unicum. Quando filiifamilias plena libertate contraxerunt matrimonium sine consensu parentum, si nulla lex vel civilis, vel Ecclesiastica reddat illud matrimonium invalidum, non obstante parentum dissensu, debent eadem sibi mutuo conjugalia officia reddere, ac si intervenisset consensus parentum; quia dissensus solus parentum non potest matrimonium filiorumfamilias invalidum reddere: sic matrimonium Esau, Judæ, Tobiæ, &c. quamvis sine consensu parentum initum, non declaratur in Scriptura ut invalidum; sed matrimonia Esau & Judæ habentur soluni ut illicita: matrimonium vero Tobiæ habetur ut licitum; quia factum fuit, Angelo dirigente, & cum præsumpto patris consensu.

§. VI.

An auctoritas paterna, roborata per leges civiles simul & Ecclesiasticas, reddere possit, matrimonium invalidum & quatenus est contractus, & quatenus est sacramentum.

Prop. unica. Paterna potestas, lege civili adjuta, & lege Ecclesiastica roborata, potest matrimonia filiorumfamilias, sine consensu parentum inita, invalida reddere: idest quando lex civilis declarat matrimonia filiorumfamilias esse nulla in esse contractus, & lex Ecclesiastica eam legem civilem approbat, & in illo casu invalidum matrimonium, quatenus est sacramentum, decernit; tunc dissensus parentum reddit matrimonium invalidum, non solum quatenus contractus, sed etiam quatenus sacramentum.

Prob. ratione. Tunc in illis circumstantiis dissensus parentum est impedimentum dirimens, cum jus civile & Ecclesiasticum, si simul uniantur, possunt impedimenta dirimentia statuere; tunc enim valet illud Justiniani: *Nullum pactum, nullam conventionem, nullam contractum inter eos videri volumus subsecutum, qui contrahunt, lege prohibente*. L. 1. Cod. tit. 14. Et sicut *clandestinitas* vetita lege civili, & odiosa Ecclesiæ, ante Tridentinum reddebat matrimonium tantum illicitum, post Tridentinum vero reddit sacramentum nullum; sic dissensus parentum reddet matrimonium nedum illicitum, sed etiam invalidum, si interveniat lex civilis & Ecclesiastica, quæ matrimonia illa invalida declaret.

Consect. unicum. In illis regionibus, in quibus vigent leges civiles, declarantes ea matrimonia invalida, quæ inita sunt, dissentientibus parentibus: si leges illæ civiles in toto suo robore ab Ecclesia approbentur, & ad matrimonium, quatenus est sacramentum, extendantur; tunc matrimonium est nullum, nedum quatenus contractus, sed etiam qua-

tenus sacramentum, nedum quoad effectus civiles, sed etiam quoad vinculum, adeo ut qui sic invalide attentarunt contrahere, possint valide ad alias nuptias convolare, quia matrimonium illud est vere invalidum. Sic juxta gravissimos Theologos, primis Ecclesiæ temporibus, matrimonia inita absque consensu parentum, non modo illicita, sed etiam invalida reputabantur, scilicet quia Ecclesia leges Imperatorum ea matrimonia irritantes approbabat, & in toto suo robore observari volebat. Ideo Tertullianus ait, lib. 2. ad uxorem cap. ultimo: *Nec in terris filii sine consensu patrum rite & jure nubent*. Et Basilius ad Amphilochium Can. 40. *Eorum, qui sunt in alterius potestate, pacta conventa firmi nihil habent*. Et Can. 42. *Quæ sine his qui habent potestatem, fiunt matrimonia, sunt fornicationes*. Quæ disciplina duravit in Ecclesia decem primis sæculis, donec ipsamet Ecclesia cœpit speciales leges circa matrimonia statuere, & in omnibus non secuta est leges Imperatorum. Sic in Ecclesia Græca durat adhuc hæc consuetudo, ut nulla habeantur & quatenus contractus, & quatenus sacramentum, ea matrimonia filiorumfamilias, quæ fiunt, dissentientibus parentibus; & tamen in unione Florentina Græci non judicati sunt aliquid erroneum circa hanc quæstionem docere.

§. VII.

An paterna potestas adjuta per solas leges civiles, irritantes filiorum familias matrimonium quatenus est contractus, possit irritare idem matrimonium filiorum familias quatenus est sacramentum.

Prop. unica. Quando sola lex civilis irritat matrimonia filiorum familias, inita sine consensu parentum, declarat edictis suis, se attingere solum matrimonium quatenus est contractus, minime quatenus est sacramentum; tunc matrimonia, inita contra patrum voluntatem, invalida sunt quoad effectus civiles, minime vero quoad vinculum sacramenti.

Prob. ratione. Auctoritas paterna nihil juris habet ad dirimenda matrimonia, nisi quatenus roboratur per jus civile & Ecclesiasticum: quia iniquum esset, ut matrimonia filiorumfamilias penderent omnino ab arbitrio parentum; quia parentes aliquando sunt suspectæ religionis, & filiis destinant conjuges, a quibus possunt corrumpi; aliquando avari, & injuste denegant dotem; aliquando erga filios male affecti, voluntque eos per fas & nefas in monasteria detrudere: atqui in nostro casu auctoritas paterna non juvatur lege civili, quæ expresse declarat, se nolle attingere substantiam sacramenti: non juvatur pariter lege ecclesiastica; quia, ut supponimus, lex ecclesiastica declarat solum illa sacramenta illicita, non invalida: ergo paterna potestas in illo casu non potest dirimere matrimonia filiorum familias, aliunde valida.

Consect. unicum. In his regionibus, in quibus legislatores expresse declararunt, se suis edictis circa matrimonia filiorumfamilias statutis, noluisse attingere substantiam sacramenti, sed ad solos effectus civiles respexisse, in illis, inquam, regionibus matrimonia inita absque consensu parentum, licet invalida quoad effectus civiles, valida tamen sunt quoad vinculum sacramenti, & proinde neuter conjugatus, superstite comparte, non poterit ad alias nuptias convolare; quia primum matrimonium supponitur validum, & uterque conjugatus tenebitur reddere comparti debitum conjugale. Sic si verum sit quod habetur in commentariis Cleri Gallicani, tomo. 1. pag. 774. (quod utique in dubium revocari non potest) si verum, inquam, sit, quod Rex Galliæ Clero per Cancellarium responderit, quod verba ista suorum edictorum VALIDE, vel INVALIDE, ubi sermo est de matrimoniis filiorum familias, contra parentum voluntatem initis, non aliter explicanda essent, quam per solam relationem ad effectus civiles: in Gallia, inquam, post tandem Regis declarationem, matrimonia filiorumfamilias inita contra voluntatem patrum sunt quidem irrita quoad effectus civiles, minime quoad vinculum sacramenti: quod si Parlamenta aliquando declarent conjugatos illos omnino liberos, & ad alias nuptias posse convolare, id faciunt non præcise ob defectum consensus paterni, sed ratione *Raptus*, qui præsumitur intervenisse: ut enim ait optime Gervasius Doctor Sorbonicus: *Raptus nomine, non illud tantum impedimentum debet intelligi, in quo vis & violentia reperiuntur... sed is, in quo seductio principem locum tenet*.

Regulæ servandæ in matrimoniorum nullitate aut validitate declarandæ reperiuntur in Constitutione IX, ad calcem hujus Tomi.

§. VIII.

§. VIII.

Quid sentiendum de illis legibus civilibus, quæ indeterminate irritant matrimonia inita contra consensum parentum.

Prop. unica. Quando lex civilis irritat matrimonia filiorum familias inita sine consensu parentum, & indeterminate loquitur, non distinguens inter sacramentum & contractum, tunc maxime dubium est, an matrimonium initum contra voluntatem patrum, sit validum, vel invalidum.

Juxta insignes Theologos tale matrimonium est validum quatenus sacramentum; quia, inquiunt, ad jus civile non spectat attingere ea, quæ sacramentum componunt, sed solum ea, quæ extra ipsius naturam sunt. Unde Concilium Trid. anathema pronunciat contra eos, qui dixerint, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia: ita sess. 24. can. 4. vel qui dixerint, causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos, nihil dicens de impedimentis, quæ a Principibus sæcularibus statui possent.

Juxta Jurisconsultos & aliquos Theologos non infimæ notæ, illud matrimonium est invalidum, quatenus sacramentum est; quippe, inquiunt, non potest esse sacramentum sine materia; materia autem matrimonii, ut ipsi putant, non est contractus naturalis acceptatus ab Ecclesia, sed contractus vere civilis, qualis non est ille, qui fit contra leges Principum: ergo si matrimonium careat debita materia, non poterit esse validum quatenus est sacramentum.

In illa sententiarum diversitate, & æquali hinc & inde effulgente probabilitate, tutior pars est sequenda: tutius autem est declarare prædictum matrimonium validum, quam nullum, in ratione sacramenti; quia tutius est, ut matrimonium dubium declares validum, quam si illud habeas ut nullum: quippe si tale matrimonium declaretur validum, 1. fides data & acceptata a conjugatis, quæ jure naturali est inviolabilis, illæsa conservatur. 2. remedium affertur incontinentiæ utriusque partis. 3. proli vel natæ, vel nasciturae providetur. 4. renovando consensum, & supplendo id omne, quod fuerat omissum, matrimonium quod ut dubium habebatur, certissimum & indubitatum fit.

Si vero dubium illud matrimonium declares invalidum, exponis utrumque conjugem, 1. Periculo frangendi fidem datam & acceptatam. 2. Periculo incontinentiæ. 3 Si permittas ad alias nuptias convolare, dissolvis quod Deus forte voluit esse indissolubile, separas forte quæ Deus conjunxit, & exponis utramque compartem perpetuo adulterio; quia forte ligata per prius matrimonium contrahit secundum. 4. Satius est prius matrimonium tametsi dubium perseverare, & emendare quod peccatum est.

ARTICULUS II.

Quandonam sacramentum sit illicitum, & infructuosum ob defectum sanctitatis, quæ requiritur tum in ministro conferente, tum in subjecto recipiente: & quale peccatum sit indigna sacramenti receptio, vel collatio.

PRop. 1. Quicumque recipit sacramentum in statu peccati mortalis, non prius elicito actu contritionis, qua vel a statu pecti exeat, vel saltem affectum peccati mortalis procul amoveat, peccat mortaliter peccato sacrilegii.

Prob. 1. Scriptura. *Mundamini qui fertis vasa Domini*: Isaiæ 52. v. 11. ergo si hi, qui portant vasa Domini, debent mundari, abjiciendo omnem affectum peccati mortalis; a fortiori debent mundari hi, qui recepturi sunt sacramenta, & proinde conscii sunt sacrilegii, si sacram illam cordis dispositionem negligant. 2. Ex Ambros. lib. 7. in Lucam c. 57. ubi loquens de sacramentis tum veteris, tum novæ legis, sic concludit: *Nemo enim*, inquit, *mundari potest*, scilicet per sacramenta, *nisi qui metuit Dominum*. Ergo abjiciendus est affectus peccati mortalis, si velimus mundari per sacramenta.

3. *Rat.* Obicem ponere rei sacræ est sacrilegium; quia nulla major injuria rei sacræ irrogari potest, quam si ejus tollatur efficacia: atqui hi, qui accipiunt sacramenta cum affectu peccati mortalis, obicem ponunt sacramentis, eorumque effectum impediunt; quia ex Florent. *Hæc nostra* sacramenta *& continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt*; coinquinant vero eos, qui indigne ad sacra illa signa accedunt: ergo peccant mortaliter peccato sacrilegii qui cum affectu peccati mortalis sacramenta recipiunt. Et sicut Ecclesia dicit, quod Eucharistia *mors est malis, vita bonis*; idem dici potest de aliis sacramentis: & proinde sicut sacrilegii reus est, qui conscius peccati mortalis ad Eucharistiam non veretur accedere; ita sacrilegus est, qui cum affectu peccati mortalis quodcumque aliud sacramentum audet recipere.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant mortaliter peccato sacrilegii qui sacramenta mortuorum; scilicet baptismum, & pœnitentiam cum affectu peccati mortalis recipiunt; quia ex Trid. dispositio ad duo illa sacramenta est fides, spes, & caritas initialis, & detestatio peccatorum: sic enim habet sancta Synodus sess. 6. cap. 6. *Disponuntur*, inquit, *fideles ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum ... in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem.*

Consect. 2. Peccant mortaliter peccato sacrilegii qui conscii peccati mortalis Eucharistiam attentant recipere, nisi prius per veram cordis contritionem omnem peccati mortalis affectum abjecerint, & insuper si copiam habeant Confessarii, pœnitentiæ sacramentum receperint; Concilium enim Tridentinum exigit, ut rei peccati mortalis non modo conterantur, sed etiam confiteantur priusquam sacram Eucharistiam recipiant; cum urget præceptum vel celebrandi, vel recipiendi Eucharistiam: sic enim loquitur sancta Synodus, sess. 13. Can. 11. *Et ne tantum sacramentum*, inquit, *indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem.* Et c. 7. ait: *quod si necessitate urgente Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.*

Consect. 3. Peccant mortaliter peccato sacrilegii qui cum affectu peccati mortalis vel confirmationem, vel extremam unctionem, vel Ordinem, vel Matrimonium suscipiunt; isthæc enim sacramenta sunt, ut dicunt, sacramenta vivorum: ergo oportet, ut qui ea suscipiunt, mortui non sint per peccatum, sed incipiant saltem vivere vita spirituali, abjiciendo a seomnem affectum peccati mortalis. Oportet ergo, si copiam Confessarii non habeant, ut actum contritionis eliciant, & votum confitendi habeant. Si vero copiam habeant Confessarii, oportet ut prius confiteantur, quam sacramenta vivorum recipiant, ut dicemus ubi explicabimus, quandonam urgeat præceptum confessionis.

Prop. 2. Quicumque extra casum necessitatis suscipit sacramentum ab indigno Ministro, cognito ut tali, & ab Ecclesia non tolerato, peccat mortaliter peccato sacrilegii.

Prob. 1. Scriptura. Paulus alloquens Corinthios sic habet: *Si is, qui frater cognominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax*, idem dic de sacrilego ministro, *cum ejusmodi nec cibum sumere*: 1. ad Cor. 5. v. 11. Ergo si ex Paulo, non liceat cibum sumere cum fratre cognito fornicario vel malefico &c. si non liceat communicare in civilibus cum ministro ab Ecclesia non tolerato; a fortiori non licet cum ministro non tolerato, in sacris communicare: & quia communicare in sacrilegio est sacrilegium: ergo reus est sacrilegii qui extra casum necessitatis suscipit sacramentum ab indigno ministro ab Ecclesia non tolerato.

2. Ex D. Th. 3. p. q. 64. a. 6. ad 2. *Si vero indignus minister ab Ecclesia non toleratur, puta cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspenditur, peccat qui ab eo accipit Sacramentum; quia communicat peccato ipsius*: & quia peccatum ministri est sacrilegium, cum sit injuriosa sacramenti contrectatio, recipiens sacramentum reus est sacrilegii.

3. *Rat.* Qui cooperatur sacrilegio, committit sacrilegium juxta illud Pauli: *Digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus*. Ad Rom. 1. Sed qui suscipit sacramentum a ministro sacrilego cognito ut tali, & habito ut tali, cooperatur sacrilegio, cum collatio sacramenti in talibus circumstantiis sit sacrilega: ergo committit sacrilegium.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Quicumque in extrema necessitate constitutus, scilicet in articulo mortis, recipit sacramentum necessitatis, baptismum, pœnitentiam, & Eucharistiam, a ministro ab Ecclesia non tolerato, si alium nequeat ministrum adire, non peccat; quia utitur jure, quod habet petendi sacramenta necessitatis a quocumque ministro: &, ut optime ait D. Th. minister *cui tunc ex officio incumbit sacramenta dispensare, potest pœnitere de peccato, & licite ministrare*: si tamen homo posset alia via saluti suæ providere, quam accipiendo sacramenta ab illis ministris, melius ageret, ut mox dicemus ex D. Thom.

Consect. 2. Quicumque extra extremam necessitatem constitutus exigit sacramentum, etiam non sibi absolute necessarium, v. g. absolutionem a venialibus, Eucharistiam, Extre-

tremam-unctionem, &c. a suo Parocho, quem scit esse in affectu peccati, non peccat, ut diximus; quia utitur jure suo, & quia Parochus potest pœnitere, & rite conferre Sacramentum: sed melius aget, si alia via sibi procuret eam gratiam, quam sperat se ex Sacramentis percepturum; quia ea caritas, quam exercebit erga Parochum, non exigendo Sacramentum quod utique cum peccato conferret Parochus longe magis placebit Deo, quam indiscreta illa devotio, qua extra casum necessitatis reciperet ab indigno ministro Sacramentum non absolute necessarium.

Consect. 3. Peccat quicumque extra extremam necessitatem, sed ob aliquam causam non valde gravem, exigit sacramentum ab eo Sacerdote, a quo non habet jus exigendi, eumque ad celebrandum, vel conferendum sacramentum inducit, quamvis sciat eum esse in statu peccati; peccat, inquam, quia non habet jus exigendi, & quia indiscreta illa devotione magis nocet proximo, quam sibi prosit.

Sic illicitum est sollicitare indignum Sacerdotem ad celebrandam missam die feriali, ut eam audias, cum citra peccatum possis omittere illo die auditionem sacri. Item illicitum exigere absolutionem ab eodem Sacerdote, ut consequaris fructus indulgentiarum, cum alia via possit indulgentiarum utilitas compensari.

Prop. 3. Minister solemnitatis, qui speciali consecratione deputatus est ad conferendum Sacramenta, si ea conferat in statu peccati mortalis, peccat mortaliter peccato sacrilegii, nisi prius per contritionem aut per confessionem omnem peccati mortalis affectum procul abjiciat.

Prob. 1. Scriptura. Deus ita suos ministros alloquitur: *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.* Lev. 19. v. 2. Et rursus: *Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus.* Lev. 21. v. 17. Ergo si ministris legis Mosaicæ imperatum fuerit sancte Sacramenta tractare; id a fortiori præcipitur ministris legis Evangelicæ.

2. Ex Concilio Agathensi, seu Aquensi anno 1574. de Sacramentis, ubi sic habetur: *Parochi igitur, omnesque alii, ad quos cujusvis Sacramenti administratio spectat, quam diligentissime videant, ne letalis sint labe peccati infecti, dum aliorum saluti student, sibique sint æternæ damnationis ministri*: Ergo supponit Concilium eos peccare peccato inducente damnationem, qui conferunt Sacramenta in statu peccati mortalis.

3 *Rat.* Ille habendus est ut sacrilegus, qui rebus sacris debitam non modo denegat reverentiam, sed insuper iisdem rebus sacris irrogat injuriam, ut patet: atqui id præstat qui ministrat Sacramenta in statu peccati; nam, teste Dionysio, seu auctore Ecclesiasticæ Hierarchiæ: *Talis*, scilicet peccator, *audax videtur, divina præter divinitatem exequens ... & audet immundas infamias, non dicam orationes, super divina signa Christi deformiter enunciare*: ita citatur a D.Th. 3 part. q. 64. a. 6. arg. sed contra.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui baptizat solemniter in statu peccati peccat mortaliter peccato sacrilegii, sive Episcopus, sive Sacerdos, sive Diaconus fuerit; quia sunt ministri deputati. Qui vero baptizaret sine solemnitate & tamquam minister non deputatus, supplens necessitatem, non peccaret mortaliter, nisi esset contemptus: ita D.Th. 3. p. q. 64. a. 6. ad 3. attendet tamen minister necessitatis, quod in omni casu sancta sancte tractanda sunt.

Consect. 2. Episc. qui confert in statu peccati confirmationem, Ordines, benedicit oleum Extremæ-unctionis, Ordinis, confirmationis, peccat mortaliter peccato sacrilegii; quia hoc agit ut minister deputatus: non peccat tamen mortaliter, si in statu peccati consecret Abbatem, det velamen moniali, Ecclesiam benedicat; quia tunc non agit ut minister deputatus: etenim hæ actiones non sunt in rigore Episcopis propriæ.

Consect. 3. Peccat mortaliter peccato sacrilegii qui conficit, & confert Eucharistiam in peccato mortali, sive sit Episcopus, sive sacerdos; quia hæ actiones sunt, juxta omnes, Sacramentales: & juxta plurimos, tot committuntur peccata mortalia, quot sunt personæ recipientes communionem; quia quælibet receptio Eucharistiæ est specialis actio Sacramentalis. Peccaret pariter mortaliter Diaconus distribuens Eucharistiam in statu peccati, quia est actio sui ordinis. Alii vero censent unicum committi peccatum; quia si non sit interruptio, dum plures suscipiunt Eucharistiam, videtur esse eadem actio moralis.

Conf. 4. Peccat mortaliter peccato sacrilegii sacerdos qui audit confessiones, & dat absolutionem existens in peccato mortali, sive illud faciat in casu extremæ necessitatis, sive non; quia tunc agit ut minister deputatus: & tot committit peccata, quot dat absolutiones; quia quælibet absolutio est actio Sacramentalis indigne exercita. Non tamen

peccaret Laicus, cui ex humilitate aliquis confiteretur; quia talis confessio non esset sacramentalis: & dato quod esset sacramentalis, Laicus non ageret, ut minister deputatus; sed ut minister necessitatis.

Consect. 5. Peccat mortaliter peccato sacrilegii Sacerdos, qui existens in peccato mortali ungit ægrotum; sive hoc agat in casu extremæ necessitatis, sive extra casum extremæ necessitatis; quia tunc agit ut minister deputatus, & quia hæc actio est actio sacramentalis.

Consect. 6. Peccant mortaliter peccato sacrilegii recipientes matrimonium in statu peccati mortalis, non quidem quatenus ministri, quia juxta aliquos non sunt ministri, & quia juxta omnes non sunt ministri consecrati, sed adeo peccant mortaliter, quia recipiunt in statu peccati sacramentum vivorum. Non peccat mortaliter Parochus, nec testis, qui intersunt matrimonio, licet sint in peccato mortali; quia & Parochus, & illi testes non sunt ministri sacramenti matrimonii: quod si constaret Parochum esse ministrum, peccaret mortaliter.

Consect. 7. Peccant mortaliter juxta probabiliorem sententiam, Diaconi, & Subdiaconi, qui in Missis solemnioribus exercent actiones sui Ordinis; quia sunt ministri ad hoc deputati. Quando ministri, inquit D. Thom. in statu peccati mortalis existentes *tangunt res sacras, quasi suo officio utentes, mortaliter peccant*. In 4. dist. 14. q. 1. ar. 3. ad 4.

Consect. 8. Peccant mortaliter Pastores excommunicati, suspensi, &c. non denunciati, sed tolerati ab Ecclesia, qui jure requisiti ab ovibus suis, ut eis sacramenta conferant, conferunt quidem, sed affectum peccati non abjiciunt; jus enim quod habent oves exigendi sacramenta a Pastoribus, non dispensat Pastores a generali lege, qua tenentur sancta sancte tractare.

Consect. 9. Peccant mortaliter Pastores excommunicati, suspensi, &c. denunciati, & non tolerati ab Ecclesia, qui in articulo mortis jure requisiti, ut sacramenta necessitatis, qualia sunt juxta omnes baptismus, pœnitentia, & Eucharistia juxta plurimos auctores, qui, inquam, tria hæc sacramenta conferunt non abjecto pravo peccati affectu: peccant; quia jus, quod habent fideles ab eis exigendi prædicta sacramenta in articulo necessitatis, non eos dispensat a lege generali, qua tenentur sancte sancta tractare.

Patet autem quod prædicti ministri excommunicati, suspensi, & denunciati, possint in articulo mortis sacramenta necessitatis valide, & licite, si eos pœniteat, conferre; quia si fideles jus habeant exigendi, quod utique habent, si non adsint alii Ministri, Pastores pariter habent jus conferendi.

Unde Ecclesia permisit expresse prædicta sacramenta necessitatis a ministris excommunicatis, & denunciatis posse exigi, & ab eis posse conferri.

1. Possunt conferre baptisma, ut habetur Can. *Si quidem* causa 24. q. 1. ubi ex Aug. docetur, quod in extremo positus possit baptisma recipere ab Hæretico, cum non invenit Catholicum, a quo illud recipiat. *Non solum*, inquit, *non improbamus quod fecit, sed etiam securissime verissimeque laudamus*.

2. Possunt conferre pœnitentiam: ut tradit Tridentinum sess. 14. c. 7. ubi Concilium vult, *ut nulla sit reservatio in mortis articulo, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis adsolvere possunt*. Et declarationes Concilii hæc addunt: *etiamsi ipsi sacerdotes essent excommunicati & denunciati*.

3. Possunt pariter conferre Eucharistiam; quia Eucharistia sacramentum est necessitatis juxta illud: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis*. Jo. 6. v. 54. Et Conc. Nicæn. Can. 13. præcipit, ut fideles sacrum Viaticum sumant. *De his*, inquit, *qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua & Canonica servabitur, ut si quis egreditur de corpore, ultimo, & maxime necessario viatico non privetur*. Et Concilium Trident. sess. 13. vocat consuetudinem communicandi in articulo mortis *omnino salutarem, & necessarium morem*. D. Th. tamen docet, quod quia receptio sacramentorum ab excommunicatis scandalum parit, satius esset non recipere pœnitentiam, & Eucharistiam, quam sumere ab excommunicatis; quia quantumvis necessaria sint hæc sacramenta, illorum defectui per desiderium recipiendi sacramenta supplere possumus: unde sic habet 3. p. q. 82. a. 8. ad 2. *Dicendum*, inquit, *quod solus baptismus permittitur esse ratus hæreticis, & schismaticis, quia licite baptizare possunt in articulo necessitatis; in nullo autem casu licite Eucharistiam consecrare, vel alia sacramenta conferre*.

Consect. 10. Qui prædicant verbum Dei vel ex officio prælationis, uti sunt illi, qui habent curam animarum, v.g. Episcopi, Parochi, Superiores Religiosi, vel ex delegatione, ut sunt omnes concionatores missi vel a Papa, vel ab Episcopis, si sint in peccato mortali notorio, peccant peccato sacrilegii juncto cum scandalo.

1. Pec-

1. Peccant peccato sacrilegii, quia non sancte exercent id, ad quod sunt consecrati, & deputati; nam ministerium verbi divini pertinet primario ad Episcopum, secundario ad Sacerdotem, ex commissione ad Diaconum.

2. Peccant peccato juncto cum scandalo; quia peccator publicus prædicans ex officio, vel ex delegatione, facit, ut vituperetur ministerium nostrum, ut contemnatur prædicatio, ut blasphemetur nomen Dei. Ita tenet D. Th. 1. lect. in cap. 6. 2. Ep. ad Cor.

Consect. 11. Qui prædicant verbum Dei vel ex officio, vel ex delegatione, si sint in peccato mortali occulto, peccant mortaliter; quia non sancte exercent actus, ad quos sunt deputati, & consecrati. Ita tenet D. Th. in 4. dist. 19. q. 1. a. 2. ad 4.

Consect. 12. Qui explicant verbum Dei ex officio Magisterii, sicuti Magistri Theologiæ, si sint in peccato mortali notorio, peccant mortaliter ratione scandali; *ore enim profitentur se nosse Deum, factis autem negant*: si sint vero in peccato mortali occulto, non peccant; quia non sunt consecrati, & deputati ad ministerium verbi divini. Ita tenet D. Th. in 4. ibidem.

Contra tales prædicatores invehitur Apostol. ad Rom. cap. 2. v. 21. *Qui alium doces, teipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris; qui dicis non mœchandum, mœcharis; qui abominaris idola, sacrilegium facis; qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.*

Prop. 4. Peccat mortaliter peccato sacrilegii minister, qui dat Sacramentum peccatori, quem alia via quam via confessionis novit positive indignum.

Prob. Script. Ille peccat mortaliter, qui in materia gravi agit contra expressam Christi prohibitionem, ut patet: atqui id præstat minister in nostro casu; dicit enim Christus: *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas ante porcos*, Matth. 7. v. 6. etenim per *Sanctum* & per *margaritas* intelliguntur Sacramenta, per *canes*, & per *porcos* intelliguntur peccatores: ergo peccat mortaliter minister, qui dat Sacramentum peccatori, quem alia via quam via confessionis novit certo indignum; & quia minister conferens Sacramentum peccatori causa est sacrilegii ab illo commissi, ideo minister fit reus sacrilegii.

2. Ex Chrysost. hom. 84. in Matth. ubi ita admonet Sacerdotes. *Magno*, inquit, *studio, & diligenti cura dona hæc distribuatis. Non parva vobis imminet pœna, si quem aliqua improbitate teneri scientes, ad hujus mensæ participationem permittatis; sanguis enim ejus ex manibus requiretur vestris.*

3. *Rat.* Minister debet Sacramentis reverentiam, ovibus Christi caritatem: Atqui conferendo Sacramentum peccatori positive indigno, negligit reverentiam debitam Sacramento; quia permittit illud indigne tractari: negligit etiam caritatem ovibus Christi debitam, cum sinat eas Sacramentis male receptis inquinari: ergo Minister conferendo Sacramenta peccatori, quem novit bonis Ecclesiæ positive indignum, peccat: & quia peccatum istud est in materia gravi, & contra religionem, illud peccatum erit sacrilegium mortale.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat peccato mortali sacrilegii qui confert Sacramenta peccatoribus notoriis: quales sunt ii, qui nominatim ab homine excommunicati per sententiam juridicam declarati sunt excommunicationem incurrisse: quales sunt etiam ii, qui sunt excommunicati a jure ob sectam aperte damnatam; puta, Hæretici & Schismatici: quales sunt insuper omnes infames ob professionem publicam alicujus artis ab omnibus reprobatæ: tales histriones, usurarii, meretricium exercentes, & alii, si qui sint alterius artis a Deo reprobatæ sectatores: quales demum sunt omnes peccatores publici, quorum peccata ita aperta sunt, ut nulla tergiversatione celari possint; hujusmodi sunt concubinarii publici, palam inimicitias exercentes, palam & publice blasphemantes, &c. Quicumque ergo alicujus ex prædictis criminibus reus fuerit, *si peccatum fuerit manifestum, & non est de ipso confessus voce, ante condignam satisfactionem, debet ei manifeste & publice communio denegari*, & quodcumque aliud Sacramentum; quia non est major ratio de uno Sacramento, quam de alio: ita Concil. Nemausense an. 1284. titul. de Sacram. Euch. *Manifestum autem intelligimus*, inquit idem Conc. *in hoc casu, quod potest sufficienter & legitime probari per testes idoneos contra ipsum... si de illo peccato fuerit per sententiam condemnatus, vel sponte confessus in judicio, vel adeo manifestum seu notorium fuerit per rei evidentiam, quod nulla possit tergiversatione celari.* Idem docet c. 1. extrav. comm. de privil. ubi dicitur, quod confessis & absolutis a regularibus Extrema unctio & Eucharistia impendenda sit a Parochis. *Duos tamen casus*, inquit, *excipimus*, scilicet, *si Sacerdos asserat excommunicatum, aut notorie peccatorem:*

ergo

ergo Sacramenta nequeunt absque sacrilegio dari peccatoribus publicis & notoriis.

Confect. 2. Peccat peccato mortali & sacrilegii qui confert Sacramentum peccatoribus notoriis, sola etiam notorietate facti, ut dicunt: quamvis enim in Gallia in foro externo sola admittatur publicitas juris, & nihil publicum censeatur, nisi quod delatum ad forum contentiosum, ita certum habetur, ut nullatenus queat in dubium revocari: tamen ubi quæstio est de conferendis Sacramentis peccatori positive indigno, sola publicitas facti debet ministrum retinere, ne præceps nimium conferat Sacramentum peccatori publico sola etiam publicitate facti; quippe suspendendo collationem Sacramenti, minister providet reverentiæ, quæ debetur Sacramento, caritati, quæ debetur peccatori, & ædificationi, quæ debetur Ecclesiæ: reverentiæ quidem, quæ debetur Sacramento; quia quod indifferenter datur & justis, & injustis, & bonis, & malis, incipit ea communi distributione vilescere; ubi vero nonnisi sanctis distribuitur, ea cautione venerandum habetur. Providetur etiam ea dilatione caritati, quæ debetur proximo; ea quippe mora indignitas peccatoris punitur, & ejus erga Sacramentum affectus inflammatur. Demum prudenti ea dilatione fideles ædificantur, dum vident, Sacramenta non dari promiscue omnibus, sed juste negari indignis & impœnitentibus, dignis vero & pœnitentibus liberaliter impendi.

Confect. 3. Peccat peccato mortali sacrilegii qui confert Sacramenta peccatori occulto, si occulte ea petierit; minime vero, si ea palam petierit. Potest & debet denegare Sacramenta peccatori occulto, dum occulte petit; quia ea cautione peccatorem a sacrilegio arcet, & ad pœnitentiam ea confusione adducit. Sed nec potest, nec debet peccatori occulto Sacramenta, si ea publice petierit, denegare; etenim licet coram Deo occultus peccator exciderit a jure exigendi Sacramenta, non tamen ab eo jure excidit coram hominibus: & licet, ut optime monet D. Th. *pejus sit peccatori occulto peccare mortaliter sumendo corpus Christi*, vel aliud Sacramentum, *quam infamari; tamen Sacerdoti ministranti corpus Christi*, aut aliud Sacramentum, *pejus est peccare mortaliter infamando injuste peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet; quia nullus debet peccatum mortale committere, ut alium liberet a peccato*. Unde Aug. dicit lib. quæst. super Genesim: *Periculosissime admittitur hæc compensatio, ut nos faciamus aliquid mali, ne alius gravius malum faciat*. 3. p. q. 80. a. 6. ad 2. Idem Doctor eodem a. 1. dicit, *quod sancta prohibentur dari canibus, idest peccatoribus manifestis; sed occulta peccata non possunt publice puniri, sed sunt Divino judicio reservanda*. Unde idem S. Doctor 3. p. q. 81. a. 2. ad 2. loquens de Eucharistia, quæ data fuit a Christo Judæ proditori, sic habet: *Dicendum, quod Christo nota erat Judæ iniquitas, sicut Deo; non autem erat sibi nota per modum, quo hominibus innotescit. Et ideo Christus Judam non repulit a communione, ut daret exemplum, tales peccatores occultos non esse ab aliis Sacerdotibus expellendos.*

SECTIO IV. CAPITIS I.

De ceremoniis cujuscumque Sacramenti in particulari, & de circumstantiis, quæ respiciunt tum locum, tum tempus, in quibus conferri debeat Sacramentum: item de circumstantiis, quæ respiciunt qualitatem personarum, a quibus conferri, & a quibus recipi debeat Sacramentum.

Inquiritur

Quæ cæremoniæ, quæve circumstantiæ tum loci, tum temporis, tum personarum requirantur, ut Sacramentum sit licitum; quæ vero omissio hujusmodi circumstantiarum, & cæremoniarum reddat Sacramentum illicitum.

Statuitur principium ad integram Sectionem explicandam.

PRop. *unica fundamentalis*. Cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes collationem Sacramenti; circumstantiæ, quæ respiciunt locum, & tempus, in quibus fieri debet Sacramentum; illæ etiam circumstantiæ, quæ respiciunt non substantiam, sed qualitatem personarum, a quibus conferri, & recipi debeat Sacramentum, necessariæ sunt necessitate præcepti, & non necessitate Sacramenti: singulæ observatæ reddunt Sacramentum licitum; aliquæ omissæ reddunt Sacramentum illicitum.

Prob. 1. ex Aug. Sanctus Doctor Epist. ad Januarium olim 118. jam 54. tractat ex professo de cæremoniis, & probat, quod si quæ sint, quæ ad pietatis exhortationem conferant, observandæ sunt, superfluæ autem sunt amputandæ: atqui cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ, quæ eisdem adjungi solent, multum inserviunt ad pietatem, si ita jubeat universalis Ecclesiæ praxis, *contra quam disputare vanitatis insolentissimæ est*, ut ait idem Aug. ibidem: ergo cæremoniæ

niæ Sacramentorum, & circumstantiæ eisdem adjungendæ exacte observandæ sunt.

2. *Rat.* Sacramentum ex dictis est compositum morale coalescens necessario necessitate Sacramenti ex materia, forma, subjecto recipiente, & Ministro conferente, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; & exigens insuper necessitate præcepti cæremonias aliquas, quibus ornetur, & magis venerandum reddatur; habetque aliquas adjunctas circumstantias loci, temporis, & personarum, ex quarum circumstantiarum adjunctione & decentius tractetur, & honorificentius conferatur & recipiatur: atqui hæ cæremoniæ & circumstantiæ citra peccatum omitti nequeunt, cum ad honorem & decentiam Sacramenti pertineant, & per Ecclesiæ praxim, quæ vim legis habet, jubeantur: ergo sunt observandæ, & consequenter si omittantur, reddunt Sacramentum illicitum.

Cæremoniæ autem aliæ sunt antecedentes, aliæ concomitantes, aliæ subsequentes collationem Sacramenti, quas singulas oportet percurrere.

Circumstantiæ autem aliæ respiciunt tempus, aliæ locum, in quo Sacramentum conferri oporteat; aliæ vero qualitatem personarum, a quibus aut confertur, aut recipitur Sacramentum: quæ singula in sequentibus articulis expendentur.

ARTICULUS I.

In quo prædictum principium, scilicet *cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ citra peccatum omitti nequeunt*, applicatur ad Sacramentum Baptismi.

PRop. unica. Cæremoniæ Baptismi, quæ in ritualibus habentur, & circumstantiæ Baptismo adjungendæ, quæ ex praxi Ecclesiæ dignoscuntur, exacte observandæ sunt a ministris, & populis explicandæ. Propositio patet ex dictis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De Cæremoniis.* Observandæ sunt cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes collationem baptismi; quia ita jubet Ecclesia.

Cæremoniæ antecedentes Baptismum sunt exorcismus, & catechismus.

1. Bis exorcismo adjuratur Diabolus, ut a baptizando exeat; ejus enim possessionem iniit ob peccatum originale. De hac adjuratione hæc habet Cælestinus Papa Epist. 2. ad Episcopos Galliæ c. 9. *Sive parvuli, sive juvenes, dum ad regenerationis veniant Sacramentum, non prius vitæ fontem adeunt, quam exorcismis, & exsufflationibus Clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur, ut tunc vere appareat, quomodo princeps hujus mundi ejiciatur foras.* 2. Crucis signum fronti & pectori baptizandi imprimitur, ut sit deinceps contra Diaboli potestatem crucis signaculo munitus. 3. Sal in os immittitur, *ut sale sapientiæ conditus fœtore careat iniquitatis*, inquit Rabanus lib. 1. inst. cleric. c. 27. Illhæc ad exorcismum, Hæc vero ad catechismum pertinere possunt. 1. Legitur Evangelium, ut Christi lex baptizando proponatur. 2. Ad baptisterium deducitur, sputo nares & aures illiniuntur; aures ad audiendum, nares ad discernendum verbum Dei. *Tibi aures*, inquit Ambrof. *Sacerdos tetigit, ut aperirentur aures tuæ ad sermonem, & elogium Sacerdotis.... Non os tangit, sed nares, ut bonum odorem accipias pietatis æternæ*: lib. de Sacram. c. 1. 3. A baptizando ter exigitur, ut abrenunciet Diabolo: ter abrenunciat, ad significandum quod serio & ex animo id faciat. 4. Sacrato oleo inter scapulas velut Athleta inungitur, quo intelligat esse sibi jam contra abnegatum Diabolum fortiter dimicandum. *Unctus*, inquit Ambrof. ibid. c. 2. *quasi luctam hujus sæculi luctaturus.* 5. Fidem Ecclesiæ profitetur, & se Deo tali professione totaliter consecrat: unde ait Ambr. *Memor esto sermonis tui, & numquam tibi excidat tuæ series cautionis.* lib. de Sacram. cap. 2.

Cæremoniæ concomitantes baptismum sunt eæ, quæ observantur, dum actu confertur baptisma, habenturque in Rituali, quem si lubet consulas.

Cæremoniæ subsequentes baptismum sunt istæ. 1. Baptizatus in vertice ungitur chrismate, ut norit se esse insitum filio Dei, qui Christus a chrismate dicitur; & sciat se per baptismum in regale quoddam sacerdotium esse consecratum. *Omnes*, inquit Ambr. *in regnum Dei, & in Sacerdotium ungimur gratia spirituali:* De iis, qui myster. init. 2. Veste alba induitur tum in signum recuperatæ innocentiæ, tum in testimonium se vitam mundam in posterum professurum. Post hæc, inquit Amb. *accepisti vestimenta candida ut essent indicium, quod exueris involucrum peccatorum, induens innocentiæ casta velamina.* De initiandis lib. unic. c. 7. 3. Datur Baptizato ardens cereus, quo recordetur sibi studendum semper esse, ut luceant opera ejus bona coram hominibus.

Consect. 2. *De loco, in quo conferendus est baptis-*

ptismus. Olim tempore Apostolorum ubique locorum conferri poterat baptismus; nam eo in loco, quo Petrus prædicaverat, baptizavit, & Philippus Diaconus in via eunuchum Reginæ Candacis baptizare non dubitavit. Postmodum erecta sunt in cryptis, in domibus baptisteria, in quibus urgente persecutione baptizabantur fideles: deinde vero in Ecclesiis ea lavacra constituta. Jam vero, secundum præsentem Ecclesiæ praxim, extra casum necessitatis nec in privatis domibus, nec in Oratoriis, nec in Ecclesiis, in quibus non sunt baptisteria, licitum est solemniter baptizare; id solum licet, vel in mortis articulo erga omnes privatos, vel extra casum necessitatis erga filios Regum & Principum. Id expresse docet Conc. Viennense an. 1311. *Præsenti*, inquit, *prohibemus decreto, ne quis de cetero in aulis vel cameris aut aliis privatis domibus, sed dumtaxat in Ecclesiis, in quibus sunt fontes ad hoc specialiter deputati, aliquos (nisi Regum, vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo accessus haberi) audeat baptizare*. Et ut vigorem aliquem decreto suo adjiciat, addit: *Qui autem secus præsumpserit, ut suam in hoc præsentiam extulerit, taliter per suum Episcopum castigetur, quod alii similia attentare non præsumant*. Conc. Aquense an. 1585. vetat: *Ne Sacerdos eat extra casum necessitatis ad domum cujusquam etiam MAGNATIS ad Sacramentum ministrandum*. Plurima Concilia id vetant sub pœna excommunicationis, casusque ille in quibusdam Diœcesibus reservatur. Eadem doctrina habetur apud Gratianum can. *Diaconos* 13. dist. 93. Immo vetatur baptismum conferri in Abbatia, ubi non fuerit baptisterium can. *Pridem* caus. 18. quæst. 2.

Consect. 3. *De tempore, quo conferri debeat Baptismus*. Olim Baptismus non conferebatur solemniter, nisi in festo Paschatis, & Pentecostes, & in aliquibus Ecclesiis in festo Natalis Domini & Epiphaniæ: ita Gelasius in suis decretis cap. 10. *Baptizandi*, inquit, *sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam: præter Paschale festum & Pentecosten, venerabile Sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari, fortassis ægrotans exitio præventus abscedat*. Baptisma etiam in festo Natalis Domini celebrabatur; nam ea festivitate, teste Avito Viennensi Episcopo, baptizatus est Clodoveus Francorum Rex. Jam vero, secundum præsentem Ecclesiæ praxim, quam citissime fieri potest, infans ad Ecclesiam parochialem deferri debet, & ibi baptizari: ita jubet Conc. Mediol. an. 1565. *Nemini*, inquit, *liceat quemquam intra domesticos parietes baptizare, sed natum infantem, ii, quorum est cura, ante nonum diem ad suscipiendum baptismum ad Ecclesiam deferendum curent; quod si neglexerint, excommunicationis pœnam subeant*. Nec toleranda est prava illa quorumdam hominum consuetudo, qua expectandi patrini gratia baptismus sine solemnitate confertur; postea vero patrino præsente solemniter cæremoniæ baptismatis adhibentur: id enim expresse vetat Conc. Avenionense an. 1594. *Præcipimus*, inquit, *ne in posterum expectandi patrini gratia, aliave causa, præterquam necessitatis extremæ, cum scilicet periculum vitæ infanti imminet, baptismus sine solemnitatibus cæremoniisque adhiberi solitis ministretur*.

Consect. 4. *De adjunctis illius personæ, quæ debet conferre baptisma, vel quæ debet illud recipere*. Quicumque non habet jurisdictionem, vel ordinariam, qualem habet Episcopus, & Parochus Sacerdos, vel saltem Diaconus, aut delegatam, qualem habent simplex Sacerdos, aut Diaconus ab Episcopo vel Parocho delegati; si baptismum conferat extra casum necessitatis, valide quidem confert, quia adhibet materiam, formam, & intentionem debitam; sed confert illicite, quia non habet jurisdictionem, quam debet habere. Can. *Diaconus* de consecratione. Et ita illicite extra casum necessitatis baptizant qui hic subjiciuntur. 1. Diaconus qui baptizat absque Episcopi, vel Parochi commissione, immo si baptismum absque speciali commissione solemniter administraverit, fit irregularis; exercet enim actum Ordinis, quem non habet: ita Gelas. dist. 93. can. 13. *Diaconos*. *Diaconi*, inquit, *absque Episcopo vel Presbytero baptizare non audeant, nisi necessitas extrema compellat*. 2. Parochus baptizans extra suam Parochiam, aut Episcopus extra suam Diœcesim illicite agunt; quia neuter habet jurisdictionem extra terminos sibi ab Ecclesia præscriptos. 3. Baptismum etiam in casu necessitatis illicite ministrat qui digniori non defert honorem baptizandi; id enim exigit Ecclesiæ usus, ut habetur in Catechis. Trid. de bapt. n. 25. Itaque cum in casu necessitatis aliquis baptizandus occurrit, si multi sint ibi præsentes, debet Laico Clericus præferri, vir feminæ, modo pudor id non prohibeat, ut cum infans baptizandus nondum est omnino ex utero egressus: ipse quoque pater feminæ præferendus,

Si

Si autem in necessitate pater, & mater baptizent, nullam inter se affinitatem contrahunt. Sicut illicite baptizat, qui præscriptas ab Ecclesia cæremonias, & circumstantias loci, temporis, & personæ non servat; ita & catechumenus, qui aliquid omittit quæ ei ab Ecclesia præscribuntur.

Consect. 5. *De patrinis*. Observanda sunt omnia statuta, quæ circa patrinos, & matrinas Ecclesia præscribit; hæ quippe cæremoniæ, aut circumstantiæ non minus sunt necessariæ ad dignitatem baptismi, & utilitatem baptizati, quam aliæ. Itaque 1. jure communi non debent esse plures patrini, nec plures matrinæ, sed ad summum unus patrinus, & una matrina. Cap. *Quamvis non plures* de cognatione spirituali in 6. & Trident. sess. 24. de matrim. c. 2. de reform. 2. In patrinum, vel matrinam admitti non potest pater, vel mater baptizati; quia ex officio naturæ debent filiorum educationi invigilare, deinde ne affinitatem inter se contrahant: ita can. *Non licet* 103. dist. 4. de consecrat. 3. Nec Abbates, nec Monachi, nec Moniales possunt esse patrini, scilicet ut liberius propriæ saluti invigilent, nec cura filiorum spiritualium detineantur. 4. Hæretici, infideles, non baptizati, fideles non confirmati, publici peccatores, fatui, furiosi, impuberes, demum illi, qui ignorant rudimenta fidei, patrini esse non possunt: ita habetur can. *Baptismate* 102. de consecr. dist. 4. Hi enim omnes baptizatum non possunt apte instruere.

Monit. Patrinus & matrina contrahunt affinitatem, non quidem inter se, sed cum baptizato, quia ad eum comparantur tamquam parentes spirituales: & cum patre & matre carnalibus baptizati; quia comparantur vel tamquam fratres, vel tamquam congenerantes. Item baptizans contrahit affinitatem cum baptizato: quia comparatur ad illum tamquam ejus pater spiritualis: & cum patre & matre carnalibus baptizati; quia ad illos comparatur, tamquam frater vel congenerans, ut diximus ex Trid. sess. 24. c. 2. Affinitatem autem contrahit non quicumque infantem tangit etiam in modum patrini, sed qui designatur ut patrinus vel matrina, ut habetur communiter.

Monit. 2. Quando quis est patrinus in baptismate, & confirmatione, non per seipsum, sed per procuratorem, ipse mandans contrahit affinitatem, minime vero procurator; generalis enim videtur esse hæc regula: quando mandans facit quid per procuratorem, quod vellet facere per seipsum, si præsens esset, non procurator, sed mandans contrahit obligationem; quippe totum quod fit, solo nomine mandantis efficitur: ergo sicut dum contrahitur matrimonium per procuratorem, non procurator, sed mandans vere iniit matrimonium, non procurator, sed mandans contrahit impedimentum honestatis publicæ; ita in baptismate, & confirmatione non procurator, sed mandans contrahit affinitatem spiritualem. Ita determinavit Cardinalium Congregatio.

ARTICULUS II.

In quo prædictum principium, scilicet *cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ loci, & temporis, &c. Sacramentis adjungendæ, citra peccatum omitti nequeunt*, applicatur ad Sacramentum Confirmationis.

PRop. *unica*. Cæremoniæ confirmationis, quæ in Pontificali habentur, & circumstantiæ loci, & temporis, & personarum, quæ ex praxi Ecclesiæ dignoscuntur, exacte observandæ sunt a ministris, & populis explicandæ sunt, ut majorem erga illud Sacramentum devotionem concipiant.

Propositio patet ex dictis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De cæremoniis*. Observandæ sunt cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes collationem confirmationis; quia ita jubet Ecclesia. Cæremoniæ antecedentes confirmationem aliæ spectant ad Episcopum confirmantem, & hæ legendæ sunt in Pontificali, & ab Episcopis observandæ; aliæ vero ad confirmandum, & illæ duplicis sunt generis, aliæ mentem, aliæ corpus respiciunt. Primo quidem confirmandus debet se ad confirmationem per dies aliquot disponere, confitendo peccata, si adultus sit, & copiam confessarii habeat: ita jubent multa Concilia, ut dicemus ubi de præcepto confessionis. Corpus vero ita denerans, ut diximus ex Trid. — bent confirmandi componere, ut non sordidi, sed mundi coram Episcopo possint apparere. Frontem debent abluere, *ut non fronte sordida, aut capillis (ut aliquando contingit ex nimia accedentium incuria) indecenter contecta accedant*: ita habet Synod. Aquensis an. 1585. Vestem vero modestam, & quantum fieri potest albam induere, ut & veste alba revocent in memoriam vestem albam, quam in baptismate acceperunt. Cæremoniæ concomitantes confirmationem, aliæ spectant Episcopum, & hæ in Pontificali legendæ, & ab Epi-

Episcopo observandæ; aliæ vero spectant confirmandum, & istæ duplicis generis sunt, aliæ mentem, aliæ corpus respiciunt. Primo quidem mens confirmandi tota debet erga Spiritum sanctum in ipsam illabentem intenta esse. Corpus vero ita debet esse compositum juxta Carolum Conc. V. *Mares*, inquit, *in Ecclesia a parte sua sint, feminæ ab altera, sicque separatim distincti, genibus flexis, manibus ante pectus junctis, suo quisque ordine pie, & religiose orent.* Dum vero actu recipit Sacramentum roboris, hæc aut similia excerpta ex D. Th. sedulo meditetur. *Confirmatus*, inquit, *linitur chrismate in fronte, ut in manifesto monstret se esse Christianum*. 3. p. q. 72. a. 9 Cæremoniæ subsequentes confirmationem sunt istæ. 1. Episcopus confirmatum leviter in maxilla percutit, *ut sciat homo christianus*, inquit Beatus Carolus, *se jam militem esse, cujus pugna & victoria eluceat in patiendis injuriis*. 2. Episcopus pacem impertitur confirmato, *ut sciat*, inquit Catechismus Trid. *se gratiæ cœlestis plenitudinem, & pacem, quæ exuperat omnem sensum, consecutum esse*. 3. Vitta linea frons circumligatur, quasi diademate, ut intelligant confirmati se totidem Reges esse futuros, suis pravis affectibus dominantes.

Consect. 2. De loco in quo conferri debeat confirmatio. Eodem in loco olim conferebatur confirmatio, in quo conferebatur baptismus; quia duo illa Sacramenta raro disjungebantur. Jam vero conferri potest his locis sacris, vel profanis, in quibus & facilius, & commodius & conferri, & recipi potest.

Consect. 3. De tempore, in quo debet conferri confirmatio. Olim confirmatio simul cum baptismate conferebatur, postmodum cautum est, ne confirmatio differretur ultra septennium: ita Capitulare Francorum cap. 177. *Annuncient*, inquit, *Presbyteri populis, ut quam citius potuerint suos infantulos ad confirmandum Episcopo repræsentare faciant.* Immo Synod. Vigor. an. 1240. ab ingressu Ecclesiæ suspendit parentes, si post annum a nativitate pueri computandum, pueros non præsentaverint confirmandos: cap. 6. Postea vero cœpit Ecclesia adultam ætatem in confirmandis exigere. Synodus Senon. ann. 1524. *Nec expedit*, inquit, *ut pueris* confirmatio *conferatur, donec memoriam habeant competentem, propter quam excitandam alapantur.* Concil. Mediolan. an. 1565. p. 2. cap. 3. sic habet: *Minori septennio confirmationis Sacramentum nemini conferatur*. Si tamen timeatur, ne vel ob absentiam Episcopi, vel ob alias causas pueri obeant ante receptam confirmationem, poterunt ad judicium Episcopi ante septennium confirmari; ea tamen cautione, quod parentes inculcabunt filiis suis datam illis fuisse confirmationem; ea pariter cautione quod Parochi exacte scribent nomina patrinorum, & matrinarum, ne contra vetitum Ecclesiæ per oblivionem inter affines matrimonium contrahatur. Confirmationem dari posse illis in casibus ante septennium probant omnes Canones, qui asserunt hominem non confirmatum imperfectum esse Christianum.

Consect. 4. De qualitatibus personæ, quæ potest conferre licite confirmationem, vel quæ potest licite illud Sacramentum recipere. Quilibet Episcopus suspensus, vel excommunicatus, vel hæreticus, vel schismaticus valide quidem, sed illicite confert confirmationem; quamdiu enim est in illo statu, ei interdicitur omnino Sacramentorum collatio. Item valide, sed illicite confert confirmationem Episcopus, si in aliena Diœcesi, vel etiam in propria fideles sibi non subditos confirmare attentet, nisi habeat expressum, vel saltem tacitum proprii Episcopi consensum; privat enim hac actione Episcopum jurisdictione sibi propria: alias, ut optime ait Hieron. contra Luciferum, *tot in Ecclesiis efficerentur schismata, quot Sacerdotes*. Sicut illicite confirmat qui præscriptas ab Ecclesia cæremonias, & circumstantias non servat; ita illicite confirmationem recipit qui aliquas ex illis cæremoniis aut circumstantiis scienter omittit: v. g. qui recipit confirmationem non jejunus, nisi adsit causa dispensans. Ita can. *Ut Episcopi nonnisi jejuni*. de consecr. dis. 5. c. 7.

Consect. 5. De patrinis. Observanda sunt omnia statuta, quæ circa patrinos, & matrinas præscribit Ecclesia; hæ quippe cæremoniæ non minus sunt necessariæ ad dignitatem confirmationis, & utilitatem confirmati, quam alia. Itaque 1. jure communi non debent esse plures patrini, nec plures matrinæ, uti dictum est de baptismo. 2. In patrinum, vel matrinam admitti non debet ille idem, qui fuit patrinus, vel matrina in baptismo: *uti enim*, inquit D. Th. *in bellis materialibus constituuntur duces, & centuriones, per quos alii gubernentur; ita confirmati egent eruditoribus, quibus instruantur de his, quæ pertinent ad modum certaminis*: 3. p. q. 62. a. 10. & sicut alius est qui generat, alius qui instruit ad pugnam; ita alius debet esse patrinus in baptismo, alius in confirmatione: ita can. *In catechismo* 100. de consecr. dist. 4. 3. Non baptizatus nequit esse patrinus in confirmatione. Can. *In baptismate* 102. ibidem. 4. Vitricus non potest esse patrinus privigni: can. *De his*

caus. 30. q. 1. nec conjux conjugis: cap. 1. de cognatione spirituali in 6. Confirmatio enim similem inducit cognationem spiritualem, quam baptismus.

ARTICULUS III.

In quo prædictum principium, scilicet *cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ, omitti nequeunt citra peccatum*, applicatur ad Sacramentum Eucharistiæ.

PRop. unica. Sive Eucharistia consideretur ut Sacrificium oblatum Deo, sive ut Sacramentum dispensandum hominibus, & ab illis adorandum, servandæ sunt omnes cæremoniæ, quæ circa illius confectionem, collationem, receptionem, & cultum Ecclesia a Christo edocta præcipit observari.

Prop. patet ex dictis, & insuper probari potest verbis expressis Trid. sess. 22. cap. 25. *Cum natura*, inquit, *hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia mater* Ecclesia *ritus quosdam, ut scilicet quædam summissa voce, quædam vero elatiore in Missa pronunciarentur, instituit: cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina, & traditione, quo majestas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur*: Ergo illæ cæremoniæ exacte observandæ sunt, & populis, ut ad majorem devotionem excitentur, explicandæ.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De cæremoniis. Observandæ sunt cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & subsequentes Eucharistiæ confectionem, collationem, & receptionem: item cæremoniæ, quæ respiciunt debitum ejusdem Sacramenti cultum; quia ita jubet Ecclesia. *Cæremoniæ antecedentes* possunt commode sequentibus versibus exprimi.

Jejuna, recita, expecta, tua crimina pande:

Et locus, & vestis sacra sint, Altare paratum.

Explicatur hæc vox *Jejuna*. Ex Apostolica traditione Eucharistia nonnisi a jejunis Sacerdotibus, & a jejunis fidelibus recipi debet. Morem illum antiquum in Ecclesia suo tempore viguisse testatur Tertullianus lib. 2. cap. 5. ad uxorem. *Non sciet*, inquit, *maritus* infidelis *quid secreto* ANTE OMNEM CIBUM *gustes*. Cyprianus vero in epist. ad Cæcilium ait: *Nos autem resurrectionem Domini ostendentes mane celebramus*, scilicet jejuni. Et Synodus Carthaginensis an. 397. can. 29. jubet, *ut nonnisi a jejunis celebrentur Sacramenta Altaris, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur*, uti mos erat tunc temporis. Demum Aug. epist. 54. alias 118. cap. 8. hæc habet: *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi: nam ideo per universum orbem mos iste servatur:* quæ consuetudo, cum ad cæremonias pertineat Sacramentales, & fit in materia gravi, nulli dubium esse potest, quin obliget sub mortali. Sunt tamen casus particulares, in quibus Eucharistia a non jejunis Sacerdotibus conficitur, & non jejunis fidelibus ministratur. 1. Si Sacerdos inopinata infirmitate abreptus nequeat post consecratam unam speciem, alteram consecrare, Sacerdos non jejunus speciem non consecratam consecrabit, & utrumque accipiet. Item si Sacerdos erronee loco vini aquam benedixerit, errore deprehenso vinum consecrabit; & licet non jejunus ob aquam sumptam, tamen vinum consecratum recipiet. Item ægrotus per modum viatici Eucharistiam, quamvis non jejunus, poterit accipere. Lege rubricas Missalis Romani *de defectibus in Missa occurrentibus*.

Explicatur hæc vox *Recita*. Seclusa necessitate nulli Sacerdoti licet Missam celebrare, nisi prius matutinum, & laudes recitaverit; id enim expresse jubent rubricæ Missalis Romani, quæ haud dubiæ vim legis habent; etenim cum Missale loquitur de præparatione ad Missam, & apponit quasdam preces, ita habet: preces pro *opportunitate* Sacerdotis faciendæ; quod minime addit, dum de matutinis, & laudibus ante Missam recitandis mentionem facit: quo satis aperte significatur unum esse de præcepto, aliud de consilio.

Explicatur hæc vox *Expecta*, horam scilicet convenientem. Hæc juxta præsentem Ecclesiæ praxim est ab aurora usque ad meridiem: de quo ita D. Th. *Dicendum*, inquit, *quod regulariter Missa debet celebrari in die, & non in nocte; quia ipse Christus est præsens in hoc Sacramento: qui dicit Jo. 9.* me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari: quamdiu in mundo sum, lux sum mundi;

di; *ita tamen quod principium diei non accipiatur a media nocte, nec ab ortu solis.... sed quando incipit aurora*. Quæ singula, ut optime notat idem sanctus Doctor, probari possunt sola consuetudine Ecclesiæ, & solis congruentiis suadentur. 3. p. q. 83. a. 2.

Explicantur hæ voces *Tua crimina pande*. Id expresse docet Trid. sess. 13. c. 7. ubi stricte jubet, ut conscius peccati mortalis, quamtumvis se contritum existimet, absque prævia confessione ad Eucharistiam accedere non audeat, ut diximus supra ubi de sanctitate necessaria ad receptionem Sacramentorum: additque Concilium, quod si necessitate urgente Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, *quamprimum* confiteatur: cumque aliqui auctores istud Synodi decretum merum consilium esse assererent, Alexander VII. sequentes damnavit propositiones. *Mandatum Trident. factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum*, Consilium *est & non* Præceptum: *illa particula* Quamprimum, *intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur*. Quæ singula denotant istud dictum *tua crimina pande*, verum præceptum exprimere.

Explicantur hæ voces *Et locus*. Tempore persecutionum contra Christianos fas erat ubique terrarum Sancta celebrare, ut docet Dionys. Alex. Epist. ad Hieracem, ubi sic habetur. *Cum ab omnibus persecutione exagitati essemus, & morte mulctati festum lætis animis celebravimus, & singula loca, & singula afflictionum genera præstituta, ut ager sylvestris, solitudo deserta, navis fluctibus jactata, diversorium publicum, & horridus carcer opportuna videbantur, in quibus conventus maximo cum gaudio ageremus*. Ast secundum præsentem Ecclesiæ usum extra Templa, aut Oratoria Deo dicata non licet offerre Missæ sacrificium: ut non obscure determinat Trid. sess. 22. in decr. de observandis in celebrat. Missæ, ubi hæc scribuntur: *Ne patiantur* Episcopi *privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc Sacrificium a sæcularibus, aut regularibus quibuscumque peragi*.

Vide Decretum II. ad calcem hujus Tomi.

Explicatur hæc vox *Vestes*. Certum est apud omnes Christum, cum Missam instituit, quotidianis, & vulgaribus vestibus usum esse. Certum quoque videtur idem præstitisse Apostolos, saltem cum primum Hierosolymis celebrarunt; *vestes enim Sacerdotales*, ut ait Valfridius Strabo, *per incrementa ad eum, qui nunc habetur, auctæ sunt ornatum: nam primis temporibus communi indumento vestiti Missas agebant* Sacerdotes. De rebus Ecclesiæ cap. 24. Secundum vero præsentem Ecclesiæ usum vestimenta, quibus utuntur Sacerdotes in Missa, sunt *amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, casula*, quæ singula nefas est non induere, crimen negligere, aut irridere: ut expresse decernit Trid. sess. 22. Can. 7. *Si quis*, inquit, *dixerit cæremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit*. Mystici scriptores cuilibet vesti mysticam quamdam affingunt significationem, quæ vulgo nullum habet cum historia Ecclesiastica fundamentum; ideo illis mysticis signis non est multum insistendum: sed maxime hærendum puto piis illis affectibus, qui in nobis excitari possunt sacris illis orationibus, quas ex præcepto Ecclesiæ recitamus, dum sacras illas vestes induimus: v. g. dum dicimus, *impone mihi galeam, &c.* revocemus in mentem non aliam esse Sacerdoti galeam, non alium amictum, quam fidem, spem, & caritatem. Idem præstandum cum alias Sacerdotales vestes induimus.

Explicantur hæ voces *Sacra sint*, scilicet calix, patena, corporale, purificatorium, velum &c. quæ ideo *sacra* dicuntur, quia sunt speciali benedictione consecrata. Sine his sacris vasis, & instrumentis Missam celebrare nefas esset; violaretur enim in materia gravi usus universalis Ecclesiæ. Quid autem circa hæc singula sentiendum, paucis aperiam. Olim Christus, & Apostoli obviis quibuscumque *calicibus & patenis* usi sunt; nec enim verosimile est Christum, aut Apostolos ad consecrationem vini assumpsisse calices diversos ab his, qui in usu vulgari communiter habebantur. Priores Episcopi *aurei ligneis calicibus utebantur*; *nunc e contra, lignei* Sacerdotes *aureis utuntur calicibus*, inquit Conc. Triburiense cap. 18. Certum saltem est vitreos calices aliquando fuisse in usu. De vitreo calice loquitur Tertul. lib. de pudicit. Et de Exuperio Episcopo Tolos. sic loquitur Hyeron. *Nihil illo*, inquit, *ditius, qui corpus Domini canistro vimineo, & sanguinem portat in vitro*. Post Constantini tempora aurei & gemmati calices ita communiter in Eucharistiæ consecratione adhibiti, ut postea Conc. Aquense an. 1585. caverit *calices stanneos nonnisi in extrema necessitate, & post expressam Episcopi licentiam adhibere posse*. Patenæ autem in Ecclesia vulgo ex eadem materia conficiebantur ex qua calices; ideo modo vitreæ, modo ligneæ, modo aureæ, modo argenteæ, & stanneæ fuerunt, prout Ecclesiæ vel paupertas,

tas, vel copia permittebat. *Corporalem*, *purificatorium*, *& velum* semper in usu fuerunt in Ecclesia; nam verisimile est Apostolos non in nudo Altari consecrasse, sed potius super altare linteo corporali coopertum: uti enim mensam, qua ad refectionem communem utebantur, mappa lintea operiebant; ita Altare, quo ad consecrationem utebantur, aliqua mappa, & superposito corporali vestiebant: & sicut in vulgari cœna mantili utebantur; ita in consecratione *purificatorio*: demum sicut sacra solemus velis occultare; ita sacra Eucharistiæ vasa velo occultanda esse censuerunt.

Explicantur hæ voces *Altare paratum*. Non in nudo Altari sacrificamus, sed in Altari triplici mappa cooperto, & luminibus illustrato; quia talis est Ecclesiæ usus. Luminibus quidem utimur; quia Christus, qui noctu cœnam fecit, luminibus in cœna usus est: item quia Apostoli, eo quod vel noctu, vel die in cryptis, aliisque locis obscuris sacrificarent, raro sine lumine creduntur Missam celebrasse: jam vero nos & Christum, & Apostolos imitati, Sole etiam rutilante accendimus luminaria; non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, inquit Hier. contra Vigilant. Quicumque voluerit mysticas istorum omnium significationes addiscere, legat Gavantum, & D. Th. Qui vero scire voluerit nudam, simplicem, & historicam institutionem earum omnium cæremoniarum, legat Cardinalem Bona de rebus liturgicis, legat Dominum de Fleury lib. qui inscribitur: *les mœurs des Chretiens*. En quomodo concise simul&eleganter vestimenta Sacerdotalia explicet Dominus de Fleury c. 31. *Usque eo tempore peculiari apparatu in perfungendis sacris Altaris ministeriis utebantur. Hæc ideo censendum est quod tunc temporis se haberent præstantiori forma apparatus, ac isto. Pontifex Cælestinus I. Galliarum Episcopis scribens an. 428. ita eos locutus est:* O portet nos inter populum emicare & splendescere, non vestibus, sed doctrina & moribus, haud oculos simplicium insolito ornatu detinere affectantes *D. Aug. tempore vulgaris apparatus erat casula. adhuc etiam imperante Valentiniano utebatur Dalmatica. Stola erat mulieribus & commune pallium, quod nos cum orario promiscuerimus, cum quædam esset lini fascia, qua, qui sibi qualemcumque auctoritatis, ac dominii speciem assumebant, utebantur ad prohibendos, ac abstergendos vultus, collique sudores. Denique mappula erat linteolum brachio superpositum ad mensæ usum. Ipsa quidem alba primis temporibus minime erat Clericis tantum indumentum, quoniam Aurelianus Imperator P. Romano largitus est quamplures hujuscemodi tunicas, nec non sudariola, & strophiola, quæ nuncupabantur oraria; sed postquam Clerici continuo gestire albam inceperunt, Sacerdotibus mandatum fuit, ut semper aliqua candidiora haberent, quæ in altaris exercitio præsto essent. Idcirco habendum est quod tempore, quo casulam, & dalmaticam continenter gerebant, sibi aliqua Altaris propria ejusdem formæ essent ac illa, quæ communia, verum panno pretiosiore, & dilucidioribus coloribus. Canones potissimum Sacerdotibus & Diaconibus præcipiunt, ut neutiquam ministrarent absque orario, dum prohibebant ne inferiores Ministri hoc facerent.*

Cæremoniæ concomitantes Eucharistiæ confectionem pertinent vel ad panem, vel ad vinum, vel ad ambas species sumptas simul, vel ad varias rubricas in Missali Romano contentas.

Quantum ad panem Ecclesia Latina consecrat in azymis, Græca vero in fermentatis: utraque Ecclesia, inquit D. Th. piis motivis ducitur. *Ecclesia Romana offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commixtione suscepit carnem. Sed Græcæ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod Verbum Patris indutum est carne, sicut fermentum miscetur farinæ.* Si tamen utriusque Ecclesiæ pensarentur motiva, consuetudo utendi azymis videtur esse rationabilior, inquit idem Doctor. *Primo quidem propter institutionem Christi, qui hoc sacramentum instituit prima die azymorum, ut habetur Matth. 26. & Marc. 14. & Luc. 12. qua die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat, ut habetur Exod. 12. Secundo, quia panis est proprie Sacramentum corporis Christi, quod sine corruptione conceptum est ... Tertio, quia hoc magis competit sinceritati fidelium, quæ requiritur ad usum sacramenti, secundum illud 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus; itaque epulemur in azymis sinceritatis, & veritatis.* Habet tamen, ut persequitur idem Doctor, consuetudo Græcorum aliquam rationem. 1. Propter significationem Christi adinstar fermenti naturam humanam suo vigore fermentantis. 2. *Ad detestationem hæresis* Nazaræorum, qui legalia Evangelio miscebant. 3. p. q. 74. art. 4. in corp.

Quantum ad vinum, vinum quodlibet de vite est materia apta, & valida ad consecrationem; tamen consecrandum est vinum, cui pauxillum aquæ admixtum sit: usus enim ille miscendi aquam cum vino antiquissimus est; nam Justinus martyr secundo sæculo vi-

vens illius meminit; ait enim Apolog. 2. Christianos solitos *participare de pane Eucharistico, & de vino, & aqua*. Idem docet Cyprianus Epistola 3. ad Cæcilium. Id observant omnes Ecclesiæ tum Græcæ, tum Latinæ. Ita determinant Concilia. Et Concilium Triburiense an. 795. descendens ad particulares hujus cæremoniæ circumstantias determinat, quod aqua *non debeat tertiam calicis partem excedere*. Can. 19. Demum Conc. Trid. eam consuetudinem ad Christum ipsum refert. *Monet*, inquit, *deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miscerent, tum quod ChristumDominum ita fecisse credatur*; is enim erat Judaici populi usus, ut vino lymphato uteretur; sic enim habetur Prov. 9. v. 5. *Bibite vinum, quod miscui vobis*; tum etiam, ut ait eadem Synodus, quia e latere Christi aqua simul cum sanguine exivit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypsi beati Joannis, populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur. Aliam ex D. Ambros. addit D. Th. rationem: significat hæc aqua vino mixta introitum in Regnum cælorum: *Aqua*, inquit, *redundat in Calicem, & salit in vitam æternam*. Hæ autem rationes non debent admitti quasi motiva, quibus ostendatur aquam miscendam esse cum vino in Calice, sed ut solum quasi facta historica, quæ probent eam cæremoniam fuisse semper in Ecclesia observatam, & Patres his congruentiis non aliud intendisse, quam ut institutum a Christo ritum populo his congruentiis explicarent. An aqua convertatur in vinum, vel remanens aqua vi consecrationis convertatur in sanguinem, quæstio est magis Philosophica, quam Theologica; ideo id missum facimus.

Quantum ad binas species panis, & vini, licet altera sufficiat ad validam consecrationem; tamen utraque species est simul consecranda. Primo quidem, quia legimus ita Christum fecisse. Secundo vero, quia numquam permissum legitur, ut cum sola specie vel panis, vel vini fieret consecratio; immo si sint regiones, in quibus non sit vel panis, vel vinum, eoque asportari nequeant, vetat Ecclesia Missam sine utraque simul materia celebrari; satiusque judicat, ut Missam fideles non audiant, quam quod sacerdos cum altera tantum specie consecret. 3. Demum, quia sacrificium Missæ est sacrificium per modum spiritualis nutritionis juxta illud: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Joan. 6. v. 56. Oportet ergo, ut contineat binas species, panem scilicet, & vinum, quibus nutritio constat.

Quantum vero ad simplices fideles communicantes, vel Clericos non celebrantes, sufficit, ut in una specie panis communicent; quia alia est ratio communicandi, alia celebrandi. Id ita explicat Trid. sess. 21. cap. 3. *Quamvis*, inquit, *Redemptor noster ... in suprema illa cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit; tamen fatendum esse etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi, ac propterea, quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem defraudari eos, qui unam speciem solam accipiunt*. Multis quidem de causis. 1. Quia cum Christi corpus, utpote vivens & gloriosum, nec a sanguine, nec sanguis a corpore, & neutrum a Divinitate separari possit, sub quacumque sumatur specie, integer Christus accipitur, & proinde tota gratia sacramentalis, quæ huic Sacramento alligatur. 2. Quia Christus, Apostoli, & primi Ecclesiæ Pastores solam speciem panis crebduntur simplicibus fidelibus ministrasse: nam a multis docetur, Christum dedisse EucharistiamDiscipulis euntibus Emmaus; in illa autem communione fit solius panis mentio: *Cognoverunt eum*, inquit textus sacer, *in fractione PANIS*. Apostoli solam haud dubie dabant speciem panis Judæis recens conversis toto tempore Nazareatus, quibus diebus Judæis uti vino non licebat: noluissent enim Apostoli initio nascentis Ecclesiæ Mosaicam legem aperte infringere; voluerunt etenim Synagogam cum honore sepelire: priores Episcopi dabant solam panis speciem Anachoretis, quam ipsi in cellulas suas deferebant, ut eam & adorarent, & tempore congruo sumerent. 3. Quia per solam speciei panis sumptionem fideles firmius roborantur in ea fide, quod Christus in qualibet specie totaliter continetur: impeditur effusio sanguinis vel in terram, vel supra vestes, quod frequenter contingebat, dum vigeret usus sumendi species vini: removetur insuper horror ille, quem habent abstemii bibendi species vini, quemque singuli fere homines sentiunt bibendi in eodem vase post alios: demum non est quod Hæretici circa hoc Ecclesiam Romanam calumnientur, cum ipsimet idipsum frequentent, & solum panem offerant, quoties quis ex adstantibus vel horrore naturali, vel ex aliis causis manifestat se nolle vinum post alios sumere.

Cæremoniæ vero concomitantes Eucharistiæ confectionem, & celebrationem, habentur initio Missalis: eas potest quilibet ibi legere.

Cæremoniæ consequentes Eucharistiæ confe-ctionem pertinent ad debitum tanti sacramenti cultum. Illud autem Sacramentum, utpote Christum continens, debet cultu latriæ adorari: de quo ita Trid. sess. 13. can. 6. *Si quis dixerit*, inquit, *in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum ... & ejus adoratores esse idololatras, anathema sit*: Christus enim, utpote subsistens in natura divina, debet, ubicumque sit, adorari, ut diximus tom. 1. ubi de objecto adorationis. Variis autem modis exerceri potest cultus latriæ erga Christum in Eucharistiæ Sacramento contentum. 1. Genuflexione, ut docet Cyrillus Cath. 5. *Accedat pronus*, inquit, *& in adorationis modum*, scilicet ille qui vult communicare. 2. Luminaribus accensis, ut docet Hieronym. contra Vigilantium. 3. Thymiamatis, & thuris adustione, ut docet Ambr. in Lucam. 4. Observatione festi ab Urbano IV. instituti. 5. Celebratione processionis a Martino V. & Eugenio IV. institutæ. 6. Publica tanti sacramenti gravibus de causis expositione, ut docet Carolus Borromæus in sua synodo XI. Denum devota ejusdem Sacramenti sumptione. *Nemo enim*, inquit Aug. *carnem illam manducat, nisi prius adoraverit*: in Ps. 98. Singulos illos modos, quibus Christum in Eucharistia adorare possumus, paucis expressit Trid. sess. 13. can. 6. & 7. *Si quis dixerit*, inquit, *non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam, aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur, anathema sit*. Rursus: *Si quis dixerit Christum non esse cultu latriæ in Eucharistia adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus secundum laudabilem, & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum, & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, anathema sit*.

Consect. 2. De persona, quæ valide quidem, sed non licite potest Eucharistiam vel conficere, vel distribuere. Eucharistiam valide quidem, sed illicite conficit omnis Episcopus, omnis sacerdos vel suspensus, vel excommunicatus, vel degradatus, vel Hæreticus, vel schismaticus: illis enim omnibus per Ecclesiam interdicta est Eucharistiæ consecratio. Can. *Multi* 83. caus. 1. q. 1. Item Eucharistiam valide quidem, sed illicite dispensat omnis sacerdos, qui non habet jurisdictionem vel ordinariam, ut Episcopus aut Parochus, vel delegatam, ut vicarius Parochi, vel præsumptam, ut sunt singuli sacerdotes, quibus permittitur celebrare, & adstantibus in Missam communionem impendere: uti enim pastorum est oves suas verbo, & Sacramentis pascere; ita ad Pastores pertinet eos, qui sacramenta ministrent delegare: Sacerdos autem ministrans Eucharistiam sine delegatione saltem præsumpta, peccat mortaliter; quia in casu gravi violat alterius jurisdictionem: Religiosi vero ipso facto incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, si sine speciali Parochi licentia præsumant laicis, vel clericis viaticum ministrare. Diaconus autem, & alii inferiores clerici dispensantes Eucharistiam extra casum necessitatis, incurrunt irregularitatem secundum præsentem Ecclesiæ praxim, quamvis olim fuerint Eucharistiæ ministri in certis casibus; nam Diaconi olim ministrabant Eucharistiam: *Qui apud nos*, inquit Justinus, *Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adsunt, panem, vinum, & aquam*. Acholyti jussu Episcoporum Eucharistiam ad Christi fideles deferebant. Ipsimet laici acceptam a sacerdotibus hostiam consecratam in proprias domos asportabant, ut ea munirentur contra tentationes tyrannorum, eamque, cum opus esset, reciperent. Jam vero Diaconi, Subdiaconi, Clerici inferiores, immo & laici possent ex dispensatione Papæ idem, quod olim circa hujus Sacramenti distributionem in Ecclesia observabatur.

Cons. 3. Quot modis possit recipi Eucharistia jam confecta. Eucharistia consecrata potest tripliciter accipi a Christianis. Primo realiter tantum, sed indigne: talis fuit communio Judæ & eorum omnium, qui communicant sine dispositionibus debitis. Secundo spiritualiter tantum: talis est communio eorum omnium, qui Christo existenti in Eucharistia spiritualiter adhærent: tales sunt beati omnes, justi, & pœnitentes. Tertio realiter & spiritualiter, seu digne: tales sunt hi omnes, qui cum debitis dispositionibus accipiunt Eucharistiam sub specie panis vel vini.

Consect. 5. Quæ dispositiones requirantur, ut Eucharistia fructuose accipiatur realiter & sacramentaliter. Ut Eucharistia digne suscipiatur, tres requiruntur dispositiones: fides in intellectu, caritas in voluntate, & jejunium in corpore. Fides in intellectu, qua discernat panem Eucharisticum a pane communi; ideo Eucharistia non datur infantibus. Caritas in voluntate, qua sit extra peccatum mortale; ideo Eucharistia non datur his, qui sunt in peccato mortali. Jejunium in corpore; ideo extra casum necessitatis Eucharistia non sumitur nisi a jejunis, ut jamjam diximus explicantes hanc dictionem *jejunia*. Expliçuimus

mus pariter quod Eucharistia non sumi debeat a pueris; explicandum solum superest, quod non sumi debeat a peccatoribus consciis peccati mortalis. Id expresse docet Apostolus his verbis: *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini*. 1. Ad Corinth. 11 Illud idem docet Aug. tract. 62. in Jo. *Si*, inquit, *corripitur non dijudicans Corpus Domini, hoc est, qui corpus Dominicum a ceteris cibis non discernit, sed ut quemlibet alium cibum indiscrete, negligenterque sumit: quomodo*, sive quam graviter *damnatur qui ad ejus mensam fingens se amicum accedit inimicus?* Illud idem docet Trid. sess. 13. *Ecclesiastica*, inquit, *consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod a Christianis omnibus observandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris*. Ratio autem, cur communicans in peccato mortali grave sacrilegium committat, est, inquit D. Th. 1. quia Eucharistia est Sacramentum vivorum: ergo non debet sumi nisi ab his, qui vivunt vita gratiæ. 2. Eucharistia est cibus fortium: ergo sumi nequaquam potest ab his, qui sunt mortui per peccatum. 3. Eucharistia est signum spiritualis unionis, quam habemus cum Christo capite: ergo sumi non debet ab his, qui sunt separati a Christo per peccatum. 3. p. q. 79. art. 5.

Sic realis sumptio Eucharistiæ permitti non debet ulli ex his, quibus supra monuimus suspendendam esse absolutionem; quia realem Eucharistiæ sumptionem debet præcedere absolutio, quoties adest copia Sacerdotis. Sic qui ignorant mysteria fidei, qui nolunt reconciliari cum inimicis, qui nolunt restituere, qui sunt in habitu, aut proxima occasione peccandi, &c. debent privari Eucharistiæ sumptione, donec præcepto Sacerdotis paruerint.

Sic juxta usum antiquum Sanctorum his etiam, quibus concessa est absolutio a gravibus peccatis, suspendenda est ad tempus sacra communio: *Ut qui separari a regno Cælorum timet per ultimam sententiam summi judicis, aut separari meruit, per Ecclesiasticam disciplinam a Sacramento Cælestis panis interim separetur*. Aug hom. 27. cap. 3. Et Concilium Ancyranum jubet, ut pœnitens emensis diversis pœnitentiæ stationibus *in quarto anno perfectionem suam*, id est Eucharistiam, *percipiat*. Eam praxim observavit Paulus erga Corinthium incestuosum, quem nonnisi post revolutum annum ad communionem admisit. Eamdem observavit Joannes Evangelista erga illum juvenem, qui a Christianismo ad prædones transierat, & eorum dux factus fuerat, quem Ecclesiæ non reconciliavit, nisi ubi secum eo macerasset jejuniis, crebrisque precibus Deum invocasset. Eus. lib. 2. cap. 17. Sic etiam, juxta usum a Ludovico Granatensi approbatum, non statim post absolutionem a peccatis mortalibus, præcipue impudicitiæ aut inimicitiæ, &c. ad Christum puritatis amatorem & pacis amantissimum per communionem permittendus est accessus; etsi enim, inquit, anima purgata, remanet adhuc fœtidus quidam incontinentiæ odor, & fumus alicujus rancoris pristini exhalatur, quod utrumque dilatione aliqua, precibus, & piis operibus purgari convenit. *Non mensam invado*, inquit Aug. *sed micas quæro*. Serm. 74. de temp. c. 6. Et optime ait Bernardus sermone de B. Magdalena: *Profecto difficillimus & præsumptuosus saltus est a vestigiis ad verticem Domini transvolare*. Et ita maxima cautione debet Sacerdos uti vel in permittenda, vel in neganda communione his peccatoribus, quos a gravissimis sceleribus absolvit: permittenda, si judicetur necessaria, ut confirmet Deus per sacrum Christi corpus, quod in illis operatus est per gratiam: deneganda vero & ad tempus suspendenda, si ea dilatione adaugenda prævideatur in Eucharistiam devotio.

Sic etiam utilis est aliquando dilatio sacræ communionis, ut ea dilatione purgentur peccata venialia, majorque fiat erga sacram Eucharistiam & reverentia, & devotio. Chrysostomus, teste Palladio, *animo commotiore Sacrificium offerre noluit*. Hieronymus Basilicas Martyrum, cum iratus fuerat, intrare non audebat; a fortiori non ausus esset sacram Eucharistiam sumere. Geruntius Diaconus jussu Ambrosii abstinuit a ministerio, eo quod levia quædam verba inconsiderate protulisset: si quis enim non ex segnitie, sed ex reverentia abstineat a sacra communione, *laudandus est de reverentia*, inquit auctor de imitatione Christi. lib. 4. c. 10.

ARTICULUS IV.

In quo prædictum principium, scilicet, *Cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ, sunt observandæ*, applicatur Sacramento pœnitentiæ.

NOta. Non hic loquimur de pœnitentia solemni, aut publica; sed de ea pœniten-

tentia privata, qua peccator sistit se in foro interno coram Sacerdote.

Prop. unica. Observandæ sunt cæremoniæ, quæ circa administrationem pœnitentiæ in ritualibus describuntur.

Propositio patet ex dictis.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Conf.1. De cæremoniis antecedentibus, concomitantibus, & consequentibus Sacramentum pœnitentiæ. Antequam audiatur confessio, perquirendum est tempus, a quo facta est ultima confessio. An præcedentes fuerint integræ, & completæ. Si confessiones ex culpa pœnitentis integræ non fuerint, sacrilegæ sunt, & iterandæ. Rursus a pœnitente quærendum, an impositam satisfactionem impleverit; & inquirenda est causa, cur non impleverit: an quia animum non habebat adimplendi, cum imponeretur; quo casu nulla est confessio, utpote carens parte essentiali: an quia vel non potuit, vel neglexit; quo casu oportet, si possit, ut illam impleat; si non possit, aliam Confessarius imponat, eique malo medeatur juxta regulas superius traditas ubi de mutatione satisfactionis. Dum auditur confessio, non turbetur pœnitens, etiam si confuse, & inhoneste loquatur: interrumpatur solum, cum necessarium erit vel ut circumstantiæ peccatorum pateant, vel ut cum fiducia inceptam confessionem prosequatur. Finita accusatione modus honestior, & commodior accusandi se indicabitur: & si oportuerit, de iisdem pœnitens magis ordinate interrogabitur. Nihil in vultu immutandum, nihil in habitu corporis, quidquid audierit Confessarius. Si cum erubescente peccatore egerit, gravitatem criminis ne exponat, nisi post completam omnino confessionem. Si pœnitens in confitendo laborare deprehendatur, verba quædam de inferno, de impia morte mentientis in confessione injici possunt, ut Confessionis partus adjuvetur. Si pœnitens sit perfrictæ frontis, postquam omnia confessus fuerit, ostendendum, quam severe puniat Deus eos, qui elata cervice veniam audent postulare; quanta e contra benignitate humiles corde suscipiat. Si pœnitens sua ipse peccata exponere non valeat, interrogandus erit juxta regulas superius traditas ubi de munere Confessarii. Demum completa confessione absolvendus est pœnitens, si sit bene dispositus; remittendus vero, si non sit sufficienter dispositus. Antequam absolvatur præmittenda est brevis aliqua exhortatio, qua ad cordis compunctionem excitetur, & ad suscipiendas salutares, & medicinales satisfactiones accendatur, & postea absolvendus juxta formam in rituali præscriptam. Post absolutionem datam non sunt habenda cum pœnitentibus colloquia vana, præsertim cum mulieribus, quæ etiam promptius, & graviori cum vultu, modoque loquendi in toto confessionis negotio audiendæ sunt. Extra tribunal numquam de auditis in confessione cum pœnitentibus colloquendum, nisi ipsi velint, & id necessarium judicetur in bonum pœnitentis: nec in memoriam revocanda sunt pœnitentium nomina, nisi ut pro eis orationes ad Deum effundamus. Cavenda est zelotypia, qua Confessarii timent, ne sui pœnitentes apud alios quoque confessionem faciant; immo opportunum est, ut eos pœnitentes, quos ordinarie audimus, interdum ad alios Confessarios mittamus, uti de Monialibus præcipit Trid. quibus ter in anno confessarium extraordinarium dari mandat. Si pœnitens vel absolutus, vel non absolutus citet Confessarium coram judice sæculari, ut reddat rationem de absolutione data, vel denegata, non respondeat judici sæculari, nisi consulto prius Episcopo: si Episcopus opportunum judicet, ut Confessarius sistat se coram judice sæculari, nihil aliud respondere debet, nisi se non posse de his rationem reddere, nisi soli Deo: similiter respondere debet, si coram judice Ecclesiastico citetur.

Consect.2. De circumstantiis loci, temporis, & personarum. Ante confessionem, idest antequam pœnitens suscipiatur, observandæ sunt personæ, tempus, & locus. 1. Circa personas, si Confessarius sit Parochus, ab eo observandum est, an pœnitens, qui stat coram se, sit suæ Parochiæ, vel alienæ. Pœnitentem alienæ Parochiæ Parochus non suscipiat, nisi de obtenta prius a suo Pastore, vel a Superiore licentia fidem Confessario faciat. Si pœnitens bonum, & peritum Parochum habeat, ab eo pœnitente petenda est causa, cur ad suum Pastorem non accesserit; ut si quid est in eo a Parocho alieni animi, vel contemptus, prudenter abstergatur; si qua opus est erga pœnitentem indulgentia, ea potius a Parocho, quam ab alieno facienda est. Si Confessarius sit sacerdos vel sæcularis, vel regularis universaliter in tota Diœcesi erga omnes approbatus, bonum est, ut pœnitentem interroget, cur ad ipsum potius, quam ad alium accesserit; an causam habeat, cur ad suum Parochum non accedat, eique magna semper erga Parochum, & proprium Pastorem inspiranda est reverentia. His præmissis expendendus est pœnitentis sese offerentis status, sit ne pœnitens laicus vel non laicus, sa-

cerdos vel Monachus, dives vel pauper, dominus an vassallus, &c.

Et statim in mentem revocanda sunt præcipua offerentis se pœnitentis officia. Si quæ autem sint lubricæ tentationis initia inter pœnitentem, & Confessarium, mittendus est pœnitens ad alium sacerdotem; quod si fieri minime possit, raro & magna cautione adhibita, numquam nisi præmissa oratione est audiendus. Circa tempus isthæc observanda sunt. Interdiu confessiones audiendæ sunt, non ante auroram, non post vesperam, ut Galliæ Concilia sanxerunt.

Licet tamen post vesperam, vel ante auroram in aliqua necessitate confessiones audire, modo lucerna accensa sit, duoque, vel tres testes præsentes sint: ut habent vulgo statuta synodalia cujuslibet Diœceseos. Peccatoribus quovis tempore audiendis paratum esse oportet Confessarium: ordinarias tamen confessiones in vigiliis festorum audire magis est opportunum, quam ipso die festo; extraordinarias vero in aliud tempus differre expediat nisi caritas, vel necessitas aliter suadeat. Annuam confessionem, incipiente quadragesima, singuli fideles inchoare deberent, vel ad eam saltem se disponere. Circa locum isthæc observanda sunt. Non incubiculis Magnatum, nec in Oratoriis, sed in Ecclesia loco patenti confessiones audiantur, nisi morbus, vel alia necessitas cogat. Ita Galliæ Concilia.

Propterea confessionalia extruenda sunt in Ecclesia. Mulierum confessiones in sacristia numquam; virorum autem nonnisi raro, & necessitate urgente audiantur.

Consect. 3. De persona, quæ valide quidem, sed illicite potest dare absolutionem. Toties absolutio datur valide quidem, sed illicite, quoties impenditur a sacerdote approbato, qui observat usum diversum ab eo, quem præscribit Ecclesia. Sic juxta Alensem, & Bonaventuram, & Morinum absolutio data deprecatorie est quidem valida; quia, inquiunt, forma deprecatoria usi sunt Antiqui, & ea adhuc utuntur Græci: sed eadem absolutio est illicita; quia usus præsentis Ecclesiæ est, quod forma absolutionis istis verbis indicativis proferatur: *Ego te absolvo*, &c. ut expressius modo loquendi significetur, sententiam sacerdotis non esse solum declaratoriam. Sic valida quidem, sed illicita est absolutio, quæ impenditur a sacerdote sine ea decentia, qua eam impendi oporteret: v. g. juxta D. Th. valida, sed illicita est absolutio a peccato carnali, quod Confessarius una cum pœnitente sua commisit. *Dicendum*, inquit, *quod in tali casu nec Sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato; sed debet ad alium mittere. Nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia; si tamen absolveret, absoluta:* mulier. *Quod enim Aug. dicit, quod absolvens non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruentiam, & non secundum necessitatem Sacramenti.* Suppl. q. 20. a. 2. ad 1.

Vide Constitut. VI. & VII. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS V.

In quo prædictum principium, scilicet, *cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ, sunt observandæ*, applicatur ad Sacramentum Extremæ-unctionis.

PRop. unica. Observandæ sunt cæremoniæ, aliaque adjuncta tum loci, tum temporis, tum personarum, quæ in ritualibus describuntur.

Propositio patet ex dictis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De cæremoniis. Cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes Extremam-unctionem habentur in rituali, & sola lectione percipi possunt.

Cons. 2. De circumstantiis loci, & temporis. Locus, in quo conferatur Extrema-unctio, non est determinatus: aliquando ægroti ex pietate volunt deferri ad Ecclesiam, ibique inungi: id vulgare est, inquit Goarius, apud Græcos: id teste Bernardo, præstitit Malachias Monachus, multique Monachi Dominæ nostræ de Trappa idem præstant; sed usus communis est, ut sacra hæc unctio conferatur privatis in domibus ægrotis in lecto decumbentibus. *Tempus* vero, quo conferri debet, non est pariter fixum: aliquando ante viaticum conferebatur, aliquando post viaticum. Qui conferebant ante viaticum, eo motivo ducebantur quod Extrema-unctio sit quasi pœnitentiæ complementum; qui vero post viaticum conferebant, hac ratione ducebantur, quod Extrema-unctio sit Sacramentum exeuntium: ergo post omnia Sacramenta conferri debet. Usus Ritualis Romani est, quod conferatur post confessionem, & post viaticum. *Si tempus* inquit, *& conditio infirmi permittat, ante Extremam-unctionem Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta infirmis præbeantur.* Rituale Pauli V. Huic praxi utpote communiori insistendum est.

Con-

Confect.3. De personis, quæ valide quidem, sed illicite conferunt Extremam-unctionem. Toties Extrema-unctio valide quidem, sed illicite confertur, quoties extra necessitatem administratur a Sacerdote, qui vel non est Pastor proprius, vel deputatus a Pastore; quia eam subordinationem ordo exigit Hierarchicus: immo si religiosus extra necessitatem sine venia Parochi conferret Extremam-unctionem, tunc incurrit excommunicationem Papalem Clem. I. de privilegiis. Necessitas autem conferendi hoc Sacramentum est, cum Parochus vel non posset, vel non vellet illud Sacramentum ægroto periclitanti conferre.

ARTICULUS VI.

In quo prædictum principium, scilicet *cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ, observandæ sunt,* applicatur ad Sacramentum Ordinis.

PRop. unica. Cæremoniæ, aliaque adjuncta, quæ in Pontificali describuntur, observanda sunt, ut Ordinatio sit licita.
Propositio patet ex dictis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Conf.1. De cæremoniis ordinationis. Cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes Ordinationem in Pontificali describuntur, & sola lectione percipi possunt.

Confect.2. De circumstantiis loci, & temporis Ordinationis. Locus, in quo conferuntur Ordines, debet esse proprius Episcopi ordinantis, debet esse sacer, & publicus: proprius quidem; cum enim Ordinatio sit actus jurisdictionis, extra proprium territorium exerceri non potest: unde Trid. sess. 6. cap. 5. de reform. hæc habet: *Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu, pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas tantum: si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium, & sic Ordinati ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi.* Locus debet insuper esse sacer, quoties saltem conferuntur Ordines, qui inter Missarum solemnia conferri solent; Missa enim, ut dictum est, nonnisi in loco sacro celebrari potest: alii vero Ordines, scilicet Minores, & insuper tonsura, *quocumque in loco, & ubicumque conferri possunt*, inquit Pontificale Rom. Demum locus Ordinationis debet esse publicus. *Si enim*, inquit Cyprianus ep. 68. *coram omni synagoga jubet Deus constitui Sacerdotem, id instruit, & ostendit Ordinationes sacerdotales nonnisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe præsente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit Ordinatio justa, & legitima, quæ omnium suffragio, & judicio fuerit examinata.* Idem jubet Concil. Trid. sess. 23. de ref. cap. 8. *Ordinationes sacrorum Ordinum ... publice celebrentur, præsentibus ad id Ecclesiæ Canonicis. Tempus*, quo fieret Ordinatio, non erat olim præfixum; nam Apostoli non ad unum potius quam alium mensem, vel diem attendebant: Pontifices vero Romani vulgo Ordinationem ad mensem Decembrem remittebant: jam vero usus præsentis Ecclesiæ Latinæ est, quod collatio sacrorum Ordinum non fiat, nisi sabbatis quatuor temporum, & sabbato præcedente Dominicam Passionis, & Dominicam Paschatis: minores vero Ordines dari possunt singulis Dominicis, & festivis diebus duplicibus, & pridie solemnis ordinationis. Ea omnia magis constant usu, quam scripto: & ad hæc alludit Tr. sess. 23 cap. 8. dum ait: *Ordinationes sacrorum Ordinum statutis a jure temporibus publice celebrentur:* collatio vero tonsuræ omni tempore, omni loco fieri potest. Ad circumstantiam temporis pertinet, quod a susceptione unius Ordinis ad susceptionem alterius, aliqua interstitia observentur; interstitiorum autem tempus ita fixit Trid. Sess. 23. cap. 11. de ref. *Minores*, inquit, *Ordines ... per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur ... ac in unoquoque munere juxta præscriptum Episcopi se exerceant, idque in ea cui adscripti erunt Ecclesia, nisi forte ex causa studiorum absint; atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate vitæ meritum, & doctrina major accrescat ... cumque hinc ad altiores gradus, & sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis initietur, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat. Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.* Et cap. 13. *Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.* Hujusmodi est usus Ecclesiæ Latinæ, nam usus Ecclesiæ Græcæ est longe diversus: siquidem Episcopi solum Presbyteratum & Diaconatum vetantur conferre extra suum territorium; minime vero alios Ordines, ut notat Balsamon in can. 34. Apostolorum.

Confect. 3. De personis, quæ valide quidem sed illicite conferunt, & recipiunt Sacramen-

tum Ordinis. Toties Ordo confertur valide quidem, sed illicite, quoties confertur ab Episcopo vel excommunicato, vel suspenso, vel degradato, vel hæretico, vel schismatico; quia, ut inquit D. Th. hi utuntur valide quidem potestate quam semper retinent, sed qua uti licite nequeunt quamdiu sunt in statu prædicto. Item Ordo confertur valide siquidem, sed illicite, quoties confertur ab Episcopo nullis certe censuris innodato, sed Pontificalia exercente extra suum territorium, vel circa fideles non sibi subditos, & hoc sine expressa Episcopi loci licentia; id enim districte sub pœna suspensionis vetat Ecclesia.

Valide quidem, sed illicite ordinantur, qui hic subjiciuntur. 1. Perpetuo amentes, cæci, muti, manci, pueri in cunis; licet enim sint naturaliter inhabiles ad exercenda officia ecclesiastica, sunt tamen apti ad suscipiendum characterem Ordinis. 2. Irregulares v. g. neophyti, infames, hermaphroditi, suspensi, excommunicati; licet enim jure ecclesiastico sint inhabiles ad munia ecclesiastica & ab eorum exercitio arceantur, tamen possunt valide characterem Ordinis recipere.

ARTICULUS VII.

In quo istud principium, scilicet, *Cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ, observandæ sunt*, applicatur ad Sacramentum Matrimonii.

Prop. unica. Cæremoniæ, aliaque adjuncta Matrimonii, observanda sunt, ut Matrimonium sit licitum.

Prop. patet ex dictis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *De Cæremoniis*. Observandæ sunt cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & subsequentes matrimonium; quia ita jubet Ecclesia, alias matrimonium fit illicitum. *Cæremoniæ antecedentes* sunt primo sponsalia, secundo proclamationes; etenim si aliquid istorum omittatur, matrimonium, licet validum, est tamen illicitum. Sunt autem *sponsalia* futuri matrimonii promissio. De sponsalibus fiet infra specialis paragraphus. *Proclamationes* sunt denunciationes publicæ ad impedienda clandestina matrimonia: debent autem fieri 1. In parochia sponsi utriusque, in qua per sex saltem menses quilibet habitaverit. 2. Per tres continuo dies festos, *& hoc intra Missarum solemnia*, non autem in officio. 3. Elapsis post ultimam denunciationem sex mensibus, si celebratum non fuerit matrimonium, debet una saltem denunciatio iterum proclamari ante celebrationem. 4. Etsi die denunciationis ultimæ matrimonium celebrari possit, non expedit tamen. Cæremoniæ concomitantes matrimonium in rituali describuntur, & sola lectione percipiuntur. *Ad Cæremonias vero subsequentes matrimonium* reduci potest sancta ea libertas, quam habent conjugati, ut stante matrimonio rato, & nondum consummato, cuilibet conjugum detur spatium bimestre, quo matrimonium ratum, & non consummatum dirimitur per solemnem alterius sponsi in approbata religione professionem: ut expresse definit Trid. sess. 24. can. 6. & merito quidem; quippe cum conjugati nondum facti sint *una caro* per carnalem copulam, cuilibet licitum sit oportet, se Christo per spirituale connubium copulare: & sicut per mortem corpoream solvitur carnalis matrimonii vinculum, quid ni per mortem spiritualem, qualis est professio religiosa, solvetur rati dumtaxat matrimonii ligamen? Eam doctrinam continua traditione in Ecclesia observatam sic explicat Alexander Papa Tertius, cap. *Verum* de conversione conjugatorum, ubi sic habet: *Verum*, inquit, *post consensum legitimum de præsenti licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere monasterium, dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos... & alteri remanenti licitum est ad secunda vota transire*. Et cap. *Ex publico* jubet mulierem conjugatam, sed non carnaliter cognitam, vel transire ad religionem, vel ad virum redire intra *duos menses*.

Consect. 2. *De circumstantiis loci, & temporis, in quibus matrimonium & recipi, & conferri possit*. Juxta præsentem Ecclesiæ consuetudinem matrimonii Sacramentum in Ecclesia suscipitur, celebratur Missa specialis, & in ea novi conjugati specialibus precibus Deo offeruntur, & speciali benedictione benedicuntur. Tempus vero matrimonii juxta usum præscriptum in Trid. est hujusmodi: a prima Dominica Adventus usque ad Epiphaniam inclusive, & a die Cinerum usque ad Octavam Paschæ solemnes nuptiæ interdicuntur; ideo sine dispensatione non possunt toto illo tempore celebrari.

Consect. 3. *De personis, quæ valide quidem, sed illicite contrahunt matrimonium ob circumstantiam impedimentorum prohibentium*. Illi omnes valide quidem, sed illicite contrahunt qui

qui ineunt matrimonium cum aliquo impedimento impediente. Impedimenta autem impedientia sunt quintuplicis generis, & isto carmine continentur.

Votum, promissum, prohibitio, tempora, crimen.

Explicantur singulæ voces. *Votum*, scilicet castitatis, si fuerit tantum simplex, impedit matrimonium; quia est adinstar sponsalium, quæ cum Deo ineuntur: ast si votum solemne fuerit, dirimit matrimonium; quia est adinstar matrimonii initi cum Deo.

Promissio matrimonii, vel sponsalia cum alio facta, impediunt matrimonium.

Prohibitio quadruplex prohibet matrimonium. 1. Vetatur, ne sine consensu parentum contrahatur. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. 2. Ne cum hæreticis ineatur conjugium. Elliberitanum can. 16. Agathense can. 67. 3. Ne quis contrahat cum ea, quam ipse per adulterium polluit. caus. 31. qu. 1. Irritabat tempore Basilii epist. ad Amphilochium cap. 39. 4. Ne quis contrahat durante pœnitentia publica.

Tempora feriata impediunt matrimonium. His non licet matrimonium solemne contrahere, scilicet a Dominica prima Adventus usque ad diem Epiphaniæ inclusive, & a feria quarta Cinerum usque in octavam Paschæ inclusive. Trid. sess. 24. cap. 19. Nuptias quoque solemnes his temporibus celebrare non licet in Gallia absque dispensatione.

Crimen impedit nuptias, non quodcumque, sed quod istis carminibus explicatur.

Incestus, monacham ducens, rapiensque alienam,
Presbyterum, uxoremve necans, susceptio prolis.

Explicantur singulæ voces. *Incestus* prohibet matrimonium in perpetuum: contingere autem potest quatuor modis. 1. Si cum consanguineis conjugis quis coeat, nisi hoc per errorem contigerit: caus. 34. q. 6. & 8. 2. Si quis cum consanguineis desponsati, vel desponsatæ coeat. 4. decr. tit. 13. cap. 8. 3. Si cum duabus sororibus quis fornicetur. 7. cap. 296. vel cum matre, & filia. caus. 35. q. 2. can. 5. & 6. 4. Si quis cum propria consanguinea, vel consanguineo nuptias contrahat: caus. 35. q. 2. can. 4. & q. 6. can. 4.

2. *Monacham ducens*. caus. 27. q. 1. can. 13.
3. *Rapiensque alienam*. caus. 27. q. 2. can. 34.
4. *Presbyterum occidens*. caus. 17. q. 4. can. 24.
5. *Uxoremve necans*. caus. 33. q. 2. can. 8.
6. *Susceptio prolis* in baptismo, vel in confirmatione: caus. 20. qu. 1. can. 2. si tamen hoc ex malitia fiat, non autem ex necessitate.

Juxta Cabassutium, incestus, occisio Presbyteri, vel uxoris, conjugium attentatum cum moniali, pœnitentia publica, impedimenta quidem sunt non recepta in Gallia.

Paragraphus specialis de Sponsalibus.

Quid sint Sponsalia.

Sponsalia sunt promissio vel absoluta, vel conditionalis, voluntaria, deliberata, & mutuo signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas natura, & jure habiles ad contrahendum.

Hæc definitio ab omnibus admittitur, sumunturque singulæ voces in particulari, ex quibus resolvuntur casus morales.

I. Sponsalia dicuntur promissio, *ex quo isthæc inferes*, scilicet quod ad sponsalia non sufficit propositum, vel desiderium contrahendi cum aliqua; quia propositum, vel desiderium non est promissio: hæc autem promissio debet esse non vaga, & indeterminata, sed determinata, & certa; quia vaga promissio non ligat in particulari.

Sic non valet hæc promissio ad sponsalia, si Titius dicat Bertæ: non aliam ducam præter te; quia potest nullam ducere.

Sic non valet hæc promissio, si Titius dicat: ducam aliquam ex tuis filiabus; quia nullam determinat.

II. Dicitur absoluta, *ex quo isthæc inferes*, scilicet, quod promissio sponsaliorum absoluta potest fieri valide quatuor istis modis. 1. *Nude*: accipiam te in meam; vel in meum. 2. Dando arrhas sponsalitias, v. g. vestes, jocalia. 3. Annuli subarrhatione: 4. Interveniente juramento; quia hæc omnia confirmant promissionem, seu tantum modificant.

III. Dicitur conditionalis, *ex quo isthæc inferes*. 1. Si promissio sponsaliorum fiat sub conditione de futuro, promissionis obligatio suspendetur, donec adimpleta sit conditio: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si pater voluerit; urgebit obligatio, si pater velit; non urgebit, si pater nolit, & vis obligationis suspendetur donec constet de patris voluntate. 2. Si promissio fiat sub conditione de præterito, vel de præsenti, urgebit obligatio promissionis, si conditio sit, vel fuerit posita; quia consensus conditionalis post conditionem positam transit in absolutum: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si sis Berta, vel

vel Titius; urget obligatio, si contrahentes sint Titius, & Berta, & non aliter. 3. Si promissio fiat sub conditione inhonesta, repugnante fini matrimoniali: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si sterilitatem induxeris, non valent sponsalia; quia itur contra finem matrimonii. 4. Si promissio fiat sub conditione inhonesta non repugnante fini matrimoniali: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si furtis meis consentias, valent sponsalia; quia non itur contra finem matrimonii: sed non est servanda conditio; quia est de se mala.

IV. Dicitur voluntaria, *ex quo istud inferes*, scilicet quod promissio facta tantum exterius, resistente interius voluntate, non sufficit ad sponsalia; quia requiritur consensus internus.

V. Dicitur deliberata. Promissio debet esse deliberata; quia si absit ea deliberatio, quæ requiritur ad plenum consensum, contractus censetur involuntarius, & proinde invalidus: ex quo *isthæc inferes*, scilicet quod sponsalia inita completo septennio valent; tunc enim homo censetur habere usum rationis: quod si constaret, contrahentes sponsalia non habere usum rationis, septennio completo, contractus non esset validus.

VI. Dicitur mutua. Promissio debet esse mutua; quia sicuti matrimonium postulat mutuum consensum, ita & sponsalia: *ex quo isthæc inferes*. Si altera pars non repromittat, non fiunt sponsalia. Sic si Titius promittat Bertæ, & Berta non repromittat, non valent sponsalia. Si hic Titius absolute promisisset, & Berta acceptasset, solus Titius teneretur ad promissionem.

VII. Dicitur, quod promissio sponsalitia debeat esse signo sensibili expressa; quia omnis exterior promissio debet esse signo sensibili expressa: promissio enim, & contractus debent innotescere modo humano, idest sensibili; unde inferes: Si altera pars interius tantum consentiat, non valent sponsalia.

VIII. Dicitur futuri matrimonii. Promissio debet esse futuri matrimonii; quia per hoc sponsalia distinguuntur a matrimonio: *ex quo isthæc inferes*. Matrimonium clandestinum non habet vim sponsaliorum; quia sponsalia debent distingui a matrimonio: & ita declaratum fuit a Congregatione Cardinalium.

IX. Dicitur inter personas natura, & jure habiles. Promissio debet fieri inter personas natura & jure habiles; quia sicut contractus est invalidus, quoties personæ sunt inhabiles ad contrahendum, ita promissio matrimonialis est invalida, si personæ sint inhabiles ad matrimonium: *ex quo isthæc inferes*: 1. Sponsalia contracta inter duas mulieres, sunt nulla: quia non sunt natura habiles ad matrimonium inter se. 2. Sponsalia inita inter ligatos voto castitatis, aut alio impedimento juris, sunt invalida.

De obligatione sponsaliorum.

Prop. unica. Sponsalia sunt promissio vel absoluta, vel conditionalis, voluntaria, deliberata, & mutua, signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas natura, & jure habiles.

Prop. patet ex dictis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui contraxerunt sponsalia, tenentur inire matrimonium; quia omnis promissio absoluta, & acceptata ligat.

Consect. 2. Qui contraxerunt sponsalia, tenentur inire matrimonium tempore condicto, si tempus determinaverint; quia promissio servanda est juxta pactam conditionem: si vero tempus non determinaverint, debent inire matrimonium tempore congruenti, cum altera pars exiget; quia res promissa convenienter tunc ex obligatione debet concedi, cum juste exigitur.

Consect. 3. Quando qui contraxerunt sponsalia peccant carnaliter cum aliis, v. g. sponsa cum alio a sponso, & sponsus cum alia a sponsa, peccant nedum peccato fornicationis simplicis, sed peccato luxuriæ mediantis inter simplicem fornicationem, & adulterium; quia violant castitatem per actum carnalem: & insuper violant justitiam; promiserant enim sibi mutuo fore fideles: & hæc circumstantia est aperienda in confessione, utpote aggravans notabiliter.

Consect. 4. Qui contraxit sponsalia ficte, non tenetur inire matrimonium; quia non fuit vera promissio: tenetur tamen compensare injuriam factam parti, cum qua contraxerat simulate; quia jus ita exigit: attamen per accidens potest obligari. Sic qui sub ficta promissione matrimonii defloravit virginem ejusdem conditionis ∴ vel quæ inferioris conditionis ignorabat conditionem illius, qui eam defloravit, tenetur deflorans eam ducere in uxorem; quia tunc filia decepta est sub spe futuri matrimonii: si tamen filia sciverit disparitatem conditionis, non tenetur eam ducere in uxorem, sed tantum tenetur eam dotare; quia filia sciens conditionis disparitatem, ipsa voluit decipi, & ita sibi debet damnum suum attribuere.

Consect. 5. Qui contraxerunt sponsalia, non pos-

possunt sibi mutuos dare amplexus, nec actum conjugalem committere; quia nondum initus est contractus, sed solum dispositiones positæ sunt ad contractum.

Consect. 6. Si alter desponsatorum nolit injuste inire matrimonium, poterit cogi per censuras, vel aliis pœnis ad ineundum matrimonium, quia judex legitimus potest cogere promittentem, ut servet promissa: hoc tamen non est in praxim redigendum, si timeatur aliquod incommodum inter conjugatos.

De dissolutione sponsaliorum.

Prop. unica. Sponsalia sunt promissio absoluta, voluntaria, deliberata, & signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas natura, & jure habiles.

Prop. patet ex dictis.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Sponsalia possunt dissolvi eodem modo, quo solent alii contractus promissorii dissolvi; quia habent vim contractus.

Consect. 2. Si terminus matrimonii ineundi fuerit conditione aliqua præfixus, transacto tempore, & termino, sponsalia dissolvuntur: v. g. duo promittunt sibi mutuo se inituros matrimonium intra duos menses, quod si non ineant matrimonium intra illud tempus, erunt liberi a promissione; transacto enim tempore statuto sponsalia erunt dissoluta.

Si terminus non esset præfixus conditione aliqua, sed tantum ad maturandum matrimonium, sponsalia non dissolverentur transacto illo tempore, sed data opportuna occasione matrimonium ineundum esset quam citius; procrastinatio enim matrimonii inter desponsatos exponit eos periculo fornicationis, & periculo non commode nubendi, si dissolutis sponsalibus cogantur cum aliis contrahere.

Consect. 3. Sponsalia dissolvuntur per mutuum utriusque partis consensum; quia promissio non ligat cum offertur, & acceptatur promissionis relaxatio: v. g. si utraque pars rescindat sponsaliá, si utraque pars eliciat votum castitatis, vel Religionis; quia in his omnibus casibus utraque pars censetur alteri relaxare obligationem ineundi matrimonium.

Consect. 4. Si alter contrahentium lædat compartem in ordine ad matrimonium, pars læsa eximitur ab obligatione sponsalium; minime vero pars lædens. Sed si pars læsa exigat adimpletionem promissi, pars lædens tenetur adimplere sponsalia, seu promissum, prout potest, & quando poterit; quia in promissionibus mutuis pars lædens cecidit jure suo, pars vero læsa potest uti jure suo. Et ita, si altera pars ineat sponsalia nova, pars læsa non tenetur initis prioribus sponsalibus stare: & si velit, potest exigere, ut pars lædens servet promissum, & ineat promissum sibi matrimonium; quia prior promissio magis ligat quam posterior.

Si tamen pars lædens esset vir, & deflorasset secundam sponsam, cum qua secunda contraxit sponsalia, teneretur potius inire matrimonium cum secunda sponsa, quam cum prima; quia teneretur impedire majus damnum: majus autem damnum est defloratio, quam violatio promissionis sponsalium.

Si altera pars fornicetur, permittat oscula, tactus impudicos, &c. pars innocens, quæ est læsa, potest dissolvere sponsalia, & dimittere partem fornicantem, aut impudicam; quia hoc est jus partis læsæ: deinde, quia in promissione sponsaliorum, hæc conditio implicite ponitur, quod partes contrahentes sibi mutuo erunt fideles.

Si utraque pars ejusdem criminis fuerit rea, vir potest dimittere sponsam, & femina sponsum; quia sponsus, & sponsa sunt æquales in hoc crimine, sicut in adulterio: hic enim attenditur fides sponsaliorum, ad quam servandam utraque pars æqualiter tenetur. Si altera pars labatur in hæresim, pars innocens poterit dissolvere sponsalia.

Consect. 5. Sequens ex eo, quod promissio debeat esse voluntaria, & deliberata. Dissolvuntur sponsalia, si nova detegatur mutatio, quæ si prævisa fuisset, non fuissent contracta sponsalia; quia tunc sponsalia censentur fuisse contracta involuntarie. Et ideo si de novo pateant defectus insignes vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ, possunt dissolvi sponsalia a parte, quæ per talem occultationem fuisset læsa.

Sic in sequentibus casibus possunt dissolvi sponsalia ab altera parte læsa.

1. Quando in anima compartis apprehenditur asperitas morum, futuræ furiæ inter conjuges, vel rixæ inter parentes conjugatorum.

2. Si in corpore illius detegantur defectus insignes, v. g. lepra, paralysis, morbus gallicus, mutilatio membrorum, auris, brachii &c. fœtidus oris aut corporis odor.

3. Si in bonis fortunæ detegatur diminutio insignis divitiarum.

Si autem illi defectus reddant matrimonium perniciosum comparti, vel filiis ex tali connubio orituris, pars, quæ patitur illos defectus, non potest illos occultare; quia

præ-

præjudicium prolis, & compartis debet privatæ utilitati præponderare.

Si vero illi defectus reddant matrimonium tantum minus gratum, & jucundum, potest eas prudenter occultare.

Consect. 6. sequens ex eo, quod sponsalia iniri debeant inter personas natura, & jure habiles. Dissolvuntur sponsalia, si aliquo impedimento superveniente, vel altera pars, vel utraque pars fiat inhabilis ad matrimonium promissum; puta, si utraque pars, vel altera pars ineat matrimonium cum comparte diversa ab ea, quam desponsavit; quia matrimonium ratum dissolvit sponsalia. Item si altera, vel utraque pars eliciat votum castitatis, vel votum intrandi Religionem; quia votum etiam simplex dirimit sponsalia. Item si utraque, vel altera pars proficiscatur in regionem longinquam non reditura, nisi post longum tempus; quia absentia longi temporis; puta, biennii, aut triennii dissolvit sponsalia.

Monit. 1. Quando sponsalia dirimuntur non per consensum utriusque partis, sed per culpam alterius partis, pars innocens potest petere vel compensationem damni, vel sponsaliorum executionem, quando mandari possunt executioni: & ita desponsatus, vel desponsata ineuntes matrimonium in præjudicium ejus partis, cum qua primo sponsalia inierant, defuncta comparte, tenentur adimplere promissum matrimonium, si pars læsa illud exigat. Item pars, quæ elicuit votum vel castitatis, vel Religionis, si obtineat dispensationem a voto, vel non recipiatur in Religionem, tenetur inire matrimonium cum ea quam desponsaverat, si hæc illud exigat; quia manet semper obligatio promissionis.

Monit. 2. Quando sponsalia dissolvantur, dissolvi debent auctoritate judicis Ecclesiastici.

CAPUT II.

Quæ sit obligatio recipiendi Sacramenta.

PRop. unica. Illi omnes tenentur recipere Sacramenta, qui opus habent gratia, quæ confertur per Sacramenta.

Prob. 1. Scriptura. Nemo potest pie, & sancte vivere sine gratia juxta illud Christi: *Sine me nihil potestis facere:* Atqui gratia, qua pie vivimus, hauritur e Sacramentis; juxta illud: *Haurietis aquas*, idest gratiam, *e fontibus Salvatoris*, idest Sacramentis: Ergo qui eget gratia, quæ confertur per Sacramenta, tenetur recipere Sacramenta.

2. Ex jure Canonico. Omnia Sacramenta sunt toti Ecclesiæ necessaria, quamvis singula non sint singulis necessaria, sed aliqua aliquibus, ut habetur hac inductione: *Baptismus* v. g. Sacramentum est ad regenerationem intrantium in Ecclesiam, Canon. *Nulla præter* 142. de consec. dist. 4. *Confirmatio* ad robur pugnantium. Can. *Spiritus Sanctus* de consec. dist. 5. *Eucharistia* ad viaticum saluberrimum progredientium. Canon. *De his* 26. q. 6. *Pœnitentia* ad remedium resipiscentium. Can. *His qui* 26. q. 7. *Extrema-unctio* ad levamen ex hoc sæculo exeuntium. Can. *Ab infirmis* 26. q. 7. *Ordo* ad consecrationem divinis servientium. Can. *Cleros*, dist. 21. *Matrimonium* ad benedictionem generantium. Can. *omne* 27. q. 2. Demum quodlibet Sacramentum est id, *a quo omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur*, ut habetur in Trident. sess. 7. & Can. *Nulla* de consec. dist. 4. ergo quilibet homo, qui eget gratia, quæ in prædictis Sacramentis continetur, debet recipere illud Sacramentum, cujus gratia eget; debet, inquam, recipere vel in re, cum adest opportuna occasio, vel in voto, cum non adest opportunitas, quando scilicet urget præceptum recipiendi Sacramentum.

3. *Rat*. Qui vult finem, debet velle media conducentia ad finem: ergo qui vult gratiam consequi, debet aut recipere, aut velle recipere Sacramenta, quæ sunt media, quibus Deus utitur ad conferendam gratiam.

Consectaria, quibus præcedens doctrina ad singula Sacramenta applicatur.

Consect. 1. *Quandonam urgeat obligatio recipiendi baptismum, seu de necessitate baptismi*.

Nullus est homo sive infans, sive adultus, cui necessarius non sit baptismus, non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate medii; ita ut sine baptismo vel in re vel in voto suscepto salus æterna obtineri non possit. Et primo quidem necessarius est baptismus, ut per illum homo emundetur a peccato originali: secundo vero, ut per illum homo initietur in Christiana Religione; etenim geminus ille effectus non aliunde, quam a baptismate emanat. De primo quippe effectu dicitur in Scriptura Joan. 2. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. *Quod enim*, inquit Christus, *natum est ex carne, caro est; quod natum est ex spiritu, spiritus est*: quasi dicat carnalis

generatio ab Adamo proveniens infundit peccatum; spiritualis vero regeneratio emanans a Christo infundit gratiam. Secundum vero effectum, scilicet initiationem in Christiana Religione, ita explicat Matth. his verbis: *Euntes*, inquit, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* insinuans, quod qui per doctrinam instruuntur circa fidem, per baptismum in Christiana Religione initiantur. Quem duplicem effectum ita explicat Florent. his verbis: ***Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est.: per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiæ.*** Quam regenerationem a peccato, & initiationem in Christiana Religione ita paucis verbis expressit D. Th. 3. p. q. 68. a. 1. in corp. ***Ad hoc autem***, inquit, ***datur baptismus, ut aliquis per ipsum regeneretur, & incorporetur Christo, factus membrum ipsius; unde dicitur ad Galat. Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis: unde manifestum est, quod omnes ad baptismum tenentur, & sine eo non potest esse salus hominibus.***

Sic generatim nullus est homo, cui liber, & indifferens debeat esse baptismus, sed ut necessarius habendus est vel ut regeneretur, vel ut initietur. Ideo dicit Trident. de baptismo Can. 5. *Si quis dixerit baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium, anathema sit.*

Sic in specie baptismus pueris, etiam non adultis, necessarius est, atque ea in ætate conferendus. Ideo dicit Trid. sess. 5. de peccato originali: *Si quis parvulos, recentes ab uteris matrum baptizandos negat, anathema sit; ideo enim in remissionem peccatorum baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione contraxere*: quodque remedium adeo est indispensabile, ut, si illis pueris vel casu, vel malitia hominum denegetur, justo Dei judicio in his tenebris relinquantur, ab Ecclesia nullis precibus adjuventur; fixa enim Domini sententia est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum cælorum*. Et Aug. lib. 3. de anima & ejus origine cap. 9. *Noli*, inquit, *credere, nec dicere, nec docere, infantes antequam baptizentur morte præventos pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus*: solum quippe martyrium in infantibus, sola contritio in adultis, supplere potest defectum baptismi.

Sic in specie omnibus adultis necessarius est baptismus, eisque, si sufficienter instructi, & dispositi, conferendus. Philippus enim eunuchum Reginæ Candacis sufficienter instructum, & dispositum illico baptizavit. Sicut & Petrus Cornelium. Vulgo tamen tempore aliquo differtur baptismus. Primo propter cautelam, ne Ecclesia decipiatur, Sacramentum baptismatis passim quibuscumque petentibus conferens; possunt enim occurrere qui ficte, & indispositi postulent. Secundo ad utilitatem recipientium, ut plenius instruantur, & sanctius disponantur. Tertio propter solemnitatem Sacramenti, ut splendidius in Paschate, vel Pentecoste, ut olim moris erat, conferatur.

Sic ergo in praxi 1. Baptizandus est adultus plenæ rationis compos, qui vel nutu, vel verbo baptismum postulat. Item baptizandus est adultus, etiamsi non plenæ rationis compos, modo saltem per lucida, ut dicunt, intervalla ratione utatur, & per ea intervalla intentionem aliquam exhibuerit suscipiendi Sacramentum, aut saltem nullum obicem contraria voluntate posuerit, ut dicit Innoc. III. cap. *Majores*.

2. Baptizari possunt & debent omnes pueri, omnes infantes, omnes amentes, demum quicumque alii, qui a nativitate usu rationis caruerunt, nec ulla umquam habuerunt rationis intervalla, licet actu proprio non credant: sicuti enim sine actu proprio per voluntatem Adami ex vi generationis carnalis peccatum originale contraxerunt; ita sine actu proprio ex vi generationis spiritualis possunt per voluntatem Christi gratiam regenerantem recipere: ut docet Orig. supra illud ad **Rom.** *Si enim complantati*, ubi sic loquitur: *Ecclesia*, inquit, ab Apostolis traditionem *suscepit etiam parvulis baptismum dare*. Cyprian. Epist. 64 editionis novæ, in Concilio definitum esse, non expectandum octavum diem circa collationem baptismi. Aug. lib. 10. de Gen. ad litteram c. 23. *Consuetudo* inquit, ***matris Ecclesiæ in baptizandis parvulis nequaquam aspernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.***

3. Baptizari possunt & debent Fidelium vel Hæreticorum parvuli, ipsis etiam parentibus invitis; quippe cum tam Fideles, quam Hæretici sint baptizati, legibus subjiciuntur Ecclesiæ, quæ proinde potest filios, parentibus irrationabiliter invitis, baptizare, eosque e manibus eorum eripere, si periculum immineat, ne corrumpantur.

4. Baptizari possunt & debent filii Paganorum, qui sunt sub captivitate Principum Chri-

stianorum; cum enim servi sint filii, quos suscipiunt, non parentum juris sunt, sed dominorum: ergo in bonum spirituale, & æternam salutem baptizari possunt, & debent eorum pueri, & in Christiana Religione educari. Quando autem parentes infideles subjiciuntur tantum civiliter vel Ecclesiæ, vel Principibus, nec possunt, nec debent filii invitis parentibus baptizari; parentes enim habent jus naturale supra filios; quibus citra injustitiam orbari nequeunt, periculumque foret, ne filii baptizati postea ab infidelibus parentibus perverterentur. Si tamen iidem filii vel per mortem, vel per alium casum essent eripiendi parentibus, tunc, invitis etiam parentibus, & possent, & deberent baptizari; nulla enim tunc per baptismum fieret injuria parentibus, nec pertimescendum periculum violandæ fidei.

5. Per rationem oppositam nec possunt, nec debent baptizari pueri in utero matris; nemo enim potest renasci, nisi jam natus: cum autem puer nondum integre natus periclitatur, si partim ex utero effusus caput ostendat, ea pars debet ablui, & cum debita forma baptizari, nec postea rebaptizandus est sub conditione; præcipua enim pars abluta est: si pedem, manumve, aliamve corporis partem ostendat, potest & debet ea pars ablui, sed postea rebaptizandus est sub conditione; quia præcipua pars non abluta est. Si dubium sit, an infans vel integre, vel partim effusus, sit mortuus; vel vivens, potest juxta manuale Bellov. baptizari; quia viventi loquitur qui dicit: ego te baptizo: vel poterit baptizari sub hac conditione: si tu es homo vivens, ego te baptizo. Si mater monstrum genuerit, si nihil hominis appareat, baptizari non debet; si autem dubium sit, debet baptizari sub hac conditione: si tu es homo, ego te baptizo. Si duæ personæ appareant ex duplici pectore, ex duplici capite &c. duo baptismata facienda sunt; vel si mortis periculum urgeat, uterque uno baptismate baptizandus est sub hac forma: ego vos baptizo. Si autem dubium sit, an sint duæ personæ, vel una tantum clare appareat, ea, quæ apparet, absolute baptizanda est; ea, quæ non apparet, sub conditione baptizanda est.

Consect. 2. Quandonam urgeat obligatio recipiendi confirmationem, sive quæ sit ejus necessitas. Sacramentum confirmationis necessarium est, non necessitate medii, cum certum sit multos salvari sine confirmatione: sed necessarium est Sacramentum illud necessitate præcepti. Et primo quidem necessitate præcepti communis, quo cunctis fidelibus præcipitur, ut in accepta in baptismate gratia perseverent, perfectique Christiani habeantur, ut docet Concil. Laod. c. 48. *Oportet*, inquit, *baptizatos post baptismum, chrismatis quoque cælestis, & Regni Christi participes fieri*. Ad quam necessitatem alludit Cypr. epist. 71. ad Janua. ubi hæc habet: *Ungi quoque necesse est qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, idest unctione, esse unctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit*. Deinde confirmatio necessaria est speciali præcepto, ut acceptam fidem custodiamus in corde, & cum opus est ore confiteamur: *Corde enim creditur ad justitiam*, ut dicit Paulus, *ore autem confessio fit ad salutem*. Ea autem fidei firmitas, & Christianæ Religionis professio ex Sacramento confirmationis oritur, ut docet Florent. *Quia in eo datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes; ideoque in fronte ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & crucem ejus, quæ Judæis quidem est scandalum, Gentibus autem stultitia; propter quod signo Crucis signatur*. Tertio necessaria est confirmatio, ut ex ea varias gratias actuales hauriamus, quibus variis tentationibus valeamus resistere, ut docet Concil. Senon. an. 1524. *Confirmatio*, inquit, *fortiorem reddit ad resistendum tentationibus, promptiorem ad Deo serviendum, & ad Dei præcepta adimplendum*. Quarto demum debet illud Sacramentum recipi propter characterem, quo tamquam Christi milites designamur, & Christiani perfecti efficimur: de quo ita Concil. Rhemen. an. 1583. *Quamvis*, inquit, *unusquisque per baptismum catalogo fidelium adscriptus sit, ad diaboli tamen, carnisque, mundique tentationes perferendas, ac superandas; nonnisi per impositionem manuum Episcopi plus ROBORIS, & GRATIÆ recipit*. Unde ait Cyril. Hierof. Catech. 3. *Hujus sancti chrismatis dono accepto merito appellamini Christiani ... Antequam enim hæc gratia vobis donata esset, non eratis digni eo nomine*.

Ex quo sequitur, quod fidelis quilibet tenetur confirmationis Sacramentum recipere, quando opportuna sese exhibet occasio, ne se prædictis utilitatibus orbum efficiat: ita docet expresse Concil. Sen. supra citatum. *Quam scilicet confirmationem*, inquit, *fideles omnes usum rationis habentes OBLIGANTUR suscipere aut saltem non contemnere*, contemni autem dicitur, quando Episcopus est præsens, paratus dare, & persona hoc sciens negligit, aut despicit suscipere, aut sine gravi difficultate adiri potest Episcopus qui confirmat. Et quamvis omni pace frueretur Ecclesia, tamen urgeret præceptum recipiendæ con-

confirmationis; quippe tempore Constantini, aliorumque Imperatorum de Ecclesia bene merentium, quantacumque esset Ecclesiæ tranquillitas, tamen sollicita devotione postulabatur illud Sacramentum a fidelibus, & maxima cura conferebatur ab Episcopis.

2. Fideles maxime miseris istis temporibus tenentur ad confirmationem recurrere, quibus tot hæreticis circumcingimur, & præcipue his, qui confirmationem otiosam cæremoniam calumniantnr. Hanc rationem ut maxime momentosam affert Conc. Rhemense supracitatum: *Moneant ergo*, inquit, *Parochi, divinique verbi præcones, confirmationis Sacramentum non debere negligi, vel prætermitti a vere Christianis, hoc præsertim calamitoso, & hæreseon pleno tempore*.

3. Strictius adhuc ligat præceptum recipiendæ confirmationis tempore, quo urget persecutio tyrannorum; effectus enim specialis hujus Sacramenti est robur contra tyrannos, quod haberi non potest sine confirmatione, aut illius voto, ut docet D. Th. his verbis: Sicuti, inquit, nullus consequitur effectum baptismi sine baptismi voto; ita nullus consequitur effectum confirmationis sine illius voto, quando scilicet non potest realiter suscipi. 3. p. 9. 72. art. 6. ad 1. Quocirca testatur historia ecclesiastica tempore persecutionum properasse Episcopos, ut baptizatos confirmarent: cujus sollicitudinis exemplum dedere Apostoli Petrus, & Joannes, qui ad Samaritanos per Philippum baptizatos citi, & properantes accesserunt, ut eis confirmationem conferrent. Unde Parochi debent enixe precari Episcopos, ut hoc Sacramentum conferant, debent & populos adhortari, ut illud suscipere non omittant; nullus enim est Patrum, qui dixerit, eum omnino a peccato vacare, qui confirmationem non susceperit, dum opportuna occasio se offerret; & inter antiquos Scholasticos, vel nullos, vel paucos hujus sententiæ patronos reperies. Gerson tuetur confirmationem esse necessariam non quidem absolute, sed conditionate, scilicet ut vita spiritualis, & salus in baptismo adepta robuste contra hostes spirituales custodiatur. Et Hugo a S. Vict. sic loquitur: *Quid prodest, si per baptismum erigaris, nisi etiam per confirmationem ad standum roboreris?*

Conject. 3. Quandonam urgeat præceptum communionis, seu de necessitate Eucharistiæ. Eucharistiæ sumptio est omnibus, & singulis Christianis necessaria, non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate medii; sed diversimode: necessaria est pueris in voto implicite contento in receptione baptismi: adultis in re, vel in voto. Rursus Eucharistiæ sumptio necessaria est morituris per modum viatici, Sacerdotibus per modum Sacramenti, & sacrificii: necessitas autem illa fundatur in expressis Christi verbis *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Jo. c. 6. v. 54. Cujus præcepti necessitatem Moyses ipse prædixerat N. 9. v. 13. ubi sic loquitur. *Si quis mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecerit phase, exterminabitur anima illius de populis suis; quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo;* non enim minus urget veritas, quam figura; strictiorque debet esse obligatio Paschatis evangelici, quam Paschatis legalis. Et quidem merito; nemo enim salvari potest, nisi fiat membrum Christi juxta illud: *Ego sum vitis, & vos palmites*: Jo. 15. v. 5. & juxta illud Pauli ad Eph. c. 2. v. 21. ubi Christus vocatur lapis angularis, *in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum Domino, in quo & vos ædificamini in habitaculum Dei in spiritu:* atqui ut homo fiat membrum Christi, & templum Dei, debet conjungi cum Christo per Euch. sumptionem vel in re, vel in voto spectatam, juxta illud: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Jo. c. 6. v. 57. Ergo quilibet Christianus debet vel in re, vel in voto suscipere Euchar.

PUERIS necessaria est Eucharistia non quidem in re suscepta; quia nondum ratione utuntur, qua probare se valeant juxta Apostoli præceptum: *Probet autem seipsum homo*: nec ullo devotionis sensu erga illud Sacramentum affici possunt; sed necessaria est in voto implicite contento in receptione baptismatis, ut expresse docet Trid. sess. 22. c. 4. *Eadem sancta Synodus docet parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem; siquidem per baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt*. Et quamvis in pluribus Ecclesiis daretur infantibus sumenda realiter Eucharistia, id tamen factum non est ex necessitate, sed ex solius disciplinæ usu non generali, sed particulari; qui tamen justis de causis immutatus est, ut monet idem Trid. *Neque ideo*, inquit, *tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit; ut enim sanctiss. illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est*. Votum illud puerorum circa Eucharistiam paucis explicat D. Th. 3. p. q. 33. a. 3. *Per baptis-*

ptismum, inquit, *ordinatur homo ad Eucharistiam*; *& ideo ex hoc ipso quod pueri baptizantur, ad Eucharistiam ordinantur per Ecclesiam*; *& sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex fide Ecclesiæ desiderant Eucharistiam*. Doctrinam illam hauserat D. Th. ex August. lib. 3. de peccat. meritis cap. 4. ubi disertis verbis docet, quod pueris Christo per baptismum inserantur; cui scilicet Christo, inquit, *ut incorporentur, Sacramento baptismatis inducuntur*.

ADULTIS necessaria est Eucharistia, vel in re, vel in voto explicite suscepta, necessitate præcepti tum divini, tum ecclesiastici: divini quidem, ut prænionent hæc verba Christi adultos alloquentis: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quem textum ita interpretatur D. Th. 3. p. q. 38. a. 11. *Sine voto*, inquit, *percipiendi hoc Sacramentum non potest homini esse salus; frustra autem esset votum, nisi adimpleretur, quando opportunitas adesset*; *& ideo manifestum est, quod homo tenetur hoc Sacramentum sumere, non solum ex statuto Ecclesiæ, sed ex mandato Domini dicentis*, Luc. 12. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*. Eucharistia autem ex præcepto Ecclesiæ sumi debet singulis annis, saltem in Paschate, ut dicetur infra.

MORITURIS necessaria est Eucharistia per modum viatici: ita remotior docet antiquitas; siquidem teste Eusebio lib. 6. hist. cap. 34. Serapion in infirmitate constitutus Eucharistiam sibi afferri enixe postulavit, eamque devote accepit a puero, qui partem Eucharistiæ in os ejus infudit, quam a Sacerdote acceperat. S. Petronilla eodem Sacramento ante mortem munita est; siquidem Nicomedes ad eam ægrotantem accessit, celebravit mysteria Christi; Virgo autem sanctissima mox ut corporis Christi Sacramentum accepit, inclinans se in lectulo emisit spiritum. D. Basilius, teste Amphilochio, cum in lecto decumberet sacrum viaticum accepit, & cum in ore ejus esset, reddidit Domino spiritum. Chrysostomus ægrotans in Cucuso, cum divinam sanctificationem per communionem accepisset, beatissimam ingressus est profectionem, cum Christo vivens, & regnans. Hieronymus cum in lecto moriturus decumberet, & Presbyter sanctissimum Christi corpus obtulisset, ille prostravit se pronus in terram voce, & lacrymis orationis; & ubi orationem complevit, vir Domini sacrum Domini corpus suscipiens ad terram supinus rediit. Quæ singula historiæ facta satis indicant consuetudinem sumendi viaticum in infirmitate, non consilium esse, sed præceptum. Ideoque Aug. lib. de visit. infirm. Eucharistiam de præcepto sumendam esse declarat; infirmo enim sic loquitur: *Illud vivificum Dominici corporis supplementum suscipere non renuas, quin potius illud amicissime quæras, fideliter comedas; cibus ille etenim incomparabilis, ineffabilis, viaticum tibi erit saluberrimum, redemptionis tuæ pretium, Redemptoris monimentum, & redempti munimentum*. Ideo Trid. sess. 13. can. 7. anathema pronunciat contra eos, qui dixerint, non licere sacram Eucharistiam reservari .... ut illa ad infirmos honorifice deferatur; & ideo forte Concilium Nicænum Eucharistiam vocat necessarium viaticum.

SACERDOTIBUS necessaria est Eucharistia & per modum sacrificii, & per modum Sacramenti; nefas enim est Sacerdotem omnino a celebratione Missæ abstinere, ut docet D. Th. his verbis: *Sacerdoti*, inquit, *etiamsi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare, sed saltem videtur quod celebrare teneatur in præcipuis festis, maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt*; *hinc est quod* 2. Machab. c. 4. *contra quosdam Sacerdotes dicitur, quod jam non circa Altaris officia dediti erant, contempto Templo, & Sacrificiis neglectis*. 3. p. q. 82. a. 10.

Quam frequenter autem sumi debeat Eucharistia ab adultis, non eadem fuit semper in Ecclesia consuetudo: Primis siquidem Ecclesiæ temporibus sumebatur quotidie a fidelibus Eucharistia; *erant* enim Christiani *perseverantes in fractione panis*, inquit Lucas. Postea vero singulis dominicis a fidelibus sumebatur, ut notat Conc. Aquisgran. can. 1. *Sane*, inquit, *communicatio corporis Domini omni die dominico debuit celebrari*. Postea tribus festis solemnioribus a laicis accipiebatur, ut habetur can. *Sæculares* de consecr. *Sæculares*, inquit, *qui natali Domini, Pascha, & Pentecoste non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur*. Jam vero ex præcepto Ecclesiastico, tum in Lateranensi, tum in Tridentino contento, fideles omnes singulis annis semel saltem in Paschate Eucharistiam sumere tenentur. *Si quis*, inquit Trid. *negaverit, omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ, anathema sit*. Quod præceptum si omiserint fideles, viventes ab Ecclesiæ ingressu, defuncti ab Ecclesiastica sepultura prohibentur, nisi proprii Sacerdotis consilio legitima de causa

fu communionem distulerint. Quid vero circa frequentem usum Eucharistiæ sententiam, paucis accipe. Ideo sit hæc incidens propositio.

Frequens communio non debet permitti nisi his, qui sunt extra affectum peccati præcipue mortalis.

Prob. 1. Ex Gennadio lib. de dogmatibus ecclesiasticis c. 53. *Quotidie Eucharistiæ communionem percipere nec laudo, nec reprehendo: omnibus tamen diebus dominicis communicare suadeo, & hortor, SI TAMEN MENS SINE AFFECTU PECCANDI SIT; nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Eucharistiæ perceptione, quam purificari ... Accedat,* inquit idem auctor, Christianus *intrepidus & securus; SED HOC DE ILLO DICO, QUEM CAPITALIA ET MORTALIA PECCATA NON GRAVANT.*

2. Ex Justino, apologia 2. *Nemini*, inquit, *licet Eucharistiæ participem fieri, quin .... consentaneam Christi præceptionibus vitam agat.*

3. Ex Chrysost. serm. de B. Philogonio ubi sic habetur: *Quemadmodum enim,* inquit, *qui sibi nullius mali conscius est ad hanc oportet singulis diebus accedere,* ad Eucharistiam scilicet; *sic qui peccatis occupatus est, nec pœnitet eum, ne in festis quidem accedere tutum est. neque enim semel in anno accedere, liberat nos a peccatis, si indigne accesserimus; quin hoc ipsum potius auget damnationem, quod cum semel tantum accedamus, ne tum pure accedimus:* & idem auctor hom. 3. in c. 1. epist. ad Eph. docet, quod neque *Quadragesimæ,* neque *Epiphaniæ dies dignos non faciunt,* ut accedamus ad Eucharistiam, sed *animæ integritas, atque innocentia,* vel ut alia vult versio, *animæ sinceritas, atque puritas.*

4. Ex D.Th 3.p.q.80. art.10. in corp. ubi ait, quod communio potest considerari ex parte Christi, & ex parte sumentis, *in quo,* inquit, *requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat:* ergo ut quis possit Eucharistiam accipere, debet esse extra affectum peccati, præcipue mortalis, immo & venialis, qui affectus peccati venialis stare non potest cum via consentanea Christi præceptionibus, ut loquitur Justinus martyr; neque cum ea integritate animæ, quam exigit Chrysostomus; neque cum magna devotione, quam postulat D. Thom. Ex qua propositione isthæc inferes.

1. Ad frequentem communionem hortandi & admittendi sunt omnes fideles, qui sunt extra affectum peccati mortalis, & qui nituntur contra peccata venialia; quia Conc. Trid. sess. 13. c. 8. *admonet, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes & singuli, qui christiano nomine censentur ....hæc sacra mysteria Corporis & Sanguinis ejus ea fidei constantia, ea animi devotione, ac pietate, & cultu credant, & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint.* Et sess. 22. c. 6. hæc habet. *Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Euch. perceptione communicarent.*

2. Ad pœnitentiam hortandi sunt, sed ad communionem admitti non debent hi, qui non sunt extra affectum peccati mortalis; sed singuli excludendi sunt a sacra communione, donec plene resipuerint: tales sunt ii omnes, quibus juxta regulas supra positas suspendenda est absolutio, v.g. qui sæpe relabuntur in peccata mortalia, qui solas virtutes morales Gentilium, minime virtutes Christianorum exercent, qui magis sunt extra vitia, quam intra virtutes; quippe ad frequentem communionem non sufficit vita solius expers vitii, sed requiritur vita christianis virtutibus ornata. Unde damnata est sequens propositio ab Innoc. XI. *Frequens confessio & communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.*

3. Hortandi sunt ad pœnitentiam, & aliquando ad communionem admittendi hi, qui extra affectum peccati mortalis, nondum plane affectum peccati venialis abjecere, ut concepta penitentia affectum illum abjiciant, accepta communione in proposito non peccandi, etiam venialiter, confirmentur, & dilata communione ad Eucharistiæ perceptionem paratiores reddantur. Id expresse docet Innocent. XI. qui hanc regulam statuit die 12. Februarii 1679. vultque, ut populi doceantur par esse, ut hi, *qui se minus paratos senserit, abscedant a communione, quo per pietatis opera ipsi deinceps se paratos magis exhibeant.*

Conf. 4. Quandonam urgeat obligatio recipiendi Sacramentum pœnitentiæ, seu de necessitate Sacramenti pœnitentiæ. Toties necessarium est pœnitentiæ Sacramentum vel in re, vel in voto susceptum, quoties necessaria est contritio, confessio, & Sacerdotis absolutio; quia Sacramentum pœnitentiæ illis partibus constituitur: & proinde examinandum, quandonam urgeat præceptum contritionis, confessionis, satisfactionis, & absolutionis.

Toties autem urget præcep[illegible] vel ATTRITIONIS, qua homo De[illegible]mquam omnis justitiæ fontem diligere i[illegible]at, quæ attritio conjungatur oportet cum Sacramento in re; vel CONTRITIONIS perfectæ cum Sacramento in voto, quoties homo lapsus in peccatum mortale, tenetur a peccato mortali resurgere; quia non est aliud medium resur-

furgendi a peccato, quam vel attritio cum Sacramento, vel contritio cum voto Sacramenti juxta illud Christi: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*. Luc. 13. v. 3. Quam doctrinam explicat Trid. sess. 14 c. 4. his verbis: *Fuit autem*, inquit sancta Synodus, *quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius*: ergo homo lapsus in peccatum tenetur vel atteri, vel conteri in sequentibus casibus. 1. In mortis articulo; tunc enim maxime eniti debet, ut adipiscatur gratiam: si enim sine gratia dececerit, in æternum damnabitur. Arbor siquidem in ea parte immota manebit, in quam ceciderit; ita & peccator. *Si ceciderit lignum ad austrum, aut aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*. Eccles. 11. v. 3.

2. Cum solemniter, & ex officio aliquod debet conferre Sacramentum; oportet enim ut minister secundarius conformetur Christo, qui est principalis minister, eique per gratiam conjungatur. Et quamvis, ut optime ait Sylvius in Binsfeldium, per solam contritionem minister fiat extra affectum peccati mortalis, crediderim ego non negligendam confessionem, si habeat copiam Confessarii.

3. Cum debet recipere aliquod Sacramentum; quia dispositio ad Sacramentum est fides Sacramenti, & dolor de peccatis.

4. In casibus publicæ calamitatis; quia tunc decet maxime per contritionem cordis Deum iratum flectere, uti multos etiam sanctos viros fecisse legimus. Instar omnium sit justissimus Daniel, qui tempore captivitatis in sacco, & cinere, & jejunio sic Dominum deprecabatur: *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus*. Vide integram illam orationem Danielis 9. & interdum coram Deo eam supplex effunde.

5. In tentatione urgenti, quæ non aliter, quam per contritionem vitari potest; quibus in angustiis hæ, aut similes effundendæ sunt preces *Domine, salva nos, perimus... Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo*.

6. Cum peccata commissa & deleta, non quidem segniter oberrant memoriæ, sed quasi impetu facto irruunt, & sua titillatione peri[illegible]lum consensus inducunt: tunc enim ob[illegible]dum illud Sapientis: *Tamquam a* [illegible]*colubri fuge peccatum*.

7. Dem[illegible]atim post peccatum commissum, non quidem statim physice, sed statim moraliter; quia, ut optime dicit Sapiens: *Non tardes converti ad Dominum*. Et D. Th. 2. 2. qu. 62. art. 8. *Manifestum est*, inquit, *quod nec per modicum tempus licet in peccato morari; sed quilibet tenetur peccatum STATIM deserere*, scilicet, cum periculum est, ne peccatum conversionis dilatione fiat vulnus insanabile.

Toties urget præceptum CONFESSIONIS in voto, quoties urget præceptum contritionis; quia non potest esse vera contritio sine voto confessionis, ut docet Trid. sess. 14. c. 14. ubi expresse dicit, quod votum Sacramenti pœnitentiæ, & proinde confessionis in illa includitur.

2. Toties ex vi juris naturalis urget præceptum CONFESSIONIS in re, quoties habita copia Confessarii homo baptizatus lapsus in peccatum mortale, tenetur gratiam amissam recuperare; quia in lege Evangelica, quando adest copia Confessarii, homo baptizatus lapsus in peccatum mortale non potest justificari, nisi per absolutionem juxta illud: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt*: absolutio autem non impenditur, nisi rite contritis, & sincere confessis. Præceptum ergo confessionis urget in sequentibus casibus. In articulo mortis vel naturalis, quæ ex morbo oritur, vel violentæ, quæ a causa extrinseca nobis infertur; tunc enim oportet nos in gratiam Dei redire per contritionem, & confessionem. 2. In probabili mortis periculo, puta, si quis ingrediatur periculosam navigationem, intret periculosum certamen: item mulier tenera primum paritura, vel solita habere partus difficiles, & alia hujusmodi pericula, in quibus oportet nos cum Deo reconciliari, ut in Domino moriamur.

3. Qui habita copia Confessarii vel recepturus est, vel collaturus est aliquod Sacramentum vivorum: acceptarus Sacramentum vivorum, debet esse in statu gratiæ, cum Sacramenta vivorum conferant secundam gratiam: ergo si habet copiam sacerdotis, debet præmittere confessionem, quæ est medium destinatum ad obtinendam primam gratiam: sacerdos vero, qui collaturus est Sacramentum, *si fuerit peccati mortalis sibi conscius*, inquit Rituale Rom. Pauli V. *quod absit, ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat; sed si habeat copiam Confessarii, & temporis, locique ratio ferat, convenit confiteri*.

4. Fidelis omnis utriusque sexus, modo sit adultus, quamvis annos pubertatis non attigerit, semel in anno confiteatur necessum est.

5. Omnis homo baptizatus reus peccati mortalis, sive Catholicus, sive non Catholicus, tenetur ex præcepto Ecclesiastico semel in anno confiteri; ita enim habet Conc.

La-

Lateran. *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit; omnia sua peccata semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere*: quem pium usum retinendum jubet Conc. Trid. sess. 14. c. 5. Hoc autem præceptum adimpletur, quovis anni tempore peccator confiteatur: quia Concilium non determinavit tempus confessionis, sicuti determinavit tempus communionis: usus tamen est, quod confessio fiat circa quadragesimam, ut ea peccatorum declaratione fidelis se ad communionem sanctius disponat. Qui ergo per annum integrum non est confessus, tenetur quam citius poterit confiteri; sicuti qui tenetur solvere debitum intra annum, si non solverit intra annum, tenetur altero anno solvere.

6. Qui habet solum peccata venialia, tenetur vel ea confiteri, vel saltem sistere se suo sacerdoti, ut statum suæ conscientiæ Pastori suo aperiat: ita expresse docet D. Th. supp. q. 6. a. 3. *Tenentur*, inquit, *omnes ex constitutione ab Ecclesia edita in Conc. generali sub Inn. III. tum ut quilibet peccatorem se recognoscat, quia omnes peccaverunt, & egent gratia Dei: tum ut cum majori reverentia ad Eucharistiam accedatur: tum etiam ut Ecclesiarum Rectoribus sui subditi innotescant, ne lupus intra gregem lateat*. Et in solutione ad 3. *Dicendum*, inquit, *quod ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habet alia, quæ confiteatur. Vel potest dici secundum quosdam, quod ex decretali prædicta non obligantur, nisi qui habent peccata mortalia ... sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implendum*, ut qui habet peccata solum venialia *se sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur*.

Toties urget præceptum SATISFACTIONIS Sacramentalis subeundæ, quoties est necessaria vel ad reparandum peccata præterita, vel ad præcavendum futura, vel ad obtemperandum Confessario, vel ad integrandum Sacramentum pœnitentiæ. Satisfactio est necessaria ad reparandum peccata præterita; quia, ut diximus, dimissa culpa non omnis pœna remittitur. Item necessaria est ad præcavendum futura; satisfactio enim est ad instar medicinæ præterita peccata tollentis, & præcaventis futura. Demum est necessaria ad integritatem Sacramenti, cum sit pars illius, & ad obediendum Confessario, cum pœnitens impositam sibi a Confessario congruam pœnitentiam teneatur & acceptare, & exequi.

Toties urget præceptum ABSOLUTIONIS percipiendæ, quoties hæc absolutio est ad percipiendam peccatorum veniam omnino necessaria: est autem absolutio sacerdotis necessaria in lege Evangelica his omnibus, qui post baptisma lapsi sunt in aliquod peccatum mortale.

Consect. 5. Quandonam urgeat præceptum Extremæ unctionis, seu de necessitate Extremæ unctionis. Sacramentum Extremæ unctionis necessarium est, non necessitate medii, cum certum sit de fide multos infirmos non recepto isto Sacramento salvari, sed necessitate præcepti tum ecclesiastici, tum divini. Necessitas illa fundatur in verbis Apost. Jacobi 5. v. 14. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ*. Verbum illud *inducat*, significat strictum, & verum præceptum, juxta multa Concilia, & varios Patres; nec ad merum consilium detorqueri potest, ut volunt quidam Theologi. Concilium Cabillonense II. sub Carolo Magno, & Leone III. Can. 46. sic habet: *Secundum B. Jacobi documentum, cui etiam DECRETA Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis consecratur, ungi DEBENT*. Concilium Augustodunense Can. 30. sic loquitur: *Unctionis extremæ Sacramentum cum Litaniis, & orationibus a Majoribus acceptis, totaque Ecclesia servatis, fidelibus impertiendum JUBEMUS*. Et alterum Concilium Cabillonense an. 1538. cap. 5. part. 7. *Hæc*, inquit, *sacra unctio impendatur cum expositione MANDATI Apostolici*. Idem sentiunt sancti Patres; nam Aug. lib. de visitatione infirmorum, extremam unctionem cum viatico componit: ergo si viaticum sit de præcepto in articulo mortis; ita & extrema unctio. *Sic*, inquit, *roges de te, & pro te fieri, sicut dixit Apostolus Jacobus, immo per Apostolum Dominus, ipsa videlicet olei sacrati libatio intelligitur Spiritus sancti typicalis unctio*. Rupertus in vita Huberti Coloniensis hæc habet: *Abbatem Eliam accersivit, quo veniente secundum PRÆCEPTUM Apostoli sacro est unctus oleo in nomine Domini*: Ergo Sacramentum extremæ unctionis est de præcepto, & non solum de consilio.

Consect. 6. *Quandonam urgeat præceptum ordinationis suscipiendæ, seu de necessitate suscipiendi ordinis*. Toties urget obligatio suscipiendi ordinis, quoties quis ornatus, ut supponitur, dotibus necessariis ad ordinationem, & carens impedimentis canonicis, removentibus ab ordinatione, a legitimo Superiore præceptum accipit, ut permittat sibi manus imponi: tunc enim judicare debet necessarium

sibi esse hoc Sacramentum accipere, tum ut ipse Domino consecretur, tum ut alios sanctificet, tum ut cultum Dei promoveat, tum demum ut regimen Ecclesiæ stabiliat; resistere autem legitimo Superiori in illis circumstantiis, non virtus est, sed vitium; non humilitas, sed superbia; non zelus domus Domini, quo oportet accendi omnes clericos, sed amor otii. De homine in his circumstantiis posito loquitur Ecclesiasticus c. 13. v. 11. *Noli*, inquit, *esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris*. De eo etiam sic loquitur Gregorius in suo Pastorali 1. Par. c. 5. *Qui habet*, inquit, *dona Dei, ut possit esse Pastor, si vocatus suscipere renuit, plerumque dona ipsa sibi auferuntur*; quia non pro se tantum, sed etiam pro aliis acceperat; unde Dominus dicens, *Si diligis me, pasce oves meas*, clare docuit, quod si testimonium dilectionis est suscipere onus Pastorale, quisquis virtutibus pollens ipsum suscipere renuit, Pastorem summum convincitur non amare: quod si ideo curam Pastoralem refugiunt, quia quietem contemplationis diligunt, sciant quod de tantis animabus rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt: & juxta legem merito Ecclesia in illum expuet: quia noluit suscitare semen fratris sui Christi defuncti sine liberis, quia paucos in vita Dominus convertit: dicitur autem expuere in faciem ejus, quia exprobrat quietem ejus. Non est autem inferioris judicare, an dignus sit vel indignus, sed Superioris, nisi inferior haberet tanta vitia occulta, quæ eum impedirent, ne valide Ordinem posset recipere: quo in casu teneretur ea manifestare secreto Superiori, & iste teneretur medium aliquod invenire ad tollendum scandalum, quod ex tali resistentia oritur. Et Bernardus scribens cuidam Abbati, qui proponebat dimittere Abbatiam, ut sibi quietius vacaret, hoc ei omnino interdicit, multisque probat argumentis, quæ eadem possunt suadere, ut qui judicatur a legitimo Superiore idoneus ad Ordines suscipiendos, Prælato non resistat. Primo, quia caritas non quærit quæ sua sunt. Secundo, quia ex ea inobedientia sequitur scandalum & turbatio pacis. *Libenter* ait, *carebo quantolibet, etiam spirituali quæstu, qui non possit acquiri nisi cum scandalo. Ubi enim scandalum, ibi proculdubio caritatis est detrimentum. Ubi autem est diminutio caritatis, non potest sperari spiritualis exercitii profectus*. *Item qui propriam quietem communi utilitati præfert, non potest dicere: mihi vivere Christus est, & mori lucrum. Et ubi erit illud: Nemo sibi vivit, nemo sibi moritur; & illud; Non quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant; & ut qui vivunt non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est?* Epist. 82. & ad alium Abbatem scribens, qui Abbatiæ renunciare volebat, hæc scribit, quæ ad propositum nostrum possunt inservire. *Tene*, inquit, *quod tenes, mane in quo es, & stude prodesse quibus præes. Nec præesse refuge, dum potes prodesse: quia væ quidem tibi, si præes & non prodes; sed væ gravius, si quia præesse metuis, prodesse refugis.* Epist. 68. & ad alium scribens, qui a se rejecerat sarcinam curæ Pastoralis, & licentiam ab Episcopo magis extorserat, quam obtinuerat: *Attende*, inquit, *si licuit Christiano injunctam sibi dimittere obedientiam ante mortem, cum Christus factus fuerit obediens usque ad mortem. Si dicis, quod impetrasti licentiam ab Episcopo cedendi, dico, quod cum fuerit extorta, non fuit licentia, sed violentia: quod enim tua importunitate victus Episcopus invitus fecit, non fuit absolvere, sed abrumpere. Gaudes quia exoneratus es, & ego vereor, quod Deus sit in te exhonoratus, cujus procul dubio ordinationi resistis, dum promotus ab illo, tu te dejicis. Oportebat etiam patienter portare onus impositum, animo non frangi, pusillanimitate non vinci, & semel susceptum onus deponere non licebat. Si allegas difficultatem, vel impossibilitatem, omnia possibilia sunt credenti. Hec verum est quod deposuisti; quia magis tibi placuit quies tua, quam utilitas aliena*. Nec veretur idem Bern. scribens ad Eugen. lib. 4. eum adhortari, ut quos vel Prælatione, vel sacris Ordinibus dignos judicaverit, *compellat* intrare ... His haud dubie innitebantur fundamentis sancti Præsules, cum vel invitis, vel insciis, etiam sacras manus imponebant. Sic Flavianus Episcopus Constantinopolitanus Macedonianum Eremitam *abduxit a vertice montis, tamquam in eum ad se delata fuisset accusatio. Cum autem mysticum esset propositum Sacrificium, adduxit ad Altare, eumque coaptat in numerum Sacerdotum: postquam autem fuit sacrum finitum officium, & hoc ei significavit aliquis (quod enim factum fuerat ignorabat omnino) primum quidem incessebat omnes maledictis & conviciis; postea autem accepto baculo .... cui inniti solebat, & ipsum persequebatur Pontificem, & alios, quotquot aderant*: aliquandiu credidit se non esse Presbyterum, postea vero rationibus familiarium convictus, se gessit

ut

ut Presbyterum. Theodoret. hist. sess. pp. c.13. Sic Epiphan. de Paulino a se ordinato dicit: *Ignorantem eum, & nullam penitus habentem suspicionem, per multos Diaconos apprehendi jussimus, & teneri os ejus, ne forte liberare se cupiens adjurasset nos per nomen Christi, & primum Diaconum ordinavimus ... proponentes ei timorem Dei & compellentes ut ministraret. Valde quippe obnitebatur, indignum se esse contestans: vix ergo compulimus eum, & persuadere potuimus eum testimoniis Scripturarum & propositione mandatorum Dei: & cum ministraret in sanctis sacrificiis, rursus cum ingenti difficultate tento ore ejus, ordinavimus Presbyterum, & iisdem verbis, quibus ante suaseramus, intulimus ut sederet in ordine Presbyteri.*

Consect. 7. Quandonam urgeat præceptum contrahendi matrimonii. Toties urget præceptum matrimonii contrahendi, quoties id exigit bonum universale Reipublicæ vel civilis, vel ecclesiasticæ, vel privatum bonum spirituale illius, qui potest matrimonium contrahere, quia matrimonium destinatum fuit a Deo. 1. Ad multiplicationem generis humani in bonum Reipublicæ civilis, vel ecclesiasticæ. 2. In remedium concupiscentiæ. Ergo toties urgebit præceptum contrahendi matrimonium, quoties aliqua ex illis causis interveniet. Sic sancti Patriarchæ, per quos populus Dei carnaliter propagandus erat, tamdiu obligati fuerunt ad contrahendum matrimonium, donec multiplicatis sufficienter populis cessavit præceptum matrimonii contrahendi: ideo nec Josue, nec Elias, nec Elisæus, nec Jeremias leguntur matrimonia contraxisse: & Christus, & Joannes Baptista non accusati sunt a Judæis, quasi legis Mosaicæ transgressores, licet matrimonium non contraxerint; quod significat tunc nullum viguisse præceptum matrimonii contrahendi: multo minus nunc urget necessitas contrahendi matrimonii, cum, ut notat Aug. lib. 1. de nuptiis c. 13. Populus Christianus ex omnibus gentibus coalescat, & spirituali generatione, potius quam carnali multiplicetur. Sic filii Regum & Imperatorum tenentur inire nuptias, cum ex eorum matrimonio pax Reipublicæ pendet, & bonum Ecclesiæ speratur. Sic privati tenentur matrimonium inire, cum non habent donum continentiæ: ut docet Aug. de bono conjugali c. 10. *Mihi videtur*, inquit; *hoc tempore solos eos, qui se non continent, conjugari oportere, secundum illam Apostoli sententiam: quod si se non continent, nubant; melius est enim nubere, quam uri:* matrimonium enim quod ante lapsum erat officium naturæ, post lapsum fit remedium concupiscentiæ. Sic filiusfamilias quibusdam in casibus tenetur ex mandato paterno matrimonium contrahere. *Pater*, inquit D.Th. *potest filium ad matrimonium inducere ex rationabili causa. Et tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris: ut si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, præceptum similiter cogat; alias non.* In 4. dist. 29. q. 2. a. 4. Itaque si causa talis sit, ut filium omnino obliget, tunc filius tenebitur ex necessitate matrimonium contrahere: si vero ea causa obliget ex honestate, tenebitur ex decentia contrahere: v. g. filius est incontinens, tunc debet obedire patri præcipienti matrimonium, ut vitet incontinentiam. Filius virginem seduxit sub spe matrimonii, & injuria non potest aliter compensari, tenetur eam ducere, quam defloravit, ut servet justitiam. Filiæ nubilis pudicitia periclitatur; tunc jubente patre tenetur aut matrimonium contrahere, aut Monasterium ingredi, ut vitet ignominiam, quæ merito prætimetur. Item si pater vel in captivitate constitutus, vel inopia pressus, vel a potentibus inimicis exagitatus, ea mala aliter vitare nequeat, quam per matrimonium filii, tunc filius debet matrimonium inire. Si vero causæ, propter quas pater suadet matrimonium, non sint tam urgentes, filius tunc tenebitur ex decentia inire matrimonium: v. g. si pater, inconsulto filio, ei sponsam elegisset, aliunde honestam, parem, & familiæ convenientem; tunc ex honestate deberet filius matrimonium contrahere.

CAPUT III.

Quomodo homo teneatur vivere post acceptum Sacramentum.

PRop. unica. Homo post acceptum Sacramentum tenetur eam vitam degere quam exigit dignitas & sanctitas Sacramenti accepti.

Prob. 1. Script. Quoties Deus legem aliquam hominibus statuit, toties eam strictè observari voluit juxta illud: *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis:* Psalm. 118. vers. 4. atqui Deus instituendo Sacramenta, legem posuit obligantem homines, ut vivant digne Sacramentis acceptis, cum Sacramentum sit pactum, quo Deus promittit gratiam daturum hominibus, & homines obligant se reddituros obsequium Deo: ergo homines post acce-

accepta Sacramenta tenentur vivere digne Sacramentis acceptis.

2. Ex Ambrof. ferm. 24. novæ editionis. *Non sufficit quod Christianum nomen præferamus*, quod utique fit per Sacramenta quæ recipimus, *si opera christiana non facimus*, idest opera digna Sacramentis. Idem docet Chryfoft. ferm. de Martyribus, *quod aut imitandi sunt, aut non laudandi*, ubi fic habet: *Unde tu, Christiane, delicatus es miles, si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare: exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta, considera pactum, conditionem attende, militiam nosce, pactum quod spopondisti, conditionem quam accepisti, militiam cui nomen dedisti:* quod pactum utique fit, cum recipiuntur Sacramenta: quæ vita fancta degitur, cum vivitur digne Sacramentis.

3. *Rat.* In quocumque ftatu homo conftituatur, tenetur eam vitam degere, quam dignitas ftatus exigit: cui officio fi non fatisfaciat, punitur juxta prævaricationis meritum. Sic Adam, cum mandatum Dei in Paradifo fuiffet tranfgreffus, fibi & pofteris juftitiam, in qua conftitutus fuerat, amifit, fententiam mortis, quam interminatus fuerat Deus, fubiit, & e Paradifo ejectus eft. Sic filii Dei, ideft pofteri Seth, videntes filias hominum, ideft filias Cain, quod effent pulchræ, illicitoque commercio fe mutuo commaculantes, diluvio abforpti funt. Sic Judæi violantes legem Mofaicam, & cæremonias legales contemptui habentes, ejecti funt: ergo Chriftiani violantes legem facramentorum, longe feverius punientur, ut probat Paulus ad Hebr. 2. ubi fic habet: *Propterea abundantius oportet nos observare ea, quæ audivimus, ne forte pereffluamus; si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit justam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem?* fcilicet eam, quæ ex facramentis oritur.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. *Quam sancte vivere debeat homo baptizatus.* Homo baptizatus debet Patri æterno cujus eft nova creatura, vitæ novitatem, Chrifto cujus eft membrum, conformitatem, Ecclefiæ cujus eft filius, obedientiam. Debet Patri novitatem vitæ: ita docet Paulus 2. ad Cor. c. 5. v. 17. *Vetera*, inquit, *transierunt; ecce facta sunt omnia nova.* Et idem Paulus ad Colof. 2. v. 9. *Expoliantes*, inquit, *vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum.* Quæ novitas in eo fita eft juxta eumdem Paulum ad Titum 2. v. 11. *ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobrie & pie & juste vivamus in hoc seculo, expectantes beatam spem.* Quippe, juxta Cyprianum epift. ad Donatum, Chriftianifmus *est mors criminum & vita virtutum.* Et juxta Aug. lib. de cantico novo: *Omnis qui baptismum Christi desiderat, vitam novam concupiscit: transeat ergo a vetustate, ut perveniat ad novitatem.* Et de Symbolo ad Catechumenos lib. 1. cap. 1. *Videte*, inquit, *quia professionem vestram in curiam profertis Angelicam: nomina profitentium accipiuntur in libro vitæ.* Baptizatis autem fic loquitur Chryfoft. *Aliam*, inquit, *vivamus vitam, faciamus de terra cælum, monstremus recte vivendo gentibus, quibus bonis careant; nam quando nos laudabiliter vivere videbunt, quasi faciem cælorum aspicient.* Et Gregor. Nazian. orat. 40. novam vitam his verbis baptizato præcipit: *Baptismum æstimare debemus tamquam secundæ vitæ, ac purioris vivendi rationis pactum cum Deo initum.*

II. Baptizatus debet Chrifto, cujus eft membrum, conformitatem: ut expreffe docet Paulus ad Rom. 6. v. 3. *An ignoratis*, inquit, *fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus; consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Quod ita interpretatur Aug. Enchirid. c. 41. 42. *Ipsum est quod in nobis celebratur magnum baptismatis Sacramentum, ut quicumque ad istam pertinent gratiam, moriantur peccato, sicut ipse peccato mortuus dicitur; quia mortuus est carni, hoc est peccati similitudini; & vivant de lavacro renascendo, sicut ipse de sepulcro resurgendo; quamlibet ætatem corporis gerant, idest omnes Christi annos* imitentur: infantes imitentur infantem, pueri puerum, adolefcentes adolefcentem: imitentur Jefum docentem, jejunantem, prædicantem. Ideo juxta praxim Ecclefiæ cum baptifmo initiamur, renunciamus mundo, diabolo, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus: quam renunciationem ita vult fieri Aug. *Renunciat*, inquit, *non solum vocibus, sed etiam moribus; non tantum sono linguæ, sed & actu vitæ; non tantum labiis sonantibus, sed & operibus pronunciantibus.* lib. 4. de Symbolo ad Catechum. c. 1. Quid enim eft renunciare mundo, nifi imitari Chriftum, qui dixit: *Ego non sum de hoc mundo.* Joan. 8. v. 23. nifi imitari Apoftolos dicentes 1. ad Corinth. 4. v. 18. *Tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus omnium peripsema usque adhuc.*

huc. Renunciare mundo est imitari spirituales Israelitas, de quibus Isaias ait: *Cernent terram de longe*: 33. v. 71. idest mundum execrabuntur. Quid demum est renunciare mundo, nisi obedire Joanni dicenti: *Nolite conformari huic sæculo*? 1. Joannis cap. 2. v. 15. *Per mundum enim*, inquit Aug. *vult intelligi eos, qui vivunt secundum concupiscentiam mundi, & non sunt in ea sorte gratiæ, ut ab illo eligantur ex mundo*. Tract. 107. in Joan. Per mundum intelligi debent hi, qui dicunt: *Nolumus hunc*, idest Christum, *regnare super nos*. Quid sit renunciare diabolo late explicat Aug. Soliloquiorum ad Deum c. 16. dum instruit nos, quomodo Deum debeamus orare, ut nos ab insidiis diaboli liberet. *Deus meus*, inquit, *ad te clamamus, libera nos ab adversario nostro quotidiano, qui sive dormiamus, sive vigilemus, sive comedamus, sive bibamus, sive quodcumque opus operemur, omnibus modis instat die ac nocte, fraudibus, artibus, nunc palam, nunc occulte, sagittas venenatas contra nos dirigens, ut interficiat animas nostras. Et tamen, Domine, pessima insania nostra, quia cum continue videamus contra nos draconem ore aperto paratum ad devorandum, nihilominus dormimus & lascivimus in pigritiis nostris, tamquam securi ante eum, qui nihil aliud desiderat, quam ut nos perdat .... Laqueos posuit in divitiis, laqueos posuit in paupertate, laqueos tetendit in cibo, in potu, in voluptate, in somno, in vigilia, laqueos posuit in verbo & in opere, & in omni via nostra; sed tu Domine libera nos a laqueo venantium, & a verbo aspero, ut confiteamur tibi dicentes*: *Benedictus Dominus Deus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus*. Et lib. 2. de Symbolo ad Catechumenos cap. 1. *Duo sunt*, inquit, *genera armorum Diaboli valde fortia... voluptas, & timor; alios enim voluptate capit, alios timore frangit. Confirmetur & nostra acies, proferantur arma spiritualia: contra timorem Diaboli adsit timor Domini, castus permanens in sæculum sæculi: contra voluptatem turpissimæ delectationis non desit fides orationis*. Et lib. de Ecclesiasticis dogmatibus baptizatos omnes Diabolo renunciantes ita admonet Aug. *Nemo etiam baptismatis gratia renovatus idoneus est ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit. Per nullam aliam artem salvari possumus a Diaboli incursibus, nisi per crucem Domini*, inquit idem Aug. lib. de rectitudine Catholicæ conversationis.

III. Baptizatus debet Ecclesiæ, cujus est filius, obedientiam in credendo, & in agendo: sicut enim juxta Paulum, qui circumciditur, fit debitor universæ legis faciendæ, & subditus Synagogæ; ita qui baptizatur, fit debitor universæ legis Evangelicæ, & subditus Ecclesiæ, quam oportet nos audire dum proponit credenda; quia est *columna fidei & firmamentum veritatis*: cui oportet subesse, cum præcipit facienda, ut jubet Christus, dum dicit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*. *Etenim*, ut pronunciat Aug. *non habebit Deum patrem, qui Ecclesiam noluerit habere matrem*. Tract. 4. de Symb. c. 10 Et idem Aug. lib. 2. de civit. Dei 21. possunt extra hanc Ecclesiam aliqua esse Dei munera: vera aliqua de Christo sententia: ipsius Christi Sacramenta: bona aliqua opera; sed non justitia, & sanctitas vitæ. *Vera*, inquit, *justitia non est, nisi in ea Republica, cujus conditor rectorque Christus est*. Et Enchiridion c. 56. non peccatorum remissio, non solida spes hæreditatis æternæ: sicut enim Abraham filiis concubinarum, per quos hæreses & schismata designantur, largitus est quædam munuscula, ac soli filio Saræ, quæ matrem nostram Ecclesiam præsignabat, largitus est hæreditatem; ita & Christus infidelibus extra Ecclesiam existentibus quædam largitur munera temporalia, solis vero fidelibus in Ecclesia existentibus impendit veram justitiam.

Consect. 2. Quomodo vivere debeat baptizatus & confirmatus. Homo baptizatus & confirmatus debet vivere quatenus miles Patris æterni pro quo pugnat, quasi discipulus Christi cujus doctrinam sustinet, quasi habitaculum Spiritus S. cujus gratia perfunditur.

I. Debet fidem divinam, idest Religionem Christianam, tamquam intrepidus miles contra Tyrannos, etiam cum vitæ dispendio, tueri, & contra falsos Christianos cum mundani honoris contemptu defendere. *Noli erubescere*, inquit Paulus, *testimonium Domini Nostri Jesu Christi*. 1. ad Timoth. cap. 2. vers. 8. Sacræ illius pugnæ exemplum dederunt Apostoli, cum coram Judæis, accepto Spiritus Sancti robore, in die Pentecostes Christi nomen confessi sunt & flagellati: *ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Non solum coram tyrannis, sed præcipue coram falsis Christianis debent hi qui sunt chrismate uncti, eam quam profitentur Religionem exer-

exercere juxta illud documentum Christi: *Qui me confessus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice, & Filius hominis confitebitur eum, cum venerit in gloriam Patris sui cum Angelis:* Marc. 8. v. 38. & juxta illud Pauli: *Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus:* 2. ad Cor. c. 9. v. 21. præcipue coram illis, quos habemus ejusdem Religionis sequaces, sed sæpissime ejusdem sacræ doctrinæ infensissimos impugnatores, quos Apostolus vocat inimicos crucis Christi.

II. Confirmatus, utpote Christi discipulus, debet Christi doctrinam, quam late poterit, verbis explicando, & factis exhibendo, propagare juxta illud Apostoli: *Non erubesco Evangelium; virtus est enim Dei in salutem omni credenti.* Id præstiterunt Apostoli post acceptam in die Pentecostes Sacramenti confirmationis virtutem; quippe per totum orbem dispersi Evangelium Christi *prædicaverunt, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Marc. 16. v. 10.

III. Confirmatus, tamquam plenus Spiritu Sancto, debet factis exprimere eam, quam profitetur, religionem; est enim Christianus, chrismatis unctione consecratus, sedes Spiritus Sancti. *Requiescet super eum*, inquit Scriptura, *spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Isa. c. 11. v. 2. Sunt autem juxta D. Thomam 1. 2. q. 68. a. 1. dona illa Spiritus Sancti, habitus quidam perficientes hominem, ad hoc quod prompte sequatur instinctum Spiritus Sancti. *Per sapientiam* confirmatus judicabit de omnibus, non secundum regulas hominum fallaces & incertas, sed secundum regulas fidei semper certas & infallibiles, v. g. æterna habebit ut æterna, caduca ut caduca &c. *Per intellectum*, quasi intus leget, & interiora rerum penetrabit, temporalia utpote fluxa parvi faciet, æterna utpote numquam peritura in magno pretio habebit. *Per consilium* nihil tentabit perperam, omnia ad legem Dei tamquam ad stateram fidelem appendet; & ita illud eveniet, quod dicit Sapiens: *Consilium custodiet te, & prudentia servabit te ut eruaris a via mala.* Prov. 2. v. 12. *Per fortitudinem* omnia in Deo tentabit, nil nisi divina virtute exequetur, dicens cum Paulo: *Omnia possum in eo, qui me confortat:* ad Philip. 4. v. 13. *Per scientiam* non ab alio, quam a Deo doceri gestiet: *Beatus*, inquit, *quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum.* Ps. 93. v. 12. *Per pietatem* Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum semper præsentem habebit, credet ei ut Doctori, sperabit in ipsum ut promissorem, amabit ut patrem, adorabit ut Dominum, & in ipso tamquam in ultimo fine conquiescet. *Per timorem* nihil aliud timebit, quam separari a Deo suo.

Conject. 3. *Quomodo homo vivere debeat post sacram Eucharistiæ sumptionem.* Homo, sumpta sacra Eucharistia, debet vivere. 1. Quasi Christum portans. 2. Quasi vitam Christi exhibens. 3. Quasi mortem Christi rememorans.

I. Homo post sacram communionem debet se gerere, quasi Christum portans, Christus enim promittit, se permansurum in eo, qui ipsum sacramentaliter recipiet: *Qui manducat*, inquit, *meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Inde est, quod Patres eos, qui Eucharistiam sumunt, vocant *Christophoros*, idest Christum portantes: ergo sicuti summa vigilia, attentaque cautione incedunt qui pretiosum liquorem portant, ne forte improviso lapsu aliquid pretiosi liquoris effundatur; ita summa cautione uti debet, qui Christum post communionem portat, ne forte *preffluamus*, ut dicit Paulus ad Hebræos, idest ne diffusa per Christum in cordibus nostris gratia incautione nostra effundatur. Christo ergo nutriti, nihil extra Christum quæramus: ille enim corrupto penitus palato est, cui Christus nauseat. Et sicut manna, teste Sapiente, omne delectamentum in se præhabens, omnisque saporis suavitatem continens, piis Israelitis generale cujuscumque alterius edulii inspirabat fastidium, ita divinum istud manna pios fideles ab omnibus oblectamentis terrestribus longe revocat, & ad gustandas solas epulas cælestes suaviter allicit. Eo ergo pane, velut alter Elias, nutritus Christianus ambulat per viam mandatorum, & usque ad montem Dei Oreb, idest usque ad cælestem patriam progreditur. Hoc melle, velut alter Jonathas, recreatus inceptum contra vitia certamen persequitur, nec desistit, donec insigni victoria omnes adversantes sibi, salutis suæ inimicos prostraverit. Et rursus sicut Abel Deo litat de primogenitis gregis, & Abraham unigenitum filium Isaac Deo offerre non detrectat; ita fidelis Eucharistia sacra saginatus, ut loquitur Tertullianus, & per eam Deo oblatus, Christo, qui est sibi simul & ci-

& cibus & hostia, offert quidquid habet pinguius & carius.

II. Homo post communionem debet factis suis vitam Christi exhibere; dicitur enim Joan. 6. v. 58. *Qui manducat me, vivet propter me*. Sicut enim, juxta Cyrillum, Verbum unitum humanitati Christi, vitam divinam Christo largiebatur, adeo ut vita Christi esset Theandrica, idest humana & divina; ita humanitas Salvatoris nobiscum per communionem unita, vitam Christi nobis communicat. Oportet ergo post communionem, ut vitam Christi repræsentemus. Oportet ut *exhibeamus nos mortuos quidem peccato, viventes autem in Christo*. Demum oportet, ut quemadmodum *ipse ambulavit, & nos ambulemus*; quemadmodum Christus vixit vita Patris, & ipsi vivamus vita Christi: quemadmodum ipse nos præmonet, Joan. 14. v. 20. *Ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis*; ita & nos simus in Christo. Quippe, ut ait Joannes 1. Epist. 4. v. 9. *Misit Deus filium suum, ut vivamus per eum*; est enim Christus, ut docet Paulus ad Colos. 3. v. 4. *vita nostra*: & ut ipsemet Paulus fatetur de seipso, non aliam sibi esse vitam, nisi eam, quam a Christo acceperat: *Vivo ego*, inquit, *jam non ego, vivit vero in me Christus*: ad Galat. 2. v. 20. ita non vivamus nos vita humana, vivat vero in nobis Christus. Et sicut Melchisedech panem & vinum, typum Eucharistiæ, Abrahæ victori e pugna redeunti obtulit, & illi dedit, qui erat pater credentium, qui fide vivebat; ita hi, quibus communicatum est sanctum illud sacramentum, vitam Abrahæ, fidemque ejus imitaturi sunt. Et sicut agnus Paschalis, qui & ipse sacrificium fuit & cibus populi Judaici, Judæos ad spiritualem quamdam vivendi normam induxit; ita & Eucharistia, cibus noster simul & nostrum sacrificium, ad sublimiorem quamdam vitam nos debet evehere, ut docet Paulus. *Pascha nostrum*, inquit, *immolatus est Christus*; *itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis*, idest excluso omni peccato, vivamus secundum normam gratiæ.

III. Homo post communionem debet Christi mortem memorari: ita enim præcipit Christus: *Hoc facite in meam commemorationem*. Luc. 22. v. 19. Est enim Christi passio 1. Infinitum meritum, quo tollitur ab humana natura indignitas inducta per peccatum originale juxta illud 1. Joan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi*. 2. Superabundans satisfactio & redemptio, qua reparatur omnis illata Deo ab hominibus injuria juxta illud: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*. Ad Gal. 3. 3. Est sacrificium infiniti valoris suppiens insufficientiam omnium sacrificiorum, quæ in lege vel naturæ, vel Mosaica oblata sunt juxta illud: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis*. Ad Eph. 5. 4. Est vis efficacissima salutis nostræ, omnibus mediis ad salutem nostram operandam destinatis efficaciam tribuens juxta illud: *Verbum crucis his, qui salvi fiunt, est virtus Dei*. 1. ad Corinth. 1. Quos omnes mirificos effectus Christus in Eucharistia conclusit juxta illud: *Memoriam fecit mirabilium suorum*; & ea singula mirabilia voluit a nobis recoli, quoties Eucharistiam sumimus: *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*.

Consect. 4. Quomodo vivere debeat qui sacramentum pœnitentiæ accepit. Qui post baptismum lapsus est in peccata mortalia, & eorum absolutionem in sacramento pœnitentiæ obtinuit, debet 1. Dolere ob peccata præterita, quatenus commissa. 2. Ob eadem peccata, quatenus remissa, debet Deo gratias reddere. 3. Ob eadem peccata, quatenus per recidivam redeuntia, debet semper timere. I. Debet dolere ob peccata commissa. Ita fecere, inquit Aug. omnes peccatores ad Deum conversi; & inter illos quatuor enumerat, scilicet Davidem, Achab, Manassem, & Magdalenam, quibus adjungi possunt Petrus & Paulus, &c. *David dicit*: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo*. Ps. 6. Et iterum: *Cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam*. Ps. 101. De impiissimo Achab 3. Reg. 21. *Nonne vidisti humiliatum Achab coram me?* De Manasse 4. Reg. 21. dicitur, *quod in captivitatem ductus, & in carcerem missus, cum grandi humilitate pœnitentiam agens, ita gratiam Dei obtinuerit, ut mereretur inter Dei amicos postmodum numerari. Peccatrix quoque illa, quæ pedes Domini lacrymis lavit, capillis suis extersit... audire meruit*: *Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: ita Aug. serm. 58. de tempore. De Petro autem pœnitente legimus Matth. 26. v. 75. *Egressus foras, flevit amare*. Paulus vero de seipso ait: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*. 1. ad Corinth. 9. v. 27. *In hac ergo pœnitentia*, inquit Aug. *majorem in se quisque severitatem debet exercere, ut a seipso judicatus,*

non

non judicetur a Domino, sicut ipse Apostolus ait: si enim nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur, Ita Aug. de pœnitentiæ medicina. II. Homo pœnitens ob peccata dimissa debet gratias agere, & cor contritum offerre: ita Aug. in Psal. 50. juxta illud Davidis: *Cor contritum & humiliatum, Deus, non despicies*. Psal. 50. v. 19. & juxta illud ejusdem Prophetæ: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis*. Psal. 115. III. Debet homo post acceptam absolutionem peccatum recidivæ & præcavere, & maxime timere: præcavere quidem, quia peccato recidivæ nihil est Deo odiosius; timere vero, quia nihil est illo peccato periculosius. Peccato recidivæ nihil Deo est odiosius; quippe generatim, *Odio sunt Deo impius & impietas ejus*. Sap. 14. v. 9. sed longe odiosior, quia Deo reconciliatus, iterum in peccatum relabitur. De anima relabente sic habet Scriptura: *Quare vilis facta es nimis, iterans vias tuas?* Jer. 2. v. 36. Et quidem non immerito; peccator enim relabens est canis reversus ad vomitum, quem Deus incipit evomere de ore suo: est sus lota in volutabro suo, quam Deus finit suis sordibus inquinatam: est terra sterilis maledicto proxima, cujus consummatio in combustionem: est ædificium manu Dei sæpius erectum, sed malitia nostra sæpius destructum, quod in ruina sua relinquit Deus; unus enim ædificans & alius destruens, quid amplius nisi labor & dolor? est inconstans ille servus, qui misit manum ad aratrum, & respexit retro, & proinde non est aptus regno Dei: demum desertor est miles, qui a castris Dei transit ad castra diaboli, quem pœnituisse pœnitet, quem proinde Deus odio suo insequitur juxta illud: *Qui transgreditur a justitia ad peccatum; parabit illum Dominus ad rhomphæam*. Eccl. 26. v. 27. Est enim recidiva rebellio quæ excusationem non admittit, & ingratitudo quæ nullos limites agnoscit. David peccavit ex infirmitate; ideo ait: *Miserere mei, quoniam infirmus sum*. Psal. 6. v. 3. Paulus peccavit ex ignorantia; ideo ait: *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci*. 1. ad Timoth. 1. v. 13. Peccator vero recidens, ex industria & malitia peccat; juxta illud Job 22. v. 13. *Ipsi fuerunt rebelles limini*. Et rursus: *Quasi de industria recesserunt ab eo*. Job 34. v. 27. Quia ingratitudine nihil majus, cum peccator ex Dei bonitate peccandi occasionem assumat, & fiat nequior, quia Deus bonus est. Sicut peccato recidivæ nihil Deo est odiosius, ita nihil eo peccato periculosius, nihil minus sanabile: quippe etsi verum sit, nullum peccatum esse absolute irremissibile; quia Deus sic compellat omnes peccatores: *Convertimini, filii revertentes: ego sanabo aversiones vestras*: Jerem. 3. v. 22. & rursus: *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras*: Joan. 6. v. 37. tamen certum est peccato recidivæ non facile concedi veniam: est enim fractura iterata, quæ difficillime sanari potest juxta illud: *Pessima plaga tua, insanabilis fractura tua*. Jerem. 30. v. 12. Est puteus ille altus, e quo vix exiri potest; juxta illud: *Impius cum in profundum venerit, contemnit*. Proverb. 18. v. 3. quem puteum tam vehementer timebat Propheta dicens: *Ne quando urgeat super me puteus os suum*. Psal. 58. v. 16. Est venenum illud insanabile, de quo sic loquitur Moyses, Deut. 32. v. 23. *Uva eorum, uva fellis, venenum aspidum insanabile*. Est funiculus ille triplex, qui difficillime solvitur. Est onus illud ingens, quod peccatorem aggravat, & ne cælum respiciat, omnino impedit; juxta illud Davidis: *Sicut onus grave gravatæ sunt super me iniquitates meæ*. Ps. 37. Est demum putrida cicatrix, quæ vix sanari potest juxta illud: *Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ*. Psal. 37. v. 6. Et hoc justo Dei judicio; quia per recidivam homo fit debilior, dæmon fortior. & Deus ad puniendum paratior, ut patet ex Ninive; prima enim vice misit Prophetam Jonam dicentem 3. v. 4. *Quadraginta adhuc dies, & Ninive subvertetur*; post vero recidivam, misit tantum epistolam, his verbis conceptam: *Deus æmulator, ulciscens Dominus; ulciscens Dominus, & habens furorem*. Nahum. 1. v. 2. Quippe per recidivam, ut docet D. Thom. peccata redeunt non simpliciter, sed secundum quid. Hujus rei exemplum est in Semei exeunte ex Jerusalem contra vetitum Salomonis, quem etiam post datam veniam occidi jubet Salomon; quia exiens ex Jerusalem præteritum peccatum, etsi dimissum, quasi revocaverat. *Reddidit tibi Dominus malitiam tuam in caput tuum*. 3. Reg. 2. v. 3. Ita per recidivam peccata dimissa in caput nostrum revertuntur.

Consect. 5. Quomodo vivere, aut potius mori debeat, qui periculosissime decumbens, accipit Extremam unctionem. Qui accipit Extremam unctionem, debet mortem acceptare tamquam pœnam peccato debitam, tamquam sacrificium Deo debitum, & tamquam medium conducens ad futuram resurrectionem.

Quomodo vivere debeant qui sacris Ordini-

dinibus sunt initiati, diximus ubi de officio Clericorum, & de officio eorum, qui præsunt spiritualiter. Quomodo vero vivere debeant conjugati, diximus in primo tomo, ubi de officiis conjugatorum.

SECUNDA PARS TRACTATUS DE SACRAMENTIS

In qua, proposita & explicata definitione sacramenti tum in communi, tum in particulari, per illationes inter se connexas probantur & inferuntur eæ conclusiones, quæ in scholis agitari solent.

CAPUT IV.

De sacramentis in communi.

ARTICULUS I.

Quid sit sacramentum.

NOmen sacramenti sumitur diversimode, ut in priori parte diximus; sed hic sumitur prout est invisibilis gratiæ signum visibile ad nostram sanctificationem divinitus institutum.

Explicatur fusius quid sit sacramentum.

Sacramentum est *signum practicum sensibile divinitus & stabiliter institutum, & usu suo gratiam habitualem Christi significans & conferens homini viatori per Ministrum ad hoc deputatum cum certis dispositionibus ex parte conferentis & recipientis.*

Hæc definitio explicatur via affirmationis, & via negationis. Primo quidem via affirmationis.

Illa definitio est optima, quæ continet omnia, quæ conveniunt rei definitæ, quia definitio debet explicare naturam rei: atqui tradita definitio continet omnia, quæ conveniunt rei definitæ seu sacramentis: ergo est optima. Minor explicatur explicando singulas voces.

I. Dicitur *signum*, idest res ducens nos in cognitionem alterius: uti enim fumus significat ignem, rubor faciei motum cordis; ita sacramentum significat gratiam.

II. Dicitur *signum practicum*: uti enim verba illa, fiat lux, Lazare veni foras, vere efficiebant quod significabant; ita & sacramentum novæ legis efficit, quod significat. Sacramenta vero Legis Mosaicæ erant tantum speculativa signa, erant enim infirma, & egena elementa ad Gal. 4. *in quibus non erat expiatio peccatorum, sed umbra futurorum sacramentorum novæ Legis, in quibus vere erat expiatio*, inquit Aug. tract. 41. in Joan.

III. Dicitur *sensibile*; quia sacramentum est propter homines sensibiles, quos decet duci rebus sensibilibus.

IV. Dicitur *divinitus institutum*; quia cum sacramentum ordinetur ad gratiam producendam, & solus Deus possit producere gratiam, solus Deus potuit instituere sacramenta.

V. Dicitur *stabiliter*; quia cum sacramentum sit quædam *protestatio fidei, & exercitium Religionis*, sicut Religio est permanens & stabilis, ita & sacramentum.

VI. Dicitur *usu suo gratiam significans & conferens*: quia Christus instituendo sacramenta propter gratiam significandam, & causandam, voluit ut in actuali usu Sacramentorum conferretur gratia.

VII. Dicitur *gratiam habitualem*; quia gratia sacramentalis nihil aliud esse videtur, quam ipsamet gratia habitualis vel infusa, vel adaucta cum jure aliquo ad accipienda a Deo auxilia actualia necessaria ad vivendum conformiter ad finem sacramenti: v. g. baptismi gratia dat jus ad auxilia, quibus vivamus, ut debet vivere regeneratus.

VIII. Dicitur *gratiam Christi*: quia sacramenta conferunt gratiam medicinalem & Redemptoris, non vero Conditoris; quia utpote instrumenta Christi, & rivuli ejus passionis ordinantur ad eamdem gratiam ad quam Christus ordinabatur.

IX. Dicitur *in homine viatore*; quia sacramenta sunt propter homines viatores, & non propter comprehensores, cum sint media, quibus ad gloriam pervenitur.

X. Dicitur *rite disposito*; quia si subjectum sacramenti sit indispositum, sacramentum non producit gratiam.

XI. Dicitur *cum certis conditionibus ex parte conferentis, & ex parte recipientis*; quia, ut sacramentum valide conferatur, requiritur in Ministris intentio faciendi quod facit Ecclesia; & quia ut utiliter recipiatur, requiritur in recipiente adulto, ut habeat *fidem de sacramento*, & dolorem de peccatis: sicuti enim adulti libere perdidimus gratiam; ita dispositione a nobis libere elicita debemus eam recuperare.

XII.

XII. Dicitur *per Ministrum ad hoc deputatum;* quia si sacramentum conferatur ab eo, quem Deus non deputavit, est invalidum.

Explicatur eadem definitio via negationis.

Illa definitio est optima, quæ excludit omnia, quæ non conveniunt rei definitæ; quia cum definitio convertatur cum re definita, debet excludere omnia, quæ non conveniunt rei definitæ: atqui tradita definitio excludit omnia, quæ non conveniunt sacramentis: ergo tradita definitio est optima.

Minor explicatur.

I. Dicitur *signum practicum gratiæ;* & per hoc excluduntur signa speculativa gratiæ, v. g. lignum vitæ præfigurans Eucharistiam, Crux significans Christi passionem, quæ non sunt sacramenta, licet speculative significent gratiam.

II. Additur *sensibile*; & per hoc excluduntur actus interni supernaturales, qui licet vel disponant ad gratiam, vel eam adaugeant, non sunt sacramenta; quia non sunt sensibiles.

III. Dicitur *divinitus institutum*; & per hoc excluduntur cæremoniæ ab Ecclesia institutæ, quæ licet aliquando causent gratiam, excitando nos ad amorem Dei, tamen non sunt sacramenta; quia non sunt divinitus institutæ.

IV. Dicitur *stabiliter institutum*; & per hoc excluduntur cæremoniæ transeuntes, quibus Christus causabat gratiam, nimirum ablutio pedum Apostolorum, contactus fimbriæ vestis: quæ omnia non sunt sacramenta; quia non fuere a Christo ita instituta, ut permanenter in Ecclesiis fidelium observarentur tamquam cæremoniæ sacramentales.

V. Dicitur *in homine viatore rite disposito per Ministrum ad hoc deputatum*; quia per hoc excluduntur beati a receptione sacramentorum, & Angeli a collatione ordinaria.

ARTICULUS II.

De sacramento quatenus est signum:

PRop. unica. Sacramentum est *signum gratiæ sanctificantis*.

Prob. 1. Quia nihil aliud intelligimus per sacramentum: si quid aliud intelligant adversarii, quæstio erit de nomine, & non de re.

2. Quia sacramentum denominatur sacrum a gratia, sicut sanum denominatur sanum a sanitate.

Et ita sacramentum ordinatur ad gratiam: non ordinatur ad gratiam, illam continendo *substantialiter* sicut Deus; quia sacramentum est creatura, & creatura non continet *substantialiter* gratiam: non ordinatur ad gratiam recipiendam *formaliter* sicut Angelus, vel anima; quia non est substantia intelligens receptiva gratiæ sanctificantis: ergo ordinatur ad gratiam, *significando & causando* eam in homine; quia non potest aliter ordinari: & ideo dicitur sacramentum, seu signum sacrum *significando*, & *causando* gratiam in homine; sicut ambulatio dicitur sana significando, & causando sanitatem in homine: & quia gratia habitualis, non vero actualis formaliter sanctificat; ideo dicitur signum gratiæ habitualis.

Consectaria educta ex hoc principio.

Sacramentum est signum gratiæ sanctificantis.

Ergo non est signum naturale; quia non significat ex natura gratiam, sicut fumus significat ex natura ignem, rubor faciei motum cordis.

Sacramentum non est signum naturale gratiæ.

Ergo est signum ex instituto; quia omne signum vel est naturale, vel ex instituto: v. g. fumus est signum naturale ignis, vexillum est signum ex instituto prælii, verba hominum sunt ex instituto signa cogitationum.

Sacramentum est signum ex libero instituto.

Ergo vel est ex institutione divina, vel ex institutione creata, scilicet angelica, vel humana; quia omnis institutio libera est vel a Deo, vel ab Angelo, vel ab homine; quia non datur nisi triplex agens liberum, scilicet Deus, Angelus, & homo.

Sacramentum est signum ex instituto vel divino, vel angelico, vel humano.

Ergo sacramentum est signum ex instituto divino; quia, cum nec Angelus, nec homo possint certo producere gratiam, sequitur quod non possint instituere signa, quæ certo & infallibiliter significent gratiam.

Sacramentum est signum ex instituto divino.

Ergo sacramentum est tale, quale Deus voluit; quia signum ex instituto pendet omnino ex voluntate instituentis.

Sacramentum est tale quale Deus voluit.

Ergo in doctrina sacramentorum non aliæ debent afferri rationes quam eæ, quæ in voluntate Dei nitantur; tota enim ratio facti debet esse voluntas facientis: & ita quoties inquiritur ratio, quare sint septem sacramenta, nec plura, nec pauciora: quare Deus hæc signa elegerit, potius quam alia; solum respondendum: *Ita Deo visum est*: quod equidem

dem habemus ex revelatione residente in Scriptura & traditione, & nobis per Ecclesiam proposita. Rationes vero, siquæ afferantur a Theologis, non sunt demonstrationes, quæ demonstrent quod asserimus, sed sunt congruentiæ, quæ nobis suadent quod per fidem ut certum habemus: quæ rationes non sunt quidem spernendæ, sed iis utendum est ad levandam debilitatem intellectus.

In explicanda natura Sacramentorum non aliæ debent afferri rationes, nisi quæ nitantur in revelatione contenta in Scriptura & traditione, vel in congruentiis, quæ a Patribus & Theologis afferri solent.

Ergo non male asserimus septem esse Sacramenta, nec plura, nec pauciora, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium; habemus enim per revelationem contentam in Scriptura & traditione prædicta Sacramenta: & hanc affert congruentiam Eugenius in instructione ad Armenos. *Per baptismum*, inquit, *spiritualiter renascimur, per Confirmationem augemur in gratia & roboramur in fide, renati autem, & roborati nutrimur divina Eucharistiæ alimonia, quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per pœnitentiam spiritualiter sanamur. Spiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam unctionem sanamur. Per Ordinem vero Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter. Per matrimonium corporaliter augetur.* Tota autem Ecclesia est in possessione horum septem Sacramentorum, & semper fuit in eadem possessione: ut patet ex Conc. Trident. Florent. Constant. ex usu Ecclesiæ Orientalis, quæ licet schismate jam pridem ab Ecclesia Romana divisa, tamen nullum negat Sacramentum: ergo signum est septem Sacramenta a Christo esse instituta: ergo retinenda sunt septem hujusmodi Sacramenta.

Non male asserimus septem esse Sacramenta innixi traditione & universali Ecclesiæ praxi.

Ergo male nobis objicitur rejicienda esse illa septem Sacramenta, quia Scriptura nullibi docet esse septem Sacramenta, & quod Patres non mentionem faciant de septenario numero Sacramentorum. 1. Quia sufficit, quod traditio id doceat. 2. Quia licet Scriptura non dicat esse duodecim articulos fidei, quatuor esse Evangelia; tamen reverenter ob traditionem & duodecim articulos, & quatuor Evangelia suscipimus. Quidni septem Sacramenta pari pietatis affectu suscipiemus? Patres vero antiquiores non singula percurrunt Sacramenta in suis libris, vel quia de Sacramentis notioribus loquebantur, v. g. Baptismate, Eucharistia; & alia Paganis occultabant, ut monet Aug. in Psal. 103. vel quia cum Baptismus, & Eucharistia ex expresso Christi mandato singulis essent necessaria, ita hæc duo Sacramenta singulis erant explicanda. Non desunt tamen Patres, qui de aliis Sacramentis loquantur, ut videre est apud Estium in 4. dist. 1.

ARTICULUS III.

De Sacramento quatenus sensibili.

PRop. unica. *Sacramentum est signum sensibile.*

1. Quia nihil aliud intelligimus &c.

2. Quia Deus agit in rebus juxta modum rerum: cum ergo Sacramenta sint propter homines, & homines conveniat duci rebus sensibilibus, Sacramenta debent esse aliquid sensibile.

3. Homo lapsus erat in peccatum, indebite inhærendo sensibilibus: ergo congruum fuit, ut ex divina bonitate ex sensibilibus remedium sumeret, & sic apparerent sensibilia, utpote a Deo creata, esse bona, & ea tantum esse hominibus noxia, quando eis inordinate utuntur.

4. Deus alloquitur homines per sensibiles figuras in Scripturis, per Angelos sensibiliter apparentes, per filium in humanitate sensibili sensibiliter conversantem: ergo congrue utitur Sacramentis sensibilibus.

Unde omnia Sacramenta sunt sensibilia. Baptismus in aqua, & in verbis. Confirmatio in materia, scilicet manuum impositione, vel chrismate, vel utroque, & in verbis. Eucharistia in speciebus consecratis, & in verbis consecrationis. Pœnitentia in actibus sensibilibus pœnitentis, & in verbis absolutionis. Extrema unctio in oleo, & in verbis. Ordo vel in impositione manuum, vel in exhibitione, vel contactu materiæ, per quam designatur potestas conferenda ordinato, & in verbis Episcopi ordinantis. Matrimonium in actibus sensibilibus partium contrahentium. Proinde, licet corpus Christi in Eucharistia non sit sensibile ratione sui, quia non habet quantitatem *in ordine ad locum;* est tamen sensibile ratione specierum Eucharisticarum, quæ, utpote habentes quantitatem *in ordine ad locum*, sunt sensibiles. Attritio pariter in confessione, & consensus in matrimonio, etsi non sint sensibiles ratione sui, quia sunt actus interni; sunt tamen sensibiles ratione alterius, quia exprimuntur per signa sensibilia.

Con-

Consectaria educta ex prædicto principio.

Sacramentum est signum sensibile.

Ergo est compositum morale; quia omne signum sensibile, si sit arbitrarium, & expresse significativum, quale est sacramentum, est compositum morale, inductive; v. g. syllaba *BA* componitur ex *B*, & *A*: hæc dictio *PATER*, coalescit ex *Pa*, & *TER*. Sic propositio illa *Pater est bonus*, constat ex istis vocibus, nimirum *Pater & bonus*.

Sacramentum est compositum morale.

Ergo constat ex materia & forma, seu ex multis moraliter componentibus, quorum unum habet moraliter rationem formæ, & aliud rationem materiæ; quorum unum determinat, & unum determinatur; quorum unum significat minus expresse, aliud magis expresse: quia sicut in omni composito physico est realiter materia & forma; ita in omni composito morali debet esse moraliter materia & forma: & sicuti in composito physico materia & forma existunt simul conjunctione physica; ita in sacramentis, utpote compositis moralibus, materia & forma debent simul existere conjunctione morali, & non separari longa interpolatione.

Sacramentum constat ex materia & forma moraliter componentibus.

Ergo non incongrue dicitur, quod sacramentum constet *rebus & verbis*: rebus tamquam materia, verbis tamquam forma; quia in omni composito morali præcipue si sit sub genere signi, est aliquid quod vocatur *res* seu materia, & aliquid quod vocatur *verbum* seu forma. Sic in typis allegoricis, Gallice *devises*, sunt res & verba: res, nimirum pictura, quæ est quasi corpus, & verba, quæ sunt quasi anima.

Ratio ulterior est; quia res ultimum locum tenent inter signa ad placitum, verba vero primum locum occupant: res ergo determinantur per verba, & proinde res determinabiles debent dici materia, quia materia est id quod determinatur; verba vero determinantia debent dici forma, quia forma est id quod determinat.

Sacramentum constat rebus tamquam materia, verbis tamquam forma.

Ergo res & verba sunt de essentia sacramenti; quia materia & forma sunt de essentia compositi tum physici, tum moralis; etenim si sola forma, vel sola materia esset de essentia compositi *tum* physici, *tum* moralis, compositum esset æque simplex ac pars.

Res & verba sunt de essentia sacramenti.

Ergo si res & verba immutentur substantialiter, non erit sacramentum; quia mutata essentia rei, non est res: sic v. g. si tollas naturam hominis, non erit homo.

Ergo si res & verba mutentur accidentaliter, verum erit sacramentum; quia mutatio accidentalis non tollit essentiam rei, ut patet ex aqua, quando de calida fit frigida, & vice versa, de frigida fit calida.

Mutatio est essentialis in sacramentorum materia, quando materia deperdit esse physicum quod habebat, vel fit inepta ad sacramentalem actionem: v. g. si aqua mutetur in vinum, vel si aqua congeletur & fiat inepta ad abluendum.

Mutatio est accidentalis, quando remanet in eadem specie, & cum aptitudine ad actionem sacramentalem: v. g. si aqua calefiat, aut frigefiat; aqua enim calida & frigida est substantialiter aqua, & apta ad abluendum.

Mutatio est essentialis in forma sacramentorum, quando destruitur sensus verborum, ita ut verba significent difformiter ad id, quod prius significabant.

Mutatio est essentialis in forma sacramentorum, quando non destruitur sensus verborum.

Mutatio initialis in verbis vulgo est essentialis, mutatio facta in fine est vulgo accidentalis. Sic: ego te baptizo in nomine matris, mutando *pa* in *ma*, est mutatio essentialis. Ego te baptizo in nomine patrias mutando *is* in *ias*, est mutatio accidentalis.

ARTICULUS IV.

De sacramento quatenus significat gratiam.

P*Rop. unica. Sacramentum est signum sensibile gratiæ sanctificantis.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus. 2. Ut aliquid sit sacramentum debet significare non quamcumque rem sacram, sed gratiam sanctificantem, seu habitualem; sola enim gratia habitualis est ea, quæ formaliter sanctificat: & ita Crux, Evangelium, non sunt sacramenta, etiamsi significent aliquid sacrum; quia non significant, non conferunt ex se gratiam sanctificantem.

Sacramentum significat gratiam habitualem seu sanctificantem.

Ergo sacramentum significat aliquo modo tria, passionem Christi, gratiam, & gloriam, quia tria illa concurrunt ad justificationem: nam ad justificationem passio concurrit effective, gratia formaliter, & gloria finaliter:

ter: ideo sacramentum dicitur signum demonstrativum gratiæ præsentis, signum rememorativum passionis peractæ, & signum pronosticum gloriæ futuræ.

Sacramentum significat tria.

Ergo licet significet plura, non causat æquivocationem & confusionem; quia illa multa sunt ad invicem ordinata: passio enim ordinatur ad gratiam producendam, & gratia ad gloriam obtinendam.

ARTICULUS V.

De sacramento quatenus divinitus instituto.

PRop. 1. Sacramentum est signum institutum a Deo.

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per sacramentum. 2. sacramentum non est ex instituto angelico vel humano: ergo est ex instituto divino. 3. Sacramentum ordinatur ad producendam gratiam; sed solus Deus potest principaliter producere gratiam, & creatura nequit illam producere nisi instrumentaliter: ergo solus Deus potuit principaliter instituere sacramenta, & creatura potuit solum instrumentaliter. Ita Chrys. hom. 25. in Joan.

Prop. 2. Congruum fuit, quod Christus immediate instituerit sacramenta, hoc sensu, quod Christus quædam instituit sacramenta, & contulit, v.g. Baptismum & Ordinem, vel quædam designavit, quæ Apostoli occurrente occasione instituerent, & celebrarent; & hoc sensu, quod Christus sit in omni sacramento operator.

Prob. 1. Sic se habet Christus in mundo reparato, sicut Deus in mundo condito: ergo sicut Deus creator immediate produxit præcipuas mundi partes; ita Christus redemptor immediate debuit instituere sacramenta, quæ sunt quasi præcipua mundi reparati medicamenta: & sicuti Deus mundum a se immediate productum gubernat, mediantibus Angelis gubernantibus; ita Christus sacramenta a se immediate instituta dat fidelibus, mediantibus suis ministris sacramenta ministrantibus. 2. Christus est Princeps Ecclesiæ, & origo gratiæ: ergo & auctor sacramentorum Ecclesiæ. 3. Christo debet tribui omnis perfectio creaturæ communicabilis, & quæ non repugnat fini incarnationis, qualis erat institutio sacramentorum. 4. Ita docet Trident. sess. 7. Can. 10. 5. Aug. docet sacramenta omnia fluxisse de latere Christi. Tract. 120. in Joan. & in Psal. 56. ideo ait: *Ipse est, qui baptizat, ipse est, qui per Sacerdotes peccata dimittit.* Tract. 5. in Joan. Ergo Christus instituit omnia sacramenta.

Consectaria prædicti principiis.

Christus immediate instituit sacramenta.

Ergo instituit omnia & singula sacramenta novæ legis, & non sacramenta legis naturæ, neque legis Mosaicæ; quia institutor sacramentorum, utpote determinans materiam & formam, debet realiter existere, cum instituuntur sacramenta: Christus autem non realiter tunc existebat, sed erat solum aliquando exiturus. Instituit autem Sacramenta novæ legis, ut patet hac inductione. Instituit enim Baptisma Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Confirmationem promisit, promittens Spiritum sanctum Jo. 16. *Si abiero mittam eum ad vos, &c.* Eucharistiam celebravit Matth. 26. Pœnitentiæ tribunal erexit Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* Extremam unctionem insinuavit Marc. 6. Ordinis potestatem dedit. Eph. 4. *Et ipse dedit quosdam Apostolos, &c.* Matrimonii jura firmavit dicens: *quod Deus conjunxit, homo non separet*; etenim, ut dicit Aug. *Plus apud nos valet sanctitas sacramenti, quam fecunditas uteri.* Videtur autem baptisma instituisse, cum baptizatus est; quia tunc vim regenerativam aquis contulit; & quia tunc forma baptismi implicite expressa est; Pater enim apparuit in voce, Filius in carne, Spiritus sanctus in specie columbæ. Hæc verba, *nisi quis renatus fuerit*, denotant necessitatem baptismi. Hæc verba, *euntes baptizate eos in nomine Patris, &c.* denotant obligationem conferendi & recipiendi baptismum. Confirmationem videtur instituisse *designative*, quando imponebat manus supra pueros; quia tunc designabat impositionem manuum sacramentalem: *effective*, quando ordinavit Apostolos Episcopos, quia tunc constituit ministrum confirmationis; *formaliter* in nocte cœnæ, quando docuit Apostolos materiam hujus sacramenti, nimirum Chrisma conficere. Eucharistiam instituit in nocte cœnæ, quando accipiens panem & vinum dedit discipulis suis Matth. 26. Pœnitentiam videtur instituisse *designative*, quando dixit Petro: *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis*: *Formaliter*, quando dixit Apostolis: *accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis* Joan. 20. Extremam unctionem videtur instituisse *designative*, quando misit Apostolos qui inungerent infirmos Marc. 6. *Forma-*

maliter in nocte cœnæ, quando docuit Apostolos materiam hujus sacramenti conficere.

Ordinem videtur *Formaliter* instituisse, quando Apostolos ordinavit in nocte cœnæ, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Matrimonium videtur instituisse *Designative*, quando interfuit nuptiis in Cana Galilææ: *Formaliter* quando dixit: *quod Deus conjunxit, homo non separet*.

Christus instituit sacramenta novæ legis immediate, hoc sensu, quod ipse quædam sacramenta instituit & contulit, vel quod Apostolis dedit mandatum, ut postea occurrente occasione sacramentum a se designatum conferrent aut celebrarent.

Ergo determinavit vel in genere, vel in specie materiam & formam sacramentorum; quia instituere sacramenta est determinare illorum materiam & formam, cum sacramenta consistent essentialiter ex materia & forma. Sic Christus in specie determinavit materiam & formam baptismi, nimirum, *aquam*, & hæc verba: *ego te baptizo &c.*

Sic determinavit *in specie* materiam & formam pœnitentiæ, nimirum *actus pœnitentis*, quales sunt contritio, confessio, satisfactio: & hæc verba: *ego te absolvo a peccatis tuis*.

Sic determinavit materiam & formam Eucharistiæ, nimirum *panem*, & *vinum*; & hæc verba consecratoria: *hoc est corpus meum*: *hic est calix sanguinis mei, &c.*

Sed determinavit solum in genere materiam & formam aliorum sacramentorum, præscribendo solum res sensibiles adhibendas esse pro materia & forma, relinquens Ecclesiæ determinandam materiam, & formam in particulari; quia habemus ex Euchologiis non eamdem specie materiam, & formam in istis sacramentis ab Ecclesia semper fuisse usurpatam, quod significat eam materiam non fuisse a Christo determinatam; quia Ecclesia utpote fidelis sponsa numquam mutavit quæ a Christo accepit.

Christus determinavit materiam & formam sacramentorum vel in genere, vel in specie.

Ergo non licet Ecclesiæ, vel homini privato mutare materiam & formam sacramentorum; non enim licet inferiori ministro invertere quod superior præscripsit; & sicuti quod Deus conjunxit, homo non debet separare; ita quod Deus instituit, homo non debet mutare.

Non licet Ecclesiæ, vel privato homini mutare materiam vel formam sacramentorum.

Ergo si quæ videatur mutatio introducta in Ecclesia in usu sacramentorum, hæc mutatio vel est accidentalis, vel solum cæremonialis, vel conditionalis idest, appositio conditionis; hæ enim mutationes, utpote non essentiales, possunt introduci ab Ecclesia ob potestatem, quam accepit a Christo.

Accidentalis, vel cæremonialis mutatio potest ab Ecclesia induci; Ecclesia enim potest ad ornamentum Sacramentorum, ad populi instructionem, & ad plebis ædificationem novas cæremonias & solemnitates in sacramentis conferendis adjicere.

Sic Ecclesia addit cæremonias aliquas in solemni sacramentorum administratione, quæ a Christo, vel ab Apostolis non adhibebantur.

Mutatio conditionalis potest ab Ecclesia induci: quia Ecclesia, utpote Respublica, potest quasdam conditiones contractibus apponere, quibus omissis contractus sunt nulli.

Sic apposuit matrimonio istam conditionem, quod celebraretur coram Parocho, & duobus testibus.

Potest demum designare Ecclesia in specie quod Christus designavit tantum in communi & genere, v. g. Ecclesia acceptis a Christo signis sensibilibus in communi adhibendis, pro aliquibus sacramentis potest determinare in specie res aliquas sensibiles.

Sic determinavit in specie certam materiam, ut materiam Confirmationis, Extremæ unctionis, & Ordinis, quæ a Christo & ab Apostolis non adhibebatur in eadem specie, sed solum in genere: ita docent insignes Theologi, scilicet Petrus Cantor in summa de sacramentis, Alexander Alensis in quarta parte summæ, S. Bonaventura in 4. sent. Bellarm. lib. de Ordine & Extrema unctione cap 9. Morinus lib. 8. de admin. pœnit. & Dominus de Godeau lib. cui titul. *discours sur les Ordres sacres*; quamvis alii doceant, materiam cujuscumque sacramenti esse a Christo in specie determinatam, & mutationem, si quæ contigerit, esse accidentalem.

Si quæ videatur mutatio facta in sacramentis, hæc mutatio vel est solum accidentalis, vel cæremonialis, vel conditionalis, seu appositio certæ conditionis.

Ergo si circa Confirmationem, Ordinem, & Matrimonium, non iidem semper viguerint in Ecclesia ritus, non inde sequitur diversa esse hæc tria sacramenta ab his, quæ initio Ecclesiæ conferebantur; manserunt enim semper eadem sacramenta, ut loquitur Trid. *salva eorum substantia*, scilicet, quod fuerint cæremoniæ sensibiles ad significandam & conferendam gratiam divinitus institutæ, *in genere* quidem, licet non *in specie*.

AR-

ARTICULUS VII.

De sacramento quatenus causa gratiæ.

PRop. unica. *Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam conferens.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per Sacramentum. 2. Scriptura singulis Sacramentis vim efficiendi gratiam adscribit; loquens enim de Baptismo ait: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis:* ad Tit. 3. cap. De confirmatione vero dicitur, quod videns Simon magus, quod per impositionem manuum daretur Spiritus sanctus, voluerit vim illam conferendi Spiritum sanctum emere. De Eucharistia sic habet, Joan. 6. cap. *Caro mea vere est cibus .... qui manducat me, vivet propter me.* De Pœnitentia, Joan. 20. dicitur: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* De extrema unctione sic habet Jacobus 2. *Si in peccatis sit,* infirmus scilicet, *remittentur ei.* De Ordine autem declarat Paul. 1. ad Timot. 4. cap. quod gratia data sit Timotheo *per impositionem manuum presbyterii. Demum apud nos plus valet in matrimonio sanctitas Sacramenti, quam fœcunditas uteri,* inquit Aug. 3. Juxta Patres, Sacramenta se habent ad gratiam, sicuti fons ad aquam, uterus ad embrionem, aqua calefacta ad calorem, Jordanis ad lepram mundatam, virga Moysis ad mare rubrum divisum, gratiamque non modo significant, uti arcus in nubibus significabat diluvium aquæ jam præteritum, & diluvium ignis aliquando futurum, ut inquit Gregorius; sed Sacramenta signa sunt practica gratiæ, sicut hæc verba, *fiat lux, Lazare veni foras,* efficiebant quod significabant. 4. Sacramenta sunt instrumenta Christi, & applicatio passionis illius: ergo ad id ordinantur, ad quod Christus ordinabatur: ergo, cum Christus venerit, ut gratiam conferret hominibus, *Ego veni, ut vitam habeant & abundantius habeant,* sacramentum debet usu suo conferre gratiam.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Sacramentum est signum sensibile practicum usu suo gratiam conferens.

I. Ergo Sacramentum confert gratiam *ex opere operato,* idest ultra debitum subjecti recipientis, & meritum ministri conferentis; si enim sacramenta non conferrent gratiam ultra debitum recipientis, & meritum conferentis, non essent causæ magis efficaces gratiæ, quam sint bona opera, quibus ad gratiam disponimur; & sic receptio Sacramentorum esset quasi inutilis recipienti, cum aliunde æque uberem posset recipere gratiam excitando se v.g. ad pietatem: sicuti calor ignis admotus animali esset illi inutilis, si nullum alium gradum caloris afferret, nisi eum quem animal excitando se posset accipere independenter ab igne. Secundo, quia si sacramenta non conferrent gratiam ultra debitum subjecti, & sanctitatem ministri, essent inutilia collata pueris, & amentibus, in quibus nulla est supernaturalis dispositio: immo & inutilia essent etiam ipsis adultis rite dispositis, quando per malos ministros conferrentur; utrumque tamen falsum esse probat Ecclesiæ praxis.

II. Ergo Sacramentum non est tantum ritus excitans fidem, & Symbolum acceptæ per fidem gratiæ, & pignus, quo Deus se nobis oppignoret, vel quo nos oppignoremus Deo, sed insuper vere est causa instrumentalis gratiæ; quia licet prædicta omnia significent aliquem effectum Sacramenti, non tamen significant præcipuum, scilicet producere gratiam. Deinde Sacramentum esset nullum collatum parvulis, collatum amentibus, collatum idiomate ignoto; quia non posset excitare fidem. Demum sacramenta veteris legis, utpote solemniori apparatu collata, magis fidem excitantia, essent perfectiora sacramenta, quam Sacramenta novæ legis, licet vocentur a D. Paul. infirma & egena elementa.

III. Ergo Sacramentum non est tantum conditio *sine qua non,* ad cujus præsentiam Deus operetur gratiam, vel signum mere speculativum gratiæ, sed est instrumentum vere effectivum gratiæ, vel morale, vel physicum: conditio enim *sine qua non,* & signum speculativum nihil operatur neque *physice,* neque *moraliter* ad effectum: v. g. lex de successionibus filiorum, causa est moralis cur filius ad hæreditatem vocetur; actus autem Parochi attestantis aliquem esse filium alterius, signum quidem est deferendæ hæreditatis, sed non causa: si inspiciamus autem modum loquendi vel Scripturæ, vel Patrum, sacramenta sunt non tantum conditiones, sed causa gratiæ, non signa speculativa, sed practica.

Sacramentum non est tantum signum speculativum, sed practicum gratiæ: non est tantum conditio sine qua non, sed instrumentum effectivum.

Ergo verba Sacramentorum non sunt tantum excitativa fidei, & deprecatoria solum gratiæ, & concionatoria tantum ad populum; sed consecratoria, & effectiva: etenim si

si totum Sacramentum sit effectivum gratiæ, præcipua illius pars, nimirum forma seu verba debent effectiva. Quando autem Aug. dicit tract. 8. in Joan. verbum sacramentale operari, *non quia dicitur*, *sed quia creditur*, non sensus est, quod debeat credi vel a suscipiente, vel a ministrante, cum juxta eumdem Aug. Sacramentum operetur sine utriusque pietate & fide; sed sensus est, quod verbum sacramentale creditur ab Ecclesia, idest, habetur ut cæremonia sacra, & ut professio fidei in Christi Ecclesia.

Verba Sacramentorum non sunt concionatoria tantum, vel deprecatoria, sed effectiva gratiæ.

Ergo ut plurimum verba Sacramentorum debent proferri sub forma expressa per modum indicativum, & non per modum optativum; quia per modum indicativum melius exprimitur efficientia, quam per modum optativum: v. g. *Ego te baptizo*, melius exprimit, quam hæc forma, *baptizem hunc puerum*. Quod si sint quædam sacramenta, quæ collata fuerint verbis deprecatoriis, sensus tamen Ecclesiæ semper fuit, quod verbis etiam illis exprimeretur & subintelligeretur efficientia Sacramenti.

Quod si Extrema unctio conferatur etiam nunc modo deprecatorio: *Indulgeat tibi Deus quidquid per sensus deliquisti*; ideo hoc fit, inquit D. Th. quod Extrema unctio Sacramentum sit infirmorum & morientium, qui orare non possunt, & qui tamen maxime oratione egeant, & insuper quia si expediat, confertur sanitas corporalis per Extremam unctionem, ad quem effectum corporalem decet Sacramentum ordinari per orationem ministri.

Alia Consectaria ejusdem principii.

Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam Christi conferens.

Ergo confert gratiam Christi, juxta diversam significationem, quam per res & verba exprimit; quod enim operatur gratiam media significatione, debet eam producere juxta diversam significationem, quam exprimit.

Sacramentum producit gratiam juxta diversam significationem, quam per res & verba exprimit.

Ergo quodlibet Sacramentum diversam & specialem producit gratiam; quia quodlibet Sacramentum diversam & specialem habet significationem: v. g. Baptismus significat spiritualem regenerationem, Confirmatio spirituale robur, Eucharistia nutritionem, Extrema unctio convalescentiam, Ordo prælationem, Matrimonium unionem Christi cum Ecclesia.

Quodlibet Sacramentum diversam & specialem producit gratiam, juxta diversam & specialem significationem quam habet.

Ergo *Baptismus* producit gratiam regenerantem, Confirmatio gratiam roborantem, Eucharistia gratiam nutrientem, Pœnitentia gratiam resuscitantem, Extrema unctio gratiam peccatorum reliquias abstergentem, Ordo gratiam aliis utiliter ministrandi sacra, & Matrimonium gratiam, qua conjugati vivant ut repræsentantes unionem Christi cum Ecclesia, quave sancte generent, & educent filios in timore Domini; singula enim hec Sacramenta singularem illam significant sanctitatem.

Baptismus, confert gratiam regenerantem, & Confirmatio roborantem, &c.

Ergo duo Sacramenta, Baptismus scilicet, & Pœnitentia, vitam spiritualem dant, & incipiunt: cætera vero Sacramenta vitam spiritualem non dant, sed supponunt, non conferunt, sed adaugent diversimode; quia, ut monet Trid. Baptismus est id, a quo *omnis justitia incipit*, Pœnitentia est id, a quo *justitia amissa reparatur*, & cætera Sacramenta sunt id, a quo vita spiritualis *accepta augetur*.

Baptismus, & Pœnitentia conferunt, & incipiunt vitam spiritualem; cætera vero Sacramenta non incipiunt, sed augent.

Ergo Baptismus & Pœnitentia non incongrue vocantur *Sacramenta mortuorum*, quia dantur mortuis non corporaliter, sed spiritualiter per peccatum; cætera vero *Sacramenta vivorum*, quia dantur viventibus spiritualiter per gratiam.

Baptismus, & Pœnitentia congrue vocantur Sacramenta mortuorum, reliqua vero Sacramenta vivorum.

Ergo Baptismus & Pœnitentia per se producunt primam gratiam, alia vero secundam; quia ad id Sacramenta mortuorum per se ordinantur: v. g. Baptismus ordinatur ad incipiendam vitam spiritualem, Pœnitentia ad eam reparandam, cætera vero Sacramenta ad eam adaugendam, quorum prius fit per primam gratiam, posterius vero per secundam.

Baptismus, & Pœnitentia per se producunt primam gratiam, cætera Sacramenta secundam.

Ergo nihil obstat quod *per accidens* Sacramenta vivorum producant primam gratiam, & Sacramenta mortuorum secundam, scilicet, si ita exigat status & dispositio subjecti recipientis Sacramenta; cum enim Sacramenta sint applicatio passionis Christi, & applicatio passionis Christi nequeat esse sine fructu gra-

gratiæ, quoties subjectum non habet dispositiones gratiæ contrarias, toties debet produci gratia: ergo producetur secunda gratia, si subjectum jam habeat primam gratiam; producetur vero prima gratia, si subjectum non habeat primam gratiam, & sit dispositus ad illam recipiendam.

Et ita si ille, qui accedit ad Baptismum, & Pœnitentiam, sit perfecte contritus, habeatque gratiam habitualem, hanc Baptismus, & Pœnitentia non conferunt; quia supponitur esse in anima, sed eam gratiam insigniter adaugebunt. Ita pariter, si ille, qui suscipit Eucharistiam, Extremam unctionem, &c. sit in peccato mortali, quod inculpabiliter ignorat, vel in peccato mortali cognito, quod confiteri non potest, eo quod copiam Confessarii non habeat, si Sacramentum vivorum, v. g. Eucharistiam, Extremam unctionem, &c. suscipiat cum sufficienti contritione, tunc Sacramentum vivorum producet *per accidens* primam gratiam, & justificabit, uti faceret Baptismus & Pœnitentia; cum enim Sacramentum illud sit passionis Christi applicatio, proinde nequit esse sine fructu gratiæ: Ergo si non possit producere secundam gratiam, debet producere primam.

Alia Consectaria ejusdem principii.

Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam conferens.

Ergo Sacramentum usu suo applicat nobis passionem Christi, qua pro nobis meruit, & qua pro nobis satisfecit; etenim Sacramentum non potest aliter nobis gratiam Christi conferre.

Sacramentum usu suo applicat nobis passionem Christi, qua pro nobis meruit, & pro nobis satisfecit.

Ergo Sacramentorum receptio non dispensat adultos ab exercitio bonorum operum, quibus & se disponant ad gratiam, & quibus sub Christo capite sibi mereantur gloriam, & pro peccatis satisfaciant; passio enim Christi, ut pote causa universalis, non excludit, sed exigit cooperationem omnium nostrum, qui sumus causæ particulares: meritum pariter & satisfactio Christi capitis non excludunt, sed exigunt meritum & satisfactionem omnium nostrum, qui sumus ejus membra; dicit enim nobis Christus: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*; & Paulus ait: *Adimpleo quæ desunt passionum Christi*, applicando scilicet sibi per Sacramenta meritum passionum Christi. Unde ad hoc ita nos hortatur Paulus. *Imitatores*, inquit, *mei estote, sicut & ego Christi*; nosque in eo labore consolatur his verbis: *Si compatimur cum Christo, cum illo conglorificabimur.*

Sacramentorum receptio non dispensat adultos ab exercitio bonorum operum, &c.

Ergo receptio Sacramentorum non fovet pigritiam & socordiam in recipientibus; sed e contra in his zelum & ardorem excitat: Christi satisfactionem non minuit, sed e contra ejus infinitudinem ostendit: non fovet pigritiam, cum exercitium virtutis non impediat, sed imperet: non minuit Christi satisfactionem, sed ejus infinitudinem clarius indicat; influxus enim causæ inferioris sub superiore, causæ superioris dignitatem non minuit, sed ejus & dignitatem & necessitatem magis ostendit, cum causa inferior nihil agat nisi dependenter a superiore: meritum & satisfactio membrorum non evacuat meritum, & satisfactionem Christi capitis, sed contra ipsius dignitatem, & necessitatem apertius patefacit, cum quotquot sumus Christi membra, nihil agamus nisi dependenter a Christo; dependemus enim a Christo, sicuti membra a capite, sicuti vites a palmite, sicuti ædificium a petra angulari, sicuti oves a pastore, discipuli a doctore, demum sicuti creaturæ a creatore; ipsius enim factura sumus creati in operibus bonis. *Neque enim*, ut inquit Trident. *ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum; nam qui ex nobis tamquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus; & ita non habet homo unde glorietur; sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre.*

Usus Sacramentorum nec in Christianis pigritiam fovet, nec Christi satisfactionem enervat.

Ergo in christiana religione non potest pietas solidior suaderi fidelibus, quam frequens sed sancta Sacramentorum acceptio, inculcando tamen semper quam pias & sanctas dispositiones quodlibet Sacramentum exigat: & ita quæcumque fiunt in Ecclesia, eo tendant oportet, ut plebs christiana ad frequentem, sed sanctum Sacramentorum usum excitetur. Eo fine dantur indulgentiæ a summis Pontificibus, eodem fine fiunt frequentes missiones in urbibus & in pagis, nec aliam ob causam creatæ sunt a piis & religiosis hominibus confraternitates Rosarii, Scapularii, nisi ut fideles & frequentius & sanctius Sacramenta reci-

reciperent, ut gratias sibi necessarias ab his sacris fontibus haurirent.

Alia Consectaria ejusdem principii.

Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam Christi conferens.

Ergo si inquiratur quæ sit causa gratiæ in collatione & receptione sacramentorum, sic respondendum est: causa principalis Deus est, juxta illud: *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Humanitas Christi est instrumentum conjunctum Divinitati; quia Deus utitur humanitate Christi verbo hypostatice unita ad producendam gratiam, juxta illud: *Gratia per Jesum Christum facta est.* Sacramentum est instrumentum separatum supposito a Divinitate; quia Deus utitur sacramentis ad producendam gratiam, juxta illud: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Sicuti dum quæritur quæ sit causa scripturæ, respondetur, animam causam esse principalem, manum vero instrumentum conjunctum & calamum instrumentum separatum.

In usu Sacramentorum Deus est causa principalis gratiæ, humanitas Christi instrumentum conjunctum, & Sacramentum instrumentum separatum.

Ergo sacramentum confert gratiam juxta intentionem Dei moventis, & juxta intentionem animæ Christi motæ a Deo & moventis sacramenta; quoties enim instrumentum plane subjicitur principali causæ, ut contingit in proposito, toties effectus producitur juxta intentionem causæ principalis: si enim calamus plane subjiceretur manui, & manus animæ, scriptio non aliter fieret, quam ut eam fieri vellet & intenderet anima.

Sacramentum confert gratiam juxta intentionem Dei moventis, & juxta intentionem animæ Christi motæ a Deo & moventis sacramentum.

Ergo sacramentum quodlibet non confert gratiam, nisi suppositis certis dispositionibus in adultis, & nullis suppositis in non adultis; talis enim est intentio Dei, & Christi in usu sacramentorum, ut adultis, qui liberum habent rationis usum, sicut libera voluntate a gratia recesserunt, ita libera electione ad gratiam redeant, & in ea crescant, & perseverent; e contra cum non adulti absque libertate personali in peccato sint, vult Deus sacramenta eis absque ulla dispositione prodesse; & sicut in Adamo geniti absque personali actu moriuntur, ita in Christo regenerati absque personali actu salvantur.

Sacramentum quodlibet non confert gratiam nisi suppositis certis dispositionibus in adultis, nullis suppositis in non adultis.

Ergo sacramenta possunt conferri non adultis, v.g. *parvulis & amentibus*, etiamsi nulla sit in eis dispositio: v.g. sacramentum necessitatis, ut Baptismus, debet eis necessario conferri: Sacramentum non necessitatis, puta Confirmatio, posset valide & fructuose illis conferri; Deus enim ab illis utpote usu rationis carentibus non exigit dispositiones: adultis vero nulla sunt conferenda sacramenta, nisi dispositiones cuilibet sacramento congruas habeant: quia isti, utpote habentes usum rationis debent cum debitis dispositionibus sacramenta recipere.

Sacramenta non sunt conferenda adultis, nisi dispositiones habeant convenientes Sacramento, quod intendunt recipere.

Ergo si velint baptismum accipere, debent habere fidem de baptismo, dolorem de peccato, & oportet, ut Deum *tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant*, inquit Trid. quia non aliter possunt, inquit Concilium, justificari per Baptismum: si vero velint pœnitentiam recipere, easdem a fortiori dispositiones habeant necessum est; qui enim ab accepta per Baptismum justitia lapsi sunt, oportet, ut & fide ardentiori, & spe firmiori, & dolore acriori, & amore ferventiori, ad Deum offensum redeant: si vero velint sacramenta alia a Baptismo & a pœnitentia recipere, in statu gratiæ sint necessum est, hæc enim sacramenta, utpote destinata ad adaugendam gratiam, non nisi jam habentibus gratiam conferuntur.

Si adulti velint baptismum & pœnitentiam recipere, debent habere eam fidem, spem, contritionem, & amorem initialem, qualem descripsimus ex Trident. & si velint recipere sacramenta diversa a baptismo, & pœnitentia, debent esse in statu gratiæ.

Ergo adulti, qui scienter sacramenta sine prædictis dispositionibus recipiunt, sacrilegium committunt; quia indigne rem sacram, scilicet sacramenta, sibi conferri permittunt. Idem sacrilegium incurrunt qui scienter sacramenta indignis conferunt; quia agunt contra illud Christi: *Nolite dare sanctum canibus.*

Qui scienter recipiunt sacramenta sine debitis dispositionibus, sacrilegium committunt, & pariter qui ea scienter conferunt indignis.

Ergo quantumvis sanctus utilisque sit sacramentorum usus, non tamen passim & sine prudenti cautione est exercendus, ne bonum in malum, medicina in venenum, subsidium in nocumentum, demum causa salutis in occasionem damnationis ex pravo usu degeneret: de quolibet enim sacramento dici potest quod D. Th. de Eucharistia pronunciat: *Mors est malis, vita bonis, vide paris sumptionis quam sit dispar exitus.*

Alia

Alia Consectaria scholastica ex eodem principio educta.

Sacramentum est collativum gratiæ Christi. Ergo ex vi præsentis decreti debuerunt esse Sacramenta in lege naturæ, in lege Mosaica, & debent esse in lege Evangelica; quia in triplici ista duratione homines egent gratia Christi Salvatoris; quia Deus post peccatum Adami proposuit Christum propitiationem per fidem.

Fuerunt Sacramenta in Lege naturæ, in Lego Mosaica, & Evangelica.

Ergo ad minus fuerunt duo Sacramenta in lege naturæ, scilicet oblatio puerorum tollens peccatum originale, & Sacrificium tollens peccatum actuale mortale; quia hæc duo Sacramenta sunt absolute necessaria.

Ergo in lege Mosaica fuit circumcisio tollens peccatum originale in masculis, & oblatio adhiberi solita in lege naturæ tollens peccatum originale in feminis: expiationes tollentes peccata actualia, Agnus Paschalis figurans Eucharistiam, & Ordinatio Levitica figurans Sacerdotium Christi; quia duo priora Sacramenta sunt absolute necessaria ut homo salvetur; duo posteriora fuerunt convenientia, ut homo manifestaret suam fidem in Christum venturum modo perfectiori, quam manifestabant homines in lege naturæ stantes.

In lege Mosaica nullum fuit Sacramentum respondens confirmationi; quia lex Mosaica non poterat robur gratiæ producere.

Nullum fuit Sacramentum respondens Extremæ unctioni; quia lex vetus non disponebat proxime ad ingressum ad gloriam.

Matrimonium in lege Mosaica non fuit Sacramentum, quia nondum facta fuerat unio hypostatica, quam significat matrimonium, quod proinde a solo Christo debuit ad dignitatem Sacramenti evehi.

Ergo in lege Evangelica sunt septem Sacramenta, ut dictum est; quia sunt necessaria ad vitam supernaturalem incipiendam, augendam, & reparandam, ut diximus ex Florent.

Alia Consectaria scholastica ex eodem principio.

Sacramentum est collativum gratiæ Christi. Ergo ex vi præsentis decreti conferunt Sacramenta gratiam, non qualemcumque, sed gratiam medicinalem; quia Christus venit ut Redemptor & Medicus.

Sacramentum confert tantum gratiam medicinalem.

Ergo in statu naturæ innocentis non futura fuissent Sacramenta talia, qualia nunc habemus: in statu quippe naturæ innocentis nulla futura fuisset gratia medicinalis, nullus fuisset morbus spiritualis; natura enim fuisset perfecte sana: deinde quodlibet Sacramentum vel legis naturæ, vel legis Mosaicæ, vel legis Evangelicæ includit aliquid repugnans statui innocentiæ: etenim *oblatio* puerorum, *Circumcisio*, *Baptismus* supponunt peccatum originale, quod tunc non fuisset. *Confirmatio* supponit hostes vel internos vel externos contra fidem nostram; quibus sufficienter per gratiam Conditoris potuissemus resistere. *Agnus Paschalis*, *Eucharistia*, significantes sacrificium Christi, supponunt Christum aut venturum, aut venisse, quod in tali statu non potest supponi. *Sacrificia expiatoria & Pœnitentia* supponunt peccata mortalia orta ex originali. *Extrema unctio* supponit pariter languores ex peccato originali provenientes. *Ordo* repræsentat Sacerdotium Christi. *Matrimonium* significat unionem Christi cum Ecclesia. Quæ omnia non futura fuissent in statu innocentiæ: ergo nec futura fuissent Sacramenta, qualia nunc habemus.

Homo tamen in tali statu non futurus fuisset impeccabilis: potuisset ergo a tali peccato liberari: & quidem per Sacramenta, si Deus voluisset; sed per Sacramenta diversa ab iis quæ nunc habemus, quæ gratiam medicinalem conferunt: illa vero gratiam Creatoris, non Salvatoris contulissent.

Immo loquendo de potentia ordinaria, incongruum videtur, quod natura perfecte sana, qualis futura fuisset in statu innocentiæ natura humana, perficeretur sensibilibus signis ab ipsis recipiendo gratiam; convenientius enim fuisset, ut eam immediate a Deo reciperet: & quamvis homo in statu innocentiæ potuisset perfici per res sensibiles accipiendo ab objectis species ad cognoscendum, non sequitur quod potuerit perfici per res sensibiles accipiendo ab illis gratiam. Natura enim sana, qualis erat natura innocens, debebat immediate subjici Deo, ut ab eo immediate gratiam reciperet; sed natura etiam innocens coalescens corpore & anima, qualis futura fuisset natura humana in statu innocentiæ, petit accipere species ab objectis sensibilibus. Et rursus licet durante statu innocentię futurę fuissent herbæ medicinales in mundo, quamvis homo non futurus fuisset obnoxius morbis, non sequitur quod in eo statu futuræ fuissent medicinæ spirituales, scilicet Sacramenta, quia herbæ medicinales sunt de integritate Universi: ergo debuerunt creari cum Universo; sed Sacramenta non

non sunt de integritate Universi, & videntur repugnare in eo statu, In quo nullus fuisset morbus spiritualis, nullave inclinatio ad morbum ex peccato originali proveniens.

In statu naturæ innocentis non futura fuissent Sacramenta.

Ergo a fortiori nulla futura fuissent in statu naturæ puræ, aut naturæ integræ integritate naturali, si de facto extitisset ille status; tunc enim natura non fuisset elevata ad ordinem gratiæ: ergo nec potuissent esse Sacramenta producentia gratiam.

Alia Consectaria scholastica ex eodem principio educta.

Sacramentum est collativum gratiæ Christi.

Ergo Deus est causa principalis, Christus est instrumentum conjunctum cum divinitate, & Sacramentum est instrumentum separatum: qui gratia, utpote participatio naturæ divinæ, non potest principaliter produci nisi a solo Deo: & si producatur ab humanitate Christi, producitur tamquam per instrumentum conjunctum; quia humanitas Christi est conjuncta personaliter cum Verbo divino: & si producatur per Sacramentum, producitur tamquam per instrumentum separatum; quia Sacramentum est separatum a supposito a Divinitate.

Gratia sacramentalis producitur principaliter a Deo, & ab humanitate Christi tamquam per instrumentum conjunctum, & per Sacramentum tamquam per instrumentum separatum.

Ergo Sacramenta tum legis naturæ, tum legis Mosaicæ, tum legis Evangelicæ, agebant in virtute Christi, & moveri debuerunt a Christo; quia omne instrumentum separatum movetur ab instrumento conjuncto, sicut calamus movetur a manu.

Omne Sacramentum legis naturæ, Mosaicæ, & Evangelicæ moveri debet a Christo.

Ergo moveri debuit vel moraliter, vel physice; quia omne instrumentum separatum vel est physicum, vel morale, & ita moveri debet vel Physice, vel moraliter.

Omne Sacramentum legis naturæ, Mosaicæ, & Evangelicæ debuit moveri a Christo vel moraliter vel physice.

Ergo Sacramenta legis naturæ, vel legis Mosaicæ moveri tantum potuerunt a Christo moraliter; quia cum hæc Sacramenta non supponerent Christum existentem, sed exiturum, non poterant moveri a Christo nisi ut venturo, & proinde moraliter objective.

Sacramenta vero legis Evangelicæ, utpote supponentia Christum existentem & passum, possunt moveri physice.

Sacramenta legis Evangelicæ possunt a Christo moveri physice.

Ergo non male asseritur a Thomistis, Sacramenta legis Evangelicæ esse instrumenta physica mota physice a Christo. 1. Quia non repugnat quod moveantur physice a Christo, utpote realiter existente, & elevante ea Sacramenta per virtutem realem & physicam ipsis communicatam. Christus enim, licet in cælis existens, potest *physice* movere Sacramenta collata in terris; quia instrumentum divinum potest agere in distans. 2. Causalitas physica maxime est conveniens ex parte Dei, & ex parte creaturæ: ex parte quidem Dei, eo quod ejus omnipotentia maxime enitescat *physice* elevando res tam debiles ad productionem gratiæ: ex parte creaturæ, quia creatura concipiendo Sacramentis inesse vim spiritualem productivam gratiæ, fidem excitat, spem roborat, & caritatem accendit; *fidem* quidem, dum rebus tam debilibus divinam virtutem inesse credit; *spem* vero, dum rebus adeo infirmis se posse justificari confidit; *caritatem* vero quam maxime, dum rebus sensibilibus, quibus a divino amore sensim avertebatur, sensim e contra per eadem sensibilia ad divinum amorem se inflammari sentit. 3. Quia causalitas physica adscripta Sacramentis videtur esse conformior Scripturæ, Patribus, & Conciliis, quæ ubique clamant, Sacramenta legis Evangelicæ esse *causam* gratiæ, sicuti aqua calefacta est *causa* caloris &c. causa enim physica, *absolute* est causa; moralis vero non est causa nisi *secundum quid*, ut dicunt.

Sacramenta legis Evangelicæ sunt instrumenta physica gratiæ.

Ergo oportet, ut recipiant virtutem physicam spiritualem productivam gratiæ; si enim Deus velit, ut creatura agat, debet illi dare virtutem agendi: v.g. si Deus velit, ut ignis calefaciat, debet illi dare virtutem calefaciendi, nec ad hoc sufficit concursus extrinsecus, quantumvis specialis; quia idem manens intrinsece idem, semper facit idem intrinsece & physice. Itaque virtus recepta in Sacramento, qua fit potens ad producendam gratiam, debet continere effective gratiam vel secundum formam similem, ut ignis ignem, vel secundum formam eminentiorem, ut sol effectus sublunares, vel secundum formam instrumentariam, eo modo quo penicillus continet vim artificiosam dispergendi colores, & eo modo quo vox materialis continet vim excitantem animam ad intelligendum. Sacramenta non continent gratiam neque secundum formam similem, neque secundum for-

formam eminentiorem; quia non sunt causæ principales gratiæ: ergo continent illam secundum virtutem instrumentariam; quæ virtus instrumentaria debet esse physica, si Sacramenta producant gratiam physice, quod ut supponimus est possibile & congruum, & modo, quo sancti Patres efficientiam Sacramentorum exponunt, conforme.

Sacramenta legis Evangelicæ recipiunt virtutem physicam gratiæ productivam.

Ergo illa virtus recipitur in Sacramento tamquam in aliquo successivo; si enim Sacramentum consideretur quatenus constat rebus, & verbis, est aliquid successivum, cum actio elementi sensibilis, v.g. ablutio in baptismo, chrismatio in confirmatione &c. sit aliquid successivum, & cum verba pariter non proferantur nisi successive.

Virtus productiva gratiæ, quæ recipitur in Sacramentis, recipitur tamquam in aliquo successivo.

Ergo Sacramenta non producunt gratiam, nisi in ultimo instanti extrinsece terminativo, ut dicunt, idest quando verum est dicere, completum est Sacramentum; hæc est enim natura entis successivi, ut effectum suum non producat, nisi postquam completum est. Deinde Sacramenta non producunt gratiam, nisi media significatione; quia efficiunt quod significant: significatio autem Sacramenti non est completa nisi postquam peractum est Sacramentum.

Abstrusa isthæc sunt, quæ scire forte non est magnæ utilitatis; sed hæc ignorare aliquando ignominiæ vertitur, ideo libuit ea non omittere; sed ad utiliora veniamus. Ideo sit

ARTICULUS VII.

De Sacramento quatenus est causa characteris.

PRopositio unica. *Sacramentum est signum religionem nutriens.*

Prob. 1. Quia nihil aliud intelligimus per Sacramentum.

2. Patres vocant Sacramenta, ritus adunantes homines in unam religionem, nempe Christianam.

3. *Rat.* Sacramenta sunt instrumenta Christi: ergo ad idem ordinantur, ad quod Christus ordinabatur; Christus autem venit, ut homines per Sacramenta sanctificaret, & ut eos suis Sacramentis in eadem religione vinciret.

4. Sacramenta sunt in lege Evangelica quod erant Sacramenta in lege Mosaica: ergo sicuti Sacramenta legis Mosaicæ Judæos in eadem religione adunabant; ita Sacramenta novæ legis adunant Christianos in religione Christiana.

Consectaria prædicti principii.

Sacramentum est signum Religionem nutriens.

Ergo per Sacramenta novæ legis Christiani deputantur ad exercendum valide ea, quæ pertinent ad cultum christianum; etenim Sacramentum non aliter fovet christianam religionem, quam deputando homines ad exercendum valide ea, quæ pertinent ad christianam religionem.

Per Sacramenta novæ legis Christiani deputantur ad exercendum valide ea, quæ pertinent ad cultum christianum.

Ergo quædam Sacramenta novæ legis debent imprimere characterem spiritualem, idest entitatem positivam, indelebilem, distinctum realiter a gratia, qua Christiani deputantur ad exercendum valide cultum religiosum; deputatio enim veniens a Deo est effectiva ponens in creatura, quæ deputatur, entitatem positivam, per quam exercere possit valide id, ad quod deputatur, sicuti videmus, quod dum Deus ordinat causas naturales ad aliquem effectum, v.g. ignem ad calefaciendum, solem ad illuminandum, ponit in illis creaturis vim positivam, per quam possint producere effectus, ad quos ordinantur.

Deinde sicuti Sacramentum faciens nos amicos Dei speciales, imprimit in anima entitatem realem & positivam dilectionis; nempe gratiam; ita specialiter deputans nos ad cultum Dei, debet imprimere in anima entitatem positivam deputationis, nempe characterem; voluntas enim Dei deputans non est minus effectiva, quam voluntas Dei amans.

2. Sicuti in Republica civili deputatis a Rege datur quidam character exterior, quo exterius distinguuntur deputati a non deputatis; ita in Republica Christiana, cujus decor est magis internus quam externus, deputatis a Deo debet dari character specialis, qui totus internus sit, & soli Deo, qui deputat, cognitus.

Et sicuti circumcisio in veteri lege imprimebat characterem exteriorem, idemque faciebat deputatio ad sacerdotium Aaronicum; ita quædam Sacramenta legis Evangelicæ, utpote perfectiora, & non in externa, & legali perfectione sita, debent imprimere characterem positivum & interiorem.

3. Quia ita docent Patres, nempe Diony-

sius citatus a Divo Thoma, Augustinus, qui contra Donatistas non aliter probat baptizatos ab infidelibus non esse rebaptizandos, nisi quia etsi non recepissent, inquit, gratiam, tamen receperant characterem:& Psal.39. sic loquitur: *Baptismus ille tamquam character infixus est;ornabat militem,convicit desertorem.* Idem docent Hieronymus, Cyrillus &c.

Quædam Sacramenta novæ legis producunt characterem,quo deputamur ad valide exercendum ea,quæ pertinent ad cultum Christianum.

Ergo Baptismus, Confirmatio, & Ordo tantum, imprimunt characterem; etenim per illa tantum tria Sacramenta deputamur specialiter ad cultum Dei: nam per Baptismum deputamur ut *domestici*, per Confirmationem ut *milites* ex officio decertaturi, & per Ordinem ut *Prælati* in Ecclesia præficiendi. Ita docet Tertul. de Baptis. cap. 13. & Hieronymus in cap. 4. ad Ephesios, & Trid. sess. 7. can. 9. ita habet: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Demum habemus ex praxi Ecclesiæ, quod illa tria Sacramenta non iterentur: ergo quod characterem imprimant indelebilem; non enim talis est deputatio veniens a Deo, qualis est deputatio veniens ab homine: hæc cessat & perit; quia officium ad quod homo deputatur in Republica civili, est temporale: illa vero numquam cessat; quia officium ad quod deputantur in Ecclesia, est perpetuum sicuti Ecclesia.

ARTICULUS VII.

DE NATURA CHARACTERIS.

Articulus iste continet solum quæstiones scholasticas: qui eas parvi faciunt, peterunt illum omittere; qui vero eas non dedignantur, poterunt hunc articulum, si ita libuerit, legere.

PRopositio unica. *Baptismus, Confirmatio, & Ordo producunt characterem, quo fideles designantur ut domestici, ut milites ex officio decertaturi, ut Prælati in Ecclesia, & hæc omnia ad exercendum valide cultum Dei.* Totum hoc patet ex supra dictis.

Consectaria prædicti principii.

Ergo character sumptus *generice* est entitas designativa, sumptus *specifice* est potentia vel passiva, vel activa.

1. Sumptus *generice* est entitas designativa; quia designat nos ad cultum Dei exercendum valide.

Sumptus *specifice* est potentia vel passiva, vel activa, per characterem enim sumus capaces valide recipiendi & exercendi Sacramenta, quæ ad cultum Dei pertinent.

Sic character Baptismatis est potentia passiva efficiens nos capaces valide recipiendi Sacramenta.

Sic character Confirmationis est potentia activa efficiens nos milites in Christiana religione ex officio decertaturos.

Sic character Ordinis est potentia activa efficiens nos potentes conficiendi & ministrandi valide Sacramenta.

Character sumptus generice est entitas designans nos ad cultum Dei valide exercendum. Ergo debet poni in prædicamento qualitatis in specie potentiæ; quia ad nullum aliud prædicamentum potest melius reduci, ut ista inductione patebit.

1. Non potest poni in prædicamentis continentibus res materiales, v. g. in prædicamento *quantitatis, situs, ubi, quando, tunicationis, actionis & passionis*; quia illa omnia sunt materialia, character vero est aliquid spirituale.

2. Non potest poni in prædicamento *substantiæ*; quia non datur substantia supernaturalis certa.

3. Non potest poni in prædicamento *relationis*; quia relatio neque est activa, neque passiva, sed solum ordinativa subjecti ad terminum correlatum: character vero est vel activus, vel passivus: ergo restat quod ponatur in prædicamento qualitatis.

In qualitate autem sunt quatuor species, *potentia & impotentia, habitus & dispositio, passio & patibilis qualitas, forma & figura*,

Character non est *passio & patibilis qualitas*; quia qualitas illa est materialis, utpote causans alterationem sensibilem, vel causata ab alteratione sensibili, character vero est spiritualis.

Character non est pariter *forma vel figura*; quia hæc qualitas, utpote sequens ex quantitate, est materialis & sensibilis, character vero est spiritualis.

Ergo sequitur, quod character sit *potentia vel impotentia, habitus vel dispositio*. Character autem

1. Non est dispositio; quia *dispositio* est facile mobilis a subjecto, character vero est difficile mobilis utpote indelebilis. Nec dici potest, quod character sit *habitus*; quia habitus determinat ad bene vel male: v. g. habitus bo-

bonus speculativus determinat intellectum ad infallibiliter cognoscendum: habitus malus speculativus, v.g. error, determinat ad erronee cognoscendum: habitus bonus practicus, v.g. prudentia, determinat intellectum ad bene moraliter agendum; habitus malus, v.g. imprudentia, determinat ad agendum male moraliter: habitus bonus voluntatis, v.g. justitia, determinat ad agendum bene moraliter, v.g. juste: habitus malus, v.g. injustitia, determinat ad agendum male moraliter. Ast character non determinat ad bene vel male, licite vel illicite, quod pertinet ad *habitum*; sed determinat ad valide agendum, quod pertinet ad *potentiam*.

2. Habitus non est receptivus alterius habitus, bene tamen character; nam character Baptismatis recipit characterem confirmationis.

3. Habitus intenditur & remittitur; character vero nec intenditur, nec remittitur: character enim æque intensus est in subjecto, quod recenter informat, ac intensus sit in subjecto, quod informat a longo tempore. Sic Sacerdos recenter ordinatus, non est minus potens ad consecrandum, quam sit Sacerdos a longo tempore ordinatus.

Ergo cum character in specie *qualitatis*, nec sit *passio* vel *patibilis qualitas*, *forma* vel *figura*, *habitus* vel *dispositio*, restat quod sit in specie *potentiæ*, vel *impotentiæ*; & quia non est debilis virtus uti *impotentia*, sequitur absolute quod sit *potentia*. Ideo videmus, quod habeat proprietates potentiæ; est enim principium simpliciter necessarium ad valide agendum, uti *potentia*: est etiam determinabilis ad bene vel male, licite vel illicite agendum, uti *potentia*: non habet contrarium, sed est susceptivus contrariorum, ut *potentia*.

Si autem character non resultet ab essentia, sicut solent resultare potentiæ naturales, hoc ideo fit, quia non datur substantia supernaturalis creata, sicut datur substantia naturalis creata.

Scholasticas illas quæstiones consulto nolui omittere, tum quia traduntur a gravibus Auctoribus, tum quia circa eas non raro interrogantur Clerici ab Examinatoribus. Qui eas inutiles crediderit, dedignetur eas legere; qui vero scire voluerit quid circa hujusmodi quæsita dicant homines, cursim prædictum legat articulum.

ARTICULUS IX.

De Sacramento ut valido, ut fructuoso, ut informi, ut reviviscenti.

N*Ota*. Tunc sacramentum est validum, quando habet omnia requisita ad essentiam & integritatem sacramenti. Quatuor autem requiruntur ad sacramentum constituendum, scilicet materia & forma, intentio in conferente, & intentio in recipiente adulto; sacramentum enim, quatenus compositum morale, constat essentialiter materia & forma moraliter unitis, sicuti compositum physicum constat materia & forma physice unitis: quatenus est exercitium cultus religiosi, requirit intentionem in conferente & in recipiente adulto; cultus enim religiosus non potest involuntarie, & sine intentione exerceri.

Tunc sacramentum est fructuosum recipienti, quando producit in recipiente gratiam, ad quam ordinatur: v.g. baptismus est fructuosus, quando regenerat baptizatum.

Tunc sacramentum est fructuosum conferenti, quando conferens non peccat, sed sancte operatur, & placet Deo per talem collationem.

Tunc sacramentum est validum & informe, quando habet omnia requisita ad constitutivum sacramenti, & tamen non producit gratiam in recipiente: vocatur *validum*; quia habet omnia requisita ut sit sacramentum: vocatur informe; quia caret gratia, quæ est forma extrinseca sacramenti, ut dicunt.

Tunc sacramentum est reviviscens, quando licet infructuosum recipienti ob indispositionem stantem in recipiente dum actualiter conferebatur sacramentum, tamen recedente illa indispositione incipit producere suum effectum in recipiente.

ARTICULUS X.

De requisitis ex parte recipientis ad hoc ut Sacramentum sit validum.

P*Rop. unica. Sacramentum est signum sensibile, &c. conferendum soli homini viatori, seu solus homo viator potest recipere sacramentum.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per sacramentum nisi cæremoniam sensibilem, quæ solis hominibus viatoribus conferri debeat.

2. Ex praxi Ecclesiæ sacramentum confertur solis viatoribus.

3. Soli viatores possunt recipere gratiam me-

medicinalem, & cultum exercere religiosum conducentem ad gloriam, ad quem duplicem effectum sacramenta ordinantur: ergo soli viatores possunt recipere sacramenta.

4. Christus auctor sacramentorum venit ad redimendos solos homines viatores: ergo solus homo viator potest recipere sacramenta.

Solus homo viator potest recipere Sacramenta.

Ergo si recipiens sit adultus, debet libere consentire receptioni sacramenti, & non positive contradicere; viator enim quatenus viator, agit ex electione, cum agat supposita intentione tendendi in finem, si agat ex electione: ergo agit libere consentiendo sacramentis, quibus pervenitur ad gloriam.

2. Ex Ecclesiæ praxi constat, quod non dentur sacramenta nisi consentientibus; immo nisi ardenter, & perseveranter postulantibus, ut patet ex Catechumenis.

3. Receptio sacramenti est actio humana obligans ad vivendum conformiter ad finem sacramenti, & actio fidei protestativa: quæ omnia postulant necessario actum positivum, & non negativum dumtaxat, quem sufficere falso putat Cajetanus; receptio enim sacramenti non est mera passio, sed voluntaria receptio.

4. Augustinus dicit: *Neminem renasci ex aqua, nisi volentem & petentem* per se baptismum, si sit adultus, vel per Ecclesiam matrem, si non sit adultus, & proinde requiritur in recipiente positivus consensus. Ideo Innoc. III. cap *Majores* ita habet: *Requiritur*, inquit, *ut Sacramentum obicem voluntatis contrariæ non inveniat obsistentem*.

Si recipiens sit adultus, debet libere consentire receptioni Sacramenti.

Ergo ex hoc duo sequuntur consectaria hic subjecta.

I. Si quis exterius simularet se velle recipere sacramentum, v. g. baptismum, confirmationem, &c. & interius nollet positive recipere sacramentum, coram Deo sacramentum nullum esset; quia recipiens non haberet intentionem necessariam ad sacramenti receptionem: exterius tamen in foro Ecclesiastico posset cogi ad observandam legem Christi & Ecclesiæ; quia Ecclesia non judicat contentiose nisi de exterioribus.

II. Si quis exterius contradiceret collationi sacramenti, interius tamen vellet sacramentum positive recipere, sacramentum esset validum coram Deo; quia recipiens vere, ut supponitur, haberet intentionem recipiendi sacramentum: & sacramentum haberetur ut nullum coram Ecclesia; quia Deus intuetur cor, Ecclesia vero solum de exterioribus judicat.

Qui exterius simularet se velle recipere Sacramentum, & interius dissentiret, revera Sacramentum non reciperet: & e contra, qui interius consentiret, & exterius simularet se nolle recipere Sacramentum, revera Sacramentum susciperet. Ex duplici illo consectario sequitur, quod si intentio adulti recipientis sacramentum sit interna, & absoluta, sufficit ad valorem sacramenti; quia intentio interna & absoluta habet omnia requisita, ut dicatur vera intentio.

Si intentio recipientis Sacramentum sit interna, & absoluta, sufficit ad valorem Sacramenti.

Ergo qui ex metu recipit sacramentum, valide recipit; quia metus facit solum involuntarium secundum quid: quod enim ex metu volumus, absolute volumus.

Qui ex metu recipit Sacramentum, valide recipit.

Ergo qui ex metu recipit sacramenta, potest cogi per pœnas Ecclesiasticas, ut vivat conformiter ad finem sacramenti suscepti; quia simpliciter, & absolute libere voluit suscipere sacramenta, & proinde se obligare ad vivendum conformiter ad finem sacramenti.

Sic Judæi, qui olim ex metu incusso per edicta Regis Hispaniæ baptisma receperant, juste cogi poterant ad observandas leges Ecclesiæ, ut determinavit Concilium Toletanum IV. relatum distinctione 45. can. de Judæis baptizatis.

Sic hæretici Calvinistæ, qui ex metu receperunt Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremamunctionem, possunt cogi, ut vivant conformiter ad illa sacramenta.

Sic qui ex humilitate videntur recusare recipere Ordines, tamen si ordinentur, censentur vere ordinati, & possunt & debent exercere munia Ordinis suscepti; quia omnibus pensatis absolute voluerunt se subjicere Episcopo ordinanti.

Sic ordinati Subdiaconi ex metu, possunt cogi, ut vivant conformiter ad finem sacramenti: non tamen tenentur ex vi voti annexi Subdiaconatui servare castitatem; quia votum Subdiaconi ex gravi metu elicitum est nullum. Cap. *Prælatum, de iis quæ ex vi metusve causa fiunt*. Etenim, ut ait Sotus, quamvis habeant libertatem, quæ sufficiat ad voluntarium simpliciter, non habent libertatem sufficientem ad eliciendum votum solemne; Ecclesia enim, quæ ut ministra Dei jus habet limitandi formas vovendi saltem solemniter, non acceptat votum solemne illius, qui vovet coactus ex metu gravi cadente in constantem virum.

ARTICULUS XI.

De requisitis ex parte Ministri ad hoc ut Sacramentum sit validum.

P*Rop. unica. Sacramentum est signum sensibile, &c. conferendum per ministrum ad hoc deputatum*, seu *sacramentum debet conferri per ministrum deputatum a Christo*.

Prob. 1. Quia nihil aliud intelligimus per sacramentum nisi cæremoniam, quæ conferri debeat per ministrum ad hoc deputatum a Christo.

2. Sicuti in sacerdotio *nemo assumit sibi honorem* sacerdotii, nisi *qui vocatur a Deo tamquam Aaron*; ita neque in collatione sacramentorum nemo potest administrare sacramenta, nisi deputetur a Christo.

3. Minister sacramentorum est instrumentum Dei & Christi, & delegatus Dei & Christi: ergo debet deputari a Deo, & a Christo: quia delegatus non potest agere, nisi deputetur.

4. Sicuti nemo adunat valide subditos in obsequium Regis, nisi qui deputatur a Rege; ita minister non potest per sacramenta adunare homines in christianam religionem, nisi deputetur a Deo & a Christo.

Minister sacramenti debet agere ut deputatus a Deo & a Christo.

Ergo ad valorem sacramenti necessarium est, ut minister conficiens, vel conferens sacramenta, habeat intentionem internam vel actualem, vel virtualem, vel explicitam, vel implicitam faciendi actum sacramentalem, quatenus sacramentalem, idest quatenus *sacrum in se*, vel *habitum ut sacrum apud Christianos*; minister enim sacramenti agit ut deputatus a Christo & Ecclesia: ergo debet habere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, sicut deputatus a Rege, & agens nomine Regis habet intentionem faciendi quod jussit Rex, alias Rex ejus acta non haberet rata, sed annullaret & rescinderet. Deinde minister sacramenti agit ut instrumentum, non quidem inanimatum, qualis est aqua, sed ut instrumentum animatum, & intellectuale, qualis est substantia cogitans: ergo ut ait D. Th. debet agere libere, & se ipsum determinare per rationem, & proinde per intentionem, idest per propositum aliquid faciendi, quod propositum est; si sit actu præsens, vocatur *intentio actualis*; si non sit actu præsens, sed remaneat in aliquo opere elicito ex vi prioris actionis, dicitur *intentio virtualis*. Quod propositum, si fuerit expressum, & reflexum, dicitur *intentio explicita*; si non fuerit expressum, sed tantum conjunctum cum opere, quod conducit ad id, quod intenditur, dicitur *intentio implicita*: v. g. ego propono celebrare Missam; en *intentio actualis*: ego proposui Missam celebrare, & non cogitans de Missa dico Breviarium, paro ornamenta, *en intentio virtualis*: ego actu expresso & reflexo dico volo celebrare Missam, *en intentio explicita*: ego intendens celebrare Missam confiteor mea peccata, facio pœnitentiam injunctam, sumo vestes sacerdotales, &c. nihil expresse cogitans de Missa, *en intentio implicita*.

Minister sacramenti debet habere intentionem internam vel actualem, vel virtualem, vel explicitam, vel implicitam faciendi actum sacramentalem quatenus sacramentalem, idest, quatenus *est ritus sacer*, vel *habetur ut sacer* apud christianos.

Ergo ex hac illatione quinque consectaria hic subjecta inferri possunt.

Consect. 1. Ut minister valide conferat aut conficiat sacramentum, debet ritum sacramentalem exercere ut Sacramentalem, idest, debet eam cæremoniam exercere, vel quia Christus instituit talem, vel quia Ecclesia eam proponit ut talem, vel quia Apostoli usi sunt tali cæremonia, vel demum quia hæc cæremonia est sacra, aut saltem habetur ut sacra apud christianos. Cum enim actio sacramentalis in se spectata sit indifferens, ad multosque fines referri valeat, v. g. ablutio potest fieri causa recreationis, ut qui ludendo abluunt se se, item potest fieri causa sanitatis, ut qui in balneis lavant se, vel potest fieri idololatriæ exercendæ causa, ut qui apud paganos aquis lustralibus aspergebantur: ergo, ut actio illa restringatur ad esse sacramenti, debet exerceri vel quatenus instituta a Christo, qui est auctor sacramentorum, vel quatenus exercita ab Apostolis, qui illum ritum receperunt a Christo, vel quatenus cæremonia proposita ab Ecclesia Christi, vel demum quatenus ritus, qui habetur ut sacer apud christianos.

Consect. 2. Ut minister valide sacramentum conferat, aut conficiat, non sufficit, quod actio sacramentalis fiat solum *physice*, idest quod adhibeatur materia & forma sine ulla intentione interna voluntatis, qualis esset actio amentis, vel dormientis, vel ebrii, qui projiciens aquam supra puerum diceret, *ego te baptizo &c.* quia actio *physica*, præcise ut *physica*, nullam includit intentionem internam, alias esset *moralis*, & non *physica* solum. Deinde Christus eligendo ministros sacra-

cramentorum, elegit non amentes, non ebrios, non dormientes, sed Apostolos, quos voluit in conferendis Sacramentis humano modo agere, proinde actiones sacramentales non *physice* solum, sed etiam *moraliter* exercere.

Conject. 3. Ad valorem sacramenti non sufficit, quod actio sacramentalis fiat moraliter *derisorie*, qualis esset intentio illius, qui non serio, sed *jocose* actiones sacramentales perageret in theatro aut alibi; quia intentio jocularis & derisoria non est intentio interna exercendi cæremoniam institutam a Christo, & ab Ecclesia usurpatam, sed est intentio ridendi cæremonias Christi & Ecclesiæ: deinde Christus eligens Apostolos, tamquam ministros suorum Sacramentorum, ait illis, loquens de baptismo: *Euntes docete omnes gentes*; loquens de pœnitentia: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; loquens de Eucharistia: *Hoc facite in meam commemorationem*: docere autem ignaros, judicare peccatores, recolere Christi mortem, sunt actiones non joculares, sed maxime graves & seriæ.

Et sicut in forensibus causis actus publicus *derisorie* & *joculariter* factus, v.g. testamentum quod testator *derisorie* in theatro dictaret, aut quod tabellio in eodem theatro *derisorie* scriberet, haberetur ut nullum & invalidum; ita & nullum censeri debet sacramentum *derisorie* & *jocullariter* confectum.

Nec obstat exemplum Genesii comici *derisorie* & *jocullariter* petentis baptismum in theatro, ut rideret cæremonias Christianorum; nam *jocose* baptismum petiit, & repente per gratiam mutatus *serio* recepit. Quod si constaret *jocose* recepisse baptismum, sacramentum esset nullum, & Genesius justificatus fuisset non per baptismum *jocose* collatum vel receptum, sed per martyrium, quod Sanctus ille pro Christiana Religione sustinuit.

Nec obstat etiam actio Athanasii pueri baptizantis pueros, cum quibus colludebat: tum quia, juxta Chronologiam Eusebii & Hieronymi, tunc Athanasius ad minus decimum ætatis annum attigerat, & proinde non *pueriliter* & ludendo, sed *serio* infantes illos baptizaverat: tum quia interrogatus ab Alexandro respondit, se voluisse facere quod fiebat in Ecclesia: tum quia sollicitudo Alexandri inquirentis, an Athanasius, vel *joco* vel *serio* infantes baptizasset, denotat necessarium esse valorem Sacramenti, ut actio fiat non *jocose*, sed *serio*; quorsum enim sollicita illa inquisitio, si perinde se haberet collatio sacramenti, sive jocularis, sive seria?

Conject. 4. Ad valorem sacramenti non sufficit intentio operis, ut dicunt, seu non sufficit, ut actio sacramentalis fiat solum exterius serio & graviter, qualis esset actio illius ministri, qui ob motiva politica conferret sacramentum serio & graviter, metuens privari redditibus Ecclesiasticis, si jocullariter actionem sacramentalem perageret, ideo exterius graviter se gereret; privata tamen intentione vellet actionem illam fieri, non quatenus sacramentalem, sed præcise quatenus externam: quippe non sufficit ad valorem sacramenti, ut opus sacramentale fiat uti opus qualecumque serium, sed ut fiat quatenus fieri consuevit in Ecclesia; quia intentio terminata ad opus præcise externum non est intentio faciendi cæremoniam a Christo institutam & ab Ecclesia usurpatam. Deinde ex Florentino & Trid. requiritur *intentio faciendi quod facit Ecclesia*. Et ex Trident. requiritur *intentio serio & vere absolvendi*. Ecclesia autem non facit opus sacramentale quatenus externum præcise, sed quatenus est cæremonia a Christo instituta. Deinde Alexander VIII. damnavit sequentem propositionem: *Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, non intendo facere quod facit Ecclesia*.

Nec obstat, quod Divus Thomas hic ad 2. ait, sufficere intentionem Ecclesiæ, quæ in verbis ministri exprimitur, modo contrarium exterius non exprimatur; hoc enim dicit, ut notat P. Nicolay, ut ostendat non requiri in ministro specialem intentionem, sed sufficere generalem intentionem conformandi se Ecclesiæ.

Conject. 5. Ad valorem sacramenti non est necesse, quod minister intendat effectum sacramenti, v. g. productionem gratiæ, vel characteris; quia quantumvis perversa sit hæc intentio, si adsit intentio faciendi quod facit Ecclesia, sacramentum est validum & producit suum effectum, si recipiens sit bene dispositus; quia intentio terminata ad sacramentum est quidem necessaria ad valorem sacramenti, ut dicit Florentinum; sacramentum enim perficitur ex materia & forma & persona ministri: intentio vero terminata ad effectum sacramenti non est necessaria ut producatur effectus sacramenti; talis enim intentio supponit sacramentum jam constitutum.

Et sic intentio sacerdotis, qui vellet vere baptizare puerum, ut postea consecraret illum Diabolo, vel qui vellet consecrare hostiam,

ſtiam,ut ea hoſtia uteretur ad magiam; in utroque caſu vere ſacramentum conficeret.

Sic Hæreticus Calviniſta, qui confert baptiſmum,credens, quod baptimus non conferat neque gratiam,neque characterem, immo optans,ut non producat tales effectus, immo paratus non conficere ſacramentum, ſi ſacramentum tales effectus eſſet producturum; vere conficit ſacramentum, & ſacramentum habet ſuos effectus: etenim perverſa illa intentio non terminatur ad entitatem ſacramenti, ſed ſupervenit ſacramento jam conſtituto in ſuo eſſe.

Alia Conſectaria ejuſdem principii.

Miniſter Sacramenti debet eſſe deputatus a Deo & a Chriſto, & habere intentionem faciendi quod juſſit Chriſtus, & quod facit Eccleſia.

Conſect. 1. Ergo omnis creatura intellectualis poteſt valide adminiſtrare ſacramenta; quia,quatenus creatura ſubdita Deo & Chriſto,poteſt deputari a Deo & a Chriſto, & quatenus intellectualis poteſt habere intentionem faciendi quod juſſit Chriſtus, & quod facit Eccleſia, mens enim eſt principium intentionis.

Et ita Angeli, & homines poſſunt eſſe miniſtri ſacramentorum: quia ſunt creaturæ intellectuales, qui poſſunt deputari a Deo.

Angeli tamen ſunt miniſtri extraordinarii, homines vero miniſtri ordinarii, quia convenientius eſt homines eſſe miniſtros ordinarios quam Angelos.

1. Convenientius ex parte Chriſti, quia Chriſtus utpote homo, & non Angelus petit influere in homines utendo potius hominibus, quam Angelis.

2. Convenientius ex parte hominum; quia homines petunt potius habere commercium cum hominibus,quam cum Angelis. Ideo dicit Paul. ad Hebræos: *Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur*, id eſt Eccleſiam. Chryſ. hom. 88. de Petro & Elia: *Non poſuit verbum reconciliationis in Angelis, ſed in hominibus*. 2. ad Cor. 3. *Epiſcopi poteſtatem acceperunt, quam Deus neque Angelis, neque Archangelis dedit; non enim ad eos dictum eſt: Quodcumque alligaveris &c.* Chryſ. 3. de Sacerd. cap. 5.

3. Convenientius ex parte gratiæ ſacramentalis; quia congruum eſt, ut ſacramenta, quæ ſunt vaſa continentia gratiam non Conditoris, ſed Redemptoris, conferantur ab hominibus qui habent gratiam Redemptoris potius quam ab Angelis qui non habent niſi gratiam Conditoris.

4. Convenientius ex parte etiam ſacramentorum legis Evangelicæ; lex enim Moſaica fuit quidem in diſpoſitione Angelorum, Act. 8. minime vero Evangelium.

Conſect. 2. Homines ſunt miniſtri ordinarii ſacramentorum.

Ergo congruum eſt, quod effectus ſacramentorum non ſuſpendatur nec per infidelitatem miniſtri, nec per ejus malitiam, modo miniſter intendat facere quod facit Eccleſia; quia cum homo, qui eſt miniſter ordinarius ſacramentorum, ſit longe proclivior ad vitium,quam ad virtutem,decuit ut Deus optimus non permitteret effectum ſacramentorum per malitiam miniſtri retardari. Ideo dicit Aug. *Quid tibi facit malus miniſter, ubi bonus eſt Dominus?* Et nos ab omni eo timore liberat Paulus dicens: *Non enim qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Deinde virtus productiva gratiæ, quæ eſt in miniſtro, eſt ab agente infinito,nimirum Deo: ergo per malitiam miniſtri non ſuſpenditur; quia etſi miniſter malus non conjungatur cum Deo vitaliter per gratiam, conjungitur tamen cum Deo cauſaliter per motionem, quam accipit a Deo.

Sicuti enim ager fructificat, modo terra ſit diſpoſita, ſive lotis, ſive ſordidis manibus grana projiciantur; ita ſacramenta recepta in ſubjecto bene diſpoſito producunt gratiam, ſive miniſter ſit bonus, ſive malus.

Et ſicuti aquæ tranſeuntes per canalem æqualiter irrigant terram, ſive canalis ſit plumbeus, ſive aureus; ita aqua gratiæ Sacramentalis æque pura defertur ad fidelem bene diſpoſitum, ſive tranſeat per bonum miniſtrum, ſive per malum.

Sicuti ſigillus, ſive argenteus ſive ferreus, æqualem figuram imprimit in cera bene diſpoſita; ita miniſter, ſive bonus ſive malus, æqualiter imprimit gratiam in ſubjecto bene diſpoſito. Et ſicuti medicus, ſive ſanus ſive æger, æqualiter ſanat, ſi ſequatur regulas artis; ita miniſter, ſive bonus ſive malus, æqualiter ſanctificat per ſacramenta, ſi ſervet quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti.

ARTICULUS XII.

De Sacramento valido, & informi, & reviviſcenti.

PRop. unica. *Sacramentum poteſt eſſe validum, & informe*. Explicatur propoſitio. Ut Sacramentum ſit validum, quatuor requiruntur, materia, forma, intentio in recipiente, intentio in conferente, ut patet ex dictis.

Ut

Ut sacramentum sit fructuosum recipienti, ultra prædicta requiritur debita dispositio supernaturalis in recipiente, ut patet etiam ex dictis.

Ergo sacramentum potest esse validum, & informe, seu integrum in se, & infructuosum recipienti; sacramentum enim poterit habere quatuor prædicta, quæ concurrunt ad integritatem sacramenti, & tamen non producere gratiam in recipiente ob indispositionem recipientis: causam enim producere effectum dicit plura, quam esse integram in se: v.g. Sol est in se integer, & tamen ob indispositionem subjecti non semper producit suum effectum; ita sacramentum poterit esse integrum, & tamen erit informe, quando non producit gratiam, quæ est ejus forma extrinseca. Uti enim virtutes dicuntur informes, quando scilicet non conjunguntur cum caritate; ita sacramentum dicitur informe, quando non conjungitur cum gratia.

Et sicuti pauciora requiruntur ad *esse* essentiale, quam ad *esse* proprietale, & accidentale; ita pauciora requiruntur ad hoc, ut Sacramentum sit validum, quam ad hoc, ut Sacramentum sit fructuosum, seu Sacramentum poterit esse validum & infructuosum, seu informe.

Sacramentum potest esse validum in se, & infructuosum recipienti ob indispositionem recipientis.

Ergo recedente tali fictione, seu indispositione, sacramentum producere potest gratiam, ad quam producendam ordinabatur. Sacramentum enim, utpote ordinatum ad producendam gratiam, recedente indispositione impediente illius productionem, potest illam producere; causa enim per se ordinata ad producendum effectum, si impediatur per obicem recedente obice, producit effectum. Sic aqua retenta remoto repagulo fluit: sic Sol obscuratus per nubem, dissoluta nube illuminat; ita sacramentum recedente fictione poterit suum effectum habere. Id expresse docet Aug. de Bap. quam doctrinam ad alia sacramenta quidam Theologi extendunt; sacramentum enim, inquiunt, secundum se est opus *vivificum*, cum sit opus Christi, *mortificatum* per indispositionem recipientis: ergo potest reviviscere sublato peccato, per quod mortificabatur; opus enim vivificum mortificatum reviviscit. Si opus sacramentale possit reviviscere: ergo recedente fictione seu indispositione poterit suum producere effectum in subjecto.

Sacramentum recedente fictione producit gratiam in recipiente.

Ergo producit illam per virtualem permanentiam: causa enim, quæ non existit actu, & tamen producit effectum, operatur per virtualem sui permanentiam; quia res in tantum operatur, in quantum existit: existentia enim est conditio necessaria ad operandum.

Sacramentum recedente fictione producit gratiam in recipiente juxta virtualem sui permanentiam.

Ergo potest dici, quod sacramentum imprimens characterem producat physice gratiam, dum reviviscit; sacramentum vero non imprimens characterem producit solum moraliter gratiam, dum reviviscit; quia sacramentum imprimens characterem remanet virtualiter per aliquid physicum, nimirum per characterem.

Sacramentum vero non imprimens characterem, non remanet virtualiter in aliquo physico, sed solum in aliquo morali, nimirum in aliqua designatione, per quam verum est dicere, quod fidelis receperit sacramentum, & non receperit gratiam.

Sacramentum sive imprimens characterem, sive non imprimens, reviviscit recedente fictione, idest, dum fidelis removet obicem, qui impediebat productionem gratiæ.

Ergo omne sacramentum validum, & informe reviviscit; quia reviviscere est proprium Sacramento, quatenus est Sacramentum. Excipitur tamen Eucharistia, cujus dignitas exigit, ut sacrilege recepta non reviviscat, sed reddat nos magis reos. Excipitur etiam Pœnitentia; quia eadem contritionis privatio, quæ reddit Sacramentum Pœnitentiæ informe, reddit Sacramentum nullum, cum contritio sit materia Sacramenti Pœnitentiæ. Sed alia Sacramenta ficte recepta possunt juxta multos Theologos reviviscere: quippe, inquiunt, Sacramentum ficte receptum, vel simpliciter iterari non potest, quale est Sacramentum conferens characterem, vel secundum quid iterari non potest, qualis est Extrema unctio durante eodem morbo, & matrimonium altero vivente conjuge; & ita congruum est, ut sublato obice impediente productionem gratiæ, Sacramentum reviviscat, & gratiam producat.

A R-

ARTICULUS XIII.

In quo singula, quæ diximus de Sacramentis in communi, applicantur cuilibet Sacramento in particulari.

PRop. unica. Nullum est Sacramentum in particulari, cui non conveniant quæ diximus de Sacramentis in communi: nullum pariter est sacramentum in particulari, cui non repugnent ea, quæ diximus repugnare sacramento in communi.

Prob. Sacramentum in particulari constituitur per easdem formalitates, per quas constituitur sacramentum in communi: ergo sacramento in particulari conveniunt ea, quæ conveniunt sacramentis in communi: disconveniunt pariter sacramento in particulari, quæ disconveniunt sacramento in communi.

Sic nullum est sacramentum, quod non sit signum divinitus institutum, practicum gratiæ, &c. Sic nullum est sacramentum, quod sit insensibile, quod sit institutum ab hominibus, quod sit non stabile, &c.

Demum quæcumque diximus de sacramentis, possunt cuilibet sacramento applicari: sed insuper quodlibet sacramentum habet aliquid speciale; ideo de quolibet sacramento agendum in particulari.

CAPUT V.

De Baptismo in particulari.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Baptismi.

BAptismus varia habet nomina apud auctores Ecclesiasticos. Primo dicitur *Sacramentum fidei*, quia in eo profitemur fidem. Secundo dicitur *Janua Sacramentorum*; quia per baptismum initiamur in Christiana Religione. Tertio vocatur sacramentum *Regenerationis & Illuminationis*; quia per illud sacramentum regeneramur in Christo, & in eo, qui est vera lux, illuminamur. Quarto vocatur sacramentum aquæ; eo quod in aqua conferatur: ideo Baptismus sic potest definiri.

Baptismus *est cæremonia sensibilis conferens gratiam, in qua per ablutionem factam in aqua elementari sub hac forma*: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti: *homo baptizatus mundatur a peccato originali & actuali, & in Christiana religione initiatur*.

1. Baptismus dicitur *cæremonia*; quia certo ritu, qui sanctitatem denotat, administratur; est enim ritus sacer receptus a Christo, exercitus ab Apostolis, & in Ecclesia continua traditione conservatus. 2. Dicitur *sensibilis*; quia in elemento sensibili, & in verbis sensibiliter expressis confertur. 3. Dicitur *conferens gratiam*; quia non ob alium finem datus est a Christo, receptus est ab Apostolis, & conservatur in Ecclesia, quam ut per eam cæremoniam gratia communicetur. 4. Additur *in qua per ablutionem factam in aqua sub hac forma: ego te baptizo*, &c. quia Christus voluit materiam baptismi a se instituti esse aquam elementarem, juxta illud: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non potest introire in Regnum Cælorum*; formam vero ejusdem baptismi voluit eam, quam ipsemet tradidit dicens: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. 5. Dicitur, *quod homo baptizatus mundatur a peccato originali & actuali*: quia baptismus ordinatur primario ad remittendum peccatum originale, secundario vero peccata actualia; juxta illud Petri adultos alloquentis, *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum*, & indicantis per hoc, omnia peccata remitti per baptismum. Demum concluditur, quod *per baptismum baptizatus initiatur in Christiana Religione*; quippe per baptismum homo fit Christianus, sicuti per circumcisionem homo fiebat Judæus.

ARTICULUS II.

De Baptismo quatenus est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

PRop. unica. *Baptismus est cæremonia sensibilis conferens gratiam*. 1. Quia nihil aliud intelligimus per baptismum, quem in Ecclesia recipimus. 2. Quia huic cæremoniæ Deus promisit gratiam, juxta illud: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*. 3. Quia Patres baptismo attribuunt vim specialem producendi gratiam, etenim de baptismo ita loquitur Origenes homil. 4. in Cantica. *In baptismo*, inquit, *donatur remissio peccatorum*. Tertullianus vero lib. de resurrect. *Caro abluitur*, inquit, *ut anima emaculetur*. Cyprianus autem lib. 4. Epistolarum Epist. 7. *In aqua baptismo*, ait, *percipitur remissio peccatorum*. Demum Basilius exhortatione ad baptismum hæc habet: *Baptismus est .... peccati mors, animæ regeneratio, amictus splendens, character irreprehensibilis, Ecclesiæ iter, Regni cælestis conciliatio, adoptionis gratia*: ergo ex illis omnibus constat, quod baptismus sit cæremonia sensibilis conferens gratiam.

Ba-

Baptismus est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

Ergo baptismus est novæ legis sacramentum; quia cæremonia sensibilis, cui Christus alligavit vim conferendi gratiam, est sacramentum novæ legis. Ideo dicit Florentinum in instruct. ad Armenos: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum baptisma, quod vitæ spiritualis janua est; per ipsum membra Christi ac de corpore efficimur Ecclesiæ.*

Baptismus Christi est verum novæ legis Sacramentum.

Ergo baptismus distinguitur ab omnibus figuris baptismum præcedentibus, & ab omnibus ritibus Judaicis baptismum Christi præfigurantibus. Primo, quia omnes istæ figuræ, & omnes isti ritus ad legem Mosaicam pertinebant; baptismus vero pertinet ad legem Evangelicam. Secundo, quia figura quantumcumque perfecta sit, debet distingui a figurato: ergo figura baptismi debet distingui a baptismo. Tertio demum, quia baptismus est verum novæ legis sacramentum; minime vero ea, per quæ figurabatur.

Baptismus distinguitur a figuris ipsum prædicentibus, & a ritibus ipsum adumbrantibus.

Ergo baptismus distinguitur ab Arca familiam Noe conservante, ab unda maris rubri Ægyptios absorbentis, ab aqua Jordanis Naaman leprosum mundantis: differt etiam baptismus ab aqua lustrali, a circumcisione, a baptismo Joannis; licet enim isthæc omnia quamdam cum baptismo Christi habeant convenientiam, maxime tamen a baptismo differunt: Arca quippe liberavit ab aquarum diluvio, baptismus vero Christi a vitiorum cœno. Mare rubrum Ægyptios absorpsit, baptismus vero omnia sepelit peccata: flumen Jordanis lepram corporalem mundavit, baptismus vero omnem mentis lepram penitus abolet: aqua lustralis exterius solum abstergit, baptismus vero interius sanctificat: circumcisio præputium carnale tantum aufert, baptismus vero omnes tum peccati originalis, tum peccati actualis maculas omnino abluit: baptismus Joannis erat tantum *in aqua in pœnitentiam* prædicandam, baptismus vero Christi erat *in Spiritu Sancto & igne* in sanctificationem producendam: baptismus Joannis præparabat ad remissionem peccatorum, baptismus Christi eam ipsam sanctificationem conferebat, inquit Theophilactus in 1. cap. Joan.

Baptismus Christi distinguitur ab Arca Noe, ab aqua maris rubri, ab unda Jordanis, ab aqua lustrali, a circumcisione, a baptismo Joannis.

Ergo male dicitur ab hæreticis, isthæc omnia, & præcipue baptismum Joannis esse idem cum baptismo Christi; siquidem isthæc omnia sunt infirma & egena elementa, baptismus vero Christi sacramentum est plenum roboris & efficaciæ; & ut adstringamur ad solum baptismum Joannis, uti se huic cæremoniæ adstringunt hæretici. Baptismus Joannis juxta Justinum Martyrem, *Proœmium erat Evangelii gratiæ*; baptisma vero Christi est id, quo in Christiana religione initiamur, juxta illud: *quotquot baptizati estis, Christum induistis*; ideo baptizati baptismo Joannis rebaptizandi erant baptismo Christi. Baptismus Joannis, juxta Origenem, erat *expletio veterum, non inchoatio novorum.* Ex Basilio in exhortatione ab baptis. *Joannes.... pœnitentiæ baptisma prædicavit; Dominus autem adoptionis filiorum baptisma longe præclarius annuntiat.* August. lib. 2. contra Petil. cap. 34. ubi hæc habet: *Petilianus dixit, non alium fuisse baptismum Joannis, alium Christi*; sed cap. 36. sic refellit illum errorem: *baptismus Joannis alius fuit, & Christi baptismus alius*, sicut alius fuit ille baptismus, in quo Patres nostros Apostolos dicit baptizatos; quo circa sic concludit Trident. sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit, baptismum Joannis habuisse eamdem vim cum baptismo Christi, anathema sit.* Conveniunt ergo baptismus Joannis & baptismus Christi in materia, quia uterque fuit in aqua; sed differunt *quoad auctorem*, *quoad formam*, *quoad effectum. Quoad auctorem*, quia baptismus Joannis fuit institutus ab homine puro, scilicet Joan. baptismus vero Christi fuit institutus ab homine simul & Deo, scilicet *a Christo*. *Quoad formam*, quippe baptismus Joannis sub nulla certorum verborum forma conferebatur, baptismus vero Christi sub expressa Trinitatis Confessione administratur. *Quoad effectum*, quia baptismus Joannis nullum habebat interiorem effectum, baptismus vero Christi duplicem interiorem effectum producit, gratiam scilicet, & characterem.

ARTICULUS III.

De baptismo Christi quatenus est ablutio facta in aqua sub hac forma: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

PRop. unica. *Baptismus est ablutio facta in aqua sub hac forma:* ergo te baptizo, &c. 1. Quia nihil aliud intelligimus per baptismum Christi. 2. Quia Christus suum baptismum instituens, pro materia elegit aquam, pro forma hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* juxta illud Matth. 28. *Baptizantes eos*, scilicet in aqua, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti;* aqua enim usus est Christus dum juxta Aug. baptizavit Apostolos: quod Pater ille educit ex istis verbis: *qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet.* Aqua usus est Petrus, dum baptizavit Judæos. Aqua usus est Philippus, dum baptizavit Eunuchum Reginæ Candacis. Et quotquot baptizarunt, tres Personas Trinitatis expresserunt; quia juxta Zachariam Papam *qui vel unam de Trinitate personam non nominaret, illud baptisma verum esse non posset.* De Consec. dist. 4. can. *In Synodo.* Demum Florentinum & Trid. tradunt, materiam baptismi esse aquam, formam vero esse expressionem Trinitatis. Cur autem Christus voluerit materiam baptismi esse aquam communem, formam vero esse simplicia verba, id ideo voluit, ut superbiam incredulorum humiliaret. *Nam incredulitas,* inquit Tertul. *miratur simplicia quasi vana, magnifica quasi impossibilia.*

Baptismus est ablutio.

Ergo baptismus potest conferri vel *per effusionem*, uti creditur fecisse Philippus, dum descendens de curru in aquam Eunuchum baptizavit, Act. 8. v. 38. vel per *aspersionem*, uti baptizasse creditur Petrus, dum simul tria & postea quinque circiter millia baptizavit. Act. 2. & 4. vel per *immersionem*, sicut fiebat tempore D. Th. 3. p. q. 66. a. 17. Etenim aqua, quæ est materia remota baptimi, potest vel per effusionem, vel per aspersionem, vel per immersionem applicari, eaque ablutio potest esse vel unica, vel trina juxta usum Ecclesiæ, in qua confertur baptismus. Unica ablutio denotat unitatem essentiæ divinæ, trina vero Trinitatem personarum distincte exprimit. Ideo Can. 6. Conc. Toletani IV. vetat trinam ablutionem, ne videatur favere rebaptizantibus: & can. 49. Apostolorum, jubet trinam ablutionem, ne unitatem personarum videatur in Divinis admittere, & Sabellianis favere.

Baptismus est ablutio facta in aqua.

Ergo quando dicitur in Scriptura: *nisi quis renatus fuerit ex aqua*, hæc vox *aqua* intelligitur de aqua propria & non metaphorica, qualis est fides, mortificatio, &c. quia Scriptura debet sumi in proprio sensu, quoties ex ea non sequitur absurdum: unde Trid. anathema pronunciat contra eum, qui ea verba ad metaphoram aliquam detorserit.

Baptismus est ablutio facta in aqua sub hac forma: ego te Baptizo in nomine Patris &c.

Ergo quando Scriptura dicit, quod Apostoli baptizabant in *nomine Christi*, illud non debet ita intelligi, quod nomen Patris, Filii, & Spiritus sanctus fuerit suppressum, sed quod nomen Christi fuerit additum. Ita explicat Cypr. Ep. ad Jubajanum: *Non quasi* inquit, *Pater omitteretur, sed ut Patri quoque Filii nomen adjungeretur.* Ita pariter explicat Aug. contra Maxim... vel *in nomine Christi*, idest Apostoli baptizabant *Baptismo Christi*, & non Joannis: vel *in nomine Christi*, idest authoritate Christi; sicuti quando dixerunt paralytico. *In nomine Christi surge, & ambula*, idest authoritate Christi: vel *in nomine Christi*, per attributionem Christi personæ, & non per exclusionem aliarum personarum. Sicuti enim opera ab extra licet toti Trinitati communia, ita tamen dividuntur a nobis, ut creatio attribuatur Patri, redemptio Filio, sanctificatio Spiritui sancto; ita licet baptismus conferatur in uno simul nomine trium personarum, tamen attribuitur Christo, qui sacramentum illud instituit. Ita locum prædictum Scripturæ explicat Ambr.

Sola aqua est materia baptismi, & sola expressio explicita trium personarum est forma.

Ergo male dicunt hæretici baptismum conferri posse in quocumque liquore, & in quocumque nomine, modo non conferatur in nomine hominis; quia numquam legitur baptismum collatum esse valide, nisi in aqua: nam responsio Stephani II. relata tom. 2. Conc. Galliæ, ubi videtur asseri baptismum collatum in vino esse validum, non approbatur ab Ecclesia: non legitur pariter suppressam esse aliquam personarum Trinitatis in valida collatione baptismi.

ARTICULUS IV.

De baptiſmo quatenus regenerante.

PRop. unica. *Baptiſmus regenerat nos in Chriſto*. 1. Quia nihil aliud intelligimus per baptiſmum. 2. Quia ſicuti Adamus per generationem carnalem infundit peccatum originale, ita Chriſtus per regenerationem ſpiritualem infundit gratiam regenerantem, ut *regeneratione mundetur quod generatione contractum eſt*.

Baptiſmus regenerat nos in Chriſto.

Ergo remittit omne peccatum, ſcilicet originale & actuale, & quoad culpam, & quoad pœnam, nihil relinquens de priori ſtatu peccati, ſicuti generatio carnalis dat novum eſſe carnale, nihil relinquens de priori eſſe Adami; ideo de baptiſmo promiſſo per Ezechielem dicitur: *Effundam ſuper vos aquam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*. Et Petrus baptiſmum collaturus adultis ait: *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum*. Tert. loquens de effectu baptiſmi, *Felix*, inquit, *Sacramentum aquæ noſtræ, quia ablutis delictis priſtinæ cæcitatis in vitam æternam liberamur*. Lib. de Baptiſ. Et Amb. expreſſius loquens ait: *In baptiſmate omnibus peccatis depoſitis abluitur credens*: in 1. ad Cor. c. 6. Demum Florentinum ita de effectu baptiſmatis loquitur. *Hujus*, inquit, *Sacramenti effectus eſt remiſſio omnis culpæ originalis & actualis, omniſque pœnæ, quæ pro ipſa culpa debetur. Propterea baptizatis, pro peccatis præteritis nulla injungenda eſt pœnitentiæ ſatisfactio, ſed morientes antequam culpam committant, ſtatim ad Regnum Cælorum, & Dei viſionem perveniunt*.

Baptiſmus remittit omne peccatum & originale & actuale & quoad culpam, & quoad pœnam.

Ergo nihil poſt baptiſmum remanet in renatis, quod veram peccati rationem habeat. Primo, quia Chriſtus plenam facit in renato infiniti ſui meriti applicationem, imprimens veram mortis ſuæ ſimilitudinem: *quotquot enim baptizati ſumus, in mortem ipſius baptizati ſumus*. Er optime dicit Concilium Valentinum III. in Gallia an. 875. *Non vera eſſet regeneratio, niſi fieret vera redemptio*.

Nihil poſt baptiſmum remanet in renatis, quod veram & propriam peccati rationem habeat.

Ergo concupiſcentia & pœnalitates, quæ remanent poſt baptiſmum, v.g. neceſſitas patiendi, moriendi, pugna contra rationem, &c. non ſunt proprie peccatum; ſed ideo appellantur peccatum, non quod proprie peccatum ſint, ſed quod a peccato ſint, & ad peccatum inclinent, ut dicit Conc. Trid. de peccato originali. Ideo autem hæ pœnalitates relinquuntur. 1. Ut ſint occaſio pugnæ, & materia victoriæ. 2. Ut conformemur. Chriſto, qui eas pœnalitates, excepta concupiſcentia, aſſumere dignatus eſt. 3. Ne forte ſperantes nos liberandos eſſe a talibus pœnalitatibus per baptiſmum, hoc ſuſciperemus ſacramentum potius, ut eam immunitatem aſſequeremur, quam ut gratiam Chriſti obtineremus: qua gratia Chriſti fit, *Ut nos ipſi primitias ſpiritus habentes, ipſi in nobis ingemiſcimus, expectantes adoptionem filiorum Dei, redemptionem corporis noſtri*.

Concupiſcentia & pœnalitas, quæ remanet in nobis poſt baptiſmum, non eſt vere peccatum.

Ergo male dicitur ab hæreticis concupiſcentiam eſſe proprie peccatum, & peccatum originale poſt baptiſmum vel ſopiri tantum, ut voluerunt quidam Origeniſtæ, vel radi tantum, ut volunt Calviniſtæ & Lutherani; nam iuxta Paulum Chriſtus mundat animas noſtras *in lavacro aquæ, & verbo vitæ*: ergo poſt baptiſmum non eſt peccatum in baptizato. 2. Peccata ſepeliuntur in baptiſmo, ſicut ſepulti ſunt Ægyptii in mari rubro. *Qui ergo*, inquit Gregorius, *dicit peccata in baptiſmo funditus non remitti, dicat in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos*. lib. 1. Epiſt. 39.

ARTICULUS V.

De Baptiſmo quatenus initiante in Chriſtiana religione.

PRop. unica. *Baptiſmus initiat & introducit in Chriſtianam Religionem*. 1. Quia nihil aliud intelligimus per baptiſmum. 2. Quia baptiſmus dicitur janua aliorum ſacramentorum: ergo introducit nos in Eccleſiam. 3. Quia ſicut in lege naturali oblatio puerorum, & circumciſio in lege Moſaica introducebant in Religionem Judæorum; ita in lege Evangelica baptiſmus introducit in Religionem Chriſtianorum.

Ba-

Baptiſmus introducit in Chriſtianorum Religionem.

Ergo baptiſmus producit characterem internum, quo ſimus domeſtici Dei, & ſubditi Eccleſiæ: ſicut enim circumciſio externum characterem producebat, quo Judæi in Synagogam introducebantur; ita baptiſmus producit internum characterem, quo homines in Eccleſiam introducuntur: & ſicuti Judæi a gentibus per circumciſionem diſtinguebantur, ita Chriſtiani per characterem baptiſmalem a non baptizatis diſtinguuntur.

Baptiſmus producit internum characterem, quo baptizati diſtinguuntur a non baptizatis, & quo introducuntur in Eccleſiam.

Ergo baptiſmus eſt neceſſarius his etiam qui vel ex ſpeciali privilegio ſunt immunes a peccato originali, ut Virgo, aut ſanctificati ſunt vel in utero, vel extra uterum; neceſſarius eſt, inquam, baptiſmus, non ut mundentur a peccato, quia ſupponuntur mundati, ſed ut initientur in Chriſtiana Religione: ſiquidem ſicuti incircumciſus erat extra Synagogam; ite non baptizatus eſt extra Eccleſiam: & ſicuti incircumciſus non poterat participare Moſaicis ſacramentis; ita non baptizatus non poteſt valide recipere Eccleſiæ ſacramenta.

Baptiſmus eſt neceſſarius his etiam, qui ſunt vel immunes, vel mundati a peccato originali.

Ergo non male aſſeritur Beatam Mariam Virginem, licet immunem a peccato originali, Apoſtolos licet mundatos a peccatis, tamen recepiſſe baptiſmum; non quidem ut mundarentur, ſed ut initiarentur; non ut primam gratiam Chriſti reciperent, ſed ut charactere Chriſti inſignirentur.

ARTICULUS VI.

De Baptiſmo quatenus regenerante & initiante.

PRop. unica. *Baptiſmus eſt & regenerans in Chriſto, & initians in Chriſtiana Religione.* Hinc iſthæc educens conſectaria.

Conſect. 1. Debet dari in Eccleſia baptiſmus, quo & regeneremur in Chriſto, & initiemur in Chriſtiana Religione; alias Chriſtus non ſufficienter providiſſet & Eccleſiæ, & ſaluti hominum: ſicuti enim homo non poteſt carnaliter produci ſine carnali generatione, ita non poteſt ſpiritualiter renaſci ſine ſpirituali regeneratione; quia, ut dicit Chriſtus Joan. 3. v. 6. *quod natum eſt ex carne caro eſt, quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt*: ergo ſicuti datur generatio carnalis omnes inficiens, ita debet dari regeneratio ſpiritualis omnes vivificans: *Quia ſicut in Adam omnes moriuntur; ita in Chriſto omnes vivificabuntur.* Et ſicut diabolus ſectatores ſuos certis cæremoniis initiat, ita debet a fortiori dari in Eccleſia ſacra aliqua cæremonia, ſcilicet baptiſmus, quo in Chriſtiana Religione initiemur: & proinde cum nullus ſit homo, qui citra ſpeciale privilegium non ſit infectus peccato originali, *quia omnes in Adam peccaverunt*, vel qui mundatus a peccato originali non egeat introduci in Eccleſiam; ſicuti enim omnes, qui erant extra arcam Noe, perierunt, ita omnes, qui ſunt extra Eccleſiam, pereunt: ergo abſolute baptiſmus eſt omnibus neceſſarius vel ut regenerentur in Chriſto, vel ut introducantur in Eccleſiam.

Conſect. 2. Unicum datur tantum baptiſma, ut dicitur in ſymbolo: *Confiteor unum Baptiſmi*; ſicuti enim ſemel naſcimur corporaliter, ita ſemel renaſcimur ſpiritualiter: & ſicuti ſemel initiabantur Circumciſione Judæi, ita ſemel initiantur baptiſmate Chriſtiani: & ſicut ſemel contrahitur peccatum originale, plures vero committuntur peccata actualia: unicum ergo eſt & non iterabile baptiſma remittens peccatum originale, ſæpius vero iterabilis pœnitentia, remittens peccata actualia: unde Paulus loquens de pœnitentia baptiſmali hæc habet, ad Hebr. 6 v. 4. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt*, in baptiſmo... *& prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam*, ſcilicet baptiſmalem; pœnitentia enim baptiſmalis eſt imitatio mortis Chriſti: ergo ſicut Chriſtus ſemel mortuus eſt, ita ſemel nobis poteſt per baptiſmum applicari imago mortis Chriſti, ut ait idem Paulus ibidem; dicit enim, quod qui volunt bis baptiſmum recipere, ſunt *rurſum crucifigentes ſibi metipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. Et ita quando dicitur, quod datur triplex baptiſmus, ſcilicet *fluminis* ſeu aquæ, *flaminis* ſeu deſiderii, *ſanguinis* ſeu martyrii, ſolus baptiſmus aquæ eſt proprie baptiſmus. Votum baptiſmi, & martyrium non ſunt baptiſmi, niſi nomine tenus. Baptiſmus aquæ producit gratiam, & characterem, remittit culpam & pœnam; quia plene nobis applicat paſſionem Chriſti: Baptiſmus ſanguinis ſeu martyrium remittit culpam & pœnam; quia injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre, inquit Aug. ſed non producit characterem. Baptiſmus flaminis ſeu deſiderii culpam re-

mittit, minime vero omnem pœnam, sed solum juxta proportionem caritatis, qua desideratur baptismus aquæ.

Consect. 3. Baptismus confert singulis pueris æqualem omnino gratiam, & æqualem omnino characterem; quia sicut omnes carnaliter geniti ab Adamo habent æqualem naturam humanam, ita regenerati in Christo & per illum initiati debent æqualem omnino gratiam & æqualem characterem recipere, præcipue cum nulla sit dispositio in infantibus, quæ eos distinguat in receptione baptismi. Adulti vero, utpote disponentes se ad baptismum, possunt diversam accidentaliter gratiam recipere, scilicet magis, vel minus intensam juxta proportionem dispositionum, ad quas se excitant recipiendo sacramentum. Characterem vero omnes tam adulti quam non adulti æqualem omnino recipiunt; quia 1. Character non est qualitas, ut diximus, quæ suscipiat magis & minus. 2. Quia character non exigit dispositiones, cum & a bene & a male dispositis recipiatur.

Consect. 4. *De subjecto baptismi*. Baptismus aquæ potest absolute conferri omnibus; quia omnes vel regenerari possunt, vel initiari in Christiana Religione: tamen dari non debet pueris in utero matrum existentibus; bene tamen omnibus hominibus jam ex utero effusis, sive infantibus, sive adultis, sive amentibus, sive ratione utentibus, modo isti nutu aut voce initiari petant, aut olim petierint. Non potest conferri baptismus pueris in utero existentibus: quia *nemo potest renasci, nisi natus*, ut dicit Aug. Epist. ad Dardanum. Baptismus autem conferri potest & pueris, & adultis a nativitate amentibus, etiam si nullum actum eliciant; sicuti enim infecti sunt sine actu proprio personali, ita sine actu proprio mundari possunt; & sicut aliena voluntate regenerantur infecti, ita aliena voluntate regenerantur immaculati. Adulti vero ratione utentes, aut amentes, qui olim ratione usi sunt, baptizari non possunt, nisi aut nutu, aut voce sacramentum vel petant, vel petierint; sicuti enim volunte personali permanserunt in statu peccati originalis, ita voluntate personali debent ab illo statu liberari: ideo dicit Augustinus lib. de modo pœnit. c. 2. *Quod ut homo moriatur veteri vitæ*, quod utique fit in baptismo, *requiritur* in adultis ratione utentibus *voluntas*, qua veteris vitæ eos pœniteat, *& vitæ novitatem intendant*.

Consect. 5. *De ministro baptismi*. Quilibet homo, sive vir, sive femina, sive clericus, sive laicus, sive fidelis, sive infidelis, sive sacerdos proprius, sive alienus, potest esse Minister baptismi in necessitate; sicuti enim baptismus omnibus necessarius est, ita congruum est, ut ab omnibus conferri possit. Quemadmodum enim aqua ejus materia communis est, & passim obvia; ita æquum est, ut communis sit & ubique obvius Minister baptismi: ideo juxta Tertul. *Laico in necessitate baptizare licet*, lib. de bapt. c. 17. Et Illiber. Concil. can. 38. ait: *Laicus baptismum suum integrum habeat*. Feminis baptizare prohibitum est, juxta Tertul. lib. de Bapt. cap. 17. & juxta Concil. Carthag. IV. can. 100. sed hoc intelligi debet extra necessitatem; nullus enim hactenus dixit iterandum esse baptisma collatum a femina. De Hæreticorum baptismo olim dubium fuit in Ecclesia tempore Cyp. sed validum esse baptismum in forma Ecclesiæ collatum determinavit Concil. Nicænum.

CAPUT VI.

De Confirmatione.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Confirmationis.

Confirmatio apud auctores Ecclesiasticos varia habet nomina. Primum nomen a materia desumptum, est *impositio manuum*, *chrismatio*: ita Aug. lib. 3. de bapt. contr. Donatist. c. 16. *Per manus*, inquit, *impositionem modo datur Spiritus sanctus*. Et lib. 2. cont. litteras Petiliani c. 103. *In hoc unguento*, inquit, *Sacramentum chrismatis vultis interpretari*. Secundum nomen desumptum est a fronte, in qua confirmatus ungitur. Vocatur *unguenti Mysterium* a Dionys. De Eccles. Hierarch. c. 4 *Signaculum spiritale* a Leon. serm. 4. de Pass. Dom. cap. 5. & signaculum Dominicum: & a recentioribus Theologis *unctio frontalis*. Tertium nomen est ratione effectus. Vocatur *perfectio* a Concil. Illib. can. 38. & *confirmatio* a Tridentino, quatenus dat firmitatem in gratia, & contra hostes nostræ salutis nos corroborat. Atque ideo confirmatio definiri potest.

Confirmatio est cæremonia sensibilis conferens gratiam per chrismationem factam in fronte ab Episcopo sub hac forma: signo te signo Crucis, &c. per quam gratiam baptizatus roboratur, perfectusque Christianus efficitur, & miles Christi Christi. designatur.

1. Di-

2. Dicitur *cæremonia*, quia confirmatio certo ritu, qui sanctitatem denotat, administratur. 2. Dicitur *sensibilis*, quia chrisma confectum ex oleo & balsamo est sensibile, actio Episcopi ungentis est sensibilis. 3. Dicitur *conferens gratiam*, ut constat ex Samaritanis, quibus cum per impositionem manuum conferretur hoc sacramentum ab Apostolis, ipsi Samaritani *accipiebant Spiritum sanctum*. Act. 8. v. 17. 4. Additur, *quod baptizatus roboratur, & perfectus Christianus efficitur*, quia per confirmationem baptizatus accipit dona Spiritus Sancti. Demum dicitur, quod *baptizatus miles Christi designatur*, quia confirmatio confert characterem, quo tamquam Christi milites designamur. Nihil aliud intelligimus per confirmationem: si quid aliud intelligant adversarii, quæstio erit de nomine, & non de re.

ARTICULUS II.

De Confirmatione quatenus est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

PRop. unica. *Confirmatio est cæremonia sensibiles producens gratiam*. 1. Quia nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Quia huic cæremoniæ sensibili assignata est promissio gratiæ, cum confirmati ab Apostolis *acciperent Spiritum sanctum*. 3. Quia Patres confirmationi vim producendi gratiam affingunt. Tertul. lib. de baptis. c. 7. *In nobis*, inquit, *currit carnaliter unctio, sed spiritualiter proficit*, producendo scilicet gratiam. Cyprianus vero ita habet: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut habere in se Christi gratiam possit*. Lib. 1. Epist. 12. Demum Augustinus docet Tract. 6. in Joan. confirmatos suo tempore recipere Spiritum sanctum, licet non loquerentur variis linguis, uti loquebantur initio Christiani, dum eis manus imponerentur. Vide Sanctobovium de confirmatione.

Confirmatio est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

Ergo est verum novæ legis sacramentum; quia cæremonia sensibilis, cui alligata est promissio gratiæ, est verum sacramentum: ideo Patres & Concilia confirmationem Sacramentum vocant. Aug. cont. Pet. c. 104. *In hoc unguento*, inquit, *Sacramentum chrismatis vultis intelligi, quod quidem in genere visibilium sacramentorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus; sed potest esse in hominibus pessimis*. Tertullianus vero, ut jamjam dixi, lib. de baptis. c. 7. *In nobis* inquit, *carnaliter curris unctio, sed spiritualiter proficit, quomodo & ipsius baptismi carnalis actus, quod in aqua mergimur, spiritualis effectus, quod delictis liberamur*. D. Cyrillus catech. 3. comparat confirmationem cum Eucharistia, dicens, quod sicut Eucharistia non est panis nudus, ita chrisma non est unguentum nudum: *Sed est chrisma, quod Christi & Spiritus sancti, idest divinitatis ejus præsentiam efficit*. Concilium Toletanum IV. c. 47. confirmationem inter sacramenta recenset. *Constat*, inquit, *eos sacramentis divinis associatos & baptismi gratiam percepisse, & chrismate unctos esse, & corporis Domini & sanguinis extitisse participes*. Instructio Eugenii ad Armenos ita habet: *secundum sacramentum est confirmatio*. Idem decernit expresse Tridentinum, determinans septem esse sacramenta videlicet *baptismum, confirmationem, &c.*

Confirmatio est verum novæ legis Sacramentum.

Ergo confirmatio fuit instituta a Christo; & permanenter in Ecclesia conservata; quia nullum est sacramentum novæ legis, quod non sit institutum a Christo, & in Ecclesia perenniter conservatum. Confirmationem autem a Christo institutam probat ea promissio sæpius iterata, qua Christus spondet se daturum Spiritum sanctum: quod quidem fit per confirmationem. *Paraclitum*, inquit, *quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Joan. 14. v. 26. *Cum venerit*, inquit, *Paraclitus, quem mittam vobis a Patre... ille testimonium perhibebit de me*. Joan. 15. v. 16. *Expedit vobis, ut ego vadam*, ait, *si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos*. Joan. 6. Rursus: *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto*. Act. 1. v. 4. quæ singula confirmationem promittunt fidelibus in persona Apostolorum. Inde est, quod Apostoli post acceptum Spiritum sanctum in die Pentecostes, eum ipsimet per manuum impositionem Samaritanis recenter baptizatis communicabant, teste Scriptura; *imponebant* enim *manus* super baptizatos, *& accipiebant Spiritum sanctum*. Act. 8. Iidemque Apostoli sacram illam cæremoniam tradiderunt Ecclesiæ observandam, & custodiendam: *descendit enim hæc observatio*, inquit Pacianus Epist. 1. *ex traditione Apostolorum*. Idemque habet Basilius de Spiritu sancto c. 27. *Ipsam*, inquit, *olei unctionem quis sermo scriptus docuit?* insinuans, quod traditione

ne magis nobis innotescat confirmatio, quam Scriptura.

Confirmatio fuit a Christo instituta & ab Apostolis Ecclesiæ communicata.

Ergo male dicitur ab hæreticis confirmationem esse otiosam cæremoniam, & non potius verum & proprium sacramentum. 1. Quia hunc errorem anathemate percutit Trid. sess. 7. de confirm. can. 1. 2. Quia vidimus ex Patribus confirmationem baptismo & Eucharistiæ comparari: ergo nequaquam haberi debet tamquam otiosa cæremonia. 3. Quia Patres docent baptizatos recipere confirmationem, *ut Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Domini consummentur*: ita Cyprianus Epist. ad Jubajanum. Ut *consignentur & spiritum Paracletum* accipiant: ita Innoc. I. ad Decentium c. 3. 4. Quia Paulus ad Hebr. cap. 6. Doctrinam *baptismatum, impositionisque manuum* simul conjungit: quam *impositionem* Patres Græci & Latini interpretantes Paulum, ad sacramentum confirmationis referunt: ergo si Baptismus non sit otiosa cæremonia, neque confirmatio.

ARTICULUS III.

De Confirmatione, quatenus est chrismatio, facta in fronte ab Episcopo sub hac forma: signo te &c.

PRop. unica. *Confirmatio est chrismatio facta in fronte per Episcopum sub hac forma: signo te, &c.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Concilia vocant confirmationem CHRISMATIONEM. Concilium enim Arausic. I. ita loquitur Can. 1. *Inter nos Chrismatis nonnisi una benedictio est ... ut non necessaria habeatur repetita CHRISMATIO.* Et Innoc. III. cap. *cum venissent*, de Sacra unctione dicit, quod per frontis CHRISMATIONEM designatur manus impositio Apostolorum. 3. Habemus insuper quod in hoc sacramento unctio fieri debeat in FRONTE, quæ sedes ruboris est, ut non erubescamus profiteri fidem. Illud docet Aug. in Ps. 141. *Multa*, inquit, *Sacramenta aliter atque aliter recipimus, quædam, sicut nostis, ore accipimus, quædam per totum corpus, quædam in FRONTE per signum Crucis.* Unde Tertullianus lib. de præscript. docens, diabolum Christianæ Religionis imitari mysteria, dicit: *Tingit & ipse* diabolus, *quosdam utique credentes, & fideles suos, signat illic in FRONTIBUS milites suos.* Quod vero confirmatio per solum Episcopum conferri debeat patet; per solos enim Apostolos, quibus soli succedunt Episcopi, fiebat ea impositio manuum, quæ conferebat Spiritum sanctum. Act. 8. v. 14. Propterea pluribus in Conciliis prohibitum simplicibus Presbyteris baptizatos chrismare in fronte, ut habetur dis. 6. Can. *Manus quoque*, ubi sic legitur: *Manus quoque impositionis sacramentum magna veneratione tenendum, quod ab aliis perfici non potest, nisi a summis Sacerdotibus.* Demum id expresse definiunt Concilia: siquidem Florent. ita loquitur: *Ordinarius Minister* hujus sacramenti *est Episcopus*. Et Trid. sess. 7. can. 3. *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis Ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit.* Forma autem hujus sacramenti apud Latinos hæc est, juxta Florentinum: *Signo te, signo Crucis, confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Apud Græcos est hæc: *Signaculum donationis Spiritus sancti.*

Confirmatio est Chrismatio.

Ergo adæquata materia hujus sacramenti est & chrisma & impositio manuum. Chrisma quidem, ut significetur vis gratiæ roborantis ex chrismate recepto; impositio vero manuum, ut significetur descensus Spiritus sancti. Utriusque actionis, scilicet unctionis & impositionis manuum, meminit Tertul. lib. de baptis. cap. 8. *Egressi*, inquit, *de baptismo perungimur benedicta unctione... deinde manus imponitur per benedictionem advocans, & invitans Spiritum sanctum.* Cui concinit Rupertus lib. 3. de operibus Spiritus sancti cap. 9. *Per manus impositionem*, inquit, *sacrique chrismatis unctionem, secundam qui renatus est accipit gratiam.*

Materia adæquata confirmationis est chrisma, & impositio manuum.

Ergo in collatione confirmationis utrumque adhiberi debet, scilicet & chrisma & impositio manuum; quia sacramentum nequit esse sine adæquata sua materia: & ideo Patres confirmationem modo impositionem manuum, modo chrisma nuncupant, alii ad unam, alii ad aliam materiæ partem attendentes.

In

In collatione Confirmationis, adhiberi debet & impositio manuum, & chrisma.

Ergo ab Apostolis usque ad nos in utraque Ecclesia Græca & Latina utraque illa materia adhibita est, quamvis id forte scriptum non reperiatur; quia multa sunt in Ecclesia, quæ scripta non sunt, & aliunde vix credi potest Ecclesiam omisisse partem essentialem confirmationis. Ideo legimus in Euchologio Græcorum, quod Dominus de Marca in notis Concilii Claromontani adjecit, quod dum hæretici, non rite confirmati per sacramentum confirmationis, in Ecclesia recipiebantur, istæ observabantur cæremoniæ. *Postea*, inquit illud rituale, *Sacerdos manum IMPONENS super caput conversi inclinati hanc fundit orationem, &c.* Post hæc ungit UNGUENTO. Ecclesiæ vero Latinæ ritus circa confirmationem explicatur in Concil. Arelaten II. can. 17. *Cum chrismate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit* eos, scilicet qui conversi redeunt ad unitatem Ecclesiæ.

Ab Apostolis usque ad nos in conferendo sacramento Confirmationis adhibita fuit & impositio manuum, & chrismatio.

Ergo licet Scriptura non dicat expresse Apostolos adhibuisse chrismationem, dum imponebant manus super baptizatos, & isti accipiebant Spiritum sanctum, tamen conjici potest Apostolos vero chrismate usos fuisse; tum quia, quæ semper in Ecclesia observata sunt, ab Apostolis aut a Christo descendisse necessum est; tum quia Scriptura de unctione loquitur, quam Sancti Patres ad confirmationis chrismationem referunt: sic enim habet Paul. 2. ad Cor. 1. v. 21. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui UNXIT nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* quamvis hæc unctio intelligi possit de gratia, tamen de CHRISMATE confirmationis intelligunt Chrysost. in hunc locum, Theodoretus etiam, & Ambros. lib. de his, qui mysteriis initiantur. Et verba ista Joan. 1. *UNCTIONEM quam accepistis ab eo, maneat in vobis*, interpretantur de chrismate confirmationis. Cyrillus Catech. 3. & Aug. in Joan.

Confirmatio est chrismatio facta in FRONTE.

Ergo unctio, quæ adhibetur in hoc sacramento, distinguitur ab unctione verticis, & scapularum, quæ fit a simplici Sacerdote in baptismo, & quæ tantum sacramentalis est, & non sacramentum. Item distinguitur etiam ab unctione frontis, quæ fiebat a simplici Sacerdote super energumenæs, ut docet Innoc. I. Ep. 1. c. 6. quæ unctio pariter non erat sacramentum. Distinguitur quoque ab unctione sennuum, quæ fit a simplici Sacerdote, dum oleo infirmorum ungitur ille, qui periculoso morbo laborat. Demum distinguitur ab unctione manuum, quæ fit in ordinatione, quæ duplex unctio verum est sacramentum.

Unctio, quæ adhibetur in hoc sacramento Confirmationis, distinguitur a quacumque alia unctione, quæ vel est sacramentalis, vel est sacramentum.

Ergo male dicitur ab Hæreticis, quod confirmatio non sit speciale sacramentum, cum specialem habeat materiam, specialem formam, specialem ministrum, specialem partem in corpore, cui applicatur, & specialem effectum, quem producat.

Confirmatio est chrismatio facta in fronte ab EPISCOPO.

Ergo solus Episcopus est minister ordinarius hujus sacramenti, ut probavimus ex Florentino & Trid. Ille enim solus potest roborare fideles, qui habet plenitudinem roboris, quæ plenitudo habetur solum per characterem Episcopalem. Deinde sicuti soli duces designant milites ad militiam corporalem, ita soli Episcopi, qui sunt duces in Ecclesia, debent designare fideles ad militiam spiritualem, conferendo eis characterem confirmationis. Inde est quod Cyprianus jubet Ep. 73. ad Jubajanum, ut qui in Ecclesia baptizantur, PRÆPOSITIS Ecclesiæ offerantur, scilicet ut confirmentur. Et Chrysost. ad c. 8. Act. ait: *PRÆCIPUOS & NON alios vidimus hoc facere*, idest confirmare. Et Aug. lib. 15. de Trin. cap. 16. *quem morem*, scilicet confirmandi, *in suis PRÆPOSITIS servat Ecclesia.*

Solus Episcopus est minister ordinarius confirmationis.

Ergo non repugnat, quod ex delegatione Papæ simplex Sacerdos sit minister extraordinarius confirmationis; quia habemus ex Concilio Flor. quod simplex Sacerdos illud sacramentum contulerit; sic enim habet Eugenius ad Armenos: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem, ex rationabili, & urgenti admodum causa, simplicem sa-*

Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse confirmationis sacramentum.

Sunt tamen insignes Theologi, qui putant simplicem Sacerdotem non posse esse ministrum extraordinarium confirmationis; quia, inquiunt, quoties Patres loquuntur de ministro hujus sacramenti, Episcopum semper nominant, numquam vero Sacerdotem. Innocent. I. Epist. 1. cap. 3. loquens de consignandis infantibus: *Manifestum est*, inquit, *non ab alio quam ab Episcopo fieri licere; nam Presbyteri, licet sint Sacerdotes, tamen Pontificatus apicem non habent*. Chrys. hom. 18. in Acta, dicit Philippum non contulisse confirmationem; *hoc quippe donum solorum duodecim erat* Apostolorum. Unde Latini temporibus Photii confirmatos a Sacerdotibus Græcis iterum confirmare non dubitarunt, nullamque Photius afferre potuit rationem, qua affingeret auctoritatem Sacerdotibus conferendi confirmationem. Sacerdotes autem, qui tempore Gregorii dicuntur chrismasse fideles, vel fuerunt, inquiunt, ordinati Episcopi, vel chrismationem adhibuerunt, non frontalem, quæ fuerit sacramentum, sed frontalem, quæ fuerit cæremonialis, supplens unctionem vel verticis, vel scapularum: sic explicant locum Epist. 26. Gregorii, ubi videtur permittere Sacerdotibus Calaritanis in Sardinia, ut baptizatos, aut baptizandos in fronte ungant.

Confirmatio confertur sub hac forma apud Latinos: signo te signo Crucis &c. sub hac forma apud Græcos: hoc est signaculum donationis Spiritus sancti.

Ergo hæc forma est maxime conveniens; quippe hæc vox *signo te* denotat confirmatum esse designatum militem Christi. Ideo, ut optime ait D. Th. 4. cont. Gent. c. 6. *Qui confirmationis sacramentum suscipiunt, signo Christi insigniuntur, videlicet signo Crucis, quo pugnavit & vicit*. Hæc vox, *confirmo te*, designat baptizatum specialiter hoc sacramento roborari; quia, ut ait ibid. D. Th. *Sacramentum istud, quo spirituale robur regenerato confertur, eum quodam modo instituit pro fide Christi propugnatorem*. Hæ voces, *in nomine Patris, &c.* denotant causam præcipuam hujus roboris esse Trinitatem, illudque Mysterium objectum esse præcipuum fidei, quam confirmatus debet defendere, & sanguine suo, si oporteat, obsignare. Forma etiam, qua utuntur Græci, suam habet convenientiam; his enim, quibus utuntur, verbis denotatur Spiritum sanctum in baptizatum descendere cum septiformi gratia, quam secum affert.

ARTICULUS IV.

De confirmatione, quatenus confert gratiam roborantem.

PRop. unica. *Confirmatio confert gratiam roborantem.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Juxta Scripturam & Patres confirmatio confert Spiritum sanctum: ergo confirmatio dat robur contra omnes diabolicos incursus. Illud patet primo, exemplo Apostolorum, de quibus scriptum est, quod dum fidelibus manus imponerent, ipsi accipiebant Spiritum sanctum. Secundo exemplo Novatiani, de quo scribit Cornelius Epist. ad Fabium Antioch. quod Spiritum sanctum accipere non potuit, *hoc signaculo* confirmationis *minime percepto*.

Confirmatio confert Spiritum sanctum.

Ergo confert septiforme donum Spiritus sancti; quia septem dona Spiritus sancti sunt perfectiones supernaturales, quæ Spiritu sancto descendente infunduntur. Ideo Remigius dicit in suo Testamento: *Baptizavi Clodovæum, a sancto fonte suscepi, donoque septiformis Spiritus consignavi*, apud Flodoardum lib. 1. c. 17. Et auctor Sermonis de Chrismate sic loquitur: *Hujus unctionis beneficio & sapientia nobis, & intellectus divinitus datur, & consilium & fortitudo celitus illabitur, scientia & pietas & timor inspirationibus supernis infunditur.*

Confirmatio confert septiforme donum Spiritus sancti.

Ergo confert ea dona & auxilia actualia, quæ sunt necessaria ad applicanda ea dona Spiritus sancti; quippe sine illis auxiliis actualibus alia dona essent inutilia.

Confirmatio confert 1. Spiritum sanctum speciali modo descendentem. 2. Confert septem dona Spiritus sancti permanentia. Confert demum gratias actuales, quibus hæc dona habitualia applicantur.

Ergo non incongrue istud sacramentum robur, & perfectio, & consummatio baptizati nuncupatur, ut docet Joan. Papa VIII. Epis. 233. *In Chrismate*, inquit, *salus est, & perfectio christianitatis*. Quæ perfectio in eo sita est, juxta Tertullianum, quod anima nostra sit contra omnes diabolicos incursus muni-

nita. *Caro*, inquit, *ungitur, ut anima muniatur*. Est enim hoc Sacramentum, inquit Paulinus ep. 15. ad Delph. *Maceria, qua ab incursu sylvestris apri, & depastione ferocis onagri munimur*. Et Cypr. epist. 73. Baptizati *signaculo Dominico consummantur*. Et auctor lib. de sacram. apud Ambros. lib. 3. c. 2. *Post fontem superest, ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus sanctus infunditur*.

Confirmatio non incongrue vocatur a Patribus robur, perfectio, & consummatio *baptizati*.

Ergo gratia roborans, perficiens, & consummans, quæ est specialis confirmationi, non potest saltem *per se* suppleri nec per aliam cæremoniam, nec per aliud Sacramentum; quia effectus specialis alicui Sacramento non potest per aliud Sacramentum suppleri. Et ita gratia confirmationis non suppletur neque per *unctionem verticalem*, neque per *Eucharistiæ sumptionem*. Primo quidem unctio verticalis non est Sacramentum institutum a Christo, sed aliquid Sacramentale institutum ab Ecclesia: ergo non potest supplere effectum confirmationis. Deinde ex D. Th. 3. p. q. 62. a. 11. ad 3. Unctio *frontalis* habet potiorem effectum, quem non habet unctio *verticalis: non ergo*, inquit, *propter digniorem partem, sed propter potiorem effectum hæc unctio*, frontalis scilicet, *Episcopis reservatur*: ergo hæc unctio *verticalis* non potest supplere effectum unctionis *frontalis*. 2. Eucharistia non potest supplere effectum confirmationis, ut docet idem Doctor 3. p. q. 73. a. 1. ad 1. *Dicendum*, inquit, *quod duplex est PERFECTIO: una, quæ est in ipso homine, ad quam perducitur per AUGMENTUM, & talis perfectio competit CONFIRMATIONI: alia autem est perfectio, quam homo consequitur ab ADJUNCTIONE alicujus EXTRINSECI hominem conservantis, puta ex adjunctione cibi, vel indumenti, vel alicujus hujusmodi, & talis perfectio competit Eucharistiæ, quod est spirituale alimentum*.

Gratia roborans, perficiens, & consummans, quæ est specialis Confirmationi, non potest suppleri neque per Eucharistiam, neque per aliam quamcumque unctionem.

Ergo, ut optime docet Hugo Victor. L. 2. de Sacram. p. 7. c. 3. *Timendum est iis, qui per negligentiam amittunt Episcopi præsentiam, & non suscipiunt manus impositionem, ne forte propterea damnentur; quia festinare debuerunt, dum potuerunt*; quia negligunt recipere Spiritum sanctum, *qui est tutor & custos baptizatorum*, ut docet idem auctor. Vide dicta de obligatione recipiendi confirmationem.

ARTICULUS V.

De Confirmatione quatenus producit characterem. Principium, ex quo educuntur illationes.

Confirmatio producit characterem, per quem baptizatus designatur tamquam miles Christi. 1. Quia nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Quia Chrysostomus hom. 4. in 2. ad Cor. id expresse docet. *Quemadmodum*, inquit, *nota quædam militibus, fidelibus quoque Spiritus imponitur, quo fit, ut si ordinem deserueris, perspicuus omnibus fias; Judæi enim signi loco circumcisionem habebant, nos autem pignus Spiritus*. 3. Quia Innoc. epist. ad Decentium, Cypr. ep. 73. & Theodoret. lib. 4. in Cantica, & Leo Mag. serm. 4. de Nativit. vocant confirmationem *Sigillum, & signaculum Domini*: ergo supponunt quod producat characterem. 4. Sicut voluntas designans nos, ut domesticos Ecclesiæ per baptismum, producit in nobis characterem; ita designans nos, ut milites Ecclesiæ per confirmationem, debet in nobis characterem producere.

Confirmatio confert characterem, quo designamur milites Christi.

Ergo confirmatio iterari non potest; quia character est indelebilis. Ideo dicitur in Conc. Cabillonensi II. *Visum est nobis eamdem confirmationem, sicut nec baptismum, iterari minime deberi*. Can. 27. Et Eugenius ad Armenos hæc habet: *Inter hæc Sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, idest spirituale quoddam signum a ceteris distinctum imprimunt, unde non iterantur; reliqua vero quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt*. Idem definit Trid. Sicut enim Ecclesia semel consecrata iterum non consecratur; ita nec baptizatus semel consecratus Dei miles per confirmationem, iterum consecrari non potest; perpetua enim est militia, quam pro Deo oportet nos exercere: unde ait Tolet. VIII. can. 7 *Sanctum Chrisma collatum, & Altaris honor avelli nequeunt*.

Confirmatio iterari non potest.

Ergo ea cæremonia, qua olim hæretici ve-

venientes ad Ecclesiam recipiebantur, erat aliquando verum Sacramentum confirmationis, aliquando mera cæremonia: erat verum Sacramentum in his, qui non fuerant confirmati: erat mera cæremonia in his, qui fuerant confirmati. Quippe cum confirmatio iterari non possit, verum Sacramentum confirmationis his, qui jam sunt confirmati, adhiberi non potest, ut docet Optatus lib. 7. contra Donatistas. *Numquid nos*, inquit, *exterminamus oleum vestrum... Et si a vobis ad nos aliquis transitum fecerit, sic a nobis servatur, quomodo a vobis dimittitur:* quod non faciebant Donatistæ: ideo eos tamquam reos grandis sacrilegii insectatur ib. *Seduxistis*, inquit, *homines, rebaptizastis, iterum UNXISTIS. Proh dolor! non sine morte vestra exterminastis quod fuerat de nomine Christi confectum.*

Cæremonia, qua recipiebantur hæretici redeuntes ad Ecclesiam, erat mera cæremonia in his, qui fuerant confirmati, & verum Sacramentum confirmationis in bis, qui non fuerant confirmati.

Ergo hinc duo sequuntur. *Primum*. Qui hic subjiciuntur, venientes ad Ecclesiam non confirmabuntur, scilicet 1. Hi qui in Ecclesia Catholica vere fuerant baptizati, & confirmati: *recipiebantur* enim, inquit Cypr. Ep. 71. *per manus impositionem in pœnitentiam*, quæ pœnitentia aliquando erat longa, ut docet Innoc. I. Ep. 1. cap. 8. *Longa*, inquit, *pœnitentiæ actione admittendi sunt:* quandoque vero sita erat in sola erroris detestatione, ut docet Morinus lib. 9. de pœnit. cap. 8. 2 Hi qui apud hæreticos valide baptizati & confirmati fuerant, ut vidimus ex Optato Milevitano, non baptizabantur: non confirmabantur, inquit Hieronymus contra Lucifer. cap. 8. *quin potius* eis dicebatur *age pœnitentiam*.

Secundum. Qui hic subjiciuntur, lapsi in hæresim & reduces in Ecclesiam confirmabantur. 1 Hi qui in Ecclesia Catholica baptizati quidem fuerant, sed non confirmati, vel quia dum baptizabantur, nullus aderat proximus Episcopus, qui frontalem chrismationem adhiberet, quod aliquando contingebat, vel ob alias causas impedientes, ne statim post baptismum conferretur confirmatio, uti solebat fieri primis Ecclesiæ temporibus. 2. Hi qui valide quidem apud hæreticos baptizati, confirmati non fuerant ab hæreticis, vel quia hæretici non admittebant confirmationem ut Sacramentum: quales erant Novatiani, qui negantes Spiritum Sanctum esse Deum, confirmationem negligebant, per quam confertur Spiritus Sanctus: ita docet Pacianus epist. 3. *Vestræ plebi deest Spiritus sanctus, quam non consignat unctus Sacerdos:* tales sunt etiam modo apud nos Calvinistæ, quos venientes ad Ecclesiam confirmamus; quia Calvinistæ baptizatis non conferunt confirmationem.

Cæremonia, qua lapsi in hæresim recipiebantur, dum ad Ecclesiam redibant, erat verum Sacramentum confirmationis in his, qui non fuerant valide confirmati, & mera cæremonia in his, qui fuerant confirmati.

Ergo ea cæremonia erat ritus mere cæremonialis erga Donatistas, Nestorianos, Arianos, Eutychianos, Monothelitas, Iconoclastas, Pelagianos; quia hi omnes vere & valide confirmationis Sacramentum conferebant, ut docet Morinus lib. 9. c. 12. sed erat verum Sacramentum erga Montanistas aut alios, qui non admittebant confirmationem tamquam Sacramentum. Veram confirmationem apud Donatistas agnoscit Aug. lib. cont. Petilianum c. 104. dum dicit, quod eorum chrismatio non iterata est: idem docet Optatus.

Cæremonia, qua recipiebantur in Ecclesiam Donatistæ, Nestoriani, Ariani, &c. erat ritus mere cæremonialis.

Ergo quando aliqua Concilia, v. g. Concil. Constant. II. Can. 7. quando sancti Patres, v. g. D. Greg. lib. 9. indic. 4. ep. 61. quando aliqui auctores, v. g. Morinus lib. 9. de pœnit. c. 10. n. 11. 12. & 13. docent Arianos aut alios ex prædictis hæreticis esse receptos per impositionem manuum cum chrismatione, & cum ista oratione, *signaculum donationis Spiritus sancti*, quæ omnia videntur significare collatum eis vere fuisse Sacramentum confirmationis: respondendum, factum esse verum; sed cur id factum sit penitus latere. Forte Ariani, aliique hæretici, apud quos nihil est constans & firmum, suos non chrismabant, & ideo Ecclesia judicavit eos esse chrismandos cum recipiebantur in Ecclesia. Forte hæc chrismatio erat tantum cæremonia, licet eædem funderentur preces, quæ funduntur in collatione confirmationis; sicuti ea cæremonia ordinationis, quæ solebat exerceri, dum restituebantur hi, qui fuerant injuste depositi, non erat Sacramentum, sed merus ritus cæremonialis. Nec obstat, quod in hac cæremonia fieret impositio manuum per manus Episcopi, tum quia non omnis impositio manuum est Sacramentum, ut constat

ex

ex illa impositione manuum facta super Paulum, quando missus est prædicare gentibus, ut constat pariter ex illa impositione manuum facta etiam per Episcopos, per quam hi, qui metu coacti fuerant ad iterandum baptisma, in Ecclesia recipiebantur per solam impositionem manuum factam ab Episcopo, ut docet Leo Ep. 79. cap. 6. Demum ideo cum solemni manuum impositione, & forte cum aliqua chrismatione hæretici in Ecclesiam redeuntes recipiebantur, ut si confirmati non fuissent, verum Sacramentum reciperent; si vero fuissent aut confirmati aut baptizati apud hæreticos, ea sacramenta *ficte*, ut dicunt Theologi scholastici, recepta, recedente fictione, per solemnem illam cæremoniam reviviscerent, ut videtur innuere Aug. lib. 1. de Bapt. cont. Donat. c. 12. & D. Th. 3. p. q. 69. a. 10. ad 2. Si vero illi Apostatæ baptizati, & confirmati fuissent in Ecclesia Catholica, & utrumque Sacramentum cum debitis dispositionibus fuisset receptum, utriusque sacramenti fructus per Apostasiam omnino ablatus, solemni illa cæremonia compunctionem operante, pristinum vigorem recuperabat. Vide Dominum de Sancte Beuve Tract. de confirmatione pag. 80.

CAPUT VII.

De Eucharistiæ Sacramento.

Eucharistia potest considerari quatenus Sacramentum, & quatenus Sacrificium. Agemus primo de Eucharistia quatenus Sacramentum, deinde de Eucharistia quatenus est Sacrificium.

De Eucharistia, quatenus est Sacramentum.

ARTICULUS I.

In quo traditur, & explicatur definitio Eucharistiæ, quatenus est Sacramentum.

Eucharistia, quatenus est Sacramentum, multa habet nomina. Primo dicitur *Cœna Dominica*. 1. Cor. c. 13. quia instituta est post Cœnam, & quia est Cœna spiritualis, in qua Christus sumitur. Secundo dicitur *Communio*; quia fons est Christianæ unitatis & communionis, in qua Christiani omnes uniuntur inter se, eamdem escam manducantes, & uniuntur cum Christo, ejus carnem & sanguinem sumentes. Tertio dicitur *Synaxis*, idest, conventus; quia præcipua causa, cur fideles congregentur in Ecclesia, est, ut ibi vel spiritualiter, vel realiter Christi Corpore & Sanguine nutriantur. Quarto dicitur *Sancta Mysteria*; quia Mysterium est infidelibus occultandum. Quinto dicitur *Eucharistia*, idest gratiarum actio; quia per eam gratiæ redduntur Deo, & a Christo pro nobis, & a nobis per Christum. Sexto dicitur *Viaticum*; quia est quasi commeatus transituris ex hoc mundo in alium: ideo Eucharistia potest sic definiri.

Eucharistia est *Sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini significatur & continetur verum Corpus & Sanguis Christi ad alimoniam spiritualem vitæ per baptismum acceptæ.*

Primo est *Sacramentum*, & per hoc convenit cum aliis Sacramentis. 2. Dicitur, *in quo sub speciebus panis & vini, &c.* & per hoc ostenditur, quod panis & vinum sunt materia hujus sacramenti. 3. Dicitur, quod *verum Corpus Christi significatur & continetur in eo Sacramento*, & per hoc ostenditur ejus dignitas supra alia sacramenta. 4. Additur, *ad alimoniam spiritualem*, quo indicatur illud Sacramentum destinatum esse ad spiritualem animarum nostrarum nutritionem.

ARTICULUS II.

De Eucharistia, quatenus significat Corpus & Sanguinem Christi.

Prop. unica. Eucharistia est Sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini significatur Corpus & Sanguis Christi.

Primo, quia nihil aliud intelligimus per Eucharistiam. 2. Quia sicuti per aquam significatur gratia regenerans, per impositionem manuum, vel chrismationem significatur gratia roborans; ita per species panis & vini significantur caro & Sanguis Christi, quibus specialiter nutrimur.

Eucharistia est Sacramentum significans Corpus & Sanguinem Christi.

Ergo Eucharistia est signum *rememorativum* passionis Christi jam perfectæ; signum *demonstrativum* Christi realiter præsentis, & signum *prognosticum* futuræ nostræ beatitudinis in Christo. Etenim Sacramentum illud revocat in mentem Christum, qui passus est pro nobis in Cruce, qui nutrit nos suo Corpore & suo Sanguine, & qui glorificabit nos in cælis sui ipsius possessione: quocirca de eo Sacramento canit Ecclesia: *Recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.*

Eu-

Eucharistia est signum rememorativum Christi pro nobis olim passi, demonstrativum Christi realiter præsentis & nutrientis, & prognosticum Christi nos in gloria beatificantis.

Ergo Eucharistia continet Christum & figurative & realiter: *figurative*, quatenus figurat ejus passionem peractam, & præsagit ejus gloriam nobis communicandam: *realiter* vero, quatenus demonstrat ejus carnem & sanguinem, tamquam *spiritualem animarum cibum*, *quo alantur & confortentur* qui debite illud Sacramentum recipiunt, ut dicit Trident.

Eucharistia continet Christum & figurative, & realiter.

Ergo veræ sunt propositiones, quæ dicunt Christum esse in Eucharistia *figurative*; quia Eucharistia figurat passionem Christi pro nobis toleratam, & gloriam Christi nobis in cælis communicandam: & *realiter*, quia Eucharistia continet Christum nobis *realiter* per modum alimoniæ spiritualis communicatum. Et falsæ sunt illæ propositiones, quæ negant Christum esse in Eucharistia & *realiter*, & *figurative*; quia Christus est in hoc Sacramento utroq; modo. Ideo Conc. Trid. sess. 13. can. 1. sic habet: *Si quis negaverit, in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri vere, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguinem una cum anima & Divinitate D. N. Jesu Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute, anathema sit.* Unde Concilium non damnat eos, qui dicunt, Christum esse in Eucharistia, tamquam in signo, tamquam in figura; sed solum eos, qui asserunt, Christum esse in Eucharistia *tantummodo*, tamquam in signo, figura, vel virtute.

Veræ sunt propositiones, quibus dicitur, Christum esse in Eucharistia & figurative, & realiter; falsæ vero illæ, quibus asseritur, Christum esse in Eucharistia tantummodo figurative.

Ergo Catholicæ sunt propositiones, quibus Christus dicitur esse in Eucharistia *figurative*, modo non excludatur *realitas*; quia figura non excludit realitatem: v. g. verbum æternum est figura substantiæ Patris, & pariter est ejusdem substantiæ. Hæreticæ e contra sunt omnes propositiones, quibus negatur, Christum esse in Eucharistia *realiter* Sacramentaliter; quia tunc excluditur realis præsentia Christi in Eucharistia.

Sic Catholica est hæc propositio Tertulliani, lib. 4. cont. Marc. *Acceptum panem & distributum discipulis corpus suum illum fecit, Hoc est Corpus meum dicendo, idest figura Corporis mei*. Catholica est pariter hæc propositio Aug. lib. cont. Adimantum c. 12. *Non dubitavit Dominus dicere, hoc est Corpus meum, cum signum daret corporis sui:* & aliæ hujusmodi propositiones. Primo, quia nulla ibi apponitur particula excludens realitatem; non enim ibi dicitur, Christus dedit *solum*, *tantummodo*, *dumtaxat*, *signum* corporis sui. Secundo, Corpus Christi in Eucharistia realiter præsens est signum ejusdem corporis in Cruce affixi, & in cælis glorificati. Tertio, totum Sacramentum sensibile est *signum* Christi præsentis in Eucharistia, sed modo insensibili existentis. Sic catholica est etiam ea Aug. propositio, qua dicit: *crede & manducasti*; quia spiritualis manducatio non excludit semper realem & Sacramentalem sumptionem, sicut præsentia figurativa non excludit semper realem præsentiam: sed falsæ & hæreticæ sunt eæ propositiones, quibus indicatur, Christum esse tantum in Eucharistia sicut in *signo*, sicut in *figura*, sicut in *virtute*. Unde hoc ipso quod Berengarius incepit novam eam Doctrinam tradere, statim damnatus est ab Ecclesia, quasi docens aliquid antiquæ fidei & traditioni contrarium. Unde Paschasius Ratbertus an. 818. hæc habet: *Nec ita dixit, cum fregit, & dedit eis panem: hæc est, vel in hoc Mysterio est quædam virtus, vel figura corporis mei; sed ait non ficte: hoc est Corpus meum; & ideo hoc est, quod dixit, non quod quisque fingit. Non dixit, hoc est figura corporis mei, sed hoc est corpus meum.*

Catholicæ sunt propositiones, quibus asseritur Christum esse in Eucharistia & figurative, & realiter; *hæreticæ autem sunt illæ propositiones, quibus negatur Christum esse in Eucharistia* realiter.

Ergo, si quando in Scriptura, vel Patribus reperiantur propositiones, quæ videantur negare realem Christi præsentiam in Eucharistia, hæ propositiones intelligendæ sunt de Christo secundum statum naturalem spectato, minime vero de Christo secundum esse Sacramentale considerato, ut ait Trid. Sic juxta Scripturam Christus est in cælis & in terra: in cælis secundum statum naturalem, in terra sub speciebus Eucharisticis secundum esse Sacramentale. Sic Christus a nobis est absens, & nobis præsens: absens secundum staturam localem, quam habuit in Cru-

ce,

te, quamque modo habet in cælis: præsens vero secundum modum Sacramentalem, quem habet in Eucharistia. Sic Christus modo dicitur realiter manducari a fidelibus, modo non manducari: manducatur realiter, quatenus sumitur ut cibus, quo saginamur, ut loquitur Tertullianus: non manducatur realiter, quatenus non laceratur dentibus, uti caro, quæ venditur in macello, ut credebant Capharnaitæ, qui putabant carnem Christi dentibus dilaniandam esse.

ARTICULUS III.

De reali præsentia Christi in Eucharistia.

PRop. unica. Christus non est solum præsens in Eucharistia *figurative*, eo modo, quo est præsens in imagine eum repræsentante; nec solum *memorialiter*, eo modo quo est præsens in pura cæremonia, factum aliquod Christi exhibente, v. g. in ablutione pedum recolente eam ablutionem, qua Christus lavit pedes discipulorum; nec solum *effective*, eo modo, quo Christus est præsens in illis, in quibus producit gratiam; sed est præsens sub speciebus panis & vini *realiter*, *& substantialiter*; ita ut ejus substantia sit vere sub speciebus panis & vini, modo quidem vero, sed qui vix verbis exprimi potest.

Primo, quia nihil aliud intelligimus per realem Christi præsentiam in Eucharistia. 2. Quia Christus promittendo Eucharistiam, testatus est ejus carnem dandam esse in cibum, & ejus sanguinem in potum. *Caro*, inquit, *mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Joan. 6. v. 56. Instituendo vero Eucharistiam, absolute dixit: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur*: *Hic est Calix, novum Testamentum in meo sanguine*. Luc. 22. v. 19. 3. Quia Patres realem Christi præsentiam in Eucharistia aperte exprimunt, dum dicunt, Christum in Eucharistia nobiscum uniri eo modo, quo duplex cera simul liquefacta conjungitur, & eo modo, quo fermentum cum massa farinacea permiscetur: ita Cyrillus: dum asserunt Christum non minus vere, quamvis non secundum eumdem modum existendi, residere in Eucharistia, quam vere fuerit in præsepio, & jam existat in Cælis: ita Chrysost. 4. Christus in Eucharistia est cibus animæ; cibus autem debet realiter uniri cum eo, qui alitur: ergo Christus in Eucharistia debet realiter uniri cum anima, & quidem excellentiori modo, quam unitus fuerit cum Judæis: ergo sicut illi realiter manducabant victimas, Christum repræsentantes, ita nos realiter sumimus species Eucharisticas, Christum realiter continentes. 5. Demum ita definitum est ab Ecclesia contra Berengarium in pluribus Conciliis particularibus, contra VVicleffum in Concilio Constantiensi, & contra Calvinistas in Concil. Trid. Immo, quod mirum est, Græci schismatici arguunt Ecclesiam Romanam, quod consecret in azymo, & non eam arguunt, quod credat realem Christi præsentiam, immo anathemate percutiunt, qui contrarie sentiunt: ergo signum est a Christo usque ad nos in omni Ecclesia, tam Græca quam Latina, semper viguisse Doctrinam de reali Christi præsentia in Eucharistia.

Christus est in Eucharistia realiter & substantialiter præsens.

Ergo quantumvis captu difficilis sit realis Christi præsentia in hoc Sacramento, debet admitti a Calvinistis; quia post Christi verba non ratiocinandum, sed credendum, & Mysterium ab Ecclesia propositum non scrutandum, sed adorandum: & præcipue a Calvinistis qui alia Mysteria admittunt, quæ cum isto magnam habent analogiam. Calvinistæ credunt naturam Divinam esse realiter unam substantialiter in essentia, & trinam in personis; quia Scriptura dicit: *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo.... Et hi tres unum sunt*: ergo & debent credere corpus Christi esse realiter in Eucharistia; quia Christus dicit: *Hoc est corpus meum*.

Calvinistæ rejiciunt hanc interpretationem: tres personæ sunt unum unitate morali; quia Scriptura dicit simpliciter: *Et hi tres unum sunt*; & quia aliunde non implicat Deum esse unum in essentia, & trinum in personis: ergo debent similiter rejicere hanc interpretationem: hoc significat corpus meum; quia Scriptura dicit simpliciter: *hoc est corpus meum*: & quia aliunde non implicat panem & vinum converti in corpus & sanguinem Christi; minus enim est panem mutabilem, jam existentem, convertiti in Christum per verba consecratoria, quam verbo Domini res non existentes educi ex nihilo.

Calvinistæ admittunt naturam Divinam remanere unam, quamvis terminetur tribus personalitatibus substantialibus inter se realiter distinctis: ergo & debent admittere Corpus Christi remanere unum, licet sit in pluribus locis Sacramentaliter; quia præsentia Sacramentalis, utpote accidentalis, & distincta a corpore, facilius potest multiplicari, immultiplicato corpore, quam persona substantialis, indistincta a natura, possit rea-

realiter multiplicari immultiplicata natura. Calvinistæ admittunt, quod totum sit majus sua parte: tamen in Divinis tres personæ, collective sumptæ, non sunt quid majus in perfectione, quam una sola persona, disjunctive sumpta; quia perfectio intrinseca & absoluta, & communis tribus personis, reperitur tota in una persona: ergo & debent admittere, quod Christus consideratus in Eucharistia, ut non habens quantitatem extensam per ordinem ad locum, ita se habeat, quod totum corpus non sit magis extensum localiter, quam aliquod membrum, disjunctive sumptum, v. g. caput sit æque extensum, ac totum corpus.

Calvinistæ credunt, Filium Dei esse conjunctum humanitati realiter substantialiter; quia Script. dicit: *Verbum caro factum est*: ergo & debent credere, Christum esse præsentem realiter substantialiter in Eucharistia; quia Scriptura dicit: *Hoc est corpus meum*.

Calvinistæ rejiciunt alibi interpretationem Nestorii, scilicet, Christum conjunctum esse humanitati moraliter tantum: quia Scriptura dicit simpliciter: *Verbum caro factum est*: ergo debent rejicere alibi interpretationem illam: hoc est Corpus meum tantum figurative: quia Scriptura dicit simpliciter: *Hoc est corpus meum*.

Calvinistæ admittunt substantiam creatam, v. g. humanitatem, posse divinitus subsistere sine propria personalitate: ergo & debent admittere, accidentia posse divinitus existere sine subjecto actuali; quia natura completa non minus dependet a personalitate, quam accidens completum a subjecto subsistente.

Quantumvis captu difficilis sit realis Christi præsentia in Eucharistia, debet admitti a Calvinistis, præcipue admittentibus Mysterium Trinitatis & Incarnationis.

Ergo ad infirmandam fidem hujus Sacramenti, non debent hunc Scripturæ locum, *Hoc est corpus meum*, *Hic est sanguis meus*, in sensum figurativum & tropicum detorquere. 1. Quia juxta regulam Augustini, Scriptura est in sensu proprio accipienda quoties ex illa non sequitur absurdum; nullum autem sequitur absurdum dicere, Christum esse realiter in Eucharistia. Deinde sensus litteralis, utpote magis naturalis & magis vulgaris, est quasi trita via, quam sequi oportet, nisi causa subsit, quæ nos divertat a significatione litterali: ergo, cum hic nulla occurrat causa, quæ nos a sensu litterali divertat, prædicta verba litteraliter debemus intelligere, & non figurative. Et sicut hæc verba, *Hic est Filius meus dilectus*, de vero & naturali filio litteraliter intelligimus, & non in filium mere adoptivum per figuram detorquemus; ita hæc verba, *Hoc est corpus meum*, litteraliter, & non figurative debemus sumere. 2. Christus tunc alloquebatur Apostolos, qui futuri erant totius orbis Doctores: ergo simplicibus verbis & non parabolicis utebatur; aut si usus fuisset figura, aut parabola, eam haud dubie aut Christus explicuisset, aut aliquis ex Evangelistis, qui hanc institutionem scripserunt, aut Paulus, qui eam retulit, figurativum illum sensum indicassent. 3. Circumstantiæ, in quibus Christus loquebatur, litteralem & propriam significationem exigebant, & figurativam penitus excludebant: nam Christus instituebat Sacramentum, institutio autem Sacramenti debet declarari nitide & non obscure. Condebat testamentum; testamentum autem clarum nitidumque sit, & non amphibologicum oportet, præcipue si testator sit infinite sciens, qualis erat Christus. Christus legem præscribebat: verba autem legis debent esse perspicua, præcipue si legislator sit summe sapiens, qualis Christus erat; alias & Apostolos, & omnem Ecclesiam idololatriæ exposuisset. Demum si voluisset Christus realem sui præsentiam in Eucharistia stabilire, quibus aliis verbis intentionem suam expressisset? Nec clarius, nec expressius loqui potuisset. Immo cum Capharnaitæ scandalizati essent; si Christus locutus fuisset de spirituali tantum manducatione carnis suæ, facta non ore, sed fide, unico verbo potuisset illud scandalum levare & difficultatem omnem tollere, dicendo: cur vobis videtur hic sermo meus durus? carnem meam non realiter manducabitis, sed figurative, sicuti patres vestri manna manducantes, Messiam per manna figuratum manducarunt: quin e contra non hoc dicit; sed ubi explicuit illam manducationem non futuram sensibilem, qualis est manducatio carnis, quæ in macello venit, statim subjungit: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: & discipulis remanentibus dicit: *Numquid & vos vultis abire?* quasi diceret: si non vultis credere Mysterium, quod vobis propono, abite.

Hæc verba: hoc est Corpus meum: hic est Sanguis meus, *non possunt in sensum mere figurativum detorqueri.*

Ergo licet hæc verba Christi: *Ego sum ostium, ego sum vitis, ego sum via, ego sum lapis,* ego

ego sum leo : item licet hæc verba : *Propagines tres, sunt tres dies*: *vaccæ septem, sunt septem anni* : licet, inquam, hæc verba sint in sensu tropico accipienda, non sequitur, quod hæc verba, *hoc est Corpus meum, hic est Sanguis meus*, tropice accipienda sint. 1. Quia nullum est inconveniens panem mutari in Corpus Christi, & vinum in ejus Sanguinem; sed absurdum est omnino, Christum esse ostium, vitem, leonem, &c. cum Christus vivat vita intellectuali, minime vero prædicta omnia. 2. Quia Christus ex circumstantiis, in quibus se ostium, aut vitem, &c. nuncupat, satis indicat se loqui figurative; asserit enim se esse ostium, idest, medium, per quod itur ad Patrem; se esse vitem, quatenus influit gratiam in fideles, sicuti vitis influit succum in palmites: at nullibi indicat, se figurative loqui, dum ait : *Hoc est Corpus meum*, quin immo aperte innuit, se loqui in sensu proprio, cum Mysterium explicet, Testamentum condat, & legem statuat: item cum tres propagines vocantur tres dies, & septem vaccæ vocantur septem anni, cum ibi explicetur somnium, ex ipso contextu satis intelligitur, tribus propaginibus tres dies, septem vaccis septem annos significari; res enim in somnio exhibitæ, figuræ sunt futurorum eventuum, qui in somniis repræsentantur.

ARTICULUS IV.

De reali Christi præsentia in Eucharistia per transubstantiationem.

PRop. unica. Christus est realiter in Eucharistia per conversionem substantiæ panis in corpus Christi, & per conversionem substantiæ vini in ejus Sanguinem.

1. Quia nihil aliud intelligimus per realem Christi præsentiam in Eucharistia. 2. Si corpus Christi, & Sanguis ipsius essent in Eucharistia, una cum substantia panis & vini, Christus non dixisset absolute : *Hoc est corpus meum : Hic est Sanguis meus*; sed dixisset potius: *Hic latet corpus meum: Hic latet sanguis meus*. Sicuti si ego inclusissem aurum in pomo, non possem dicere : hoc pomum est aurum; sed possem tantum dicere: hic latet aurum; quia propositio demonstrativa non denotat nisi substantiam, quæ enunciatur: atqui Christus absolute & sine æquivocatione dixit : *Hoc est corpus meum*; minime vero : *Hic latet corpus meum* : ergo Christus est in Eucharistia per conversionem panis in ejus Corpus, & per conversionem vini in ejus Sanguinem. 3. Verba Sacramentorum habent hoc proprium, quod prolata in nomine Dei efficiunt quod significant : ergo sicuti hæc verba, *Ego te baptizo*, veram efficiunt ablutionem in anima; ita hæc verba, *Hoc est corpus meum*, vere transmutant panem in Corpus, & vinum in Sanguinem; non enim minus efficacia sunt hæc verba Christi : *Hoc est corpus meum*; quam effectricia sint hæc verba : *Fiat lux, & facta est lux*. 4. Patres mirabilem illam conversionem sic explicant. Consecratio, inquiunt, mutat panem & vinum in Corpus Christi, sicuti aqua mutata est in vinum in Cana Galilææ : ita Cyprianus. Sicuti virga Moysis mutata est in serpentem, & mundus factus est ex nihilo : ita Ambrosius. 5. Ita definierunt Concilia Generalia, Constantiense contra VVicleffum, & Tridentinum contra Lutherum. Demum Christus est realiter in Eucharistia : non est ibi per immensitatem, sicuti Deus est ubique; quia humanitas Christi, utpote finita, non potest esse ubique præsens, sicuti Deus : non est ibi per informationem, sicuti anima rationalis est in corpore; quia humanitas Christi, utpote totum completum, non potest esse forma panis : non potest esse ibi præcise per operationem, sicuti Angelus est in loco; quia corpus non est in loco per operationem, sed per quantitatem : non est ibi circumscriptive, sicuti fuit in præsepio, in cruce, & modo est in Cælis: ergo superest, quod Christus sit ibi per conversionem substantiæ panis in Corpus ipsius, & per conversionem substantiæ vini in ejus Sanguinem, quæ conversio immutet solam substantiam panis & vini, non attingendo accidentia panis, & vini, sed ea sine subjecto effective conservando.

CONSECTARIA

Quæ immediate sequuntur ex hac propositione.

Christus est in Eucharistia per transubstantiationem.

Consect. 1. Ergo Christus potest esse in Cælis circumscriptive, idest, extensus in loco, & in pluribus locis Sacramentaliter; quia quantitas extensa, per quam est in Cælo, non multiplicatur : actio vero consecratoria, per quam est sacramentaliter in Eucharistia, toties multiplicatur, quoties Sacerdos diversum panem & vinum consecrat. *Nec enim*, inquit Trid. *hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in Cælis assideat juxta modum existendi naturalem, & ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter*

ter

ter præsens, sua substantia nobis absit, ea existendi ratione, quam, etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, & constantissime credere debemus. Sess. 13. c. 1.

Consect. 2. Ergo Christus in Eucharistia est modo localiter inextenso, totus in toto, & totus in qualibet parte; quia ibi est loco substantiæ panis, quæ sola propria quantitate privata transit in substantiam Corporis Christi. Ideo dicit Trid. sess. 13. can. 3. *Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ, sub unaquaque specie & sub singulis cujuscumque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit*. Ideo qui sumit vel unam speciem, vel minimam alterius speciei particulam, vere sumit totum Christum. Et ita Ecclesia nullum præjudicium facit Laicis, dum justis causis & rationibus adducta, jubet eos sub una panis specie communicare; quia sub una specie totum Christum suscipiunt. *Si quis*, inquit Trid. *negaverit, totum & integrum Christum, omnium gratiarum fontem & auctorem, sub una panis specie sumi, quia, ut quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem, sub utraque specie sumatur, anathema sit*. Sess. 21. can. 3.

Consect. 3. Ergo Christus tamdiu remanet sub speciebus Eucharisticis, quamdiu remansisset substantia panis, cum ibi sit loco substantiæ panis: & ita tunc tantum desinit esse in Eucharistia, quando desineret esse substantia panis, si adesset: & sic vere remanet in minima parte physica, in qua maneret substantia panis, nequaquam vero in minima parte mathematica, sub qua non remaneret substantia panis; sic etiam vere remanet Christus in hostia consecrata, sive sumatur ab homine, sive a bruto, sive a justo, sive a peccatore. Ad veritatem hujus Sacramenti pertinet, inquit D. Th. *quod manentibus speciebus Corpus Christi sub eis esse non desinat*. 3. p. q. 70. a. 3. in corp. & ad 3. ait: *Dicendum, quod etiamsi mus vel canis Hostiam consecratam manducet, substantia Corporis Christi non desinit esse sub speciebus, quamdiu species illæ manent, hoc est, quamdiu substantia panis maneret, sicut etiam si projiceretur in lutum*.

Consect. 4. Ergo materia consecrata, v. g. panis consecratus, & vinum consecratum, dici potest panis & vinum, *præsuppositive, effective, & apparenter*; minime vero *formaliter*. *Præsuppositive*, quatenus panis & vinum est materia, quæ conversa fuit in Corpus Christi; vulgo autem in conversionibus res per conversionem producta denominatur a termino, ex quo facta est. Sic serpens factus ex virga Moysis, vocatur virga, & vinum factum ex aqua, vocatur aqua. 2. Eucharistia vocatur etiam panis & vinum *effective*; quia accidentia panis & vini, quæ remanent, utpote virtutes substantiæ panis & vini, idem efficiunt, quod faceret substantia panis & vini, si adesset, v. g. nutriunt, ponderant, &c. 3. Eucharistia dicitur panis & vinum *apparenter*; quia easdem habet externas species & apparentias, quas habebat substantia panis & vini: sed Eucharistia non potest dici *formaliter* substantia panis & vini, quia hæc substantia conversa est in Christum. Ideo dicit Trid. *Si quis dixerit, in Sacro-sancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, una cum corpore & sanguine D. N. J. Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat, anathema sit*.

Consect. 5. Ergo terminus *a quo*, ut dicunt, transubstantiationis, est substantia panis & vini, non ut annihilata, sed ut convertenda in Christum: terminus autem *ad quem*, ut loquuntur, est substantia Christi: cetera vero, quæ concomitantur Christum in Eucharistia, sunt terminus quasi secundarius; quia terminus a quo actionis conversivæ, est ille, qui desinit, & terminus ad quem, est ille qui producitur, sicuti in motu locali, locus derelictus est terminus *a quo*, locus acquisitus est terminus *ad quem*: in consecratione autem desinit substantia panis & vini: ergo est terminus *a quo*: & convertitur in substantiam Christi: ergo ista est terminus *ad quem*: cetera vero, cum Christo connexa, sunt terminus secundarius, seu concomitans. Quæ omnia ita explicat Trid. sess. 13. c. 3. *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri Corpus, verumque ejus Sanguinem, sub panis & vini specie una cum ipsius anima & Divinitate existere; sed Corpus quidem sub specie panis, & Sanguinem sub vini specie, ex vi verborum, ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum Corpore & Anima hypostaticam unionem*.

Con-

Conſect. 6. Ergo poſt Conſecrationem nihil remanet de pane,& vino,niſi *ſpecies*, *manentibus dumtaxat ſpeciebus*, inquit Tridentinum. Quid autem ſint illæ ſpecies, non convenit apud omnes. Juxta D. Th. tum in ſua ſumma, tum in Officio de ſacramento Altaris, ſpecies Euchariſticæ ſunt accidentia panis & vini exiſtentia miraculoſe ſine ſubjecto. Idem tenet Concilium Conſtantienſe damnans propoſitionem VVicleffi: *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento*, ſcilicet Euchariſtiæ. Recentiores quidam Philoſophi varios modos excogitant, quibus explicent ſpecies Euchariſticas non eſſe *accidentia*,quæ erant, quandoquidem volunt nihil eſſe in pane præter *ſubſtantiam* panis, quæ ſubſtantia ex fide non amplius remanet. Sed varios illos modos explicandi ex ipſa novitate ſuſpectos eſſe in Theologia arbitror.

DE EUCHARISTIA

quatenus eſt Sacrificium.

ARTICULUS UNICUS.

De Sacrificio Miſſæ.

PRop. unica. Miſſa eſt ſacrificium ſtricte ſumptum, in quo Chriſtus non tantum datur populo manducandus; ſed vere offertur Deo & ſacrificatur.

1. Quia nihil aliud intelligimus per illam cæremoniam exteriorem, quam Miſſam vocamus. 2. Quia apud Malachiam c. 10. v. 11. dicitur: *Ab ortu ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus*; *& in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Quia magnum nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum*. Quæ autem poteſt eſſe illa oblatio digna Deo, niſi Chriſtus ipſe, qui alloquens Patrem ait: *Hoſtiam & oblationem noluiſti*; *Corpus autem aptaſti mihi*. Ad Hebr. 10. v. 3. 3. In omni religione debet eſſe Sacrificium ſenſibile, ut docet Aug. lib. 10. de civ. Dei cap. 2. quia homines non poſſunt niſi Sacrificiis ſenſibilibus cum Deo conjungi, ejuſque ſupremum dominium agnoſcere, res ſenſibiles in ejus honorem deſtruendo; ideo in lege naturæ & lege Moſaica viguit ſemper victimarum immolatio: Atqui in religione Chriſtiana non poteſt aliud reperiri Sacrificium ſenſibile, quam Miſſa, ut patet, percurrendo omnes cæremonias, quæ in Eccleſia exercentur: Ergo Miſſa eſt Sacrificium ſtricte ſumptum. 4. Sacrificium ſtricte ſumptum eſt oblatio externa facta ſoli Deo, qua res aliqua ſenſibilis & permanens ritu myſtico conſecratur, & transmutatur in profeſſionem ſummi dominii, quod habet Deus ſupra creaturas. Ideo victimæ viventes in lege Moſaica occidebantur, victimæ vero inanimatæ, v. g. thus & thymiama, comburebantur, victimæ liquidæ, v. g. oleum & vinum, effundebantur: Chriſtus autem in Miſſa, quæ incruentum eſt Sacrificium, non occiditur phyſice, quia jam non moritur; ſed occiditur myſtice, quatenus Chriſtus in Euchariſtia, utpote carens extenſione in ordine ad locum, caret exercitio vitæ ſenſitivæ, quæ neceſſario exigit quantitatem extenſam in ordine ad locum: nihil videt oculo corporeo, nihil audit aure corporea, & in gratiam noſtri privat ſe omni ſenſuum externorum exercitio, quatenus eſt in hoc Sacramento. Demum occiditur Chriſtus, non lancea ſeparante ſanguinem a corpore, ſed conſecratione quodammodo dividente corpus a ſanguine; nam ex vi iſtorum verborum: Hoc eſt corpus meum, ponitur Corpus Chriſti, ideſt ſubſtantia Chriſti, quatenus habet partes ſolidas aptas ad manducationem Sacramentalem; & ex vi iſtorum verborum, Hic eſt calix, ponitur Sanguis Chriſti, ideſt ſubſtantia Chriſti, quatenus habet partes fluidas aptas ad potum Sacramentalem.

Conſectaria, quæ ſequuntur immediate ex prædicta propoſitione: Miſſa eſt Sacrificium.

Conſect. 1. Euchariſtia quatenus ſacramentum, differt a ſeipſa quatenus eſt Sacrificium; quippe quatenus eſt Sacrificium, reſpicit Deum, ut ei offeratur; quatenus Sacramentum, reſpicit populum vel ut ab eo adoretur, vel ut ei diſtribuatur.

Conſect. 2. Sacrificium Euchariſtiæ non differt a Sacrificio Crucis, niſi ratione modi offerendi; quia Chriſtus, qui ſeipſum obtulit in cruce modo cruento, ille idem offertur in Altari modo incruento, ut docet Trident. ſeſſ. 22. cap. 2.

Conſect. 3. Miniſter Euchariſtiæ, quatenus eſt Sacrificium, eſt triplex: Chriſtus, Sacerdos, & Populus. Primus eſt Chriſtus, qui eſt Sacerdos in æternum, qui ſeipſum ab initio mundi in ſingulis Sacrificiis obtulit in figura; realiter autem & cruente in cruce, incruente & myſtice ſe offert in Miſſa, perpetuo vero & abſque velamine ſe offert in patria. Secundus eſt Sacerdos ad hoc ordinatus. Tertius eſt populus, qui una cum Presbytero of-

offert eo modo, quo & ipse offertur: ut docet Aug.lib.10. de civ.Dei cap.4.

Conseq. 4. Sacrificium Missæ offerri potest pro his omnibus, pro quibus Ecclesia offerri permittit. 1. Pro omnibus. 2. Pro Catechumenis. 3. Pro infidelibus & Hæreticis. 4. Pro mortuis in Purgatorio existentibus.

Conseq. 5. Missæ Sacrificium est Latreuticum, Eucharisticum, Propitiatorium, & Impetratorium. Latreuticum, quatenus offertur Deo in protestationem adorationis latriæ ei debitæ. Eucharisticum, quatenus offertur Deo, ut gratias agat de beneficiis toti Ecclesia præstitis. Propitiatorium, quatenus offertur Deo in propitiationem & satisfactionem pro peccatis. Impetratorium, quatenus offertur Deo ad impetrandas gratias, quæ sunt Ecclesiæ ad fidelium salutem necessariæ.

CAPUT VIII.

De Pœnitentia.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Pœnitentiæ.

POenitentia est duplex: pœnitentia ut virtus, seu interior: pœnitentia ut Sacramentum, seu exterior.

Pœnitentia ut virtus, seu interior, *est species justitiæ commutativæ, emendatoria peccati præteriti, in quantum est offensa Dei*. D. Th.3.p.q.85. Dicitur *virtus*, ut distinguatur ab ea pœnitentia, quæ non est voluntaria, qualis reperitur in damnatis, de quibus dicit Sap.5.v.3. *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis* justorum, *dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes*: vel ut distinguatur ab ea pœnitentia, quæ non ex amore virtutis, sed ex turbata conscientia provenit: qualis fuit pœnitentia Judæ, de quo dicitur: *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos ... dicens, peccavi tradens sanguinem justum*. 2. Dicitur *virtus justitiæ commutativæ*; quia pœnitentia cessationem & recompensationem exigit: cessationem quidem, ut distinguatur ab ea pœnitentia, quæ est in quibusdam peccatoribus, *in quibus*, inquit Clymacus grad. 15. n.31. *est accusatio & condemnatio suorum peccatorum, sed non est cessatio*. Includit etiam recompensationem; quia per pœnitentiam Deo offenso satisfacere intendimus, non quidem rigide, sed uti potest filius satisfacere patri, dicendo cum filio prodigo: *Pater peccavi in cælum & coram te, non sum dignus vocari filius tuus*. 3. Additur *emendatoria peccati*, ut distinguatur a caritate, qua de quocumque peccato sive nostro, sive alieno tristamur, quatenus est offensa Dei; per pœnitentiam vero peccata nostra emendamus, & pro eis satisfacere intendimus.

Pœnitentia ut Sacramentum, *est cæremonia sensibilis a Christo Domino instituta, in qua baptizatis lapsis, iisque vere contritis, sincere confessis, & pro viribus satisfacere proponentibus a Sacerdote jurisdictionem habente, per modum actus judicialis impenditur absolutio a quibuscumque peccatis, & confertur gratia resuscitans a peccato, & virtutes per peccatum amissas restituens.*

Explicatur tradita definitio.

1. *Est cæremonia sensibilis*; quia quatenus est a sacerdote, sensibiliter apparet, tum per hæc verba, *ego te absolvo*, tum per alias actiones sensibiles, quas sacerdos tamquam judex exercet, v. g. interrogando pœnitentem, eique pœnitentias salutares imponendo: quatenus est a pœnitente est etiam sensibilis per confessionem, & per alios actus, quibus pœnitens manifestat se interius dolere de peccatis. 2. Dicitur *a Christo Domino instituta*; sacramenti enim pœnitentiæ auctor Christus est: habebat quippe potestatem dimittendi, & retinendi peccata, non solum prædicando, sed etiam remissionem impendendo, aut denegando; fuerat enim hæc vis Christo promissa, Is. 22. v. 22. *Dabo clavem domus David super humerum ejus: & aperiet, & non erit, qui claudat; claudet, & non erit, qui aperiat*: quæ etiam ei data est, ut dicitur Apocal.3.v.7. *Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clavem David, & qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit*. Ea quoque usus est Matth.9.v.6. *Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata*. Tandem potestatem dimittendi & retinendi peccata, quam habebat, promisit Ecclesiæ in persona Petri, Matth.16. *Tibi dabo*, inquit, *claves regni cælorum: quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*. Eam demum tradidit Ecclesiæ, Joan.20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, quorum retinueritis, retenta sunt*. Eaque potestate usi sunt Apostoli, totaque Ecclesia, 1.Cor.5. *Judicavi*, inquit Paulus, *ut præsens eum, qui sic operatus est, tradere satanæ in interitum carnis*, & 2. ad Cor.2. *Cui donastis, & ego ... donavi in persona Christi*. 3.

Di-

Dicitur *quod per modum actus judicialis impendatur absolutio a quibuscumque peccatis*, &c. quia pœnitentia est tribunal judiciale, in quo, inquit Trident. sess. 14. cap. 2. lapsi post baptismum sacerdotibus sistunt se, *ut per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possint liberari*. 4. Dicitur, quod *absolutio impendatur a Sacerdotibus jurisdictionem vel ordinariam vel delegatam habentibus*; quia, ut ait Trid. sess. 14. cap. 7. *Natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur . . . . . unde nullius momenti absolutio ea debet esse, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem*. 5 Dicitur, quod *absolutio impendatur vere contritis, sincere confessis, & satisfacere quantum in ipsis est proponentibus*; quia, ut ait Florentinum, & Tridentinum, hi actus pœnitentis non solum sunt dispositiones necessariæ ad consequendam gratiam, sed etiam quasi *materia* sacramenti pœnitentiæ; & proinde sine illis actibus stare nequaquam potest sacramentum illud, sicuti dari nequit baptismus sine sua materia, scilicet aqua. 6. Dicitur, quod per pœnitentiam *confertur gratia resuscitans a peccato, & virtutes per peccatum ablatas restituens*; quippe, ut docet Trid. sess. 14. cap. 1. vis & efficacia hujus sacramenti *est reconciliatio cum Deo*. Et alibi, ut docet idem Concilium loquens de justificatione, transimus a statu peccati ad statum gratiæ, & surgimus a statu mortis ad statum vitæ. Demum *in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo . . . fidem, spem, & caritatem . . . & primam stolam pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit*. Sess. 4. cap. 7.

ARTICULUS II.

De pœnitentia quatenus est cæremonia sensibilis.

PRop. unica. *Pœnitentia est cæremonia sensibilis conferens gratiam*. 1. Quia nihil aliud intelligimus per eam pœnitentiam, quam in Ecclesia exercemus, dum ad pedes Sacerdotum provolvimur, & ab illis absolutionem accipimus. 2. Quia huic cæremoniæ sensibili Deus promisit remissionem peccatorum juxta illud: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; & proinde huic eidem cæremoniæ promisit gratiæ collationem. 3. Quia, ut ait Chrysost. lib. 3. de Sacerdotio, *Apostolis data est potestas, quæ neque Judæorum Sacerdotibus data est; nam corporis lepram probabant, non purgabant . : . .* ut enim, inquit idem Doctor, demonstraret Christus Ecclesiam non esse inventum diaboli . . . *sicut eam ornavit Deus Virginitatis splendore, Martyrum patientia, luce prophetiæ, spirituum potestate, gloria miraculorum; ita donavit eam remittendorum peccatorum potestate*: unde Joannes ait: *Majora horum faciet*. 4. Quia, ut ait Ambr. 1. de pœnitentia cap. 6. *Dedit* Christus *Discipulis, ut mortuos suscitarent, & cum ipse Saulo reddere posset usum videndi, eum tamen ad Ananiam discipulum suum misit*. Et 2. de pœnit. cap. 2. *Impossibile videbatur per pœnitentiam peccata dimitti: concessit hoc Christus Apostolis suis, quod ab Apostolis ad Sacerdotum Officia transmissum est*. Ergo pœnitentia est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

Pœnitentia est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

Ergo pœnitentia est verum novæ legis sacramentum; cæremonia enim sensibilis, cujus exercitio alligata est promissio gratiæ, est verum Sacramentum, ut patet ex definitione sacramenti in superiori parte tradita.

Pœnitentia est verum novæ legis Sacramentum.

Ergo est Sacramentum distinctum a baptismo, sicuti enim specialis est cæremonia, & diversa a baptismo, ita & speciale Sacramentum diversum a baptismo. *Et quidem multis rationibus a baptismo differre dignoscitur*, ut ait Trid. sess. 14. cap. 2. Primo materia & forma, cum materia baptismi sit aqua elementaris, forma vero hæc verba: *Ego te baptizo*, &c. materia vero pœnitentiæ sint actus pœnitentis, forma vero in his verbis sita sit *Ego te absolvo*, &c. Secundo ratione subjecti, cum subjectum baptismi sit homo quilibet ab Adamo procedens, subjectum vero pœnitentiæ sit solus homo baptizatus, & in peccatum relapsus; qui enim baptizatus non est, quantumvis peccator, Sacramento pœnitentiæ absolvi non potest: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus*. *Quid enim mihi*, inquit Apostolus, *de his qui foris sunt, judicare?* & qui post baptismum in peccatum, tum mortale, tum veniale lapsus non esset, ut constat de Virgine, pœnitentiæ Sacramento non egeret. Tertio pœnitentia differt a

baptismo ratione Ministri, cum quilibet homo baptizare valeat, solus vero sacerdos approbatus valide queat absolvere. Quarto ratione effectus, cum baptismus novam penitus creaturam baptizatum efficiat; *ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum pœnitentiæ, sine magnis nostris fletibus & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus, ut merito pœnitentia laboriosus quidam baptismus a Sanctis Patribus dictus fuerit*. Ideo can. 2. dicitur: *Si quis Sacramenta confundens, ipsum baptismum pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo pœnitentiam non rite secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit*.

Pœnitentia est Sacramentum distinctum a baptismo.

Ergo male dicitur ab hæreticis, pœnitentiam nihil aliud esse, quam memoriam suscepti baptismi; sola enim baptismi memoria non solvuntur peccata commissa post baptismum, sed remittuntur per verum aliquod sacramentum diversum a baptismo, ut expresse docet Aug. Epist. 23. ubi sic habet: *Si infans*, inquit, *incipiat propria habere peccata, illa non regeneratione auferuntur, sed alia curatione sanantur*. Et Pacianus Epist. 3. sic distinguit pœnitentiam a memoria baptismi. *Baptismus est*, inquit, *Sacramentum Dominicæ Passionis, pœnitentium venia, meritum confitentis: illud omnes adipisci possunt; quia gratiæ donum est, idest gratuita donatio. Labor vero iste paucorum est, qui post casum resurgunt, qui lacrymosis vocibus adjuvantur*. Rursus Aug. lib. 2. de adulterinis conjugiis hæc habet: *Si a Catechumeno factum est homicidium, baptismate abluitur: si a baptizato, pœnitentia, & reconciliatione sanatur*.

Male dicitur ab hæreticis, pœnitentiam nihil aliud esse, quam memoriam suscepti baptismi.

Ergo quando adulti baptizati labuntur in peccatum, non ita sunt revocandi in suscepti baptismi memoriam, ut sola recordatione suscepti baptismi peccata omnia, quæ post baptismum fiunt, vel dimitti, vel venialia fieri credant, ut expresse monet Tridentinum; sed hortandi sunt, ut ad aliud Sacramentum, scilicet pœnitentiam recurrant: ea enim fuit, ut testatur Aug. fidelium omnium sæculorum pia consuetudo, ut peccatores non regenerati baptismum, regenerati vero lapsi sacramentum pœnitentiæ a Ministris enixe postularent: ita enim habet Epist. 180. In civitatis obsidione alii baptismum postulant, alii reconciliationem, alii pœnitentiæ ipsius actionem, omnes consolationem & sacramentorum confectionem, & erogationem; ubi si ministri desint, magnum exitium sequi in his, qui de hoc sæculo exeunt, vel non regenerati, vel ligati, magnumque luctum fidelium, qui eos secum in vitæ requie non habebunt. Quod haud dubie non dixisset, si ad peccatorum remissionem sola sufficeret baptismi suscepti recordatio.

ARTICULUS III.

De Pœnitentiæ Sacramento, quatenus institutum a Christo.

PRop. unica. *Pœnitentia est Sacramentum institutum a Christo ad remittendum peccata commissa post baptismum*. 1. Quia nihil aliud per pœnitentiam intelligimus. 2. Quia sicuti Christus providit Ecclesiæ Sacramentum baptismi ad remittendum peccatum originale, ut colligimus ex istis verbis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti*; ita & providit Sacramentum pœnitentiæ ad remittenda peccata commissa post baptismum, ut possumus colligere ex istis verbis: *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; peccata enim mortalia commissa post baptismum non minus arcent nos a gloria consequenda, quam ipsummet peccatum originale. 3. Quia quamvis per contritionem perfectam ab adulto elicitam peccatum originale remitti possit; tamen voluit Christus instituere sacramentum sensibile, scilicet baptismum, quo & certius, & facilius, & efficacius tolleretur peccatum originale: ita licet peccata, tum mortalia, tum venialia commissa post baptismum possint per perfectam contritionem aboleri; tamen voluit Christus pœnitentiæ sacramentum instituere quo, & certius & facilius & efficacius singula peccata saltem mortalia remitterentur. Ideo dicit Trident. sess. 14 can 1. *Si quis dixerit*, inquit, *in Catholica Ecclesia pœnitentiam non esse vere & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labantur, ipsi Deo reconciliandis a Christo Domino institutum, anathema sit*.

Po-

Pœnitentia est Sacramentum institutum a Christo ad remittenda peccata commissa post baptismum.

Ergo nullum est peccatum commissum post baptismum, quantumvis fuerit enorme, quod per sacramentum pœnitentiæ, nedum coram hominibus, sed etiam coram Deo vere remitti non valeat: etenim cum pœnitentiæ sacramentum conferat gratiam Christi, & gratia Christi quodcumque peccatum deleat; pœnitentia instituta a Christo quodcumque peccatum delere poterit. Et si juxta Scripturam contritio quodcumque peccatum abstergat, ut constat istis verbis: *si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius*; illud idem præstare poterit pœnitentia, cum pœnitentia ut sacramentum sit majoris efficaciæ, quam pœnitentia ut virtus.

Nullum est peccatum commissum post baptismum, quantumvis fuerit enorme, quod per Sacramentum pœnitentiæ, nedum coram hominibus, sed etiam coram Deo vere remitti non valeat.

Ergo si in Scriptura, in Patribus, & Conciliis reperiantur phrases aliquæ, quibus asseri videtur esse quædam peccata irremissibilia, expressiones non debent sumi *absolute*, sed in benigniorem sensum sunt explicandæ: v.g. si dicatur, quod dentur peccata irremissibilia, qualia sunt peccata recidivæ, peccata in Spiritum sanctum, sic distingui possunt illæ propositiones.

Moraliter. C. Quia difficulter remittuntur, cum ponant obicem gratiæ. *Physice* N. Quia si attendatur efficacia Sacramenti pœnitentiæ, nullum peccatum est irremissibile. *Fictè dolentibus*. C. Quia retinent affectum peccandi: tales fuerunt Cain, Saul, Antiochus, Judas. *Sincere dolentibus*. N. Quia sincere dolentes Deus non rejicit: sic Davidem, Manassen, Petrum Deus non rejecit. *Per gratiam regenerantem*. C. Quia semel tantum baptisma potest conferri, sicut Christus semel mortuus est. *Per gratiam resuscitantem*. N. Quia pluries potest pœnitentia conferri, sicut possumus pluries peccare. *Per pœnitentiam solemnem*. C. Quia hæc pœnitentia semel tantum conferebatur in Ecclesia. *Per pœnitentiam non solemnem*. N. Quia pœnitentia non solemnis conferebatur sæpius, & nulli negabatur.

Nullum datur absolute *peccatum irremissibile in Ecclesia, modo sincere doleamus.*

Ergo sacramentum pœnitentiæ potest sæpius iterari, immo toties iterari debet, quoties peccator sincere dolet de suis peccatis, alias esset aliquod peccatum, quod omnino esset irremissibile, quod tamen falsum est; dicit enim Scriptura absolute & sine restrictione, loquens de pœnitentia prout est virtus: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius*. Et loquens de pœnitentia prout est sacramentum: *Quodcumque solveris*, &c. de quo ita loquitur Pacianus Epist. 3. *Quæcumque solveritis, inquit, omnino nihil excepit: quæcumque, inquit, vel magna vel modica*. Et sicuti voluit Deus his, a quibus lædimur, veniam nos concedere, non solum semel, aut bis aut ter, aut septies, sed septuagies septies, idest quoties petierint; ita sentiamus Deum nobis toties veniam impertiturum, quoties ad eum pœnitendo accesserimus; quia dixit: *Estote misericordes, sicut pater vester cælestis misericors est*. Et cum Christus sit propitiatio, non tantum pro peccatis nostris, sed etiam pro peccatis totius mundi, cum pro omnibus mortuus sit; cum Ecclesia pro omnibus peccatoribus preces effundat; nullus est peccator, modo sincere pœniteat, quem a beneficio Sacramenti pœnitentiæ excludere debeamus. Et sicuti quamdiu hic in terris est, malitia sua potest a gratia excidere; ita misericordia Salvatoris potest a peccato ad gratiam redire.

Sacramentum pœnitentiæ potest & debet sæpius iterari, immo toties quoties sincere doluerit peccator, quantumvis flagitiosus fuerit.

Ergo nulla umquam fuit vel lex, vel consuetudo universalis in Ecclesia denegandi absolutionem Sacramentalem peccatoribus etiam insignioribus in mortis articulo, si vel per seipsos, vel per alios signa darent pœnitentiæ. Ecclesia enim, utpote sponsa Christi, & a Spiritu sancto directa, non potuit denegare pœnitentibus rite dispositis illud remedium, quod Christus pro peccatis post baptismum commissis instituerat: immo in Concilio Nicæno can. 12. hanc plenam consolationis regulam constituit. *De his vero*, inquit, *qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula observabitur etiam nunc; ita ut si forte quis recedat ex corpore, necessario viæ suæ viatico non defraudetur*. Per viaticum autem juxta multos non intelligitur Eucharistia, sed absolutio.

tio. Et can. 51. adſcriptus Apoſtolis ita habet: *Si quis Epiſcopus aut Presbyter, eum qui a peccato revertitur, non recipit, ſed rejicit, deponitor, eo quod Chriſtum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem, qui reſipiſcat, gaudium oboriri in cælo.*

Nulla unquam fuit vel lex, vel conſuetudo univerſalis denegandi abſolutionem ſacramentalem peccatoribus in mortis articulo conſtitutis, ſi ſigna darent pœnitentiæ vel per ſeipſos, vel per alios.

Ergo ſi Eccleſia aliquando etiam in mortis articulo denegaverit abſolutionem ſacramentalem reis idololatriæ, homicidii, & mœchiæ, ut innuit Cypr. Epiſtol. data ad Antonianum, ea conſuetudo non viguit in Eccleſia univerſali, ſed ſolum in quibuſdam Eccleſiis particularibus, v. g. in Africa: immo & in Gallia viguit diu conſuetudo denegandi abſolutionem reis damnatis ad mortis ſupplicium, quam abrogavit Carolus VI. motus precibus Cleri Gallicani: immo Eccleſiæ illæ particulares diverſimode omnino a Novatianis abſolutionem inſignioribus ſceleratis in mortis articulo negabant; etenim Montaniſtæ & Novatiani id faciebant deſperatione veniæ, eo quod crederent peccata mortalia a ſolo Deo poſſe remitti, minime vero ab Eccleſia: ut non obſcure docet Tertul. jam factus Montaniſta lib. de pudic. in fine cap. 18. *Pœnitentia*, inquit, *poſt fidem aut levioribus delictis veniam ab Epiſcopo conſequi poterit, aut majoribus & irremiſſibilibus a ſolo Deo.* Eccleſia vero id faciebat *non deſperatione veniæ, ſed vigore diſciplinæ*, ut dicit Auguſt.

ARTICULUS IV.

De Sacramento Pœnitentiæ, quatenus eſt actus judicialis.

Prop unica. *Pœnitentiæ Sacramentum eſt tribunal judiciale, in quo pœnitens ſiſtit ſe Sacerdoti tamquam judici, ut ab eo abſolutionem peccati ſui obtineat*: ſeu in illo ſacramento Sacerdos eſt judex, & pœnitens eſt reus. 1. Quia nihil aliud intelligimus per ſacramentum pœnitentiæ. 2. Quia verba illa, *quorum remiſeritis peccata*, &c. intelligenda ſunt de poteſtate, quam habent Sacerdotes remittendi peccata, ut docet Trid. ſeſſ. 14. can. 3. remittendi, inquam, per modum judicii. Ideo idem Concil. anathema dicit illi, qui *dixerit, abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis, non eſſe actum judicialem*. Can. 9. 3. In pœnitentiæ ſacramento remittuntur peccata juxta illud: *quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis*. Non remittuntur per ſimplicem condonationem; quia Deus ex vi præſentis decreti exigit ſibi rependi condignam ſatisfactionem per Chriſtum: non remittuntur per plenam ſatisfactionem Chriſti nobis applicatam per modum regenerationis, qua efficiamur novæ creaturæ; hoc enim fit ſolum in baptiſmo: Ergo remittuntur per modum judicii, in quo contriti, confeſſi, & parati ſatisfacere, judicamur, & cum onere reparandi offenſam Deo illatam abſolvimur.

In collatione & receptione pœnitentiæ pœnitens eſt reus, & Sacerdos eſt judex.

Ergo in collatione & receptione ſacramenti pœnitentiæ requiruntur quædam ex parte pœnitentis, qui judicatur, & quædam ex parte Sacerdotis, qui judicat; in omni quippe proceſſu judiciali requiruntur quædam ex parte illius, qui judicat, & quædam ex parte illius, qui judicatur.

In collatione & receptione Sacramenti pœnitentiæ requiruntur quædam ex parte Sacerdotis, qui judicat, & quædam ex parte rei, qui judicatur.

Ergo ex parte Sacerdotis, qui judicat, requiruntur hæc tria, ſcilicet auctoritas judicandi, ſcientia diſcernendi, & abſolutio his verbis concepta: *Ego te abſolvo*, &c. Requiritur pariter ex parte pœnitentis contritio, qua de peccatis doleat, confeſſio qua peccata Sacerdoti patefaciat, & ſatisfactio, qua Deum offenſum placare proponat: uti enim in forenſibus cauſis non exercetur valide judicium, niſi in judice ſit auctoritas judicandi, ſcientia diſcernendi, & ſententia qua reum vel damnet, vel abſolvat, & niſi pariter ſit reus, qui vel propria confeſſione, vel accuſatorum teſtimonio convincatur, quique voluntaria, vel involuntaria pœna parti læſæ ſatisfaciat; ita pariter cum pœnitentia ſit actus judicialis, non valide confertur, niſi in miniſtro pœnitentiæ ſit auctoritas judicandi, ſcientia diſcernendi peccata, & actio qua pœnitentem vel liget, vel abſolvat, ejuſque peccata vel remittat, vel retineat; & niſi ſit in pœnitente voluntaria contritio, qua de peccatis commiſſis doleat, confeſſio, qua Sacerdoti ſtatum ſuum ſincere patefaciat, & voluntaria ſatisfactio qua offenſam Deo illatam reparare ſtudeat.

In

In collatione & receptione sacramenti pœnitentiæ requiritur necessario ex parte pœnitentis contritio, confessio, & satisfactio, & ex parte Sacerdotis auctoritas judicandi, scientia discernendi, & absolutio.

Ergo non male dicitur, quod prædicti actus pœnitentis habeant rationem materiæ, & absolutio sacerdotis habeat rationem formæ; in omni enim actu judiciali processus contra reum habet rationem materiæ, & actio judicis habet rationem formæ: sententia enim judicis est quasi forma determinans singula, quæ in processu judiciali peraguntur, cui concordat Trid. sess. 14. c. 3: *Docet præterea sancta Synodus sacramenti pœnitentiæ formam... in illis ministri verbis positam esse: ego te absolvo... sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio & satisfactio*. Idemque antea dixerat Eugenius in instructione ad Armenos eis verbis: *Quartum sacramentum est pœnitentiæ, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis... forma hujus sacramenti est: ego te absolvo*: ergo actus pœnitentis habent rationem materiæ; & legitima absolutio habet rationem formæ.

In sacramento pœnitentiæ actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio habent rationem materiæ, & absolutio legitima sacerdotis habet rationem formæ.

Ergo si desint vel actus pœnitentis, qui sunt materia, vel actus sacerdotis, qui sunt forma, non erit sacramentum pœnitentiæ; quia sicuti compositum physicum stare nequit sine sua materia & sua forma, ita neque sacramentum.

Si desint vel actus pœnitentis, qui sunt materia, vel actus Sacerdotis, qui sunt forma, non erit sacramentum pœnitentiæ.

Ergo in sequentibus casibus non est sacramentum pœnitentiæ, quamvis interveniant aliquæ cæremoniæ, quæ ad sacramentum pœnitentiæ videntur pertinere. 1. Quando pœnitens accedit ad sacerdotem vel neque attritus, neque contritus, vel nullatenus confessus, vel nullatenus volens Deo satisfacere; quia tres illi actus sunt materia sacramenti pœnitentiæ: ergo sicuti sine aqua, quæ est materia Baptismi, nullum est sacramentum Baptismi; ita sine prædictis actibus nullum est sacramentum pœnitentiæ. 2. Quando pœnitens accedit contritus, confessus, & satisfacere proponens, & non est sacerdos, qui habeat auctoritatem absolvendi, vel si habeat, non proferat hæc verba: *ego te absolvo*: sicut enim non est baptismus, si non sit minister legitimus, vel si minister legitimus non proferat hæc verba: *ego te baptizo*: ita non est pœnitentia, si non sit minister legitimus, qui legitime proferat hæc verba: *ego te absolvo*. 3. Quando contritio, confessio, satisfactio, & absolutio est omnino interior & insensibilis: sicuti enim materia & forma cujuslibet sacramenti debet esse sensibilis; ita materia & forma sacramenti pœnitentiæ: & ita absolutio data moribundo etiam interius contrito, qui nulla dat aut dedit saltem per vitam ante actam signa pœnitentiæ, non est sacramentalis, quia cadit supra materiam indebitam, scilicet omnino insensibilem: sicuti & nulla esset pariter absolutio, quam sacerdos optaret interius impendere, quam tamen nullatenus exterius promeret. 4. Quando contritio, confessio, satisfactio, & absolutio non est talis, qualis ab Eugenio concile his verbis exprimitur. *Tres sunt*, inquit, *Pœnitentiæ partes: quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis, quæ quidem fit præcipue per orationem, jejunium, & eleemosynam. Forma hujus sacramenti est: ego te absolvo, &c.*

ARTICULUS V.

De pœnitentia, quatenus est actus judicialis per solos Episcopos vel sacerdotes jurisdictionem habentes exercendus.

PRop. unica. *Absolutio sacramentalis potest solum impendi ab Episcopis & Sacerdotibus jurisdictionem ordinariam vel subdelegatam habentibus.*

1. Quia nihil aliud intelligimus per absolutionem sacramentalem. 2. Quia Conc. Trid. damnat eos, qui dicunt, quod *quivis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem si correptus acquieverit; secreta vero per spontaneam confessionem cuicumque factam*. Sess. 14. c. 6. 3. Quia actus judicialis exercetur ab eis qui habent jurisdictionem, ut patet in judiciis forensibus; soli autem Episcopi & sacerdotes utpote habentes potestatem consecrandi corpus Christi na-

naturale, possunt habere veram jurisdictionem internam supra corpus Christi mysticum, seu fideles.

Absolutio sacramentalis potest solum impendi ab Episcopis & sacerdotibus habentibus jurisdictionem vel ordinariam, vel delegatam.

Ergo ad conferendam absolutionem a peccatis in foro interiori duplex potestas requiritur: potestas ordinis, & potestas jurisdictionis. Potestas ordinis est potestas collata in ordinatione, per quam qui Sacerdos ordinatur, potest consecrare corpus Christi: potestas jurisdictionis est deputatio Sacerdotis ad audiendas confessiones collata vel per beneficium, cui annexa est cura animarum, vel per approbationem factam a legitimo superiore, v. g. a Papa circa omnes fideles, ab Episcopo circa suos Diœcesanos, ab Abbate circa regulares sibi subditos.

Ad conferendam valide absolutionem duplex requiritur potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas jurisdictionis.

Ergo potestas ordinis, qua consecrari potest corpus Christi per Ecclesiæ ordinationem, nec limitari, nec suspendi potest; bene tamen potestas jurisdictionis, qua scilicet judicari possunt fideles in foro interiori. Potestas enim ordinis sita est in charactere collato in ordinatione, qui character nec amitti potest, nec suspendi: potestas vero jurisdictionis sita est in deputatione ad judicandos fideles, qui fideles possunt a jurisdictione nostra per Ecclesiam subtrahi, sicuti a judice forensi subtrahuntur interdum subditi, qui ab illo judicari possent.

Vide constitutionem VI. & ejus declarationem sub numero VII. ad calcem hujus Tomi.

Potestas ordinis nec amitti potest nec suspendi, bene tamen potestas jurisdictionis.

Ergo diversum potest esse in Ecclesia jurisdictionis exercitium, prout Ecclesia utilius judicat ad fidelium salutem; sicuti in forensibus diversum est in judicandis causis exercitium, prout Princeps utilius judicat ad subditorum bonum & tranquillitatem.

Diversum potest esse in Ecclesia jurisdictionis exercitium.

Ergo, si consulatur historia ecclesiastica, diversum reperiemus exercitium ejus jurisdictionis, quæ in conferendo sacramento pœnitentiæ exercetur.

Initio Ecclesiæ quilibet Sacerdos, qui habebat potestatem ordinis, habebat & potestatem jurisdictionis circa fideles illius Ecclesiæ cui per ordinationem alligabatur; nullæ enim tunc erant ordinationes vagæ, sed quilibet Clericus alicujus Ecclesiæ ministerio addicebatur.

Post exortam hæresim Montanistarum non singulis sacerdotibus fas fuit confessiones audire, sed constituti sunt Pœnitentiarii, ut docet Socrates lib. 51. c. 19. *Ecclesiarum*, inquit, *Episcopi Canoni adjunxerunt, ut in singulis Ecclesiis Presbyter quidam pœnitentiæ præesset, quo qui post baptismum lapsi fuissent, coram Presbytero ad eam rem designato peccata sua confiterentur*. Idem tradit Sozomenus 7. hist. 17. additque deputatum esse Presbyterum, cujus conversatio esset optima, tenacem etiam secretorum, & prudentem, ad quem, qui deliquerant accedentes, quæ gessissent, confiterentur. Nectarii tempore abrogatus est ille pœnitentiarius in Ecclesia Constantinopolitana, eo quod mulier in confessione publica, quæ ei injuncta fuerat, ultra mandatum progressa, complicem sui criminis Diaconum prodidisset, licitumque fuit cuilibet, ut pro sua conscientia ad Communionem Eucharisticam accederet: non tamen propterea sublatus est confessionis usus, ut quidam conjiciunt ex illo loco Sozomeni; sed sublatus est usus confessionis publicæ, & licitum fuit ad quemlibet Sacerdotem accedere, sublato pœnitentiario, & cuilibet Sacerdoti fas fuit absolutionem impendere. Sed postea admissis vagis ordinationibus, divisisque in varios titulos beneficiis, hi soli Sacerdotes cœperunt in Ecclesia jurisdictionem habere qui vel habuerunt beneficia, quibus annexa est cura animarum, vel qui fuerunt delegati & approbati ab Episcopo; & talis est præsens Ecclesiæ disciplina a Concilio Trid. explicata sess. 14. c. 6.

ARTICULUS VI.

De sacramentali absolutione, quatenus impenditur solum vere contritis, sincere confessis, & pro virili satisfacere proponentibus.

PRop. unica. *Absolutio sacramentalis non debet impendi nisi vere contritis, sincere confessis, & pro virili satisfacere proponentibus.*

1. Quia nihil aliud intelligimus per sacramentalem absolutionem legitime impensam.

2. Quia

2. Quia Concilia & Patres eas dispositiones exigunt in his, qui absolvuntur. Ideo legimus in omnibus Indulgentiarum Bullis, quod Indulgentiæ non dentur nisi vere contritis, & sincere confessis, si absolutione egeant. 3. Quia Sacramentum Pœnitentiæ transfert a statu peccati propria voluntate commissi ad statum gratiæ voluntarie acceptæ. Ergo exigit actus a nobis elicitos, quibus ad eam gratiam disponamur; & proinde exigit contritionem qua vere doleamus de peccato, confessionem qua sincere peccatum nostrum patefaciamus, & animum quo pro eodem peccato satisfacere intendamus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

§. I.

De necessitate contritionis in Sacramento Pœnitentiæ.

Contritio vere sufficiens ad impetrandam veniam in Sacramento pœnitentiæ est animi dolor, & detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero, cum spe veniæ, & voto rite suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ. Ita Trid. sess. 14. cap. 4.

Contritio sic descripta est necessaria ad absolutionem percipiendam, necessaria, inquam, non solum per modum dispositionis ad gratiam assequendam, sed etiam per modum materiæ constituentis Sacramentis pœnitentiæ.

Ergo toties Sacramentum pœnitentiæ est nullum, quoties deest contritio, vel attritio, quæ est materia pœnitentiæ: sicuti enim Sacramentum Baptismi est nullum, quoties non adhibetur aqua, quæ est illius materia, ita toties Sacramentum Pœnitentiæ est nullum, quoties non adest contritio, vel attritio, quæ est ejus materia.

Toties Sacramentum Pœnitentiæ est nullum, quoties deest attritio, vel contritio.

Ergo nullus est casus, in quo Sacramentum possit esse validum & informe; quia ea carentia contritionis, quæ sacramentum reddit informe, eadem reddit sacramentum invalidum & nullum, cum attritio vel contritio sit non solum dispositio ad gratiam consequendam, sed insuper materia constituens sacramentum pœnitentiæ.

Nullus est casus, in quo Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum & informe.

Ergo singuli casus, qui circa hanc quæstionem afferri solent, ostendunt, sacramentum pœnitentiæ numquam posse esse validum & informe, ut patebit hac inductione. *Primus casus*. Si quis confiteatur omnia & singula peccata sine dolore, tunc sacramentum pœnitentiæ est nullum; quia dolor est materia Sacramenti pœnitentiæ. *Secundus casus*. Si quis confiteatur singula peccata cum dolore naturali, quem bona fide putat supernaturalem, sacramentum pœnitentiæ tunc etiam est nullum: sicuti baptismus est nullus, si quis bona fide baptizaret cum aqua artificiali, v. g. cum aqua rosacea, quam crederet esse aquam elementarem; bona enim fides excusat quidem a peccato, sed efficere non potest, quod ea materia, quæ non est debita materia Sacramenti, fiat vera materia Sacramenti. *Tertius casus*. Si quis confiteatur peccata solum venialia sine ullo dolore ad aliquod ex illis peccatis terminato, sacramentum pœnitentiæ est nullum; si enim deest dolor, deest & materia Sacramenti. *Quartus casus*. Si quis confiteatur tria peccata mortalia cum attritione terminata solum ad duo, & sine attritione terminata ad tertium peccatum mortale, cujus non recordatur, tunc etiam sacramentum pœnitentiæ est nullum; quia attritio, quæ est materia sufficiens Sacramenti pœnitentiæ, debet esse universalis, includens *voluntatem non peccandi de cetero*.

§. II.

De necessitate Confessionis Sacramentalis.

PRop. unica. *Confessio Sacramentalis est accusatio peccatorum facta Sacerdoti, ut eorum remissio obtineatur per absolutionem.* 1. Dicitur accusatio, & per hoc confessio peccatorum distinguitur ab ea confessione, qua Dei laudes manifestamus: qualis erat ea confessio, qua Christus dicebat: *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc a sapientibus, & revelasti ea parvulis*. 2. Dicitur facta Sacerdoti, & per hoc confessio Sacramentalis distinguitur ab ea confessione, qua peccata nostra coram Deo humiliter confitemur: talis erat Davidis confessio, qua dicebat: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci*. 3. Dicitur, ut remissio obtineatur per absolutionem, & per hoc confessio facta Sacerdoti distinguitur ab ea confessione, quæ fit judici civili, qui con-

fessionem a reo exigit, non ut eum absolvat, sed ut eum condemnet: ut enim docet Aug. in Psal. 66. *Confessio Sacramentalis est, per quam morbus latens spe veniæ aperitur.* Et Greg. Homil. 11. in Evangelia: *Peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente.*

Confessio Sacramentalis est accusatio peccatorum facta Sacerdoti, ut eorum remissio obtineatur per absolutionem.

Ergo confessio sacramentalis est maxime conveniens, & necessaria ex parte Dei, ex parte nostri, ex parte Sacerdotis, ex parte ipsorum peccatorum, & ex parte Ecclesiæ. 1. Ex parte Dei, qui confessionem a peccatore exigit, non more judicis sæcularis, qui confessionem extorquet, ut confessum damnet; sed eam declarationem a nobis postulat, ut peccatis declaratis indulgeat tamquam bonus Pater, ut eis medeatur tamquam prudens medicus, ut ea remittat tamquam misericors judex; in hoc enim foro *superexaltat misericordia judicium*. 2. Ex parte nostri; quippe per confessionem factam Sacerdoti rubore suffundimur, humilitatem exercemus, & jam Deo offenso satisfacere incipimus, & habemus in Sacerdote amicum qui consoletur, Doctorem qui doceat, Patrem qui nos benigne excipiat, Medicum qui curet, & judicem qui absolvat. Quod bonum providens David dixit: *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Ps. 31. v. 5. ubi *Dominus*, cui fit confessio, videtur alius esse a Deo, qui remittit peccatum. 3. Ex parte Sacerdotis, qui sincera confessione cognoscit oves suas, eisque, prout opportunum est, providet; ipsi enim Pastores pervigilant, quasi rationem de animabus nostris reddituri: quod utique utilissime pro nobis efficiunt, si nihil eis, quod in nobis intus latet, abscondamus. 4. Ex parte peccatorum; ea enim est peccati natura, ut de eo reddenda sit ratio vel in hoc sæculo, vel in futuro. *Redde rationem villicationis tuæ*, inquit Christus Luc. 18. De talentis quoque reddenda est ratio Matth. 25. *De verbo otioso exigenda est* pœna. Et de *agro nobis ad excolendum commisso* Prov. 24. responsuri sumus. Indulgentius autem cum Sacerdotibus rationes illas computamus in hoc sæculo, quam cum solo Deo in futuro; ut enim ait Paul. 1. ad Cor. 11. *Si nos judicaremus, non utique judicaremur.* 5. Ex parte Ecclesiæ; quippe per Sacramentalem confessionem fit Ecclesia purior, & sine ruga, & absque macula evadit; beneficio enim confessionis dimittuntur injuriæ, extinguuntur rixæ, alias perenniter duraturæ, restituuntur injuste ablata, numquam aliter reddenda, dissolvuntur contractus illiciti, aliaque infinita bona ex tam pio exercitio proficiscuntur.

Confessio Sacramentalis est maxime conveniens & necessaria.

Ergo non male dicunt Catholici, quod tam piam tamque convenientem & necessariam cæremoniam Ecclesiæ conferendam voluerit Deus multis quasi præludiis indicare, donec Christus instituendo Sacramentum pœnitentiæ, eam Sacramentalis confessionis cæremoniam præcepto suo solemnius stabiliret. Indicavit enim aliquatenus confessionem ad remissionem peccati esse necessariam, dum interrogavit Adamum dicens: *Adam ubi es?* ut ad confessionem eum adduceret; sed minus obscure eam indicavit in lege Mosaica, in qua confessio exigebatur, ut patet ex sequenti textu. *Vir sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent homini accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum, & reddent ipsum caput.* Num. 5. vers. 7. In præludio legis Evangelicæ, scilicet in ipso baptismo Joannis Matth. 3. vers. 6. clarius confessio indicabatur: qui convertebantur a Joanne, *baptizabantur ab eo confitentes peccata sua.* Demum statuto pœnitentiæ Sacramento per modum Tribunalis juridici, baptizati, dum opus erat remedio pœnitentiæ, ad eam nonnisi confessi accedebant, ut habetur Act. 19. *Multi credentium veniebant confitentes & annunciantes actus suos.* Quæ cæremonia declarandi sacerdotibus peccatum quodlibet, quamvis aliunde naturæ corruptæ gravis & onerosa, perenniter tamen a Christo usque ad nos perseveravit: quod utique factum non esset, nisi eam ex traditione haberemus, ut docet Trid. sess. 14. cap. 5. *Institutam esse a Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam existere.*

Christus integram peccatorum confessionem multifariam multisque modis indicatam a Deo, instituendo Sacramentum Pœnitentiæ, firmo præcepto ut necessarie observandam stabilivit.

Ergo a Christo usque ad nos quicumque voluerunt peccati mortalis commissi post bap-

ptismum veniam consequi, debuerunt illud Sacerdoti declarare; cum enim pœnitentiæ Sacramentum sit tribunal juridicum, & medela pro peccato, & judex & medicus incognita causa judicare non valeant, debuerunt peccatores peccata sua mortalia sacerdotibus tamquam judicibus & medicis manifestare. Dixi, peccata mortalia; quia hæc peccata sunt materia necessaria pœnitentiæ, quæque alio remedio tolli non possunt; minime vero peccata venialia, quibus pluribus aliis modis mederi possumus: ideo raro primis Ecclesiæ sæculis peccata venialia subjiciebantur tribunali pœnitentiæ, bene tamen semper peccata mortalia. Sic primo sæculo juxta Irenæum adversus hæreses cap. 5. quædam mulieres a Marco Mago corruptæ sæpissime conversæ ad Ecclesiam Dei confessæ sunt. Sic secundo sæculo juxta Tertull. lib. de pœn. *in Exomologesi Presbyteris advolvimur*: & de bapt. c. 1. vituperat eos, qui peccata occultabant ex verecundia, *quasi melius esset damnatum latere, quam palam absolvi*. Sic tertio sæculo juxta Origenem Homil. in Levit. *Remedium certum & præsens contra peccata est, cum peccator non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam*. Sic juxta Lactantium: *Ea est vera Ecclesia, in qua confessio pœnitentiæ, quæ peccata & vulnera, quibus subjecta est imbecillitas carnis, salubriter curat*. Lib. 4. inst. c. ult. Sic juxta Hieron. in c. 16. Matth. *Alligat, vel solvit Episcopus, non eos, qui insontes sunt, vel noxii, sed pro officio suo cum peccatorum audierit varietates, scit quis ligandus sit, quisve solvendus*. Sic Aug. hom. 49. c. 3. ait: *Nemo sibi dicat, occulte ago .... Ergo frustra datæ sunt claves Ecclesiæ, frustramus Evangelium Dei, frustramus verba Christi, promittimus vobis, quod ille negat; nonne vos decipimus?* Sic demum ex praxi universali antiquioris Ecclesiæ habemus in usu fuisse confessionem; nam distinguebantur peccata non canonica a canonicis. Ipsimet Montanistæ distinguebant ea peccata, quæ vocabant irremissibilia, ab his, quæ vocabant remissibilia. Demum mitius agebatur cum eo qui sponte peccatum suum fatebatur, quam cum eo cujus peccatum ab aliis detegebatur. Quæ singula sine confessione facta Sacerdotibus stare non possunt.

A Christo usque ad nos quicumque volunt peccati mortalis veniam consequi, debent illud Sacerdoti declarare.

Ergo quicumque peccati mortalis veniam consequi vult, debet primo juxta antiquam & præsentem Ecclesiæ praxim Sacerdotem approbatum quærere; nam, ut optime ait Basilius Reg. brev. 228. *Si quis*, inquit, *confiteri velit, necessario his peccata aperiri debent; quibus credita est dispensatio Mysteriorum Dei*. Secundo, quærendus ex approbatis qui sit fidelis minister, & sapiens medicus, ut prudenter monet Origenes, hom. 2. in Ps. 37. *Circumspice*, inquit, *diligentius, cui debeas peccatum tuum confiteri: proba prius medicum, cui debeas causas languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit disciplinam*. Tertio, observanda exacte quæcumque Confessarius ad salutem animæ nostræ præcipit, ut idem monet Origenes ibid. *Demum*, inquit, *si quid ille dixerit .... facias & sequaris*. Quo pacto autem se gerere debeat & Confessarius & pœnitens, diximus in superiori ejusdem tractatus parte, ubi plures casus conscientiæ circa eam materiam resolvimus.

Quicumque vult consequi veniam peccati mortalis, debet Sacerdotem approbatum quærere, eique tamquam medio prudenti peccata sua aperire, &c.

Ergo ex ea cautione, quam Ecclesia jam adhibet, semperque adhibuit in eligendis Confessariis, colligi potest confessionem non debere esse publicam, sed secretam: de quo ita Trid. sess. 14. c. 5. *Ceterum*, inquit, *quo ad modum confitendi secreto apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum & sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ ædificationem, delicta sua publice confiteri possit; non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta, publica essent confessione aperienda*. Quod ea semper fuerit Ecclesiæ mens, ex eo patet, quod Patres semper secretum in Confessione exegerint. Chrysost. vocat Tribunal pœnitentiæ *amarturon*, idest Tribunal testium expers. Hieron. loquens de confessionibus publicis Monachorum monet, quod non debent secreta crimina prodere nisi soli Sacerdoti. Et Sozomenus exigit Pœnitentiarium secretorum tenacem. Demum Leo epist. 8. Episcopis Campaniæ publicam Confessionem introducere nitentibus apprime restitit, & ne id facerent, prohibuit.

§. III.

§. III.

De Satisfactionis necessitate.

Prop. unica. Satisfactio est voluntaria castigatio, qua injuria Deo per peccatum illata compensatur.

Ex hac definitione colligitur, quod præter veram contritionem, & confessionem sinceram, ad obtinendam remissionem totius pœnæ debitæ peccatis, necessaria est satisfactio; quia habemus ex Scriptura, quod Deus a peccatoribus vere pœnitentibus pœnas aliquas exigat. Nam Adamus vere doluit de peccato, ut testatur Sapiens, & tamen Deus pœnam temporalem illi inflixit juxta illud: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*. Populo Judaico remissum fuit peccatum idololatriæ, & tamen Deus dixit Moysi: *Ego autem in die ultionis visitabo & hoc peccatum eorum*. Moyses & Aaron vere doluerunt de peccato incredulitatis, & tamen in pœnam illius peccati etiam remissi nec Moyses, nec Aaron in terram promissam ingressi sunt. Maria soror Moysis deprecante Moyse veniam consecuta est illius murmuris, quo contra fratrem insurrexerat, & tamen septem diebus a castris separatur. David vere doluit de homicidio, de adulterio, & utrumque peccatum transtulit Deus, sed tamen in pœnam illius ejusdem peccati varie afflictus est, ut confessus in æternum liberaretur, & afflictus temporaliter probaretur. Et hoc videtur indicare locus ille Pauli ad Heb.10. v.26. *Voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis jam non relinquitur pro peccatis Hostia*, qualis fuit in Baptismo: *terribilis autem quædam expectatio judicii*, quo nosmetipsos castigamus. Ita vulgo Interpretes. Cujus dimidiatæ, ut ita dicam, reconciliationis non alia potest reddi ratio, quam beneplacitum divinæ voluntatis, quæ in hac reconciliatione non vult omnem pœnam relaxare, sicut in Baptismo; sed ex misericordia pœnam æternam peccatis debitam remittit, & ex justitia remittendo pœnam æternam, exigit temporalem, ut in hac reconciliatione elucescat misericordia & justitia ex parte Dei. Ex parte vero nostri per conversionem ad Deum tollitur ea aversio a Deo, quæ est in peccato, & punitur temporaliter ea nimia complacentia erga creaturas, quæ fuit in peccato. Sic homo agnoscit Deum ut patrem cum parcit, ut judicem dum punit, ut misericordem dum pœnas æternas non exigit, & justum dum temporales pœnas imponit. Sic pœnitentia *baptismus* est, quia abstergit culpam; sed *laboriosus*, quia pœnam temporalem relinquit subeundam. Deus baptizatum eximit a culpa, quia ignorans fecit; baptizatum relapsum subjicit pœnæ, quia post agnitam veritatem peccaverit, &c.

Præter veram contritionem, & sinceram confessionem ad obtinendam remissionem totius pœnæ debitæ peccatis requiritur satisfactio.

Ergo quoties condonatur nobis a Deo culpa, toties non condonatur omnis pœna, non quidem defectu Sacramenti pœnitentiæ, quod de se est remissivum totius pœnæ, sed defectu pœnitentium, qui non omnia præstant ad suas culpas plena satisfactione purgandas, quod quidem multa indulgentia toleratur a Deo. Sed tota pœna tunc solum remittitur, cum pœnitens intensissimam contritionem affert, qualis fuit contritio Pauli, Petri, Magdalenæ, &c.

Quoties condonatur a Deo culpa, toties non remittitur pœna, sed id solum evenit, cum ardentissima est nostra caritas erga Deum, qualis est v.g. in Martyribus, qualis fuit in conversione Magdalenæ, &c.

Ergo in justificatis manet ut plurimum aliquis reatus pœnæ temporalis exsolvendus vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio. *Hæc enim est justissima lex*, inquit Aug. *ut pœna aliqua peccatum quodlibet puniatur*: atqui peccatum a nobis commissum, & in justificatione quoad culpam remissum, non puniri potest in inferno, quia pœna æterna ei debita mutata est in temporalem: ergo puniri debet vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio. Quod ita determinat Trid. sess. 6. can. 30. *Si quis*, inquit, *post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad Regna Cælorum aditus patere possit, anathema sit.*

In justificatis manet ut plurimum aliquis reatus pœnæ temporalis exsolvendus vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio.

Ergo peccatores etiam justificati debent maxime insistere orationi, jejunio, & eleemosynæ; quia, ut docet Catech. p. 2. de operibus satisfaction. nu. 75. nihil triplici hoc exercitio *aptius & convenientius ad extirpandas*

omnium peccatorum radices; nam concupiscentiam carnis per jejunium, concupiscentiam oculorum per eleemosynam, superbiam vitæ per orationem debellamus. *Deum*, ut persequitur idem Catechis. *oratione placamus, proximo eleemosyna satisfacimus, nos ipsos vero jejunio castigamus*.

Peccatores etiam justificati debent maxime insistere orationi, jejunio, & eleemosynæ, ut exsolvant pœnas temporales peccatis remissis debitas.

Ergo, cum pia illa opera ut plurimum pœnis singulis a nobis necessario exsolvendis non sufficiant, misericorditer providit Deus Missæ sacrificium & indulgentiarum thesaurum, quo sacrificio pie oblato infinitam Christi satisfactionem nobis applicamus, ex quo etiam indulgentiarum thesauro, quasi ex publico Ecclesiæ ærario, sumimus quidquid ad solvenda debita nostra deesse potest. De utroque remedio nostræ insufficientiæ ad satisfaciendum Deo loquitur disertis verbis Trident. sic enim habet de sacrificio Missæ. *Et quoniam*, inquit, *in divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis semel se ipsum cruente obtulit, docet sancta Synodus sacrificium vere propitiatorium esse .... Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis, rite, juxta Apostolorum traditionem, offertur.* Sess. 22. c. 2. De thesauro autem indulgentiarum sic habet: *Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit* sancta Synodus, *eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel concedendi in Ecclesia potestatem esse negant*. Sess. 25. c. 1. de indulg. *In his tamen concedendis moderationem juxta veterem & probatam Ecclesiæ consuetudinem adhiberi cupit; ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*: ut ibid. addit Conc.

De facultate vero Episcoporum, concedendi Indulgentiam in mortis articulo, vide Constitutionem XX. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS VII.

De Sacramento pœnitentiæ, quatenus remittit peccata, gratiam confert, & virtutes amissas restituit.

PRop. unica. *Pœnitentiæ Sacramentum peccata commissa post Baptismum remittit absolute & non conditionate.*

1. Quia nihil aliud intelligimus per pœnitentiam. 2. Ex Divo Paulo *sine pœnitentia sunt dona Dei & vocatio*: ad Rom. 11. Et ex Ezechiel. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius*. Et ex Nah. c. 1. *Non consurget duplex tribulatio*, idest, ut Septuaginta habent, *non vindicabit Deus bis in idipsum*: Ergo, ut dicit Gelasius apud Gratianum dist. 4. de pœnit. *Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur*. 3. Pœnitentia efficit quod significat; Sacramenta enim efficiunt quod significant. Hæc autem verba, *Ego te absolvo*, significant peccata remitti absolute: ergo pœnitentia remittit peccata absolute, & non conditionate; & proinde peccata remissa non redeunt post recidivam. Quod si peccata dimissa dicantur redire, hoc intelligitur, inquit D. Th. quod per recidivam redeant in aliquo simili, quatenus recidivæ peccatum adjunctam habeat privationem gratiæ sicuti peccata dimissa; & quatenus ingratitudinis enormitas, cujus conscius est qui in peccatum relabitur, longe gravior est quibuscumque peccatis dimissis.

Pœnitentiæ Sacramentum peccata commissa post Baptismum remittit absolute & non conditionate.

Ergo confert gratiam justificantem a peccato; quia justificatio a peccata, & remissio peccati non fit sine infusione gratiæ, ut docet Trid. sess. 7. can. 11. *Si quis dixerit*, inquit, *homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & caritate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, qua justificamur esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

Pœnitentiæ Sacramentum confert gratiam justificantem.

Ergo pœnitentia restituit omnes virtutes supernaturales Theologicas & Morales per peccatum amissas, v. g. restituit fidem vivam, spem vivam, caritatem, prudentiam, justiam, fortitudinem, & temperantiam: singulæ enim prædictæ virtutes sunt connexæ cum gratia; sunt quippe vel organa, quibus gratia operatur in justificato, vel ornamenta, quibus eum adornant.

Pœnitentia restituit omnes virtutes supernaturales amissas sive Theologicas, sive Morales.

Ergo pœnitentia restituit bona opera, quæ fue-

fuerant mortificata per peccatum, & merita, quæ fuerant interrupta per idem peccatum; etenim & bona opera mortificata, & merita interrupta erant quasi appendices gratiæ & virtutum, quæ conjunguntur cum gratia, quibus restitutis debent & eædem appendices restitui; merita enim illa, sicuti & bona opera, erant quasi suspensa per peccatum, sicuti illuminatio solis opposita nube suspenditur: ergo remoto peccato opera illa bona suam vitam & suum meritum incipiunt habere, sicut illuminatio solis remota nube lucem incipit diffundere: & hoc est, quod dicit Joel 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locusta & bruchus*, idest restituam merita, quæ peccatum abstulerat, & vitam reddam operibus, quæ peccatum quasi mortua reddiderat.

Pœnitentia restituit bona opera, quæ fuerant mortificata per peccatum, & restituit merita etiam interrupta per peccatum.

Ergo pœnitentia constituit hominem peccatorem in eodem jure, quod habebat ante lapsum; jus enim omne, quod habet homo ad gloriam, est dependenter a gratia, a virtutibus infusis, a bonis operibus, & a meritis: & ita illis omnibus restitutis homo in eo jure statuitur, quod habebat ante lapsum.

Pœnitentiæ sacramentum constituit peccatorem in eo jure, quod habebat ante lapsum.

Ergo post pœnitentiæ Sacramentum, immo post actum perfectæ contritionis, homo habet & jus, quod ei competebat ante lapsum, & jus quod meruit per conversionem; quia Deus ita benignus est & justus, ut nihil velit deperdi eorum, quæ peccator habebat ante lapsum, & eorum, quæ meruit per conversionem: & ita si ante lapsum haberet sex gradus meriti ad gloriam, & in conversione duos gradus meruerit; post conversionem habebit jus ad octo gradus meriti obtinendos in gloria.

Pœnitens post Sacramentum pœnitentiæ, immo post actum perfectæ contritionis habet & jus quod ei competebat ante lapsum, & jus quod meruit per conversionem.

Ergo juxta Thomistas, licet pœnitens non obtineat gratiam & virtutes in esse *qualitatis* & *physice* spectatas, nisi juxta dispositionem physicam, quam præhabet contritio, quia forma physica, qualis est gratia, non datur nisi juxta proportionem physicæ dispositionis, qua præceditur; tamen pœnitens obtinebit gratiam & virtutes in esse *moris & meriti*, juxta quantitatem & meritorum, quæ ei competebant ante lapsum, & meritorum, quæ ei debentur ex vi conversionis: v.g. si ante lapsum haberet sex gradus meriti, & ex vi conversionis ei debeantur duo gradus meriti, accipiet gratiam & virtutes *physice* & in esse qualitatis in gradu *ut duo*, in esse vero moris & meriti in gradu *ut octo*, qua inquiunt, gratia in esse qualitatis infunditur juxta dispositionem physicam, in esse vero moris & meriti infunditur juxta merita debita.

CAPUT IX.

De Extrema-Unctione.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Extremæ-Unctionis.

EXtrema-Unctio sortitur varia nomina apud auctores Ecclesiasticos. 1. Ratione materiæ, ex qua constat, vocatur *Oleum Sanctum*: ita in Euchologiis Græcorum. 2. Ratione materiæ & formæ vocatur oratio cum oleo: ita etiam in Euchologiis Græcorum. 3. Ratione subjecti, cui confertur, vocatur unctio infirmorum. 4. Ratione ordinis, quem habet ad ceteras unctiones, vocatur Extrema-unctio, seu Sacramentum exeuntium. 5. Ratione effectus vocatur animæ & corporis medicina. 6. Ratione ordinis, quem dicit ad pœnitentiam, vocatur consummativum pœnitentiæ. Unde Extrema-unctio potest sic definiri: *Extrema-unctio est cæremonia sensibilis per Sacerdotem in oleo ab Episcopo benedicto collata ægroto periclitanti ad conferendam sanitatem animæ, immo & sanitatem corporis, si expediat.*

1. Dicitur *cæremonia sensibilis*; quia ritus est, qui non solet nisi cum solemni apparatu conferri, ut patet ex cæremoniis in rituali contentis. 2. Dicitur *collata per Sacerdotem*; quia minister illius Sacramenti non est Laicus, sed Sacerdos. 3. Additur *collata infirmo*; quia subjectum hujus Sacramenti non est quilibet, sed tantum homo in infirmitate decumbens. 4. Adjungitur *in oleo per Episcopum benedicto*; quia hæc est materia hujus Sacramenti. Demum asseritur, *quod conferat sanitatem animæ & corporis, si expediat*; quia primus effectus hujus Sacramenti est gratia, secundus vero est corporis sanitas, cum expedit ad salutem animæ.

AR-

ARTICULUS II.

De Extrema-Unctione quatenus est cæremonia sensibilis.

PRop. unica. Extrema-unctio est cæremonia sensibilis conferens gratiam. 1. Quia nihil aliud intelligimus per extremam unctionem. 2. Quia id denotant nomina, quibus nuncupatur. 3. Quia id expresse asserit Jacobus in sua Epist. 5. v. 15. ubi loquens de hac cæremonia ait: *Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei*. 4. Quia traditio in Ecclesia perenniter conservata hanc cæremoniam ut gratiæ effectricem semper retinuit, ut videre est apud Estium de Extrema-unctione, & apud Dominum de Sainte-Beuve.

Extrema-unctio est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

Ergo Extrema-unctio est verum, & proprie dictum Sacramentum; quia cæremonia, cui alligata est promissio gratiæ, est verum Sacramentum; quippe Baptismus & Eucharistia non alia ratione dicuntur Sacramenta, nisi quia sunt cæremonia sensibilis, cui alligata est promissio gratiæ: ideo Trid. vocat extremam-unctionem Sacramentum, a Marco quidem insinuatum, per Jacobum autem Apostolum commendatum & promulgatum.

Extrema-unctio est verum & proprie dictum Sacramentum.

Ergo nulla est ratio sufficiens, qua hæretici possint Extremam-unctionem e numero Sacramentorum expungere; quia nulla potest esse ratio sufficiens contra expressam Scripturæ traditionem, & Ecclesiæ determinationem.

Nulla est ratio sufficiens, qua Extrema-unctio possit expungi e numero Sacramentorum.

Ergo nullæ sunt rationes, quibus Dalæus vult probare Extremam-unctionem non esse Sacramentum. Et primo quidem diversæ Catholicorum Sententiæ circa institutorem, materiam, & formam Extremæ-unctionis nihil probant contra veritatem hujus Sacramenti; quippe Theologi Catholici consentiunt omnes, Extremam unctionem esse Sacramentum, licet dissentiant circa aliqua, quæ spectant vel auctorem, vel materiam, vel formam hujus Sacramenti: ideo hic dici potest contra Dalæum quod Aug. dicebat lib. 1. Contra Julianum c. 6. *Alia sunt, in quibus inter se aliquando etiam doctissimi atque optimi regulæ Catholicæ defensores, salva fidei compage, non consonant, & alius alio de una re melius aliquid dicit, & verius: hoc autem, de quo nunc agimus, ad ipsa fidei pertinet fundamenta*. 2. Non aptius ratiocinatur Dalæus, cum negat, Extremam-unctionem esse Sacramentum, eo quod non legatur eam cæremoniam adhibitam fuisse multis piis hominibus ex hoc sæculo exeuntibus, puta, Constantino, matri Constantini, Chrysostomo, Augustino, &c. Quippe non omnia scripta sunt, quæ fuerunt facta. Deinde, ubi dicitur collata fuisse Sacramenta his hominibus e sæculo exeuntibus, præcipue viaticum aut pœnitentiam, statim collatam esse Extremam-unctionem colligere possumus, cum Extrema-unctio olim daretur ante viaticum, nisi forte sacra communio a Clerico non Sacerdote conferretur; & in ipsa collatione pœnitentiæ sufficienter exprimitur collatio Extremæ-unctionis, cum Extrema-unctio sit consummativum pœnitentiæ. Demum non conferri solebat Extrema-unctio recenter baptizatis, nec his, qui absolutione pœnitentiæ non censebantur indigere, eo quod Extrema-unctio quasi appendix & signaculum pœnitentiæ haberetur: Ergo non mirum, si non legatur collata tot piis hominibus, aut recenter baptizatis, qualis fuit Constantinus, aut, pœnitentia Sacramentali non egentibus. Immo multi sunt primis etiam sæculis sanctissimi homines, qui ex hac vita exeuntes sacro infirmorum oleo uncti sunt, ut multis exemplis probat Dominus de Sainte-Beuve loco citato.

De materia & forma, ministro, & subjecto hujus Sacramenti sufficienter diximus in superiori parte. Ideo sit

ARTICULUS III.

De effectibus Extremæ-unctionis.

PRop. unica. Effectus hujus Sacramenti est remissio peccatorum, & sanitas corporis, si expediat. 1. Quia nihil aliud intelligimus per hoc Sacramentum. 2. Quia utrumque effectum huic cæremoniæ adscribit Jacobus, dum ait: *Si in peccatis fuerit, remittentur ei*. Prius autem dixerat: *Oratio fidei salvabit infirmum*. 3. Quia Concilia & Patres duplicem illum effectum huic Sacramento adscribunt.

Con-

Consectaria sequentia immediate ex prædicta propositione.

Consect. 1. Extrema-unctio non *per se primo* ordinatur ad remittenda peccata, sicuti baptismus, & pœnitentia, quia non est Sacramentum mortuorum; *neque per accidens*, quia non est sicuti alia Sacramenta vivorum: *sed per se secundo*, quatenus est complementum pœnitentiæ, supplens illius defectum in ægroto contrito, qui vel ex vi morbi, vel ex alio casu absolutionem Sacramentalem accipere non potest: ita videtur docere D. Th. contra gentes c. 73. *Contingit*, inquit, *quod homo omnium peccatorum, quę commisit, notitiam, vel memoriam non habet, ut possit per pœnitentiam singula expurgare: sunt etiam quotidiana peccata, sine quibus præsens vita non agitur, a quibus oportet hominem in suo exitu per hoc Sacramentum* Extremæ-unctionis *emundari*. Notandum tamen, quod, ut ait Ferrariensis explicans illum locum D. Th. homo, in extremo positus, non recipit remissionem peccatorum, *nisi adsit dolor generalis eorum, quorum per incuriam fuit oblitus*: ut enim dicitur in Elucidario apud Anselmum, Extrema-unctio non prodest ei, qui pœnitentiam agere contempsit, vel neglexit. *Si*, inquit, *de peccato pœnitentiam non egit, ista unctio non solum ei nihil prodest, sed etiam multum obest*.

Consect. 2. Extrema-unctio remittit peccatorum reliquias, quibus tria possunt intelligi. 1. Reatus pœnæ temporalis. 2. Pravæ dispositiones ad peccandum. 3. Debilitas & languor ad operandum bonum; tria enim hæc ex peccato sequuntur: proinde debent per hoc Sacramentum tolli; quia, ut inquit D. Th. 4. contra gentes cap. 73. *Hoc Sacramentum est ultimum & quodammodo consummativum totius spiritualis curationis*: Ergo debet reliquias peccatorum tollere.

Cons. 3. Extrema-unctio alleviat animam, idest dat ei firmitatem quamdam, qua fiducia in Deum augetur, & vis ad resistendum dæmoni & quibuscumque aliis tentationibus, roboratur: ideo vocatur istud Sacramentum a Victore Antiocheno, *oleum quod molestias mitigat, lumen fovet, & hilaritatem conciliat*. In cap. 6. Marc.

Consect. 4. Extrema-unctio confert sanitatem corporalem, si expediat: de quo ita D. Th. *Ex hoc Sacramento non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem; & tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis*. In 4. distinct. 23. q. 1. art. 2. Nec obstat, quod aliqui ex recuperata sanitate fiant pejores; qui enim recuperant sanitatem per unctionem, & non per remedia naturalia, sunt in duplici differentia: vel enim pertinent ad numerum *electorum*, & illis recuperatio sanitatis proficit in ordine ad *salutem æternam*: vel pertinent ad numerum *reproborum*, & his restitutio sanitatis proficit ad *salutem temporalem*. Qui vero pejores evadunt pro omni tempore, post acceptam sanitatem, ii, inquam, sanantur non per unctionem, & ex vi Sacramenti, sed post unctionem, & ex vi remediorum naturalium.

CAPUT X.

De Ordine.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Ordinis.

Ordo plura habet nomina. 1. Dicitur *Ordo Sacer*; Quia qui sunt in aliquo ordine Ecclesiastico constituti, hi omnes sunt speciali aliqua consecratione Deo dedicati. 2. Dicitur *impositio manuum*, ut denotetur cæremonia, per quam ordo confertur.

Unde ordo definiri potest, Sacramentum novæ legis a Christo institutum, quo potestas spiritualis traditur, & gratia confertur ordinatis ad obeunda ministeria Ecclesiastica.

ARTICULUS II.

De existentia Ordinis in Ecclesia.

Prop. unica. Ecclesia est sacra Respublica, in qua est potestas ferendi leges, judicandi legis infractores, & offerendi Sacrificium.

Prob. Prima ratio. In omni Republica bene ordinata debet esse potestas ea exercendi, ad quæ Respublica destinatur, alias perperam instituta esset Respublica. Sic in Republica civili est potestas ferendi leges, & judicandi infractores legis, & bellandi seu tuendi subditos contra hostium incursus: Ergo in Sacra Republica, qualis est Ecclesia, debet esse 1. Potestas ferendi leges sacras. 2. Judicandi legis infractores. 3. Demum potestas offerendi Sacrificium; quia ad istud ultimum præcipue ordinatur Ecclesia.

Secunda ratio. Ecclesia non est inferior Synagoga; in Synagoga autem erat potestas statuendi leges, & judicandi infractores legis, & of-

& offerendi Sacrificia: ergo eadem potestas debet esse in Ecclesia.

Tertia ratio. Semper Ecclesia illa triplici potestate usa est, constituit leges, legis infractores judicavit, & Sacrificia obtulit: ergo habet triplicem illam potestatem. De potestate ferendi leges egimus ubi de lege. De potestate judicandi in foro exteriori egimus ubi de censuris. De potestate judicandi in foro interiori egimus ubi de pœnitentia. Jam de potestate sacrificandi agendum, quam quidem potestatem Christus Ecclesiæ contulit, dum dixit Apostolis, eorumque successoribus: *Hoc facite in meam commemorationem:* quam potestatem sic exponit Trid. sess. 23. c. 1. *Si quis dixerit, non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile & externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi & offerendi verum Corpus & Sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi; sed officium tantum & nudum ministerium, vel eos, qui non prædicant, prorsus non esse Sacerdotes, anathema sit.*

Ecclesia habet potestatem Sacrificium offerendi.

Ergo in Ecclesia debet esse ordo, seu Sacramentum, quo ministri destinentur ad consecrandum Corpus Christi, & ad obeunda cetera Ecclesiæ munia. Si enim in Synagoga fuerit cæremonia sensibilis qua Levitæ & Sacerdotes consecrarentur, & offerrent Sacrificia, ut habetur Numerorum 8. a fortiori in Ecclesia, in qua est Sacrificium excellentius, scilicet Eucharistia, debet esse cæremonia sensibilis, seu Sacramentum consecrans Ministros Eccl. Unde Aug. lib. 2. contra Parmenianum comparat baptismum cum ordine, & dicit utrumque esse Sacramentum, quod iterari non possit. Idem docet Hieronymus contra Vigilantium, & auctor de septem gradibus Ecclesiæ inter opera Hier. Ideo in Trid. sess. 23. c 3. sic habetur: *Si quis dixerit, ordinem, sive sacram ordinationem, non esse vere & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum... anathema sit.*

In Ecclesia debet esse Ordo, sive Sacramentum, quo Ministri destinentur ad consecrandum Corpus Christi, & ad obeunda cetera Ecclesiæ munia.

Ergo tot debent esse ordines, quot sunt necessarii ad decentem tanti Sacrificii consecrationem; quia in Ecclesia nihil deesse debet eorum, quæ conducunt ad cultum Dei.

In Ecclesia tot debent esse Ordines, quot conducunt ad decentem Eucharistiæ consecrationem.

Ergo præter Episcopatum debent esse in Ecclesia septem ordines; quia hi omnes necessarii sunt ad decentem Eucharistiæ consecrationem. 1. Quidem necessarius est Episcopatus, ut per Episcopum consecrentur Sacerdotes, & alii inferiores Ministri. 2. Necessarium est Sacerdotium, ut per Sacerdotem consecretur Eucharistia; ideo Sacerdoti in ejus ordinatione datur calix cum vino & patena cum pane, eique dicitur: *accipe potestatem consecrandi Corpus & Sanguinem Christi*. 3. Necessarius est Diaconatus, ut per Diaconum Sacerdoti ministretur materia consecranda. 4. Necessarius est Subdiaconatus, ut per Subdiaconum præparentur Vasa sacra ad Sacrificium necessaria; ideo Subdiacono datur calix vacuus & patena vacua. 5. Necessarius est Acolythatus, ut remote præparetur materia ad Eucharistiam; ideo ei dantur urceoli vacui. 6. Necessarius est Ostiariatus, ut Ostiarius fores Ecclesiæ claudat infidelibus, qui ob infidelitatem digni non sunt, qui adsint sacrificio. 7. Necessarius est Lector, qui instruat Catechumenos, ut cum instructi fuerint, possint interesse Sacrificio. 8. Necessarius est Exorcista, ut excludat Energumenos.

Præter Episcopatum necessarii sunt septem Ordines ad decentem Eucharistiæ consecrationem.

Ergo præter Episcopatum, qui est complementum Sacerdotii, septem illi ordines dici possunt Sacramenta; quia sunt cæremonia sensibilis conferens gratiam. Et quidem Scriptura facit expressam mentionem de singulis illis gradibus. De Episcopis enim dicitur: *Spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei*. De Sacerdotibus dicit Christus: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ad Cor. c. 11. De Diaconis vero agitur Actorum 6. ubi narratur, quod per impositionem manuum septem Diaconi fuerunt ordinati. De Subdiaconis vero & aliis inferioribus Ministris agitur in Canonibus Apostolorum, & in Concilio Carthaginensi IV. Quamvis ego fatear, quod in omni Ecclesia non fuerit circa id eadem disciplina, nam Græci nec Ostiarios habent, nec Exorcistas, nec Acolythos, sed in omni Ecclesia sive Græca, sive Latina sunt inferiores Ministri,

ſtri, & inferiores ordines, quibus ad Sacerdotium tenditur: de quibus ita Trid. ſeſſ. 23. c. 2. *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines & majores & minores, per quos velut per gradus quoſdam ad Sacerdotium tendatur, anathema ſit.*

Septem illi Ordines poſſunt dici Sacramenta.

Ergo prædicti omnes gradus ſive ordines nec recipi debent, nec ſolemniter exerceri in ſtatu peccati. 1. Quia juxta probabiliorem, & communiorem, & tutiorem Sententiam prædicti omnes ordines ſunt vere & proprie dicta Sacramenta, cum juxta inſtructionem Eugenii ad Armenos, quilibet ordo habeat propriam materiam & propriam formam. 2. Quia juxta Trid. ordo eſt Sacramentum, & quilibet ex prædictis ritibus eſt verus ordo. 3. Demum quia juxta Aug. lib. de bono conjug. c. 29. in omnibus ordinatis remanet Sacramentum. De hoc jam actum eſt ubi de diſpoſitione ad recipienda Sacramenta.

CAPUT XI.

De Matrimonio.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Matrimonii.

Matrimonium poteſt conſiderari quatenus contractus, & quatenus Sacramentum.

Matrimonium, quatenus contractus, eſt contractus naturalis, civilis, Eccleſiaſticus, quo vir & mulier ſibi mutuo legitime tradunt corpus ſuum ad generandam & educandam prolem.

Matrimonium, quatenus Sacramentum, eſt Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, quo per legitimum & indiſſolubilem contractum inter virum & feminam, tradita & accepta mutua corporum poteſtate, celebratum, gratia confertur ad generandam & educandam prolem propter Regnum Cælorum, & ad ſuſtinenda omnia ſtatus conjugalis onera.

1. Dicitur *Contractus Naturalis:* quia Matrimonium, quatenus officium naturæ, eſt conventio, qua vir & mulier corporum ſuorum dominium ad uſum conjugalem ſibi invicem tradunt; ex qua conventione ſequitur jus exigendi debiti, & obligatio viro & uxori ſibi mutuo providendi, & providendi filiis: talis erat conjunctio Agar cum Abraham, & Jacob cum ſuis ancillis: talis eſt conjunctio matrimonialis apud gentiles populos. Inde eſt, quod etiam apud Chriſtianos conjunctio cum concubinis matrimonii nomen obtineat, ut videre eſt in Conc. Tolet. I. can. 17. Conſtitution. Clement. lib. 8. cap. 32. & apud Aug. de fide & operibus, & de bono conjugali c. 5.

2. Dicitur *Contractus Civilis*, quia Matrimonium, quatenus conjunctio facta ſecundum leges civiles, privilegiis & honoribus gaudet: quale eſt jus communitatis bonorum, jus dotis, jus ſucceſſionis; quippe juxta jus civile conjugati bona habent communia, maritus jus habet exigendi dotem, filii procreati jus ſuccedendi: ut docet Leo Ep. 62. cap. 3. & Juſtin. Novel. 18. c. 15.

3. Dicitur *Contractus Eccleſiaſticus, & Chriſtianus;* quia Matrimonium, quatenus eſt conjunctio facta inter baptizatos juxta regulas Eccleſiæ, eſt verum novæ legis Sacramentum. Auctor quippe Sacramenti hujus, quatenus eſt contractus naturalis, eſt Deus, qui adduxit Evam ad Adam, eamque huic dedit ſociam. Auctor contractus civilis eſt legitimus legiſlator; quare varia ſunt jura civilia nuptiarum, ſecundum varias leges & conſuetudines. Auctor vero Matrimonii, quatenus eſt Sacramentum, eſt Chriſtus; ut enim Matrimonium ad originalem perfectionem reduceret, vim gratiæ conferendæ ei ſuperaddidit, qua gratia libido temperaretur, conjuges ſanctificarentur, & filii naſcerentur non tam amore libidinis, quam deſiderio ſanctæ poſteritatis, quæ dum orbem terreſtrem incoleret, Eccleſiam augeret, & cæleſtem Patriam repleret.

4. Additur: *Quo legitime ſua corpora tradunt ſibi mutuo vir & mulier.* Hac voce *legitime*, excluduntur conjunctiones illegitimæ, fornicariæ, adulterinæ & inceſtuoſæ, & quælibet, quæ cum impedimento aliquo *dirimente*, vel *prohibente* fiunt. Hæ voces, *ſua corpora tradunt*, denotant Matrimonium non eſſe ſolum animorum unionem, qualis eſt ſimplex amicitia, ſed poteſt etiam eſſe unio corporum, ut dicit Scriptura: *Erunt duo in carne una*. Matth. 19. v. 5. Non eſt tamen neceſſe ut ſit carnalis copula; nam juxta Chryſoſt. Hom. 32 in Matth. & juxta Aug. ſerm. 33. Matrimonium non facit coitus, ſed voluntas. Hæ voces *vir & mulier*, excludunt impudicitiæ monſtra: quales ſunt ſodomia, beſtialitas, &c. Dum ſuperadditur, *ad perpetuam vitæ ſocietatem*, hę voces denotant Matrimonium junctionem eſſe ad vitam, neutram partem

tem esse liberam donec altera moriatur. Subsequentes hæ voces *ad usum copulæ carnalis & remedium concupiscentiæ*, significant, jus esse in qualibet parte exigendi debitum in remedium concupiscentiæ: *Melius est enim nubere, quam uri*. 1. ad Corinth. c. 7. v. 9.

ARTICULUS II.

De Matrimonio quatenus est contractus naturalis.

PRop. unica. Matrimonium est contractus naturalis. 1. Quia nihil aliud intelligimus per Matrimonium. 2. Quia juxta Justinianum conjunctio maris & feminæ ad jus naturale pertinet. 3. Quia, cum hæc conventio quoad certas conditiones apud omnes peræque custodiatur, signum est contractum esse naturalem.

Matrimonium est contractus naturalis.

Ergo quidquid impedit contractum naturalem, impedit Matrimonium: sicut enim quod tollit materiam baptismi, tollit baptismum; ita quod tollit materiam Matrimonii, scilicet contractum naturalem, tollit Matrimonium.

Quod impedit contractum naturalem, impedit Matrimonium.

Ergo quidquid impedit consensum, tollit Matrimonium; quia consensus est de intrinseca ratione contractus.

Quod impedit consensum, impedit Matrimonium.

Ergo quidquid tollit vel rationem, vel libertatem, impedit Matrimonium; quia consensus reperiri non potest ubi non est ratio, & libertas.

Quidquid tollit vel rationem, vel libertatem, impedit Matrimonium.

Ergo amentia, pueritia, ignorantia, error, fraus, dolus circa substantiam rei, quæ est materia contractus, passio absorbens usum rationis, vis, metus, impediunt Matrimonium; quia priora impediunt cognitionem, posteriora liberam electionem. Et ita amentes, phrenetici, pueri, decepti errore, dolo, fraude circa substantiam personæ, excæcati passione, non valide contrahunt; quia agunt sine cognitione: coacti vi, vel metu cadente in constantem virum, non valide contrahunt; quia agunt sine plena libertate.

ARTICULUS III.

De Matrimonio, quatenus est contractus civilis.

PRop. unica. Matrimonium est contractus civilis. 1. Quia nihil aliud intelligimus. 2. Quia, si ad Rempublicam spectet eos contractus dirigere, quibus res exigui momenti aut donantur, aut venduntur, aut commutantur; a fortiori ad Rempublicam pertinebit matrimonialem contractum omnium maximum, & Reipublicæ magis utilem dirigere.

Matrimonium est contractus civilis.

Ergo debent in eo observari omnes solemnitates jure civili requisitæ; quia oportet, ut contrahentes legis Reipublicæ subsint, & non dominentur.

Debent in Matrimonio observari omnes solemnitates jure civili requisitæ.

Ergo, si desint aliquæ ex illis solemnitatibus, Matrimonium erit vel illicitum, vel nullum; nullum quidem, si omissio sit irritans; illicitum, si omissio sit tantum impediens.

Matrimonium erit nullum, si omissio solemnitatis civilis sit irritans, illicitum vero, si sit tantum impediens.

Ergo videndum, quid irritum, quid vero illicitum reddat Matrimonium juxta jus civile vel scriptum, vel traditum; quia non aliunde, quam ex jure scripto & ex consuetudine possumus addiscere quid dirimat Matrimonium, & quid non dirimat: quæ singula in priore parte explicuimus.

ARTICULUS IV.

De Matrimonio quatenus est Sacramentum.

PRop. unica. Matrimonium nedum est contractus naturalis & civilis, sed etiam Ecclesiasticus, & proinde Sacramentum. 1. Quia per Matrimonium nihil aliud intelligimus. 2. Ecclesia est in possessione septem Sacramentorum proprie dictorum. Nulla autem ratio est, cur Matrimonium a reliquis secernatur: & Patres indicant, gratiam eo Sacramento contineri & conferri, cum di-

cant: Primo Christum venisse ad nuptias, ut eas constitueret, benediceret, & sanctificaret; uti enim, dum baptizatus est, vim regenerandi contulit aquis, ita dum nuptiis interfuit in Cana Galilææ, vim spiritualem sanctificandi contulit nuptiis. Secundo dicunt, nuptias sanctificari per verbum Sacerdotis, uti sanctificantur baptisma & ordines; etenim uti sacris cæremoniis baptizati & ordinati sanctificantur, ita Sacerdotum precibus conjugati benedicuntur. Tertio asserunt fidelium, infideliumque nuptias distingui Sanctitate Sacramenti.

Matrimonium est contractus Ecclesiasticus, & Sacramentum.

Ergo non est res mere naturalis & politica, sed signum rei sacræ. 1. Est signum unionis Christi cum Ecclesia: ut docet Paulus ad Ephes. c. 5. v. 32. *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo & in Ecclesia:* uti enim conjugati sunt unum in carne juxta illud Matth. 19 v. 5. *Erunt duo in carne una*; ita Christus & Ecclesia sunt unum spiritu: & sicut homo relinquit patrem & matrem, & adhæret uxori suæ; ita Christus quasi reliquit sinum Patris æterni, ut copularet sibi Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea: & sicut mulier infidelis sanctificatur per virum fidelem; ita Ecclesia sanctificatur per Christum totius sanctitatis principium juxta illud: *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*. Ad Ephes. 5. v. 26. 2. Matrimonium est signum gratiæ sanctificantis conjugatos: ut enim baptismus sanctificat rite baptizatum, confirmatio rite confirmatum; ita Matrimonium sanctificat legitime conjugatos.

Matrimonium est signum gratiæ sanctificantis conjugatos.

Ergo, licet Matrimonium non sit comparabile neque cum sacra virginitate quæ expedita est ad sequendum agnum quocumque ierit; neque cum castitate viduali quæ libera est, ut non cogitet, nisi quæ Dei sunt, ut docet Aug. de bono viduitatis; neque cum Sanctorum Patriarcharum nuptiis, jam enim filiorum desiderium carnale est, tunc autem sanctum & spirituale, Aug. de bono conjug. cap. 13. & 17. tamen, ut idem Sanctus dicit, in multis honorabile est connubium: siquidem per Matrimonium. 1. Numerus prædestinator um hominum impletur. Aug. 1. de civ. c. 13. 2. Casus Angelorum reproborum supplet ur. August. 22. de civ. 3. Hominum mortalitati successione prolis succurritur. 4. Sanctorum societas carnali generatione propagatur. Aug. de bono conjug. c. 9. 5. Libidinis morbo remedium adhibetur, ad eam cadentem velut lectulo excipiendum, ne in mortem ruat. Aug. l. de Genesi c. 7. non ita ut omnino non cadant in conjugio qui voluptatem venantur, sed ita ut plerumque mortaliter non cadant. Greg. 32. moral. 17. Demum tria bona Matrimonium includit, quæ actum conjugalem excusant: quæ tria bona sunt proles, fides, & Sacramentum: desiderio etenim prolis fit non expetita, sed tolerata libido: custodia fidei libido fit nedum tolerata, sed etiam expetita: Sacramento vero lapsa quoque castitas usu conjugii ad figurandam unionem Christi cum Ecclesia, & conferendam Christi gratiam, elevatur.

Matrimonium non præferendum cœlibatui, est tamen in multis honorabile.

Ergo Matrimonium nulli per se prohibitum, nulli per se imperatum in particulari. Matrimonium nulli per se prohibitum; quia, quod est ex multiplici capite bonum, non potest esse prohibitum. Et Paulus ait ei, qui non potest se continere: *Melius est nubere, quam uri*. 1. ad Cor. c. 7. v. 9. Matrimonium nulli per se imperatum; quia cœlibatus, utpote majus bonum, potest præeligi Matrimonio; ideo tempore Evangelii omnes ad virginitatem invitantur a Christo dicente: *Sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Cælorum*. Matth. 19. v. 12. ab Apostolo dicente: *Bonum est homini mulierem non tangere*. 1. ad Corinth. c. 7. v. 1.

Matrimonium nulli per se prohibitum, nulli per se imperatum.

Ergo excedunt utrimque hæretici, & illi qui Matrimonium singulis prohibitum volunt, & hi qui Matrimonium singulis imperatum mentiuntur. Matrimonium non esse *per se* prohibitum testatur Apostolus, dum dicit: *Si acceperis uxorem, non peccasti:* & rursus: *Si nupserit virgo, non peccavit*. Matrimonium nulli esse per se imperatum testatur idem Apostolus, dum dicit: *Qui non jungit virginem suam* Matrimonio, *melius facit*.

PROOEMIUM.

In sequentibus quatuor tractatibus agemus de vero usu eorum librorum, qui ad resolvendos casus conscientiæ inservire possunt.

In

In primo agetur de vero usu Scripturæ. In secundo de vero usu Conciliorum. In tertio de vero usu Juris civilis, & Canonici. In quarto de vero usu Patrum, Theologorum, & Casuistarum. Loquentes itaque de vero usu Scripturæ, Conciliorum, Juris Canonici, & civilis, Patrum, & Theologorum, ad solos casus conscientiæ, quod est instituti nostri, perceptiones nostras restringemus; & si quid forte dixerimus, quod ad casus conscientiæ non videatur pertinere, eo nos trahet ea, quæ est inter moralem & alias scientias connexio. Sed ad propositum veniamus.

Quicumque proprio studio casus conscientiæ resolvere voluerit, eorumque decisionem ex ipsis, ut dicunt, fontibus haurire, his præcipue libris uti debet: primo Scriptura, secundo summa Conciliorum, tertio corpore Juris Civilis, & Canonici; quarto summa aliqua *Morali Theologica*, in qua collectæ reperiantur Patrum, Theologorum, & Casuistarum sententiæ; quippe in Scriptura reperiet revelationem scriptam: in summa Conciliorum, revelationem traditam, Ecclesiæ praxim, & unanimem Sanctorum Patrum consensum: in corpore Juris Civilis, & Canonici habebit leges utriusque juris: in summa vero Theologica deprehendet quæ sit Patrum, Casuistarum, & Theologorum sententia; & ita his præsidiis præmunitus, poterit in resolvendis casibus aberrandi periculo liberari. Ut ergo eum, qui huic studio vacare voluerit, ad hunc laborem accendamus, eumque, quantum in nobis est, adjuvemus, de his quatuor libris, quibus usurus est, aliquid sequentibus tractatibus prælibabimus.

TRACTATUS NONUS.

De Scriptura Sacra.

CAPUT I.

In quo per varios paragraphos explicantur quædam ad Scripturam Sacram pertinentia.

§. I.

Quid sit Scriptura, & quæ ejus certitudo.

Quilibet homo conscius est se cogitare, & conscius pariter est, se alteri homini cogitata vel verbo, vel scripto manifestare. Si autem homo cogitet, a fortiori Deus: sed sicut homo alteri homini, quæ interius concipit, verbo, & scripto exterius prodit; ita Deus, quia summa ejus est bonitas, voluit hominibus ea, quæ in ipso sunt, scripto publico manifestare, & in libro, quem omnes legerent, interiores cogitatus exarare, & liber ille per antonomasiam Biblia, idest liber librorum, seu scriptura nuncupatur. Scriptura ergo est verbum Dei scriptum, quo Deus Ecclesiæ revelavit quæ judicavit revelanda. In Scriptura sancta non potest esse falsitas neque quantum ad ea, quæ proponit, ut credenda, neque quantum ad ea, quæ narrat, ut facta, neque quantum ad ea, quæ prædicit, ut futura, neque quantum ad ea, quæ præscribit, ut a nobis facienda; quia Deus est auctor principalis Scripturæ, qui, utpote prima veritas, non potest mentiri; quique pariter non potest fallere ex malitia, quia est infinite bonus; nec fallere ex inscitia, quia est infinite sciens.

§. II.

Quid circa Scripturam scire debeat moralis Theologus.

Qui resolvendis casibus incumbit, & ad hoc munus Scriptura uti vult, non debet insistere his quæstionibus, quibus occupantur Critici; illæ enim quæstiones ad resolvendos casus conscientiæ nihil inserviunt. Sufficit ergo, ut moralis Theologus vulgatæ versionis nitatur assequi intelligentiam, hæc enim versio juxta Trid. sess. 4. est authentica; sic enim habet: *Statuit, & declarat sancta Synodus, ut & ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus, pro authentica habeatur; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat.*

§. III.

Quotuplex sit sensus Scripturæ.

Duplex est sensus Scripturæ: sensus litteralis seu verbalis, & sensus allegoricus, seu realis. Sensus litteralis seu verbalis est ille, qui exprimitur per verba in sensu vel proprio, vel figurativo accepta, quibus auctor Scripturæ intentionem suam vel proprie vel figurative loquendo nititur exprimere: v.g. *Deus creavit cælum & terram*; quibus verbis Moyses indicare voluit mundum istum a Deo factum, & non ab alio. Sensus allegoricus, seu realis est ille, qui exprimitur per verba simul, & res: v.g. *plantaverat Deus Paradisum voluptatis:* per

per hæc enim verba Moyses litteraliter indicat Deum plantasse hortum deliciosum, qui futurus esset habitatio Adami innocentis; significat vero allegorice Paradisum, qui est Regnum cælorum a Beatis possidendum.

Sed quia solus sensus litteralis est regula fidei, & nullum Mysterium proponitur, ut credendum, nisi sit supernaturaliter revelatum vel in Scriptura, vel in traditione; ideo moralis Theologus decisiones suas debet firmare sensu litterali potius, quam allegorico, & primo sensus litteralis intelligentiam indagare, qui exprimitur per verba, vel in sensu proprio, vel in sensu figurativo accepta.

§. IV.

Quæ scitu sint necessaria ad assequendam intelligentiam sensus litteralis expressi per verba accepta in sensu proprio.

Auctor vulgatæ editionis textui primævo inhærens, pluribus in locis hebraizat, & græcizat, idest latine loquens, hebræum, vel græcum idioma imitatur, & quasdam habet loquendi formulas, quas si ignoraveris, vix textum vulgatæ editionis poteris intelligere, & sensum litteralem ab illo auctore primario intentum assequi; quod ut facilius præstes, sequentes forte annotationes non erunt inutiles.

§. V.

Referuntur variæ notationes circa nomen, pronomen, verbum, &c. quæ inservire possunt ad intelligendum sensum Scripturæ, expressum per verba propria, & non figurativa.

De nomine proprio. Impositio nominis proprii apud auctorem vulgatæ editionis, sicut & apud Hebræos, non est omnino arbitraria, sed nomen proprium denotat semper aliquem eventum, qui rei denominatæ conveniat; adeo ut nomen proprium sit quasi compendiosa rei denominatæ historia: Sic Christus vocatur Jesus, idest Salvator; quia salvum faciet populum a peccatis eorum. Sic Simon vocatur Petrus, idest Petra, supra quam Ecclesiam suam fundavit Christus. Sic Adam idem sonat ac extractus de terra rubra; quia re ipsa primus homo de terra rubra sumptus est. Sic Abel idem sonat, ac luctus; quia futurus erat primus, qui plangendus esset in terra ob præmaturam mortem ei inferendam. Jacob idem sonat ac supplantator. Aliquando nomen ex duabus dictionibus componitur, & tunc significat juxta sensum utriusque dictionis: v. g. Abram componitur ex *ab* significans pater, & *ram* significans elevatus, ita ut sensus sit Abram est elevatus pater, aut pater credentium. Catalogum nominum hebraicorum in Bibliis consulere potes, ut nominum hebraicorum habeas intelligentiam.

De nomine appellativo tam substantivo, quam adjectivo. Nomen appellativum, apud Hebræos, sicut & apud nos, est arbitrarium; ideo solus usus est consulendus: quia tamen idioma sequitur genium nationis, inde est quod auctor vulgatæ editionis, sicut & Hebræi, non juxta morem nostrum loquatur, sed juxta morem Hebræorum. Sic quia Hebræi incolebant Palæstinam, eamque fere solam regionem cognitam habebant, de rebus omnibus loquuntur, comparando eas ad Palæstinam: v.g. mare Mediterraneum est mare magnum apud Hebræos: quia non aliud cognoscebant, quamvis mare Oceanum sit longe magis extensum: mons Carmeli apud Hebræos est cunctis montibus altior: quia montem altiorem non cognoscebant, quamvis absolute sint alii montes altiores. Sic quia Hebræi præcipue agrorum culturæ, & pecoribus nutriendis vacabant, suas loquendi formulas a rebus pastoritiis, & agrestibus accipiunt, uti fit in carmine bucolico. Idem præstat auctor vulgatæ editionis: v.g. pastor idem est ac Rex: ovis idem est ac subditus: leones, tigres, serpentes, idem sonant ac ferocissimi populi. Rursus, quia Hebræi expectabant divitias ab agris, a pecudibus, a filiis & mancipiis, rebus agrestibus, & pastoritiis incumbentibus, apud illos dives erat homo ille, qui non habebat ingens pondus auri, & argenti, sed qui multos habebat filios, aut servos, rebus pastoritiis & agrestibus occupatos.

De nomine substantivo. Apud Hebræos propter exiguum numerum radicum, quæ non sunt nisi 1022. a quibus omnia nomina derivantur, unum idemque nomen substantivum, unum idemque verbum, plura, immo opposita significat. Sic Amen significat hæc omnia: credo, confiteor, expecto, opto, ut ea firma sint, quæ dicta sunt, & eveniant. Sic vas quodcumque instrumentum significat; unde vasa mortis sunt instrumenta inferentia mortem. Sic vox illa, verbum, idem sonat ac quæcumque res; unde hæc phrasis, *non erit impossibile apud Deum omne verbum*, idem sonat ac nulla res erit apud Deum impossibilis. Sic peccatum significat aliquando offensam contra Deum, aliquando pœnam peccatori debitam, aliquando hostiam pro pec-

peccato oblatam: unde illud Pauli 2. ad Cor. c. 5. v. 21. *eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, ideſt hoſtiam pro peccato. Et illud ... *Peccata populi comedetis*, ideſt comedetis hoſtias oblatas pro peccatis. Sic prophetare, multa ſignificat diverſa a communi notione, quæ eſt *futura prædicere*; etenim aliquando ſignificat Prophetiam confirmare: v.g. *oſſa Joſeph poſt mortem prophetaverunt*, ideſt, Prophetias confirmarunt. Aliquando ſignificat ex afflatu dæmonis inſana loqui. Sic 1. Regum c. 18. dicitur de Saul: *invaſit ſpiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus ſuæ*. Aliquando ſignificat Scripturas interpretari, juxta illud Pauli 1. ad Corinth. c. 14. v. 3. qui *prophetat*, ideſt explicat ſcripturas, *hominibus loquitur ad ædificationem & exhortationem, & conſolationem*. Aliquando ſignificat miraculum patrare, juxta illud Eccleſiaſt. 48. v. 14. ubi de corpore Eliſæi dicitur: *Mortuum prophetavit corpus ejus*, ideſt, miraculum patravit. Immo eadem phraſis oppoſita ſignificat, v.g. portare iniquitatem, modo ſignificat puniri, modo ſignificat veniam impetrare. Sic Exodi 28. *Portabit Aaron iniquitatem eorum*, ideſt, imperrabit veniam pro impietatibus eorum. Et e contra textus iſte: *Filius non portabit iniquitatem patris*, idem eſt, ac non punietur filius pro patris iniquitate. Quoties ergo phraſis aliqua Scripturæ obſcura eſt ob varias ejuſdem vocis ſignificationes, conſulendum eſt dictionarium biblicum, vel in defectum illius, dictionarium Calepini, & videndum, quæ ſignificatio voci, cujus ſenſus quæritur, conveniat.

De pronomine. Author Vulgatæ, ſicut & Hebræi, loco pronominis nomen ipſum principale repetit, ut multis exemplis conſtat. Sic *pluit Dominus ſulphur, & ignem a Domino*, ideſt, a ſe; ita ut ſenſus ſit: Dominus emiſit ignem, & ſulphur. Sic *diviſi ſunt alterutrum a fratre ſuo*, ideſt, diviſi ſunt a ſe ipſis. Pronomen Ego vel authoritatem imperandi, vel affectum obediendi, ut plurimum ſignificat: *Ego Dominus*. Iſaias 45. *Ego autem dico vobis*. Matth 5. v. 22. *Ecce ego mitto vos*. Matth. 10. v. 16. *Dixiſti in corde tuo, Ego ſum* Iſa 47. v. 8. *Ecce ego Domine*. Act. 9. v. 10. Ego, affectum, & promptitudinem obediendi importat. Pronomen Meus, & Tuus, aliquando active, aliquando paſſive, ut dicunt, ſumitur in Scriptura. *Judicia tua*. Oſee 6. v. 5. ideſt, judicia contra te exercenda. *Occidi virum in vulnus meum*, Gen. 4. v. 23. ideſt, per vulnus a me inflictum. *Et adoleſcentulum in livorem meum*, ideſt, per livorem a me illatum. *Violenta ſagitta mea abſque ullo peccato*, Job 34. v. 6. ideſt, ſagitta mihi inflicta.

De nomine adjectivo. Hebræi non abundant nominibus adjectivis; ideo loco nominis adjectivi utuntur nomine ſubſtantivo vel in genitivo, vel in alio caſu. Idem præſtat & auctor vulgatæ, ſcilicet quoties latine loquens hebraizat: unde natæ ſunt frequentes hæ locutiones: *cuſtodia in nocte*, pro cuſtodia nocturna: *conventicula de ſanguinibus*, pro ſanguinea: *loquens propoſitiones ab initio*, ideſt, antiquas: *in poteſtate erat ſermo ipſius*, ideſt, potentiſſimus erat & efficax ſermo illius: *ſpiritus ſanctificationis*, ideſt, ſpiritus ſanctificans: *lex mortis*, ideſt, lex mortifera: *filius perditionis*, ideſt, perditioni addicendus: *Dominus gloriæ, Dominus virtutum, Dominus ultionum, potentiarum, miſericordiarum*, &c. ideſt, Dominus glorioſus, virtuoſus, ulciſcens, omnipotens, miſericos: *Deus ſalutis meæ*, ideſt ſalutaris mihi, *fallacia divitiarum*, idem ſonat, ac fallaces divitiæ: *villicus iniquitatis*, ideſt, villicus iniquiſſimus: *vas electionis*, ideſt, vas electum.

Subſtantivum nomen ſæpe pro adjectivo uſurpatur: v.g. *quod altum eſt hominibus, abominatio eſt coram Deo*, pro abominabile: *quod natum eſt ex carne, caro eſt*, pro carnale: *quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt*, pro ſpirituale: *qui facit veritatem*, ideſt, qui facit rem juſtam & veræ legi conformem: *caro, & ſanguis*, ideſt, homo carnalis, & ſanguineus: *circumciſio*, idem eſt, ac circumciſus: *præputium*, idem eſt, ac præputiatus: *tenebræ*, idem ſonat, ac gentes in tenebris poſitæ: *lux*, idem ſonat, ac fideles illuminati per doctrinam Chriſti.

De comparativo. Hebræi non abundant comparativis; ideo ad comparationem utuntur primo, poſitivo ſimplici, adjuncta particula, quam: ſecundo, comparatione, in qua affirmatur quod præponitur, & negatur quod poſtponitur: tertio, nomine ſubſtantivo ſignificante aliquam excellentiam in ea re, in qua fit comparatio: quarto, dictione vehementiore vel mitiore, quam exigat res, quæ exprimi debet per gradum comparativum: quinto, præpoſitione comparativum indicante. Sic ſi hebraizando vellem dicere: Petrus eſt mihi carior Paulo, dicerem primo, per ſimplex poſitivum cum particula quam: Petrus eſt mihi carus, quam Paulus. Secundo, per comparationem affirmantem quod præpono, & negantem quod poſtpono, dicerem: Petrus eſt mihi carus, & Paulus non carus. Tertio, per ſubſtantivum importans excellentiam, & comparationem in ea re, de qua eſt ſermo: Petrus eſt mihi vita, & non Paulus: in Petro ſunt deliciæ meæ, & non in Paulo. Quarto, per dictionem vehementiorem, vel mitiorem, quam res exprimenda

vexigat, dicerem: Petrus est mihi carus, Paulus odiosus: vel Petrus non est mihi odiosus, bene tamen Paulus. Quinto, per præpositionem: Petrus est mihi carus præ Paulo, a Paulo, super Paulum; quas loquendi formulas apud authores purioris latinitatis reperies. Hinc natæ sunt illæ phrases, in Vulgata frequentissimæ, quibus author ille sacer, adjectivum comparativum supprimens, comparationem tamen exprimit: cujus locutionis hic exempla subjicio.

Exempla, in quibus simplex positivum pro comparativo ponitur: *Bonum est tibi in vitam intrare debilem, vel claudum, quam duas manus habentem* ire in gehennam, idest, melius est tibi. *Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine*. Psal. 117. v. 8. idest, melius est. *Bonum mihi lex oris tui super millia auri, & argenti*, Psal. 118. v. 72. idest, melior lex tua, o Deus, est mihi quocumque auro. *Quam bonum est arguere, quam irasci*... idest, melius est arguere, quam irasci. *Utile est mori sine filiis quam relinquere filios impios*, Eccl. cap. 16. v. 4. quod & apud authores profanos invenitur. Plautus ait: „Tacita mulier est „ bona semper, quam loquens." idest longe est melior. Et Seneca. „Vir ingenii magni „ quam probi." lib. 1. de ira.

Exempla, in quibus comparatio exprimitur affirmando quod præponitur, & negando quod postponitur. *Misericordiam volo, & non sacrificium*, Osee 6. v. 6. idest, malo misericordiam quam Sacrificium. *Ego sum vermis, & non homo*, Psal. 22. idest, sum vermis potius, quam homo. *Non ego, sed gratia Dei mecum*. 1. Corinth. 3. v. idest, non tam ego, quam gratia Dei.

Exempla, in quibus exprimitur comparatio per nomen substantivum, excellentiam rei significandæ importans, vel comparationem implicitam continens. *Favus mellis composita verba*, Proverb. 16. v. 24. idest, verba composita magis placent quam favus mellis. *Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum*, Ps. 67. v. 31. idest, increpa tyrannos, qui sunt ferociores feris habitantibus deserta, & qui sunt magis tremendi, quam tauri excitantes strepitum inter vaccas.

Exempla, in quibus loco comparativi ponitur terminus vehementior, vel mitior. *Jacob dilexi, Esau odio habui*, Malach. cap. 1. idest, Esau minus amavi. *Nolite declinare post vana idola, quæ non proderunt vobis*, 1. Reg. 12. v. 21. idest, quæ magis oberunt, quam proderunt. *Non est utile nobis relinquere legem*, 1. Mach. 2. v. 22. idest, perniciosius nobis esset, quam possem dicere.

Exempla, in quibus comparativus exprimitur per præpositiones comparantes. *Descendit hic justificatus ab illo*, idest, præ illo. *Abundavit cogitatio ejus, & consilium ejus ab abysso magna*, Eccles. 24. 39. idest, cogitatio ejus longe latior quam mare, & cogitatio ejus profundior quam abyssus.

De superlativo. Hebræi non abundant superlativis; ideo ad exprimendum superlativum utuntur 1. Adverbiis amplificantibus. 2. Repetitione. 3. Synonimatione. 4. Nominis abstractione. 5. Nominis Dei additione. 6. Nomine adjectivo in neutro genere. Sic si hebraizando vellem exprimere maximum peccatorem, dicerem per adverbia, hominum valde, & maxime scelestum: vel repetitione, peccatorem peccatorem nuncuparem: vel synonimatione, sceleratum, & scelestum: per nominis abstractionem dicerem, homo ille peccatum ipsum est: vel per nominis Dei additionem, peccatorem coram Domino appellarem: vel usurpando adjectivum in neutro genere vel in plurali, vel in singulari, homo ille scelestum est, vel homo est, in quo sunt scelestissima: quas loquendi formulas apud puriores latinitatis authores aliquando reperies. Sic apud Phædrum, improbus leo vocatur improbitas. Apud Terentium, homo sceleratus vocatus scelus. Apud Horatium, amara curarum, pro rebus amarissimis.

Exempla, in quibus per adverbia, vel per nomen *omnis* exprimitur gradus superlativus *Vidit cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*, Gen. 1. v. 3. idest optima. *Gavisi sunt gaudio magno valde*, Matth. 2. v. 10. idest, maxime. *Multiplicabo te vehementer nimis*, Gen. 17. v. 2. idest, quam maxime. *Omnem escam abominata est anima eorum*, Psal. 106. idest, nobilissimam escam, scilicet manna repudiarunt. *Universa vanitas omnis homo vivens*, Psal. 28. idest, homo est maxima vanitas. *Deum time, & mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo*, idest, qui hoc facit, est præstantissimus homo. Eccles. 12. v. 13. *Hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum omni plaga in deserto*. 1. Reg. 4. v. 8. idest, durissimis plagis.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per ejusdem nominis repetitionem. *Morte morieris*, Gen. 2. 17. idest, certa vel severa morte morieris. *Ficus bonas & bonas valde*, Jerem. 24. 3. idest, plusquam optimas. *Ficus, & ficus malas, malas valde*, idest, plusquam pessimas. *Multiplicans multiplicabo semen tuum*, Gen. 17. v. 1. idest, maxime multiplicabo. *Facite alvum torrentis hujus fossas & fossas*, 4. Reg. 3. 16. idest, multas fossas effodite. *Homo & homo natus est in ea*, Ps. 86.

idest, multi homines nati sunt in ea, scilicet, Ecclesia. *Generatio & generatio laudabit opera sua*. Ps. 144. idest, generationes sibi succedentes laudabunt Dei opera. *Illuc ascenderunt Tribus, Tribus Domini*; Ps. 121. idest, omnes Tribus. Quando ter repetitur idem nomen, tunc maxime crescit expressio: *Terra, terra, terra, audi vocem Domini*, Jerem. 22. v. 2. idest, omnis terra audiat. Eumdem gradum superlativum exprimunt istæ phrases: *Faciens faciet* 1. Reg. 26. 26. idest promptissime faciet. *Potens poteris*, 1. Reg. 26. 15...... idest potentissimus eris. *Castigans castigavit me Dominus*, Ps. 117. 18. idest maxime castigavit, *Plorans ploravit in nocte*, Thren. 1. 2. idest continuo ploravit.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per synonimationem, idest per plura nomina idem significantia, vel per duplicem comparativum gradum. *Morieris & non vives*, Is. 38. v. 1. idest certo morieris. *Destruxit, & non pepercit*, Thr. 2. v. 17. idest integre destruxit. *In flamma ignis*, 2. Thess. 1. v. 8. in flamma ignicula, ut dicunt, seu maxime ardente. *Vita vivet, & non morietur*, Ezech. 16. v. 21. idest omnino vivet. *Confessus est, & non negavit, quia non sum ego Christus*, Jo. 12. 20. idest apertissime confessus est. *Nonne magis pluris estis illis?* Matth. 6. v. 3. idest nonne vos longissime illis præstatis? *Beatius est magis dare, quam accipere*, Act. 20. v. 35. idest longe præstantius est, vel præstantissimum. *Veniens veniet, & non tardabit*, Habacuc 2. idest citissime veniet.

Exempla, in quibus exprimitur gradus superlativus per additionem genitivi, & præcipue pluralis. *Rex Regum*, idest Rex potentissimus. *Servus servorum*, idest vilissimum mancipium. *Princeps Principum Levitarum*, idest supremus omnium Levitarum. *Cæli Cælorum*, idest amplissimum Cælorum. *Sancta Sanctorum*, idest locus Sanctissimus. *Vanitas vanitatum*, idest res vanissima. *Canticum Canticorum*, idest Canticum excellentissimum.

Exempla, in quibus exprimitur gradus superlativus per nominis Dei additionem; quia Hebræi ob cultum, quem habebant erga Deum, nihil Deo majus concipiebant, superlativum per nominis Dei additionem exprimebant: inde natæ sunt istæ phrases: *Filius Dei*, idest homo sanctus. *Filius hominis*, idest homo impius. *Princeps Dei est apud nos*, idest maxime Princeps. *Mons Dei*, idest mons altissimus. *Cedrus Dei*, idest cedrus altissima. *Sodomitæ peccatores coram Domino*, idest maximi peccatores. *Nemroth venator robustus coram Domino*, idest venator robustissimus.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per nominis abstractionem. *Ego sum VERITAS*, idest veracissimus. *Omnis INIQUITAS oppilabit os suum*. Psal. 106. idest omnis homo licet iniquissimus oppilabit os suum. *Et congregavit CAPTIVITATEM multam*, 1. Mach. 14. v. 7. idest congregavit quam plurimos captivos dura captivitate oppressos. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur JUSTITIA Dei in ipso*, 2. ad Cor. 5. v. 21. idest Christum fecit hostiam pro peccato, ut efficeremur justissimi. *Donec destruatur homo PECCATI*, idest homo scelestissimus, seu antichristus.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per positivum in neutro genere. *SANCTUM Domino vocabitur*, idest res sanctissima erit Deo. *Quod stultum est Dei*, idest quod est stultissimum coram Deo. Eodem vergit hæc phrasis: *contra SPIRITUALIA nequitiæ*, idest contra spiritus nequissimos.

DE VERBO. Verbum apud auctorem vulgatæ, sicut & apud Hebræos, quos imitatus est, potest sumi vel quoad significationem, vel quoad temporum variationem.

DE VERBO sumpto quoad significationem. Verbum apud Hebræos, sicut & apud Latinos, significat, vel *esse*, vel *agere*, vel *pati*. Substantivum significat *esse*, activum significat *agere*, passivum significat *pati*.

Verbum substantivum Sum, sumptum in Scriptura in proprio sensu, significat aut unionem extremorum, aut mutationem unius in aliud, nisi ex ea mutatione sequatur implicantia: v. g. *Hoc est corpus meum*, idest Hoc, scilicet panis, mutatur in Corpus meum. *Vites in spinas, & vepres erunt*, Is. 7. v. 23. idest vites in spinas, & vepres mutabuntur. *Erit desertum in Carmel*. Is. 32. v. 15.

Verbum activum, aut passivum, non semper significat actuale exercitium actionis, vel passionis, sed significat aliquid, quod præcedit actionem; modo enim vim agendi significat; modo dispositionem, & præparationem ad actionem importat; aliquando jus, aut officium exercendi actum exprimit; modo tantum conatum, aut desiderium agendi indicat; demum interdum aut consuetudinem, aut occasionem, aut promissionem circa actionem: quæ singula sequentibus exemplis innotescent. Sic sequentes phrases non actionem, sed vim agendi significant. *Spiritualis homo omnia dijudicat*, 1. Cor. 2. v. 15. idest vim habet dijudicandi. *Qui commovet terram de loco suo*, Job 9. v. 6. idest vim habet commovendi. *Illuminat omnem hominem venientem*

tem in hunc mundum, Joan.1.v.9. ideſt, vim habet illuminandi. *Ecce qui tollit peccatum mundi*, Joan.1.v.29. ideſt, vim habet tollendi omne peccatum; ideſt ſingula peccata. *Omne peccatum blaſphemiæ remittetur hominibus*, Matth.12. verſ.31. ideſt, poteſt remitti.

Sic ſequentes phraſes non actionem ſignificant, ſed præparationem & diſpoſitionem ad actionem. *Egreſſi ſunt Hebræi veſpere ex Ægypto*. Deut. 16. verſ. 6. ideſt præparaverunt ſe ad egrediendum. *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* ad Rom.2. v. 4. ideſt, Deus paratus eſt ad te adducendum. Et iſtæ phraſes non inchoationem, ſed futuram actionem certo nuntiant. *Ne vagari incipiam*, Cant.1.6. ideſt, ne divager. *Incipiam te evomere ex ore meo*, Apocal.3. v.16. ideſt, certo evomam te.

Sic ſequentes phraſes non actionem ſignificant, ſed jus aut debitum ad exercendam actionem important. *Ipſi ſuperiores pervigilant quaſi rationem reddituri*, Hebr.13. v.17. ideſt, jus & debitum habent pervigilandi. *Quis eum plus diligit?* Luc.7. v.42. ideſt, jus, & debitum habet diligendi. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt*, Matth. 26. v.52. ideſt, jus, & debitum exigunt, ut pereant.

Sic ſequentes phraſes non ſignificant actionem, ſed ſolum conatum, aut voluntatem, aut deſiderium exercendi actionem exprimunt. *Per omnia omnibus placeo*, 1.Cor.10. v.33. ideſt, nitor placere. *Ne vocemini Magiſtri*, Matth.29. v.10. ideſt ne conemini vocari Magiſtri. *Ego ab homine teſtimonium non accipio*, Joan.5.v.34. ideſt, non tento, non enitor accipere. *Si offers munus tuum ad altare* Matth. 5.v.23. ideſt, ſi deſideres offerre. *Qui major eſt in vobis*. Luc.22. v.26. ideſt, qui vult eſſe major.

Sic ſequentes phraſes non actionem, ſed permiſſionem, conſuetudinem, aut occaſionem, aut juſſionem ad actionem enuntiant. *Indurabo cor Pharaonis*, ideſt permittam, ut induretur. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava*, Iſai 6.10. ideſt, permittas ut excæcentur, & ut obſurdeſcant. *Omne quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo*, Joan.6. v.39. ideſt, non ſinam perdere. *Tradidit in reprobum ſenſum*, ideſt, permiſit labi in reprobum ſenſum. *Et ne nos inducas in tentationem*. Matth. 6.v.13. ideſt, non ſinas induci. *Non coutuntur Judæi Samaritanis*, Joan.4. v. 9. ideſt, non habent conſuetudinem coutendi. *Quare nos, & Phariſæi jejunamus frequenter, Diſcipuli autem tui non jejunant?* Matth.9. v.14. ideſt, quare nos ſolemus jejunare, & tui diſcipuli ſolent non jejunare? *Et hic*, ideſt, *Judas, poſſedit agrum iniquitatis*, Act.1.v.16. Judas non poſſedit, ſed dedit occaſionem, ut a Judæis poſſideretur. *Virum cujus eſt zona hæc, ſic alligabunt in Hieruſalem Judæi*, Act.21.v.11. Judæi non alligarunt, ſed dederunt occaſionem, ut alligaretur. *Joannem ego decollavi*. Luc.9. v.9. ideſt juſſi, ut decollaretur, *Acceſſit ad eum Centurio*, Matth.8. v.5 ideſt, juſſit, ut aliquis ſuo nomine ad Chriſtum accederet.

Aliquando uni, & eidem verbo duplex affingitur actio, v.g. *Spiritus poſtulat pro nobis*, ideſt, poſtulantes facit. *Nunc cognovi, quod timeas Dominum*, ideſt cognoſcere feci. *Per quem accepimus gratiam, & Apoſtolatum ad obediendum fidei*, ad Rom.1.v.5. ideſt, ad faciendum ut obediant. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, ideſt, ut exponunt multi Interpretes, Deus inſpirat Prædicatoribus, & Paſtoribus voluntatem ſalvandi omnes homines.

De verbo ſumpto quoad temporum mutationem.

Hebræi utuntur tribus tantum temporibus, ſcilicet præſenti, præterito, & futuro. Et reipſa non aliud eſt tempus, niſi præſens, præteritum & futurum; nam imperfectum, & pluſquam perfectum, imperativus, & optativus modus ad tria prædicta tempora reducuntur. Cum autem auctor Vulgatæ ſæpius Hebræos imitetur, ſæpius ad eorum imitationem præteritum, & futurum tempus immutat.

De variatione temporis præteriti apud Hebræos.

Præteritum tempus immutatur aliquando per præſens, ſicut & apud Latinos immutatur elegantiæ cauſa. Inde ortæ ſunt iſtæ Phraſes. *Dormiens*, inquit Job, *ſilerem .... cum Regibus, qui ædificant*, ideſt ædificarunt, *ſibi ſolitudinem. Hieruſalem*, inquit David, *quæ ædificatur*, ideſt ædificata eſt, *ut civitas*. Pſal. 121. v.3. *Diſperſi eos*, ideſt, Judæos, *per Regna, quæ neſciunt*, ideſt, quæ neſcierunt. Zach.7.v.14. *Sicut locutus eſt per os Sanctorum qui a ſæculo ſunt*, ideſt fuerunt, *Prophetarum ejus*. Luc.1 v.7. *Quod ſi delictum illorum, divitiæ ſunt*, ideſt, facta fuerunt, *mundi .... quanto magis plenitudo illorum?* Ad Rom.11.v.12.

De variatione temporis futuri apud Hebræos.

Futurum variatur apud Hebræos quadrupliciter, ſcilicet, per præſens, per præteritum,

tum, per modum optativi, & per modum imperativi.

Futurum aliquando exprimitur per præsens tum apud Hebræos, tum apud auctorem vulgatæ editionis; quia præsens hebraicum forte non est diversum a futuro: & hæc potest esse ratio Grammaticalis hujus mutationis; ratio vero Theologica hæc esse potest, quod quidquid Scriptura dicit, ita certum est, ut quæ pronunciantur futura, non minus certa sint, quam si jam essent præsentia.

Exempla, in quibus præsens ponitur pro futuro.

Accedite ad eum, & illuminamini, pro illuminabimini. Psal.23. v.6. *Moritur omne primogenitum in terra Ægyptiorum a primogenito Pharaonis, qui sedet*, pro sedebit, *in solio ejus, usque ad primogenitum ancillæ, qui est ad molam*, pro erit. Exod. 19. v. 5. *Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum*, pro qui accedent, *sanctificentur*, pro sanctificabuntur. Exod. 19. v. 22. Futurum apud Hebræos exprimitur aliquando per præteritum: ratio Grammaticalis esse potest, quia præteritum hebraicum non est diversum a futuro: ratio vero Theologica esse potest; quia Scriptura ita est firma, ut quæ in ea pronunciantur ut futura, non minus certa sint, quam si jam evenissent.

Exempla, in quibus præteritum ponitur pro futuro.

Dux fuisti, pro eris, *in misericordia tua populo tuo... portasti eum in fortitudine tua*, pro portabis. Exod. 15. v. 13. *Audivi orationem tuam... & ecce sanabo te, die tertio ascendes templum Domini*, sanavi te, pro sanabo te. 4. Reg.20.v.5. *Sapientia, & scientia datæ sunt tibi*, pro dabuntur tibi. 2. Paral.1.v.12. *Propterea captivus ductus est populus meus*, pro captivus ducetur. *Quia non habuit scientiam*, pro non habebit. Isai.5.v.13. Futurum aliquando exprimitur per imperativum: ratio est, quia imperativus est quasi quoddam futurum.

Exempla, in quibus imperativus modus ponitur pro futuro.

Quod facis, fac cito, idest, facies cito quod proponis, hæc enim vox non est hortantis, sed prædicentis. *Tu exaudies de cælo, & propitiare peccato populi tui Israel*, pro propitiaberis, & *reduc eos in terram*, pro reduces. Paralip. 6. v.25. & v. 30. ibid. *Tu exaudies de Cælo, & propitiare*, idest, propitiaberis.

Futurum exprimitur per præsens optativi modi; quia modus optativus est quasi quoddam futurum.

Exempla, in quibus optativus ponitur pro futuro.

Deleantur de libro viventium, pro delebuntur, vel futurum est ut deleantur: hæc enim verba non sunt optantis, sed prophetantis. *Fiat Dan coluber in via*, pro fiet. Gen. 49. v. 17. *Gladius eorum intret in corda ipsorum*, pro intrabit. P.36. v.19. *Confundantur, qui me persequuntur, & non confundar ego. Paveant illi, & non paveam ego. Induc super eos diem afflictionis*, ubi optativus ponitur pro futuro. *Et dixit Dominus ad Satan, increpet Dominus in te Satan, & increpet Dominus in te*, pro increpabit. Zach.3. v.2.

De Syntaxi Bibliis vulgatæ editionis propria.

Syntaxis est congrua vocum unio. Consistit vel in CONVENIENTIA, vel in REGIMINE Syntaxis. Quæ sita est in CONVENIENTIA, est naturalis, eademque in singulis idiomatibus, nam natura ipsa exigit, ut substantivum nomen regat adjectivum, nominativus antecedens relativum, verbum interrogativum responsivum. Inde fit, quod numquam sit nomen adjectivum sine substantivo vel expresso, vel subintellecto, numquam relativum nomen sine antecedenti, numquam responsivum sine interrogativo, numquam verbum sine nominativo.

Syntaxis, quæ sita est in REGIMINE, est omnino arbitraria; ideo diversa est juxta diversum idioma. Et quia vulgata translatio & Hebræam, & Græcam linguam æmulatur; ideo utriusque regimen usurpat, & a regimine linguæ Latinæ recedit. Unde reperies in Vulgata plures loquendi modos a pura Latinitate discrepantes, & ad Hebræam vel Græcam linguam accedentes. Inde est, quod aliquando contra regulas Latinæ Grammatices verbum passivum usurpatur pro activo, aut vice versa: masculeum genus pro feminino aut neutro, & numerus pluralis pro singulari, & vice versa: Casum pro casu sæpe usurpat. Sic auctor Vulgatæ affingit verbo passivo, aut neutri regimen verbi activi. Dicit v.g. *Emigrabit te*, Ps.51. v.7. pro educet te. *Exultabit lingua mea justitiam tuam*, Ps.50.v.16. pro cantabit. *Jubilate montes laudem*, idest, conclamate. Affingit pariter verbo activo, aut deponenti regimen verbi passivi. Dicit v.g. ad Rom.1.v.12. *Consolari in vobis*, pro consolationem accipere. Sic idem auctor

auctor ponit genus pro genere, v. g. *Spiritus*, seu pneuma, *Domini replevit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia*, pro hic spiritus, qui continet omnia. Sap. 1. 7. *Ager venundatum erat in tua potestate*, Act. 5. v. 4. pro ager venundatus erat in tua potestate. Sic idem auctor ponit singulare pro plurali, vel plurale pro singulari, ut mos est apud Hebræos: v. g. dicit: *Abscondit se Adam, & uxor ejus in medio ligni Paradisi*, Gen. 3. v. 8. pro absconderunt. Et Gen. 49. v. 6. *Occiderunt virum*, pro viros. *Ecce agnus Dei, qui tollit peccatum*, idest peccata. Item dicit: *Portavit te Dominus Deus tuus in omni via, per quam ambulasti*, Deut. 1. v. 31. *Ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam*, Joan. 17. 2. pro det ei. Sic idem auctor casum pro casu usurpat, uti mos est apud Hebræos, quorum nomina sunt indeclinabilia. Dicit v. g. *Sicut locutus est ad Patres nostros Abraham, & semini ejus*. Luc. 1. v. 15. idest, ad semen ejus. *Quousque irruitis in hominem ... tamquam parieti inclinato, & maceriæ depulsæ*? Ps. 61. v. 4. pro in parietem inclinatum, & maceriam depulsam. *Ut producat illum ad vos tamquam aliquid certius cognituri de eo*, Act. 23. v. 15. pro cognituros. Item idem auctor usurpat in lingua Latina casum, qui usurpatur in Græco: v. g. utitur sæpius genitivo, loco ablativi: sed quia hæc casuum inversio frequentissima est apud auctorem Vulgatæ; ideo fit hæc specialis annotatio.

De vario casuum regimine Bibliis vulgatæ editionis proprio.

Nomen, ut notat auctor *de la Grammaire raisonnee*, non solum rem significat, sed per casus, quibus flectitur, aut per articulos, quibus præceditur, enuntiat varios ejusdem rei respectus: v. g. Rectus, seu nominativus exprimit respectum identitatis, v. g. Deus est bonus, idest, Deum idem est, ac habens bonitatem. Genitivus exprimit respectum possessionis, v. g. creatura Dei, idest, pertinens ad Deum. Dativus dicit respectum acquisitionis, v. g. placere alicui. Accusativus enuntiat respectum actionis ad subjectum, vel objectum, v. g. aro terram, colo Deum. Vocativus dicit respectum ad eum, quem vocamus, o Domine, o Cælum. Ablativus dicit respectum a quo res fit, vel modum, quo res fit, v. g. homo creatus a Deo, lis suscepta bono animo. Sed præter illos respectus auctor Vulgatæ alios speciales qui buslibet casibus affingit.

NOMINATIVUS aliquando in Vulgata absolute ponitur: v. g. *Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo*. Matth. 12. v. 30. ubi nominativus a nullo regitur. *Dominus in Cælo sedes ejus*. Ps. 10. v. 6. *Deus meus, impolluta via ejus*. Ps. 17. 31. Nominativus sæpe in Vulgata exprimitur per accusativum cum propositione. *Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem*, 1. Cor. 15. v. 45. idest, factus est homo anima, & spiritus vivificans. *Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in Filium*, Heb. 1. 5. idest, ero illi Pater, & ipse erit mihi Filius. *Factus est in caput anguli*, Matth. 21. v. 42. idest, factus est caput anguli.

GENITIVUS in Vulgata exprimit respectum causæ efficientis, finalis, formalis, & materialis, immo exemplaris. Primo quidem per genitivum exprimitur respectus causæ efficientis: v. g. *Venite benedicti Patris mei*, Matth. 25. v. 34. idest, benedicti a Patre. *Erunt omnes docibiles Dei*, Joan. 16. v. 4. idest, docti a Deo. *Domini est salus*, Ps. 3. v. 9. idest, a Domino est salus. Secundo exprimitur respectus causæ finalis: *Hoc est opus Dei*, Joan. 6. v. 29. idest, opus propter Deum. *Oves occisionis*, Rom. 8. v. 36. idest, destinatæ ad occisionem. *Populus interfectionis meæ*, If. 34. v. 5. quem destinavi ad interfectionem. *Filius perditionis*, Joan. 17. v. 12. quem destinavit ad perditionem. Aliquando genitivus dicit respectum causæ quasi materialis: *Occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans*, Marc. 14. v. 3. idest, plenam aquæ. *Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi*, Matth. 16. v. 7. Genitivus item dicit respectum causæ quasi formalis: v. g. *Vir sanguinum*, idest, vir sanguineus. 2. Reg. 16. v. 7. *Filius olei*, Isa. 1. v. 1. idest, vir pinguis. Genitivus dicit sæpius respectum ad causam exemplarem. *Præcedet illum in spiritu, & virtute Eliæ*, Luc. 1. v. 17. idest, in spiritu imitante Eliam. *Sepultura asini sepelietur*. Jerem. 22. v. 19. idest, sepultura imitante sepulturam asini. Demum genitivus, quo Vulgata utitur, potest exprimi per alium casum addendo præpositionem, *in*, *circa*, &c. *Evangelium Regni*, Matth. 35. idest, circa Regnum. *Dedit illis potestatem spirituum immundorum*, Matth. 10. v. 1. idest, in spiritus immundos. *Habete fidem Dei*, Marc. 11. v. 21. idest, in Deum. Exprimitur adhuc genitivus in Vulgata per ablativum, ut moris est apud Græcos, qui loco ablativi utuntur genitivo.

Quæ

Quæ necessaria sint ad assequendum Scripturarum sensum latentem sub figuralibus locutionibus.

Nullus est auctor, qui aliquando figurativis locutionibus non utatur; sed Hebræi toti sunt in tropis; ideo auctor Vulgatæ eos imitatus, tropis ita frequenter utitur, ut eadem locutio, quæ apud nos esset figuralis, & tropica, in Scriptura ob frequentem usum fiat vulgaris, & propria; quare ut facilius Textus facer intelligatur, percurrendæ hic sunt figuræ, quæ frequentius in Bibliis usurpantur.

Figuræ frequentiores in Scriptura sunt Metonymia, Synecdoche, Metaphora, &c.

Metonymia est figura, in qua nomen alicui proprium tribuitur alteri, cui non est proprium, & hoc sine analogia, aut comparatione]. Sic genus sumitur pro specie, species pro genere, vel una species pro alia specie: causa sumitur pro effectu, effectus pro causa: abstractum pro concreto, concretum pro abstracto: signum pro significato, significatum pro signo, &c.

Exempla, in quibus species sumitur pro genere, aut genus pro specie. Sic Gen. 1. v. 21. monstrum marinum vocatur cetum, seu balena, alibi vocatur sirene. Sic arbor glandifera vocatur aliquando quercus, aliquando ilex, aliquando terebinthus. Sic arbor fructifera vocatur lignum pomiferum.

Exempla, in quibus species sumitur pro specie. Mensuræ Hebræis propriæ, v.g. hin, gomer, satum, ephi, per mensuras aliis populis proprias exprimuntur a Vulgata, v. g. per modium, sextarium, congium, &c. Unus sensus ponitur pro alio, v. g. Visus pro tactu: *quia vidisti me Thoma*, pro quia tetigisti me Th. *credidisti*, Joan.20. v. 29. Visus ponitur pro auditu: *cunctus autem populus videbat voces*, &c. Exod.20. v.18. idest audiebat. Oculi ponuntur pro naribus: *fœtere fecistis odorem nostrum in oculis*, idest naribus, *Pharaonis*, Exod. 5. v.21. Videre ponitur pro gustare, & sapere: *gustate & videte*, idest sapore probate, *quoniam suavis est Dominus*.

Exempla, in quibus effectus ponitur pro causa, vel causa pro effectu. Peccatum, quod proprie denotat culpam contra Deum, sumitur pro effectibus emanantibus a peccato, v.g. pro pœna debita peccato, pro hostia immolanda pro peccato, pro immunditia legali similitudinem aliquam habente cum peccato.

Exempla, in quibus abstractum ponitur pro concreto, vel concretum pro abstracto. Præputium ponitur pro præputiato, circumcisio pro circumciso. *Si præputium*, idest præputiatus, seu Gentilis, justitias legis custodiat. Ad Rom.2. v. 25. *Beatitudo ergo an in circumcisione tantum manet, an etiam in præputio?* Ad Rom.4. v. 9. idest hæc promissio pertinet ne tantum ad circumcisos, seu Judæos; nonne etiam ad præputiatos, seu Gentiles? Sanctificatio ponitur pro sanctificatore, & redemptio pro redemptore. *Ex ipso vos estis in Christo Jesu, qui factus est vobis sapientia a Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio*, 1. ad Cor.1. v.30. idest Christus est ille, qui vos docet, justificat, redimit, & sanctificat. Dominationes ponuntur pro dominantibus, visitationes ponuntur pro visitatoribus, pax ponitur pro pacifico, justitia pro justo. Is. 60. v. 17. *Ponam visitationem tuam*, idest visitatores tuos, *pacem*, idest pacificos, *& præpositos tuos justitiam*, idest justissimos. Sic fides, idest, fideles dicuntur futuri comites Christi: *Et erit fides cinctorium renum ejus*, idest Christus cingetur fidelibus. Captivitas ponitur pro captivis, transmigratio pro his, qui transmigrarunt: *reducam captivitatem vestram*, id est captivos Israelitas. Jerem.29. v.14. *Audite verbum Domini omnis transmigratio*, idest vos omnes Israelitæ, qui transmigrastis. Jerem. 29. v. 20.

Exempla, in quibus potentia ponitur pro objecto, vel objectum pro potentia. Visio idem est ac res visa. *Visio Isaiæ filii Amos, quam vidit*. Is. 1. v. 1. Aspectus sumitur pro colore, qui aspicitur. *Cum malum capillorum mutaverit aspectum*, idest colorem, *lepra vetustissima judicabitur*. Lev. 13. v. 10. Auditus pro re audita sumitur. *Quis credidit auditui nostro?* idest rebus auditis a nobis. Is. 53. v. 1. Spes sumitur pro re sperata. *Spes*, idest res sperata, *quæ differtur, affligit animam*. Prov. 13. v. 12. Timor sumitur pro re, quæ timetur. *Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac*, idest per eum, quem timebat Isaac. Gen. 31. v. 53.

Exempla, in quibus nomen figuræ sumitur pro figurato, & figuratum pro figura: & aliquando stemma pro eo qui defert stemma. Christus vocatur David Ezech. 34. v. 23. quia figuratur per Davidem: *Et suscitabo per eas Pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David*. Item quæ de Christo dicuntur, non semper ei in persona conveniunt, sed subinde ei conveniunt tamquam capiti, subinde ejus corpori mystico, quod est Ecclesia, subinde utrique, v. g. Christus dicitur missus ad gentes Zach. 2. v.8. & tamen non per se, sed per Apostolos gentibus prædicavit. Babylon sumitur pro civitate, in qua

reg nat

regnat Diabolus. Jerusalem vero pro Civitate sancta, seu Ecclesia in qua regnat Christus; quia Babylon significat Regnum Diaboli, & Jerusalem Regnum Christi. Item excidium, & vastitas Jerusalem, Samariæ, Babylonis exprimunt excidium Universi futurum ante judicium universale, quæ sunt præludium & figura vastitatis inducendæ ante universale judicium. Stemmata, aut idola, aliquibus gentibus propria, sumuntur pro ipsis gentibus: sicuti modo Germanos per aquilam quam in stemmate gerunt, & Hispanos per leonem denominamus: & ita ira columbæ, gladius columbæ, arma Chaldæorum significant; quia quasi pro stemmate deferebant columbam argenteam, Semiramidem repræsentantem.

Synecdoche est figura, in qua pars sumitur pro toto, vel totum pro parte, v. g. caput pro toto homine, aliqui populi pro toto mundo, numerus rotundus pro numero majore, vel minore.

Exempla Synecdoches. *Imposuisti homines super capita nostra*, idest super nos. Ps. 55. v. 12. *Congeres carbones super caput ejus*, idest, super eum. Ad Rom. 12. v. 20. *Lætitia sempiterna super capita eorum*, idest, super eos. *Et verbum caro factum est*, idest Filius Dei homo factus. *Omnis caro fœnum*, idest omnis homo est fœnum. Per Philistinos, Arabes, Ægyptios, &c. vincendos a Christo, totum mundum ad eum convertendum debemus intelligere, inquit Hieronymus. Isa. 60. v. 9. Septuaginta Interpretes dicuntur transtulisse Scripturam ex Hebræo in Græcum, quamvis essent septuaginta duo. Septuaginta Filii Jeroboam dicuntur ab Abimelec interfecti, quamvis deesset unus, scilicet Jonathan, qui evasit. Sic Christus dicitur stetisse in medio undecim discipulorum, quamvis Thomas non esset cum eis. Sic etiam Christus dicitur mansisse in monumento ter tres dies, quamvis non remanserit, nisi die veneris desinente, die Sabbati completo, & die Paschæ incipiente.

Metaphora est figura, in qua nomen alicui proprium transfertur ad aliam rem analogice convenientem, faciendo aliquam comparationem: ut cum dicitur, quod Rex est caput Regni, ista fit implicite comparatio, quod sicut caput proprie dictum in animali, v. g. in homine, eminet ceteris membris, influit in cetera membra, & totum dirigit hominem, ita Rex eminet subditis, influit in subditos, & dirigit subditos. Sed cavendum, quod metaphora sumi debet secundum ea, in quibus fit comparatio, & non secundum alia: v. g. Christus metaphorice dicitur leo, scilicet quoad fortitudinem juxta illud: *Vicit leo de tribu Juda*; non sequitur quod Christus sit ferox, & crudelis, sicuti leo: vincit enim, non ut victos perdat, sed ut eos salvet, non ut eos devoret, sed ut eis vitam æternam conferat. Totuplex potest esse metaphora, quotuplex fieri potest comparatio rei magis notæ cum alia, quæ nobis fit magis incognita: cum autem nulla res sit, quæ cum alia in aliquo non conveniat; vix rem aliquam reperies, a qua metaphora educi non possit: frequentiores tamen metaphoræ sunt, cum res spirituales nobis incognitas exprimimus per res materiales a nobis magis cognitas; aut cum res divinas nobis omnino occultas, per res creatas nobis ubique obvias explicamus; aut demum cum per res nobis magis familiares in cognitionem aliarum rerum occultarum devenimus. Scriptura autem, ut pote propter homines etiam rudiores tradita, res spirituales tum divinas, tum creatas per res materiales nobis proponit, ut ex eis quæ cognoscimus, ad ea, quæ non cognoscimus, assurgamus.

§. I.

Quibus modis explicet Scriptura Deum, ejusque attributa.

Scriptura divinitatem explicat quadruplici via, scilicet via *causalitatis*, via *excessus*, via, *positionis*, & *negationis*, ut dicunt, voces quidem barbaræ, sed concisæ.

Deus exprimitur in Scripturis *via causalitatis*, cum exhibetur tamquam auctor creaturarum, Deoque attribuuntur perfectiones, quas in Creaturis relucere advertimus: *invisibilia enim ipsius per ea, quæ facta sunt, a creatura mundi intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus, & divinitas*. Ad Rom. 1. v. 20. Sic Deus dicitur conservator, motor omnium; *is enim est, in quo vivimus, movemur, & sumus*. Act. 17. v. 28. Deus exprimitur in Scripturis *via excessus*, cum rebus quibuscumq; creatis longe sublimior depingitur. *Elevata est*, inquit David, *magnificentia tua super Cælos... Deus habitat lucem inaccessibilem*, inquit Paulus. Deus exprimitur in Scriptura *via positionis*, cum ei affinguntur omnes perfectiones, quæ vel in mentem nostram veniunt, vel in rebus creatis conspiciuntur. *Magnus Dominus*, inquit David, *& laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis*: & Moysi dicitur: *Ostendam tibi omne bonum*. Exodi 33.

Deus exprimitur in Scriptura *via negationis*,

nis, cum a Deo removetur quidquid aliquam imperfectionem sapit; de Deo enim magis scimus quid non sit, quam quid sit. Sic Scriptura constantem Dei permanentiam nominibus negativis exprimit. *Ego Deus & non mutor*. Malac. 3. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*. Jacob. 1.

§. II.

Quibus modis Scriptura explicet perfectiones divinas per res materiales.

Cum homines vulgo ducantur sensibus, res spirituales nonnisi per sensibiles exprimunt. proinde Scripturæ sacræ, utpote hominibus traditæ, divinas perfectiones per res sensibiles exprimunt; ideoque debemus primo inspicere, quid proprie significet res materialis, & servata analogia, similem perfectionem Deo possumus adscribere. Sic quantitas mathematica Deo adscripta metaphorice exprimit quantitatem virtutis spiritualis, quæ proprie reperitur in Deo: v.g. profunditas designat virtutem, quam habet Deus cognoscendi omnia, vel incomprehensibilitatem ejus. Altitudo designat excellentiam virtutis divinæ super omnia, vel ejus, ut dicunt, inassequibilitatem. Longitudo denotat vel durationem Dei æternam, vel extensionem virtutis suæ omnia penetrantis. Latitudo denotat vel affectum dilectionis Dei omnem amorem superantis, vel extensionem divinæ protectionis omnia continentis.

Sic membra corporea Deo affixta eam significant perfectionem spiritualem in Deo, quæ per materialem membrorum situm, & configurationem analogice adumbratur in homine. *Sic caput* significat auctoritatem, & vim regendi; quippe caput dirigit nos: ideo istud Pauli: *Caput vero Christi Deus*, 1. ad Cor. cap. 11. v. 3. significat, quod Deus dirigit Christum. Sic *capilli* denotant ornatum Dei, quia caput humanum capillis ornatur: unde *capilli capitis ejus quasi lana munda*, Daniel 7. v. 9. denotant Spiritus Deo assistentes, Angelos scilicet, purissimas esse substantias. Sic *oculi, palpebræ, nares, facies, os, lingua, brachia, manus, digiti, pedes, vestigia*, diverse significant juxta diversam actionem, quæ ipsis affingitur: quæ singula infra explicabimus.

Sic anima una cum suis affectibus, dum Deo adscribitur, ea significat sine ulla imperfectione, quæ nobis conveniunt ratione animæ, & quæ in nobis ab hujusmodi affectibus solent emanare. Sic *anima* idem est ac voluntas, juxta illud: *impius non placebit animæ meæ*, id est, voluntati meæ, ad Hebr. 10. *Videre* idem est ac approbare, juxta illud: *vidit Deus cuncta, quæ fecerat*, idest, approbavit. Gen. 1. v. 31. *Nescire* idem est ac reprobare, juxta illud, Matth. 25. v. 12. *Nescio vos*, idest, respuo, reprobo. *Pœnitere* idem est ac effectum jam productum immutare. Sic *si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego pœnitentiam super malum*, Jerem. 18. v. 8. idest, immutabo punitionem, si ipsa immutet peccatum. Sic *non pœnitere* denotat immobile Dei consilium, juxta illud: *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum*, Psal. 109. v. 5. idest, consilium Dei immobile permanebit. Sic *irasci* idem est ac punire, juxta illud: *Dimitte me, ut irascatur furor meus*, Exod. 32. v. 10. idest, sine ut puniam.

§. III.

Quibus modis explicet Scriptura Christum, ejusque proprietates.

Perfectiones spirituales Christo convenientes solet Scriptura exprimere rebus sensibilibus: ideoque vocatur *sol, germen, fons, mons, ostium, via, agnus, leo, caput, &c.* Vocatur *sol*, quia spiritualiter illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: ideo dicitur apud Isa. 60. v. 20. *Non occidet ultra sol tuus*. Vocatur *germen*; quia vitis est, & palmes, cui innectuntur omnes justi, juxta illud; *Ego sum vitis, & vos palmites*. Joan. 15. & juxta illud Isa. 40. *In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis*. Vocatur *fons*; quia factus est fons aquæ salientis in vitam æternam: ideo dicitur Isa. 34. v. 2. *Effundam aquas super sitientem, & fluentem super aridam*. Dicitur *mons, lapis, fundamentum*; quia *fundamentum* nostræ salutis *aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus*. 1. ad Cor. 3. v. 11. ideo dicitur apud Isa. 27. 16. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, & lapidem probatum, angularem, pretiosum in fundamento fundatum*. Dicitur *ostium, clavis*; quia ostium est, per quod si quis introierit, *salvabitur*. Joan. 10 v. 7. & quia habet *clavem domus David, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit*. Apocalip. 3. v. 7. ideo dicitur Psal. 17. *Hæc porta Domini, justi intrabunt in eam*. *Via* est, qua ducimur ad cælum, juxta illud: *Ego sum via, veritas, & vita*. Joan. 14. v. 5. ideo dictum est ab Isa. 30. v. 21. *Hæc est via, ambulate in ea*. *Leo* dicitur, juxta illud: *Vicit leo de Tribu Juda*: ideo dici-

dicitur Gen.49. v. 9. *Catulus Leonis Juda: ad prædam, fili mi, ascendisti*; quia scilicet Messias oriturus de Tribu Juda homines erepturus erat de Dæmonis imperio. *Agnus* est; quia morte sua peccatum a mundo debebat auferre juxta illud Joan.1. v.29. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*: ideo legitur apud Isa. 16. *Emitte agnum tuum dominatorem terræ*. Demum *caput* dicitur. *Omnis viri caput est Christus*. 1. ad Cor. 11. v. 3. & de eo dicitur apud Davidem Psal. 11. *Constitues me in caput gentium*.

§. IV.

Quibus modis explicet Scriptura dona spiritualia, eorumque proprietates.

Quando Scriptura loquitur de donis spiritualibus, vulgo ea exprimit per res sensibiles. Sic gratia in Scriptura modo aqua, modo semen Dei nuncupatur: *aqua* quidem; quia animam a peccatis lavat, sitim, & ignem concupiscentiæ extinguit: *semen* vero Dei; quia filios Dei nos efficit. Sic fides dicitur sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium: *substantia* quidem; quippe sicut substantia basis est, & fundamentum omnium perfectionum, quæ sunt in re qualibet, ita fides est totius spiritualis ædificii fulcimentum: argumentum vero non apparentium fides vocatur; quia sicut argumentis convincimur, ita per fidem intellectus noster certus efficitur. Spes anchora salutis nostræ dicitur; quia sicut navis agitata ventis, & fluctibus concussa, immunis est ab omni naufragii periculo, si eam anchora in portu teneat alligatam; ita & anima nostra ab omni naufragandi periculo erit prorsus libera, si anchoram spei in Deo posuerit. Sic caritas vocatur *lux*, *ignis*: *lux* quidem, quia illuminat: *ignis* vero, quia ad exercitium virtutis inflammat.

§. V.

De variis gestibus & actionibus corporeis, quibus Scriptura utitur ad exprimendum res tum spirituales, tum corporeas.

Hebræi mentem suam non modo verbis, sed etiam situ, & gestu corporis significant, & varia, multiplicique actione exterius proferunt: quod non parum conducit ad Scripturæ intelligentiam. Situs autem, & gestus corporis multiplex est: alius simplex, alius est compositus. Simplex v. g. jacere, stare, simplicem habent significationem: *stare* signum est fortitudinis: *jacere* signum est mœroris. Situs compositus compositam habet significationem: v.g. stare aut sedere judicantis exprimit officium: jacere in cinere, mœrentis exprimit luctum.

Rursus situs alius est naturalis, alius voluntarius.

Situs naturalis idem est apud omnes, & affectum vi naturæ elicitum promit exterius. Sic *oculi sublimes* apud omnes superbiam denotant; *remissi* vero modestiam significant.

Situs voluntarius diversus est pro arbitrio, & affectum mentis ex electione elicitum significat. Sic usus unguentorum hilaritatem portendit; usus vero cinerum luctum significat.

Situs ex electione elicitus alius est ex perenni consuetudine observatus, alius vero ex aliquo casu obiter assumptus. Gestus, habitus, & situs ex consuetudine proveniens diversus est juxta diversas nationes. Sic apud Hebræos sedere, magistrorum docentium erat, stare vero ad pedes, discipulorum discentium erat officii. Gestus vero obiter assumptus ad eum solum pertinebat, qui gestum illum elegerat, v. g. talis fuit gestus Eliæ caput suum inter genua conjicientis.

Actiones aliæ sunt solitæ, aliæ insolitæ. Solitæ actiones eæ sunt, quæ ut plurimum solent fieri: sic arridere, amicitiam denotat; naso adunco ludere, irrisionem significat.

Insolitæ actiones eæ sunt, quæ nonnisi raro solent fieri, v. g. pulverem ex pedibus excutere, arma, hastas, sagittas in urbem conjicere.

Actiones insolitæ juxta intentionem elicientis significant. Sic v.g. Moyses velatus incessit coram Judæis, quo indicaret eis aliquando Scripturas velatum iri. Sic Ezechiel vasa captivi emptione sibi comparavit, ut indicaret Israeliticam transmigrationem. Sic Jesus puero ostenso simplicitatem puerorum præcipit. Sic Angelus molarem lapidem in mare projiciens habitatores Babylonis simili impetu in infernum projiciendos prænunciavit. His prænotatis.

§. IV.

Referuntur varia exempla, quibus Scriptura situm, gestum, aut habitum variarum rerum significat.

Caput vel decalvatum, vel opertum cinere, vel velatum, vel demissum in terram dolorem & luctum significat. Sic Jeremias 48. v. 37.

v. 37. captivitatem describit: *Omne enim*, inquit, *caput calvitium, & omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium*. Sic ubi Aman damnatus fuit morte, velatum est caput ejus. Sic Mardocheus lugens eam, quam timebat gentis suæ internecionem, velavit caput suum. Sic amici Job lugentes miserum ejus statum, operierunt caput cinere. Sic virgines lugentes casum Jerusalem, *abjecerunt*, inquit Jeremias, *in terram caput suum*. Thr. 2. v. 10.

Caput ornatum capillis, coronatum rosis, unctum oleo, modeste erectum, lætitiam significat. Sic Isa. 61. v. 3. lætitiam significat his verbis: *Et darem eis coronam pro cinere, & oleum gaudii pro luctu*.

Manus positæ super caput, animi perturbationem produnt: ut patet exemplo Themar violatæ a fratre suo, quæ manibus super caput positis dolorem suum exprimebat. Sic desolationem Judæorum describit Jeremias 2. 1. 37. *Manus tuæ erunt super caput tuum.... Et nihil habebis prosperum in ea*.

Frons dura obstinationem significat. Frons modesta e contra docilitatem portendit. *Israel*, inquit Ezechiel 3. v. 7. *attrita fronte est, & duro corde*.

Cervix inclinata, & supposita laborem susceptum significat. *Salutate*, inquit Paulus *Priscam, & Aquilam, qui pro anima mea cervices suas supposuerunt*. Ad Rom. 16.

Capillorum avulsio indignationem prodit. *Cum audissem verbum istud*, inquit Esdras, *evelli capillos capitis mei, & barbæ, & sedi mœrens*. Esdr. cap. 9. v. 3.

Aures apertæ docilitatem significant, obturatæ indocilitatem ostendunt. Sic docilitatem suam erga Deum refert Isaias his verbis: *Et mane erigit mihi aurem, ut audiam, quasi magistrum*. 50. v. 2. Indocilitatem vero populi Judaici his verbis describit idem Isaias 33. v. 15. *Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos, ne videat malum*. Oculi pro diversitate motuum diversa significant: v. g. oculi sublimes superbiam, humiles modestiam significant: oculi ad Deum erecti attentam orationem produnt: oculi aversi negantis gestum ostendunt, conversi concedentis favorem significant: oculos aperire explicat attentionem, claudere vero prodit neglectum: hæc ita clara sunt, ut exemplis non egeant.

Os apertum aliquando eloquentiam, & gratiarum actionem significat: *Aperiam in parabolis os meum*. Ps. 77. v. 1. Os obseratum e contra silentium portendit juxta illud: *Posui ori meo custodiam*. Ps. 38. v. 2.

Osculum signum est benignæ salutationis. *Osculum*, inquit Christus, *mihi non dedisti*.

Lingua palato inhærens silentium exprimit: linguam mordere vehementissimum dolorem exprimit: unde apud Job 29. v. 10. vocem suam cohibent Duces: & in Apoc. damnati linguam suam mordere describuntur.

Faciem convertere favorem significat. *Faciem tuam illumina super servum tuum*. Ps. 118. contra, faciem avertere odium indicat juxta illud: *Quare faciem tuam avertis?* Faciem dimittere conscientiam accusantem exprimit. *Cur concidit facies tua?* inquit Deus ad Cain Gen. 49. v. 6. Faciem tollere importat conscientiam sui facti bene consciam juxta illud: *Elevabis ad Deum faciem tuam*: Job 22. v. 26. Facies lota lætitiam, facies sordida mœrorem exprimit. Sic apud Matth. dicitur: *Cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*, scilicet ut lætus appareas.

Vultus attonitus miseriam, hilaris e contra prosperum statum significat.

Collum ornatum auro libertatem, ligatum ferro captivitatem portendit. Sic Joseph collo alligata est torquis aurea in signum libertatis.

Collum erectum arrogantiæ signum est: sic Job loquens de peccatore ait: *Tetendit adversus Deum erecto collo*. Collum submissum obedientiæ signum est.

Humerus attritus significat assiduitatem laboris: Ezech. 29. v. 18. *Omnis humerus*, inquit *depilatus est*: humerus e contra recedens habitus est hominis adversantis obedientiam: *Et dederunt*, inquit Nehemias, *humerum recedentem*. 9. v. 19.

Brachium extentum fortitudinem exprimit: *Redimam vos*, inquit Deus, *in brachio excelso*: Exod. 6. v. 6. brachium lapsum e contra infirmitatem denotat. Manus extenta vim, robur, & protectionem ostendit aliquando juxta illud: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua*: Ps. 10. 12. aliquando juramentum significat: *Levabo manum meam ad gentes*: Ezech. 36. v. 7. Manum porrigere signum est dantis auxilium; manum e contra retrovertere signum est denegantis auxilium.

Manus in sinu tenere, aut remissas habere, habitus est hominis otiosi: ideo dicit Paulus, ut hortetur ad laborem: *Remissas manus erigite*: ad Heb. 12. v. 12. Manus extendere ad Deum, est orare; extendere ad opus, est laborare.

Manus alteri dare, aut tangendas præbere, est signum societatis ineundæ: *Ægypto dedimus manum, & Assyriis ut saturemur pane*. Th. 5. v. 6.

Digitus ori admotus silentium indicat juxta illud : *Tace , & pone digitum super os tuum*, Judic. 18. v.20.

Post tergum projicere, est negligere, & oblivisci juxta illud : *Projecisti post tergum peccata mea*: Isa.38.17. Ire post tergum est obedire, juxta illud : *Nolite recedere a tergo Domini* : 1. Reg.22. v.20. vertere tergum e contra non obedire juxta illud : *Verterunt ad me tergum & non faciem* : Jerem. 2. 27.

Genua curvare, significat vel obedientiam juxta illud, Rom. 11. v.4. Non omnes *curvaverunt genua ante Baal* : vel infirmitatem juxta illud : *Genua mea infirmata sunt a jejunio* : Psal. 108. v. 24.

Pedes loti hilaritatem, pedes non loti tristitiam significant. Sic Miphiboseth filius Saulis, ut suam proderet tristitiam, venit coram Davide illotis pedibus : 2. Reg. 19. v. 24. Pes constans firmum propositum ostendit ; pes inconstans vagam mentem significat juxta illud : *Pes meus stetit in directo* : Psal. 25. 12. & rursus : *Mei autem pene moti sunt pedes*: Psal. 72. v. 2. Pedum festinatio velocitatem ad malum vulgo exprimit juxta illud : *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*: Psal. 13. v. 3.

Jacere in terra, præsertim super dextrum latus, mœrorem, imbecillitatem, & subjectionem exhibet. *Dormiemus in confusione nostra*, inquit Jerem. 3. v. 23. *Inclinari ministerium servitutis prodit*. Sic Joannes, ut suam subjectionem erga Christum clarius patefaciat, dicit se non esse dignum, qui inclinatus solvat corrigiam calceamentorum.

Stare in templo, habitus est Sacerdotum orantium ; ideo ait Isa.49. *Consurgent Principes, & adorabunt*. Stare, aliquando significat habitum concionantis. Sic Petrus verba facturus, stare describitur : Act. 1. Stare aliquando situm vigilantis denotat. *Super custodiam meam stabo* : Abac.2. v. 1. Sedere, juxta diversum locum diversa significat. Sedere in excelso securitatem significat juxta illud Is. 33. v.16. *Iste in excelsis sedebit, munimenta saxorum sublimitas ejus*. Sedere in terra mœrorem exprimit juxta illud : *Desolata in terra jacebit* : Isai. 3. v. 26. Sedere in cinere pœnitentiam prodit. *Sedit in cinere* : Joan.3. v. 6. Sedere in horto, in vinea pacem significat juxta illud Mich. 4. v.4. *Et sedebit vir subtus vineam suam*. Sed in cathedra habitum docentis exprimit juxta illud Matth. 26. 55. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi*.

Equo sedere dignitatem quamdam exprimit : sic Joseph & Mardochæus equo impositi per urbem honoris causa ducti sunt. E contra ex equo descendere, signum est observantiæ : sic Rebecca conspecto Isaac descendit de Camelo.

Motus varii varia significant. Sic ambulare, studium & sollicitudinem significant juxta illud : *Si in viis meis ambulaveritis* : Zach. 3. v. 7. Claudicare idem sonat ac deviare juxta illud : *Usquequo claudicatis in duas vias*. Currere, studium & diligentiam portendit : sic suam diligentiam exprimit David: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum* : Ps. 118. Labi fere semper periculum arguit juxta illud : *Ego retribuam eis in tempore, ut labatur pes eorum*: Deut. 32. v. 35.

Dormire, aliquando securitatem significat, aliquando negligentiam. *Ego dormivi & soporatus sum, quia dominus suscepit me* : Psal. 3. v. 6. securitatem exprimit. Dum vero dicitur : *Ne inveniat vos dormientes* : Mar. 13. v. 33. negligentiam arguit. Et sicut dormire negligentiam prodit, ita *vigilare* diligentiam ostendit : *Vigilate & state in fide* : 1. ad Cor. 16. v. 13.

Multa sunt alia, quæ ex ipso usu dignoscuntur : v. g. vox afflicta mœrorem, vox alta lætitiam, vox conjuncta tubæ signum est aut lætantis, aut hortantis ad pugnam, vox sibilantis actus est hominis irridentis. Sic sudare laborem exprimit, fatigare anxietatem, esurire & sitire desiderium aliquod significant.

§. VII.

Qui præstandum sit morali Theologo, ut assequatur sensum litteralem Scripturæ.

Qui verum & genuinum Scripturæ sensum penetrare voluerit, comparet sibi Biblia, legat attente eorum præfationes, & prologos. In his statim videbit, quid sit Scriptura, quot ejus partes, quis ordo librorum tum veteris, tum novi Testamenti. Illud unum præmoneo : diutius immoretur in legendo textu, quam in legendis commentariis; tempus enim, quod in legendis longioribus commentariis insumitur, utilius in legendo solo textu occupatur; immo si quis pluries universa Biblia legerit, experimento comperiet faciliorem in dies eis Scripturam evadere, & unum librum esse quasi alterius commentarium: novum, v.g. Testamentum est veteris Testamenti simul & executio & explicatio : vetus vero Testamentum posterioris illius Testamenti, quod executioni mandatum cernimus, est promissio & confirmatio

& ex-

& expositio. Sufficit ergo ad Scripturæ intelligentiam, quod in locis difficilibus, & phrasibus paulo obscurioribus, legantur breves annotationes probati alicujus Auctoris, qualis sunt, v. g. annotationes Emmanuelis Sa, Menochii, Tyrini, Duhamelis, &c. Et si quis forte aliquem ex prædictis Auctoribus habere nequeat, legat librum Domini de Fleury, cujus titulus est *Les mœurs des Israelites*; Auctor enim ille describendo mores Judæorum, brevem & facilem instituit ad intelligendam Scripturam manuductionem. Legat notitiam scripturæ Sacræ R. P. Milhet Sacerdotis Doctrinæ Christianæ. Item legat apparatum Theologicum R. Patris Annat ejusd. Congr. Præpositi Generalis, apud quem libro de Scriptura sacra reperiet quidquid scitu necessarium est ad assequendum verum & genuinum Bibliorum sensum, methodumque brevem & facilem ad intelligendam Scripturam sacram. Quod si quis adhuc prædictos libros non habeat, saltem quæ hic subjicio exacte & scrupulose exequatur. Comparet sibi Dictionarium latinum, v. g. Calepinum, vocis cujuscumque sibi incognitæ significationem inquirat, phrasim quamlibet aut difficilem, aut obscuriorem construat, & sic clarum ei videbitur quod prima fronte ei obscurum apparebat.

Observet demum istas sequentes regulas. Primo quandocumque verba Scripturæ sine aliquo incommodo possunt proprie, ut sonant & jacent accipi, ita accipienda sunt; neque ad metaphoras, aut alios tropos, aut sensus improprios inflectenda, nisi quando ex iisdem, proprie acceptis, absurdus aliquis sensus vel contra fidem, vel contra mores eliceretur: ita Aug. lib. 3. de doct. Christ. c 29. & lib. 3. de catechizandis rudibus. Secundo, si locus aliquis Scripturæ subinde obscurior occurat, & alibi per verba clariora proponatur, quod patet ex locis ad marginem citatis, ad hæc loca recurrendum est, ut unus textus explicetur per alium. Tertio, attendi debet quæ fuerit mens Scriptoris canonici: quippe ex scoppo & intentione Scribentis sæpe colligitur mens & sensus scripturæ: v. g. inspiciendum est, quorsum, quibus, contra quos, vel ex cujus persona scripserit Auctor canonicus. Quarto oportet conferre antecedentia & consequentia cum loco, cujus sensus est obscurus, ut ea collatione tota, si fieri potest, obscuritas elucidetur. Quinto, scire oportet varios idiotismos Græcos & Hebraicos, qui sæpius in Vulgata occurrunt, quos nos in hac nostra ad Scripturam Sacram introductione explicuimus, aut saltem indicavimus.

Sexto, oportet apparentes Scripturæ contradictiones solvere, non disputando, sed verum Scripturæ sensum inquirendo: non ad nuda verba attendendo, sed veram Scriptoris canonici intentionem penetrando. Id autem facile assequeris, si isthæc attendas. Eamdem ideam diversa phrasi exprimere non est *contradictio*, sed *diversa expressio*: quocirca Matthæus, & Lucas loquentes de Joanne Baptista, non sibi contradicunt, licet Matthæus dicat, *cujus non sum dignus calceamenta portare*. 3. v. 11. Lucas vero dicat, *cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus*. 3. v. 16. sed uterque Evangelista diversimode Joannis humilitatem exprimunt. Item eamdem personam aut locum diversis nominibus exprimere non est *contradictio*, sed *binominatio*. Sic uxor Abrahami vocatur *Sarai*: Gen. 16. v. 1. *Sara* 17. v. 15. *Jescha* 11. v. 29. Sic uxor Esau vocatur *Judith filia Beeri Hethæi*: Gen. 26. v. 34. & vocatur *Ada filia Elon Hethæi*: Gen. 36. v. 2. Altera uxor Esau; Gen. 26. v. 34. dicitur *Basemath filia Elon*. Gen. 36. v. 2. vocatur *Olibama filia Anæ*. Sic *Esther* dicitur etiam *Edissa* Esth. 2. v. 7. Sic *Abimelech* dicitur *Achimelech*, *Jethro* vocatur etiam *Raguel Matthæus* dicitur etiam *Levi*. *Paulus* dicitur etiam *Saulus*.

Item eamdem historiam modo concise, modo diffuse enarrare non est *contradictio*, sed *enarratio* vel concisior, vel prolixior. Quocirca Matthæus, & Marcus non sibi contradicunt, licet uterque historiam mulieris, quæ sanguinis fluxum patiebatur, enarrent diverso aliquatenus modo narrandi. Matthæus factum illud enunciat quidem concise cap. 9. Marcus vero illud paulo fusius extendit c. 5. Demum usurpatio ejusdem nominis secundum diversum sensum, aut ejusdem rei secundum diversam proprietatem, non est *contradictio*, sed *varia significatio*. Sic Christus Joannem Eliam vocat, scilicet virtute, zelo, spiritu; Joannes vero negat se esse Eliam re & persona: ubi non est contradictio, sed diversa ejusdem nominis usurpatio. Sic Christus ait: *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cælorum*: & Paulus ait 1. ad Corint. c. 14. v. 20. *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote*: nulla ibi contradictio, sed ejusdem rei secundum diversas proprietates assumptio, Christus vult nos esse infantium instar absque malitia; Paulus vetat nos esse instar infantium absque scientia. Christus vult nos esse humiles sicuti infantes; Paulus ve-

tat non puerilia consectari, qualia erant loqui sine ullo fructu.

Septimo demum verus & genuinus Scripturæ sensus erui debet ex traditione, ex interpretatione Ecclesiæ, ex decretis Conciliorum, ex consensu Patrum, & horum vel multorum, vel paucorum sanctitate & eruditione perillustrium, ex unanimi consensu Doctorum & Interpretum, ut ipsemet fatetur VValtonus in suis Prolegomenis ad Scripturam Sacram, Hujus auctoritas non est spernenda, cum sit de secta illorum, qui & traditionem rejiciunt, & Ecclesiæ auctoritatem spernunt. Victus ergo auctor ille veritatis viribus, necessum putat ad traditionem Ecclesiæ esse recurrendum, ut verus habeatur Scripturæ sensus.

Quod si cum prædictis adminiculis sint aliqui textus Scripturæ, qui adhuc lateant, qualis est, v. g. locus iste psalmi 67. *Si dormiatis intermedios Cleros, pennæ columbæ deargentatæ, posteriora dorsi ejus in pallore auri:* & alii multi, quos extra rem esset percurrere; non diu immoretur mortalis Theologus in penetrando loci obscurioris sensu: sciat multa esse in Scripturis, quæ adoranda sunt, non penetranda.

CAPUT II.

ARTICULUS UNICUS.

Quando utendum sit Scriptura in resolvendis casibus conscientiæ.

PRop. unica. Quando utimur Scriptura Sacra ad resolvendos casus conscientiæ, debemus eos solum textus adhibere, quibus Deus manifestare voluit vel ea, quæ vetat, vel ea, quæ imperat: seu, Scriptura Sacra eatenus est propria regula resolvendorum casuum, quatenus exhibet nobis quid Deus vetet, vel quid jubeat.

Probatur 1. Scriptura. *Non facietis singuli quod sibi rectum videtur .... quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* Deut. 12. Idem enim est, ac si diceretur: Sume Scripturam quasi regulam agendorum, quoties tibi annunciabit ea, quæ aut agenda jubeo, aut facienda interdico. Et Paulus 2. ad Timoth. 3. ait: *Omnis Scriptura, divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus:* ergo Scriptura est regula resolvendorum casuum, quatenus docet, arguit, corrigit, erudit circa ea, quæ sunt justa, vel injusta, seu quatenus præscribit quæ sunt vel agenda, vel fugienda.

2. Ex Greg. XIII. Litteris Apostolicis ad Regem Catholicum datis, quæ Bibliis Regiis præfixæ sunt, ubi inter alia hæc habentur: *Scripturarum Beneficium permagnum esse: nam quod ad Theologiam attinet, quæ est summa Philosophia, his libris omnia nostræ Religionis & divinitatis mysteria explicantur: quod vero ad partem attinet, quæ MORALIS nominatur, hinc quoque omnia ad omnes virtutes præcepta colliguntur: quibus quidem duabus partibus omnis nostra salutis & felicitatis ratio continetur, ut nihil esse possit horum librorum lectione dignius, nihil fructuosius, nihil omni hominum generi accommodatius, nihil majori doctrina & sapientia refertius:* ergo sicut Pontifex vult, Scripturam regulam esse fidei quatenus proponit quæ sunt credenda; ita est regula morum, quatenus præscribit quæ sunt agenda.

3. *Rat.* Voluntas Dei est & causa rerum, & regula nostrarum operationum. Quatenus est causa rerum est adoranda; nihil enim facit aut permittit, nisi cum maxima sapientia: juxta illud Scripturæ: *Omnia in sapientia fecisti.* Quatenus vero est regula nostrarum operationum, est observanda, eique obtemperandum juxta illud Davidis: *Lex Domini immaculata convertens animas:* & rursus: *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis:* ergo Scriptura non est regula resolvendorum casuum, quatenus exhibet voluntatem Dei ut causam, sed solum quatenus enunciat voluntatem Dei ut regulam, seu quatenus proponit quæ Deus vetat, aut præcipit. Eo forte alludit Aug. dum dicit: *De illa civitate, unde peregrinamur, litteræ nobis venerunt. Ipsæ sunt Scripturæ, quæ nos hortantur, ut bene vivamus.*

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. I. Historiæ, in quibus Scriptura Sacra exhibet viros justos præstitisse aliquid, quod vel sit malum, vel quod speciem mali habeat, illæ, inquam, historiæ non sunt afferendæ tamquam regulæ pro resolvendis casibus conscientiæ: *non enim*, ut ait Aug. contra mendacium cap. 8. in fine, *omnia, quæ a sanctis, vel justis viris legimus facta, transferre debemus in mores:* quippe sunt quædam facta historica, quæ proponuntur, non ut imitanda, sed magis ut miranda: quæ manifestant nobis eam Dei voluntatem, quæ est causa rerum; non eam vero voluntatem, quæ est nobis agendi regula.

Sic

Sic licet Noe posteris Cham maledixerit his verbis: *maledictus Chanaam*, ut ea pœna plecteret filium, qui ei illuserat, dum indecore nudatus, & sepultus vino dormiret; non tamen sequitur, licitum esse patribus ob quamcumque acceptam injuriam filiis suis maledicere; tum quia hæc verba *maledictus Chanaam*, verba sunt non optantis, sed prophetantis; tum quia scripta sunt, ut scirent posteri, quid a Noe factum sit minime vero quid ab illis sit faciendum.

Sic licet laudetur Abraham in Scriptura, quod filium unigenitum Isaac Deo immolare voluerit; nulli tamen licet parenti ex quocumque zelo filios suos occidere, & eorum morte Sacrificium Deo offerre; quia Abraham speciali jussu Dei id tentavit: quo præcepto fit licitum quod apparebat illicitum; ut enim dicit D. Th. Deus est auctor vitæ & mortis, potens pœnam mortis justis & injustis infligere in pœnam peccati primi Parentis, *cujus sententiæ si homo sit executor auctoritate divina, non erit homicida, sicut nec Deus*. 1. 2. q. 100. a. 8. in corp. tum quia factum illud Abrahami est de genere illorum, quæ sunt admiranda, non imitanda.

Sic etsi, ut quidam volunt, Abraham mentitus fuerit, dicens, quod Sarai soror ejus esset: etsi pariter Jacob juxta aliquos mentitus fuerit, dicens patri Isaac: *Ego sum primogenitus tuus Esau*: etsi etiam juxta non paucos Judith mentita fuerit, dicens Holoferno: *Ego adducam te per mediam Jerusalem*: & si denique dato, quod Angelus Raphael mentitus fuerit dicens. *Ego sum Azarias Ananiæ magni filius*, &c. non licet tamen mentiri, nec illis historiis concludere, licitum esse aliquando mendacium: tum quia ex Aug. lib. de mendacio, hæc facta non erant mendacia, sed mysteria: quod si mendacia fuerint, non imitanda sunt, sed fugienda: nec Scriptura eas historias commemorat in exemplum, quod imitemur, sed in argumentum sinceritatis sacræ Historiæ, cujus tanta est fidelitas, ut nec sanctorum virorum vitia tacuerit.

Sic licet Hebræus populus vel jussu, vel permissu Dei Ægyptum expoliaverit, usuras ob extraneis acceperit, matrimonia dato libello repudii dissolverit, Samson seipsum interfecerit; non sequitur licitum esse compensatione uti auctoritate propria, usuras exigere, matrimonia dissolvere, sibi ipsi mortem procurare: tum quia non debemus in nobis præsumere specialem Spiritus sancti instinctum, quo ducebatur Samson, nec habemus specialem Dei jussum, vel permissum, qualem habebant Judæi Ægyptum spoliantes, usuras ab extraneis exigentes, & matrimonia dissolventes, præceptum enim Dei novam & superiorem statuit legem, quæ excusat eo facta, quæ lex inferior accusat: tum quia Scriptura ibi commemorat actiones aliquas, quas Deus noluit nobis esse incognitas, sed quas imitari prohibuit, ut patet ex Decalogi præceptis.

Consect. 2. Præcepta cæremonialia in veteri testamento expressa, quibus cultus erga Deum in lege Mosaica dirigebatur, nunc non obligant quantum ad ritus exteriores, quibus declarabatur Christus venturus; sed obligant solum quantum ad intentionem interiorem, quæ in eo sita est, ut adoremus Deum per Christum: juxta enim diversum statum, in quo sunt homines, diversus est cultus exterior erga Deum. In Cælo, ubi Deus clare videbitur, & Christus possidebitur, cultus exterior consistet in laude attestante claram Dei & Christi præsentiam. *In statu Beatorum*, inquit D. Th. 1. 2. q. 103. a. 3. in corp. *nihil erit figurale ad divinum cultum pertinens, sed solum gratiarum actio & vox laudis; & ideo dicitur de Civitate Beatorum: Templum non vidi in ea; Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & agnus*. Apocalyp. 21. In lege Mosaica, ubi Christus sperabatur venturus, cultus exterior consistebat in cæremoniis Christum venturum potestantibus, quæ vocantur ab Apostolo ad Colos. 2. v. 17. *umbræ futurorum*, idest figuræ Christi venturi, quæ tamdiu debuerunt durare, quamdiu Christus expectabatur venturus. In lege Evangelica, ubi Christus creditur venisse, cultus exterior debet consistere in cæremoniis, quibus Christum jam advenisse contestemur; minime in ritibus quibus venturum Christum declarabant: quia veniente veritate cessat figura, & confecto novo Testamento antiquatur, & veterascit vetus, ut dicit Paul. ad Hebr. 8.

Consect. 3. Præcepta judicialia, quæ leguntur in veteri Testamento, quibus dirigebantur Judæi erga alios homines, non obligant modo quantum ad particulares determinationes in Scriptura expressas; quia determinationes debent esse diversæ juxta diversas nationes, apud quas vivimus: sed præcepta judicialia obligant modo quantum ad regulas æquitatis, quas ratio inspirat, & quas in Scriptura videmus expressas in præceptis judicialibus; hæc enim æquitas æqualiter debet apud omnes vigere, & apud omnes æqualiter custodiri.

Sic non est necesse, quod apud nos instituantur Reges, dividantur possessiones, tracten-

tùr domestici,& extranei, uti Judæis Scriptura præscribebat in præceptis judicialibus: quia status ille Judæorum non viget amplius apud Christianos;sed servanda sunt erga illas omnes personas ea æquitatis officia, quæ justitia præscribit, & quæ Scriptura in illis præceptis judicialibus judicat: v.g. ubique gentium observanda est subjectio erga Rempublicam, & politicos Principes, pietas erga parentes, cura erga domesticos, æquitas erga omnes.

Consect. 4. Præcepta moralia, v.g. Decalogi, in veteri Testamento expressa,non sunt sumenda in ea restrictione, qua videntur in Exodo exprimi, nec juxta falsam Scribarum interpretationem, aut popularem Hebræorum traditionem; sed sumenda sunt juxta eam additionem, quam vel Moyses, vel alii Scriptores canonici apposuerunt, maxime vero juxta eam interpretationem, quam Christus in Evangelio adhibuit: Moyses enim & Prophetiæ uberius explicanr id, quod Decalogus strictim, & concise proponit; Christus vero venit, ut genuinum Scripturarum sensum aperiret.

Sic primum præceptum: *Non habebis Deos alienos coram me*, non debet ad solam idololatriæ prohibitionem coarctari, nec juxta Hebræorum sensum sumi, qui solas exteriores cæremonias idololatrici cultus prohibebant; sed sumi deber juxta addirionem Moysis, qui omnia, quæ ad idolorum cultum ordinantur, prohibuit, ut habetur Deut. 18. *Nec inveniatur*, inqnit, *in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: nec fit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones consulat, nec divinos, aut quærat a mortuis veritatem*. Maxime vero sumi debet primum præceptum juxta Christi interpretationem, qua non modo cultus exterior præcipitur, sed cultus interior præcipue exigitur, ut habetur Joann. 4. *Venit*, inquit, *hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate: nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare*.

Sic secundum præceptum: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*, non debet ad solum perjurium restringi, nec sumi juxta Judæorum Glossam, qui juramentum quodcumque permittebant, immo appetendum cesse ramquam bonum contendebant; sed oportet, ut præceptum illud intelligatur juxta additionem Moysis, qua omnis blasphemia seu omne verbum injuriosum contra Deum prohibetur, & omnis falsa contra Deum Doctrina interdicitur, & fides falsis Prophetis abnegatur: Deut. 13. Sed maxime sumi debet secundum præceptum juxta interpretationem Christi, qui perjurium in omni casu declarat illicitum, docetque juramentum non esse apperendum tamquam bonum, sed melius esse absque juramento loqui, nisi ad juramentum necessitas cogat. *Audistis*, inquit, Matth. 5. *quia dictum est antiquis: non perjurabis; reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino*, idest nisi necessitas coegerit.

Sic tertium præceptum: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*, non debet coarctari ad solam operum servilium cessationem, nec sumi juxta stultam Judæorum Glossam, qua sibi caritatis officia erga proximum interdicebant,ut patet ex Jo. c. 7. *Mihi indignamini*, inquit Christus ad Judæos, *quia totum hominem salvum feci in Sabbato*. Sed sumi debet juxta additionem Moysis permittentis in Sabbato exercitium bonorum operum. *Non videbis*, inquit Deut. 22. *bovem fratris tui, aut ovem errantem, & præteribis; sed reduces fratri tuo*.

Maxime vero intelligendum est illud præceptum juxta Christi interpretationem, Apostolorum doctrinam, & Ecclesiæ usum, quibus fit, ut non Sabbara, nec Neomenias, uti Judæi, celebremus; sed dies fastos vel a Christo, vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia institutos solemnes habeamus, & Deum his diebus non per solam cessarionem a servilibus, sed maxime per virtutis exercitium colamus: Deo sacrificemus, non per esum Agni Paschalis, non per taurorum, aliorumve animalium cruentam occisionem, sed per incruentam Christi immolationem, & Sacramentalem spiritualis illius Agni sumptionem.

Sic quartum mandatum: *Honora patrem tuum & matrem tuam*, non arctandum est ad solos parenres carnales, nec sumendum juxta crudelem Scribarum expositionem, qua debitum patribus subsidium, modo templo offerretur, in sui commodum transferebant, ut habetur Matt. 15. v. 5. Sed præceptum istud sumatur oportet juxta Moysis additionem, qui non modo parentibus carnalibus reverentiam præcepit exhiberi, sed etiam omnibus majoribus, ut habetur Lev. 9. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis*. Sed maxime præceptum istud accipi debet juxta Christi sensum, qui vult parentibus obedientiam impendi, dum ea imperant, quæ non nos a salute removent; denegari vero, dum ea præ-

præcipere attentant, quæ nos a Christo disjungunt: *Non veni*, inquit, *pacem mittere*, *sed gladium: veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam, & nurum adversus socrum suam: & inimici hominis, domestici ejus*. Matth. 10. v. 35.

Sic quintum præceptum: *Non occides*, non ad prohibitionem solam externi homicidii limitandum est, nec juxta Judæorum sensum accipiendum; hi enim læsi a proximo oculum pro oculo, dentem pro dente exigebant; sed intelligendum est juxta Moysis additionem, qua & odium prohibetur, & durior ultionis etiam coram judice exactio interdicitur, ut habetur Levit. 19. *Non stabis*, inquit, *contra sanguinem proximi tui .... Ne oderis fratrem tuum in corde tuo*. Maxime vero interpretandum est juxta mentem Christi, quæ exprimitur apud Matth. 5. *Audistis*, inquit, *quia dictum est, oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram*. Et superius dixerat: *Audisti quia dictum est antiquis, non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio: qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis*.

Sic sextum præceptum: *Non mœchaberis*, non solum adulterium restringendum est, nec ad solos actus exteriores, ut faciebant Judæi; sed juxta additionem Moysis ad quascumque illegitimas carnis conjunctiones extendendum, ut habetur Deuter. 24. *Non erit*, inquit, *meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel*: & iterum: *Cum masculo non commisceberis, cum omni pecore non coibis*: Levit. 18. Sed maxime istud præceptum interpretari debemus juxta illam, quam Christus nobis dedit, expositionem: *Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo*.

Sic septimum præceptum: *Non furtum facies*, non solam ablationem vel occultam, vel violentam rei alienæ interdicit; sed juxta additionem Moysis ad omnem usuram, ad omnem fraudem eliminandam extenditur. Sic enim habetur Deuter. 18. *Non fæneraberis fratri tuo ad usuram*: & ad tollendam omnem fraudem dicitur Deuter. 25. *Non habebis in sacculo diversa pondera*. Sed præceptum istud sumi debet maxime juxta glossam Christi, qui non modo vetat usuras a fratribus exigendas; sed eas interdicit Christianis generaliter erga omnes: quia omnes homines & nobis proximi, & nobis fratres in Christo sunt, aut esse possunt. *Mutuum*, inquit, *date, nihil inde sperate*: Lucæ 6. Rursus non modo vetat, ne sumamus vel retineamus aliena; sed insuper jubet, ut simus in ea animi præparatione, ut nostris etiam rebus, cum honor Dei & utilitas proximi exigunt, renunciemus. *Qui non renunciaverit*, inquit, *omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus*: rursus. *Qui petit a te, da ei, & volenti a te mutuari ne avertaris ... Et qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium* 15. 1.

Sic octavum præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*, non restringendum est ad falsam solum accusationem coram judice, ut putabant Judæi; sed juxta additionem Moysis generaliter ad omne mendacium, ad omne falsum contra proximum judicium, ad detractionem, & calumniam extenditur. Sic enim falsum judicium prohibet Exod. 23. *Nec in judicio plurimorum requiesces sententiæ, ut a veritate devies*. Mendacium vero quodcumque prohibet dicens: *Mendacium fugies*. Detractionem vero & calumniam his verbis interdicit Levitici 19. *Non eris criminator & susurro in populis*. Sed quantum pateat illud præceptum, explicat Christi interpretatio, dum dicit: *Nolite judicare, ut non judicemini*.

Duo ultima præcepta: *Non concupisces domum proximi tui, non desiderabis uxorem ejus*, ita sumenda sunt, ut concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ illicitam credamus. Concupiscentiam carnis seu libidinem refrænat Christus, dum jubet, ut oculos libidinosos nobis eruamus, & manus ad libidinem promptas abscindamus, quoties vel oculi, vel manus sunt nobis occasio peccandi. *Quod si*, inquit; *oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te*. Concupiscentiam divitiarum sic refrænat, dum dicit: *Væ vobis divitibus*: Luc. 6. 24. Superbiam vero vitæ, ceu concupiscentiam honorum penitus extinguit, dum ait: *Nisi efficiamini ut parvuli, non intrabitis in Regnum cælorum*: Matth. 18. 3.

Confect. 5. Scriptura ita sumenda est, etiam ubi de moribus loquitur, ut credamus non omnia, quæ de moribus dicuntur in Scripturis, esse de præcepto, sed alia esse de præcepto, alia vero de consilio. Quæ de consilio, sunt libertatis; quæ de præcepto, sunt necessitatis, ut diximus in primo tomo, ubi de lege.

Ea autem sunt de præcepto, quæ lege aliqua vel naturali, vel divina, vel Ecclesiastica, vel civili aut vertantur, aut jubentur: ea vero sunt de consilio, quæ licet bona in se, nulla ex prædictis legibus præcipiuntur.

Sic omissio actus mali lege prohibiti est de præcepto: v. g. omissio odii contra Deum, contra proximum, &c.

Sic exercitium actus virtutis lege imperatæ est de præcepto: v. g. exercitium caritatis erga Deum & proximum, cum instat præceptum, &c.

Sic bonum opus, quod citra ullam legem exercemus, est de consilio: v.g. eleemosyna, jejunium, oratio, cum non urget præceptum, &c.

Juxta D.Th.1.2. q.108.a.4. in corp. Ea sunt de præcepto, quæ sunt necessaria ad salutem: ea vero de consilio, sine quibus salus obtineri potest. *Oportet*, inquit, *quod præcepta novæ legis intelligantur esse data de his, quæ sunt necessaria ad consequendum finem æternæ beatitudinis, in quem lex nova immediate introducit. Consilia vero oportet esse de illis, per quæ melius & expeditius potest homo consequi finem prædictum*. Itaque juxta doctrinam sancti Doctoris, præceptum negativum est, quod homo numquam ita adhæreat creaturis, ut in eis ultimum finem statuat: licitum, quod eisdem creaturis moderate utatur: consilium vero, ut bonis temporalibus renunciet, ut sic expeditius ad beatitudinem æternam tendat.

Sic in communi præceptum est, ut divitiis non inhæreamus: licentia, ut eis moderate utamur: consilium, ut eis totaliter renunciemus per votum paupertatis. Quare dicitur Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*.

Sic in communi præceptum est, ut carnis voluptatibus non inhæreamus: licentia, ut eis moderate utamur: consilium, ut eis renunciemus per votum castitatis. Ideo Christus dans consilium castitatis ait: *Sunt Eunuchi qui castraverunt se ipsos propter Regnum cælorum*: & statim subdit: *Qui potest capere, capiat*: & Apostolus 1. ad Cor. 7. præmisso consilio virginitatis, dicit: *Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum*, id est præceptum, *vobis injiciam*: & rursus: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do*.

Sic in communi præceptum est, ut honoribus sæculi non inhæreamus: licentia, ut eis moderate utamur: consilium, ut eis per votum obedientiæ totaliter renunciemus: *Consilium autem obedientiæ*, inquit D. Thom. ibid. ad 3. *Dominus intelligitur dedisse in hoc, quod dixit: & sequatur me: quem sequimur, non solum imitando opere, sed etiam obediendo mandatis; secundum illud Joan.10.* Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me.

Sic in particulari, inquit idem D. Thom. ibid. in corp. *Cum homo dat eleemosynam pauperi, quando dare non tenetur, consilium sequitur quantum ad actum illud: similiter etiam quando aliquo tempore determinato a delectationibus carnis abstinet, ut orationibus vacet, consilium sequitur pro tempore illo: similiter, quando aliquis non sequitur voluntatem suam in aliquo facto, quod licite posset facere, consilium sequitur in illo casu; puta, si benefaciat inimicis suis, quando non tenetur, vel si offensam remittat, cujus juste posset exigere vindictam: & sic omnia particularia consilia ad illa tria generalia & perfecta reducuntur*, scilicet ad votum obedientiæ, paupertatis, & castitatis.

TRACTATUS DECIMUS.

De vero usu Conciliorum in resolvendis casibus conscientiæ.

PROOEMIUM.

QUI in resolvendis casibus conscientiæ Conciliis uti voluerit, duo præstet necessarium est. Primum quidem legat Concilia tum generalia, tum particularia, & advertat quid in eis fuerit determinatum circa fidem, circa mores, circa disciplinam. Secundum vero, ne tantarum rerum multitudine memoria obruatur, quæ legerit certa ordinis methodo scribat in codice, ut ad manum habeat quid Concilia tum generalia, tum particularia circa quamcumque materiam determinaverint. Sed quia non est penes omnes aut omnia Concilia habere, aut habita legere, aut lecta certo ordine dirigere; ideo nos tractatum istum in sex capita dividimus. In primo quid & quotuplex sit Concilium recensebimus. In secundo subjiciemus brevem synopsim historicam Conciliorum generalium & particularium, referendo historice quid in Conciliis gestum sit. In tertio dabimus synopsim dogmaticam Conciliorum generalium Ecclesiæ Græcæ & Latinæ, referendo non quidem verba, sed solum sensum Canonum. In quarto addemus synopsim Conciliorum præcipuorum particularium. In quinto proponemus methodum aliquam, qua tot Concilia, tot Canones facilius retineamus. In sexto, statutis quibusdam regulis, & explicatis quibusdam difficilioribus terminis, ostendemus, quomodo utendum sit Conciliis in resolvendis casibus conscientiæ.

CA-

CAPUT I.

De Conciliis tum generalibus, tum particularibus.

ARTICULUS I.

Quid & quotuplex Concilium.

Concilium est Congregatio Prælatorum Ecclesiæ, qui in unum & eumdem locum congregantur ad definiendas controversias circa fidem exortas, ad reformandos mores, & ad disciplinam Ecclesiasticam stabiliendam.

Ex hac definitione sequitur primo, triplicis speciei posse esse Concilium: siquidem aliud est Provinciale, aliud Nationale, aliud Generale. Concilium est Provinciale, cum a Metropolitano convocantur omnes unius Provinciæ Prælati. Concilium est nationale, cum a Primate convocantur omnes alicujus nationis Episcopi. Concilium est Generale, cum totius Orbis Christiani Episcopi legitime convocantur.

Ex eadem definitione sequitur secundo, tria posse in quolibet Concilio pertractari, scilicet ea, quæ pertinent ad fidem, quæ spectant mores, & quæ disciplinam respicere possunt. Canones fidei docent quæ credenda sunt, & quæ non credenda, seu discredenda, ut dicunt. Canones morum determinant quæ agenda, & quæ fugienda. Statuta vero disciplinæ præscribunt modum, secundum quem in Christiana Republica & hi qui sunt superiores, & hi qui sunt inferiores, vivere debeant; sive quo pacto se gerere debeant tam hi qui præsunt, quam hi qui subsunt spiritualiter.

Rursus ex eadem definitione sequitur, quod ut distinctior habeatur notitia decisionis in aliquo Concilio definito, inspiciendum sit quo loco, quo tempore, quo motivo, sub quo Papa, contra quem hæreticum congregatum est Concilium, ut, singulis examinatis circumstantiis, mens Ecclesiæ clarius appareat; ideoque in sequentibus articulis, quæ ad hoc conducunt, explicabimus.

ARTICULUS II.

Datur brevis idea Chronologiæ & Geographiæ quatenus conducunt ad Conciliorum notitiam.

Chronologia est cognitio, qua varias temporis durationes distinguimus, ut actum quodlibet suo tempori adaptemus. Tempus autem dividitur in dies, menses, annos, sæcula, & milliaria. Dies est ea duratio, quæ ab ortu solis usque ad alium ortum solis extenditur, & vices diei & noctis complectitur. Mensis est triginta aut circiter dierum revolutio. Annus est duodecim mensium duratio. Sæculum centum annos complectitur. Milliare mille annorum spatium continet.

Qui volunt a Chronologiæ salebris se liberare, & tempora non confundere, abstinent a minutissimis computationibus, in quibus multum est laboris, parum vero utilitatis. Omnem durationem, quæ ab initio Mundi usque ad Christum effluxit, distinguunt in milliaria: eam vero quæ a Christo usque ad nos descendit, partiuntur in sæcula. A mundo condito usque ad Christum quatuor fluxere milliaria. Primum milliare est Adami, secundum Noemi, tertium Abrahami, quartum Salomonis.

Primum milliare incipit ab initio Mundi, & finit anno quinquagesimo sexto Noemi, & complectitur quidquid gestum est ab initio Mundi usque ad annum 56. ætatis Noe.

Secundum milliare incipit anno quinquagesimo sexto Noe, & finit anno octavo ætatis Abrahami, & complectitur quidquid gestum est a Noe usque ad Abrahamum.

Tertium milliare incipit anno octavo ætatis Abrahami, & extenditur usque ad annum, quo Salomon complevit ædificium Templi, & continet quidquid gestum est ab Abrahamo usque ad Salomonem, vel usque ad consummatum Templi ædificium.

Quartum milliare incipit a Templo ædificato, & finit ad Nativitatem Christi, & complectitur singula, quæ toto illo tempore gesta sunt.

A tempore Christi usque ad nos effluxerunt septem supra decem sæcula, & 44. anni.

Qui

Qui ergo voluerit advertere, An Concilium aliquod longe a nobis remotum sit, videat quo sæculo sit habitum, an primo, an secundo, an tertio sæculo, sub quo Papa, &c. Sed quia locus potest conducere ad Concilii notitiam, brevem hic subjicio Geographiæ ideam.

Geographia est terræ, quam homines incolunt, delineatio. Terra, quam homines incolunt, in duo hemisphæria dividitur, scilicet in hemisphærium superius, & hemisphærium inferius. Hemisphærium inferius est illud quod infra nos est, & antipodas complectitur. Hemisphærium superius est illud quod nos incolimus. Hemisphærium superius dividitur in tres partes, Europam, Asiam & Africam.

Hemisphærium inferius continet Americam: & hæc America potest dividi in Americam Orientalem, Occidentalem, Meridionalem, & Septentrionalem.

Qui ergo voluerit scire, quo in loco habitum est aliquod Concilium, quærat, an in Europa, an in Asia, an in Africa, & legat Catalogum Geographicum Conciliorum infra delineatum. Diximus, quod ad intelligentiam Concilii inservire queat, si sciatur quo Papa sedente habitum sit; ideo hic subjicimus Catalogum Chronologicum Summorum Pontificum, rem quidem vulgatam, sed tamen necessariam.

ARTICULUS III.

In quo scribitur Catalogus Romanorum Pontificum, indicando 1. Nomen Pontificis. 2. Quo anno incœperit. 3. Quot annis Pontificatum tenuerit.

Pontifex	Incœpit an.	Pontificatum tenuit.
PEtrus	43 an.	24. menſ. 5. dies 10
Linus	67 a.	11 m. 2 d. 23
Cletus	78 a.	12 m. 7 d. 2
Clemens	91 a.	9 m. 6 d. 6
Anacletus	101 a.	9 m. 3 d. 10
Evariſtus	110 a.	9 m. 3 d.
Alexander I.	119 a.	10 m. 5 d. 20
Xyſtus I.	130 a.	9 m. 10 d. 8
Teleſphorus	140 a.	11 m. 8 d. 29
Hyginus	152 a.	3 m. d. 28
Pius I.	156 a.	9 m. 5 d. 27
Anicetus	165 a.	7 m. 8 d. 24
Soter	173 a.	3 m. 11 d. 27
Eleutherius	177 a.	15 m. d. 23
Victor I.	192 a.	9 m. 1 d. 28
Zephyrinus	201 a.	18 m. d. 18
Calliſtus I.	219 a.	5 m. 1 d. 12
Urbanus I.	224 a.	6 m. 7 d. 4
Pontianus	231 a.	4 m. d. 6
Anterus	235 a.	m. 1 d.
Fabianus	236 a.	15 m. d. 5
Cornelius	251 a.	2 m. 4 d. 17

Primus Antipapa Novatianus hæreticus.

Pontifex	Incœpit an.	Pontificatum tenuit.
Lucius I.	253 a.	1 m. 4 d.
Stephanus I.	255 a.	2 m. 3 d. 22
Xyſtus II.	257 a.	m. 11 d. 13
Dionyſius	258 a.	12 m. 3 d. 14
Felix I.	270 a.	4 m. 4 d. 29
Eutychianus	275 a.	8 m. 6 d. 4
Cajus	283 a.	12 m. 4 d. 5
Marcellinus	296 a.	7 m. 11 d. 26
Marcellus I.	304 a.	4 m. 1 d. 25
Euſebius	309 a.	2 m. 8 d. 21
Melchiades	311 a.	2 m. 2 d. 7
Sylveſter I.	314 a.	21 m. 11 d.
Marius	336 a.	m. 8 d. 22
Julius	336 a.	15 m. 5 d. 17
Liberius	352 a.	15 m. 5 d. 2
Felix II. *a quibuſdam dictus*	336 a.	1 m. 3 d. 3
Damaſus I.	367 a.	17 m. 2 d. 27

Secundus Antipapa Urſicinus, qui & Urſinus.

Pontifex	Incœpit an.	Pontificatum tenuit.
Siricius	385 a.	13 m. 1 d. 14
Anaſtaſius I.	398 a.	4 m. 1 d. 13
Innocentius I.	402 a.	15 m. 2 d. 10
Zoſimus	413 a.	1 m. 4 d. 7
Bonifacius I.	418 a.	4 m. 9 d. 28

Tertius Antipapa Eulalius Archidiaconus.

Pontifex	Incœpit an.	Pontificatum tenuit.
Cæleſtinus I.	423 a.	8 m. 5 d. 3
Xyſtus III.	432 a.	7 m. 11 d.
Leo I.	440 a.	20 m. 11 d.
Hilarius	461 a.	5 m. 9 d. 29
Simplicius	467 a.	15 m. 5 d. 10
Felix II. al. III.	483 a.	8 m. 11 d. 22
Gelaſius I.	492 a.	4 m. 8 d. 19
Anaſtaſius II.	496 a.	1 m. 11. d. 23
Symmachus	498 a.	15 m. 7 d. 27

Quar-

Quartus Antipapa Laurentius Archidiaconus.

Hormisda	514 a.	9 m.	d. 10
Joannes I.	523 a.	2 m.	9 d. 14
Felix III. al. IV.	527 a.	3 m.	2 d. 14
Bonifacius II.	530 a.	2 m.	d. 2

Quintus Antipapa Dioscorus adversus Bonifacium.

Joannes II. Mercurius	532 a.	2 m.	8 d.
Agapetus I.	535 a.	m.	10 d. 14 aut 18
Silverius	536 a.	4 m	d.
Vigilius	540 a.	15 m.	6 d. 18
Pelagius I.	555 a.	3 m.	10 d. 18
Joannes III. Catellinus.	559 a.	12 m.	11 d. 16
Benedictus I. Bonosius	573 a.	4 m.	2 d. 15
Pelagius II.	577 a.	12 m.	2 d. 27
Gregorius I. Magnus	590 a.	13 m.	6 d. 10
Sabinianus	604 a.	m.	3 d. 19
Bonifacius III.	606 a.	m.	8 d. 23
Bonifacius IV.	607 a.	6 m.	8 d. 20
Deusdedit	614 a.	2 m.	11 d. 26
Bonifacius V.	617 a.	7 m.	10 d. 1
Honorius I.	626 a.	12 m.	4 d. 27
Severinus	639 a.	m.	2 d. 4
Joannes IV.	639 a.	1 m.	9 d. 6
Theodorus	641 a.	7 m.	5 d. 20
Martinus I.	649 a.	5 m.	4 d. 10
Eugenius I.	655 a.	m. 5. vel 6.	& d. 23
Vitalianus	655 a.	13 m.	4 d. 27
Adeodatus	669 a.	7 m.	2 d. 17
Donus I.	676 a.	1 m.	5 d. 10
Agatho	678 a.	3 m.	6 d. 25
Leo II.	683 a.	m.	10 d. 14
Benedictus II.	684 a.	m.	8 d. 17
Joannes V.	685 a.	1 m.	d. 11
Conon	686 a.	m.	11 d. 23

Schisma electis Petro & Theodoro.

Sergius I.	687 a.	13 m.	8 d. 14

Schisma electis Theodoro & Paschale.

Joannes VI.	701 a.	3 m.	2 d. 12
Joannes VII.	705 a.	2 m.	7 d. 17
Sisinius	708 a.	m.	d. 20
Constantinus	708 a.	6 m.	1 d. 2
Gregorius II.	714 a.	16 m.	8 d. 20
Gregorius III.	731 a.	10 m.	9 d. 12
Zacharias	741 a.	10 m.	3 d. 10
Stephanus II.	752 a.	m.	d. 4
Stephanus III.	752 a.	3 m.	d. 20
Paulus I.	757 a.	10 m.	1 d.

Schisma ob Theophylactum Archipresbyterum.

Stephanus IV.	768 a.	5 m.	5 d. 28

Constantinus Antipapa Frater Totonis Nepesini Ducis.

Adrianus I.	772 a.	23 m.	10 d. 17
Leo III.	795 a.	20 m.	5 d. 17
Stephanus V.	816 a.	1 m.	7 d. 3
Paschalis I.	817 a.	7 m.	3 d. 16
Eugenius II.	824 a.	3 m.	2 d. 23

Zinzinius schismati occasionem dedit.

Valentinus	827 a.	m.	d. 40
Gregorius IV.	829 a.	15 m.	4 d.
Sergius II.	844 a.	3 m.	1 d. 2

Joannes Diaconus turbas concitavit adversus Sergium.

Leo IV.	847 a.	8 m.	3 d. 5

Hic insulse inseritur a quibusdam Joanna Papissa.

Benedictus III.	855 a.	2 m.	6 d. 10
Nicolaus I. M.	858 a.	9 m.	6 d. 20
Adrianus II.	867 a.	4 m.	10 d. 17
Joannes VIII.	872 a.	10 m.	d. 1
Martinus I. seu II.	882 a.	1 m.	d. 20
Adrianus III.	884 a.	1 m.	d. 19
Stephanus V.	885 a.	6 m. d. aliquot.	
Formosus	890 a.	6 m.	6 d.

Sergius & Bonifacius VI. turbas cient.

Stephanus VI.	896 a.	3 aut 4 m.d.	

Romanus Gallesinus per vim intrusus.

Theodorus II	901 a.	m.	d. 20
Joannes IX.	901 a.	4 m.	d. 15
Benedictus VI.	905 a. per aliquot mens.		
Leo V.	906 a.	m.	d. 40
Christophorus	906 a.	m. septem.	
Sergius III.	907 a.	3 m.	4 d.
Anastasius III.	910 a.	1 m.	d. 20
Lando	912 a.	aliquot menses.	
Joannes X.	913 a.	15 m.	d.

Leo

Leo VI. 928 a. m. 6 d. 15
Stephanus VII. 929 a. 1 m. d. 15
Joannes XI. 931 a. 4 m. 10 d.
Leo VII. 936 a. 3 m. 6 d.
Stephanus VIII. 939 a. 3 m. 4 d. 5
Martinus II. seu III. 943 a. 3 m. 4 d. 13
Agapetus II. 946 a. 9 m. 7 d. 19
Joannes XII. 955 a. 9 aut 10. m.d.

Leo VIII. Antipapa ab Othone subrogatus.

Benedictus V. 964 a. unum circiter.
Joannes XIII. 965 a. 6 m. 11 d. 5
Donus II. 972 a. m. 3 d.
Benedictus VI. 972 a. 1 m. 3 d. aliq.

Bonifacius VII. sive Franco Antipapa.

a. 1 m. 1 d.
Benedictus VII. 975 a. 9 m. d.
Joannes XIV. 984 a. 1 & aliq. m.d.
Joannes XV. 985 a. 10 m. 4 d. 12
Gregorius V. 996 a. 2 m. 8 d. 6

Joannes XVI. Antipapa factione Crescentii.

Sylvester II. 999 a. 4 m. 2 aut 3
Joannes XVII. 1003 a. m. 5 d.
Joannes XVIII. 1003 a. 5 m. 7 d. 18
Sergius IV. 1009 a. 2 m. 8 d. 13
Benedictus VIII. 1012 a. fere 12 m. d.

Gregorius Antipapa ab Imp. ejicitur.

Joannes XIX. 1024 a. 9 m. 8 d.
Benedictus IX. 1034 a. 10 m. d.

Sylvester III. & Joannes XX. Archipresbyter Romanæ Ecclesiæ, Antipapa.

Gregorius VI. 1044 a. 2 m. 8 d.
Clemens II. 1046 a. m. 9 d.
Damasus II. 1048 a. m. d. 23
Leo IX. 1049 a. 5 m. 2 d. 7
Victor II. 1054 a. 2 m. 6 d.
Stephanus IX. 1057 octo ferme menses.
Nicolaus II. 1059 a. 2 m. 6 d.

Joannes Mincius dictus Benedictus X. Antipapa.

Alexander II.
Anselmus 1061 a. 11 m. 6 d. 22

Cadolous Antipapa dictus Honorius II.

Gregorius VII. 1073 a. 12 m. 1 d. 3

Clemens III. Guibertus Ravennas, Antipapa.

Victor III. 1086 a. m. fere 10
Urbanus II. Odo 1087 a. 11 m. 4 d. 18
Paschalis II. 1099 a. 18 m. 5 d. 4

Mortuo Guiberto tres Antipapæ brevi tempore.

Gelasius II. 1118 a. 1 m. d. 4

Mauritius Burdinus Archiep. Braccarensis, Antipapa.

Callistus II. 1119 a. 5 m. 10 d. 13
Honorius II. 1124 a. 5 m. 1. d. 17

Callistus III. Theobaldus cedit Honorio.

Innocentius II. 1130 a. 13 m. 7 d. 10

Petrus Leonis, Anacletus II. Antipapa.

Gregorius dictus Victor III. Antipapa.

Cælestinus II. 1143 a. m. 5 d. 13
Lucius II. 1144 a. m. 11 d. 14
Eugenius III. 1145 a. 8 m. 4 d. 13
Anastasius IV. 1153 a. 1 m. 4 d. 24
Adrianus IV. 1154 a. 4 m. 8 d. 29
Alexander III. 1159 a. 21 m. 11 d. 21

Octavianus dictus Victor IV. Antipapa.

Guido Cremensis dictus Paschalis III. Antipapa.

Joannes Abbas dictus Callistus III. Antipapa.

Lucius III. 1181 a. 4 m. 2 d. 18
Urbanus III. 1185 a. 1 m. 10 d. 25
Gregorius VIII. 1187 a. duos fere mens.
Clemens III. 1188 a. 3 m. 2 d. 10
Cælestinus III. 1191 a. 6 m. 8 d. 28
Innocentius III. 1199 a. 18 m. 6 d. 9
Honorius III. 1216 a. 10 m. 8 d.
Gregorius IX. 1227 a. 14 m. 5 d. 3
Cælestinus IV. 1241 a. m. d. 18
Innocentius IV. 1243 a. 11 m. 5 d. 14

Ale-

Alexander IV.	1254 a.	6 m.	5 d.	4
Urbanus IV.	1261 a.	3 m.	1 d.	4
Clemens IV.	1265 a.	3 m.	9 d.	25

Vacavit Sedes annos duos, m. 9. d. 2. seu menses 30.

Gregorius X.	1271 a.	4 m.	4 d.	10
Innocentius V.	1276 a.	m.	5 d.	5
Adrianus V.	1276 a.	m.	d.	39
Joannes XXI.	1276 a.	m.	8 d.	8
Nicolaus III.	1277 a.	2 m.	9 d.	2
Martinus IV.	1287 a.	4 m.	1 d.	7
Honorius IV.	1285 a.	2 m.	d.	1
Nicolaus IV.	1287 a.	4 m.	1 d.	14

Vacat Sedes annos duos, mens. 3. d. 2.

Cæleftinus V.	1294 abdicat post 5. m. d. 8.			
Bonifacius VIII.	1294 a.	8 m.	9 d.	18
Benedictus XI.	1303 a.	m.	8 d.	17
Clemens V.	1305 a.	8 m.	10 d.	16

Vacat Sedes annos duos, mens. 3. d. 17.

Joannes XXII.	1316 a.	18 m.	3 d.	28
Benedictus XII.	1334 a.	7. m.	4 d.	6
Clemens VI.	1342 a.	10 m.	8 d	29
Innocentius VI.	1352 a.	9 m.	8 d.	20
Urbanus V.	1362 a.	8 m.	1 d.	22
Gregorius XI.	1371 a.	7 m.	2 d.	24
Urbanus VI.	1378 a.	11 m.	6 d.	6

Robertus Gevenensis, dictus Clemens VII. Antipapa.

Bonifacius IX.	1389 a.	14 m.	12 d.	

Benedictus XIII. *Petrus de Luna Antipapa.*

Innocentius VII.	1404 a.	2 m.	d.	22
Gregorius XII.	1406 a	2 m.	6 d.	14
Alexander V.	1409 a.	m	10 d.	8
Joannes XXIII.	1410 a.	5 m.	d.	15

Vacat Sedes Romana annos 2. m. 5. d. 10.

Martinus V.	1417 a.	13 m.	3 d.	12

Ægidius Antipapa dictus Clemens VIII.

Eugenius IV.	1431. a.	15 m.	15 d.	20

Amedeus Subaudiæ Dux Felix V. Antipapa.

Nicolaus V.	1447 a.	8 m.	d.	19
Calliftus III.	1455 a.	3 m.	5 d.	29
Pius II.	1458 a.	5 m.	11 d.	26
Paulus II.	1464 a.	6 m.	10 d.	25
Sixtus IV.	1471 a.	13 m.	d.	
Innocentius VIII.	1484 a.	7 m.	10 d.	27
Alexander VI.	1492 a.	11 m.	d.	8
Pius III.	1503 a.	m.	d.	26
Julius II.	1503 a.	9 m:	3 d.	21
Leo X.	1513 a.	8 m.	8 d.	20
Adrianus VI.	1522 a.	1 m.	8 d.	6
Clemens VII.	1523 a.	10 m.	10 d.	7
Paulus III.	1534 a.	15 m.	d.	18
Julius III.	1550 a.	5 m.	1 d.	16
Marcellus II.	1555 a.	m.	d.	21
Paulus IV.	1555 a.	4 m.	2 d.	24
Pius IV.	1559 a.	5 m.	11 d.	15
Pius V.	1566 a.	6 m.	3 d.	24
Gregorius XIII.	1572 a.	12 m.	10 d.	29
Sixtus V.	1585 a.	5 m.	4 d.	3
Urbanus VII.	1590 a.	m.	d.	13
Gregorius XIV.	1590 a.	m.	10 d.	10
Innocentius IX.	1591 a.	m.	2 d.	
Clemens VIII.	1592 a.	13 m.	1 d.	3
Leo XI.	1605 a.	m.	d.	27
Paulus V.	1605 a.	15 m.	8 d.	12
Gregorius XV.	1621 a.	2 m.	5 d.	
Urbanus VIII.	1623 a.	20 m.	11 d.	22
Innocentius X.	1644 a.	10 m.	3 d.	22
Alexander VII.	1655 a.	12 m.	1 d.	15
Clemens IX.	1667 a.	2 m.	5 d.	19
Clemens X.	1670 a.	6 m.	2 d.	23
Innocent. XI.	1676 a.	12 m.	10 d.	12
Alexander VIII.	1689 a.	1 m.	3 d.	26
Innocent. XII.	1691 a.	9 m.	d.	
Clemens XI.	1700 a.	20 m.	3 d.	24
Innocentius XIII.	1721 a.	2 m.	9 d.	28
Benedictus XIII.	1724 a.	5 m.	8 d.	23
Clemens XII.	1730 a.	9 m.	6 d.	25

Benedictus XIV. Qui nunc sedet, creatus 17 Augusti 1740.

A R-

ARTICULUS IV.

In quo scribuntur varia schemata Conciliorum.

Concilia generalia Græca.

Nomen & annus.	Papa & Imperator.	Causa.
1. Nicænum anno 325.	Sylvester. Constantinus.	Arius.
Sardicense appendix Nicæni anno 347.	Julius. Constans & Constantius.	Eusebii factio.
2. Constantinopolitanum I. anno 381.	Damasus. Theodosius.	Macedonius & Apollinaris.
3. Ephesinum anno 431.	Cælestinus. Theodosius junior. Valentinianus.	Nestorius.
4. Chalcedonense an. 452.	Leo. Marcianus.	Eutyches.
5. Constantinopolitanum II. anno 453.	Vigilius. Justinianus.	Tria capitula.
6. Constantinopolitanum III. anno 681.	Agatho. Constantius Pogonatus.	Monothelitæ.
Trullanum quinisextum anno ...	Justinianus.	Omissio conditorum canonum in 5. & 6. synodo.
7. Nicænum II. anno 789.	Adrianus I. Constantinus & ejus mater Irene.	Iconoclastæ.
8. Constantinopolitanum IV. anno 897.	Adrianus II. Basilius Augustus.	Photii schisma.

Concilia generalia Latina.

Nomen & annus.	Papa & Imperator.	Causa.
1. Lateranense I. anno 1122.	Callistus II. Henricus V.	Pax ineunda inter Ecclesiam & Imperium.
2. Lateranense II. anno 1139.	Innocentius II. Conradus.	Petrus de Brixia.
3. Lateranense III. anno 1179.	Alexander III. Fredericus I.	Cathari. Valdenses.
4. Lateranense IV. anno 1215.	Innocentius III. Fredericus.	Albigenses. Terra Sancta a Turcis recuperanda.
5. Lugdunense I. anno 1245.	Innocentius IV. Fredericus II.	Expeditio in Terram Sanctam.
6. Lugdunense II. anno 1274.	Gregorius X. Rodolphus.	Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio.
7. Viennense an. 1311.	Clemens V. Henricus.	Templariorum destructio. Begardorum & Beguinarum condemnatio.
8. Constantiense anno 1414.	Durante schismate Sigismundus.	Schisma tollendum. Hussitæ & Vvicleffitæ.
9. Basileense ex parte reprobatum an. 1431.	Eugenius IV. Sigismundus.	Reformanda Ecclesia.
10. Florentinum anno 1438.	Eugenius. Paleologus.	Unio Ecclesiæ Latinæ cum Græca.
11. Lateranense V. anno 1512.	Julius II. & Leo X. Maximilianus.	Reformatio & pacificatio Ecclesiæ.
12. Tridentinum anno 1545.	Paulus III. Carolus V.	Lutherani. Calvinistæ.

A R-

ARTICULUS V.

In quo Latine, & Italice describitur ordine alphabetico Index Geographicus omnium Conciliorum.

PEr dare un' idea distinta de' luoghi, dove si sono tenuti i Concilj, io noto quattro cose: cioè il Continente, il Regno, la Provincia, e la Città, affinchè ognuno possa trovare più facilmente in qualsisia carta il luogo, dove s'è tenuto il Concilio. Per esempio *Concilium Abricense*, io dico Avranches, in Europa, in Francia, in Normandia. Bisogna cercare nel Mappamondo 1. l' Europa, 2. nell' Europa la Francia, 3. nella Francia la Normandia, 4. Nella Normandia Avranches, e così si sa dove s'è tenuto il Concilio chiamato *Abricense*. Io ho seguito la carta Geografica del Signor Duval; e per dare nel medesimo tempo una cognizione del numero de' Concilj, o Conciliaboli, che sono stati tenuti in qualunque luogo, ho aggiunto in fine quanti Concilj, e Conciliaboli sono stati tenuti in quella Città. Per esempio, se si vuol sapere quanti Concilj sono stati tenuti in Costantinopoli, basta cercare la lettera C, si troverà Costantinopoli, e in fine si vedrà che in Costantinopoli si tennero 4. Concilj Generali, 36. Provinciali, o Nazionali, 25. Conciliaboli. Per calcolare un tal numero ho seguito la collezione del P. Labbè Gesuita, ch'è la più ampia che abbiamo: e come il Signor Baluzio ci ha data una collezione de' Concilj che erano stati omessi, io mi sono servito anche dell' opera di questo. Quando poi nè il P. Labbè, nè il Baluzio non mi hanno dato nessuna notizia, io mi sono contentato di mettere in questo Catalogo il luogo che il Duval ha notato, senza dir niente del numero de' Concilj, perchè confesso liberamente che non lo so, e che mi farà un grandissimo favore chi me ne darà cognizione.

A

ABrinca, Avranches, in Europa, in Francia, in Normandia. *Concilium Abricense*... Vi si tenne 1. Concilio.

Aclea, Acleth in Europa, in Inghilterra. *Concil. Acleense*. Vi si tenne un Concilio.

Ad-quercum, Borgo della Città di Calcedonia, nell' Asia minore; nella Bitinia. *Concil. Ad-quercum*. 2. Concil.

Adrumetum, Adrumeto nell' Affrica, nel Regno di Tunisi, nella Provincia Bisacena. *Concil. Adrumentinum*. 2. Concil.

Ægyptus, Egitto, ovvero *Alexandria*, Alessandria, nell' Affrica, nell' Egitto. *Concil. Alexandrinum*. 21. Concil. 6. conciliab.

Ædua, Autun, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *Concil. Æduense*. Conc. 1.

Ægidia, S. Gilles, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *Concil. Ægiduanum*. Conc. 2.

Africa, Affrica, uno de' quattro Continenti. Questa parola si prende per la Diocesi, o una delle parti dell' Affrica. *Conc. Africanum*. 20. Conc. 1. Conciliab.

Agatha, Agde, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *Conc. Agathense*. 1. Conc.

Agaunum, S. Maurice, in Europa vicino al Lago di Genevra. *Conc. Agaunense*. 2. Conc.

Albigia, Albi, in Europa, in Francia, nell' alta Linguadocca. *Conc. Albigense*. 1. Concil.

Albingaunum, Albenga, in Europa, in Italia, nel Genovesato. *Concil. Albingaunense*.

Aleriæ, Aleria, Città rovinata nell' Europa, in Italia, vicino all' Isola di Corsica. *Concil. Alerianum* secondo il Sansone.

Aginnum, ovvero *Agennium*, Agen in Europa, in Francia, in Guascogna. *conc. Agennense*.

Alexandria, Alessandria d'Egitto, nell' Affrica, nell' Egitto. *concil. Alexandrinum*.

Alna, Alna, in Europa, nell' Inghilterra. *concil. Alnense*. 1. Conc.

Altheim, ovvero *Althemia*, Alteim, in Europa, in Germania, ne' Grigioni. *concil. apud Altheim*, ovvero *Altheum*. 1. Conc.

Altinum, Altino, in Europa, in Italia, nella Marca Trivigiana. *conc. Altinense*.

Amalphia, ovvero *Amalphis*, Amalfi, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Almaphitanum*. 1. Conc.

Ambresbyria, Ambresburì, in Inghilterra. *conc. Ambresburiense*.

Ameria, luogo incerto secondo il Sansone.

Anagnia, Anagni, in Europa, in Italia, nella Campagna di Roma. *concil. Ananiense*.

Ancira, Ancira, ovvero Angoura, nell' Asia, nella Galazia. *concil. Anciranum*, ovvero *Anciritanum*, o corrottamente *Anquirense*. 3. Conc. 2. Conciliab.

Andegavum, Angers, in Europa, in Francia, in Angiò. *concil. Andegavense*, ovvero *Andiavense*. 6. Concil.

Andelaum, ovvero *Andelaus*, Andelot, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. apud Andelaum*. 1. Conc.

Andria, Andria, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *conc. Andrianum*.

Angari, in Asia. *conc. Angariense*.

Anglia, Inghilterra, Regno principale dell' Isole Britanniche. *concil. Anglicanum*. 11. Concil. 1. conciliabolo.

Anicium, ovvero *Alvicium*, o *Podium S. Mariæ*,

riæ, Puy in Velay, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Aniciense*. 1. concil.

Antiochia, Antiochia, nell'Asia, e Capitale della Siria. *concil. Antiochenum*. 19. concil. 6. conciliaboli.

Antissiodorum, Auxerre, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. apud Antissiodorum*.

Antuerpia, Anversa, in Europa, nelle Fiandre, ne' Paesi Bassi. *concil. Antuerpiense*.

Ansa, in Europa, in Francia, vicino a Lione. *concil. Ansanum*. 2. concil.

Apamiæ, Pamiers, in Europa, in Francia, nel paese di Foix. 1. concil.

Aquileja, Aquileja, in Europa, in Italia, nel Friuli. *concil. Aquilejense*. 6. conc. 1. conciliab.

Aquæ, Aix, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Aquense*. 2. concil.

Aquisgranum, Aquisgrano in Europa, nel Ducato di Juliers. *concil. Aquisgranense*. 13. concil.

Aquitania, Aquitania, o Guienna, in Europa, in Francia, nella Guascogna 1. concil.

Arabia, l'Arabia, nell'Asia. *concil. Arabicum*. 1. concil.

Aragonia, Aragona, in Europa, nella Spagna. *concil. Aragonense*. 1. concil.

Aranda, Aranda, in Europa, in Spagna, nella Castiglia vecchia. *concil. Arandense*.

Arausio, ovvero *Arausica civitas*, Oranges, in Europa, in Francia, in Provenza, nel Principato d'Oranges. *concil. Arausicanum*. 3. concil.

Arelate, Arles, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Arelatense*. 8. concil.

Aretium, Arezzo, in Europa, in Italia, nel Ducato di Fiorenza. *concil. apud Aretium*.

Argentina, ovvero *Argentoratum*, Argentina, in Europa, in Alemagna, nell'Alsazia. *concil. Argentinense*.

Ariminum, Rimini, in Europa, in Italia, sul golfo di Venezia. *concil. Ariminense*. 1. conciliab.

Armacha, Armach, in Europa, nella gran Bretagna, nell'Islanda alla Provincia d'Ultonia. *concil. Armachense*.

Armenia, Armenia, Provincia d'Asia. *concil. Armenicum*. 1. concil.

Arvernus, ovvero, *Alarus mons*. Clermons, in Europa, in Francia, all'Avergna. *concil. Arvernense*. 3. concil.

Aschaffemburgum, Ascaffenburg, in Europa, nella Germania, nell'Arcivescovato di Magonza. *concil. Aschaffemburgense*. 1. concil.

Asculum, Ascoli, in Europa, in Italia, nella Marca d'Ancona. *concil. Asculanense*.

Asia, l'Asia, uno de' quattro continenti del mondo. *concil. Asianum*, ovvero *Asiaticum*. 2. concil.

Asta, Aste, in Europa, in Italia, nel Piemonte. *concil. Astense*.

Asturica, Astorga, in Europa, in Spagna, nel Regno di Lion. *concil. Asturicense*.

Atrebates, Arras, in Europa, in Francia, nell'Artesia. *concil. Atrebatense*.

Attiniacum, Attigni, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Attiniacense*. 4. concil.

Audomara, S. Omer, in Europa, in Francia, nell'Artesia. *concil. Audoramense*. 2. concil.

Avenio, Avignone, in Europa, in Francia, nel Contado Venesino, nella Provenza. *concil. Avenionense*. 10. concil.

Aversa, Aversa, in Europa, in Italia, nella Terra di Lavoro. *concil. apud Aversam*.

Augusta Vindelicorum, Augusta, o Ausbourg, in Europa, in Germania, nella Suevia. *concil. Augustanum*. 2. concil.

Augustodunum, Autun, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Augustodunense*. 5. concil.

Aurelia, Orleans, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. *concil. Aurelianense*. 11. concil.

Ausci, Auch, in Europa, in Francia, nella Guienna, nella Guascogna. *concil. Ausciense*. 5. concil.

Auxima, Osimo, in Europa, in Italia, nella Marca d'Ancona.

B

Bajocæ, Bajeux, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Bajocense*. 1. concil.

Bamberga, Bamberga, in Europa, in Germania, nella Boemia. *concil. Bambergense*. 1. conc.

Barcino, Barcellona, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Barcinonense*. 6. concil.

Barium, Bari, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Terra di Bari. *concil. Barense*. 1. concil.

Basilea, Basilea, in Europa, in Germania, negli Svizzeri. *concil. Basileense*. 1. concil.

Bavaria, la Baviera, Ducato di Germania. *concil. Bavaricum*. 1. concil.

Baugenciacum, ovvero *Balgenciacum*, Beaugenci, in Europa, in Francia, nell'Orleanese nella Belgica. *conc. Balgenciacense*. 2. concil.

Becancelda, ovvero *Bacanielda*, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Kent, ovvero Boukingan. *conc. Becanceldense*. 2. concil.

Bellicium, Belai, in Europa, in Francia, in Borgogna, nella Bresse. *conc. Belliciacense*.

Bellovacum, Beauvais, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *Conc. Belvacense*, ovvero *Bellovacense*. 5. conc.

Bene-

Beneventum, Benevento in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Beneventanum*, 8. concil.

Beningdonum, ovvero *Beningdona*, in Europ. in Inghilterra. *concil. Beningdonense*. 7. concil.

Berganstedum, Berkamsted, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Bedfort, *concil. Berganstense*. 1. concil.

Berytus, Berith, ovvero *Barut*, nell' Asia, nella Siria, nella Fenicia. *concil. Berytense*. 1. concil.

Besaldunum, Besalu, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Besardonense*.

Besontio, Besanzone, in Europa, in Francia, nella Franca Contea. *concil. Besontinense*.

Biterræ, Bezirs, in Europa, in Francia, nella Linguadocca, *concil. Biterrense*. 7. concil. 1. conciliabolo.

Bituntium, Bitunto, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli *concil. Bituntinum*.

Bituricum, o *Biturgia*, o *Biturica*. Bourges, in Europa, in Francia, nel Bertes. *concil. Bituricense*. 15. concil.

Bona, Bonna, in Europa, in Germania, nell' Elettorato di Colonia. *concil. Bonense*. 1. conc.

Bononia, Bologna, in Europa, in Francia nella Picardia. *concil. Bononiense*. 1. concil.

Bostra, Buferet, nell' Asia, nell' Arabia, *concil. Bostrenum*. 1. concil.

Braccara Augusta, Braga, in Europa, nel Regno di Portogallo. *concil. Braccarense*. 4. concil.

Brandafordia, Brandford, in Europa, nell' Inghilterra, nella Provincia di Cantorberì. *concil. Brandafordiense*. 1. concil.

Brennacum, Mezieres, in Europa, in Francia, nell' Isola di Francia. *concil. Brennacense*. 1. concil.

Bresta, Breste, in Europa, nel Regno di Polonia, nella Cujavia. *concil. Britanum*.

Briocopolis, S. Brieux, in Europa, in Francia nella Normandia. *concil. Bricopolense*.

Britannia, la Gran Brettagua, che comprende i Regni d' Inghilterra, e di Scozia, *concil. Britannicum*. 4. concil.

Brivatum ovvero *Brivas*, Brive la Gagliarda, nel Limosin, o piuttosto Brioude, in Europa, in Francia, nell' Avergna. *concil. Brivatense*. 1. concil.

Brixia, Brescia, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Venezia. *concil. Brixiense*. 2. concil.

Brixino, Brexanone, in Europa, in Germania, nella contea del Tirolo. *concil. Brixinense*.

Buda, Buda, in Europa, in Ungheria, nell' Arcivescovato di Colteza, *concil. Budense*. 2. concil.

Burdigala, Bourdeaux, in Eur. in Francia verso Guienna. *concil. Burdigalense*. 7. concil.

Burgi, Burgos, in Eur. nella Spagna, nella vecchia Castiglia. *concil. Burgense*. 1. concil.

Burgum S. Sepulcri, Borgo S. Sepolcro, in Europa, in Italia, nel Ducato di Toscana. *concil. Burguntinum*. 1. concil.

Bisacena, la Bisacena, Provincia dell' Affrica, che ora fa una parte del Regno di Tunisi. *concil. Bisacenum*. 4. concil.

C

Cabillonum, ovvero *Cabillo*, ovvero *Cabillinum*, Chatillon sulla Sena, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Cabillonense* 5. concil.

Cadrucrum, Cahors, in Europa, in Francia, nella Guienna, nel Querci. *concil. Caducrense*.

Cæsar Augusta, Saragossa, in Europa, in Spagna, nel Regno d' Aragona. *concil. Cæsar-Augustanum*. 3. concil.

Cæsarea-Palestinæ, *Cassair*, Cesarea di Palestina, nell' Asia, nella Siria, *concil. Cæsareense*. 1. concil. 1. conciliab. altro a Cesarea nel Porto, e un altro a Cesarea di Cappadocia.

Cairum, ovvero *Memphis*, il gran Cairo, in Affrica, nell' Egitto. *concil. Memphiticum*.

Cala, ovvero *Kala*, Chelles, Badia di Monache Benedittine, in Europa, in Francia, nell' Isola di Francia. *concil. Calense*.

Calcbutum, Calcut, in Europa, in Inghilterra. *concil. Calcutense*. 1. concil.

Calista ovvero Kalis, Calista in Europa, in Polonia. *concil. Caliciense*. 1. concil.

Calna, Calna, in Europa, in Inghilterra. *concil. Calnævillæ*. 1. concil.

Camboricum, Cambriad, in Europa, in Inghilterra. *concil. Camboricense*.

Cameracum, ovvero *civitas Camerecensium*, Cambraus, in Europa, in Francia, nel Sambrese *concil. Cameracense*. 1. concil.

Camerinum, Camerino, in Europa, in Italia, nella Marca d' Ancona. *concil. Camerinense*.

Cantium, Kent, Contea del Regno d' Inghilterra, in Europa. *conc. Cantianum*.

Cantuaria, Cantobery, in Europa, in Inghilterra, nellla Contea di Kent. *conc. Cantuariense*. 8. concil.

Canusium, Cannose, in, Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Canusinum*.

Capua, Capoa, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella terra di Lavoro. *concil. Capuense*. 3. concil.

Caput aquarum, Capaccio, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. ex capite aquarum*.

Caralis, Cagliari, in Europa, nella Sardegna, *concil. Caralense*.

Carcaſſo.Carcaſſone,in Europa,in Francia, nella Linguadocca. *concil. Carcaſſonenſe*.

Caria,Aldinelli,Provinciadell'Aſia.concil. *Cariacum*.1. conciliab.

Carilocum,Charlieu,in Europa,in Francia, nella Borgogna. *concil. Carilocenſe*. 1. concil.

Cariſiacum, Creſsi, in Europa, in Francia, nell'Iſola di Francia.*concil. apud Carſiacum*. 4. concil.

Carnutum,Chartres,in Europa,in Francia, nell'Orleaneſe ,*concil.Carnotenſe*. 3. concil.

Caroſſum,Carol,in Europa,in Francia, nel Poitù. *concil. Caroſſenſe*.

Carpentoracte, Carpentras,in Europa, in Francia, nella Provenza,nel Veneſino. *concil.Carpentoractenſe*. 1. concil.

Carthago,Cartagine,queſta Città ora rovinata era in paſſato la Capitale di tutta la Chieſa d' Affrica. *concil. Carthaginenſe*, 20. concil. 1.conciliab.

Casbella,Cashel,in Europa, in Inghilterra, nell' Irlanda. *concil. Caſſelanum*. 1. concil.

Caſſinum, Monte Caſſino in Europa, in Italia,nel Regno di Napoli,nella Terra di Lavoro.*concil. apud Caſſinum*.

Caſtellanum. Città Caſtellana in Europa, in Italia. *concil.Caſtellanenſe*. 1.concil.

Caſtrum Gonterii,Caſtello Contier, in Europa,in Francia,nell'Angiò. *concil. apud Caſtrum Conterii*.4. concil.

Caſtrum Teoderici. Caſtello Tierry, in Europa,in Francia, nell' Iſola di Francia,*concil. apud Caſtrum Teodorici*. 1. concil.

Catalauni,Scialon ,in Europa ,in Francia, nella Sciampagna. *concil. Catalunenſe*. 1. concil.

Cava,Cava,in Europas, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Cavenſe*.

Caverna,Caverne, luogo d'Affrica. *concil. Cavernenſe*. 1.conciliab.

Cefaledium, Cefalù, in Europa, in Sicilia. *concil. Cefaledienſe*.

Cellæ,Celle,in Affrica ,nella Mauritania, *concil. Celenſe*.

Celichitho,Celichith, in Europa, in Inghilterra. *concil. Celichyonenſe*. 1. concil.

Cervia,Cervia, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Cerviacenſe*.

Ceſena,Ceſena, in Europa, in Itälia, nella Romagna. *concil. Ceſenanum*.

Chalcedon. Calcedonia, nell' Aſia minore, nella Bitinia, *concil. Chalcedonenſe*. 1.concil. generale.

Cirta,Conſtantina,in Affrica,nella Numidia, *concil. Cirtenſe*. 1. concil. 1. conciliab.

Clarandonum,Clarandon,in Europa, in Inghilterra, *concil. Clarandonenſe*. 1. concil.

Clipiacum,Clichi,inEuropa,inFrancia,nell'Iſola di Francia,*concil. Clipiacenſe*.2.concil.

Clodia,Chioggia,in Europa,in Italia, nello ſtato di Venezia. *concil. Clodiacenſe*.

Clovesbovia, Cloveſovia,in Europa,in Inghilterra. *concil. Clovesbovienſe*. 6. concil.

Collis, Colle, in Europa, in Italia, nella Toſcana. *concil. Collenſe*.

Colonia Aggripina. Colonia,in Europa, in Germania,nell' Elettorato di Colonia.*concil. Agrippinenſe*,ovvero *Colonienſe*. 20. concil.

Colonia villa, Colonia, vicino a Mans, in Europa,in Francia, nell'Orleaneſe,*concil. Colonia-villenſe*. 1. concil.

Compendium, Compiegne, in Europa, in Francia,nell'Iſola di Francia.*concil. Compendienſe*. 10. concil.

Complutum, Alcalà des Henares, in Europa,in Spagna, nella nuova Caſtiglia, *concil. Complutenſe*. 1. concil.

Compoſtella,Compoſtella,ovvero S. Giacomo diGalizia.*concil.Compoſtellanum*.2.concil.

Compſa,Conſa,in Europa,in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Compſacenſe*.

Comum, Como, in Europa, in Italia, nel Milaneſe.*concil. apud Comum*.

Confinium3.civitatum,in Europa, in Francia, nel Quercì. *concil. apud confinium3.civitatum*.

Confluentes, Coblentz, in Europa,in Germania, nell' Elettorato di Treviri,*concil.Confluentinum*.

Conſtantia,Coſtanza,in Europa, in Germania,ſul Lago di Coſtanza. *concil. Conſtantienſe*. 1. concil. gener. e. 2 particolari.

Coſtantinopolis,Conſtantinopoli, in Europa, nella Romania. *concil. Coſtantinopolitanum*. 4. gener. 6. partic. 25. conciliab.

Comprinia, Comprignan, vicino a Bourdeaux, in Europa, in Francia, nella Guienna, *concil. Comprinienſe* 3. concil.

Corduba, Cordova, in Europa, in Spagna nell' Andaluſia.*concil. Cordubenſe*.2. concil.

Corinthus, Corinto, in Europa, nella Grecia. *concil. apud Corinthum*. 1. concil.

Cornetum,Corneto.

Corſica,l' Iſola diCorſica,in Europa. *concil. apud Corſicam*.

Cortona,Cortona,in Europa,in Italia,nella Toſcana. *concil. Cortonenſe*.

Coſentia,Coſenza,in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. apud Coſentiam*.

Coyacum, Cojaco, in Europa, in Spagna, nell' Aſturia.*concil. Coyacenſe*. 1. concil.

Cremona, Cremona, in Europa, in Italia, nel Milaneſe. *concil. Cremoneſe*. 1. concil.

Cre-

Creta, Candia, Isola del Mar Mediterraneo. *concil. Cretense*.

Cyperanum, Cyporano, in Europa, in Italia, vicino a Napoli. *concil. Cyperanense*.

Cyprius, Isola di Cipro, sul Mediterraneo. *concil. apud Cypri Constantiam*.

D

Dalmatia, la Dalmazia, in Eur. lungo il Golfo di Venezia.. *concil. Dalmaticum*. 2. concil.

Damascus, Damasco, in Asia, nella Siria. *concil. Damascenum*.

Dertona, Tortona, in Europa, in Italia, nel Milanese. *concil. Dertonense*.

Dertusa, Tortosa, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Dertusanum*. 1. concil.

Dia, Die, in Europa, in Francia, nel Delfinato. *concil. apud Diam*. 1. concil.

Dingolfinga, Dilgenfinzen, in Europa, in Germania, nell'Elettorato di Baviera. *concil. Dilgolfingense*. 1. concil.

Dioclea, Cataro, in Europa, nella Dalmazia. *concil. apud Diocleam*, ovvero *concil. Diocleanum*.

Diospolis, *aliter Lidda*, in Asia, nella Palestina. *concil. Diospolitanum*. 1. concil.

Divio, Dion, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Divionense*. 2. concil.

Dublinum, Dublin, in Europa, in Inghilterra, nell'Irlanda. *concil. Dublinense*. 1. concil.

Duisburgum, Duisburg, in Europa, in Germania, nella VVestfalia. *concil. Duisburgense*. 1. concil.

Duria, Dueren, in Europa, nella Germania inferiore, nel Ducato di Giuliers, nella Diocesi di Colonia. *concil. Duriense*. 3. concil.

Duziacum, Dousi, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Duziacense*. 2. concil.

E

Eboracum, Yorch, in Europa, in Inghilterra. *concil. Eboracense*. 6. concil.

Ebroici, Evreux, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Ebroicense*.

Egara, Terrassa, o Egara, in Europa, in Spagna, nell'Aragona. *concil. Egarense*. 1. concil.

Eliberis, Elvira, in Europa, in Spagna, nel Regno di Granada. *concil. Eliberitanum*. 1. concil.

Emerita, Merida, in Europa, in Spagna, nella Castiglia vecchia.. *concil. Emeritense*. 1. concil.

Engolisma, Angoulême, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. *concil. Engolismense*. 2. concil.

Engilheneimen, Ingelheim, in Europa, in Germania, vicino a Magonza. 1. concil.

Epauna, Genne, in Europa, in Savoja. *concil. Epaunense*. 1. concil.

Ephesus, Efeso, capitale nell'Asia propria. *concil. Ephesinum*. 1. concil. Generale. 2. Particol. 1. conciliab.

Epirus vetus, l'Epiro, in Europa, nella Macedonia. *concil. Epiri veteris*. 1. concil.

Erfordia, Erfurt, in Europa, in Germania. *concil. Erfordiense*. 1. concil. 1. conciliab.

Exoldunum, Issoudum, in Europa, in Francia nel Berry. *concil. Exoldunense*. 1. concil.

Exonia, Exceter, in Europa, in Inghilterrà. *concil. Exoniense*. 1. concil.

F

Faventia, Faenza, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. apud Faventiam*.

Ferraria, Ferrara, in Europa, in Italia, nel Ducato di Ferrara. *concil. Ferrariense*. 1. general.

Fiaschala, Fingal, in Eur. in Inghilterra. *concil. Finschalense*. 1. concil.

Florentia, Firenze, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Florentinum generale*. 1. gener. 2. partic.

Fons-blandus, Fontanablò, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. apud Fontem-blandi*.

Foro-julium, Friuli, in Europa, in Italia, nel Dominio Veneziano. *concil. Foro-juliense*. 1. concil.

Forum-Livii, Forlì, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Foro-Livii*.

Francfordia, Francfort sul Meno, in Europa, in Germania, nel circolo del Reno. *concil. Francfordiense*. 3. concil.

Frideslaria, Fritzlar, in Europa, in Germania, nella Diocesi di Magonza. *concil. Frideslariense*. 1. concil.

Frisinga, Frisinga, in Europa, in Germania, nell'alta Baviera. *concil. Frisingense*.

Fulginum, Foligno, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. Fulginense*.

Fuxum, Foix, in Europa, in Francia, nella Contea di Foix. *concil. Fuxense*. 1. concil.

G

Gabaldi, Givaudan, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Gabalitanum*.

Gaintonia, Gaintaignon, in Europa, in Inghilterra. *concil. Gaintingroniense*.

Gandavum, Gaud, in Europa, nelle Fiandre. *concil. Gandavense*.

Gandersheim, Gandersheim, in Europ. nella German. nel Bransuicese. *conc. Ganderheinse*.

Gangra, Gangra, nell'Asia minore. *concil. Gangranense*. 1. concil.

Gembicia, Gembicia, in Eur. nella Polonia maggiore, vicino a Gnesna. *conc. Gembiciense*.

Geneva, Geneva, in Europa, nella Savoja, *concil. Genevense*. 1. concil.

Gentiliacum, Gentilli, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Gentiliacense*. 1. concil.

Genua, Genova, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Genova. *concil. Genuense*. 1. concil.

Germania, la Germania, in Europa. *concil. Germanicum*. 3. concil. 1. conciliab.

Gerunda, Girona, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Gerundense*. 1. concil.

Gisortium, Gisors, in Eur. in Francia, nella Normandia. *concil. Gisortense*. 1. concil.

Gnesna, Gnesna, in Europa, nella Polonia. *concil. Gnesnense*.

Gradus, Grado, in Europa, Isola nel Mar Adriatico. *concil. Gradense*.

Graecia, la Grecia.

Granata, Granada, in Europa, in Spagna, nel Regno di Granada. *concil. Granatense*.

Grassa, Grassa, in Europa, in Francia, nel Delfinato. *concil. Grassense*.

Gratelanum, Gratelan, in Europa, in Inghilterra. *concil. Gratelanense*. 1. concil.

Gudaixa, Guadix, in Europa, in Spagna, nel Regno di Granada. *concil. Gudaicense*.

Guastalla, Guastalla, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concil. Guastallense*. 1. conc.

H

Hafnia, Coppenaghen, in Europa, nella Danimarca. *concil. Hafniense*. 1. concil.

Harlemum, Harlem, in Europa, in Inghilterra. *concil. Harlemense*.

Hodseldia, Hafeld, in Europa, in Inghilterra. *concil. Hodseldense*. 1. concil.

Helena, Elena, in Europa, in Germania, nel Rossiglione *concil. Helenense*. 1. concil.

Herbipolis, Erbipoli, in Europa, in Germania, nella Francia. *concil. Herbipolense*. 1. concil. 1. conciliab.

Heristallum, Heristall, in Europa, in Germania. *concil. Heristallense*.

Hibernia, l'Irlanda, in Europa. *concil. Hibernicum*. 4. concil.

Hidruntum, Otranto, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella terra d'Otranto. *concil. Hidruntense*.

Hieracium, Girace, in Europa, in Italia, nella Calabria. *concil. Hieraciense*.

Hierapolis, Hierapoli, in Asia, nella Frigia. *concil. Hierapolitanum*. 1. concil.

Hierusalem, Gerusalemme, in Asia, nella Giudea. *concil. Hierosolymitanum*. 18. concil. 1. conciliab.

Hildesheimum, Helldesheim, in Europa, in Germania. *concil. Hildesheimense*.

Hippo, Bona, in Africa, nella Numidia. *concil. Hipponense*. 1. concil.

Hispalis, Siviglia, in Europa, in Spagna, nel Regno dell'Andalusia. *concil. Hispalense*. 2. concil.

Hispania, la Spagna. *concil. Hispanicum*.

Horta, Orta, in Europa, in Italia. *concil. Hortanum*.

Hostunum, Ostuni, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Hostunense*.

I

Jacca, Jaca, in Europa, in Spagna, nell'Aragona. *concil. Jaccitanum*. 1. concil.

Jadera, Zara, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Venezia. *concil. Jaderense*.

Javaria, Javaria, in Europa, in Ungheria. *concil. Javariense*.

Iconium, Cogni, in Asia, nella Licaonia. *concil. Iconiense*. 1. concil.

Ilerda, Lerida, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Ilerdense*. 1. concil.

Ilipa-Italica, Siviglia-la-veia, in Europa, in Spagna, nell'Andalusia. *concil. apud Ilipam-Italicam*.

Ingelheim, ovvero, Ingelheimum, Ingelheim, in Europa, in Germania. *concil. Ingelheimense*. 4. concil.

Illyricum, la Schiavonia, in Eur. vicino al Mare Adriatico. *concil. Illyricum*. 1. concil.

Insula, l'Isola, nella Contea d'Avignone. *concil. Insulanum*. 2. concil.

Jotrum, la Ferte, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Jotrense*. 1. concil.

Isaurica, Caramania, verso l'Occidente, nell'Asia minore. *concil. Isauricum*.

Italia, l'Italia, in Europa. *concil. Italicum*. 1. concil.

Juliobona, Lillabona, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Juliobonense*. 1. concil.

Jumiaria, ovvero *Junearia*, Junieres, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Juniariense*. 1. concil.

K

Karrofense concilium, di Charroux, in Europa, in Francia, nel Poitù. 1. concil.

Kelinsa, in Europa, in Inghilterra, nell'Irlanda. *concil. Kelinsanum*.

Kingesburi, Kingesburi, in Europa, in Inghilterra. *concil. Kingnes-burianum*. 1. concil.

Kingston, ovvero *Kingostonium*, Kingeton, in Europa, in Inghilterra nella Contea di Suri. *concil. Kingstonense*. 1. concil.

Kirlington, ovvero *Kirligotonium*, Kirlington, nel Regno antico degli Inglesi Orientali, in Europa. *concil. Kirlingotoniense*. 1. concil.

L

Lambethem, Lambeth, in Europa, in Inghilterra. *concil. Lambetheense*. 4. concil.

Labesa, ovvero *Lambesa*, Labesa, ovvero Lambesa in Affrica, nella Numidia. *concil. Lambesanum*. 1. concil.

Lampsacus, Lampsaco, in Asia, nell'Ellesponto. *concil. Lampsacenum*. 1. concil. 1. conciliab.

Lancicia, Lencici, ovvero Lenezitz, in Europa, nella Polonia maggiore. *concil. Lanciciense*. 5. concil.

Landavia, Landaf, in Europa, in Inghilterra, nel paese di Galles. *concil. Landavicense*. 14. concil.

Langia, Langasco, o Langez, in Europa, in Italia vicino a Genova. *concil. Langesiense*. 1. concil.

Laodicea, Laodicea, in Asia. *concil. Laodicænum*. 2. concil.

Lateranum, S. Giovanni Laterano in Roma, in Europa, in Italia. *concil. Lateranense*. 5. concil. gener. 5. particol.

Latiniacum, Lagnì, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *conc. Latiniacen*. 1. conc.

Lavaura, ovvero *Vaurum*, Lavar, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Vaurense*. 2. concil.

Lauda, ovvero *Laus Pompeja*, Lodi, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concil. Laudense*. 1. concil.

Laudunum, Laon, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Laudunense*. 3. concil.

Lauriacum, Loroux, nell'Angiò in Europa, in Francia. *concil. Lauriacense*. 1. concil.

Lechlenia, Laglin.

Levio, Lenn, in Europa, in Spagna, nel Regno di Leon. *concil. Legionense*, ovvero *apud Legionem*. 2. concil.

Lemovicum, Limoges, in Europa, in Francia, nel Limosin. *concil. Lemovicense*. 5. concil.

Leodium, Liegi, in Europa, nelle Fiandre. *concil. Leodiense*. 2. concil.

Leonium, S. Paolo di Lione, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Leoniense*.

Lepte, ovvero *Susa*, Susa, in Affrica, nella Numidia. *concil. Leptense*.

Leptinæ, in Europa, nelle Fiandre. *concil. Leptinense*. 2. concil.

Lexorii, Lisieux, in Europa, in Francia nella Normandia. *concil. Lexoriense*. 1. concil.

Lybia exterior, la Libia esteriore in Affrica.

Lindecopa, ovvero *Lingacopa*, Lincoping, in Europa, in Svezia, nella Gothia. *concil. Lindeopense*. 1. concil.

Lingones, ovvero *Lingonæ*, Langres, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Lingonense*. 4. concil.

Lippia, Lippa, in Europa, in Germania, nella Vestfalia. *concil. Lippiense*. 2. concil.

Londinium, Londra, in Europa, in Inghilterra. *concil. Londiniense*. 37. concil.

Lovicium, Lovviez, in Europa, in Polonia, nel Palatinato di Rava. *concil. Loviciense*.

Luca, Lucca, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Lucca. *concil. Lucanum*, ovvero *Lucense*. 2. concil.

Lucus, Lugo, in Europa, in Spagna, nel Regno di Gallicia. *concil. Lucense*.

Lugdunum, Lion, in Europa, in Francia, nel Lionese. *concil. Lugdunense*. 2. General. 15. Particol.

Lumbaria, Lombez, in Europa, in Francia, nella Guascogna. *concil. Lubariense*. 1. concil.

M

Macedonia, la Macedonia, una volta Regno. *concil. Macedonicum*. 1. concil.

S. Macra, Fines, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. apud S. Macram*. 1. concil.

Macerata, Macerata, in Europa, in Italia, nella Marca di Ancona. *concil. Maceratanum.*

Maclovium, S. Malò, in Europa, nella Normandia. *concil. Macloviense*.

Maguelona, Maguelona, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Maguelonense*. 1. concil.

Magdunum, Meun, vicino ad Orleans, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. *concil. Magdunense*. 1. concil.

Maldui, ovvero *Malmesburia*, Malmesbury, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Valton. *concil. Malmesburiense*.

Manfredonia, Manfredonia, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli nella Puglia. *concil. Manfredoniense*, ovvero *Sipontanum*.

Mantala, ovvero *Mantalum*, Mantale, ovvero Castel nuovo di Galaura. *concil. Mantalense*. 1. concil.

Mantua, Mantova, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concil. Mantuanum*. 2. concil.

Marazana, Marazzana, in Affrica, nella Bisacena. *concil. Marazanense*.

Marcianum, Macciac, in Europa, in Francia, nella Guascogna, nella Contea di Armagnac. *concil. Marcianense*. 1. concil.

Mareotis, in Affrica, nell'Egitto. *concil. Mareoticum*. 1. conciabolo.

Marsicum, Marsico, in Europa, in Italia, nella Basilicata. *concil. apud Marsicum*.

Massa, Massa, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Massanum*.

Matisco, Mascon, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Matisconense*. 3. concil.

Mauritania, la Mauritania, in Affrica. *concil. Mauritaniense*. 1. concil.

Mechlinia, Malines, in Europa, nelle Fiandre, nel Brabante. *concil. Mechliniense*. 2. conc.

Mediolanum, Milano, in Europa, in Italia, nel Milanese. *concil. Mediolanense*. 15. concil. 1. conciliab.

Meldæ, Meaux, in Europa in Francia, nel Briè della Sciampagna. *concil. Meldense*. 7. concil.

Melphis, Melfi, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Basilicata, *concil. Melphitanum*. 1. concil.

Mertonum, Merston, in Europa, in Inghilterra. *concil. Mertonense*.... 1. concil.

Millifons, in Europa, nell'Irlanda, *conc. apud Milli-fontem*.

Melodunum, Melun, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. *concil. Melodunense*. 4. concil.

Mercia, Mercia, in passato Regno, in Europa, in Inghilterra. *concil. Marcianum*.

Mersburgum, Mersburg, in Europa, in Germania, nella Turingia, *concil. Mersburgense*.

Metis, Metz, in Europa, in Francia, nella Lorena. *concil. Metense*. 8. concil.

Milevi, ovvero *Millæum*, Melli, in Affrica, nella Numidia. *concil. Milevitanum*. 2. concil.

Moguntiacum, Magonza, in Europa, in Germania, nell'Elettorato di Magonza. *concil. Moguntinum*. 21. concil. 1. conciliab.

Mons-Faliscus, Monte-Fiascone, in Europa, in Italia. *concil. ad Montem Faliscum*.

Monspessulanus, Montpellier, in Europa, in Francia, nella Linguadoca. *concil. a Monte-Pessulo*. 5. concil.

Mons-regalis, Monreale, in Europa, in Italia, in Sicilia. *concil. Montis regalis*.

Montilia, *Mons*, ovvero *Montilium*, Monteil, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Montilianum*.

Mopsvestia, Mopsvestie, in Asia, nella seconda Cilicia. *concil. Mopsvestanum*. 1. concil.

Mosomum, Mouson, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. apud Mosomum*. 2. concil.

Murritum, Moret, in Europa, in Francia, nell'Orleanese, nel Gastinese. *concil. Murritense*. 1. concil.

Mutina, Modona, in Europa, in Italia, nella Lombardia, nel Ducato di Modona. *concil. Mutinense*. 1. concil.

N

Nannetum, Nantes, in Europa, in Francia, nel Brettagna. *concil. Nannetense*. 4. concil.

Narbo, Narbona, in Europa, in Francia, nella Linguadoca. *concil. Narbonense*. 20. concil.

Narnia, Narni, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. Narniense*.

Neapolis, Napoli, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Neapolitanum*. 1. concil.

Neapolis, Naplousa, in Asia, nella Palestina, *concil. Napolitanum*.

Nebium, Nebbio, in Europa, in Italia nell'Isola di Corsica. *concil. Nebiense*.

Nemausus, Nimes, in Europa, in Franc. nella Linguadoca. *concil. Nemausense*. 5. concil.

Nemptodurum, Nanterre, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Nemptodorense*. 1. concil.

Neo-Cæsarea, ovvero *Cæsarea ponti*, Neocesarea, ovvero Tocat, in Asia, nella Provincia del Ponto. *concil. Neocæsareense*. 1. conc.

Neustria, la Normandia, in Europa, in Francia. *concil. Neustriacum*. 1. concil.

Nicæa, Nicea ovvero Isnick, nell'Asia minore nella Bitinia. *concil. Nicænum*. 2. general. 1. particol.

Nicia, ovvero, *Nissa*, Nissa, in Asia, nella Cappadocia. *concil. Nyssenum*. 1. conciliab.

Nidda, Nid, Fiume, nell'Arcivescovato di Yorch in Inghilterra. *concil. Niddense*. 1. conc.

Nivernum, Nivers, in Europa, in Francia, nell'Orleanese, nel Nivernese. *concil. Nivernense*. 1. concil.

Nigella, Nesle, in Europa, in Francia, nella Picardia. *concil. Nigellense*. 1. concil.

Nola, Nola in Europa, in Italia nella Terra di Lavoro. *concil. Nolanum*.

Noriberga, Norimberga, in Europa, in Germania. *concil. Noriberganum*.

Northantonum, Northampton, in Europa, in Inghilterra, nella Provincia di Cantorbery. *concil. Narthantonense*. 4. concil. 1. concilab.

Novaria, Novara, in Europa, in Italia, nel Milanense. *concil. Novariense*.

Northusia, Northausen, in Europa, in Germania. *concil. Northusanum*.

Noviodunum, ovvero *Novionum*, Noyon, in Europa, in Francia, nell'Isola di Franc. *concil. Noviodunense*, ovvero, *Novionense*. 4. concil.

Novus-mercatus, Neumarche, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. apud Novum Mercatum*. 1. concil.

Nuceria, Nocera, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Nucerianum*.

Nugariolum, Nogarot, in Europa, in Franc. nella Guienna. *conc. Nugariotense*. 3. concil.

Numidia, la Numidia, in Affrica. *concil. Numidianum*. 2. concil. 1. conciliab.

O

Osca, Huesca, in Europa, in Spagna, nell'Aragona. *concil. Oscense*. 1. concil.

Osnabrugum, Osnaburg, in Europa, in Germania. *concil. Osnabrugense*.

Osrhoe-

Osroena, Osroena, in Asia. *concil. Osroenum*. 1. concil.

Ottonia, Ottonia, in Europa, nella Danimarca, nell'Isola di Fuenzon. *conc. Ottoniense*

Ovetum, Ovido, in Europa, in Spagna, nell'Austria. *concil. Ovetense*. 2. concil.

Oxonium, Oxford, in Europa, in Inghilterra, nella Provincia in Cantorbery. *concil. Oxoniense*. 5. concil.

P

Paderbona, Paderbon, in Europa, in Germania, nel Circolo della Vestfalia. *concil. Padebornense*. 2. concil.

Palentia, Palencia, in Europa, in Spagna, nel Regno di Lion. *concil. Palatinum*. 2. concil.

Palæstina, Palestina, Terra Santa nell'Affrica. *concil. Palæstinum*. 2. concil.

Pampelona, Pampelona, in Europa, in Spagna, nel Navarrese. *concil. Pampelonense*. 2. concil.

Panormus, Palermo, in Europa, in Italia, nella Sicilia. *concil. Panormitanum*.

Papia, ovvero *Regia-Ticina*, Pavia, in Europa, in Italia. *concil. Papianum*. 2. conciliab.

Parisii, Parigi, in Europa, in Francia nell'Isola di Francia. *concil. Parisiense*. 47. concil. 1. conciliab.

Parma, Parma, Ducato, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concil. Parmense*.

Patavium, Padova, in Europa, in Italia, nella Marca Trivigiana. *concil. Patavinum*. 1. concil.

Pennafiela, Pennafiel, in Europa, in Spagna, nella vecchia Castiglia. *concil. Pennafialense*. 1. concil.

Penna S. Joannis, Cività di Penna, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. ad Pennam S. Joannis*.

Perpeniacum, Perpignano, in Europa, in Francia, nel Rossiglione. *concil. Perpinianense*. 1. concil.

Pertha, ovvero *Fanum S. Joannis*, S. Johustun, ovvero Perth, in Europa, in Scozia, nella Provinzia di Perth. *concil. Perthense*.

Pergamus, Pergamo, nella Misia, nell'Asia minore. *concil. Pergamense*. 1. concil.

Perusia, Perugia, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Perusinum*.

Petricovia, Petricou, in Europa, nella Polonia Maggiore, del Palatinato in Siradia. *concil. Petricoviense*.

Pharus, in Europa, in Inghilterra. *concil. Pharense*. 1. concil.

Pictavium, Poitiers, in Europa, in Francia, nel Poitù. *concil. Pictaviense*. 11. concil.

Pisæ, Pisa, in Europa, in Italia nella Toscana. *concil. Pisanum*. 2. concil. 1. conciliab.

Pissiacum, Poissì, in Europa, in Francia, nell'Isola di Franc. *concil. Pissiacense*. 2. concil.

Pista, Ponte S. Pietro, ovvero Pistres, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Pistense*. 2. concil.

Pistoria, Pistoja, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Pistoriense*.

Placentia, Piacenza, Ducato, in Europa, in Italia. *concil. Placentinum*. 2. concil.

Podium, le Puy in Vellay, in Europa, in Francia, nella Linguadoca. *concil. Aniciense*.

Policastrum, Policastro, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Policastrense*.

Pontes, Pons, in Europa, in Francia, nella Santogna. *concil. apud Pontes in Santonibus*. 1. concil.

Pontigonum, Pontignus, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Pontigonense*. 1. concil.

Pontus, il Ponto, in Asia. *concil. Ponticum*.

Populonium, Citta rovinata, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Populoniense*.

Posonium, Presburgo, in Germania, nell'Ungheria. *concil. Posoniense*. 1. concil.

Potentia, Potenza, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Potentianum*.

Praga, Praga, in Europa, nella Boemia. *concil. Pragense*. 1. concil.

Ptolemais, Ptolemata, nella Libia esteriore. *concil. Ptolomaidis*. 1. concil.

Ptolemais, Acri, in Asia, nella Siria. *concil. Ptolemaidis*.

Pusa, Pusa, in Asia. *concil. Pusanum*. 1. concil.

Q

Quintilineburgum, Quedlinbourg, in Europa, in Germania, nella Svezia. *concil. Quintilineburgense*. 3. concil.

R

Radinga, Redding in Europa, in Inghilterra. *concil. Radingense*. 2. concil.

Ratisbona, Ratisbona, in Europa, in Germania, nella Baviera. *concil. Ratisponense*. 2. concil.

Rhemi, Reims, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Rhemense*. 2. concil. 1. conciliab.

Ravenna, Ravenna, in Europa, In Italia, nella Romagna. *concil. Ravennatense*, ovvero *Revennense*. 18. concil. 1. conciliab.

Reate, Rieti, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. a Reate*. 1. concil.

Redones, Rennes, in Europa, in Francia, nella Bretagna. *concil. Redonense*. 1. concil.

Regia-ticina, ovvero *Ticinum*, lo stesso che *Papia*. *concil. Regiaticinense*. 1. concil.

Regium, Riez, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Rejense*, ovvero *Regiense*. 1. concil.

Ripulium, Ripuglio, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Ripuliense*.

Roma, Roma, in Europa, in Italia. *concil. Romanum* 138. concil. 4. conciliab.

Rhotomagus, Reven, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Rhotomagense*. 12. concil.

Ruffiacum, Ruffec, in Enropa, in Francia, nel Poitu. *concil. Ruffiacense*. 2. concil.

Rutheni, Rodez, in Eur. in Francia, nella Guienna. nel Rovergne. *concil. Ruthenense*.

Rosa, Rochester, in Europa, in Inghilterra. *concil. Rosense*. 2. concil.

S

Sagium, Seez, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Sagiense*.

Salegunstad, ovvero *Salegunstadum*, Salegunstat, in Europa, in Germania. *concil. Salegunstadiense*. 1. concil.

Salernum, Salerno, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Campania. *concil. Salernitanum*.

Salzburgum, ovvero *Salisburgum*, Salisburgo, in Europa, in Germania. *concil. Salisburgense*. 7. concil.

Salmurium, Saumur, in Europa, in Francia, nell'Angiò. *concil. Salmuriense*. 4. concil.

S. Ægidius, S. Gilles, in Eur. in Francia, nella Linguadocca. *concil. apud S. Ægidium*.

S. Agata, S. Agata, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Agatense*.

S. Bajolus, S. Basle, vicino a Reims, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. apud S. Basolum*.

S. Dionysii Fanum, S. Denis, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. apud S. Dionysium*. 2. concil.

S. Genesius, S. Genesio, vicino, a Lucca, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. apud S. Genesinm*.

S. Joannes Rupensis, S. Giovanni della Penna, in Europa, in Spagna, nella Aragona. *concil. apud S. Joannem Rupensem*.

S. Macra, ovvero *Maxientopolis*, Ponte S. Maienzio, in Europa, in Francia, nella Guienna, nel Poitù. *concil. apud S. Maxentium*.

S. Quintini Fanum, S. Quintin, in Europa, in Francia, nella Picardia. *concil. apud S. Quintinum*. 6. concil.

S. Theodoricus, S. Teodorico, vicino a Reims, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. apud S. Theodoricum*. 1. concil.

Santonum, Saintes, in Europa, in Francia, nella Santogna. *concil. Santonense*. 9. concil.

Sardica, Città distrutta. *concil. Sardicense*. 1. concil. general. 1. conciliab.

Sarsina, Sarsina, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Sarsinanense*.

Sauriacum, Crespi, in Europa, in Francia, nella Valesia. *concil. Sauriacense*. 1. concil.

Schening, ovvero *Scheningia*, Schening, in Europa, in Svezia, nell'Ostrogothia. *concil. Scheningiense*. 1. concil.

Scotia, la Scozia, in Europa, in Inghilterra. *concil. Scoticum*. 2. concil.

Sedunium, Sion, ovvero Sittem, in Europa, in Francia, nella Valesia. *concil. Sedunense*. 1. concil.

Seleucia Isauriæ, Seleucia, in Asia, nella parte chiamata Isauria. *concil. Seleuciense*. 1. concil.

Senæ, Siena, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Senense*. 2. concil.

Senogallia, Sinigaglia, in Europa, in Italia, nel Ducato di Urbino. *concil. Senogalliæ*.

Senones, Sens, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Senense*. 20. concil.

Septimunicia, Settimuniche, in Affrica, nella Bisacena. *concil. Septimunicense*.

Sicilia, la Sicilia, in Europa. *concil. Siculum*. 1. concil.

Sida Candelora, Sida, in Asia, nella Pamfilia. *concil. Sidense*. 1. concil.

Sidon, Sidone, in Asia nella Siria. *concil. Sidonicum*.

Silvanectes, Senlis, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Silvanectense*. 7. concil.

Singidinum, Zenderin, in Europa, in Polonia, nella Russia, *concil. Singidunense*. 1. conciliab.

Sinuessa, Sinuessa, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Terra di Lavoro. *concil. Sinuessanum*. 1. dubbioso.

Sipontum, Siponto, in Europa, in Italia, vicino a Monte S. Angelo. *concil. Sipontinum*. 1. concil.

Sirmium, Sirmisch, in Europa, nella Schiavonia. *concil. Sirmianum*. 1. concil.

Sora, Sora, in Europa, in Italia, nella Campania. *concil. Soranum*.

Spernacum, Spernai, in Europa, in Francia, nel Brie Sciampenese. *concil. Spernacense*. 1. concil.

Spoletum, Spoleti, Ducato, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. Spoletanum*. 1. concil.

Stampæ, Estampes, in Europa, in Francia, nel Gatinese. *concil. Stampense*. 1. concil.

Suana, Soana, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Suanense*.

Succia,

Suecia, la Svezia. *concil. Suecianum*.

Suessio, Soisson, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Suessionense*. 15. concil.

Suffetula, Suffetula, in Affrica, nella Bisacena. *concil. Suffetulense*.

Sutrium, Sutri, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Sutrinum*. 1. concil.

Synnada, Sinada, in Asia, nella Frigia. *concil. Synnadense*.

Syria, la Siria, nell'Asia. *concil. Syriacum*. 2. concil.

T

Tarraco, Tarragona, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Taraconense*. 5. concil.

Taurica-Chersonesus, la Gazaria, nell' Asia, vicino al mar nero, *concil. ad Tauricam-Chersonesum*.

Taurinum, Turino, in Europa, in Italia, nel Piemonte, *concil. Taurinense*. 1. concil.

Telepte, Telete, in Affrica, nella Provincia Bisacena. *concil. Teleptense*. 4. concil.

Telgo, Telg, in Europa, nella Svezia. *concil. Telgacense*.

Theonisvilla, Thionville, nella Fiandra, nel Ducato di Lucemburgo. *concil. in Theonisvilla*.

Theonæ, Thenes, in Affrica, nella Bisacena. *concil. Thenitanum*.

Thisdrus, Cairoan, in Affrica, nella Bisacena. *concil. Thisdrunense*.

Thracia, la Tracia, ovvero Romania. *concil. Thracianum*.

Tibur, Tivoli, in Europa, in Italia, nella Campagna di Roma. *concil. Tiburtinum*.

Toletum, Toledo, in Europa, in Spagna, nella Castiglia nuova. *concil. Toletanum*. 28. concil.

Tolosa, Tolosa, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Tolosanum*. 17. concil.

Torcellum, Torcello, in Europa, in Italia, nello stato di Venezia. *concil. Torcellense*.

Tornaum, Tournai, in Europa, nelle Fiandre. *concil. Tornacense*.

Trajectum, Utrecht, lo stesso che Liegi.

Tranum, Travi, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Terra di Bari. *concil. Tranense*.

Trecæ, Troja, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Trecense*, ovvero *Tricassinum*. 3. concil.

Tremonia, Dortmund, in Europa, in Germania, nella Contea della Marca.

Trenorchia, Tornus, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Trenorchianum*. 3. concil.

Treveri, Treviri, in Europa, in Germania, nell'Elettorato di Treviri. *concil. Trevirense*. 6. concil.

Triburia, Tribur, nella Germania, nel Vescovato di Magonza. *concil. Triburiense*. 6. concil.

Tridentum, Trento, in Europa, in Italia, nella Marca Trivigiana. *concil. Tridentinum*. 1. concil. generale.

Troja, Troja, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Capitanata. *concil. Trojanum*. 3. concil.

Troslejum, Trosli, in Eur. in Francia, nella Sciampagna. *concil. Troslejanum*. 4 concil.

Tullum, Toul, in Europa, nella Lorena. *concil. Tullense*. 1. concil.

Turiaso, Tarracona, in Europa, in Spagna, nell'Aragonese. *concil. Turiasonense*. 1. concil.

Turonum, Tous, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. 15. concil.

Tussiacum, Tousi, in Europa, nella Lorena. *concil. ad Tussiacum*.

Tyana, Tiagna, in Asia, nella seconda Cappadocia. *concil. Tyanense*. 1. concil.

Tyrus, Tiro, ovvero Sur, in Asia, nella Francia minore. *concil. Tyrium* ... 3. concil.

V

Vagai, ovvero *Bagai*, in Affrica, nella Numidia. *concil. Bagiense*. 1. conciliab.

Valentia, Valenza, in Europa, in Spagna, nel Regno di Valenza. *concil. Valentinum Hispaniæ*. 1. concil.

Valentia, in Europa, in Francia, nel Doifinato. *concil. Valentinum*. 7. concil.

Valentinianæ, Valentienes, in Europa, nella Fiandra. *concil. Valentiniense* 1. concil.

Vallis-Guidonis, Laval, in Europa, in Francia, nell'Orleanese, nel Maine. *concil. ad Vallem-Guidonis*. 1. concil.

Vallidoleti, Vallidolid, in Europa, in Spagna. *concil. Vallidolitanum*. 1. concil.

Vasio, Vaison, in Europa, in Francia, nel Venesino. *concil. Vasconense*. ovvero *Vasense*. 2. concil. Alcuni dicono *Bazatense*, Bazas nella Guascogna.

Vectia, Uzes, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Vectianum*.

Vencium, Vence, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Venciense*.

Venetia, Vennes, in Europa, in Francia, nella Bretagna. *concil. Veneticum in Armorica*.

Venetiæ, Venezia, Repubblica in Europa, in Italia. *concil. Venetum*. 2. concil.

Venusia, Venosa, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Venusianum*.

Vercellæ, Vercelli, in Europa, in Italia, nel Piemonte. *concil. Vercellense*. 1. concil.

Vermeriæ, Verberies, in Europa, in Francia,

cia, nella Sciampagna, *concil. Vermicense*. 4. concil.

Vernum, Vernevil, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Vernense*. 1. concil.

Verolamium, S. Alban, in Europa, in Inghilterra, nella Contea d'Harford, *concil. Verolamiense*. 3. concil.

Verona, Verona, in Europa, in Italia, nella Marca Trivigiana. *concil. Veronense*. 1. concil.

Vicus, Vich, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Vicum*.

Vienna, Vienna, in Europa, in Francia, nel Delfinato. *concil. Viennense*. 1. concil. General. 7. Particol.

Vienna, Vienna, in Europa, in Germania. *concil. Vienense in Austria*. 1. concil.

Virgonia, VVorcester, Contea, in Europa, in Inghilterra. *concil. Virgoniense*.

Villa Regia, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. apud Villam-Regiam*.

Vincentia, Vicenza, in Europa, in Italia, nello Stato di Venezia. *concil. Vincentianum*.

Vintonium, VVinchester, in Europa, all'Ovest dell'Inghilterra. *concil. Vintoniense*.

Virodumum, Verdunt, in Europa, in Francia, nella Lorena. *concil. Virodunense*. 1. conc.

Viterbium, Viterbo, in Europa, in Italia, nel Patrimonio di S. Pietro. *concil. Viterbiense*.

Vezeliacum, Vezzelai, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Vezelianense*. 1. concil.

Uniejovia, ovvero, *Viniejovia*, Unienovv, in Europa, nella Polonia maggiore, nel Palatinato di Lencici. *concil. Uniejovense*.

Volaterræ, Volterra, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Volaterranum*.

Vormatia, Vormes, in Europa, in Germania, nella Vestfalia. *concil. Vormatiense*. 13. concil. 1. conciliab.

Uraſtilavia, Breslavv, in Europa, in Polonia, nella Slesia. *concil. Uratislaviense*. 2. conc.

Urbinum, Urbino, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. Urbinatense*.

Urgela, Urgel, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Urgelitanum*.

VVestminster, ovvero *vest-Monasterium*, VVestminster, Badia in Europa, in Inghilterra nella contea di Diddelse. *concil. VVestmonasteriense*. 6. concil.

Z

Zellata, in Affrica, nella Mauritanica. *concil. Zellatense*.

CAPUT II.

In quo proponitur synopsis historica omnium Conciliorum Generalium, & particularium.

PROOEMIUM.

IN hoc capite recensebimus omnia Concilia tam generalia, quam particularia. Circa quodlibet Concilium quinque dicemus. Primo, locum in quo habitum est. Secundo, tempus quo celebratum est. Tertio, motivum propter quod convocatum est. Quarto, quot Patres interfuerint huic Concilio. Quinto, quot Canones in eo fuerint editi. Quibus enumeratis plena habebitur cujuscumque Concilii notitia.

Ceterum locum tantum nominabimus, quia in articulo geographico sufficienter descriptus est. Solum numerum Canonum referemus; quia in synopsi dogmatica capite proxime sequenti omnes Canones, non quidem quoad verba, sed quoad sensum sumus allaturi.

ARTICULUS I.

De Conciliis sæculo primo habitis.

HIerosolymitanum I. sub Petro, anno 34. de electione Matthiæ. Interfuere undecim Apostoli, & turba hominum fere centum viginti: Act. 1. v. 15.

Hierosolymitanum II. sub Petro, anno 34. de electione Diaconorum, qui ministrarent mensis, & pauperibus invigilarent, & ex æquo eleemosynas distribuerent: Act. 6. Interfuere duodecim Apostoli.

Hierosolymitanum III. sub Petro, an. 49. contra eos, qui volebant Christianos ad legem Mosaicam observandam teneri. Tria constituuntur. 1. Non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum. 2. Abstinendum esse ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocatis, & fornicatione. 3. Mittendos esse Antiochiam duos Apostolos Paulum, & Barnabam, & Discipulos duos Barsabam, & Sylam: Act. 15. Incertum, an omnes Apostoli interfuerint.

Hierosolymitanum IV. sub Petro, an. 56. in quo determinatum est, Judæos non damnandos, etiamsi legem Mosaicam observarent, modo in ea observatione spem salutis non ponerent: Act. 21. Quot Apostoli interfuerint incertum est.

An-

Antiochenum ſub Petro, anno 37. cujus Canones dicuntur reperti in Bibliotheca Origenis; ſed Concilium illud ut apocryphum habetur a doctioribus.

ARTICULUS II.

De Conciliis ſæculo ſecundo habitis.

SIculum ſub Alexandro Papa, an. 125. contra Heracleonem Valentini diſcipulum, qui docebat hominem baptizatum peccare non poſſe. Alexander Papa monitus Sabini anum Presbyterum mittit, qui cum Epiſcopis damnat Heracleonem. Incertus eſt numerus Epiſcoporum hujus concilii.

Romanum ſub Teleſphoro Papa, anno 152. contra Theodotum Coriarium Byſantinum, qui cum in perſecutione ſacrificaſſet, ut crimen illud excuſaret, dixit: ego Deum non negavi, ſed nudum hominem Chriſtum. Damnatus eſt a duodecim Epiſcopis. Hoc Concil. *fuit diſpoſitio ad Nicænum contra Arium.*

Pergamenſe ſub Hygino Papa, anno 152. contra Colorbaſianam hæreſim, qua aſſerebatur, vitam omnem hominum in ſeptem ſtellis eſſe poſitam, & has eſſe ſeptem Eccleſias, & ſeptem candelabra aurea. Sanctus Theodotus Pergamenſis Epiſcopus cum ſeptem aliis Epiſcopis hanc hæreſim damnavit.

Orientale ſub Pio I. Papa, anno 160. contra Cerdonem duos Deos admittentem, alterum cauſam boni, alterum cauſam mali. Sanctus Apollonius Corinthiorum Epiſcopus hunc errorem damnavit. Incertus eſt numerus Epiſcoporum hujus Concilii. *Fuit diſpoſitio ad Nicænum contra Manichæos.*

Romanum ſub Aniceto, anno 165. contra Judaicum Chriſtianorum quorumdam morem, quo Paſcha die 14. Lunæ primi menſis celebrabant, & die Dominica poſt 14. diem Lunæ primi menſis Paſcha celebrandum eſſe indicitur. Polycarpus Smyrnæ Epiſcopus huic Concilio interfuit, & decem alii Epiſcopi. *Fuit diſpoſitio ad Nicænum contra Quartadecimanos.*

Hierapolitanum ſub Sotero Papa, an. 173. contra Montanum, & Maximillam, & Theodotum Coriarium, Chriſtum purum hominum dicentes. Apollinaris Hierapoleos Epiſcopus cum 26. Epiſcopis hunc errorem damnavit. Montanus & Maximilla laqueo ſe ſuſpenderunt obſeſſi a dæmone. *Fuit diſpoſitio ad Nicænum contra Arium.*

Gallicum, ſeu *Lugdunenſe* ſub Victore Papa, an. 197. in quo Irenæus monet Victorem, ne propter obſervatum cum aliquo diſcrimine Paſcha integras Eccleſias a Romana Communione abſcindat, & quod jejuniorum diverſitatem non prohibeat. Præter Irenæum 13. interfuere Epiſcopi huic Concilio. *Fuit diſpoſitio ad Nicænum contra Quartadecimanos.*

Romanum ſub Victore Papa, anno 198. de Paſchate celebrando die Dominico occurrente poſt 14. diem Lunæ primi menſis. *Idem quod prius.*

Palæſtinum, ſeu *Cæſareenſe*, an. 198. in quo idem determinatur de Paſchate, quod in Concilio Romano. Interfuere huic Concilio 16. Epiſcopi. *Idem quod prius.*

Oſroenum ſub Victore Papa, anno 198. in quo de Paſchate idem determinatur, quod in ſuperiori Concilio. 17. Epiſcopi huic Concilio interfuerunt. *Idem quod prius.*

Conciliabulum *Epheſinum* tempore Victoris Papæ, anno 197. in quo Policrates cum quibuſdam aliis Epiſcopis Aſiaticis conſtituit Paſcha celebrandum eſſe die 14. Lunæ primi menſis, etiamſi in Dominicum diem non incideret. Victor accepta eorum epiſtola excommunicationis ſententiam minitatus eſt. *Fuit occaſio ad Nicænum.*

Nonnulla alia occurrunt Concilia circa feſtum Paſchæ, ſed idem omnino determinant, quod Romæ determinatum fuerat.

Lugdunenſe, ſub quo Papa, & quo anno habitum ſit, incertum eſt. Irenæus Marcioni, & aliis hæreticis reſiſtendum eſſe conſtituit.

ARTICULUS III.

De Conciliis ſæculo tertio habitis.

COnciliabulum *Africanum* tempore Zephyrini, anno 217. in quo determinatum eſt, Baptizatos a quibuſcumque hæreticis rebaptizandos eſſe. Incertus eſt numerus Epiſcoporum hujus conciliabuli. Cyprianus ei ſubſcripſit. *Fuit occaſio ad Nicænum, in quo damnati ſunt rebaptizantes.*

Alexandrinum ſub Urbano Papa, anno 230. in quo Origenes ordinatus Presbyter, inſcio proprio Epiſcopo, Sacerdotio privatur, eo quod ſe olim abſcidiſſet. *Fuit occaſio ad Canonem Nicæni.*

Alexandrinum ſub Pontiano Papa, anno 235. in quo Ammonius lapſus in errorem, qui ignoratur, ad veritatem revocatur. Huic Concilio 20. Epiſcopi interfuere, inter quos Ammonitus recenſetur.

Labeſitanum ſub Fabiano Papa, anno 242. contra Privatum, quem hæreticum veterem vo-

vocat Cyprianus. Hujus errores ignorantur. Marcionita forte fuit, cujus errores jam Africam pervaserant. Damnata est a 90. Episcopis.

Asiaticum sub Fabiano Papa, anno 245. contra Noetum, qui se Fratrem Moysis stulte dicebat. Hujus error erat, quod Patrem passum diceret. *Unum, inquiebat, Deum veneror, unum novi, nec præter ipsum alterum natum, passum, mortuum.* Unde negabat, Christum esse Deum; & Patrem passum tuebatur. Damnatus est in hoc Concilio. Ignoratur numerus Episcoporum hujus Concilii. *Fuit dispositio ad Nicænum, in quo damnatus est Sabellius.*

Arabicum sub Fabiano Papa, anno 247. in quo damnantur Hæretici asserentes, animas hominum esse mortales, quos Origenes orationis vi & impetu ad sanam fidem & rectam doctrinam perduxit, inquit Eusebius lib. 6. cap. 31. Quatuordecim episcopi huic Concilio interfuerunt, inter quos præsidebat Origenes non dignitate, sed doctrina.

Bostrenum, seu Arabicum, sub Fabiano, anno 247. in quo Berillus Bostræ Episcopus in Theodoti Coriarii errorem prolapsus Origenis cohortatione ad fidem revertitur. Ignoratur numerus Episcoporum.

Romanum, Sede vacante, anno 253. in quo determinatur, libellaticos resipiscentes recipiendos esse, impœnitentes non esse admittendos. *Pulsent fores, sed non confringant, inquiunt Patres Concilii: lapsi agant delicti pœnitentiam, & lapsus sui probent dolorem*: Cyprianus Epistola 30. Huic concilio creduntur interfuisse Episcopi e vicino & e longinquo rogati a Clero Romano. *Fuit dispositio ad Nicænum, in quo determinatus fuit modus recipiendi ad pœnitentiam.*

Carthaginense sub Cornelio Papa, an. 253. in quo determinatur, lapsos post decursum tempus pœnitentiæ impositæ, ad communionem recipiendos. Recipiebantur, *ne in totum spes communicationis, & pacis denegaretur, ne plus desperatione deficerent.* Exigebatur pœnitentia, *ne censura Evangelica solveretur:* Cyprian. epist. 50. Episcopi 42. interfuerunt. *Fuit dispositio ad Nicænos Canones præscribentes tempus pœnitentiæ.*

Romanum sub Cornelio, anno 253. in quo idem determinatur, quod in Concilio Carthaginensi: verum additur, Sacerdotibus lapsis deinde a Sacerdotali munere abstinendum, ita ut Laica communione contenti in Ecclesia communicent. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. *Dispositio fuit ad Canones Nicænos circa pœnitentiam.*

Romanum, vel Italicum sub Cornelio, an. 255. in quo, teste Eusebio lib. 6. cap. 43. determinarur, lapsos resipiscentes esse recipiendos ad pœnitentiam, quod negabat Novatianus; eosque nonnisi pœnitentes esse admittendos, quod negabat Felicissimus. Episcopi huic concilio interfuere 60. totidemque Presbyteri. *Dispositio fuit ad Nicænos canones circa pœnitentiam.*

Carthaginense II. sub Cornelio, anno 253. in quo idem contra Novatianum & Felicissimum determinatur, quod Romæ fuerat determinatum. Huic Concilio interfuere 39. Episcopi. *Idem quod prius.*

Antiochenum sub Cornelio, anno 253. in quo Fabius Antiochiæ Episcopus, qui initio Novatiano faverat, monitus a Cornelio, Concilium congregat contra Novatianum. Moritur tempore Concilii, succedit Demetrianus, Synodum persequitur, & Novatianum schismaticum declarat. Ignoratur certus numerus Episcoporum hujus Concilii. *Dispositio fuit ad Nicænum Concilium circa modum recipiendi pœnitentes.*

Africanum I. sub Stephano Papa, ann. 255. in quo Clerici inferiores contra superiores protervi deponuntur. Germinius Victor jam mortuus, excommunicatus denunciatur, eo quod vita decedens Fortunatum Presbyterum tutorem filiorum suorum reliquisset: & Baptismum ante octavum diem necessitate occurrente conferendum esse decernitur. Episcopi 66. huic concilio interfuere. *Dispositio fuit ad Nicænos canones circa subordinationem Clericorum inferiorum ad superiores.*

Africanum II. sub Stephano Papa, an. 356. in quo Basilides Legionensis Episcopus, & Martialis Asturicensis Episcopus libellatici, & ob eum lapsum depositi ab Hispaniæ Episcopis, Sabino & Felice suffectis in locum lapsorum, declarantur indigni Sede Episcopali, & Sabinus & Felix confirmantur in Sede Episcopali. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. Judicium hujus Concilii ab Ecclesia Romana approbatur. *Dispositio fuit ad canones Nicænos circa pœnitentiam.*

Conciliabulum Iconiense, tempore Stephani 256. in quo erronee determinatur, Baptismum, Confirmationem, & Ordinem reiterandum, si ab Hæreticis conferatur. Numerus Episcoporum hujus conciliabuli ignoratur.

Quatuor conciliabula oongregata sunt; unum nempe Synnadæ in Asia, & triplex Carthagine: in quibus conciliabulis erronee definitur, neminem baptizari posse extra Ecclesiam. Stephanus hæc conciliabula reprobat.

bat, & emendat, dicendo, nihil innovandum esse. *Hæc conciliabula occasio fuerunt Nicænæ determinationi contra rebaptizantes*.

Romanum I. sub Stephano Papa, anno 257. in quo Stephanus cum dignioribus e clero errori rebaptizantium se opponit. Ejus hæc fuit definitio, juxta Cyprianum epist. 79. *Si quis a quacumque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus imponatur illi in pœnitentiam. Dispositio fuit ad Nicænum cano nem contra rebaptizantes*.

Romanum II. sub Stephano Papa, ann. 258. in quo Noetus & Sabellius divinas personas confundentes damnantur. Item & Valentinus asserens corpus Christi cælelte fuisse. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. *Dispositio fuit ad Concilium Nicænum, in quo damnatur Sabellius*.

Romanum sub Dionysio Papa, anno 263. quo Dionysius Alexandrinus accusatus, quod scribens contra Sabellium errorem docuisset, Orthodoxus est declaratus. Ignoratur numerus Episcoporum hujus Concilii. *Dispositio fuit ad Nicænum Symbolum, in quo damnatur Sabellius*.

Alexandrinum sub Dionysio Papa (annus incertus est) contra Nepotianum Ægypti Episcopum, & Cerinthum, qui docebant, Regnum Christi in terrena Jerusalem mille annis duraturum, quique Sacrificia boum & ovium renovabant. Damnati sunt in hoc Concilio per Dionysium Alexandrinum congregato. Ignoratur numerus Episcoporum hujus Concilii. *Dispositio fuit ad Symbolum Constatinopolitanum in quo dicitur: cujus Regni non erit finis*.

Antiochenum I. sub Dionysio Papa, anno 266. in quo damnatus est Paulus Samosatenus homo lascivus, qui secum duas puellas circumducebat, homo superbus, qui suppressit cantica in honorem Christi, & quædam in sui honorem composita in Ecclesia cantari voluit. Docebat, Christum esse purum hominem, eumque ante Mariam non extitisse: mittitur Epistola ad ipsum Paulum Samosatenum, in qua sic interrogatur: *Volumus scire, an eadem nobiscum sentias, & doceas*. Errorem dolose texit. *Dispositio fuit ad condemnationem Arii in Nicæno pronunciatam*.

Antiochenum II. sub Dionysio Papa, anno 272. in quo Paulus Samosatenus in suos errores relapsus damnatur, & ab Episcopatu Antiocheno dejicitur, & in ejus locum Domnus Episcopus subrogatur, & ad Dionysium Papam Patres scribunt, Christumque Deo Patri consubstantialem confitentur. 16. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

ARTICULUS IV.

De Conciliis quarto sæculo habitis.

Conciliabulum Cirtense sub Marcellino Papa, anno 303. in quo Episcopi, qui libros resque sacras comburendas tradiderant, & ob id traditores vocabantur, Paulum quemdam traditorem elegerunt. Episcopi hujus conciliabuli juxta Augustinum fuere paucissimi. *Dispositio fuit ad Concilia contra Donatistas, & ista Concilia contra Donatistas sunt dispositiones ad Concilium VIII. generale contra Photium*.

Sinuessanum sub Marcellino Papa, ann. 303. in quo Marcellinus in idololatriam lapsus, sacco indutus, crimen confessus, veniam petiit; sed ei responsum est: *judica ipse causam tuam: prima Sedes a nemine judicatur*. Huic Concilio dicuntur interfuisse 108. immo 300. juxta alios, Episcopi. Juxta doctiores Concilium illud suppostitium creditur.

Illiberitanum sub Marcello Papa, anno 305 in quo, multis ob persecutionem lapsis in idololatriam, determinatur quæ pœnitentia ipsis agenda foret, & editi sunt 81. canones, vel forte ex variis locis collecti. Episcopi 19. huic Concilio interfuerunt, inter quos Osius. *Dispositio est ad canones pœnitentiales in Nicæno, & alibi*.

Alexandrinum sub Marcello Papa, an. 306. in quo Meletius Licopolis Episcopus convictus idolis sacrificasse, & multa alia crimina commisisse, deponitur. Numerus hujus Concilii Episcoporum ignoratur. *Dispositio est ad Nicænos canones circa lapsos*.

Carthaginense conciliabulum tempore Marcelli Papæ, anno 311. in quo Donatistæ receperunt traditores in suam communionem, etiamsi baptizari nollent. Episcopi 70. huic Concilio interfuerunt juxta Augustin. *Dispositio est ad III. Synodum contra Photium*.

Romanum sub Melchiade Papa, anno 113. in quo Cecilianus Carthaginensis Episcopus vexatus a Donatistis & accusatus coram Melchiade Papa, innocens declaratus est. 29. Episcopi huic Concilio adfuere.

Arelatense sub Silvestro Papa anno 314. in quo Donatistæ iterum damnantur, & eduntur 26. Canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 600. juxta Adonem, juxta alios 200. interfuere; ideo a S. Augustino vocatur Concilium plenarium.

Ancyranum sub Silvestro, anno 314. in quo finita persecutione Maximiani editi sunt canones 25. circa mores & disciplinam, præ-

præcipue circa modum recipiendi pœnitentes. 18. Episcopi huic Concilio subscripserunt. *Dispositio fuit ad Canones Nicænos circa lapsos.*

Neocæsareense sub Sylvestro, anno 314. in quo editi sunt canones 14. circa mores & disciplinam. Episcopi 19. huic Concilio subscripsere.

Romanum I. sub Sylvestro, anno 315. in quo adversus Judæos disputatum est. 75. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

Alexandrinum I. sub Sylvestro, anno 315. in quo Arius docens Filium Dei in tempore esse creatum, damnatus est ab Alexandro Alexandriæ Episcopo. Huic Concilio interfuere 100. Episcopi. *Dispositio fuit ad Nicænam condemnationem contra Arium.*

Alexandrinum II. sub Silvestro Papa, anno 319. in quo Osius rebus Arianorum compositis, Meletianorum & Collutianorum schismati mederi tentavit. Meletius etiamsi excommunicatus Episcopos creabat. Collutus scilicet simplex Sacerdos ordinationes exercebat. Ignoratur numerus Episcoporum hujus Concilii. *Dispositio fuit ad Nicænum, in quo sopitum est illud schisma.*

Laodicenum sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, anno 320. aut juxta alios 357. in quo collapsa præcedenti persecutione, & Hæreticorum confusione, Ecclesiastica disciplina restituitur per 60. canones. 32. Episcopi huic Concilio subscripserunt.

Nicænum I. Generale sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, anno 325. in quo Arius docens, Verbum esse creaturam, condemnatur. Sabelliani, Manichæi, Quartadecimani, & rebaptizantes condemnantur, & 20. canones circa mores & disciplinam constituuntur. 318. Episcopi huic concilio interfuerunt.

Romanum II. sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, anno 325. in quo recipitur & confirmatur Concilium Nicænum. Huic Concilio dicuntur interfuisse 265. Episcopi. Multi reputant istud Concilium suppositium. *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Gangrense sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, circa annum 325. in quo Eustathius, qui nimio erga Monachismum studio affectus omnem aliam conditionem deprimebat, condemnatur, status Religiosus laudatur, ita tamen ut sæcularis non reprobetur. Editi sunt 20. canones, & unus additus est quasi priorum epilogus. Huic Concilio interfuere 16. Episcopi. *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Conciliabulum Nicomediense, tempore Sylvestri Papæ, & Constantini Imperatoris, anno 328. in quo Eustathius Episcopus Antiochenus vir sanctissimus sine ulla forma juris in exilium mittitur, accusatus Sabellianismi, & libidinis cum puella. Huic conciliabulo interfuerunt 250. Episcopi omnes fere Ariani. *Id factum est in odium Concilii Nicæni, sed inservit ad ejus executionem.*

Conciliabulum Tyrium tempore Sylvestri Papæ, & Constantini Imperatoris, anno 335. in quo Athanasius in locum Alexandri mortui suffectus, Arianæ hæreseos hostis infensissimus accusatur, 1. Repetundarum, 2. Fœderis initi cum hostibus, item fracti calicis, Arsenii necis, impudicitiæ cum mulieribus. Licet falsas esse eas accusationes convinceret, tamen condemnatus est ab Arianis Episcopis Catholicorum numerum excedentibus. *Fuit in odium Concilii Nicæni.*

Conciliabulum Hierosolymitanum tempore Sylvestri Papæ, & Constantini Imperat. anno 335. in quo Ariani occasione Ecclesiæ dedicandæ, quam Constantinus Hierosolymis erigi jusserat, Arii confessionem approbant, ad Ecclesiam Alexandrinam remittunt, & Athanasium damnant. 60. numerantur Episcopi Ariani. *Id fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Marci Papæ & Constantini Imperatoris, anno 336. in quo Marcellus fidei Nicænæ defensor acerrimus, ut seditiosus accusatur, & ut sectator Pauli Samosateni ab Episcopatu dejicitur, & Athanasius Treverim Constantini auctoritate exul mittitur. Arius magno cum apparatu in Ecclesiam deducitur, alvi exonerandæ necessitate compulsus, viscera effundens medius crepuit. Non alii Episcopi huic Concilio interfuere quam Ariani, quorum numerus ignoratur. *Id factum est in odium Nicænæ fidei.*

Romanum I. sub Julio Papa, & Constantino Imperatore, anno 337. in quo Julius Papa nuper electus duo præstitit. 1. Nicænam fidem recepit. 2. Confessionem Arii blasphemam declaravit, præcipue hanc propositionem: *Filium Dei ex non extantibus esse, fuisseque aliquando, quando non erat, & pro libero arbitrio malitiæ ac virtutis capabilem eumdem.* 116. Episcopi Concilio huic interfuere. *Executio fuit concilii Nicæni.*

Alexandrinum sub Julio Papa, Constantino Constantio, & Constante Imperatoribus anno 339. Constantinus Imperator Athanasium ex exilio reducere constituit, re infecta moritur, Constantini Filius Patris voluntatem exequi nititur, consentit Constantius licet Arianus, Athanasius Alexandrinæ sedi restitui-

stituitur, ab Arianis accusatur, 1. Quod contra Canones sit restitutus sine judicio Concilii. 2. Quod subripuisset frumentum distribui solitum viduis Lybiæ, Episcopi scribunt ad Papam, & Athanasii innocentiam probant. Numerus Episcoporum ignoratur. *Fuit executio Concilii Nicæni.*

Conciliabulum Antiochenum tempore Julii Papæ, & Constantii & Constantis Imperatorum, anno 341. in quo Athanasius urgente Constantio Imperatore Ariano ex Alexandrina sede depositus est, & Gregorius Cappadox vir nequam in ejus locum suffectus est. Canones editi sunt 25. qui nihil habent, quod Catholici non admittant. 99. Episcopi omnes fere Ariani huic Concilio adfuerunt. *Id factum est in odium fidei Nicænæ.*

Romanum II. sub Julio Papa, Constantio & Costante Imperatoribus, anno 341. in quo Athanasius interfuit, ut causam suam defenderet, cui Ariani interesse recusant prætextu Concilii Antiochiæ convocati. Mittunt legatos, qui mendacio convicti nocte aufugiunt. Athanasius detecta Arianorum calumnia innocens declaratur. Episcopi. 50. interfuere huic Concilio. *Fuit executio Concilii Nicæni.*

Conciliabulum. Antiochenum tempore Julii Papæ, & Constantii & Constantis Imperatorum, anno 344. in quo Ariani, ut Orientales Episcopos decipiant, novam fidei formulam excudunt, filium Dei Patri similem dicunt, sed vocem consubstantialitatis reticent. Quot fuerint Episcopi incertum est. *Id factum in odium Nicænæ fidei.*

Mediolanense sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 344. in quo legati Arianorum cum obtulissent formulam fidei Antiochiæ editam, Concilium eam repudiavit ob omissam consubstantialitatis vocem. Numerus Episcoporum ignoratur. *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Agrippinense sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 346. in quo Euphratas dicens, Christum esse merum hominem, condemnatus est, & depositus ut Photianus. Huic concilio interfuere 19. Episcopi, & decem alii per procuratores.

Sardicense, appendix Concilii Nicæni, sub Julio Papa, & Constantio & Constante Imperatoribus, anno 347. in quo Nicæna Synodus recipitur, & Canones 21. circa mores & disciplinam statuuntur. Episc. 376. interfuere.

Sardicense conciliabulum Arianorum tempore Julii Papæ, Constantii & Constantis Imperatorum, anno 347. in quo Ariani elegerunt Philippopolim urbem vicinam Sardicæ, & cœtum suum Sardicensem nuncuparunt, ut sub fucato nomine ementitam decretis suis auctoritatem conciliarent. Professionem fidei ediderunt, in qua catholice loqui videbantur. Episcopi Semiariani erant 80. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Mediolanense sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 397. in quo Ursacius & Valens Ariani ungentes pœnitentiam mittuntur ad Papam cum commendatitiis litteris, qui recipiuntur a Julio. Quot adfuerint Episcopi ignoratur.

Sunt qui volunt in isto Concilio propositam esse solum Photini condemnationem, quæ biennio post universalis evasit.

Carthaginense I. sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 348. in quo editi sunt canones 14. ad mores & disciplinam pertinentes. Quot interfuerint Episcopi non constat.

Romanum III. sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 349. in quo damnatur Photinus: & Ursacius, & Valens veniam deprecantes suscipiuntur. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. *Inservit ad executionem Nicæni.*

Sirmiense sub Julio Papa, & iisdem Imperatoribus, anno 349. in quo statuta est Photini depositio, & contra ipsum scripta est epistola ad Orientales Episcopos. Ignoratur Episcoporum numerus hujus Concilii.

Hierosolymitanum sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 350. Athanasius veniens Alexandriam & Hierosolyma transiens, munitus litteris Constantii Imperatoris benigne exceptus est a Maximo Hierosolymæ Episcopo, qui congregavit Concilium multorum Episcoporum, qui ab Athanasio defecerant, quique cum eo reconciliati sunt. 16. Episcopi huic Concilio interfuere. *Fuit executio Concilii Nicæni.*

Sirmiense sub Julio Papa, & Constantio Imperatore, anno 351. in quo Photinus convictus, quod Sabellii & Pauli Samosateni hæresim etiam monitus docuisset, iterum depositus est. Episcopi 22. recensetur ab Hilario, *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Militinense sub Julio Papa, & Constantio Imperatore, anno 351. Causa hujus Concilii ignoratur, numerusque Episcoporum: neutrum refertur a Balusio.

Romanum IV. sub eodem Papa, & Imperatore, anno 352. in quo acceptis litteris Arianorum Episcoporum Athanasium de novo accusantium, & Episcoporum catholicorum Athanasium excusantium, Vincentius & Marcellus ad Imperatorem mittuntur, qui

cum

cum eo deliberent de congregando Concilio Aquilejæ. Episcopi quot adfuerint ignoratur. *Executio fuit Concilii Nicæni*.

Conciliabulum Arelatense tempore Liberii & Constantii Imperatoris, anno 353. in quo vi & metu incusso ab Imperatore Vincentius damnationi Athanasii subscribit. Ursacius & Valens in errorem, quem ficte ejuraverant, iterum lapsi sunt. Episcopi, qui noluerunt subscribere condemnationi Athanasii, in exilium missi sunt. Pauci erant Episcopi in hoc concilio. Totum fiebat jussu Imperatoris. *Fuit in odium Nicænæ fidei*.

Conciliabulum Mediolanense sub Liberio Papa, Constantio Imperatore, an. 355. in quo jussu Imperatoris exilio damnantur quicumque damnationi Athanasii subscribere renuunt. 300 interfuere Episcopi. Liberius non adfuit; sed finito Concilio cum Athanasium damnare noluisset, Boream exul mittitur. *Fuit in odium fidei Nicænæ*.

Conciliabulum Biterrense tempore Liberii, & Constantii Imp. anno 376. Saturninus Arianismi propugnator acerrimus cœtum congregavit, ut hæresim latius diffunderet. Hilarius a Saturnini communione se abstraxit, & ideo in exilium missus est Phrygiam. Rhodanus Tolosanus Hilario adhærens in exilium missus est, in quo obiit. Acta hujus conciliabuli periere. *Fuit in odium Nicænæ fidei*.

Conciliabulum Antiochenum tempore Liberii Papæ, & Constantii Imp. anno 356. in quo juxta Balusium Georgius Arianus ordinatus est Episcopus Alexandrinus, & suffectus in locum Athanasii; & scripta est epistola ad Alexandrinos, ut Georgium recipiant, & Athanasium rejiciant. Huic conciliabulo 30. adfuere Episcopi. *Fuit in odium Nicænæ fidei*.

Conciliabulum Sirmiense tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperatoris, an. 357. in quo ab Arianis damnatur Photinus asserens Christum esse purum hominem: & triplex editur fidei professio; sed in nulla reperitur vox consubstantialitatis. Huic conciliabulo multi interfuere episcopi, omnes fere orientales. *Fuit in odium fidei Nicænæ*.

Conciliabulum Antiochenum tempore Lirii Papæ, & Constantii Imperat. an. 357. Eudoxius, qui Leontio successerat favore Imperatoris Concilium Antiochiæ cogit ex Episcopis Arianis, in quo fidei formula scribitur, ubi nulla fit mentio consubstantialitatis, immo Filius Patri dissimilis asseritur. Numerus episcoporum hujus Concilii penitus ignoratur. *Fuit in odium Nicænæ fidei*.

Romanum sub *Liberio, & Constantio* Imperatore, an. 358. in quo procurante Felice Diacono, qui Liberio exuli substitutus fuerat, damnantur Ursacius & Valens Ariani, & Constantius Imperator. Balusius in hujus rei probationem affert Epitaphium Romæ repertum, in quo hæc leguntur: *Corpus Sancti Felicis Papæ & Martyris, qui damnavit Constantium*. Huic Concilio interfuere 48. Episcopi. *Fuit executio Concilii Nicæni*.

Conciliabulum Ancyranum tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperatoris, an. 358. in quo Basilius Ancyranus, & Cecrops Nicomediensis, Ancyræ congregarunt Episcopos, ut se opponerent Eudoxio asserenti, Filium Dei esse Patri dissimilem. Anathematismos ediderunt contra errores Anomæorum; sed fidem Catholicam non integre professi sunt, quippe qui nullam de consubstantialitate mentionem habuerunt. *Fuit in odium Nicænæ fidei*.

Conciliabulum Sirmiense tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, anno 358. in quo agebatur de subscriptione fidei formulæ, quæ in conciliabulo anno præcedenti ibidem habito fuerat edita. Liberius Sirmium accersitur, & minis territus, & tædio exilii coactus Sirmiensi formulæ subscripsit. Numerus Episcoporum ignoratur. *Fuit in odium Concilii Nicæni*.

Ariminense ex parte reprobatum tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, anno 359. In quo rejectæ sunt omnes Arianorum confessiones, & retenta est sola professio Nicæna. Sed legati missi ad Constantium, licet præmoniti, ne cum Arianis communicarent, minis perterriti Arianæ formulæ fœde subscripserunt; & tandem omnes fere Episcopi huic subscriptioni consenserunt, paucis exceptis: sed vix e Concilii loco egressi pœnitentes subscriptionem retractarunt. Huic Concilio interfuere 400. Episcopi.

Conciliabulum Ariminense tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, an. 359. in quo juxta Bellarminum Ariani sub ementito Ariminensi Concilio suam hæresim confirmarunt. Incertus est numerus Episcoporum. *Fuit in odium Nicænæ*.

Nicænum in Thracia tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, an. 359. in quo legati ab Ariminensi Concilio Constantinopolim ad Imperatorem missi, multis fracti vexationibus, decreta, quæ tulerant, ejurarunt, & Arianæ formulæ subscripserunt. 200. Episcopi huic conciliab. interfuerunt. *Fuit in odium Nicænæ fidei*.

Conciliabulum Seleuciense tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, an. 359. in quo Semiariani prævalentes Acasianos damnarunt, & ali-

& aliquos deposuerunt. Et istud decernitur, cum hactenus omojnusios & omouusios vocabula plerosque ad hodiernum tempus usque pertubarunt.... Consubstantialis vocem tamquam a sacris Litteris peregrinam rejicimus; anomæum vero, hoc est dissimile, condemnamus.... similem vero Patri esse filium aperte profitemur. Numerus episcoporum fuit 160. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperatoris, anno 359. in quo Ariani prævalentes, Semiarianos damnarunt, & aliquos deposuerunt. 50. Episcopi conciliabulo interfuerunt. *Hoc totum factum est in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Achaicum tempore Liberii, & Constanti Imperatoris, anno 359. in quo damnantur Aetiani, qui asserebant Filium Patri per omnia esse dissimilem. Huic conciliabulo interfuere 20. episcopi. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Antiochenum tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, anno 360. in quo Meletius Catholicus Episcopus Antiochenus ab Arianis deponitur, & Filius Patri dissimilis declaratur. Ignoratur numerus episcoporum hujus conciliabuli. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Concilium Alexandrinum sub Liberio Papa, & Constantio, aut Juliano Imperatore, anno 362. Athanasius redux post sexennium exilii, occiso Georgio Ecclesiæ Alexandrinæ invasore, concilium indicit, in quo decernitur, episcopos, in errorem Arianum lapsos, modo resipiscerent, recipiendos esse; sed distinguendum esse inter eos, qui auctores fuerant erroris, & eos qui tantum sequaces fuerant, & per tam necessarium concilium e satanæ faucibus ereptus est mundus. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Parisiense sub Liberio Papa, & Constantio aut Juliano Imperatore, anno 362. in quo Nicæna fides recipitur, & hæresis Ariana in Galliam irrepens damnatur. Saturninus Arelatensis episcopus damnatur. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Alexandrinum sub Liberio Papa, & Joviniano Imperatore, an. 362. Athanasius post mortem Juliani Apostatæ concilium Alexandriæ congregavit, in quo libellus scriptus est explicans Nicænam fidem: qui Libellus Joviniano Imperatori oblatus est, ut circa fidem instrueretur. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Antiochenum sub Liberio Papa, & Joviniano Imperatore, anno 365. Cum Semiariani libellum supplicem Joviniano obtulissent, cui respondit Imperator: *Ego contentionem odio prosequor, & eos, qui concordiæ dediti sunt, amore complector, veneror que*, congregatum est concilium Antiochiæ, lecta est professio Nicæna, & ab hæreticis subscripta; verebantur enim, ne e suis sedibus ejicerentur a Joviniano Imperatore. 27. Episcopi huic concilio interfuerunt. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Conciliabulum Lampsacenum sub Liberio Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 364. in quo Semiariani Arianos damnant, & ad divinitatem Spiritus Sancti impetunt. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit occasio concilii Constantinopolitani contra Macedonium.*

Siculum sub Liberio Papa, & sub Valentiniano, Valenteque Imperatoribus, anno 365. in quo Legati Lampsaceni congregatis episcopis Siciliæ fidem Nicænam retinendam esse confitentur. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio Nicæni.*

Illyricum sub Liberio Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 365. in quo Eustathius, re confecta in Sicilia in Illyrium proficiscitur, ubi congregato concilio stabilitur Trinitas personarum, & earum consubstantialitas & Incarnationis fides contra Apollinaristas. Huic concilio interfuerunt multi episcopi, sed numerus ignoratur. *Fuit dispositio ad concilium Constantinopolitanum contra Macedonium.*

Tyanense sub Liberio Papa, Valentiniano & Valente Imperatoribus, anno 365. in quo Eustathius, ostensis litteris communicatoriis, acceptis a Liberio, habitus est ut fidei Nicænæ assertor, & una cum sociis receptus est in communionem, & in sedem suam, a qua per Acasianos rejectus fuerat, restitutus est. Nescitur quot episcopi huic concilio interfuerint. *Fuit executio Nicæni.*

Romanum I. sub Damaso, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 367. in quo juxta Balusium electus est Damasus, qui voce publica damnavit Liberium. Ita in vita Sancti Eusebii Presbyteri Romani. Huic concilio interfuere 28. episcopi, & 25. Presbyteri. *Inservit ad confirmationem Nicæni.*

Romanum II. sub Damaso Papa, sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 367. in quo Damasus Papa accusatus adulterii a Concordio, & Calisto Diaconis, innocens declaratur. Ejus accusatores ab Ecclesia ejiciuntur. Episcopi 44. huic concilio interfuerunt.

Romanum III. sub Damaso Papa, & Valen-

lentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 368. in quo Valens, & Ursacius palam Arianismum profitentes excommunicantur. 90. Episcopi huic concilio interfuerunt. *Fuit executio Nicæni*.

Romanum IV. sub Damaso Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 369. in quo Auxentius Arianus Ecclesiæ Medialonensis invasor nominatim condemnatur, declaraturque, quod Ariminenses Patres delusi fuissent *disputatione*, & pronunciatur, acta hujus conciliabuli nullius esse momenti. *Est confirmatio & executio Nicæni*.

Romanum V. sub Damaso, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 373. in quo Apollinaristarum hæresis damnata est: multos autem errores docebat Apollinaris. 1. Christi Corpus anima rationali caruisse, & Deitatem pro mente habuisse. 2. Millenariorum errorem restauravit. 3. Semiarianismum professus est. 4. Corpus Christi de cælo allatum esse docuit. Quot episcopi huic concilio interfuerint ignoratur. *Fuit dispositio ad concilium Ephesinum & Chalcedonense*.

Valentinum in Gallia sub Damaso Papa, sub Valenriniano, & Valente Imperatoribus, an. 374. in quo definitum est: Bigamos non ordinandos: Virgines contra votum matrimonium contrahentes pœnitentiæ subjiciendas: baptizatos idololatras usque ad mortem pœnitentiæ addicendos: Clericos in crimen lapsos esse deponendos. Episcopi 17. immo juxta aliquos 30. huic concilio interfuerunt. *Executio est canonum pœnitentialium in Nicæno constitutorum*.

Concilium incerti loci & anni sub Damaso Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imp. in quo Macedonius Diviniratem Spiritus sancti negans condemnatur, & fides Nicæna recipitur. Verba canonis sunt hæc: *Sanctum concilium Nicænorum Patrum pro vere Catholico, & Apostolico concilio agnoscimus.*.. Si Spiritum Sanctum *ausi fuerimus creaturam dicere*; *qui fieri poterit, ut in baptismo conjungatur?* Nomina, & numerus episcoporum hujus concilii ignorantur. *Confirmatio est Nicæni, & dispositio ad Constantinopolitanum contra Macedonium*.

Antiochenum I. sub Damaso Papa, & sub Valentiniano & Valente Imperatoribus, anno 377. in quo schismati, quod inter Meletium & Paulinum intervenerat, hoc remedium inventum est, ut cum alteruter Meletius & Paulinus decederet, qui superstes esset, in locum demortui succederet, & interim Sacerdotes Antiocheni jurarunt se successorem non electuros nisi post mortem utriusque Paulini & Meletii....

Constantinopolitanum I. secundum generale sub Damaso Papa, sub Valentiniano, Gratiano, Theodosioque Imperatoribus, anno 381. in quo confessio Nicæna suscepta, damnati Ariani & Semiariani, sed præcipue damnatus Macedonius, qui Spiritum sanctum creaturam esse dicebat. Episcopi 150. huic concilio interfuerunt. Præter symbolum fidei septem canones circa mores & disciplinam editi sunt.

Aquilejense sub Damaso Papa, Valentiniano, Gratiano, & Theodosio Imperatoribus, an. 381. in quo Palladius & Secundianus Ariani damnati sunt. Huic concilio interfuerunt triginta & tres Episcopi. *Executio Nicæni simul & Constantinopolitani*.

Cæsaraugustanum sub Damaso Papa, Valentiniano, Gratiano, & Teodosio Imperatoribus, anno 380. in quo damnati sunt Priscillianistæ, docentes eosdem errores, quos Sabelliani & Manichæi; & insuper addentes licitum esse perjurium, cum circa suam religionem interrogabantur. Octo canones ad mores & disciplinam pertinentes conditi sunt. Episcopi duodecim huic concilio interfuerunt. *Executio est Nicæni & Constantinopolitani*.

Romanum VI. sub Damaso Papa & Valentiniano, Gratiano, & Theodosio Imperatoribus, anno 382. in quo Paulinus, qui defuncto Meletio solus, stando conventis, successor fuffici debuerat, conquestus est, quod alius nempe Flavianus in concilio Constantinopolitano electus fuisset. Decreta circa Paulini querelam perierunt. Sex canones circa mores & disciplinam editi sunt. Numerus episcoporum ignoratur.

Constantinopolitanum II. sub Damaso & iisdem Imperatoribus, anno 382. in quo Orientales legatos mittunt Romam, qui Orientalium mentem exponerent, scribuntque epistolam, in qua fidem suam circa Trinitatem & Incarnationem explicant, Flavianum in Antiochenam sedem electum confirmant, & Cyrillum Hierosolymæ episcopum legitimum agnoscunt. Numerus episcoporum hujus concilii ignoratur. *Executio est Nicæni simul & Constantinopolitani*, *& dispositio ad Ephesinum & Chalcedonense*.

Antiochenum II. sub Damaso, & sub iisdem Imperatoribus, anno 385. in quo damnantur Massiliani docentes, unam orationem inter bona opera recensendam: negligendam esse Sacramentorum receptionem. Quot interfuerint episcopi huic concilio ignoratur. Præter episcopos erant triginta Presbyteri aut Diaconi. *Dispositio est remota ad Viennense & Tri-*

& Tridentinum, in quibus Sacramenta necessaria esse determinatur.

Sidense sub Damaso, & iisdem Imper. an. 383. in quo damnati sunt Massiliani. Adelphius eorum dux ad pœnitentiam admitti non meruit, eo quod haud dubie ficte petebat. Episcopi 25. interfuerunt huit concilio.

Constantinopolitanum III. sub Damaso, & iisdem Imperatoribus an. 383. in quo Theodosius, ut excitatas turbas compesceret, jubet tot sententias juxta antiquorum Patrum scripta examinari. Itaque acceptis variis confessionibus ea sola retenta est, quæ erat conformis antiquæ traditioni Patrum. Latæ sunt leges, quibus Theodosius omnem conventum prohibet hæreticis. Quot interfuerint episcopi huic concilio ignoratur. *Executio est Nicæni & Constantinopolitani.*

Burdigalense sub Siricio Papa & Valentiniano, Theodosio, Maximoque Imperatoribus, anno 385. in quo Priscillianistæ damnantur, Itantius & Sylvanus ab episcopatu deponuntur; Priscillianus, ut Patrum judicium declinaret ad Imperatorem appellavit; & quamvis episcopi jus haberent ipsum rejiciendi, tamen ad Imperatorem causam detulerunt episcopi. Quot interfuerint episcopi ignoratur. *Executio est Nicæni & Constantinopolitani.*

Romanum sub Siricio Papa, & Valentiniano, Theodosioque Imperatoribus, anno 386. in quo novem canones circa mores & disciplinam statuuntur, qui infra referentur. 80. episcopi huic concilio interfuere.

Trevirense sub Siricio, & iisdem Imperatoribus, anno 386. in quo Ithacius ab irregularitate, quam contraxisse videbatur persequendo Priscilliani morem coram Imperatore, absolutus est, & Felix qui ab Ithacii parte stabat ordinatus est. Nomina episcoporum hujus concilii perierunt.

Capuanum sub Siricio, iisdemque Imperatoribus, an. 389. mortuo Paulino, in ejus locum, vivente adhuc Flaviano, qui electus fuerat Antiochenus episcopus, Evagrius suffectus fuerat; proinde continuatum inter Antiochenos episcopos dissidium, cui componendo Capuæ concilium indicitur: ad illud Flavianus licet vocatus venire recusat. Insuper accusatur Bonosus negans Mariam Virginem semper mansisse. Synodus Theophilum Patriarcham eligit, qui Flavianum & Evagrium dissidentes conciliet. Causa Bonosi Anisio Thessalonicensi examinanda delegatur. Capuenses Patres rebaptizationes, reordinationes, & episcoporum translationes prohibuerunt. Huic concilio creditur Ambrosius cum Siricio interfuisse, & alii multi episcopi, ideo plenarium vocatur. Executio est Nicæni damnantis rebaptizantes.

Mediolanense sub Siricio, & Valentiniano & Theodosio Imperatoribus, anno 390. in quo Ithacius condemnatur. Item damnatur Jovinianus, qui docebat, omnia peccata esse æqualia, omnes Sanctos in altera vita esse æquales, & Virginitatem non esse Matrimonio præferendam. 8. Episcopi subscripsere epistolæ scriptæ ad Siricium. *Dispositio est ad concilium Florentinum inæqualitatem statuens inter Sanctos.*

Conciliabulum Novatianum, anno incerto, tempore Siricii & eorumdem Imperatorum, in quo Novatiani declarant, indifferens esse Pascha celebrare quoquo tempore, & Ecclesiam nihil supra hoc potuisse decernere. Ignoratur episcoporum numerus. *Id fit in odium Nicæni tempus Paschæ determinantis.*

Hipponense sub Siricio Papa, & Theodosio Imper. anno 393. in quo statuuntur 40. Canones, qui inserti sunt Concilio Carthaginensi III. Huic Concilio creditur interfuisse Augustinus adhuc Presbyter cum tot Episcopis, ut illud concilium plenarium dicatur

Constantinopolitanum sub Siricio Papa, & Theodosio Imperatore, anno 394. in quo Agapii, & Bagadii causa examinata est: uterque Bostrensem Episcopatum sibi vindicabat. Bagadii depositio a duobus tantum Episcopis facta irrita declaratur; controversia vero de Episcopatu non dirimitur. Consecratur Ecclesia a Ruffino constructa, & baptizatur Ruffinus.

Adrumentinum sub Siricio Papa, & Theodosio Imperatore, anno 394. Ejus acta perierunt. Scimus solum ex Augustino in Psalmum 36. quod Priminianus Donatista Carthaginensis Episcopus in eo concilio depositus fuerit. Episcopi 43. immo juxta alios centum huic concilio interfuere.

Duo Conciliabula a Donatistis habita sunt circa illud tempus. Donatistæ in duas factiones divisi sunt. Caput unius factionis erat Priminianus. Caput alterius Maximinianus. In Conciliabulo Cabernensi prope Carthaginem Priminianus deponitur ab Episcopis alterius factionis. In Conciliabulo Bagajensi in Numidia Maximinianus licet absens condemnatur ab Episcopis alterius factionis. Causa hujus dissensionis erat, quod defuncto Parmeniano aliqui elegissent Priminianum, alii vero Maximinianum, ut Parmeniano succederent.

Taurinense sub Siricio Papa, Honorio Imperatore, anno 397. in quo multæ lites inter Epi-

Episcopos terminantur. 1. Proculus Massiliensis Episcopus, qui Metropolitani munere functus fuerat in secunda Provincia Narbonensi, permittitur idem munus exercere, non jure sedis suæ, sed ob reverentiam ætati suæ debitam, quippe qui pater Episcoporum dicebatur. 2. Viennensis & Arelatensis Ecclesia de primatu contendunt, utraque Metropolis declaratur, *& utrique permittitur, ut viciniores sibi intra Provinciam vindicet civitates* sine unius in alteram auctoritate. 3. Exuperantius presbyter, qui episcopum suum Triferium offenderat, & ob id ab eo fuerat communione privatus, eidem pœnæ subjicitur, donec satisfecerit. 4. Qui Felici Ithacianorum fautori communicabant, damnantur; & non recipiendi sunt, nisi observentur quæ Ambrosius cum Papa in suis litteris præscripserunt. Ambrosius cum Papa conjungitur, quia Felix Mediolani damnatus fuerat. Numerus Episcoporum ignoratur. 8. Canones editi sunt ad mores & disciplinam pertinentes.

Carthaginense II.III.IV.V. Intra decem an. habita sunt quatuor concilia Carthagine, duo sub Siricio, & duo sub Anastasio, in quibus quatuor conciliis editi sunt 165. canones mores & disciplinam respicientes: quorum canonum synopsim dabimus ubi de Conciliorum Provincialium canonibus agemus. Numerus Patrum ignoratur. In Concilio V. Episcopi 33. subscripserunt ultimo canoni.

Alexandrinum sub Anastasio Papa, & Arcadio & Honorio Imperatoribus an. 399. in quo damnantur Origenis opiniones, quæ ex libro Periarchon depromptæ sunt, ubi male sentit de Trinitate, de Angelorum ruina, & de animarum in corpora hominum lapsu. Numerus Patrum ignoratur. *Dispositio est ad concilium de tribus capitulis.*

Cyprium sub Anastasio Papa, iisdemque Imperatoribus an. 399. in quo Epiphanius Cypri Episcopus, accepta epistola Synodica a Theophylo Alexandriæ episcopo de damnato Origene, eumdem damnavit Origenem, & scripsit ad Chrysostomum, ut coacto Concilio idem præstaret. Numerus Episcoporum ignoratur.

Africanum sub Anastasio Papa, Arcadio & Honorio Imperatoribus an. 399. in quo mittuntur Legati ad Imperatorem, ut novo edicto Templorum jura serventur intacta, & qui ad illa asyli causa confugiunt, non violenter extrahantur.

Constantinopolitanum sub Anastasio Papa, Arcadio, & Honorio Imperatoribus, circa an. 400. in quo Antoninus episcopus Ephesinus accusatus est, quod vasa Ecclesiæ, baptisterium, & columnas fabricæ Ecclesiæ destinatas, in proprios usus transtulisset, quod multos ordinasset accepta pecunia. Chrysostomus mittit episcopos, qui accusatum, & testes audiant. Interim moritur Antoninus; & licet mortuus, convictus tamen simoniæ damnatur, & simoniace ordinati deponuntur. Episcopi Constantinopolitani extiterunt 22. Ephesii vero 70. Chrysostomus huic præfuit concilio.

ARTICULUS V.

De conciliis habitis quinto sæculo.

Toletanum I. sub Anastasio Papa, & Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 400. in quo corrupta Ecclesiastica disciplina ob Priscillianistarum hæresim, & ob penuriam Clericorum, quæ causa erat, ut indigni reciperentur, restituitur per 21. canones circa mores, & disciplinam editos. Huic concilio interfuerunt 19. Episcopi.

Africanum I. sub Anastasio Papa, & Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 401. in quo Ecclesia Africana indigens Clericis petit subsidium a Romana, & Mediolanensi Ecclesia. Numerus episcoporum ignoratur. 32. canones in Africanis conciliis antea constituti promulgantur.

Africanum II. sub Anastasio Papa, sub Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 401. Ecclesia Africana Donatistarum schismate diu lacerata Romani Pontificis opem implorat, & congregat concilium, in quo benignissime actum est cum Donatistis: nam constitutum est primo, ut congregarentur publica monumenta, quibus paterent dissidia Donatistarum. Secundo, ut Donatistæ ad Ecclesiam redeuntes in eo in quo erant gradu, conserventur. Tertio, ut ad conciliandos Donatistas mittantur legati, qui quoquo pacto pacem procurent, salvo tamen Ecclesiæ jure. Episcoporum numerus non refertur. 14. canones jam antea editi promulgati sunt.

Milevitanum I. sub Innocentio Papa, Arcadio & Honorio Imper. an. 402. in quo Episcopis de primatu episcopatuum concertantibus, istud definitum est: quod quilibet sederet juxta suæ ordinationis antiquitatem. Quod vult Deus huic decisioni acquiescere noluit, & ideo declaratur communione privatus. Maximianus pacis obtinendæ causa episcopatum abdicavit, & Castorius ejus frater ei sufficitur. Numerus episcoporum ignoratur. Nulli canones in hoc concilio editi sunt.

Synodus ad Quercum sub Innocentio Papa,

&

& Arcadio, & Honorio Imper. anno 403. ad quam Chrysostomus citatus est, ut defenderet se de variis criminibus, quibus accusabatur a Theophylo Alexandrino episcopo. Ille videns Theophylum non procedere auctoritate legitima, appellavit ad aliud concilium; sed tamen ut contumax condemnatur, & ad Imperatorem defertur, quasi reus læsæ Imperatoriæ majestatis. Scribit Theophylus ad Innoc. Papam, epistola subscribitur a 26. episcopis, sed male recipitur a summo Pontifice.

Africanum I. sub Innocentio Papa, & sub Arcadio, & Honorio Imperatoribus, an. 403. in quo mittuntur legati ad Romanum Pontificem pro recipiendis Donatistis ea lege, quod Donatistæ redeuntes ad Ecclesiam eum gradum, quem apud suos recepissent, retinerent. Legati consensum Romani Pontificis attulerunt; & præterea decretum est, ut episcopi Catholici Donatistarum Præpositis reconciliationis ineundæ modum significent. Numerus episcoporum ignoratur.

Africanum II. sub Innocentio Papa, Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 404. Donatistæ pacem oblatam recusant, conviciis, immo & armis Catholicos episcopos excipiunt. Congregatur Concilium a catholicis, in quo mittuntur legati ad Imperatorem, qui hæreticorum audaciam coerceret. Episcoporum numerus ignoratur.

Africanum III. sub Innocentio, & Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 405. in quo Donatistis non resipiscentibus mittuntur Legati ad Imperatorem, qui ab eo obtineant, Donatistas aut mulcta pecuniaria puniri, aut exilio, si recusent redire in Ecclesiam. Numerus Episcoporum nescitur.

Africanum IV. sub Innocentio Papa, & sub Arcadio & Honorio Imperatoribus an. 407. in quo determinatur primo, quod Romam euntibus formata epistola danda sit, ne Donatistæ sub ementito nomine excipiantur. Quod si voluerint Imperatorem adire, litteram formatam a Summo Pontifice accipiant, sine qua vetatur in aula morari. Secundo, annua concilia generalia in Africa suspenduntur ob incommoda, quæ ex tot crebris conciliis Episcopis creabantur. Tertio, preces publicæ a concilio sunt approbandæ, ne quid contra fidem contineant. Numerus episcoporum ignoratur.

Africanum V. sub Innocentio, & iisdem Imperatoribus an. 404. Mortuo Stilicone strenuo Ecclesiæ Patrono Catholici congregant concilium, in quo decernuntur Legati ad Imperatorem, qui Honorium sollicitent, ut acta Stiliconis confirmaret.

Africanum VI. sub Innocentio Papa, & iisdem Imperatoribus an. 409. in quo decernitur, quod Episcopus solus nihil possit efficere.

Africanum VII. sub Innocentio Papa, & iisdem Imperatoribus an. 410. Cum Romanum imperium in summum discrimen venisset, tantisper vigor legum contra Donatistas temperatus est, adeo ut videretur liberum exercitium Religionis concessum Donatistis; ideo congregatur Concilium a Catholicis, & decernuntur Legati ad Imperatorem pro obtinenda ultimi rescripti revocatione, ne Donatistarum Religio tolerata videretur. Numerus Episcoporum ignoratur.

Ptolomaidense sub Innoc. Papa, & iisdem Imperatoribus an. 411. in quo Andronicus præfectus Provinciæ ob credulitatem in Provincia exercitam excommunicatur a Sinesio Episcopo. *Andronico*, inquit Concilium, *ejusque sociis ... Nullum Dei Templum aperiatur ... Nulla Diabolo in Paradiso pars est, qui si clam irrepserit, expellitur*. Postea hortatur Magistratus, ut non sint ejusdem cum Andronico tecti, nec mensæ participes. Vetat Sacerdotibus, ne viventes excommunicatos salutent, mortuos vero funebri pompa ne deducant. Plures Episcopi juxta Petavium huic Concilio interfuere, juxta alios solus Sinesius excommunicationem protulit.

Collatio habita inter Episcopos Catholicos, & Donatistas sub Innoc. Papa, & Honorio, & Theodosio Imper. an. 411. Episcopi Catholici 286. Donatistæ 279. Carthagine congregati sunt, ut amica collatione prospicerent paci Ecclesiæ. Marcellinus jussu Imperatoris huic collationi præfuit. Post multas disputationis ambages, Marcellinus Donatistas condemnavit, & Honorius Marcellini sententiam ratam habuit. Augustinus Hipponensis episcopus in hac collatione multum alios juvit Episcopos.

Bracarense sub Innocentio Papa, & iisdem Imperatoribus an. 411. in quo determinatum est, ut pastores commissas sibi oves non desererent, sed eas frequenter adirent, ne corrumperentur a gentibus, aut hæreticis tunc devastantibus. Episcopi 10. subscripserunt huic concilio.

Zertense vel *Cirtense* sub Innoc. Papa, & Honorio & Theodosio Imperatoribus, an. 412. in quo finita Carthaginensi collatione Donatistæ divulgarunt, Marcellinum auro fuisse corruptum a Catholicis; ideo Episcopi Zertæ in Numidia congregantur. Episcopi Catholici scribunt ad Donatistas, & eorum mendacia detegunt.

Conciliabulum Donatistarum in Africa sub Innocentio, & Honorio, & Theodosio Imperatoribus an. 414. in quo Donatistæ determinant semetipsos interficere potius quam obediant Imperatori vel Ecclesias repetenti, vel eos releganti.

Hierosolymitanum sub Innocentio & Honorio, & Theodosio Imperatoribus, circiter an. 412. in quo error Pelagii damnatus est. *Dispositio est ad concilium Ephesinum, in quo obiter damnati sunt errores circa gratiam; & ad concilium Tridentinum, in quo damnati sunt errores circa gratiam.*

Carthaginense III. sub Innocentio Papa, & Honorio, & Theodosio Imperatoribus an. 412. in quo Cælestius Pelagii discipulus hæreseos convincitur, & ad Innocentium Papam defertur a Paulino Diacono. Huic disputationi præfuit Aurelius Carthaginensis Episcopus. Acta hujus disputationis perierunt. *Idem quod prius.*

Diospolitanum sub Innocentio Papa, Theodosio & Honorio Imperatoribus an. 415. in quo Pelagius verbis catholicis, sed mente hæretica fucate respondens, absolutus dimissus est, & innocens declaratus. 14. Episcopi huic Concilio interfuerunt. *Idem quod prius.*

Carthaginense IV. sub Innocentio Papa, iisdemque Imperatoribus an. 416. in quo Africani Patres andito, quod Pelagius Diospolitanos episcopos fefellisset, Synodicam epistolam ad Innocentium scripserunt, in qua duo capita Pelagii damnant; scilicet, naturam sufficere ad facienda mandata, & baptismum non esse necessarium: monentque Innocentium, ut Pelagium non absolvat, nisi prius errores suos ejuraverit. 67. Episcopi recensentur initio hujus epistolæ. *Idem quod prius.*

Milevitanum II. sub Innocentio Papa, Honorio & Theodosio Imperatoribus an. 416. in quo editi sunt 27. canones. 8. explicant stragem peccati originalis & necessitatem gratiæ, reliqui vero ad mores & disciplinam pertinent. 60. Episcopi huic Concilio adfuere. *Idem quod prius.*

Thysdritanum sub Zosimo Papa, & Honorio & Arcadio Imperatoribus an. 417. in quo vetatur, ne Episcopi facilius a Conciliis absint. Acta hujus concilii, & numerus Episcoporum perierunt.

Africanum sub Zosimo Papa, Honorio & Arcadio Imperatoribus an. 418. Defuncto Innocentio, Zosimus in gratiam Cælestii & Pelagii scripserat. Africani congregant concilium, cui intersunt 217. Episcopi. 8. canones in concilio Milevitano II. relati contra Pelagium & Cælestium, vel eduntur, vel confirmantur. *Dispositio fuit ad Ephesinum, ad Arausicanum 2. & ad Tridentinum, in quibus actum est de gratia.*

Teleptense, seu Tellense, vel Zellense, sub Zosimo, Honorio & Arcadio Imperatoribus, an. 418. Hujus concilii acta perierunt. Triginta tres episcopi adsuisse narrantur.

Ciliciense sub Zosimo Papa, Honorio & Arcadio Imperatoribus an. 418. Cum in Ciliciam hæresis Pelagiana progressa esset, judicarunt Patres huic errori iterata damnatione occurrere. Acta ejus concilii interierunt.

Carthaginense sub Bonifacio Papa, Honorio & Theodosio Imperat. an. 419. Cum Apriarius Presbyter ob morum depravationem ab Urbano episcopo depositus fuisset, ille contra usum Africanæ Ecclesiæ Papam appellavit. Zosimus nitebatur decretis concilii Nicæni, Africani: qui illos canones non viderant, decernunt scribendum esse Antiochiam, Alexandriam, & Constantinopolim, ut exemplaria authentica habeantur; quæ interim lis ad Cælestinum Papam transiit. 229. Episcopi huic concilio adsuere.

Carthaginense sub Bonifacio Papa, Honorio & Theodosio Imperatoribus an. 419. in quo rursus causa appellationis ad Romanum Pontificem agitata est: & cum nondum Nicæni canones authentici potuissent obtineri, scriptum est ad Cælestinum, ut non admitteret Sacerdotes, aut clericos inferiores appellantes ad Romanum Pontificem: & usus ille viguit usque ad Gregorium Magnum. Ex 229. Episcopis electi sunt 22. qui causam appellationis examinarunt.

Carthaginense sub Bonifacio aut Cælestino, iisdemque Imperatoribus: annus ignoratur. Cum 2. episcopi de primatu contenderent, & controversia componi non posset ex ætate Episcoporum, ut antea factum fuerat, decretum est, ut omnes episcopi Africani catalogum suæ ordinationis texerent, quem mitterent ad Carthaginensem Primatem. Numerus Episcoporum hujus concilii ignoratur.

Africanum seu collectio Conciliorum Africanorum, anno circiter 419. Cum in dies cresceret difficultas circa appellationem ad Romanum Pontificem, decreta est collectio canonum Africanorum, ut sciretur, quid agendum esset in hac appellatione.

Constantinopolitanum sub Cælestino Papa, & Theodosio Imperatore anno 416. Cum multi episcopi convenissent ad ordinationem Sisinnii, Massiliani hæretici iterum damnati sunt, & Photius dicit, declaratum eos non recipiendos esse ad pœnitentiam, quia haud dubie ficte, non serio dolebant,

bant. Numerus Episcoporum ignoratur.

Concilium incerti loci in Gallia sub Cæle-stino Papa,& Theodosio Imperatore, an.429. in quo Sanctus Germanus Antissiodorensis, & Lupus Trecensis episcopi Britanniam mittuntur, ut impediant, ne Pelagiana hæresis magis serperet. Hæc Synodus dicitur numerosa, sed quot Episcopi adfuerint ignoratur.

Romanum I. sub Cælestino Papa & Theodosio Imperatore, an. 430. in quo Cælestinus post acceptam epistolam a Nestorio, in qua Mariam Matrem Christi, & non Matrem Dei nuncupabat, ea blasphemia commotus Papa, mandat Cyrillo Alexandrino, ut Nestorium anathemate percutiat, nisi intra decem dierum spatium errorem suum ejuraret. Numerus Episcop. ignoratur. *Dispositio est ad Concilium Ephesinum contra Nestorium.*

Alexandrinum sub Cælestino Papa,& Theodosio Imperatore, anno430. in quo Cyrillus a Cælestino delegatus in negotio Nestorii Episcopos collegit, ex quorum sententia Synodales epistolas mittit ad Nestorium, & ad Clerum Constantinopolitanum, & 12. anathematismos, quos Nestorius fallacibus responsis eludit. Qui episcopi interfuerint, nihil scitur. *Dispositio fuit ad Ephesinum.*

Romanum II. sub Cælestino Papa, Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, an. 431. in quo Cælestinus, auditis Nestorii blasphemiis,& acceptis Cyrilli Litteris, dogma Nestorianum condemnat, & legatis tradit commonitorium in Concilio Ephesino agendum. Balusius primus edidit hoc commonitorium, in quo Papa præcipit auctoritatem Apostolicam custodiri: *Ad disceptationem si fuerit ventum*, inquit Papa, *vos de eorum sententiis judicare debetis, non subire certamen.* Episcopi qui & quot interfuerint ignoratur. *Dispositio est ad Ephesinum.*

Ephesinum concilium Generale III. sub Cælestino Papa, Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno 431. in quo Nestorius, qui Mariam dicebat matrem Christi, non matrem Dei, condemnatus est. Tunc addita sunt salutationi Angelicæ hæc verba: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis.* Et actione sexta, sessione secunda, actum est de damnatione hæresis Pelagianæ. Adfuerunt 200. episcopi.

Ephesinum conciliabulum sub Cælestino Papa, Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno 432. in quo Joannes Antiochenus, putans damnatum fuisse Nestorium præcipiti & irregulari sententia, non expectato Orientalium episcoporum adventu, Cyrillum Alexandrinum ut hæreticum damnat, Memnonem Ephesinum episcopum ut turbulentum excommunicat, & utrumque qua arte potuit diffamat. Huic conciliabulo interfuerunt 30. Episcopi vel Nestoriani, vel Pelagiani. *Hoc factum in odium Ephesinæ fidei.*

Antiochenum sub Sixto Papa III. Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno 433. in quo Joannes Antiochenus cognita Orthodoxa Cyrilli fide cum eo communionem iniit, & Nestorium damnavit. Numerus episcoporum hujus concilii ignoratur. *Executio fuit Ephesini.*

Romanum sub Sixto Papa III. Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno433. in quo Sixtus accusatus stupri cum Virgine Deo sacra, innocens declaratur. Bassus ejus calumniator damnatur, & privatur communione, nisi in summo vitæ discrimine. 56. Episcopi huic concilio interfuere.

Armenianum sub Sixto III. iisdemque Imperatoribus, anno 435. in quo combustis jussu Imperatoris Nestorii libris, libri Theodori Mopsuesteni divulgari cœperunt, & damnati sunt in hoc concilio. Numerus episcoporum ignoratur. *Executio fuit Concilii Ephesini, & occasio ad Concilium de tribus capitulis.*

Constantinopolitanum sub Sixto Papa III. iisdemque Imperatoribus, anno 435. in quo agitata est controversia, cui Ecclesiæ conveniret jus primatus, an Alexandrinæ, an Antiochenæ. Acta non habentur, sed primatus competit Alexandrinæ Ecclesiæ.

Regense in Gallia Narbonensi sub Sixto Papa III. iisdemque Imperatoribus, an. 439. Armentarii in Ebredunensem episcopum Ordinatio facta a duobus tantum episcopis, & non a tribus, ut jubent canones, irrita declaratur. 6. Canones circa mores & disciplinam constituuntur. Episcopi 13. subscripserunt. *Executio est Concilii Nicæni.*

Arausicanum I. sub Leone Papa I. iisdemque Imperatoribus, an. 441. in quo editi sunt 30. canones ad mores & disciplinam pertinentes, quibus subscripserunt 16. Episcopi.

Valense, Italice *Vaison*, minime Bazas, sub Leone Papa I. & Valentiniano Imperatore, an. 442. in quo editi sunt 10. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 15. aut 18. huic concilio subscripserunt.

Romanum I. sub Leone I. & Valentiniano Imperatore an. 444. in quo Manichæi Catholicis dolose se admiscentes condemnantur. De eis ita loquitur Leo: *Inter illos lex est mendacium, diabolus religio, sacrificium turpitudo.* Executio est Nicæni.

Concilium incerti loci sub Leone Papa I.& Valentiniano Imperatore an. 444. in quo Celidonius Vesontionensis episcopus mari-

tus quondam viduæ, & in re capitali judex, damnatus est ab Hilario Arelatensi Episcopo: sed Chelidonius appellat ad Leonem Papam, & accusat Hilarium, quod in Viennensi Provincia Metropolitana munia exercere præsumpsisset. Hilarius non decisa lite Roma discedit. Chelidonius absolvitur: & hic nata est inter Hilarium & Leonem gravis jurgiorum causa. Ignoratur Episcoporum numerus.

Romanum II. sub Leone Papa I. Valentiniano Imperatore an. 445. in quo sententia in Hilarium pronunciata est, pro cujus executione patrocinium & auctoritas Valentiniani imploratur. Solus Leo censetur hanc sententiam pronunciasse.

Asturicense sub Leone Papa I. & Valentiniano Imperatore an. 446. in quo latentes Manichæi & Priscillianistæ sese cum Catholicis immiscentes damnati sunt, & Episcoporum cura detecti.

Conventus Verolamii in Britannia sub Leone Papa I. & Valentiniano Imperatore an. 446. in quo hæresis Pelagiana ab Agricola Pelagii Discipulo disseminata confutatur, præsentibus Germano & Lupo Galliarum Episcopis.

Hispanicum sub Leone Papa I. Valentiniano Imper. an. 445. in quo Priscillianistæ Hispaniam inficientes condemnantur. Quot & qui Episcopi adfuerint ignoratur.

Constantinopolitanum sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 448. in quo Eutyches Archimandrita unicam in Christo naturam admittens citatur, ut accusationi respondeat: cui citationi cum non detulisset, lectis ejus Libris tamquam hæreticus condemnatur, a primatu Monasterii & dignitate Sacerdotali deponitur. Huic Conc. 32. Episcopi & 23. Archimandritæ subscripserunt. *Executio fuit Concilii Ephesini.*

Tyrium sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 448. Ibas Edessenus Nestorianismi accusatus, eo quod revera Cyrillo adversatus fuisset, & Joannem Antiochenum contra Cyrillum commovisset; sed jussu Imperatoris causa Ibæ bis examinata est, & innocens declaratus. Huic judicio 3. interfuere Episcopi ab Imperatore delegati. *Occasio est ad Concilium de tribus capitulis.*

Cerytense sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 448. in quo Ibas licet inventus innocens, & reconciliatus cum Cyrillo, Nestorianismi iterum accusatur, eo quod in epistola scripta ad Marin Persam, Cyrillum hæreticum appellasset. Producta epistola, hæc verba nequaquam inventa sunt, ideo Ibas innocens declaratur. 3. tantum interfuerunt Episcopi huic judicio. Eamdem Epistolam postea damnavit Chalcedonense Concilium. *Occasio fuit ad Concilium de tribus capitulis.*

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Leonis Papæ I. & Theodosii Imperatoris an. 449. in quo agente Chrysaphio Eunucho, summa apud Imperatorem auctoritate pollente, Eutychetis Libellus suscipitur, & Imperator concedit Synodum Ephesi celebrandam. 30. Episcopi huic conciliabulo interfuere. *Id factum in odium veri Concilii Ephesini.*

Ephesinum Conciliabulum tempore Leonis Papæ I. & Theodosii Imperatoris an. 449. in quo Flaviani Concilium improbatur, Eutyches absolvitur, Episcopi Catholici autem concilio ejiciuntur, aut deponuntur. Ipse Flavianus ad Papam appellans calcibus occiditur. Hinc est quod hic cœtus vocatus sit prædatoria, aut latrocinalis Synodus. 128. Episcopi huic conciliabulo interfuere. *Id factum in odium Concilii Ephesini.*

Romanum III. sub Leone, & Valentiniano Imperat. an. 449. Leo ut accepit a Legato suo quæ Ephesi gesta fuerant, acta conciliabuli Ephesini ut detestanda reprobat. Nomina Episcoporum exciderunt. *Executio fuit veri Concilii Ephesini.*

Constantinopolitanum sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 450. in locum Flaviani inique damnati & crudeliter occisi subrogatur Anatolius, qui voluit promotionem suam contra leges Ecclesiæ actam reparari. Ad hoc Papa quatuor mittit Legatos, qui lapsos aut inique promotos ab errore resipiscentes reciperent. Anatolius fidei confessionem Catholicam cum aliis edidit. Omnes in sede sua confirmati sunt. Nestorio & Eutycheti anathema dictum est. *Executio fuit Ephesini & dispositio ad Chalcedonense.*

Concilium S. Patritii in Hybernia sub eodem Leone Papa, Valentiniano & Marciano Imperator. an. 450. in quo collecti sunt varii Canones in variis Ecclesiis constituti, ut Ecclesia Hybernica, quæ adhuc erat in cunis, omnem idololatriam procul abjiceret. Collecti sunt 34. Canones, & postea leguntur collecti, sed ita mutili, ut vix intelligi possint.

Chalcedonense Generale IV. sub Leone Papa I. & Marciano Imperat. anno 451. in quo damnatus est Eutyches unam tantum naturam in Christo admittens. 630. Episcopi huic Concilio interfuere.

Arelatense sub Leone Papa I. Valentiniano & Marciano Imperatoribus anno 452. Ecc-

clesiastica disciplina in multis deformata fuerat: ideoque congregatum est concilium Arelatense, in quo editi sunt 56. canones. Aliqui 25. tantum, aut 34. recensent. De numero Episcoporum nihil scitur.

Andegavense sub Leone Papa I. Valentiniano & Marciano Imperatoribus, anno 453. in quo editi sunt 12. canones ad mores & disciplinam pertinentes. 7. Episcopi huic concilio subscripserunt.

Arelatense II. sub Leone Papa I. Valentiniano & Marciano Imperatoribus, an. 455. in quo exorta inter Theodorum Episcopum Forojuliensem & Faustum Lyrinensem Abbatem controversia, quam multi finire non poterant, certis conditionibus finita est, quibus Monachi a jurisdictione Episcopi subtracti sunt. Hinc desumunt aliqui originem privilegiorum Monasticorum.

Constantinopolitanum sub Leone Papa, iisdemque Imperatoribus, anno 459. in quo Gennadius Ecclesiam Constantinopolitanam a labe simoniaca purgare conatus est. 82. Episcopi huic concilio adfuere.

Turonicum sub Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 461. Cum plures Episcopi occasione Festi sancti Martini in Turonensem Urbem convenissent, facto concilio 13. canones ediderunt circa mores & disciplinam. 10. Episcopi huic concilio interfuerunt.

Veneticum sum Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 463. Cum plures Episc. in Venetorum urbem venissent, Episcopum ordinandi causa, occasionem nacti, 16. canones vel ediderunt, vel editos confirmarunt, qui omnes & mores & disciplinam respiciunt. 6. Episcopi huic concilio subscripserunt.

Arelatense sub Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 465. in quo agitata est causa Mamertini Viennensis Episcopi, qui Dienfem Episcopum ordinaverat, licet Ecclesia Diensis Arelatensi Metropolitæ subjiceretur. Hilarius Papa scripsit, quod hæc ordinatio confirmanda erat per Leontium Arelatensem Episcopum, ad quem de jure pertinebat. 20. Episcopi interfuere.

Romanum sub Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 465. Is abusus irrepserat in Ecclesiam, quo Episcopi decedentes successorem sibi eligebant, ex quo Nundinarius Barcinonensis sibi Irenæum successorem constituerat. Concilium huic malo medetur, editis 5. canonibus. Huic concilio interfuere 48. Episcopi.

Viennense sub Simplicio Papa & Nepote Imperatore, an. 474. Cum Viennenses populi terræ motibus & ferarum incursibus & annonæ penuria affligerentur, Mammertus rogationes instituit, quibus, inquit Sidonius, *jejunatur, oratur, psallitur, & fletur*.

Arelatense sub Simplicio Papa, & Nepote Imperatore, anno 475. Eo tempore fuerunt in Gallia aliqui, qui docebant per prædestinationem fatalem induci necessitatem, qua bonorum operum studium præscinderetur. Hic error damnatus est in hoc concilio. Numerus Episcoporum ignoratur.

Lugdunense sub Simplicio Papa & Nepote Imperatore, anno 475. in quo idem error circa prædestinationem damnatus est.

Romanum I. sub Felice III. Zenone Imperatore, & Odoacro Rege, an. 483. Zeno Imperator Joannem virum Catholicum ex Alexandrina sede deturbaverat, & Petrum Mongum virum hæreticum ei subrogarat. Felix Papa Joannem sic deturbatum excepit, & Concilium Romæ cougregat, in quo legatio ad Zenonem statuitur, & ad Acacium Constantinopolitanum, ut Joannes restituatur. Damnatus est etiam Petrus Fullo in Antiochena sede per vim Martyrii successor, quique in trisagio *Sanctus, Sanctus, Sanctus* supperaddi volebat *qui passus est pro nobis*, quasi Trinitas passa esset. Episcopi hujus Concilii ignorantur.

Romanum II. sub Felice III. & Zenone Imperatore & Odoacro Rege, anno 484. Vitalis & Missenus missi a Papa ad Zenonem male excepti sunt, & in carcerem missi. Acacius eos sæpe in carcere invisit, & artibus suis effecit, ut legati cum ipso communicarent, & Petri Mongi nomen in sacris nominari paterentur. Legatis Romam reducibus congregatur concilium, in quo Vitalis & Missenus Legati ob perfidiæ lapsum condemnantur, & ex Episcopatu deponuntur. Acacius solemni decreto Apostolica auctoritate condemnatur, eique hæc sententia per Monachum intimatur. Episcopi 77. huic concilio interfuerunt.

Conciliabulum Carthaginense sub Felice III & Zenone Imperatore, anno 484. Hunericus Rex Vandalorum jussit minacibus litteris omnes Episcopos Catholicos Carthagine congregari, ut cum Episcopis Arianis disputarent de consubstantialitate, eamque ex scripturis probarent. In eo conciliabulo fertur sententia contra Catholicos etiam non auditos, 348. relegati sunt, 28. fugerunt, unus supplicium passus est, alter confessor occubuit. Omnes episcopi, qui interfuerunt, erant 466. *Fuit in odium Nicænæ fidei*.

Romanum III. sub Felice III. Zenone Imperatore, an. 487. Mortuo Hunnerico Vandalorum Rege Ecclesia pacem obtinuit sub Gun-

Gundabundo ejus successore: qui lapsi fuerant in persecutione petunt recipi in Ecclesiam. Congregatur Romæ concilium, in quo hæc determinantur. 1. Ut clerici lapsi laica tantum communione in morte donentur. 2. Monachi & Laici lapsi, per triennium stent inter audientes, & in morte solum viaticum accipiant. 3. Ut ætate parvuli inter pœnitentes retineantur, donec communionis sint capaces. 4. Si mortis necessitas cogat, pœnitentes poterunt communione donari, cum obligatione tamen percurrendi constitutum pœnitentiæ tempus, si convalescant. Huic concilio 38. episcopi interfuere. In libello Sidonico circa hæc tempora quædam reperiuntur concilia de causis particularibus agentia, in quibus invasores episcopatuum deponuntur, quæ ex industria omittimus.

Romanum I. sub Gelasio Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 494. in quo libri apocryphi recensentur, & ab iis, quos Ecclesia recipit, seponuntur. Huic concilio adfuerunt 70. episcopi.

Romanum II. sub Gelasio, Anastasio Imperatore, & Thodorico Rege, anno 495. in quo cum Vitalis communione Ecclesiastica privatus obiisset, Missenus resipuit & pœnitentiam multo cum gemitu postulavit, dicens: *parce prostrato; porrige manum jacenti*: in hoc concilio receptus est postquam ejuravit omnes hæreses. 55. Episcopi huic concilio subscripsere.

Romanum I. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 409. Cum in electione Symmachi schisma ortum esset, & Laurentius Antipapa huic electioni contradiceret, Theodoricus licet Arianus jussit concilium Romæ congregari, in quo determinatum est, Symmachum legitimum Papam esse; & generaliter definitur, quod quoties circa electionem certamen emerserit, *vincat sententia plurimorum*. Huic concilio interfuere 72. episcopi. *Dispositio fuit ad concilia generalia circa electionem Papæ*.

Romanum II. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 500. in quo Symmachus legitimus Papa declaratur, & Laurentius pro invasore habetur. Huic concilio interfuerunt 115. episcopi, de quo numero tamen plane non constat. *Dispositio fuit ad concilia circa electionem Papæ*.

ARTICULUS VII.

De Conciliis sexto sæculo habitis.

ROmanum III. sub Symmacho Papa, & Theodorico Rege, anno 501. Symmachus accusatus voluit ab Episcopis judicari. Jussu Regis Theodorici congregantur Romæ multi episcopi, qui sine magna discussione, immo non auditis adversariis innocentem Symmachum declarant, non tam rem judicando, quam schisma sopiendo. Revera concilium illud vix pro vero concilio haberi potest, cum auctoritate politica coactum sit. 115. Episcopi creduntur interfuisse.

Romanum IV. sub Symmacho, & Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 502. in quo plenarie confirmata est Symmachi electio, & abrogantur tria edicta lata a Rege Odoacro, utpote libertati Ecclesiasticæ contraria. Primum erat, ne absque consultatione & consensu Regis Italiæ fieret electio Summi Pontificis. Secundum, ne liceret Summo Pontifici quidquam ex Ecclesiæ bonis alienare. Tertium, bona Ecclesiæ superflua in pios usus esse distrahenda. Leges illæ ex parte justæ irritæ declarantur; quia feruntur a Rege Laico: nam concilium idem ex parte jussit observari. Huic concilio interfuere 64. Epis. *Dispositio fuit ad concilia Generalia de electione Papæ.*

Romanum V. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 503. Schismatici scribunt contra confirmatam Symmachi electionem. Congregatur concilium, & Ennodius eligitur, qui responderet adversariorum calumniis. 118. dicuntur interfuisse episcopi.

Romanum VI. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 504. in quo invasores bonorum ecclesiasticorum anathemate percutiuntur; quia bona ecclesiastica *ad substantiam pauperum derelicta nulla auctoritate invadi possunt*. Numerus episcoporum hujus concilii ignoratur.

Byzacenum in Africa sub Symmacho Papa, & Anastasio Imperatore, anno 504. in quo resistitur Trasamundo Regi, qui, ut Ecclesiam aboleret, vetebat, ne defunctis Episcopis alii ordinarentur, qui in defunctorum locum succederent.

Agathense sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, Alarico Rege, anno 506. in quo 71. canones constituuntur ad mores & disciplinam pertinentes. Huic Concilio interfuere 35. Episcopi.

Toletanum I. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Alarico Rege, an. 507. Hujus acta omnino perierunt, inquit Balusius.

Aurelianense sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Clodovæo Rege, an. 511. in quo 33. canones constituuntur, mores & disciplinam rescidientes. 32. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

Con-

Conciliabulum Sidonianum in Palæstina tempore Symmachi Papæ, & sub Anastasio Imperatore, an. 512. in quo Eutychiani, & Acephali Synodum Chalcedonensem damnarunt, & Flavianum Antiochenum, & Eliam Hierosolymitanum defensores concilii Chalcedonensis sedibus suis ejecerunt.

Rhemense sub Hormisda Papa, & Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 514. in quo actum est de reformanda disciplina in Ecclesia Gallicana.

Epiritanum sub Hormisda Papa, & Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 516. in quo recepta sunt quatuor Generalia Concilia, & omnes hæretici rejecti.

Gerundense sub Hormisda Papa, & Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, in quo editi sunt 13. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Septem huic concilio interfuere Episcopi.

Epaonense sub Hormisda Papa, Anastasio Imperat. & Childeberto Rege, anno 517. in quo editi sunt 40. Canones ad mores & disciplinam pertinentes. Interfuerunt huic concilio 25. Episcopi.

Lugdunense sub Hormisda Papa, & Anastasio Imperatore, & Childeberto Rege, anno 519. Cum Stephanus vir præpotens incestuose viveret cum Palladia, & cum episcopi aliquando zeli minus prudentis arguerentur, si similes personas corriperent; congregatum est Episcoporum concilium; & Stephano & Palladiæ *usque ad orationem plebis, quæ post Evangelium legeretur, orandi in locis Sanctis spatium præstatur*, & præcipitur, ut Episcopi mutuo sese juvent contra Magnatum non resipiscentium vexationes.

Constantinopolitanum sub Hormisda Papa, & Justino Imperatore, anno 618. in quo Concilium Chalcedonense, quod quidam hæretici rejiciebant, suscipitur: nomina Euphemii & Macedonii sacris Dypticis inscribuntur; sed quia Euphemius & Macedonius favebant Eutychianis, quantum ad hoc concilium istud a Romano Pontifice reprobatur, & mittuntur legati Constantinopolim, qui hæc omnia componant. Quadraginta Episcopi huic concilio interfuerunt. *Executio fuit Chalcedonensis*. Jerosolymitanum sub eisdem, anno 518. in quo præcedens Synodus confirmatur.

Tyrium sub Hormisda Papa, Justino & Anastasio Imperatoribus, an. 518. in quo præcedentes Synodi Constantinopolitana & Jerosolymitana confirmantur. Inde forsan motus est Justinus, ut Chalcedonense concilium edicto recipi præciperet. *Executio Chalcedonensis*.

Romanum sub Hormisda, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 519. in quo concluditur reconciliatio Ecclesiæ Græcæ & Latinæ, modo Acacius schismaticus, Euphemius, & Macedonius condemnentur, & eorum nomina e dypticis expungantur. Quot fuerint episcopi ignoratur.

Ilerdense sub Joanne Papa primo Justino Imperatore, & Theodorico Rege, an. 524. in quo editi sunt sexdecim canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi novem huic concilio subscripserunt.

Valentinum in Hispania sub Joanne Papa I. Justino Imperatore, & Theodorico Rege, an. 524. in quo statuuntur quædam ad Missæ celebrationem, ad recitationem officii, & ad defunctorum exequias pertinentia, quæ omnia sex canonibus concluduntur. Septem Episcopi subscripserunt.

Arelatense sub Joanne Papa I. Justino Imperatore, & Theodorico Rege, an. 524. Cum episcopi ad dedicationem Ecclesiæ sanctæ Mariæ in eam urbem venissent, occasionem nacti ediderunt quatuor canones, quibus quo pacto recipiendi sunt ordines præscribitur. Tredecim episcopi huic Concilio interfuerunt.

Juncense sub Joanne Papa I. & Hilderico Vandalorum Rege, anno 534. Cum aliqui episcopi superioribus suis obedientiam detrectarent, coactum est concilium, & consultus Bonifacius Carthaginensis Episcopus. Numerus episcoporum hujus concilii ignoratur.

Carthaginense sub Joanne Papa I. Hilderico Rege, anno 525. in quo leguntur Nicæni canones juxta exemplar ab Attico missum, & pax ita componitur, ut post Numidiam sequeretur Byzacena, quam utramque Proconsularis præcederet. Actum est etiam de Monachorum privilegiis. *Concilium respicit disciplinam*.

Carpentoractense sub Felice Papa IV. Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, an. 527. in quo determinatur, episcopum non debere de bonis Ecclesiæ pro arbitrio disponere, sed sibi juxta necessitatem & non ultra assumere. Huic concilio sexdecim interfuere episcopi.

Arausicanum II. sub Felice IV. & Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 529. in quo explicatur materia de gratia Christi, de prædestinatione, & eduntur 25. canones expressis verbis ex Aug. desumpti. Tredecim interfuere episcopi. *Dispositio ad Tridentinum circa gratiam*.

Valentinum ad Rhodanum sub Felice Papa IV. Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 529. in quo confirmatur quod in Arau-

Arausicano concilio circa gratiam & prædestinationem fuerat definitum. Non scitur numerus Episcoporum hujus concilii. *Dispositio ad eamdem decisionem*.

Vasense sub Felice IV. Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege an. 520. in quo, cum deessent Seminaria ad instructionem Clericorum, statuuntur 5. canones ad dirigendam Clericorum institutionem. Episcopi undecim huic Concilio interfuerunt.

Carpentoractense. Tempus ignoratur. Agracius ad annum suspenditur ob ordinationem a se perperam factam. *Executio est Nicæni circa ordinationes illicitas*.

Toletanum II. sub Bonifacio, Justiniano Imperatore, & Almarico Rege, an. 531. in quo 5. eduntur canones, quibus cavetur, ne infantes ad Clericatum properanter admittantur. Octo episcopi huic concilio interfuerunt.

Romanum sub Joanne Papa II. & Justiniano Imperatore, an. 532. Monachi aliqui Eutycheti faventes volebant concilio Chalcedonensi addenda esse hæc verba: *Unum de Trinitate esse Crucifixum Christum*. Legati Papæ nolebant id permittere, declarantes hanc additionem esse concilio injuriosam. Monachi Legatos ex hoc Nestorianismi accusabant. Hormisda confirmat sententiam Legatorum. Hinc oritur nova difficultas: *Si unus de Trinitate*, inquiebant Nestorii defensores, *non est passus, ergo unus de Trinitate non est natus, nec proinde Maria Dei Genitrix dici potest*. Congregatur Romæ Concilium, in quo declaratur veram esse hanc propositionem: *Una ex tribus Personis Trinitatis passa est, secunda scilicet*. Episcopi non referuntur. *Executio fuit Chalcedonensis*.

Carthaginense sub Joanne Papa II. Justiniano Imperatore, an. 534. Scripserant Africani Præsules, quomodo Sacerdotes Arriani ad Ecclesiam reduces recipiendi essent, quomodo filii Arrianorum ad clerum admittendi essent, & quomodo agendum cum Monachis, qui jam privilegiis uti incipiebant. Joannes obiit interim. In hoc concilio hoc privilegium conceditur Monachis, quod ab Episcoporum auctoritate & jurisdictione eximantur. 217. Episcopi interfuerunt.

Arvernense sub Agapito I. Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, an. 535. in quo quindecim editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes. Quindecim Episcopi huic concilio interfuerunt.

Constantinopolitanum post obitum Agapiti sub Justiniano Imperatore, anno 536. habitum in Monasterio Dyptico in quo concilio damnati sunt Anthymus, Petrus, Severus, & Zonaras, Acephali dicti, eo quod essent sine capite, sine lege, sine superiore, omnemque auctoritatem tam Ecclesiasticam quam civilem rejicerent; ideoque damnati sunt ab hoc concilio, & ab Imperatore Justiniano. Quinquaginta Episcopi huic concilio interfuerunt.

Hierosolymitanum Sede vacante sub Justiniano Imperatore, an. 536. in quo idem Anthymus damnatus est, & depositus declaratus. Huic concilio interfuerunt 45. Episcopi.

Aurelianense sub Sylverio Papa, Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 538. Multa erant inordinata in Clero & inter Laicos, ideo congregatur concilium, in quo triginta duo canones editi. Decem & novem Episcopi interfuerunt, & septem per Procuratores.

Barcinonense sub Vigilio Papa, Justiniano Imperatore, & Teudis Hispanorum Rege, an. 540. Pœnitentes pœnitentiæ leges cum magna incuria exequebantur, vulgares habitus gestabant, in conviviis conversabantur; ideo editi sunt decem canones in hoc concilio, ut huic malo remedium afferretur. Episcopi septem huic concilio interfuerunt.

Aurelianense I. sub Vigilio Papa, Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 541. in quo editi sunt triginta & octo canones mores & disciplinam respicientes. Huic concilio interfuere triginta & sex Episcopi.

Aurelianense II. sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, an. 549. in quo editi sunt 24. canones circa mores & disciplinam. Episcopi quinquaginta, procuratores viginti & unus interfuerunt.

Avernense sub eisdem. Nihil est aliud istud concilium quam prioris approbatio. Episcopi decem interfuerunt.

Mopsuestenum sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore, an. 550. Theodorus Mopsuestenus Nestoriani erroris auctor habitus est; ideo edicto Justiniani Synodus cogitur, ut inquiratur, num e diptycis Theodori nomen expunctum fuisset, & ejus loco substitutum Cyrilli nomen: quod ita factum inventum est. Episcopi novem interfuerunt cum magistratibus. *Executio fuit Ephesini, & dispositio ad tria capitula*.

Constantinopolitanum V. Generale sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore, an. 553. in quo controversia dicta de *tribus capitulis* dirimitur. Tria autem capitula sunt ista. Primum, an persona Theodori Mopsuesteni, qui credebatur usque ad mortem adhæsisse Nestorio, deberet anathematizari. Secundum, an

an scripta Theodoreti contra Cyrillum continerent errorem Nestorii. Tertium, an epistola Ibæ Edesseni scripta ad Marin, in qua laudabatur Nestorius, errorem Nestorii contineret. Imperator damnaverat hæc tria capitula: eorum condemnationi fortiter restiterat Vigilius Papa: ea nec probarat nec improbarat concilium Chalcedonense, sed inexaminata & indecisa reliquerat: ea tamdem damnat concilium Generale: judicat Theodorum Mopsuestenum dignum anathemate, quia supponit usque ad mortem adhæsisse Nestorio: judicat Anathematismos Theodoreti, & epistolam Ibæ continere aut saltem favere Nestorianismo.

Hierosolymitanum sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore an. 553. in quo Synodus V. Constantinopolitana approbatur, & in primis damnatio trium capitulorum. *Fuit executio quintæ Synodi*.

Conciliabulum Aquilejense sub Vigilio Papa & Justiniano Imperatore an. 553. in quo Synodus V. Generalis quasi contraria concilio Chalcedonensi rejicitur. Multi fuerunt in ea Synodo Episcopi, sed Græcæ Linguæ ignari, ideo non poterant judicare de scriptis Theodori. Hinc schisma ortum est, quod per centum annos duravit. *Fuit impugnatio V. Synodi*.

Arelatense sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore & Childeberto Rege an. 554. in quo editi sunt canones septem ad disciplinam & mores pertinentes. Episcopi undecim huic concilio interfuerunt.

Parisiense sub Pelagio Papa & Childeberto Rege an. 555. in quo Suffracus Parisiensis episcopus multis criminibus accusatus, & propria confessione convictus, deponitur, & in Monasterium ad pœnitendum detruditur. Episcopi viginti septem interfuerunt... *Damnatio Episcoporum per solum concilium Provinciale*.

Parisiense sub Joanne III. Justiniano Imperatore an. 557. in quo excommunicantur invadentes jura ecclesiastica. Et circa hoc septem canones eduntur.

Conciliabulum Constantinopolitanum Eutychianorum tempore Joannis III. & sub Justiniano Imperatore an. 560. Eutychiani inter se dissidentes alii volebant corpus Christi esse corruptibile, alii incorruptibile. Justinianus sub edicto erronee declaravit corpus Christi esse expers corruptionis, & Eutychem, qui ei restiterat, in exilium ablegavit. Quot fuerint Episcopi ignoratur.

Braccarense sub Joanne III. sub Justiniano Imperatore, & Theodorico Rege an. 563. in quo editi sunt 22. canones circa mores & disciplinam, & septemdecim contra Priscillianistas errores Sabellianorum, Arianorum, & Manichæorum jam in Nicæno damnatos renovantes. *Fuit executio Nicæni*.

Santonense sub Joanne III. & Clothario Rege an. 563. in quo Eremius Episcopus, qui sola auctoritate Clotharii Episcopatum Santonense invaserat, intrusus declaratur a Leontio Burdigalensi cum suis suffraganeis, quod Rex inique tulit, & Presbyterum, qui decretum concilii attulerat, exilio damnavit, Leontium mille aureis mulctavit. Ignoratur numerus Episcoporum hujus concilii. *Dispositio est ad Photii & similium intrusorum condemnationem*.

Lucense I. in Hispania sub Joanne III. annus incertus est. In eo concilio in Galacia nova instituitur Metropolis Braccarensi subdita.

Lugdunense I. sub Joanne III. & Chariberto Rege an. 567. in quo Salonius & Sagittarius variis sceleribus celebres arguuntur, sed lapsi in eadem scelera Cabylloni deponuntur. Sex sunt ibi canones editi circa mores & disciplinam. Octo interfuerunt Episcopi, & sex per procuratores: *Judicium Episcoporum in Provincia*.

Turonense sub Joanne III. & Chariberto Rege an. 567. in quo editi sunt 27. canones circa mores & disciplinam.

Braccarense Sede vacante sub Mirone Rege an. 572. in quo decem editi sunt canones circa mores & disciplinam. Novem interfuerunt Episcopi.

Lucense II. Sede vacante an. 572. in quo canones collecti a Martino Dumensi Episcopo lecti sunt.

Parisiense I. sub Benedicto Papa I. & Chilperico Rege an. 573. Quidam in Dunensi Castro Ecclesiam regebat, & ab Episcopo Rhemensi licet in aliena Provincia consecratur Episcopus. Pappolus Carnotensis Episcopus, in cujus Diœcesi Castrum situm erat, conqueritur de hac inordinata consecratione. Ægidius Rhemensis jubetur in hoc concilio advocare ad se eum, quem ordinaverat, & ordinatus inhibetur actiones episcopales, exercere. 32. Episcopi interfuerunt. *Executio est Nicæni vetantis, ne Episcopi Pontificalia extra suam Diœcesim exerceant*.

Parisiense II. sub Benedicto I. & Chilperico Rege an. 577. Brunechildis Sigeberti Regis vidua Rhotomagi exulabat. Prætextatus hujus urbis Episcopus accusatur coram Chilperico, quod auctor fuisset conjugii, quod Meroveus cum Brunechilde inierat. Prætextatus purgavit se ab hac calumnia in hoc

hoc Concilio; sed delusus a Rege, qui veniam promiserat, se reum contra veritatem confessus est. Qui Rex postea urget Concilium, ut Prætextatus damnetur juxta suam confessionem. Episcopi Regi conniventes damnant Prætextatum. Gregorius Turonensis negat subscribere huic condemnationi. Prætextatus in exilium mittitur. Quadraginta quinque Episcopi creduntur huic Concilio interfuisse.

Antisiodorense sub Pelagio Papa II. & Chilperico Rege an. 578. in quo editi sunt 45. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Huic Concilio interfuit unus Episcopus, septem Abbates, triginta quatuor Presbyteri, Diaconi tres.

Brennacense sub Pelagio Papa II. & Chilperico Rege an. 581. in quo Gregorius Turonensis a Leudaste falso accusatur, quod de uxore Regis male locutus fuisset, quod impudice cum Berthemano Burdigalensi Episcopo se commiscuisset: calumnia detecta est, Gregorius absolvitur, & Leudastes excommunicatur. Nescitur numerus Episcoporum hujus concilii.

Matisconense I. sub Pelagio II. Guntramno & Chilperico Regibus an. 581. in quo Judæorum coercetur audacia, qui Christianis insultabant. 19. Canones circa mores & disciplinam editi sunt. 21. Episcopi subscripserunt.

Lugdunense sub Pelagio Papa II. Mauritio Imperatore, & Chilperico Rege an. 583. in quo editi sunt sex canones circa mores & disciplinam. Octo subscripserunt Episcopi.

Valentinum sub Pelagio II. Guntramno & Chilperico Regibus an. 384. in quo Guntramnus Rex & Astrechildis Regina donationes Ecclesiæ factas confirmarunt, & irrevocandas voluerunt. Septemdecim subscripserunt Episcopi.

Concilium incerti loci sub Pelagio II. an. 585. in quo multa dicta sunt circa castitatem Presbyterorum, & judicatum est melius esse paucos haberi Ministros in Ecclesia, modo pudici essent, quam multos incontinentes. Numerus Episcoporum hujus concilii ignoratur.

Matisconense II. sub Pelagio Papa II. Guntramno & Clotario Regibus an. 585. in quo editi sunt viginti canones circa mores & disciplinam. Episcopi 40. & 20. Procuratores subscripserunt.

Constantinopolitanum sub Pelagio II. Mauritio Imperatore, in quo Gregorius Antiochenus accusatus incestus cum sorore, innocens declaratur.

Toletanum III. sub Pelagio Papa II. Mauritio Imperatore & Recaredo Rege anno 589. in quo Gothi Arianam hæresim ejurarunt. Editi sunt 23. canones ad mores & disciplinam pertinentes. 52. Episcopi subscripserunt. *Executio est Nicæni.*

Narbonense sub Pelagio Papa II. Mauritio Imperatore, & Recaredo Rege an. 589. in quo editi sunt quindecim canones ad mores & disciplinam pertinentes. Septem Episcopi subscripserunt.

Hispalense sub Gregorio Papa I. & Mauritio Imperatore, & Recaredo Rege anno 590. in quo cautum est, ne Episcopi mancipia libera pro nutu declararent, qua manumissione bona Ecclesiæ decrescebant. Octo interfuere Episcopi.

Cæsaraugustanum sub Gregorio Papa I. & Recaredo Rege an. 592. in quo cautum est, quomodo recipiendi essent, & ad Ecclesiam & in clerum reduces ab hæresi vel Arianorum, vel Priscillianistarum. Novem Episcopi subscripserunt. *Executio est Nicæni.*

Toletanum IV. sub Gregorio Papa I. & Recaredo Rege an. 597. in quo cautum est, ne oratoria aut templa construi permitteretur, nisi in eis institueretur Clericus. Tredecim Episcopi interfuerunt.

Oscense sub Gregorio I. & Recaredo Rege an. 598. in quo providetur Clericorum continentiæ, quæ maledicentium linguis labefactabatur. Qui & quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Barcinonense sub Gregorio Papa I. & Recaredo Rege an. 599. in quo eduntur quatuor canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi duodecim subscripserunt.

ARTICULUS VII.

De conciliis septimo sæculo habitis.

Romanum sub Gregorio I. & Mauritio Imper. an. 601. in quo Gregorius Monachos ab Episcoporum jurisdictione tum temporali, tum spirituali exemit, vetans ne Episcopi visitent Monasteria, eorum redditus sibi adscribant: Monachos Abbati quoad spiritualia & temporalia subjicit, & Abbatem summo Pontifici. Huic concilio 20. interfuere Episcopi, 14. Presbyteri, & 4 Diaconi.

Numidianum sub Gregorio II. & Mauritio Imperat. an. 603. in quo Donadeus Diaconus injuste a Victore e gradu dejectus appellat ad Romanum Pontificem: comperta innocentia dejecti, Victoris sententia rescinditur. Numerus Episcoporum hujus concilii nescitur.

Re-

Romanum sub Bonifacio Papa III. & Phoca Imperatore an. 606. Defuncto Gregorio, Sabinianus ei successit, cui successit Bonifacius. Hic congregat concilium, in quo cautum est, ut non prius de eligendo Pontifice agatur, quam defunctus Pontifex triduo sepultus sit. 72. Episcopi interfuerunt. *Dispositio est ad concilia Generalia, in quibus de electione Papæ actum est.*

Parisiense sub Deusdedit Papa, & Clotario Rege an. 615. in quo editi sunt quindecim canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 79. interfuerunt huic Synodo.

Hispalense sub Bonifacio Papa III. Heraclio Imperat. & Sigeberto Rege an. 619. in quo editi sunt 12. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 8. subscripserunt.

Remense sub Honorio Papa I. & Dagoberto Rege an. 630. in quo editi sunt viginti canones, quibus providetur, ut bona Ecclesiæ conserventur. 50. Episcopi subscripserunt.

Conciliabulum Alexandrinum tempore Honorii Papæ I. & Heraclii Imperatoris, & Silenandi Regis an. 633. in quo Cyrus Alexandrinus proponit reticendas esse voces duarum operationum, & duarum voluntatum in Christo, ut pax in Ecclesia servaretur. *Occasio fuit hæreseos Monothelitarum.*

Toletanum V. VI. & VII. sub Honorio intra paucos annos celebrantur. In triplici illo concilio editi sunt 98. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Severino Papa, & Heraclio Imperatore anno 639. Heraclius Imperator suasu Sergii Constantinopolitani Ecthesim, idest expositionem proposuit, in qua Monothelismus continebatur. Sergius congregat Concilium, jubetque Ecthesim recipi. Quot interfuerint Episcopi ignoratur. *Confirmatio Monothelismi.*

Romanum sub Theodoro Papa, & Constante Imperatore. Paulus Monothelita suasit Constanti Imperatori, ut *Typum* ederet, quo indicebatur silentium circa hanc quæstionem, an Christus unam vel duas haberet voluntates. *Typus* ille in hoc concilio damnatur; quia silentium male præcipitur circa rem fidei; & Paulus deponitur. Ignoratur quot fuerint Episcopi. *Dispositio est ad damnandum Monothelismum.*

Lateranense sub Martino Papa I. & Constante Imperat. an. 649. in quo Martinus constanter recusavit approbare *Typum* Imperat. & professio fidei edita est, in qua referuntur plures hæreses, & condemnantur. Centum & quinque Episcopi subscripserunt. *Dispositio fuit sextę Synodi contra Monothelitas.*

Cabilonense sub Martino Papa, & Clodoveo II. Rege, & Constante Imperatore an. 650. in quo 20. canonibus editis repressa est sæcularium aviditas, qui sub prætextu boni publici bona ecclesiastica sibi adscribebant. Triginta & octo Episcopi interfuerunt.

Toletanum VIII. sub Martino Papa, & Constante Imper. an. 653. in quo editi sunt 13. canones ad mores & disciplinam pertinentes, cui subscripserunt 52. Episcopi. Toletanum IX. sub Eugenio & Constante Imperatore an. 655. in quo editi sunt 17. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Toletanum X. sub Vitaliano & Constante Imperatore an. 656. in quo instituto festo Annunciationis, editi sunt canones 6. Cui concilio viginti Episcopi subscripserunt. Toletanum XI. sub Adeodato, & Constantino Pogonato an. 675. in quo post factam professionem fidei, qua explicatur Mysterium Trinitatis, & Incarnationis sexdecim editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes. Sexdecim Episcopi subscripserunt.

Emeritense sub Vitaliano Papa, & Constante Imperatore an. 666. in quo editi sunt 23. canones ad mores & disciplinam pertinentes. 12. Episcopi subscripserunt.

Herofordense sub Adeodato Papa, & Constantino Pogonato Imp. an. 673. in quo orta circa celebrationem Paschatis discordia, inter Scotos determinatum est, Pascha non celebrandum esse ipso die Dominico, qui incideret decimaquarta luna, sed differendum ad Dominicam sequentem. 6. Episcopi interfuere. *Hoc Concilium fuit quasi executio Niceni.*

Braccarense sub Adeodato, & Constantino Pogonato an. 675. Incuria Episcoporum eo processerat, ut lacte pro vino in Sacrificio uterentur, & vasa sacra in usus profanos adhiberent, &c. 9. editi sunt canones, quibus illi abusus tollerentur. 8. Episcopi adfuere. *Dispositio ad Tridentinam Doctrinam circa Eucharistiam.*

Hedtfeldense sub Agathone Papa, & Constantino Pogonato an. 680. in quo damnati sunt Monothelitarum errores. *Fuit dispositio ad sextam Synodum Generalem.* Ignoratur numerus Episcoporum hujus concilii.

Romanum I. sub Agathone Papa, & Constantino Imperatore an. 680. Nonnulla erant inter Angliæ Episcopos dissidia, quibus componendis mittitur Abbas Monasterii Beati Martini. Adfuere Episcopi 50.

Romanum II. sub Agathone Papa, & Constantino Pogonato Imperat. an. 680. in quo damnata est hæresis Monothelitarum, & decreta est legatio ad Synodum OEcumenicam pro-

proxime futuram. 125. Episcopi huic interfuere concilio. *Dispositio ad Synodum sextam.*

Constantinopolitanum III. & sextum Generale sub Agathone Papa, & Pogonato Imp. an. 680. in quo damnati sunt Monothelitæ, unam tantum in Christo voluntatem admittentes.

Toletanum XII. sub Agathone, & Constantino Pogonato an. 682. in quo 13. editi sunt canones circa mores & disciplinam & præcipue ad pœnitentiam publicam pertinentes, & Ervigius verus Rex Hispaniarum agnitus est. Interfuere 35. Episcopi, Abbates 4. & Procuratores 3. Toletanum XIII. sub Leone II. Papa, & Constantino Pogonato an. 683. in quo vetatur, ne quis contra Regem, aut ejus uxorem, vel ejus familiam aliquid moliatur. Toletanum XIV. sub Benedicto Papa II. Constantino Pogonato Imperatore, & Ervigio Rege, in quo per Epistolam Leonis & per decreta ibi plane refellitur hæresis Monothelitarum. *Executio fuit sextæ Synodi*. Interfuere 17. Episcopi, & Abbates 6. Toletanum XV. sub Sergio Papa I. Justiniano Imperatore, & Egica Rege an. 688. in quo Egica Rex Hispaniarum juravit se tuiturum familiam prædecessoris sui: & approbatus est liber editus a Juliano Toletano Episcopo, in quo Julianus scripserat quod *voluntas genuit voluntatem* ob identitatem, sicuti dicitur quod sapientia genuit sapientiam; & quod in Christo *erant tres substantiæ*, scilicet verbum, corpus, & anima: qui liber fuerat a Benedicto Papa male acceptus, sed post explicationem auctoris fuit approbatus a Papa. Huic concilio interfuerunt 61. Episcopi. Toletanum XVI. sub Sergio Papa I. Justiniano Imperatore, & Egica Rege an. 693. in quo tredecim Canones editi sunt mores & disciplinam respicientes. Episcopi 59. 5. Abbates & tres procuratores subscripserunt. Toletanum XVII. sub Sergio Papa, Leontio Imp. Egica Rege an. 694. in quo Judæi contra Christianos sævientes edicto regio reprimuntur. Editi sunt 8. can. circa mores, & disciplinam. Quot Episcopi interfuerint ignoratur. Rex ipse Concilio subscripsit.

Cæsaraugustanum sub Sergio Papa, & Justiniano Imperatere, & Egica Rege an. 1691. in quo agitur de Monasteriorum clausura. Editi sunt quinque canones ad mores & disciplinam pertinentes. Quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Trullanum habitum in palatio Imperatoris juxta aliquos, juxta alios in Ecclesia dicta Trullana a Tholo, qui huic eminebat, sub Sergio Papa, & Justiniano Imperatore, an. 692. in quo editi sunt 102. canones, mores & disciplinam respicientes. Episcopi plusquam ducenti interfuerunt.

Becanceldense in Cantuariensi Archiepiscopatu sub Sergio Papa, & Justiniano juniore Imperatore an. 694. in quo Ecclesiarum & Monasteriorum jura omnino abrogata restituuntur. Duo interfuere Episcopi. Duo editi canones circa jura Ecclesiæ. VVithredus Rex hujus regionis concilio subscripsit.

Bergamstedense in Anglia sub Sergio Papa I. & Leontio Imperatore an. 697. in quo editi sunt 38. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Conciliabulum Aquilejense tempore Sergii Papæ, & sub Tiberio Imper. an. 698. in quo rejecta est sexta Synod. Generalis quasi Chalcedonensi contraria. Quot Episcopi interfuerint ignoratur. *Confirmatio Monothelismi*.

ARTICULUS VIII.

De Conciliis octavo sæculo habitis.

Romanum sub *Joanne* VII. Justiniano Imperatore an. 705. in quo Justinianus Imperator petiit, ut Canones Trullani reciperentur: cui petitioni non acquievit Pontifex, indecorum judicans ea approbare, quæ in conciliabulo gesta sunt. Quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Constantini Papæ, & sub Philippico Imperatore an. 712. in quo Joannes episcopus Constantinopolitanus Monothelita Synodum sextam Generalem damnavit. Numerus Episcoporum hujus conciliabuli ignoratur. *Confirmatio Monothelismi*.

Romanum I. sub Gregorio II. & Leone Isauro Imperatore an. 721. in quo editi 17. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Interfuere 23. Episcopi & 14. Presbyteri Cardinales. Romanum II. sub Gregorio II. & Leone Isauro Imperatore an. 726. in quo usus sacrarum imaginum approbatur, & damnantur Iconoclastæ. *Dispositio fuit ad 7. Synodum*. Romanum III. sub Gregorio II. & Leone Isauro Imperatore an. 632. in quo Gregorius Presbyter Legatus ad Imperatorem depositus fuit, eo quod non esset ausus offerre Imperatori Litteras Papæ damnantis Iconoclastas: sed rogante Conc. depositio hujus Presbyteri versa est in impositionem pœnitentiæ, & rursus damnati sunt Iconoclastæ. *Dispositio fuit ad 7. Synodum*. Eodem tempore habitum est Concilium Jerosolymitanum approbans sacrarum imaginum usum,

usum, & Conciliabulum Constantinopolitanum sacras imagines rejiciens;& sic præparatur decisio irretragabilis contra Iconoclastas.

Germanicum seu Ratisponense sub Zacharia Papa, Constantino Copronymo Imper. & Carolomanno Rege, anno 742. in quo editi sunt 7. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Septem Episcopi interfuerunt.

Liptinense, *Liptines*, *Palatium Regis prope Aix la Chapelle* sub Zacharia, & sub eodem Imperatore,& Rege, anno 743.in quo Monachi promittunt se Regulam sancti Benedicti observaturos,& ob imminentia bella dantur Regi precario, idest cum onere restitutionis, redditus aliqui Ecclesiastici.

Suessionense sub Zacharia, sub Constantino Copronymo Imperatore & Chilperico Rege anno 744. in quo definitum est, Concilium quolibet anno congregandum, ne hæreses serperent, & decem canones editi sunt ad mores & disciplinam pertinentes.

Germanicum sub Zacharia Papa,Constantino Copronimo Imp. an.745.in quo damnatur Aldebertus male utens sanctis reliquiis, & falsas veris substituens, & dæmones invocans: quæ res delata est ad Summum Pontificem,& Romæ congregatum est concilium,in quo Anathema dictum est Aldeberto, nisi resipiscat. Romano concilio interfuere octo Episcopi,17. Presbyteri Cardinales.

Clovesboviense sub Zacharia, & Constantino Copronimo Imperatore,& Edberto Rege, anno 747. in quo editi sunt triginta canones ad mores & disciplinam pertinentes, & propositum Egberti pœnitentiale, & canones Bedæ ad reformandos mores. Episcopi 12. interfuerunt.

Vermeriense sub Stephano Papa, & Constantino Copronymo Imper. Pepino Rege an. 752.in quo editi sunt 21. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Quot interfuerint Episcopi non refertur.

Metense sub Stephano Papa II.& Constant. Copron.Imp.& Pepino Rege,anno 753.in quo editi sunt octo canones, ut per hos remedium afferretur publicis vexationibus, quibus Ecclesia premebatur a Laicis. Quot & qui Episcopi interfuerint ignoratur.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Stephano Papa II.Constantino Copron.Imp. an. 754. in quo Episcopi 338. usum sacrarum imaginum ab Imperatore reprobatum condemnarunt. *Occasio fuit ad 7. Synodum*.

Vernense sub eodem Stephano & Constantino,sub Pepino Rege anno 755. in quo 25.canones ad mores & disciplinam pertinentes editi sunt. Qui & quot interfuerint Episcopi non refertur.

Liptinense sub Stephano II.& Constan.Copron. Imperatore, anno 756.in quo iterum redditus Ecclesiæ dati sunt *precario*, idest sub onere restitutionis, in suppetias Regni. Quot & qui Episcopi interfuerint ignoratur.

Compendiense sub Paulo Papa I. Const.Copron. Imp. & Pepino Rege, anno 757.in quo 18. editi sunt canones. 20. Episcopi interfuerunt.

Attiniacense sub Paulo Papa I. Constant. Copron.Imp.& Pepino Rege. Decretæ sunt preces pro Episcopis decedentibus. Cetera acta perierunt. Interfuerunt 27. Episcopi, & Abbates 17.

Gentiliacense sub Paulo Papa I. Constant. Copr.Imperatore, & Pepino Rege, anno 767. in quo agitata est quæstio de imaginibus, de Spiritus Sancti processione a Patre & a Filio, sed nullum habetur hujus concilii decretum.

Romanum sub Stephano III. Const. Copr. Imp.& Carolo Magno Rege, anno 769. Constantinus Pseudopapa sedem Apostolicam usurpaverat factus ex Laico subito Papa. Ejus acta in hac Synodo rescinduntur,& sancitur, ne inposterum ullus Papa eligatur, nisi sit saltem Diaconus. De sacris imaginibus hæc adduntur: *Crucem pro Crucifixo adoramus* .. . *Si quis sanctas imagines .... secundum Patrum instituta venerari noluerit, anathema sit.* Hæc Synodus dispositio fuit ad VII. Synodum contra Iconoclastas, & ad rite ordinandam electionem Papæ.

Bavaricum sub Adriano Papa I.& Carolo Magno Rege, & Const. Copron. Imp. anno 772. in quo ad reformandos errores 13. canones editi sunt. Episcopi sex interfuerunt, & 2. Abbates.

Calchutense sub Adriano Papa, Constantino & Irene imperantibus,an.787. in quo editi sunt canones 20.ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi sex subscripserunt. Varii habiti sunt cœtus ecclesiastici a Carolo Magno,antequam ad bella contra Saxones procederet, quorum decreta in capitularibus inserta sunt, ideo eos cœtus omittimus.

Nicænum II. septimum Generale sub Adriano Papa I. Constantino & Irene imperantibus, anno 787. in quo damnati sunt Iconoclastæ,& approbatus sacrarum imaginum usus.

Aquisgranense sub Adriano Papa & Carolo Magno Rege, anno 789. in quo edita 82. capitula partim Monachos partim Clericos spectantia.

Forojuliense sub Adriano Papa, Constant. Imper. & Carolo Magno, in quo contra quosdam Hæreticos de Trinitate & Incarnatione male sentientes, explicatum est Mysterium Trinitatis & Incarnationis, & editi sunt 14 canones ad mores & disciplinam pertinentes. *Executio fuit Nicæni, & Ephesini, & Chalcedonensis.*

Ratisponense sub Adriano Papa I. & Carolo Magno Rege, anno 792. in quo Felix Urgelitanus Nestorianismum renovans condemnatur. *Executio fuit concilii Ephesini.* Eodem tempore Narbonense damnavit eumdem Felicem Urgelitanum.

Francfordiense sub Adriano Papa I. Const. Imp. & Carolo Magno Rege, an. 794. in quo juxta Dominum de Marca lib. 2. c. 17. de concord. Imp. & juxta Thomassinum lib. 12. c. 13. de incarn. Patribus Francfordiensibus oblata sunt non vera acta Synodi Nicænæ II. sed corrupta per Constantinum Cypri episcopum in quibus actis corruptis ita legitur: *Ego amplector & colo imagines cultu & adoratione Latriæ, quam exhibeo sanctissimæ Trinitati*; cum e contra in vero originali græco legatur: *Ego venerabiles imagines colo, solique vivificæ & substantiali Trinitati cultum Latriæ deferendum censeo.* Cum ergo genuinum exemplar concilii non venisset ad manus Patrum; & exemplar, quod habebant, manifestam hæresim contineret, damnarunt non Synodum Nicænam, sed hæresim, quæ in actis, quæ habebant in manibus, continebatur. In hoc concilio editi sunt 50. canones ad mores & disciplinam pertinentes. *Inservit ad confirmandum usum legitimum sanctarum Imaginum.*

Becanceldense sub Leone Papa III. & Kenulfo Merciorum Rege, anno 798. in quo 18. episcopi fortiter restiterunt Laicis, qui Ecclesiasticam auctoritatem opprimebant.

Romanum sub Leone III. Irene Imperatrice & Carolo Magno in Occidente Imperatore, in quo Felix Urgelitanus in errorem suum iterum relapsus condemnatur.

ARTICULUS IX.

De Conciliis sæculo nono habitis.

A*Relatense* sub Leone III. & Carolo Magno Imperatore anno 813. in quo collectis Canonibus ex variis conciliis in Gallia habitis, confectus est codex Gallicanus, qui usui esset in Gallia, & in Germania: & editi sunt 26. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Moguntiacum sub Leone III. & Carolo Magno Imp. anno 813. in quo editi sunt 56. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Interfuerunt 30. Episcopi & 25. Abbates.

Rhemense sub Leone III. & Carolo Magno Imperatore, anno 813. in quo editi sunt 44. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Qui & quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Turonense sub Leone III. & Carolo Magno Imperatore, anno 813. in quo editi sunt canones 51. ad mores & disciplinam pertinentes. Qui Episcopi adfuerunt ignoratur.

Cabillonense sub Leone Papa III. Carolo Magno Imperatore, anno 813. in quo editi sunt 66. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Numerus Episcoporum hujus concilii ignoratur.

Constantinopolitanum sub Leon. Papa III. & Leone Armeno Imperatore, anno 813. in quo Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus damnavit Antonium Metropolitam in Silæo in sacras imagines insurgentem. *Executio fuit septimæ Synodi.*

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Leonis Papæ, & sub Leone Armeno Imperatore, anno 814. Nicephoro jussu Imperatoris e sede sua dejecto, & suffecto Theodoro Melisseno, habitum conciliabulum, in quo damnata est septima Synodus, & damnatus usus sacrarum Imaginum, & Episcopi catholici vel in exilium missi, vel ex concilio ejecti. *Confirmatio Inconoclastarum.*

Concilium apud Theodonis villam sub Leone III. & Carolo Magno, anno 814. in quo censuris subjiciuntur qui in Clericos violentas manus injiciunt. Interfuere 32. Episcopi.

Aquisgranense sub Stephano Papa IV. & Ludovico Pio Imperatore, anno 816. in quo editus codex canonum. Primus liber continet canones 145. secundus 28. qui singuli canones ex Patribus excerpi sunt ad instituendam vitam vel Clericorum, vel Monachorum.

Concilium apud *Celichyth* in Anglia sub Stephano IV. & Ludovico Pio Imperatore, & Cuthredo Rege, anno 816. in quo edita professio fidei, & undecim canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Attiniacum sub Paschale Papa, & Ludovico Pio Imperatore, anno 822. in quo Ludovicus Pius, qui Bernardum Italiæ Regem oculis orbari jusserat, & inde mors secuta fuerat, publicam pœnitentiam petiit, cui respondentunt Prælati: *Illibatos conservari debere sacros Canones, qui firmati sunt spiritu Dei, & consensu totius mundi, obedientia Principum, consonantia Scripturarum.*

Pa-

Parisiense sub Gregorio Papa IV. & Ludovico Pio Imperatore, anno 829. in quo promulgata est Epithome Canonicæ disciplinæ in tres libros divisa, quorum primus 54. secundus 13. tertius 27. capita continet, quæ omnia præparata fuerant in conciliis habitis in quatuor Imperii locis, scilicet Moguntiæ, Lutetiæ, Lugduni, & Tolosæ. Decreta Parisiensis conservata sunt, cetera vero aliorum conciliorum perierunt.

Compendiense sub Gregorio Papa IV. & Ludovico Pio Imperatore, anno 833. Ludovicus Carolo Patri suffectus omnia patris rata esse voluit, & præcipuæ circa Ecclesiam. Bernardus quidam natione Hispanus maxima apud ipsum pollebat auctoritate. Optimates Regni hujus auctoritatis æmuli, Bernardum adulterii cum Judith Imperatoris uxore accusarunt & filios Regis Pepinum & Lotharium in patrem concitarunt. Isti episcopos in Regem commoverunt, præcipue Ebbonem Rhemensem. Citatus est Rex ad concilium Compendiense, & ob imputata crimina exauctoratur. Paulo post in Conventu apud Sanctum Dionysium imperii ornamenta restituuntur Regi. Demum in Metensi concilio Rex injuste excommunicatus ab Ebbone absolvitur.

Concilium apud Theodonis villam sub Gregorio IV. & Ludovico Pio Imperatore anno 835. in quo Ludovicus restitutus Ebbonem accusat. Hic petit a solis Episcopis judicari, qui eum his verbis condemnarunt: *secundum tuam confessionem cessa a Ministerio*. Complices Ebbonis gratiam a Ludovico impetrarunt. Episc. 43. huic Synodo subscripserunt.

Aquisgranense sub Gregorio Papa IV. & Ludovico Imperatore anno 836. in quo jubetur, ut invasores bonorum Ecclesiæ ea restituant. Agitur de moribus Episcoporum, Abbatum, & officio Regum.

Engilheneimense ad Rhenum sub Gregorio IV. & Lothario Imperatore, anno 840. in quo Ebbo depositus per Lotharium restituitur: cui restitutioni subscribunt 20. Episcopi: de qua subscriptione Ebbo monitus Rhemos rediens ordinationem exercuit, de cujus validitate multi disputant Theologi.

Aquisgranense sub Gregorio Papa IV. & Lothario Imperatore, anno 842. Cum Lotharius, qui solus imperium affectabat, a fratribus suis Carolo, & Ludovico in Germaniam armis pulsus esset, Episcopi Aquisgranis collecti Regnum in fratres Ludovicum, & Carolum transferendum judicant, & Lotharium exauctorant. Sic alloquuntur Ludovicum, & Carolum: *Auctoritate divina, ut Regnum illud suscipiatis, & secundum Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.*

Constantinopolitanum sub Gregorio Papa IV. & Michaele Imperatore, anno 842. in quo hæresis Iconoclastarum, quæ per centum & viginti annos duraverat, damnata est. Ejectus Joannes Patriarcha hæreticus, eique substitutus Methodius, qui pro veritate longum exilium passus fuerat.

Bituricense sub Gregorio IV. & Ludovico, & Carolo Imperatoribus, anno 842. Confirmata est depositio Ebbonis.

Apud Lauriacum sub Gregorio Papa IV. & Carolo Calvo Rege, anno 843. Anathema dictum est contra eos, qui Regiam auctoritatem impeterent. Episcoporum numerus hujus concilii ignoratur.

Ad Theodonis villam sub Sergio Papa II. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 844. in quo sex constituta sunt capitula de bonorum ecclesiasticorum restituendorum ratione, de Monasteriis reparandis, &c. Qui, & quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Vernense sub Sergio II. & Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 844. Inita pace inter fratres Lotharium, Ludovicum, & Carolum, congregatum fuit concilium Vernense, in quo editi sunt 12. Canones ad mores, & disciplinam pertinentes, & quibus Rhemensi Ecclesiæ Pastore destitutæ remedium afferebatur. Quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Bellovacense sub Sergio Papa II. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 844. in quo Episcopi exponunt Carolo damna, quæ Ecclesia ex tot bellis passa est, & in quo Hincmarus in Rhemensi Ecclesia statuitur. Qui interfuerint Episcopi ignoratur.

Meldense sub Sergio Papa II. & Lothario Imperat. & Carolo Calvo Rege, anno 846. in quo actum est contra Laicos rerum Ecclesiasticarum detentores: quæ decreta noluerunt recipere Magnates Regni Gallici, ne Abbatias, quas detinebant, cogerentur reddere. Quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Parisiense sub iisdem, anno 846. in quo decreta concilii Meldensis confirmata sunt, & executioni mandata.

Parisiense sub Leone IV. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege anno 847. in quo Lotharius obtinet, ut causa Ebbonis iterum examinetur: sed eo non comparente iterum pulsus declaratur, & Hincmarus in ejus locum consecratur. Episcopus Senonensis, Turonensis, & Hincmarus Rhemensis cum suffragalibus interfuerunt.

Moguntinum sub Leone Papa IV. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 847. in quo actum est contra invasores bonorum ecclesiasticorum, & editi sunt 31. canones ad mores, & disciplinam pertinentes. Episcopi 12. interfuerunt.

Moguntinum sub iisdem, anno 848. in quo Gothescalcus Monachus circa prædestinationem, & reprobationem idem sentiens, juxta Hincmarum & annales a Pithæo editos, & quod postea videmus sensisse Calvinum, scilicet prædestinationem, & reprobationem imponere necessitatem, damnatus est.

Carisiacum sub iisdem, anno 849. in quo idem Gothescalcus condemnatus est, virgis cæsus & in carcerem detrusus.

Turonense sub iisdem, anno 849. in quo Dux Britonum in Episcopos sæviens, & litteras Apostolicas spernens, excommunicatione percussus declaratur. Percussus ab Angelo subitanea morte interiit juxta Baronium. Istud concilium ab aliis vocatur Parisiense. 23. Episcopi interfuerunt.

Regiaticinense, *Italice Pavia*, sub iisdem anno 850. in quo editi sunt 25. canones ad mores, & disciplinam pertinentes. 3. Episcopi referuntur, alii vero reticentur.

Conciliabulum Cordubense tempore Leonis IV. anno 850. in quo Pseudo-episcopi & Martyrium damnarunt, & debitum cultum Martyribus reprobarunt. *Confirmatio Iconoclastarum*.

Romanum sub Eugenio Papa II. anno 826. & auctum sub Leone IV. anno 853. in quo Athanasius Presbyter Cardinalis tituli sancti Marcelli agens apud Imperatorem, ut Papatum obtineret, jussus venire Romam, & nolens obedire depositus est. 42. Canones circa mores, & disciplinam editi sunt. Episcopi 67. huic Synodo interfuerunt.

Constantinopolitanum sub Leone IV. anno 854. in quo Gregorius Siracusanus episcopus condemnatus est sub ratificatione Romani Pontificis. Hinc Gregorius Ignatium deponi curavit, & Photium in locum Ignatii substituendum conatus est.

Valentinum sub Leone Papa IV. & Carolo Calvo Rege, an. 855. in quo damnati sunt quidam hæretici male de præscientia, de prædestinatione, & morte Christi sentientes, & determinatum est tenendam esse Africani, & Arausicani doctrinam. Editi sunt 23. canones, partim ad mores, partim ad fidem pertinentes. Episcopi 9. interfuere. *Dispositio fuit ad Tridentini doctrinam circa gratiam*.

Carisiacum sub Nicolao Papa I. & Carolo Calvo Rege, & Ludovico II. Imperatore, an. 858. in quo edita sunt 15. capitula, quæ sunt totidem monitiones ad Regem. Quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Lingonense sub Nicolao Papa, & Carolo Rege, & Ludovico Imperatore, anno 859. in quo renovata sunt capitula circa gratiam constituta in Palatio Carisiaco, & in Concilio Valentino, & erectæ sunt scholæ, in quibus Sacræ Scripturæ explicarentur. Qui & quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Concilium Tullense sub iisdem, anno 859. in quo examinata est Venilonis causa, qui a Carolo defecerat, quique episcopatum Bajocensem invaserat. Editi sunt 13. canones ad mores, & disciplinam pertinentes. 20. Episcopi interfuerunt.

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Nicolai Papæ, & sub Michaele II I. Imperatore, anno 860. in quo Ignatius legitimus Patriarcha deponitur, & Photius vir adhuc Laicus in ejus locum substituitur. Multi episcopi Aulici & assentatores Photio consenserunt. *Confirmatio fuit erroris de intrusione*.

Tullense sub Nicolao Papa I. & Carolo Calvo Rege & Ludovico Imperatore, anno 860. in quo editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes, præcipue contra invasores bonorum ecclesiasticorum. 40. Episcopi interfuerunt.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Nicolao Papa I. & Michaele Imperatore, anno 861. in quo Ignatii depositioni subscripserunt Legati Papæ, & tentatus est ipse Ignatius, ut fateretur, & scriberet propria manu se illegitime fuisse ordinatum: quod cum facere recusasset, Photius ipse pro Ignatio hæc scripsit: *Ignatius indignus Constantinopolitanus confiteor me ingressum esse sine calculis, & his annis non me sancte gessisse, sed tyrannice*. Huic conciliabulo interfuere 318. *Confirmatio erroris de intrusione*.

Romanum I. sub Nicolao Papa I. Carolo Calvo Rege, & Ludovico Imperatore, anno 861. in quo Joannes Ravennatensis episcopus condemnatur, eo quod etiam munitus a Papa noluisset a vexatione erga fideles desistere; sed cum ad Imperatorem confugisset, & ab eo rejectus esset, venit ad Papam, veniam petiit, & obtinuit.

Romanum II. sub iisdem, anno 862. in quo damnantur hæretici asserentes divinitatem passam esse. Qui & quot interfuerint Episcopi ignoratur. *Executio fuit Nicæni Sabellium damnantis*.

Conciliabulum Aquisgranense sub iisdem, anno 862. in quo legitimum matrimonium Lotharii cum Theutberga dissolvitur, & ex per-

permittitur pellicem Valdrardam in uxorem ducere. 8. Episcopi interfuerunt.

Conciliabulum Metense sub iisdem, anno 863. in quo Legati Papæ corrupti argento repudium Reginæ Theutbergæ tamquam legitimum approbarunt.

Romanum III. sub iisdem, anno 863. in quo acta Metensis Conciliabuli reprobantur; & episcopi, qui injusti repudii aut auctores fuerunt, aut complices, excommunicantur, & deponuntur.

Romanum IV. sub iisdem, anno 863. in quo Zacharias Apostolica legatione in oriente male functus excommunicatur, Photius intrusus deponitur. Ignatius injuste ejectus restituendus declaratur, & cultus imaginum stabilitur.

Sylvanectense sub iisdem, anno 863. in quo auctore Hincmaro Rothadus Suessionensis episcopus injuste deponitur, & in Monasterium detruditur, & alius in ejus locum substituitur.

Romanum V. sub iisdem, anno 863. in quo acta Sylvanectensis reprobantur, & scribitur ad Gallos episcopos, cui tamen decreto episcopi Galli noluerunt acquiescere, eo quod Rothadus omisso medio Romam appellasset. Nicolaus iterum scripsit & ad episcopos Galliæ, & ad Carolum Calvum, ut Rothado deposito res Ecclesiæ restituantur. *Dispositio ad judicium legitimum de Episcopis*.

Romanum VI. sub iisdem, anno 864. in quo Rodoaldus Portuensis episcopus legatione Apostolica male functus circa repudium Theutbergæ Reginæ, in pœnam deponitur, & excommunicatur,

Romanum VII. sub iisdem, anno 864. in quo Rothadus ab Hincmaro depositus & carcere solutus Romam venit: per novem menses ibi commoratur, & accusatoribus non comparentibus absolvitur.

Suessionense sub iisdem, anno 866. in quo agitur de ordinationibus factis ab Ebbone deposito. Tandem post crebras Epistolas scriptas ad Papam, & ab eo receptas, ordinati ab Ebbone restituuntur: idque ratum habet Nicolaus Papa. 35. Episcopi interfuerunt.

Vormatiense sub Adriano Papa II. & Ludovico II. Imperatore, anno 868. in quo editi 80. canones circa mores & disciplinam.

Romanum sub Adriano & Ludovico Imperatore, anno 868. in quo Photius ter anathemate feritur: ejus volumen contra Nicolaum Papam editum igni adjudicatur.

Constantinopolitanum IV. & generale VIII. sub Adriano Papa II. & Basilio Imperatore, anno 869. & 870. in quo Ignatius sedi suæ restituitur, Photius intrusus declaratur, & Iconoclastæ condemnantur. Episcopi 102. interfuerunt.

Conciliabulum Metense tempore Adriani Papæ II. anno 869. in quo Regnum Galliæ a legitimo successore Ludovico ad Carolum transfertur.

Conciliabulum Vermeriæ tempore Adriani anno 870. in quo damnatus est Hincmarus junior, quod jussu Papæ excommunicationem tulisset in Northmanum bonorum Ecclesiæ detentorem.

Duziacense sub Adriano Papa II. & Ludovico II. Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 871. in quo Hincmarus Rhemensis Hincmarum Laudunensem citat quasi transgressorem regularis & ecclesiasticæ disciplinæ; & post tertiam evocationem quasi contumacem sub beneplacito Papæ depositum declarat. 22. Episcopi interfuerunt. *Dispositio ad legitimum judicium de Episcopis*.

Tolosanum sub Joanne Papa VIII. & Carolo Calvo Francorum Rege, anno 873. Cum Judæi rebelles ea solum conditione veniam impetrassent, quod quolibet anno ex iis unus in die natalis Domini, & Passionis, & Resurrectionis eligeretur, qui ante fores Ecclesiæ colaphis exciperetur *dumtaxat uno ictu virtuosi hominis*, adierunt Carolomannum, ut ab hac injuria liberarentur. Concilium noluit aliquid contra hanc imperialem sanctionem opponere.

Sylvanectense sub Joanne Papa VIII. Ludovico II. Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 873. in quo Carlomannus Clericatui mancipatus contra Patrem rebellaverat, ob id e gradu suo dejectus, ad Laicam communionem reducitur. Acta hujus concilii interciderunt.

Duziacense sub Joanne Papa VIII. & Ludovico II. Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 874. Duda Monialis Abbatissam multis criminibus accusaverat, ut in ejus locum subrogaretur: claustra reliquerat, ut facilius propositum exequeretur: in Monasterium redux cum Humberto Sacerdote rem fœdam habuerat. In hoc concilio Humbertus deponitur, Duda coram sororibus flagellatur, per sex annos stare debet in pœnitentia, & septimum post annum ei permittitur communio corporis & sanguinis Christi, si digne pœnituerit.

Pontigonense sub Joanne Papa VIII. & Carolo Calvo Imperatore, anno 876. Carolus coronatus Romæ anno 875. proclamatur anno sequenti in concilio Ticini habito: postea in hac Synodo Pontigonensi confirmat capitula

tula 15. in bonum Ecclesiæ edita. Interfuere 15. Episcopi.

Ravennatense sub Joanne VIII. & Carolo Calvo Imp anno 877. in quo editi sunt 19. canones ad mores & disciplinam pertinentes, & depressi sunt deprædatores bonorum Ecclesiæ, & jussum est, ut electi Episcopi quantocius consecrarentur. 130. Episc. interfuere.

Tricassinum sub Joanne Papa VIII. & Ludovico Balbo Rege, anno 878. Joannes Papa venit in Galliam auxilium a Rege imploraturus. Trecis congregat concilium, in quo excommunicantur quicumque contra Joannem seditionem moverant. Editi sunt canones 7. & adfuerunt 20. Episcopi.

Romanum sub Joanne VIII. vacante Imperio, anno 879. Photius sæpius excommunicatus, Basilii auctoritate revocatus, mortuo jam Ignatio rogat Papam, ut mittat legatum qui eum restituat in sedem, ex qua ejectus fuerat, & Petrus ob id Constantinopolim mittitur a Joanne VIII.

Concilium apud Sanctam Marcam sub Joanne Papa VIII. anno 881. in quo editi sunt 8. canones ad mores & disciplinam pertinentes, & provisum est, ne Sacerdotalis dignitas deprimeretur. Qui & quot adfuerint Episcopi ignoratur.

Moguntiacense sub Stephano Papa V. & Arnulfo Germaniæ Rege, anno 188. in quo 26. capitula edita sunt ad disciplinam & mores pertinentia.

Metense sub Stephano Papa V. Arnulfo Germanorum Rege, & Odone Francorum Rege anno 888. in quo 13. editi sunt canones contra eos, qui vel decimas usurpabant, vel Ecclesiasticos impune vexabant.

Viennense sub Formoso Papa, & iisdem Regibus, an. 892. in quo 4. canonibus providetur & vitæ & bonis temporalibus Clericorum.

Rhemense sub Formoso Papa & Carolo simplice, anno 892. in quo Carolus simplex filius Ludovici Balbi Rex ungitur, & Odo, qui tyrannice Regnum invaserat, dejicitur. Numerus Episcoporum ignoratur.

Cabillonense sub Formoso Papa & Carolo simplice, anno 899. in quo Gerfredus Monachus accusatus veneno necasse Æduorum Episcopum, addicitur ad purgandum se per receptionem Corporis Christi. Ecclesia hanc purgationem abolevit.

Triburiense sub Formoso Papa & Arnulfo Germanorum Rege, anno 895. Res Ecclesiæ a Laicis diripiebantur: personæ ecclesiasticæ in nullo erant honore, &c. 58. editi sunt Canones, quibus tantis malis remedium afferretur. 22. Episcopi interfuerunt.

Nannetense incerto anno, in quo constituti sunt 20. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Qui & quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Conciliabulum Romanum sub Stephano VI. anno 897. Stephanus sic auspicatus est suum Pontificatum: corpus Formosi exhumatum, Sacerdotalibus vestibus indutum, tribusque digitis mutilatum, in Tiberim projecit, omnesque ab eo ordinatos iterum consecrari præcepit.

Rhemense sub Stephano Papa VI. & Carolo simplici Francorum Rege, anno 900. Fulco Rhemensis Archiepiscopus Ecclesiæ suæ rerum defensor acerrimus Balduini jussu crudelissime cæditur: in hoc concilio in auctores illius sceleris excommunicatio vibratur, sed vocibus, quæ vel scelestioribus timorem incutiant: *Ipsos*, inquiunt Patres, *a Sanctæ matris Ecclesiæ gremio separamus, sintque maledicti in civitate, in agro*, & cetera quæ leguntur in Deuter. *Intestina fundant sicut infelix & perfidus Arius .... veniant super illos omnes maledictiones, quas Dominus per Moysen in populum divinæ legis infractorem intentavit*, &c. 12. Episcopi huic concilio interfuerunt.

ARTICULUS X.

De Conciliis decimo sæculo habitis.

Constantinopolitanum sub Joanne Papa IX. & Lamberto Imperatore, anno 901. in quo Nicolaus Patriarcha Constantinop. Leonem Imperatorem ab aditu Ecclesiæ prohibuit, eo quod contra Ecclesiæ Græcæ usum quarto nupsisset.

Ovetense sub Joanne IX. & Adelfonso Rege, anno 901. in quo Ecclesia Ovetensis in Metropolim erecta est.

Romanum sub Joanne IX. & Ludovico IV. Imperatore, anno 904. in quo acta Stephani contra Formosum habita rescinduntur. Episcopi, & Presbyteri, qui Stephano consenserant, recipiuntur ad pœnitentiam; & hi, qui fuerant a Formoso ordinati, & a Stephano degradati, restituuntur.

Ravennatense sub iisdem, anno 904. in quo iterum acta contra Formosum improbantur, & coronatio Lamberti Imperatoris, excluso Berengario, approbatur.

Suessionense sub Sergio III. & Carolo simplici, an. 904. in quo statuuntur constitutiones circa mores, & disciplinam: & primo quidem de honore debito Ecclesiis, Sacerdotibus, & Regi, deinde de Officio Regularium.

Magalonense sub Sergio Papa III. & Carolo sim-

simplici Francorum Rege an. 909. in quo Sinuarius comes cum ejus familia excommunicatus, absolvitur his verbis: *Veniant super vos benedictiones novi, & veteris testamenti, benedicti vos in civitate*, & cetera, quæ leguntur in Deuteronomio, ubi Deus benedicit populum.

Troslejanum sub iisdem an. 909. in quo editi sunt 15. canones circa mores, & disciplinam. 13. Episcopi interfuerunt. Damnantur qui judici contra jura interroganti æquivoce respondent.

Confluentinum sub Joanne X. & Carolo simplici an. 912. in quo statuitur, ne Christiani matrimonium intra septimum cognationis gradum contrahere præsumant.

Rhemense sub Joanne X. & Carolo simplici Francorum Rege an. 924. in quo bellum inter Carolum, & Robertum levi de causa initum judicatur, & pœnitentia per tres quadragesimas inflicta est his, qui in hoc bello militaverint. 6. Episcopi huic concilio interfuerunt.

Troslejanum sub Joanne X. & Carolo simplici an. 924. in quo Isaac Comes resipiscens, vadem habens, quo promittit reparare damna illata Ecclesiæ, reconciliatur.

Duisbergense sub Joanne X. an. 927. in quo excommunicantur qui Bennonem Episcopum Metensem excæcaverant.

Grateleanum in Anglia sub Leone Papa VI. & Henrico Imperatore an. 928. in quo capitula legum civilium sub novem titulis, & legum ecclesiasticarum sub tredecim edita sunt. Ibi describitur, quomodo fieri debeat purgatio canonica per aquam ebullientem, ferrum candens, &c. Quod reprobatum est ab Ecclesia in posterioribus conciliis.

Erfordiense sub Joanne XI. an. 932. in quo 4. canones circa mores, & disciplinam editi sunt. 13. Episcopi interfuerunt.

Rhemense sub Joanne XI. an. 935. in quo invasores bonorum ecclesiasticorum ad correctionem vocantur.

Narbonense sub Stephano VIII. an. 940. in quo fines Diœceseos inter Urgelitanum, & Pallatiensem episcopum controversi definiuntur.

Suessionense sub Stephano VIII. & Ludovico IV. an. 941. in quo agitur causa Hugonis, & Artaldi Archiepiscopatum Rhemensem postulantium. Artaldus amotus est ab episcopatu propter juramentum, quod ediderat, se nullum Archiepiscopatum acccepturum. Hugo vero ad Archiepiscopatum evectus est; quippe qui a Clero, & a populo optabatur.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Marino II. an. 944. in quo Triphon Monachus e Patriarchatu Constantinopolitano dolo, & fraude Protothroni deponitur; & Theophylactus Filius Imperatoris eligitur; scripserat enim Triphon ita in charta: *Ego Triphon Archiepiscopus Constantinopolis*, &c. Et Protothronus in charta desuper contenta scripsit: *Ego Triphon indignus Episcopatui cedo*, &c.

Verdunense sub Agapito II. an. 949. in quo causa Hugonis, & Artaldi agitur, & ad aliud concilium remittitur.

Concilium Mosomense sub Agapito II. an. 948. in quo eadem causa Hugonis, & Artaldi ad plenius concilium remittitur.

Engilenheimense sub Agapito II. an. 948. in quo Artaldus declaratur legitimus Archiep. Rhemensis, Hugo vero invasor.

Trevirense sub Agapito II. an. 948. in quo Hugo inimicus Regis Ludovici excommunicatur.

Romanum sub Agapito II. anno 949. in quo acta duorum præcedentium conciliorum confirmantur.

Augustinum sub Joanne XII. an. 956. in quo 11. statuuntur Canones circa mores, & disciplinam. 24. Episcopi interfuerunt.

Meldense sub Joanne XII. an. 962. in quo mortuo Artaldo, qui fuerant a partibus Guidonis, Guidonem voluerunt restituere; sed id frustra tentatum est.

Conciliabulum Romanum tempore Joannis XII. & Leonis VII. sub Othone Imperatore, an. 963. in quo Joannes accusatus quod in stabulo equarum ordines contulerit, quod infantem annorum decem ordinaverit Episcopum, quod concubinam habuerit, quod Joannem Cardinalem occiderit; sed cum non datum fuerit consuetum intervallum dilationum, & Leo ante nominatus fuerit, quam Joannes e gradu dejectus; cœtus iste conciliabulum reputatur. Joannes licet depositus concilium anno sequenti congregavit.

Concilium Constantinopolitanum sub Joanne XII. an. 963. in quo Nicephorus electus Imperator Constantinopolitanus declaratur posse matrimonium contrahere cum Theophane vidua relicta ab Imperatore defuncto; quia nulla impedimenta matrimonium impedientia probata sunt.

Romanum sub Joanne XII. an. 964. in quo Leo Schismaticus, & Antipapa declaratur; & acta conciliabuli Romani rescinduntur.

Conciliabulum Romanum an. 964. in quo mortuo Joanne XII. Benedictus V. legitimus successor degradatur, & in exilium mittitur per Leonem Antipapam.

Ravennatense sub Joanne XIII. anno 967. in quo Otho Imperator, celebrato Paschate cum Papa, Ravennatensem urbem, & alia plura Papæ, & Ecclesiæ restituit.

Anglicanum sub Joanne XIII. & Othone Imp. anno 970. in quo Dunstanus Archiepiscopus una cum aliis Episcopis Angliæ definiunt, ut Canonici omnes & omnes Subdiaconi aut caste vivant, aut Beneficiis renuncient.

Romanum sub Joanne XIII: anno 971. in quo privilegia Monasterio Sanctæ Mariæ Glastingeberi concessa a Rege Anglorum confirmantur, & anathema pronunciatur in eos, qui ea violare attentaverint.

Ingelheimense sub Dono Papa, & Othone Imperatore, anno 972. in quo Uldaricus episcopus petit, ut acceptaretur ejus renunciatio, quam recusarunt Patres Concilii, ne factum illud Ecclesiæ noceret.

Mutinense sub Benedicto VII. anno 973. in quo Petrus & Lambertus, & Germani Proceres mediantibus Episcopis pacem inierunt.

Constantinopolitanum sub Benedicto VII. an. 975. in quo Basilius Patriarca Constantinopolitanus variis criminibus accusatus deponitur, & Studites in ejus locum substituitur.

VVintoniense sub Benedicto VII. anno 975. in quo tam Laici, quam Clerici Monachorum bona usurpantes cohibentur.

Romanum sub Benedicto VII. anno 983. in quo causa Giseierii Magdeburgensis episcopi agitata est. Dithmarus lib. 3. Chronici dicit, Giselerium eam sedem ab Imperatore malis artibus obtinuisse. Adam vero antiquus Chronographus asserit, Giselerium virum sanctum, & Apostolicum fuisse.

Romanum sub Joanne XV. anno 989. in quo sanctus Adelbertus a Populo ejectus e sede Pragensi, cum sponte Episcopatui cessisset, & regulam sancti Benedicti amplexus fuisset, iterum a populo resipiscente petitur, & jubente Papa, & concilio in Ecclesiam redire cogitur. *Reddimus*, inquit concilium, *quod juste quærunt male merentes filii*.

Rhemense sub Joanne XV. anno 989. in quo Arnulphus Archiepiscopus Rhemensis eligitur, præstatque juramentum fidelitatis & Hugoni Regi, & Roberto filio Regis.

Sylvanectense sub Joanne XV. & Hugone Capeto, anno 990. in quo Avalgero presbytero prædoni Rhemensis civitatis anathema pronunciatur.

Conciliabulum Rhemense sub Joanne XV. anno 992. in quo Arnulphus depositus est, & in ejus locum Gerbertus substitutus est.

Romanum sub Joanne XV. anno 993. in quo Udalricus Augustanus Episcopus inter Sanctos adscriptus est, seu canonizatus, ut dicunt. 5. Episcopi, & novem Cardinales subscripserunt.

Rhemense sub Joanne XV. & Othone III. Imp. anno 995. in quo conciliabulum Rhemense contra Arnulphum habitum reprobatur, & Gerberto deposito Arnulphus sedi suæ restituitur per Leonem legitum Papæ.

Romanum sub Gregorio XV. & Othone III. Imperatore, an. 996. in quo determinatur Imperatorem a septem Electoribus Germaniæ principibus in posterum eligendum esse.

Ravennatense sub iisdem, anno 997. in quo prohibetur, ne Subdiaconi, qui assumebantur pro ministrando Episcopis, recens tonsuratis eam sacram actionem venderent. Episcopi novem interfuerunt.

Sandyonisianum sub iisdem, in quo de decimis Ecclesiæ debitis agendum erat; sed variis excitatis tumultibus nihil actum est.

Romanum sub iisdem, anno 998. in quo editi sunt 8. canones ad mores, & disciplinam pertinentes Episcopi 27. interfuerunt.

Pictaviense sub Sylvestro II. & Roberto Francorum Rege, anno 999. in quo tres editi sunt canones. Huic Concilio interfuerunt Episcopi 5. Abbates 12.

ARTICULUS XI.

De Conciliis undecimo sæculo habitis.

Tremoniense concilium omitto, quia ejus acta omnino perierunt. Item Francfordiense, quia ibi actum est solum de Bambergensi Ecclesia in Cathedram episcopalem erigenda. Item Legionense, in quo referuntur non canones Episcoporum, sed edicta Adelfonsi Regis & Geloriæ Reginæ.

Anhamense in Anglia sub Joanne XVI. Henrico II. Imperatore anno 1009. Sacerdotes eo incontinentiæ devenerant, ut palam uxores ducerent, immo ductas repudiarent, & cum aliis commiscerentur. Editi sunt in remedium tanti mali 32 canones. Huic Concilio interfuerunt non modo Episcopi, sed & viri cujuscumque conditionis, modo docti; ideo vocantur promiscue *Angli eruditi*.

Ticinense sub Benedicto VIII. & Henrico II. Imperatore. Verum tempus ignoratur. In cœtu illo 7. eduntur capitula, quibus definitur, ut filii Clericorum servi sint Ecclesiæ, eisque nullus judex libertatem promittat. Henricus hæc capitula auctoritate sua confirmavit. Episcopi sex interfuerunt.

Ravennatense sub Benedicto VIII. & Henrico

tico II. Imperatore, anno 1014. Cum Arnoldus factus Episcopus Ravvennatensis deprehendisset multas illicite factas ordinationes, per undecim annos, per quos hæc Ecclesia vacaverat, declaravit in hoc concilio, omnes ordinationes sede vacante factas illicitas, donec licitæ & validæ probarentur. Multi interfuerunt Episcopi, sed horum numerus ignoratur.

Aurelianense sub Benedicto VIII. & Roberto Francorum Rege, anno 1017. in quo Losojas & Stephanus Sacerdotes, mulieris Italæ somniis delusi, Gnosticorum mores restaurabant. Solemni depositione vestibus sacris induti iisdem exuuntur, & brachio sæculari traditi igne combusti sunt. *Dispositio fuit ad Concilium Constantiense, in quo idem actum est contra Hieronymum Pragensem, & Joannem Hus.*

Salgunstiadense sub Benedicto Papa VIII. & Henrico II. Imperatore, anno 1022 in quo editi sunt 20. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi interfuerunt 6..... Eodem anno habitum est Aquisgranense concilium, in quo Monasterium Burritho Leodiensi potiusquam Coloniensi Episcopo subjectum est.

Ansanum sub Joanne XVIII. & Roberto Francorum Rege, anno 1023. in quo Burchardus Viennensis Episcopus, qui contra usum Ecclesiæ extra suum territorium in Monasterio Cluniacensi ordines habuerat, veniam petere cogitur a Guaffino Matisconensi Episcopo, & dare cogitur *sufficientiam olei de olivis ad conficiendum Chrisma* quoquo anno. 11. Episcopi interfuerunt. *Executio est Nicæni vetantis Pontificalia extra suum territorium ab Episcopo exerceri.*

Bituricense sub Joanne XVIII. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1031. in quo editi sunt 24. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Anno sequenti sub iisdem sedes Pampelonensis, quæ ob incursiones Barbarorum in Monasterium Leirenense statuta fuerat, in urbem Pampelonensem transfertur.

Lemovicense sub iisdem, anno 1031. in quo Martialis Apostolus & sub hoc nomine invocandus declaratur. Episcopi interfuerunt 7.

Romanum sub Leone Papa IV. & Henrico II. Imperatore, anno 1049. in quo simoniace ordinati quadraginta dierum pœnitentiæ subjiciuntur, qua peracta, in accepto ordine possunt ministrare, sed non ulterius ascendere.

Rhemense sub iisdem anno 1048. in quo quidam Episcopi simoniæ convicti condemnantur .... Damnatus item Archiepiscopus in Gallicia ex eo quod sibi vindicaret *Culmen Apostolici nominis*.

Moguntinum sub Leone IX. & Henrico III. Imperatore, anno 1050. quo Sibico Episcop. Spirensis adulterii accusatus, purgatione canonica examinatus est. Simonia interdicta, & pellices mulieres longe a Clericis ejectæ. *ne malesuada pellicum vicinia castos violaret obtutus.*

Rhotomagense sub Leone IX. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1050. Cum omnia sacra venalia essent, editi sunt 19. canones, quibus malum illud reprimeretur.

Romanum I. sub Leone IX. & Henrico Imperatore, anno 1049. in quo Leo statutam a Clemente II. legem confirmavit, qua præscribebatur, ut quicumque simoniace ordinatus esset scienter, quadraginta dierum pœnitentiæ subjiceretur, & sic in accepto officio ministraret.

Romanum II. sub Leone IX. & Henrico III. Imperatore, anno 1050. in quo Berengarius Hæreticus declaratur, Lanfrancus e contra innocens.

Vercellense sub Leone IX. & Henrico III Imperatore, anno 1050. in quo Joannis Scoti Liber, & Berengarii Doctrina condemnatur. *Dispositio fuit ad Doctrinam Tridentini circa Eucharistiam, sicut & duæ priores Synodi.*

Coyacense sub Leone IX. & Ferdinando I. Castellæ Rege, anno 1050. in quo editi sunt 13. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Novem Episcopi interfuerunt.

Romanum III. sub Leone IX. Henrico III. Imperatore, anno 1052. in quo Gregorius Vercellensis accusatus adulterii, etiam absens excommunicatur, sed postea veniens in priori officio restituitur.

Sandionysianum sub Leone IX. & Henrico Francorum Rege, anno 1053. in quo aperta est sancti Dionysii arca, & in ea repertum est integrum Dionysii corpus exceptis duobus ossibus, uno de collo, altero de brachio, & revocatum diploma, quo Papa dixerat Dionysii corpus ad Monasterium sancti Emerani fuisse delatum. Huic concilio interfuere 8. Episcopi, & 8. Abbates Eodem anno habitum est concilium Romanum IV. in quo Geraldus inter Sanctos adscriptus est.

Narbonense sub Leone IX. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1054. in quo cum omnia bello devastarentur, statutæ sunt treugæ certis diebus observandæ, & edita sunt 29. capita. Interfuerunt decem Episcopi cum Raymundo comite, & Berengario vicecomite, & multis nobilibus ad confirmandam treugam.

Con-

Concilium Florentinum, in præsentia Victoris Papæ II. & Henrici Imperatoris habitum, anno 1055. in quo excommunicantur invasores bonorum Ecclesiæ, & Berengarius condemnatur.

Turonense sub Victore Papa II. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1055. Berengarius hæresim solemniter ejurat. Episcopi minirantur Ferdinando excommunicationem, si Imperatoris titulum usurpet, cui admonitioni acquiescit. Qui & quot Episcopi interfuerint ignoratur. *Dispositio est ad Doctrinam Tridentini circa Eucharistiam.*

Lugdunense sub iisdem, anno 1055. in quo Hildebrandus reus simoniæ interrogatus, an crederet Spiritui Sancto, numquam potuit recitare *Gloria Patri, &c.* teste Baronio, donec suum crimen confessus, salutarem pœnitentiam accepit.

Concilium apud Sanctum Ægidium sub Victore II. & Henrico Francorum Rege, anno 1056. in quo determinatur, conditiones treugæ esse observandas. 21. Episcopi interfuerunt. Eodem anno Coloniæ, procurante Victore Papa, Balduinus & Godofridus Flandriæ Comites Henrico reconciliari sunt.

Landavense in Anglia sub Victore Papa II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1056. nonnulli ex familia Regis vim nepoti & medico Hergualdi Episcopi intulerant, plagis & verberibus affecerant. In hoc concilio decretum anathema contra familiam Regis. Rex pro familia lacrymatus est; & ut ejus familia ab hac pœna solveretur, prædia & bona plura Ecclesiæ contulit.

Tolosanum sub Victore II. & Henrico I. Francorum Rege anno 1056. in quo editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes, sed præcipue contra simoniam. Episcopi 18. subscripserunt.

Compostellanum sub Victore II. anno 1056. in quo statutum est, ut Sacerdotes quotidie Missam celebrarent, & in publicis calamitatibus Litanias dicerent, & cilicio induerentur. Sutrinum prope Romam an. 1055. Benedictus Antipapa cognomento Mincius, depositus est, & omni Sacerdotali honore privatus.

Romanum sub Nicolao Papa II. & Henrico Francorum Rege, anno 1059. in quo Berengarius tertio hæresim suam abjurat. Editi sunt 13. canones, Electionem Papæ a Cardinalibus faciendam esse definitum est. Episcopi 113. interfuerunt.

Parisiense sub Nicolao II. anno 1059. in quo, congregatis 21. Episcopis, Philippus præstito juramento de conservandis Ecclesiæ juribus coronatus est.

Turnense sub Nicolao Papa II. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1060. in quo editi sunt decem canones, præcipue contra incontinentiam Clericorum. Episcopi decem subscripserunt.

Jaccitanum in Hispania sub Nicolao II. an. 1060. in quo post confirmatos canones ad mores ad disciplinam pertinentes episcopatus, qui erat Oleæ, Jaccam translatus est.

Conciliabulum Basileense in causa electionis Papæ, anno 1061. in quo suasum est Imperatrici, quod filius ejus deberet in Pontificatu, sicut in Regia dignitate, succedere.

Concilium Osboriense in Germania, anno 1062. in quo acclamantibus omnibus Cadalous Pseudo-Papa condemnatus est, & confirmata est Alexandri II. Electio.

Aragonense sub Alexandro II. & Ranimiro Aragonum Rege, anno 1602. in quo sub pœna excommunicationis comminatoriæ jubetur, ut Episcopus Aragonensis eligatur a Monachis, & ex Monachis Monasterii Sancti Joannis Rupensis.

Romanum sub Alexandro II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1063. in quo editi sunt circa mores 12. canones sed præcipue contra simoniam & incontinentiam Clericorum.

Mantuanum sub Alexandro II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1064. in quo Cadalous Antipapa duo opponebat Alexandro: primum, quod simonia Papatum obtinuerat: secundum, quod non fuerat electus auctoritate Imperatoris. Alexander declaratur immunis a vitio simoniæ, & statuitur auctoritatem Imperatoris non esse necessariam ad electionem Papæ. *Dispositio est ad doctrinam de electione Papæ.*

Barcinonense eodem anno, & sub iisdem, leges Ghoticas, quibus utebantur Catalauni, abrogavit, & electionem Alexandri II. confirmavit.

Romanum I. & II. sub Alexandro II. anno 1065. in quo procurante Damiano damnati sunt quidquam Juri-periti, qui licita putabant quædam conjugia, quæ tamquam incestuosa habebat Ecclesia, quique volebanr gradus consanguinitatis in Matrimonio sicuti in successionibus esse computandos. *Dispositio fuit ad Doctrinam Lateranensis & Tridentini circa impedimenta Matrimonii.*

Ausense sub Alexandro II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1068. in quo statuitur, quod omnes Ecclesiæ Diœcesis Ausensis, exceptis Ecclesiis sancti Orientii juxta antiquum usu quartam decimarum partem dabunt Ecclesiæ Cathedrali Ausensi.

VVintoniense sub Alexandro II. anno 1069.

in

in quo Stigandus Cantuariensis Ecclesiæ invasor per legatum sedis Apostolicæ deponitur. Eodem anno habitum est Moguntiæ concilium in quo Rex Henricus Bertam uxorem, quam volebat repudiare, suscepit, procurante Damiano legato Apostolico.

Anglicanum sub Alexandro Papa II. & Guillelmo domitore Angliæ Rege, anno 1072. in quo decernitur, quod Eboracensis Ecclesia debet agnoscere primatum Ecclesiæ Cantuariensis.

Rothomagense sub Alexandro II. & Philippo Francorum Rege, anno 1072. in quo editi sunt 24. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Conciliabulum Ecphordiense tempore Alexandri II. anno 1073. in quo Sigefridus Moguntinus Archiepiscopus mediam partem decimarum Thuringiæ Regi tradendam determinavit.

Rothomagense sub Gregorio Papa VII. & Guillelmo Anglorum Rege, anno 1074. in quo editi sunt 14. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Romanum I. Sub Gregorio VII. & Henrico IV. Imper. anno 1074. in quo Summus Pontifex duo vitia in Clericis insectatur, incontinentiam scilicet, & simoniam. Hoc decretum edixit, scilicet, *ut secundum instituta antiquorum Canonum Presbyteri uxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur.* Quidam in Germania Episc. hanc constitutionem quasi hæreticam insectantur, dicente Apostolo: *melius est nubere quam uri.* Alii vero dicunt, *malle se Sacerdotium quam conjugium deserere.* Tamen Gregorius pristinam Ecclesiæ disciplinam semper tuitus est; tandemque Moguntiæ in concilio anno 1075. hæc constitutio suscipitur. *Executio est Nicæni circa cælibatum Sacerdotum.*

Londinense sub Gregorio VII. & Guillelmo Angliæ Rege, anno 1075. in quo prohibetur Monachis peculium; multa autem quæ superstitionem paganorum redolebant, interdicuntur omnibus Christianis.

Romanum II. sub Gregorio VII. & Henrico Imperatore, anno 1075. in quo plures Episcopi Romam citati sunt, ibique judicati.

VVintoniense I. Sub Gregorio VII. anno 1076. in quo unicum decretum editum est, scilicet: *Nullus Canonicus uxorem habeat: habentes uxores non cogantur ut dimittant: non habentes interdicantur ut habeant.* Hæc choabitatio tolerata est; quia forte dicebant, se non vovisse castitatem. VVintioniense II. sub iisdem & eodem anno vetat, ne Monachi publice Ecclesiis deserviant, & ne conjugium absque benedictione Sacerdotali celebretur; alioquin nullum habeatur.

Conciliabulum VVormatiense, anno 1076. in quo Episcopi Theutonici jussu Henrici IV. Imperatoris congregati Papam excommunicarunt dicentes: *nulli nostrum amodo eris Apostolicus.*

Concilium Romanum III. anno 1076. in quo Gregorius cum 119. Episcopis Episcopos Theutonicos, qui Ecclesiasticam unitatem scindere attentaverant, excommunicavit.

Papiense conciliabulum tempore Gregorii VII. & Henrici IV. Imperatoris, anno 1076. Papa excommunicavit Sigifridum Moguntinum Archiepiscopum & alios Episcopos, eo quod in damnum Ecclesiæ Henrico in investiturarum negotio adhærebant. Isti Episcopi Papiæ seu Ticini congregantur, & Papam excommunicant. Alii vocant istud concilium Parisiense.

Augustodunense sub Gregorio VII. & Philippo Francorum Rege, anno 1077. in quo Manasses Archiepiscopus Rhemensis accusatus simoniæ & intrusionis, Romam remittitur, ut ibi judicetur. Et Gebuinus Lingonensis Archidiaconus eligitur Archiepiscopus Lugdunensis in locum Humberti, qui ab ea sede ob simoniam fuerat depulsus.

Romanum IV. Sub Gregorio VII. & Henrico IV. Imperatore, anno 1078. in quo excommunicatur Guibertus Ravennas, Theodaldus Mediolanensis, aliique plures Episcopi; attamen Gregorius temperavit rigorem excommunicationis, & permisit conversationem cum excommunicatis his, qui hoc carmine continentur: utile, lex, humile, res ignorata, necesse. 100. Episcopi cum multis Abbatibus inter fuerunt. *Fuit dispositio ad bullam Martini V. in Constantiensi editam circa excommunicationes.*

Romanum V. sub eodem, anno etiam 1078. in quo excommunicatus est Imperator Constantinop. & constituti sunt undecim canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Romanum VI. sub iisdem, anno 1079. in quo Berengarius quarto errorem suum abjuravit, & panem & vinum in Corpus Christi substantialiter converti confessus est. Præter Cardinales huic concilio interfuere quatuor Episcopi, *Dispositio est ad doctrinam Tridentini circa transsubstantiationem.*

Romanum VII. sub iisdem, anno 1080. in quo excommunicatio vibratur in eos Principes sæculares, qui investituras Ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserint, & Henrici imperium in Rodulphum transfertur, si ab investituris non desistat,

Fuit

Fuit dispositio ad Lateranense circa investituras.

Conciliabulum Moguntinum & Brixiense tempore Gregorii VII. & sub Henrico IV. anno 1080. in quibus reprobatum quidquid in Romano concilio circa investituras definitum fuerat, & Hildebrandum seu Gregorium VII. deponendum judicarunt.

Lugdunense sub Gregorio VII. & Philippo Francorum Rege, anno 1080. in quo Manasses Rhemensis Archiepiscopus Synodali judicio depositus est, *tum quia purgare se noluit, tum quia audientiam Æduensis, Pictaviensis, & Lugdunensis Episcoporum subterfugit.*

Romanum VIII. & IX. In utroque Henricus jus investiturarum sibi semper adscribens, & invitis quibuscumque admonitionibus retinens, una cum fautoribus excommunicatur.

Quintilineburgense sub iisdem, anno 1085. in quo Gregorius VII. noluit retractare excommunicationem, quam contra Henricum & alios investiturarum Ecclesiasticarum usurpatores vibraverat, & declaratum est privilegium esse, *Nulli umquam licere Summi Pontificis judicium retractare, & de judicio judicare.* Excommunicati sunt qui asserebant Imperatoribus non tantum temporalia, sed etiam spiritualia subjici. *Dispositio erat ad decisionem circa investituras in Concilio Generali faciendam.*

Conciliabulum Moguntinum, anno 1085. in quo Gregorius VII. depositus est, & Guibertus ejus loco substitutus est.

Capuanum anno 1086. in quo Victor resumptis Pontificalibus insignibus, quæ resignaverat, utpote præter voluntatem electus, consecratus est Papa.

Beneventanum sub Victore IV. & Henrico IV. Imp. anno 1087. in quo Victor successor Gregorii declaratur. Guibertus, qui auctoritate Imperatoris sedem Romanam invaserat, pro Antipapa habetur. Intrusi declarantur quicumque investituras a Principibus sæcularibus acceperint. *Dispositio fuit ad decisionem circa investituras in Concilio generali faciendam.*

Romanum I. sub Victore, anno 1089. in quo res gestæ sub Gregorio & sub Victore contra Guibertum Antipapam & Henricum confirmantur. 150. Episcopi huic concilio interfuerunt.

Trojanum sub iisdem, & eodem anno, in quo matrimonia inter consanguineos in gradibus prohibitis inita dissolvuntur.

Melphitanum sub Urbano Papa II. & Henrico Imperatore, anno 1090. in quo editi sunt 16. canones circa mores & disciplinam & Rogerius dux, utpote Vassallus Romanæ Ecclesiæ, promisit jure jurando se servaturum fidem Romanæ Ecclesiæ.

Suessionense sub Urbano Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1092. in quo damnatus est Roscelinus Abailardi magister, qui docebat *tres Personas divinas esse tres res separatas, sicut sunt tres Angeli; & posse dici tres Deos, si usus admitteret.* Executio fuit Nicæni damnatis Polítheistas.

Rhemense sub iisdem, anno 1092. in quo vetitum est Roberto Flandriæ Comiti, ne sibi adscriberet bona decedentium Clericorum.

Stampense sub iisdem, anno 1092. in quo Ivo Carnotensis, qui inordinate ad Episcopatum provectus dicebatur, utpote qui a sede Apostolica consecrationem acceperat, sedem Apostolicam appellavit.

Trojanum sub iisdem, anno 1093. in quo cautum est, ne neglectis consanguinitatis gradibus matrimonia ineiretur. Huic concilio centum circiter interfuerunt Episcopi.

Constantiense sub iisdem, anno 1094. in quo determinatum est, quod jejunium Martii in prima hebdomada quadragesimæ, & jejunium Junii in hebdomada Pentecostes celebraretur.

Æduense sub Urbano II. & Philippo Francorum Rege, anno 1094. Philippus excommunicatur, eo quod repudiata Berta legitima uxore Bertradam Fulconis Comitis Andegavensis uxorem duxerat.

Placentinum sub Urbano II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1095. Praxedes uxor Henrici IV. ob inauditas mariti spurcitias ab eo discesserat, & a Summo Pontifice excepta fuerat. Congregatur in aperto campo concilium, cui interfuere 4000. Clerici, & 30000. Laici, ut remedium aliquod Reginæ afflictæ pararetur. Promissum auxilium Imperatori Constantinopolitano contra paganos. Damnati Simoniaci: damnata insuper hæresis Berengarii, hæresis Nicolaitarum seu incontinentium Subdiaconorum.

Claromontanum sub Urbano II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1095. in quo editi sunt 32. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Approbatum est concilium Placentinum. Archiepiscopi 13. Episcopi 225. & 90. Abbates interfuerunt. Præter 32. canones multi alii editi sunt qui perierunt.

Anglicanum sub Urbano II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1095. in quo Rex spondet, se pacem Ecclesiæ indulturum intra prä ti-

xiun

xum tempus, quod tamen nequaquam præstitit. Id exigebat Anselmus, aut saltem petebat sibi discessum permitti.

Turonense sub iisdem, anno 1099. in quo Episcopus Straburgensis excommunicatus resipiscens absolvitur. Philippus Rex Galliæ resipiscens ab adulterio, ob quod excommunicatus fuerat, pariter absolvitur, & tandem agitur de expeditione Jerosolymitana. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur.

Lemovicense sub Urbano II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1096. in quo quæsitum est quomodo fideles se a Sarracenorum persecutione possent liberare. Quid determinatum sit ignoratur.

Rothomagense sub iisdem, anno 1096. in quo Treuga Dei sub certis conditionibus observanda præcipitur. 8. Canones circa mores & disciplinam editi sunt.

Nemausense sub iisdem, anno 1096. in quo editi sunt 16. canones circa mores & disciplinam.

Barense sub Urbano II. & Henrico Imperatore, anno 1097. in quo explicatum est ab Anselmo, quod Spiritus sanctus juxta Patres etiam Græcos procederet a Patre & Filio. Nihil circa hoc definitum. *Dispositio fuit ad Concilium Generale Lugdunense, ne in quo hoc definitum est.*

Romanum II. sub Urbano II. anno 1098. in quo induciæ concessæ sunt Regi Angliæ usque ad festum sancti Michaelis, ut ex Anglia testes Romam perduceret.

Romanum III. sub Urbano Papa II. & Henrico IV. in quo Guibertus Antipapa excommunicatus est. 150. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

Audomarense sub Urbano Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, in quo statuitur, quomodo Treuga observanda sit. 5. Canones editi sunt circa mores & disciplinam 5. Episcopi interfuerunt.

Pictaviense sub Paschale Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1100. in quo editi sunt 16. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Interfuerunt Episcopi 140.

ARTICULUS XII.

De Conciliis sæculo decimo secundo habitis.

L*ateranense* sub Paschale Papa II. & Henrico IV. Imper. anno 1102. in quo, ut solida pax iniretur inter Sacerdotium & Imperium, hæc formula cusa est. Anathematizo omnem hæresim .... promitto obedientiam Apostolicæ sedi: &c. ..... Eodem anno sub iisdem Londini editi sunt 29. Canones ad mores & disciplinam pertinentes,

Trecense sub Paschale Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1104. Silvanectensis Episcopus, de simonia accusatus, coram Legato Papæ suam innocentiam jurejurando comprobavit, & in eodem Concilio electus est Gotfridus Ambianensis Episcopus, & cum fugere tentaret, retentus est.

Parisiense sub Paschale II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1105. in quo Philippus ob adulterium cum Bertrada iterato excommunicatus absolvitur, juramento prius præstito & a Philippo & a Bertrada, quo sibi omnem carnis copulam interdixerunt. 9. interfuerunt Episcopi. Eodem anno reprehensus in concilio Florentino Fluentius Florentinus Episcopus, qui ob mala, quibus Ecclesia affligebatur, leviter docebat Antichristum venisse. *Northuense* Concilium pro reformandis Ecclesiæ moribus eodem anno congregatum est.

Moguntinum sub Paschale II. anno 1105. in quo Henricus IV. abdicavit Imperium in favorem Henrici V. filii sui, præsentibus Apostolicæ sedis Legatis, & Imperii Optimatibus.

Guastallense sub Paschale II. & Henrico V. anno 1106. in quo cum maximum esset dubium de validitate ordinationum tempore Schismatis factarum, Patres Concilii validas eas ordinationes declararunt, quæ invalidæ probari non poterant; & legitimos esse eos Clericos, qui non poterant probari vel intrusi, vel simoniaci.

Trecense sub Paschale II. & Ludovico Francorum Rege, anno 1107. in quo simoniaci damnati sunt, & proscripti laici Beneficiorum collatores.

Londinense II. sub Paschale, anno 1108. in quo Henricus Anglorum Rex coram Anselmo investituris renunciat. Eodem anno Beneventi definitum est, ut si quis Clericus investituram Beneficii a Laico acciperet, uterque & Clericus & Laicus excommuniceretur.

Pictaviense sub Paschale II. & Ludovico VI. Francorum Rege, in quo 16. editi sunt canones circa mores & disciplinam. Eodem anno & sub iisdem habitus est Rhemensis Conventus, in quo Ambianensis Episcopus falsi accusavit diploma apostolicum, quo Monachi suam exemptionem ab auctoritate Episcopi tueri nitebantur, & variis indiciis com-

compertum est, falsas esse hujusmodi literas.

Lateranense II. sub Paschale Papa II. & Henrico V. Imperatore, anno 1112. in quo revocatur privilegium, quod Henricus a Papa extorserat, *in quo continebatur: quod electus canonice a Clero & a populo, a nemine consecretur, nisi prius a Rege investiatur, quod est contra Spiritum Sanctum & Canonicam institutionem*. Interfuerunt 114. Episcopi, 15. Presbyteri Cardinales, & octo Diaconi.

Viennense sub Paschale II. & Ludovico Crasso Francorum Rege, anno 1112. in quo Guido Viennensis Archiepiscopus & postea Calistus Papa, tria definivit. 1. Investituram datam a Laicis hæresim esse in praxi. 2. Privilegium investiturarum extortum a Papa condemnavit. 3. Henricum, qui hoc privilegium extorserat, excommunicavit. Henricus fuit etiam excommunicatus duobus post annis in concilio Belvacensi & postea in Concilio Coloniensi anno 1116. *Quæ omnia disponebant ad solemnem circa investituras decisionem*.

Beneventanum sub iisdem, anno 1113. in quo terræ aliquæ a Cassinensi Monasterio usurpatæ, re perspecta & examinata, judicio Papæ restituuntur. Et cum anno sequenti idem Papa per Cyperanum Monasterium transiret, accessit Monachus qui questus est, se invitum detrusum fuisse in Monasterium. Papa advocavit Abbatem, qui dixit, se nolle quemquam invitum retinere. Statim Monachus exuit vestem Monasticam coram Pontifice, & eam amplius induere noluit.

Lateranense III. sub Paschale Papa & Henrico V. Imperatore, in quo ipsemet Paschalis coram toto concilio retractat privilegium datum Henrico. *Feci*, inquit, *ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me male egisse, sed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum; illud privilegium condemno*. Responderunt omnes: *fiat, fiat*. Episcopi aut Cardinales 16. interfuerunt. Eodem anno, immo juxta aliquos in eodem concilio Poritius Cluniacensis Abbas, qui se Abbatem Abbatum nominabat, repressus est: & hic titulus ad Abbatum Cassinensem delatus est.

Capuanum sub Gelasio Papa II. & Henrico V. Imperatore, anno 1118. in quo Henricus V. & Rex Germaniæ & Imperator, & Mauritius Burdinus Antipapa excommunicantur: eaque excommunicatio confirmatur in conciliis Viennensi, Fristellariensi, & Coloniensi, anno 1119. Et tandem, ut hæc excommunicatio solemnior haberetur, congregatum concilium Rehmense, in quo 215. Episcopi & multis Abbates, quilibet accensam habens candelam præ manibus, excommunicationem in prædictos pronunciarunt, & statim candelas extinxerunt.

Suessionense sub Calisto II. & Ludovico VI. Francorum Rege, anno 1120. in quo Abaillardus vir in Academia Parisiensi magni nominis docuit quædam circa Trinitatem, quæ ad Sabellianismum accedebant. damnatus est præsente, ut fertur, legato sedis Apostolicæ.

Lateranense sub Callisto Papa II. & Henrico V. anno 1123. in quo Henricus liberas Clericis & Monachis relinquit Episcoporum & Abbatum electiones, & Papa concedit, ut electi ab Imperatore Regalia accipiant: & sic redduntur quæ sunt Dei Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari; & ea conditione inita est pax inter Imperatorem & Papam, & absoluti sunt ab excommunicatione quotquot ea de causa fuerant excommunicati. Huic concilio interfuerunt nongenti & nonaginta septem partim Episcopi, partim Abbates. Editi sunt 22. canones ad mores & disciplinam pertinentes ...... Anno sequenti congregatum Tolosæ concilium, quo condemnati sunt quidam ficti Monachi contra Sacramenta hæreses multas disseminantes.

Londinense I. sub Honorio II. anno 1125. in quo editi sunt 17. canones ad mores & disciplicam pertinentes. Londinense II. sub eodem anno 1127. in quo editi sunt 12. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Londinense III. sub iisdem, anno 1129. in quo adlaboratum, ut incontinentiæ Clericorum remedium aliquod inveniretur. Londinense IV. sub Innocentio II. & Stephano Anglorum Rege, in quo statuti sunt 17. canones circa mores & disciplinam. Decem & octo interfuere Episcopi:

Nannetense sub Honorio Papa II. & Ludovico IV. Francorum Rege, anno 1127 in quo cavetur, ne successione hæreditaria Beneficia obtineantur.

Trecense sub Honorio Papa, & Ludovico Crasso Francorum Rege anno 1128. in quo 27. capitibus ordinata est Templariorum regula.

Claromontinense sub Innocentio II anno 1130. in quo Anacletus Antipapa declaratur, & excommunicatur. Idem definitur in Stampensi concilio eodem anno. Idem confirmatur in concilio Rehemensi, anno 1131. Idem confirmatur in concilio Placentino, anno 1132.

Londinense sub Innocentio II. Conrado Imperatore V. & Ludovico Crasso Francorum Rege anno 1133. in quo editi 17. Canones circa mores & disciplinam. 18. Episcopi interfuerunt, & duo Legati sedis Apostolicæ. Eodem anno habitum est concilium Northemphoniense in Anglia, in quo duæ conferuntur Abbatiæ.

Lateranense II. Generale X. sub Innocent. II. Conrado Imper. & Ludovico Crasso Francorum Rege anno 1139. in quo Anacletus intrusus declaratur, & Innocent. II. pro legitimo Papa agnoscitur, & 26. canones eduntur circa mores & disciplinam.

VVintoniense sub Innocent. II. anno 1130. contra Stephanum Regem Angliæ, qui bona Ecclesiastica invaserat, & multos Episcopos in carcerem detruserat.

Senoniense sub Innocentio Papa II. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1140. in quo damnatus est Abaillardus, de quo dicebatur: *Cum de Trinitate loquitur, sapit Arium; cum de gratia, sapit Pelagium; cum de persona Christi, sapit Nestorium*. Isto eodem tempore Radulphus Patriarcha Antiochenus accusatus est simoniæ & incontinentiæ coram Legato summi Pontificis, cui cum nollet respondere, depositus est, & in carcerem conjectus: a quo elapsus venit Romam, ubi veneno interfectus est.

Londoniense sub Cælestino Papa II. & Stephano Anglorum Rege, anno 1143. in quo constitutum est: *Ne aliquis, qui Ecclesiam Cæmeteriumque violaverit, vel in Clericos aut viros Religioso manus violentas injecerit, ab alio quam a Papa possit absolvi*. Item statuit, ut aratra sint æque tuta in campis, ac si in cæmeterio essent.

Bituricense & Vizeliacum sub Eugenio Papa III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1146. in quo statuta est expeditio contra Turcas, ad quam sanctus Bernardus oratione habita adhortatus est. Eadem res statuta est in concilio Carnuti habito.

Parisiense sub Eugenio III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1147. in quo damnatus est Gilbertus Porretanus Pictaviensis Episcopus, qui asserebat, divinam essentiam non esse Deum, & quod proprietates personarum non essent ipsæ personæ, &c. Idem examinatum anno 1248. in Concilio Rhemensi, in quo editum est symbolum prædictas opinationes Gilberti condemnans, cui decisioni Gibertus acquievit. In illo concilio damnatus est *Eon*, qui stulte dicebat se esse *Eum*, qui venturus est judicare vivos & mortuos: & cum de variis criminibus convictus esset, igni addictus est.

Conciliabulum Papiense tempore Alexandri III. sub Friderico I. Imperatore, anno 1160. in quo auctoritate Imperatoris Pontificatus Romanæ Ecclesiæ Alexandro III. eripitur, & Victori Antipapæ adjudicatur. Idem confirmatur in Conciliabulo Laudensi in præsentia Friderici, anno 1161.

Concilium Anglicanum sub Alexandro III. & Henrico Anglorum Rege, in quo Victor Antipapa declaratur; & Alexander III. pro Papa canonice electo habetur. Idem statuitur in concilio Turonensi sub Alexandro III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1163.

Conciliabulum Clarandonense tempore Alexandri III. & sub Henrico II. Anglorum Rege anno 1164. in quo multi Episcopi subscripserunt quibusdam articulis libertati Ecclesiasticæ contrariis, quibus invitus subscripsit & Thomas Cantuariensis Archiepiscopus; sed ipso lapsu quasi excitatus resipuit. Postea vero in Conciliabulo Northamptonensi quasi perjurus condemnatus est ob id solum, quod Conciliabulo, cui invitus subscripserat, nollet adhærescere.

Cassiliense sub Alexandro III. & Henrico II. in quo editi sunt 8. canones ad mores & disciplinam pertinentes, anno 1172. Eodem anno habitum est concilium Abrincatense, in quo Henricus II. qui morti Thomæ Cantuariensis occasionem dederat, absolvitur, sed certis conditionibus ei a Legato Apostolicæ sedis præscriptis. Anno 1175. habitum est Leondinense concilium, in quo editi sunt 19. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Lateranense sub Alexandro III. & Friderico I. anno 1178. in quo Imperator Fridericus Victoris Antipapæ defensor, & Alexandro Papæ infensus, ut schismatis auctor, ex Alexandri sententia Imperio privatus declaratur.

Venetum sub Alexandro III. & Friderico Imperatore, anno 1177. Post decem & novem annos schismatis inter Alexandrum & Fridericum, tandem Venetiis ambo Alexander, & Fridericus pacem inierunt: *hicque Deum in Alexandro venerans Imperiali dignitate postposita, rejecto pallio, ad pedes Papæ totum se extenso corpore inclinavit; quem Alexander Papa cum lacrymis benigne elevans recepit in osculo, & benedixit*, & absolvit ab omnibus censuris, eumque in Ecclesiam deduxit, in qua pronunciatum anathema in eos omnes, qui eam pacem dissolvere tentaverint, his ver-

verbis: *Sicut hæ candelæ extinguuntur, sic eorum animæ æternæ visionis lumine & claritate priventur:* cumque candelæ projectæ essent, & extinctæ, & Imperator alta voce cum aliis *fiat, fiat* pariter acclamavit. Et sic finitum concilium & extinctum schisma. Quod autem Papa pedibus conculcaverit Imperatorem dicens, *conculcabis leonem & draconem*, nullo monumento Ecclesiastico probari potest.

Lambariense sub Alexanvro III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1176. in quo hæretici Albigenses damnati sunt. *Dispositio fuit ad Concilium Lateranense*.

Lateranense sub Alexandro III. & Friderico Imperatore, anno 1179. in quo damnati sunt Albigenses, qui vetus Testamentum rejiciebant; & de Novo Testamento pauca solum admittebant: Eucharistiam conficere & absolutionem impendere esse penes quemcumque Christianum asserebant, &c. Eadem hæresis damnata est in concilio Senonensi, anno 1198.

Parisiense sub Clemente V. & Philippo Augusto Francorum Rege, anno 1188. in quo cum Saladinus Palæstinam occupasset, & Christiani auxilium postularent, institutæ unt decimæ saladinæ, quo tributo dabatur decima pars omnium mobilium & omnium reddituum.

Eboracense sub Cælestino III. & Richardo I. Angliæ Rege, in quo editi sunt duodecim canones ad mores & disciplinam pertinentes. Eodem fere tempore in concilio Londiniensi editi sunt 14. canones circa mores & disciplinam.

Divionense sub Innocentio III. & Philippo Augusto Francorum Rege, anno 1199. in quo Regnum Galliæ interdicto subjicitur, eo quod Rex repudiata legitima uxore aliam subintroduxerat; sed interdictum illud sublatum est anno 1200. in Nizellensi & Suessionensi concilio, eo quod dimiserat Rex adulteram.

ARTICULUS XIII.

De Conciliis decimo tertio sæculo habitis.

MOntiliense, *Montelimar* sub Innoc. III. Papa & Philippo Augusto Francorum Rege, in quo Raymundus Tolosæ Comes Albigensium hæreticorum fautor a Milone Legato sedis Apostolicæ excommunicatus declaratur, nisi pro fidei cautione cedat septem castra, alioquin subdiri Raymundi obsequii erga eum maneant liberi. Raymundus duris illis conditionibus acquievit, & sic absolutus est. Pro eadem causa habitum concilium *Vaurense & Monspeliense*. Vaurense concilium, anno 1213. vetuit Petro Aragoniæ Regi, qui cum copiis Tolosam venerat, ne suppetias ferret Raymundo Comiti Tolosano ejus affini: Petrus relicto Tolosæ præsidio militum ab urbe discessit. Episcopi in oppido *Muret* eodem anno congregati Petrum Aragoniæ Regem dehortantur, ne Albigensibus copias suppeditet. Concilium Monspeliense, anno 1215. Simoni Monfortiano Comiti donat Comitatum Tolosanum, ex quo Albigenses hæreticos ejecerat: quod donum confirmatum est in concilio Lateranensi eodem anno celebrato.

Avenionense sub Innocentio III. & Philippo Aug. Francorum Rege, anno 1209. in quo editi sunt 21. canones ad mores & disciplinam pertinentes. 20. interfuerunt Episcopi.

Parisiense sub iisdem, anno 1210. in quo damnatus est Almaricus, qui negabat resurrectionem, Paradisum, & infernum: negabat pariter revelationem supernaturalem a dicebat, Deum sic locutum fuisse in Ovidio sicut in Augustino. Eo tempore interdicta fuit Doctrina Aristotelis, & ejus libri de Metaphysica combusti, eo quod dedissent ansam illis erroribus. Ann. 1212. alterum habitum concilium Parisiis sub iisdem, in quo editi sunt 20. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Et sub iisdem habitum est concilium Monspeliense, anno 1214. in quo editi 46. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Lateranense IV. Generale XII. sub Innocentio III. & Friderico Imperatore, in quo damnata jam Albigensium & Almarici Doctrina solemni judicio anathematizatur, & liber Abbatis Joachim Arianismum circa Trinitatem renovans, reprobatur, & editi sunt 67. canones mores & disciplinam respicientes.

Oxoniense sub Honorio III. & Henrico III. Anglorum Rege, anno 1222. in quo editi sunt 49. canones circa mores & disciplinam. *Germanicum* sub iisdem, anno 1225. in quo contra incontinentiam Clericorum, eorumque avaritiam tredecim canones editi sunt. *Narbonense* sub iisdem, anno 1227. in quo editi sunt 20. canones ad conservandum jus Ecclesiasticæ jurisdictionis. *Tolosanum* sub iisdem, anno 1229. in quo editi sunt 45. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Turiasonense sub Honorio III. anno 1229.

in quo ex consensu mutuo partium Matrimonium Jacobi Aragoniæ Regis & Eleonoræ Castellæ dissolutum est, & Alphonsus puer ex hoc matrimonio natus declaratur verus hæres, & ab omnibus vasallis tamquam Rex & dominus agnoscitur.

Apud Castrum Gonterii sub Gregorio IX. & Ludovico IX. anno 1231. in quo editi sunt 37. Canones ad mores & disciplinam pertinentes. *Biterrense* sub iisdem, anno 1233. in quo editi sunt 26. Canones circa mores & disciplinam.

Narbonense sub iisdem, anno 1235. in quo Dominicanis Inquisitoribus præscriptus est modus procedendi contra hæreticos. *Turonense* sub iisdem, anno 1236. in quo 14. capitula edita sunt, quibus mores reformantur, & disciplina dirigitur. *Turonense* alterum sub iisdem, anno 1239. in quo cum simplices Curati auctoritate propria excommunicarent, & excommunicationes ex frequenti usu despicerentur, additæ sunt novæ circumstantiæ, quibus solemnior & terribilior fieret excommunicatio, quales sunt solemnitates, quæ modo circa id observantur.

Cantuariense sub Gregorio IX. & Henrico III. Anglorum Rege, anno 1236. Cum Ecclesia Anglicana maxima reformatione egeret, constituti sunt in hoc concilio 41. Canones & mores & disciplinam respicientes. Sub iisdem *Londinense* concilium, anno 1237. 31. Canones ad eumdem finem constituit et *VVigoriensis* Synodus sub iisdem, anno 1240. Capitula 59. sancivit, quibus remedium aliquod tantis malis afferretur.

Lugdunense I. Generale XIII. sub Innocentio IV. & Ludovico IX. anno 1245. Cum Fridericus Imperator Romanum Pontificem Innocentium IV. una cum Cardinalibus intercipere meditaretur, non procul a Roma, quo pacis promovendæ specie Imperator accesserat, Innocentius IV. Genuam primo, deinde Gallias evasit, ibique concilium Lugdunense convocat, cui interfuere Patriarchæ tres, Episcopi 140. Imperator Constantinopolitanus, Tolosanus Comes, Oratores Regis Galliæ, & Angliæ, & aliorum Principum, immo & Orator Friderici, in quo damnatus est Imperator Fridericus, & insuper declaratus privatus Imperii dignitate, & Regno Siciliæ.

A Lugdunensi primo usque ad Lugdunense secundum multa celebrata sunt concilia, quæ mores & disciplinam solum respiciunt,

Biterrense sub Innocentio IV. & Ludovico IX. anno 1246. in quo editi sunt 46. Canones. *Valentinum* sub iisdem, anno 1248. in quo editi sunt 23. canones. *Insulanum* sub iisdem, anno 1251. in quo editi sunt 13. Canones. *Salmuriense* sum iisdem, anno 1253. in quo editi 32. Canones. *Albiense* sub Alexandro IV. & Ludovico IV. in quo editi sunt 12. Canones. *Burdigalense* sub iisdem, anno 1255 in quo editi sunt 29. Canones. *Copriniacense* sub iisdem, anno 1255. in quo statuti sunt 39. Canones. *Roffiacense*, anno 1258. in quo 10. editi sunt Canones. *Monspeliense* sub iisdem, in quo 8. editi sunt Canones. *Copriniacum* sub iisdem, anno 1260. in quo 19. editi sunt Canones. *Arelatense* sub iisdem, anno 1260. in quo editi sunt 17. Canones. *Coloninse* sub Alexandro IV. & Friderico II. Imperatore, anno 1260. in quo editi sunt 42. Canones, quorum 14. Clericos, 28. vero Monachos respiciunt. In Anglia sub Alexandro IV. & Henrico III. habitum concilium *Lambethense*; anno 1261. in quo editi sunt 20. Canones; & concilium *Londinense* sub Clemente: IV. & Henrico III. in quo editi sunt 54. Canones, *& constitutio Henrici III.* contra non residentes. In Gallia istis temporibus multa habita sunt Concilia mores & disciplinam præcise spectantia. *Copriniacense* sub Urbano IV. & Ludovico IX. anno 1262. in quo editi sunt 7. Canones. *Burdigalense* sub iisdem, anno 1262. in quo editi sunt 7. Canones. *Carisiense* I. sub iisdem, anno 1263. in quo centesima pars bonorum Ecclesiasticorum addicta est ad quinquennium subsidio Terræ sanctæ. *Nannetense* sub iisdem, anno 1264. in quo editi canones 9. *Parisiense* II. sub iisdem, anno 1264. in quo edicitur ut blasphemis vel labia, vel lingua ferro candenti inusta perforentur. Sub Clemente IV. & Ludovico IX. habita sunt hæc concilia etiam circa mores & disciplinam. *Sancti Ludovici Pragmatica Sanctio*, anno 1268. *Apud Castrum Gonterii* Concilium sub iisdem, anno 1268. in quo editi sunt Canones 8. *Andagavense* sub iisdem, anno 1269. in quo editi sunt Canones 2. & cautum ne domini temporales impedirent legata fieri Ecclesiæ. *Senonense* sub iisdem, anno 1269. in quo editi sunt 6. Canones. *Compendiense* sede Romana vacante sub Ludovico IX. anno 1270. in quo actum est contra Ecclesiasticorum bonorum invasores. *Avenionense* sub eodem anno 1270. in quo editi sunt 8. Canones. *Apud Sanctum Quintinum* sub eodem, anno 1271. in quo editi sunt 5 Canones. *Redonense* sub Gregorio X. & Philippo III. Francorum Rege, anno 1273. in quo editi sunt 7. Canones.

Lugdunense II. Generale 14. sub Gregorio X. & Philippo III. Francorum Rege, anno 1274.

1274. in quo inita est concordia cum Græcis & definitum est, Spiritum sanctum a Patre filioque procedere. Cautum est, ne Cardinales e conclavi discederent, donec electus esset Pontifex. Prohibita est novorum ordinum institutio Papa inconsulto: ac demum decreta est in Terram sanctam expeditio. In executionem hujus concilii duplex habita est Synodus Constantinopoli. 1. sub Joan. XIX. Papa, anno 1277. in quo facta est professio fidei omnino conformis Ecclesiæ Romanæ: 2. sub Nicolao Papa III. in qua decretum est in Gregorio Nysseno legi hæc verba: *Spiritus vero Sanctus & ex Patre dicitur & ex Filio esse affirmatur*; particula enim EX fuerat abrasa, ut negaretur processio Spiritus sancti a Filio,

Ab anno 1274. usque ad annum 1300. si quæ habita sint concilia Provincialia, ea omnia ad mores & disciplinam pertinent. *Arelatense* sub Gregorio X. & Philippo III. Francorum Rege., anno 1275. in quo editi sunt 22. Canones. *Salmuriense* sub iisdem, anno 1276. in quo editi sunt 24. Canones. *Bituricense* sub iisdem, anno 1276. in quo editi sunt 16. Canones. *Langesiense* sub Nicolao III. & Philippo III. anno 1278. in quo editi sunt 16. Canones. *Apud pontem Audomari* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 24. Canones. *Avenionense* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 24. Canones. *Avenionense* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 15. Canones. *Budense* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 69. Canones. *Andegavense* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 5. Canones. *Coloniense* sub iisdem, anno 1280. in quo editi sunt 28. Canones. *Pictaviense* sub iisdem, anno 1280. in quo 11. Canones statuti sunt.

Salisburgense sub Martino IV. & Rodulpho Imperatore, anno 1281. in quo editi sunt 18. Canones. *Lambethense* sub Martino IV. & Eduardo, anno 1281. in quo editi sunt 27. Canones. *Avenionense* sub Martino IV. & Phlippo III. anno 1282. in quo editi sunt 10. Canones. *Santonense* sub iisdem, anno 1282. in quo editi sunt 5. Canones. *Turonense* sub iisdem, anno 1282. in quo editi sunt 13. Canones *Nemausense* & *Pictaviense*, anno 1282. in quibus renovati sunt Canones in prioribus conciliis editi. *Ravennatense* sub Honorio IV. & Rodulpho Imperatore, anno 1285. in quo 9. editi sunt Canones. *Bituricense* sub eodem Papa & sub Philippo III. in quo editi sunt Canones 35. *Exoniense* sede vacante sub Eduardo, anno 1287. in quo 55. Canones editi sunt. *Herbipolense* sede vacante, & sub Rodulpho Imperatore, anno 1287. in quo editi sunt 4. Canones. *Insulanum* sub Nicolao IV. & Philippo IV. Fancorum Rege, anno 1288. in quo editi sunt 18. Canones. *Cicestrense* sub Nicolao IV. & Eduardo Anglorum Rege, anno 1289. in quo editi sunt 41. Canones. *Nugaroliense* sub Nicolao IV. & Philippo IV. anno 1290. in quo editi sunt Canones 12. *Salmuriense* sub iisdem, anno 1249. in quo editi sunt 5. Canones. *Rhotomagense* sub Bonifacio VIII. & Philippo IV. Francorum Rege, anno 1289. in quo 7. editi sunt Canones. *Bajocense* sub iisdem, anno 1300. in quo collecti sunt Can. 113. *Auscitanum* sub iisdem, in quo editi sunt 12. Canones.

ARTICULUS XIV.

De Conciliis sæculo decimo quarto habitis.

ISto sæculo unicum habitum est Concilium Generale, *Viennense* scilicet. Concilia Provincialia, quæ habita sunt, mores & disciplinam respiciunt, his exceptis Synodis, quæ fuerunt dispositiones ad Concilium *Viennense*, aut ejus executiones, quæ omnia concilia breviter persequar.

Auscitanum sub Clemente IV. & Philippo IV. Francorum Rege, anno 1308. in quo 5. editi sunt Canones, quibus cavetur, ne Canonici per alios munera sua obeant, & ne Mendicantes ad alium Ordinem transeant. *Possonium* in Hungaria sub eodem Papa, anno 1309. in quo editi sunt Canones novem, quibus præcipitur, ut suscipiatur Carolus Rex, & vetatur, ne Catholici contrahant Matrimonia cum hæreticis aut schismaticis.

Salisburgense sub Clemente Papa V. & Henrico VII. Imperatore, anno 1310. in quo 4. Canones editi sunt, quibus cavetur ne Clerici tabernas frequentent, & artem mimicam exerceant. *Coloniense* sub iisdem, anno 1310 in quo editi sunt 29. Canones.

Viennense in Gallia Generale XV. Templarii Religiosi erant, qui armis contra infideles templum Jerosolymitanum tutabantur, & peregrinos euntes Jerusalem ab infidelium incursibus vindicabant. Multas victorias contra infideles retulerunt; sed infandis criminibus accusati sunt in Ravennatensi concilio, anno 1310. in quo decretum est, ut res maturius examinaretur. In concilio Moguntinensi, cum eadem res proponeretur judicanda, veniunt 20. Templarii armati, & ad futurum appellant concilium. Quocirca congregatur Viennense concilium, anno 1311.

in quo ordo Templariorum extinguitur, bona eorum temporalia in Hospitalarios Jerusalem, quos equites Melitenses vocamus, translata sunt. In eodem concilio damnati sunt Beguardi & Beguinæ fornicationem ut licitam habentes, orationem & jejunium condemnantes, &c. Decreta est insuper expeditio in Terram sanctam. Post hoc concilium habita sunt sequentia concilia Provincialia, quæ mores & disciplinam solum respiciunt.

Ravennatense II. sub iisdem anno 1311. in quo editi sunt 32. Canones. Ravennatense III. sede & imperio vacante anno 1314. in quo editi sunt 20. Canones ad Monasticam disciplinam pertinentes. *Nugariolense* sede vacante sub Ludovico X. an. 1315. in quo permissum est, ut damnatis ad supplicium mortis Sacerdos concederetur, qui eos absolveret; quod utique eis in variis locis negabatur. *Ravennatense* sub Joanne XX. alias XXII. imperio vacante an. 1317. in quo editi sunt 24. canones. *Senonense* sub eodem Papa & Carolo IV. Rege Franciæ an. 1320. in quo festum Corporis Christi institutum est. *Parisiense* sub iisdem, in quo idem festum celebrandum præcipitur an. 1323. *Avenionense* sub iisdem an. 1326. in quo a Papa obtentæ sunt indulgentiæ pro eis, qui devote idem festum celebrarent. *Marciacense* sub iisdem an. 1326. in quo collecta sunt capitula 56. *Sylvanectense* sub iisdem an. 1327. in quo circa mores & disciplinam capitula septem edita sunt. *Roffiacense* sub iisdem an. 1327. in quo cavetur, ne sæculares judices in Clericos sine præviis monitionibus judicium exerceant. Compendiense sub iisdem an. 1329. in quo cautum est ne Beneficiorum Ecclesiasticorum redditus dividerentur. *Conventus* Parisiensis inter *Bertrandum* Æduensem Episcopum, & *Petrum* de *Cugneriis*, in quo agitata est quæstio de limitibus jurisdictionis Ecclesiasticæ & civilis. Rex respondit se nolle in aliquo jurisdictionem Ecclesiasticam infringi.

In Anglia sub Joanne XX. alias XXII. & Eduardo II. habitum est multiplex concilium circa mores & disciplinam. *Londinense* I. an. 1321. in quo editi sunt 8. Canones. *Londinense* II. sub iisdem an. 1328. in quo editi sunt 6. canones: & *Lambethense* sub iisdem an. 1330. in quo collectæ sunt 10. constitutiones.

In Hispania sub Joanne XX. alias XXII. & Alphonso II. habitum est duplex concilium circa mores & disciplinam. *Toletanum* an. 1324. in quo editi sunt can. 8. & Complutense an. 1316. in quo habiti sunt Canones 2.

In Gallia sub Benedicto Papa XI. & Philippo VI. Francorum Rege habitum est multiplex Concilium circa mores & disciplinam. *Rhotomagense* an. 1335. in quo 13. editi sunt Canones. *Apud Castrum Gonterii* sub iisdem an. 1336. in quo editi sunt 12. Canones. *Avenionense* sub iisdem an. 1337. in quo editi sunt 70. Canones: quibus addi potest *Toletanum* sub eodem Papa, & Alphonso XI. an. 1339. in quo editi sunt 5. Canones.

In Anglia sub Clemente VI. & Eduardo III. habitum est multiplex concilium circa mores & disciplinam. *Londinense* I. an. 1342. in quo editi sunt 12. Canones. *Londinense* II. an. 1342. in quo editi sunt 17. canones.

In Gallia sub Clemente VI. & Philippo VI. habitum est multiplex Concilium circa mores & disciplinam. *Noviomense* an. 1344. in quo editi sunt 17. Canones. *Parisiense* sub iisdem an. 1346. & editi sunt 13. canones. Biterrense sub iisdem anno 1351. in quo editi sunt canones 8.

In Hispania sub Clemente VI. & Alphonso XI. habitum est *Toletanum* anno 1347. in quo 4. editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes: cui addi potest *Toletanum* alterum sub Innocentio VI. & Alphonso XI. in quo actum est, an omnes leges ex æquo obligarent & ad culpam, & ad pœnam.

In Gallia sub Urbano V. & Joanne Francorum Rege, habitum est multiplex concilium mores & disciplinam respiciens. *Andegavense* an. 1365. in quo 14. editi sunt canones. *Vaurense* sub iisdem an. 1368. in quo collecti sunt 133. Canones.

In Anglia sub Urbano V. & Eduardo III. habitum est concilium *Eboracense*, in quo editi sunt Can. 10. mores & disciplinam respicientes: cui addi potest *Londinense* sub eodem Papa, & sub Ricardo II. an. 1382. quo cœperunt errores VVicleffi condemnari. *Dispositio fuit istud Concilium ad concilium Constantiense*.

Salisburgense sub eodem Papa, & VVenceslao Imperatore an. 1386. in quo actum est de modo concionandi. *Palentinum* sub eodem Papa, & Joan. Castellæ Rege, in quo 7. canones editi sunt circa mores & disciplinam.

ARTICULUS XV.

De Conciliis sæculo decimoquinto habitis.

Toto isto sæculo Ecclesia schismate dilacerata est, cujus schismatis historiam refero in synopsi methodica reducente conciliorum canones ad certa capita; ideo hic dicam solum nomina conciliorum, quæ isto sæculo habita sunt.

Oxoniense sub Gregorio XII. & Henrico IV. an. 1408. in quo condemnantur errores VVicleffi.

Pisanum 1409. in quo Gregorius XII. & Benedictus XIII. deponuntur & eligitur Alexander IV.

Constantiense sub Joanne XXIII. in quo depositi sunt Gregorius XII. & Benedictus XIII. Joannes XXIII. Papatum abdicavit, & electus est Martinus V. in eodem concilio damnati sunt errores VVicleffi, qui idem fere docebat, quod docuerant Albigenses, & postea docuerunt Calvinistæ, & Lutherani.

Senense sub Martino V. & Sigismundo Imperatore an. 1423. in quo nihil fere actum ob grassantem pestem; sed præparatio fuit ad concilium Basileense.

Basileense sub Martino V. & Eugenio IV. an. 1442. in quo multa circa mores edita sunt: dissolutum fuit ab Eugenio, ut dicemus.

Florentinum generale XVI. sub Eugenio in quo sopitum est schisma, & facta est unio Ecclesiæ Latinæ cum Græca.

Frisingense sub Eugenio IV. & Friderico III. an. 1440. in quo decreta concilii Basileensis cum quadam restrictione accepta sunt.

Rothomagense sub iisdem an. 1445. in quo editi sunt 40. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Andegavense sub Nicolao V. & Carolo VIII. Francorum Rege an. 1448. in quo editi sunt 17. canones ad mores & disciplinam pertinentes: cui addi potest *Senonense* sub iisdem an. 1485. in quo editi sunt 26. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Coloniense sub Nicolao V. & Friderico III. Imperatore an. 1452. in quo cautum est, ne frequentius & sine debito cultu Corpus Christi palam in Ecclesiis exponeretur.

Toletanum sub Systo IV. & Henrico IV. an. 1473. in quo collecta sunt 29. capitula ad mores & disciplinam pertinentia.

ARTICULUS XVI.

De Conciliis sæculo decimosexto habitis.

Lateranense V. sub Julio II. & Leone & Maximiliano Imperatore an. 1512. in quo reprobatum est conciliabulum *Pisanum*, quod in Julium II. quidam Cardinales congregaverant; actumque est de reformandis Ecclesiæ moribus, de uniendis Principibus Christianis, & de promovenda in Turcas expeditione sacra. Tandem confirmata sunt concordata inter Leonem X. & Franciscum I. Gallorum Regem inita.

Bituricense sub Clemente VII. & Francisco I. an. 1528. in quo damnati sunt Lutheri errores, & cautum est, ne libri quamvis boni lingua vernacula ederentur, ne error hæreticorum fraudulenter proderet. *Senonense* sub iisdem, eodem an. 1528. in quo contra Lutheranos editi sunt 16. tituli circa fidem, quibus titulis nihil doctius; & 40. circa mores & disciplinam.

Coloniense sub Paulo III. & Carolo V. in quo edita sunt capita 325. in quatuordecim partes divisa, quo opere nihil doctius, & solidius fieri potest.

Augustense sub iisdem an. 1548. in quo edita sunt decreta 33. inter quæ 19. explicant, quibus neganda sit Eucharistia. *Coloniense* sub iisdem an. 1549. statuuntur leges pro instauratione studiorum, examine ordinandorum, officiorum perfunctione, Ecclesiarum visitatione, Synodorum celebratione, & jurisdictionis Ecclesiasticæ restitutione, & insuper 38. capita pro quibusdam aliis abusibus reformandis. *Moguntinum* sub iisdem, in quo edita sunt 104. capitula fidem, mores, & disciplinam respicientia. *Trevirense* sub iisdem in quo circa idem 20. capitula edita sunt.

Tridentinum sub tribus Romanis Pontificibus Paulo III. Julio III. Pio IV. & Carolo V. & Ferdinando Imperatoribus, ab anno 1545. usque ad an. 1563.

Mediolanense 1.2.3.4.5.6. sub Cardinali Borromæo, ab an. 65. usque ad an. 82. in quo multiplici concilio varii eduntur canones circa mores & disciplinam, eo tendentes, ut concilium Tridentinum observetur. In eumdem finem multa habita sunt alia concilia Provincialia: in Gallia *Rhemense* sub Pio IV. & Carolo IV. præsidente Cardinali a Lotharingia an. 1564. *Rhotomagense* sub Gregorio XIII. & Henrico III. sub Cardinali Borbonio an. 1581. *Rhemense* sub Gregorio XIII. & Henrico III. 1583. præsidente Car-

Cardinali a Guisa. *Burdigalense* sub Gregorio XIII. & Henrico III. an. 1582. præsidente Antonino Sansaco Archiepiscopo Burdigalensi. *Turonense* & Andegavense sub Greg. XIII. & Henrico III. an. 1583. præsidente Simone Mailleo Archiepiscopo Turonensi. *Bituricense* sub Greg. XIII. & Henrico III. an. 1584. præsidente Reginaldo Belenensi.

Aquense sub Systo V. & Henrico III. anno 1585. præsidente Alexandro Coignaco Archiepiscopo. *Tolosanum* sub Systo V. & Henrico III. præsidente Cardinali de Joyosa Archiepiscopo Tolosano an. 1590. Exrra Galliam habita sunt multa concilia Provincialia ad executionem Tridentini, v. g. *Mechliniense* duplex, & *Petricoviense* mulriplex.

ARTICULUS XVII.

De Conciliis sæculo decimoseptimo habitis.

Decimoseptimo sæculo nullum habitum est concilium Generale, sed habita sunt aliqua concilia particularia ad exequendum ea, quæ in Conc. Trid. decreta fuerant. In Gallia hæc habita sunt. *Narbonense* sub Leone an. 1609. præsidente Ludovico de Vervins Archiepiscopo Narbonensi.

Senonense sub Paulo V. & Ludovico XIII. an. 612. præsidente Davio Perronio. *Aquense* sub Paulo V. & Ludovico XIII. an. 1612. præsidente Paulo Huralto Hispitalio Aquensi Archiepiscopo. Duo ista concilia præcipue habita sunt contra librum, cui Titulus *de Ecclesiastica & politica potestate*. *Burdigalense* sub Urbano VIII. & Ludovico XIII. an. 1624. præsidente Cardinali de Sourdis Archiepiscopo Burdigalensi.

Non adulor mihi, me nullum omisisse concilium in hac Synopsi historica; nam quædam ex industria præterii, quæ mihi visa sunt exigui momenti, sed ea retuli, quæ vel Labbæus vel Baluzius collegerunt, quando mihi alicujus momenti apparuerunt: sed jam ad utiliora veniamus.

Hic tradenda esset Synopsis continens omnes morum & disciplinæ canones qui editi sunt in variis conciliis tum Generalibus, tum Provincialibus. Quos ego canones ubi collegi, non de verbo ad verbum, sed solum quoad sensum; tamen hæc collectio ita excrevir, ut vix in uno volumine valeat contineri. Eam ergo omnino omitto; poterit tamen suo tempore prodire, si cognoscam quod lectori non sit displicitura. Interim sit

CAPUT III.

In quo proponitur methodus, qua Concilia Generalia & particularia & facilius addiscantur, & firmius retineantur.

PROOEMIUM.

Experientia constat, quod ex multiplici tantarum rerum in tot Synodis sancitarum varietate oritur insuperabilis difficultas, quæ memoriam obruat, animos frangat, & pene ad desperationem adducat vel mediocris utilitatis ex hoc studio percipiendæ: dum enim aliquis posterioribus conciliis addiscendis insistit, priorum obliviscitur, & sic studentium deficit animus: immo contingit sæpius, ut omnino deseratur conciliorum studium, licet viris Ecclesiasticis pernecessarium. Cui malo ut remedium aliquod afferam, hanc methodum propono, donec aliquis eruditus auctor & faciliorem & tutiorem proferat.

Quadruplex propono principium, ad quod omnes reducuntur canones, qui vel fidem, vel mores, vel disciplinam respiciunt, licet illi canones & diversis temporibus fuerint editi, & in diversis conciliis definiti. Rursus eosdem canones in tres diversas classes distribuo scilicet, in canones fidei, morum, & disciplinæ, & quamlibet Ecclesiæ decisionem ad suam classem revocans: primo intuitu propono quæ fidem respiciunr: secundo quæ mores spectant: tertio vero quæ antiquam & recentem Ecclesiæ disciplinam manifestare possunt; eaque usus methodo, futurum spero, ut singula, aur saltem insigniora Ecclesiæ decreta in hac brevi methodo comprehendantur. Urrum propositum meum fuerim assecutus, tuum esto judicium, amice Lector: interim tua ipsiusmet industria adde quod deest, reseca quod superest, immuta quod tibi male distributum videbitur; & ista proposita methodo utere, donec offeratur nobis aliqua nova collectio conciliorum, qua lectio Synodorum viris Ecclesiasticis omnino necessaria, facilior, ac suavior efficiatur.

Primum principium.

Quæcumque in conciliis stabilita sunt, pertinent vel ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam, idest in conciliis præscribitur quid credendum, quid non credendum, ut simus sinceri in fide. Determinatur quid agendum, quid non agendum, ut simus Sancti in moribus. Stabilitur quis modus servandus tum a superioribus erga inferiores, tum ab in-

inferioribus erga superiores, qualisque debeat esse principatus in Ecclesia, & quæ consuetudines servandæ, ut regimen Ecclesiasticum sit bene ordinatum.

Prob. 1. Script. Ex c. 15. Actuum Apostolorum constat, quod ab Apostolis post adventum Spiritus Sancti celebratum fuit concilium: qui quidem conventus, cum sit præcipuus ab Apostolis celebratus, debet esse regula & norma aliorum; quia, ut dicunt, *Primum in unoquoque genere est mensura caeterorum:* atqui in hoc concilio determinatum est aliquid pertinens ad fidem, aliud pertinens ad mores, & tertium pertinens ad disciplinam: ergo quidquid decernitur in conciliis, pertinet vel ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam. Quod in hoc concilio determinatum sit aliquid pertinens ad fidem, aliud ad mores, aliud ad disciplinam, patet ex lectione Actuum Apostolorum. Nam primo dicitur a Piscatoribus: *Visum est Spiritui Sancto & nobis*: quo tamquam de fide determinatur infallibilitas conciliorum, quæ in Christi nomine congregantur. Secundo additur: *Visum est nihil imponere vobis oneris præter hæc necessaria, scilicet ut abstineatis a fornicatione, & a contaminationibus simulacrorum:* quibus verbis duo ad mores præscribunt: vetant scilicet Apostoli fornicationem & idololatriam, vitia gentilibus communia, & maxime apud ipsos usitata. Tertio addunt ... Visum est, *ut abstineatis a sanguine & suffocato*: quibus verbis cum præcedentibus connexis ceteras legis Mosaicæ cæremonias abrogant; solam abstinentiam a suffocato & sanguine præscribentes, quod quidem pertinet ad disciplinam. Permittunt, immo jubent ad tempus, aliquid a Synagoga observatum, ut eam, inquiunt Patres, cum honore sepelirent, & ut ostenderent legem Moysis esse a Deo, paganismum a Diabolo: ex illa voluerunt aliquid in nova lege retineri; verum ex illo nihil voluerunt observari.

2. *Rat.* Quod exigitur ab homine Christiano, illud est. Primo ut humiliter credat; quia *sine fide impossibile est placere Deo*. Secundo, ut sancte vivat; quia *fides sine operibus mortua est*. Tertio, quod Ecclesiæ, cujus est membrum, se conformet; quia, ut monet Paulus, quilibet fidelis consuetudinem Ecclesiæ tamquam regulam vivendi debet sibi proponere: *Si quis*, inquit, *contentiosus voluerit esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei*. Ergo ut fidelis sit plene instructus per concilia, debet in conciliis resolvi: primo, quid credendum, quid non credendum, ut fides sit pura: secundo debet determinari, quid agendum, quid non agendum, ut mores sint sancti: tertio debet stabiliri, qualis debeat esse principatus in Ecclesia, & quæ consuetudines servandæ, ut regimen Ecclesiæ sit bene ordinatum: ergo quæcumque tractantur in conciliis, reducuntur vel ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam.

Secundum principium.

Tria hæc, scilicet, fides, mores, & disciplina, eo ordine stabilita fuere in conciliis, ut exortis divino permissu hæresibus, articuli fidei magis necessarii prius explicarentur, posterius vero minus necessarii: secundo dogmata morum magis necessaria prius resolverentur, posterius vero minus necessaria: tertio capita disciplinæ optimo Ecclesiæ regimini magis necessaria prius stabilirentur, posterius vero minus necessaria; adeo ut juxta majorem vel minorem Ecclesiæ necessitatem, prius posteriusve determinata fuerint in conciliis quæ ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam pertinent.

Prob. 1. Script. *Necesse est, ut veniant scandala*, inquit Christus Matth. 18. vers. 7. *Oportet hæreses esse*, inquit Paulus 1. ad Cor. c. 11. v. 19. Ergo pertinet ad Dei providentiam, *quæ in sui dispositione non fallitur*, permittere, ut ea, quæ erant magis Ecclesiæ necessaria, prius ab hæreticis impeterentur; posterius vero, quæ erant minus necessaria, quatenus ex illis hæreticorum factionibus Episcopi occasionem sumerent definiendi, & clarius explicandi quæ in Scriptura, vel traditione a Christo per Apostolos dimanante continebantur; idque eo ordine, ut juxta cujuslibet materiæ vel majorem, vel minorem necessitatem definirentur a conciliis primo quæ magis erant necessaria, posterius vero quæ minus necessitatis habebant.

2. *Rat.* Ecclesia Respublica est, non ab hominibus fundata, sed ab ipso Deo per Christum stabilita: cum ergo *perfecta sint Dei opera*, Ecclesia in sui exordio plenam habuit integritatem, sive fidem spectes, sive mores consideres, sive disciplinam inspicias, ut patet ex Ecclesia Jerosolymitana, quam describit Lucas Act. c. 1. & 2. sed quia Deus voluit Ecclesiam ab hæreticis quidem impeti, minime vero tantisper per eos concuti; ideo permisit, eo ordine hæreticos in Ecclesiam insurgere, ut articulos fidei magis necessarios prius adorirentur, posterius vero minus necessarios: item, ut dogmata morum magis necessaria prius corrumperent, posterius vero minus necessaria: demum, ut fundamenta disci-

disciplinæ præcipua primo attingerent, postremo vero minus præcipua, ut hac occasione in conciliis explicarentur primo ea, quæ erant magis necessaria, postremo vero quæ minus habebant necessitatis. Ergo juxta majorem vel minorem necessitatem prius vel posterius definita sunt in conciliis quæ pertinent vel ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam.

Tertium principium.

Concilia Generalia simpliciter, ad quæ convocantur totius Orbis Episcopi, concilia non generalia simpliciter, ad quæ non convocantur omnes totius Orbis Episcopi, sed convocantur solum vel Episcopi alicujus nationis, vel Episcopi alicujus Provinciæ, eo ordine antecedunt se, & consequuntur se, ut vulgo concilia particularia, quæ præcedunt generale, sint dispositiones ejus generalis concilii, quod præcedunt; & concilia particularia, quæ subsequuntur concilium Generale, sint executiones ejus concilii Generalis, quod præcessit.

Prob. 1. Ex Script. juxta Matthæum c. 5. v. 21. Apud Judæos duplex erat tribunal, scilicet, *Judicium*, & *Concilium*. *Judicium* erat parvum *Synedrium*, & constabat ex triginta tribus judicibus. *Concilium* erat magnum *Synedrium* constans ex multo pluribus judicibus: ergo a pari in Ecclesia duplex est concilium, parvum & magnum: parvum, quod vocatur Provinciale: magnum, quod vocatur Generale: atqui juxta Augustinum, ut notat Duhamel in notis in Matth. magnum *Synedrium* definitivam sententiam habebat, & parvum *Synedrium* aut præparabat ad sententiam irrefragabilem, aut eam exequebatur: ergo a pari in Ecclesia solum concilium Generale irrefragabilem facit decisionem, concilium vero Provinciale, aut ad illam decisionem disponit, aut eam exequitur.

2. *Rat.* Ea est divini Numinis sapientia, *quæ attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*, ut effectus a Deo per causas secundas producendus, primo a causa particulari sumat exordium; a causa universali complementum; & iterum a causa particulari applicetur ad usum.

Sic in naturalibus germen a rustico, tamquam a causa particulari, in terram præparatam injicitur; a sole & terra, tamquam a causis universalibus, ad maturitatem perducitur; & iterum a rustico, tamquam a causa particulari, colligitur, & in horreum mittitur, humanis usibus applicandum.

Sic in politicis lites incipiunt a privatis procuratoribus, & causarum patronis judicum subalternorum, quorum sententiis non tam finiuntur lites, quam elucidantur; mox ad supremos judices evocantur tamquam ad causas universales; demum illorum judicium executioni mandatur per privatos ministros.

Nihil ergo mirum, si in Ecclesia res eodem fere modo se habeant; scilicet, si quæ pertinent ad fidem, mores, & disciplinam, primo a particularibus conciliis pertractentur; deinde veniatur ad concilium Generale; postmodum vero concilii Generalis statuta, per concilia particularia executioni mandentur: & ita concilium particulare sit dispositio ad concilium Generale, quod antecedit; & concilium particulare sit executio concilii Generalis, quod præcessit.

Quartum principium.

Canones fidei sunt hi, qui reducuntur ad Symbolum Apostolorum, & qui sunt uberiores ejusdem Symboli explicationes. Canones morum sunt hi, qui reducuntur vel ad Decalogum, vel ad Evangelium, & sunt fusiores vel Decalogi, vel Evangelii expositiones. Statuta disciplinæ sunt ea, quæ reducuntur ad legem mere Ecclesiasticam, & sunt variæ Ecclesiastici regiminis explicationes.

Prob. Dogmata fidei continentur in Symbolo; ideo dicitur summa credendorum. Regulæ morum continentur vel in decalogo, vel in Evangelio; ideo Lex naturalis & Evangelica dicitur norma agendi. Statuta disciplinæ continentur in Regimine Ecclesiæ; ideo praxis Ecclesiæ dicitur usus, cui nos conformare oporteat. Ergo canones fidei sunt hi, qui reducuntur ad Symbolum; canones morum sunt illi, qui reducuntur ad Decalogum; canones disciplinæ sunt illi, qui reducuntur ad merum Ecclesiæ usum.

APPLICATIO PRÆDICTORUM PRINCIPIORUM.

SECTIO I.

Qua methodo ad certa capita reduci queant omnes Canones fidei.

HÆC Sectio duos complectetur articulos. In primo reducentur ad certa capita omnes Canones fidei in conciliis Generalibus editi. In secundo ad certa capita redu-

centur omnes canones fidei editi in Conciliis particularibus.

ARTICULUS I.

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones fidei in Conciliis Generalibus editi.

NOta ex dictis, Symbolum Apostolorum editum esse ab Apostolis. 1. Ut Prælati omnes haberent unam eamdemque fidei regulam, quam singuli omnibus prædicarent. 2. Ut quilibet fidelis brevem fidei formulam memoriæ mandaret facilius, frequentiusque profiteretur. 3. Ut tam Prælati quam populi brevi hac professione & ab hæreticis distinguerentur, & contra eorum fraudes præmuniri possent. Quod Symbolum in doctrina fidei ita se habet, sicuti principia per se nota in scientiis naturalibus: & sicuti conclusiones sunt uberiores principiorum explicationes; ita canones fidei in conciliis Generalibus editi, sunt uberiores symboli expositiones, ut dicitur in Ephesino in relatione ad Theodosium de Nestorio deposito. *Fides*, inquit, *initio quidem a sanctis Apostolis tradita, postea vero a trecentis decem & octo Patribus in Metropoli Nicæna exposita*. Quo indicatur, canones fidei in conciliis Generalibus editos, nihil aliud esse, quam uberiores Symboli Apostolici expositiones.

Prop. unica. Ut fiat methodica reductio canonum fidei, qui editi sunt in conciliis Generalibus, concilia Generalia debent in duas classes distribui. In prima debent poni ea concilia, quæ explicant priorem Symboli Apostolici partem. In secunda vero classe debent statui ea concilia, quæ explicant posteriorem Symboli Apostolici partem.

Prob. Symbolum Apostolorum commode dividi potest in duas partes. Siquidem in prima parte proponit Deum unum in essentia & trinum in personis, & Christum verum Deum & hominem, dum dicit: *Credo in Deum Patrem. Credo in Jesum Christum. Credo in Spiritum sanctum*. In secunda vero parte proponit Ecclesiastic. Hierarchiam, dum dicit: *Credo Ecclesiam*, &c. Proponit gratiam Christi, & Sacramenta, dum dicit: *Remissionem peccatorum*. Proponit futurum alterius vitæ statum, dum dicit: *Carnis resurrectionem, vitam æternam, amen*. Ergo ut fiat methodica reductio conciliorum generalium, ea concilia debent in duas classes distribui. In prima classe collocantur ea concilia, quæ explicant Trinitatem, & Incarnationem; & hoc factum est in septem prioribus conciliis Generalibus. In secunda collocantur ea concilia, quæ explicant doctrinam de Ecclesia, de gratia Christi, & Sacramentis, de futuro alterius vitæ statu: quod utique factum est in conciliis Generalibus, quæ habita sunt a concilio Generali octavo usque ad Tridentinum; ideo duos paragraphos proponemus. In primo referentur septem priora concilia Generalia, usque ad concilium quartum Constantinopolitanum octavum generale. In secundo referentur alia concilia Generalia, quæ habita sunt a quarto Constantinopolitano, usque ad Tridentinum.

§. I.

Referuntur Concilia Generalia a Concilio Apostolorum usque ad Concilium septimum.

PROOEMIUM.

QUÆ nobis per se primo revelantur, & per Ecclesiam tamquam per regulam infallibilem proponuntur, sunt primo ipsa Dei veracitas, & ipsa Ecclesiæ infallibilitas: deinde Deus unus in essentia, & trinus in personis: postea Verbum Incarnatum, qui est Christus Jesus, verus Deus, & verus homo, habens unam personam eamque divinam, & duas naturas alteram divinam, alteram humanam, qui quatenus homo visibilibus imaginibus repræsentari potest. Hæc omnia septem prioribus conciliis Generalibus exposita sunt, ut ex sequentibus consectariis patebit.

Consect. 1. Post propositam in Symbolo Apostolorum generalem quamdam credendorum notionem, statuenda erat infallibilitas Ecclesiæ, quæ custodit revelationem, eamque fidelibus proponit; quippe, ut ait August. *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoveret auctoritas*. Hæc autem Ecclesiæ infallibilitas declarata fuit in concilio Apostolorum, quod habetur Act. c. 15. ubi Apostoli audenter hæc pronunciant: *Visum est Spiritui sancto, & nobis*: innixi hoc Christi promisso: *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio illorum sum*, Matth. 18. confisi hac Christi voce: *Paracletus, quem mittet Pater in nomine meo, ille docebit vos omnia, & suggeret omnia, quæcumque dixi vobis*. Et sicut hæc decisio est quasi præambula ad omnes decisiones, & quasi illarum basis; ita fuit determinanda in concilio Apostolorum, quod futurum erat veluti typus & causa exemplaris omnium aliorum Conciliorum.

Con-

Conſect. 2. Statuta Eccleſiæ infallibilitate, explicandum erat objectum primarium fidei noſtræ, quod non eſt aliud, niſi Deus ipſe, unus in eſſentia & trinus in perſonis: & hoc fit in conc. Nicæno, in cujus Symbolo declaratur, quod Deus ſit unus & non multiplex, ut volebant Politheiſtæ: quod ſit trinus in perſonis & non unus, ut volebant Sabelliani: quod ſit factor viſibilium & inviſibilium, quod negabant Manichæi. Et quia Chriſtus erat auctor religionis Chriſtianæ, & in nomine Chriſti omnia fiebant in Eccleſia, ſtatuendum erat, an eſſet vere Deus, vel ſolum Homo divinus, ut volebat Arius; ideo divinitas Chriſti ſtabilita eſt his verbis: *Credo in unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei, natum ex Patre unigenitum*, hoc eſt ex ſubſtantia Patris, *Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, homouſion, hoc eſt ſubſtantialem patri*.

Conſect. 3. Poſt indicatam divinæ eſſentiæ unitatem, & trinitatem Perſonarum, poſt ſtabilitam divinitatem Chriſti, qui eſt fundator Eccleſiæ, ſtatuenda erat expreſſius divinitas Spiritus ſancti, qui eſt inſpirator ejuſdem Eccleſiæ. Quod quidem factum eſt in concil. Conſtantinopolitano I. his verbis: *Credimus in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum, & conglorificandum*.

Conſect. 4. Poſt ſtatutam divinitatem Filii & Spiritus ſancti, & explicatum myſterium Trinitatis, quod eſt objectum primarium noſtræ fidei, explicandum erat myſterium Incarnationis, utpote propinquius objecto primario fidei noſtræ, & in quo dignitas fundatoris Reipublicæ Chriſtianæ maxime elucebat: & hoc factum eſt in concilio Epheſino tertio Generali, in quo definitum fuit contra Neſtorium, unicam eſſe in Chriſto perſonam, eamque divinam, ſcilicet perſonam Verbi, in duabus naturis, humana ſcilicet & divina. Statuti ſunt duodecim anathematiſmi Cyrilli, qui omnes eo tendunt, ut probent Chriſtum ſubſiſtere per ſuppoſitum divinum. Hæc definiuntur. 1. *Emmanuel verus eſt Deus, & virgo eſt Deipara*. 2. *Verbum Dei ſecundum hypoſtaſim eſt carni unitum*. 3. *Unio divinitatis in Chriſto eſt ſecundum naturalem unionem, non ſecundum dignitatem aut auctoritatem tantum*. 4. *Dicta de Chriſto in Scripturis non poſſunt tribui duabus perſonis*. 5. *Chriſtus eſt verus Deus & non tantum Deifer*. 6. *Verbum eſt unus idemque Deus & homo*. 7. *Chriſtus non eſt alter a Verbo*. 8. *Homo aſſumptus non eſt tamquam alter adorandus cum Deo, ſed una & eadem adoratione honorandus*. 9. *Chriſtus non eſt a Spiritu ſancto tamquam a virtute a ſe aliena glorificatus*. 10. *Chriſtus pro nobis ſolis, non pro ſeipſo ſacrificium obtulit, quippe qui nullum peccatum commiſit*. 11. *Caro Chriſti eſt vivifica, ipſique Verbo propria*. 12. *Verbum ſecundum carnem eſt paſſum, ſeque ut Deus vivificavit*.

Conſect. 5. Stabilita unica perſona in Chriſto, & quidem divina, ſupererat exponendum, qua ratione in Chriſto convenirent duæ naturæ, divina ſcilicet & humana; an diſtinctæ, an confuſæ; an ex duabus naturis una coaleſceret, ſicut ex duobus liquoribus fit tertius liquor; an ſalva reali naturæ humanæ & naturæ divinæ in Chriſto diſtinctione in una perſona Verbi, in Chriſto vere invenirentur natura divina & humana. Hoc poſtremum definitum eſt in concilio Chalcedonenſi, ubi hæc habentur: *Eos denique, qui duas ante unionem Domini naturas profitentur, unam autem poſt unionem faciunt, anathemati ſubjicit... Jeſum prædicamus Deum verum & hominem verum, eumdem ex rationali anima & corpore, conſubſtantialem Patri ſecundum divinitatem, conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem, per omnia nobis æqualem abſque peccato*.

Conſect. 6. Ex his duobus conciliis nata eſt nova difficultas, quæ non ad rem fidei, ſed ad factum pertinet, ſcilicet, quid ſentiendum de his auctoribus & ſcriptis, quibus Neſtorio favebatur. Hi auctores erant Ibas Epiſcopus Edeſſenus, Theodoretus Epiſc. Tyri, Theodorus Mopſueſtenus Epiſc. Scripta vero erant Epiſtola Ibæ, ſcripta Theodoreti. Tria hæc capitula, ſcilicet, 1. Epiſt. Ibæ, 2. Scripta Theodoreti, 3. Perſona Theodori, licet jam mortui, damnantur in conc. Conſtantinop. II. Generali quinto. Hæc capitula adverſus Origenem edita ſunt. 1. *Animæ hominum non præextiterunt, nec in corpora ſupplicii cauſa dimiſſæ*. 2. *Anima Chriſti prius non extitit, nec ante Incarnationem Deo Verbo unita fuit*. 3. *Corpus Chriſti Domini prius formatum non fuit, nec poſtea Verbum & Anima adunata*. 4. *Verbum omnibus cæleſtibus Ordinibus non eſt aſſimilatum*. 5. *Homines recti non orbiculari ſpecie ſuſcitabuntur*. 6. *Sol, luna, ſtellæ, & aquæ, quæ ſuper cælos ſunt, non ſunt animatæ virtutes*. 7. *Chriſtus in futuro ſæculo nec pro dæmonibus, nec pro hominibus crucifigetur*. 8. *Finita non eſt Dei poteſtas, nec tanta fecit, quanta comprehendere potuit*. 9. *Supplicium dæmonum & impiorum hominum finem non habebit. Anathema Origeni ejuſque nefariis ſectatoribus*.

Hæc Capitula contra Neſtorium ac Eutychianos. 1. *Trium perſonarum una eſt natura, una virtus ac poteſtas, Trinitas conſubſtantialis*,

lis, una Deitas in tribus personis adoranda 2. *Duæ sunt Dei Verbi nativitates, una sine tempore, altera in tempore.* 3. *Idem Deus Verbum, qui miracula fecit, & qui passus est. Deus Verbum est, unus idemque D. J. Christus, Dei Verbum incarnatum & homo factum.* 4. *Unitio Dei Verbi ad carnem animatam secundum compositionem, sive secundum subsistentiam facta est; & ideo una est subsistentia composita, qui est unus de Sancta Trinitate.* 5. *Non sunt in mysterio Christi duæ subsistentiæ seu personæ introducendæ.* 6. *Gloriosa Virgo Maria est vere Dei genitrix, ideo Christipara non nuncupanda.* 7. *Dualitas in Christo naturarum, sed unitas personæ.* 8. *Idem.* 9. *Duæ adorationes, una Deo Verbo, altera homini non sunt introducendæ. Nec una adoratio Deitati & humanitati confusis, sed Deo Verbo debetur.*

Consect. 7. Statuto uno supposito in Christo, & admissis duabus naturis realiter distinctis, supererat difficultas non modica, scilicet, utrum esset unica operatio in Christo; sicuti unum suppositum; quia *actiones sunt suppositorum:* vel utrum in Christo essent duæ operationes, duo intellectus, duæ voluntates, sicuti erant duæ naturæ: & definitum est in concilio Constantinopolitano tertio, generali sexto contra Monothelitas, duos esse in Christo intellectus, duas voluntates, duas operationes, sicuti duæ erant naturæ, scilicet, divina & humana. Hæc eduntur capitula. 1. *Concilium Chalcedonense confirmatur.* 2. *Epistola Leonis ad Flavianum, & Epistolæ Cyrilli adversus Nestorium, & ad Orientales Episcopos recipiuntur. Item quinque antecedentia Concilia.* 3. *Christus verus Deus, & verus homo declaratur.* 4. *Virgo vera Dei genitrix agnoscitur.* 5. *in Christo unica persona & duplex natura definitur.* 6. *Demum in Christo duæ voluntates non sibi contrariæ admittendæ. Non est alia fides tradenda.*

Consect. 8. Ubi definitum est, unum esse Deum in natura, & Trinum in Personis, Patre scilicet, Filio & Spiritu Sancto, & ipsum Christum esse verum Deum, & verum hominem, unam tantum personam divinam habentem, duas vero naturas, duos intellectus, duas operationes, & hoc modo adorandum.

Statim nova insurrexit difficultas, utrum ipsæ imagines saltem Christi, sicut & aliorum Sanctorum, colendæ forent; immo, utrum etiam possent imagines vel Dei, vel Angelorum efformari & coli. Ad hoc ergo determinandum congregatur septima Synodus, secunda Nicæna, ubi statuitur juxta sanctorum Patrum magisterium, atque Ecclesiæ Catholicæ traditionem, figuram crucis, sanctas imagines Christi, Virginis, & Sanctorum Angelorum in Ecclesiis, aliisque locis proponendas, eisque non latriam, sed honorariam adorationem impertiendam, traditionesque Ecclesiæ sanctas maximi esse habendas.

Vidimus hactenus quid circa Trinitatem, Incarnationem, imagines Christi definierint septem concilia Generalia in Ecclesia Græca habita; jam videamus quid definierint posteriora alia concilia: quæ singula, excepto Constantinopolitano generali octavo, celebrata sint in Ecclesia Latina.

§. II.

Referuntur Concilia Generalia, quæ habita sunt a tempore octavæ Synodi usque ad Tridentinam Synodum inclusive.

PROEMIUM.

Christus venit ut Rex, ut Redemptor, ut judex. Quatenus Rex, Rempublicam instituit, Ecclesiam scilicet, cujus regimen spirituale est, & a potentia sæculi penitus independens. Quatenus Redemptor, gratia sua, suisque Sacramentis inductam per peccatum Adami stragem reparat. Quatenus Judex, bonis æternam mercedem, malis vero æternum supplicium præparat. Quotquot ergo exortæ sunt hæreses contra Ecclesiæ regimen, contra Gratiam & Sacramenta, contra futurum tum salvandorum, tum damnandorum statum, eæ omnes examinatæ sunt ex professo in conciliis Generalibus, habitis a concilio octavo Generali usque ad concilium Tridentinum inclusive, uti sequenti inductione patebit. Quod si eæ quæstiones in prioribus conciliis agitatæ sint, id divina providentia factum est, ut difficultates illæ longius discussæ & frequentius examinatæ, solidius resolverentur.

Consect. 1. *De Ecclesiast. Hierarchia.* 1. Post statutum in septem prioribus conciliis Mysterium Trinitatis & Incarnationis, per posteriora concilia statuenda erat doctrina Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quandoquidem Christus fundator est Ecclesiæ. Et primo quidem stabiliendum erat, an Ecclesiastica Hierarchia spiritualis esset, an sæcularis, an ejus regimen a Christo fundatore deflueret, an a regia potestate emanaret: & hoc decernitur in concilio IV. Constantinopolitano, & VIII. Generali, in quo Photius constitutus Patriarcha per Imperatorem sæcularem, ob id solum intrusus declaratur; & Ignatius ca-

no-

nonice electus, & injuste ejectus, tamen pro vero Patriarcha habetur. *Anathematizamus Photium*, inquit Synodus, *propter nequissimam invasionem Ecclesiæ Constantinopolitanæ, cum aliis malis operibus suis.* Cui decisioni acquiescere noluit Photius; sed post obitum Ignatii, rursus artibus Sanctabareni, & favore Basilii per Pseudos Synodum revocatur in vacuam sedem Constantinopolitanam ann. 876. & inchoatum est schisma Photianum, quod Græci deinde tuiti sunt, quoque adhuc perseverat.

II. Statuto, quod Princeps sæcularis in electionibus, promotionibus, ordinationibus Prælatorum Ecclesiasticorum nullam haberet auctoritatem spiritualem, sed solum inspectionem, qua provideretur electiones, promotiones, & ordinationes juxta sacros canones fieri; inquirendum supererat, quid juris haberent sæculares Principes circa Beneficia Ecclesiastica, v. g. circa Episcopatus, Abbatias, Prioratus, Canonicatus, &c. Henricus V. Imperator, aliique Principes sæculares jus conferendi Beneficia usurpabant, & dabant investituram. Contra hanc usurpationem congregatum fuit Concilium primum Lateranense, & inita est pax inter Calistum II. & Henricum V. & hic est tenor pacis initæ: *Ego Henricus... Dimitto Deo & Sanctis ejus Apostolis Petro & Paulo, Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis fieri electionem, & liberam consecrationem ... quæ ablata sunt, & quæ habeo, restituo: quæ autem non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Ego Calistus ...Tibi concedo, quæ ad Regnum tuum pertinent, in præsentia tua fieri absque simonia, & aliqua violentia, ut si quæ inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas; electus autem per sceptrum a te recipiat regalia.*

III. Statuto, quod penes Ecclesiam solam esset potestas eligendi, ordinandi, consecrandi Pastores, & potestas conferendi Beneficia, examinandum supererat, quæ electio esset canonica, quæ vero non; ideo permittit Deus oriri scisma in Ecclesia Latina, cujus occasione hæc materia discutitur. Mortuo Calisto II. Cardinales in duas partes scinduntur. Saniores quidem & numero plures eligunt Gregorium sancti Angeli Cardinalem Diaconum, dictum postea Innocentium II. alii vero pauciores eligunt Petrum, Filium Leonis civis Romani potentissimi, dictum postea Anacletum II. Ecclesia suscipit Innocentium, tamquam legitimum Papam: & quidem *merito*, inquit Bernardus Epist. 125. *illum recipit Ecclesia, cujus opinio clarior, & electio sanior inventa est, nimirum eligentium numero vincens & merito.* Anacletus II. utpote filius civis Romani potentissimi, Basilicam sancti Petri, & alias Romæ invadit Ecclesias. Innocentius II. se recepit in Galliam, adjutus auctoritate Ludovici VI. & Lotharii Imperatoris. Mortuo Anacleto, Victor in locum Anacleti suffectus consentit Innocentii II. electioni, & ita schisma sopitur, & Innocentius in Concilio Lateranensi II. verus Papa declaratur, & ea electio canonica habetur, quæ vincit aliam numero & merito.

IV. Statuto, quod ea electio pro canonica habenda esset, quæ a majori & saniori parte facta esset, adhuc examinandum occurrebat, num auctoritatem aliquam habet qui a pauciori numero electus fuisset, & quid opus facto, si hunc præ alio Imperatores sæculares pro vero Pastore habendum esse proponerent: ideo permittit Deus novum schisma oriri in Ecclesia Latina, cujus occasione hæc materia exactius discuteretur. Itaque Adriano IV. defuncto, congregantur Cardinales. Contigit quod unus supra viginti elegerunt Rolandum, dictum postea Alexandrum III. & tres elegerunt Octavianum, dictum postea Victorem IV. Galli, Hispani, Britanni Alexandrum tertium tamquam legitimum Papam habent. Fridericus Imperator vult Victorem IV. tamquam legitimum Papam habendum esse. Imperator, licet sæcularis, mandat celebrari Concilium Papiæ, & citat Alexandrum III. qui respondet, se venerari Imperatorem, tamquam defensorem & advocatum; sed se nullam in eo auctoritatem spiritualem agnoscere. Conciliabulum Papiæ congregatum declarat Victorem legitimum Papam, & Alexandrum III. excommunicat, qui se recipit in Galliam, & Turonè congregat concilium, in quo Victor Antipapa excommunicatur. Moritur Victor, & in ejus locum Callistus eligitur; sed ipse paulo post cum Friderico tamquam verum Papam Alexandrum III. agnoscit. Hic congregat concilium Lateranense III. in quo ad futura deinceps vitanda schismata determinatur, nullum habendum esse tamquam legitimum Papam, qui non esset a duabus tertiis partibus Cardinalium electus.

Extincto illo schismate, celebratur concilium Lateranense IV. pro recuperanda Terra sancta. Postea congregatur concilium Lugdunense I. pro dirimendis controversiis inter Innocentium IV. & Fridericum II. Deinde congregatur concilium Lugdunense II. pro sta-

statuenda unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina. Fuit congregatum insuper concilium Viennense pro extinctione Templariorum, pro recuperanda Terra sancta, & pro exterminandis erroribus Beguardorum & Beguinarum: quæ omnia inserviunt ad firmiorem Ecclesiæ statum constituendum.

V. Præscripto modo, quo eligendus esset Summus Pontifex, & statuto, quod ille, qui a minore parte esset electus, etiamsi Imperatoria potestate munitus, pro illegitimo Papa habendus esset: difficultas oriri poterat, quid faciendum esset; si duo eligerentur, & uterque haberet vel æqualia suffragia, vel æqualia rationum momenta, quibus juste dubitaretur, uter esset verus Papa; ideo permittente Deo, nascitur novum schisma inter Gregorium XII. & Benedictum XIII. Ambo de Papatu contendunt: & cum neuter pro bono pacis dignitatem Papalem abdicare vellet, Pisis congregatur Concilium, & uterque post trinam monitionem excommunicatur, & Alexander V. eligitur: quo defuncto eligitur Joan. XXIII. & fiunt tres contendentes, & oritur schisma non duorum sed trium, qui jus ad Papatum contendunt habere. Cui malo, ut remedium afferat Joannes XXIII. congregat Concilium Constantiense, pollicitus se lubenter cessurum, si bonum pacis id exigeret: interim noctu ex Concili loco egreditur: citatur, & alii pariter citantur: qui cum nollent obedire, deponuntur, & Martinus eligitur, & ad medendum schismati Concilium istud definit: *Ipsa Synodus in Spiritu sancto congregata, legitime generale Concilium faciens, Ecclesiam Catholicam militantem repræsentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status, vel dignitatis, etsi Papalis existat, obedire teneatur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite & in membris.*

Et ut efficacius futuri schismatis tolleretur occasio, statutum est, ut post quinquennium celebraretur Synodus universalis prima, postea vero altera celebraretur post septennium, & tandem quolibet decennio generale Concilium haberetur. Martinus V. declaravit, Concilium proxime futurum, Papiæ celebrandum esse; sed cum ibi lues grassaretur, Concilium Senas translatum est: quod cum ob instantia bella dissolutum fuisset, cœtum illum Basileam transferendum indixit Martinus V. qui paulo post moritur: in ejus locum Eugenius IV. eligitur, qui concilii Basileensis indictionem ratam habuit. Conveniunt multi Patres Basileam, Legati Imperatoris & Regum rogant Eugenium, ut ipse cum Cardinalibus Basileam se conferat, aliter in eum Synodus procedet: quod quidem effectum est; nam Eugenius depositus est a concilio, & electus Amedæus, qui dictus est Felix V. Defuncto Sigismundo Imperatore, Eugenius Concilium Basileense abrogat, & præscribit Patribus Ferrariam, ut ibi celebraretur Concilium, quo adducti sunt Patriarcha Constantinopolitanus, & Episcopi Græci, & Imperator eorum. Ex eo tempore dissolvitur Concilium Basileense, & in duas partes scinditur, altera remanet Basileæ, altera ad Eugenium Ferrariam venit; & vocatis de jure vocandis, incœpit Concilium Ferrariense: quod deinde ob pestem Ferrariæ grassantem Florentiam translatum est, incœpitque Concilium Florentinum, in quo unio Ecclesiæ Græcæ cum Latina conclusa est: finitum omnino schisma, Felix enim V. sponte sua dignitatem Papalem lubens abdicavit.

VI. Statuta in concilio Pisano, Constantiensi, & Basileensi Papæ erga Generale Concilium subjectione, durante schismate; qualis debeat esse nostra subjectio ad Papam, non stante schismate, definiendum erat.

Et hoc factum est in concilio Florentino unanimi Græcorum & Latinorum consensu, in quo sequens Canon editus est: *Item diffinimus*, inquiunt Patres, *Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum Orbem tenere primatum: & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere: & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi & gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis OEcumenicorum Conciliorum, & in sacris canonibus continetur.*

Confect. 2. De credendis circa gratiam. Primum, quod circa gratiam erat stabiliendum, est constitutio naturæ humanæ in justitia originali in Adamo omnium nostrum capite, & lapsus ejusdem naturæ humanæ ab illo statu per peccatum Adami, & reparatio peccati per Christum. Hoc explicatur in triplici concilio Carthaginensi, in duplici Africano, in Gallicano, Milevitano, in variis operibus August. & demum in concilio Trident. Sess. de peccato originali, ubi contra Pelagium definitur, peccati originalis communicatio, non imitatione, sed transfusione.

Secundum quod statuendum erat, est ne-

cessa-

cessitas gratiæ: quod utique factum est in concilio Arausicano secundo, & in variis operibus Augustini & Prosperi: & demum in Trid. sess. de justificatione, ubi definitur contra Pelagianos & Semipelagianos, gratiam esse absolute necessariam ad singulos actus, eamque operari in nobis; & nobiscum initium, progressum, & consummationem operis salutaris, specialiter vero conferre ipsam perseverantiam in bono.

Tertium, quod statuendum erat, est suavitas gratiæ, & unio ejusdem gratiæ cum nostra libertate: & hoc feliciter factum est in concilio Arausicano, & Tridentino, & in pluribus Augustini operibus, ubi contra Manichæos, Calvinistas & Lutheranos definitur, gratiam non tollere libertatem: *Deus enim sic velle donat hominibus, ut possibilitatem, qua possint nolle, non auferat*.

Quartum, quod statuendum erat, est doctrina justificationis ab hæreticis ultimi temporis miserandum in modum labefactata: & hoc factum est in Tridentina Synodo, in qua singula, quæ ad justificationem pertinent, exactissime recensentur.

Consect. 3. *De credendis circa Sacramenta*. Doctrinam Sacramentorum tam in communi, quam in particulari varie labefactarunt hæretici. Male baptismum admiserunt rebaptizantes: Confirmationem, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium negarunt Lutherani & Calvinistæ: Eucharistiam male admiserunt iidem hæretici, Christum in ea solum figurative contineri contendentes: ideo in diversis conciliis diversa de Sacramentis tradita sunt dogmata; sed ex professo de singulis Sacramentis tradita est instructio ab Eugenio IV. ad Armenos: & quia hæc instructio non est fœtus concilii, sed Papæ; ideo providit Deus, ut eadem doctrina de Sacramentis in conc. Trid. proponeretur, & multa alia adderentur, quibus clare constaret, quæ sit materia, quæ forma, quæ vis, quæ efficacia cujuscumque Sacramenti in particulari, quis minister potens conferre, quod subjectum potens recipere, quæ demum dispositiones requirantur tum ad recipiendum, tum ad conferendum Sacramenta. Quibus singulis explicatis, nihil est, quod circa eam materiam desiderari possit.

Consect. 4. *De credendis circa ea, quæ spectant vel beatitudinem salvandorum, vel æternam infelicitatem damnandorum.* Statuta doctrina Sacramentorum, quibus ad gloriam ducimur, qualis futura esset illa beatitudo, explicandum supererat, & fusius explicandum, quis futurus esset invariabilis tam salvandorum quam damnandorum status. Et hoc quidem factum est in pluribus conciliis, sed præcipue in Florentino, in quo determinatum est, animas, non plene sanctificatas, in Purgatorio ad certum tempus detineri, plane purgatas in Paradisum in æternum evehi; infectas vero peccato vel originali, vel actuali mortali in infernum descendere, supponens jam definitum in concilio Constantin. I. priorum beatitudinem, sicut & posteriorum infelicitatem perpetuam atque æternam fore, cum dicit in Symbolo: *cujus Regni non erit finis*. Verba Florentini sunt hæc: *Si vere*, inquit, *pœnitentes in Dei caritate decesserint; antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omissis, eorum animas pœnis Purgatorii post mortem purgari; & ut a pœnis hujusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia; Missarum scilicet Sacrificia, orationes, eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiæ instituta: illorumque animas, quæ post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus, prout superius dictum est, sunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clare ipsum Deum trinum & unum sicuti est, meritorum tamen diversitate alium alio perfectius: illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel originali solo decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas*.

Consect. 5. Post explicatam in variis conciliis Generalibus fidem Catholicam circa Trinitatem, Incarnationem, Ecclesiam, Gratiam Christi, & Sacramenta, & futurum tum salvandorum tum damnandorum statum, unum adhuc necessarium videbatur, scilicet, concilium aliquod generale, in quo quasi in brevi epilogo omnia colligerentur, quæ erant in variis conciliis dispersa: & istud ultimum providit Deus, dum concilium Tridentinum in magnum Ecclesiæ bonum & congregari & terminari voluit, in quo nihil omnino deest, quod vel ad fidem explicandam, vel ad reformandos mores, vel ad disciplinam instituendam inservire possit, præcipue si ei adjungatur Catechismus ad Parochos, & uterque liber legatur consulendo loca, quæ in margine adnotantur. Si enim ea diligentia adhibeatur, tum planum fiet, Concilium & Catechismum Tridentinum nihil aliud esse, quam brevem Christianæ & Catholicæ Religionis sum-

summam, quam concise quidem, sed clare proponit, quamque in variis tum conciliis, tum Patribus, tum Auctoribus Ecclesiasticis fusius tractatam appositis ad marginem notulis indigitat.

Consect. 6. Post traditam in variis conciliis generalibus irrefragabilem credendorum divisionem, & post propositam in Tridentino omnium præcedentium conciliorum œcumenicorum summam, unum adhuc desiderari potuisset ad maximum fidei nostræ incrementum, ut scilicet quodlibet fidei nostræ Mysterium, ab hæreticis impugnatum, speciale haberet concilium aliquod Provinciale, in quo quasi ex professo fuisset propugnatum. Et illud ultimum fidei nostræ fulcimentum non denegavit Deus Ecclesiæ suæ; quinimmo ita abundanter providit, ut nullum sit Mysterium Catholicæ Religionis ab hæreticis impetitum, quod non solum in aliquo concilio Generali, sed etiam in pluribus conciliis particularibus non fuerit ex professo stabilitum. Sic Mysterium Trinitatis & Incarnationis habes exactissime explicatum in concilio Toletano XI. Doctrinam circa Ecclesiam, ejusque proprietates & dotes habes exaratam in concilio Senonensi. Doctrinam de gratia Christi reperies in concilio Arausicano II. Brevem simul & distinctam de Sacramentis instructionem continet Eugenii IV. decretum ad Armenos. Tandem quis sit futurus damnandorum & salvandorum status definit Scriptura dicens: *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Æternam Christi & Sanctorum beatitudinem his verbis profitetur Symbolum Constantinopolitanum: *Cujus regni non erit finis*: & Trid. anathemate percutit *illos, qui negant, Sanctos æterna felicitate in cælo fruentes esse invocandos*: sess. 25. de invoc. Sanct. & Toletanum IV. c. 1. sic habet: *Percepturi sunt autem a Domino in die novissima, alii pro justitiæ meritis vitam æternam, alii pro peccatis supplicii æterni sententiam.*

ARTICULUS II.

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones fidei in Conciliis Provincialibus editi.

Nota ex dictis, quod concilia Provincialia sunt ut plurimum vel dispositiones ad concilium generale, quod præcedunt, vel executiones concilii Generalis, quod subsequuntur.

Nota insuper, quod omnia concilia Generalia fidem respicientia agunt vel de Deo, vel de Trinitate, vel de Incarnatione, vel de Ecclesia, vel de Gratia, aut de Sacramentis, vel de futuro alterius vitæ statu.

Prop. unica. Ut fiat methodica reductio Canonum fidei, qui editi sunt in conciliis Provincialibus, concilia Provincialia debent distribui penes concilia Generalia, quæ vel præcedunt, vel subsequuntur, & penes dogmata fidei in conciliis Generalibus definita.

Prob. Concilia Provincialia sunt vulgo vel dispositiones ad concilium Generale quod præcedunt, vel executiones concilii Generalis quod subsequuntur: & proinde eorum canones sunt pariter, aut dispositiones ad concilium Generale quod præcedunt, aut executiones illius concilii Generalis quod sequuntur: ergo concilia Provincialia commode dividi possunt penes concilium Generale, quod vel præcedunt, vel sequuntur, & penes dogmata in illis conciliis definita, & penes hæreticos, qui in quolibet concilio Generali damnati sunt; quia relativum distinguitur ratione termini, ad quem ordinatur; & quia in quolibet Generali concilio damnatus est aliquis error capitalis, aut damnatus aliquis hæreticus, v. g. in Nicæno damnati sunt Ariani, in Constantinopolitano I. Macedoniani, in Ephesino Nestoriani, in Chalcedonensi Eutychiani, &c. juxta diversos illos hæreticos distingui possunt concilia Provincialia, adeo ut concilia particularia fidem respicientia sic distribuantur: *Concilia particularia contra Arianos. Concilia particularia contra Nestorianos*; & sic per varias classes percurrantur omnes hæretici.

Consect. unic. in quo exemplum singulare proponitur, ut ex illo appareat, quo pacto ad certam classem reduci possint omnia concilia particularia fidem respicientia, quæ aliquod concilium Generale vel præcedunt, vel sequuntur. Sumo v. g. Nicænum, & sic procedo. Inquiro quid sit in ea Synodo determinatum de fide, & reperio quatuor ibi esse definita. 1. Deum esse *factorem visibilium & invisibilium*, contra Manichæos. 2. Deum esse patrem, filium, & Spiritum Sanctum, seu esse in Deo tres personas realiter distinctas, contra Sabellium. 3. *Jesum Christum esse Filium Dei, natum ex Patre ...... Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero .... Patri consubstantialem*, contra Arianos. 4. In forma Ecclesiæ baptizatos non esse rebaptizandos, bene

bene tamen eos, qui essent indebite baptizati: Can. 19. Hoc facto inquiro, quot fuerint habita concilia particularia sive ante, sive post Nicænum contra Manichæos, quot contra Sabellianos, quot contra Arianos, quot demum contra rebaptizantes. Immo inspicio, an habita fuerint aliqua conciliabula pro illis hæreticis: & in prima classe constituo omnia concilia particularia, vel conciliabula, si quæ sint, quæ pertinent ad Manichæos: in secunda classe ea, quæ respiciunt Sabellianos: in tertia ea, quæ spectant Arianos, vel Semiarianos: in quarta demum classe ea, quæ ad rebaptizantium disputationem conducere possunt; & sic ad certas classes reduco omnia concilia particularia, quæ sunt vel dispositiones ad concilium Nicænum, vel ejus executiones in canonibus ad fidem pertinentibus. Quod feci circa Nicænum, illud idem facio circa omnia alia concilia Generalia: & juxta illum ordinem, brevem edideram omnium Synodorum particularium collectionem, sed timui, ne nimis volumen istud excresceret: ideo illam collectionem suppressi; sed ne omnino omissa videatur, in Synopsi Historica Conciliorum notavi identidem quem errorem Synodus illa confoderet, & cujus concilii Generalis esset vel præparatio, vel executio, ut sic quilibet dispersas variis locis, variis temporibus Synodos Provinciales ad certas classes possit reducere, & ea methodo labilem memoriam juvare.

SECTIO SECUNDA.

Qua methodo ad certa capita reduci possunt omnes Canones ad morem pertinentes, sive editi sint in conciliis Generalibus, sive in Provincialibus.

PRop. *unica*. Canones, qui mores respiciunt, optima methodo reduci possunt ad præcepta Decalogi per legem Evangelicam determinata.

Prob. Canones, qui mores respiciunt, nihil aliud sunt, quam uberiores Decalogi per Evangelium explicati expositiones: ergo canones morum ad tot classes reduci possunt, quot sunt præcepta Decalogi: & quia sunt decem præcepta Decalogi, ad decem classes reduci possunt: & quia officia cujuscumque conditionis reducuntur ad præcepta Decalogi, canones pariter morum possunt reduci juxta varia cujuscumque status officia.

Confect. unic. in quo proponitur singulare exemplum, quo appareat, quo pacto canones morum reduci possunt. Sumo v. g. primum Decalogi præceptum, video quod juxta moralem a me traditam primo præcepto imperatur singulis hominibus Fides, Spes, Caritas, & Religio. Inter legendum Concilia video, qui canones inservire possunt ad explicandum exercitium Fidei, Spei, Caritatis, & Religionis, & canones respicientes fidem, qui non sunt citati in Morali Christiana, speciali nota designo, vel asterisco confodio, & sic quid Concilia circa fidem exercendam dixerint, nitor addiscere. Quod dixi de primo præcepto, idem de aliis præceptis dictum existima: v. g. exemplo sit famosissima hæc quæstio: *An reus contra formas juris interrogatus, possit absque peccato jurare æquivoce*. Inter legendo Concilia reperio, eam quæstionem examinatam fuisse in Concilio Troslejano an. 909. can. 11. & reprobatam esse eam sententiam, quæ permittebat, reum in his circumstantiis posse jurare *æquivoce*: tunc rem acu designo, & textum Concilii aliis auctoritatibus a me allatis adjungo. Quod de hac quæstione dixi, de aliis dictum puta.

SECTIO TERTIA.

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones ad disciplinam pertinentes, sive editi sint in conciliis Generalibus, sive Provincialibus.

PRop. *unica*. Canones disciplinæ optima methodo reduci possunt ad præcepta mere Ecclesiastica, & ad leges mere positivas, quas Ecclesia constituit.

Prob. Canones, qui disciplinam Ecclesiasticam respiciunt, sunt hi, qui determinant jus mere Ecclesiasticum: nihil aliud intelligimus: ergo optima methodo reduci possunt ad præcepta mere Ecclesiastica, & ad leges mere positivas, quas Ecclesia instituit.

Confect. unic. in quo proponitur singulare exemplum, quo appareat, quo pacto canones disciplinæ reduci possunt. Sumo v. g. primum Ecclesiæ præceptum, video quid circa sanctificationem Festorum jus positivum Ecclesiasticum statuat, & canones id respicientes speciali nota designo.

CA-

CAPUT IV.

De vero usu conciliorum in resolvendis casibus conscientiæ.

ARTICULUS I.

In quo per varios paragraphos explicatur, quæ sint necessaria ei, qui summa conciliorum uti voluerit ad casus conscientiæ resolvendos.

§. I.

QUI resolvendis casibus conscientiæ incumbit, summam Conciliorum sibi primo comparet, qualis est, v. g. summa Caranze, Coriolani, Joverii, &c. Non debet insistere his quæstionibus, quibus circa Concilia occupantur critici; illæ enim quæstiones ad resolvendos casus conscientiæ nihil inserviunt. Sufficit ergo, ut moralis Theologus legat simplicem textum canonum, & eorum sensum conetur assequi, neglectis variis dissertationibus, quæ sæpe circa diversas, & inutiles materias agitantur. Tempus enim, quod legendis longis illis disceptationibus infructuose teritur, legendo textui canonum utiliter occupatur.

§. II.

Quæ sint scitu necessaria ad assequendam canonum intelligentiam.

Nota ex dictis, quod concilia de tribus agere solent. 1. De his, quæ pertinent ad fidem. 2. De his, quæ pertinent ad mores. 3. De his, quæ spectant ad disciplinam. 4. Aliquando agunt de his, quæ pertinent ad jus civile. Jus enim civile, & canonicum, interdum se mutuo juvant. Canones fidei explicant, quid credendum, quid non credendum. Canones morum explicant, quid agendum, quid non agendum circa mores. Canones disciplinæ determinant, quale debeat esse regimen Ecclesiasticum; quod enim in Republica civili vocatur politia, in Republica Christiana vocatur disciplina Ecclesiastica. Regulæ canonico civiles sunt illæ, quas Ecclesia instituit ad confirmandum jus civile.

Nota 2. Quod cum canones conciliorum non uno eodemque tempore scripti sint, inde est, quod non in omnibus idem reperiatur stilus, nec eædem loquendi formulæ: modo ad mores unius regionis, modo ad instituta alterius nationis fit allusio: nunc occurrunt voces primæ, & purioris latinitatis, immo & aliquando canonibus inseruntur verba infimæ, & barbaræ latinitatis: quæ singula difficultatem causant non mediocrem. Accedit ad majoris difficultatis incrementum, quod eadem vox modo unum, modo aliud penitus diversum significat juxta varium tempus, in quo usurpatur, & juxta diversam materiam, in qua sumitur: quæ quidem singula non possunt nisi magnam confusionem legentibus parere. Qui ergo verum, & legitimum conciliorum sensum voluerit assequi, legat glossarium *Ducange*; ibi enim vocis cujuscumque in conciliis usurpatæ intelligentiam, & significationem reperies: quot v. g. significationes admittat hæc vox *communio*, hæc vox *impositio manuum* &c. Quod si librum illum habere nequeat, legat quæ de conciliis scripsit pater Annatus in suo Theologiæ apparatu; ibi enim explicantur solide & nitide quæcumque ad intelligentiam conciliorum conducere possunt.

ARTICULUS II.

In quo explicatur, quid sit faciendum ei, qui uti voluerit summa conciliorum ad casus conscientiæ resolvendos.

PRop. 1. Qui summa conciliorum uti voluerit ad resolvendos casus conscientiæ, debet primo optime nosse, quinam sint fidei canones, quinam canones morum, & quinam canones disciplinæ, & demum quænam regulæ canonico civiles.

Prob. rat. Canones fidei sunt invariabiles; quia fides, quam explicant, est invariabilis: Deus enim non potest opposita revelare: v. g. hodie revelare, quod sit trinus, postea vero declarare, quod non sit trinus; sic enim sibi manifeste contradiceret. Canones morum sunt pariter invariabiles, quia 1. Præcepta Decalogi, quæ explicant, variare non possunt; jubent enim quod est ab intrinseco bonum, & vetant quod est ab intrinseco malum. 2. Præcepta Evangelica, quæ exponunt, sunt pariter invariabilia; quia legi Evangelicæ non debet alia lex divina succedere, ut docet passim Scriptura, & Paulus ex professo ad Galatas, c. 1. ubi hæc dicit: *Sed licet nos, aut Angelus de Cælo evangelizet vobis, præter quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Canones disciplinæ variabiles sunt: sicut enim politia sæcularis varia est juxta diversas tum loci, tum temporis, tum personarum differentias, ita & po-

politia, seu disciplina Ecclesiastica. Regulæ canonico-civiles non plus habent firmitatis, quam leges civiles, cum eo fine constituantur, ut jus civile in suo robore permaneat. Ergo qui conciliis uti voluerit ad resolvendos casus conscientiæ, isthæc omnia debet distinguere, ne confundat regulas variabiles cum invariabilibus.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui prædictos canones non distinxerit, omnia in moralibus confundet, ut hac brevi inductione patebit. Hæreticus est Doctor, qui cum pertinacia asserit, usuram non esse peccatum: minime hæreticus est mercator, qui amore pecuniæ usuras accumulat. Unde hoc? Quia Doctor peccat contra canonem fidei, quo determinatur usuram esse peccatum: & mercator peccat contra canonem morum, quo inhibetur usuram exercere. Rursus nec contra fidem, nec contra mores, sed contra disciplinam peccat ignarus Parochus, qui publicum usurarium sepultura Ecclesiastica non privat, modo illud non fiat malitiose. Unde hoc? Quia Parochus nec canonem fidei, nec canonem morum, sed canonem disciplinæ violat. Unde ut hæc regula ad praxim reducatur, Doctor non potest absolvi nisi hæresim retractarit; mercator nisi damnum temporale repararit; Parochus nisi consulto prius Episcopo probe noverit, quid hoc in casu sibi faciendum sit. Sic docet quis aquam veram, & naturalem non esse materiam baptismi. Alius fidem habens Ecclesiæ circa materiam baptismi, licet minister ad hoc consecratus, baptizat in affectu peccati existens. Tertius demum ex timore mundano contra vetitum Ecclesiæ baptizat extra casum mortis, non in Baptisterio Ecclesiæ, sed in domo aliqua privata. Primus peccat contra fidem, quia jubemur credere aquam veram, & naturalem esse materiam baptismi. Secundus peccat contra mores, quibus tenemur sancte sancta tractare. Tertius peccat contra disciplinam, quæ vetat baptismum extra Baptisterium conferri, nisi erga Principes, vel erga privatos, cum adest periculum mortis.

Consect. 2. Qui prædictos canones distinguere voluerit, magna utatur meditatione, necessarium est; quia nihil est difficilius, quam exacte distinguere, quinam sint canones fidei, quinam canones morum, quinam canones disciplinæ; tum quia hæc tria sæpe in uno & eodem objecto connexa, & quasi indistincta reperiuntur: v. g. in baptismo ad fidem pertinet, quod scias baptismum constare rebus, & verbis: conferri in aqua vera & naturali, sub hac forma, *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*. Ad mores spectat, quod adultus non recipiat baptismum, nisi cum sanctis dispositionibus, & quod minister consecratus, non conferat, nisi sit extra affectum peccati. Ad disciplinam vero spectat, quod baptismus talibus vel talibus ritibus accidentalibus conferatur: qui ritus non fuerunt semper iidem.

Difficultatem distinguendi inter canones fidei, & morum, & disciplinæ, auget mutua eorum canonum ab invicem dependentia; nam regulæ disciplinæ moralia præcepta determinant, & moralia præcepta fidem vivam efficiunt: v. g. quam sterilis est hæc fides: Credo Deum esse adorandum, nisi fides illa exerceatur per illud præceptum, *memento ut diem Sabbati sanctifices*? & illud præceptum, *Sabbatum sanctifices*, quam vagum est, nisi per præceptum Ecclesiasticum determinetur, quod eo die audienda sit Missa, & divinis Officiis assistendum?

Prop. 2. Qui canones fidei, morum, & disciplinæ distinguere voluerit, hæc tria attendat necessum est. 1. Symbolum Apostolorum, ut cognoscat canones fidei. 2. Decalogum explicatum per Evangelium, ut cognoscat canones morum. 3. Præcepta mere Ecclesiastica, ut cognoscat canones disciplinæ.

Prob. ratione. Canones fidei nihil aliud sunt, quam uberiores Symboli Apostolorum explicationes: canones morum nihil aliud sunt, quam fusiores Decalogi expositiones: canones disciplinæ nihil aliud sunt, quam certæ juris Ecclesiastici applicationes. Ergo qui prædictos canones distinguere voluerit, tria hæc attendat necessum est; quia canones fidei cognoscet, si eos ad Symbolum comparaverit; canones morum percipiet, si eos cum Decalogo componat; demum canones disciplinæ perspectos habebit, si eos cum præceptis mere Ecclesiasticis comparaverit.

Dixi, cum præceptis mere Ecclesiasticis; quia cum præcepta Ecclesiastica fidem præcipiunt, vel mores injungunt, tum vel ad fidem vel ad mores pertinent, & sunt invariabilia, sicut præcepta fidei & morum.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Omnes illi canones, quibus determinatur, Deum esse unum in essentia & trinum in personis, & cetera, quæ in Symbolo continentur, sunt canones fidei. Omnes illi canones, quibus explicantur præcepta affirmativa, & negativa, quibus jubentur actus interiores & exteriores fidei, spei, caritatis, & religionis, circa hæc mysteria exercendi, aut quibus vetantur actus hujusmodi mysteriis repugnantes, sunt canones morum; quia sunt uberiores explicationes hujus præcepti Decalogi: *Dominum Deum tuum adorabis*. Item omnes illi canones, quibus determinantur Festa, & solemnitates, circa Trinitatem, Incarnationem &c. sunt canones disciplinæ; quia nihil aliud sunt, quam præcepti Ecclesiastici applicationes.

Consect. 2. Omnes illi canones sunt de fide, quibus determinatur, Ecclesiam Rempublicam esse non politicam, sed sacram, non ab hominibus fundatam, sed a Deo institutam, constantem non puris hominibus, sed civibus sacro baptismate initiatis, & Prælatis, v.g. Episcopis, Sacerdotibus, Diaconis per sanctam ordinationem consecratis, quia hæc omnia pertinent ad istum articulum: *Credo unam SanctamEcclesiam*. Sic canones illi, quibus determinatur, quales debeant esse dispositiones sanctæ eorum, qui vel præsunt, vel subsunt in Ecclesia, sunt canones morum, quia sunt fusiores explicationes hujus præcepti Decalogi: *Honora patrem tuum & matrem tuam*. Sic illæ omnes regulæ, quibus determinatur tempus, & locus, quibus possunt recipi Ordines sacri, aut præscribuntur vestes quibus distingui oporteat Clericos a non Clericis sunt canones disciplinæ.

Sic omnes illi canones, qui pertinent ad substantiam Sacramentorum, sunt canones fidei: v. g. ad fidem pertinet, quod homines non recipiantur in Ecclesia nisi per baptismum, non roborentur nisi per confirmationem, non nutriantur nisi per Eucharistiam, quia sunt uberiores explicationes hujus articuli: *Credo in remissionem peccatorum*: quo articulo indicatur, nos justificari per Sacramenta, aut per eorum votum. Ad canones morum pertinet, quod nonnisi cum sanctis dispositionibus recipiantur ab adultis, & cum sanctitate conferantur a Ministro consecrato: sed ad meram disciplinam pertinet, quod baptismus non conferatur solemniter, nisi in Festo Paschatis, vel Pentecostes, quod confirmatio detur immediate post baptismum ut fiebat olim, vel in adulta ætate ut fit modo. Ad fidem pertinet, debere esse non unum, sed plures Episcopos, Apostolorum successores: ad mores vero, quod sint vocati a Deo & non intrusi, sancti & non vitiosi, docti & non ignari: sed ad disciplinam spectat, quod talis sit extensio illius Episcopatus, talis vero alterius; quod enim limites illius Episcopatus sint majores, istius minores, res est disciplinæ; limites enim Episcopatuum crescunt, vel decrescunt, juxta arbitrariam Ecclesiæ determinationem.

Quod sacri Ecclesiæ Præsules sancta ordinatione consecrentur, res est fidei; quia explicat istum articulum: *Credo Ecclesiam Sanctam*. Quod sacra ordinatione consecrati debeant Laicis eminere sanctitate, res est ad mores pertinens; quia explicat hunc locum: *Sancti estote, quia ego Sanctus sum*. Sed quod Prælati instituti sunt, modo forte ut Mathias; modo ad preces populi, ut septem Diaconi; modo electione, ut fit adhuc in locis quibusdam; modo per præsentationem a Rege factam summo Pontifici, ut fit in Gallia, res est solius disciplinæ. Ad fidem pertinet, quod Matrimonium sit Sacramentum: ad mores, quod habeat ea omnia, quæ ad essentiam contractus pertinent: ad disciplinam vero, quod talia, vel talia impedimenta habeat, jure positivo vel civili inducta.

Prop. 3. Canones fidei & morum sunt omnino invariabiles quoad circumstantias temporis, loci, & personarum.

Prob. ratione. Quod pertinet ad jus naturale, est omnino invariabile quoad circumstantias temporis, loci, & personarum; quia lex naturalis habet pro objecto non id quod est indifferens, sed id quod est necessarium: atqui canones fidei & morum pertinent ad jus naturale, cum pertineant ad Decalogum; ergo sunt invariabiles quoad circumstantias temporis, loci, & personarum, ita Canones fidei & morum ubique locorum, ubique gentium, & generatim ab omnibus sunt admittendi.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Canones fidei & morum ita sunt omnino invariabiles quoad substantiam, ut nulla umquam in illis contigerit variatio, nisi quoad expressionem; quia doctrina fidei & morum venit ad nos non humano documento, sicuti scientiæ humanæ, v.g. Physica quæ mutatur juxta varia, quæ nobis offeruntur, incognitorum Phenomenum experimenta, sed doctrina fidei & morum venit

nit à revelatione Dei qui, utpote infinite sciens, non potest nova cognoscere, & utpote invariabilis, non potest rebus jam revelatis contradicere; & ita posteriores canones morum & fidei non possunt prioribus derogare, sed possunt solum eos explicare. Sic v. g. unitas Personarum in Divinis ante Nicænum exprimebatur, quod Personæ essent quid unum, post Nicænum vero, quod essent consubstantiales, &c.

Consect. 2. Canones disciplinæ, quatenus exprimunt fidem vel mores, sunt omnino invariabiles; quia ea parte pertinent ad jus naturæ, & variabiles solum quoad modum, quo vel fidei exercitium determinant, vel præcepta Decalogi ad usum applicant; quia ea parte pertinent ad legem positivam.

Sic v. g. Canones, quibus Ecclesia determinavit solemnitatem Festorum, austeritatem jejuniorum, &c. sunt invariabiles ea parte, qua pietatem erga Deum, vel sobrietatem erga nos ipsos præcipiunt; quia secundum illud munus pertinent ad jus naturale: sed sunt variabiles quoad modum vel celebrandi festa, vel exercendi jejunia; quia secundum illud munus pertinent ad jus positivum.

Prop. 4. Canones disciplinæ ea etiam parte, qua sunt variabiles, mutari non debent privata auctoritate, sed solum auctoritate Ecclesiæ vel decernentis eam mutationem, vel eam jussis de causis permittentis.

Prob. Ratione. Ex dictis ubi de lege, nulla lex privata auctoritate mutari potest; quia decet privatum subesse legi, minime vere ei dominari. Atqui canones disciplinæ sunt lex inducta auctoritate Ecclesiæ: Ergo privata auctoritate mutari non possunt.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Canones disciplinæ tamdiu censentur vigere, quamdiu Ecclesia statuit vel pœnas novas contra infractores, vel jam statutas renovat, aut demum aliquid molitur, quo vigorem eorum canonum tueatur; quia tunc mutationem decernit, nec permittit, sed eidem mutationi totis viribus obsistit. Sic canones antiqui, quibus Monastica disciplina instituitur, & Clerici reformatio decernitur, suum etiam nunc vigorem habent quantum ad ea, quæ pertinent ad substantiam votorum & essentiam Clericatus: Tridentinum enim antiquos Canones renovat.

Consect. 2. Canones disciplinæ tunc vigere desinunt, cum Ecclesia contrariam legem statuit, aut usum contrarium non reclamando permittit; quia tunc aut mutationem decernit, aut saltem tolerat. Sic præceptum recipiendi quater in anno Eucharistiam, mutatum est in præceptum recipiendi semel in anno, ut habetur canone *Omnis utriusque sexus*. Primum ergo præceptum per aliud præceptum mutatum est. Sic concilium Ravennatense anno 1317. canone 12. vetans celebrare Missas privatas, dum solemnis dicitur, cessavit contrario usu ab Ecclesia permisso. Sic jejunium non tam rigide urget, quam urgebat tempore Divi Thomæ, quo comestio fiebat tertia hora post meridiem, jam vero fit circa meridiem: tunc non fiebat cænula, seu collatio, ut dicunt; jam vero permittitur in Religionibus etiam strictioribus. Sic pœnitentiæ peccatoribus imponendæ taxatæ olim erant per Canones; jam vero permittente Ecclesia ad prudentiam Sacerdotum relinquuntur. Sic ex concessione Pontificum plures Ordines Religiosi (modo observent quod est de substantia votorum) in aliquo temperant severitatem antiquæ regulæ; quia satius est eos Ordines sic subsistere, quam omnino extingui.

TRACTATUS ULTIMUS.

De usu juris Canonici, & Civilis, & de vero usu Casuistarum.

Paraveram synopsim juris Canonici, & Civilis, juxta praxim Gallicanæ jurisprudentiæ; sed quia tomus iste in immensum cresceret, ideo tantum quædam de his quæ dicturus eram, indicabo.

CAPUT I.

De jure Canonico, in quo per varios paragraphos explicantur ea, quæ sunt necessaria ei, qui corpore juris Canonici uti voluerit ad resolvendos casus conscientiæ.

§. I.

Quid sit corpus juris Canonici.

Corpus juris Canonici est collectio eorum Canonum, idest regularum, quibus Christiani diriguntur.

Corpus juris Canonici aliud est antiquum, aliud novum, aliud novissimum: & illud dividitur in commune omnibus Christianis, & alicui nationi particulare.

Corpus juris Canonici antiquum est illud, in

in quo per varios auctores collecti sunt Canones, quibus Ecclesia, prioribus sæculis, per octingentos annos usa est. Si eam collectionem legere volueris, eam habes in Bibliotheca Justelli duobus tomis comprehensa, impressa Parisiis apud Billaine anno 1561. eo opere nihil utilius ei, qui jus Ecclesiasticum antiquum addiscere voluerit.

Corpus juris Canonici novum est illud, quo hodie in scholis, & in foro utimur. Eam habes collectionem in volumine, quod vulgo corpus Canonicum nuncupatur.

Corpus autem illud Canonicum constat decreto Gratiani, 5. libris decretalium Greg. IX. Sexto decretalium Bonifacii VIII. Clementinis, Extravagantibus Joannis XXII. & Extravagantibus communibus.

Corpus juris Canonici novissimum est illud, quod coalescit ex decretis Conciliorum recentiorum, v.g. Constantiensis, Basileensis, Florentini, Tridentini; ex constitutionibus post Extravagantes communes editis, & in Bullario contentis, & ex regulis Cancellariæ Romanæ:

Corpus juris Canonici novissimum, aliud est commune singulis Christianis, aliud est aliquibus nationibus peculiare.

Corpus juris Canonici novissimum commune singulis Christianis est illud, quod coalescit ex prædictis constitutionibus, & regulis apud omnes Christianos receptis.

Corpus Canonicum novissimum peculiare est illud, quod constat ex Pragmaticis Sanctionibus, & Concordatis regalibus: tale est jus Ganonicum Gallorum, Germanorum, Hispanorum, &c.

Sic jus Canonicum novissimum Gallorum constat Pragmatica Sanctione per Carolum septimum in Bituricensi Conventu de rebus Ecclesiasticis promulgata, anno 1438. ex Concordato inter Leonem X & Franciscum primum inito, anno 1516. & ex libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.

§. II.

Quot sint partes juris Canonici veteris, & quomodo citari soleat.

Jus Canonicum antiquum potest considerari secundum triplicem collectionem, primam, secundam, & tertiam. Prima dici potest Stephani Ephesini Episcopi. Secunda dici potest Dionysii Exigui. Tertia Orientalium.

Collectio prima, quam dicimus Stephani, continet solum Canones septem Conciliorum: duorum universalium, scilicet Nicæni & Constantinopolitani: & quinque Provincialium, scilicet Ancirani, Neocæsareensis, Gangrensis, Antiochæni & Laodicæni. Prima hæc collectio fuit approbata a concilio Chalcedonensi, & fuit in Latinum translata ab auctore nobis incognito.

Collectio secunda ea est, quam dicimus Dionysii Exigui Abbatis. Hæc collectio est paulo amplior alia; ultra enim prædictos Canones continet adhuc Canones Conciliorum Chalcedonensis, Ephesini, & Sardicensis, & quinquaginta Canones Apostolorum, & aliquot Canones Africanos; immo continet Decretales summorum Pontificum a Siricio usque ad Anastasium; tres insuper Epistolas Canonicas Basilii ad Amphilochium complectitur. Abbas Dionysius Græcos Canones, & Græcas Epistolas Basilii in Latinum transtulit, ejusque translatio Latina est longe accuratior ea, quam ediderat Auctor, qui priorem collectionem Latinam fecerat. Collectionem Dionysii in Galliam detulit Carolus Magnus anno 787. eamque Galli ceteris collectionibus prætulerunt.

Collectio tertia, quam dicimus Orientalium, est prima & secunda collectione paulo latior; ultra enim utriusque binæ collectionis decreta, addit triginta quinque Canones quinquaginta prioribus Apostolorum, & ita adnumerat octoginta quinque Ganones Apostolicos: complectitur insuper Canones Trullanos, & Canones in Concilio Nicæno secundo habitos.

Jus Canonicum antiquum non aliter citari solet, quam citantur Concilia, aut Patres, e quibus extractum est. Sic v.g. si velim ostendere, ex jure antiquo Diaconos non ordinari Sacerdotes, nisi trigesimum annum attigissent, ut docet Concilium Neocæsareense, & Siricius Papa, sic loca illa cito: Concil. Neocæs. can. 2. Siric. Epist. 1. idest, ea disciplina exprimitur in Concilio Neocæsareensi Canone secundo, & in Decretali Siricii Epistola prima. Quæ duo reperies in collectione Dionysii Exigui.

§. III.

Quot sint partes juris Canonici novi, & quomodo citari soleat.

Jus Canonicum novum, quale explicatur in Scholis, quinque libris continetur, qui vulgo dicuntur, *Decretum, Decretales, Sextus, Clementinæ, extravagantes.*

Decretum Gratiani in tres partes dividitur.

Pri-

Prima pars continet distinctiones numero centum & unam, & quælibet distinctio suos habet Canones.

Secunda pars continet triginta sex causas, & causa quælibet suas habet quæstiones, & quælibet quæstio suos habet Canones: & causa trigesima tertia de pœnitentia, utpote diffusior, continet septem distinctiones.

Tertia pars continet quinque distinctiones de *Consecratione*: quæ omnia his carminibus exprimunt juris Canonici Doctores.

Decretum centum distinctiones dat, & unam,
Triginta causas, & sex addit tibi mixtas,
Distinguit septem pœnitentia. Consecra quinque.

Decretales continent quinque libros, quilibet liber continet certos titulos, & quilibet titulus certa quædam capitula.

Sextus liber additus quinque libris Decretalium continet etiam quinque libros, quilibet liber continet certos titulos, & quilibet titulus certa capita.

Clementinæ continent pariter quinque libros, & quilibet liber certos titulos, & quilibet titulus certa capitula.

Extravagantes continent pariter quinque libros, liber quilibet certos titulos, & quilibet titulus certa capita.

Extravagantes autem sunt duplicis generis. Aliæ sunt Joannis XXII. quia ab illo fuerunt vel editæ, vel collectæ. Aliæ sunt communes; quia fuerunt ex aliorum Pontificum Decretalibus collectæ.

Ut autem scias, quomodo citationes juris Canonici cognoscere valeas, debes isthæc advertere. Quoties in libro, quem legis, reperis hæc signa, *Can.* vel *Cap. dist.* tali, v.g. 5. primam partem Gratiani debes adire, quæ distinctiones centum & unam complectitur. Quoties reperis, *Can.* vel *cap.* 12. *caus.* q 3 secundam partem Gratiani debes adire, quæ causas triginta sex complectitur: & si reperias *dist.* de *pœnitentia*, trigesimam causam debes adire, ubi sunt distinctiones septem de *pœnitentia*. Quoties reperis hæc signa, *Can.* vel *Cap. distin.* de *consecrat.* tertiam partem Gratiani debes consulere, in qua sunt quinque distinctiones de *consecratione*.

Si vero reperias hæc signa, *Can.* vel *Cap.* de tali materia, v.g. *de feriis*, *de simonia*, tum Decretales debes adire, quæ continent quinque libros, & liber quilibet certos titulos, & titulus quilibet certa capita.

Si vero reperias eadem signa, scilicet, *Cap.* vel *Can.* de tali materia, v. g. *de feriis*, & insuper hanc notam *in 6.* vel *in 7.* tunc sextum debes consulere; quia liber ille vocatur *sextus* eo quod additus sit quinque libris Decretalium.

Si vero reperias eadem signa, scilicet, *Cap.* vel *Can.* cum isto addito *Clement.* tunc Clementinas debes adire.

Si vero eadem signa reperias, v. g. *Cap.* vel *Can.* de tali materia, v. g. *de feriis*, cum isto addito *Extravag.* 22. tum Extravagantes Joannis XXII. debes adire; si vero reperias Extravag. *comm.* tum Extravagantes communes debes consulere.

Scias adhuc, quod ne nimio labore fatigeris in quærendis citationibus in jure Canonico contentis, initio vel fine Gratiani appositus est index alphabeticus primæ vocis Canonum, qui in Gratiano continentur, & cum additione vel distinctionis, vel causæ, vel distinctionis de consecratione; immo notatur pagina, in qua prædictus Canon reperiatur, ut sic facili negotio Canonem, quem quæris, possis invenire. Idem habes initio Decretalium, initio libri sexti, initio Clementinarum, & Extravagantium: v. g. ut Canonistæ probent Clericum, vel Beneficiatum, vel in Sacris, teneri ad recitandum horas canonicas, sic procedunt: hoc habetur inquiunt Can. *Presbyter.* 2. *dist.* 91. & *extra* cap. *Dolentes.* 9. de celebr. Missæ. Quære ergo in illo indice alphabetico vocem *Presbyter*, & reperies paginam, in qua Canon ille reperiatur: & si error intervenisset in designanda pagina, incuria Typographorum, quære in prima parte Gratiani distinctionem secundam & Canonem nonagesimum primum. Item quære in indice alphabetico Decretalium vocem illam *Dolentes*, & reperies in qua pagina sit illud caput: quod si forte error conrigisset in designanda pagina, quære titulum de celebratione Missæ, & caput nonum, & tunc caput *Dolentes* reperies. Ceterum istud magis exercitio quam studio addiscitur. Sed ne deterrearis variis abbreviationibus, quibus utuntur Auctores in citando jure Canonico, hæc addidisse non erit forte inutile his, qui sunt minus exercitati in legendo jure Canonico.

§. III.

In quo explicantur breviatæ juris Canonici citationes.

Can. 1. Distin. 31. Idest canone primo distinctione trigesima prima primæ partis.

Can. *Sciendum* dist. 31. Idest canone, qui sic

sic incipit *sciendum*, qui reperitur distinctione trigesima prima primæ partis.

Can. *Clericum* 74. XI. q. 1. Id est canone, qui sic incipit *Clericum*, qui canon est septuagesimus quartus, & qui reperitur causa undecima, quæstione prima secundæ partis.

Can. *Reperiuntur*. 2. distinct. de pœnit. Id est canone, qui sic incipit *Reperiuntur*, qui reperitur in secunda distinctione de pœnitentia quæ distinctio reperitur in causa trigesima tertia secundæ partis.

Can. 82. dist. 2. de consecrat. Id est, canone octuagesimo secundo, qui reperitur in secunda distinctione tertiæ partis.

Cap. *Novit*. Extra de *judiciis*. Id est capite, cujus initium est vox ista, *novit*, quod reperitur extra Gratianum, scilicet in Decretalibus libro secundo, in quo est titulus de judiciis, & in quo titulo de judiciis est caput, cujus initium est vox ista *novit*. Si forte citatio fiat hoc modo, cap. *Fin. de judiciis*, tunc signum est caput, de quo est quæstio, esse ultimum Si forte ponatur apud Gregor. signum est, id reperiri in Decretalibus, quarum auctor censetur Gregorius nonus.

Cap. *Cum singula*. De præben. & dignit. in VI. vel in 6. Id est capite, cujus initium est hæc gemina vox, *cum singula*, quod caput reperitur in titulo de præbendis, & dignitatibus, qui titulus reperitur in libro tertio sexti, qui additus fuit quinque libris Decretalium.

Cap. 1. De jure Patron. Clem. Idest, capite primo tituli decimi secundi, qui est de jure Patronatus, qui titulus reperitur in libro tertio Clementinarum.

Clemen. *Si furiosus*. De homic. volunt. & cas. Idest, Clementina, cujus initium est gemina ista vox, *si furiosus*, in titulo de homicidio voluntario vel casuali, qui titulus reperitur in libro quinto Clementinarum.

Cap. *Execrabilis* de Præben. & dignit. extrav. 20. Idest capite, cujus initium est ista vox, *execrabilis*, quod caput reperitur in titulo de præbendis & dignitatibus in libro Extravagantium Joannis XXII.

Cap. *Sancta Romana*. De elect. extravag. comm. Idest capite, cujus initium est duplex ista vox, *Sancta Romana*, in titulo de *Electione* qui titulus reperitur in Exvagantibus communibus. Illæ autem Decretales vocantur Extravagantes, eo quod vagentur extra collectionem *Decretalium*, & *Clementinarum*.

§. IV.

De jure Canonico novissimo, & quomodo citari soleat.

Jus Canonicum novissimum est illud, quod coalescit ex variis legibus Ecclesiasticis, quæ institutæ sunt a tempore Joannis XXII. qui Extravagantes collegit. Hæ autem leges continentur vel in conciliis, in quibus statutæ sunt, vel in Bullario continente omnes constitutiones summorum Pontificum. Jus autem novissimum non aliter citari solet, quam citentur concilia, vel Bullæ Pontificum. Sic v. g. cum citatur concilium Basileense, Constantiense, Florentinum, Tridentinum, ea concilia quærenda sunt in summa conciliorum: & cum citatur aliqua constitutio summi Pontificis, ea constitutio quærenda est in Bullario.

§. V.

Quomodo utendum sit jure Canonico in resolvendis casibus conscientiæ.

Jus Canonicum coalescit ex variis Scripturæ textibus, ex variis Sanctorum Patrum auctoritatibus, & ex variis conciliorum canonibus, & summorum Pontificum decretis, totumque suum robur mutuatur ex locis, quibus componitur. Qui ergo jure canonico utitur ad decisionem casuum, videat quid ex jure canonico extrahat, an textum Scripturæ, an auctoritatem Patrum, an canones conciliorum, an Pontificum decreta. Si Scripturam ex jure canonico mutuetur, eas servet regulas, quas circa Scripturam adhibendas statuimus. Si vero canones extrahat, eas observet leges, quas circa concilia observandas esse censuimus. Si vero vel auctoritatem alicujus Patris, vel decretum alicujus Papæ ex jure canonico educat, eas sibi præscribat regulas, quas statuimus in primo Tomo circa verum usum Patrum, & decretorum Pontificum.

CAPUT II.

De jure Civili.

§. I.

Quid sit Jus Civile.

JUS Civile est collectio earum legum, quibus homines diriguntur in bonum Reipubli-

blicæ. Totuplex potest esse Jus Civile, quotuplex est Respublica: sed Jus Romanum ceteris longe præfertur; ideo de eo solo agimus.

Jus Civile Romanum est duplex, antiquum, & novum.

Jus Civile Romanum antiquum est illud, quod constat ex codice Hermogeniano, Gregoriano, & Theodosiano.

Jus Civile novum est illud, quod constat ex his libris, qui in scholis explicari solent, & integrum corpus Juris Civilis constituunt.

Corpus autem Civile sic ordinatur. I. Occurrunt quatuor libri Institutionum: quilibet suos habet titulos, & titulus quilibet suos paragraphos.

II. Occurrunt Pandectæ, seu libri quinquaginta Digestorum: quilibet liber suos habet titulos, & quilibet titulus suas leges.

III. Occurrunt duodecim libri Codicis: quilibet liber suos habet titulos, & quilibet titulus suas leges.

IV. Occurrunt Novellæ diversorum Imperatorum.

V. Feudorum Constitutiones.

VI. Extravagantes.

Quæ singula vix explicari possunt, nisi oculis intuentium, libros evolvendo, ostendantur.

§. II.

Quomodo citari soleat Jus Civile.

Ut scias, quomodo citari soleat Jus Civile, oportet, ut probe noris notas librorum, quæ sunt hujusmodi.

I. idest Institutiones.
D. vel ff. Idest, Digesta, seu Pandectæ.
C. idest Codex.
N. idest Novellæ.
E. idest Edicta Justiniani Imperatoris.
N. J. idest Novellæ Justini.
C. T. idest Constitutiones Tiberii.
C. JJ. idest Constitutiones Justiniani Justini.
L. idest Leonis Novellæ.
C. I. idest Constitutiones Imperiales.
F. idest Feudorum consuetudines.
Ex. idest Extravagantes.

Sic ergo citantur varii libri Juris Civilis.

Inst. lib. 3. T. 16. §. 2. De verb. oblig. Idest Institutionum libro tertio, titulo decimo sexto, paragrapho secundo de verborum obligationibus.

L. 42. ff. de verb. obl. Idest lege quadragesima secunda, ff. idest digestorum, seu Pandectarum, titulo de verborum obligationibus; ideoque quærendum, in quo libro sit ille titulus.

L. 4. c. de obl. & act. Idest lege quarta, C. idest Codicis, de obligationibus, & actionibus; & quærendum est, in quo libro sit ille titulus.

Nov. 7. c. 3. §. 2. Idest Novella septima, Capite tertio, paragrapho secundo.

§. Fi. Et in tit. in quib. mod. feud. amit. Id est paragrapho finali, & titulo, in quibus modis feudum amittatur.

Sicuti diximus, quod in Jure Canonico ponitur index alphabeticus primæ vocis Canonum, qui apud Gratianum reperiuntur, vel Capitulorum, quæ reperiuntur extra Gratianum; ita in Jure Civili ponitur index alphabeticus primæ vocis cujuscumque legis, quæ vel in Digestis, vel in Codice, vel in aliis libris reperitur: & sicut diximus, quod in illo indice Juris Canonici designatur pagina, in qua reperitur vel Canon, vel Capitulum; ita in Jure Civili designatur liber, & titulus, in quo reperitur lex, cujus citatur initium. Qui ergo voluerit sibi comparare promptam facilitatem quascumque inveniendi Juris Civilis citationes, legat illum indicem, & in quærendis illis legibus seipsum exerceat.

CAPUT III.

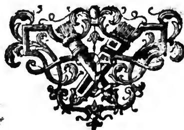
De vero usu Casuistarum.

Circa usum *Casuistarum* duæ sunt sententiæ omnino oppositæ: alii nullos Casuistas legendos putant: alii vero omnes indiscriminatim & legendos & suscipiendos arbitrantur. Utrumque extremum vituperandum videtur; periculosum enim est nullis credere Casuistis, sed singulis credere periculosius. Quæ ergo cautio, inquies, adhibenda est in re tam lubrica? Quid circa hoc sentiam paucis accipe.

Primo, Divum Thomam, Divum Bonaventuram, Divum Raymundum, & Divum Antoninum potes legere intrepide & inoffenso pede, ut utar verbis D. Hieronymi loquentis de S. Hilario: sancti illi Doctores nimis sunt toto Orbe Christiano celebres, quam ut nostra commendatione egeant. Secundo, alios inferioris notæ Casuistas non leges, nisi prius attente pervolveris & diu meditatus fueris *Censuram* a Clero Gallicano editam an. 1700. ut hac saluberrima antidoto & laxiores & rigidiores Casuistas emendes, & quid in utrisque fugiendum sit, repetita ejusdem *Censuræ* lectione prænoveris... ea enim *Censura* maximam apud omnes Christianos, præcipue

apud nos Gallos, debet habere actoritatem, tum propter dignitatem & eruditionem eorum, qui huic operi concinnando incubuerunt, tum maxime quia nihil aliud præstitisse videntur Gallicani Præsules, quam solemniter *intimare* eas, quas summi Pontifices censuras ediderant contra vel rigidiores, vel laxiores casuum arbitros; adeo ut post tam solemne tum Romanæ, tum Gallicanæ Ecclesiæ judicium, de ea *Censura* dici quodammodo possit, quod de Synodis universalibus dicit Senonense Concilium, anno 1529. *Quod si ubi duo vel tres in nomine Domini congregantur, licet sibi ipsis relicti falli possint, continuo tamen in medio eorum fit Dominus; quanto magis ubi summus Pontifex ceterique primores Ecclesiastici conveniunt, ut hæresibus pullulantibus occurrant, & Dominicum agrum subortis expurgent zizaniis.* Quæ duo in hujus censuræ concinnatione intervenerunt, cum ex una parte præcesserit Ecclesiæ Romanæ judicium, ex alia vero Gallicani Patres latam a Romanis Pontificibus sententiam & susceperint, & solemniter promulgaverint. Sicut ergo, ut loquitur idem Senonense, *sancta & inviolabilis est Conciliorum universalium auctoritas, cui quisquis refragatur, hostis fidei jure optimo censeri debet;* ita, sed inferiori quidem modo, *sancta & inviolabilis* Christianis omnibus, & præcipue nobis, debet esse Cleri Gallicani Conventus auctoritas, cui refragari nefas esset, cui vero acquiscere nemini potest esse inglorium. *Si toto isto opere quid exciderit fidei minus consonum*, illud lubens diffiteor & ejuro: si quid vero minus recte dictum, monitus sponte emendabo.

Domine Deus une, Deus Trinitas, quæcumque dixi in his libris de tuo, agnoscant & tui, si quæ de meo, & tu ignosce & tui. Amen. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 61.

A P.

APPENDIX,

in qua

Plures Constitutiones Benedicti Papæ XIV. ad morum sanam doctrinam promovendam attinentes, nec non Canones pœnitentiales, atque census S. Inquisitionis Officio denunciandorum continentur.

PLURES CONSTITUTIONES BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad morum Theologiam reformandam attinentes.

I.

CONSTITUTIO

Contra Clericos Sæcularibus Negotiis se immiscentes.

BENEDICTUS EPISCOPUS.

Servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicæ servitutis commissum Nobis divinitus officium assidue vigilare Nos admonet, ut ex prava hominum cupiditate suborientia mala, quantum in nobis est, provida sollicitudine coercentes, Dominici Ovilis gregem, superna opitulante gratia, ad æternam patriam dirigamus. Sed præcipua cura constringit de iis, qui Ecclesiastico Ordini adscripti, & ad sanctioris vitæ genus electi aliis in via salutis actuum suorum claritate prælucere debent. Vehementer enim timidi, ac solliciti sumus, ne ceteros Christi fideles, quos gradus sui Sanctitate verbis, & exemplo ædificare debent, morum suorum pravitate a cælestium rerum amore ad terrena desideria avertant.

Cum itaque, ut non sine gravi animi nostri mærore accepimus, vesana humanarum rerum cupiditas ita nonnullorum Clericorum invaserit animos, ut illicitam Ecclesiasticis negotiationem ad evitandas pœnas adversus illam exercentes a Sacris Canonibus, & Apostolicis Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus sancitas sub alieni nominis velamine, Dei timore, Ecclesiastici nominis decore, & æterno suarum animarum periculo posthabitis, temere, nulliterque exercere non dubitent; & quod palam temporalium pœnarum metu aggredi non audent, quæsitis deinde coloribus, & vanis inanium rationum prætextibus clam efficere non timeant, quasi vel Dei oculos, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, latere, vel Supremi Judicis, qui non fallitur examen effugere possint: nos attendentes quod Clericus, qui tantopere mundanis divitiis parandis, inhiat, cælestia despicere, & pro nihilo putare convincitur, & quod Clericus negotiator ex inope dives, & ex ignobili gloriosus tamquam pestis, ut B. Hieronymus docet, fugiendus est, ad exitiosam hujusmodi labem ab Ecclesiastico Cœtu eliminandam, & ut sancto Ecclesiæ Dei famulatui addicti ab omni turpis lucri cupiditate abhorrentes studeant bene agere, & divites fieri in bonis operibus, thesaurizantes sibi fundamentum bonum in futurum, omnes, & singulas Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum prædictorum Constitutiones, illarumque quamlibet contra quoscumque Clericos illicitos negotiatores desuper, quomodolibet respective cum omnibus, & singulis pœnis contra eosdem Clericos illicite negotiantes editas, quas Constitutiones hujusmodi ac earum quamlibet præsentibus de verbo ad verbum nihilo penitus omisso pro insertis haberi volumus, motu proprio & ex certa scientia, meraque deliberatione, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine nostris innovamus, confirmamus, & approbamus, iisque, & earum cuilibet novum Apostolicæ firmitatis, & inviolabilis observantiæ robur adjicimus, illasque sic innovatas, confirmatas, & approbatas cum omnibus, & singulis pœnis in eis, & earum quamlibet adversus Clericos illicitos negotiatores hujusmodi contentis ad Clericos illicite sub alieno laici nomine quomodolibet negotiantes, perinde ac si per seipsos, ac proprio eorum nomine negotia ipsa illicita exercerent, omnesque, & singulæ Constitutiones, earumque quælibet adversus eos desuper editæ fuissent & in eis, & earum qualibet expressi, & denominati reperirentur, motu & potestatis plenitudine præfatis perpetuo extendimus, & ampliamus, illorumque omnia, & singula bona sic ab eis alieno nomine illicite acquisita sub inevitabili spolii pœna ad formam Constitutionis fel. recordar. Pii Papæ IV. similiter Prædecessoris Nostri, quæ incipit *Decens esse*, subjicimus, & subjecta esse volumus, & declaramus.

Insuper ut in sortem Domini vocati, depositis quocumque mundanarum curarum onere, & humanarum cupiditatum impedimentis, Christum Dominum, qui propter nos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia nos divites essemus, per calcatas mundi opes liberius, & expeditius sequantur, memores salutaris illius B. Apostoli moniti, qui clamat, & dicit: Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit: per easdem nostras præsentes in perpetuo valituras motu, & potestatis, plenitudine præfatis decernimus, ac pari-

pariter declaramus, quod si aliquod negotium Ecclesiasticis illicitum personis, licet ab eis minime institutum, sed a laica persona inchoatum, & ad eosdem Clericos sive hæreditario jure, aut quocumque alio titulo, sive singulariter, sive communiter, sive separatim, sive conjunctim cum aliis bonis, & aliis cohæredibus, aut sociis provecuti sint, illud statim dimittere teneantur. Si vero negotium hujusmodi sine ipsius Clerici temporali detrimento statim dimitti nequeat, tunc si intra Italiam, Insulasque adjacentes existat Clericus a Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium decretorum Concilii Tridentini Interpretum Congregatione, si vero extra Italiam ab eadem Congregatione, vel ab Ordinario loci licentiam illud ad aliquod tempus retinendi, proviso interim, quod negotium hujusmodi a laico administretur, impetrare teneatur: dictaque Congregatio, aut Ordinarius loci, perpensis singulorum casuum circumstantiis, licentiam impertiatur, tempusque in eo ad idem negotium dimittendum præscribat: & si Clericus negotium præfatum, licet a laico, ut præfertur, institutum absque licentia hujusmodi gratis semper sibi impertienda, aut illud ultra tempus sibi permissum retinuerit, vel etiam intra tempus prædictum negotium per seipsum administraverit, pro negotiatore illicito haberi, illumque omnibus, & singulis etiam spolii pœnis præfatis subjectum esse motu, & potestatis plenitudine dictis perpetuo volumus, & definimus.

Ac demum eo quod fel. rec. Prædecessor Noster Pius Papa IV. per suas litteras, quarum initium est, *Romanus Pontifex*, declaravit præfata Constitutione super spoliis Clericorum ob illicitam negotiationem a se edita Prælatos, Officiales, ac alios Sæculares, & cujusvis Ordinis Regulares Clericos, aliosque cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ in Urbe, & Curia, ejusque districtu decedentes, testandi tamen, codicillandi, & alias de bonis suis quibuscumque quomodolibet disponendi vel ad ipsorum proximiores, decedentibus illis ab intestato, transmittendi facultatem ex speciali Sedis Apostolicæ Indulto, vel suorum Officiorum privilegio, vel alio quovis titulo obtinentes nullatenus comprehendi; & quod Paulus Papa V. pariter Prædecessor Noster per suas litteras, quæ incipiunt, *In eminenti*, Clericos Cives, & Curiales sive Incolas hujus nostræ Almæ Urbis, tunc suæ, exemi a spolio, quoad bona in eadem Urbe, e usque districtu intra decem milliaria consistentia, etiam ex redditibus Ecclesiasticis per eos acquisita, unde dubitari contigit, an suffragetur quoque ad evitandum spolium Cameræ Nostræ Apostolicæ competens pro bonis ex illicita negotiatione provenientibus: Nos Constitutiones Pii, & Pauli Prædecessorum nostrorum præfatas, quod bona ex illicita negotiatione hujusmodi a Civibus & Curialibus, sive Incolis Clericis cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis quibuscumque indultis, ac privilegis munitis comparata, & in Urbe, ejusque districtu præfatis, & ubicumque existentia minime ad præmissorum effectum suffragari, sed illa sic provenientia Cameræ Nostræ Apostolicæ vero jure spolii deberi, perinde ac si Constitutiones Pii, & Pauli Prædecessorum hujusmodi ad Præmissorum omnium, & singulorum effectum impediendum minime emanatæ fuissent, motu simili pariter declaramus, & statuimus, dictasque Pii, & Pauli Prædecessorum Constitutiones quoad præmissorum effectum sortiendum plenarie abrogamus, & abolemus.

Decernentes sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque judices, & commissarios quavis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quamvis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa Venerabili Fratri nostro Annibali S. R. E. Cardinali Episcopo Sabinen. Albani nuncupato Camerario nostro, & ejus in Camerariatus Officio Successoribus, per Apostolica scripta mandamus quatenus spolia ipsa ex bonis ex illicita negotiatione provenientibus, uti vere spolia, prout alia ipsius Cameræ jura exigi, & recuperari, ac præsentes nostras litteras inviolabiliter observari faciat, nec permittat Cameram ipsam, vel pro ea agentes desuper modo aliquo molestari, perturbari, ac inquietari, contra ductores quoslibet & rebelles per censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Non obstantibus prædictis Pii, & Pauli prædecessorum, aliisque Apostolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, ac quibusvis facultatibus testandi, aliisque privilegiis, indultis, & litteris Apostolicis quibusvis concessis, approbatis, & innovatis, etiamsi de illis, eorumque to-

totis tenoribus specialis, & expressa mentio facienda esset, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes, illis in reliquis in suo robore permanentibus, ceterisque contrariis quibuscumque, etiamsi aliquibus communiter, vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam de indulto hujusmodi mentionem. Et quia difficile foret præsentes nostras litteras ad singula quæque loca deferri, volumus, & declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & alicujus Prælati sigillo munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Decreti, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, statuti, ordinationis, concessionis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo primo Kalendas Martii Pontificatus nostri anno primo.

D. Card. Passioneus,

X. Sub Datarius

Visa de Curia
N. Antonellus.

Loco ✠ Plumbi. I. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo, indictione quarta, die vero octava Martii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. anno primo, supradictæ Constitutiones affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floriæ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Josephum Massimilianum Apost. Curs.

Antonius Pellicia Mag. Curs.

II.

DECRETUM
JUSSU SANCTISS. DOMINI NOSTRI
BENEDICTI XIV.
EDITUM

Circa Celebrationem Missæ in Oratoriis privatis.

Die septima Januarii MDCCXLI.

CUm duo nobiles conjuges Diœcesis Marsicen. obtinuissent a Sede Apostolica Indultum pro Celebratione Missæ in privato suæ Domus Oratorio sic conceptum: Dilecte fili, & dilecta in Christo filia Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Spirituali consolationi vestræ, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, vosque spiritualibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & vestrum singulares personas a quibus excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus, quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendarum, harum serie absolventes, & absolutas fore censentes, supplicationibus vestro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, vobis, qui (ut asseritis) locorum Gallichii, & Messanelli Marsicen. seu alterius Diœcesis jurisdictionem temporalem in illis seu eorum altero exercentes, Baro, & Baronissa respective existitis, ut in privatis Domorum vestræ habitationis in Civitate, & Diœcesi Marsicen. existentibus Oratoriis ad hoc decenter muro extructis, & ornatis, seu extruendis, & ornandis, ab omnibus domesticis usibus liberis per Ordinarium loci prius visitandis, & aprobandis, ac de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, unam Missam pro unoquoque die, dummodo in iisdem Domibus celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem approbatum sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, aliisque solemnioribus anni festis diebus exceptis, in vestra, ac natorum, consangui-

guineorum, & affinium in eadem Domo vobiscum insimul habitantium, familiæque, & quoad Oratoria ruri existentia, etiam in hospitum nobilium, vestrorumque præsentia celebrari facere libere, & licite possitis, & valeatis, ac vestrum quilibet possit, & valeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus: non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod familiares servitiis vestris tempore dictæ Missæ actu non necessarii ibidem Missæ hujusmodi interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Februarii 1739.

Cumque exorta esset dubitatio, an ex vi hujusmodi Indulti liceret Missam celebrari in privato Oratorio, etiam sine præsentia alterutrius ex dictis conjugibus, in quos Indulti concessio directa erat, cui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum Doctorum pro affirmativa, & negativa respective sententia inter se certantium, Sacra Congregatio Concilii, ad quam hujus quæstionis resolutio delata fuit, die 3. Decembris 1749. censuit: Non licere. Deinde vero Sanctissimus Dominus Noster, reprobata contraria Doctorum sententia, prædictam Sacræ Congregationis resolutionem nedum approbavit, verum etiam præsenti Decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missæ actu non intersit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est: Indultum vero principaliter concessum intelligi iis tantum, quibus Breve dirigitur, nimirum personis illis, quæ a tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo ut sine præsentia alicujus ex dictis personis minime liceat Missæ Sacrificium peragi, etiamsi præsens sit aliquis sive ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinibus, sive ex familiaribus, sive demum ex hospitibus nobilibus in eodem Brevi memoratis, quippe quibus nil aliud per ejusmodi Brevia conceditur, quam quod unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares juxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens Missæ, quæ celebratur in Oratorio privato in præsentia alicujus ex personis a tergo brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi Missam diebus festis de præcepto. Sublata igitur, & proscripta quacumque minus germana interpretatione ejusmodi Brevium, & Indultorum in contrarium hactenus facta, SANCTITAS SUA ita declaravit, & servari omnino mandavit, districte præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tamquam a Sede Apostolica delegati, executioni, & observantiæ hujus Decreti dilligenter incumbant per Canonicas pœnas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

A. Card. Gentili Præfectus.

C. A. Archiepiscopus Philippen. Secret.

III.

Constitutio ejusdem Pontificis circa Jejunium.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NON ambigimus, Venerabiles fratres, quin universis Catholicæ Religionis cultoribus notum sit, a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua orthodoxæ disciplinæ capita perpetuo annumeratum retineri Quadragesimale Jejunium, quod olim in lege, & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso suo primordio retentum, & observatum est, Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi, nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus; simulque ad recolenda sacratiora redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam, Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis jejunio corporibus, & ani-

& animis dignius paramur. Hoc veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, & cælesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christi fidelium periculum oboritur: nec aliunde populis calamitatem, rebusque publicis, & privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Abhac vero infinita inhærintique in omnium Catholicorum hominum animis de sacratissima Quadragesima, aliisque diebus jejunio consecratis persuasione, & reverentia, quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa jejunorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet, Vos Venerabiles Fratres qui populorum curæ vestræ commissorum mores, & usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra præ ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuncii afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam nullis legitimis urgentibus causis ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse; ita ut Orthodoxæ quidem Religionis cultores merito querantur; hæresum vero sectatores illudant & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse dolemus, quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti, sacratissimique præcepti habita ratione jejuniorum tempore palam, & impune ab iisdem agitentur convivia, & epulæ interdictæ promiscue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus Vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto nobis supremo sacrosancti Apostolatus officio, & ardentissimum Fraternitatum Vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præeuntes, Christi fideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suspiciendam, constantissime retinendam, & ea qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus, omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio; multitudini vero, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero, urgentemque necessitatem etsi non est, cur vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate & servandam esse potissimum unicam comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes expresse præscripsimus, & licitas, atque interdictas epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam Supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita conscientiam uniuscujusque vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates Vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera, orationum suffragia, & eleemosynæ munera redimant. Interim solatium, & levamen non leve mærori nostro a pastorali vigilantia, & caritate vestra præstolantes, ac certo nobis pollicentes, Apostolicam benedictionem cum uberi cælestium charismatum copia conjunctam in eosdem populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, per-

peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 30. Mensis Maji 1741. Pontificatus Nostri Anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

IV.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad Episcopos directa

Qua superior Constitutio circa Jejunium declaratur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

IN suprema universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ Custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes per alias nostras in simili forma Brevis litteras ad Fraternitates vestras die 30. proxime elapsi mensis Maji currentis anni datas, eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari; non immemores, quemadmodum a jejunio aliquando ex legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera præscripsimus unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes sibi aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesimæ aliisque anni temporibus, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdicta epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis litteras singulis utriusque sexus Christifidelibus ob corporis infirmitatem, quibus obnoxii reperiuntur, in sacratissima Quadragesima, aliisque jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus, atque præcipimus. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam de observando, sustinendoque Jejunio purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cælestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cælis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt,

dunt, ut corruptibilem coronam accipiant: pudeat tam imbelles ac delicatos Cristianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam, ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus Vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 22. Mensis Augusti 1741. Pontificatus nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

V.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola Encyclica ad Episcopos directa

Qua duæ Superiores Constitutiones circa Jejunium declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

LIbentissime quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus Dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, erecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium Nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur, supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ Institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ sess. xxv. de Reformat. præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum Curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur; ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. fel. record. ab Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus, quod libro primo Institutionum Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur. In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius auctoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observarent: minime, inquam, solvendos a jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas denique opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla inposterum sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur: & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eamdem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt; & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex nostris Apostolicis litteris, quas in forma Brevis dedimus

ad

ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt, Non ambigimus; alteræ vero, In suprema. Nos profecto nulli umqnam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ, sive aliud jejunium præcipitur., nisi indicta, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra Litteris nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere Populos Vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur, cum illæ, vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostro Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quæ Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant; ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi Litteræ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est non quidem expedire, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset; sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat; quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus, illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus Litteris delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfaceere non prætermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis Litteris Archiepiscopus paulo post vitæ cursum absolvit: Itaque non immerito suspicamur, responsa nostra, quæ litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Litteras nostras Apostolicas datas an. 1741. egregiis Commentariis illustrarunt. Idem contigit responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die 8. Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jampridem scripsimus, ut quæ disciplina vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

VENERABILI FRATRI

ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLÆ

BENEDICTUS PAPA XIV.

VEN. Frater salutem &c. Si Fraternitas tua secum reputabit quot gravissimis & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Litteras; quibus Apostolica auctoritate dissolvendas ro-

rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris Anni 1741. 30. Maji, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præsto habet. Quamquam igitur, dum prænunciatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent: nec otium, nec animus Nobis fuerit definire quicquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula; tamen eximia paterna caritate complectimur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent.

I. Utrum quæ in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur.

Respondemus: Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur.

Respondemus: Non licere; sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ.

III. An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comessatione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant?

Edicimus, observandam iis esse.

IV. Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?

Respondemus: Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces; adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.

V. An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? Affirmatur complecti.

VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lacticinia.

Rescribimus: Nihil in prænunciatis Nostris Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione se se solutos esse arbitrentur præscriptis ibi legibus.

VII. Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

Respondemus. Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis: & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum quicquid apud Vos ex nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad Oves sana doctrina imbuendas incedere Pastores queant: in istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum, nisi e Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem; qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (idque plurimum ad te pertinet, qui illustris Archiepiscopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat disserendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile, pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna umquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo ten-

tendunt, aperte demonstrent, & illuc prompte dirigi potest quicquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sacri jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum, hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum, inposterum simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Ven. Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertiamur.

Datum &c. 8. Julii 1744.

V I.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Confirmatio, & ampliatio Constitutionis sanctæ Memoriæ

GREGORII PAPÆ XV.

Contra Sacerdotes eorum Pœnitentes in Confessionibus Sacramentalibus ad turpia sollicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres apte nuncuparunt, nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam superna dispositione vocati, omne studium, & pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; & quod in salutem, & curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudum quidem a fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Augusti 1622. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos ad turpia, & inhonesta sollicitantes; & deinceps successivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura subinde a Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium adversus hæreticam pravitatem Inquisitorum sub die 11. Mensis Februarii anno Domini 1661. prodierunt Decreta, & a rec. mem. Alexandro Papa VII. pariter Prædecessore Nostro in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ universalis Inquisitionis die 24. Septembris 1665. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt. Nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infirmas Oves curandas, & decorem S. Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefarie abutentes pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant; sed animo secum recolentes, se a Christo Domino præsides, & judices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent; motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra præfatas litteras hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Do-

miniorum, universi Orbis Christiani in suis respective Diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes tam sæculares, quam regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, Congregationum, & cujuscumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegio, & indulto munitos, qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, vel occasione, aut prætextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo cum simulatione audiendi ibidem confessionem ad inhonesta, & turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint: & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severe animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam Gregorii Prædecessoris Nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis ut supra sollicitatos, sedulo monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis personam, quæ sollicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium, & pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit, aut sollicitatio a Confessario non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes delinquentes indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei Judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falso sollicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsum innocentes Confessarios impie calumniando, vel scelestè procurando, ut id ab aliis fiat; a quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam a Nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

Demum magnopere cupientes a Sacerdotalis Judicii & Sac. Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longe summovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quam sacrilegi quidam dæmonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori Suo, ac Nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum concilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac Nostra in perpetuum valitura Sanctione, quemadmodum a pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis privilegio, & indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & mentio-

tione digno suffultis, auctoritate Apostolica, & Nostra Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi præceptum commisso excipere audeat; sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ad hujusmodi culpam absolvendam, adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus. Et nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, a qua absolvendi potestatem Nobis solis, nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat: Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujuslibet indulti confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique Sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate a Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ vel Jubilæi Universalis, & Plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii tam præsentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum, tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut sacrum Ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei; memores præterea sint se locum tenere, ac vices obire summi atque æterni Sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus & pulsantibus eorum culpa cælum claudatur, ne deperditæ oves ad ovile Dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi Filii egentes, & saucii ad Cælestem Patrem revertentes nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, consodiantur.

Ut autem præsentes Litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent; utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in Judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si

quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1741. Kal. Junii Pontificatus Nostri anno primo.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

K. Sub-Datarius.

Pro D. Card. Passioneo

Cajetanus Amatus.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1741. Indictione 4. die vero 17. Junii Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno primo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, & in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Petrum Righum Apostolicum Cursorem.

Sebastianus Amadori Mag. Curs.

VII.

DECLARATIO

SUPERIORIS CONSTITUTIONIS INCIPIENTIS

SACRAMENTUM POENITENTIÆ

Anno 1741. edita.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

Apostolici muneris partes in procuranda præcipue rerum sacrarum pura illibataque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo & assiduis hortationibus, & justa, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus providere studemus; verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire, ac roborare pro earumdem tuendo vigore, cum occasio popolscerit, non prætermittimus. Sane cum Nos alias per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est, Sacramentum Pœnitentiæ, anno Incarnationis Dominicæ 1741. 1. Kalendis Junii Pontificatus Nostri anno primo editam omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam Regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commisso excipere auderet, ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria ipsi per Nos vigore ejusdem Constitutionis adempta privatus existeret, & alias prout in memorata Constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum Nos subinde super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus, quarum resolutionem privato cujuscumque judicio relinquendam minime existimamus, ne lex incertis conjecturis & opinionibus jactata in sensus a mente Nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur: Hinc est, quod Nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine memoratam Constitutionem Nostram cum omnibus, & singulis in ea contentis, tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus, & omnino, atque ab illis ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter, & inconcusse

cusse observari præcipimus, & mandamus. Præterea habita super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Prænestino Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Petra nuncupato Pœnitentiario Nostro majori, ac dilectis Filiis Officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem jussu Nostro mature perpenderent, deliberatione, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit; ita interdici reipsa, & prohiberi prædicto modo tunc audire, & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte ille alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere, ac absolutionem impertiri. Porro si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam Nostram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: immo intelligat teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius Confessionis absque illius infamia vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ Nostræ Constitutionis declaramus; & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus. Quod si idem Sacerdos, aut quovis modo se se nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, & alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constitutæ Sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri nulla, sicut præmittitur, necessaria causa cogente præsumpserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: (non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigno necessariam jurisdictionem auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat) nihilominus Sacerdos ipse violatæ ausu ejusmodi temerario legis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodemque plane modo quo ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam incurrat, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus, & singulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione voluimus non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 8. Februarii 1745. Pontificatus nostri anno quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

VIII.
CONSTITUTIO
SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua cessiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

UNiversalis Ecclesiæ cura, quam inscrutabilis Divinæ Sapientiæ, atque boni-

tatis altitudo humilitati nostræ committere dignata est, inter ceteras sollicitudines exigit etiam ac postulat, ut diligenter invigilemus, ne Clerici Ecclesiasticis Beneficiis, quæ e liberali Ecclesiæ manu acceperunt, abutentes, eorum reditus, non sine aliorum fidelium scandalo, inconsulta prodigalitate disperdant, sed tamquam boni dispensatores ita administrent, ut & vitæ suæ necessaria provideant, & pauperum inopiæ, & Ecclesiarum necessitatibus succurrant.

Relatum est ad aures Nostras, quosdam Clericos Ecclesiasticis Beneficiis cum onere, vel sine onere residentiæ provisos, turpibus ut plurimum ex causis impulsos, annuos eorumdem Beneficiorum reditus, quos, donec viverent, percipere possent, unico actu alienare sub nomine cedendi commodum, seu utilitatem percipiendi fructus eorumdem Beneficiorum, quos alteri quoad vixerint, vendunt, recepta pecunia ad eam summam, & quantitatem, quam ipsi, habita ratione eorum ætatis, & corporis valetudinis, durante vita, verisimiliter consequi potuissent. Cum autem isti improvidi Clerici instar illius prodigi filiifamilias, de quo in Evangelio scriptum est, cum substantiam suam a Patre recepisset, totam statim consumpsisse luxuriose vivendo, & deinde, facta fame valida, coactum esse vivere de siliquis immundorum animalium, pia Ecclesiæ subsidia, & Ecclesiasticos proventus in suas explendas cupiditates improbo hujusmodi contractu profundant; multa hinc, & gravia mala, ut experientia ipsa compertum est, evenire solent. Nam primum non leve dedecus Ecclesiastico Ordini inuritur, & grave reliquis fidelibus scandalum generatur, dum vident, Ecclesiasticas pecunias, quæ sunt vota fidelium, bona pauperum, patrimonium Christi, in pravos usus insumi, vel improvida profusione dissipari, quæ ab Ecclesiasticis tamquam probis dispensatoribus in solamen pauperum, & Ecclesiarum restaurationem impendi deberent. Præterea sæpe hujusmodi Clerici ad summam rediguntur egestatem, & ut se sustentare possint, vel indecore non sine infamia Clericalis gradus mendicant, vel indignis quæstibus, & negotiis operam præbent; Ecclesiam autem, & Ecclesiasticas res quodammodo aversantur quasi fraudati mercede, vel stipendiis suis, quæ nullius culpa, sed solum vitio, & flagitiis suis amiserunt; Ideo Ecclesiastica munera, vel numquam, vel negligenter obeunt, Divinam Psalmodiam, si ad eam in publicis Ecclesiis ratione suorum Beneficiorum teneantur, frequenter omittunt, vel oscitanter persolvunt, Ecclesiasticos cœtus non frequentant, animarum salutem non curant, divina fastidiunt, mundana sectantur.

Volentes igitur hanc improbam consuetudinem, & non ferendam pravitatem, qua non mediocriter Clericalis Ordinis fama minuitur, & honor conculcatur, Ecclesiæ autem debito servitio, pauperes opportunis subsidiis, & sacræ ædes necessariis reparationibus, & ornamentis fraudantur, penitus abolere; motu proprio, ac certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnibus Clericis quacumque dignitate, præeminentia, honore, & privilegio insignitis interdicimus, & prohibemus, ne inposterum audeant sub nomine alienandi utilitatem, & commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo, prætextu, & colore vendere, ac distrahere suorum respective Beneficiorum reditus, & proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus recepta ab emptore per unam, vel plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per ejusdem temporis, vel vitæ spatium probabiliter consequi potuissent, sub pœna excommunicationis, & nullitatis actus, seu contractus, & omnium inde consecutorum, aliisque pœnis inflictis, præscriptis, & statutis contra alienantes bona Ecclesiæ, quam rursus hic contra eosdem Clericos sic contrahentes renovare, decernere, ac statuere intendimus, & volumus. Et insuper ad uberiorem cautelam, & quatenus opus sit, omnes hujusmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit, motu, scientia, deliberatione, & potestate simili damnamus, reprobamus, cassamus, irritamus, & annullamus; eosque nullos, cassos, ac irritos decernimus, & declaramus, illosque suis auctoribus tamquam invalidos, cassos, irritos, atque inanes, viribusque, & effectu ab initio vacuos neque in judicio, neque extra ad ullum effectum suffragari debere, neminemque ad eorum observantiam obligari, etiamsi pluries juramento firmati, & vallati sint; sed nullum inde jus cuicumque, aut actionem, vel titulum etiam coloratum possidendi, aut præscribendi per quodvis longissimum temporis spatium acquiri umquam posse pariter præcipimus, & jubemus.

Decernentes easdem præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque nullo umquam

quam tempore impugnari, & retractari posse, sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter observari: sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac prædictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicæ præfatæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus quibuscumque privilegiis, indultis, concessionibus, & gratiis Apostolicis tam generalibus, quam particularibus, quantumvis speciali mentione, & nota dignis quibuscumque Archiepiscopis, Episcopis, & aliis superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Prælatis etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac eorum, & nostris familiaribus continuis Commensalibus, necnon Litterarum Apostolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, ceterisque Romanæ Curiæ Officialibus concessis, & confirmatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem facilius præsentes Litteræ omnibus innotescant, & nemo prætextu illarum ignorantiæ excusari possit, jubemus easdem ad Valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, aliisque locis solitis, & consuetis, ut moris est, publicari, earumque exempla affigi: volumusque, eas sic publicatas omnes, & singulos perinde afficere, & obligare, ac si illis ipsis fuissent singulariter intimatæ. Exemplis quoque prædictis etiam impressis, manuque Notarii publici, & sigillo Prælati Ecclesiastici, vel ejus Curiæ obsignatis eamdem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostri decreti, constitutionis, declarationis, annullationis, infirmationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, quarto Kalendas Septembris Pontificatus Nostri anno secundo.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius.

D. Cardinalis Passioneus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Indictione quarta, die vero tertia Octobris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Josephum Olivetanum Apostol. Curs.

Antonius Pellicia Mag. Curs.

IX.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua præscribitur ordo, & forma in judiciis causarum matrimonialium super matrimoniorum validitate, vel nullitate declaranda servandus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

DEI miseratione, cujus judicia incomprehensibilia sunt, & viæ investigabiles,

les, in suprema Ecclesiæ specula immerentes constituti, ut super universum Dominicum Gregem excubias sedulo agamus, ad commissum Pastoralis Officii munus pertinere dignoscimus, subnascentes ex infernalis hostis astutia, & hominum malitia abusus, quibus & animarum saluti pernicies, & Sacramentis Ecclesiæ injuria infertur, radicitus evellere, & potestatis Nobis desuper traditæ operam interponere, ut & humana cohibeatur temeritas, & veneranda Divinæ Legis servetur auctoritas.

Siquidem matrimonii fœdus a Deo institutum, quod & quatenus naturæ officium est pro educandæ prolis studio, aliisque matrimonii bonis servandis, perpetuum, & indissolubile esse convenit; & quatenus est Ecclesiæ Catholicæ Sacramentum, humana præsumptione dissolvi non posse Salvator ipse ore suo pronunciavit dicens: „ Quod „ Deus conjunxit, homo non separet: " ad aures Apostolatus nostri pervenit in quibusdam Ecclesiasticis Curiis inconsulta nimis Judicum facilitate infringi, & temere, atque inconsiderate de eorumdem matrimoniorum nullitate latis sententiis potestatem conjugibus fieri transeundi ad alia vota. Quos sane improvidos Judices humanæ naturæ conditione, & voce ipsa quodammodo admoneri oportebat, ne tam præcipiti audacia sanctum matrimonii nexum frangerent, quem perpetuum, atque indissolubilem primus humani generis parens præmonuit inquiens: „ Hoc nunc os ex ossibus meis „ & caro de carne mea: " Et illud additum est: „ Quamobrem relinquet homo Patrem „ suum, & Matrem, & adhærebit uxori „ suæ; & erunt duo in carne una. "

Hujusmodi autem abolendæ pravitatis notitia diversis ex partibus Nobis delata est, atque etiam indicata sunt exempla nonnullorum Virorum, qui post primam, & secundam, ac tertiam, quam duxerant, uxorem, ob nimiam Judicum præcipitantiam in nullitate matrimoniorum declaranda, adhuc illis primis uxoribus superstitibus ad quartas contrahendas nuptias devenerant; & similiter feminarum, quæ post primum, secundum, & tertium maritum, quarto etiam, illis quoque viventibus, se junxerant, non sine pusillorum scandalo, & bonorum omnium detestatione, qui sacra matrimonii vincula ita contemni, & temere perfringi dolebant. Nos autem his intellectis gravi affecti dolore intimo animo ingemuimus, & non prætermisimus Apostolicæ Nostræ sollicitudinis partes in Domino adimplere. Siquidem primo Pontificatus Nostri anno ad Episcopos illarum partium, in quibus prædicta acciderant, plenissimis datis litteris, graviter conquesti sumus de hujusmodi pravitate, quæ in Ecclesia Dei tolerabatur, & ad eam abolendam eorum animos erigere, & Pastoralem zelum accendere curavimus: quod etiam egimus cum aliis aliarum Regionum Episcopis, ubi hujusmodi pravum dirimendorum matrimoniorum usum irrepsisse cognovimus.

Verum nobis responsum est, id sæpe contingere partim ex culpa illorum Judicum, quibus vel in prima instantia, cum causa coram Judice Ordinario ex aliqua legitima causa cognosci nequit, vel in secunda, cum in partibus nullus adest Judex, ad cujus Tribunal causa in gradu appellationis devolvatur, vel si adest, justa de causa coram eo disceptari nequit, causæ matrimoniales hujusmodi a Sede Apostolica committuntur, qui ob inscitiam, vel ob malam voluntatem proclives sunt ad matrimonia dissolvenda, atque eadem matrimonia, levi, vel etiam habito nullo examine, irrita, ac invalida declarant; partim etiam ex facto conjugum super nullitate suorum matrimoniorum litigantium, cum frequenter unus tantum eorum, qui dissolutionem matrimonii postulat, in Judicio compareat, & sententia, nullo contradicente, secundum sua vota obtenta, ad alias Nuptias convolat; vel ambobus conjugibus in Judicium venientibus, alter, qui pro matrimonio, alter vero qui contra agit, sententia de nullitate matrimonii prolata, nullus est, qui ad superiorem Judicem appellationem interponat, vel quia litigantes in specie quidem discordes, revera inter se concordes sunt, & invicem colludentes contractum matrimonium dissolvi cupiunt; vel quia pars, quæ pro validitate matrimonii stabat, ejusque nullitatem acriter contra adversarium impugnabat, lata a Judice sententia contra matrimonium, mutat voluntatem, vel pecunia sibi ad sumptus litis non suppetente, vel aliis deficientibus auxiliis ad litigandum necessariis, & inceptum opus, ac causam post primam sententiam deserit: quo fit, ut deinde ambo conjuges, vel unus eorum ad aliud contrahendum matrimonium se conferat.

Quod autem ad Judices pertinet, quibus extra Romanam Curiam pro litigantium commodo causæ matrimoniales committuntur, paterna illa vigilantia, qua de justitia unicuique integre, sapienterque administranda solliciti esse debemus, encycli-

clicis litteris ad Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos scriptis vigesimasexta Augusti anno secundo Pontificatus Nostri providere curavimus; in quibus ea præscripsimus, quæ sacris Canonibus, & Concilio Tridentino consona, si diligenter, ut speramus, serventur, inposterum causæ nonnisi personis congrua juris peritia, & necessariæ probitatis, spectatæque fidei munitis præsidio committentur. Insuper ad ea, quæ in iisdem encyclicis litteris constituta sunt, id etiam in præsenti adjungimus: Quod quamvis Concilii Tridentini decretum, quo causæ matrimoniales subtractæ fuerunt Decani, Archidiaconi, & aliorum inferiorum judicio, & Episcoporum tantum examini, & jurisdictioni reservatæ, dumtaxat procedat de Archidiaconis, Decanis, aliisque inferioribus, qui in eadem Diœcesi constituti, vel privilegio aliquo, vel præscriptione saltem in visitatione causarum matrimonialium cognitionem sibi adrogabant; idcirco minime obstet commissionibus, quæ pro iisdem causis matrimonialibus definiendis a Sede Apostolica alicui eorum in secunda instantia herent: nihilominus præcipimus, ac mandamus iis, ad quos hujusmodi commissionum, seu delegationum expediendarum cura pertinet, ut in futurum causarum matrimonialium cognitionem non committant nisi Episcopis, præsertim vicinioribus; vel si nullus sit Episcopus, cui ex legitima causa commode committi possit, tum commissio, & delegatio dirigatur uni ex iis, qui secundum ordinem, & modum a Nobis in præfatis encyclicis litteris præscriptum pro Judice idoneo ab Episcopo cum consilio sui Capituli nominatus fuerit.

Quod vero ad ordinem, & seriem judiciorum in causis matrimonialibus pro debita, & congrua earum terminatione servandum spectat, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra in perpetuum valitura sanctione constituimus, decernimus, ac jubemus: ut ab omnibus, & singulis locorum Ordinariis in suis respectiva Diœcesibus persona aliqua idonea eligatur, & si fieri potest, ex Ecclesiastico cœtu, juris scientia pariter, & vitæ probitate prædita, quæ matrimoniorum defensor nominabitur, cum facultate tamen eam suspendendi, vel removendi, si justa causa adfuerit, & substituendi aliam æque idoneam, & iisdem qualitatibus ornatam: quod etiam fieri poterit, quotiescumque persona ad matrimoniorum defensionem destinata, cum se occasio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

Ad officium autem defensoris matrimoniorum hujusmodi, ut supra electi, spectabit in Judicium venire quotiescumque contigerit, matrimoniales causas super validitate, vel nullitate coram legitimo Judice disceptari, eumque oportebit in quolibet actu judiciali citari, adesse examini testium, voce & scriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quæ ad matrimonium sustinendum necessaria censebit.

Et demum defensoris hujusmodi persona, tamquam pars necessaria, ad judicii validitatem, & integritatem censeatur, semperque adsit in judicio sive unus ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate in judicium veniant. Defensor autem, cum ei munus hujusmodi committetur, juramentum præstabit fideliter officium suum obeundi; & quotiescumque contigerit ut in Judicio adesse debeat pro alicujus matrimonii validitate tuenda, rursus idem juramentum præstabit: quæcumque vero, eo non legitime citato, aut intimato, in Judicio peracta fuerint, nulla, irrita, cassa declaramus, ac pro nullis, cassis, ac irritis haberi volumus, perinde ac si citata, & intimata non esset ea pars, cujus citari intererat, & quam juxta legum, & Canonum præscripta ad legitimam judicii validitatem citari, aut intimari omnino necessarium erat.

Cum igitur coram Ordinario, ad quem causas hujusmodi cognoscere pertinet, controversia aliqua proponetur, in qua de matrimonii validitate dubitabitur, & existentibus in judicio, vel uno ex conjugibus qui pro nullitate matrimonii, vel ambobus quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat; defensor matrimonii partes omnes officii sui diligenter adimpleat. Itaque si a Judice pro matrimonii validitate judicabitur, & nullus sit, qui appellet, ipse etiam ab appellatione se abstineat: idque etiam servetur, si a Judice secundæ instantiæ pro validitate matrimonii fuerit judicatum, postquam Judex primæ instantiæ de illius nullitate sententiam pronunciaverat; sin autem contra matrimonii validitatem sententia feratur, defensor inter legitima tempora appellabit adhærens parti, quæ pro validitate agebat: cum autem in Judicio nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negotium insistat, vel si adsit, lata contra eum sententia, Judicium de-

fe-

ſeruerit, ipſe ex officio ad ſuperiorem Judicem provocabit.

Appellatione a prima ſententia pendente, vel etiam nulla ob malitiam, vel oſcitantiam, vel colluſionem defenſoris, & partium interpoſita, ſi ambo, vel unus ex conjugibus novas Nuptias celebrare auſus fuerit, volumus, ac decernimus, ut non ſolum ſerventur quæ adverſus eos, qui matrimonium contra interdictum Eccleſiæ contrahunt, ſtatuta ſunt, præſertim ut invicem a cohabitatione ſeparentur, quoaduſque altera ſententia ſuper nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non ſit appellatum, vel appellatio interpoſita deſerta deinde fuerit; ſed ulterius ut contrahens, vel contrahentes matrimonium hujuſmodi omnibus pœnis contra polygamos a ſacris Canonibus, & Conſtitutionibus Apoſtolicis conſtitutis omnino ſubjaceant, quas in eos, quatenus opus ſit, motu, ſcientia, ac poteſtate ſimili rurſus ſtatuimus, decernimus, ac renovamus.

Poſteaquam vero appellationis beneficio ad alterum Judicem cauſa in ſecunda inſtantia delata fuerit, omnia, & ſingula quæcumque coram Judice in prima inſtantia ſervanda præfinita fuerunt, etiam coram altero in ſecunda exacte, ac diligenter cuſtodientur, citato in quolibet Judicii actu defenſore matrimonii, qui voce, & ſcripto matrimonii validitatem ſtrenue, ac pro viribus tuebitur: & ſi Judex in ſecunda inſtantia fuerit Metropolitanus, aut Sedis Apoſtolicæ Nuncius, aut Epiſcopus vicinior; matrimonii defenſor ſit qui ab ipſo fuerat deputatus, quemadmodum ipſi deputare mandamus, ut quæ a Nobis ſuperius conſtituta ſunt peragere poſſit. Si autem Judex in ſecunda inſtantia erit Judex commiſſarius, cui a Sede Apoſtolica cauſæ cognitio demandata ſit, & qui Tribunal, & juriſdictionem ordinariam non habeat, & propterea careat defenſore matrimonii; volumus, ut illo defenſore matrimonii utatur, qui conſtitutus fuerit ab Ordinario, in cujus Diœceſi cauſam cognoſcet, etiamſi idem Ordinarius ſit, qui primam ſententiam in eadem cauſa pronunciaverit.

Inſtructo autem in hunc modum Judicio, ſi ſecunda ſententia alteri conformis fuerit, hoc eſt, ſi in ſecunda æque ac in prima nullum, ac irritum matrimonium judicatum fuerit, & ab ea pars, vel defenſor pro ſua conſcientia non crediderit appellandum, vel appellationem proſequendam minime cenſuerit; in poteſtate, & arbitrio conjugum ſit novas nuptias contrahere, dummodo alicui eorum ob aliquod impedimentum, vel legitimam cauſam id vetitum non ſit; poteſtas tamen poſt alteram ſententiam conformem, ut ſupra, conjugibus facta intelligatur, & locum habeat, ſalvo ſemper & firmo remanente jure, ſeu privilegio cauſarum matrimonialium, quæ ob cujuſcumque temporis lapſum numquam tranſeunt in rem judicatam; ſed ſi nova res, quæ non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, reſumi poſſunt, & rurſus in judicialem controverſiam revocari. Quod ſi a ſecunda ſententia ſuper nullitate vel altera pars appellaverit, vel hujuſmodi ſit, ut ei, ſalva conſcientia, defenſor matrimonii acquieſcendum non putet, vel quia ſibi videtur manifeſte injuſta vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia inſtantia, & ſit revocatoria alterius præcedentis ſuper validitate in ſecunda inſtantia emanata; volumus, ut firma remanente utrique conjugi prohibitione ad alias tranſeundi nuptias, quas ſi contrahere auſi fuerint pœnis, ut præfertur, a Nobis conſtitutis ſubeſſe decernimus, cauſa in tertia, vel quarta inſtantia cognoſcatur, ſervatis diligenter omnibus, quæ a nobis in prima, & ſecunda inſtantia demandata fuerunt, nempe in quolibet judiciali actu citato, & audito defenſore matrimonii, qui a Judice tertiæ inſtantiæ deputatus fuerit. Defenſor autem matrimonii, quem ad munus ſuum gratis obeundum pro amore Dei, & proximi utilitate, & Eccleſiæ reverentia in Domino exhortamur, ſi operam ſuam ſine mercede, aut ſalario aliqua ex cauſa exhibere recuſaverit, ab ipſius cauſæ Judice ei conſtituatur, & ab ea parte, quæ pro validitate matrimonii agit, ſi ipſi facultas ſit, ſolvatur; ſin minus a Judice primæ, vel ſecundæ, vel tertiæ inſtantiæ reſpective ſubminiſtrabitur, qui pecuniam ex mulctis ſuorum Tribunalium redactas, vel redigendas, & in opera pia erogandas, in hujuſmodi ſumptus inſumere poterunt. Cum vero Judices cauſæ erunt Judices Commiſſarii, qui neque forum habent, & conſequenter neque pecuniam ex mulctis collectam, volumus ac mandamus, ut defenſori matrimonii ſatisfiat ex pecunia mulctarum illius Epiſcopi, in cujus Diœceſi Judex Commiſſarius juxta Sedis Apoſtolicæ mandatum Judicium exercebit.

Hactenus quidem quoad cauſas matrimoniales, quæ extra Romanam Curiam pertractantur. Quoad cauſas vero, quæ Romæ diſceptandæ ſunt, cum earum cognitio in prima inſtantia ad S.R.E. Cardinalem in præfata Urbe, ejuſque ſuburbiis, & diſtrictu Vicarium Noſtrum in ſpiritualibus pro tempore

spectet, mandamus ac jubemus, ut omnia, & singula, quæ in aliis causis extra Romanam Curiam pertractandis præscripta fuerunt, nempe, ut judicium peragatur citato, & audito defensore matrimonii ab eodem Cardinali Vicario deputato, aliaque, ut supra, omnino serventur, tum etiam in aliis causis, quæ in prima instantia ex consensu partium, vel in secunda per appellationem ad Sedem Apostolicam, omisso medio interpositam, vel in tertia Romam deferuntur: quas omnes judicari volumus vel in Congregatione S. R. E. Cardinalium super interpretatione, & executione Concilii Tridentini, vel in causarum Palatii Nostri Auditorio, dummodò Nobis, & Romano Pontifici pro tempore justis ex causis non videatur particularis Congregatio S. R. E. Cardinalium, vel Romanæ curiæ Prælatorum deputanda. Cum autem causa super matrimonii nullitate agitabitur in dicta Congregatione S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, defensor matrimonii a Cardinali Præfecto ejusdem Congregationis; si vero in Palatii nostri auditorio, ab Auditore Decano præfati Tribunalis; si demum in Congregatione particulari, a persona ejusdem Congregationis digniore deputetur. Unica quidem resolutio pro nullitate matrimonii emanata, si causa in Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, vel in Congregatione particulari deputata cognoscatur, & similiter in Palatii Nostri Auditorio unica sententia super eadem nullitate pronunciata minime sufficiat ad tribuendam liberam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi; sed si causa in præfata Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum introducta fuerit, rursus in eadem ad defensoris matrimonii instantiam reproponatur; si vero Congregationi particulari commissa fuerit, ad petitionem ejusdem defensoris altera etiam particularis Congregatio deputabitur; si vero in Palatii Nostri Auditorio judicata sit, a præfato defensore appellatione interposita ab aliis Auditoribus juxta ordinem in gyrum, seu turnum definiatur; si autem causa universo Tribunali commissa fuerit, ab omnibus Auditoribus rursus examinabitur, nolentes omnino, ut nullo in casu matrimonii vinculum dissolutum censeatur, nisi duo judicata, vel resolutiones, aut sententiæ penitus similes, & conformes, a quibus neque pars, neque defensor matrimonii crediderit appellandum, emanaverint: quod si secus factum fuerit, & novum initum matrimonium, Nostræ voluntatis hujusmodi transgressores pœnis a Nobis ut supra statutis submittantur.

Et quoniam sæpe apud Sedem Apostolicam preces porrigi solent pro dispensatione matrimonii rati, & non consummati, quæ ut plurimum pro voto consultivò ad Congregationem S. R. E. Cardinalium Concilii Interpretum, vel nonnumquam ad aliquam Congregationem particularem deputatam a Romanis Pontificibus pro tempore remitti solent, ut hujusmodi instantiæ ordine, ac rite procedant; volumus, ac mandamus, ut supplex libellus Nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeatur, in quo plena, & accurata totius facti species contineatur, causæque omnes in eo exprimantur, quæ ad obtinendam petitam dispensationem conducere posse a supplicante censentur, ut Romanus Pontifex eo lecto, & mature considerato, secum deliberare possit; an petitionem rejiciat, vel ejus examen alicui ex dictis Congregationibus committat: a qua posteaquam suum votum consultivum editum fuerit, a Secretario ejusdem Congregationis totius negotii series exacte Romano Pontifici pro tempore referatur, qui pro sua prudentia judicabit, an Congregationis resolutio sit approbanda, vel potius causæ examen alteri Congregationi, vel Tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

Demum volumus, ac decernimus easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, & per omnia plenissime, & inviolabiliter observari. Sicque & non aliter per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac eosdem S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus verbo-

rum,

rum, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus in genere, vel in specie, seu alias quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seuquævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma in illis tradita observata eisdem præsentibus pro expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentes Litteræ in valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, publicentur, & affigantur; sicque publicatæ, & affixæ omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, & afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent; quodque earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in Judicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostri Decreti, Statuti, Constitutionis, prohibitionis, revocationis, annullationis, declarationis, mandati, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem tertio nonas Novembris anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Card. Passioneus.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Anno a Nativitate D. N. JESU CHRISTI, MDCCXLI. Indictione quarta, die vero 29. Novembris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Joannem Trifelli Apost. Curs.

Nicolaus Capelli Mag. Curs.

X.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa

Circa occultorum Matrimoniorum contractionem.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Satis vobis compertum esse nondubitamus, Venerabiles Fratres, eam semper fuisse piæ Matris Ecclesiæ vigilem curam, ut Sacramentum matrimonii, magnum ab Apostolo nuncupatum, publice, & palam a fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quam antea factum fuerat, inposterum observaretur, Sancta Tridentina Synodus, Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo, præcepit, ut inposterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denuncietur; deindeque nullo legitimo concurrente impedimento ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testibus præsentibus rite procedatur. Voluit etiam eadem Sancta Synodus, apud Parochum diligenter librum custodiri, in quo conjugum, & testium nomina, diesque, & locus matrimonii describantur.

Providæ tamen hujusmodi leges, tanta aucto-

auctoritate faluberrime institutæ, prava horum temporum conditione prolabi visæ sunt, & enerves propemodum reddi, ob matrimonia usu nimis recepta, quæ occulte adeo celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri potest, obliteretur, & in tenebris ignorantiæ perpetuo jaceat consepulta. In more etenim positum est, illa celebrari nullis præviis factis denunciationibus coram solo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita præsentia tantum duorum Testium apposite a contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est suspecta; remque peragi sæpe extra Ecclesiam, quandoque etiam intra illam, januis tamen occlusis, vel eo temporis momento, quo semota alterius cujusvis præsentia, scientia initi matrimonii, præter Parochi, contrahentium, testiumque personas, alios penitus effugiat.

Quantum a Sacramenti dignitate, & ab Ecclesiasticarum legum præscripto occulta hæc matrimonia, conscientiæ vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, satis superque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitiosos illorum effectus convertat. Hinc gravia ortum habent peccata, præsertim vero eorum, qui Divini Judicii interminatione posthabita, priore uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia spe futuri matrimonii decepta, & in turpem secum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam vero mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere secretum matrimonium audeant, post alterum secreto itidem contractum, & nondum prioris conjugis morte solutum, seseque magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni Sacramenti contemptum post primas secreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, sese audacius polygamia pariter innodare non perhorrescant. Age vero quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his matrimoniis mala oriantur. Si enim ad quamcumque matrimonii suspicionem submovendam, virum seorsim a muliere vivere contingat, sublata est illico individua vitæ consuetudo, & contemptum est verbum Domini: „ Adhærebit homo Uxori suæ, „ & erunt duo in carne una. “ Sin hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est qui illam criminis non arguat, & utpote detestabilem, in scandali materiam non traducat. Neque illata per scandalum dispendia rependit subsecuta celebratio occulti matrimonii, quod in tenebris delitescit, & ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non sunt, quæ susceptæ Proli irrogantur. Sæpe enim contingit illam a Parentibus, & a Matre præsertim amotam, nec pie, nec liberaliter institui; sed incertis fortunæ casibus objectam relinqui, nisi etiam Parentes ipsi contra naturæ leges ausu nefario illius vitæ insidientur. Ubi vero tam immane facinus Parentes deterreat, illosque ad sobolem alendam, instituendamque humanitas ipsa compellat; alia imminet liberis susceptis ex occulto matrimonio lugenda avitarum facultatum & bonorum jactura; pro quorum possessione assequenda, quamvis clament jura sanguinis, illis tamen careant necesse est propter occulta Parentum matrimonia, & ademptam legitimitatis, & filiationis probationem. Huic etiam malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta matrimonia contracta a filiisfamilias contra Patris juste dissentientis voluntatem; ex quibus quam gravia incommoda exoriri soleant, neminem latet. Quid plura? Adeo invaluit malitia, ut quandoque in minoribus Ordinibus constituti pensiones, & Beneficia, ad divinum cultum, & Ecclesiastica munia instituta, etiam post initum clam matrimonium retinuerint, sibique de mammona iniquitatis loculos miserrime comparaverint.

Deflenda hæc igitur potius uberibus lacrymis, quam latiore calamo explicanda malorum congeries; cum ex hac Apostolicæ Sedis specula omnes sibi vindicent nostræ vigilantiæ curas, temperare non possumus, quin vos ipsos, Ven. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocantes, vestram pietatem, & zelum excitemus ad custodiendas vigilias noctis super Grege vobis credito, quem luctuosa horum temporum conditio in discrimen adducit. Primum itaque periculi non infrequens occasio vos reddat difficiliores ad remittendum publicationes, a quibus contracturi matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari. Quam caute, solerterque oporteat ea in re Episcopos versari, non obscura vobis a Concilio Tridentino exhibentur argumenta. Si enim (ait eadem Sancta Synodus) probabilis fuerit suspicio, matrimonium maliriose impediri posse, si præcesserint denunciationes; tunc vel una tantum denunciatio fiat; vel saltem Parocho, & duobus Testibus præsentibus matrimonium celebretur & deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua sub-

subsunt impedimenta, facilius detegantur. Præterea, licet Episcopo relictum sit omnimode super denunciationibus dispensare, tamen hæc facultas, non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur arctis prudentiæ, discretique arbitrii legibus, quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.

Parem quoque, immo fortasse majorem vigilantiam necesse est a Vobis adhiberi, ne post remissas denunciationes celebretur matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipso Parocho, vel a Vobis deputato, præsentibus duobus vel tribus Testibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriantur. Id enim ut ad præscriptum sacrorum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quævis, & vulgaris causa; sed gravis, urgens, & urgentissima requiritur. A Sacro nostræ Pœnitentiariæ Tribunali, eo potissimum casu, fit potestas ita celebrandi matrimonium, quo vir, & femina in figura matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen concubinatu perseverent: facile enim quisque conjiciet, quam absonum esset, eos, a statu damnationis per gratiam Sacramenti revocandos, ad publice contrahendum matrimonium præviis denunciationibus compelli. Hanc vero praxim vobis duximus proponendam, non quia dispensatio præmisso casui solum congruat, cum alii similes, & fortasse urgentiores esse possint, in quibus dispensari expediat; sed quia Vestri Pastoralis officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima, & urgenti causa dispensationis, ne matrimonia occulte celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis mærore recensuimus.

Hunc porro in scopum Vos hortamur, & impense admonemus, ut personarum matrimonium secreto contrahere petentium, diligens fiat a Vobis inquisitio: An scilicet ejusqualitatis, gradus, & conditionis sint, quæ id probe exposcant: An sint sui, vel alieni juris: An filiifamilias, quorum Nuptiæ Patri juste dissentienti sint invisæ; ab Episcopali etenim, quod geritis, munere nimium esset alienum, facilem præberi filio inobedientiæ occasionem: An res sit de personis Ecclesiasticis, licet in minoribus Ordinibus constitutis pensiones, & Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illorum retentio in statu uxorato congruis reme diis postea compescatur. Potissimum vero curet vestra sollicitudo, antequam secreti matrimonii licentia concedatur, quod contrahentes clara, & indubia, & a quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi ad avertendum ab iis, qui improbi sunt ingenii, polygamiæ periculum.

Quod attinet ad ministrum secreti matrimonii volumus ad id munus deputari Parochum alterius ex contrahentibus, quem notitia personarum, experientia, & diuturnus rerum usus quovis Sacerdote extraneo peritiorem effecisse præsumuntur. Si quæ tamen vobis occurrant circumstantiæ, quæ alium Sacerdotem loco Parochi expostcere videantur, gravi impellente causa, is Sacerdos a vobis eligatur, qui probitate, & doctrina, & obeundi muneris peritia commendetur. Uni tamen, aut alteri Sacramenti Ministro a Vobis deputando districte præcipiatur, ne matrimonio intersit, nisi prius paterna caritate conjuges in Domino monuerit, sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere sacro Baptismatis lavacro; ac Christo Judici districtam redditurum esse rationem, nisi Filios ut legitimos agnoverint, eosque pietate, bonisque moribus imbuerint, & frui patiantur bonis temporalibus, a majoribus in supremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Celebrato autem matrimonio indilate a Parocho, vel alio Sacerdote, coram quo initum est, exhibeatur Episcopo illius scriptum documentum cum nota loci, & temporis, testiumque, qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea diligenter incumbere, quod ad perennem gestæ rei memoriam præfatum documentum fideliter transcribatur in libro prorsus distincto ab altero, in quo matrimonia publice contracta de more adnotantur. Hujusmodi liber pro matrimoniis secretis apposite compactus, clausus, & Sigillis obsignatus in Vestra Episcopali Cancellaria caute erit custodiendus: & eo tantum casu resignari, & aperiri vestra accedente licentia patiemini, quo alia id genus matrimonia describi oporteat, vel id sibi vindicet justitiæ administrandæ necessitas, vel demum aliquod documentum ab eo exposcant verum interesse habentes, quibus probationum aliunde petendarum non suppetit copia: sedulo tamen animadvertentes, quod, re absoluta, denuo claudatur, & Sigillis, ut antea, obsignetur. Fides, seu attestationes clam celebrati matrimonii a Parocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi gessit, exarandæ, vobisque exhibendæ, transcribantur in dicto Libro,

prout

prout jacent de verbo ad verbum a persona a Vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatique nominis luculentum habeat testimonium. Fides vero, & attestationes ipsæ in secretiori loco fartæ, tectæque a Vobis serventur.

Quod si ex occulto hujusmodi matrimonio prolem nasci contingat, eadem mundetur salutari aqua Baptismi in Ecclesia, in qua aliis infantibus hoc Sacramentum indistincte confertur. Et quia ad operiendum clam initum matrimonium, facile est in libro Baptizatorum nullam fieri mentionem Parentum, & eorum nomina consulto reticeri: volumus, ac expresse mandamus, quod a Patre Baptizati, eoque defuncto, ab illius Matre, suscepta proles Vobis denunc etur; dictaque denuntiatio fiat vel immediate per Parentes ipsos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam personam ab ipsis Parentibus designatam, ut certo, & clare Vobis constet, quod proles tali loco, & tempore, vel reticitis, vel falso expressis nominibus Parentum baptizata, est legitima, licet occulti matrimonii fœdere procreata. Quæ sane omnia cum vobis innotuerint, ne illorum excidat memoria, in libro fideliter describentur ab eo, cui facta a Vobis est potestas adnotandi matrimonia occulte celebrata. Liber, in quem Baptizatorum, ac utriusque Parentis nomina referentur, quamvis distingui debeat ab altero matrimoniorum, eadem tamen diligentia, iisdem cautelis in Cancellaria Episcopali clausus, & Sigillis obsignatus erit custodiendus, prout Librum matrimoniorum caute custodiri supra mandavimus.

Quia vero nonnulli deesse non possunt, qui propriæ conscientiæ vocibus obsurdescant, & Nostris hisce mandatis parere negligant; debita pœnarum districtione pro modo culpæ a vobis puniantur. Quinimmo cum satis nobis experientia compertum sit in hujusmodi negotiis homines in terram oculos declinantes ob humanos respectus tardiores effici, & a recte agendi semita revocari: mandamus idcirco, matrimonia occulta a vobis evulgari, & nota fieri, si certo vobis constiterit ex aliquo matrimonio occulto procreatam fuisse sobolem, & baptizatam suppressis Parentum nominibus, nulla præstita vobis notitia, ut par erat, ab illius parentibus intra triginta dies a nativitate numerandos.

Ne autem contumaces, & inobedientes violatæ fidei, proditique secreti Pastores suos insimulent; sedulo a vobis curandum est, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro secreta celebratione matrimonii a Vobis deputando, conjuges clare, & aperte moneantur, ea lege, & pacto illis permitti secreti matrimonii celebrationem, ut soboles inde procreanda non solum regeneretur sacro Baptismate, sed post Baptisma denuncietur Episcopo cum nota loci, & temporis administrati Sacramenti, ac sincera indicatione Parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum supra præmissum est; alioquin matrimonium, licet contractum data per Episcopum secreti fide, in lucem proferetur in gratiam filiorum, & ad propulsandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus, fides, seu attestationes matrimonii clam initi, & sobolis ex eo procreatæ, excerptas ex dictis libris, modo, quo dictum est, apud Vos caute custodiendis tantam promereri fidem, quantam sibi alii libri Parochiales Baptismatis, & matrimonii vindicare consueverunt.

Hæc a Vobis, Ven. Fratres, in hac temporum calamitate observari enixe præcipimus ad communem animarum salutem, & ad præsidium Ecclesiasticæ disciplinæ, propter invalescentem hominum malitiam nocua semper detrimenta vel patientis, vel reformidantis. Ceterum Nostris hisce Litteris sublata nolumus ea validiora remedia, quæ huic malo, in diem ingruenti, consona dignoscet prudentia Vestra, ad Pastorale officium cumulate obeundum. Vobis interea paternæ caritatis, & benevolentiæ testem Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 17. Novembris 1741. Pontificatus Nostri anno secundo.

X I.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Super Clausura Monasteriorum quorumcumque Virorum Regularium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regularis disciplinæ observantiam ante etiam quam & Generalium, ac Par-

ticularium alicujus Nationis aut Provinciæ Conciliorum decretis confirmaretur, & Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum legibus, sanctionibusque præscriberetur, quoad vetitum mulieribus quibuscumque, etiam consanguineis intra quorumcumque Religiosorum virorum clausuram ingressum tam integerrime custoditam fuisse constat, ut nedum feminis quibuscumque, sed masculis quoque, non tam ad Monasteriorum claustra, seu septa, quam ad ipsa eorumdem Monasteriorum Oratoria, & Ecclesias nullus patuerit aditus, & accessus, quinimmo sub gravissimis pœnis fuerit interdictus; ne scilicet, ut inquit S. Gregorius Papa I. Prædecessor noster, in servorum Dei secessibus occasio præbeatur popularibus conventibus, & simpliciores ex hoc animas, plerumque, quod absit, in scandalum trahat. Hujusmodi autem regularis disciplinæ observantia, etsi pro temporum varietate, ac necessitate tot, tantasque subiit vices, ut iidem Prædecessores Nostri aditum, & accessum ad publicas Monasteriorum Ecclesias dumtaxat sive masculis, sive feminis sacrosanctum Missæ sacrificium audiendi, prædicationibus verbi Dei interessendi, & Sacramentum sanctissimæ Eucharistiæ sumendi, ac peccata sua confitendi causa, sine tamen Parochorum præjudicio, interdum concesserint; vicissim tamen ipsi Prædecessores Nostri tam ante Concilii Tridentini decreta, quam post eorumdem decretorum promulgationem denunciationemque providis, saluberrimisque Constitutionibus, ordinationibusque, sub pœna etiam excommunicationis latæ sententiæ, feminis quibuscumque aditum, ingressumque hujusmodi intra Monasteriorum clausuram interdixerunt. Quoniam autem sicut dolentes accepimus, alii quidem Apostolicas leges, ac præcepta hujusmodi vel ausu temerario parvipendentes, vel ad eorum arbitrium interpretantes, feminis quibuscumque aditum, ingressumque tam manifeste, ac tanta solemnitate vetitum permittunt; alii vero privilegia, indulta, prærogativas, facultates, licentias, & alias quocumque pacto excogitatas concessiones sibi sive a jure, sive ab homine factas, & impertitas, seu facta, & impertita, ac quorumcumque munerum, dignitatum, ac præeminentiarum ratione debitas, seu debita arrogantes, prætendentes, obtendentesque feminas quaslibet intra Monasteriorum claustra, septa, cœnacula, cubicula, aliasque officinas, aut admitti, ac recipi sinunt, mandantque, aut una secum ducunt; alii denique sub pietatis, ac religionis prætextu, cum supplicationes, sive cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, sive cum sacris Sanctorum Sanctarumque Reliquiis, Statuis, & Imaginibus per claustra, septa, & alia Monasteriorum loca de more, ut asserunt, habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos, & feminas supplicationes hujusmodi per eadem loca sequi, & comitari licitum, quinimmo, ut indulgentias lucrari valeant, necessarium esse obtendunt: Hinc est, quod Nos, qui, dum in minoribus essemus, quamplurimos hujusmodi abusus compertos habebamus, in hac sublimi sacrosancti Apostolatus specula constituti, non tam assiduis nonnullorum aliarum Ecclesiarum Antistitum documentis, quam justis etiam Superiorum, aliorumque Virorum ex religiosis Ordinibus Dei honorem, & instituti sui disciplinam zelantium expostulationibus de antedictis, similibusque abusibus in dies admonemur, ut opportunum, ac salutare iisdem abusibus tollendis, quantum cum Domino possumus, remedium afferamus; auctoritate Apostolica, tenore præsentium primum quidem omnes, & singulas Constitutiones, sanctionesque a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris tam ante, quam post Concilii Tridentini decreta super clausura Monasteriorum quorumcumque religiosorum Virorum editas renovamus, & confirmamus, necnon inposterum ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub iisdem pœnis in Constitutionibus, sanctionibusque eorumdem Prædecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum, & decretis ejusdem Concilii Tridentini contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Deinde motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore omnia, & singula indulta, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus, & singulis quibuscumque Ecclesiasticis personis quacumque auctoritate, dignitate, honore, præeminentia, ac jurisdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, sive singulis, sive eorum Cardinalium Congregationibus, etiam de latere Legatis, sive qui Provinciis & Legationibus Status Nostri Ecclesiastici pro tempore præsunt, sive quos ad carissimos in Christo Filios Nostros Romanorum Regem in Imperatorem pro-

tempore eligendum, vel electum, Reges, & Reginas illustres, aliasque summas Potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti, & ablegari contigerit, sive qui, licet aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam Apostolicæ hujus S. Sedis Legati de latere alias nuncupati, & habiti sunt, & fortasse habentur, aut haberi & esse prætendunt, & inposterum habendi sunt; sive Ordinarii, sive Extraordinarii Nostri, & ejusdem Apostolicæ Sedis ubicumque etiam ad ipsos Imperatorem, & Reges, ac summas Potestates Nuncii, sive Internuncii resident; ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine, & expressione nuncupatis personis, quocumque tempore, a quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris, quacumque de causa, occasione, titulo, colore, & prætextu per quascumque Apostolicas, sive in simili forma Brevis, sive sub plumbeo expeditas litteras sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa, & impertita, sive factas, datas, concessas, & impertitas sub hujusmodi accessu, & ingressu revocamus, abolemus, annullamus, atque irritamus, necnon a datarum earumdem præsentium die revocata, abolita, annulata, & irrita, ac nullius prorsus vigoris esse, & fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari statuimus, decernimus, & declaramus quamlibet omnium antedictorum etiam speciali mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi temere uti audentem ipso facto absque ulla alia declaratione pœnas, & Ecclesiasticas censuras a quibus, præterquam a Nobis, & pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi non possit, incurrere, & incursum esse; licentiamque hujusmodi cuicumque concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti perinde, ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, & haberi, ac pœnas, & censuras ipso facto, ut præmittitur, per contrafacientem incurri, & incursas esse. Decernentes easdem præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque etiam eo quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ & dignitatis existant, seu alia specifica, & individua mentione, & expressione digni illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, & auditi, causæque propter quas præsentes emanarint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, & substantiali, ac incogitato, & inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concesso, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari: sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & sedis prædictæ Nuncios; aliosve quoslibet quacumqne præeminentia, & potestate fungentes, & functuros sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac usibus, & stilis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis, etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, & alias quomodolibet qualificatis, ad specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac

consistorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque. Ceterum per præsentes non intendimus derogatum esse iis concessionibus, quæ ad favorem quarumcumque nobilium feminarum, ex eo, quod sive eorumdem majores, ac pro tempore existentes de familia fuerint, & habeantur fundatores, vel insignes benefactores illius Monasterii, intra cujus claustra, vel septa feminas etiam de familia ingredi vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, & de concessione hujusmodi confirmationem ab Apostolica hac Sancta Sede obtinuerunt; sive feminæ hujusmodi sint consanguineæ, & affines eorum, qui sunt Domini in temporalibus locorum, in quibus Monasteria sita reperiuntur, & quacumque legitima tituli, vel consuetudinis causa, & occasione ingressu hujusmodi de præsenti gaudent, factæ, & impertitæ fuerunt; dummodo concessiones hujusmodi per Apostolicas in simili forma Brevis, vel sub plumbo desuper expeditas Litteras dumtaxat, & non aliter omnino factas, & impertitas fuisse prius Ordinariis locorum Antistitibus, vel Præsulibus per legitima, & authentica documenta constare fecerint; & dummodo nec vagandi, nec otiandi, nec comedendi, cœnandique, nec per ambulacra, cubicula, cœnacula, aliaque loca, & officinas discurrendi causa, seu ad Ecclesiam accedendi, sacrosanctum Missæ Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia, & opera exercendi studio ingrediantur; & dummodo de earum adventu, & ingressu, interdiu, & opportune faciendo, Superiores pro tempore existentes prius certiores fiant ad hoc, ut absque fratrum incommodo, & offensione recto tramite ad Ecclesiam pergatur, & alia de jure servanda serventur. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die tertia Januarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Indictione quinta, die vero quarta Januarii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Antonium Pellicia Apostol. Curs.

Nicolaus Cappelli Mag. Curs.

XII.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Super Clausura Monialium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

SAlutare in Catholica Ecclesia institutum ab ipsa antiquitate susceptum, ac tanta cum sollicitudine, & pastorali zelo custoditum, ut flos ille Ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ spiritualis, læta indoles, laudis, & honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, Sacræ Virgines, quarum, quo sublimior gloria est, major & cura est, intra Monasteriorum septa, & claustra, vigili, sollicitaque custodia servarentur; tam ante, quam post Tridentinæ Synodi decreta Romani Pontifices Prædecessores No-

Nostri tot sanctissimis legibus, & initis Apostolicæ providentiæ, caritatisque consiliis communire, & confirmare studuerunt, ut quæ se Christo dicaverint, & a carnali concupiscentia recedentes, tam carne, quam mente se Deo voverint, consummeut opus suum magno præmio destinatum. Quoniam autem etsi providas hujusmodi sanctiones, Constitutionesque, si ea, qua decet, regularis disciplinæ observantia custodirentur, satis esse scimus, ut Virgines ea, quæ cælestis earumdem sponsi Jesu Christi sunt, cogitantes, sint Sanctæ & corpore, & spiritu, longa tamen experientia edocti, & assiduis Venerabilium Fratrum aliarum Ecclesiarum Antistitum querelis admoniti, supremas Apostolicæ auctoritatis, providentiæque partes requiri, ut abusibus quamplurimis ex nimia quorumcumque aut sibi quocumque pacto arrogantium, aut prætendentium, aut obtendentium facultatem alias sibi quomodolibet sive jure, sive ab homine concessam, vel demandatorum munerum rationem debitam esse, ut sive ipsi, sive alii ingredi clausuram Monialium, aut ipsæ Moniales e clausura ob qualcumque etiam non legitimas causas egredi, & extra clausuram hujusmodi commorari possint, licentiam concedendi indulgentia sensim invectis opportune occurratur: hinc est, quod Nos pro suprema omnium Christifidelium procuratione imbecillitati Nostræ in universalis Orthodoxæ Ecclesiæ regimine divinitus imposita opportunum abusibus hujusmodi remedium, quantum cum Domino possumus, adhibere satagentes, auctoritate Apostolica tenore præsentium, omnes, & singulas Constitutiones a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris tam ante, quam post Concilii Tridentini Decreta super clausura Monialium renovamus, & confirmamus: necnon inposterum omnibus, & singulis, ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub iisdem pœnis in Constitutionibus eorumdem Prædecessorum Romanorum Pontificum, & Decretis Concilii Tridentini præfati contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Præterea motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore omnia, & singula indulta, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas concessiones, omnibus, & singulis quibuscumque Ecclesiasticis personis, quacumque auctoritate, dignitate, honore, præeminentia, ac jurisdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, etiam de latere Legatis, sive qui Provinciis, & Legationibus Status nostri Ecclesiastici, qui pro tempore præsunt, sive quos ad carissimos in Christo Filios nostros Romanorum Regem in Imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, Reges, & Reginas illustres, aliasque summas Potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti, & ablegari contigerit; sive qui, licet aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam Apostolicæ hujus S. Sedis Legati de latere alias nuncupati, & habiti sunt, & fortasse habentur, aut haberi, & esse prætendunt, & in posterum habendi sunt; sive Ordinarii, sive Extraordinarii Nostri, & ejusdem Apostolicæ Sedis ubicumque etiam apud ipsos Imperatorem, & Reges, ac summas Potestates Nuncii, sive Internuncii resident (exceptis dumtaxat locorum Ordinariis, iisque omnibus Superioribus, quibus tamquam Ordinariis, & ordinaria jurisdictione utentibus Monialium Monasteria subjecta, addicta sunt, in casibus tamen necessariis, & servatis aliis de jure servandis, & non aliter omnino) ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine, & expressione nuncupatis personis, quocumque tempore a quibusvis etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris quacumque de causa, occasione, titulo, colore, & prætextu per quascumque Apostolicas, sive in simili forma Brevis, sive sub plumbo expeditas Litteras sub quibuscumque verborum formis factas, datas, concessas, & impertitas, sub hujusmodi ingressu revocamus, abolemus, annullamus, atque irritamus, necnon a datarum earumdem præsentium die revocata, abolita, annullata, & irrita, ac nullius prorsus momenti, ac vigoris esse, & fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari, ac quemlibet omnium antedictorum etiam speciali mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi, sive pro se, sive pro aliis temere uti audentem, ipso facto, absque ulla alia declaratione pœnas, & Ecclesiasticas censuras contra violantes clausuram Monialium inflictas, a quibus, præterquam a Nobis, & pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit, incurrere, & incursum esse; licentiamque hujusmodi concessam nullo modo suffra-

gari, ac nullius momenti perindè ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, & haberi, ac pœnas, & censuras Ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur, per contrafacientem incurri, & incursas esse statuimus, decernimus, ac declaramus. Decernentes eaidem præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque iu præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis existant, seu alia specifica, & individua mentione, & expressione digni illis non consenserint, nec ad ea citati, vocati, & auditi, causæque, propter quas præsentes emanarint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quamvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissima, & totalis læsionis nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis Nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, & substantiali, ac incogitato, & inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse: sed ipsas præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari; sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis prædictæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus Apostolicis; necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac usibus, & stilis etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, & alias quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die tertia Januarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI millesimo septingentesimo qua-

quadragesimo secundo, Indictione quinta, die vero quarta Januarii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Antonium Pelliccia Apostol. Curs.

Nicolaus Cappelli Mag. Curs.

XIII.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa

De Doctrina Christiana præsertim pueris tradenda.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Etsi minime nobis dubitandum sit, omnes, quibus animarum cura credita est, vosque præsertim Ven. Fratres ad Apostolatus officium evectos, atque in Prælationis fastigio a Deo constitutos, in id potissimum sollicitudinem intendere, ut Christianus Populus cælestis Doctrinæ pabulo enutritus, & rudimentis fidei saluberrime instructus in semitam mandatorum Domini, facem vobis præferentibus, feliciter dirigatur; temperare tamen non possumus, quin vos ipsos nostræ auctoritatis, ac paternæ dilectionis stimulis excitemus ad tam pium, tamque salutare opus Doctrinæ Christianæ impensiore cura provehendum, sublatis iis impedimentis, quæ animarum saluti adversantur.

Quia vero scientibus legem loquimur, & vigiles Ecclesiarum hortamur Antistites, quibus nec pietatis, nec alia sacrarum Litterarum desunt præsidia, supervacaneum ducimus plurimis urgere argumentis non satis esse ad Cælestem Beatitudinem assequendam in confusum, & involute a Deo revelata, & ab Ecclesia Catholica proposita Mysteria; sed hanc cælestem Doctrinam divinitus traditam, & quæ ex auditu concipitur, Doctoris legitimi, ac fidelis ministerio ita esse accipiendam, ut singillatim illius capita explicentur, & eorum aliqua necessitate medii, aliqua vero necessitate præcepti fidelibus ad credendum proponantur. Præterea licet per fidem justificari dicamur, cum ea sit humanæ salutis initium, & fundamentum; ad futuram tamen, quam inquirimus, Civitatem, ut pervenire aliquando mereamur, satis compertum est solam fidem non sufficere; sed viam nosse, constanterque tenere oportere, nempe præcepta Dei, & Ecclesiæ, tum virtutes quas prosequi, tum vitia quæ studiose declinare debemus. Quæ quidem omnia cum primis Catholicæ fidei rudimentis, sive Doctrina, ut ajunt, Christiana contineantur; Episcopalis muneris exigit ratio, ut illa in singulis Diœcesibus, & ubique locorum recte, atque ex ordine explicetur; nec posse Episcopos sine tacito conscientiæ convicio illam negligere, sed in hoc opus maxime necessarium omnem curam, & diligentiam conferre debere.

Id tamen oneris non ita Episcopo impositum esse intelligimus, ut ipse per se Doctrinæ Christianæ semper intersit, pueros interroget, & Mysteria fidei, quam profitemur, aperiat. Nimium quippe novimus, in Pastoralis sollicitudinis munere prægravari Apostolicæ servitutis sarcinam, ac plane intelleximus, cum Anconitanam primum, tum deinde Bononiensem Ecclesiam regeremus, multis, variisque curarum veluti fluctibus jactari Præsulem suo satis muneri facere cupientem. Id vero futurum affirmamus, si Episcopus, alieno etiam a visitatione Diœcesis tempore, quandoque adsit ubi Doctrina traditur Christiano homine digna, pueros puellasque de rebus antea auditis sciscitetur, ac Mysteria nostræ religionis evolvat, & annunciet, Pastoris operam in maximam crediti sibi Gregis utilitatem cessuram, ejusdemque exemplum alios excitaturum ad Vineam Domini Sabaoth pro viribus excolendam.

Hanc administrandæ Ecclesiæ quasi legem sibi dixerunt nedum veteres, sed recentiores etiam Præsules Beatorum Civium Albo adscripti; Carolus nempe Borromæus, Franciscus Salesius, Turribius, Alexander Sauli, quorum aliqui (ut litteris consignatum est) cum gravioribus distenti,

atque impediti curis, adesse coram non possent, operæ, ac diligentiæ suæ Vicarium aliquem ex Canonicis, aut ex Sacerdotibus designabant, qui, susceptis Pastoralis ministerii partibus, adolescentes ad omnia religionis officia Fidei elementis informarent.

Optimum ergo, & ad profectum animarum maxime accommodatum erit Antistitis exemplum, si, quod antea dictum est, id omni tempore, præsertim vero dum obit Diœcesim, in singulis Parœciis impleverit. Sed, ut quisque facile conjiciet, ad hoc vires ejus non suppetunt. Ideoque, ut propositum assequatur, necesse est, diligentia, quanta potest maxima, curet, ne in aliis, quos tam laudabilis, tamque fructuosi operis Vicarios constituit, studium, ac sedulitas desideretur.

Duo potissimum onera a Tridentina Synodo Curatoribus animarum sunt imposita: alterum ut festis diebus de rebus divinis sermonem ad populum habeant; alterum, ut pueros, & rudiores quosque divinæ legis, Fideique rudimentis informent. Si statis diebus eam Parochi concionem habebunt, quæ non persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis obstrepat auribus, sed captui auditorum accommodata in eorum animos ostensione spiritus illabatur; si mysterium aliquod annunciabunt, in primis vero, quod eo tempore Ecclesia recolit, ea differentes, quæ ad virtutem incitamento sint, & ad vitia fugienda, graviora præsertim, & quæ fœdius grassantur in populo; si diebus ipsis (hoc enim pariter debent suo muneri) pueros tamquam infantes modo genitos nutriant doctrinæ lacte, nunc hos, nunc illos interrogando, dubia, atque involuta explicando; si demum cum Apostolo attendant lectioni, exhortationi, & doctrinæ, ut perfectus sit homo Dei, & ad omne opus bonum instructus: fas est credere, exitum optatis respondere posse, & populum acceptabilem sectatorem bonorum operum facile extiturum.

Verum satis experientia compertum est, imparem esse solius Parochi laborem; cum nequeat unus omnes instruere, ubi Doctoris diligentiam numerus vincit. Quoties tamen Episcopus toto animo, ac studio in Ecclesiam sibi commissam incumbat, numquam necessariis, & opportunis destituetur auxiliis: semper enim inveniet, qui tonsura initiari, qui per minorum, qui per Sacrorum Ordinum gradus ad Sacerdotii fastigium promoveri, qui denique ad Ecclesiastica Beneficia viam sibi munire studeant. Gravissimis idcirco verbis (& verbis facta respondeant) affirmet Episcopus numquam se facturum, ut Tonsura inauguret grandiores ætate, aut minores, præsertim vero majores Ordines iis conferat, qui in tradenda christiana doctrina operam suam Parochis commodare neglexerint. Hunc porro Clericorum numerum idem Episcopus in singulas suæ Civitatis, & Diœcesis Parochias apte distribuat, & eorum aliquos determinatæ Ecclesiæ adscribat. Denunciet præterea, ac fidem præstet in conferendo Parochiarum, & aliorum Beneficiorum Jure plurimum apud se ponderis, & momenti habiturum studium, & diligentiam in hoc opus a Clericis collatam: atque ita re ipsa constabit, non Rectori tantum impositum esse docendi munus, sed plures illi præsto esse, ut omnes officii sui numeros cumulate implere possit.

His accedit Sacris Apostolicis Constitutionibus & septima præsertim felic. record. Leonis X. Prædecessoris Nostri edita in Concilio Lateranensi saluberrime cautum fuisse, ut tam ludimagistri discipulos suos, quam piæ feminæ puellas instituentes, sana, incorrupta doctrina (Episcopo id potissimum urgente) tamquam pabulo vitæ nutriant, & confirment. Constat etiam, ipsum Episcopum posse, ac debere sacris Oratoribus quam diligentissime commendare, ut pro concione in parentum aures animosque ingerant, sua interesse Mysteriis nostræ religionis susceptam prolem imbuere: & si ad id minus idonei fuerint, filios in Ecclesiam adduci oportere, in qua divinæ legis præcepta explicantur. Pluribus itidem in locis pia, ac laudabilis, & ubi non sit recepta, inducenda consuetudo invaluit, ut Parocho idem munus prosequenti auxilium ferant laici, tum viri, tum mulieres in christiana institutione veluti adjutricem operam navantes, qui audiunt pueros, ac puellas Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum Apostolorum, aliaque id genus memoriter pronunciantes. Alibi quoque sodalitia erecta sunt, quorum cura in explicanda christianæ religionis disciplina versatur, & quorum institutum nedum meritis laudibus cumulat san. mem. Pius V. in sua Constitutione, quæ incipit, *Ex debito*, sed in omnibus etiam Diœcesibus propagari enixe exposcit. Quæ quidem omnia in unum collecta, si sedulo perpendantur, certum omnibus, atque exploratum erit, ubi multa sit messis, paucos nequaquam esse operarios, nec eos deesse, qui parvulis panem petentibus frangant.

Sed

Sed quia compertum est, non solum adolescentulos, illosque, qui confirmata sunt jam ætate, in divinarum rerum ignoratione versari, sed etiam viros, ipsosque senes salutaris doctrinæ esse omnino expertes, vel quia numquam illam perceperunt, vel jamdiu perceptam paulatim delevit oblivio; huic etiam malo provida Episcoporum occurret vigilantia, si operis suis sui Vicarios cogent, quæ parata sunt, remedia sedulo adhibere.

Ut autem ab iis, qui in prima sunt ætate sermo instituatur; ad Sacram Eucharistiam, & Confirmationem admitti plures postulant. Pauci enim enixam hanc voluntatem, ac fere impatiens studium non præseferunt. Moneat igitur Episcopus Parochos, eisque districte præcipiat, ne quis eorum Sacrum Eucharistiæ Sacramentum administret, & schedulam, ut ajunt, Confirmationis iis tradat, qui graviora fidei & doctrinæ capita, & Sacramenti virtutem, & vim ignorent, vel quia parum in hoc tyrocinio profecerint, vel quia ea neglexerint audire, quæ ad hujusmodi Sacramenta pie, riteque suscipienda statis temporibus tradita sunt. Hoc sane pacto primæ ætati satis videri potest consultum.

Si vero loquamur de adolescentia; quoniam unusquisque proprium donum habet ex Deo, usu satis constat, alios Ecclesiasticæ, alios vero sæcularis vitæ rationem inire. De primo hominum genere verba jam fecimus, cum de iis ageremus, qui Ordinibus initiari volunt. Id unum addi posse videtur, rem fore magni commodi, multæque utilitatis plenam, si qui se sistunt examini, eos Præsul potissimum interroget de iis, quibus christiani hominis scientia continetur. Etenim magistra rerum experientia edocuit, ex his aliquos, tametsi latini sermonis nitore, & elegantia excultos, in scientiarum curriculo liberaliter institutos, & quæ ad Ordines pertinent apprime callentes, de doctrina tamen christiana percontanti parum, aut nihil apposite respondere.

Si autem ad eos, qui in sæculo degunt, mentis aciem convertimus, palam fit, illos ut plurimum sacri conjugii fœdera inire. Verum cum matrimonio jungendi non sint, si Parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, marem, seu feminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix tantæ, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet Episcopus, qui Pastores animarum admoneat officii sui, & huic si desint, negligentiæ repetat pœnas.

Omnes denique omnium ætatum, atque ordinum homines solent identidem sordes animæ Pœnitentiæ Sacramento detergere. Curabit itaque Episcopus, ut Sacerdos excipiens Confessiones fixum illud, immotumque animo semper habeat, invalidam esse absolutionem Sacramentalem, quam quis ignoranti res necessarias necessitate medii, impertiatur; nec posse homines Deo per hujusmodi Sacramentum reconciliari, nisi prius, excussa hujus ignorantiæ caligine, ad agnitionem fidei ducantur. Sedulo etiam animadvertet Confessarius in aliud tempus rejiciendam esse absolutionem illius, qui necessaria necessitate præcepti suo vitio nescit, & eo quandoque casu Pœnitentem absolvi posse, quo se vincibilis hujus ignorantiæ reum agnoscat, & accuset, ac intime dolens, tum a Deo veniam precetur, tum Confessario serio promittat operam se impense daturum, qua, divinæ gratiæ præsidio, discat etiam necessaria necessitate præcepti.

Hanc profecto christiani populi instituendi rationem si Pastores sibi proposuerint, si eorum consilia, labores, & studia ad propositam methodum duxerint referenda; sperare fas est, fide, & opere Gregem ita in dies profecturum, ut coædificentur in habitaculum Dei in Spiritu Sancto.

At vero cum maximi momenti ea res sit, nullaque alia ad Dei gloriam, & ad animarum salutem utilius instituta, mirari nemo debet, quod plurima passim objiciantur impedimenta. Sitæ quandoque sunt in agro parvæ, humilesque Ecclesiæ, aliæ Parochiali proximæ, aliæ vero longo intervallo disjunctæ, ad quas diebus festis patresfamilias una cum liberis accedunt Sacerdotem Sacris operantem audituri; ex quo fit, ut suæ Parochiæ numquam fere intersint, nec ullum de Mysteriis fidei, de præceptis, de Sacramentis verbum accipiant. Episcopus huic malo occurret, suamque objiciet auctoritatem. Et primo quidem, quoad parvas Ecclesias Parochiali proximas, expressa lege caveatur, ne quis antea Sacrificium faciat, quam Parochus Missam celebraverit, sermonem habuerit, ceterasque sui muneris partes absolverit. Hoc enim pacto Ecclesia Parochialis confluentium Parochianorum numero celebrabitur. Quo vero ad parvas Ecclesias a Parochiali longe sepositas, cum difficile admodum sit, Parochianos ob locorum distantiam, longum iter, atque asperum, hyemali præsertim tempore, cum pluviæ inundant, Parochialem adire, ibique divinis Officiis interesse, relicta Ecclesia proximio-

miore: decernat Episcopus, gravibus etiam statutis pœnis, quod Sacerdotes ibi operantes christianæ doctrinæ summam populo tradant, divinamque legem annuncient. Monendus tamen est Parochus, ne alienæ operæ nimium tribuat, sed videat ipse quo loco res sint, cum pueri Sacramentum Eucharistiæ, & Confirmationis, alii vero matrimonii sibi administrari exposcant.

Præterea sua etiam Urbes habent impedimenta. Sæpe enim contingit in aliis Ecclesiis, ac præsertim Regularium, solemni ritu, magnaque populi frequentia, festum aliquem diem celebrari: ideoque si in Ecclesia Parochiali summo mane, aut statim a prandio Catechismus habeatur, aut nemo, aut pauci admodum sunt, qui eodem Catechismo intersint, quique præscriptas horas non causentur. Sin vero captentur horæ Civitatis commodo magis appositæ, usu compertum est; populum ad Ecclesiam confluere, in qua festus dies agitur; & celebritate pompæ illectum, doctrinam christianam non sine gravi animæ detrimento deserere. In hoc articulo, quia certa, & communis regula præscribi non potest, id totum relictum esse volumus prudentiæ vigilis Ecclesiæ Antistitis, qui, attenta loci, temporis, personarum qualitate; expensisque rerum omnium momentis ita studeat solemnis diei celebritatem cum doctrina christiana componere, ne alteri altera sit impedimento. Quod si Regulares, & exempti contradixerint, & sanctum hoc doctrinæ opus, licet ab Episcopis prius admoniti, suis functionibus perturbare præsumpserint; Nostram locorum Ordinariis auctoritatem, qua potimur in exemptos, pollicemur; nec alia Pontificiæ vigilantiæ deerunt remedia, ne Parochiales Ecclesiæ debitis fraudentur obsequiis.

Plurimum quoque ad christiani populi institutionem conferre poterit, si Visitatores eligantur, quorum alii Civitatem, alii Diœcesim lustrantes, omnia sedulo inquirant, ut certior factus Episcopus, pro meritis cujusque Pastoris aut præmia decernat, aut pœnas.

Clementis Papæ VIII. aliorumque Prædecessorum Nostrorum vestigiis inhærentes, hortamur in Domino, & enixe commendamus, in doctrina christiana tradenda adhiberi libellum de Clementis ejusdem mandato a Cardinali Bellarmino conscriptum, mox in deputata Congregatione diligenter examinatum, & approbatum, ac denique ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo consilio edi jussum, ut unus deinceps, idemque modus in docendo, & discendo christianam doctrinam ab omnibus teneretur. Nihil hac uniformitate optabilius, nihil ad præcavendos, qui in multiplicem Catechismorum varietatem irrepere possent errores, conducibilius, atque opportunius. Sicubi vero contingat ob peculiares regionum necessitates alium quempiam adhiberi forte libellum; sedulo invigilandum erit, ne quid ille contineat, ne quid in eo umquam inducatur a catholica veritate absonum. Curandum insuper, ut in eo fidei dogmata clare, & dilucide sint explicata, additis, si quæ desunt, necessariis, ac sublatis, quæ redundant. Brevis enim, & univoca docendi methodus multum prodesse solet ad faciliorem interrogationem; cum quis periculum facit progressus puerorum. Complectatur liber hujusmodi etiam fidei, spei, & caritatis actus, quos recte, scienterque compositos esse, minime dubitandum. Sed si aliter se res habeat, castigati emendato prælo donentur. Actus prædicti paucis potius, quam multis verbis efferri gaudent; dum illis tamen tota vis, & natura virtutis explicetur. Et quia christianam religionem profitenti maxime necessaria est consuetudo, & exercitatio sæpius eliciendi dictos actus, idcirco ne illorum usus circumscribatur angustis finibus & exiguo numero a quibusdam singulis annis præfinito; Episcopus suæ non minus quam alienæ salutis studiosus, provide statuat, ut in Parochiis tum Urbis, tum Diœcesis Rectores animarum post Missam festo die celebratam, statim ante Aram provoluti, clara, & intelligibili voce dictos virtutum actus eliciant, & præire satagant populo verba ab ipsis prolata devote reddituro. Hoc enim pacto fideles sensim illos memoria mandabunt, & assuescent nedum festis, sed aliis etiam diebus in hac pia exercitatione versari.

Saluberrimas has erudiendi Gregis rationes, quas Vobis, Ven. Fratres, per hæc Apostolica scripta notas esse volumus, quisque Vestrum facile intelliget, concionas esse Monitis Nostris Pastoralibus prælo jam demandatis, cum Sponsam Nostram Bononiensem Ecclesiam paterna caritate cominus amplecteremur: illasque præterea ex Pontificiis Constitutionibus haustas esse, & Spectabilium Antistitum testimonio, & exemplo comprobatas. Quia vero maximam inde utilitatem proficisci experimento cognovimus; quo majori possumus studio vos hortamur, & admonemus, ac per viscera misericordiæ

De

Dei Nostri enixe obtestamur, ut pro injuncto Vobis Pastoralis Ministerii debito præmissorum executioni strenuo, constantique animo incumbatis: sedulo recogitantes quidquid laboris, studii, ac vigilantiæ in hunc scopum collatum fuerit, Deum omnium bonorum Datorem uberi mercede retributurum; & Apostolicam benedictionem ex animo Vobis impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die VII. Februari MDCCXLII. Pontificatus nostri anno secundo.

XIV.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa de Parochorum electione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

CUm illud semper plurimum formidaverit Ecclesia Catholica, ne indignis quibusque, & extra Sacerdotale meritum constitutis cura animarum, & Dominici Gregis custodia crederetur: quia totius familiæ status, & ordo nutat, si quod requiritur in corpore, non invenitur in capite: hinc Canonicis Sanctionibus, ac præsertim Sanctæ Tridentinæ Synodi Decretis provide consultum est, regimen Ecclesiarum Parochialium iis esse committendum, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis ad perfectiores annos per disciplinæ Ecclesiasticæ stipendia ita concurrisset, ut de illorum supra alios provectione, ac potiori doctrinæ, morum, ac diuturni laboris suffragio nefas esset dubitare. Quia vero perniciosa apud plurimos opinio sensim invaluit, Tridentini Decretis non præscriptam esse dignioris electionem, sed caveri tantummodo, ne indignis Ecclesiæ Parochiales, aliaque Beneficia, quibus cura imminet animarum, conferrentur: san. mem. Innocentius XI. Prædecessor Noster erroneam doctrinam a vera, & sincera Patrum mente longius deflectentem damnavit, & edocuit quam prudens, & diligens esse debeat Pastoralis Officii dispensatio.

Ad tramites idcirco ejusdem Sanctæ Synodi usu receptum est, occurrente Parochialis Ecclesiæ vacatione, quæ libere ab Ordinario conferenda sit, concursum institui, ut habita in eo de cujuslibet ætate, moribus, doctrina, & sufficientia solerti inquisitione, Episcopus eligat quem ceteris magis idoneum judicaverit.

At quia contingere quandoque potest, quod favore, vel gratia, vel minus æquo judicio minus digni dignioribus præponantur; san. mem. Pius V. Noster Prædecessor, ne quid in hujusmodi electione esset inordinatum, atque præposterum, edita saluberrima Constitutione voluit injuste in concursu rejectis, interposita ad Metropolitanum, vel Episcopum viciniorem, vel Sedem quandoque Apostolicam appellatione, præelectum ad novum examen provocare, & Ecclesiam alteri non rite collatam, novo facto meritorum periculo, si ita jus esset, vindicare. Et ne frivolæ appellationis diffugio locus esset, provide ibidem cautum est, dictæ appellationi in devolutivo tantum deferri oportere, non suspensa, aut quoquo modo retardata Præelecto ab Ordinario Parochialis Ecclesiæ possessione.

Consultissimæ hujusmodi leges eum in finem institutæ, ne in tanti momenti re imperiti magistris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis, violatæ sunt hominum fraude, & malitia, ipsa medela vulnus exasperantium. Sæpissime enim rejecti ab Ordinario dictæ Constitutionis obtentu in vocem appellationis facile prorumpere, & minus legitima concurrente causa electos ab Episcopo ad novum examen provocare consueverant; illosque præterea relicta Gregis & Ecclesiæ custodia longum iter arripere; & diuturni laboris, temporis, & pecuniæ impensa exhaustos, litem in secunda, tertia, & ulteriori quandoque instantia sustinere cogebant. Quin etiam experientia compertum est, magno justitiæ detrimento litem ipsam absolvi. Quandoquidem ii, qui examini se subjecerant, atque in primævo concursu utpote legitimarum institutionum nescii rejecti fuerant, longa postmodum decurrente lite, sedulam litteris ex industria navantes operam, præferri aliis merebantur, & acerbe succensebant Episcopo, judici quidem adeptæ, non autem adipiscendæ peritiæ, per injuriam se fuisse rejectos.

Hinc apud bene moratos homines, & justitiæ vindices, frequens querelarum occasio: quibus sedandis cum Congregatio Concilii Tridentini interpres omne studium dili-

diligentiamque conferret, Nobis, qui Secretarii munere fungebamur, mandatum est, ut sermone, typis postea vulgato, rem sedulo expendere, ingruentis mali originem, & apta eidem avertendo remedia investigare pro viribus niteremur. Sensus hac de re nostros explicantes, vitio potissimum laborare comperuimus praxim examinis oretenus habiti, nec scriptis consignati. Electi siquidem ad curam animarum ab Ordinario Collatore, & ad iteratum examen coram alio Judice provocati, jus legitimæ collationis tueri non poterant certo, ac permanenti testimonio jam probatæ idoneitatis; sed a novi examinis alea, subeunda coram Judice appellationis gestarum rerum prorsus ignaro, tota res pendere videbatur. Quocirca gravi Justitiæ detrimento recepta in foro erat opinio, provocari posse ad alium Judicem, nullo exhibito indebitæ rejectionis documento. Quod quidem cum a sacrorum Canonum censura longius aberraret, facile huic corruptelæ occurri posse censuimus, si certa primum & apte disposita habendi examinis forma præscriberetur, si quæstiones Examinatis propositæ, & consentaneæ illorum responsiones, totaque rei gestæ series in scriptis redigeretur; & si acta demum totius concursus ad Judicem appellationis integra asportarentur.

Inita a Nobis consilii ratio non solum arrisit Congregationi, illam die 16. Novembris 1720. ratam habenti; sed etiam Pontificii Judicii accessione roborata fuit a Clemente XI. Ecclesiasticæ disciplinæ vindice, & assertore eximio. Utque locorum Ordinarii ea omnia filiali, quo par erat, obsequio, & diligentia exequerentur, iis datæ sunt die 10. Januarii 1721. opportunæ Litteræ nostro calamo exaratæ, ejusdemque Pontificis sensu, & oraculo comprobatæ, quarum tenorem, etsi alias prælo commissum, & incertum in Bullario dicti Clementis Prædecessoris Nostri, congrue hic duximus referendum.

Reverendissime Domine uti Frater.

Quo Parochiales Ecclesiæ dignioribus personis gubernandæ traderentur, statuit, ut notum est, Sacrosancta Tridentina Synodus sess. XXIV. cap. XVIII. ut, vacante Ecclesia Parochiali, indiceretur, & fieret concursus; ac postquam concurrentes ab Episcopo, vel ejus Vicario Generali, atque ab Examinatoribus Synodalibus saltem tribus examinati, & approbati essent, Episcopus eum eligeret, quem ætate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam necessariis, & opportunis, digniorem ceteris, magisque idoneum judicaret. Adjecitque ad hanc Concilii Sanctionem validius confirmandam, re, & nomine Sanctissimus Pontifex Pius V. quod si umquam Episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegisset, possent ii, qui rejecti essent, a mala hujusmodi electione ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem Ordinarium, ut Sedis Apostolicæ Delegatum, vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac Prælectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, & ejus Examinatoribus provocare: ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet: quemadmodum in ejus Constitutione, quæ trigesima tertia est, latius; concludendo quod, constito de prioris eligentis irrationabili judicio, illoque revocato, Parochialis Ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque Concilii Decreto, neque Pontificis Bulla examinis in concursu peragendi forma, seu methodus ulla certa, ac peculiaris servanda proponatur; difficile dictu est, quanta examinum, aliorum alibi diversitas extiterit, atque hinc occasio querelarum. Nam alicubi, cum non eædem omnibus quæstiones, non iidem casus propositi fuissent, erant identidem qui, vel in Judicio, vel extra conquererentur, sibi quidem post politis difficiliores, prælecto autem faciliores ad solvendum quæstiones obtigisse. Alibi vero eædem quidem omnibus quæstiones propositæ fuerunt, sed neque hæ, neque datæ a concurrentibus responsiones scripto, seu litteris consignabantur. Cumque postmodum, nec raro contingeret, ut e postpositis quispiam jure Bullæ supradictæ novum ad examen coram Judice Appellationis, ejusque Examinatoribus electum provocaret, Sacra Congregatio usque ab anno 1603. considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse: provocationem ad novum examen censuit admittendam, gravamine nec dum probato, & requisitis tantummodo probationibus in subsequenti Judicio, in quo, probato per novum examen appellantis gravamine quoad doctrinam, probanda superest ejusdem præ jam electo in reliquis ad regendam Eccle-

Ecclesiam, requisitis præstantia, ut de majori alterutrius ad Parochialis Ecclesiæ gubernium idoneitate sententia ferri possit, cum non continuo, si quis est doctior, is etiam aptior, seu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus sit. Quam Sacræ Congregationis Sententiam Scriptores, & Tribunalia laudarunt. Aliis vero in Diœcesibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eædem omnibus quæstiones, iidemque casus proponantur, ac ne qua detur ansa Cancellario quidquam suo Marte abolendi, minuendi, mutandi, ut ipsimet concurrentes, quæ interrogati fuerint, quæque responderint, sua manu perscribant. Atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacræ deinde Congregationi etiam atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent atque postpositi, in posterum, ut solent, appellantibus, indulgenda nec ne statim electi novum ad examen provocatio, nulla gravaminis prætequisita probatione, videretur; cum isti ex actis primi examinis gravamen doctrinæ facile alioquin probare possent; quod alii, aliter nimirum examinati, probare, nisi secundo, seu novo examine non poterant, nec defuere alii probitatis ac peritiæ in administrandis diu Ecclesiis laude præstantes, qui monerent, frœnum aliquod hujusmodi appellantium licentiæ tandem injiciendum, eorumque jam nimis crebras novum ad examen provocationes esse reprimendas: quippe quæ vix umquam sine magno Ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram Judice appellationis longe procul a Parochia peragendum sit, electus ab Episcopo, qui provocatur, Parochiam quam possidet, cogitur interea temporis deserere, eamque œconomo, vel Vicario cuipiam, veluti sponsam ignotis custodibus, relinquere, sponso non parumper, sed diu sane absuturo, dum nempe, implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia ex aliis examina super præstantia primum doctrinæ, tum deinde aliorum, quæ ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiose multiplicentur, & commode, ne dicam otiose, transigantur, antequam deliberari possit utri concurrentium Parochia sit adjudicanda.

Ad tollendam non minus querelarum, quam incommodorum occasionem Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpres, postquam rem omnem a capite repetitam in gemina sessione 1. Octobris, & 16. Novembris 1720. summo studio recognovit, tandem, Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per præsentes litteras encyclicas exequitur) omnes, & singulos Episcopos, aliosque Prælatos, penes quos sit jus, & auctoritas faciendi concursum, hortari, ut examen ejusmodi instituere non graventur, quale jam, & multæ Diœceses, & Urbs ipsa observat, atque Apostolica etiam Dataria postular, sive cum, Sede Vacante, vacat Ecclesia aliqua Parochialis, ut dicitur, juxta Decretum, sive demum, cum, vacante in Collegiatis, aut Cathedralibus Ecclesiis dignitate aliqua majori, annexam habente curam animarum, faciendus est concursus, atque ad Apostolicam Datariam transmittendus, ut notum est, atque in litteris, quæ de ordine Sanctissimi tunc a Dataria prodeunt, clare præscribitur.

Vacante itaque Ecclesia Parochiali, quæ conferenda sit per concursum, atque hoc solitis formulis indicto, hæc, quæ sequuntur, ex Sacræ Congregationis sententia, consilio, suasione servanda proponuntur.

Primum nempe, ut assignentur eædem omnibus concurrentibus quæstiones, iidem casus, idemque Textus Evangelii, super quo sermonis aliquid perscribant ad probandam dicendi pro concione facultatem.

Alterum, ut casus, & quæstiones resolvendæ dictentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore Textus Evangelii tradatur.

Tertium, ut certum, idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod casus resolvant, quæstionibus respondeant, conciunculam componant.

Quartum, ut omnes concurrentes in conclavi claudantur, unde, quamdiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi, nisi postquam scripta confecerint, & exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manu tum responsa, tum sermonem scribant, subscribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum, & unusquisque sermo, cum ab unoquoque concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a Can-

cel-

cellario concursus, verum etiam ab Examinatoribus, & ab Ordinario, vel ejus Vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peracto secundum hanc formulam concursu, collocataque ei, qui magis idoneus, ac dignior judicatus fuerit, Ecclesia Parochiali; non admittatur appellatio aut a mala relatione Examinatorum, aut irrationabili Judicio Episcopi, nisi intra decem dies a die collationis interponatur.

Si quis autem hoc intra spatium appellaverit, actaque concursus petat ad Judicem appellationis transferenda; mittantur vel acta ipsa originalia concursus clausa, & obsignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum exemplum a Cancellario concursus, atque altero Notario collatum, & auscultatum coram Vicario, vel alio in ecclesiastica dignitate constituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii Cancellario adjungendi electio pertinebit, necnon ab Examinatoribus Synodalibus, qui concursui interfuerunt, subscriptum.

Ex quibus dictis, vel authentico eorum exemplo, nisi gravamen quoad doctrinam probet is, qui sic, ut præmittitur, examinatus, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili Judicio Episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacra Congregat. frustra postulabit.

Quemadmodum, & in judicio appellationis persequi jus suum tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi, interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili Judicio Episcopi, gravamen, quoad illa ostenderit vel ex actis primi concursus, vel saltem ex attestationibus, & documentis extrajudicialibus etiam, sed non levibus.

Atque ita quidem sensit Sacra Congregatio, & Sanctissimus assensit. At si quis tamen Ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, concurrentium examina instituere perrexit, perget & Sacra ipsa Congregatio more pristino appellantibus, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen, nulla gravaminis prævia probatione, indulgere. Interim tamen, ne harum litterarum memoria dilabatur, vult eadem Sacra Congregatio, eas in uniuscujusque Ordinarii Cancellaria perpetuo conservari. Cujus interea consilium, tum voluntatem dum ego omnibus significo, Amplitudini tuæ fausta omnia a Cælo precor.

Romæ hac die 10. Januarii 1721. Amplitudinis Tuæ.

Uti Frater

P. M. Card. Corradinus Præfectus.

P. Lambertinus Secretarius.

Quantum recta dispensandis Ecclesiasticis muneribus, administrandæ justitiæ, componendis dissidiis, continendisque in Officio Clericis proficeret saluberrima præmissarum legum institutio, satis superque experientia comperuimus, cum Anconitanam primum Ecclesiam, ac deinde Bononiensem Sponsam Nostram paterna caritate cominus amplecteremur. Freti siquidem dictarum legum præsidio digniores Parochiis, & curæ animarum præfecimus: tantaque, benedicente Domino, id accidit animorum consensione, ut nemo questus sit, traditum minus digno celsioris loci præmium, vel minus juste alteri credita vacantis Ecclesiæ gubernacula. At quia certis admonemur indiciis non ita ad alios Episcopos contigisse, immo non deesse, qui privatis abrepti studiis, sæpe declinare, ac redarguere Judicium Episcopale præsumant: Nos propterea solliciti de implendis, prout decet, muneris Nostri partibus, nonnulla præfatis litteris addenda, nonnulla vero tacite, breviterque ibidem tradita, clarius explicanda censuimus, ut recte omnia, atque ex ordine peragantur.

Mærentes igitur audivimus, quod in plerisque Diœcesibus, etsi recepta sit laudabilis, firmiterque custodienda consuetudo in scriptis redigendi examen concurrentium; nihilominus Examinatorum suffragia in sola litterarum peritia versantur, nec illorum exquiritur Sententia de Clericorum ætate, institutione, gravitate, & honestate morum, prudentia, muniis antea exercitis, & an tales demum sint, qui oves suas verbo, & exemplo juvare possint. Quam devia sit hujusmodi praxis a Tridentina semita, is plane intelliget, qui expendet verba relata cap. XVIII. sess. XXIV. de reform. „ Peracto deinde examine renuncientur quotcumque ab iis idonei judicati fuerint moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis. " Idque probe noscens Congregatio ejusdem Con-

Concilii interpres pluries edixit, Examinatores suo deesse muneri, si doctrinæ tantum Judices essent, nec inquirerent qui præ aliis probitate morum, laboribus, præstito antea Ecclesiæ obsequio, ceterisque dotibus ad Officium Parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei, & commendabiles.

Absoluto examine, ut cuique satis compertum est, fit tantummodo potestas Examinatoribus renunciandi quotquot regendæ Ecclesiæ idoneos judicaverint, reservata uni Episcopo electione dignioris, quemadmodum sancitum est a Tridentino illis verbis: „ Ex „ hisque Episcopus eligat quem ceteris ma„ gis idoneum judicaverit," At si quem Clericorum forte contigerit appellare a mala relatione Examinatorum, quorum cura unice versata fuerit in exquirenda doctrina, non facta uno eodemque tempore solerti etiam investigatione aliarum qualitatum, quæ Pastoris congruant officio: ordo Judicii secum feret, ut etiam Judex, ad quem provocatum fuit, in sola doctrinæ indagine immoretur: nec sine gravi animarum detrimento, & disciplinæ injuria præficiatur Ecclesiæ qui litteris magis pollet, licet ad cetera minus aptus, & quandoque indignus; contra vero arceatur ille, qui licet impar doctrinæ merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno Ecclesiæ famulatu, ac multiplici virtutum laude præcellit.

Factum præterea satis extirpandis abusibus non videtur, si tam Episcopus, quam Examinatores, conjunctis studiis, industriæ nervos omnes intenderint in conferenda concordi Judicio Ecclesia personæ, quæ licet scientia, & litteris alteri concedat, majori tamen ceterarum qualitatum eminet ornamento: siquidem postpositus, suæ nimium fidens doctrinæ, ab irrationabili judicio Episcopi non raro appellat; causaque ad Judicem Appellationis delata, idem totus est in perquirenda majori doctrina, ac reparando gravamine litterato homini irrogato, nusquam librato aliarum virtutum pondere, quæ in Appellante desiderantur: lugentque ut plurimum vigiles Ecclesiarum Antistites exitum hujusmodi appellationis, intimeque dolent, Parochias doctis, non aptis Pastoribus, ut dictum est, regendas committi.

At si Judex etiam appellationis (quod raro evenit) tantum tribuens scientiæ, quantum satis majori, & accuratiori examine inquirat, qui mores hominum sint, quæ gravitas, prudentia, qui suscepti antea labores, quæ virtutum specimina, quæ demum totius antea actæ vitæ ratio, pascendo Gregi consentanea; tot Judici exhibentur attestationes ab Appellante ex industria collectæ, ut, revocato Episcopali Judicio tamquam irrationabili, non vereatur Judex succurrere eidem Appellanti, quem tam copiosa, tamque conspicua probitatis adjuvant documenta.

Demum, cum præcipue Episcopis tamquam in specula constitutis pateant subditorum excessus, contingere solet, ut in concursu tam inspecta scientia, quam moribus ille idoneus ab Examinatoribus renuncietur, cui fœda aliqua vitii labes, ac criminis macula insulta sit, omnibus præterquam Episcopo occulta. Si Episcopus justa suadente causa, crimine non revelato, eumdem criminosum tacitus præterierit, aliumque immunem a sorde prælegerit; illico postpositus, simulato gravamine, provocat ad superiorem Judicem criminis ignarum, & consueto diffugio appellationis vehitur ad Pastorale fastigium, qui non potest consulere populo, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen.

Ne igitur improbi ingenii homines remedium appellationis, ad Justitiæ præsidium institutum, callide traducant ad iniquitatis defensionem; optimum factu aliquibus fortasse videretur, si appellatione quavis sublata, cura præficiendi rectores animarum prorsus relinqueretur Episcopis, rationem villicationis suæ Christo Judici tantum reddituris. Verum nullo pacto probare id possumus, quod adversaretur menti Concilii Tridentini, tacite permittentis appellationem in devolutivo a mala relatione Examinatorum, quemadmodum innuere videntur verba illa: „ Nec „ prædictorum Examinatorum relationem, „ quominus executionem habeat, ulla de„ volutio, & appellatio etiam ad Sedem A„ postolicam, sive ejusdem Sedis Legatos, „ aut Vice Legatos, aut Nuncios, seu E„ piscopos, aut Metropolitanos, Prima„ tes, vel Patriarchas interposita impediat, „ aut suspendat: " Cui sanctioni respondet etiam Constitutio Piana, admittens appellationem in devolutivo ab irrationabili Judicio Episcopi.

Qua de re, ut in hujusmodi negotio apte omnia, atque composite peragantur, Officii Nostri esse duximus, cum Vobis, Ven. Fratres, gerendarum rerum ordinem præscribere, quem longo usu utilem agnovimus instituendis animarum Rectoribus, qui credito sibi Gregi præesse, & prodesse possint.

I. Epi-

I. Episcopus, habita notitia vacationis Ecclesiæ, statim; ad præscriptum Tridentini, idoneum in ea deputet Vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur.

II. Publico evulgetur edicto notitia concursus, congruo, & ab Episcopo præfinito tempore celebrandi: eodemque edicto omnes clare, & aperte moneantur, ut interim decurrente termino assignato coram Cancellario Episcopali, vel altero ab Episcopo deputato, suarum qualitatum, meritorum, & munerum probationes, attestationes tam judiciales, quam extrajudiciales, aliaque id genus documenta, quæ fraude vacent, exhibeant. Alioquin dicto termino elapso, documenta hujusmodi, quæcumque, & qualiacumque ea sint, nullatenus recipientur.

III. Eveniente die concursus, ac Cancellario Episcopali singulorum merita, qualitates, & requisita (ut vocant) incorrupta fide deprompta a juribus tempore habili exhibitis, in scriptis summatim redigantur. Porro copia epitomes tradetur non solum Episcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus Examinatoribus ad concursum adscitis, ut cum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendæ Ecclesiæ necessariis dotibus, ferant judicium.

IV. Die præstituta ab Episcopo habeatur concursus, servata accurate in omnibus forma tradita in supra relatis Litteris an. 1721. editis, totaque rerum in eo gestarum series scriptis diligenter enucleetur. Porro Examinatores ad assequendam certam, & indubiam conjecturam scientiæ, postquam diligenter expenderint singulorum peritiam in evolvendo, explicandoque oretenus aliquo Ecclesiasticæ doctrinæ capite, vel a SS. Patribus, vel a Sacro Concilio Tridentino, vel a Catechismo Romano excerpto, ac pari diligentia libraverint a quolibet scripto datas responsiones quæstionibus propositis; & postquam demum deprehenderint qua quisque polleat gravitate sententiarum, & elegantia sermonis in conciuncula scripto pariter exarata, & textui Evangelico, vel altero dato themati accommodata: parem, ni forte majorem solertiam Examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus, regimini animarum consentaneis, morum honestatem inquirant, gravitatem, prudentiam, præstita hactenus Ecclesiæ obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem, aliaque spectabilium virtutum ornamenta, doctrinæ arcto fœdere consocianda: hisque omnibus conjunctim expensis, inhabiles per sua suffragia rejiciant, & idoneos Episcopo renunciet.

V. Absoluto concursu ab Episcopo, vel eo impedito, a Vicario Generali una cum Examinatoribus Synodalibus non paucioribus quam tribus, notula compendiaria requisitorum antea distributa tradatur Cancellario, qui illam comburat, vel penes acta secreto custodiat, & nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis. Subinde vero Ordinarius, cum primum ei libuerit, eligat ex approbatis digniorem, nec illi possessio, ullo appellationis, vel inhibitionis obtentu, retardetur.

VI. Si quem Clericorum appellare contigerit a mala relatione Examinatorum, vel ab irrationabili judicio Episcopi, coram Judice appellationis acta concursus integra omnino producat; & Judex nisi illis visis, & gravamine comperto, sententiam non pronunciet. Præterea in ferenda sententia, ac reparando gravamine idem Judex innitatur solummodo probationibus ab actis elicitis tam respectu doctrinæ, quam aliorum meritorum. Quia vero a publica indictione usque ad diem habiti concursus tantum temporis intercessit, quantum satis fuit commode exhibendis necessariis juribus, attentationibus, requisitis, aliisque meritorum documentis, idcirco, ut quævis via fraudibus præcidatur, volumus, ac districte mandamus, ne dictas attestationes, fides tam Judiciales, quam extrajudiciales, & documenta quæcumque studiose conquisita, & post concursum, ut ajunt, expiscata, ullo modo recipiantur: non obstantibus supra memoratis Litteris a Congregatione Concilii Tridentini interprete anno 1721. editis, quibus ad præmissorum effectum in hac parte derogamus: illis tamen in reliquis una cum omnibus in eis contentis firmiter in suo robore permansuris.

VII. Ubi vero Episcopus, posthabito uno, vel altero ex approbatis, Ecclesiam contulerit magis idoneo ob aliquam sibi tantum notam causam, & quam censeat significari oportere Judici appellationis ad detegendam injuste fortasse prælectionis notam; familiaribus litteris Judicem certiorem efficiat, inviolabilis secreti lege adjecta. Nemo sit, qui hanc praxim nostræ tribuat solertiæ, cum illa profluat a Tridentini Decretis. Sessione etenim XXIV. cap. XX. de Reform. ita disponitur. Præterea si quis in casibus a jure permissis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit, seu alias ob lapsum biennii,

de

de quo supra, ad alium Judicem recurrerit, teneatur acta omnia coram Episcopo gesta ad Judicem appellationis expensis suis transferre, EODEM TAMEN EPISCOPO PRIUS ADMONITO, UT SI QUID EI PRO CAUSÆ INSTRUCTIONE VIDEBITUR, POSSIT JUDICI APPELLATIONIS SIGNIFICARE.

Et quamvis jure nobis timendum sit, ne dicta praxis monendi Judicem, a quo appellatum est, in more olim posita, hac tempestate obsoleverit, & a foro recesserit; attamen Episcopus (ut dictum est) si ex causa sibi tantum, & non aliis nota, quæ tamen approbari digna sit, Ecclesiam contulerit; illam Judici appellationis, datis secreto litteris, denunciet, & aperiat. Sciant porro Judices, delatas ab Episcopo causas, & rationes, inviolabilis secreti fide esse custodiendas, nec parvipendendum esse testimonium illius Pastoris, cui divino mandatur eloquio, oves sua agnoscere. Facile enim credi non potest, Episcopos suæ non minus, quam alienæ salutis adeo immemores, ut non deterriti divini interminatione Judicii, odio, vel favore moveantur, & in Sacrorum Canonum singularem injuriam dicant malum bonum, bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.

Si vero Episcopo fuit suspecta fides Judicis, ad quem appellatum est, nec eidem revelanda censuerit hujusmodi occulta rationum momenta; illa significet secretis litteris S. R. E. Cardinali Præfecto pro tempore Congregationis Concilii, qui nec consilio, nec auctoritate deerit, quo minus a Judice appellationis debitus justitiæ locus tribuatur.

Præterea quia æqualitati etiam convenit, causas appellationum, quæ magno litigantium dispendio, & Ecclesiæ pernicie immortales quandoque existunt, quanta fieri potest brevitate terminari; idcirco ubi a Judice appellationis lata sit sententia, quæ prælectioni factæ ab Episcopo omnino sit conformis, nullus pateat novæ appellationi aditus, sed auctoritate rei judicatæ controversiæ finis imponatur. Sin vero Judex appellationis aliter, quam Ordinarius pronunciaverit; liceat prælecto ab Episcopo, qui causa cecidit, ad alium Judicem appellare, firmiter interim retenta Parochialis Ecclesiæ possessione. Tandem postquam tertius quoque Judex sententiam dixerit; ne partes ultra modum graventur laboribus, & expensis, præsertim quia agitur de cura animarum, cui damnosum est, certi Pastoris destitui solatio; is legitimum regendæ Ecclesiæ jus obtineat, cui duo conformes assistunt sententiæ, nec ullum novæ appellationis remedium succumbenti suffragetur.

His sane regulis, quamvis appellatio sublata non sit, satis tamen præsidii comparatum esse arbitramur Ecclesiasticæ disciplinæ a recto gerendarum rerum ordine. Unum superest, ut proposita hactenus media debitæ executioni mandentur; eumque in scopum locorum Ordinarii vigilantiam suam desiderari non patiantur. Ferendum quippe non esset ad Nostri Apostolatus auditum novas in dies deferri querelas; ac submovendis abusibus novas implorari leges ab iis, qui jam præstitutas negligunt, & contemnunt.

Demum cum non raro contingat, Ecclesias Parochiales, Dignitates, Canonicatus, aliaque Beneficia, curam animarum habentia, a Sede Apostolica esse conferenda, vel quia vacaverint in mensibus reservatis, vel quia ex alio capite dictæ Sedi reservata sint: Nos Prædecessorum Nostrorum vestigiis inhærentes præcipimus, & mandamus, ut uno, vel altero eveniente casu, concursus ab Episcopo sine ullo discrimine indicatur, nulla ad hunc actum petita venia, vel licentia, quam Nostris hisce Litteris sibi tributam Episcopi intelligant. Absoluto concursu, si res sit de Beneficiis Curatis, quæ tantum ratione mensium reservata sint, Episcopus inter approbatos eligat magis idoneum, & Datariæ significet, nec acta concursus transmittat, nisi a Dataria, cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta Beneficia, quibus cura imminet animarum, ex alio quovis capite, quam mensium Apostolicorum, S. Sedi reservata sint; eo sane casu, veteri non immutato more, abstineat Episcopus a ferendo dignioris judicio, & acta concursus ultro Datariæ exhibeat.

Licebit tamen Ordinariis pro suo arbitrio familiaribus Litteris Datario scriptis eidem denunciare personam, quam censent regendæ Ecclesiæ magis idoneam, eumdemque commonere, an occulta aliqua, & in actis juste reticita subsit causa, quæ cuipiam obstet ad Beneficium Curatum obtinendum. Nos ipsi postmodum ab hac Sede omnium Principe, & Magistra, luculento edocebimus exemplo quanti faciendum sit Episcopale judicium, quantoque Vos honore prosequamur, Vener. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocatos; quibus interim

terim Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 14. Decembris 1742. Pontificatus Nostri anno tertio.

XV.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV. CONSTITUTIO

Ad Locorum Ordinarios directa de Missa a Parochis applicanda pro populo, deque reverenti Divini Officii in Choris recitatione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

CUM semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates Vestras libenter amplectimur, ut sinceræ Nostræ erga Vos dilectionis argumenta frequenter eluceant, tum vero majori animi alacritate id ipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum Vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commisso præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quam si Divini Cultus augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum Curæ, identidem inculcando commendemus.

Hujus porro Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro populo ipsorum curæ commisso; tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchialibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis; tum vero debitum psallendi, quo renentur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a Scriptoribus frequenter habita tractatio est: cumque ea res in hujus Almæ Urbis Nostræ Congregationibus, & potissimum in Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa, ac definita fuerit, quamvis earumdem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia, & sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Prædecessorum Nostrorum approbationem, & confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset eorum notitiam ad singulos quosque Vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas Scriptores abierunt, opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ Sedis Sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, & Fraternitatibus Vestris quædam veluti norma, ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliasque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, seu Edicta, quorum publicationes Vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum juxta ea, quæ in præsentibus tenenda, atque servanda præscribimus, omni qua decet, sollicitudine, ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum Vobis erit, ne Statutorum Vestrorum implemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad hujus Nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi, utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus, ac jubemus: quamobrem has ipsas litteras Nostras in singulorum Tribunalium regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quam de Vestris Decretis, quæ ipsis præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem, quod nuper enunciavimus Sacrosanctum Missæ Sacrificium a Pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex divino præcepto descendens a Sacra Tridentina Synodo diserte exprimitur sess. 23. c. 1. de Reform. per hæc notabilia verba: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre:* & quamvis minime defuerint, qui per inanes, & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a Sancta Synodo memoratam, de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; quum tamen relata Concilii verba satis clara, & perspicua sint; cumque prædicta

dicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privative præposita constanter edixerit, eos, quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse, quodque magis interest, cum hæc intelligentia a Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata; nihil jam amplius ulli Vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promptam executionem in Vestris respective Diœcesibus omni studio procurare debeatis.

Neque Nos tamen, qui, ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononiensis, Patriæ Nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus: non, inquam, Nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationi implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportune a Nobis est occurrendum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut quotiescumque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eamdem curam exercendam eligant, ac deputent, uti videre est in sess. 6. cap. 2. sess. 7. cap. 3. & 7. sess. 21. cap. 6. sess. 25. cap. 16. non raro autem eveniat, ut, aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad adimplenda hujus Ecclesiæ onera usque ad novi Rectoris electionem ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino sic jubente sess. 24. cap. 18. de reform. nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur se ipsos a prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod, habituali cura penes alium, seu alios residente, ipsi actualem dumtaxat exerceant, vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles, vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti: ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui a prædicta applicatione Missæ pro populo nonnumquam alienos se ostendunt. Itaque mens nostra, & sententia est, sicuti etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quod omnes, & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi, aut Vicarii sæculares, verum etiam Parochi, aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes, & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque etiam specifica, & individua mentione digni, æque teneantur Missam Parochialem applicare pro populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum allegare solent congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere: alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, umquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem, & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, auctoritate Apostolica iterum tenore præsentium decernimus, & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur; & quamvis antiqua, seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Diœcesibus, seu Parochiis obtinuerint, ut Missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes Missæ Sacrificium pro populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint, ad prædictam applicationem pro populo teneri. Et quidem Sacrosancta Synodus sess. XXIII. cap. XIV. præcipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus Missarum sacra faciant; *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent:* in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus provide constitutos, ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debent. At vero nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro populo celebrare, & applicare teneantur: & quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro populo celebrare, & applicare debere; eum vero, qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeat, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri: cum tamen pariter Nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam

summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari possint; quoniam pingues minime habendi sunt reditus etiam copiosi, quibus tamen multiplicia, & gravia sint onera annexa; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi Decretum, tamquam plus æquo rigidum, excitatæ, Nobis innotescant; idcirco opportunum censuimus Fraternitatibus Vestris declarare, Nobis abunde satisfactum fore, Vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro populo celebrent, atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de præcepto; cum prædicti Dominici, aliique festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Conc. Trid. sess. 5. c. 2. & sess. 24. c. 4. quilibet animarum curæ præpositus populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, *ut moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei*; & quibus Parochi subditos suos in doctrina christiana erudire debent, juxta id, quod a prædicto Concilio in citat. cap. 4. Episcopis præcipitur, ut nempe *saltem Dominicis, & aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent*.

Et quia in nonnullis Diœcesibus numerus dierum festorum de præcepto, de Apostolica Nostra auctoritate, & consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus festis Christifideles & Missam audire, & ab operibus servilibus abstinere debeant, in aliis vero populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium: Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Missæ Parochialis in hujusmodi diebus festis penitus eliminentur; statuimus, & declaramus, quod etiam iisdem festis diebus, quibus populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro populo celebrare, & applicare teneantur.

Quia vero propria nonnumquam experientia satis agnovimus aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis, quas a fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos vero qui, Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam sub Vicarii, seu Oeconomi nomine deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti, & pauca incerta emolumenta iisdem obvenientia ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod is quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti; proindeque cum istis severe nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, iisdem vetitum esset eleemosynam pro applicatione Missæ recipere: idcirco Nos tam istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, iidemque, quantum Nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes, & singuli prædicti teneantur diebus festis Missam pro populo celebrare, & applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique Vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi ad hoc, ut etiam diebus festis hujusmodi eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere, & licite possint, & valeant; dummodo ad necessariam populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent; ea tamen adjecta conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii Benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad Vicarios sive Oeconomos Ecclesiarum vacantium, quum a Sacro Tridentino Concilio citat. sess. 24. cap. 18. cuilibet Episcopo tribuatur facultas eosdeputandi, & constituendi *cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione*; verum erit Venerab. Fratres cum istis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exigua ejusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum alibus quod augmentum præbeatur pro onere celebrandi, & applicandi Missam pro populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Nostræ Apostolicæ exiguntur, opportuna Thesaurario Nostro Generali mandata dirigimus, quæ is denunciare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ Nostræ Ditionis, ceterorumque locorum, in quibus, ut præfertur,

tur, Ecclesiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

Ac demum quoad illos, qui tamquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis, ipsorum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut locis piis olim unitæ, quamvis a recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris Anni MDLXVII. distincte statuitur; nihilominus ubi præscripta fructuum portio vel nullo modo, vel non integre Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Congregationis iisdem fuerit attributa, minime sufficiens a Vobis reputetur propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi, & applicandi Missam pro populo diebus festis de præcepto, utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina sess. VII. cap. VII. dum illorum arbitrio permisit juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare: quam ob causam Nos etiam Fraternitatibus Vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes, & opportunas facultates impertimur, quibuscumque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversus ea, quæ salubriter a Vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternitatibus Vestris denuncianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem Vestrum latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum Horæ Canonicæ debitis modo, & forma recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur: quæ adeo claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eaque de re perspicuæ pariter, & per omnia uniformes existunt resolutiones ab hac Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolica auctoritate Nostra confirmamus, & approbamus, earum executionem Vobis enixe inculcantes: ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earumdem Benefactoribus in genere quotidie applicetur; eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. Itaque date operam, ut falsam quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Ecclesiis ejusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores: sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt quicumque in eadem sive dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionariatus, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respective vicibus celebrant.

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi alia ratione satisfacere possit, quam ea, quæ a lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eamdemque pro illis in genere applicando.

Profecto non solum prioribus Ecclesiæ sæculis, verum etiam temporibus haud longe a nostra ætate remotis (quod Vos ex Historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium, & singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerit; eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorumdem recordatio numquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur: quam ob causam etiam prædictus Catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri celebrantis apponi consuevit; licet iidem pii Benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro pec-

peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem Præsules preces pro iis imperandas esse duxerunt, quamvis illi propria bona offerentes, ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi Diptychorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco deserere fas est usum, & disciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere originem, atque rationem desumit.

Quemadmodum vero, loquendo de Missa Parochiali, superius dictum est, varias excusationes afferri solere ad declinandam illius applicationem pro populo diebus festis de præcepto; ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores provide e medio sublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini Resolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate Nostra approbamus, & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verum jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus, & corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii a Missa pro benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent ex eo quod alio quopiam Missarum onere obstricti inveniantur vel ratione proprii Canonicatus, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali præbenda obtinent; vel quia præter munus Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali, seu Collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exerceant, dum Missam Conventualem canunt diebus festis de præcepto, debent pro populo sibi commisso eam applicare; ac proinde nequeunt eamdem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent; pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, applicetque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quod Missa Conventualis non semper a Canonicis, aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a Beneficiatis, aut Mansionariis; quos minus æquum videtur pro Missæ celebratione omni eleemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleemosynam quotidianam pro Missa Conventuali ad nihilum fere redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi, Tridentina quidem Synodus sess. XXIV. cap. XV. opportunas rationes ostendit, quibus Canonicarum præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam a Concilio viam, ut fere evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere; cujus erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu, auctoritate Apostolica a Prædecessoribus Nostris eidem impartita, & a Nobis etiam præsentium tenore confirmata, quotidianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias, ad festos tantummodo dies reducere.

Non modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in illis canatur; sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus Vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque cum nuper a Nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam, & applicandam esse; nunc expendendum superest an earumdem Ecclesiarum Capitula jurisdictioni Vestræ respective subjecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex Vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam

dam esse exemptionem ab onere applicandi secundam, & tertiam Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum, & Beneficiorum tenuitate ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper judicio Nostro remittendam censuerit; Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus, laudandos nempe, & confirmandos esse quotquot sponte sua secundam, aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant: qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundæ, tertiæque Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in Commemoratione pro Defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum Epistolæ Nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras enixe hortamur, ut maximam curam, & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Missæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, sed exacte, pausa nempe interposita, & maxima, qua decet, reverentia, ac religione canantur. Equidem scimus in aliquibus Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis, aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. At quum Synodus Tridentina sess. XXIV. c. XII. loquens de Dignitatibus, & Canonicis qui Choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat, *in Choro ad psallendum instituto, Hymnis, & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*; quumque pauca omnino sint Capitula, in quibus eo modo a Canonicis in Choro non assistitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quum insuper opinio illa numquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, & improbata, quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis, & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Ecclesiarum Patriarchalium hujus Nostræ Urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus Conciliis Provincialibus ab hac etiam Apostolica Sede approbatis, & confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minime Nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius, vel alterius Ecclesiæ Canonici se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinæ Psalmodiæ cantu. Verum nisi illis præsto sit Apostolicum non præsumptum, vel abrogatum, sed legitimum ac vigens Privilegium, sive Indultum; jure, ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum, ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter Vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque Nobis, neque Vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus, & corruptelas, quas arguendo, & increpando evellere debeamus, dissimulatione, ac silentio nostro fovisse, & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus Vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 19. Augusti 1744. Pontificatus Nostri anno quarto.

XVI.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola encyclica ad Episcopos Italiæ directa

Qua nonnulla circa usuram declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

VIX pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam,

contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur; cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret; aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit: quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonicæ disciplinæ studio, ac peritia plurimum commendantur: accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus: Præsulem quoque Juris utriusque laurea præditum, & in Foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum, perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent, suasque opiniones in scripto exararent: non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur; sed, ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi: nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantumdem dumtaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit quam est receptum; ideoque ultra sortem lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati, atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur: proinde si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est in humanis contractibus æqualitatem, cujusque propriam, & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui, minime innatos, & intrinsecos forte concurrere, ex quibus justa omnino, legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari, & impendi sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si rite omnia peragantur, & ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contracti-bus

bus licitus modus, & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment; cum contra ex ipso oraculo divino discamus, quod *justitia elevat gentem*; *miseros autem facit populos peccatum*.

V. Sed illud diligenter advertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctuarium moderatum ultra sortem integram, salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo divinis documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem etiam id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici, ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari a te, ne avertaris*; & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, vere ne cum mutuo justus alius titulus, vere ne justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers, & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, & viri Canonum peritissimi, quorum consilia in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eamdem caussam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis; nam præstantium virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, diligentissime præcurrimus. Cum hæc ita sint, approbamus, & confirmamus quæcumque in sententiis superius expositis continentur; cum Scriptores plane omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura sacrarum Litterarum testimonia, Pontificum Decessorum Nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas ad easdem sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus auctores, quibus contrariæ sententiæ referri debent, & eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur. Neque ignoramus, quanta sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus universis Italiæ Archiepiscopis, Episcopis, & Ordinariis, ut hæc tibi, Venerabilis Frater, & ceteris omnibus innotescerent; & quoties Synodum celebrare, ad populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat litteris, aut sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint, ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus: nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt sententias; attamen pietatis vestræ studium, ac religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Primum gravissimis verbis populis vestris ostendite, usuræ labem, ac vitium a divinis Litteris vehementer improbari: illud quidem varias formas atque species induere, ut Fideles Christi sanguine restitutos in libertatem, & gratiam, rursus in extremam ruinam præcipites impellat: quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ, ac virtutis gloria supra ceteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent, (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt) ab extremis quæ semper vitiosa sunt, longe se ab-

abstineant: etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tamquam illicitam, & cum usura conjunctam; contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimium adhæreant; sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat; siquidem convicia, atque injuriæ vinculum christianæ caritatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præseferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inferendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudines, & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum. Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco Vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendamus naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam, & sejunctam esse, & ea pariter discrepare magnopere inter se quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque foro retineri; ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has litteras a nobis præscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Diœcesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem, & puritatem inducantur. Postremo Vobis, & Gregi curæ vestræ concredito Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 1. Novembris 1745. Pontificatus Nostri anno 6.

XVII.
CONSTITUTIO
SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

De Episcoporum Residentia.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD universæ Christianæ Reipublicæ Statum, ad Ecclesiasticarum legum custodiam, & fidelium populorum salutem, tam magni refert singulos Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis Præpositos, in ipsis Ecclesiis, vel Diœcesibus sibi creditis assidue residere, ut difficile sit aliud ullum reperire Ecclesiasticæ disciplinæ caput, quod aut Conciliaribus Canonibus, atque Decretis, aut Apostolicæ Sedis Constitutionibus, & Sanctionibus tam sæpe, tamque impense inculcatum fuerit, & commendatum. Ut autem antiquiora Canonica statuta prætereamus: Nobis satis erit innuere, quid hac de re decreverit Sacrosancta Tridentina Synodus sess. VI. cap. 1. & sess. XXIII. cap. 1. de reformatum

tum

cum ea, quæ recol. mem. Prædecessor Noster Urbanus Papa VIII. præscripsit in sua Constitutione data apud S. Petrum die 12. Decembris an. 1634. quæ incipit, *Sancta Synodus*, & in qua præcedentes aliorum Romanorum Pontificum Pii IV. Gregorii XIII. & Clementis VIII. leges, & Constitutiones retulit, confirmavit, & ampliavit. Neque opus est recensere omnes Encyclicas litteras, quæ ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos de implendo hujusmodi residentiæ onere identidem admonendos ab hac Apostolica Sede mitti consueverunt, ut patet ex Epistola jussu Ven. Servi Dei Innocentii Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri scripta die 5. Februarii an. 1678. item ex alia die 24. Decembris an. 1707. a felic. record. Clemente Papa XI. ad suum, & Apostolicæ Sedis Nuncium Neapoli commorantem conscripta, ut illius Regni Præsules ad residendum in propriis Ecclesiis, & Diœcesibus adigerentur: necnon ex ejusdem Clementis litteris in forma Brevis, datis die 25. Maji an. 1709. ad Archiepiscopos, & Episcopos Poloniæ, qui obtentu turbarum, & dissensionum, quæ tunc in eo Regno versabantur, suas reliquerant Ecclesias atque Diœceses.

Neque porro Nos hac in re Apostolici Officii Nostri partes desiderari permisimus: vix enim inscrutabili divinæ providentiæ consilio in hac suprema Ecclesiæ universalis specula collocati fuimus, quum veterem Prædecessorum Nostrorum morem in usum revocantes, ad Ven. Fratres omnium per Orbem Ecclesiarum Antistites Apostolica scripta direximus, quibus, inter cetera salubria monita, hoc etiam de residendo in propriis Ecclesiis peculiari studio iis inculcare, & tam gravissima damna, quæ ex eorum absentia proveniunt, quam magnas utilitates, quas eorum præsentia concreditis ipsis Diœcesibus affert, ante oculos proponere non prætermisimus, ut videre est in §. 4. Epistolæ Encyclicæ diei 3. Decembris anni 1740. a nobis conscriptæ, quæ in Tomo I. Bullarii Nostri nuper vulgati n. 1. impressa est. Qui autem hominum corda scrutatur Deus, is sane novit quanto, & quam acerbo animi Nostri dolore nonnumquam acceperimus, Ecclesiasticas regulas ab aliquo ex Fratribus hac in parte violari, & quantopere studuerimus nunc admonendo, nunc obsecrando, nunc increpando, absentes quidem per Litteras, præsentes vero ipsa voce ad debitum Residentiæ officium revocare. Quin etiam laudabilibus Prædecessorum Nostrorum vestigiis inhærentes, in Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula, qua Beneficia in octo anni mensibus vacatura nostræ dispositioni, & collationi reservavimus, simul etiam iisdem Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis residentibus gratiam alternativæ mensium, certis modo, & forma ab iis acceptandam, libenter obtulimus; nimirum, ut quamdiu ipsi apud Ecclesias, aut Diœceses suas vere, & personaliter residerent. de Beneficiis hujusmodi Ecclesiasticis, quæ extra Romanam Curiam in Februarii, aliisque alternis anni mensibus vacare contingeret, dummodo alias dispositioni Apostolicæ reservata, vel affecta non essent, libere disponere valerent, facultatem tempore Pontificatus Nostri duraturam concessimus, quo scilicet iidem Episcopi, & majores Ecclesiarum Præsules ampliorem potestatem in Beneficiis prædictis conferendis sic obtinentes, hac etiam Apostolicæ Nostræ liberalitatis gratificatione illecti, ad personalem residentiam prædictam libentius obeundam adducerentur.

Quoniam vero & certæ quædam causæ adesse possunt, & hujusmodi occasiones incidere, propter quas, prævio Romani Pontificis assensu, & approbatione, liceat Episcopo a propria Ecclesia, & Diœcesi per aliquod definitum tempus abesse, ea vero absentia, quæ ad modicum tempus protrahitur, neminem desertæ residentiæ reum constituit; ideo & in Conciliis, & in Apostolicis Constitutionibus ad præcavendos abusus tam circa hujusmodi causarum, & occasionum relevantiam, quam circa tolerabilia temporum spatia, providæ statutæ leges, & regulæ reperiuntur. Et quidem justæ, ac legitimæ absentiæ causæ a præfata Tridentina Synodo citat. cap. 1. sess. 23. non aliæ agnitæ fuerunt, quam Christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas. Verum his etiam causis deficientibus, quum eadem Sacrosancta Synodus perpendisset ex veterum Canonum sententia, minime abesse videri eos, qui aliquantisper absunt, & statim sunt reversuri; omnibus Ecclesiarum Antistitibus indixit, ut sibi licitum non putarent singulis annis ultra duos, aut tres ad summum menses, sive continuos, sive interruptos extra proprias Diœceses commorari; eosque simul admonuit, ne per illius temporis spatium, Dominici Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes item, & Corporis Christi diebus ab Ecclesiis suis Cathedralibus abessent, nisi forte Episcopalia munia in aliis Diœ-

Diœcesum suarum locis eos detinerent; eamque præterea rationem ab iis haberi voluit, ut absque ullo Gregis detrimento concessa uterentur libertate, & ut id æqua ex causa fiat: quibus verbis animi levitas, oblectationum cupiditas, aliæque futiles causæ penitus excluduntur.

Præfatus autem Urbanus Prædecessor ad peculiares occurrentes casus descendens, Episcopis in Curia promotis unum concessit mensem (quem postea declaratum fuit, a die ipsorum promotionis in Consistorio computandum esse) quo mense elapso, singuli ad proprias Ecclesias se conferre deberent. Sed quum in Concilio Romano, habito a felic. record. Benedicto Papa XIII. Prædecessore pariter Nostro, Episcopi exposuissent, tam exigui temporis spatio non posse a recens promotis sua in Urbe negotia expediri; idem Benedictus facultatem concessit Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali suo, & Romani Pontificis pro tempore in Urbe, ejusque Districtu Vicario, ut præfatum unius mensis terminum juxta casuum contingentiam, & causa cognita, ad alios quadraginta dies, & non ultra prorogare posset.

Præterea Episcopis ad sacra Apostolorum limina statutis temporibus visitanda personaliter accedentibus supradictus Urbanus Prædecessor indulsit, ut qui Ecclesiis citra Montes, & citra Mare positis præsiderent, per quatuor; qui vero ultramarinis, & ultramontanis Ecclesiis præessent, per septem menses continuos a residentia in suis respective sedibus facienda, hujusmodi visitationis gratia, excusarentur.

Cum vero idem Urbanus declarasset, se per ea, quæ in suis præfatis Litteris constituerat, minime sublatam voluisse dictam trium mensium licentiam a Concilio indultam; hinc plures ortæ quæstiones, & varia condita sunt Decreta ab eodem Urbano, ejusque Successoribus approbata: cujusmodi sunt, non licere trimestrem absentiam prædictam conjungere sive cum eo tempore, quo permittitur Episcopis post suam promotionem in urbe commorari, sive cum eo, quod ad peragendam sacrorum Liminum visitationem iisdem concessum fuit: neque fas esse absentiæ tempora ita disponere, ut tres postremi menses unius anni continuentur cum tribus prioribus mensibus anni subsequentis. Sicut etiam vetitum est prædictos menses conjungere cum eo anni tempore, quo propter aeris insalubritatem alicui Episcopo permittitur extra Diœcesim degere; ne scilicet continuatis absentiæ temporibus vernos simul, & æstivos menses, sive æstivos una cum autumnalibus extra Diœcesim duci contingat. Denique, ne quis indulgentia Sacri Concilii per fraudem abuti posset, declaratum fuit, prædictam trium mensium vacationem intra cujusque anni limites coerceri, ut qui uno anno usus ea non fuerit, non ideo sequenti anno diutius ab Ecclesia sua abesse valeat.

Et quoniam Tridentina Synodus sub legibus de residentia hujusmodi, ipsos etiam S. R. E. Cardinales nominatim comprehendit; præfatus Urbanus Prædecessor, advertens nonnumquam evenire, quod aliquis ex Cardinalibus alicui Patriarchali, seu Metropolitanæ, aut Episcopali Ecclesiæ præpositus, unum simul ex Episcopalibus suburbicariis obtineret, constituit, ut hujusmodi Cardinales in primodictis Ecclesiis, non autem apud Episcopatus suburbicarios residere tenerentur.

Denique tam in prædicto Concilio, quam in citata Urbani Constitutione, contra transgressores hujusmodi legum, quæ ad residentiam pertinent, gravissimæ pœnæ statutæ fuerunt; quarum executionem idem Urbanus primo quidem demandavit Auditori causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ; verum biennio post totam hujus materiæ cognitionem delegavit Congregationi particulari a se deputatæ, quam compositam esse voluit ex tunc, & pro tempore existentibus Cardinali Romani Pontificis in Urbe Vicario, necnon ejusdem Pontificis Datario, & Secretario Status, ac Secretario Brevium, duobus item Secretariis Congregationum, negotiis & consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac interpretationi & executioni Decretorum prædicti Concilii Tridentini respective præpositarum. Et quidem prædicto Cardinali Vicario facultatem tribuit, ut justis ex causis, & cum concilio prædictorum Prælatorum concedere posset Episcopis licentiam abessendi a propriis Ecclesiis, & Diœcesibus spatio dumtaxat dierum quadraginta, ut in ipsis Urbani Litteris datis die 1. Januarii 1636. distinctius præscribitur.

Hujus Congregationis Caput, seu Præfectus, ex quo eadem instituta est, semper fuit præfatus Cardinalis Vicarius pro tempore existens; quemadmodum ejusdem Secretarii munus is semper gessit, qui Congregationi Concilii Tridentini fuit a Secretis: unde etiam Nos ipsi, dum in minoribus constituti Officio Secretarii prædictæ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum fungeremur, par quoque munus Secretarii alterius Congregationis super residentia Epi-

Episcoporum simul sustinuimus. Quæ sane Congregatio, ut ex illius secretariæ regestis apparet, tam ipsius Urbani Prædecessoris temporibus, quam aliis subsequentibus, non semel singulis annis adunari consuevit; id, quod a san.mem. Prædecessore pariter Nostro Clemente Papa XI. in usum revocatum fuit, & identidem peractum, Nobismetipsis præfatum Secretarii munus obeuntibus, confectisque a Nobis, & impressis foliis, ea prorsus methodo, quæ pro causis ad Congregationem Concilii pertinentibus observatur.

Ut autem Episcopi a suis Ecclesiis, vel Diœcesibus licite abesse possint, quum præter causam Canonicam, expressa quoque licentia Romani Pontificis, ut supra diximus, sit necessaria, excepto casu prædictæ trimestris absentiæ a Concilio permissæ, pro qua nulla peculiaris requiritur licentia; quum idem Concilium Episcoporum abscedentium conscientiæ relinquat, de æquitate causæ judicium facere: hinc est, quod quæcumque hujus generis licentia olim indulgeretur, per speciale Chirographum manu Pontificis signatum expediebatur. Postmodum vero inductus fuit mos describendi omnes hujusmodi licentias in unico folio, quod Pontifici subscribendum deferebatur: quem sane morem a prædecessoribus Secretariis invectum, Nos quoque servavimus.

Cum autem post absentiam duodecim annorum, quorum duos apud Anconitanam, & decem apud Bononiensem Ecclesias Regimini Nostro successive commissas assidue residendo transegimus, in Urbem reversi, & ad Apostolicam Sedem, quamvis immerentes, evecti fuerimus; Congregationis præfatæ sessiones, materia forsan deficiente, non amplius frequentari comperimus; neque porro Chirographa, aut folia signanda Nobis oblata fuerunt; sed facta Nobis oretenus a Prælato dictarum Congregationum super executione, & interpretatione Concilii, & super Residentia Episcoporum Secretario, tam petitionum Episcoporum, qui vacationem a residentia postulabant, quam causarum, quibus hujusmodi petitiones innitebantur, relatione, Nostroque desuper accepto responso, opportuna singulis decreta præscribi, eaque a Cardinali Vicario Nostro, tamquam sæpedictæ Congregationis super Residentia Episcoporum Præfecto, signari consueverunt. Verum quum nos hanc agendi rationem pro rei gravitate nimis compendiariam judicaverimus, visum est Nobis motu proprio, & ex certa scientia non solum pro debita, ut ajunt, actus solemnitate, sed etiam pro ipsius rei substantia, & pro maturiori examine causarum, quæ ad hujusmodi licentias obtinendas afferuntur, infrascriptas leges, & ordinationes inviolabiliter inposterum observandas, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, edicere, & constituere.

Primum itaque relata superius Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi Decreta sess. VI. c. I. & sess. XXIII. cap. I. de Reform. laudatasque Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Pii IV. Gregorii XIII. Clementis VIII. Constitutiones, & Ordinationes, necnon omnes, & singulas, quas supra innuimus, resolutiones Apostolicæ Sedis auctoritate editas, innovantes, & tam Decretorum, quam Constitutionum, ordinationum, & resolutionum hujusmodi tenores etiam veriores pro satis hic expressis, ac etiam de verbo ad verbum insertis habentes, & haberi volentes, illaque, & illas, quatenus opus sit, iterum plenissime approbantes, & confirmantes omnia, & singula in ipsis contenta, & ab iis ad quos spectat, & pro tempore inposterum spectabit, attendi, & in omnibus, quæ Nostris hisce Litteris non adversentur, exactissime impleri, & observari volumus, statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, atque præcipimus, non obstantibus quibuscumque privilegiis, aut contrariis, etiam quantumvis inveteratis, usibus, & consuetudinibus, quæ potius abusus, & corruptelæ dici debent; quibus, si forte adesse, aut allegari contingat, motu, ac scientia simili, ac de prædictæ Apostolicæ auctoritatis Nostræ plenitudine, derogamus, & derogatum esse volumus, & decernimus.

Secundo loco, & consequenter ad præmissa adversus prædictarum legum, & Constitutionum transgressores, omnes, & singulas pœnas in iisdem Decretis, & Constitutionibus latas, & comminatas, auctoritate quoque Nostra confirmamus, & innovamus; amissionis scilicet quartæ partis fructuum unius anni, ipso facto ab iis incurrendæ, qui legitimo impedimento, seu justis, & rationabilibus causis cessantibus, & absque expressa, ut præfertur, Apostolicæ Sedis licentia, sex mensibus continuis extra suam Diœcesim morando absuerint; & amissionis alterius quartæ partis fructuum eodem modo incurrendæ, ubi hujusmodi absenria ad alios sex menses protrahatur; ut in prædicto Concilio Tridentino sess. 6. cap. 1. de Reform. statutum fuit; incursus quoque in peccati mortalis reatum, & obliga-

tio-

tionis restituendi fructus in absentia perceptos, nulla etiam prævia declaratione, eosque erogandi in Ecclesiarum fabricas, seu in subventionem pauperum ipsius loci, quacumque conventione, seu compositione pro hujusmodi fructibus male perceptis prohibita; ut in eodem Concilio sess. XXIII. cap. I. præscribitur. Similiter impositam a prædicto Pio IV. Prædecessore pœnam amissionis facultatum testandi, & disponendi, si quæ transgressoribus hujusmodi competere dignoscantur; necnon inhabilitatis ad majores dignitates, & Ecclesias obtinendas, quam præfatus quoque Prædecessor Clemens VIII. indixit, per omnia confirmamus, & innovamus. Quibus omnibus hoc etiam superaddimus, ut iidem transgressores omnibus, & singulis indultis, & privilegiis, quæ forsan ipsis tamquam Pontificio Solio assistentibus concessa fuerint, ipso facto privati esse censeantur. Decernentes sub transgressorum nomine comprehendi non solum eos, qui præter tres menses a Concilio toleratos absque legitima causa, & expressa Romani Pontificis licentia extra proprias Diœceses commorantur; sed eos etiam, qui hujusmodi licentiam falsis, simulatisque causis dolose extorquere non dubitaverint; vel ea semel rite, recteque obtenta præscriptos in eadem limites, ac præfinitum tempus prætergressi fuerint. Quod si nihilominus aliqui non minus Canonica statuta, quam propositas hujusmodi pœnas contemnentes in sua contumacia confirmati perseverare præsumpserint; volumus adversus istos ad ulteriora cum effectu procedi, juxta mentem ejusdem Concilii Tridentini, quo in citato cap. I. sess. VI. Romanum Pontificem pro tempore existentem hortatur, ut suæ supremæ Sedis auctoritate in hujusmodi transgressores ad severiorem Sacrorum Canonum normam animadvertat, atque etiam Ecclesiis ipsis de utilioribus Pastoribus provideat, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

Tertio loco volumus, & mandamus, ut prædictæ Congregationis super residentia Episcoporum ab Urbano Papa VIII. institutæ exercitium atque sessiones resumantur, confirmantes ipsius præfecturæ munus dilecto Filio Nostro Joanni Antonio Tituli Sancti Martini in montibus Presbytero S. R. E. Cardinali Guadagni nuncupato, moderno nostro in Urbe ejusque districtu in spiritualibus Vicario, ejusque in officio Vicariatus hujusmodi successoribus; sicut etiam officium Secretarii ejusdem Congregationis dilecto Filio Magistro Joseph Alexandro Furietto, ejusque successoribus Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Secretariis: eosdemque statuentes in hujusmodi Congregatione nunc, & deinceps pro tempore locum habere, & suffragium ferre, quicumque ea officia, & munera obtinent, sive obtinebunt inposterum, quæ in præcitatis Urbani Prædecessoris Litteris designantur. Præterea cum minime expediat hujusmodi Congregationem Promotore Fiscali carere, Nos eum, qui in Tribunali prædicti Cardinalis Vicarii Urbis officium gerit Promotoris Fiscalis, ejusque in officio successores pro tempore ad idem munus obeundum deputamus in præfata Congregatione, cui ipsum, seu ipsos cum consultivo suffragio volumus interesse. At vero perpendentes, quod si Congregatio isthæc toties habenda foret, quoties ab aliquo Episcopo licentiam abscedendi a Diœcesi peti contingeret, eadem aut propter frequentiam nimis onerosa evaderet, aut propter negotiorum levitatem tractu temporis negligi, & parvipendi posset, volumus atque statuimus, eamdem tunc tantum cogendam, habendamque esse, cum aut a Nobis, sive a Successoribus Nostris Romanis Pontificibus, alicujus negotii cognitio ipsi remissa, & delegata fuerit; aut hujusmodi etiam remissione cessante, quoties de pœnis superius constitutis adversus aliquem transgressorem reipsa decernendis infligendisque deliberandum fuerit: siquidem hujusmodi pœnarum modus, prout cujusque major, aut minor contumacia exegerit, ab eadem Congregatione statuendus erit; ut facta per ipsius Secretarium Nobis, seu Successoribus Nostris relatione, approbataque Congregationis resolutione, ad hujusmodi pœnarum executionem procedatur; aut denique, cum aliquis Episcopus instantiam proponat abessendi a propria Diœcesi ratione alicujus muneris, sive officii, cujus ea dicatur natura esse, ut Apostolicum indultum de non residendo ad longum tempus ipsi sit concedendum. Nos etenim hujusmodi indulta nemini umquam concedi debere decernimus, nisi prævio causarum examine in eadem Congregatione peragendo, nostraque, & Successorum Nostrorum scientia, & approbatione, & mediante expeditione Litterarum Apostolicarum in forma Brevis; ideoque mandamus Nostro, & Romani Pontificis pro tempore existentis supplicum libellorum Secretario, aliisque Secretariis quarumvis Congregationum, qui-

quibus ea de re preces oblatæ fuerint, ut illas ad prædictam Congregationem super residentia Episcoporum omnino remittant: simulque prohibemus Nostro, & successorum Nostrorum pro tempore Secretario Brevium, ne Litterarum Apostolicarum super indultis hujusmodi exempla Nobis, aut Successoribus Nostris signanda ullatenus afferat, nisi authentica documenta tam de causarum examine in dicta Congregatione peracto, quam de Apostolica approbatione, & assensu consequenter examinatis, eidem fuerint exhibita.

Quarto loco statuimus, ut folia superius enunciata inposterum omnino conficiantur, in quibus nimirum describantur nomina Episcoporum, quibus dantur indulta commorandi extra Diœcesim, una cum causis ab ipsis adductis, atque probatis, & spatio temporis, ad quod hujusmodi indulta conceduntur: quæquidem folia a Romano Pontifice subscripta, in Tabulario prædictæ Congregationis, ut alias, asservari præcipimus: quod tamen intelligi volumus non de iis indultis, quæ per Apostolicas Litteras in forma Brevis expedienda esse in paragrapho superiore præscripsimus; sed de alterius generis indultis, de quibus infra dicendum erit, quæque post Pontificium assensum a Secretario requisitum, & obtentum, expediri debebunt per decreta a prædicto Cardinali Vicario Urbis tamquam præfatæ Congregationis præfecto subscripta. Decet enim has quoque licentias non sine Pontificia subscriptione prodire; idque obtinebitur accedente signatura Pontificis super prædictis foliis, in quibus singulorum indultorum tenores, & causæ a Secretario descriptæ erunt, quemadmodum elapsis temporibus, ac etiam a Nobis ipsis, dum hujusmodi Secretarii munere fungeremur, servatum fuisse narravimus.

Quinto loco, quoniam experiendo cognovimus, quod ad obtinenda indulta commorandi extra Diœcesim, infrascriptæ plerumque causæ ab Episcopis afferri solent, nimirum, aut necessitas assistendi personaliter alicui liti, seu controversiæ, in qua Ecclesiæ, aut Cleri sui, vel etiam propriæ familiæ res agatur, quæque in Romana Curia introducta sit, vel alia in Urbe, in qua resideant majora Tribunalia, quorum ea de re judicium esse debeat; aut corporalis ægritudo, qua correptus fuerit Episcopus, dum extra Diœcesim, Conciliaribus mensibus utens, morabatur, ita ut ad eamdem Diœcesim reverti nequeat; aut adversa valetudo in ipsa Diœcesi contracta, ad quam depellendam medici putent necessarium fore, Episcopum aerem, & solum aliquantisper mutare; aut denique malignitas aeris in Diœcesi vigens, quam aliquibus anni mensibus devitare oporteat: & quoniam nec ulla ex præmissis causis, absque expressa Romani Pontificis approbatione, quemquam ab onere residendi eximere potest; & nisi certis expressis circumstantiis, iisque verificatis, difficile est ad hujusmodi approbationem rite, recteque procedere: necessarium Nobis visum est infrascriptas Regulas statuere, quas in singulis respective casibus ab iis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, observari mandamus, atque præcipimus.

Si quis igitur inposterum licentiam petierit abscedendi a Diœcesi sibi concredita, ut judiciali controversiæ, quæ alibi vertitur, per seipsum intersit, exprimere debebit in precibus tum locum, sive Urbem, in qua hujusmodi lis agitatur, tum etiam, an ea pertineat ad ipsam Oratoris Ecclesiam, seu Clerum, vel potius ad ipsius Familiam. Et quidem si ad Familiam pertineat absque eo quod Secretarius Congregationis Pontificem, aut Cardinalem Præfectum adeat, rescribendum ab ipso erit, ut Orator ad effectum de quo in precibus, utatur mensibus a Concilio indultis. Quod si eis jam usus fuerit, ulterior ipsi licentia non concedatur. Si vero de ejus Ecclesiæ vel Cleri rebus agatur, exponi debebunt tum status litis, tum causæ, propter quas necessaria creditur in loco judicii Oratoris præsentia; tum etiam declarandum, an mensibus Conciliaribus usus fuerit. Et quidem si nondum illis usus sit, rescribendum erit, ut eos in hujusmodi causam impendat. Si vero id amplius Episcopo integrum non sit, (qua in re nec dolus, nec fraus intercesserit) & alioquin ipsius instantia justa videatur, tantum illi temporis, & non amplius, ad commorandum extra Diœcesim tribuatur, quantum judicatum fuerit necessarium esse ad causæ Defensores, Advocatos, & Judices de omnibus, quæ ad rem pertinent, sufficienter instruendos. Si enim licentia abessendi a Diœcesi usque ad finalem exitum causæ extendi deberet, nemo non videt, quam diuturna plerumque foret in hisce casibus Episcoporum absentia, & quam facile evenire posset, ut pleræque Diœceses complurium annorum spatio suorum Pastorum præsentia carerent.

Qui vero licentiam abessendi petierint ratione infirmitatis extra Diœcesim contractæ, dum vacatione a Concilio indulta uterentur, asserentes ea de causa regressum ad propriam Diœ-

Diœcesim sibi prohiberi; exponere debebunt contractæ infirmitatis qualitatem, & super ea testimonium medici juramento firmatum exhibere. Atque ubi petita licentia ipsis indulgeatur, ea semper ad certum ac definitum tempus concedi debebit, adjecta quoque clausula, si tamdiu infirmitas duraverit.

Ab iis autem, qui hujusmodi licentiam postulaverint, eo quod aeris mutatione opus sibi esse dicant ad convalescendum ex morbis, quos in suis Ecclesiis residendo contraxerunt, exprimendum erit in precibus, quo morbi genere, & quam graviter laborent, ac proferendum testimonium medici, qui jurejurando testetur, utile ac necessarium Oratori esse, ut in aliam Regionem, atque aerem per aliquod tempus se transferat. Nec illud silentio prætereundum, an scilicet Orator, antequam morbo corriperetur, trimestri licentia a Concilio permissa usus fuerit. Si enim id nondum fecerit, & tempus a Concilio indultum sufficiens ipsi non reputetur, poterit ei concedi, ut per quatuor menses, in quibus tamen Conciliares menses comprehendantur, a Residentia absens permaneat. At si prædictos Conciliares menses, remoto omni dolo, & fraude, jam extra Diœcesim transegerit, tantum temporis ipsi indulgeatur, quantum ad confirmandam ipsius valetudinem vere necessarium esse prudenter judicabitur.

Qui tandem licentiam commorandi extra Diœcesim postulabit propter malignitatem aeris, quem in sua Diœcesi aliquo anni tempore insalubrem esse affirmat; is videat etiam atque etiam quid agat. Et quidem pro veritate exponat, quibus anni mensibus perniciosus sit Regionis aer: item, an eadem cæli temperies totam comprehendat Diœcesim, ita ut nullus intra ejus tractum locus existat, in quo suspectum illud tempus absque salutis detrimento transigere valeat: postremo an Conciliaribus mensibus usus fuerit. Etenim si nondum eos sibi sumpserit, non ægre obtinebit indultum abessendi per quatuor menses (quatenus periculum ab aere tamdiu durare censeatur) in quibus tamen tres illi a Concilio permissi numerandi erunt. Si autem hujusmodi Concilii indulgentia jam usus fuerit, frustra novum indultum prædicta de causa ab Apostolica Sede postulabit; sibique imputare debebit, quod cum sciret certo anni tempore in sua Diœcesi aerem insalubrem fore, concessos vacationis menses in tempus illud non reservaverit. In omnibus autem absentiæ indultis, quæ ratione aeris insalubris inposterum concedentur, hanc clausulam adjici volumus: *Dummodo intra Diœcesim aliquis locus non adsit, in quo aer salubris sit, & in quo Episcopus commorari possit.*

Sane prædictus Urbanus Prædecessor non prætermisit eorum Antistitum causam considerare, qui Provincialibus Conciliis, vel Congregationibus, seu Assembleis generalibus, in quibus Ecclesiastici intervenire solent, personaliter interesse, sive in aliis muneribus, aut Reipublicæ officiis, quæ ipsorum Episcopatibus, Ecclesiisque adjuncta sunt, ad certum tempus extra Diœcesim occupari solent, ac debent; & his quidem in præcitata Constitutione licentiam abessendi concessit pro eo definito tempore, quo ejusmodi Concilia, Congregationes, & Assembleæ peragentur, exercitiumque muneris seu officii publici eorum Ecclesiis adjuncti actu duraverit; dummodo, iis finitis, recto tramite ad Ecclesias sibi commissas sese conferrent. Cujus concessionis æquitatem Nos quoque agnoscentes, eamdem approbamus, & confirmamus. Sed cum idem Urbanus nihil statuerit de Episcopis, qui a residentiæ suæ loco discedunt pro processuum in causis Beatificationum, aut Canonizationum compilatione Apostolica auctoritate ipsis delegata, necesse est aliquid a Nobis pro his etiam casibus opportune constitui.

Expediuntur a Congregatione Sacrorum Rituum litteræ, quas vocant remissoriales, & compulsoriales, quibus committitur, ut supradicti processus auctoritate Apostolica conficiantur: eæque diriguntur tribus Episcopis, aut superioribus Prælatis cum clausula, ut duo ad minus procedant. Cumque in hujusmodi Episcoporum numero semper includatur Ordinarius loci, in quo processus construitur, fere contingit, e tribus, ad quos litteræ sunt directæ, unum dumtaxat a residentia avocari. Ubi itaque aliquis Episcopus Titularis Ecclesiæ in partibus infidelium constitutæ haberi possit, volumus eum in præfatis litteris pro uno ex tribus Episcopis comprehendi. Quod si tres omnino Antistites in propriis Ecclesiis residentes ad hujusmodi effectum delegari oporteat, statuimus, atque præcipimus, ut litteræ a prædicta Congregatione dirigantur Episcopis, qui viciniores sunt Diœcesi, in qua Apostolicus processus conficiendus erit. Quoniam vero non de re agitur, quæ duabus tribusve hebdomadibus perfici queat, sed quæ plurium sæpe mensium, aut etiam annorum operam requirit; volumus, ut

Epi-

Episcopi, qui ejusmodi delegationem acceptaverint, necessariam licentiam abscedendi a Diœcesi, causam absentiæ exprimendo, petere, & impetrare non omittant, sub pœnis adversus eos constitutis, qui absque causa extra Diœcesim commorantur. In hujusmodi autem licentiis concedendis statuimus, ut Conciliares menses semper comprehendantur, & præter eos, triginta dumtaxat dies, si opus fuerit, adjiciantur; nam & ad plura peragenda quadrimestre spatium sufficiens est; & si adhuc facienda supersint, quatuor alii menses sequenti anno in idem opus insumi poterunt.

Hæc sunt quæ salubriter in Domino statuenda judicavimus, quæque pro regula, & norma inposterum haberi volumus, ut a Venerab. Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, gravissimum, quod ipsis incumbit, residentiæ officium exacte impleatur. Itaque dilecto Filio moderno præfatæ Congregationis super eadem residentia Secretario, ejusque successoribus in perpetuum injungimus, & in virtute sanctæ Obedientiæ, sub pœnis contra inobedientes mandatis Apostolicis in re gravi, præcipimus, atque jubemus, ut supplices libellos pro parte quorumcumque Antistitum sibi oblatos, in quibus ea, quæ supra adnotavimus, expressa non fuerint, quibusque necessaria authentica documenta, superius pariter indicata, non sint adjuncta, nullo modo recipiant, multoque minus ad Pontificem referant. In Decretis autem, quæ post Pontificium assensum ab ipsis Secretariis in consueta audientia reportarum, a Cardinali ejusdem Congregationis Præfecto subscribenda erunt, suprascriptas clausulas respective apponere non prætermittant; illud etiam expresse cavendo, ut quæ conceduntur indulta, a die Datæ ipsorum Decretorum decurrere intelligantur.

Denique Ven. Fratres, Patriarchas, Primates, Metropolitanos, & Episcopos universos monemus, ut non solum ipsi statutas de residentia leges adamussim observent, sed semper memores sint Decreti a Sacra Tridentina Synodo editi sess. VI. cap. I. de reform. quo jubentur singuli pro virili parte in aliorum agendi rationem respective vigilare, & non residentes Romano Pontifici infra certum tempus denunciare. Nostris quoque, & Apostolicæ Sedis Nunciis hoc idem demandamus, & injungimus, ubi intra ipsorum Nunciaturæ districtum aliquis Episcopus, seu superior Prælatus existat, qui Canonicas leges in hac parte violare dignoscatur.

Et quia Nobis relatum est nullibi frequentius prædictas leges ab Episcopis violari, quam in proximo Neapolitano Regno (neque vero id mirum in tanto eorumdem numero) volumus, atque statuimus, ut in indultis absentiæ, quæ pro Episcopis prædicti Regni inposterum expediri contingat, ad ceteras clausulas superius præscriptas, hæc etiam addatur, ut obtenta licentia exhiberi debeat Apostolico Nuncio Neapoli commoranti, alioquin nullius roboris, vel momenti habeatur. Nos siquidem prædicto Nuncio earumdem præsentium tenore committimus, ut hujusmodi licentias in acta sui Tribunalis referri faciat, itemque de causis, propter quas concessæ fuerunt, inquirat, ac tempus in iis præfinitum observet, ad hoc scilicet, ut per eum resciri possit, si quid obreptum, aut subreptum fuerit in precibus; & ipsum latere nequeat, si quis præscriptos sibi limites transgrediatur, sibi absque necessario Apostolicæ Sedis indulto, extra tempora a Concilio permissa, longe ab Ecclesia, & Diœcesi sua commoretur. Pro iis autem, qui, ut Nobis pariter relatum fuit, Diœceses suas deserunt, & non quidem in Urbem Regni principem, ubi Apostolicus Nuncius moram trahit, sed in alias se conferunt ejusdem Regni Civitates, quin ipse Nuncius quidquam de illis audiat; injungimus Nuncio, ut per Officiales suos, atque Ministros, quos in omnibus Diœcesibus retinet, curet se certiorem fieri de Episcopis quicumque a propriis Diœcesibus recedunt: ut & ii, qui obtentis licentiis abutuntur, & multo magis ii, qui proprio marte se gerere præsumunt (dum vel absque prævia licentia, præter tempus a Concilio indultum, a suis Diœcesibus absunt, vel si ob aliquem inopinatum eventum ab ipsis discedere compulsi fuerint, hujusmodi licentiam statim ac ad destinatum locum pervenerint, petere, & impetrare non curant) severiori Sacrorum Canonum, & Apostolicarum sanctionum censuræ subjiciantur.

Ceterum intendimus sub præsentium Litterarum Nostrarum ordinatione, & dispositione etiam ipsos Ven. Fratres nostros S. R. E. Cardinales, qui Patriarchalibus, Primatialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus Ecclesiis prædictis ex concessione, & dispensatione Apostolica nunc præsunt, & in futurum præerunt, comprehendi, & comprehensos esse, & fore.

Præsentes quoque Litteras, omniaque, & singula in eis contenta de subreptionis, ob-

reptionis, aut cujuscumque nullitatis, vel invaliditatis vitio, intentionisque Nostræ, aut quocumque alio defectu etiam ex eo, quod in præmissis quomodolibet interesse habentes, & habere prætendentes, & præsertim ejusdem S. R. E. Cardinales præmissis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, solemnitatesque, & alia servanda, & adimplenda nullatenus servata, & adimpleta fuerint, ac quocumque alio colore, prætextu, occasione, & causa etiam necessario exprimenda a quoquam notari, impugnari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illa aperitionis oris, restitutionis in integrum, vel aliud quodvis juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari nullo umquam tempore posse; sed semper, perpetuoque valida, firma, & efficacia esse, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum inviolabiliter observari, perinde ac si in Consistorio Nostro secreto, & de eorumdem Fratrum Nostrorum consilio, & unanimi assensu emanassent. Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, necnon prædictæ S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, Vice Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuncios, prædictamque Congregationem super residentia deputatam, & quoscumque alios, quavis auctoritate, & potestate fungentes nunc, & pro tempore existente, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, declarandi, interpretandi, & definiendi facultate, judicari, & definiri debere, & quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus.

Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis etiam in Universalibus, Generalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, vel edendis; necnon, quatenus opus sit, de non tollendo jure quæsito, aliisque Cancellariæ Apostolicæ regulis, statutis quoque etiam juratis, & consuetudinibus, etiam diuturnis, & immemorabilibus, dictarum respective Ecclesiarum; necnon licentiis, privilegiis, & indultis, etiam Apostolicis, iisdem Ecclesiis, earumque Præsulibus quomodolibet hactenus concessis, omnibusque, & singulis aliis, quæ prædictus Urbanus suarum Litterarum firmitati, & executioni voluit non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignorantiam prætendere possit; volumus, quod eædem præsentes per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus Nostris ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ de Urbe publicentur, & earum copiæ ibidem affignantur, & affixæ relinquantur; quæ sic publicatæ, & affixæ omnes, & singulos, quos concernunt, arctent, & afficiant, non secus ac si eorum cuique personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent; quodque earumdem præsentium transumptis etiam impressis manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in Judicio, & extra illud ubique locorum, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum Ordinationum, Confirmationum, Derogationum, Præceptorum, Statutorum, & Decretorum infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1746. 3. Nonas Septembris Pontificatus Nostri anno septimo.

J. Datarius.

D. Cardinalis Passioneus.

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI MDCCXLVI. Indictione 9. die vero 20. Septembris, Pontificatus autem SS. in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apo-

Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Nicolaum Cappelli Apostolicum Cursorem.

Antonius Besani Mag. Curs.

XVIII.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Contra quamdam pravam praxim in administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD eradicandum pravum zizanii semen, quod ab adversario generis humani in agro Dominico sparsum per Lusitaniæ primum Regiones pullulare compertum fuerat; ubi nimirum apud nonnullos Confessarios in administrando Sacramento Pœnitentiæ perversa quædam, & absurda praxis, Ecclesiasticis Regulis contraria, eidemque Sacramento injuriosa, & ad avertendos Fideles ab ipsius salutifero usu quam maxime tendens introduci cœperat: pro imposito Nobis vigilandi debito, Apostolicas in forma Brevis litteras direximus Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis per Portugalliæ, & Algarbiorum Regna, atque Ditiones constitutis, quas deinde per alias Nostras sub Plumbo expeditas litteras, nuper, quarto nimirum Nonas elapsi Mensis Junii, confirmavimus, & innovavimus, adjectis nonnullis ordinationibus, & declarationibus, quas ad meritas pœnas tam delinquentibus, quam contrarium tenentibus, sive docentibus irrogandas, & ad rectum adversus eos procedendi ordinem in prædictis Regnis, & Ditionibus servandum opportune expedire in Domino judicavimus.

Earum autem Litterarum, quas ad hujusmodi erroris, & abusus reprobationem primum edidimus, hic tenor erat.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SUprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, & Divina Jesu Christi omnium Pastorum Principis, cujus vices plane immerentes gerimus, Caritas assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati Nostræ universi Dominici Gregis cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderint per omnes Christiani Orbis Populos, ac Nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus, atque iis præcipue Regnis, & locis peculiari quodam Apostolicæ Nostræ caritatis studio, auctoritatisque providentia consulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hostis nocere fidelibus, dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet sese lucis transfigurat, & ementita boni specie incautis illudens; qua ex arte non minora sæpe animarum detrimenta, quam ex aggressione manifesta esse proventura nequissimus veterator confidit. In harum autem fraudum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus vos Antistites summa Sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præsidetis, & quibus pro singulari erga Catholicam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc S. Sedem observantia meritæ debentur laudes, nuper evenisse non sine ingenti animi Nostri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures nostras, nonnullos istarum partium Confessarios falsa zeli imagine seduci se passos, sed a zelo secundum scientiam longe aberrantes, perversam quamdam, & perniciosam praxim in audiendis Christifidelium Confessionibus, & in saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento administrando invehere, atque introducere cœpisse, ut videlicet si forte in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi seu complicis nomen passim exquirerent: atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed quod detestabilius est, denunciata quoque, nisi revelarent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigerent, atque compellerent; immo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi designari. Quam illi quidem intolerandam impruden-

tiam, tum procurandæ complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel falsas, & erroneas sequendo, vel veras, & sanas male applicando, perniciem tam sibi, quam pœnitentium animabus consciscerent; ac sese præterea plurium gravium damnorum, quæ inde facile consecutura fore prævidere debuerant, reos coram Deo æterno Judice constituerent. Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna infelici experientia compertum est. Nec fieri potuit quin ea de causa & oblocutiones, & scandala, & non Ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius Ministerii odium, & animorum ingens conturbatio in Populo fideli exorta sint. Tristia Nos hæc nuncia cum accepimus, simul audivimus contra exitialem hujusmodi abusum protinus justa indignatione pro munere suo commotos fuisse dilectos Filios Nostros S. R. E. Cardinales Nunum a Cunha in iisdem Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, & Thomam de Almeyda Patriarcham Lisbonensem, atque utrumque sollicite gliscenti malo compescendo, atque etiam eradicando adlaborasse. Nos autem ne in tam gravi animarum discrimine ulla ex parte Apostolico Nostro Ministerio deesse videamur, neve mentem hac super re Nostram apud Vos obscuram, aut ambiguam esse sinamus; notum Vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse; eamdemque a Nobis per præsentes Nostras in forma Brevis litteras reprobari, atque damnari tamquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti Sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo, & necessario usu Fideles abalienantem. Ea propter, Venerabiles Fratres, quamquam de Pastorali Vestra vigilantia nihil est quod dubitemus, Supremi tamen officii Nostri esse censemus, alacritatem ipsam vestram hac mentis Nostræ aperta significatione, & Apostolicis insuper hortationibus nostris intensius acuere, & excitare, ut pro se quisque Vestrum opportunioribus, qualcumque prudentia suggesserit, initis rationibus, & efficacioribus quibusque juris remediis, quoad opus fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac pene nascentem opprimatis; neque patiamini traditis curæ Vestræ ovibus ibi offendiculum parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque Divinæ Misericordiæ fonte illas averti, ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore Nostro ad abluendas, dealbandasque in Sanguine suo animas, amantissime invitantur. Interea, dum a zelo Vestro, ac prudentia luculentiora Nobis certo pollicemur vestræ pietatis, & observantiæ argumenta, Apostolicam benedictionem cum uberrima cælestium charismatum copia conjunctam vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 7. Mensis Julii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

Cajetanus Amatus.

Quoniam vero nullam Pastoralis vigilantiæ cautelam superfluam esse ducimus, ubi de fidelium animarum pernicie, deque submovenda sanæ doctrinæ integritate, & recta Sacramentorum administratione periculum subesse dubitetur; neque vero ignoramus, alibi quoque auditas esse pœnitentium querelas de importunis nonnullorum Confessariorum perquisitionibus pro investigandis complicum nominibus, aliisque notitiis, juxta praxim in præinsertis Nostris Apostolicis litteris relatam, atque damnatam; erroneas vero quorumdam Doctorum hac de re opiniones, vel pravas aliorum recte opinantium interpretationes, & applicationes in iisdem litteris enunciatas, aliquibus arridere; nec satis eliminatas reputari per ipsas præmissas litteras, quas, utpote ad Lusitaniæ Regnorum, atque Ditionum opportunitatem accommodatas, & pro iisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, & legis vim, auctoritatemque habere ab aliquibus temere negatum fuit. Ideo Nos, motu proprio, atque ex certa scientia hujus Nostræ generalis Sanctionis tenore, ac de Apostolicæ potestatis Nostræ plenitudine easdem præinsertas litteras iterum confirmantes, & roborantes, decernimus & declaramus, memoratam praxim in seipsa, & ubique locorum, ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam atque damnatam esse, & censeri debere;

nec

nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato Nostro Brevi contentam docere, scribere, atque loqui, eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas, & respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis Sanctionibus, statutis, atque præscriptis.

Decernentes easdem præinsertas, necnon præsentes Nostras Apostolicas litteras nullo ex capite, colore, aut prætextu de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & perpetuo fore, atque omnes ubique terrarum cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis, & tam sæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, quocumque privilegio munitos, aliosque etiam speciali mentione dignos, afficere, & arctare, ac suos ubique plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte, & inviolabiliter observari debere.

Sicque, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de latere, & Apostolicæ Sedis Nuncios, aliosque quoslibet quacumque auctoritate, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis cuicumque personæ, sive Ordini, Instituto, Societati, & Congregationi sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibuslibet clausulis, atque Decretis, etiam motu, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus in contrarium forsan concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis, & insertis, formasque hujusmodi pro plene, & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus.

Ut autem eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignorantiam prætendere possit; volumus easdem per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus Nostris ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, aliisque consuetis Urbis locis publicari, earumque copias affigi, & affixas relinqui: quæ sic publicatæ, & affixæ, omnes, & singulos quos concernunt, arctent, & afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent; quodque earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in Judicio, & extra illud, ubique locorum, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, reprobationis, condemnationis, prohibitionis, sanctionis, & voluntatis infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1746. 4. Kal. Octobris Pontificatus Nostri anno 7.

J. Datarius

Pro D. Card. Passionei.

VISA DE CURIA

Jo. Florius Substitutus

J. C. Boschi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI MDCCXLVI. Indictione 9. die vero 5. Octobris, Pontificatus autem SS. in Christo Patris, & D. N. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per Nicolaum Cappelli Apostolicum Cursorem.

Antonius Besani Mag. Cur.

XIX.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

De Regularibus ab Episcopo Diœcesano ordinandis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IMpositi Nobis licet immerentibus Apostolici Ministerii ratio postulat, ut ad tuendum Ecclesiæ disciplinæ vigorem, non modo novas interdum leges provide constituamus, verum etiam veteres a Prædecessoribus Nostris sapienter statutas, si quidem fallacium rationum præsidio debitis fraudentur effectibus, novis, & inviolabilibus sanctionibus communiamus: si vero earum claritas pravis, & captiosis interpretationibus involvi, & obumbrari dignoscatur, easdem perspicuis, apertisque declarationibus in propria luce collocemus.

Sane quæ olim de ordinationibus Regularium controversia viguit, an scilicet Regulares a quocumque Catholico Antistite indistincte ordinari possent, an vero id juris privative pertineret ad Episcopum illius Diœcesis, intra quam sita est Religiosa domus, quam Regularis ad Ordines promovendus inhabitat, providis Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Constitutionibus, & declarationibus jamdudum sublata fuit. In qua quidem controversia Episcopi locorum Ordinarii jura sua fundantes in generalibus Canonum statutis, & in ipsis exemptionum privilegiis, quæ Regularibus indulta sunt, ajebant, ipsorum ordinationes, utpote Diœcesanis Episcopis expresse reservatas, neque spectare posse ad Ordinarios eorum originis, quam Regulares a se abdicant, dum sæculo nuncium remittunt, neque porro ad Ordinarios Beneficii, quoniam ipsi ad titulum Beneficii non promoventur; proinde unice spectare ad Episcopos Ordinarios eorum domicilii, nimirum illius Diœcesis, ac loci, in quo ipsi ordinandi commorantur. Contra vero Regulares Apostolicis privilegiis innixi, quæ certis Ordinibus recentius elargita, ac deinceps per viam communicationis ad omnes extensa fuerant, licitum sibi esse contendebant Sacros Ordines a quocumque Catholico Antistite juxta eorum privilegiorum tenorem pro arbitrio suscipere.

Verum cum felicis recordationis Prædecessor Noster Gregorius Papa XIII. per suam Apostolicam Constitutionem, quæ incipit, *In tanta rerum*, datam apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1553. Kalendis Martii, justis, gravibusque de causis, alteram Constitutionem sui, Nostrique pariter Prædecessoris S. Pii Papæ V. cujus initium est, *Etsi Mendicantium*, ad juris communis, & Sacri Concilii Tridentini terminos reduxisset; eodem quoque anno in causa Monachorum Ordinis Carthusiani Decretum edidit, quo ipsos ab Episcopis Diœcesum, in quibus eorum Monasteria respective sita sunt, vel nonnisi de illorum licentia ab aliis quibusque Episcopis ordinandos esse declaravit, quemadmodum legitur in Lib. I. Decretorum Congregationis Concilii pag. 75. a terg. dub. unic. *Nostri Ordinandi obligentur habere expressam licentiam Ordinarii, in cujus Diœcesi sunt, pro Ordinibus conferendis ab Episcopo alterius Diœcesis: Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, declaravit obligari.*

Contigit autem sub illius Successore Sixto V. eamdem quæstionem retractari, instante universo Ordine Fratrum Prædicatorum. Qua de re idem Prædecessor post maturum causæ totius examen in præfata Congregatione Concilii habitum, constituit, licere Superioribus Regularibus litteras dimissoriales concedere suis respective subditis ad Ordines suscipiendos; sed eas tamen Diœcesano dumtaxat Episcopo directas, nec alteri umquam, nisi cum forte is a Diœcesi abfuerit, aut, quatenus in Diœcesi exti-

te-

terit, Clericorum tamen ordinationem non sit habiturus. Ita relatum habetur Lib. IV. prædictorum Decret. pag. 108. *Sanctissimus Dominus Noster Sixtus V. ex sententia Congregationis respondit, Regulares posse concedere dimissorias ad Episcopum Diœcesanum; eoque absente, vel etiam præsente, & ordinationem non tenente, ad quemcumque, dummodo ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam.*

Demum a sanctæ memoriæ Prædecessore quoque Nostro Clemente Papa VIII. ad hujusmodi controversias perpetuo extinguendas sequens Decretum editum fuit: *De mandato Sanctissimi D. N. Clementis Divina Providentia Papæ VIII. tenore præsentium mandatur omnibus, & singulis quorumcumque Regularium Superioribus, ut de cetero observent, & observari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Conc. Trid. continentur, cujus tenor est talis: Congregatio Concilii censuit, Superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere, ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis positus fuerit, & si Diœcesanus abfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum; dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem Dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus vel absuturus, vel nullas esset habiturus ordinationes. Verum, cum a Superioribus Regularibus, Episcopo Diœcesano absente, vel ordinationes non habente, litteræ dimissoriæ dabantur, in eis utique hujusmodi causam absentiæ Diœcesani Episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, seu administrationis, ac vocis activæ, & passivæ privationis, ac alias arbitrio ejusdem Sanctissimi D. N. Papæ reservatas pœnas incurrant. In quorum fidem &c.*

Datum Romæ die 15. Mensis Martii 1596.

Hoc emanato Pontificio Decreto, eoque tam claris verbis concepto, jure sperandum videbatur hujus generis lites non amplius auditum iri. Sed contra accidit, dum ex una parte nonnulli Episcopi ultra Montes constituti contendere cœperunt, necessarias esse Regularibus dimissorias etiam Ordinariorum eorum originis, quo possent ab Episcopis aliorum locorum ad Sacros Ordines promoveri: ex altera vero Regulares, obtendentes in præfato Clementis VIII. Decreto derogatum non fuisse Apostolicis privilegiis, quæ eorum Ordinibus, sive directe, sive per communicationem indulta fuerunt, ut scilicet a quocumque Catholico Antistite ordinari possent, hujusmodi Decreti vim, & observantiam declinari se posse putarunt.

Verum, quod attinet ad Episcopos, ipsa Congregatio Concilii die 28. Februarii anni 1654. ut notatum reperitur Lib. XIX. ipsius Decret. pag. 316. ita rescripsit: *Regulares volentes se promoveri ad Ordines, non teneri ostendere dimissorias Ordinariorum propriæ originis, sed sufficere, ut observent formam præscriptam in Decr. san. mem. Clementis VIII.* Quod etiam amplissime confirmatum fuit in alio Decr. edito die 17. Martii anni 1674. Decret. Lib. XXVIII. pag. 261. & sequentibus.

Quod vero spectat ad Regulares; cum eorum præsumptum jus una cum rationibus ab ipsis plenissime deductis in quadam Congregatione particulari nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium a felicis recordationis Prædecessore Nostro Innocentio Papa XIII. deputata, cui Nos in minoribus tunc existentes Nostram qualemcumque operam pro demandato Nobis Secretarii munere contulimus, diligenter expensum, & examinatum fuisset; cumque ad hujusmodi quæstionem definiendam id potissimum visum esset in jure statuendum, an ad effectum eximendi Regulares a præfati Decreti Clementini observantia sufficeret, quod privilegia suscipiendi Ordines a quocumque, ipsis concessa fuissent post Concilium Tridentinum, a quo hujusmodi antiqua privilegia abrogata fuisse satis constat; an vero oporteret eadem concessa fuisse post ipsum Clementis Prædecessoris Decretum; ac præterea, an hujusmodi privilegia æque suffragentur iis, ad quos per viam communicationis extensa dicerentur, ac iis, quibus directe, & expresse indulta fuerunt: idem Innocentius Prædecessor, audito præfatæ Congregationis particularis consilio, decrevit, satis esse ad supradictum effectum, quod hujusmodi privilegia post Concilium Tridentinum concessa fuerint, quamvis præfato Clementino Decreto posteriora non sint, dummodo tamen directe concessa fuisse constet, non vero in communicatione privilegiorum de uno in alium Ordinem derivata asserantur, quemadmodum ipse Innocentius in suis Apostolicis Litteris, incipientibus, *Apostolici Ministerii*, die 39. Maji anni

1723. datis, ac deinde confirmatis a Sanctæ memoriæ Prædecessore pariter Nostro Benedicto Papa XIII. per alias similes Litteras datas die 23. Septembris anni 1724. quarum initium est *In supremo*, aperte declaravit his verbis: *Quoties ergo Regulares ad Ordines erunt promovendi, servetur omnino Decretum Congregationis Cardinalium Conc. Trid. Interpretum a piæ memoriæ Clemente VIII. Prædecessore etiam Nostro confirmatum die 15. Martii 1596. quo sancitur, ad Episcopum Diœcesanum litteras dimissorias per eorumdem Ordinum susceptione a suis Superioribus esse dirigendas, præterquam in casu, quo Diœcesanus a Diœcesi abesset, vel ordinationes non esset habiturus; quo etiam casu in litteris dimissoriis adalium Episcopum dirigendis expressa fieri debeat mentio vel de prædicta Episcopi Diœcesani absentia, vel de illa alia causa, videlicet, quod ordinationes non sit habiturus; exceptis tamen quoad prædicta Regularibus illis, quibus per speciale privilegium a Sede Apostolica post Concilium Trid. fuerit concessum, ut a quolibet Antistite Ordines suscipere possint; super quo indulto nihil per præsentes innovare intendimus.*

Porro si aliqui vigilias, laboresque suos, non tam in extricandis inutilibus quæstionibus, vel forte in rebus profanis, & ab Ecclesiastica professione addicendis consumerent, quam in studio sacrarum Legum, quibus Ecclesiastica disciplina continetur, utiliter collocarent; ac nisi aliquibus arbitrium pro lege, præjudicata opinio pro ratione, atque in legum etiam clarissimarum interpretatione suus cuique sensus pro auctoritate esset; nec olim Nobis in nostro Bononiensi Archiepiscopatu residentibus contigisset, ut Regularis quidam ex ea Urbe repente digressus, suique Superioris dimissorias ad Episcopum finitimum deferens, tametsi nullo pacto docere posset, Nos Clericorum ordinationem non habituros, Sacrum Presbyteratus Ordinem susciperet, nullaque interjecta mora Bononiam ad primum Sacrificium non sine pompa offerendum reverteretur; quam tamen intolerandam audaciam Nos ad Canonicarum Sanctionum rigorem exigere, atque etiam, servata Pastorali mansuetudine, vindicare non prætermisimus, ut videre est in monito Pastorali a Nobis tunc edito, *inter impress. monit.* III. Lib. II. Neque rursus ex quo ad universalis Ecclesiæ regimen, Deo sic disponente, assumpti fuimus, plurium Episcoporum Fratrum Nostrorum querelæ ad Apostolatum Nostrum delatæ fuissent; qui nimirum non sine magno animi nostri dolore apud Nos expostulare non desinunt, a pluribus sæpe Regularibus in eorum Diœcesibus respective commorantibus similia perpetrari in spretum Ecclesiasticarum legum, atque pœnalium Sanctionum, quibus ipso facto astringuntur (siquidem in autographo supra relati Clementini Decreti distincte legitur *incurrant*; non autem, quod falso non nemo asseruit, *incurrens*) dum scilicet, Superiores Regulares, qui subditis suis non ad præscriptum ejusdem Decreti dimissorias litteras concedunt, suorum officiorum, ac dignitatum, & vocis activæ, atque passivæ amissione mulctantur; Ordinati vero suspensionis pœnam, atque etiam si in suscepto Ordine ministraverint, irregularitatem incurrunt; ac denique Antistites, qui ipsis manus imponunt, non facile effugiunt Canonicas pœnas adversus eos propositas, qui alienos subditos absque sufficientibus dimissoriis ordinare præsumunt. Qui etiam plerumque culpa non vacant in eo, quod cum ex usu rerum intelligere possint, complures Regulares non alia de causa, proprio domicilio relicto, iter arripere, quam ut se subducant examini Episcopi Diœcesani, cujus hac in re jurisdictionem, aut nimium rigorem perhorrescunt, aliumque inveniant, qui vel nullo, vel admodum levi præmisso examine, Ordines ipsis impertiatur; quoties hujusmodi facilitate erga illos utuntur, toties adversus consultissima Tridentinæ Synodi Decreta delinquunt: ea siquidem sess. XXIII. cap. XII. de reformat. sic statuit: *Regulares quoque, nec in minori ætate, neque sine diligenti Episcopi Examine ordinentur, privilegiis quibuscumque quoad hoc penitus exclusis.*

Nos autem consueta Sedis Apostolicæ clementia uti volentes, libenter abstinemus a designandis, aut nominandis hoc loco Regularibus, de quorum excessibus in hoc rerum genere graves Episcoporum querimoniæ ad Nos delatæ fuerunt. Quæcumque etiam hac in re inordinate ad nunc diem admissa sunt, a districtioris judicii inquisitione liberamus; quinimmo omnes, & singulos in hoc delinquentes, sive Superiores Regulares, sive Regulares ad Ordines promotos, sive Antistites, qui eos ordinaverint, a quibuscumque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas hac de causa respective antehac incurrerint, quibusque innodati forsan existunt, auctoritatis Nostræ plenitudine, ac de Apostolica benignitate tenore præsentium absolvimus, & absolutos esse, & censeri decernimus, & cum iisdem super quacumque irregularitate per eos forsan cau-

causa, & occasione præmissis, quomodolibet contracta, ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines, eorumque exercitium, atque ad omnia, & singula eorum respective Religionum munera, pari auctoritatis plenitudine dispensamus. De cetero tamen infrascriptas Leges inposterum omnino observandas, motu proprio, & ex certa scientia Nostra, ac matura deliberatione præmissa, edicimus, atque statuimus.

Quæcumque nimirum hac in re a præfatis Prædecessoribus Nostris Gregorio XIII. Sixto V. Clemente VIII. & Innocentio XIII. in supracitatis ipsorum Litteris, seu Decretis, statuta, mandata, definita, atque sancita fuerunt, ea omnia & singula motu, scientia, & potestatis plenitudine præfatis earumdem præsentium serie confirmamus, roboramus, & innovamus; atque ab omnibus, ad quos spectat, seu quandocumque in futurum spectabit, inviolabiliter observari præcipimus, & jubemus. Transgressores quoque omnibus pœnis in præmissis contentis, aliisque per Apostolicas Constitutiones, & per Sacros Canones latis, atque statutis cum effectu subjacere, easque ipso facto, & absque aliqua declaratione incurrere decernimus; Superiores nimirum Regulares eas omnes, quas, ut præfertur, supradictus Clemens VIII. Prædecessor constituit, & sanxit; Regulares autem, qui contra illius Decreti præscriptum promoti fuerint, & Antistites eos promoventes, Canonicas pœnas, atque censuras, quæ adversus Sacram Ordinationem suscipientes ab Episcopo, qui proprius ad hunc effectum dici, & haberi nequit, necnon adversus Episcopos, alienos subditos indebite ordinantes, in jure Canonico, & in Constitutionibus Apostolicis statutæ habentur.

Præterea volumus, atque decernimus, ut Superiorum Regularium dimissoriæ, quæ ideo ad alium Antistitem directæ fuerint, propterea quod Episcopus Diœcesanus extra Diœcesim commoretur, vel Ordinationem non sit habiturus, nullius sint roboris & momenti, nisi illis juncta fuerit authentica attestatio Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii ejusdem Episcopi Diœcesani, ex qua constet vel ipsum a Diœcesi abesse, vel Clericorum Ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per Ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto. Hoc enim expresse declarari opus est ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui cum privilegio gaudeant suscipiendi Ordines extra tempora, existimaverunt Episcopos ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si, quandocumque ipsis placuisset ad Ordines promoveri, non statim, ipsoque die ab ipsis designato voti compotes fierent, jam dici posset, Ordinationem ab Episcopo non haberi, proindeque alius Episcopus pro suscipiendis Ordinibus adeundus esset. Quod si aliquis Antistes Regularem virum, in sua Diœcesi proprium domicilium non habentem, solis ipsius Superioris dimissorialibus litteris contentus sine adjuncta præfata attestatione in forma probante, ad Ordines promovere præsumpserit; decernimus & declaramus hunc ipso facto incurrere in pœnas Canonicas adversus eos constitutas, qui alienum subditum legitimis dimissoriis destitutum ordinaverint.

Quemadmodum vero eorum Ordinum Regularium privilegia firma, & rata esse volumus, quibus ab Apostolica Sede reperitur indultum, ut eorum alumni a quolibet Catholico Antistite ipsius Sedis gratiam, & communionem habente ordinari valeant, dummodo hujusmodi privilegia post Tridentinum Concilium, & ipsis nominatim, atque directe, non autem per communicationem concessa fuerint: ita porro omnia similia privilegia, quæ aliis Ordinibus ante præfatum Concilium Tridentinum, ab ipsa etiam Apostolica Sede, & sub quibuscumque tenoribus, & formis, indulta sint, vel etiam post ipsum Concilium non ipsis directe concessa, sed per communicationem ad eos extensa esse dicantur; iisdem auctoritate, & tenore, nulla, & irrita, omnique vigore, ac robore ad effectum, de quo agitur, penitus destituta, & vacua esse volumus, & statuimus. Decernentes hujusmodi privilegia nequaquam post Concilium Tridentinum indulta censeri, nisi vel post ipsius Concilii confirmationem reipsa fuerint concessa, vel quatenus antea concessa, & posterius confirmata esse asserantur, hujusmodi confirmationes *in forma specifica*, cum litterali veteris indulti insertione, ejusque expressa innovatione, factæ dignoscantur; ac declarantes, alterius generis confirmationes, quæ *in forma communi* nuncupantur, nemini ad præmissum effectum ullo pacto suffragari. Quod vero spectat ad eorumdem privilegiorum usum, & exercitium, monendi sunt ii, quibus eadem, juxta præmissa, pleno jure competere dignoscuntur, ut sine justa causa, nec extra debitas circumstantias pro libito ipsis utantur; minime vero ad ostentandam dumtaxat ipsorum

rum privilegiorum singularitatem; quemadmodum aliquibus in more positum esse novimus, qui pridie illius diei, quo ab Episcopo Diœcesano Clericorum Ordinationes publice habendæ sunt, ad alterius Episcopi Diœcesim consulto migrant, moxque suscepto ibidem Ordinationis munere, ad pristinum domicilium redeunt; idque se facere ajunt, ut jurium suorum indemnitati consulant, quasi vero Apostolica privilegia, nonnisi cum aperto Episcopi Diœcesani contemptu, suam vim, & robur habitura forent.

Denique tam Vener. Fratres Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, quam dilectos Filios omnium Regularium Ordinum Professores, quam maxime possumus Apostolicæ voluntatis studio, per misericordiam Dei Nostri, & per caritatem Sancti Spiritus hortamur in Domino, & obtestamur, ut tam in hoc negotio, quam in ceteris omnibus, solliciti sint unitatem spiritus, & sinceræ dilectionis concordiam servare. Meminerint Regulares, quo loco Spiritus Sanctus posuerit Episcopos regere Ecclesiam Dei; quod ipsis a Sacrosancta Oecumenica Lateranensi Synodo sub Leone X. habita inculcatum fuit per hæc verba: *Eosdem insuper Fratres in virtute sanctæ obedientiæ monemus, ut eosdem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita & nostra, & Apostolicæ Sedis reverentia, congruo honore, & congruenti observantia venerentur*. Neque obliviscantur Episcopi, Regulares Viros ipsis datos esse adjutores in Dominicæ vineæ cultura: subdit enim eadem Sancta Synodus: *Ipsos quoque Episcopos hortamur, ac per viscera Dei Nostri requirimus, ut Fratres ipsos affectu benevolo prosequentes caritative tractent, ac benigne foveant &c. & tamquam in agro Dominico cooperatores, eorumque laborum participes prompta benignitate recipiant*. Demum & Episcopi, & Regulares simul animum advertant ad id, quod ibidem subjicitur: *Una est Regularium, & Sæcularium, Prælatorum, & Subditorum, exemptorum, & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur; eorumque omnium unus Dominus, una Fides; & propterea decet eos, qui ejusdem sunt corporis, unius etiam esse voluntatis*.

Hæc profecto Christianæ veritatis, & caritatis documenta cum utrimque servata fuerint, omnibus in rebus, adeoque in hac etiam Ordinationum materia, importunæ partium querelæ penitus conticescent. Neque enim Regulares conqueri poterunt, quod, recusantibus Episcopis sacram Ordinationem administrare, præterquam in temporibus ab Ecclesia statutis, eorum privilegia de Ordinibus extra tempora suscipiendis effectu vacua remaneant; Episcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis Regularibus facile invenient. Episcoporum autem cessabunt querelæ, quod Superiores Regulares, ad eludendam Decreti Clementini observantiam, advenientibus Ordinationum temporibus, subditos suos domicilio moveant, eosdemque statim post susceptos Ordines, falsis de causis ad pristinum Monasterium reverti jubeant: siquidem Regulares hujusmodi agendi rationem, quam & alias in foro externo graviter vindicatam fuisse, & inposterum districte coercendam fore noverint, tum a probi Viri honestate, & fide alienam, tum etiam debitæ erga Sacros Ecclesiarum Antistites observantiæ contrariam esse, ipsi per se facile cognoscent.

Præsentes vero Nostras litteras, & in eis statuta quæcumque etiam ex eo, quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis existant, sive alias specifica, & individua mentione, & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, neque causæ, propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel sufficienter, aut ullo modo justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensu, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali, ac substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine simili concesso, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari.

Sic-

Sicque, & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque Judices ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, ac potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula, de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus; necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clausis, aut litteris Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus etiam militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, aliisve quibuslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam clausulis, & Decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis, respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad præmissorum effectum plenissime, & amplissime, motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, ne quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta ad valvas Ecclesiæ Sancti Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus Nostris, ut moris est, publicari, & affigi; sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Utque earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis alicujus Notarii publici manu subscriptis, ac Sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1747. 3. Kal. Martii Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1747. Indictione 10. die vero 4. Martii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno 7. supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Ci-

Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Jo: Baptistam Angelini Apost. Curs.

Joseph Renzoni Mag. Curs.

XX.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Qua ampliatur Episcopis facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus ab ipsis subdelegatos.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

PIA Mater Catholica Ecclesia de æterna Filiorum suorum salute in primis sollicita, cum hanc intelligat ab extremo ipsorum mortis articulo potissimum pendere, numquam prætermisit omnibus eos subsidiis pro hujusmodi temporis necessitate opportunis juvare, atque instruere, tam iis nimirum, quibus opus esset ad æterna præcavenda supplicia, quam quæ apta, & salubria forent ad evitandas pœnas temporibus definitas, quas in altera vita humanis plerumque spiritibus, etiam dimisso mortalis culpæ, æternæque pœnæ reatu, in Purgatorio igne luendas manere non ignorat. Quamobrem, licet ex veteri simul, & recenti Ecclesiæ disciplina, graviorum quorumdam criminum absolutio Romano dumtaxat Pontifici in universo Christiano Orbe, aliorum autem singulis Ecclesiarum Præsulibus in eorum Diœcesibus reservata fuerit; attamen adveniente unicuique Fidelium supremo migrationis die, omnes hujusmodi absolutionum reservationes cessare, & cuilibet Sacerdoti liberam, & plenam facultatem esse quemcumque pœnitentem a quibuscumque peccatis, & criminibus necnon Ecclesiasticis sententiis, atque censuris absolvendi, provide declaratum fuit. Præterea cum in Ecclesia immensus, & inæstimabilis existat Thesaurus Spiritualis ex infinitis constans satisfactionibus Passionis, & Mortis Domini Nostri JESU CHRISTI, ac præterea ex meritis, & satisfactionibus gloriosæ Virginis Genitricis Dei MARIÆ, omniumque Sanctorum, & Electorum, cujus Thesauri dispensationem Salvator Noster Beato Petro Apostolorum Principi, ejusque in perpetuum Successoribus tradidit; hoc semper summo studio curarunt Prædecessores Nostri Romani Pontifices, ut illius divitias in moribundos Fideles large diffunderent, & maxima omnium amplitudine, quæ Indulgentia Plenaria nuncupatur, cujusque impertiendæ jus in Apostolica Sede unice residet, ipsi potissimum applicarent: quam quidem in rem Episcopis per Ecclesias constitutis vices suas cum opportunis facultatibus delegarunt, ne ullus in Orbe terrarum angulus esset, ubi Catholicæ Religionis professoribus hujusmodi adjumenti copia deesset pro extremo illo momento, quo ipsorum salutis causa in discrimen adducitur.

Hactenus hujusmodi facultas Episcopis concedi consuevit, Pontificis nomine, & auctoritate per privatas Epistolas ipsius Secretarii Brevium secretorum, qui exposita Pontifici petitione pro parte cujusque Episcopi, & pro spirituali utilitate ipsius subditorum ad se delata, rescribere solebat petitam facultatem ab ipso Pontifice eidem indulgeri *ad triennium proximum*; hac tamen lege, ut ipse ea uteretur, nimirum Benedictionem impertiret, & Indulgentiam plenariam ægrotis in mortis articulo constitutis largiretur per seipsum immediate, vel, quatenus Episcopum suffraganeum haberet, *per Dominum Suffraganeum suum*; nec, nisi necessitate cogente, & quidem nocturno tempore alium Sacerdotem in singulis peculiaribus casibus subdelegare posset: *Ubi vero præcisa necessitas exegerit, ac instimul noctis tempore dumtaxat, idem permittit, ut alicui Sacerdoti pio, per Dominationem Vestram qualibet vice eligendo &c. communicare valeant:* quo vero ad Moniales, ordinarii earum Confessarii opera in eum finem uteretur.

Hanc porro facultatem, prout in hujusmodi litteris concedebatur, Ecclesiarum Pastores jamdudum judicarunt angustis nimium limitibus circumscriptam, non solum ob breve triennii spatium ipsi præfinitum, verum etiam quia propter relatas leges, circa illius usum præscriptas, ab hujusmodi Indulgentiæ Plenariæ beneficio excludi valebat plerosque Fideles sibi subjectos, præsertim vero eos, quos extra ipsorum Residentiæ locum, & in remotis Diœcesum regionibus infirmari contingeret: nec

nec defuerunt instantiæ Vicariorum Capitularium, & Vicariorum Apostolicorum, sicut etiam Prælatorum inferiorum Territorium separatum habentium, cum activa in Clerum, & Populum jurisdictione, qui eamdem facultatem Episcopis concedi solitam, sibi quoque tribui postularunt: quibus de rebus actum fuit die 22. Novembris 1710. in Congregatione S. R. E. Cardinalium Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita, cujus Consultoris officium in minoribus tunc constituti obtinebamus; sed nihil tunc temporis est innovatum, resque in priori statu relicta fuit.

Cum vero deinceps alterum quoque munus Secretarii Congregationis Decretorum Concilii Tridentini Interpretis Nobis in minoribus pariter degentibus demandatus fuisset, instante Episcopo Mazariæ tunc existente, duo dubia eidem Congregationi definienda proposuimus: unum videlicet, an stante dispositione præmissarum Epistolarum Secretarii Brevium, ut scilicet Episcopus pro impertienda Monialibus Benedictione, & Indulgentia Plenaria iisdem in articulo mortis applicanda, earum Confessarii opera uteretur, licitum sit Episcopo Monasterii claustra ingredi, ut hujusmodi pium opus per seipsum adimpleat: alterum vero, quatenus id Episcopo permittatur, an, & a quibus comitatus Monasterium ingredi debeat: super quibus perpenso folio a Nobis pro hujusmodi quæstionum elucidatione de more exarato die 10. Maji anni 1737. responsum fuit ad primum: *Licere Episcopo*, quoties voluerit, ad impertiendam Benedictionem Moniali in mortis articulo constitutæ Monasterium intrare: ad secundum: Episcopo ad hunc effectum intra Monasterii septa se conferenti, comites esse debere Confessarium ordinarium ipsius Monasterii, aliumque Sacerdotem ipsius Episcopi arbitrio eligendum. Rescripto autem additum fuit: *Et ad Dominum Secretarium cum Eminentissimo Secretario Brevium*: quibus nimirum verbis Nobis demandatum fuit, ut cum bonæ memoriæ Cardinali Oliverio nuncupato, tunc Brevium Secretorum Prædecessoris Nostri Benedicti Papæ XIII. Secretario, ageremus pro ampliatione facultatum in memoratis Epistolis contentarum; quarum formulam a Nobis in folio tunc eidem Congregationi, ut prætertur, exhibito integre insertam, ipsa Congregatio paulo arctioribus conclusam limitibus judicavit.

Neque porro omisimus injunctum Nobis onus agendi cum præfato Cardinali Brevium Secretario quamprimum implere. Verum cum paulo post ab eodem Benedicto Prædecessore in Collegium S. R. E. Cardinalium cooptati ad regendam Episcopalem Anconitanam Ecclesiam Nos contulerimus, ex qua biennio post ad Metropolitanam Bononiensem translati fuimus, non licuit nobis negotium istud ad optatum finem perducere. Interim vero quum non minus pro Anconitano, quam pro Bononiensi Populo hujusmodi facultatem Indulgentiæ Plenariæ moribundis Fidelibus impertiendæ ab Apostolica Sede, ut par erat, expetitam, juxta consuetam formam, ac superius enunciatis limitibus circumscriptam obtinuissemus; ipso statim usu, & propria experientia, in eas incidimus difficultates, quæ & anno 1710. ut prætertur, in Congregatione Sacris Reliquiis, & Indulgentiis præposita, a Nobis tamquam Consultore propositæ fuerant; quæque deinceps anno 1727. alteri Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum a Nobis etiam pro Secretarii munere expositæ, causam dederunt memoratæ consultationi cum Secretario Brevium introducendæ. Etenim tum in Anconitanæ, tum vero in amplioris Bononiensis Ecclesiæ regimine animadvertimus, ob interdictam Nobis hujusmodi facultatis subdelegationem, omnes plerumque Diœcesis habitatores hoc tanto spirituali beneficio summis suis temporibus orbatos manere; & quidem cum irreparabili damno, deficientibus per Diœcesim Collegiis Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis, quibus a felicis Recordationis Prædecessore Nostro Alexandro Papa VII. per Litteras die 25. Januarii anni 1656. datas, & perpetuo valituras indultum fuit, ut Christi Fidelibus in mortis articulo constitutis Benedictionem cum Indulgentia Plenaria impertiri valeant: nec aliis extantibus Cœnobiis Regularium, quibus pro Confratribus piarum quarumdam Societatum ab eorum Ordinibus institutarum similia indulta, & privilegia ab Apostolica Sede concessa fuerunt. Quod vero spectat ad incolas ipsius civitatis, siquidem hæc, ut Bononia est, frequenti Populo sit referta, cum facultas subsituendi non aliter in præfata Epistola tribuatur, quam in casu præcisæ necessitatis cum nocturno tempore conjuncto; cum magno animi Nostri dolore experti sumus paternæ hujusmodi caritatis actus erga dilectos in Christo Filios Nostros, non ea assiduitate, qua cupiebamus, per Nos ipsos præstari posse. Nam præterquamquod necesse habebamus nonnullis per annum mensibus a civitate

abesse

abesse, ut, juxta præscriptum sacræ Tridentinæ Synodi, si non totam, saltem aliquam illius amplæ Diœcesis partem singulis annis coram invisendo, corrigendo, docendo, & Sacramentum confirmationis visitatis plebibus ministrando, lustraremus; jam in ipsa civitate degentes, nullam fere diurni temporis horam vel a divinis rebus, vel a Pastoralis officii occupationibus vacuam habebamus; dum pro occurrentium negotiorum expeditione, nunc adeuntium postulationibus, nunc ministrorum relationibus, nunc Congregationum consultationibus operam dare oportebat: recurrentibus autem Ordinationum Temporibus, vel evenientibus Ecclesiarum Parochialium vacationibus, aut cessantibus Confessariorum facultatibus, quas ad nova de ipsis experimenta identidem capienda, nonnisi temporibus definitas iisdem concedere consuevimus, examina; atque concursus sine Nobis haberi non permittebamus. Et sane, si quis Episcopalis vitæ conditiones, ut vere se habent, considerare velit, facile agnoscet, majorum civitatum Episcopos fere redactos esse ad hujusmodi Benedictionis, & indulgentiæ beneficium aliquibus dumtaxat personis vel genere, vel aliis qualitatibus conspicuis, & quidem instantibus, & postulantibus exhibendum; pauperibus autem, & humilioribus ob præclusam sibi, extra necessitatis, & noctis tempora, subdelegandi facultatem, vix umquam succurrere posse.

Quod si satis momenti, & auctoritatis haberet sententia a non nemine proposita, Plenariam scilicet Indulgentiam in mortis articulo concedendam non esse, nisi his, quorum eximia in Ecclesiam merita extitissent, ea nimirum de causa, quod cum pro hujusmodi Indulgentiæ consecutione vel nullum omnino opus injungi, vel nonnisi morientis statui, & viribus accommodatum imponi possit, præterita dumtaxat in Ecclesiam merita cum extrema præsenti necessitate conjuncta, locum suppleri possint aliorum operum, quæ ceteroquin ad Plenariam Indulgentiam adipiscendam præscribi solent; nihil profecto esset, cur aliquid nunc a Nobis innovando statueretur. Verum Prædecessorum Nostrorum hæc agendi ratio relatæ opinioni contraria dignoscitur. Ut enim multas prætereamus concessiones Indulgentiæ Plenariæ morientibus fidelibus indistincte applicandæ; quænam porro, & quam magna in Ecclesiam promerita fuisse dicemus eorum, qui quatuor ab hinc sæculis pestiferalue per Angliam grassante ex hac vita decedebant? quibus tamen omnibus, dummodo Sacramentaliter confessi, & Sacra Communione refecti fuissent, Prædecessores Nostri Clemens Papa VI. & Gregorius Papa XI. Benedictionem cum Indulgentia Plenaria per Legatos suos impertiri non recusarunt. Sed & ipsa Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita jam usque ab anno 1675. die 22. Aprilis, re diligenter perpensa, censuit Indulgentiæ Plenariæ largitionem in eos etiam qui singularibus in Ecclesiam meritis nequaquam excellerent, recte, & utiliter conferri, atque diffundi.

Quapropter Apostolicæ caritatis Nostræ viscera dilatantes, & tam veteribus, quam recentioribus Ecclesiasticæ benignitatis exemplis inhærentes, siquidem extat illustre monumentum tertii Ecclesiæ sæculi in Epistola Sancti Cypriani, quæ in novis editionibus impressa est *num.* XII. qua scilicet in eorum gratiam, qui Libellos Martyrum obtinuerant, & in mortis periculo versabantur, cum ipse æstivis ardoribus præpediretur, quominus, ut optaverat, ad eos reconciliandos sese conferre posset, permittit ut id, vice sua, a quocumque Presbytero, aut etiam Diacono præstari queat. Novissimis vero temporibus ex secunda Mediolanensi Provinciali Synodo constat a felicis recordationis Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. omnibus Episcopis illius Provinciæ concessum fuisse, non solum, ut ipsi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria moribundis Fidelibus impertiri, sed etiam, ut aliis hujusmodi facultatem libere subdelegare possent. His igitur, aliisque exemplis, necnon rationibus superius relatis permoti, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione novas in hac materia regulas præfinire, quodque olim, ut præmisimus, de alterius sententia deliberandum Nobis fuerat, nunc demum de concessa Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine absolvere, ac perficere constituimus.

Itaque primum volumus, atque decernimus, ut quæ facultates impertiendi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis, Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis nunc existentibus a Nobis, vel a Prædecessoribus Nostris ad hunc diem concessæ reperiuntur, licet illæ in consuetis Epistolis Secretarii Brevium ad triennium dumtaxat, vel alias ad definitum tempus indultæ fuerint; nihilominus præsentis Nostræ Constitutionis vigore eo usque in suo robore maneant, quoad

iidem

iidem Antiſtites earum Eccleſiarum atque Diœceſum regimen obtinebunt, quarum favore, & intuitu eaſdem facultates a Nobis, & ab Apoſtolica Sede impetrarunt. Nos enim eas ad omne tempus hujuſmodi, motu proprio, & auctoritate præfata, atque earumdem præſentium Litterarum ſerie extendimus, & prorogamus.

Utque præterea unuſquiſque ex Antiſtitibus præfatis, unum aut plures pios Sacerdotes, ſive Sæculares, ſive Regulares, prout neceſſarium fore judicabunt, eorum Civitatibus ſubdelegare valeant, qui, dum ipſi Antiſtites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis hujuſmodi impedimentum diurno tempore occurrat, eorum vice, Benedictionem hujuſmodi cum Indulgentiæ Plenariæ applicatione Chriſtifidelibus in præfato articulo mortis conſtitutis impertiantur; alioſve ſimiliter per Diœceſim ſæculares, aut Regulares Sacerdotes, quotquot pro numero animarum in Diœceſibus exiſtentium neceſſarios judicaverint, ad prædictum effectum deputare, & ſubdelegare poſſint, necnon eoſdem a ſe deputatos, & ſubdelegatos removere, alioſque in eorum locum pro ſuo arbitrio, & prudentia ſubrogare valeant, iiſdem motu, poteſtate, & tenore concedimus, & indulgemus.

Si vero aliquem ex Antiſtitibus nunc per Eccleſias conſtitutis, & præfata facultate gaudentibus ad aliarum Eccleſiarum regimen Apoſtolica auctoritate transferri contingat, ſive aliquis eorum ſit, quorum favore conſuetæ litteræ Secretarii Brevium ad hunc diem expeditæ non fuerint; ac denique cum novi Epiſcopi Catholicis Gregibus inpoſterum præficientur: volumus, atque ſtatuimus, ut ſingulis eorum hujuſmodi facultatem a Nobis, ſive a Romano pro tempore Pontifice poſtulantibus, Apoſtolicæ litteræ in forma Brevis gratis per omnia expediantur, quibus prædicta facultas ipſis concedatur, non ad triennium, ſed ad omne tempus, quo adeptum ſemel Eccleſiæ regimen obtinebunt; adjecta etiam facultate ſubdelegandi tam pro Civitate, quam pro Diœceſi, non quidem in caſu dumtaxat impedimenti cum nocturno tempore conjuncti, ſed in omnibus, & per omnia ad normam eorum, quæ pro Epiſcopis nunc exiſtentibus, & indulto hujuſmodi actu gaudentibus, ſupra ſtatuimus.

Inſuper pro Prælatis inferioribus Territorium ſeparatum habentibus, cum vera qualitate Nullius, & activa in Clerum, & populum juriſdictione, quamvis Prædeceſſores Noſtri hanc de præterito conſuetudinem non habuerint; nihilominus de Apoſtolica liberalitate, ac ſimili motu, & tenore concedimus, & indulgemus, ut, ſi ab ipſis hujuſmodi facultas petita fuerit, ſimiles litteræ in forma Brevis inpoſterum ſingulis eorum expediantur, juxta eamdem formam, mutatis mutandis, quam pro Epiſcopis conſtituimus; ne excepta quidem facultate ſubdelegandi, ut ſupra, dummodo ipſi Prælati hanc gratiam poſtulantes, Apoſtolicis litteris Noſtris anno Incarnationis Dominicæ 1740. nono Kalend. Decembris datis, quarum initium eſt *Quod Sancta*, impreſſis in Bullario noſtro *Tom. I. num. VII.* obtemperaverint; nimirum ſacra Apoſtolorum limina præſcriptis temporibus viſitaverint, & relationem ſtatus Eccleſiarum ſibi ſubjectarum Apoſtolicæ Sedi exhibuerint; vel quatenus Prælationis honorem de novo accipiant, debitum juramentum in memorata Conſtitutione præſcriptum antea præſtiterint.

Dum autem hujuſmodi facultatem Epiſcopis eam actu obtinentibus prorogavimus, & ampliavimus, ut præfertur; ceteris vero tam Epiſcopis, quam Prælatis inferioribus inpoſterum eas petentibus, ſupradicta forma, & amplitudine concedendum fore decernimus; ſequitur, ut hujuſmodi indulta nequaquam morte concedentis expirent; cum juriſdictio delegata in iis, quæ non juſtitiam, ſed gratiam concernunt, etiam poſt obitum delegantis manere debeat. Quoniam vero iiſdem Epiſcopis, & Prælatis permittimus, ut hujuſmodi facultatem pro incolarum Civitatum, locorum, atque Diœceſum opportunitate, & neceſſitate, uni, vel pluribus Sacerdotibus inpoſterum ſubdelegare valeant, ſtatuimus, atque decernimus hujuſmodi ſubdelegationes per ſubdelegantis ceſſum, aut deceſſum ſimiliter non expirare, ſed poteſtatem ipſis tributam perſeverare uſque ad ſuperventum novi Præſulis, cujus arbitrio relinquimus eoſdem in hujuſmodi officio confirmare, vel ab eo removere. Atque ita quicumque Antiſtes memoratam facultatem a Romano Pontifice ſemel obtinuerit, eo decedente, opus non habet pro illius confirmatione ad Apoſtolicæ Cathedræ Succeſſorem recurrere. Sicque etiam cedente, vel decedente Epiſcopo, ſeu Prælato, a quo eadem facultas in ſua Diœceſi aut Territorio ſubdelegata fuerat, nova conceſſione opus non erit pro temporaneo Vicariorum Capitularium, aut Apoſtolicorum regimine; cum ſubdelegatorum auctoritas

sempermanere debeat, quamdiu vel Episcopus ipse, aut Prælatus, vel illius Successor eamdem ipsis non ademerit.

Hac igitur ratione animarum saluti consulentes, quantum Nobis in Domino licuit, piam consuetudinem applicandi Plenariam Pontificiam Indulgentiam Ecclesiæ Filiis in mortis articulo constitutis ampliare, & faciliorem reddere curavimus. Permissaque Venerabilibus Fratribus, ac dilectis Filiis, Ecclesiarum Episcopis, & Præsulibus, facultate alios Sacerdotes ad hunc effectum tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus subdelegandi, non parum levaminis eorum anxietatibus, & sollicitudinibus per Nos allatum esse putamus. Verumtamen ipsis declaratum volumus, non id propositum Nobis fuisse, ut eos prorsus eximeremus ab hoc paternæ caritatis officio, per seipsos adeundi miseros ægrotos Plenariæ absolutionis in extremo articulo adipiscendæ cupidos; sed ut eorum pietatem opportune juvaremus, ne, dum ipsi aliis Pastoralibus curis detinentur, dolere debeant, commissos sibi Fideles hoc tanto spirituali beneficio destitutos ex hac vita migrare. Qui vero pium hujusmodi opus per semetipsos exercere gaudent (quod sane omnes, quoties legitime impediti non fuerint, facturos esse confidimus) meminerint, non id dumtaxat erga nobiliores, & potentes hujus sæculi, sed erga pauperes quoque, & abjectæ sortis homines præstandum esse. Qua de re utiliter legi poterit Prædecessoris Nostri S. Gregorii Magni Homilia 28. in Evangelia ad *cap. IV.* Joannis: *Erat quidam Regulus, cujus Filius infirmabatur Capharnaum*, in qua mirabilem, atque cælestem observat amantissimi Redemptoris Nostri JESU CHRISTI agendi rationem, qui ad invisendum ægrotantem Reguli filium invitatus ire abnuit, ad Centurionis servum nec invitatus iturum se profitetur. *Quid est, quod Regulus rogat, ut ad ejus filium veniat, & tamen venire recusat; ad servum vero Centurionis non invitatur, & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse; Centurionis servo non dedignatur occurrere.*

Ut autem Indulgentiæ fructus a Fidelibus in mortis articulo percipiatur, hoc sedulo agendum erit, ut Populus in Sacris Concionibus, & Catechesibus frequenter edoceatur, quod iis, qui gratiæ Dei, quam in Baptismo acceperunt, ingrati & per actualia peccata Spiritum Sanctum contristaverunt, & Templum Dei violare non sunt veriti, quantumvis æterna supplicia in Pœnitentiæ Sacramento condonata fuerint, nihilominus temporalis plerumque pœna Divinæ Justitiæ exsolvenda superest, cujus remissio obtinenda est non solum per satisfactiones a Sacerdote Confessario in ipso Pœnitentiæ Sacramento pro mensura delicti impositas, ac per christianam tolerantiam carum adversitatum, a quibus mortalium vita immunis esse nequit; verum etiam per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia; alioquin verendum est, ne salutis remedia ab Ecclesiæ benignitate Fidelibus suppeditata, paulatim in pravæ libertatis, & licentiæ fomentum traherentur; compluribus sibi temere blandientibus de remissione tum sempiternæ pœnæ per Sacramentalem absolutionem, tum temporalis per Indulgentiæ Pontificiæ applicationem, in exitu vitæ impetrandæ; neque cogitantibus quam incertum sit omnibus non solum qua hora, & quo mortis genere ex hac vita migrandum sibi fuerit, sed etiam an Indulgentiam, licet externo ritu sibi applicatam, cum affectu sint percepturi. Præpostera æque ac periculosa antiquis Ecclesiæ temporibus inoleverat consuetudo, ut non pauci ex iis, qui ad Baptismum nomina obtulerant, ad finem usque vitæ ipsius Sacramenti perceptionem prorogarent, quo scilicet interim ingenio libere indulgerent, ac demum cum e vita discessuri essent per salutare lavacrum ab omni culpa, & tam ab æterna, quam temporali pœna soluti, ad cæleste Regnum recta transferrentur: contra quos extant gravissimæ objurgationes Sancti Gregorii Nazianzeni in Oratione XL. & Sancti Joannis Chrysostomi in Homilia I. super Acta: sed Ecclesia Catholica pravam hujusmodi confidentiam improbare se declaravit, dum eos, qui in mortis periculo Baptismum susceperant, si convaluissent, a Sacris Ordinibus, & ab officiis Ecclesiasticis arcendos, ac perpetuo irregulares fore decrevit.

Et quoniam Sacerdotibus, qui Fideles in extremo agone laborantes pie adjuvant, vel Ecclesiæ Sacramenta illis ministrant, Rituale Romanum injunxit, ut si ægrotus Indulgentiam Plenariam legitima auctoritate concessam consequi valeat, eam illi in mentem reducant, proponantque quid ad eam consequendam agere debeat. Ex his autem, qui ad hujusmodi statum redacti sunt, alii quidem cum plena cognitione integrum loquelæ usum retinent, alii vero loquendi facultatem amiserunt, licet antea sinceræ contritionis indicia dederint, eaque adhuc ratio-

tione utentes, identidem dare non desinant; ideo, quo certius prædicti omnes Indulgentiæ fructum consequi valeant, prælatis Sacerdotibus mandamus, ut omni ratione studeant moribundos Fideles excitare ad novos de admissis peccatis doloris actus eliciendos, concipiendosque ferventissimæ in Deum caritatis affectus, præsertim vero ad ipsam mortem æquo, ac libenti animo de manu Domini suscipiendam. Hoc enim præcipue opus in hujusmodi articulo constitutis imponimus & injungimus, quo se ad Plenariæ Indulgentiæ fructum consequendum præparent, atque disponant. Qua in re auctor Nobis est Sanctus Doctor Augustinus, qui in *Lib. XIII. de Civit. Dei cap. VI.* postquam horridam mortis speciem, eique renitentes hominum animos descripsit, quodque in aliis suis operibus non semel docuerat, mortem nimirum esse peccati originalis pœnam, ibi quoque asseruit, & confirmavit, hæc ad rem nostram apposite subdit: *Quidquid tamen illud est in morientibus, quod cum gravi sensu adimit sensum, pie, fideliterque tolerando, auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum pœnæ. Ita cum ex hominis primi perpetuata propagine procul dubio sit mors pœna nascentis, tamen, si pro pietate justitiaque pendatur, fit gloria renascentis; & cum sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato.*

Pro impertienda vero Benedictione Fidelibus in mortis articulo constitutis, applicandaque ipsis Plenaria Indulgentia, cum nulla certa formula olim præscripta foret, Sanctæ Memoriæ Prædecessor Noster Benedictus Papa XIII. anno Domini 1726. pias quasdam Preces, & Orationes ad hunc effectum adhibendas publicari mandavit: quarum exemplo, in his, quæ opportuna judicamus, inhærentes, aliam de novo formulam cum his, quæ in hac Nostra Constitutione præscripta sunt, magis congruentem confecimus, & instituimus, quam ab omnibus in posterum usurpari præcipimus: mandantes hoc ipsum inculcari, & injungi in Apostolicis litteris, quæ deinceps pro concessione prædictæ facultatis Indulgentiæ Plenariæ Moribundis impertiendæ, ut præmisimus, expediendæ erunt.

Ac decernentes, ipsas præsentes litteras semper validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios effectus perpetuo sortiri, & obtinere, atque iis, ad quos spectat, seu spectabit in futurum, plenissime suffragari: non obstantibus Apostolicis, & in Generalibus, seu Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, seu specialibus Constitutionibus, ac quibuscumque contrariis, etiam Congregationum S. R. E. Cardinalium Decretis, & Resolutionibus, etiam Apostolica auctoritate approbatis, roboratis, & pluries confirmatis; usibus quoque, stilis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Quibus omnibus, & singulis ad præmissorum effectum, motu, scientia, & potestate paribus, amplissime derogamus, aliisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Formula igitur, quam pro impertienda Benedictione, & Plenaria Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda, ut præfertur, in posterum adhibendam esse præscripsimus, talis est.

MODUS

A SS. D. N. BENEDICTO PAPA XIV.

Approbatus

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis ab his, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam.

Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis illis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis, impertienda iisdem est, etiamsi postea linguæ, ceterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediendo cubiculum, ubi jaceat infirmus, dicat. Pax huic Domui, &c. *ac deinde Ægrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aqua benedicta dicendo Antiphonam:* Asperges &c.

*Quod si Ægrotus voluerit confiteri, audiat il-*lum,

lum, & absolvat. Si Confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis; de cujus benedictionis efficacia, ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat atque hortetur, ut morbi incommoda, ac dolores in anteactæ vitæ expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, & mortem ipsam patienter obeundum in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit. Tum piis ipsum verbis consoletur in spem erigens fore ut ex divinæ munificentiæ largitate pœnarum remissionem, & vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat:

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum, & terram.

Antiphona. Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui (*vel* Ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster &c.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvum fac servum tuum (*vel* Ancillam tuam, & *sic deinceps.*)

℟. Deus meus sperantem in te.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem tibi vera Fides, & Spes Christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, & per Unigeniti tui Passionem, & Mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in Sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem Christum Dominum Nostrum. *Tum dicto ab uno ex Clericis astantibus* Confiteor &c. *Sacerdos dicat* Misereatur &c. *Deinde*

Dominus Noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat Confessionem tuam, & restituat tibi Stolam primam, quam in Baptismate recepisti; & ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa Indulgentiam Plenariam, & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.

Per sacrosancta humanæ reparationis Mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes præsentis, & futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos ei benedictionem impertiatur.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, prorogationis, ampliationis, & concessionis, mandatorum, statutorum, decretorum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1747. Nonis Aprilis Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Cardinalis Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1747. Indictione 10 die vero 4. Maji, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Jo: Baptistam Angelini Apost. Curs.

Franciscus Bartolotti Mag. Curs.

XXI.

XXI.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua certus ordo præscribitur pro causis super nullitate Professionis Regularis mature discutiendis, & valide definiendis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

SI datam hominibus fidem frangere, conventionesque eas, quæ ab humanis legibus robur accipiunt, abrumpere, ac violare non licet; multo magis necesse est obligatum Deo mentis propositum immutabiliter servari: Nosque præsertim, utpote sacrarum Legum custodes a Deo constitutos, oportet earum pactionum, quæ Divino, & Ecclesiastico jure indissolubiles sunt, perpetuam firmitatem, & observantiam asserere. Eam ob rem jam usque ab anno Incarnationis Dominicæ 1741. Pontificatus Nostri anno primo, Apostolicas litteras dedimus, incipientes *Dei miseratione*, in Bullario Nostro deinde editas *Tom. I. num.* 33. quibus certum præscripsimus ordinem in Tribunalibus Ecclesiasticis servandum, cum in ipsis discuti, & definiri deberent causæ, in quibus de nullitate alicujus matrimonii contracti ageretur: non eo quidem consilio, ut si quid forte matrimonium cum impedimento aliquo dirimente initum fuisset, de illius nullitate judicium postulari, aut fieri prohiberemus; sed, ut in hoc gravissimo judicii genere, in quo de sacro Connubiorum fœdere agitur, pleniori veritatis elucidationi consuleremus, utque Judices non sine certissima cognitione omnium, quæ ad rem maxime conducunt, hujusmodi vinculum ex tot rationibus insolubile sententiis suis, tamquam irritum ab initio, dissolverent. Cujus quidem Constitutionis utilitas, Deo favente, ad hunc diem aperte comprobatur; cum ex eo tempore neque tot causæ super prætensa matrimoniorum nullitate in Tribunalibus pendeant, nec tam frequenter, ut antea, Nobis exhibeantur preces pro obtinendis dispensationibus super matrimonio rato, & non consummato; dum scilicet ante omnium oculos propositæ sunt difficultates paulo quidem majores, sed omnino justæ, ex novo ordine a Nobis statuto, cuilibet superandæ se offerunt, antequam optatum finem assequatur.

Quemadmodum itaque pro matrimoniis carnalibus a nobis provisum fuit; ita nunc & spiritualibus animarum nexibus, de Religiosis videlicet utriusque sexus Regularium Professionibus, pari ratione statuere decrevimus: nimirum certam normam, ac methodum tradere, quam observare debeant Judices Ecclesiastici, quoties judicia super nullitate Professionum in aliquo Ordine Regulari a Sede Apostolica approbato factarum, coram ipsis agitari contingat: neque id quidem ad hunc finem, ut aditus intercludatur iis, qui justis de causis hujusmodi actiones intentare velint, ac postulent Professionem a se factam ex capite nullitatis irritam declarari; sed ut ipsi Judices rerum veritatem in specie dignoscere, suasque sententias indubiis fundamentis innixas proferre valeant; ac ne umquam ex ignorantia factorum, aliquem decernant solutum vinculo, dum is forte valida solemnium Votorum Professione emissa, Religioso Ordini, cui nomen dedit, reipsa maneat astrictus. Qua ex methodo a Nobis tradenda hunc fructum similiter obventurum speramus, ut & rariores in posterum in Tribunalibus futuræ sint causæ super prætensa Professionum nullitate: & qui deinceps hujusmodi nullitatis declarationem in foro externo obtinuerint, & consequenter a Religione discesserint, non amplius anxia, aut male tuta conscientia vivant, ac propterea ad Nos, aut ad officium Pœnitentiariæ Nostræ Apostolicæ, ut non semel evenisse novimus, confugere cogantur, occultato, ut moris est, in precibus nomine, fatentes sententiam super Professionis nullitate pravis artibus extortam a se fuisse, decepto Judice, vel per mendacia in facti expositione adhibita, vel per corruptos Testes, ideoque flagitantes, ut ex gratia, & dispensatione Apostolica, facultas manendi in sæculo ipsis indulgeatur.

Ut autem ordinate procedamus, distinguendum initio est inter Regulares illos, qui intra quinquennium a die factæ Professionis de illius nullitate actionem promovent, & eos qui post elapsum quinquennium reclamant. Quod ad priores attinet, celebre est de illis decretum Sacræ Tridentinæ Synodi *sess.* xxv. *de Regular. cap.* xix. in hæc verba: *Quicumque Regularis prætendat*

se per vim & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacumque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superiorum; non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die Professionis, & tunc non aliter nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. In quo sane decreto licet in littera Virorum Regularium dumtaxat mentio fiat, nihilominus etiam feminæ Religionem professæ comprehenduntur; cum ex regulis juris masculinum genus etiam femininum includat, ubi una eademque causa pro feminis æque ac pro masculis militat. Quamvis autem Decreti verba satis clara sint, variæ tamen quæstiones circa eorum sensum, ac vim excitatæ fuerunt.

Cum etenim ibi sermo dumtaxat sit de Regulari Professo, qui suam Professionem nullam fuisse contendat: *Quicumque Regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem* &c. nihil vero expresse statuatur de ipsa Religione, cujus aliquando interest alicujus alumni sui Professionem irritam declarari; ut si quis exempli causa comperiatur occultum aliquod impedimentum non revelasse, de quo interrogatus fuerat, adjecta declaratione, quod, eo forsan existente, & non patefacto, ipsius admissio a Religione minime rata habenda foret; hinc dubitatum fuit, an in hujusmodi casu solus Superior Regularis sine Ordinario procedere posset, an vero etiam in hac facti specie discutienda esset causa coram Regulari Superiore simul, & Ordinario loci. Super quo Congregatio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium ad ipsius Concilii Tridentini Interpretationem ab Apostolica Sede deputatorum constanter decrevit, causas hujusmodi super nullitate Professionis, tam a Regulari Professo, quam a Religione intra quinquennium in Judicium deductas, & a Superiore Regulari, & ab Ordinario loci simul cognoscendas esse.

Cum item quinquennium, intra quod admittitur reclamatio adversus Professionem, Sancta Synodus computandum voluerit *a die Professionis*, cumque potior, atque communis causa, quæ pro nullitate Professionis adduci solet, in metu consistat, metus autem per totum quinquennium, atque etiam ulterius, aliquando perseveret; quæsitum fuit, an ubi de metu agitur, initium quinquennii desumendum sit ab ipso die Professionis emissæ, an vero a die, quo Professus liberam reclamandi facultatem habere cœpit. Eadem vero Congregatio declaravit, in utroque pariter casu concessum quinquennii tempus a die emissæ Professionis esse computandum.

Ad idem pariter quinquennium pertinet alia agitata quæstio, an scilicet prædicti Ordinarius, & Superior Regularis cognoscere possint causas nullitatis Professionis etiam post ipsum quinquennium, ubi nempe Professus intra illius decursum reclamaverit, sed judicium prosequi deinde neglexerit, aut nequiverit. Decretum est autem ab eadem Congregatione coram præfatis Judicibus a Concilio memoratis agendam esse causam, etiam post elapsum quinquennium, dummodo satis constet, eam intra præscriptum tempus a reclamante serio intentatam fuisse.

De ipsis autem Judicibus pro hujusmodi causarum cognitione a Sancta Synodo designatis per ea verba, *coram Superiore suo, & Ordinario*, complures similiter motæ sunt quæstiones, quæ majori eorumdem verborum elucidationi causam dederunt. Et primo quæsitum fuit, quisnam censendus esset Superior Regularis in casu, & ad effectum, de quo agitur, utrum scilicet Provinciæ Rector, an Generalis Ordinis moderator: Congregatio autem ejusdem Concilii Interpres definivit esse Superiorem localem, nimirum Abbatem, vel Guardianum, sive Priorem, aut alio quocumque nomine nuncupatum Præpositum, seu Rectorem illius Monasterii, aut Cœnobii, in quo reclamans Professionem emisit; eum nempe, qui hujusmodi Monasterii, aut Cœnobii regimen exercet, quo tempore causa super nullitate Professionis in judicium deducitur. Quæsitum item fuit quisnam Monialium proprius Superior dicendus sit ad effectum judicandi una cum Ordinario de earum Professionis nullitate. Responsum fuit, quod si agatur de Monialibus Ordinario loci immediate subjectis, tunc, quum nullus sit earum Superior Regularis, solus Ordinarius judicat de Professione reclamantium intra quinquennium: si vero Moniales Regularium regimini subsint, tunc hujusmodi causæ judicandæ sunt ab Ordinario loci simul, & a Superiore Regulari; ab eo nimirum, cui concreditum est universum Monasterii regimen, non autem a Confessario Regulari Monialium. Dubitatum est etiam, utrum Superior Regularis jus suum cedere possit Ordinario loci, eique permit-

mittere, ut in hujusmodi causis solus procedat, & judicet. Id autem prædicta Congregatio fieri posse negavit; permisit tamen Superiori Regulari, ut si judicium assumere nolit, aut non possit, alium subrogare valeat, vel Regularem, vel etiam Ecclesiasticum sæcularem juris Canonici peritum, qui una cum Ordinario Judicis partes exerceat. Denique quæsitum fuit, si forte Ordinarii, & Superioris Regularis judicia inter se discrepantia extiterint, quodnam ex ipsis alteri prævalere debeat. At in hoc casu responsum fuit, causam ipsam ad Apostolicæ Sedis judicium devolutam censeri.

Quum vero inter capita nullitatis Professionem Regularem irritantia, unum etiam adnumeretur, si nempe aliquis Professionem emiserit in Cœnobio ad Novitiorum institutionem minime destinato, in iis tamen locis, in quibus rec. mem. Prædecessor Noster Clemens Papa VIII. Decreta de Regularibus a se edita vim habere mandavit; si quis ex hoc capite Professionem a se factam intra quinquennium impugnare voluerit, aut etiam si Religio intra idem quinquennium postulaverit alicujus Professionem ex hujusmodi capite irritam declarari; Decretum extat a fel. record. Urbano Papa VIII. altero Prædecessore Nostro justis, gravibusque de causis, ac de consilio præfatæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, editum die 5. Januarii 1636. incipiens *Ad occurrendum*, quo statutum fuit hujusmodi causas ad eamdem Congregationem privative pertinere. Hæc sunt potiora in genere Decreta ex regestis prælaudatæ Congregationis excerpta, quæ licet alias a Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus Apostolica auctoritate non semel approbata fuerint, & confirmata; Nos tamen eadem præsentium litterarum tenore, atque auctoritate simili, novo approbationis, & confirmationis nostræ robore communimus, atque ab omnibus, ad quos spectat, seu respective spectabit inposterum, pro regula haberi, ac plenariæ executioni demandari præcipimus.

Quibus ita constitutis, firmataque pertinentia causarum, quæ intra quinquennium a die Professionis emissæ adversus illius validitatem introducuntur; consequens est, ut & ea indicemus, quæ de ordine, ac methodo in hujusmodi judiciis servanda a Majoribus sapienter constituta sunt, tum ea proferamus, quæ nos ipsi opportune addenda censuimus, quæque pari auctoritate, ac præsentium litterarum vigore perpetuis futuris temporibus servari volumus, & mandamus. Jam de ipsa hujusmodi causarum introductione notum est Decretum ejusdem Concilii Tridentini *cit. sess.* XXV. *cap.* XIX. *de Regular. Ut si quis antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur; sed ad Monasterium redire cogatur, & tamquam Apostata puniatur; interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur*. Ex quo sequitur Regularem postulantem judicium fieri de suæ Professionis nullitate, ab ipso judicii limine repelli, nisi constet eum in Religionis suæ claustris morari & habitum Regularem resumpsisse, si ipsum antea deposuerit.

De probationibus vero, licet non ignoremus, apud Superiores Regulares, Ordinariosque locorum usu receptum fuisse, in re tanti momenti, judicia sua fundare in extrajudicialibus, atque attestationibus, quantumvis juramento firmatis, quæ *ad perpetuam* dicuntur; hoc tamen de cetero usurpari prohibemus, volentes, atque districte mandantes, ut ad astruendas probationes in hujusmodi causis necessarias verus, & judicialis processus omnino conficiatur, in quo, & articuli exibeantur ex parte illius qui adversus Professionem agit; & interrogatoria dentur ab ea parte quæ stat pro ipsius Professionis validitate; & testes tam super articulis, quam juxta hujusmodi interrogatoria examinentur; utque hac forma non servata processus ipse, & sententia dependenter ab eo prolata, insanabili nullitatis vitio corruere censeantur; salva etiam dispositione juris communis quoad alia nullitatis capita, si quæ forte in ipsa processus compilatione intervenerint.

Sub eadem pœna nullitatis decernimus atque statuimus, ut in hoc judicio citari, aut audiri debeant tum Defensores Monasterii, seu Cœnobii in quo Professus vota Religiosa suscepit, tum ipsius Professi consanguinei, sive propinqui, sive alii quibus bona sua donavit, aut cessit; uno verbo, omnes quorum interest illius Professionem sustineri: in primis autem ii citentur (si superstites fuerint) qui judicati erunt tamquam auctores, aut complices metus eidem incussi, ut Votis invitus se obstringeret. Quemadmodum vero in citata Constitutione Nostra, quæ incipit, *Dei miseratione*, decrevimus, ut in singulis Diœcesibus ab Ordinario deputari deberet aliquis pro-

probitate, ac doctrina commendatus, cujus officium esset in causis matrimonialibus in judicio stare pro validitate matrimonii; ita nunc omnibus, & singulis locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut personam aliquam similibus qualitatibus præditam in suis respective Diœcesibus eligant, cui *Defensoris Professionem* munus imponant; utque huic omnia demandata, injuncta, & respective applicata esse censeantur quæcumque nos in præcitatis litteris de matrimonii Defensore statuimus: Nos enim eadem omnia, præsentium tenore, ad hujusmodi Professionum Defensores expresse extendimus, & respective applicamus, & quoad istos pari modo locum habere decernimus. Id solum peculiariter pro Defensore Professionis in præsentibus statuentes, ut scilicet quidquid pro ipsius honorario, aut mercede, sive pro expensis in defensione causæ occurrentibus eidem præstandum esse judex prudenter arbitratus fuerit, id omne ab illis exolvi debeat, quibus a Professo renunciata fuerunt bona in Religionis ingressu dimissa; si vero hi non existant, aut si Professus nihil renunciandum habuerit, ipsa Religio, quatenus ex illis sit, quæ temporalia bona possident, ad hujusmodi solutiones teneatur. Si autem nec adsint bona renunciata, nec Ordo Regularis, de quo agitur, quidquam possideat, tunc Defensori Professionis satisfiat ex pecuniis mulctarum illius Tribunalis, in quo causa agitata fuerit, sive alterius, prout in aliis prædictis Litteris Nostris de matrimonii Defensore statuimus.

Lata demum sententia a Superiore Regulari, & ab Ordinario loci, si ea pro validitate Professionis pronunciata fuerit, neque Professus appellationem interponat, causam finitam esse non dubitatur. Si vero Professus ad Judicem secundæ instantiæ appellaverit, vel etiam ulterius eadem causa retractanda fuerit, in omnibus hisce Judiciis volumus similiter Defensorem Professionis ex Officio deputatum intervenire, eodem prorsus modo, quo in citata Constitutione decrevimus, Defensorem matrimonii in secunda, & ulteriori instantia judicio semper adesse. Ac sicuti præterea statuimus hujusmodi Defensoris partes esse a Sententia Judicis primæ instantiæ pro matrimonii nullitate lata ad ulterioris instantiæ Judicem provocare, & formam prosequendi judicium in ulterioribus hujusmodi instantiis præscripsimus; ita porro volumus, ut Defensor Professionis a Sententia in prima instantia pro nullitate Professionis edita appellare omnino debeat; atque in secunda, seu ulteriori hujusmodi causarum revisione, eadem omnia volumus observari, quæ pro causis matrimonialibus in eadem Constitutione mandavimus.

Quemadmodum denique legitimas pœnas ibidem constituimus adversus eos, qui post unicam obtentam Sententiam pro prioris matrimonii nullitate, sive pendente appellatione, sive ea per incuriam, aut fraudem Defensoris non interposita, ausi fuissent novas nuptias contrahere; atque decrevimus nemini licere ad altera vota transire, nisi duæ saltem Sententiæ conformes pro nullitate prioris matrimonii emanaverint: ita si quis in Ordine Regulari Professus post unicam Sententiam favore nullitatis Professionis pronunciatam, sive pendente, sive omissa culpabiliter appellatione, e Claustris exire, a Religione discedere, quodque magis est, habitum Regularem abjicere præsumpserit; volumus, atque statuimus, omnibus eum pœnis, atque censuris a Sacris Canonibus, & a Constitutionibus Apostolicis contra Apostatas latis, atque sancitis, subjacere, & obnoxium esse, decernentes pariter in hujusmodi causis de Professionis nullitate, liberum Professo non esse a Religione migrare, nisi duas saltem obtinuerit Sententias conformes, quibus ab eo emissa Professio nulla, & irrita declarata fuerit.

Et primæ quidem instantiæ Judices super validitate Professionum, quæ intra quinquennium judicialiter impugnantur, ut supra dictum est, Superior Regularis, simulque Ordinarius loci esse debent. Si vero eædem causæ in secunda, aut ulteriori instantia sint discutiendæ, statuimus, inhærentes antiquis quibusdam sæpe dictæ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Decretis, quæ pariter tenore præsentium approbamus, & confirmamus, ut causæ hujusmodi ad eos Judices devolvantur, ad quos de jure aliæ omnes causæ Ecclesiasticæ post Sententiam Ordinarii in gradu appellationis respective devolvuntur; ita tamen, ut hi quoque Judices, sicuti Ordinarius in prima instantia una cum Superiore Regulari processit, sic & ipsi procedere, & judicare debeant una cum Superiore Regulari, non quidem illius Monasterii in quo reclamans professus est, sed alterius Monasterii ejusdem Ordinis in eorum Civitate, aut Diœcesi existentis, vel eo non extante, cum Superiore viciniorís Monasterii ejusdem pariter Ordinis, seu cum alia

alia persona Ecclesiastica, cui juxta præmissa, Superior ille, ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum delegaverit. Si autem hujusmodi causæ in secunda, aut ulteriori instantia ad Sedem Apostolicam devolvantur & a prædicta Congregatione Concilii, sive ab altera super consultationibus Episcoporum, & Regularium, aut denique ab Auditorio Rotæ, ut respective assolet, discutiendæ fuerint; nullus erit locus ad judicandum Superiori Regulari, qui neque tunc ad ferendam Sententiam admittitur, quum ab eadem Congregatione Concilii juxta relatum superius Urbani Prædecessoris Decretum, examinanda fuerit, etiam intra quinquennium, validitas Professionis ex eo capite impugnatæ, quod facta fuisse asseratur in Monasterio, aut Cœnobio Religionis Tyronibus instituendis minime addicto.

Hactenus de judiciis super nullitate Professionis, quæ intra quinquennium a die ipsius Professionis emissæ introducuntur: de quibus hoc etiam declarando decernimus, ut quæcumque in superioribus statuta sunt, ea omnia locum habere, & observari debeant etiam in Curia S. R. E. Cardinalis Nostri, & Romani Pontificis pro tempore in Urbe ejusque Districtu Vicarii in spiritualibus Generalis, quoties hujusmodi causas intra idem quinquennium in ipsius Tribunali Ordinario judicandas esse contingat. Jam vero videndum est de ejusdem generis causis, quæ post elapsum quinquennium hujusmodi in judicium adducuntur.

Porro quum Sancta Tridentina Synodus, post quinque annos ab emissa Professione transactos, omnem aditum ad reclamandum professis interclusum esse sanxisset per ea aperta verba superius relata: *Non audiatur, nisi intra quinquennium a die Professionis*; adeo inhærendum hujusmodi sanctionis litteræ duxerunt Majores Nostri, ut sub piæ mem. Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. decretum fuerit, ac veluti pro regula statutum, nullius causæ introductionem super nullitate Professionis, elapso quinquennio, admittendam esse, etiamsi Professio per vim, & metum facta diceretur, atque probari vellet, hujusmodi vim, & metum toto quinquenii tempore permansisse. Verba Decreti die 5. Martii anni 1598. editi, quæ habentur *Decretorum Congregationis Concilii Tomo IX. fol. 55.* hæc sunt: *Gregorius XIII. ex Sententia Congregationis Concilii declaravit, eos, qui per vim, & metum se Religionem professos prætenderent: nisi intra quinquennium reclamaverint, eo elapso, non esse audiendos tametsi allegarent, vim, & metum semper durasse.*

At vero procedentibus temporibus, non sine justis gravibusque causis, ut plane persuasum habemus, inductum fuit, ut admitterentur instantiæ pro *restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii*.

De quibus tamen judicium facere ad Apostolicam Sedem semper privative pertinuit, sive ex parte Professi, sive ex parte Religionis instantiæ hujusmodi proponerentur, ac licet ipsa reclamatio ob impedimentum per totum quinquennium perseverans dilata fuisse diceretur. Hoc enim remedium restitutionis in integrum, extraordinarium in jure vocatur, cujus concedendi facultas Judicibus inferioribus competere nequit, non obstante quacumque contraria consuetudine etiam immemorabili, aut quolibet asserto privilegio; ut patet ex compluribus in eamdem Sententiam Decretis ejusdem Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, quæ recensita fuerunt in Decreto edito die 24. Septembris anni 1749. in causa *Sicula restitutionis in integrum*, quod a nobismetipsis die 28. ejusdem mensis, & anni approbatum, & confirmatum fuit, quodque iterum præsentium tenore approbamus, & confirmamus, reservato Nobis, & Successoribus Nostris Romanis Pontificibus jure concedendi Ordinariis, & Superioribus localibus in quibusdam peculiaribus casibus facultatem examinandi etiam causas restitutionis in integrum, ac super ipsis pronunciandi antequam ad Sententiam ferendam super Professionis validitate, aut nullitate deveniant, ut non semel ex Apostolicæ Sedis dispensatione factum fuisse non ignoramus.

Hujus autem judicii methodus diversa quondam fuit ab ea, quæ in præsenti observatur. Antiquis enim temporibus, visa probabili ratione, seu fumo, ut ajunt, causarum restitutionis in integrum, ea ab Apostolica Sede concedebatur, nimirum facultas indulgebatur reclamantibus adversus Professionem, ut, licet elapsum esset quinquennium, nihilominus de illius nullitate coram Judicibus competentibus actionem promovere possent; pro cujus judicii instructione deinceps a Superiori Regulari, & ab Ordinario loci legitimus conficiebatur processus, atque Sententia super validitate, aut nullitati ferebatur. Quæ sane methodus, si hoc etiam tempore in usu esset, oportet Nos eorum præcipue, quæ ad hujusmodi judicium consequentia sunt, rationem habere; ac providere, ne unius tantum Sententiæ vigore

Professiones Regulares dissolverentur. Sed alius hodierno tempore est ordo, qui in præfatis Congregationibus, seu Tribunalibus pro concedenda restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii observatur: nam priusquam super eo quidquam decernatur, committitur Ordinario loci, & Superiori Regulari ut processum conficiant, eoque demum transmisso, proponitur dubium super concessione restitutionis in integrum; idque non minus accurate, ac severe examinatur, ac si dubium propositum esset super ipsa validitate, aut nullitate Professionis. Si autem petita in integrum restitutio concedatur, tunc Ordinario, & Superiori locali committitur, ut Sententiam proferant super controversa Professionis validitate. Sed quamvis in hujusmodi commissionibus plena ipsis relinquatur facultas judicandi sive pro validitate, sive pro nullitate Professionis, prout ipsis justum visum fuerit; usu tamen compertum est, quod, quum iidem satis noverint quam diligenti, & gravi judicio apud Sedem Apostolicam discussæ fuerint causæ, propter quas restitutio in integrum concessa fuit, viso dumtaxat hujusmodi concessionis rescripto, nec ulteriori instituto examine, ad ferendam pro nullitate Professionis Sententiam ut plurimum sine dubitatione procedunt.

Accuratum hujusmodi examen causarum restitutionis in integrum apud Romanæ Curiæ Judices in more positum, non modo non immutare intendimus, verum etiam approbatione Nostra singulis, ad quos pertinet, magnopere commendatum ab ipsis inposterum observari volumus, ac jubemus; hoc tamen addito, ut in commissionibus, quæ diriguntur Superioribus Regularibus, & Ordinariis locorum pro conficiendis processibus, iisdem sub pœna nullitatis actuum injungatur, ut in omnibus Procedere debeant cum interventu Defensoris Professionis; ad quem nimirum pertinebit interrogatoria dare, juxta quæ examinari debebunt testes, aliaque ad officium sibi impositum pertinentia diligentissime præstare. Item volumus, ut in ipsa propositione dubii super concessione restitutionis in integrum, tam in præfatis Cardinalium Congregationibus Concilii Tridentini interpretationi, & Episcoporum, ac Regularium consultationibus præpositis, quam in Auditorio Rotæ, aut in quacumque Congregatione peculiariter forsan deputata, sub simili nullitatis pœna, Defensor Professionis, ab eo qui Tribunalis caput est deputatus, expensis eorum, de quibus supra, semper & in omnibus actibus in judicio stare debeat: neque solum in prima hujusmodi dubii propositione, sed etiam in ulterioribus, quatenus reclamans in prima rejectus ad novam audientiam admittatur. Denique, ut pro fruendo beneficio restitutionis in integrum unica favorabilis resolutio nequaquam sufficiat, nisi ea per secundam conformem, iterato causæ examine, auditoque semper Defensore Professionis confirmata fuerit, quemadmodum in altera Constitutione Nostra præsentis initio allegata, de causis super nullitate matrimonii constituimus: Nos etenim præsentium tenore decernimus, ac sub pœnis adversus Apostatas sancitis districte prohibemus, ne quis sub clypeo unicæ resolutionis pro concessione restitutionis in integrum obtentæ, e Religionis Claustris migrare, multoque minus habitum Regularem deponere audeat, seu præsumat: quum ad prædictas pœnas declinandas & altera resolutio sub restitutione in integrum priori consentanea, & Sententia super nullitate Professionis a Superiore Regulari, & ab Ordinario ferenda expectari omnino debeant, nec nisi per hujusmodi Sententiam a prædictis Judicibus, præviis duabus resolutionibus pro concessione restitutionis in integrum legitime latam, judicium absolutum censeri queat.

Quæ omnia si ita observabuntur, ut a Nobis constituta sunt, utque omnibus, ad quos pertinet, ac pertinebit inposterum, sedulo observanda, & implenda a Nobis præscribuntur, & enixe inculcantur; profecto non dubitamus, quin multo rariores in posterum futuræ sint instantiæ, & contentiones eorum, qui vel intra quinquennium a die Professionis emissæ, vel etiam eo elapso, susceptum Religiosæ vitæ institutum relinquere adnitantur. Ad hoc autem certius obtinendum magnopere contulerit, si a Superioribus quoque Regularium Ordinum in Noviciorum admissionibus ea observabuntur, quæ & in eorum Constitutionibus, & in Decretis fel. record. Clementis Papæ VIII. Prædecessoris Nostri statuta sunt, quæque omnia ab ipsis plenissime observari, & impleri Nos pariter ipsis præcipimus, ac jubemus; tum etiam si ipsi minus facile consensum suum præbebunt, ut admittantur ad Professionem Tyrones, sive qui ætatem quidem a Concilio præscriptam compleverint, at non ad eam pertingerint, quæ a Constitutionibus Ordinis statuta est; sive illi, qui licet annum novitiatus explever int ad normam Concilii, adhuc tamen ulterius in eo manere deberent juxta præscriptum suarum peculia-

tium Constitutionum, multoque magis ii, qui nec per integrum annum, sed per octo, aut sex menses dumtaxat tyrocinium posuerunt: ac demum si ipsi Superiores haud se interponent, neque curabunt, ut Professi ante legitimam ætatem ad Ordines Sacros promoveantur. Quæcumque enim, sive in Sacris Canonibus, aut Pontificiis Constitutionibus, sive in peculiaribus Ordinum Statutis, circa præmissa provide constituta sunt, non parum habent momenti ad religiosam vocationem in hominum cordibus stabiliendam, & ad cohibendam versatilem animorum mobilitatem, quæ ut plurimum aut sola, aut potissima causa est, qua Professi adducuntur, ut vota, quibus obstricti sunt, irrita declarari cupiant. Neque verò Apostolica Sedes ullas umquam dispensationes in præmissis concedere consuevit, nisi prævio assensu, aut etiam accedentibus precibus Superiorum Regularium, quibus nempe æquum, & necessarium est fidem adhiberi in expositione causarum, quas urgere asserunt pro concedendis dispensationibus, quæ petuntur. Illud autem nullo modo ferri, aut probari potest, quod tamen apud plerosque invaluisse constat, ut scilicet reclamantibus adversus Professionem sive intra quinquennium, sive post ejus decursum, Superiores ipsi contradictores sese non exhibeant, aut etiam aperte suffragentur; ex falsa nimirum opinione, quod Religiosorum virorum societate indignus censendus sit quicumque ab ea discedere ex optat: quodque ex inutili Monacho utilis fortasse Clericus Sæcularis existere possit. Numquam enim licitum est justitiam deserere aut prodere, quæ jubet omni ratione sustineri actum adeo solemnem, & natura sua irrevocabilem, in quo perficiendo, una cum Professo, ipsa quoque Religio intervenit.

Ad prædictum finem præterea quam maxime proderit, si & Ecclesiastici Præsules, & Judices debitas Officii sui partes explere non prætermittent. Ecclesiarum quidem Præsules, si anathemati subjectos declarabunt omnes, & singulos cujuscumque qualitatis, conditionis, & dignitatis fuerint, qui Virgines, aut Viduas, seu alias quascumque mulieres invitas, præterquam in casibus in jure expressis, coegerint ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam Professionem; juxta Sanctionem Sacræ Tridentinæ Synodi *sess.* XXV. *cap.* XVIII. *de Regul.* ubi etiam pares censuræ statuuntur adversus eos, qui in hujusmodi factis consilium, auxilium, vel favorem dederint; ac si omnes similiter, quotquot ausi fuerint compellere viros ad ingrediendam Religionem, & ad vota profitenda, justis, gravibusque pœnis afficient. Judices vero, si falso ante omnia deposito præjudicio, quo nonnulli arbitrantur latissimam viam, quoad fieri potest, aperiendam esse iis, qui inde migrare cupiunt, ubi invito animo commorantur, ad exactam justitiæ lancem expendent, & numerum, & qualitatem testium, qui ad comprobandam nullitatem Professionis inducuntur, & vim majorem a minori, metum gravem a levi, debilem a constantiori sexu, interclusam a permissa reclamandi facultate discernent, aliasque omnes circumstantias sedulo animadvertent, quæ in hoc toto rerum genere ab Auctoribus considerari solent.

Itaque prædictis omnibus, & singulis gravissime denunciamus, districteque præcipimus, ut in cunctis quæ ad eorum officia pertinent, a justitiæ tramite, & a præscriptis sibi legibus ne nimium quidem discedant: ac meminerint omnium, quæcumque gesserint, severissimam sibi rationem tum apud Divinum Judicem, tum apud homines reddendam fore. Nos vero, si Deo placuerit valetudinem Nobis cum vita servare, non parum operæ conferre intendimus, quo planius, atque facilius de causis hujus generis ab ipsis inposterum judicari valeat. Siquidem Nobis propositum est cum consilio delectorum virorum in Theologica, & Canonica facultate præstantium nonnullas quæstiones accurate examinare, ac dirimere, quæ variis Scriptorum opinionibus jactatæ, & varias species induentes, juxta diversas occurrentium casuum circumstantias ancipites, atque sollicitos detinere solent judicantium animos; ut Nobismetipsis in minoribus olim constitutis non semel evenisse meminimus, quam pro munere Secretarii præfatæ Congregationis Cardinalium Conc. Trid. Interpretum hujusmodi causas ad regulam juris exigendas præ manibus haberemus. Ejusmodi sunt exempli causa quæstiones: Utrum Professio, quamvis initio nulla fuerit, per subsequentes tamen actus convalidetur: quinam sint actus ex quibus hujusmodi convalidatio, seu ratificatio inducatur: & quid momenti habeat ad hunc effectum susceptio Sacrorum Ordinum *ad titulum Religiosæ paupertatis*. Præterea si quis forte ante legitimam ætatem ignorans Professionem emiserit, & in ea ignorantia per plures annos in Religione permanserit, seque valide Professum existimans, ea omnia quæ Professorum sunt

una

una cum sociis præstiterit, an hic deinde intelligens qua ætate vota emiserit, non obstantibus actibus veri Professi a se gestis, adhuc præfatæ ignorantiæ præsidio actionem habeat ad reclamandum adversus Professionem a se factam; an vero talis ignorantia nihil eidem suffragetur, quo minus Professionem initio nullam per subsequentes actus ratam habuisse censeatur. Item, an Professus, qui in Professionis actu impedimentum aliquod, sive defectum occultavit, de quo interrogatus fuit, addita declaratione ad formam Constitutionum, quod scilicet Religio ipsum cum hujusmodi defectu, aut impedimento forsan occultato admittere non intendebat: an, inquam, talis Professus, qui Religioni dolum struxit, ejusmodi commodum ex propria fraude desumere possit, ut validitatem suæ Professionis ex eo capite impugnare valeat. Denique, an ullam vim habere debeat in foro externo ad suadendam Judici nullitatem Professionis, quod reclamantes Professi asserere sæpe non dubitant, se in proferendis Religiosis votis, mentem servasse a lienam a proposito se obligandi. Hæc omnia aliaque similia in hujusmodi judiciis frequenter occurrentia, & in utramque partem hactenus disputata, tum Nostro, tum aliorum, quos, ut supra diximus, in consilium advocaturi sumus, diligenti studio, Deo adjuvante, explanare deliberavimus.

Interim præsentes litteras, cum omnibus, & singulis in ipsis decretis, atque statutis firmas, validas, & efficaces existere, ac perpetuo fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, & per omnia plenissime, & inviolabiliter observari volumus, & decernimus. Sicque, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, prædictasque S. R. E. Cardinalium Congregationes generales, & particulares, aliosque ejusdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & S. Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, auctoritate, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, ubique judicari, & definiri debere; ac nullum, irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus tam causarum forsan ad hunc diem introductarum pendentia, quas quidem causas, in quibuscumque statibus, & terminis de præsenti reperiantur, juxta superius præscripta omnino tractari, judicari, & definiri debere decernimus; quam Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Decretis quoque, & resolutionibus a præfatis Cardinalium Congregationibus, sive ab Auditorio Rotæ prædicto, aut aliis quibuscumque Judicibus, & Tribunalibus alias forsan, & aliter factis, conditis, & emanatis; necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, Privilegiis, Exemptionibus, & indultis, etiam in corpore Juris clausis, aut litteris Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Jesu, & S. Jo: Jerosolymitani, aliisve quibuslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam Clausulis, & Decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, & ad præmissorum effectum plenissime, & amplissime motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transsum-

ſumpta ad valvas Eccleſiæ S. Joannis in Laterano & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Curſoribus noſtris, ut moris eſt, publicari, & affigi; ſicque publicatæ, & affixæ, omnes, & ſingulos, quos concernunt, ſeu concernent in futurum, perinde afficere, & arctare, ac ſi unicuique illorum perſonaliter intimatæ, & notificatæ fuiſſent.

Utque earumdem præſentium tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publice ſubſcriptis, ac ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Noſtrarum confirmationis, approbationis, voluntatis, mandatorum, ſtatutorum, decretorum, & declarationum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1748. quarto nonas Martii, Pontificatus Noſtri anno octavo.

D. Cardinalis Paſſioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boſchi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Noſtri JESU CHRISTI 1748. Indictione 11. die vero 17. Martii, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Noſtri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno 8. ſupradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Baſilicæ Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Franciſcum Romolatium Apoſtolicum Curſ.

Horatius Mugnaini Mag. Curſ.

XXII.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Super deſignatione Confeſſariorum extraordinariorum pro Monialibus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

PAſtoralis curæ Nobis impoſitæ munus hanc, inter alias, ſollicitudinem a Nobis poſtulat, ut pupillorum animis in afflictione, & anguſtia conſtitutis opportuna ſolatia, ac remedia afferre non negligamus, quorum ope interiorem conſcientiæ tranquillitatem recuperare, aut conſervare valeant, ſine qua impoſſibile eſt debitam Omnipotenti Deo ſervitutem alacri, & prompta affectione exhibere. Hujuſmodi angoribus, & afflictionibus confici paſſim conſtat Religioſas Mulieres in Clauſtris degentes, quibus certus, & unicus Sacramenti Pœnitentiæ Miniſter a Monaſterii Prælato ad tres, ut minimum, annos deſignari ſolet, cui, ſi aliquando, præ pudore, vel alia quapiam de cauſa, non omnes conſcientiæ ſuæ receſſus aperire audeant, atque ideo confeſſionis integritati detrahere incipiant, in barathrum perditionis æternæ ſeipſas miſere conjiciunt. Quod ſane haud raro evenire, ſatis Nobis exploratum, atque compertum eſt tum ex iis, quæ in Apoſtolicæ Pœnitentiariæ Officio tractari vidimus, dum olim in minoribus conſtituti plurium annorum ſpatio munus Doctoris in Decretis in eodem Officio ſuſtinuimus; tum etiam ex iis, quæ in Epiſcopali Anconitanæ primum, deinde in Metropolitanæ Bononienſis Eccleſiæ regimine frequenti uſu cognovimus; tum demum ex his, quæ ſæpius ad Nos in Petri Cathedra octavum jam annum Dei mi-

fe-

seratione residentes deferri contingit, sive ex parte diversarum hujusmodi Monialium, quæ animarum suarum angustias paternis oculis Nostris identidem subjicere coguntur, sive ex parte Ven. Frat. Nostrorum Ecclesiarum Antistitum, qui Nobis earumdem Monialium in suis Diœcesibus existentium calamitates, ex præallegata causa ortas, aut viva voce, aut per litteras non semel repræsentarunt, ac super ea re Apostolicæ providentiæ opem postularunt. Hinc est, quod Nos earum specialibus indigentiis per hanc Nostram perpetuo valituram Constitutionem opportune prospicere volentes; non quidem intendimus consultissimam illam, & veteris disciplinæ auctoritate roboratam legem tollere, aut abrogare, qua generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis Monialium Monasteriis unus dumtaxat Confessarius deputetur, qui Sacramentales Confessiones universæ earum Communitatis excipiat, neque liceat unicuique Moniali peculiarem Confessarium pro libito sibi deligere; sed hoc dumtaxat Nobis propositum est constituere, ut si quando generalis hujusmodi legis rigor in peculiaribus casibus, non sine animarum detrimento, aut periculo servari posse videatur, in promptu sit opportunæ dispensationis, & indulgentiæ remedia occurrentibus necessitatibus admovere.

Sane jamdudum Sanctus Thomas Aquinas Scholarum Princeps, Ecclesiæque Doctor, *in Supplemento tertiæ partis*, *quæst. 8. art. 4. ad sextum*, sive *in quartum Sententiarum*, ex quo commentario desumptum est hujusmodi *Supplementum*, hoc Superioribus monitum dedit, ut subditis suis, quibus certum, & unicum Confessarium designare solent, haud difficulter licentiam concedant confitendi peccata sua alteri Sacerdoti; propterea quod multi infirmi, & imbecilles animo reperiuntur, qui potius eligerent sine Sacramentali expiatione ex hac vita migrare, quam ipsa peccata certo alicui Sacerdoti a Superiore designato aperire. Jam vero Sacrosancti Conc. Trident. Patres hanc legem districte sanxerunt, *sess.* XXV. *cap.* X. *de Regul.* ut Episcopi, aliique Monasteriorum Prælati subjectis sibi Monialibus Confessarium extraordinarium duabus, aut tribus vicibus in singulos annos exhibere debeant, per hæc verba: *Præter ordinarium autem Confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, aut aliis Superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium Confessiones audire debeat*. Quod quidem non alia de causa præscriptum fuit, quam quia satis constabat nonnullas aliquando Moniales esse, quæ nulla ratione adduci possunt, ut aliquod peccatum suum ordinario Confessario confiteantur; adeo ut necesse omnino sit alterius Confessarii copiam ipsis suppetere, ut apud hunc de peccatis suis integre, rite, atque utiliter confiteri sint. Id ipsum probe animadvertit Magnus Ecclesiæ Dei Sacerdos S. Carolus Borromæus, qui prædicti Conc. Trid. absolutionem ope sua plurimum juvit, ejusque executionem, & observantiam in sua Mediolanensi Civitate, & Provincia non sine immensis laboribus, & curis invexit; is enim hac de re decrevit: *Præterea Superiores ex Decreto Sacri Tridentini Concilii quotannis idoneum Confessorem extraordinarium Monialibus sibi subjectis exbibeant, cui curent, ut universæ confiteantur, ut quæ hujusmodi indigent medicina propter aliquem occultum animæ morbum, neque ipsæ eam postulare, aut accipere ab usitato Confessore unquam auderent, liberius mederi suis malis possint, ac Diaboli laqueos evadere, una cum reliquis Confessario novo sua peccata confitendo*, uti legere est *in Actis Ecclesiæ Mediolan. impres. anno* 1599. *pag.* 53. *in editione autem Lugdunensi Tom. I. pag.* 46.

Porro quicumque Conciliaris Decreti sensus penitus introspexerit, non modo salutarem illius providentiam facile agnoscet, sed & circumspectam ejusdem æquitatem mirari debebit. Superioribus enim tantummodo injungitur, ut duabus, tribusve vicibus infra annum Confessarium extraordinarium Monialibus exhibeant, *bis, aut ter in anno offeratur*. Hujusmodi autem Confessarius jubetur earum omnium Confessiones excipere quotquot eidem confiteri velint: *Qui omnium Confessiones audire debeat*. Neque tamen omnibus, & singulis Monialibus præcipitur, ut peccata sua extraordinario Sacerdoti confiteantur. Nihil aliud enim requiritur ab omnibus in Monasterio, tam scilicet a Superiorissa, ceterisque Monialibus Professis, atque Novitiis, quam a Sæcularibus, quæ vel educationis causa, vel alio titulo in eodem Monasterio cum debitis facultatibus commorantur, nisi ut extraordinario Confessario singulæ se sistant sive ad Sacramentalem Confessionem apud ipsum, si placuerit, peragendam, sive ad salutaria monita, etiam extra Sacramentalem Confessionem ab ipso accipienda. Atque ita prudentissime consultum est, ne

ne si Moniales aliquæ extraordinarium Confessarium adirent, aliæ autem coram ipso non comparerent, suspiciones, atque oblocutiones excitarentur, & illæ quidem censerentur necessarias habuisse caussas, ob quas ad extraordinarii opem confugere coactæ essent; aliæ vero ab hujusmodi necessitatibus, & causis immunes judicarentur. Quam agendi rationem communi Doctorum calculo comprobatam san. mem. Prædecessor Noster Clemens Papa XI. Edicto suo, quod est XV. *in secunda parte ipsius Bullarii*) inviolabiliter servari mandavit, eamdem omnium Diœcesum consuetudo recepit. Nec aliud Nobis hac in re addendum superest, nisi, ut Vener. Fratres Nostros Ecclesiarum Antistites enixe hortemur, ut quamvis Tridentina Synodus de solis Claustralibus Monialibus in præmisso Decreto loquatur; nihilominus eamdem disciplinæ formam observent tam cum aliis Monialibus quæ, licet Clausuræ legibus minime astrictæ sint, in communitate tamen vivunt, quam cum aliarum quarumcumque Mulierum, aut Puellarum Cœtibus, seu Conservatoriis, quoties tam illæ, quam illæ, unicum Ordinarium Pœnitentiæ Ministrum a Superioribus destinatum habeant. Quæcumque enim circa Moniales in rigorosa Clausura viventes cavenda sunt, eadem in aliis quibuscumque Mulieribus, sive Regularibus, sive Sæcularibus in Communitate, aut Collegio degentibus, locum habere possunt, ideoque pari providentia, iisdem remediis arceri, aut emendari debent. Et nos quidem, quum hanc consuetudinem offerendi Confessarios extraordinarios bis, aut ter in anno singulis tam Monialium non Claustralium Communitatibus, quam piis aliarum Puellarum, & Mulierum Cœtibus, & Communitatibus in Nostra Civitate, & Diœcesi Bononiensi induxerimus (qua de re extat edictum Nostrum num. 56 inter Pastorales Institutiones italico primum sermone a Nobis vulgatas, deindeque in latinum conversas) omnibus testari possumus, vel potius debemus, uberem spiritualium utilitatum messem nos inde evidenter collegisse.

Quum vero super relati Conciliaris Textus intelligentia nonnullæ quæstiones alias excitatæ, eædemque jam pridem per opportuna Sedis Apostolicæ Decreta definitæ fuerint, operæ pretium ducimus hujusmodi definitiones ab omnibus, ad quos spectat, omnino tenendas, atque servandas, his Nostris Apostolicis litteris complecti, & auctoritatis quoque nostræ robore communitas, in prædictorum omnium notitiam deducere. Et primo quæsitum fuit ad quem Superiorem pertineat extraordinarium Confessorem Monialibus deputare, atque offerre. Sed facilis fuit responsio, quam Nos quoque Decreto Nostro ratam habemus: hujusmodi scilicet deputationem ad eum regulariter spectare, ad quem pertinet Confessarii ordinarii electio, & deputatio: ideoque Episcopus, sive Ordinarius loci, qui Monialibus sibi subjectis Confessarium ordinarium dare consuevit, idem Confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno ad normam Tridentinæ Sanctionis iisdem offerre tenetur. Prælatus vero Regularis, ad quem pertinet ordinarium Confessarium subditis sibi Monialibus, servata Apostolicarum Constitutionum forma, designare, & constituere, ipse etiam iisdem extraordinarium Confessarium in vim præfati Decreti, & juxta easdem Constitutiones, duobus, aut tribus per annum temporibus exhibere potest, ac debet. Quæ tamen ideo *regulariter* obtinere diximus: quia si Episcopus aliquis (quod Deus avertat) adeo hac in re negligens esset, ut Monialibus suis bis, terve in anno extraordinarii Confessarii copiam facere prætermitteret, obtendens, ut moris est, nullam hac de re Monialibus ipsis sollicitudinem, aut curam esse; tunc volumus Dil. Fil. Nostrum S.R.E. Cardinalem modernum, & pro tempore existentem majorem Pœnitentiarium, statim ac pro parte Monialium hujusmodi requisitus fuerit, Ordinarii Pastoris negligentiam supplere debere, earumque Monasterio extraordinarium Confessarium, ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas Monialium Confessiones ab ipso Ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis, & opportunis facultatibus concedere, & deputare. Quod si Prælatus Regularis eamdem Concilii legem de Confessorie extraordinario bis, aut ter in anno Monialibus sibi subjectis exhibendo similiter implere neglexerit, tunc locus fiet Decreto Congregationi S. R. E. Cardinalium ad ipsius Concilii interpretationem, & executionem auctoritate Apostolica deputatorum, quo scilicet eadem Congregatio ad quæstionem ab Episcopo Vercellensi propositam *die* 23. *Augusti anni* 1631. rescripsit, ut infra. *Episcopus Vercellen. supplicat sibi responderi, an deputatio Confessarii extraordinarii Monialium Regularibus subjectarum spectet ad Ordinarium loci: Sacra Congregatio censuit, ad Episcopum non pertinere, nisi in casu negligentiæ eorumdem Regularium*, ut videre

dere licet *Decretor. lib. 14. pag. 493.* Nec aliter respondit quæstionibus ab Episcopis Belgii exhibitis, *die 6. Aprilis anni 1647.* ut legitur *Decret. lib. 18. pag. 32.* Quæ quidem rescripta, & Decreta Nos etiam præsentium tenore, & Apostolica auctoritate in omnibus, & per omnia approbamus, & confirmamus.

Quum autem Tridentina Synodus de universa quidem Monialium Communitate, ut supra, decreverit, sed nihil de singulis Monialibus statuerit, ut patet legenti Textum citati capitis X. itque etiam jam usque ab anno 1585. judicatum fuit ab ipsa Congregatione Cardinalium Concilii Interpretum, per subsequens rescriptum, quod extat *Decret. lib. 4. pag. 90. Sacra &c. censuit, extraordinarium Confessorem offerendum non alicui Moniali singulariter, sed omnibus Monialibus universe, ut omnium Confessiones audire debeat; in arbitrio tamen cujusque Monialis esse, ut Confessario extraordinario velit confiteri:* hinc ortum habuit alterum controversiæ, seu dubitationis caput, an scilicet, ubi jam universæ Communitati bis, terve infra annum Confessarii extraordinarii copia facta est, & nihilominus aliqua Monialis Confessarium peculiarem extra ordinem sibi concedi petit, an, inquam, hujusmodi petitioni sit indulgendum. Id autem primo loco quæsitum fuit, proposito casu Monialis graviter ægrotantis, quæ in mortis periculo pro spirituali consolatione postulet alium Sacerdotem, qui tunc non sit ordinarius Monasterii Confessor, suprema sibi Ecclesiasticæ pietatis officia, & pœnitentiæ Sacramentum ministrare. Huic annuendum facile esse, prædicta Congregatio pluries judicavit, ut videre est ipsius *Decret. Lib. XVIII. pag. 522. a tergo, sub die 6. Aprilis ann. 1647.* & eodem libro *pag. 586. die 22. Februarii anni 1649.* quæ pariter Decreta a Nobis præsentium tenore approbantur, & confirmantur; ut scilicet Episcopi subjectis sibi Monialibus in gravi infirmitate constitutis, & id expetentibus, peculiarem Confessarium concedere debeant; iidemque etiam idipsum præstent erga Moniales Regularibus Prælatis subjectas, quum aliqua ex illis a suo Superiori Regulari hujusmodi gratiam impetrare non potuerit. In hoc autem casu nihil statuitur de Cardinali Majore Pœnitentiario, non ideo quia nequeat is pro singulis Monialibus idem facere, quod supra diximus eumdem pro toto Monasterio facere posse; sed quia tunc, ob temporis angustias intercluſa præsumitur via recurrendi ad ipsius Officium. Quod si nihilominus ipsius adeundi tempus, & modus suppetat; ad eum pertinebit eadem prorsus ratione peculiaribus supplicantium necessitatibus providere, qua dictum est superius, universæ Religiosæ Communitati ab ipso consulendum esse.

Actum deinde fuit de peculiaribus quibusdam Monialibus, quæ nec corpore infirmæ, nec morti proximæ, Ordinario tamen ministro confiteri obfirmate recusant. Istarum quoque animi debilitas commiseranda est, & sublevanda; adeoque, ubi earum reluctantia superari nequeat, Confessarius extra ordinem deputandus est, qui earum Confessiones peculiariter excipiat. Id vero circa Moniales Episcopo, sive Ordinario loci subjectas ab ipso Ordinario præstari deber. Quod autem ad illas pertinet, quæ Regulari regimini subsunt, ad Regularem Prælatum pertinet, servatis servandis, peculiarem ipsis destinare Confessarium ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium; vel si Sacerdos ille, cui ejusmodi Monialis confiteri cupit, pro illis non sit approbatus, cum ipso Ordinario agendum erit, ut pro excipienda saltem illius Monialis Confessione, & pro tot vicibus, quot expedire judicabitur, eumdem approbet. Sin autem contingat (neque id adeo rarum est) ut Regularis Superior ad concedendum hujusmodi Confessarium extraordinarium Monialili communem Confessarium recusanti nullo pacto adduci possit; jam huic casui provisum est per Decretum anno 1573. a prædicta Congregatione Concilii editum, & a fel. record. Gregorio Papa XIII. tunc Apostolicum Thronum obtinente approbatum, & confirmatum, quod nunc iterum confirmationis Nostræ auctoritate roboramus. Decreti verba relata *Lib. I. Decretorum ipsius Congregationis pag. 66. a tergo,* hæc sunt: *Monialis per aliquod tempus noluit confiteri Confessariis Regularibus. Dubitatum fuit, an Episcopus Regiensis possit dare dictæ Moniali Confessorem alterius Ordinis Regularem, vel Sæcularem, cui illa semel, vel pluries confiteatur peccata sua, & a quo absolvi possit. Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex Sententia Congregationis Concilii, declaravit, dictum caput decimum ita esse intelligendum, ut etiam possit Episcopus concedere Confessarium alterius Ordinis, vel sæcularem.* Præterea nihil obstat quominus ipsa Monialis recursum habeat ad Cardinalem majorem Pœnitentiarium, a quo ipsi providendum erit,

erit, ut supra dictum est, per deputationem Confessarii ex approbatis ad Moniales, apud quem illa confiteatur.

Quæsitum denique fuit de Monialibus illis, quæ neque ægrotant, neque recusant Ordinarium Pœnitentiæ ministrum a Monasterii Prælato pro universa Communitate deputatum, verum pro majori animi sui quiete, atque ulteriori in via Dei progressu facultatem petunt confitendi aliquoties Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confessiones jam approbato. Qua de re non semel Nobis in minori statu degentibus accidit, ut cum aliquibus Episcopis, aut Regularibus Monialium Superioribus agere deberemus. Porro in aliquos ex iis incidimus plus nimio severos, qui aspera quadam verborum brevitate respondeant: quod quum Moniali postulanti libera fuisset facultas confitendi extraordinario Sacerdoti, qui universæ Communitati non semel eo anno jam datus fuerat, tunc oportebat eam conscientiæ suæ consuluisse, quod si oblata commoditate uti noluerat, id sibi imputaret, neque pergeret Superiori molestiam afferre, ut peculiarem Confessarium extra ordinem ipsi concederet. Nobis autem objicientibus, Monialem hujusmodi ad Apostolicæ Pœnitentiariæ Officium facile recursum habituram, ibique haud ægre impetraturam id, quod ab ipsis Superioribus ei denegatum fuisset; iterum constanter respondebant, extraordinarium hujusmodi Confessarium post impletam ab ipsis erga universum Monasterium Tridentini Concilii legem, ab alio quidem concedi posse, sed a se numquam concessum iri.

At vero neque tunc Nobis arridebat, neque profecto nunc Nobis placet rigida isthæc agendi ratio. Persuasum enim habebamus, adeoque habemus, non solum integræ Communitati, sed singulis etiam Monialibus indulgendum esse in iis rebus, quæ juste, & rationabiliter petuntur, maxime quum illæ ad earum conscientiæ quietem, & securitatem conferre dignoscuntur. Neque sane hujusmodi postulationes aut temere exaudiri, aut sine causa rejici debere censemus; sed inquirendum in primis esse de qualitatibus tum Monialis, quæ Confessarium extra ordinem petit, tum Confessarii, qui ab ea requiritur; ut utrisque diligenter inspectis, deliberari possit, an illius votis annuendum sit, an non. Si enim Monialis ex una parte nullum det adversæ suspicionis locum, ex altera vero Confessarius non modo legitimam Ordinarii approbationem, sed etiam communе probitatis testimonium pro se habeat, nullo modo probare possumus tam firmum hujusmodi Prælatorum in renuendo propositum; nec intelligimus, cur post Confessarium extraordinarium integræ Communitati juxta legem Conc. Trid. oblatum, nulla omnino Monialibus singulis spes relinquatur obtinendi peculiarem Confessarium, cujus consilio, & opera justis fortasse de causis indigere se arbitrentur. Non ita sane hac de re sentiebat sapientissimus ille animarum Rector S. Franciscus Salesius, cujus doctrinæ Summam ex illius operibus, tum editis, tum manu scriptis, collectam bon. mem. Jo: Petrus le Camus Episcopus Bellocensis justo volumine complexus est, cui titulum fecit *Spiritus S. Francisci Sal-sii*. In hujus compendio, quod ex Gallico in Italicum sermonem conversum Venetiis anno 1745. pro quarta vice typis editum est, Part. XVII. cap. VI. aperte legitur, quod, cum Beatus Episcopus non ita intelligeret præmissum Conc. Trid. Decretum, ut vetitum existimaret, Confessarium extraordinarium pluribus etiam quam tribus vicibus in anno, Religiosæ Communitati offerre, quæ quidem sententia plures habet suffragatores, quos refert *Diana in edition: coordinata Tomo VII. tract. 1. res.* 348. non solum solebat suis Monialibus Visitationis Beatæ Mariæ Virginis quater in anno, videlicet in singulis Hebdomadis Quatuor Temporum Confessarium extraordinarium deputare; verum etiam earum respective Superioribus commendatum reliquit, ut singulis Monialibus, quæ non ex animi levitate, neque ex indiscreta affectionis singularitate Confessarium extraordinarium peculiariter peterent, haud se difficiles in eo concedendo præberent. Nec aliter se gerere consuevit ven. mem. Gregorius Cardinalis Barbadicus Episcopus Patavinus. Is enim, ut testatur illius quondam Vicarius Generalis Joannes Clericatus in *Tract. de Pœnit. dec.* 41. *num* 7. & Patrum Tridentinorum Decretum quoad omnia Monialium Monasteria in sua Civitate, & Diœcesi existentia quotannis re ipsa exequebatur, & nihilominus exorari se patiebatur a Monialibus, quæ aliquando rationabilibus de causis peculiarem pro se Confessarium expeterent. Hujusmodi regulis, & exemplis nostram quoque agendi rationem in Spirituali Monialium regimine conformare curavimus; maximumque utilitatis, & quietis fructum nos inde percepisse cognovimus. Quapropter Ven. Frarr. Ecclesiarum Antistites, atque Dilectos Filios qua-

quarumcumque Religiosarum Mulierum Rectores hortamur in Domino, & enixe monemus, ut eamdem viam, quoad fieri potest, insistere non recusent, & non adeo difficiles se præbeant peculiaribus Monialibus extraordinarium Confessarium aliquando expetentibus; quin potius nisi aut Monialis postulantis, aut Confessarii requisiti qualitas aliter faciendum suadeat, earum justis precibus obsecundare studeant; illud cogitantes, quod etsi liberum sit cuilibet Moniali Cardinalem majorem Pœnitentiarium adire, cui ea in re facultas cumulativa cum omnibus locorum Ordinariis a Romano Pontifice tribuitur; nihilominus ea est aliquando necessitatis urgentia, ut remedium, quod de longinquo petendum est, non satis tempestive adveniat. Et quamvis etiam quorumlibet negotiorum expeditiones, quæ in Officio Pœnitentiariæ Apostolicæ fiunt, ab omni vel minima pecuniæ solutione inviolabiliter sint immunes; non omnibus tamen Monialibus facile est invenire qui earum negotia in urbe procurare velit, & possit.

Jam vero postrema superest quæstio, nimirum de qualitatibus Confessarii extraordinarii, qui vel pro universa Monialium Communitate, vel pro aliqua Moniali peculiariter deputari debeat. Porro nullo umquam tempore dubitatum fuit, an in hujusmodi Sacerdote ætatis maturitas, morum integritas, prudentiæ lumen requiratur; quas quidem dotes in eo, qui ad hujusmodi munus adhibetur, necessarias esse, omnes fatentur. Sicut etiam minime dubitatur, quin idem ab Ordinario loci specialiter pro Monialibus approbatus esse debeat, quum hujusmodi approbatio ex Apostolicarum Constitutionum lege omnino requiratur non solum in omnibus tam ordinariis, quam extraordinariis Confessariis, qui Monialibus, etiam Regularibus subjectis, ab earum respective Superioribus deputantur; sed etiam in iis, qui a Cardinali majori Pœnitentiario conceduntur, etiam Apostolica Sede vacante, quo nimirum tempore amplioribus is pollet facultatibus, ut videre est in Nostra Constitutione super illius facultatibus edita, quæ est 95. in Tom. I. Bullarii Nostri, ubi paragrapho 54. eidem conceditur, ut, vacante Sede, *Monialibus Confessarios extra ordinem valeat deputare, si eos ex aliqua rationabili causa petierint, pro earum libitu inter approbatos ab Ordinario ad audiendas Monialium Confessiones eligendos*. Quamobrem ad id dumtaxat redacta est controversia, an scilicet e Clero Sæculari, an vero e Regulari eligendus sit hujusmodi Confessarius: tum inter Regulares an assumi possit ex quolibet alias permisso, an vero semper deputari debeat ex ipso Ordine Prælati Regularis, ad quem Monasterii regimen spectat.

Sane pro Monialibus Episcopo immediate subjectis, regula est, ut ordinarius earum Confessor sit Sacerdos Sæcularis; extraordinarium vero ex Ordinibus Regularibus sæpissime assumi apud plerosque Episcopos usu receptum esse constat; deficiente forsan per singulas Diœceses Presbyterorum ad id muneris idoneorum copia. Regulares autem Prælati Monialibus sibi subjectis Confessarium ordinarium designant e suo ipsorum Ordine; extraordinarium autem etiam ex alio Ordine Regulari deputare possunt juxta Decretum a supradicta Congregatione editum *die 26. Septembris anni 1595.* ac relatum in *Lib. VIII. Decret. pag. 149. a tergo*, ubi sic legitur *Sacra &c. respondit, Superiores Regulares teneri offerre Confessarium extraordinarium ejusdem Ordinis, alterius vero Ordinis posse quidem, sed non teneri*. Numquam tamen, quod meminerimus, ullum Sacerdotem sæcularem, aut diversi Ordinis Regularem, vidimus a Regulari Prælato Monialibus sibi subjectis extraordinarium Confessorem deputari. Denique quum aliquando evenire possit, ut in casu negligentiæ Superioris Regularis ad Episcopum, ut supra dictum est, pertineat deputatio Confessarii extraordinarii, etiam pro Monialibus Regularium regimini subjectis, nulla ipse lege tenetur ad hujusmodi Confessarium eligendum ex eo Ordine, cujus est Monasterii Prælatus; sed tali casu liberum est illi quemlibet idoneum Presbyterum Sæcularem, aut alterius Ordinis Regularem ad audiendas earum Monialium Confessiones deputare.

At quum superioribus annis Apostolicæ Sedi expositum fuisset pluribus de causis, iisque gravissimis, quas hic referre opus non est, non tam opportunum, quam plane necessarium videri, ut Monialium Monasteria Regularium regimini subjecta semel saltem in anno Confessarium extraordinarium diversi Ordinis Regularem, aut e Sæculari Clero Presbyterum haberent; hujus rei examen, jubente fel. record. Prædecessore Nostro Innocentio Papa XIII. assumptum fuit a peculiari Congregatione ex quinque tunc existentibus S. R. E. Cardinalibus composita, cui Nos tunc in minoribus constituti in Secretarii munere operam præstabamus; quæque per annum, & ultra, singulis Hebdomadis cogebatur, ad discutienda, & definienda com-

complura Ecclesiasticarum quaestionum capita, quae deinde inserta sunt in Apostolicis litteris ab eodem Innocentio Praedecessore editis die 13. Maji 1723. quarum initium est: *Apostolici Ministerii*, quae etiam a san. mem. Praedecessore quoque Nostro Benedicto Papa XIII. in forma specifica confirmatae fuerunt per alias similes literas datas die 23. Septembris anni 1724.

Cum autem negotia, quae in ea Congregatione tractabantur, nullius privatas rationes attingerent, sed de restituenda potissimum Trid. Concilii observantia in quibusdam Catholici Orbis regionibus, ut ferebatur, non parum labefactata, unice ageretur; necessarium minime judicatum fuit, aliquem velut in judicium vocare ad deducenda jura, si quae sibi adversus illa, quae decernenda viderentur, competere fortan putaret. Sed Nostra peculiaris cura erat, ad singula proposita capita totidem dissertationes, unicuique ex praefatis Cardinalibus exhibendas, elucubrare; ad demonstranda videlicet fundamenta illius disciplinae quae in usum revocanda censebatur. Nec aliter se res habuit, quum in eadem Congregatione ut praefertur, in deliberationem venit, an decernendum foret, ut Regulares Monasteriorum praefati, una saltem ex tribus vicibus quibus extraordinarium Confessarium Monialibus sibi subjectis in annos singulos exhibere debent, aliquem Saecularem, aut alterius Ordinis Regularem Presbyterum ad id deputare tenerentur, utque, ipsis hac in re deficientibus, liberum esset Episcopis locorum Ordinariis eorum defectum supplere, & emendare.

Verum quum Regularibus innotuisset, a praedicta Congregatione conditum esse Decretum eorum intentioni contrarium, utpote qui minime astringi volebant ad hujusmodi annuam deputationem Confessoriorum extraordinariorum e Clero Saeculari, vel ex aliis Ordinibus; nonnullarum Religionum Procuratores Generales petierunt admitti ad deducendas rationes, quas hujusmodi Decreto obstare putabant: cumque id facile impetrassent, ac suam totiusque Coetus Regularium causam per eximios illius temporis in Romana Curia Advocatos defendi curassent, sed nihilominus praedicta Cardinalium Congregatio in priori sententia permansisset, placuit praefato Praedecessori Innocentio, antequam Decretum hujusmodi approbatione sua confirmaret, aliorum Cardinalium sententias audire. Itaque exclusis illis omnibus, qui ex ipsius Pontificis deputatione in praecedentibus sessionibus per annum integrum negotia discusserant, aliisque advocatis Cardinalibus, quibus exhiberi secreto fecerat conscriptarum allegationum exempla, Nobis etiam adesse jussis, qui rationum momenta a priori Congregatione prae oculis habita, si opus esset, exponere possemus, novam Cardinalium Congregationem ex improviso coram se convocavit, in qua iterum proposita quaestio diligenter, ac mature discussa fuit; ac denum ipse Pontifex de ipsius Congregationis consilio, & assensu, super hac re decrevit, ut sequitur. *Cumque ex eodem Concilio Tridentino Confessor extraordinarius bis, aut ter in anno offerri Monialibus debeat, qui omnium Confessiones audiat, si imposterum Superiores Regulares, quoad Monasteria ipsis subjecta, toties praedictum extraordinarium Confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eorum Ordine semper deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint Sacerdotem aut Saecularem, aut Regularem alterius diversi Ordinis professorem; in his casibus Episcopi pro sui arbitrio, & conscientia deputationem hujusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut praetextu a Superioribus Regularibus valeat impediri.* Praescriptum sane fuit hujusmodi Decretum ea occasione, qua agebatur de restituenda in certis quibusdam Regionibus Ecclesiastica disciplina ad formam Conc. Trident. Verum ipsius Decreti vigor ad eas dumtaxat Regiones minime restrictus fuit; quum & animarum pericula, quae ex perpetua Confessorum ejusdem Ordinis deputatione timebantur, in omnibus Monasteriis Regularium regimini subjectis locum habere possint; & quaecumque adversus Decretum ipsum adducta fuerunt, ex generalibus Ordinum statutis, & ex Constitutionibus Monialium Regularibus subjectarum fuerint desumpta. Cumque judicatum fuerit, ea omnia nequaquam obstare, quominus ita decerneretur: sequitur ut quamvis eidem Decreto causam dederint peculiarium quarumdam Regionum necessitates Apostolicae Sedi eo tempore expositae, illud tamen generale sit & universos per Orbem Regulares Monasteriorum Monialium Praelatos afficere debeat. Cum vero deinde alter laudatus Praedecessor Benedictus XIII. Innocentii Litteras in forma specifica confirmarit, Nobis constat illius mentem fuisse, ut hujusmodi Decretum universalis, & inviolabilis legis vim obtineret.

ret. Super quo nihilominus, ne ulla apud aliquos supersit dubitatio. Nos ipsi præsentium litterarum vigore, ac motu proprio, & certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ipsum relatum Innocentii Prædecessoris Decretum, statutum, mandatum, atque præceptum ad omnia per Orbem ubique existentia, & Regularium regimini subjecta Monialium Monasteria, quatenus opus sit, expresse extendentes, & ampliantes, decernimus, atque statuimus, ut singulis annis, incipiendo a proximo millesimo septingentesimo quadragesimo nono a Nativitate Domini decurrendo, Regulares Monasteriorum Prælati teneantur bis, aut ter in anno Confessarium extraordinarium universis Monialibus in iis degentibus offerre. Si vero ipsi forsan hujusmodi Confessarii extraordinarii deputationes inter præscripta tempora omiserint, vel semper proprii Ordinis Regularem Sacerdotem ad hunc effectum deputaverint, ita ut præfatæ Moniales semel saltem in anno Confessarium extraordinarium e Clero Sæculari, aut ex alio Ordine Regulari non habeant, ad Episcopos Diœcesanos, omni appellatione remota, devolvatur jus supplendi eorumdem Prælatorum defectum (si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse judicaverint) per deputationem Confessarii extraordinarii, quem tam in uno, quam in altero casu, aut e Clero Sæculari, aut ex alio Regulari Ordine pro ipsarum arbitrio deligere possint, & valeant.

Quocirca dilecto filio nostro S.R.E. Cardinali moderno nostro, & pro tempore existenti Romani Pontificis in Urbe, ejusque Districtu Vicario in Spiritualibus Generali, earumdem præsentium tenore committimus, & mandamus, ut hæc Nostra Decreta, atque statuta, tam in omnibus ejusdem Almæ Urbis Monasteriis, quæ Regularium regimini subsunt, quam in aliis quibuscumque Regularium, aut Sæcularium Mulierum, aut Puellarum domibus, seu Collegiis; atque Conservatoriis, quibus unicus ordinarius Confessor a Superioribus deputari solet, in omnibus, & per omnia juxta earumdem litterarum præscriptum, exactissime observari, & adimpleri faciat, ne forte audiri contingat, quod cum magna animi nostri molestia dictum aliquando esse cognovimus, Apostolicas Constitutiones Romæ quidem ferri, & publicari, sed eas minime in Urbe ad effectum perduci.

Eamdem porro curam, & sollicitudinem injungimus, & demandamus Ven. Fratr. Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis per omnes universi Orbis Ecclesias constitutis, quibus ut satis perspectum putamus voluntatis Nostræ studium tam in eorum rationabilibus querelis, justissimisque petitionibus suscipiendis, quam in corruptelis, quas irrepsisse judicaverint eliminandis, idque non ex ingenio Nostro quidquam statuendo, nec peregrinas novitates inducendo, sed veteres, ut plurimum, leges, & regulas, vigili Prædecessorum Nostrorum providentia jam pridem constitutas, in pristinum, debitumque vigorem, & usum revocando; ita eosdem meminisse volumus, proprium zeli Pastoris Officium non in eo situm esse, ut adversus ea, quæ contra leges fiunt, inutiliter deplorando, declament; sed ut illa de medio tollere curent, adhibitis opportunis remediis in eum finem jam præstitutis, implorato etiam Apostolicæ Sedis auxilio, ubi impedimentum aliquod eorum auctoritati, & legum executioni afferri contingat, omnesque diligentias, & curas, quas corrigendis abusibus ipsi fideliter impenderint, in irritum cedere videant.

Quoniam vero tam in superius allegato Clementis XI. Edicto, quam in Synodalibus plurium Episcoporum Constitutionibus statutum esse conspicimus, ut quo tempore extraordinarius Confessor alicui Communitati deputatus ministerio suo fungitur, ordinarius Confessor nullum ipsi impedimentum afferre audeat, multoque minus præsumat per id temporis alicujus Monialis, sive Superiorissæ, sive Novitiæ, sive Conversæ, neque demum alterius cujuscumque personæ intra septa Monasterii, aut piæ Domus commorantis Sacramentalem Confessionem audire; Nos id quoque approbatione Nostra roborantes, & confirmantes, statuimus, & mandamus, ut Episcopi quidem, si de Monasteriis, aut Domibus eorum regimini subjectis agatur, Regulares autem Superiores, quod ad illas Communitates attinet quibus ipsi præsunt, pro hujusmodi legis implemento advigilent, & contravenientes meritis pœnis coërceant, & afficiant.

Ac demum quibuscumque Confessariis extraordinariis, qui vel alicui Communitati generaliter, vel peculiariter alicui personæ in Monasterio degenti, concessi, ac deputati fuerint, districte inhibemus, sub pœnis adversus accedentes ad Monasteria Monialium, & cum ipsis conversantes præsertim Regulares, a Prædecessoribus

Nostris

Nostris quandocumque statutis (quas etiam præsentium vigore confirmamus, & innovamus) ne, postquam suum officium impleverint, ad idem Monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocumque continuare, & fovere, etiam sub spiritualis causæ, aut necessitatis obtentu, & colore, audeant, aut præsumant.

Decernentes, ipsas præsentes litteras, atque omnia, & singula in eis statuta, etiamsi quicumque in iisdem interesse habentes, seu habere prætendentes, ad id vocati, & auditi non fuerint, nec præmissis consenserint, aut alterius cujuscumque generis defectus forsan adversus eas objiciatur, semper, & perpetuo valida, & efficacia esse, & fore, & ab omnibus, ad quos spectat, atque in futurum spectabit, inviolabiliter etiam perpetuo observari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Auditores, & S. R. E. Cardinalium Congregationes ordinarias, atque peculiariter deputatas, aliosque Cardinales etiam de Latere Legatos, ac Vice-Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuncios, judicari, & definiri debere; sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & auctoritate; atque irritum, & inane decernentes quidquid secus a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscumque etiam Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclesiarum, & Ordinum Regularium, seu Congregationum aut Societatum, & Institutorum, etiam S. Joannis Jerosolymitani, aliorumque Militarium Ordinum, seu Monasteriorum Virorum, aut Monialium, aliarumque piarum Domuum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, exemptionibus, & Indultis, etiam in corpore Juris clausis, aut litteris Apostolicis, cuilibet præmissorum, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, etiam hic de necessitate exprimendis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis etiam irritantibus in genere, vel in specie, & derogatoriarum derogatoriis, quomodolibet in contrarium concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis: quibus omnibus, & singulis, hac vice dumtaxat, & ad præmissorum effectum, illis alias in suo robore permansuris, de Apostolicæ potestatis plenitudine derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ut earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1748. Nonis Augusti, Pontificatus Nostri anno 8.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1748. Indictione 11. die vero 16. Augusti, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno 8. supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Dominicum Contini Apostolicum Cursorem.

Horatius Mugnaini Mag. Curs.

EX ACTIS

ECCLESIÆ MEDIOLANENSIS

PARTE QUARTA

ubi S. CAROLUS instruit Confessarios quomodo sacramentum pœnitentiæ rite administrare debeant

CANONES POENITENTIALES

quorum cognitio Parochis, Confessoribusque necessaria est, dispositi pro ratione ordineque Decalogi.

PAtres docuerunt, quam necessaria admodum sit Sacerdotibus qui in audiendis pœnitentium confessionibus versantur, canonum pœnitentialium scientia. Etenim si omnia quæ ad pœnitendi modum pertinent, non prudentia solum ac pietate, sed justitia etiam metienda sunt; certe norma hæc e canonibus pœnitentialibus sumatur, oportet. Sunt namque ii quasi regulæ quædam, quibus cum ad culpæ commissæ gravitatem recte dignoscendam, tum ad imponendam pro illius ratione veram pœnitentiam Sacerdotes Confessarii ita diriguntur, ut, ubi singula, & quæ ad peccati magnitudinem, & quæ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, intimumque cordis contriti dolorem pertinent, accurate perpenderint, tum demum pœnitentiam judicio, ac prudentia sua moderentur. Atque hæc quidem, omnisque alia, quæ multiplex est, hujus necessariæ cognitionis ratio a Patribus explicata facit ut, quemadmodum loco suo supra dictum est, canones pœnitentiales, pro Decalogi ratione dispositi, in ultimam libri partem referantur, unde aliqua eorum notitia ab ipsis Confessariis Sacerdotibus sumi possit.

PRÆCEPTUM PRIMUM.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui a fide catholica desciscens, intimo summoque prævaricationis suæ dolore affectus ad Ecclesiam redierit, pœnitentiam aget annis decem.

Quo temporis spatio decurso, ei communio præstari debet.

Qui dæmoni immolaverit, in pœnitentia erit annis item decem.

Qui more gentilium elementa coluerit; qui vel segetibus faciendis, vel ædibus extruendis, vel arboribus conserendis, vel nuptiis contrahendis, inanem signorum fallaciam observaverit; pœnitentiam aget annos duos feriis legitimis.

Qui ritu paganorum observarit Kalendas Januarii; in pœnitentia erit annos item duos per legitimas ferias.

Qui festa gentilium celebrarit, pœnitentiam aget itidem annos duos legitimis feriis.

Qui feriam quintam in honorem Jovis honoraverit, pœnitens pane, & aqua victitabit dies quadraginta.

Qui conviviis gentilium, & escis immolatitiis usus erit, publicam pœnitentiam aget.

Qui comederit de idolotytho, pœnitens victitabit pane, & aqua dies triginta.

Qui cum Judæo cibum sumpserit, pœnitens erit dies decem pane, & aqua victitans.

Qui auguriis, & divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annos septem.

Mulier incantatrix pœnitentiam aget annum; vel, ut alio canone cavetur, annos septem.

Qui herbas medicinales cum incantationibus collegerit, pœnitentiam aget dies viginti.

Qui magos consuluerit, quive domum suam induxerit aliquid arte magica exquirendi causa, in pœnitentia erit annos quinque.

Qui ædes magicis cantionibus lustrat, aliudve tale admittit, & qui ei consentit, quive consulit; in pœnitentia erit annos quinque.

Qui tempestatum immissor erit, pœnitentiam aget annos septem, tres in pane & aqua.

Qui vero crediderit, particepsve fuerit, annum unum per legitimas ferias.

Si quis ad fascinum præcantaverit, pœnitentiam aget Quadragesimas tres in pane & aqua.

Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit,

rit, pœnitens erit annos duos per legitimas ferias.

Si quis sortilegus erit, pœnitentiam aget dies quadraginta.

Si quis in codicibus, aut in tabulis forte ducta res futuras requisierit, pœnitens erit dies quadraginta.

Respiciens furta in astrolabio, annis duobus.

Si quis aliquid comederit, aut biberit, aut super se portaverit ad evertendum judicium Dei; pœnitentiam aget ut magus.

Si quis Clericus, vel Monachus, postquam Deo voverit, ad sæculum redierit; pœnitentiam aget annos decem, quorum tres in pane & aqua.

PRÆCEPTUM II.

Non assumes nomen Dei tui in vanum.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Quicumque sciens pejeraverit; quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentia, & numquam in testimonium recipiatur; & post hæc communionem percipiat.

Si quis sciens pejerat in manu Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, vel in cruce consecrata, altarive; pœnitentiam aget annos tres; in cruce non consecrata, annum unum.

Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem.

Qui sciens pejerat domini impulsu; pœnitens erit Quadragesimas tres, & ferias legitimas. Dominus autem, quia præcepit, quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos.

Si quis sciens pejeraverit, aliosque in perjurium induxerit; pœnitens erit dies quadraginta in pane, & aqua, & septem sequentes annos: & tot perjuria jejunabit, quot homines in perjurium induxerit.

Si quis suspicatus se ad perjurium induci, ex consensu jurat: pœnitentiam aget dies quadraginta, & septem annos sequentes, & numquam sine gravi pœnitentia erit.

Si quis per cupiditatem perjurium fecerit; carinam in pane & aqua jejunet, & quamdiu vivit omnes sextas ferias. Item

Si quis per cupiditatem pejeraverit, omnes res suas vendet, & pauperibus distribuet, & Monasterium ingressus jugi se pœnitentia subdet.

Si quis coactus, necessitateque aliqua impulsus perjurium commiserit: in pœnitentia erit Quadragesimis tribus. Item

Si quis coactus pejeraverit; pœnitens quadraginta diebus pane & aqua victitet, ac præterea omnibus sextis feriis.

Si quis seductus ignorans, & postea cognoscit, pœnitentiam aget annum unum, vel Quadragesimas tres, vel dies quadraginta.

Qui compellit alium ut falsum juret, quadraginta dies in pane & aqua, & septem annos in pœnitentia erit.

Si quis jusjurandum, quo se Regi, & domino suo se adstrinxerit, violaverit; in Monasterio pœnitentiam aget omnibus diebus vitæ.

Si quis se jurejurando obstrinxerit, ut cum aliquo litiget, nec pacem cum eo reconciliet; pœnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, per annum a sacra Communione segregatus; ad caritatem vero celeriter redeat.

Si quis per capillum Dei, aut per caput ejus juraverit: si semel nesciens fecerit, pœnitens aqua & pane septem dies victitet; si secundo, ac tertio monitus idem fecerit, dies quindecim.

Si per cælum, aut per aliam aliquam creaturam, dies item quindecim.

Si quis blasphemat, tamdiu pœnitens erit, quamdiu impœnitens permansit.

Si quis Deum, vel Beatam Mariam Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit; pro foribus Ecclesiæ diebus dominicis septem, in manifesto dum Missarum solemnia aguntur, stet; ultimoque ex illis die sine pallio & calceamentis, ligatus corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane & aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo tunc ingressurus: singulis item septem illis diebus dominicis, tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia pœnitentia afficiatur; recusans, Ecclesiæ ingressu interdicatur; in obitu, ecclesiastica sepultura careat. Dives a magistratu mulctetur pœna solidorum quadraginta, alioqui triginta, seu viginti.

De hoc detestabili peccato extat sanctio Leonis decimi Pontificis, in Concilio Lateranensi, sessione nona.

PRÆCEPTUM III.

Sabbata sanctifices.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui opus aliquod servile die dominico, festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

Qui die dominico opus terrenum fecerit, qui navigarit, aut equitarit, dies septem pœnitentiam aget.

Si quis per contemptum in dominica jejunaverit; pœnitens erit hebdomadam unam; si iterum, dies viginti; si præterea tertium, dies quadraginta.

Si quis ante Ecclesias, vel die festo, saltationes (quas ballationes vocant) fecerit; emendationem pollicitus, pœnitentiam aget annis tribus. In græco codice: Clericus deponatur, laicus excommunicetur.

Si quis pransus Missæ interfuerit, pœnitens erit dies tres in pane & aqua.

Si quis sacram Communionem sumpserit post aliquam vel minimam degustationem, pœnitentiam aget dies decem in pane & aqua.

Si quis in Ecclesia confabuletur, cum divina fiunt, pœnitens erit dies decem in pane & aqua.

Si quis festa Pascha, Pentecostes, Natalis Domini (nisi infirmitate impediente) alio loco celebrarit, quam ubi domicilium habet, pœnitens erit dies item decem in pane & aqua.

Si quis jejunia a sancta Ecclesia indicta violarit, pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, ac præterea a carne abstineat.

Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem.

Si quis jejunium quatuor temporum non custodierit, pœnitens erit dies quadraginta in pane & aqua.

Qui neglexerit in quatuor his solemnitatibus, die Cœnæ Domini, in Pascha, Pentecoste, & in Natali Domini sacram Communionem sumere, aget pœnitentiam in pane & aqua dies viginti.

PRÆCEPTUM IV.

Habeas in honore parentes.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane & aqua.

Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

Qui percusserit, annos septem.

Qui expulerit; tamdiu pœnitens, quamdiu in impietate permanserit.

Si quis contra Episcopum pastorem, & patrem suum insurrexerit; uno in loco, Monasteriove pœnitentiam aget omnibus diebus vitæ suæ: addit Gratianus, ut in primis omnia bona ejus præscriptione (*f. proscriptione*) publicentur, deinde in uno Monasterio &c.

Eadem pœnitentia afficiatur qui contra Presbyterum.

Si quis contra Episcopum pastorem, & patrem suum conspiraverit; gradu suo amovebitur: itidem si insidias tetenderit.

Si quis in eo conspiraverit, ut Episcopi doctrinam, vel præcepta irrideat, vel subsannet; aget in pane & aqua pœnitentiam dies quadraginta.

Qua pœnitentia etiam afficiatur, si quis ita conspiraverit, ut ejus ministrorum præcepta contemnat.

Si quis item Presbyteri, Parochive sui præcepta irriserit; pœnitens item erit dies quadraginta in pane & aqua.

PRÆCEPTUM V.

Non occides.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui Presbyterum occiderit, pœnitentiam aget annos duodecim.

Si quis Sacerdotem voluntarie occiderit, carne, & vino abstineat cunctis diebus vitæ suæ, quotidie, exceptis festis, dominicisque diebus, jejunet: non equitet, non arma ferat, non Ecclesiam ingrediatur quinque annis; sed pro ejus foribus stet.

Post quinque annos Ecclesiam ingrediatur licet; nondum vero communicet, sed in-

inter audientes sit. Decimi anni cursu confecto, communicet, & equitet licet.

Qui vel ipse, vel de ejus consilio, aliquem ecclesiastici ordinis hominem, aut Psalmistam, aut Ostiarium, aut Lectorem, aut Exorcistam, aut Acolythum, aut Subdiaconum, aut Diaconum, aut Presbyterum occiderit; per singulos ordines singulariter pœnitentiam agat: pro Psalmista carinam unam, nempe quadraginta dies in pane & aqua: pro Ostiario itidem: pro Lectore itidem: pro Exorcista similiter: pro Acolytho similiter: pro Subdiacono similiter: pro Diacono similiter. Quapropter omnis qui interfecerit voluntarie Presbyterum, ita pœnitere debet, ut octo homicidia commissa, & numquam debet esse sine pœnitentia.

Si quis Presbyter Presbyterum occiderit, pœnitentiam aget annos viginti octo.

Si quis Presbyterum armis contra se irruentem occiderit, pœnitens erit annos decem.

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit; toto vitæ suæ tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu, abstineat a carne, & vino, dum vixerit, jejunet secunda, & quarta, & sexta feria: item

Si quis parricidium fecerit, idest patrem, aut matrem, sororem, patruum, amitam, aut materteram occiderit: si casu, neque per iram fecerit; ut homicidii sponte commissi pœnitentiam aget: si sponte, & iratus; pro foribus Ecclesiæ per annum stabit, Deum orans. Anno peracto, in angulo Ecclesiæ per annum item stabit; quibus peractis, si pœnitentiæ fructus in eo conspicietur, sacræ Communionis particeps fiet. Carne abstinebit tota vita: quotidie jejunabit præter dies festos: a vino, cervisia, mellita, abstinebit dies hebdomadæ tres. Pedibus, quocumque ierit, iter faciet: armis numquam utetur, nisi contra paganos: uxorem si non habet, numquam ducet: item

Qui voluntarie genitorem suum, aut genitricem occiderit; extra patriam septem annis exul fiat; tunc demum usque ad mortem cum fletu, & gemitu pœniteat: si autem nolenti accidit, decem annis pœniteat judicio Sacerdotis.

Qui voluntarie filium suum, vel filiam suam, vel germanum, aut germanam suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: deinceps viginti annis pœniteat. Qui vero voluntarie avum suum, vel aviam suam, vel nepotem suum, vel patruum, avunculum, seu amitam, sive materteram, aut filium, vel filiam germani sui, aut germanæ, seu consobrinum suum, sive consobrinam suam occiderit, idest a tertia usque ad septimam: si vero tertia fuerit, duodecim annis inermis pœniteat; si quarta, undecim annis pœniteat; si quinta, decem; si sexta, novem; si septima, octo annis pœniteat. Si autem nolens, arbitrio Sacerdotis pœniteat. Qui voluntarie patrem suum, aut matrem, vel filium, aut filiam de sancto lavacro, seu fratrem, sive sororem in Christo, aut dominum suum, vel dominam, seu uxorem suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: tunc demum quindecim annis inermis pœniteat. Si vero nolens, septem annis pœniteat. Qui vitricum suum voluntarie occiderit, aut novercam, seu privignum, sive privignam, vel socerum suum, aut socrum suam, seu generum suum, sive nurum; decem annis pœniteat. Si vero nolens, quinque annis pœniteat.

Si quis filium non sponte occiderit, ut homicidii sponte commissi pœnitentia afficietur.

Quæ mulier filios suos necavit, peracta septennali pœnitentia, in Monasterium detrusa, monasticam vitam perpetuo regulariter aget.

Si qua mulier post partum filium, filiamve sponte interfecerit; pœnitentiam aget annos duodecim, & numquam erit sine pœnitentia.

Paupercula si ob difficultatem nutriendi id commiserit, annos septem.

Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget tres annos; si nolens, quadragesimas tres: item

Mulier partum suum perdens voluntarie ante quadraginta dies, pœnitens erit annum; si vero post quadraginta dies, annos tres: si vero postquam editus est in lucem, tamquam homicida.

Quæ sceleris occultandi causa filium necavit, pœnitentiam aget annos decem.

Qui nolens filium oppresserit: si post Baptismum, pœnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, oleribus, ac leguminibus: abstinebit ab uxore dies totidem: deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias, tres præterea quadragesimas in anno observabit. Si ante Baptismum, quadraginta dies, & supra, & quinquennii præterea pœnitentiam explebit.

Cujus parvulus sine Baptismo per negligentiam moritur, tres annos pœniteat: unum in pane & aqua. Infans infirmus, & paga-

nus commendentur Presbytero: si moritur absque Baptismo, deponatur, & si per negligentiam parentum fuit, annum unum pœniteat.

Cujus filius sine confirmationis Sacramento moritur; parentes, quorum negligentia id factum est, pœnitentiam agent annos tres.

Si quis explendæ causa libidinis, vel odii meditatione, ut ex eo soboles nascatur, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non posset generare aut concipere, homicida teneatur.

Occidisti uxorem tuam, legitimo matrimonio sociatam, sine causa mortis; non tibi resistentem, non insidiantem quoquo modo vitæ tuæ, non invenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem; sed incitatus a diabolo, impio inflammatus furore, latrocinii more, atrocior, & crudelior omni bellua, eam gladio tuo interemisti, & nunc post mortem ejus addis iniquitatem filiorum tuorum improbe prædo: qui matri non pepercisti, & filios tuos ideo orfanos fecisti, ut superinduceres mortis causam post mortem: & per unum homicidam, & reprobum testem incusare vis mortuam: hoc nec Evangelium, nec ulla divina, humanaque lex concedit, ut unius testimonio etiam idoneo aliquis condemnetur, vel justificetur. Quanto magis per illum tam flagitiosum, & scelestum nec illa viva debuit condemnari, nec tu poteris post ejus mortem excusari? Prius causa criminis subtiliter erat investiganda; & tunc si rea fuisset inventa, secundum legis tramitem debuit excipere ultionis vindictam: nam si verum (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mentitus est; post septem annos pœnitentia peracta dimittere eam per approbatam causam poteras, si voluisses: occidere eam nullatenus debuisti.

Duo consilia proponimus tibi: accepta tecum deliberatione duorum eligere (*elige*) magis quod placeat, & miserere animæ tuæ: & tu hic in isto angulo (*angusto*) tempore positus, ne sis tu ipse tuimet homicidia (*homicida*) & in æternum pereas. Relinque hoc malignum sæculum, quod te traxit ad tam immanissimum peccati facinus; multorum fratrum precibus adjutus, observa cuncta simplici animo, quæ tibi ab Abbate fuerint imperata, si forte ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis: istud consilium, ut certissime scias, levius, ac salubrius est, ut sub alterius custodia lugeas deflenda peccata. Secundum autem consilium tale est. Arma depone, & cuncta sæcularia negotia dimitte, carnem, & sanguinem omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto uno die Resurrectionis Domini, & uno die Natalis Domini. Ceteris temporibus in pane & aqua, & interdum leguminibus, & oleribus pœniteas. In jejunio, & vigiliis, & orationibus, & eleemosynis persevera omni tempore. Vinum, & medonem, & mellitam, & cervisiam numquam bibas, nisi in illis tribus diebus. Uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, absque conjugio in perpetuo permaneas. Numquam te in balneo laves, equum non ascendas, causam tuam, & alterius in conventu fidelium non agas; in conviviis lætantium numquam sedeas: in Ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium humiliter stes; ingredientium, & egredientium orationibus te suppliciter commendes. Communione sacri corporis, & sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes; in ultimo termino vitæ tuæ pro viatico (si observaveris consilium) ut accipias tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora, quæ tibi juxta pondus tanti facinoris essent adjicienda; sed si hæc omnia, quæ supra misericorditer dicta sunt, perfecto corde, Deo auxiliante, perfeceris, & custodieris, confidimus de immensa clementia Dei, remissionem tuorum peccatorum te habiturum, & secundum boni, ut ipsique pastoris imperium resolvat te sancta Ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine redemerat, sis solutus in cælis. Sin autem aliter feceris, & sanctæ matris Ecclesiæ salubre consilium despexeris, ipse tibi sis judex; in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, maneas: sanguisque tuus sit super caput tuum, & sub indissolubili anathema (*anathemate*) permaneas; donec Deo, & sanctæ Ecclesiæ satisfacias.

Si mulier maritum suum causa fornicationis veneno interfecerit, aut quacumque arte perimere facit; quia dominum, & seniorem suum occidit, sæculum relinquat, & in Monasterio pœniteat.

Qui mortem sibi conscíverit, pro eo nulla in Missa commemoratio fiat, neque cum psalmis ejus cadaver sepeliatur.

Si quis sponte hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ erit, & in obitu communionem recipiat: si casu necavit, pœnitentiam aget annos septem, ex alterius canonis præscripto, annos quinque.

Si quis hominem necare voluerit, neque hoc scelus patrare potuerit, ut homicida pœnitentia afficietur.

ALIUS

ALIUS CANON

De homicidio voluntario.

Si quis homicidium sponte commiserit, vel odio, possidendæ hereditatis causa; primo jejunet in pane & aqua; deinde pœnitentiam agat annis septem, primo anno post illos quadraginta dies a vino, caseo, pisce abstinebit; in secundo & tertio, similiter jejunet; tertiam autem, & quintam feriam, ac sabbatum redimere potest. Reliquis quatuor annis jejunabit in singulis tres Quadragesimas; primam ante Pascha, alteram ante diem festum sancti Joannis Baptistæ, tertiam ante Nativitatem Domini.

Si quis fecerit homicidium pro vindicta parentum, ita pœnitentiam aget ut homicida voluntarius. Itidem pro vindicta fratris.

Qui pro vindicta fratris; annum unum, & in sequentibus duobus annis tres quadragesimas, & legitimas ferias.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit; pœnitentiam aget annos tres.

Si quis jussu domini homicidium perpetravit; dies quadraginta in pane, & aqua, & præterea septem annos sequentes per legitimas ferias jejunabit.

Qui in bello publico jussu Principis legitimi tyrannum interfecerit, pœnitens erit tres Quadragesimas per legitimas ferias.

Qui liber, jubente majore suo, innocentem occiderit; pœnitentiam aget annum unum, & sequentes duos, tres Quadragesimas, & legitimas ferias.

Qui homicidii auctor fuit, ob consilium quod dedit; erit in pœnitentia quadraginta dies in pane & aqua cum septem sequentibus annis.

Qui insidiatus est alicui, ut ab aliis occidatur, licet ipse non occiderit; pœnitentiam aget quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos observabit.

Qui accusavit aliquem, ob eamque accusationem occisus est; quadraginta dies in pane & aqua cum septem sequentibus annis in pœnitentia versari debet. Sin autem ob accusationem debilitatus est; tres Quadragesimas pœnitebit per legitimas ferias.

Qui insanus homicidium perpetravit; leviorem pœnitentiam explebit.

Qui publice pœnitentem occiderit; tamquam de homicidio sponte commisso duplicem pœnitentiam aget.

Qui furem aut latronem interfecerit; quadraginta dies ab Ecclesiæ ingressu abstinebit, & præterea in tertia feria, & in sexta, & in sabbato jejunabit.

Si quis casu homicidium fecerit; pœnitens erit quadraginta dies in pane & aqua: his peractis biennio ab oratione fidelium segregatus non communicabit, neque offeret. Post biennium in communionem orationis suscipietur; offeret autem, non tamen communicabit. Post quinquennium ad plenam communionem recipietur: a cibis abstinebit arbitratu Sacerdotis.

Qui hominem tamquam feram aliquam latentem inopinato occiderit; quadraginta dies pœnitentiam aget in pane & aqua, & quinque sequentes annos arbitratu Sacerdotis.

Si plures homines unum per rixam adorti occiderint; quicumque eorum plagam ei inflixerit, tamquam homicida pœnitentiam aget.

Qui homicidio, quod postea factum est, consenserit; pœnitentiam aget annis septem; tres in pane & aqua; sin autem voluerit, nec vero potuerit; tres tantum annos. Si quis nolens homicidium patrarit, pœnitebit quinque annis, & duobus in pane & aqua.

Si quis aliquem vulneravit, vel ei aliquod membrum præciderit; pœnitentiam aget anno uno per legitimas ferias; sique cicatrix gravis est, ut vulneratum deformem reddit (*reddat*); quadraginta etiam dies pœnitebit in pane & aqua.

Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit; tridui pœnitentiam aget in pane & aqua: Clericus unius anni & mensium sex.

Si quis aliquem per iram percutiens debilitaverit; soluta medicamenti impensa, si laicus est, pœnitens erit quadraginta dies in pane & aqua; si Clericus, duas Quadragesimas; si Diaconus, septem mensibus; si Presbyter, uno anno.

Si quis Episcopus homicidium fecerit, in pœnitentia sit quindecim annis, dignitatisque gradu amoveatur, vitæque suæ cursum peregrinando conficiat.

Presbyter pœnitens erit annos duodecim: quatuor ex his in pane & aqua, & Sacerdotis gradu privetur. Diaconus annos decem; tres ex his in pane & aqua. Clericus inferioris ordinis annos septem; tres in pane & aqua.

Si quis fratri suo, quem oderit, reconciliari non vult; tamdiu in pane & aqua pœnitentiam aget, quoad reconcilietur.

PRÆ-

PRÆCEPTUM VI.

Non furaberis.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Quis furatus est aliquid de Ecclesiæ supellectili, vel thesauro; quod sustulit, reddet; & tres carinas cum septem sequentibus annis pœnitebit.

Qui sacras Reliquias furatus est, illis restitutis, septem carinas jejunabit.

Pecuniam ecclesiasticam furatus, quadruplum reddet; si quid item de ministerio Ecclesiæ aliquo modo surripuerit, pœnitens erit annos septem.

Si quis vel ecclesiasticas obligationes rapuerit, vel rapientibus consenserit; quadruplum restituat, & canonice pœnitens erit.

Sacrilegus, rerumve ecclesiasticarum invasor, uno anno extra Ecclesiam Dei maneat: secundo anno pro foribus Ecclesiæ sine communione maneat: tertio anno in Ecclesia interaudientes sit sine oblatione; carneque, vinoque abstineat, præterquam in Pascha, & die Natali: quarto anno, si fructuosus triennio pœnitentiæ fructus extiterit, communioni fidelium restituatur, ea lege ut spondeat, se inposterum tale quidquam non commissurum, ac præterea sine esu carnis, & potatione vini usque ad septennium pœnitens permanebit.

Qui Ecclesiam incenderit, illam restituet, pœnitentiam aget annos quindecim, & pretium det pauperibus. Itidem qui incendio consenserit.

Si quis malo studio, vel odio, vel ulciscendæ injuriæ causa, incendium commiserit, committive jusserit, curaverit, aut incendiario auxilium, vel consilium scienter dederit, excommunicatur; si mortuus erit, christiana sepultura carebit. Nec vero absolvetur, nisi damnum pro facultatibus resarciverit, juretque, se inposterum tale facinus numquam admissurum. Pœnitentia præterea hæc ei constituetur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei totum annum permaneat.

Si quis sepulcrum violaverit, pœnitens erit annos septem, e quibus tres in pane & aqua.

Qui sepulcrum infregerit, ut defuncti sepulti vestimenta furaretur, pœnitens erit annos duos per legitimas ferias.

Qui de oblationibus quæ Ecclesiis factæ sunt, aliquid retinuerit, pœnitens erit dies quadraginta in pane & aqua.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit; quadruplum restituet, & pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui hospitalis domus administrator aliquid de administratione subtraxerit; restituet quod abstulit, pœnitensque erit annos tres.

Qui pauperem oppresserit, ejusque bona abstulerit; reddet ei suum, & pœnitens erit dies triginta in pane & aqua.

Clericus furtum capitale faciens, septennii pœnitentiam explebit, laicus quinquennii; & quod furatus est, reddat.

Si quis per necessitatem cibum, vel vestem furatus sit, in pœnitentia erit hebdomadas tres; si reddiderit, jejunare non cogitur.

Qui fregerit noctu alicujus domum, aut aliquid auferet; pretium reddet, & pœnitentiam aget annum in pane & aqua; si non reddit, annos duos.

Si quis furtum de re minori semel, aut bis fecerit; restituta re, pœnitentiam aget annum unum.

Qui rem inventam non reddit, furtum commisit: idcirco tamquam de furto pœnitentiam aget.

Si quis usuram accipit, rapinam facit: ideoque quicumque illam exegerit, pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

PRÆCEPTUM VII.

Non mœchaberis.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, pœnitens erit annos tres, & quanto sæpius, tanto majori pœnitentia afficietur. Itidem qui cum ancilla coierit.

Uxor, conscio viro, mœchata ne in obitu quidem communicabitur: si dignam pœnitentiam egerit, post decem annos sacram communionem sumet.

Si quis uxorem nolentem adulterium perpetrare coegerit, pœnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, & septem præterea annos, e quibus unum in pane item & aqua.

Si quis conjugem fornicari consenserit, diebus omnibus vitæ in pœnitentia erit arbitrio periti Sacerdotis.

Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium commiserit, pœnitentiam aget annos septem, mulier quinque.

Mulier soluta cum alterius marito adulterium patrans, pœnitentia afficietur decennali, ille quinquennali.

Si quis maritus semel lapsus est, pœnitentiam aget annos quinque.

Si sæpius mœchatus est, in fine mortis est conveniendus: sique promiserit se cessaturum, dabitur ei communio.

Qui sæpe fornicatur, laicus cum laica, pœnitentiam aget tres annos.

Si quis uxorem simul, & concubinam habuerit, in pœnitentia erit annos septem, & amplius pro ratione culpæ.

Maritus si ancilla concubina utitur, pœnitentiam aget annum unum, Quadragesimas tres, & legitimas ferias tribus mensibus. Illa, si invita violatur, quadraginta dies; si consentiens, Quadragesimas tres, & legitimas ferias.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit quadraginta dies.

Si quis adolescens cum virgine peccaverit; pœnitentiam aget annum unum.

Qui puellam, aut mulierem libidinose obtrectaverit, si Clericus est, quinque dies; si laicus, tres dies pœnitentiam aget; Monachus, vel Sacerdos, a ministerio suspensus, pœnitens erit dies viginti.

Si quis in balneis cum muliere se laverit, pœnitentiam aget triduo.

Qui concupierit virginem, quam postea uxorem duxerit, pœnitentiam aget annum unum per legitimas ferias; si vero non duxerit, annos duos per legitimas ferias.

Si quis mulierem aliis desponsatam in matrimonium duxerit, eam dimittet; & pœnitens erit quadraginta dies in pane & aqua cum septem annis sequentibus.

Vidua, quæ stuprum admiserit, pœnitentiam aget annum totum, & præterea in altero anno dies jejuniorum.

Si quis cum uxoris suæ sorore per imprudentiam fornicationem admiserit; pœnitentiam sibi indictam aget, si probaverit, se tale scelus inscienter fecisse. Cum duabus sororibus fornicatus, pœnitentiam aget toto suæ vitæ tempore. Item

Qui cum duabus sororibus, vel cum noverca, vel cum sorore sua, vel cum amita, vel cum nuru, vel quod denique incestum admiserit; ab ingressu Ecclesiæ abstinebit annum unum: quo anno præter festos dies pane solum, & aqua utetur, arma non feret, osculum nemini præbebit, sacram communionem nisi pro viatico non sumet, sex deinde annis Ecclesiam ingredietur; sed carne, & vino, & sicera non utetur, nisi festis diebus. Postea vero duobus annis quando carne vescetur, a potu vini abstinebit: quod si biberit, carne non vescetur, nisi dominicis diebus, & præcipuis festis: deinde usque ad obitum perpetuo præter festos dies a carne abstinebit. Tres legitimas ferias singulis hebdomadis jejunabit, & Quadragesimas tres singulis annis legitime custodiet.

Qui incestum fecerit, ei alii annorum duodecim, alii quindecim, alii decem, alii septem pœnitentiam constituunt.

Quicumque Sacerdos spiritualem filiam violaverit, dignitatis honorem amittet, & perpetuam pœnitentiam aget.

Qui item Sacerdos hoc facinus admiserit, omni muneris sui functione mulctatus, pœnitentiam etiam peregrinando aget annos quindecim: deinde in Monasterium abiens toto vitæ tempore ibi Deo serviet: femina autem res suas in eleemosynam pauperibus conferet, in Monasterioque Deo serviet omnibus vitæ suæ diebus.

Si Episcopus hoc admiserit, pœnitentiam aget annos quindecim.

Qui Monialem violaverit, pœnitens erit annos decem.

Presbyter, si fornicationem admiserit, sponte confessus pœnitentiam aget annos decem hoc modo: tribus mensibus a ceteris remotus pane & aqua jejunabit, diebus autem festis modico vino, pisciculis, & legumine utetur: sacco indutus humi cubabit, diu noctuque misericordiam Dei implorans. Deinde unum annum & sex menses in pœnitentia, jejunioque panis, & aquæ explebit, præter festos dies, in quibus vino, & sagimine, caseo, ovisque canonice uti poterit. Finito primo anno & dimidio, sacræ communionis particeps fiet, psalmos in choro ultimus canet, officia minora geret. Postea vero quam septimum pœnitentiæ annum expleverit, omni quidem tempore præter paschales dies, singulis hebdomadis per legitimas ferias in pane & aqua jejunabit.

Qui cum brutis coierit, pœnitentia afficietur annorum decem, & diuturniori etiam pro personæ conditione.

Qui contra naturam coierit; si servus est, scopis castigabitur, & pœnitebit annos duos: si liber est, & matrimonio junctus, annos decem: si solutus, annos septem:

ptem: pueri dies centum: laicus matrimonio conjunctus, si in consuetudine habet, annos quindecim: si Clericus, de gradu amotus, ut laicus pœnitentiam aget: qui cum fratre tale scelus admiserit, ab omni carne abstinebit, pœnitensque erit annos quindecim: si Clericus, diuturniori, & graviori pœnitentia afficietur.

Mulier in se, aut cum altera fornicans, pœnitentia afficietur duorum annorum. Vir se inquinans primo dies decem; si iterum, dies viginti; si tertio, dies triginta: sique nefarie agere perget, pœnitentiæ accessio ei fiet; si puer, dies quadraginta; si major quindecim annis, dies centum.

Puer parvulus oppressus a majore, hebdomadam jejunabit; si consenserit, dies viginti; si coinquinatus erit, dies centum; si voluntatem suam expleverit, annum unum.

Qui complexu feminæ, vel osculo polluitur, pœnitentiam aget dies triginta; qui contactu inverecundo, menses tres.

Qui concupiscit mente, sed non potuit; dies decem pœnitentiam aget.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, nec vero peccare voluit; pœnitentiam aget dies viginti: si vero impugnatione tentationis, & cogitationis inquinatur, pœnitebit item dies viginti.

Quicumque lenocinium exercuerit, pœnitentiam aget annos duos per legitimas ferias. Item

Qui hoc facinus admiserit, sacram communionem non accipiet nisi in fine.

Si quæ mulier cerussa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat; pœnitentia afficietur annorum trium.

PRÆCEPTUM VIII.

Non falsum testimonium dices.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui affirmarit verum quod falsum est, pœnitentiam aget, ut adulter, ut homicida, qui sponte id facinus admiserit.

Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

Qui proximo falsum crimen objicit, pœnitentia afficitur ut falsus testis.

Qui proximo peccatum imputarit, priusquam seorsum eum arguerit; primum illi satisfaciens, pœnitentiam aget tres dies.

Si quis contra proximum lingua lascivus erit, triduana pœnitentia expiabitur.

Si quis murmuraverit, judicio Sacerdotis pœnitentiam aget pro culpæ gravitate.

Si quis convicium manifestum fratri intulerit, diuturna expiabitur pœnitentia pro modo peccati.

Si quis facile detraxerit, falsumque in hoc dixerit; pœnitens erit dies septem in pane & aqua.

Qui falsitatem, fraudemve in ponderibus, & mensuris admiserit; pœnitens erit in pane & aqua dies viginti.

Falsarius, in pane, & aqua pœnitentiam agat quamdiu vivit.

PRÆCEPTUM IX.

Non concupisces rem proximi tui.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque pœnitens erit annis tribus.

Qui aliena furari concupiscit, furtum est; qui item aliena rapere cupit, rapina est; qui res Ecclesiæ furari appetit, sacrilegium est: ideo cum nefarie concupiscendo graviter peccet; ut peccati mortalis pœnitentiam aget Sacerdotis arbitratu.

Qui rem aliquam proximi pretiosam invenire cupit, ut illam sibi retineat, mortale peccatum concipit, cujus pœnitentiam aget, ut supra dictum est de furto.

PRÆCEPTUM X.

Non desiderabis uxorem proximi tui.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Si quis concupiscit fornicari; si Episcopus, pœnitens erit annos septem; si Presbyter, quinque; si Diaconus, vel Monachus, tres, e quibus unum in pane & aqua; si Clericus, aut laicus, annos duos.

Si quis in somnis ex immundo desiderio polluitur; surgat, & cantet septem Psalmos pœnitentiales.

Si

Si Clericus, aut laicus ex mala cogitatione, concupiscentiaque semen effuderit; pœnitens erit dies septem.

CANONES POENITENTIÆ

De septem peccatis capitalibus.

Capitalia peccata, quæ principalia etiam vocantur, utpote e quibus omnia vitia principium habent, sunt superbia, vanagloria, avaritia, luxuria, invidia, ira, gula, & acedia.

Pro capitali, mortalique crimine pœnitentia septem annorum indicitur, nisi peccati gravitas, & personæ status severiorem, diuturnioremque pœnitentiam requirat.

Pro capitali crimine pœnitentiam aget, laicus annos quatuor, Clericus quinque, Subdiaconus sex, Diaconus septem, Presbyter decem, Episcopus duodecim.

Sed demonstratæ jam paullo ante sunt pœnitentiæ, quæ ex canonum disciplina constituuntur fere pro peccatis mortalibus, quæ ex his septem capitalibus vitiis originem trahunt. Pro gulæ autem vitio sunt hi præcipui pœnitentiæ canones.

CANONES POENITENTIÆ

De gula & ebrietate.

Sacerdos imprudenter ebrius factus, pane, & aqua pœnitentiam agat dies septem; si negligenter, dies quindecim; si per contemptum, dies quadraginta.

Diaconus, & alius Clericus ebrius factus, arbitrio Sacerdotis pœnitens erit.

Monachus ebrius, pane, & aqua mensibus tribus; si Clericus, viginti dies.

Laicus ebriosus graviter arguatur, & pœnitentiam agere a Sacerdote cogatur.

Qui humanitatis gratia alium inebriare cogit, pœnitentiam aget dies septem; si per contemptum, dies triginta.

Qui ad bibendum invitat plusquam naturæ satis est, pœnitentiam agat.

Qui præ ebrietate, & crapula vomitum fecerit, si Presbyter, aut Diaconus, pœnitentiam agat dies quadraginta.

Si Monachus, aut Clericus, dies triginta.

Si laicus, item a vino, & carne abstineat dies tres.

Si quis gulæ causa ante horam legitimam jejunium fregerit, duos dies pœnitentiam aget in pane & aqua.

Si quis nimio cibo se ingurgitaverit, ut inde dolorem senserit, unum diem pœnitentiam aget in pane & aqua.

CANONES POENITENTIÆ

De variis peccatis.

Si quis Sacerdos Missam canit, neque communicat; per annum pœnitentiam agat, nec vero interea celebret.

Sacerdos excommunicatus, si celebrat; tribus annis pœnitens sit, hebdomadisque singulis feria secunda, quarta, & sexta, a vino, & carnibus jejunet.

Sacerdos, Sacerdotii sui gradu, ordineque in perpetuum amotus, si celebrare audet, privatur communione corporis, & sanguinis Jesu Christi, usque ad ultimum diem, & in excommunicatione est, viaticum tantum in fine sumens.

Si gutta sanguinis Christi in terram cadit; Sacerdos in pœnitentia sit quinquaginta dies; si super altare, & ad pannum unum transit, diebus duobus; si usque ad pannos duos, diebus quatuor, si usque ad tres, diebus novem; si usque ad quatuor, viginti diebus.

Si incaute dimisit, quamvis nil nefandi acciderit; tribus mensibus a sui muneris administratione amovetur.

Qui per ebrietatem Eucharistiam vomit; si laicus est, quadraginta diebus; si Clericus, sexaginta: si Episcopus, nonaginta diebus; si infirmus, pœnitentiam agat diebus septem.

Scienter rebaptizatus, si propter hæresim hoc scelus admittit, pœnitentia afficiatur septem annorum, & sexta feria jejunans, tribus item Quadragesimis pane & aqua.

Si vero pro munditia hoc facere putarit, eum pœniteat tribus annis: quod si ignoranter, non peccat; sed ideo non promovendus, licet sit excellens.

Si Episcopus, Presbyter, Diaconusve sponte est rebaptizatus, quamdiu vivit, pœnitens sit; alii vero Clerici, & Monachi, & Moniales, & ab hæreticis volentes rebaptizati, pœnitentiam agant duodecim annis.

Sacerdos qui interest clandestinis desponsationibus, per triennium ab officii sui administratione amovetur.

Sacerdos qui palliis altaris mortuum invol-

volvit, pœnitens sit decem annis & quinque mensibus; Diaconus autem annis tribus, & sex mensibus.

Qui legata pia Ecclesiæ non solvit, uno anno pœnitens erit per legitimas ferias.

Qui vir faciem suam transformaverit habitu muliebri, & mulier habitu viri; emendationem pollicitus, annis pœnitens sit tribus.

Infirmos, aut vinctos visitare negligens, pœnitentiam aget dies decem, pane & aqua victitans.

DECLARATIONES.

Confessarius, cum ex iis quæ conscripta sunt, intelligat pro ratione & temporum, & personarum diversas pœnitentias fuisse, earumque redimendarum certam rationem adhibitam esse; arbitrio tamen suo illis omnibus mitigandis, moderandisque aget, ut initio traditum est.

De pœnitentia per legitimas ferias constituta, Confessarius animadvertat, eo nomine intelligi feriam secundam, quartam, & sextam, canonum legibus pœnitentiæ, jejunioque præscriptam.

Carinæ jejunium, quod aliquando pœnitentiali canone cavetur, id appellatur quod per quadraginta dies in pane & aqua fiebat, ut sæpenumero Buchardus interpretatur. Carinam alii dicunt, quidam carenam, alii carentenam, alii quadragenam.

Pœnitentia per tres Quadragesimas indicta, ita intelligitur, ut cui imponebatur, is in anno pane & aqua jejunaret Quadragesimas tres: quarum prima est ante diem Natalem Domini; altera ante Pascha Resurrectionis; tertia, quæ scilicet per dies tredecim ante diem festum Sancti Joannis Baptistæ agebatur, quemadmodum ex Concilii Saleguslladiensis decreto perspici potest.

EDICTUM GENERALE

S. Officii Inquisitionis Venetiarum.

Nel nome del Padre, del Figliuolo, e dello Spirito Santo.

NOI

Martino Innico Caraccioli de' Duchi di Martina per la Grazia di Dio, e della Santa Sede Apostolica Arcivescovo di Calcedonia, e presso la Serenissima Republica di Venezia con facoltà di Legato a Latere Nunzio Apostolico ec.

Alvise Foscari per la Miserazione Divina Patriarca di Venezia, e Primate della Dalmazia ec.

F. Paolo Tommaso Manuelli dell' Ordine de' Predicatori, Maestro di Sacra Teologia, Inquisitor Generale contro l'Eretica pravità nella Città di Venezia, ed in tutto il suo Serenissimo Dominio dalla Santa Sede Apostolica spezialmente delegato.

DEsiderando, come ricerca il carico di questo Sant' Offizio a noi imposto, che la Sacrosanta Fede Cattolica, senza la quale è impossibile piacere a Dio, in questa nostra Giurisdizione da ogni Ereticale contagio immaculata, e pura si conservi, con autorità Apostolica a noi concessa, in virtù di santa obbedienza, e sotto pena di Scomunica, comandiamo a ciascuna persona di nostra giurisdizione di qualunque grado, e condizione esser si voglia, così Ecclesiastica, come mondana, che debbano al Sant' Offizio di questa Città, o agli altri Ordinarj rivelare, e notificare giuridicamente tutti, e ciascuno di quelli, de' quali sappiano, o abbiano avuta, o averanno notizia.

Che siano Eretici, o sospetti, o diffamati d'Eresia.

Che abbiano celebrato, o celebrino occulte conventicole in materia di Religione.

Che non essendo ordinati abbiano celebrato, o celebrino la Santa Messa, o abbiano ascoltato, o ascoltino le Confessioni.

Che siano Bestemmiatori Ereticali.

Che abbiano impedito, o impediscano l'Offizio dell'Inquisizione, ovvero offendano li Ministri di quello, li Denonziatori, o i Testimonj per opere spettanti ad esso Offizio.

Che

Che abbiano tenuto, stampato, o fatto stampare, oppure tengano, stampino, o facciano stampare libri d'Eretici, i quali trattino di Religione.

Che abbiano abusato, oppure abusino il Sacramento della Confessione, con sollecitare in esso *ad turpia* i Penitenti.

Avvertendo, che a quelli nostri precetti non soddisfaranno, nè s'intendono soddisfare quelli, che con bollettini, o lettere, delle quali niun conto si tiene nel Sant' Offizio, pretendessero rivelare i delinquenti.

E dalla detta Scomunica, nella quale i disobbedienti incorreranno, non possa alcuno essere assoluto se non dal Tribunale del Sant' Offizio, nè sarà assoluto se prima giuridicamente rivelando i detti Eretici come di sopra, e sospetti d'Eresia, non averà soddisfatto.

E se alcuno in qualsivoglia modo fosse incorso in qualunque de' suddetti errori, comparendo spontaneamente avanti di noi (prima d'essere denonziato) sarà spedito con penitenze salutari, e secretamente.

Ricordiamo anco a tutti li Reverendi Confessori di dover significare a'penitenti, che averanno notizia, come di sopra, l'obligo di denonziare legalmente al Sant' Offizio, e che non volendo loro obbedire essi sono obligati a negargli l'assoluzione da' peccati.

In oltre comandiamo in virtù di Santa obbedienza a tutti li Superiori Ecclesiastici così Secolari, che Regolari, a' Confessori di Monache, ed a tutti quelli, che in qualsivoglia modo hanno cura d'anime, che debbano notificare, e tener affisso nelle loro Chiese, Sacrestie, e Monasterj, in luogo Publico il presente Editto.

Ed in fede di tutte le sopraddette cose abbiamo fatto fare le presenti, e sottoscritte di nostra propria mano.

Dat. dal Tribunale del Sant' Offizio di Venezia li 24. Maggio 1746.

(*M. I. Arcivescovo di Calcedonia Nunzio Apostolico.*
(*Alvise Patriarca di Venezia ec.*
(*F. Paolo Tommaso Manuelli Inquisitore.*

Stephanus Careta S. O. Cancellarius.

FINIS.

